

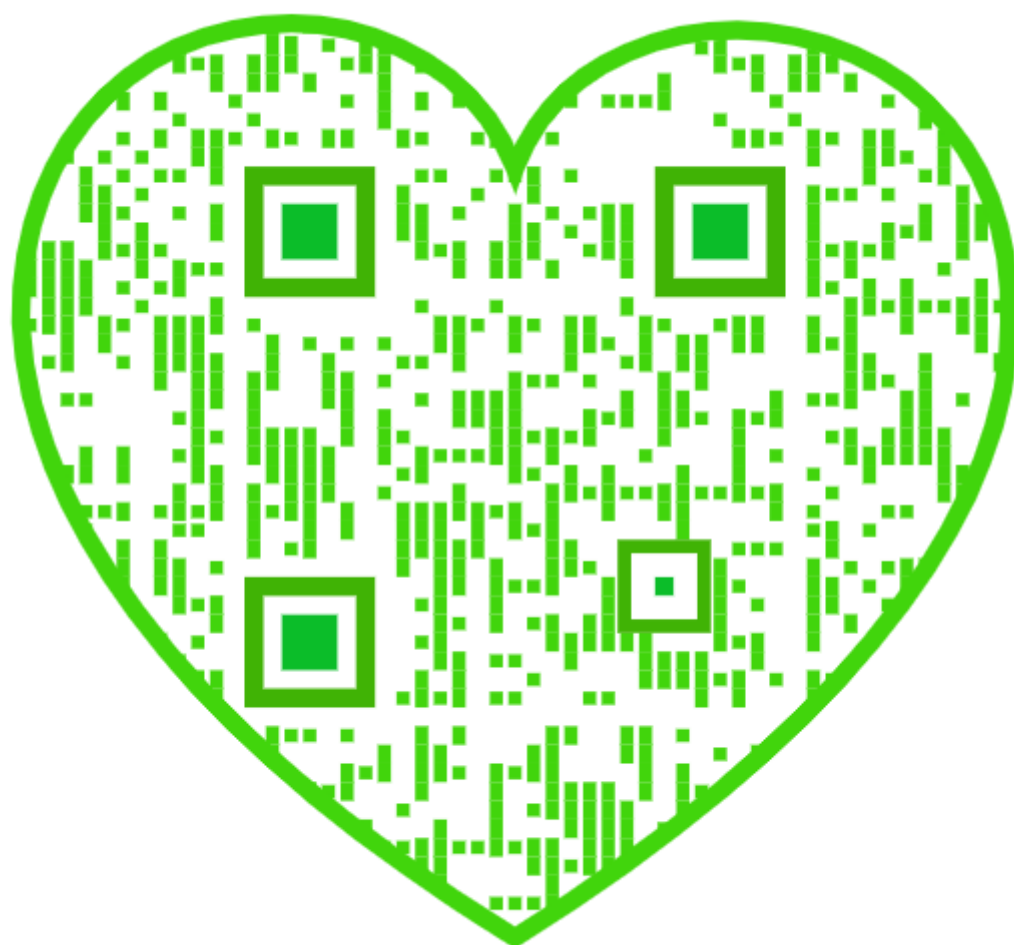
De Belgische Illustratie. Jaargang 8

bron

De Belgische Illustratie. Jaargang 8. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1875-1876

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

[Nummer 1]

J.I. de Beucker.

Een flink man! zal men, bij het aanschouwen van dit portret, zeggen. Het breed en hoog voorhoofd, het geestvol en welwillend oog, de goedhartige en toch krachtvolle trekken - kortom, geheel dat wezen heeft een recht innemend karakter. Als zoodanig is dan ook in gansch Vlaanderen, in gansch Nederland onze geleerde vriend gekend, en wij zijn overtuigd, dat nooit eene beeltenis met meer voldoening in onze *Illustratie* zal gezien worden, dan wel juist deze. De ouderen, in onze vlaamsche, nationale beweging, achten hem hoog om karakter en begaafdheden; de jongeren vereeren hem en scharen zich het liefste geestdriftig rondom hem: immers, zijn hart blijft edelmoedig en is door de geleerdheid niet verdord. Hij is nog altijd de milde, levenslustige, opgeruimde en welgezinde man, die hij was, toen hij onbekend en in zijn blauwen kiel, door de heivlakte onzer Kempen toog. Samuel Smiles heeft diegenen verheerlijkt, welke, door eigen wilskracht, zich eene schitterende plaats in de samenleving verwierven: De Beucker is een van die, welke in dergelijke nederlandsche galerij eene eerste plaats zal beslaan, indien wij ooit een Samuel Smiles in ons midden zien optreden. De bijzonderheden over De Beuckers leven, welke wij hier meêdeelen, zijn juist; doch het heeft ons wel veel moeite gekost om ze eindelijk bijeen te zamelen: van die zijde, van de zijde van lof- en eerbetuiging, is onze vriend geenszins welwillend.

J.I. DE BEUCKER.

De verdienstelijke leeraar in alles wat de plantenkunde betreft, is oorspronkelijk uit het hartje der Kempen, uit het dorpje Viersel. Daar woonde zijn vader, Frans de Beucker, die op zijn 71. jaar stierf, in zijne jeugd twee wel prozaïsche ambachten uitoefende, het klompenmaken en het broodbakken, doch in zijne ledige oogenblikken,

de steller van de gelegenheidsverzen en dorpsliedjes was. Meer dan een van die stukjes getuigt van gevoel of scherpen geest. Hoe het zij, vader De Beucker was een man met helder hoofd, en ook werd hij onder het nederlandsch bestuur tot ontvanger benoemd en prijkte het nederige huis met het nederlandsche wapen. In de schaduw van dit laatste werd onze De Beucker geboren, en wie weet of daarin de oorsprong niet deels ligt van zijne innige sympathie voor onze afgescheiden noorderbroeders. Zelfs zijn maatschappelijken stand, dien van 's rijks ontvanger, daargelaten, kon vader De Beucker zich niet met het denkbeeld eener scheuring van de Nederlanden vereenzelvigen. De omwenteling vervolgde echter haren loop; wapenschild en vlaggestok werden ingehaald en een nieuw gouvernement nam de plaats van het oude in. Vader De Beucker scheen bij de nieuwe regeering in geen goeden geur te staan, want hij verloor weldra het minste straaltje hoop op eenige staats- of gemeentebetrekking. Met een kalm gemoed wendde hij zich dan ook weêr tot de bedrijven zijner jeugd, maakte Vroolijke liedjes, plechtige gelegenheidstukjes, en maakte ook klompen en brood.

Den I. van Sprokkelmaand 1827, op den St. Ignatius-dag, werd het eerste kind van de elf kinderen geboren: de vader gaf hem den naam van Johan-Ignatius, zooals hij aan al zijne kinderen den naam gaf van den beschermheilige huns geboortedags. De kleine hielp vroeg den dichter-broodbakker-klompenmaker, ten minste in de twee laatste vakken; dat hij, in later leven, den vader in het dichterlijke overtrof, mogen wij ge-

reedelijk aannemen. De ruwe werkbank, de gloeiende oven vielen echter den knaap niet erg in den smaak, en er was als het ware toen reeds eene stem in zijn binnenste, die hem naar de vlakke, naar het bosch, naar de planten en bloemen, insecten en vogelen dreef. Een schoolmakker van De Beucker zegde ons van hem: ‘Hij was een leerzieke jongen, driftig om datgene te weten, waarop wij zelfs geen acht sloegen, en schoolmeester Meeussen, die ons volgens de leerwijze van Prinsen onderwees, liep hoog met hem weg. Of de goede man ooit gedacht heeft, dat er uit zijn leerling een zoo verdienstelijk man opschieten zou, betwijfel ik. De kleine Ignatius zat gedurig op de eerste plaats in de school, nam jaarlijks de beste prijzen weg, en toen hij op zijn twaalfde jaar de vierselsche h o o g e s c h o o l verliet, wist hij zeker genoeg, om op het dorp eerzaam door de wereld te komen.’ Zoo was het inderdaad: de schoolmeester Meeussen bekende, dat hij den knaap niets meer te leeren had, en gaf den vader den voortreffelijken, maar niet gemakkelijk uit te voeren raad, den jongen naar eene stadsschool te zenden. Daartoe ontbraken den eerlijken man de middelen, en het onderwijs werd gestaakt - belangrijk punt, als men nagaat dat De Beucker in onzen tijd, soms leeraar, niet alleen voor studenten, maar wel eens voor professors van hoogeschoolen!

Oom Johan van Horck was een hovenier, die in den omtrek van Viersel de tuinen van pastoors, dokters, notarissen en andere dorpsnotabiliteiten in orde hield. Als de knaap slechts dezen werkman mocht vergezellen, was hij recht in zijn schik. Zoo kwam hij bij den Eerw. heer Dons, een priester die te Santhoven op een buiten woonde, en bij den pastoor van Viersel, den Eerw. heer Lebon. In hunne tuinen groeiden schoone bloemen, schoone vruchten, schoone en zeldzame gewassen. Onder de personen die pastoor Lebon bezochten, telde men den burgemeester van Gheel (dezelfde, die door eenen zinnelooze wreedaardig vermoord werd), en vooral den heer Verbert, leeraar in den kruidtuin van Antwerpen. De burgemeester, niet onbekend met de in het wild groeiende planten, en de leeraar van Antwerpen, waren als het ware de eersten, die den jongen plantenliefhebber op verschillende punten terechtwezen. Van dan af verliet de jongeling, die zeer sterk en kloek van lichaam geworden was, alle binnenwerk en arbeidde op de hoeve van Sebrechts, en zondags - zondags toog hij twee uren ver, naar het kleine stadje Lier, om er in de teekenschool bloemen te leeren krabbelen. Sneeuw- of regenvlaag konden den moedigen knaap niet weêrhouden. Er klonk gedurig eene stem in zijn binnenste, welke hem zegde: ‘leeren, leeren, en gij zult eens begrijpen wat u nu met verbazing doet stilstaan.’ Kennisdorst, ja, dat is den man nog altijd eigen! Luisteren, met de weetgierigheid van een kind, naar wat hem wordt voorgehouden, is nog een zijner hoedanigheden.

Toen, ten gevolge eener ziekte in de gewrichten, de jongeling de lessen van den heer Tielemans te Lier, niet meer kon bijwonen, moest het [z]elfonderricht in dit gemis voorzien, en eens genezen, scheen het dorp hem wezenlijk te eng te worden. Waarheen? Hij wist het niet; maar de wereld moest hij in. De vader had hem gaarne tot den oven en klompenmakersblok teruggebracht, doch dat ging niet en de man zegde verdrietig: ‘Daar komt niets van Ignatius terecht, niets!’ Toch wel, toch wel! Gelukkige vader, die met den eenen voet in het graf nog heeft kunnen zien, dat er iets van terecht kwam! De jonge De Beucker trad in 1842, als eenvoudig tuinknecht, in dienst óp het buitenverblijf van den heer Pauwelaert-Vermoelen, te Eeckeren. De

heer Pauwelaert bezat, voor dien tijd, eene zeer schoone collectie bloemen; hij was daarenboven voorzitter der landbouwmaatschappij, en Ignatius speculeerde - loffelijke speculatie! - op dit alles, om veel, zeer veel te kunnen leeren. Helaas, alle voorzitters zijn geen geleerden. De heer Pauwelaert was een.... koopman, meer niet; doch zijne echtgenoot, mevrouw Vermoelen, vergoedde deels dit gemis van kennis en liefde voor de natuur, die men van den voorzitter eener landbouwmaatschappij terecht mocht verwachten. De omtrek van Eeckeren is als met buitenverblijven overdekt: de jonge tuinman bezocht ze allen, knoopte betrekkingen met de tuinbazen aan, en begon daar dat leven van opmerking en ondervinding, hetwelk hem een der practische geleerden van België heeft doen worden.

Na twee jaar studie zag de jongeling, dat er ter plaatse niets meer te leeren was; hij trad in dienst bij den heer Gerard Moens, die destijds (in 1844) aan het hoofd stond van een der voornaamste bloemkwekerijen, niet alleen van Antwerpen, maar van gansch het land. 'Daar,' vertelde De Beucker ons eens, 'ging er veel licht voor mij op. Duizenden en duizenden camelia's werden er ieder jaar gekweekt, gegriffeld en naar de bloemkwekerijen van Londen en andere europeesche steden gezonden. Moens bezat uitgebreide verzamelingen van zeldzame en nieuwe, warme en koude kasplanten, vollegrondsplanten, bolbloemen, voorjaarsplanten, een uitgebreiden zaadhandel, eene groote kwekerij van rozen, heesters, conifères, ooft- en woudboomen; hij deed heide-ontginningen, legde bosschen aan - kortom, dat was voor mij het gymnasium!' - Het eerlijk gemoed, de vaste kristenzin die altijd in hem woonde, zijn doorzichtige geest, zijne liefde tot orde, die in zijn binnenste huisde, zooals hij ze uiterlijk in zijne bloemen tentoonstelde, deden den jongeling weldra opmerken en maakten hem tot 's meesters vertrouweling, 's Nachts, bij het smookend licht van een lampke, las hij de wonderen der natuur, in de boeken geschetst; bij dage onderzocht en vergeleek hij, en den zondag, dien dag van rust, meende hij, na zijn nooit verzuimden plicht, niet beter te kunnen besteden, dan hem door te brengen met teekenen of boetseeren naar de natuur. Ja, de natuur was, en is het nu nog, voor De Beucker een gebed tot God. 'Naarmate ik dieper in de geheimen der natuur dring,' zegde hij ons dikwijls, 'word ik meer en meer geloovig.'

In dien stand, bij den heer Moens, knoopte hij, hetzij per briefwisseling, hetzij bij toeval of ook wel eens bij eene zonder rechtstreeksch doel ondernomen voetreis, de kennismaking aan van een aantal voorname bloemkwekers, zoo te Gent als te Brussel en te Mechelen. Wij zegden 'voetreis'; wel ja, de uitstapjes waren kostbaar, en was het hart vol, de beurs was het niet; daarom stapte de jongeling vóór het kriecken van den dageraad soms reeds langs de baan, om naar een van die plaatsen te gaan, waar hij dacht iets nieuws voor zijne geliefde studie te zullen opsporen. Zoo, in zijn blauwen kiel en de lakensche muts op, met een bundel gevonden planten onder den arm, dwaalde Ignatius eens beneden langs den Scheldedijk, toen hij daar een heer ontmoette die hem gadesloeg, zooals hij den blijkbaar welgestelden wandelaar opmerkte. Op den plantenbundel wijzende, vroeg de heer: 'Zijt gij ook plantenliefhebber, vriendje?' - De jongeling antwoordde bedeesd van ja. Het gesprek werd voortgezet, en na een onderhoud van anderhalf uur, vroeg de vreemde: 'Wiens leergang volgt gij dan?' - 'Niemands leergang; ik moet mij zelf in het onderricht voorthelpen,' was het antwoord. De man was blijkbaar getroffen en staarde den blonden jongeling met belangstelling in het blauwe oog. 'Soms ga ik hier of daar heen,' ging de jonge natuuronderzoeker voort, 'en win dan goeden raad in.' - 'Welnu, als gij eens te Gent

komt, bezoek mij dan,' en de vreemde gaf den jongeling zijne kaart, 'en indien gij iets wenscht te weten, zal ik u met voldoening voorthelpen.' - 'O,' riep de jongeling uit, 'ik kom dikwijls in uwen kruidtuin, bij den heer Donkelaar!' - 'Hoe, zoudt gij die jongeling zijn, waarvan mijn vriend Donkelaar spreekt, en die te voet van Antwerpen naar Gent komt?' - 'Die ben ik, mijnheer!' - 'Maar dat is eene ongehoorde moeite!' - 'Toch niet, mijnheer. Onderweg leer ik veel planten en bloemen kennen. Ik bezoek ook wel eens eene hoof of een boomgaard, en nooit keer ik uit Gent terug, of ik ben rijkelijk beloond door al hetgeen ik daar geleerd heb!' Wie was die vreemde heer? Niemand anders dan de heer Kickx, hoogleeraar aan de gentsche hoogeschool.

In den winter van 1845 en in den aanvang van 1846, was De Beucker in vijf verschillende bloemkweekerijen werkzaam. De laatste was die van Johan Hendrickx; het was een kleine, doch zorgvolle bloemist, en die onder ander eene bijzondere kunst in het kweken van fuchsia's en dahlia's aan den dag legde; hij was daarenboven een ervaren boomsnoeier; maar de goede man was ziek en kon zijn handwerk niet meer gaande houden. Ook stierf hij en liet eene weduwe en twee jonge kinderen achter. De Beucker ijverde voor het huisgezin, als was 't het zijne geweest - en 't werd ook het zijne, want hij werd de vader van die twee kinderen, de echtgenoot der weduwe, en vrouw, kinderen en vader sloegen de handen ineen en worstelden en stredden samen, met ijver en kristenzin, om de tegenspoeden des levens te verzachten. Vaarwel toen alle studie, alle onderricht! De Beucker had nu voor het dagelijksche leven te zorgen, niet alleen voor zich-zelfen, maar ook voor de zijnen 't Was een goed, 't was een gelukkig huisgezin en God zegende de pogingen van allen. Zes kinderen werden hem nog gegeven: het jongste stierf, jammer genoeg, op vijftienjarigen leeftijd. De eerste jaren van het huwelijk werden met kracht doorgeworsteld, en reeds in 1850 betrok De Beucker, als eigenaar, de groote bloemkweekerij in de Carnotstraat, welke hij nu nog bewoont.

In 1849 reeds was de groote strijd grootendeels gestreden, kon De Beucker allengs zijne studiën hervatten en begon hij naam te maken. Wij zien hem in verschillende genootschappen als lid en bestuurslid optreden; zijne inzendingen onderscheiden zich in de tentoonstellingen; eeremedailles vallen hem ten deel. In 1856 bekroonde de Maatschappij van het Noorden zijn manuscript, handelende over de ziekten der planten; het jaar nadien benoemde men hem tot mede-redacteur van het *Landbouwblad*, door gemelde maatschappij uitgegeven. In 1858 stichtte hij het Antwerpsche *Kruidkundig Genootschap* en ving zijne kosteloze lessen over de plantenkunde aan. In 1861 gaf hij een werk uit, getiteld de *Antwerpsche Flora*. Doch hoe van jaar tot jaar, die onophoudelijke werkzaamheid beschrijven; die streving naar het goede, die zucht om voort te leeren wat hij zelf, met zooveel inspanning en moeite, der natuur ontwoekerd had; die belangeloosheid in alles, die opoffering voor zijne leerlingen - welke in de staats-examen steeds met zooveel bijval de brevetten weghaalden - neen, dat alles zou ons te verre leiden. In 1862 werd hij door het provinciaal bestuur gelast, de wereldtentoonstelling van Londen te gaan bezichtigen, en in 1863 belastte hem het gouvernement, met de leergangen van tuin-, ooft- en veeteelt, welke in den Botanischen tuin van Mechelen werden gegeven; in hetzelfde jaar met den leergang te Antwerpen; in 1864 werd hij belast met het onderwijs in de planten- en de dierkunde in het aartsbisschoppelijk seminarium van Mechelen, enz. enz. - Met één woord, de werkzaamheid welke De Beucker sedert jaren aan den dag legt, als conferencier, als lid der jury's van examen, tentoonstellingen, en wat dies

meer, is zoo verbazend, dat zij een half dozijn menschenlevens zou aanvullen. In 1867 verliet ons de waardige man, en nam aan, gedurende drie jaar, een leergang te geven als hoofdleeraar aan de koninklijke tuinbouwschool te Watergraafsmeer, bij Amsterdam, waartoe hij bij koninklijk besluit gemachtigd werd. Willem III en de begaafde koningin der Nederlanden schatten onzen De Beucker hoog, gaven er meer dan een bewijs van, en de bezoeken, die de geleerde Antwerpenaar op het Loo aan Zijne Majesteit bracht, blijven hem nog altijd innig dierbaar. Hij roemt steeds de edele rondheid van dien koning, de hooge gaven der koningin, en zijn gastvrij verblijf in

Nederland, waar hij ook niets dan vrienden telt. In meer dan één geval, heeft men in Antwerpen hulde aan De Beucker bewezen, doch vooral in 1864, toen hem tweehonderd zijner leerlingen en bewonderaars een prachtig microscoop vereerden.

In al de streken van ons vlaamsch land, gansch Nederland door, en vooral in de provincie Noordbrabant, waar de leeraar in Jhr. Bosch van Drakesteyn, gouverneur der provincie, een verlicht en kundig ondersteuner vindt, geeft De Beucker nog immer Conferentiën over plantenkunde en aanverwante wetenschappen. In België, van 1858 tot 1875, gaf hij op 174 plaatsen 756 voordrachten, bijgewoond door 96.915 toehoorders. In Nederland sprak hij, in twaalf jaar, op 261 plaatsen, gaf 704 voordrachten en telde er circa 122.663 toehoorders. Wat al goed zaad heeft die man in harten en hoofden gestrooid! En buiten die bedrijvigheid, ontmoeten wij, die hem deze regelen met zooveel geluk toewijden, hem ten allen kante. Waar goed te doen is, is men zeker De Beucker te ontmoeten. Hier is hij leeraar, daar is hij armenbezoeker, ginds lid der kerkfabriek, verder bestuurder eener godsdienstige vereeniging; hier treedt hij op als lid van het bestuur des *Dauids fonds*', daar als tweede voorzitter der letterkundige afdeeling in den *Kring* te Antwerpen; ginds als Vlaming, die voor zijne miskende taalrechten strijdt - en zoo tot in het oneindige. Overal is De Beucker op zijne plaats, overal is hij bemind, geacht, geëerd en gevierd. Zijne vrienden zijn schier zoo talrijk als de menschen die hem benaderen. Man van overtuiging, boezemt hij ook overtuiging in; gansch zijn leven is vervat in het streven naar het schoone, naar het goede, en dit doet hij door de gave des woords, die hij in zoo hooge mate bezit, door de pen, die hij met veel eigenaardigheid voert.

AUGUST SNIEDERS.

De berg Saint-Michel.

De berg Saint-Michel, zegt een plaatselijk schrijver, verwekt in den aanvang bij ieder een buitengewonen indruk. Voor dezen is hij iets monsterachtigs, voor anderen is hij iets grootsch; maar voor allen is die berg toch wonderlijk.

Vauban, de fransche vestingkundige, beschouwde Saint-Michel als een der meest buitengewone positiën van de wereld; zij ligt in het water van het kanaal, en in de baai waar het water van Normandië en Bretagne te zamen vloeit. De berg verheft zich op twee kilometers afstand van het strand en, op sommige punten, tachtig meters boven de oppervlakte der zee.

Tweemaal daags, bij laag water, is het eilandje, waarop de hoogte ligt, door eene droge streep strand met het vasteland verbonden; bij hooge tij integendeel wordt alle betrekking langs het land afgesneden.

De Druïden hadden op dien berg altaren opgericht aan hunnen afgod Belenus; de Romeinen bouwden er een tempel, aan Jupiter toegewijd. Toen echter het kristendom in de zesde eeuw het heidendom verdrongen had, richtte de H. Paternes daar ter plaatse een klooster op. Dit heilig gesticht werd later het *monastère des deux Tombes* geheeten, ook wel *Mont-Tombes* in vervanging van *Mont Saint-Michel*.

In onze dagen wordt Saint-Michel in drie gedeelten afgedeeld; de forten, die tot in de zee staan, de stad die op de flanken van den berg verspreid ligt of schier hangt en de abdij die boven op den top gelegen is. De militaire muur werd grootendeels

gemaakt in de 15. eeuw, door den abt Jolivet. Het is een muur met torens, waarvan de fierste de *Marilland* is, welke stoutweg op de puntigste rotsen is gebouwd.

Als men de torens, gezegd *tour du Roi, de l'Escadre, de la Liberté*, enz. volgt, bereikt men *la Merveille*.

La Merveille is een muur van 230 voet lang, die meer dan 100 volstrekte, en gerekend van het laagste punt, het dubbel der laatste hoogte bereikt. Werpt een oogslag op de nevensgaande gravure, en gij zult met ons moeten bekennen, dat, in het nachtelijk uur vooral, dit gezicht wel geschikt was om Gustave Doré's teekeningen in beweging te brengen.

Al die puntige torens, lichtpunten ten allen kante, teekenen zich tooverachtig op de donkere wolken af, en achtergrond en maanlicht maken van het geheel eene recht fantastische schepping, zooals wij die overigens van dien meester gewoon zijn.

Uit de kerk komende (naar Portaels).

Weinige onzer schilders hebben zooveel verscheidenheid in het kiezen hunner onderwerpen aan den dag gelegd als J.F. Portaels, en over het algemeen mag men tot zijnen lof zeggen, dat hij in de meeste zijner onderwerpen zeer wel gelukte. Het onderwerp kan soms onbeduidend zijn, maar het karakter der personen maakt het tafereel belangwekkend, en dit vergeet de belgische meester niet.

Ziet de prachtige gravure *Uit de kerk komende*; 't is voorzeker een alledaagsch onderwerp; doch hoe wordt hier de belangstelling verhoogd door de uitdrukking der wezens, welke zoo duidelijk het karakter van beiden aangeven!

Ja, men ziet het, wij staan hier voor bruid en bruidegom: haar kleedsel, de kanten muts, de bestikte gordel, de bloemen op het hart, strik en lint zeggen het ons; maar meer dan dat alles wordt ons dit gezegd door de uitdrukking op het lieve wezen, namelijk door die lichte ontroering, welke er op verspreid ligt.

Vertrouwelijk rust nu hare hand in die des jongelings, wiens open en ronde blik u inneemt, en die blijkbaar rijker is aan levensondervinding dan wel zijne bruid. Zijn oog is vol verstandelijkheid, en als men in die oogen staart, durft men met zekerheid te zeggen; 'daar is toekomst in.'

Dikwijls hebben wij in onze tentoonstellingen het nietige der onderwerpen gehekel; wij hadden in zekeren zin ongelijk: ieder onderwerp kan belangwekkend zijn, indien het slechts met eene karaktervolle hand wordt uitgevoerd.

Geschiedkundige anekdoten.

Van Mander en De Jong vertellen in het *Leven der Schilders*, over den brugschen schilder Jan van Eyck (eigenlijk geboortig van Maaseyck): 'Het gebeurde eens dat de schilder Jan van Eyck, na veel tijd, vlijt en arbeid aan een tafereel besteed te hebben, dat paneel in de zon te drogen zettende, als wanneer de voegen daarvan tot zijn billijke spijt, door de hitte der zon vaneen weken en het paneel barstte, hetgeen hem eenen weezin tegen de eiverwen en het vernissen deed opvatten en besluiten te onderzoeken, of er geen ander vernis te maken ware, die buiten de zon en binnenshuis drogen konde.

'Tot dat einde den aard van vele oliën en andere dingen naspeurende en beproevende, bevond hij de lijn- en nootolie de spoedigst drogende te zijn, en deze op het vuur kokende, maakte hij door het bijvoegen van eenige stoffen er een goed vernis van. Doch aangezien zoo arbeidzame geesten steeds verder en naar de

volmaaktheid streven, bevond hij na vele proefnemingen, dat de verwen met dusdanige oliën aldus vermengd, zich gemakkelijk deden temperen, spoedig droogden, droog zijnde het water wederstonden, en de olie der verwe eenen ongemeenen luister bijzetteden en die glanzig maakten zonder dat de tafereelen vernist behoeften te worden.

‘Ook zag hij, tot zijne verwondering en groot genoegen, dat de verwen zich dus met de olie beter deden wrijven en verwerken, dan met de vochtigheid van het lijm of eiwit. Billijk verheugde hij zich over die uitvinding, waaruit, tot verbazing van velen en zelfs van verre afgelegene volken, door de vlugge faam hiervan onderricht, eene nieuwe soort en gedaante van werken geboren werd, om welke te zien men van bij de Cyclopen en den eeuwigbrandenden Etna kwam aansnellen.’

Van der Aa haalt het grafschrift aan ter eere van Jan van Eyck (overleden in 1470), in St. Donaas te Brugge, en waarvan de vertaling (uit het latijn) luidt als volgt:

Hieronder rust Johan, Johan wiens kunstvermogen
Bij kenners achting won, door zijne deugd beroemd;
Wiens kunst ons 'twezenlooze als levend stelt voor oogen
En leven geeft aan kruid en veld-en hofgebloemt.
Bij hem moet Phydias, bij hem Apelles dalen:
Voor hem is billijk dat ook Polycletus zwicht.
Wij mogen thans wat op de schikgodinnen smalen,
Die zulk een braven man ontrukten ons gezicht;
Geen tranen helpen hier! 't Is 't onverbidlijk lot.
Bid, dat zijn ziele in vreugd moog leven bij zijn God.

Hubert van Eyck, die reeds den 18. September 1426 te Gent overleed, heeft in de St. Jans-kerk aldaar het volgende grafschrift:

Spieghelt u an my, die op my treden,
Ick was als gy, nu ben 'k beneden
Begraven doodt, als in anschyne
Myne hulp raedt, const, noch medicyne.
Const, eer, wysheydt, macht, rykheydt groot,
Is ongespaert, als comt de Doot.
Hubrecht van Eyck was ick ghenant,
Nu spyze der wormen; voormaels bekant,
In Schilderyen seer hooge ghe-eert;
Corts nae was yck, in niete verkeert.

In 't jaar des Heeren, des zyt gewes,
Duyzend, vierhondert, twintich en zes,
In maent September, achtiën daghen viel,
Dat ick met pyne Godt gaf myn ziel,
Bidt God voor my, die const minnen,
Dat ick syn aensicht moet ghewinnen.
En vliedt sonde, keert u ten besten:
Whant ghy my volghen moet ten lesten.

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den Jare 1576; door August Snieders.

I. Op den wal van het kasteel.

't Is een der laatste dagen van oktober 1576; wij bevinden ons op eenen der uithoeken, en langs de stadszijde, van het beruchte door ducq d'Alf gebouwd kasteel van Antwerpen.

Het is avond. Helder staat de maan aan den hemel en werpt, voor ons uit, haren glans op de wijde stad, links op de breede Schelde en rechts op de vlakte, hier en daar met opstekende molenwieken, hoeven, hagen, houtgewas en boomtoppen overzaaid, doch welke echter den naam van vlakte niet wegnemen. Op het bolwerk, daar waar de kanonnen met gapenden mond op de stad gericht zijn, staat een man, met de armen kruiselings over de borst geslagen en als in diepe gedachten verzonken.

Bij het helder maanlicht is het ons zeer gemakkelijk den droomer, tot schier in de minste bijzonderheden, op te nemen, te meer daar hij geen mantel om den schouder geslagen heeft.

De kleine spaansche hoed, met stijve en gekromde veêr, het in 't maanlicht glinsterend borstkuras, de degen op zijde; verder de donkere broek en hosen, doen onmiddellijk den hopman van een vendel spaansche troepen vermoeden.

Het donker gelaat van den 'schouwveger' zooals het volk spottend den Kastiliaan hier te lande noemde, spelde voorwaar niet veel goeds; de witte oogappel glimde schier als een vuurvonk in de duisternis. Soms morde de man iets dat op eene bedreiging geleek en verlieten zijne armen de gekruiste houding, om de linkerhand krampachtig op het gevest des degens te laten vallen.

Na eene poos zet de man zich op een der kanons neêr en laat de kin in de breede hand rusten, en door die houding zal het ons gelukken, den vorm en de uitdrukking van zijn gelaat nauwkeurig na te gaan.

De hopman, want dat is hij inderdaad, kan een man van rond de veertig jaar zijn. De type van zijn gelaat is gansch zuidsich: het is mager, scherp zelfs. De neus is gekromd, bijna zoo erg als de bek van een klampvogel en het oog beweegt zich even snel en tintelend, onder de lange

overweldende wenkbrauwen, als dat van den gier. Moeielijk, zoo niet onmogelijk was het de uitdrukking van den mond te onderscheppen, aangezien deze door een zwaren en spits uitlopenden knevel bedekt was.

Gansch dat lichaam, lang en mager, getuigt van kracht, vlugheid en plooibaarheid, welke hoedanigheden zonder den minsten twijfel, aan den geest van dien man moesten eigen zijn.

Wie is hij?

Hopman Juliano del Torro maakte, met eenig voetvolk, deel uit van het garnizoen der citadel, die onder het bevel stond van Sancho d'Avila. Die laatste was dit commando verschuldigd aan den invloed van den hertog van Alba, toen die veldheer nog het oppergezag in de Nederlanden uitoefende.

Alvorens echter nader met den man op het kanon kennis te maken, moeten wij den lezer over den algemeenen toestand des lands inlichten.

Tusschen den gouverneur van het kasteel, ook wel gezegd de kastelein, en den gouverneur der stad, Frederik Perrenot, heer van Champaigney, broeder van den kardinaal van Granvelle, bestond sedert lang een scherp afgeteekende naijver, die zich bij iedere onderhandeling tusschen de twee bevelhebbers deed opmerken en niet zelden tot hevige klachten vanwege de beide partijen, bij de hoogere overheid, tot bij den koning, aanleiding gegeven had.

DE BERG SAINT-MICHEL.

De heer van Champaigney was niet erg spaanschgezind, ten minste in wat het gepleegde geweld betrof. IJverig katholiek was hij, ja; doch hij meende, niet ten onrechte, dat het geweld hier te lande nimmer goede vruchten kon voortbrengen, en het stiet den eerlijken man tegen de borst, dat men de rechten der Staten en burgers vaak zoo trouweloos onder den voet trapte.

De afkeer voor den spaanschen soldaat werd in Frederik Perrenot nog duidelijker afgeteekend, sedert hij de oproerige strekking der koninklijke troepen had bemerkt, en deze bij iedere achterstallige soldij aan het muiten sloegen, hunne hoplieden ter zijde stelden, zelf een *eletto*, een aanleider, kozen, daarna het land afstroopten en zich zelfs in deze of gene stad, evenals in een roovernest, vestigden.

Op het oogenblik dat ons verhaal aanvangt, had andermaal een dergelijk oproer plaats.

Men was aan de spaansche knechten, die Zierikzee belegerden, een aantal maanden soldij schuldig. Den 15. juli 1576 brak, op het eiland Schouwen, de *alboroto* of oproer los. Onder den kreet van ‘geld, geld’ eischten de soldaten de betaling van hun loon. De koning van Spanje was hun schuldenaar, zegden zij, en dewijl de Nederlanden den koning toehoorden, zouden zij zich door de gewesten doen betalen.

De *senôres soldados*, zooals zij zich noemden, met hun *eletto*, hun *sergeant-majoor* voor het voet- en hun gouverneur voor het paardevolk, aan het hoofd, plunderden het eiland Schouwen, en zakten daarna op Brabant af, om den Staatsraad te Brussel tot betaling der soldij te dwingen.

De bende werd dagelijks grooter, van rechts- en links kwamen misnoegden, schurken en dieven toegestroomd. Gansch de landstreek, welke de *senôres* doortrokken, werd letterlijk kaal geschoren. De schrik ijlde de aanrukkende bende dagen vooruit, en de dorpeling haastte zich de vlucht te nemen, en datgene meê te voeren wat

hij redden kon; het geld en de kostbaarheden werden in den grond gestopt, het vee naar verre van de wegen en banen gelegene schansen, gedreven.

Met regelmatigheid en aan zekere krijgstucht onderworpen - de minste weêrspannigheid jegens de gekozene opperhoofden werd met den dood gestraft - togen de muiters voort en bereikten Herenthals, waar zij den graaf van Mansfeld, door de Staten afgevaardigd, ontmoetten. Deze deed hun wel is waar allerlei schoone beloften, sprak hen van de eer des soldaats, van de getrouwheid aan den koning, van den krijgsroem, dien zij reeds in de Nederlanden hadden verworven, doch de *senôres* lachten met al die ronkende woorden: - zij eischten geene woor den, maar klinkende munt.

UIT DE KERK KOMENDE, NAAR PORTAELS.

Mansfeld beloofde hun vergiffenis; doch zij dreven nog meer den spot met hem, wel wetende dat de vergiffenis altijd volgde en men zich zelfs gelukkig rekenen zou, deze eens plechtig te verleenen. Wat gaf hun grondbegin, eed van getrouwheid, eer en roem! Onbeschaamd eischten zij, of wel de betaling der soldij - en dat was hun recht - of wel, dat hun eene stad ter plundering werd aangewezen.

Mechelen had dit verschrikkelijk lot kunnen ondergaan. Gelukkig had men daar echter de noodige maatregelen genomen en de aanslag mislukkende, zakte de muitelingen op Brussel af. Te Grimbergen werden hun nieuwe onderhandelaars te

gemoet gezonden, doch evenmin zonder goeden uitslag: de *senôres* antwoordden ten slotte, op al die schoone beloften, met geweerschoten.

Na twee of drie geveinsde marschen vielen de soldaten, onverwacht, ten getale van 2000 à 3000, op de stad Aalst, namen deze stormenderhand in, nestelden zich daar, stelden stad en

omtrek op rantsoen, en leefden nu wild van den roof zoo binnen als buiten de muren⁽¹⁾.

Het gevaar waarin men verkeerde, werd alom begrepen. Te Brussel grepen de burgers naar het wapen, om zich tegen elken overval te behoeden. Vrouwen en kinderen manifesteerden in de straten en eischten dat de oproerige soldaten, dat het vreemde schuim het land zou verlaten en de verdediging en het handhaven der rust aan inlandsche troepen zou worden opgedragen.

Zoo hevig was ten allen kante de protestatie, dat de koning den 26. juli de oproerige spaansche soldaten 'verraders en moordenaars' verklaarde.

Volgens het edict moest iedereen die soldaten, hetzij in massa, hetzij afgezonderd, afmaken; hun water, brood en vuur weigeren, en bij het eerste alarmgeklep door het magistraat, tegen hen te wapen snellen.

Den 2. augustus werd dit edict door een nog veel strenger opgevolgd; doch dit zelfs bracht de onrust tusschen de burgerij niet tot bedaren. De burgerij van Brussel was onder de wapens; zij bezette de poorten, liet niemand zonder paspoort in of uit, en zoo hevig was het wantrouwen tegen den Spanjaard, hetzij koopman of soldaat, dat geen dezer zich in de straten durfde wagen, uit vrees van door het volk te worden doodgeslagen.

De spaansche opperhoofden, leden van den Staatsraad, Romero, Verdugo en De Roda werden sterk verdacht gunstig te zijn aan de oproerige soldaten.

Te Antwerpen was de angst niet minder groot. Vijftien kompagnieën van kolonel Hannibal (Altaemst) werden uit Antwerpen weggenomen, als verdacht in den soldatenoproer te willen deelen, en door het regiment van kolonel Otto, graaf von Eberstein, vervangen, die plechtig zwoer, in alles aan den gouverneur Champaigney te zullen gehoorzamen.

Zooals wij gezegd hebben, was de heer de Champaigney in volle oneenigheid met den bevelhebber der citadel. Inderdaad, Sancho d'Avila had de edicten, waarbij de muitende soldaten buiten de wet werden verklaard, eene eerloosheid genoemd en geweigerd deze af te kondigen - een klaar bewijs, dat hij gunstig was aan de muiters.

De heer de Champaigney zelf had de edicten niet durven afkondigen, om de talrijke, te Antwerpen wonende, vreemde kooplieden niet te verbitteren of geen onrust in de bevolking te brengen.

Hoe het zij, er bestonden in Nederland op dat oogenblik slechts twee partijen: Nederlanders en huurtroepen. Het godsdienstige vraagpunt zweeg. Iedereen, priester en leek, was de 6000 vreemde bandieten moede, die hier gedurig moordden, roofden en plunderden.

Kolonel Verdugo en Jeronimo de Roda verlieten ter sluiks Brussel, en zochten eene schuilplaats bij Sancho d'Avila, in het kasteel van Antwerpen. Daar, achter die ongenaakbare muren genesteld, nam de Roda uit eigen beweging de functie van gouverneur-generaal op zich, als zijnde hij de laatste vertegenwoordiger van den Raad, wier leden te Brussel door de burgerij gevangen gehouden werd.

(1) Puis elles courent s'emparer d'Alost, après avoir versé des flots de sang. De cette place devenue le centre de leurs opérations, les troupes mutinées dirigent dans les campagnes de nombreuses bandes armées, qui n'ont d'autre mission que de dévaster le pays. L'incendie, le meurtre, le pillage signalent leur présence, dans ces pauvres hameaux déjà ruinés par une longue et cruelle guerre. Cette ruine même ne peut les sauver de la rapacité soupçonneuse des soldats espagnols, qui immolent sans pitié tous ceux qui essaient de leur résister.

BARON KERVYN DE VOLKAERSBEKE.

Don Juan, de nieuwe gouverneur-generaal, was nog niet aangekomen, doch in den aanvang van de maand september riepen de Staten van Brabant de Algemeene Staten bijeen, en deze namen het bestuur des lands, namens den koning, op zich, zij verklaarden het gezag van de Roda onwettig en de soldaten ‘muiters en vijanden des vaderlands.’

Reeds op dat oogenblik was de muiterij algemeen, van den veldheer tot den soldaat, en de Staten namen, tot veiligheid van den lande, troepen aan. Er heerschte inderdaad veel geestdrift en de burgerjongens en edellieden kwamen talrijk te wapen. Ongelukkig sloten een deel der duitsche huurtroepen, in Spanje's dienst, zich bij de spaansche muiters aan, wel hopende dat er hier of daar eene plundering zou plaats grijpen; Sancho d'Avila, de kastelein, onderhield zelfs tamelijk openlijk, betrekkingen met de muiters, die zich te Aalst genesteld hadden.

Alonzo de Vargas trok met zijne ruitery naar laatstgemelde stad, om zich aldaar met de oproerigen te vereenigen; hij ontmoette tusschen Thienen en Leuven, te Vissenaken, eene bende der Staten, samengesteld uit studenten, boeren, burgers en edellieden - *les jaunes casaques* genoemd - en vermoordde er in korte oogenblikken twee duizend. Hoe konden die ongeoefende krijgers bestand zijn tegen de oude geharde huurtroepen!

In het spaansche kamp zegde men openlijk, dat men weldra op Brussel marcheeren en al wat poorter was over de kling jagen zou; doch het was niet langs die zijde dat de furie zich wenden zou. Antwerpen moest het middelpunt der operatie worden. Antwerpen, de rijke, de weelderige stad, welke sinds lang door den roofzuchtigen soldaat als een kostbaren buit beschouwd werd, moest onder zijne plunderzucht vallen!

Inderdaad, Antwerpen genoot op dat tijdstip, eene recht oostersche weelde. Zijne kooplieden waren schatrijk en spreidden eene koninklijke pracht tentoon. Ook telden zij koningen onder hunne schuldenaars, en deze hadden hunne factors, hunne gezanten bij die koningen van het geld, geaccrediteerd. Antwerpen was de stapelplaats van Midden-Europa geworden; een aantal vreemde huizen hadden er zich gevestigd en er eene ongehoorde weelde, een beroemd geworden rijkdom doen ontstaan.

Ter Beurze zag men dagelijks alle vreemdsoortige costumen en hoorde men al de bekende talen spreken: Spanjaards, Portugeezen, Florentijners, Duitschers, Engelschen, Hollanders, Denen, Franschen kruisten rechts en links, deze om een koopman, gene om een makelaar, een derde om een scheepskapitein op te sporen en wederkeerig. Is het te verwonderen, in dien wereldhandel, dat niet alleen de kisten en koffers met goud opgevuld, maar de magazijnen en stapelplaatsen, met allerlei prachtgoederen opgepropt waren?

Waaraan dacht nu de man op het kanon?

De tijd zal dit leeren; doch zeker teekende zich geene vredelievende uitdrukking op zijn wezen af, wanneer zijn oog, of op de donkere stad en hare door het maanlicht bestraalde torens rustte, of op de glinsterende Schelde met de schepen op de reede, en wier mastwerk zich gen den blauwen hemel afteekende.

Kalm en gerust lag zij daar, de rijke koopstad, aan den oever van haren schoonen stroom! Geen gedruisch steeg uit haar midden op, tenzij soms het geklingel van den beiaart uit den hoogen O.L.V. toren, of de zware kloktoon. Voor het overige scheen het eene stad der dooden te zijn, rond welke hooge, spitse, of wel neêrgehurkte, zwarte spoken de wacht hielden. Inderdaad, in het maanlicht hadden de spitse populieren of geknotte linden en beuken, een recht wonderlijken en fantastischen vorm.

Wij zouden lang naar de denkbeelden en gemoedsbeweging van hopman del Torro hebben kunnen zoeken, indien eene tweede donkere gestalte, zich niet op den wal vertoond had en de plaats waar de eerstgenoemde op het kanon gezeten was, genaderd ware.

De aangekomene droeg, evenals de hopman, den spaanschen hoed, doch met spierwitten vederbos, en gansch het lijf was in een breeden donkeren mantel gewikkeld, om zich tegen de octoberkoelte te beschutten. Toen hij in het volle licht trad, bemerkte men, dat men hier met een jongmensch, van zoo wat twintig jaar, te doen had: men zou inderdaad gezegd hebben met een blond meisje in jonkmanskleeren.

Del Torro had, bij het naderen van voetstappen, het oog naar den kant gewend vanwaar het geschuifel in de afgevallen dorre blaëren opsteeg; doch hij veranderde niet van houding, zelfs niet toen de jongeling voor hem stilstond.

‘Goeden avond, hopman!’ zeide de jongeling in de spaansche taal, die hij echter niet met de vlugheid eens Spanjaards sprak, hetgeen ons reeds onmiddellijk den Nederlander doet vermoeden.

‘Goeden avond, heer van Varick,’ was het antwoord. ‘*Diavolo!* Komt gij tot hier, in dit onzalig nest, uwe dichtelijke droomerijen voortzetten?’

‘Vergeef me, heer del Torro, dat ik de uwe stooren kom!’

‘Die zijn toch in allen gevalle niet dichtelijk, beste jongen; neen, die zijn integendeel practisch, zeer practisch!’ en bij het uitspreken dezer woorden, liep er een bittere glimlach over het wezen van den hopman.

‘Ik heb van mijn vader, den heer markgraaf, eene boodschap aan den heer kastelein, aan don Sancho d'Avila gebracht.’

‘Ha! en is de achtbare heer markgraaf nog altijd weifelend tusschen de Spaanschen en de Staatschen?’ vroeg del Torro tamelijk sarcastisch en indringend.

‘Mijn vader is den koning trouw en immer een trouw zoon der Moederkerk, en ik geef aan niemand het recht den heer markgraaf van Antwerpen te verdenken.’

‘O, o, droomer Jehan! Gij brandt los als eene geladene bus! Hoe, gij een knaap van rozengeur en maneschijn, zoudt eensklaps een zakje met buskruit geworden zijn!’ en de hopman sloeg met zijne beide handen luidruchtig op de beide knieën en lachte luidkeels. Daarna stond hij op, liet zijne hand op den schouder des jongelings vallen en ging, altijd op lachenden toon, voort: ‘Wat voert u herwaarts, blonde poët?’

‘De heer bevelhebber van het kasteel heeft mij, bij het verlaten zijner woning, verzocht eens even uit te kijken waar zich de hopman del Torro bevond, en hem ontmoetende, dezen te berichten dat de heer kastelein hem verbeidde.’

‘Recht zoo, schoone paadje!’

‘En nu goeden avond.’

‘Wat zijt gij haastig, beste jongen! Moet gij dezen avond de lieve blonde nog zien?’

De jongeling stond stil.

‘Kom, wees zoo stug niet jegens den ouden vriend del Torro, die u misschien, in den loop dezer dagen, nog wel eenige diensten zou kunnen bewijzen. Heeft de heer markgraaf, uw vader, tijdingen uit Maastricht?’

‘Zoover ik weet, niet,’ antwoordde de jongeling.

‘En heeft don Sancho u niets medegedeeld?’

‘Ik zag den bevelhebber slechts een oogenblik.’

‘Welnu, Maastricht is den 20. door Francis d'Ayalas, Fernando de Toledo en Alonzo de Vargas heringenomen, en de staatsche muiters werden naar verdiensten getuchtigd.’

‘En de stad?’

‘Zooals het behoorde, werd uitgebrand en uitgeplunderd. Ha, 't moet daar feest zijn geweest!’

‘Ik huiver voor al die ijselijkheden!’

‘Och ja, gij hebt ook water en melk, maar geen bloed in de aderen!’ grinnikte del Torro.

De jongeling wierp een vurigen blik op den hopman en zegde streng:

‘Heer del Torro, om lafheden te plegen zooals plunderen en branden....’

‘Zacht wat, beste, lieve jongen, zacht wat! Gij verstaat niets van de kunst van oorlog voeren, en de soldaat, nadat hij zijn leven in de waagschaal gesteld heeft, mag zich toch wel een eerlijk vermaak verschaffen?’

‘En dat noemt gij een eerlijk vermaak?’

‘En waarom wilt gij hem, ondeugende poëet, beletten eens lekker te teeren en te smeeren, na braaf gewerkt te hebben? Waarom hem beletten iets voor zich te nemen van al die lieve juweeltjes en goudstukken, die de kooplieden, bijvoorbeeld hier op de Beurs, elkander ontfutseld en ontstolen hebben, en die zij zoo trouw, als ware het hun eigendom, bewaren?’

‘Gij doet mij beven!’

‘Dwaasheid! En wat geeft het, dat men in die groote feestviering, voor welke men natuurlijk eenige huizen in plaats van pektoortsen aansteekt, al eens een man neêrstoot, een oude tooverheks verwurgt of een meisje schoffiert? *Diavolo!* Bij de minste kermis, die zich de arme soldaat veroorlooft, schreeuwen die poorters als magere varkens; maar onverschillig zien zij 't na, als een krijgsknecht zich voor eenige penningen en voor hen, moet laten doodslaan!’

Jehan van Varick zweeg; dat alles was nijdig spottend, en als door den duivel in persoon gezegd.

‘Gij zijt een spotter, del Torro,’ zegde de jongeling, den luiden lach van den hopman onderbrekende; ‘gij wilt mij doen gelooven, dat dit alles uwe overtuiging is, en ik weet beter.’

Del Torro zette zich andermaal op het kanon en hernam zijne vorige houding.

‘De heer kastelein wacht u!’ zegde Jehan, toen hij de beweging van den hopman zag.

‘Don Sancho d'Avila zal wel een oogenblik gelieven te wachten, totdat mijn gesprek met den zoon van den genadigen heer markgraaf is afgelopen,’ liet er de hopman glimlachend op volgen. ‘Ja, men heeft de staatsche muiters te Maastricht vreeselijk getuchtigd! Weet gij hoe de soldaten van den luitenant van Montesdocca, eene steenen brug over de Maas geslagen, overweldigden?’

‘Neen; hoe zou ik het weten?’

‘Geestig, recht geestig gevonden! Ieder soldaat greep eene vrouw uit het dorp Wijck, en zich daarachter, zooals achter een schild, verbergende, schoot hij op de schelmen die het bruggehoofd verdedigden. Zóó gingen de onzen de brug op en vuurden op de muiters, over de schouders heen en onder de armen der vrouwen door.’

‘En de tegenpartij?’

‘Die loste geen schot meer, omdat vele poorters in die vrouwen, hunne dochters, vrouwen of moeders herkenden. Geestig, geestig gevonden!’

‘Duivelsch, afschuwelijk duivelsch!’

De hopman lachte.

‘Men moest die benden streng straffen,’ onderbrak de jonge heer van Varick.

‘Trouwens, de koning zelve heeft ze buiten de wet geplaatst.’

‘De koning kent de ware toedracht der zaak niet, en dat edict is niets anders dan een bedrog, behendig ten voordeele van den geuzenoproer aangewend. Doch dichters kunnen over militaire en staatkundige zaken niet oordeelen; laat ons liever over de lieve, blonde Gertruda spreken.....’

‘Als ik niets versta van militaire en staatkundige zaken, heer del Torro, dan gewis verstaat gij niets van wat liefdesgevallen betreft.’

‘*Diavolo!* Wij zijn geen twintig jaar, gelijk de dichterlijke markgravenzoon!’

‘Overigens, ik verkies op gemeld punt niet neêr te komen. Heb ik u in vroeger dagen eenig hartsgeheim toevertrouwd, dan grieft mij zulks op dit oogenblik. Ik had mijne liefde voor Gertruda Sedgraves diep in het hart moeten bewaren!’

‘Hoor die jonkheid de tong eens roeren! Hadt ge mijnen raad gevolgd, dan zou die kale mof, op dit oogenblik, met dat vette lam niet doorgaan.’

‘Wat gij mij voorsteltet, strookte niet met mijn eerlijk gemoed.’

‘Eerlijk gemoed? Knaap, gij doet mij lachen! Ik heb u verteld, dat de neef van kolonel von Eberstein, in Duitschland, zoowat erg tegen het zevende gebod gezondigd had en, dat als de oude Sedgraves dit wist....’

‘Gij hebt mij nooit de bewijzen geleverd.’

‘Alsof dit mogelijk ware.....’

‘Zonder deze kon de aantijging als laster beschouwd worden.’

‘Dan heb ik den jongen markgraaf aangeraden, die lieve, blonde Gertruda eenvoudig op te lichten, en ik bood hem zelfs aan, hem in dat vroolijk partijtje een handje te helpen.’

‘Lafheid!’

‘Dan nog heb ik....’

‘Gij hebt mij als een duivelbekoorder in mijn ongeluk willen sleepen!’

‘Bij voorbeeld! Hoor die jonkheid eens razen tegen iemand, die hem zoo vaderlijk heeft bijgestaan in al zijne liefdesavonturen; die hem wilde leeren spelen, tuischen, den degen trekken; die hem, waarachtig, leerde drinken en goeden sier maken, en die hem zou willen leeren hoe de schoone Gertruda de zijne worden kan!’

‘Ik wil niets van u leeren, del Torro!’ gaf de jongeling ten antwoord. ‘Er is een oogenblik geweest, dat gij mij onder uwe macht hadt; doch ik heb gezien waarheen gij mij zoudt gebracht hebben, en ik dank God....’

Een luide spotlach onderbrak die woorden, op een verwijtenden toon uitgesproken.

‘Wat kwezel of beggijn heeft u dat sermoon in de ooren geblazen, Jehan?’

‘Onverschillig, goeden avond.’

‘Tot weldra.’

‘Neen!’

‘Del Torro weet nog veel, nog zeer veel dat Jehan niet weet.’

‘t Is mij onverschillig.’

‘Dat meent gij niet. Of zijt gij niet benieuwd te weten, wie het huwelijk tusschen de schoone Gertruda en dien akeligen mof bewerkt heeft?’

De jongeling trok de schouders op, doch vertraagde niettemin zijnen gang.

‘Wilt gij dat niet weten?’

‘En wie dan?’

‘Welnu, kom hier en zet u een oogenblik.’

‘Neen; goeden avond.’

‘Ik herhaal tot weldra.’

‘Toch niet.’

‘Ik zeg, tot weldra,’ herhaalde de hopman en drukte op dat woord, alsof hij zeker was dat de jongeling tot hem zou weêrkeeren.

De donkere gestalte verdween aan den voet van het bolwerk. Een oogenblik nadien zag del Torro een lantaarnlicht naar den kant der poort drijven; 't was gewis de portier, die voor den zoon des markgraafs de poort van het kasteel opende. De hopman stond nog altijd op het bolwerk en staarde van daar op den weg, die van de citadel naar de stad geleidde. Een oogenblik zag hij op de baan den jongen markgraaf, en hem vervolgens in de richting der St. Michiels-abdij verdwijnen.

‘En toch zal hij mij dienen,’ morde del Torro, ‘om die trotsche, rijke stad onder den slag onzer vuist te doen vallen. Ha, dat oogenblik zal komen! Ik heb de eendracht tusschen de oproerige soldaten hersteld; ik heb de zaak zóó goed bestuurd, dat hier, dit kasteel, het punt van vereeniging worden zal; dat Sancho d'Avila, het wezenlijke hoofd van den oproer, en Jeronimo de Roda, die zich het gezag van den grootkommandeur in de Nederlanden aanmatigt, dezen beschermt. Als nu die verrader van een Champaigney slechts iets of wat onderneemt, hetgeen tegen de troepen des konings schijnt gericht te zijn, dan, o dan vallen wij op al die rijkdommen, op al die weelde, en wij wreken ons tevens op dien koopmanstrots, op al die kramersgrootheid, op al dien winkeliersadel...’

Del Torro dacht gewis het ijselijke tooneel, dat Maastricht getroffen had, reeds naar Antwerpen overgebracht te zien. Trouwens, het was *zijn* werk, *zijn* geheim; hij was het, die zich met de muitelingen van Aalst, of liever met hun *eletto* trachtte te verstaan; hij, die met de te Lier liggende soldaten van Juliano de Romero in gemeenschap was getreden; hij nogmaals, het werktuig van de Roda en don Sancho, die de kolonels der duitsche troepen, in de stad zelve garnizoen houdende, in een helsch verbond tegen Antwerpen poogde te betrekken en die de troepen zelve in oproer bracht.

Als een triomfeerende Satan zat hij daar, en staarde op die schijnbaar rustende, doch steeds tegen den aanval wakende stad.

Juliano del Torro haatte al wat Nederlander was, echter niet om reden der onzalige strekking der hervorming, welke zich hier te lande indrong, neen! Voor hem lag in

al zijn doen en laten eene meer eigenbaatzuchtige streving. Hij had, toen hij naar de Nederlanden afzakte, wel stellig vertrouwd, dat hij hier fortuin zou gemaakt hebben, en dat was hem geenszins mogen gelukken. Duister van geboorte, had hij zich vroeg door kuiperijen en slinksche wegen trachten te verheffen; hij voerde een blazoën, dat velen beweerden niet het zijne te zijn, want terwijl hij voorgaf een afstammeling uit de adellijke catalonische familie der del Torro's te zijn, hielden anderen het er voor, dat hij de zoon was van een gemeen soldaat en een *muchachos*, zonder naam van eenige beteekenis.

Meer dan eens was del Torro, bij het vragen der hand van een rijk meisje, afgewezen, en Juliano's karakter was er zoodanig door verbitterd, dat hij dengene, die zich slechts eene kleine zinspeling omtrent zijnen oorsprong veroorloofde, zonder vertoeven op den degen beriep. Meer dan een, zoo vertelde men in de hopmans wereld, was gevallen om niet meer op te staan, totdat men eindelijk den kamp opgaf en Juliano del Torro in het schijnbaar ongestoord bezit liet van zijn twijfelachtig blazoën. Men vermeed het liefst dien man vol lage driften, lichtgeraakt, twistziek en altijd middel vindende, om op de beurs zijns kameraads te teeren.

De harde ondervinding, en ook wel de jaren, hadden het karakter van den hopman eindelijk gewijzigd.

Al de slechte hoedanigheden, die hij eerst openlijk aan den dag legde, deed hij allengs en zeer slim, naar binnenwaarts verhuizen; hij werd uiterlijk een vroolijk, zorgeloos man, een groot vriend van tafelvreugde en verkeerbord; iemand, kortom, die al lachende en met alles spottend, door het leven *boncoeurde*; doch inwendig waren al de slechte gevoelens, die van haat, wraak-en geldzucht, tot in het oneindige aangegroeid. Juliano del Torro wreekte zich voortaan heimelijk en meestal door den arm van anderen - 'om alzoo, zegde hij, zijne eigen arme ziel met geen bloed te besmeuren;' - hij leerde honderden linksche wegen kennen, om, zonder zijne slachtoffers al te zeer te doen schreeuwen, aan de penningen te geraten.

Jehan van Varick was een der jonge slachtoffers van dien duivelschen kerel geweest; hij had dien jongeling in gevaarlijke liefdesgevallen willen slingeren, hem naar de taveernen en de badstoven⁽¹⁾ lokken; hij had hem willen leeren tuischen, den degen trekken en den sluipmoord plegen - en eens met misdaden en eerloosheden bezwaard, hem tot zijn gedwee werktuig doen dienen.

De jonge van Varick was echter op den rand des afgronds, door drie bewaarengelen hier beneden, tegengehouden; hij had een godsdienstig en zelfs een dichterlijk gemoed, eene moeder die hem gedurig van deugd en familie-eer sprak, en eindelijk blonken hem de twee schoone blauwe oogen van Gertruda Sedgraves tegen, die te schoon waren om geen afschuw te hebben van alles wat niet puur en edel was.

Gertruda Sedgraves was de dochter van een millioenrijken koopman, of liever gewezen koopman, wiens huis een der vereenigingspunten der toenmalige, rijke Antwerpsche wereld was. Sedgraves, van iersche afkomst, bezat een oud adellijk wapen, doch dat hij zoo wat onder de balen en kisten verborgen had gehouden. De echtgenoot was sedert vele jaren overleden; Gertruda was een eenig kind, en al de schatten, die de oude Sedgraves had weten te verzamelen, waren dus de hare.

Het huis van den heer Sedgraves lag in de Cammerstraat, waar destijds vele *cammers* of brouwers huisden. Volgens sommigen lag het daar wel ongepast, dewijl rechts en links eenige zwartberookte brouwerijen zich verhieven, doch deze waren, aan weerskanten, door een hoogen hofmuur afgesloten en dus verre genoeg verwijderd, om den bewoner in woning of tuin te kunnen hinderen.

(1) Die huizen waren veelal verdachte plaatsen.

Het was niet de rijkdom die Jehan van Varick aanlokte, om Gertruda de zijne te mogen noemen; neen, hij beminde haar om hare schoonheid, om hare deugd, om hare gulle geestigheid. Nog nooit had hij den moed gehad haar zijne liefde te bekennen, en zij, zij scheen niets te bemerken; zij behandelde hem als een kind, als een vriend, als een broeder. Op de wandeling met haar vader mocht hij haar vergezellen, aan den ingang der kerk haar, met den top des vingers, het wijwater aanbieden; op haren feestdag haar bloemen brengen; soms met haar en beider familiën een deel van den vooravond doorbrengen in Sedgrave's prachtige en met alle schoone bloemen en klimplanten bezette en alsdan verlichte galerij - een der wonderen van de stad, doch in welke, voor Jehans oogen, Gertruda toch altijd de schoonste bloem, het tooverachtigste wezen bleef.

Jehan droomde van Gertruda, droomde zich gelukkig, schreef zelfs verzen aan de schoone Sedgraves - welke poëzie hij echter zorgvuldig voor zich hield - stelde van dag tot dag uit, haar met de vlam die hem verteerde, bekend te maken en stond op zekeren dag als van den bliksem getroffen, toen die duivelsche del Torro hem zijne liefdesgeschiedenis vertelde, alsof hij haar in een open boek voorlas.

Wat kon hij anders doen dan bekennen, zelfs alles bekennen; doch van dat oogenblik begon ook zijn lijden. De jaloezie sloop zijn hart binnen en gaf hem folterende dagen en nachten, en toen hij eens vast besloten had te spreken, vernam hij uit den mond der schoone Gertruda zelf, dat zij bepaald den avond te voren verloofd was aan den neef van kolonel graaf von Eberstein, die als luitenant in het duitsche regiment diende.

Jehan van Varick stond als verpletterd; zoo'n wreede ontgoocheling had hij zich nooit voorgespiegeld, des te minder dewijl men in zijne familie dat huwelijk wel wat als voorbestemd had beschouwd, en de van Varicks, vooral mevrouw niet teleurgesteld, maar verwonderd waren dat dit huwelijk zoo snel en buiten hun weet was beklonken. Men begreep dat onder dit alles iets meer dan gewoons verborgen zat en er was, ten minste innerlijk, eene zekere verkoeling tusschen de familiën ontstaan.

ANTWERPEN IN BRAND. - Del Torro liet zijne hand op den schouder des jongelings vallen en ging, altijd op lachenden toon, voort: 'Wat voert u herwaarts, blonde poëet?'

Wij hoorden del Torro zoo even zeggen, dat iemand dat huwelijk in de hand had gewerkt, en dit was inderdaad de waarheid. In den loop van ons verhaal zullen wij weldra eene van die vrouwen ontmoeten, welke in de diplomatische wereld eene niet altoos openlijke, maar toch gewichtige rol vervullen en voor wie het sluiten van een huwelijk juist een niet veel beduidend werk is. Die vrouw was de gravin de Gattarina, eene jonge weduwe, en Frederik Perrenots, des gouverneurs, zuster.

In die dagen had Juliano del Torro zich vooral nader bij Jehan van Varick weten te plaatsen en hem menigen duivelschen raad toegefluisterd, waarop hij zich, zooals wij gehoord hebben, onbeschaamd beroemde. Was die raad zonder achterdocht gegeven? Wij zagen reeds dat belangeloosheid niet in het karakter des hopmans viel, en hebben wij daarenboven het tegendeel niet vernomen uit de woorden, die hij, na het vertrek des jongelings, morde?

Treden wij meer in het innerlijke leven, dan bespeuren wij weldra iets van de reden, die del Torro handelen deed; nog niet lang geleden, bij eene teerlingpartij, had de Duitscher denspaanschen hopman den handschoen in het aangezicht geslagen, omdat hij zoowat valsch telde, en op een feest, dat bij den gouverneur der stad, bij den heer de Champaigney, gegeven werd, had zelfs die..... kleine Gertruda, zooals de hopman weleens met minachting zegde, del Torro erg beledigd, door hem te doen gevoelen dat zij het liefst van zijne plichtplegingen ontslagen bleef, ofschoon

zij anders niet afkeerig scheen van spaansche eerbewijzen, zooals vele voorname meisjes.

De Spanjaard had bij den handschoenslag gezwegen, bij de minachting van het meisje geglimlacht, maar beide gevallen hadden hem diep gegriefd, en vergeten zou hij noch het eene, noch het andere. Hugo von Eberstein was echter het gebeurde weldra vergeten, en Gertruda Sedgraves had zelfs nooit eene zoo groote beteekenis aan hare woorden gehecht, dat zij denken kon juist dáárdoor den haat van een mensch te hebben opgewekt.

De hopman Juliano vergat echter niets; hij verborg de persoonlijke veete onder een staatkundig belang. Men zal weldra zien, dat als mevrouw de Gattarina er belang in stelde, de von Ebersteins aan de Sedgraves te verbinden, del Torro integendeel er belang in vond, dat de oude graaf von Eberstein met de Sedgraves, de Champaigney's en de van Varicks in onmin verkeerde.

‘Ik geloof,’ dacht hij, den hoogen wal verlatende, ‘dat het nieuws van Maastricht ridder van Varick zal doen nadenken, en hem de zalige gedachte inblazen, den heer de Champaigney aan te raden, geene Staten-troepen in de stad te laten komen. Tegenweer hindert immers altijd in zoo'n plunderpartijtje! Die kleine blonde droomer zal gewis dezen avond den vader nog verwittigen, en terwijl de schrik hen ginder, in dat vervloekte nest, tegenhoudt, zetten wij onvermoeid onze plannen voort.’

‘Hopman del Torro!’ klonk eene stem in de duisternis, en twee zwarte gestalten hielden den toegesprokene staande, op het oogenblik dat hij het huis van den kommandant naderde.

De hopman onderscheidde niet wie de twee personen waren; doch aan den toon der stem herkende hij den gouverneur van het kasteel, don Sancho d'Avila, en wie naast hem stond moest don Jeronimo de Roda zijn.

‘Wij wachten u met ongeduld!’ zegde delaatste.

‘Ik ben ten dienste uwer genade,’ mompelde de hopman. De drie personen traden binnen en de deur viel achter de duivelsche figuur van del Torro toe. De twee oversten waren met opgeheven hoofd de kamer van den kastelein binnen getreden; del Torro was hen gevolgd met gebukten en ontblooten hoofde, maar met een glimlach op de lippen, die wel deed begrijpen, dat hij de ziel was van gansch die samenzwering, in welke Antwerpens ondergang koelbloedig beraamd werd.

(Wordt vervolgd.)

Rebus n°. 1

Allen, die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van **DE BELGISCHE ILLUSTRATIE** te koop en, voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

[Nummer 2]

FEESTEN IN MAROKKO. (Naar een teekening van V. Eeckhout.)

Feesten in Marokko.

Als tegenhanger van den sherif of santon, voorkomende in den voorgaanden jaargang, geven wij in onze tweede gravure het portret van den santon, die door het volk als een halve godheid vereerd wordt, omdat hij, in tegenstelling met zijnen ambtgenoot, zich geheel aan de oude gebruiken en zeden houdt en bij alle godsdienstige feesten de eerste plaats inneemt. Het eerste en grootste van die feesten is de besnijdenis of de muzelmansche doop.

De besnijdenis, in het arabisch *nithara* genoemd, is voor de Mahomedanen niet verplichtend; door geen enkel voorschrift van hunne godsdienst, worden zij er toe genoodzaakt, zooals men in Europa over het algemeen denkt; doch het is eene godsdienstige gewoonte, die

door verloop van tijd kracht van wet heeft verkregen.

De feesten, waarvan die godsdienstige plechtigheid vergezeld gaat, duren vele dagen. Gewoonlijk hebben zij plaats op de kust of op de *soko* of groote markt der stad. Het kind wordt er, naarmate zijne ouders rijk of arm zijn, plechtstatig heengebracht. Zijn de ouders rijk, dan moet het te paard zitten, is het echter nog te jong om er zich alleen op te houden, dan stijgt een der familieleden meê op, die het in zijn armen houdt. Zijn de ouders echter arm, dan worden de kinderen zonder veel omhaal, naar de moskee of naar het graf van den patroon der stad gebracht, waar de plechtigheid plaats heeft.

Voor die gelegenheid worden de kleine jongens opgesierd met bloemkronen op het hoofd. Een man, insgelijks prachtig uitgedost, leidt het paard bij den teugel en verjaagt met een zijden doek de vliegen die er zijn of niet zijn. Een rood, geel of blauw vaandel gaat den optocht vooraf en een muziek, dat meer geweld maakt dan liefelijk voor het gehoor is, vergezelt hem. Soms treft men er ook schutters bij, die hunne roeren in de lucht afvuren en daarbij zich krommen en buigen als apen en schreeuwen als waren zij wilde dieren.

Na de plechtigheid, die door den santon verricht wordt, brengt men den kleinen jongen zoo spoedig mogelijk naar huis, en het feest wordt met een maaltijd gesloten, waaronder het niet zelden gebeurt dat men verneemt, dat de kleine patiënt, vooral als hij reeds zekeren leeftijd bereikt heeft, aan de gevolgen der pijnlijke plechtigheden overleden is.

Een Friesche boer.

Ja, dat is er een van den ouden stempel: hoed, frak, broek, alles zegt het ons, en dezulken moet men nog talrijk in Friesland vinden, in de eigenaardigste provincie van gansch Nederland. De wereld moge rondom hen veranderen, zij toch veranderen niet; zij blijven dezelfde; zij bezigen dezelfde tafel, denzelfden stoel, dezelfde omgeving die hun vader en grootvader ten dienste stonden en zouden denken niet meer op eigen erf te wonen, indien hierin eenige verandering werd aangebracht. De hedendaagsche wijsgeer noemt dit achteruitgang; doch is het wel achteruitgang tevreden te zijn met het lot, dat wij van onze ouders geërfd hebben? Wij denken het niet. We begrijpen nog niet wat groote genoegens de zoogezegde vooruitgang oplevert: de gedurige en onophoudelijke streving naar nieuwigheid wordt iets onverzadigend en verwekt ten slotte misnoegdheid in het karakter. Immers, in welken stand men ook leeft, algeheele voldoening van al onze lusten kunnen wij nooit erlangen. Vandaar niet zelden wreede ontgoocheling. De friesche boer, dien wij hier voorstellen, houdt niet van al die modefratsen; hij is wat zijne voorzaten waren en dit is hem wel. Waar hij zit, zat zijn vader in hetzelfde kleedsel, in dezelfde houding, misschien met denzelfden roemer - waarom zou hij kleedsel en manieren veranderen? Geloof ons, het oude is dikwijls, vooral in zeden en gewoonten, beter dan het nieuwe, en zoolang Nederland typen oplevert zooals die, welke ons hier door een talentvol kunstenaar, den heer O. Eerelman, wordt voorgesteld, zal Nederland ook Nederland blijven.

Portefeuille van den wandelaar.

't Was een warme juli-dag en bij het vallen van den avond. Ik bevond mij op een steenweg in het hartje van Limburg. 't Was ook een limburgsch landschap: rechts en links eene eindelooze, bruine heivlakte, door een gordel nevelachtige mastbosschen omzoomd, eenige alleen staande boomen met groene kruin en bruinen stam, een wat drabberig watervlak, een met kleurige keisteentjes bezaaiden grond - en dit alles beglansd door eene ondergaande zon. Ik stapte droomerig langs den steenweg voort, in de eene hand den reisstok, in de andere den stroohoed, die mij zelfs te drukkend was, en hoopte vóór het vallen des avonds het dorp Achel te bereiken. De limburgsche streek is mij lief; zij herinnert mij niet alleen mijn geboorteland, maar zij is even rijk, of liever nog rijker in legenden en traditiën; dan klinkt de zoete, naar het duitsch zweemende tongval van den Limburger mij aangenaam in de ooren, en heb ik veel op met de aloude en nog naïeve zeden en gewoonten van den bewoner dier gewesten. Op mijnen tocht heb ik mijn zakboek met een aantal aanteekeningen verrijkt, zoowel op de eerste als op de laatste punten.

Terwijl ik door de eenzame bosschen en heiden stap; terwijl ik hier vertoef bij eene ruïne, daar bij eene aloude kerk, ginds bij een kasteel uit vroegere eeuwen overgebleven, zijn voor mij een aantal historische herinneringen opgerezen. Ik heb het oude *Sarchinium*, thans St. Truiden, gezien in zijne wording, in zijne worsteling met de hertogen van Brabant en Karel den Stoute, wiens vergiffenis slechts te erlangen was door het onthoofden van tien gijzelaars; ik zag er den woeligen en liederlijken Brederode, die in 1566, in de kerk der abdij en niettegenstaande het verbod des bisschops, daar, in die gewijde plaats, tegen zijn wettigen vorst in samenzwering trad; kortom, ik heb in mijnen geest, den forschen en naakten Eburoon, den gehelmden ridder, den statigen abt, den rustigen geleerde, den doorgetobden geus, den vreesverwekkenden bokkenrijder, met zijn ganschen stoet van legenden en overleveringen gezien, en dit alles doormengd met heerlijke landgezichten, zwitserachtige hoogten, paradijsachtige dalen, en ik begrijp niet hoe eene landstreek, zóó bevolkt, geen gansche rij van dichters en romanschrijvers oplevert. Limburg heeft wel is waar schrijvers voortgebracht, doch, wonderlijk genoeg, weinigen, zeer weinigen werden getroffen door eigen schoon; zij zochten in andere gewesten, die ze niet kenden en dus enkel uit navolging, bezieling, of liever ze zochten dáár een schijn van leven. Ecrivisse schreef een paar novellen uit die streek; het waren de eenige die hem naam gaven in het vlaamsche land, en nog missen deze schriften het karakter der streek en bewijst de schrijver soms, dat hij geen heel diepen blik in het hart der bevolking, noch in de landstreek heeft geworpen. Wanneer zal het schilderachtige Limburg zijne romandichters hebben, gelijk de heidedorpen der Kempen? Daar ten minste ligt eene ruime stof voorhanden, die men in gemelde dorpen niet vindt. Alles, het verledene en het tegenwoordige, geven elkander de hand om onze letterkunde met eene reeks belangwekkende en ingrijpende verhalen te verrijken.

Onze jonge dichters en schrijvers laten zich al te veel door de voorbeelden verlokken en denken alleen naam te maken, met te doen zooals anderen deden. Wie naam en faam wil, moet, vooral in onze dagen van onbestendigheid in den smaak des publieks, een eigenaardigen weg trachten te banen, eigenaardig trachten te zijn in kleur en stijl. Wat de navolgers betreft, tot deze zeggen wij met Claudius, door Tollens vertaald:

Drie ruiters verlieten des ochtends de stad,
 Op ezels in 't zadel gezeten;
 Zij wisten van zingen en rijmen zoo wat
 En.... noemden elkander poëten.
 Een dichter die naar buiten toog,
 Had spoedig hen op zij gedrongen;
 Zijn Bucefaal deed snelle sprongen
 En hield de onsterfelijkheid in 't oog.
 'Wacht!' dachten de ruiters en grepen het paard,
 'Die dravende klepper komt juist hier ter snede;
 Wij binden onze ezels terstond aan zijn staart,
 En rijden in eens naar de onsterfelijkheid mede.'
 De dichter voelde 't vreemd gewoel,
 En scheen zich even om te keeren:
 'Uw dienaar', sprak hij, 'eedle heeren,
 Die ik daar achter spartelen voel!
 Doet gij mij de eer van aan te spannen?
 't Is recht beleefd! maar zegt me althans,
 Gij noemt u? "Flip." Gij? "Fop." Gij? "Frans."
 Nu reist voorspoedig, wakkre mannen!
 Toen gaf hij 't ros de sporen weêr,
 Hij sloeg geen blik naar achter meer.
 En niemand heeft daarna vernomen

Hoe ver het drietal op zijn ezels is gekomen.

Neen, dat heeft men niet. De navolger op zijn ezel - en zijn rijdier is altijd maar een ezel - kan den galoppeerenden Bucefaal niet nabij komen. De dichter, de schepper van een genre, dat voor een min of meer langen tijd in den smaak van het publiek valt, weet het wel; maar groote dichters zijn ook wel eens groote ezelrijders, die zij, als zij wat lastig worden en zich aan den staart van hunnen Bucefaal vastbinden, toeroepen: *pas trop de familiarité pour si peu de connaissance*. Men geeft het paard de sporen en 'niemand heeft daarna vernomen, hoe ver het drietal op zijn ezels is gekomen!' Wij hebben in Vlaamsch-België een aantal jonge novellisten, die loeren op den staart van den Bucefaal van Conscience, of beter gezegd op de slippen van den frak van dezen schrijver; wij hebben een aantal jonge dichters, die grimassen maakten, om te doen gelooven dat ze grijsden gelijk Heinrich Heine; nog anderen die de panden van Ledeganck's rouwmantel hebben gegrepen, om daarmee hunne 'zilte tranen af te drogen.' Niets is er van al die slipdragers en grimassenmakers overgebleven: geen enkele heeft den meester overtroffen, zelfs niet eens benaderd, en velen toch deden hier en daar talent doortintelen en men mocht vermoeden, dat er een sprankel heilig vuur in hen besloten lag.

'Och!' hoor ik daar een mijner jonge vrienden in de dichtkunst ze gen; 'och! hoe is die nieuwe weg te vinden? Alles is reeds gevonden, en dit zelfs voor eeuwen!' Zwijg, zoek en doorgrond. 'De neus eens honds,' zegt Andersen, 'werd gekleurd door de verbrijzelde oesterschelp en de echte purperkleur was gevonden. Twee wilde buffels vochten op den goud bevattenden grond van Amerika, en hunne horens rukten de groene zode los, welke de goudader bedekte.' Neem die woorden niet letterlijk op en 'vecht niet gelijk wilde buffels', zooals zekere vlaamsche letterkundigen gansch hun leven reeds gedaan hebben; maar zoek kalm en ernstig in uw eigen; ken u zelven,

en indien er een sprankel van het heilig vuur in u tintelt, zal het opvlammen, en gij zult de verandering ondervinden, die de deensche dichter zoo liefelijk beschrijft:

‘Het was.’ zegt hij, ‘in de bibliotheekzaal. Er waren boekplanken met eene menigte boeken, zoo oude als nieuwe, voor iedereen langs de muren geplaatst; er lagen hoopen handschriften; er waren ook kaarten en globes. Er. zaten ijverige mannen aan kleine tafels, zij schreven *in* de boeken en er *uit* na, en dat is geen gemakkelijk werk - (gemakkelijk wil Andersen zeggen?) Maar plotseling greep er eene groote gedaanteverwisseling plaats: de planken werden terrassen voor de schoonste boomen, vol bloemen en vruchten; er hingen zware trossen druiven aan de bladrijke wijnstokken, en overal in de rondte heerschte leven en beweging. De oude folianten en stofferige handschriften veranderden in heuveltjes, met bloemen bedekt; daaruit kwamen ridders in maliënkolders en koningen met kronen op het hoofd, te voorschijn; men hoorde harpspel en het gekletter der schilden. De geschiedenis kreeg het leven en de volheid der dichtkunst - want daar was een dichter binnengekomen. Hij zag de levende verschijningen, ademde den geur der bloemen in, perste de druiven uit en dronk het heerlijke sap; maar hij zelf wist nog niet dat hij een dichter was - de aanbrenger van licht voor de toekomstige tijden en geslachten. Het was in het frissche,

geurige bosch, gedurende het laatste uur, tot afscheid nemen bestemd. De kus der liefde, waarmede het vaarwel werd toegefluisterd, was de doop der inwijding tot het toekomstig, dichterlijk leven; en de frissche geur van het bosch werd nog liefelijker, het gekweel der vogelen nog welluidender; er kwamen zonlicht en koele windjes. De natuur wordt in eene dubbele mate heerlijk, daar, waar een dichter wandelt.'

't Is een ander beeld dan dat van Claudius, die den navolger aan den staart van Bucefaal bindt; 't is een ander beeld dan het onze, die hem aan de slippen van den frak doet vastklampen; 't is een heerlijk en dichterlijk beeld. 'Jongeling,' zegt het, 'wilt gij plaats nemen tusschen afschrijvers, tusschen die, welke uit andere boeken naschrijven, bij den schijn der olielamp en omringd door dorre planken, zet u neer en sterf daar als een vergeten worm; wilt gij integendeel op eigen verbeeldingskracht u verheffen, hoog of leeg, wilt gij, hoe zwak ook, uw eigen zijn - welnu, dan zullen voor u de dorre planken en het lamplicht heuvelen, bloemen en zonneschijn worden! Gij zult putten uit de geleerdheid door uwe voorgangers u nagelaten, maar gij zult haar plooiën, versieren met uwen eigen geest en de tijdgenoot of de nazaat zullen altijd deze beduidende woorden uitspreken: 'hij was *iets*.' Doch misschien, en dit is bij velen het geval, zijt gij tot *niets* bestemd. Het is tot deze niet dat ik gesproken heb, doch als men toch, wil dat ik tot hen zeg, wat ik van die 'samenflansers' denk, dan zal ik met den franschen dichter zeggen: '*Soyez plutôt maçon*.'

Hoe verre ben ik nu al van de Limburgsche gewesten afgeweken! Ik keer tot deze terug en zeg tot de jonge daar opkomende schrijvers: 'doorploegt uw eigen grond en kom niet hier, op een terrein, dat gij niet kent!' Dat zeg ik ook tot die van Vlaanderen, die in de kusten der zee eene rijke bron van poëzie vinden. Hoe komt het, dat er nog geen novellist in ons Vlaanderen is opgestaan, die ons met het zeemansleven deed kennis maken? Ik ken er, die op de duinen der zee als geboren zijn, en hunne onderwerpen komen kiezen in eene landstreek, die zij niet begrijpen, en dit enkel omdat anderen daar zich hebben weten te roemen! Zij knoopten zich - ja, ik zou haast zeggen *zich* zelf in plaats van hunnen ezel - aan dezen of genen staart vast en lieten zich een eind weg voortslepen, totdat ze bemorst en weinig respectabel aan den boord van den weg bleven liggen. Zegde de majestueuze, bruisende zee dan niets tot hen? Zagen zij dan het heerlijk tintelend licht op den golfslag niet? 't Moet wel zijn. Toch herhaal ik tot allen, die denken eene pen te kunnen voeren: zoekt, studeert en gedenkt den hond en de oesterschelp, de scheurende horens van de wilde buffels! In het zand der duinen ligt een nieuwe goudader, gelijk in de velden en heuvelen van het land van Valkenburg, gelijk in de doodstille dorpen der Kempen en in het bruisend gewoel der steden. Op spoor naar eigenaardigheden in onderwerp, in kleur en stijl! Geen staart- of slipdragers, geen grimassenmakers, geen hypokriete huilebalken meer! Weest u zelf, en hoe weinig gij dan ook wezen mocht, gij zult in dat geval *iets* zijn! Waarheid, waarheid! In de waarheid ligt de hartroerendste poëzie!

Nieuwe boeken⁽¹⁾

- (1) Indien de schrijvers vóór het verschijnen, de afgedrukte bladen van hunne nieuwe boeken, aan de redactie meêdeelen, zal hun werk door extracten worden bekend gemaakt.
(Red)

Een reisje in Zwitserland.

Jan Bols, leeraar in het St. Romboutskollegie te Mechelen, heeft bij den uitgever Van Velzen aldaar, eene onderhoudende reisbeschrijving uitgegeven, waaruit wij het volgende ontleenen, enkel opmerkende, dat wij het in verscheidene uitdrukkingen en vormen, door den schrijver gebezigd, met hem niet eens zijn:

‘.....En toch kom ik van mijn leven in Zwitserland terug, den Rigi beklimmen! ja, doen zal ik het nog. Want ik weet niet welke wellust er in de gevaren zelf, of, al ware 't maar schijn van gevaren, zooals hier, te rapen is. Zal ik het zeggen? het vleit misschien onze eigenliefde, stout genoeg geweest te zijn die onveilige plaatsen te bezichtigen; daar kan men later dan nog op stoffen en zoo als een kleine held doorgaan! Zeker is 't dat zulke tooneelen diep in de ziel grijpen. Wat doet mij het gezicht van eenen berg, zelfs van duizenden meters hoog? Dat is schoon, ja, maar om er al het heerlijke, al het reusachtige van te gevoelen, moet men hem beklimmen, men moet op de kruin staan, de afgronden onder zijne voeten zien gapen, en, koning der natuur, van daar eenen fieren oogslag op de omliggende streken kunnen werpen. De zee schijnt te klein van die ze van den oever ziet; maar hem, die op een schip, te midden der wilde baren, heen en weer geslingerd, aan hare woede overgelaten is, hem vertoont zij zich in geheel haar macht, in geheel hare eindelooze grootheid en grootschheid.

Bij het uitstappen van den trein, bevinden wij ons nog niet boven op den berg, want de ijzeren weg ligt nu slechts tot *Kaltbad* voltrokken. Daar staat een groot hôtél, waar een zeker getal reizigers hunnen intrek nemen. Doch wij willen met den grootsten hoop bergbestijgers op het toppeken van den Rigi, op eene hoogte dus van over de 5000 voet, den nacht doorbrengen.

We hebben nog omstreeks een half uur weg te doen.

Gustaaf is vooruit om de vier bedden in het hôtél Rigi-Kulm te bespreken.

Hijgend klimmen wij hem met twee jonge pakdragers achterna. Eer wij hun ons bagage in handen kunnen geven, moeten wij wel twintig, dertig schreeuwers tegelijk afwijzen, die een leven maken dat hooren en zien vergaan. Wel is waar, is er een staatsbeambte bij, om hunne drift in teugel te houden; maar de vent heeft er werk aan. Zelfs hebben wij alsdan voor de eerste maal (en, 'k moet het zeggen, voor de leste maal, zoolang wij in Zwitserland of Duitschland waren) een vloekwoord aan den mond des ongeduldigen policiemans hooren ontsnappen. O België! hoordet gij er geene ergere!

Ook koopen wij onderweg eenen stok, bergof alpenstok geheeten, die ons onmiddellijk te pas komt. Dit tuig, van manslengte en langs onder met eene sterke pin voorzien, vergemakkelijkt het opgaan en vooral behoedt u hier voor 't vallen; want de wandeling loopt langs afgronden zoo diep, zoo diep, dat ik eerst onder 't gaan niet naar beneden durf zien, maar met den blik stijf naar boven gevestigd opklim. Wil ik eene poos den afgelegden weg of links de grondelooze laagte beschouwen, dan blijf ik eerst staan en wend er dan sidderend en zweetend mijne oogen heen.

Welhaast vergaat mijn schrik en stap ik tamelijk gerust naar de kruin. O, wat stroom van gedachten doorwoelt mijnen geest! Hier gevoelt men zich als losgerukt uit de banden van de gewone wereld. Geen enkel gerucht van 't rusteloos zwoegen der menschen komt u nog storen. Vrij als de adelaar en verre boven den maalstroom van het steeds woelige leven, zweeft men hier in eene reinere lucht, alleen met zich zelve, alleen met de natuur, maar onder 't vaderlijk oog van God.

Vóórdat wij boven op Rigi-Kulm komen, wacht de gediensstige Gustaaf ons reeds af, en doet van verre blijde teekens dat zijne vraag naar slaapkamers gelukt is.

Reden was er, om er voor te vreezen; want, zijn er vele reizigers zooals nu, dan moeten de laatst aangekomene zich gewoonlijk bevredigen met te slapen op eenen stoel in de eetzaal. Voor ons hadden wij niets beters verwacht, daar wij de goede voorzorg verzuimden de lieden van het hôtél per telegram of per brief over onze komst te verwittigen.

Of ons dit alles in onzen schik stelt, kunt ge denken! Als het weêr nu nog meêslaait, dan zien wij vandaag en morgen de zon onder- en opgaan op zulke wijze, dat dit schouwspel zich nergens in de wereld prachtiger vertoont. Ons reisboek van Baedeker zegt wel dat slechts het tiende deel der reizigers dit geluk bekomen, omdat dikke nevels menigmaal den bergtop komen omhullen en eene ondoordringbare gordijn voor dit heerlijk tooneel schuiven; doch, laat ons daar het hoofd nog niet meê breken! het weêr staat goed, en, moest het in 't kwaad keeren, geduld! Alles is tot nu toe zoo wel gelukt, dat een beetje tegenspoed ons niet mag bedroeven.

't Is half vier. Nauwelijks hebben wij in het hôtél bezit genomen van onze kamers, of wij spoeden ons weêr de deur uit om een tiental stappen hooger het toppunt des bergs te bereiken.

Lieve God!....

Lezer, ziet ge ons met de handen in de hoogte en in stomme verbazing, door die eindeloze verte staren? Ziet ge ons daar opgetogen staan voor die onafzienbare Alpenketting, welke zich op eene lengte van 40 uren uitstrekt en wier gedrochtelijke ruggen en glinsterende sneeuwspitsen ons doen uitroepen: Wonderbaar in de hoogten is de Heer! *Mirabilis in altis Dominus!* Ziet ge ons nu bleek en met uitpuilende oogen de duizelig diepe dalen afpeilen, dan weêr onze onverzadelijke blikken langs alle zijden op eenen omtrek van honderd uren rondwerpen?

Waar moet ik meê beginnen, om u een klein gedacht te geven van 't geen ons omringt en in onze zielen eenen zoo overstelpenden indruk teweegbrengt?

Plaatsen wij ons eerst op deze bank zoodanig dat wij den rug naar het hôtél gekeerd hebben, worden wij kalm en zeggen wij een woord over den Rigi zelven en dan over den omtrek.

Vooreerst moet ge weten dat de Rigi een berg is, die, bijna als een pyramide, op zichzelf staat en van andere bergen afgezonderd is. Ten westen baadt hij zijnen voet in het Vierwaldstaedtermeer; ten noorden daalt hij tot op den heuvel, die de golf van Küsnacht van het meer Zug scheidt; ten oosten is hij omsloten door het meer Zug, de vallei van Goldau en het meer Lowerz; alleenlijk ten zuiden werpt hij eenige vertakkingen uit, door den benedenloop der Muotta begrensd. De Rigi is het eenvoudigste toonbeeld van bergen, zooals men ze zich voorstelt, wanneer men ze nooit heeft gezien; maar dit slag is zeer zeldzaam en meestal schakelen zij zich onderling, doorkruisen of hechten zich in elkander, en vormen ononderbrokene groepen, waarvan de spitsen door zeer hooggelegene en dikwijls ongenaakbare bergpassen afgescheiden zijn.

De zijden van den Rigi dalen omlaag, nu eens in snelle hellingen, dan weêr in loodrechte steilten van eene ijzingwekkende diepte, of hollen zich uit in frissche dalen, door forellenrijke beken bespoeld. Aan den zuidelijken voet des bergs treft men boomgaarden aan, waar de vijg, de amandel, de kastanje en de noot rijpen; hoogerop bosschen, en eindelijk heeflijke weiden, die tot aan den top reiken, en waar des zomers vier duizend stuks vee rondom honderd zaanhutten grazen.

Dat is de berg, op wiens kruin we ons bevinden. En wat zien we zoo al van hier?

Verbeeld u, bij ons op de bank te zitten, lieve lezer. Schouwen wij rond en vrees niet, want wie zich niet wetens en willens den hals wil breken of niet uitermate onvoorzichtig is, zal geen letsel bekomen.

De zon licht ons uit eenen onmeetbaar diepen blauwen hemel toe. Niets bevlekt het zuivere uitspansel boven ons hoofd, maar rond en beneden ons zien wij, op verschillende afstanden, spierwitte wolkjes òf gansch roerloos hangen, òf langzaam van het eene rotpunt op het andere zweven.

Achter ons, waar het hôtel is, daalt de berg in redelijk zachte glooiing af.

Recht vóór u gaapt eene diepte aan, akelig, onpeilbaar; op drie stappen van onze zitplaats, stuikt de berg in eens lijnrecht naar beneden in het meer Zug, zonder dat een verhevene rand of eene leen den onvoorzichtigen of duizeligen reiziger tegen 't neêrduikelen kan behoeden...

Men stelle zich, in de diepte vóór onze voeten, een uitgestrekt plein voor, waarop de uitsprongen der hoogste heuvelen alleenlijk aan hunne schaduwen waar te nemen zijn; waar veertien meren, op alle punten verspreid, u toeschijnen de eene als blauwe spiegels in de

groene beemdtafelen neêrgelegd, de andere als waterdruppelen op den groes gestort; waar goedbevolkte steden zich in de verte als stippen vertoonen, waar de wijde gezichteinder gesloten is met eene ontzaglijke reeks bergen, wier grillig getakte sneeuwtoppen de wolken doorsteken; en men zal slechts een flauw denkbeeld hebben van het heerlijkste tafereel dat zich voor menschenoogen kan ontfouwen.

Edmond begint zijne les met de bergen, van af den Sentis geheel ten oosten, eerst op zijne kaart en dan in de natuur op te noemen en aan te wijzen. Al die namen zal ik voorzeker niet afschrijven. De bijzonderste dezer bergen zijn: de scherpe Bristenstock, aan wiens voet wij overmorgen den weg van den St. Gothard zullen inslaan, de Titlis, de hoogste kruin van Unterwalden, goed kennelijk aan zijn ontzettend groot ijsdeksel, de Bernsche Alpen, de witte Jungfrau, en eindelijk, ten westen, de wilde en sombere Pilatus.

Onze oogen schemeren na het overzicht van dien ganschen kring bergen met eeuwig ijs bekroond.

EEN BIDDENDE SANTON. (Naar een teekening van V. Eeckhout.)

In de vallei valt onze blik met voldoening op het meer der Vier-Woudsteden, wiens armen zich in verscheidene richtingen uitspreiden, en op het kleinere meer Zug. Tusschen Immensee en Küsnacht, links van een wit gebouwtje, vinden wij na lang zoekens en met behulp onzer *jumelles* of dubbele zienbuis, de kapel van Willem Tell: op deze plaats zou deze behendige schutter den dwingeland Gessler gedood hebben. Of de geschiedenis van Tell waar is of niet, toch is zij door het muziek, de dicht- en schilderkunst zoo beroemd geworden, dat wij zooveel mogelijk al de plaatsen nazien, waar de bijzonderste voorvallen van Tell's leven geschiedden.

‘Hoe ver mogen gene bergen van hier wel verwijderd zijn,’ vraag ik aan Edmond; ‘bij voorbeeld de Titlis?’

‘Zeven uren,’ is 't antwoord.

‘Daar geloof ik niets van,’ zegt Constant. ‘Ik zou durven wedden dat ik er met een geweer op schiet.’

‘Als ge wedt, zijt ge verloren,’ wedervaaert onze opzoeker. ‘Het staat in Baedeker: zie het zelf na, en lees er nog bij dat de Sentis, wiens top men op een goed uur afstand zou schikken, veertien uren van hier ligt. Ten andere, onze eigene beenen, en de uwe vooral, weten reeds bij ondervinding hoelang men hier gaan moet om een punt te bereiken, dat men als niet ver afgelegen aanschouwde.’

‘Daar hebben wij nog een bewijs van in het meer Zug, hier vlak vóór onze voeten,’ zegt Gustaaf. ‘Die plas, welke zoo dicht bij ons ligt, dat men zou meenen er van hier te kunnen inspringen, vertoont zich maar als een groote vijver, niets meer, en toch is hij drie uren lang en één uur breed.’

‘Kijkt eens!’ roep ik, op het meer wijzende. ‘Ik geloof waarlijk dat ik er eene stoomboot zie varen.’

Wij staren op het aangeduide voorwerp. Inderdaad, de streep damp achteraan zegt genoeg dat het een stoomboot is die zich zeer snel in onze richting moet bewegen; maar zoo klein komt hij voor, dat men niet eens kan bemerken of hij voortgaat of niet.

‘Alle schijn bedriegt hier,’ besluit Edmond, ‘t Is gelijk de Catechismus zegt: onze oogen missen en zij missen dikwijls.... Ik heb maar spijt dat ik de wedding van Constant niet heb toegeslagen.’

(Wordt vervolgd.)

Curiositeiten.

Dr. Jones, een engelsch dominé, heeft het middel uitgevonden om hout onbrandbaar te maken. Gij ziet verwonderd op, lezer? Toch schijnt dit nieuws zeer waar te zijn, hoeveel onwaars, in zake van uitvindingen, er dan ook wordt rondgebriefd. Wij zien den tijd dus aanbreken, dat wij onze assurantiën naar de maan kunnen blazen, onze brandspuiten als rariteiten in dit of dat oudheidsmuseum plaatsen en onze pompsters pensioen geven! Doch zonder gekheid: ziehier hoe een blad over die kostbare uitvinding gewaagt:

EEN FRIESCHE BOER. (Naar een schilderij van O. Eerelman, in het bezit van den uitgever.)

‘De meeste der oude bekende manieren, om het hout tegen het wormverderf, tegen insecten bestand te maken, maakten het tevens meer vatbaar om te ontbranden. Men heeft dat nog ondervonden bij den brand onlangs in de haven van Liverpool. De eerw. Jones laat het hout, dat hij onaantastbaar wil maken, eenvoudig eenigen tijd doortrekken door eene oplossing van *tungstas sodae* (*wolframnatricus sodae*) en water, van een specifiek gewicht van 1,2. Dit tungstas wordt verkregen door combineering van *tungstas calsis* met chloorwaterstofzuur en zout. Het tungstas vereenigt zich met het sodium van het zout tot vorming van *tungstas sodae*; de kalk,

vrij geworden, vereenigt zich zijnerzijds met het chloor, en dit wel in zulke hoeveelheid, als genoeg is, om al de kosten der bereiding te dekken. Naar alle proeven, onlangs zoowel in het openbaar als afzonderlijk genomen, bezit het *tungstas sodae* de eigenschap, om zacht hout, als het grenen of dennen, zoo hard te maken als eiken of teak; bovendien herstelt het de verwoesting, door het

wormverderf reeds aangebracht, zoodanig, dat aan het aangetaste hout de oorspronkelijke vast- en hardheid worden teruggegeven.’

Wij zijn hier slechts de herdrukker van hetgeen anderen gezegd hebben, omdat wij niet kunnen bevestigen wat wij schrijven. Het heeft echter in Engeland, dat land der practijk, niet aan proeven ontbroken. De *Daily-News* vertelt dat men twee kleine pyramiden oprichtte, deze uit bereid, gene uit onbereid hout. Beiden werden met licht brandbaar vocht overgoten, met spiritus. Welnu, het onbereide hout was in min dan een half uur verteerd en het, als boven gezegd is, toebereid hout, bleef gaaf; de spiritus brandde er af en slechts aan het uiterste eindje was het hout eenigszins verkoold.

De tweede proef werd genomen met twee kleine hangaars; een dezer was opgeslagen uit bereid hout; de andere was saamgesteld uit niet bereid schotsch greinen hout. In elk der hangaars werd nu een hevig vuur aangelegd en de uitslag was nogmaals, dat het gebouw uit onbereid hout af brandde, en dat uit bereid hout ongeschonden bleef. Een kist uit toebereid hout, bevatte een geschrift op perkament, met zegel enz. Men wierp de kist in de vlammen, en na verloop van eenigen tijd haalde men ze daaruit te voorschijn. Ja, de kist was iets of wat verkoold langs buiten; maar binnen was zij ongeschonden, hout, perkament en zegel hadden niets geleden. Men ziet, dat de uitvinding eene sterke concurrentie zal maken aan de ijzeren brandkoffers!

In het engelsch blad wordt nu nog de volgende proefneming aangehaald: ‘Op den bodem van een vooraf toebereid vat werd gelegd een pakske, waarin twee ons kruit en een blad papier, in de tungstasbereiding natgemaakt, werd er overheen geplakt. Het vat werd nu omgekeerd met de open zijde op den grond en omgeven door spaanders, die aangestoken werden; op den nu bovengekeerden bodem der ton had men insgelijks spaanders gelegd, in petrool gedrenkt en aangestoken. Na een kwartier brandens was er zelfs niet de geringste schade toegebracht aan de ton en het kruit was geheel onbereikt gebleven. Om de proef nog vollediger te doen zijn, werd nu de ton omgekeerd met de open zijde boven en brandende spanen werden geworpen op het pakje kruit, hetwelk nu geen andere beveiling had dan het overgeplakte blad geprepareerd papier. Het papier bood volkomen weêrstand, was zelfs niet in het geringste verkleurd. Nu werd het pakje kruit uit de ton genomen en op de gewone wijze ontsteken, ten blijke dat het krachtig was en zijn kracht volkomen behouden had.’

Indien dit alles evangelie is, dan mag men zeggen dat dr. Jones eene belangrijke uitvinding heeft gedaan, en gewis meer nut heeft gesticht voor de nijverheid dan met al zijne protestantsche dogmatiek. Wat al nuttigs heeft die uitvinding, niet alleen te land, maar ook op zee! Indien men deze bereiding kan toepassen op schepen, zal men een aantal ongelooflijke rampen hebben te keer gegaan.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den Jare 1576;
door August Snieders.

II.

De gouverneur der stad en de kastelein.

In eene der straten nabij de '*marché au bled derrière le pand des tapissiers*'⁽¹⁾ stond het huis dat bewoond werd door Frederik Perrenot, heer van Champaigney, gouverneur van Antwerpen, namens Zijne Majesteit den koning van Spanje.

De post van gouverneur was juist geen ruim betaalde: Messire Perrenot genoot slechts 2000 gulden traktement, waarvan hij er 900 moest geven voor huur eener woning '*car, zegt hij, je n'en sceus avoir en tout ce temps là (zes jaren) nulle des confisquées, comme le duc d'Albe m'avait promis.*' Zijne raadsleden waren nog slechter betaald; hun werd 28 stuivers daags toegeteld. Niettegenstaande de 2000 gulden bezoldiging, zag het huis des gouverneurs er op verre na niet burgerlijk uit - een bewijs, dat Perrenot zijn gouverneursplicht deels uit eigen beurs betaalde.

Nadat wij den hopman del Torro en den jongen Van Varick verlaten hebben, treden wij het huis des gouverneurs binnen.

Het is voorzeker niet verlicht zooals een huis van een dergelijk personage in onze dagen zijn zou; doch, na de deur achter ons te hebben hooren toevallen en grendelen, geeft de lamp, die onder een Ons-Lieve-Vrouwenbeeld brandt, licht genoeg om te doen opmerken, dat twee hellebardiers, vooral in deze dagen van 'tumult' en 'rebellie,' de deur bewaken.

Verder worden wij voorgelicht door een der huisknechten, die ons op de tamelijk donkere trap voorgaat, en weldra de deur van een vertrek openstoot, uit hetwelk het licht van een kroonkandelaar, aan de donkere zoldering opgehangen, maar nog meer de gloed van een turf- en houtvuurtje, ons tegenstraalt.

Het vertrek is eene ruime kamer, welke met een zekere pracht gemeubileerd is. Rechts bij het binnentreden zijn twee vensters. Bij dage zoudt gij in de bovenste Vakken de gekleurde wapens der Perrenot's zien schitteren, doch nu zijn die vensters door kleurrijk tapijtwerk bedekt. Tusschen de vensters staat eene bank met rood fluweelen kussens bekleed, en boven aan den muur steekt een groot ivoiren kruisbeeld tegen den donkeren wand af.

Links bevindt zich de hooge marmeren schouw, in welker haard het gezellig vuurtje knappert; aan weêrskanten dezer schouw is de wand schier geheel met schilderijen bedekt, zoodat gij u naar den achtergrond moet wenden, waar een hooge kast, met kunstig snijwerk versierd, staat, en op welker schabben zilveren en porceleinen drinkgetuig glinstert, om te weten hoe de kamerwand er uitziet. Daar zult gij bemerken dat de kamer met goudleêr behangen is.

In het midden van het vertrek staat eene lange tafel, door een kleed, met breede, groene en roode strepen bedekt; de spaansche stoelen zijn met fluweel en ook met leêr overtrokken, doch allen dragen in de leuningden het gekleurde wapen der Perrenot's. De vloer is wit, doch onder de tafel en tot op zekeren afstand van deze, is hij onder een tapijt verborgen.

Enige oogenblikken geleden is het tapijtwerk, dat de deur bedekt, opgeheven en twee personen, een man en eene vrouw, zijn binnengetreden: een net gekleed dienstmeisje is vóór hen binnengekomen, heeft de stoelen wat nader bij het vuurtje geschoven en een gekleurd kussen voor eene der zitplaatsen gelegd, om als tabouret te dienen. Op den stoel naast het tabouret moest noodzakelijk eene vrouw plaats nemen.

(1) Mémoires de Champaigney.

De andere stoel werd bezet door een man van middelbare gestalte, met mager, beenderig, doch juist niet onaangenaam wezen. Dit laatste was zeer karaktervol en daartoe droeg alies bij: het kortgesneden zwart haar, de knevel en de volle baard, die nog gitzwart was; donkere gelaatstrekken, het verstandig, vlug, scherp doch niet onrustig oog, de bewegingen, die teneenemale aan deze kalmte beantwoordden, doch geenszins de werkdadigheid, op gegeven oogenblikken, uitsloten.

De man was een veertiger. Hij was in een wambuis van taffetas, met dof zwarte bloemen op meer glansenden grond, gekleed en droeg daarover een wijden tabbaard, die tot aan de knieën reikte; zijn hoofd was bedekt door een klein zijden mutsje, niet ongelijk aan het solideo onzer geestelijken. Die persoon was Frederik Perrenot, heer van Champaigney, gouverneur van Antwerpen, namens den koning van Spanje; een ieverig en rechtgeloovig katholiek en die, door eene droevige ondervinding geleerd, tot de innige overtuiging gekomen was, dat de spaansche zaakgelastigden ter bestiering der Nederlanden aangewezen, een verkeerden weg insloegen, zelfs soms dien van het onrecht.

Op den anderen stoel nam eene schoone, zoowat tweeëndertigjarige vrouw plaats; zij was gezet zonder echter lijvig te zijn, had een onderscheidend langwerpig wezen, een ietswat gevuld gelaat, fijn gebogen neus, donkere wenkbrauwen, blauwachtige, verstandelijke, doordringende oogen, weelderig donkerbruin haar, hetwelk zij onder een met gouddraad doorweven kapje bijeenhield. Het oog was nog glimmend, de mond nog frisch, het geheel aanvallig. Haar zwart kleed was met een fijn geplooiden spaanschen kraag omzoomd. Om het middel en over het bouwen heen, hing een met goud doorweven gordel met gouden kwispels, terwijl de schouders met de onmisbare wrongen waren versierd.

Deze vrouw was des gouverneurs zuster, mevrouw Margaretha Perrenot, weduwe van graaf Gattarina, welk laatste een paar jaar geleden was gestorven. Van al de kinderen uit dat huwelijk gesproten, had Margaretha er geen enkel mogen behouden, en zoo alleen zijnde, had zij, zegde men, haren broeder een bezoek gebracht, ofschoon deze er immer op aandrong, dat zij zich bestendig bij hem vestigen zou. Middelerwijl hield zij de eer zijns huizes op, had te Antwerpen vele kennissen aangeknoopt, ook een paar schitterende huwelijksvoorstellen afgeslagen, en leefde nu, hare dagen te Antwerpen verdeelende, tusschen de bezorgdheid voor haren broeder, een aantal goede werken, het vereeren van al wat kunst was, en ook zoowat plaats gevende aan de staatkundige bemoeiingen, waarvoor de wenken uit Brussel en Madrid gegeven werden.

Ofschoon de warmte in dat jaargetij in 't geheel niet plagend was, had de zuster van den gouverneur toch haren vederwaaier, een handspiegeltje met paauwenveêren omzet, bij zich; indien er iemand vreemds komen mocht, heeft ze alzoo de gelegenheid eens vluchtig en zonder op te staan, een oogslag in dat spiegeltje te werpen.

Er heerschte een oogenblik stilte in het vertrek; blijkbaar was de stemming der beide personen niet erg opgeruimd. Margaretha leunde met den arm op de tafel en hield peinzend den wijsvinger tegen de lippen; haar broeder staarde op de spelende vlammen van het knetterend en als het ware altijd klappend en pruttelend houtvuurtje. Men zweeg misschien ook, omdat juist een jonge knaap, een page, binnengetreden was en een schenkbord, met eene zilveren kan, waarschijnlijk met claret of malvezy gevuld, op de tafel had geschoven.

Na uit de kas verschillende roemers en coppetassen⁽¹⁾ genomen en voor zijnen meester den geciseleerden beker, waaruit hij gewoonlijk dronk, geplaatst te hebben,

(1) Bokalen.

ging hij heen. Margaretha zag nog eens behoedzaam naar de deur, of zij wel gesloten was, en ving toen het gesprek aan:

‘Ik geloof inderdaad, gouverneur, dat ge dien Sancho d'Avila minder dan ooit kunt vertrouwen.’

De aangesprokene hief het hoofd op en antwoordde:

‘Niet voor het duizendste gedeelte van een penning. Hij toch heeft telkens, als er muiterij onder de troepen ontstond, partij getrokken voor de oproerlingen.’

‘Is op hem het spaansche spreekwoord niet toepasselijk; *del soldado que no tiene capa, guarda tu vaca?*⁽²⁾

‘Inderdaad, die tamboer, tot gouverneur verheven, is echter zoo berooid niet sedert hij die adellijke brugsche heeft getrouwd⁽³⁾, maar de

(2) Hetgeen Huygens vertaalt door:

Weest op uw hoê,
En wacht uw koe
Voor een beroyt soldaat,
Die zonder mantel gaat.

(3) Hij huwde in 1569 de dochter van een spaansch edelman, Lopez Galla, te Brugge gevestigd; zijne aankomst te Antwerpen met zijne bruid, werd feestelijk gevierd.

plunderzucht van ouds zit en blijft er in. Overigens, die man verbergt het niet. Heeft hij niet gezegd aan den maëstro del campo, Juliano de Romero en dokter Arrias Montanus, dat het hem leed deed, den prins van Oranje in zijnen aanslag op Antwerpen te hebben zien mislukken, dewijl hem alzoo de kans ontnomen werd de stad te herwinnen en ze te dier gelegenheid te kunnen plunderen.'

'Afschuwelijk! En zoudt ge denken?....'

'Ik denk, en 't wordt mij dagelijks duidelijker, dat men op het kasteel bezig is met de elementen te verzamelen, die moeten dienen om het rijke Antwerpen dezen of genen dag letterlijk ledig te rooven.'

Margaretha zweeg, doch staarde nadenkend voor zich uit; de woorden des gouverneurs maakten diepen indruk op haar.

'Jeronimo de Roda eigent zich de koninklijke macht toe, tegen welke aanmatiging ik reeds zoo krachtig protest aantekende; hij heult openlijk met don Sancho en heeft de kolonels der duitsche regimenten tot zich getrokken - Fugger, Frondsberger en Polweiller - drie avonturiers zonder overtuiging en zedelijk gevoel, en die enkel er op uit zijn, om, evenals de spaansche soldeniers, de stad te plunderen.'

'Altijd onder voorwendsel dat, wijl de koning hun soldij schuldig is, zij dit op 's konings landen mogen verhalen.'

'Juist zoo.'

'Maar van de andere zijde hebt gij ook den kolonel graaf von Eberstein en Cornelis van den Ende,' viel de zuster in.

'Zwijg van dien laatste; die Brabanter zal een verrader worden, en nooit had hij met de vendels binnen de stad moeten komen.'

'Maar de Staten hebben hem daartoe toch aangewezen?'

'Zij zullen het zich eens berouwen. Toen graaf von Eberstein hem herwaarts ontbood, om hier te komen garnizoen houden, heb ik er mij tegen verzet, maar von Eberstein is een oude losbol, een zwak man en dien ik slechts met de grootste moeite aan de zijde der orde en der wet houd; de duitsche kolonels wonnen het mij echter af en zij zijn overtuigd, dat, als het tot plunderen komt, zij in Van den Ende een trouw helper zullen vinden.'

De jonge vrouw staarde andermaal zwijgend in den kolengloed.

'Middelerwijl,' hervatte de gouverneur, 'zet men op het kasteel de samenzwering druk voort: men komt in betrekking met de muitelingen van Aalst, met de bende van Juliano de Romero te Lier, met zekere Duitschers en Engelschen binnen de stad, getuige dien Engelschman Cotton - een soort van spion van koningin Elisabeth, denk ik - die wapens en kruit bijeenbracht, en aangehouden, wat schurk! aanbod om op zijne beurt de Spaanschen van het kasteel aan de Staatschen te verraden; - kortom, De Roda omringt zich door schurken en fielen.'

'Maar der Staten troepen?....'

'Zijn van goeden wil, maar niet sterk genoeg om tegen die oude en geoefende soldaten van Sancho d'Avila te kampen. Ik vrees tevens dat het binnenlaten dier troepen de onrust in de stad zal vergrooten en het gevecht des te bloediger zijn zal. Echter moet er den oproerigen soldaat weerstand geboden worden.'

'Alzoo vreest ge wel degelijk een gevecht,' zegde Margaretha met een zweem van kwalijk verborgen onrust op het wezen.

'Gewis, en daarom zou ik verlangen, dat gij u in veiligheid steltet.....'

‘Later,’ mompelde Margaretha en zij werd andermaal nadenkend. Zij dacht zonder twijfel aan het gevaar dat haren broeder bedreigen zou, doch waaraan hij zich niet onttrekken kon.

Om die sombere gedachten, welke haar pijnigden, te verzetten, zegde zij: ‘*bolved la hoja, y hallareys otra*’⁽¹⁾.

‘Ja, maar niets zeer bemoedigends staat er! Madrid is verre van hier en men heeft aan het hof mijne rapporten niet zelden verdacht gemaakt; het gouvernement is hier door het gemis aan een groot-kommandeur ontredderd; de soldaat eischt betaling zijner soldij; de haat tusschen burger en soldenier groeit dagelijks meer en meer aan, de huurtroepen lachen met belangen van koning, land en godsdienst, en vechten enkel uit eigenbelang; immers, zij hebben reeds doen verstaan, dat zij den oorlog in de Nederlanden voor eigen rekening zouden voortzetten. Wat goeds kan uit dergelijken toestand voortvloeien?’

De spreker zweeg, want men klopte en de page trad binnen; op een zilveren blad bood hij den gouverneur een brief aan.

‘Tijdingen?....’ vroeg Margaretha, toen de dienaar was heengegaan.

‘Een rapport van de uitgezonden verkenners,’ luidde het antwoord, terwijl de gouverneur het geschrift doorliep. ‘Ha, zij werken ieverig, die van 't kasteel!’ morde hij na eene poos; ‘men wil ons nog altijd uithongeren. Van Lier uitstralende, verontrusten de muitelingen gedurig de wegen die herwaarts leiden en maken den toevoer van levensmiddelen moeielijk, zoo niet onmogelijk, evenals zij zulks trachten te doen op de rivier. Indien men de maatregels hadde genomen, die ik in den Staatsraad te Brussel heb voorgesteld!....’

En de Champaigney, door een gevoel van verontwaardiging en ongeduld aangedaan, sloeg met de vuist, waarin hij den brief geklemd hield, zoo hevig op de tafel dat kan en bokalen rinkelden.

‘Waarom de brug van Waalhem niet door troepen der Staten doen bezetten! Waarom geene troepen gelegd in den omtrek van St. Bernards en in de met grachten omgeven huizen, rondom de stad! Indien de omtrek langs de zijde van Lier en langs de rivier behoorlijk doorkruist werd, zouden de betrekkingen met die van Lier en Aalst noodwendig ophouden, en het plunderen, door middel der galeien op de rivier, steeds verhinderd worden.’

De Champaigney was opgestaan en wandelde met groote stappen door het vertrek.

Gerucht buiten op de straat deed hem stilstaan en een der vensters naderen; hij weerde met de linkerhand het prachtige tapijtwerk weg, ontsloot met de rechter de blinde en zag door de ruitjes. 't Was duister buiten, doch een lichtgloed bestraalde den overkant der straat; deze gloed kwam voort van fakkels, die beneden, voor de deur van de woning des gouverneurs, stilhielden.

‘Bezoek?’ vroeg de edelvrouw.

‘Ik meen wel ja,’ was het antwoord van de Champaigney, terwijl hij de blinde sloot en de gordijn andermaal vallen liet.

Een oogenblik nadien kondigde men mijnheer Sedgraves aan, die, vergezeld door zijne dochter, binnentrad, de schoone blonde Gertruda, van welke wij reeds terloops hebben hooren spreken. Ja, schoon was zij inderdaad. Het lichtblauw hoedje met drie of vier toppen van pauwenveëren, op de blonde lokken, die langs achter in een zilverig net waren saamgevat; de witte spaansche kraag, het donkere, met zilver gebloemde doorweven kleed, het los omgeslagen manteltje, niet ongelijk aan dat der mans, doen de ranke vormen van Gertruda nog meer uitkomen.

(1) Keer om dat blad,
Er staet nogh wat.

Haar gelaat is licht blozend, het oog blauw, het neusje aan het benedengedeelte iets of wat opgewipt, de kin min of meer dubbel, het geheel eenigzins gezet, doch zonder dat de fijne vormen nog benadeeld zijn. Gertruda is een levendig en geestig meisje - een die den levenslust tot zelfs in anderen opwekt, en dat was dikwijls het geval als zij bij den gouverneur binnentrad.

Sedgraves was iemand van ongeveer zestig jaar, zwaar gezet, met grijzend haar, volle blonde stoppelbaard en waarin het zilver zich terdege nestelde; hij droeg een bruin fluweelen wammes en broek, zwarte hosen en met rozetten versierde schoenen; zijn tabbaard was met fijne pelsen afgezet, en de kleine hoed met eene dikke doch bolachtige veer versierd.

Welkom waren de beide gasten. Margaretha had reeds eene afleiding voor haren broeder verlangd en niemand dan de schoone bruid van Hugo von Eberstein kon daarin gelukken, hetzij door haren aangenamen kout, door een geestig lied of door de fijne vingers op de tintelende 'clavesimbel' te zetten.

'Wat genoeg het lieve bruidje nog hier te zien!' zegde Margaretha en kustte het meisje op de wangen, terwijl de gouverneur den ronden Sedgraves de hand schudde.

Sedgraves, zooals wij reeds weten, was een schatrijke koopman, doch met blazen. De vriendschappelijke betrekking met den gouverneur, kwam voort uit die, welke hij met de voornaamste adellijken, de van Varick's, de van Busqoy's, de van Berchem's, de van de Werve's onderhield; verder had hij zich bij den gouverneur vast geankerd, door zijne trouw aan den koning, aan de katholieke godsdienst; door zijn afkeer voor de luthersche leer - doch in de laatste tijden vooral door zijnen afkeer voor de spaansche en duitsche soldaten, de *étrangers*.'

'En hoe maakt het onze lieve bruid?' vroeg de gouverneur.

Het meisje bloosde eenigszins bij die benaming.

'En komt gij zoo bij avond zonder uwen bruidegom, graaf Hugo?' ging de gouverneur voort. 'Mij dunkt dat men in deze dagen van tumult wel een goed rapier mag hebben wanneer men zich 's avonds in de straten waagt.'

'Mijnheer Hugo had dezen avond de wacht met de gilden,' antwoordde Gertruda bedeesd.

'Wij zijn behoorlijk vergezeld,' viel mijnheer Sedgraves in, 'ofschoon wij die van 't kasteel niet erg kunnen vertrouwen en zelfs velen niet, die in de stad zelve zitten,' voegde hij er met een glimlach bij.

'Voorzeker niet. Is er geen nieuws, mijnheer Sedgraves?'

'Neen, heer gouverneur, tenzij ik vernam van mijnen aanstaanden schoonzoon, dat men op het kasteel vrij ontevreden opzichtens u is.'

'En mag ik vragen waarom?'

'Omdat de voorzorgen, door u genomen, hun hinderlijk zijn, omdat de gilden toegelaten worden met de soldaten de wacht in de stad te doen. Ook daaromtrent is men erg tegen graaf von Eberstein opgezet.'

'Heeft men misschien andermaal plan ons beiden op te lichten?' vroeg de Champaigney glimlachend.

'Lach niet!' riep Sedgraves waarschuwend.

'Voorwaar, ik lach niet; sinds zij bij het aanbreken van den dag '*après la diane*'⁽¹⁾ eens mijn huis hebben willen overrompelen, houd ik een oog in 't zeil.'

(1) Tromgeroffel bij het aanbreken van den dag. Men koos dit oogenblik op het kasteel, omdat des nachts het huis te goed bewaakt was, en na de reveille de waakzaamheid der soldaten erg verslapt en de straten op dat oogenblik nog niet druk bezocht werden.

‘Evenals er een oog in 't zeil moet worden gehouden op de bende van Cornelis, die binnen de stad, en dus nog gevaarlijker voor u zijn. Geloof mij, heer gouverneur, die bende is erg tegen u en graaf von Eberstein opgehitst.’

‘Ik weet het, dank aan hun opperhoofd, die den Duitscher beloofd heeft, toen hij herwaarts kwam, te Antwerpen betaling der achterstallige soldij te zullen erlangen, hetgeen een laffe leugen was. Indien von Eberstein slechts standvastig blijft.....’

‘Wij hopen het. Zijn neef doet zijn uiterste best, om hem in zijne goede voornemens te stijven.’

‘En mijne lieve Gertruda?...’ vroeg de Champaigney met een fijnen diplomatischen glimlach.

‘Tracht bij den neef en den oom te profiteeren van de lessen, die de bedreven ambassadeur bij de koningin van Engeland, messire de Champaigney, aan het wel wat botte meisje geeft.....’ antwoordde Gertruda op geestigen

en indringenden toon⁽²⁾.

De gouverneur glimlachte en verontschuldigde zich, dat hij de vrouwen op een gesprek van dorre staatkunde en zoo al meer vergastte, terwijl hij hoorde dat zij een voor haar veel belangrijker onderwerp hadden gekozen, namelijk de bruidsgeschenken. Het was een zoo behendig diplomaat en de zuster wellicht nog behendiger, dewijl zij uiterlijk niets en eigenlijk alles deed.

‘En die moeten prachtig zijn!’ zegde de weduwe, óp het woord bruidsgeschenken voortsprekende.

‘En wel besteed,’ voegde haar broeder er bij.

‘Gertruda spreekt mij van gouden armbanden, ringen met edelgesteenten, peerlen, gouden kettingen en kruis, eene vracht van zijde, damast, neteldoek, brocato, linnen, pellen.’

‘En mevrouw vergeet het schoonste en beste

(2) Van 18 januari tot maart 1576 was de Champaigney in bijzondere zending geweest bij Elisabeth, koningin van Engeland.

nog,' zegde Gertruda.

'En dat is?' vroeg de Champaigney.

'Haar eigen geschenk, het kerkboek in fluweel gebonden met gouden sloten!' antwoordde het meisje.

'Onbeduidend, lief kind,' onderbrak mevrouw.

'In alle geval het prachtigste niet,' meende de gouverneur.

'Hoe, heer gouverneur,' viel het meisje in, 'kan men iets beters verlangen in deze dagen dan een kerkboek?'

'Of zouden het misschien die kostbare dansschoenen zijn, welke tusschen de optelling plaats nemen?' vroeg stekelig mevrouw, 'en die ik denk dat van den heer gouverneur voortkomen!'

'Dansschoenen?' riep de gouverneur lachend uit; 'de hemel zij mij genadig! Neen, Gertruda zij mijne getuige, dat ik het lieve kind geene dansschoenen ten geschenke gaf, maar wel het *Refereyn Boecxken* van Anna Bijns, en..... een spinnewiel.'

'Onder ander.....' zegde Gertruda sarrend.

ANTWERPEN IN BRAND. - De kolonel rukte echter vooruit, doch nam eene ernstige en galante plooi aan.

'Ik hou het er voor dat de dansschoenen van messire de Champaigney komen,' liet er de gravin lachend op volgen. 'Hij zelf is een vriend van het dansen en het schijnt, dat aan het hof van Engeland, zijne kunst de algemeene aandacht heeft getrokken.'

'Gij verwacht mij misschien met den heer Marnix van St. Aldegondis, mijn tegenstrever in die zending. Die toch is een verwoed liefhebber van dat beenenspel. Een echte danser - zelfs op de staatkundige koord..... En wat telt ge zoo al meer in den inventaris, Gertruda?'

'Een prachtig drinkvat, kroesen, bekers,' zegde plagend Sedgraves.

'Die moeten van den kolonel von Eberstein komen!' riep de gouverneur vroolijk uit. 'Dat kan niet anders.'

‘Juist geraden Daarbij heeft hij gevoegd, nu raad eens?’

‘Eene prachtige wieg⁽¹⁾?’

‘Top!’ liet Sedgraves er op volgen. ‘En de heer gouverneur durft soms beweren, dat de baron geen man van vooruitzicht is!’

De scherts, hoe gul en rond ook, was juist niet heel kiesch op dit punt. Gertruda zat blozend neêr en mevrouw Margaretha berispte de beide mannen, die, zegde zij, het best zouden doen zich met hunne staats- en stadszaken bezig te houden en niet op het terrein der vrouwen te komen, waar ze niet thuis hoorden, en ook niet het minste verstand aan den dag legden.

De mannen dronken eenen beker claret en de gouverneur zegde vroolijk: *in contienda pon te riendra*.⁽²⁾

Men zou een oogenblik den donkeren toestand, in welken zich Antwerpen bevond, vergeten hebben, ware een nieuw personage niet binnengekomen, en wel de zoo dikwijls besproken kolonel von Eberstein, of Everstein of Oberstein: misschien wist hij zelf niet juist hoe zijn geslachtsnaam geschreven werd.

Kolonel von Eberstein was een groot en goed gezet man; in een rood en fleurig gezicht stonden een kleine opgewipte neus en de twee kleine oogen, die eer van levenslust dan van scherpste en doorzicht glinsterden; de kin en de buik van den kolonel hadden eene tamelijke rondte, en toonden wel aan, dat hij een vriend van goede sier was - een vroolijke gast, kortom.

Over het lichte en glimmende borstkuras droeg de kolonel een met pels bezetten tabbaard, die vóór open hing, en dus de duitsche flodderbroek en de gele mollige rijlaarzen liet zien. Het groote rapier stak, met het gevest, een eind wegs vooruit; de linkerhand rustte op den sabelknop en met de rechterhand had de graaf het kleine, gepluimde hoedje afgenomen, dat tamelijk gek op het blozende, dikke aangezicht paste.

Graaf von Eberstein was zeer stout en vrij in een gezelschap van mannen; kogels en rapieren wilde hij onder de oogen zien: doch in vrouwengezelschap, *donnerwetter*, verlustigde hij zich niet en hij zou, toen hij zag dat de gouverneur zich in gezelschap van vrouwen bevond, rechtsomkeert gemaakt hebben, hadde hij mijnheer Sedgraves niet bemerkt, en schier onmiddellijk daarna, Gertruda, zijne toekomstige nicht, herkend. Wat mevrouw Margaretha betrof, die hinderde hem tamelijk sterk, want men had wel eens gesproken over een huwelijk tusschen de jonge weduwe en den ouden soldaat. Velen hielden dit echter voor laster: ware de gravin eene steenen vesting geweest, ja, dan was het mogelijk; maar eene vesting van zijde, brocato, kant en juweelen, neen....

De kolonel rukte echter vooruit, doch nam eene ernstige en galante plooi aan, om de vrouw des huizes, of haar, die de eer daarvan ophield, zijne hulde te betuigen. Vaster klemde hij de hand om het *gefäss* zijns rapiers, maar kon zich toch niet beletten, terzelfder tijd een oogslag op de wijnkan te werpen, die, zooals wij zegden, waarschijnlijk claret of malvezy bevatte.

Toen de *frohne*, de karwei zooals wij zouden zeggen, bij de vrouwen was afgelegd, en von Eberstein zijnen tabbaard afgelegd, zijn rapier losgehaakt en zich in een der leuningstoelen gezet had, geraakte hij zoo wat buiten verlegenheid, en hij richtte zelfs een half vriendelijk woord tot Gertruda.

(1) Deze en reeds genoemde geschenken, werden op rijk versierde bruiloften, door magen en vrienden, aan het bruidje toegezonden.

(2) In krackeel
Toomt uw keel.

De gouverneur kende den kolonel tot in het punt zijner haren; hij deed hem door den knaap een ‘barril,’ een drinkvat malvezy en wat dies meer voorzetten, en terwijl de kolonel den gevulden beker aan den mond bracht, mompelde hij vroolijk: *wir haben die Ehre zu zeichnen* - na welke aardigheid, zeer gebruikelijk bij zijne vrienden, gansch de inhoud van den beker in eens verdween, zoodat de dronk als voor een handteeken gold.

Het gesprek werd in het fransch voortgezet, dewijl de kolonel zeer slecht spaansch verstond; ook het fransch radbraakte hij duchtig, doch de samenspraak vertraagde hierdoor ten minste niet.

‘Welnu, kolonel,’ ving de gouverneur aan, ‘wat nieuws in de stad? Zijn uwe troepen nog altijd gunstig gestemd en geneigd de rust en den vrede te handhaven?’

‘*Ch'en rebonds, Mezzire de Zambaigney!* Gij kunt op mij gelijk op mijne soldaten bouwen! Zij zullen, op een gegeven oogenblik, de troepen van het kasteel letterlijk verpletteren!’

De kolonel greep andermaal den beker vast.

‘Ik hoop wel,’ liet de Champaigney bedaard op dien donderenden uitval volgen, ‘dat het niet tot dat uiterste komen zal en men op het kasteel zal inzien, welk een schreeuwendonrechtmen zou begaan met de muiters binnen de vesting te laten komen en eene stad, die niets vraagt dan in orde en rust te mogen leven, als eene overwonnen vesting te behandelen.’

Sedgraves knikte goedkeurend bij die woorden; de kolonel, den beker opheffende, mompelde andermaal, met een half schelmschen, half dommen glimlach: *wir haben die Ehre zu zeichnen* - en gansch de inhoud verdween andermaal in den wijden mond van den krijgsman.

De vrouwen hadden zich een oogenblik verwijderd, omdat de zuster des gouverneurs aan hare jonge vriendin een aantal snuisterijen wilde toonen, die zij onlangs ter jaarmarkt gekocht had, en pas waren de vrouwen vertrokken, of de kolonel werd - de wijn helpende - buitengewoon levendig en gedruischmakend.

Volgens hem moest men geene *flochesses*, geene zwakheid, toonen en de *Oultraiges* aan stad en privilegiën toegebracht, op eene schitterende wijze, wreken: kortom, graaf von Eberstein scheen de trouwste bondgenoot van de regeering der Staten en de vijand van alle muiterijen te zijn.

Die belofte van trouw herhaalde hij telkens, als hij de bokaal vastgreep en zijne eeuwige aardigheid van: *wir haben die Ehre zu zeichnen*, opzegde: - het huwelijk van zijn neef met de dochter van den heer Sedgraves moest echter als een sterker zegel op die belofte beschouwd worden, welke de kolonel gedurig gevaar liep te zullen verbreken.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 3]

EEN ONTBIJT VAN DEN HERTOOG VAN ALVA.

Vorstenbloed voor ossenbloed.

Ferm gezegd! en dit nog wel door eene vrouw. Het laatste is overigens, in meer dan een geval, kostbaarder dan het eerste. Wij bevinden ons hier voor een tafereel door L. Bendix, uit het leven van gravin Katharina von Schwarzburg genomen, en door Schiller te boek gesteld. Een der handelende personen is overigens een onzer bekenden, namelijk de hertog van Alba, die, zoo als men weet, erg oorlog voerde in Duitschland, vóór dat hij ons, ter oorzake van die ‘heeren geuzen,’ de *citoyens* der 16^e eeuw, kwam mishandelen.

Het was in den jare 1547. Karel V trok, na den slag van Mühlberg, met zijn leger uit Saksen door Turingen. Gravin von Schwarzburg erlangde van den keizer de verzekering, dat hare onderdanen niets zouden lijden van het doortrekkende leger. Tot vergelding hiervan beloofde de gravin bier, brood en andere levensmiddelen tegen billijke betaling te leveren, en dit wel aan de brug die over de Saale, bij Rudolstadt, geslagen was.

De gravin was echter niet alleen eene krachtvolle, maar eene slimme en doorzichtige vrouw; zij liet de bestaande brug afbreken en er spoedig eene, op verderen afstand van de stad, maken, ten einde den soldaat niet in bekoring te brengen, een bezoek binnen de veste af te leggen. Tevens zette zij het slot open voor het stallen van vee, en het bergen van alles wat op weg den huurling zou hebben kunnen aanlokken.

Toen de hertog van Alba, vergezeld van den hertog van Braunschweig en dezes zoon, in de nabijheid van Rudolstadt kwam, zond hij eenen bode en verzocht der gravin, hem een ontbijt te willen doen gereed maken. De edelvrouw stemde toe, doch herinnerde tevens aan den keizerlijken brief, in welken haren onderdanen bescherming was toegezegd.

De hertog van Alba werd, met zijne vrienden, recht vriendelijk en mild ontvangen. Terwijl de gasten zich aan de lekkere gerechten en den krachtigen wijn te goed deden, werd de gravin uit de zaal geroepen, en een bode berichtte haar dat de spaansche troepen een dorp geplunderd en met geweld het vee meêgenomen hadden.

Dat nieuws verbolg haar en zij gebood al de soldaten, die zich in het slot bevonden, zich te wapenen en voor den ingang der zaal plaats te nemen. Dan trad gravin Katharina binnen, deelde het voorgevallene meê, en toonde den keizerlijken schutsbrief. De gasten namen de zaak niet ernstig op, lachten eens en meenden dat een os niet waard was zich daarover lastig te maken.

‘*Ei, das wollen wir doch einmal sehen!*’ riep de gravin. ‘Recht zal er gebeuren; vergoeding zult gij geven of *bei Gott, meine Herren, Fürstensblut für Ochsenblut!*’ Daarop deed zij gewapenden binnen komen, die, met het blanke wapen in de vuist, rond de tafel kwamen staan en de gasten bedienden. Wat er nadien zou gebeurd zijn, laat zich raden.

Alba dacht dat het geraadzaam ware, aan den onverbiddelijken eisch der gravin toe te geven. De hertog van Braunschweig vond den inval mannelijk, en lachte er eens hartelijk meê; maar de boeren kregen hun vee weêr of erlangden eene schaêvergoeding. Toen het ontbijt afgeloopen was, namen de vorstelijke personen afscheid; doch de spreuk der gravin ‘vorstenbloed voor ossenbloed’ is immer gebleven.

De herfst.

Het geeft ernstige gedachten, wanneer men de natuur op het punt ziet haar groen zomerkleed af te leggen, om den kouden winterslaap in te gaan. Die half bladerlooze boomen, die doode takken, die grijze nevel, die lage zon, alles spreekt van een donkeren en verwarden toestand, van iets dat men wel gevoelen, doch moeielijk in woorden weêrgeven kan en onwillekeurig deelt uw gemoed in het algemeen besef van smart, dat in uwe geheele omgeving den boventoon heeft. En uwe oogen verwijden zich, zij overzien uw lente, uw zomer, en gij denkt aan uwen herfst. Gelukkig als de denkbeelden van het verledene niet vermengd zijn met gedachten aan hevige buien en windvlagen van de lente, aan schrikkelijke onweders en orkanen van den zomer, uw herfst zal er des te schooner om zijn. De bladerlooze boomen spreken van den winter, van den dood, doch van een dood die de gelukkige eindpaal is van een werkzame en in kalmte doorgebrachte lente, van een vreedzamen en rustigen zomer; de doode takken brengen u tot besef van uw toestand; zij verhelderen uw oog en herinneren er u aan dat het nog tijd is de dwalingen van een lente, van een zomer goed te maken in uwen herfst, opdat de winter u niet onvoorbereid vinde. De grijze nevel trekt een gordijn op voor een te woelig doorgebrachte lente, voor een te weelderig doorgeleefd zomer om u alleen te doen denken aan den herfst die de voorbode is van den winter. De lage zon verschijnt u als de wenkende vinger van den waarschuwendenden engel, want als hare laatste stralen zullen opgehouden hebben de toppen der boomen te vergulden, zal het ook voor u hier op aarde donker zijn.

En zoo beschouwd, doet het zien van die wegstervende natuur u goed, hare verschrikking verandert in een zachten balsem welke uw gemoed dien troost schenkt welken gij noodig hebt, om met onderwerping en overgeving uwen winter in te gaan.

Maar nu, uw troost is veel en groot,
Gij predikt zulk een Schoonen dood!
O, rustig, vredig, kalm te sneven,
Gelijk in 't Najaar de natuur,
Eerwaardiger van uur tot uur,
Ziedaar wat groot is en verheven!

Zoo zingt onze Nicolaas Beets in zijne *Najaarsmijmeringen*. Mocht iedereen zijnen herfst zoo opvatten!

De gravure, naar aanleiding waarvan wij bovenstaande gedachte neêrschreven, moet aan den oplettenden beschouwer die gedachte overbrengen. De Nederlander, Rochussen, met wiens werken wij in onzen vorigen jaargang reeds kennis maakten, heeft in zijn *Herfst* de kroon gezet op alles wat wij van zijne hand zien mochten. *De Herfst* heet het tafereel en uit elke schaduw waait u het herfstwindje te gemoet. Die half ontbladerde boomen, het oude vrouwke dat de dorre takken van den grond raapt, de kinderen die het gesprokkelde hout naar hunne woning voeren, en vooral die figuur, in den herfst van haar leven, op de bank, allen zeggen dat de schilder het onderwerp zijner stof gevonden heeft in zijne ziel, die zich met herfstgedachten vereenzelvigd had. De schilderkunst is eene stomme taal die tot de ziel spreekt, en wanneer deze taal zulk een klank heeft, dat zij door iedereen duidelijk gehoord en verstaan wordt, dan eerst heeft zij waarde. En wij meenen dit van *de Herfst* van Rochussen te mogen zeggen. Schoon is het onderwerp uitgewerkt, en wij zeggen niet te veel als wij dit voortbrengsel van onzen Rochussen een juweeltje noemen.

Een gezicht op Rouaan, door Robert Mols.

Het is nog maar eenige jaren geleden dat wij den jongen Robert Mols van Antwerpen de kunstenaarsloopbaan zagen intreden. Hij begon, als het ware nog kind zijnde, want als hij palet en penseel terzij legde, knutselde hij scheepjes, wagentjes, met één woord, kinderspeelgoed.

Een eigenlijke leermeester had Robert Mols niet: hij volgde zijne eigen ingeving, hij volgde de natuur. Dat was het stelsel zijns vaders, een schilder van verdiensten, doch die de kunst slechts uit liefhebberij beoefent. Het stelsel was voortreffelijk, al mocht er soms, in den aanvang, wat gemist worden aan teekening en perspectief.

Robert Mols had, wat Töpfer zegt, den zesden zin, *le là* van de beeldende kunst; hij had het gevoel voor het schoone en bracht zijne denkbeelden en datgene, wat hij zag, in breede borstelstreken op het doek over. Hij, die deze regelen schrijft, was misschien een der eersten, die op het buiten zijns vaders het werk van den jongen kunstenaar zag, en zonder eene profetie te willen maken, voorspelde hij dat Robert Mols een schilder van talent worden zou.

Wij bezitten uit die dagen nog een paar schetsen van Robert Mols, die getuigen van dien opkomenden dageraad. Door de wolken tintelt daar reeds het licht en de warmte der toekomst! Neen, wij hadden ons niet bedrogen.

Hoe kon het anders, met de schitterende hoedanigheden, welke de jonge kunstenaar deed blijken! Daarenboven leefde Robert Mols in een waar kunstenaarsmidden - en dit zegt veel. Behalve zijn vader, die, zooals wij zegden, een kunstenaar van talent is, wordt mevrouw Mols-Brialmont, zijne moeder, als eene hoogst verstandelijke vrouw opgemerkt en deed zij immer eene liefde voor de kunst blijken, welke zich meer dan eens in eene scherpzichtige bescherming voor het werk van jonge schilders vertolkte. Een aantal mannen van kunst bezochten het vaderlijke huis: het was daar als het ware een uitgezochte kunstkring geworden, waar niet zelden idealism en realism, natuur en kunst de onderwerpen der gesprekken waren.

Robert Mols is nu sedert eenige jaren de kinderschoenen ontwassen: 'Sedert eenige jaren,' zeggen wij, want hij is nog zeer jong. De weg, dien hij sinds dien heeft afgelegd, is echter reeds lang en wijd. Hij heeft zich door studie verbeterd, volledig en streeft nog immer naar volmaking. Zijne schilderijen wekken de aandacht in de tentoonstellingen - getuige hiervan dat zijne scheppingen door de gravure worden overgebracht en de geïllustreerde bladen zijn naam op duizenden en duizenden exemplaren in Europa verspreiden.

Dit schilderstuk is aangekocht door onzen geëerbiedigden koning, Z.M. Leopold II.

De ophiophagus.

Onze lezers zullen wel weten dat er slangen zijn, die, ofschoon veel kleiner dan de dieren welke zij verslinden, deze geheel en al kunnen verzwelgen. Om hare prooi machtig te worden, plaatsen zij zich op een boom nabij de plaats, waar hare slachtoffers komen drinken, werpen zich op hen, verstikken hen en drukken hen zoo zamen, dat zij ze in eens kunnen verzwelgen. De slang van onze gravure is zulk eene en daarbij nog van een der grootste en venijnigste soorten. Ofschoon zij geheele dieren kan verslinden, heeft zij toch eene bijzondere voorliefde voor het vleesch van

andere slangen, die zij inzwelgt met den kop te beginnen. Het exemplaar daarvan, in den Dierentuin van Londen aanwezig, is meer dan zeven voet lang en zeer stoutmoedig. Bij de minste beweging, die zij waarneemt, richt zij zich zoo hoog op als zij kan, steekt de tong uit den muil, brengt een scherp geluid voort en werpt zich vervolgens op hem, die haar is komen storen, en dat wel met eene kracht, die den stoutmoedigste doet wijken, inweert wil van het sterke en dikke glas, waarachter zij opgesloten is. Zelfs de slangenbezweerders wagen het niet haar te naderen, en het is dan ook maar bij toeval dat zij in Engeland is gekomen. Jong gevangen, werd zij met eene geheele partij jonge slangen van Madras naar Londen gezonden. Toen men daar de kist opende, vond men er nog maar twee slangen in, waarvan de eene de onze was, die onderweg doodeenvoudig de anderen had opgepeuzeld.

De Belgische leeuw.

Vanwaar komt de belgische leeuw, als nationaal wapen? Immers in onze streken waren nimmer leeuwen gekend - tenzij opgevulde? Zie hier wat wij daarover vinden in een oud schrift: De eerste staat, welke hier, in deze streken, den leeuw als militair kenteeken aannam, was Brabant. Omtrent het midden der 9^e eeuw richtte de graaf van Leeuwen eene expeditie in tegen de plunderende Noormannen, die nog in de Kempen, in Taxandrië, genesteld waren. De oudste stad van Brabant was Leeuw - door de Franschen nu oneigenlijk Leau genoemd; zij was tevens de meest bevolkte. De Leeuvenaars kwamen ter hulp van den graaf

opdagen, en voerden eene vlag met zich, waarop - zinspeling op den naam hunner stad - een leeuw was afgebeeld. De mannen vochten zóó dapper, dat de graaf verklaarde hunne banier naast de zijne te zullen laten dragen, en weldra werd de leeuw door den graaf zelf aangenomen en roemrijk tot in Palestina gevoerd. And re staten namen hier insgelijks den leeuw als zinnebeeld aan.

Nieuwe boeken, Een reisje in Zwitserland.

II.

Stijf van 't zitten, zijn wij rechtgestaan en wenden ons nu, ieder op zijn eigen, naar den eenen of anderen kant der bergkruin.

Na deze rondgewandeld te hebben, werp ik mijne blikken op den Rossberg of Ruff, die zich tusschen de meren Zug en Lowerz verheft, en door eene ijselijke gebeurtenis beroemd geworden is.

Inderdaad, sedert omtrent zestig jaren liggen vier dorpen onder een afgestort gedeelte diens bergs begraven! Ziehier hoe dit schrikkelijk ongeluk is voorgevallen.

Gelijk de Rigi, is de Rossberg uit verschillende lagen harde keien samengesteld, die door eenen kalkachtigen mortel als ineengemetst zijn. Deze lagen rusten op leembetten, welke, vooral als zij eene hellende ligging hebben, door het bovenste gewicht inzakken, door het indringen van onderaardsche wateren langzamerhand uit den berg vloten, in slijkstroomen neêrdrijven en soms geheele velden onder een metersdik modderdeksel verbergen. Eens die leemlagen weggespoeld, hebben de bovenliggende rotsen geenen vasten steun meer, en zoo schuiven soms halve bergen alverwoestend naar beneden.

In den zomer van 1806 had het veel geregend, de leem was door de nattigheid doorweekt geworden en den 2. september, ten 5 ure des avonds, waggelde de Rossberg uiteen: een groot gedeelte donderde duizend meters diep naar beneden, vergruisde in de vallei van Goldan vier dorpen met vijfhonderd inwoners, en bedolf dit afzichtelijk doodenveld, op een uur uitgestrektheid, onder eene laag van meer dan honderd meters rotsklompen, wier brokken tot tegen den voet van den Rigi aangebott kwamen.

Om de vreeselijke uitwerkselen van dien bergval beter na te gaan, moet men zich over den afgrond buigen, en om het zonder gevaar te doen, slaat men zijne armen rond een groot houten kruis, dat op den rand ter herinnering van een ongeluk, opgericht werd. Van daar heb ik den weg, door de inzakking van den Rossberg gevolgd, zeer duidelijk kunnen herkennen. Alles ziet er nog afgrijselijk naakt en woest uit.

Op het oogenblik, dat ik, half bevend van schrik, mijne armen losmaak om mijne makkers in het midden der kruin te vervoege, zie ik eensklaps, tegen mijne voeten, het hoofd van eenen kloeken bergknaap als uit den afgrond opdagen! Gerust klautert de jongen op den rand en knikt mij eenen vriendelijken goeden avond toe: zoozeer ben ik door deze onverwachte en stoutmoedige opklimming beteuterd, dat ik op zijnen groet niet antwoord, maar hem half verwilderd nazie. Nu eerst bemerk ik op den steilen kant een zeer smal uitgehold pad, langs waar die onverschrokken deugniet naar boven is geklefferd. Ik huiver nog als ik er aan denk.

Mijne vrienden hervind ik tusschen de steeds aangroeiende menigte, die uit het hôtel komt om van den zonnenondergang getuige te zijn.

Nog staat de groote verblindende schijf der dagvorstin boven den Pilatus te schitteren. Naarmate zij lager zinkt, hullen de dalen zich meer en meer in de duisternis en een lieve rozetint, aan het Oosten vergrauwende, kleurt den gezichteinder langs alle kanten.

Daar galmen de klagende tonen van eenen alphoren en blazen den aftocht der zonne, en deze, terwijl een verward geraas van bewonderingsuitroepen rond ons uit de tweehonderd aanschouwers opklimt, zinkt langzaam omlaag en verdwijnt majestatisch achter den berg.

‘Ziet nu ook eens langs den tegenovergestelden kant,’ zegt Constant. ‘Daar is de lieve maan, wier bleek, zilverig aangezicht, op het oogenblik dat de zon wegdaalt, hare stille nachtwandeling in eenen gansch wolkeloozen hemel begint. Het is hier gelijk Châteaubriand ergens van eenen zonnenondergang op de zee schrijft: God, als hangende over den afgrond, houdt met de eene hand de zon aan de poorten van het Westen en heft met de andere de maan uit het Oosten omhoog.’

‘Hoe schoon!’ roept Gustaaf. ‘Wat pracht! Trachten wij dit bekoorlijk tooverdoek in ons geheugen te prenten! Verliezen wij er geen enkelen trek van! Ziet! de nacht heeft reeds de valleien ingenomen, wij zelven staan half in den donker, slechts geheimzinnig verlicht door de maan..... Naarmate de duisternissen beneden en rond ons toenemen, verliezen al de lagere bergen aan den verderen gezichteinder de eene achter den anderen den blinkenden lichtkrans, die hen bekroonde; alleen de ontelbare sneeuwige toppen van het Oberland verheffen zich nog, flonkerende van licht..... Nu zien wij gindsche kruinen eenen wijden purperen mantel omhangen, wiens heldere glans tegen de sombere kleuren van hunnen somberen voet afsteekt; daarna komt het levendige violet en het teederste rood zich van lieverlede op hunne sneeuwsjerpen malen.....’

Er volgt een oogenblik stilte. Verrukt staan wij daar, de overige reizigers geheel vergetende, met niets bezig dan met onze oogen door die natuurbekoorlijkheden te verzaden. Gustaaf gaat begeistert voort:

‘Thans zinken ook de hoogste spitsen, door den nacht omhuld, in de donkerheid, en blijven ginds staan als zwarte levenlooze spoken.....’

Als zich iemand, bij het slapengaan, aan iets buitengewoons voor des anderendaags verwacht, dan wordt hij dikwijls vroeg gewekt door het gedacht dat hem in slaap gewiegd heeft. Dit is nu ook bij mij 't geval. Bij de eerste morgenschemering schiet ik wakker en loop naar het venster, om te zien of geen dikke mist (o! dat ware jammer!) een der voornaamste gezichtspunten onzer reis is komen bederven. Goddank, neen! Geen neveltje is er in de zacht opblauwende lucht te bespeuren.

Ik zie op mijn uurwerk: 't is halfvier; dus heb ik nog anderhalf uur. Maar hoe, zoo gansch alleen, dien tijd overgebracht? Mijne makkers in hunnen slaap niet willende storen, ben ik wel genoodzaakt nog een weinig te gaan rusten. Doch vaak heb ik niet meer: de gejaagdheid om van de wereldberoemde zonopkomst van den Rigi getuige te zijn, en vooral de onrust dat ik soms het getoet van den alphoren, die ons moet komen wekken, niet hooren zou, beletten mij te slapen, en bevend van nieuwsgierigheid lig ik daar met opene oogen op het traag kruipende uur te wachten.

Intusschentijd toch stuur ik een vurig dankgebed tot God, die ons eene zoo buitengewoon gunstige reis verleent.

Nu zie ik weer eens naar mijn horloge, dan keer ik naar het venster terug, en bemerk met vreugd dat het Oosten al heller en heller begint op te klaren; ik hoor in het hotel nog niet het minste gerucht en word bang dat allen zich zullen verslapen.

Er is geen tegenhouden meer aan: ik begin mij aan te kleeden.

Dik en warm ingedoffeld om buiten tegen de kou te kunnen, klop ik, om halfvijf, mijne gezellen op, die ik weldra, wijl slechts een planken muur onze kamers van elkander scheidt, hoor bodderen om ook gereed te zijn. Constant alleen, dunkt mij, blijft rustig liggen.

Op dit oogenblik stuurt de hoornblazer zijne tonen door de verschillende gangen des hôtels, en lang vóórdat hij aan onze slaappleatsen toeten komt, sta ik met Gustaaf kant en klaar.

Nog geeft Constant geen teken van leven:

‘Hola!’ roep ik, zijne deur met eene spleet openende. ‘De zon gaat opstaan!’

‘Laat de zon opstaan: ik sta niet op!’ antwoordt hij met schijnbaar lastige stem; ‘en de deur toe, als ‘t u belieft!’

‘Ja maar, ge zult te laat komen. Hoort gij den muzikant niet? Ha! daar is hij juist. Hij zal u seffens eene serenade komen geven.’

‘Deur toe, zeg ik!’

Doch ik luister niet, maar wacht totdat de alphoren juist vóór zijne deur zijn deuntje aanheft, en sluit slechts de kamer als de laatste toon van het lied gespeeld is. Dan loop ik naar buiten de bergkruin op.

Uit alle deuren snellen de gasten haastig met ons naar boven. Zijn dat diezelfde personen, welke gisteren bij het avondmaal zoo hupsch en kostelijk waren opgekleed? ‘t Is hier toch geen vastenavond zeker! Geen mombakkes bedekt ons gelaat, neen, integendeel! hier vertoont men zich veel natuurlijker dan naar gewoonte: verwarde baard, hangende haren, ongewasschen gezicht, flodderrokken, sleffen, en voorts, tegen de kou, eene bonte mengeling van sjerpen, shawls, *plaid*s, mantels, kamerrokken, enz. Ik zie er ja twee of drie die zich, niettegenstaande het aangeplakt verbod, het gansche lijf in hunne bedsergiën hebben gewikkeld.

Welhaast is de gansche kruin door dien zwerm toeschouwers ingenomen. Constant, tot over de ooren in zijnen sjerp gewonden, komt met Edmond bij ons aangesneld.

‘Moest ik mij daarvoor zoo spoeden,’ zegt hij, ‘om hier een heelen tijd in den guren wind te staan bibberen? ‘t Zal wel een halfuur aanloopen, eer de zon zich vertoonen zal. De sterren tintelen nog aan den hemel.’

‘Wel, het schouwspel begint reeds van nu af,’ antwoordt Gustaaf met geestdrift. ‘Zien wij slechts rond: die maan, die wolken welke beneden ons de dalen aan onze oogen gedeeltelijk onttrekken, dat alles is reeds verrukkelijk!’

Nu al zoo opgetogen, wat zal het straks zijn!

Toch, schoon is het reeds. De zilveren maan zinkt aan den verpurperden horizont, waar de zon den avond te voren gedaald is. Aan het Oosten verguldt zich allengskens de hemel. Eene lange roosachtige goudstreep loopt langs de sneeuwpunten der Bernsche Alpen henen en verlicht, te beginnen met de hoogste, al de toppen der bergen, alsof een onzichtbare tooverfakkel ze één voor één hadde aangestoken; zij worden reeds door de zon beschenen, terwijl de Rigi nog in de nachtschemering staat.

Op eenen berg van 5550 voet als boven het overige der aarde verheven, zelfs van de omliggende dalen door eene zee van wolken afgescheiden, beneden u duisternis, en boven licht, - niet waar, dit brengt u korter bij den hemel, dit doet u gevoelen dat buiten de wereld, waar wij op rondwoelen, er eene andere wereld is, een blijvend

vaderland, waar der zonnen Zon ons met nooit verdoofden luister uit der hemelen hemel zal tegenblikken.....

Doch, heller glans beschittert de sneeuwspreien der bergtoppen, het goud der nog onzichtbare zon doorgolft langzaam het geheele Oosten; gulden stralen schieten achtereen als vuurpijlen omhoog, al de hoofden keeren zich in afwachting naar dien kant, en, terwijl de verbleekende maan zich achter den lichtrood geverfden Pilatustop verbergt, ziet, daar blinkt aan de tegenovergestelde zijde, als smeltend goud, een stuk der vlammen zonnescijf boven de kim, beglinstert het satijn van 't reine sneeuwbed, klimt, en schouwt met gloeienden reuzenblik verblindend over de wereld heen. Hoe schoon! hoe schoon!

Van alle kanten rond ons stijgen in vele talen bewonderingskreten op, en de alphoren zelf komt, te midden der algemeene verrukking, aan den luisterrijken vuurbol zijn eigenaardigen welkom toesturen. Al de bergen, die in hunne blanke ijspelsen gehuld, als schildwachten met Ontbloote kruin langs de Oosterpoort de komst van de koningin der hemeltransen afwachten, worden al meer en meer door de schittering harer stralen overvonkeld, alles wordt verlicht, de laatste schaduwen verzwinden in de dalen, de gansche natuur lacht het milde ontwakende licht tegen en schijnt den Schepper te willen danken Wij ook, o God, wij danken U!

Een belangrijk schouwspel bieden ons nu de wolken aan, die driehonderd meters diep beneden ons rond den berg hangen en aan de golven eener zachtbewogene zee gelijken. Ziet! nauwelijks heeft de zon hare warmende stralen er over geschoten, of er komt een wonderlijk leven in. Zonder gerucht rollen die mollige mistbaren door elkander en zetten zich allengskens uiteen. Dit nieuwe tooneel trekt de toeschouwers naar den steilen boord van den afgrond, om van daar beter de rechtonderliggende dampzee te kunnen

bewonderen. Angstig sta ik tusschen hen, doch houd mij uit voorzichtigheid meer van dien schrikkelijken kolk verwijderd. Velen nochtans schijnen daar zoo gerust te kijken, alsof ze op den kant eener gracht stonden.

Eensklaps komt Edmond mij in deze beschouwing onderbreken.

‘Ziet gij die lichtgekleurde kleine wolkjes daar, Jan, die bijna als witte pluimpjes gedurig uit dien wolkocean omhoog stijgen, en in de lucht vergaan? Zie, daar is er weer een, daar nog een....’

DE HERFST. (Naar eene schilderij van Ch. Rochussen, in het bezit van den Uitgever.)

Ik staar naar de aangewezen plaats, doch spalk tevergeefs mijne oogen open. Ik kan niets te zien krijgen. Gedurende eenige oogenblikken wijst hij verschillende pluimpjes in alle richtingen uit die zee naar boven zwevende. Nuttelooze moeite; ik moet het opgeven, en hij ook verliest zijn geduld.... ‘Ik ga bij Gustaaf,’ praat hij voort; ‘zie eens wat gespannen oplettendheid! hij zal er nog iets van krijgen, en Constant staat daar bij hem, al even verrukt.’

Wij gaan.

‘Dag, Gustaaf!’ roept de schalk bijtredend, ‘koud, eh? Verkoelt dat uwen geestdrift niet?..... Ik heb er genoeg van.... Ah! ge denkt weêr dat het eene andere zon is...’

Gustaaf dezen keer blijft onbewogen; alleen een lichte glimlach plooit zijne lippen, doch seffens daarop is zijn gelaat weer ernstig en als verlicht.

Constant ook vindt dat wij het lachen nu nog eenige stonden moeten uitstellen, en geen enkel van deze kostelijke oogenblikken aan iets anders dan aan die onvergetelijke tafereelen toewijden.

‘Kom, Edmond,’ zeg ik, ‘ze zijn beiden door dezelfde koorts aangevallen. Zoo altijd kijken vermoeit. Wij toch hebben wat gerust; nu opnieuw aan 't zien!’

EEN GEZICHT OP ROUAAN.

Wat verder staan wij weêr, met nieuwe aandacht, onze oogen op die wijde schepping te werpen, maar nogmaals worden onze blikken op de wolken getrokken die onder onze voeten drijven.

Meer en meer wordt dit reusachtig waas, wat het slapend dal als een bedkleed dekt, doorschijnend; reeds komt er op zekere plaatsen in den dampsluier eene scheur, en laat ons meren, weiden, steden bemerken; doch ze schuift weer onmiddellijk toe om elders dezelfde verrukkelijke gedeelten van het landschap ten toon te spreiden, totdat eindelijk, onder de heetere zonnestralen, slechts hier en daar afzonderlijke wolkjes op kleinen afstand beneden ons nog aan een rotspunt blijven hangen, of langzaam verdwijnen in het onpeilbaar hemelgewelf.

Eensklaps wordt mij in 't Hoogduitsch het woord toegestuurd. 't Zijn onze twee kleine dragers van gisteren, met hun open en braaf uiterlijk.

't Is vandaag een buitengewoon schoone morgen geweest, mijnheer!' zegt de oudste. 'Ge moogt van geluk spreken.'

'Ja, lieve jongen,' antwoord ik, 'alles valt boven onze verwachting meê.'

'Mogen wij u straks tot beneden den berg vergezellen?' vraagt hij weêr; 'ten minste als de heeren niet verkiezen met den ijzeren weg naar beneden te gaan.'

Ijzeren weg - neen, dat was beslist!

Ik breng de jonge gidsen dan bij mijne gezellen, en er wordt besloten, dat wij, ten halfacht, onder hun geleide den berg tot Küsnacht zullen aftrekken.

Bevend van kou, gaan wij, op het voorbeeld der meeste reizigers, terug naar onze slaappleatsen. Vele trekken weêr te bed; doch de tijd is kostelijk, en, na ons op onze kamer eens goed vermaakt te hebben met een aardig lied wildweg door Edmond gezongen, nemen wij ons morgenmaal, en betalen onze rekening, die ordentelijker is dan wij hadden gedacht.

Nu werpen wij nog een briefje voor huis in den post des hôtels, en zien, in den hoek onder de trap, den muur volgekrabbeld met verzen, waarin bijzonder de Duitschers en de Franschen elkander de leelijkste scheldwoorden naar het hoofd zenden.

Wij dalen langzaam van de kruin. Natuurlijk loopt het gesprek over het onzeglijk grootsch schouwspel, dat wij vandaag genoten hadden. Het liefelijke weder daarbij zet ons in eene opgeruimdheid van geest, die moeielijk te beschrijven is.

JAN BOLS.

Portefeuille van den wandelaar.

Er wordt in onze dagen veel over het tooneel geschreven en men bezigt, te dier gelegenheid, veel schoone woorden, zooals 'beschaving, veredeling, verfijning van den smaak' en wat zoo al meer. Niets is echter valscher dan dit alles: het tooneel, om kort te gaan, is eene leerschool geworden, waarin juist het tegenovergestelde van al die fraaiïgheden onderwezen wordt, en indien de tegenwoordige schouwburgen gesloten of afgebroken werden, zouden de beschaving, de veredeling, de verfijning van den smaak er niets bij verliezen. We zouden schier genegen zijn te zeggen: integendeel! De schouwburg is eene plaats, zoo als Alexander Dumas, zoon, de schrijver van de thans het meest gevierde tooneelstukken, zegt, waar men geen eerlijk meisje brengen kan, en indien dit van eene instelling moet gezegd worden, begrijpen

wij niet hoe op deze de meergemelde woorden kunnen toepassen. Of zouden gewaagde, halfbedekte dikwijls door en door gemeene woorden; zouden de meest dubbelzinnige en dikwijls naakte toestanden, tot verbetering en verfijning der zeden bijdragen? Wat de kunst betref, die ook gaat in de schouwburgen verloren. De taal, die men er spreekt heeft niet meer van de beschaafde, klassieke taal van vroeger dagen; het straatdialect wordt niet zelden met voorkeur gebezigd, en de toeschouwer eischt dat de toestanden zóó *gepeperd* zijn, dat het genie van den régisseur dikwijls te kort schiet. De régisseur is meestal de groote man in een theaterstuk, en als hij er in gelukt is het schier onmogelijke uit te vinden, mag hij op bijval hopen. Kunst, letterkunde en beschaafde zeden - *au diable* met dit alles: - geeft balletten van honderden graatmagere beenen, vertoont eene verblindende pracht in schermen, maakt onmogelijke costumes, brengt eene locomotief, eene stoomboot of een olifant op de planken; doch vooral vergeet niet halfnaakte vrouwen te laten woelen en dansen, en men zal niet vragen: waar is de beschaving, de veredeling, de verfijning van den goeden smaak? Men zal, integendeel, die dingen heel vervelend vinden en goedkeuren dat ze buiten den theater blijven, om daar als bedrog te dienen voor diegenen, welke nog aan de zedelijkheid en den verfinen vorm houden.

Die verstoffelijking van de kunst, wordt zelfs, in zekere schouwburgen, openlijk ten toon gesteld: het doek of de voorhang gelijkt aan de vierde bladzij eens advertentieblads. Men vindt daar op aangekondigd: goedkoope paraplu's, schoenen met vilten zolen, Holloway-pillen, Revalenta en andere koopwaren! Indien Racine, Molière en Corneille eens tusschen de levenden terugkeerden! De grootste bijval van *le Tour du Monde* was misschien de olifant, die er in figureerde. Al de *trucs* van d'Ennery en het proza van Jules Verne, werden daardoor in de schaduw gesteld. 't Gaf aan beiden waarschijnlijk zeer weinig, aangezien zij in die schaduw altijd licht genoeg hadden om hunne gewonnen bankbiljetten te tellen. Overigens, het publiek wil erg prikkelende tafereelen: discht men aan dat eerzaam publiek geen moord-, overspel- of vergiftooneelen op, dan toch eischt het iets verwonderlijks; olifanten, locomotieven, en de hemel weet wat zooal meer. Te Brussel heeft men nu stierengevechten, naar de wijze der Spanjaards, tegen welk volk men echter gedurig buldert en aan hetzelfde verwijt dat het bloeddorstig en in..... beschaving ten achter is. 't Is waar, die stierengevechten hebben den verwachten bijval niet; doch 't is juist omdat zij niet genoegzaam de spaansche gevechten nabij komen, het is omdat zij niet bloedig genoeg zijn. O, Brussel, wat zij ge een onvlaamsch en karakterloos wezen geworden! Gij juicht de parijzer onzedelijkheid, de spaansche wildheid, de pruisische willekeur toe: - of liever gij juicht alles toe wat vreemd en oneigenaardig is, en verlaagt u alzoo tot eene..... caricatuur.

Te Parijs heeft men geruimen tijd een enkelen olifant toegejuicht; doch dit tooneel is inderdaad armzalig. Men kondigt nu een nieuw spektakel aan. Hooger, altijd hooger! Vreemd, altijd vreemder! Heeft men een kunstenaar gevonden, die eindelijk al die olifanten, naakte vrouwen, toovergodinnen, locomotieven en stoomboten op de planken, in de schaduw zal stellen? Neen; maar men heeft negen olifanten, men heeft tijgers en panthers gevonden, om tusschen de vrouwen, de ridders en de clowns op te treden. Parijs zal binnen een paar maanden een circus bezitten, met honderd ridders en clown's, negen olifanten, en de verdere *vriendschappelijke* diertjes die wij hooger noemden. Zangers en zangeressen, violonisten, pianisten, harpisten en componisten, tooneelpoëten van den classieken stempel overal, *pendez-vous, mes*

bon amis. De kunst neemt eene vlucht in de wijde ruimte, welke door geen uwer, al vlamt hem het genie neus en ooren uit, kan bereikt worden! Een fransch schrijver zegt zeer wel: 'Één olifant is reeds zeer wel; maar negen olifanten! Men zal voortaan niet meer zeggen met Schaunard, *l'art est dans le marasme*. Het is waar de meesterstukken zijn schaars te vinden, maar wij vervangen ze - op romeinsche manier - door de wilde of dikhuidige beesten. Het schoonste drama der wereld zal toch nooit opwegen tegen het gebrul van eenen tijger, en de groote Corneille zou het wel druk hebben als hij vandaag in concurrentie wilde komen met den grooten Bidel, met den directeur der gekende menagerie.'

Brussel heeft nog andere genoegens, die het aan de vreemde wereld ontleend, vele bedekte en zelfs door de wet verbodene genoegens; vele die men openlijk, en zelfs met bescherming huldigt en die naar ons inzien evenmin 'brabantsch' zijn als de bedekte. Waartoe dienen, bij voorbeeld, de paardenwedrennen? De *jockey* zal ons antwoorden: 'Tot verbetering van het paardenras;' maar de paarden tot die wedrennen gebezigd, zijn tot den rang van caricaturen afgedaald en zóódanig *verbeterd*, dat zij tot niets meer dienen dan tot een 'ren' van vijf minuten. Wat kan men nog aan vangen voor ploeg, wagen of kanon met dat graatmager geraamte, in de wol gebakerd als eene oude juffer, die voor tocht of wind vreest? 't Loopt snel, zal men zeggen; ja, maar slechts eenige minuten, en dan moet men het weêr spoedig in de bussel steken en laten rusten, tot het andermaal vijf minuten rennen moet. Paarden verbeteren - dat heeten wij het ras schooner en sterker maken ten dienste van den mensch, hetzij dan voor de pracht, hetzij dan voor de nijverheid. De paarden worden daarenboven niet bereden door hunne eigenaars; maar wel door gehuurde personen, die, om dezen of genen rijkraad, eene aureool van dukaten te doen winnen, voor eene bepaalde som het wagen den hals te breken. Dat laatste plezier heeft dan ook niet zelden plaats, en weduw en weezen weenen op den rand van een graf. Het is wel verwonderlijk, dat men de eigenaars van paarden, voor al de weldaden, aan menschdom en paardenras bewezen, nog niet gedecoreerd heeft! Nu, dat zal wel komen, vooral in België, waar men er zich op toelegt juist de verdiensten het minste te decoreren; waar de ambtenaar, de burgerwacht en het leger overvloedig met lint behangen worden.

Brussel maakt van dat spel nog al veel werk en zal voor het volgende jaar, in het Soniënbosch, eene renplaats, of zooals men zegt een *hippodrome* hebben. Dit jaar hebben die zoogezegde feesten op het einde van September plaats gehad, en zij werden gehouden zonder *obstacles*, zooals men gewoonlijk zegt, dat is zonder bareelen, grachten, iersche meeren en wat dies meer. De nieuwigheid is in alle geval zeer oud: wedrennen zijn schier zoo oud als de wereld; in het oude Griekenland maakten zij het hoofdbestanddeel der volksfeesten uit; zij waren bestemd om den moed, de kracht, de behendigheid te ontwikkelen. Zoo ook was het bij de Romeinen. Het was destijds niet te doen om het paardenras te *verbeteren* - hetgeen in onze dagen nog een bespottelijk woord is - maar wel om de spierkracht van den mensch te ontwikkelen. Van dat alles is niets overgebleven, wij herhalen het, dan eene belachelijke caricatuur; dan een verwijfd plezier, waarin de eigenaar zich door een huurling doet vervangen, en waarin dikwijls dubbelzinnige bijzaken de cayenne-peper van dit zouteloos vermaak zijn.

De beeldende kunst zelve gevoelt die streving naar ziellooze effecten, naar het zinnelijke, naar het heidensche. De tentoonstelling, welke op dit oogenblik te Brussel

geopend is, levert er ons meer dan een bewijs van. Gewijde kunst is er niet meer te vinden; de ernstige historieschildering ontmoet men er zeer schaars: integendeel, daar is ruime voorraad van zinnelijke en naakte figuren, van oppervlakkig het oog streelende onderwerpen. Onder al die kleuren is niet zelden een gemeen of wulpsch denkbeeld verborgen - eene schelmerij, die uit den hoek van een oog u tegenblinkt. Dit echter moeten wij bekennen, als penseeling heeft de kunst inderdaad hier en daar veel voortreffelijks geleverd. Is dit alles echter het toppunt der kunst? Sommigen beweren het. Zij bedriegen zich. De kunst, door duizenden omstandigheden, aan ons maatschappelijk leven verbonden, van de ware baan, van dien der schoonheidszin afgeleid, zoekt op dit oogenblik naar eenen uitweg. Zij zal dien slechts vinden wanneer zij tot de grondregels van het schoone, dat zijnen oorsprong in het goede neemt, terugkeert. Zal zij juist dien uitweg vinden of kiezen? Om dat te kunnen verzekeren zouden de maatschappelijke toestanden, waarvan wij hooger spraken, ook dienen veranderd te worden: het hart der menschen zou van veel dwalingen en verkeerdheden

moeten terugkeeren. Welnu, wij zien dien terugkeer nog zoo spoedig niet aanbreken. De heidensche, dat zijn de zinnelijke strekkingen, zijn, om dus te zeggen, nog niet uitgehold: wel integendeel. De kunst zal nog veel zakken, dat is, onze tentoonstellingen zullen nog blijken geven van alle miskenning der ware schoonheidsregelen, nog meer den weerglans worden der wulpschheid, gedachteloosheid en zinsbegoocheling. De reactie daartegen zal echter des te heviger en ook des te heilzamer zijn.

Curiositeiten.

Terwijl wij in een vorig nummer stilstonden bij eene zegenrijke uitvinding, geschikt om onze fortuin en ons leven te behouden, lezen wij in de wetenschappelijke boeken, dat zekere professor Abel, adviseur bij het engelsche departement van oorlog, een nieuw moordtuig heeft uitgevonden, namelijk de 'waterbom.' Deze laatste is eene bom of granaat, wier bus met eene lading kruit of schietkatoen, rondom met water is aangevuld. Een gewone granaat klieft in drie of vier brokken; zij kan dus maar drie of vier man ten hoogste naar de eeuwigheid helpen, maar de 'waterbom' slaat in oneindig veel stukken en kan dus een groot getal vijanden van kant brengen of, zooals men zegt, den eeredood geven! Bij dit alles, verzekert men, zijn de wonden van dien aard, dat de dokter ze niet of zeer moeielijk heelen kan. Hoerah voor de waterbom!

De Zuiderzee, in Nederland, die zich voor eeuwen gevormd heeft, zal worden drooggemaakt en onze noorderburen zullen eene provincie te meer tellen. De ijselijke overstromingen, waaraan in den loop der eeuwen Nederland blootstond, deden aan dit gewest 581.333 hektaren grond verliezen: 150.000 hekt. aan de kust der Noordzee; in de Zuiderzee 385.000; in den Dollart 8.432; in den Biesbosch 42.574; in Zeeland 27.000 - te zamen 581.333 hekt. De indijkingen beloopt slechts 363.507 hekt., zoodat de zee nog altijd 217.825 hekt. grond van Nederland in bezit heeft.

Er is nu aanvankelijk spraak het zuidelijk deel der Zuiderzee droog te maken. Het plan is uitvoerbaar verklaard, doch ten koste van den Staat. De eerste werken zullen bestaan in het maken van eenen dijk, dwars door de zee, dat is van Kampen tot Enkhuizen. De lengte van dien dijk is 40 kilometers; zijne hoogte boven waterpas zal zijn 7 meters, met eene kruin van 5 meters, eene breedte van 3 meters en een uitwendigen damweg van 5 meters; de binnenste damweg zal voor trekweg en later voor het leggen van sporen dienen. Behalve dien dijk, die 53 miljoen franken kosten zal, moeten er groote dokken en kanalen gemaakt worden, de eerste om het uitgehaalde water op te vangen, de andere om de scheepvaart gaande te houden.

Niet minder dan 195.000 hektaren oppervlakte zullen worden drooggemaakt; telt men van deze 19.000 hektaren af voor wegen, vaarten enz. dan blijven er 176.000 hektaren over, om tot den landbouw bestemd te worden. De aanwinst zou de tiende provincie van Nederland vormen en grooter zijn dan Zeeland en Utrecht. De kosten worden geschat op 180 miljoen gulden. Ieder hektaar zal dus 1000 gulden kosten, doch in die landstreek is de hektaar 2173 gulden waard, zoo dat er meer dan de helft winst zijn zou. Men rekent dat het werk in 12 of 16 jaren zou volledig zijn. De diepte

der Zuiderzee is zoo wat 4½ meter en er moeten 5850 miljoen kubieke meters water weggemalen worden. De stoommachienen met eene globale paardenkracht van 9400 paarden, zullen 4500 kubieke meters per minuut ophalen; het eigenlijke droogmaken zal dus slechts *twee* jaar duren.

Grootsche onderneming! Is het niet prachtiger dergelijke werken te ondernemen, dan zich immer bezig te houden met dat moorddadig soldatenspel, hetwelk ons goed eischt in vredes-, ons goed en bloed eischt in oorlogstijd! Nederland, onder de regeering van Willem III, munt uit in groote werken: de brug over den Moerdijk is eene dezer; het leegmalen der Zuiderzee zal het eerstgenoemde werk nog overtreffen.

Semper Virens, een tijdschrift voor plantenkunde, deelt het volgende mee over het drogen van planten: ‘Meermalen is het gebeurd, dat vragen tot ons werden gericht, betreffende het drogen van planten. Gaarne geven wij, ten dienste van hen, die daarmede niet genoeg bekend zijn, de volgende wenken. Planten, bestemd om gedroogd te worden, moeten zooveel mogelijk bij droog weder gezocht worden. Niet-vleezige planten legt men eenvoudig tusschen bladen vloeiof zacht grauwpapier, waaraan zij haar vocht afgeven; tusschen de plantendeelen, die elkander raken, plaatst men strookjes papier. De bladen, waartusschen planten zijn gelegd, worden met losse bladen gedekt, opdat de vochtigheid van de eene plant niet tot de andere doordringe. Zulke lagen bezwaart men dan met een gewicht of men plaatst ze onder de pers. De drukking mag evenwel niet te sterk zijn, dewijl de plantendeelen in dit geval hun natuurlijk voorkomen verliezen en alzoo voor een later onderzoek niet geschikt zijn. Gedurende eenigen tijd ververscht men dagelijks het vloeipapier, waardoor de planten fraaier blijven, naarmate zij sneller drogen. Planten met zeer dikke, sappige stengels en bladeren worden tusschen vloeipapier gelegd en vervolgens met een warm strijkijzer gestreken, totdat zij haar sap grootendeels verloren hebben; dan plaatst men ze tusschen versehe vellen vloeipapier en herhaalt die bewerking telkens na een half etmaal opnieuw, totdat zij alle vochtigheid hebben verloren. Zijn de planten droog, dan legt men ze tusschen beter papier.’

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den Jare 1576;
door August Snieders.
(Vervolg.)

Wij verlaten, versterkt in onze hoop opzichts Antwerpen, het gezelschap bij den gouverneur en keeren naar het kasteel terug; doch ditmaal dringen wij door tot in de kamer, welke wij de Roda, don Sancho en del Torro, op het einde van het voorgaande hoofdstuk, zagen binnentreden.

De kamer had geenszins dat vroolijke karakter, hetwelk wij in die des gouverneurs opmerkten; dit kwam hoofdzakelijk daaruit voort, dat zolder, eikenhouten paneelen, wanden, deuren, stoelen en tafels, dat al de voorwerpen aldaar, dezelfde donkerbruine kleur hadden. Boven de tafel hing een verguld ijzeren kroonkandelaar, met verschillende oliebekken; het vuur in den haard wierp een helderen glans door de kamer.

In een der hoeken bij het vuur, en in een grooten leuningstoel, zat zijne Excellentie de Roda, een man met grijzen sikkebaard, breed voorhoofd, beenderig gelaat, donker gloeiende oogen, welke door zwart grauwe, lange wenkbrauwen waren overschaduwd.

Stoutmoedigheid, vastberadenheid en list spraken uit de trekken van dien man; bij den eersten oogslag, dien men op hem wierp, moest men niet meer verwonderd zijn over de aanmatiging van het oppergezag, 't geen door de partij der Staten zoo hoog en zoo euvel werd opgenomen. Men las het op zijn uiterlijk, die man wist wel wat hij deed; hij stapte gerust en vertrouwend op het ingeslagen pad voorwaarts.

In eene sterke vesting genesteld, waar de knapste officier van 's konings leger, don Sancho d'Avila, het bevel voerde; verzekerd dat de muitelingen van rechts en links zouden opdagen om het garnizoen te versterken; wel wetende dat zijne rapporten te Madrid meer ingang zouden vinden dan die van den gouverneur der stad, gekend als een vijand der spaansche troepen, had Jeronimo de Roda gewis wel redenen om zeker te zijn, en men zal begrijpen dat een glimp van zelfvertrouwen op zijn gelaat doorschemerde.

De man, van wien wij spreken, was in een zijden tabbaard, dien hij over een keurig fluweelen kleed droeg, gehuld; een kapje met goud doorstikt, dekte het achterste gedeelte van het hoofd, hetwelk zich boven een fijn geplooiden kraag bewoog. Met den elleboog rustte hij op de leuning van den stoel en met de kin op zijne band, die bleek en fijn uit de witte manchetten te voorschijn kwam; aan den wijsvinger, die tegen de wang opstak, prijkte een kostbare steen met wapen.

Tegenover hem zat don Sancho, een mager man, met grove trekken, gebronsde gelaatskleur, opgestreken knevel, korte haren, puntigen sikkebaard, groot, doch verstandig oog; de hoed met hanenveêr, *cocquarde* geheeten, rustte ietwat schuinsch op het hoofd. Het kleedsel was echt spaansch en niet zonder sierlijkheid. Aan een breeden bandelier met gouden sieraden, hing een lang rapier met stalen gevest; doch dit wapen stond nu tusschen de uitgestrekte beenen van don Sancho, en zijne twee krachtige en gespierde handen rustten boven op den knop; die houding alleen kenmerkte den soldaat.

De derde persoon, in de kamer aanwezig, kennen wij; hij zit op dit oogenblik aan tafel en schrijft: del Torro vervulde, in die geheimzinnige bijeenkomst, het ambt van sekretaris. Hij schreef een brief aan de oproerlingen van Aalst, om hen over verschillende omstandigheden in te lichten. Eensklaps hield de schrijver op en zag bedenkelijk naar de Roda.

‘Welnu?’ zegde deze laatste.

‘Ik zou aan uwe Excellentie eene kleine opmerking willen maken.....’

‘En die is?....’

‘Ik zou denken, als mij zulks toegelaten is, dat het beter ware in den brief niets op te nemen betreffende het oogenblik, waarop wij meenen den aanslag te kunnen wagen: *verba volant, scripta manent*.’

‘Gij hebt misschien gelijk, laat dit dus terzijde. Men zal een vertrouwd persoon zenden, die hen mondelings zal weten in te lichten.’

‘Overigens,’ viel don Sancho in, ‘indien men te Aalst scherpe ooren heeft en toeluistert, zal men zeer goed het kanongedommel hooren en op dit laatste afmarcheeren.’

De schrijver, nieuwe inlichtingen bekomen hebbende, zette zijn werk voort en reikte, toen de brief voltooid was, denzelve aan de Roda over. Deze las hem kalm, nadenkend en zonder dat een glimp op zijn aangezicht de gevoelens, die hem inwendig beroerden, kwam verraden. Stilzwijgend reikte hij het schrift aan don Sancho over, die integendeel onmiddellijk door gebaarden met hoofd en hand, door uitroepingen van allen aard, zijne hooge tevredenheid over den inhoud te kennen gaf.

‘Alzoo zijn de zaken langs de zijde van Aalst en Lier in orde, en de pogingen van dien gekken de Champaigne verijld,’ zegde don Sancho. ‘De beste verstandhouding heerscht tusschen ons; doch nu de stad, waar het gezag van uwe Excellentie nog altijd miskend wordt?’

Een glimlach van minachting verwrong de lippen van de Roda, en als medelijden hebbende met die tegenkating, trok hij de schouders op.

‘Eens zullen zij weten, dat onze genadige heer en meester, de koning en de groot-kommandeur, mij gemachtigd hebben dit gezag op mij te nemen,’ liet de Roda er koel, doch bitter op volgen. ‘Ik ben het hoofd van den raad, en indien de Antwerpenaars mij zulks willen betwisten, zal ik hen leeren: die niet hooren wil, moet voelen.’

‘t Zij zoo,’ lachte don Sancho; ‘wij hebben de macht voor ons en dit is voldoende!’ En als kwam een goed en aangenaam vooruitzicht hem op dat oogenblik streelen, wreef hij zich lachend de handen. ‘Senor del Torro,’ hervatte hij, ‘wat nieuws over de werking tusschen de duitsche huurtroepen?’

‘Geloof mij, heer kastelein, de meeste dezer troepen zijn voor ons. De overste Van den Ende is voor onze zaak gewonnen; hij zal zich, wat er ook beslist worde, aan onze zijde scharen.’

‘Ja, zonder twijfel, evenals de kolonels Frondsberg, Frosweiller, Polweiler; maar wij moeten zorgen dat de tegenstand in de stad zoo gering

mogelijk zij, en juist daarom zou von Eberstein moeten te winnen zijn. Dat vervloekt huwelijk, dat die..... koppelaarster van een Gattarina heeft weten te klinken!’

‘Moeielijk, recht moeielijk,’ mompelde de Roda, en staarde peinzend in de wiegelende vlammen. ‘De Staten zullen troepen herwaarts zenden, om het garnizoen te versterken en zelfs te trachten het kasteel te overrompelen. Dit echter zijn soldeniers, die tegen de onzen niet bestand zijn, vooral niet als zij niet door de Duitschers worden ondersteund. De gilden zijn evenmin erg te vreezen, wat dunkt u daarvan, kommandant?’

‘Als de burger voor huis en haard vecht, is hij een zeer boosaardig dier.....’ antwoordde don Sancho mijmerend; ‘doch uwe Excellentie heeft gelijk; als de troepen van graaf von Eberstein aan onze zijde stonden, zouden wij met eenige oorvegen rechts en links te geven, de straten spoedig zuiver keeren en niet te lang van de plundering worden teruggehouden.’

‘Maar een weinig weêrstand wettigt altijd de plundering.....’ wierp de Roda op.

Del Torro knikte, terwijl hij aan de punt der ganzenveêr knabbelde. Toen niemand voortsprak, zeide hij:

‘Indien uwe Excellentie mij toelaat, zal ik zeggen, dat hare opmerking zeer juist is, doch dat die tegenstand nooit zal ontbreken. Immers, de burgers zullen hier en daar een schot wagen op onze troepen, en één enkel schot - zelfs desnoodig geen enkel - zou de plundering wettigen; alles toont immers aan, dat de stad in oproer verkeert.’

De hopman grimlachte, bij het uitspreken dier laatstewoorden, zooals alleen een duivel lachen zou.

‘Wij zeggen dus, dat de tegenstand zoo gering mogelijk moet gemaakt worden!’ zegde de Roda.

‘Met den luitenant van von Eberstein, Moussenharn, is niets aan te vangende,’ liet er don Sancho op volgen; ‘met den kolonel zelf....’

‘Met den kolonel evenmin,’ onderbrak de Roda.

‘Mag ik uwe Excellentie opmerken.....’ zegde del Torro altijd knabbelend, ‘dat het tegendeel wel waarheid kon zijn.’

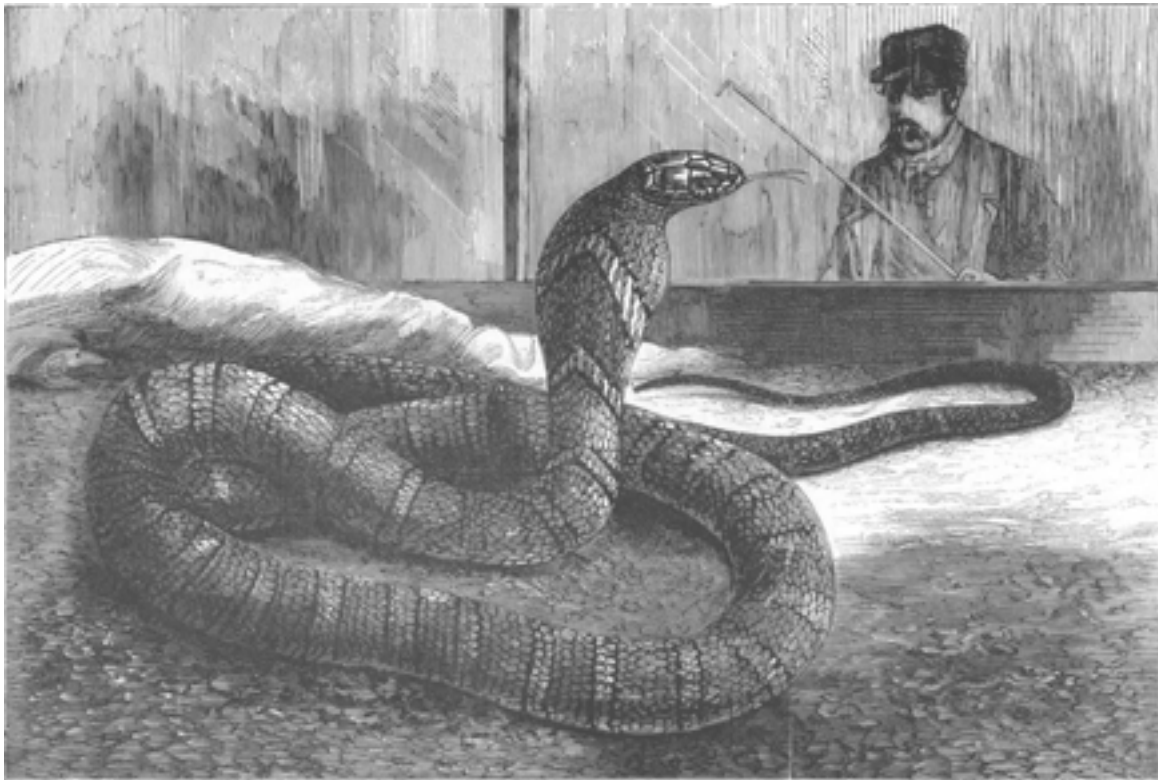
‘Dwaasheid!’ riep de kastelein. ‘Sedert dat verwenschte huwelijk, tusschen zijn kaalrattigen neef en de rijke dochter van Sedgraves, laat hij zich door dat wijvenvolk bij den neus leiden, Indien ik de gelegenheid vind, zal ik die juffer Sedgraves en die duivelsche Gattarina eene duchtige geeseling toedienen! Geloof me, die twee vrouwen zijn zeer gevaarlijke werktuigen.’

‘Voorzeker, kolonel von Eberstein is een zwak, ellendig zwak man,’ zegde del Torro; ‘maar wie het laatste invloed op hem uitoefent, doet hem niet zelden juist het tegenovergestelde plegen, van hetgeen hij den vorigen dag instemde. Een goed maal en een lekkere teug claret zijn daartoe zeer machtige hulpmiddelen.’

‘Ge hebt een volledig plan, del Torro, ik ben er zeker van!’ wierp de Roda op en staarde sterk naar de satanische figuur van den hopman.

‘O, iets zeer eenvoudig!’ gaf deze ten antwoord.

‘Spreek!’

DE OPHIOPHAGUS.

‘Kolonel von Eberstein heeft een sterke achterdocht jegens het kasteel opgevat, sedert zijne Duitschers in de nabijheid de wacht optrokken, en wij deze laatsten door spaansche troepen wilden vervangen. Dat was, veroorloof mij dit te zeggen, eene fout. Eene tweede was de poging welke men aanwendde, om hem in de stad aan te houden en in het kasteel te doen opsluiten. Dat heeft den kolonel klepschuw gemaakt en het vertrouwen jegens ons gebroken, en daarvan maakt nu deels de heer de Champaigney gebruik, om hem aan zijne zijde te kluisteren.’

‘Goed, en nu?’

‘Men moet dat vertrouwen herstellen....’

‘Op welke wijze?’

‘Door bemiddeling der duitsche kolonels; zij alléén vermogen dit. Kolonel von Eberstein is een man, die zich lichtvaardig door landgenooten laat meêslepen, vooral als er gefeestmaald, gedronken en gedobbeld wordt - en, geloof mij, een aandeel in den buit is hem juist niet onverschillig.’

‘Verder?’

‘Ik zie de mogelijkheid in, om een door zijne Excellentie opgesteld stuk, in een nacht van slemperij, door graaf von Eberstein te doen teekenen en bezweren.’

‘Heerlijk denkbeeld!’ riep de Roda. ‘Wat zegt gij er van, don Sancho?’

‘Ik denk dat het moeilijk zijn zal, hem onder den tooverstaf van zijne toekomstige nicht uit te houden.’

‘En toch is mijn plan zeer mogelijk in de uitvoering,’ hervatte del Torro.

‘Ten minste te beproeven!’ viel de Roda in. ‘Kunt ge mij eene in dien zin opgestelde overeenkomst voorleggen?’

De hopman knikte den ondervrager toe.

‘Doch alles eischt spoed,’ ging Jeronimo de Roda voort; ‘wij hebben geen halfuur te verliezen. Daar valt mij een gelukkig denkbeeld in: gij zit hier in eene voortreffelijke kamer, het vuur brandt lekker, don Sancho zal u eene kan wijn doen

geven en gij schrijft nog dezen avond die overeenkomst, opdat ik ze morgen vroeg leze en eindelijk naga, of del Torro nogmaals een zoo practisch man is als wij gewoon zijn te denken.'

De hopman boog zich en de twee personen waren op het punt heen te gaan. Op den dorpel keerde de Roda zich om en zegde:

'Hebt ge tijdingen uit de stad, del Torro?'

'Ik heb er geene.'

'Slaapt die Burk dan, of heeft hij zijn ziel aan de Staatschen versjacheld?'

'Ik zal hem in persoon gaan vinden, Excellentie.'

De twee personen hadden het vertrek verlaten, terwijl del Torro voor het vuur staan bleef, alsof hij het in hem opgekomen plan nog wilde doen rijpen. Zijn donkerkleurig gelaat, door den vuurgloed bestraald, de vlam die in zijn glimmend borstkuras weërkaatste en het stalen gevest zijns sabels vurig maakte, gaven aan dien man een recht duivelsch uiterlijk.

'Het stuk moet geschreven zijn in de spaansche taal,' mompelde hij, 'dewijl graaf von Eberstein deze niet zeer goed machtig is; het moet daarenboven niet geschreven zijn in den kamp- of veldstijl; wat kort en duidelijk is, zou door den graaf kunnen begrepen worden.... Laat ons denken dat het zijne Excellentie de Roda is, die dit stuk in zijn kabinet opstelt. Dan ten minste, de wijn het zijne bijdragende, zal de kolonel teekenen en zweren, zonder juist te weten wat hij teekent en wat hij zweert... Ha! 't is een heerlijk plan! Het slaat daarenboven al de plannen der Sedgraves en Champaign's in duigen!'

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 4]

Michel-Angelo.

Sommigen voegen achter dien naam dien van Buonarrotti, doch wij zullen dezen ter zijde laten, aangezien de beroemde man, met eene drievoudige kroon versierd - die van schilder, beeldhouwer en bouwmeester - enkel onder den bovengenoemden bekend is.

MICHEL-ANGELO.

Michel-Angelo, uit den alouden stam der graven van Canossa, werd in het kasteel van Capresa, op het grondgebied van Arrezzo, den 6. maart 1474 geboren. In den aanvang werd hij door zijn vader, podestaat van Capresa, tot de burgerlijke ambten bestemd; doch de zucht tot al wat de schoone kunsten betrof was in hem wakker, en hij teekende ondanks alle vaderlijke vermaningen.

Op zijn 14^e jaar trad hij onder de leiding van een destijds beroemd schilder, Dominicus Ghirlandaio. Zijn vooruitgang was zoo groot, dat hij zijnen meester weldra achter zich liet, en deze bekende naïef dat hij overtroffen was. Zoo toegevend was echter een zijner medeleerlingen niet, Torregiano genaamd. Deze, afgunstig over de voorkeur die Michel-Angelo van Laurentius de Medicis genoot, zocht eens twist met hem en maakte zich, door de eeuwen heen, bekend, niet als kunstenaar, maar als vuistslager Immers, hij sloeg den jongen Michel-Angelo den neus in stukken, hetgeen hem voor zijn leven dit deel zijns aangezichts verminkte.

In de beeldhouwersschool opgenomen, onderscheidde Michel-Angelo zich dermate, dat het hoofd van het huis der Medicis hem tot zich riep, hem aan zijnen persoon verbond, hem in zijn paleis deed wonen en als een zijner eigene kinderen behandelde. Zijn beschermer stierf den 8. april 1492, en in 1494 moest de familie de Medicis Florencië verlaten.

Michel Angelo begaf zich naar Venetië en Bologna, en studeerde middelerwijl grondig de ontleedkunst. In gemelde steden maakte hij eenige heiligenbeelden, en ook den slapenden Cupido, die voor een antiek beeld door den kardinaal de Saint-George aangekocht werd. Het bedrog werd echter ontdekt en de prins der Kerk zond een zijner edellieden naar Florencië, werwaarts de kunstenaar zich andermaal begeven had.

Men verdacht Michel-Angelo het werk gewrocht te hebben, en het schijnt dat hij zich verried door met de pen die zoo beroemd geworden hand te schetsen, welke graaf Caylus door de gravure heeft vermenigvuldigd. Hoe het zij, het vertelsel moge waar zijn of niet, Michel-Augelo werd naar Rome geroepen, waar hij zich door voortreffelijke marmerwerken onderscheidde.

De kunstenaar was te dien tijde vijf en twintig jaar oud. Zijne vrienden riepen hem naar Florencië, waar hij het prachtige beeld van David be telde, dat nog roemrijk bekend is, doch door de kenners beschouwd wordt als missende wat warmte en bezieling. Wat het echter kenmerkt, is de anatomische wetenschap, welke er zelfs prachtig in doorstraalt.

Destijds maakte Michel-Angelo ook de kanton *de oorlog van Pisa*, een meesterstuk, dat verloren is gegaan, doch door Benvenuto Cellini hooger in kunstwaarde geschat werd dan de fresco's der sixtijsche kapel. Julius II had den pauselijken troon beklommen; de roem van Michel-Angelo was hem bekend en de Paus riep dan ook den genialen man tot zich.

Te Rome werd hem de voltooiing opgedragen van de basiliek van St.-Pieter, die door Bramante begonnen was. 't Schijnt echter dat de

kunstenaar en Julius II, niet altijd overeenstemden, want Michel-Angelo verliet heimelijk Rome en keerde slechts naar de pauselijke hoofdstad terug met den titel van afgezant, hem verleend door de Florentijnsche republiek. Hij ontmoette Julius II te Bologna, en bezegelde de verzoening door het bronzen beeld van zijnen beschermers te maken, welk prachtig kunststuk echter door het volk in stukken werd geslagen, en van deze, door den hertog van Ferrara gekocht, werd een kanon gegoten. Helaas!....

In 1508 vond men Michel-Angelo te Rome. De jonge Raphaël was bezig met de zalen van het Vaticaan te versieren. Michel-Angelo werd schilder, en de door hem uitgevoerde tafereelen wedijveren in pracht en rijkdom van kleuren met die van Raphaël.

Onder de regeering van Leo X leverde de kunstenaar niet veel, deze Paus zond hem naar de mijnen van Carrara en Serovezza, en 't is slechts toen, na Adriaan VI, een andere Medicis, Clemens VII, den troon beklommen had, dat de beeldhouwer-schilder-bouwmeester tot een roemvolle werkzaamheid terugkeerde. Van dien tijd dagteekenen een aantal prachtige beeldhouw- en bouwwerken van dien meester.

Onder de regeering van Paulus III schilderde Michel-Angelo het laatste oordeel, welk tafereel een der zijwanden van de sixtijnsche kapel bedekt, en hield zich bezig met den koepel van St. Pieter. De schilderij werd op Kersmis 1541 voor het publiek zichtbaar; de kunstenaar was toen 67 jaar oud! De koepel werd door hem voltooid, of ten minste men volgde daarin het door hem voorgeschreven plan.

Michel-Angelo was op 't laatst van zijn leven met blindheid geslagen en stierf den 17. februari 1563 in den ouderdom van 89 jaren. Zijn testament was kort en bondig: 'Ik geef mijne ziel aan God, mijn lichaam aan de aarde, mijne bezittingen aan mijne naaste bloedverwanten.'

Rome en Florencië betwistten elkander zijn stoffelijk overschot. Het werd des nachts naar laatstgenoemde stad overgebracht en daar, in de kerk van het H. Kruis, met koninklijke pracht ter aarde besteld. Bij de verschillende geesteshoedanigheden, welke Michel-Angelo kenmerkten, moet men nog de poëzie voegen. Zijne dichtstukken, veelal der markiezin de Pescara toegewijd, vormen een bundel.

Esneux. (Omstreken van Luik.)

De omstreken van Luik zijn voorzeker van de schilderachtigsten, die er in gansch België bestaan. De grond is er heuvelachtig, doorkronkeld met riviértjes, die hier over rotsblokken heen spoelen, ginder bevaarbaar zijn voor binnenschepen. De hellingen der heuvels en bergen, zijn schilderachtig met houtwas overdekt, en daalt men de bergen af, dan kan men zich verlustigen in de wonderen, die men in de grotten, diep in den schoot der aarde, vindt opgestapeld.

De Ourthe is een van die recht schoone riviértjes, en Esneux, Tilf en andere dorpen zijn langs den boord van dit water, in de schilderachtigste dalen, als het ware verscholen.

Esneux, waarvan wij hier eene afbeelding meededen, bevatte eenige jaren geleden nog de puinen van een kasteel, dat eens, zegt de overlevering, door de vier

Heemskinderen bewoond werd. In 1495 werd die burcht, door de Brabanders en Luxemburgers, verwoest.

Tilf, waarvan wij hooger terloops spraken, is beroemder dan Esneux, vooral sedert men in 1837 de grot ontdekte, welke nu door een aantal personen bezocht wordt. Het waren eenige werklieden, die, toen zij eene mijn deden springen, deze uitgestrekte onderaardsche opening, of liever eene gansche rij van openingen, ontdekten, en de eerste personen welke er zich in waagden, waren twee studenten van Luik, Beekman en Duménil.

Een heilige familie.

Het werk van Bougereau is een der schoonste dat wij ooit, in dien aard, hebben gezien. Wat heilige kalmte in de figuur der H. Maagd! Wat kinderlijke naïëve liefde, de twee kinderen, in den Heiland en zijnen voorlooper Johannes den Dooper! Het geheel is inderdaad treffend, zielroerend en draagt den stempel dat de schilder het karakter der godsdienstige kunst verstaat.

Nieuwe boeken.

Pepermuntjes, honderd dichtjes van B. van Meurs.

Ge kent den geestigen dichter van Meurs reeds, lezer! Wij hebben u met hem doen kennis maken door zijne prachtige vertalingen, die onder den titel van *Germania's* het licht zagen bij den uitgever Henri Bogaerts te 's-Bosch. Vandaag bezitten wij van dien dichter eene kleine uitgaaf, welke wij even hoogschatten als de *Germania's*. Het boekje werd uitgegeven te Utrecht, bij de Wed. J.R. van Rossum en heet *Pepermuntjes*.

De dichter presenteert u zijne doos met pepermuntjes:

Neem, 't is u gegund,
Neem een pepermunt,
Lezer, uit mijn doosje.
Wilt ge smaak er van -
Proef ze zoetjes ân,
Toef bij elk een poosje.
Zijn ze naar uw zin?
Vindt ge pit er in -
'k Heb 't u dank te wijten,
Want de *pit* boodt gij,
't *Zoet* deed ik er bij,
Om ze goed te slijten.

De *Pepermuntjes* zijn punt dichtjes, dikwijls van de scherpste soort. Laat er ons eenige nemen en ze smaken:

De leerspreuk zegt: 'Het geld is louter slijk;'
Maar de practijk: 't Brengt zoden aan den dijk.'
De leerspreuk zegt: 'De wijze alleen is rijk;'
'De rijke alleen is wijs,' zegt de practijk.
Wie heeft gelijk?

'Met allen om te gaan,
Dat behoort.....'

Toch blijft de spreuk bestaan:

Soort bij soort.

‘Dat hij me een pink, maar nooit een hand geeft,
Vind ik verbazend stijf!
Wat zou de man daarmee bedoelen?’
Zijn eigenwaan wil u doen voelen
Dat hij meer aan zijn pink verstand heeft,
Dan gij aan 't heele lijf.

‘In den wijn ligt de waarheid,’ zoo spraken de Grieken;
Maar die lui hadden toen geen chimie of fabrieken.
Nu de wijnen zoo weinig meer deugen,
Moest het zijn: ‘In den wijn ligt de leugen.’

Hoe kunt gij over 't goed en kwaad
Der wereld vonnis strijken,
Gij, die door de wereld gaat
Om u te laten kijken!

‘Wat is een spoorwegnet, papa?’
‘t Is, jongen, in Amerika
Een zegen (schepnet), waar schavuiten
Meê visschen naar mijn duiten.

Zeg niet alles wat ge denkt,
Anders raakt ge in onmin;
Denk bij alles wat ge zegt,
Anders spreekt gij onzin.

Een lofspraak uit een koningsmond -
Een kunstnaar watertandt er van;
Maar zoo de vorst eens niets verstond
Van kunst - wat geldt die lofspraak dan?

Geestig, fijn en keurig, niet waar, lezer? Wij zijn hier pas aan bladzij 21, hebben niet gekozen, maar slechts op goedvallen uit genomen, en men moet bekennen, dat die kleine *Pepermuntjes* meer doen nadenken dan menig lang gealexandrijnd heldendicht. Doch gij ziet, lezer, nogmaals naar het doosje! Welnu, laat ons nog een paar lekkernijen nemen.

‘Eerst hoorde ik der bijen zacht domlend gegons,
Toen voelde ik mij steken!’
Eerst hoort gij zeer lief en met lof van u spreken,
Dan..... krijgt ge de bons!

Er zijn raven genoeg in deze eeuw,
Die gelooven aan 't woord van den vos:
‘Uw gevedert is blanker dan sneeuw!’
Maar ze laten de kaas niet meer los.

‘Zeg, vriend, zoudt gij er kans toe zien,
Dat 'k gauw veel geld verdien?’
Wat zou ik uit gaan vinden?’
Maak voor den krijg een nieuw machien,
Om binnen een minuut of tien
Een leger te verslinden.

‘De spaarzaamheid is moeder van den rijkdom.’
Dit spreekwoord wordt zoo toegepast:

Hoe kariger en kaler in de keuken,
Te rijker in de kleerenkast.

De *hygiëne* is gek:
Men kan in vorstelijke zalen
Veel moeilijker ademen
Dan in een klein vertrek.

Het schrijven
Van anonieme brieven
Behoort tot de bedrijven
Van dieven.

Wie heeft de grootste opinie van zich zelve?
De schrijver van een krant,
Die noemt zich immers, of 't zoo niets is,
De opinie van het land.

‘Mijn zoon geeft me alle reën tot klagen,
Waar komt dat toch vandaan?’
Gij moet u zelve maar eens vragen:
Hoe ben ik voorgegaan?

‘Dat 'k arme diertjes
Nooit heb gemoord,
In hun pleziertjes
Zelfs niet gestoord -
Er kan geen lust zijn,
Op aard zoo zoet,
Als dit bewustzijn
Voor mijn gemoed.’

(De meid.)

O, ja, mevrouw,
Dat moet wel mooi zijn,
Maar toch ik zou
Niet graag uw vlooi zijn.

Goede waar prijst zich zelve! zegt het spreekwoord, en daarom ook zegden wij weinig over de waar. We lieten het doosje rondgaan en hooren nu ook, dunkt ons, iedereen goedkeurend met de tong kloppen en zeggen: ‘Delicieu! die pater is een geestige prater!’

Curiositeiten.

Krupp, de pruisische kanongietter, heeft weêr eene soort van uitvinding gedaan, namelijk een kanon dat de best gekurasseerde schepen aan stukken schiet. Zoo sterk kan het pantser niet zijn, of Krupp schiet het tot splinters. De tentoonstelling van Philadelphia zal een dergelijk kanon bevatten, dat, het kanon alleen, 110.000 pond weegt. Hoe het zij, professor Abel en Krupp hebben kans meer gevierd en vereerd te worden door de kroondragers dan wel dr. Jones, die onbrandbaar hout maakt, of wel iemand die eene uitvinding doet ter behoud van menschenlevens! Zóó gaat het in de wereld, helaas! voegen wij er bij. Wat ons betreft, wij schatten dengene, die eene verbetering aan het ploegkouter of aan eene weverspoel uitvindt, hooger dan al diegenen te samen, welke waterbommen, mitrailleuses en groefkanons hebben uitgevonden. Met onze hoogschatting legt men echter weinig in.....

Herinnert gij u de uitvinding van Henry Bessemer, waarvan wij in de *Illustratie* reeds gesproken hebben? De *London News* vertelt nu dat Bessemer in 1813 te Charlton, in Herfordshire, geboren werd. Op het 18^e jaar van den jongeling vestigde zijne familie zich te Londen en twee jaar later komt Bessemer voor onder de exposanten in de Royal Academy. Het blad vertelt de volgende particulariteit: ‘Omtrent dezen tijd trok zijn aandacht de buitensporige hooge prijs van het zoogenaamde bronspoeder; hij had daarvan een klein pakje gekocht tot versiering van zijn album. De prijs was loen 105 sh. voor het pond, terwijl de daartoe benoodigde grondstof slechts eene waarde had van II stuivers. Twee jaren werkte Bessemer aan het zoeken van werktuigen, om dit fabrikaat goedkooper te maken, totdat het hem gelukte uitmuntend fijn bronspoeder te vervaardigen tegen 6 sh. het pond. Hij exploiteerde zijne vinding met twee jonge vrienden, die zijn geheim zoo goed wisten te bewaren, dat het nu, na ruim 40 jaren te Londen in werking te zijn geweest, nog een geheim is.’

Henry Bessemer heeft meer dan honderd brevetten van uitvindingen ontvangen; het voornaamste is het maken van gietstaal rechtstreeks uit ruw ijzer. ‘Vóór zijne uitvinding,’ zegt een blad, ‘steeg de jaarlijksche productie van gietstaal in Engeland nooit boven de 50.000 ton en bedroeg de prijs 40 tot 50 pd. st. per ton. Thans maakt Engeland jaarlijks 500.000 ton gietstaal tot een prijs van 12 à, 13 pd. st. per ton. De gezamenlijke fabrikaten, die in Engeland van Bessemer-staal gemaakt worden, worden geschat jaarlijks op een waarde van meer dan tien millioen pd. sterling. De hoeveelheid kolen, door deze bereidingswijze jaarlijks bespaard, schat men op 4 millioen ton.’ Maar hoe vond Bessemer zijn salonboot uit? Luister hoe de *London News* die uitvinding vertelt: ‘De Bessemer-boot heeft haar ontstaan te danken aan eene mislukte fransche onderscheiding. Napoleon III ontbood den uitvinder om uit zijne handen het Grootkruis van het Legioen van Eer te ontvangen. Zijn reis naar Parijs was echter vergeefs, daar de engelsche gezant te Parijs opmerkte, dat de

hofetiquette in Engeland niet gedoogde, dat deze decoratie door Bessemer gedragen werd. Op zijn terugreis naar Engeland was hij geweldig zeeziek, en dit bracht hem later tot de uitvinding van zijn schommelende zeeboot. Het loon voor deze uitvinding is een kleine *tantième* van iederen reiziger, die in zijn salon over het Kanaal vervoerd wordt.'

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den Jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

III.
Jehan van Varick.

In de Lange Nieuwstraat stond een aanzienlijk gebouw, de woning van ridder van Varick, destijds markgraaf of schoutet van Antwerpen. Wie benieuwd is die woning te kennen, zoek naar het tegenwoordig nummer 44, hetwelk echter juist geen ridderlijk aandenken van drie eeuwen geleden, meer zal opleveren.

De hellebardiers van den schoutet der negen kwartiers of distrikten van het markiezaat des Heiligen Rijks, zullen ons den toegang der woning niet ontzeggen, al ziet men in deze onrustige dagen scherp toe, wie zich in den omtrek van mijns heeren woning zou durven vertoonen.

Binnengetreden, gaan wij een tamelijk breeden trap op, en bevinden ons weldra in eene kamer, die in een tuin uitzicht geeft, en met eene zekere weelde is gemeubleerd. Immers, de wanden zijn met goudleêr en zelfs met eenige, in zwarte lijsten gevatte, schilderijen bedekt. Tusschen de twee vensters, met een half dozijn geschilderde ruitjes, merken wij eene boekenkas met verschillende bundels 'refereynen,' vlugschriften en ridderromans. Terzijde, tegen den wand, staat een groot vierkant ledekant met blauw carseyen gordijnen, langs weêrskanten aan de gedraaide pijlers, die den bedhemel ondersteunen, opgetrost.

Voegt bij dit alles een kruisbeeld aan den muur, spaansche stoe'en met blauw carseyen zittingen, een prachtig trezor, aan den wand een paar degens. Zijden en fluweelen kleedsels, gepluimde hoeden, een tabbaard met pels hangen aan een kapstok. Verschillende sieraden liggen rechts en links verspreid en vooral op de tafel met gestreept kleed, merkt men een aantal snuisterijen op, die alleen den jongeling eigen zijn.

Een der vensters staat open en de jonge ridder van Varick, dien wij gisterenavond op den wal van het kasteel ontmoet hebben, heeft den gebeeldhouwden leuningstoel voor het raam geschoven en staart, met de linkerhand het blonde, lокkige hoofd ondersteunende, onbepaald naar buiten en voor zich uit.

Waarmeê hield de jongeling zich bezig? Dacht hij aan de tijdsomstandigheden, zoo moeilijk voor Antwerpen, voor zijn vader, voor zijn gezin? Bekommerde hij zich om het voorgevoel, dat als het ware in de lucht hing en iedereen het ergste duchten deed van de zijde des kasteels? Neen, want Jehan had slechts zeer terloops de bloedige tijdingen hem door del Torro opzichts Maastricht meêgedeeld, aan zijn vader overgebracht. Een wijldloopig verslag ware trouwens onnoodig geweest, dewijl de markgraaf reeds van alles onderricht was.

Dacht hij misschien na op het zesregelig versje, dat een diep denker, misschien in een verloren oogenblik, met den diamant zijns rings op een der ruitjes van het venster schreef?

Leeft reyn,
Acht u cleyn,
Weest garen alleyn;
Hout vrede in 't ghemeyn,
Denckt op den dach,
Die niemant verby en mach.

Verlustigde hij zich, hij, dien wij met den naam van droomer hoorden betitelen, in die kleine rijmen en in hunne zinrijkheid? Wel stonden zij soms vlak voor zijn oog; wel had hij ze meer dan eens gelezen en aangehaald; doch voor het oogenblik vertoefde hij niet daar met zijne gedachten, zoo min als op het natuurafereel, dal zich beneden hem in den tuin der woning opdeed.

Dit leverde echter wel wat stof tot nadenken. Men was, zooals men weet, in de laatste dagen van het najaar; doch een warme zonnestraal viel nog op het geelbruin gebladert van eenige hoog opgesnoeide boomen, welke verminking destijds mode was. Gelukkig wilde men, uit eenige min of meer afgelegene vensters van naburige woningen, de onbescheiden oogen afkeeren, en had men langs de sluitmuren vrijen groei aan het houtgewas gegeven.

De tuin bood alzoo in den zomer menige lommerrijke plaats aan, terwijl de langwerpig vierkante perken eenen schat van anjers, lavendel, rosmarijn, tyloozen en ander gebloemde opleverden. Nu zwindelden de blaêren neêr; de bloemen waren vergaan en de stengels verdorden, de regenvlagen hadden de randen der perken gekwetst en de paden doorweekt. Ook geen vrouwenvoetje of geen jonkersvoet daarnaast, stonden er nog afgeprent; alleen een paar pauwen en eenige duiven trippelden op de bloembedden en zochten er voedsel.

Doch, waarom die bijzonderheden? Jehan dacht aan dit alles niet: hij dacht aan de blonde Gertruda Sedgraves, aan haar die hij liefhad en die echter door een ander naar het altaar zou geleid worden. De jonge van Varick verkeerde in die jaren - men zal het reeds bemerkt hebben - waarin men meer luchtkasteelen bouwt, dan wel in den praktischen weg vordert.

Men bemint alsdan niet zelden, zonder dat het voorwerp der liefde hiervan bewust is, en al droomende is men soms reeds aan het einde, terwijl het meisje nog niet eens aanvang heeft gemaakt. Wij hebben het reeds gezegd, Jehan van Varick was slechts uit zijn gedroom wakker geworden, toen een ander op het punt stond met het meisje door te gaan. Diep gewond, werd er in zijn binnenste een zware strijd geleverd.

Wel zegepraalde het goede denkbeeld aanvankelijk in hem, doch sedert den avond van gisteren had del Torro andermaal het denkbeeld van haat en wraak in hem opgewekt, en voorwaar! de wraak scheen het zoetste voor de zoo diep gefolterde ziel des jongelings. Dat kristelijk vergeten en vergeven wilde er maar niet meer in, en er was een oogenblik geweest, dat hij wel besloten was zich blindelings aan de macht des ho[p]mans over te leveren.

Die toch wist wat wraak was; die toch gaf geen genade en kon, met een taai kattengeduld, jaren lang het oogenblik afwachten, wanneer hij zijn slachtoffer den stelligen nekslag kon toebrengen. Hij ook, Jehan, in zijne zoetste hoop bedrogen, hij ook wilde een wraaknemend wezen worden, dat lacht 'wanneer een ander weent.'

In die noodlottige stemming verkeerde de jongeling, toen zijne moeder de kamer binnentrad. Haar zoon mocht reeds als een verloofde kunnen optreden, maar

Constancia van Berchem, uit een der adellijkste geslachten van Antwerpen gesproten, en echtgenoot van ridder Gozewijn van Varick, markgraaf des Heiligen Rijks, was nog, ofschoon acht en dertig jaren, eene aantrekkelijke vrouw. Haar gelaat was bleek, eer mager dan gevuld, haar oog zacht en gevoelvol. Haar kleedsel was naar de spaansche wijze gesneden, en droeg wel den stempel van den rijkdom en den hoogen stand, waarin zij leefde: - immers, het was van zilver brocato; doch wij moeten hier opmerken, dat mevrouw van Varick ten bezoeken was geweest bij eenige adellijke familiën, en bij deze was de weelde der kleeding in Antwerpen, te dien tijde, zeer sterk in het oog vallend.

Aan de deur stond de moeder een oogenblik stil, en toen zij zag dat de droomer het hoofd niet opbeurde, naderde zij. Het licht gekraak van den voetstap op den vloer, bracht geene verandering in Jehan's houding en slechts toen mevrouw de hand op den schouder legde en zij den zoon, den lieveling, op het voorhoofd kustte, sloeg deze de oogen op. Jehan trachtte onder een glimlach al de smart, die in zijne ziel woelde, te verbergen.

‘Gij denkt nog altijd aan haar, Jehan?’ zegde de moeder op goedaardigen, vlegenden toon.

De jonge ridder zweeg; hij wendde het oog af, want hij voelde er een traan in opwellen.

‘De tijd zal dit allengs doen vergeten, Jehan,’ sprak de moeder voort ‘Geloof me, Gertruda's hart was niet meer vrij, toen gij het uwe aan

haar wildet verbinden.'

'Misschien.....' mompelde de jongeling.

'Wat bedoelt ge, lieve jongen?' vroeg de moeder angstig.

'Och niets, moeder.'

'Zoudt ge denken dat zij uwe genegenheid heeft opgemerkt, en u tot een speelbal van hare grillen heeft gemaakt? Neen, neen, daarvoor is het meisje te edel en haar hart te zuiver. Doch indien dit eens zóó ware, zoudt gij haar dan niet des te eerder moeten vergeten? Immers, in dat geval zou zij uwer niet waardig zijn.'

ESNEUX. (OMSTREKEN VAN LUIK.)

De jongeling staarde strak voor zich.

'De gevoelens van het hart laten zich niet gebieden, kind, Gertruda Sedgraves heeft hare keus gedaan; deze is niet op u gevallen, troost u daaromtrent; eene andere zal u voorbestemd zijn.....'

'Ik kan mij niet met het denkbeeld eener andere vereenigen, moeder. Gertruda, Gertruda - en zij alleen! Het woelt mij h[i]erbinnen zoo geweldig, dat ik alles, hemel en aarde, tusschen mijne vuist zou willen vermorzelen.'

'Kind, dat is schier eene godlastering!'

De jongeling stond op en deed eenige stappen door de kamer; plotseling bleef hij staan en antwoordde kalmer:

'Neen, dat heb ik zoo niet gemeend, moeder!'

‘Ik begrijp, Jehan, hervatte de moeder, ‘dat er op dit oogenbl[i]k een booze geest in uw hart woelt, die u tot haat aanspoort; d[i]e, om u aan te hitsen, haar als plichtig, als verachtelijk voorstelt; doch wat ik u bidden mag, luister niet naar de inblazingen van den booze; die toch zullen u geen geluk aanbrengen.’

‘Ik geloof aan Gertruda's onschuld, maar ik haat dien von Eberstein....’

‘En waarom, lieve jongen? Omdat de keuze van Gertruda op hem gevallen is? Ik betreur het met u; doch wees redelijk: graaf Hugo is daarom niet plichtig. Hadde Gertruda u haar woord verpand, hadde de heer von Eberstein u een eigendom onttroefd, ik zou het met u instemmen; doch Gertruda's hart hoorde u enkel toe in uwe verbeelding, en om deze laatste tot waarheid te maken, moest Sedgrave's dochter u wederkeerig haar hart geschonken hebben. Gij droomdet, Jehan, dat de sterren uw eigendom waren, en gij wist niet of zij u konden gegeven worden.’

De jongeling zette zich andermaal in den leuningstoel.

‘Gij zegdet mij,’ hervatte de moeder, ‘dat gij Gertruda nog bemint.’

‘O ja!’

‘Dus zoudt gij haar gelukkig willen zien?’

‘Hoe kunt gij daaraan twijfelen?’

‘Welnu, Jehan, haar geluk bestaat enkel in de keuze, die zij deed, in Hugo, en 't is juist dien, op wien gij u wreken wilt! Gij kunt u niet gewennen aan het denkbeeld dat zij afkeerig van u worden zou, en zij zou u echter haten, indien gij slechts een haar van von Eberstein's hoofd krenktet. Wees kristen, lief kind! Laat beiden in hun geluk; bid dat de goede God de wonde, u geslagen, zalve en dat zal Hij, indien gij de wraak uit het hart bant.’

‘Ik geloof u, moeder.’

‘Zult gij u dan niet meer met denkbeelden van wraak bezighouden?’

‘Ik zal ze bevechten, ik zal lijden.’

‘En vergeten?....’

‘Neen, dat kan ik niet.’

‘De tijd is een groote heemeester. Herlees middelerwijl dikwijls de kleine regelen, die uw vader eens hier op de glasruit neêrschreef....’ en onwillens viel het oog des zoons op de reeds gemelde versjes:

Leeft reyn,
Acht u cleyn,
Weest garen alleyn;
Hout vrede in 't ghemeyn,
Denckt op den dach,
Die niemant verby en mach.

Vrouwe van Varick had een overgrooten invloed op haren zoon; deze herademde inderdaad en scheen, ten minste voor een oogenblik, zijne zwarte, plagende denkbeelden af te schudden. Zelfs zweefde er een glimlach op zijne lippen en zijne moeder kussende, zegde hij: ‘Wees gerust, moeder.’

Jehan nam zijn hoed en mantel en ging naar beneden. Een weinig lucht zou hem goeddoen, misschien wel eene wandeling te paard, op de breede wallen der stad, die met zware en breed getakte boomen bezet waren. Eenige kinderen, neefjes en nichtjes, die oom met een verjaarsest waren komen gelukwenschen, speelden op den trap met stokpaard, papieren hoeden en houten hellebaarden, en het eerste dat die ‘markgraafs in het klein’ deden, was Jehan gevangennemen. Het spel kwam niet overeen met zijne gemoedsstemming, en hij schudde het kleine volkje van zich af.

Dit echter ging zoo gemakkelijk niet; hoe hij rechts en links de aanvallers afweerde, telkens kwamen zij met hernieuwde kracht en juichend terug; er hing den jongeling een knaap aan het rechter- en een aan het linkerbeen; een meisje, dat als hellebardier diende, viel hem in den rug aan, en een jongen op een stokpaard, reed vooruit de trap af, verklarende dat men hem aan den ‘grooten’ markgraaf moest overleveren.

Jehan begreep alles en richtte dan ook den voetstap naar eene kamerdeur, welke door het kleine volkje juichend werd ingelopen.

Aan eene tafel, waarop een aantal papieren verspreid lagen, en schier verdoken achter de hooge gebeeldhouwde leuning van den stoel, zat een lang, mager man, met gespikkelde bruine haren en langen sikkebaard. In het donker oog lag eene uitdrukking van strengheid; in den toon der stem iets scherp, kortaf, gebeten en gebiedend. De schoutet, want hij

DE HEILIGE MAAGD, HET KIND JESUS EN SINT-JAN. (Naar Bourgeois.)

was het, droeg, kortom, in het uiterlijke, het karakter zijns ambts en, voorwaar, dit was gansch niet innemend bij den eersten oogopslag. Toch was ridder van Varick geen zoo onhebbelijk man als men denken zou. In den huiselijken omgang was hij integendeel een zeer aangenaam, en in meer dan een geval, een gevoelvol en medelijdend mensch, en vooral een goed katholiek.

Onder een staatkundig oogpunt was ridder van Varick den koning van Spanje, zijn wettigen heer, getrouw; doch nooit had hij zich kunnen vereenzelvigen met het krenken der vrijheden dezer landen, en toen Alva een gansch ander stelsel invoerde, waarin de privilegiën den hals gebroken werden, had hij zich immer daartegen verzet.

Nu nog stond de markgraaf van Antwerpen met messire de Champaigney, den gouverneur der stad, aan de zijde der Staten van de spaansche Nederlanden, en nam alle mogelijke maatregelen om het gevaar, dat door de soldatenmutterij boven de stad hing, af te weren. Hij mistrouwde evenals de heer de Champaigney, don Sancho d'Avila; hij ontkende aan Jeronimo de Roda het aangematigd souverain gezag en beschouwde het kasteel als een wezenlijk Maranennest⁽¹⁾, zooals het volk in zijn diepen haat dat dreigend monster noemde.

Het kleine volkje was weêr achteruit en de deur uitgeborteld; Jehan was met zijn vader alleen. Hij bleef voor het kleine turf- en houtvuur staan, dat in de schouw brandde, en had zijn mantel op een nabij hem staanden stoel geworpen.

‘Een oogenblik,’ had de vader gezegd, terwijl hij over een bundel acten gebogen zat.

Gedurende eenige minuten hoorde men niets in het kleine vertrek, dan het geschuifel van het papier of het geknetter van het brandend hout.

In den zomer was dit vertrek voorzeker hoogst aangenaam; de twee vensters, in welke het wapen des heeren van Varick prijkte, gaven uitzicht op den hof, en de klimplanten, die buiten tegen den gevel geplaatst waren, weefden er als het ware eene groene en met bloemen doorstippelde gordijn voor, zoodat de zon er niet kon binnendringen. Het vertrek zelve was met eene zekere pracht gemeubeleerd. Op het behangsel pronkten familie-portretten, boven de schouw het wapen der van Varick's in marmer, en zware groenroode tapisserieën bedekten, op den achtergrond, een kas met judicieele stukken, costuymen, ordonnanciën en resolutie-boeken. Vlak voor den stoel, waarin de markgraaf zat, en tusschen de twee vensters, was een groot zilveren kruisbeeld opgehangen - zoodat als de hooge ambtenaar de oogen opsloeg, hij deze op den Godmensch, met een *memento mori* vestigde.

Denckt op den dach,
Die niemand verby en mach.

‘Jehan,’ zegde de schoutet, ‘de rapporten die ik zoo even van mijne dienders en hellebardiers ontvang over den toestand, zijn hoogst onrustwekkend en 't wordt me met ieder oogenblik duidelijker, dat die van 't kasteel onze arme stad willen straffen, zooals zij Maastricht hebben afgestraft. 't Was immers de hopman del Torro, die u gisteren die inlichtingen gaf?’

‘Hij zelf, vader.’

(1) Dit woord zou wel eene vertaling kunnen zijn van het chaldeeuwsche *Maranatha*, volgens Weiland eene bedreiging, eene verwensching. Bij de Joden beduidde dit woord ‘vervloekt’. Ook die beteekenis gaf het Antwerpsche volk aan die benaming.

‘Ik meen te begrijpen waarom; hij denkt ons schrik aan te jagen, en hoopt alzoo het binnenlaten der staatsche troepen, ten einde het garnizoen te versterken, te beletten. Waar soldaten zijn, wordt gevochten; waar weêrstand is, wordt weêrstand geboden en hopman del Torro wil doen gelooven, dat, indien er geene Staatschen zijn, om eene vijandelijke houding aan te nemen, er van den kant des kasteels ook niets zal gewaagd worden; doch dewijl wij overtuigd zijn, dat don Sancho eene plundering in het oog heeft en dit liefst zonder eenigen tegenstand zou willen bewerken, zullen wij onze voorzorgen nemen.’

‘Hoe, zou men dan inderdaad tot een zoo snood gedrag overgaan?’

‘Ik heb er de innige overtuiging van, doch dit is en blijft een geheim, want don Sancho en de Roda, met zijne schelmsche vrienden Furio Ceriolano en del Torro, zouden in die veronderstelling eene reden te meer vinden, om hun voornemen ten uitvoer te brengen.’

‘Maar de stad is niet ontrouw aan den koning of aan de wetten!’ liet Jehan er met verontwaardiging op volgen.

‘De misdaad der stad bestaat enkel hierin van rijk te zijn; Spanje is aan de soldaten eenige maanden soldij schuldig; Polweiller beweert nog 20.000 kroonen te moeten inbeuren voor de expeditie in Bresse en in Savoie⁽¹⁾; Van den Ende eischt betaling voor zijne troepen. Soldaten, hoplië en kolonels willen onze geldkassen plunderen, en dit onder voorwendsel van muitelingen te straffen, terwijl er nergens muitelingen zijn dan op het kasteel.’

De schoutet wierp, met verontwaardiging, een bundel acten op tafel.

‘De Roda is omringd door schurken en dieven!’ ging hij voort. ‘Ga naar den gouverneur, Jehan, en breng hem, met alle geheimhouding, over, dat de duitsche kolonels andermaal hunnen kollega von Eberstein in het net hebben gevangen, en hij voor dezen avond zelf, op het kasteel eene drinkpartij heeft aangenomen. Wat op die partij moet beslist worden, weet ik niet; doch het is reeds zeer beteeckenisvol, dat er andermaal eene toenadering is tusschen den kolonel en de andere Duitschers. Begrepen?’

‘Volkomen,’ was het antwoord.

‘Zeg tevens aan messire de Champaigney, dat de duitsche hoplië voortgaan met hunne makkers tegen de stad op te ruïen en men oproerige schriften, tot in hunne wachthuizen, aanplakt; del Torro heeft verder bij den wapensmid aan het Tapissierspand, zijn degen laten slijpen en inlichtingen genomen, niet alleen omtrent de wapening binnen de stad, maar ook opzichts de toegangen van zekere huizen.’

De jongeling zag strak en onrustig voor zich uit.

‘Voeg er bij, dat er zeer slechte berichten zijn ingekomen over de Engelschen, die, aangezet door de spionnen van koningin Elisabeth, niets anders verlangen dan hier de zaken in de war te brengen, niet alleen ten voordeele van den prins van Oranje, maar nog grootendeels ten hunnen eigen voordeele. Hebt ge mij verstaan?’

‘Gewis, vader!’ mompelde de zoon, een weinig in verwarring, alsof hij zich met andere gedachten bezighield.

De schoutet wierp een scherpen blik op zijn zoon.

‘Waaraan denkt ge?’ hervatte hij, de lange wenkbrauwen fronsende.

‘Alzoo gaan wij donkere dagen te gemoet?’ vroeg de zoon, zonder op de vraag des vaders acht te geven.

‘Zeer mogelijk,’ was het antwoord.

(1) Kolonel Polweiller had, op last van Karel V en Philips II, een leger gelicht om in Bresse en in Savoie een oproer te bewerken ten gunste van Philibert Emmanuel. De troepen van de hertogen van Guise en van Aumale versloegen echter dat leger.

‘Hoe is 't mogelijk dan dat de heer Sedgraves er aan denkt dezer dagen feest te vieren?’

‘In mijn oog is dit ook tamelijk dwaas.’

‘Zou het dan onze plicht niet zijn hem te verwittigen, vader?’

‘Neen, laat dat zoo. De kooplieden zijn reeds onrustig genoeg, dan dat wij die onrust zouden vermeerderen, door het doen staken der voorbereidselen tot dat feestmaal. Indien er u één woord daaromtrent ontviel, zoudt gij morgen een aantal kooplieden met pak en zak, bescherming op het kasteel zien zoeken. Men zou er het bewijs in vinden, dat er iets hoogst gevaarlijk op handen was, en dit des te meer, als het waar is wat messire de Champaigney beweert, dat de troepen der Staten herwaarts oprukken.’

‘Maar, vader....’

‘Ik ben het overigens daaromtrent met den heer de Champaigney eens. Ga nu, Jehan, wees bescheiden; geen woord van dit alles tenzij aan den gouverneur.’

De gedachten van den jongeling namen blijkbaar eene gansch andere wending.

‘Ik zal mij in 't voorbijgaan bij den wapensmid een allerbesten degen aanschaffen,’ viel de zoon plotseling in.

‘Doe dat en toon u, als het zijn moet, man, al hebt ge nog niets dan wat stoppelveeren om de kin, Jehan,’ liet er de vader lachend op volgen, en nam weér een bundel papieren bij de hand.

Men ziet, in de oogen van zijn vader was Jehan juist geen kind meer, en voorwaar! dat was hij ook niet. Er zat in dien droomer eene ziel, die slechts, evenals een degen, behoefde geslepen te worden om schitterende diensten te bewijzen. Indien hij dan geen woord zeggen mocht, en dat zou hij niet, dan toch wilde hij, in het oogenblik van het gevaar, met zijn vlijmend rapier, als een trouwe wachter, aan het huis van Sedgraves staan, en terwijl zij daar binnen feestvierden, zou hij buiten waken. Gertruda zou het misschien weten - en dat denkbeeld alléén was voor hem belooning genoeg....

Trouw volbracht de jonge van Varick den hem opgelegden last bij den heer de Champaigney. Deze was vooral ongerust omtrent de drinkpartij, tot welke de zwakke en dikwijls lichtzinnige kolonel von Eberstein des avonds genoodigd was. Immers, indien deze overste hem ontrouw werd, en zich met de *senôres soldados* vereenigde, stond hij van alle hulp en bijstand ontbloot.

Er moest dus gezorgd worden, dat de kolonel van het gevaar verwittigd en hem de kans ontnomen werd dien avond, een enkel honderdmaal, zijne geliefkoosde spreuk te herhalen: *wir haben die Ehre zu zeichnen*, die in deze omstandigheid niet anders dan noodlottig aan de goede zaak worden kon.

Messire de Champaigney dacht aan Gertruda en den heer Sedgraves, en besloot dan ook langs deze zijde de donderwolk af te wenden. Graaf von Eberstein moest in geen geval de drinkpartij bijwonen; dit was voor het oogenblik het hoofdzakelijke aller werking.

Jehan van Varick ging, bij het verlaten van het huis des gouverneurs, door de Gasthuisstraat. Hij wilde zich immers, zooals hij gezegd had, bij den wapensmid een allerbesten degen aanschaffen, om desnoodig, indien het gevaar naderen mocht, te kunnen bewijzen, dat ook hij, gelijk de helden in de ridderromans, voor de vrouw zijner droomen vechten en sterven kon.

Op dat thema had de jongeling, den weg heen en weér afleggende, meer geschiedenissen gebouwd dan wij er in ons leven zullen te boek stellen. Verliefden zijn en blijven de vruchtbaarste romanciers welke er bestaan!

Vol van al die ingebeelde omstandigheden en edelmoedige daden, die er zouden kunnen plaats hebben, kwam Jehan voor een betrekkelijk klein huis met trapgevel, in welken, in steen, een zinrijk uithangbord gebeiteld was - namelijk twee gekruiste degens, met de punten opwaarts, in den vorm eener X. Aan het eene punt hing een hart, aan het andere een druiventros en beneden, tusschen de mik door de lemmers gevormd, eene gevulde geldbeurs. De wapensmid wilde misschien beduiden, dat uit de liefde, den wijn en het geld, de kijvagiën voortkomen; of dat de liefde en de wijn degens doen koopen en zijne beurs vulden, of.....

Doch laat ons bij den wapensmid binnentreden. Wij hebben enkel de ijzeren klink op te lichten, om de halve deur te openen en het voorhuis binnen te treden, waar echter al niet veel meer te zien is dan eenige oude helmen, ‘ermschenen’ en ‘bregandynen’⁽¹⁾, een paar oude speeren en een enkele oude bus, hier of daar aan den muur opgehangen of achteloos in eenen hoek geworpen.

Met die voorwerpen wierpen en rolden twee of drie smerige en als negers zoo zwarte kinderen, die op de vraag of ‘meester Burk thuis was?’ schier hun spel niet staakten en onbeschoft zegden: ‘hij is achter in 't werkhuis.’ Door een engen, tamelijk donkeren gang, bereikte men inderdaad de smidse. Men hoorde reeds, op zekeren afstand, dat men haar naderde aan het tinken van den hamer op het aambeeld of het scherpe krassen der vijl op het ijzer.

Jehan van Varick kende den weg en trad dan ook met zekere vastheid den gang in, stiet de deur van het werkhuis open, en stond niet

(1) IJzeren armstukken, en halsbergen of borstkurassen.

zonder ontroering voor del Torro, die met het oog van een kenner een degen, hem aangeboden door een sterk gebouwd bultig kereltje, onderzocht; hij beproefde de buigzaamheid en de taatheid van het lemmer, door het wapen met de punt op den vloer te zetten.

Zóó druk was de hopman in zijn onderzoek verslonden, dat Jehan van Varick zich zeer goed ongemerkt had kunnen terugtrekken, indien het kereltje den zoon van den schoutet niet gezien en, zijn wollen muts in de twee handen bijeen wringende, uitgeroepen hadde:

‘Mijn genadige heer jonker van Varick.’

Nu ook zag del Torro op en groette den jongeling als een oud vriend; doch met een valschen glimlach om de lippen, als wilde hij zeggen: ‘die komt juist ten onpas.’

Wel had Jehan nu eene andere oorzaak aan zijn bezoek kunnen geven, doch er viel hem juist geene andere en goed gekozen beweegreden in. Daarbij, waarom zou hij de waarheid verholten houden? Ja, hij kwam om een voortreffelijk en echt toledosch staal te koopen, en daarvan kon niemand hem zoo goed bedienen als Burk.

Burk, de wapensmid verdient nader bekeken te worden. Burk was middelmatig, bijna klein van gestalte, beenderig als een geraamte, maar ijzersterk, had eenen ietwat hoogen schouder en een gezicht dat voor een kinderschrik kon dienen: aschgrauwe haren, een groven neus en wijd vooruitstekende onderlip, doch een paar oogen, onder de grijze wenkbrauwen, die recht venijnig fonkelden. In houding en spraak was Burk de onderdanigheid, de gediensstigheid in persoon, en voor den zoon des schoutets legde hij een gansch bijzonderen eerbied aan den dag - misschien wel niet zonder reden.

De wapensmid had een groot leêren schootsvel aan, dat zelfs tot onder de kin reikte; de mouwen van zijn niet zeer rein hemd waren opgerold en lieten een mageren, houterigen, maar gespierden arm zien. De smidse was een soort van spelonk met twijfelachtig licht, tenzij aan de werkbank, op welke het daglicht volop neêrviel. Op den achtergrond trok een kleine jongen, met witte kalkachtige oogen in het zwart gezicht, aan den blaasbalg; doch altijd meer aandacht gevende op den bezoeker dan wel op zijn gloeiend ijzer, dat meester Burk straks smeden moest.

Juliano del Torro, anders zoo genegen tot spotten met den jongen van Varick, deed zulks ditmaal niet; hij wilde gewis het zoo nauwgezet onderzoek zijns degens als eene zeer alledaagsche zaak doen doorgaan - en dat was het eigenlijk op dit oogenblik, en in deze omstandigheden, niet - en juist daarom scheen hij onverschillig aan den koop des rapiers, door Jehan voorgeslagen.

Burk liep eer dan hij ging, om den zoon van mijns genadigen heeren schoutet - ‘t is goed om zoo'n kerels tot vriend te houden,’ zegde Burk altijd - van dienst te zijn, en om daaraan des te onverschilliger te schijnen, ging de spaansche hopman aan de werkbank en onderzocht nog altijd het lemmer en het gevest. Maar scherp luisterend, ging hij elk woord, dat tusschen Burk en Jehan gesproken werd, na.

‘Als die dweeper zich zoo stout wapent,’ dacht de hopman, ‘dan voorzeker wordt er in de stads iets tegen onze soldatenkermis gebrouwen.’

Dan de twee personen naderend, zegde hij tot Jehan, doelende op een rapier dat Burk hem als iets puik, opperbest aanprees:

‘Een goed wapen, dat Burk u daar aanprijst. Ik ken het!’

Hij kende het, ja; maar hij wist dat het een sprok stuk staal was, en Burk wist het even goed als hij; maar Burk dacht het den jongen melkmuil wel te kunnen ‘aansmeeren’ en del Torro had er belang bij dat, moest het wapen tegen hem en zijne vrienden dienen, het niet meer te vreezen zou zijn dan de houten kling of de speer van een kind. Trouwens, men ziet het wel, Burk was een van die, van welke Anna Byns in haar spottend refrein *'t is seer verkeert, dat plach te syne*, zegt:

Voortyts was trouwe onder den coopman;
Haer woort was haer segel, ‘ja, neen’ haren eedt,
Nu is trouwe doot, siet wel den hoop an,
Bedroch en tfutselboek is alomme bereet.

Hoe meer de jonker scheen te twijfelen, hoe meer Burk aandrang en met een duren eed wilde bevestigen, dat er geen beter staal in gansch Antwerpen, zelfs niet onder de bezetting van het kasteel was, en ‘daar kent men staal!’ zegde de wapensmid en zag den hopman met een blik van verstandhouding aan, doch del Torro antwoordde niet.

‘Ik beken, ‘t is een schoon lemmer,’ zegde Jehan, ‘sierlijke handgreep.’

‘En ik geloof zeer deugdelijk,’ liet er del Torro op volgen, terwijl hij het wapen in de hand nam, dit nauwkeurig beschouwde en op zijne beurt eene proef van buigzaamheid op den grond deed onderstaan, doch met minder drukkracht dan bij het zijne het geval was geweest. ‘Sla den koop toe!’ fluisterde hij den jonker in het oor, terwijl Burk zich een oogenblik ter zijde begaf.

De koop werd gesloten; Burk zou het wapen nog wat oppoetsen en thuis bezorgen, waarop del Torro, over onverschillige zaken sprekende, met van Varick het werkhuis verliet, altijd opgevolgd tot voor aan de deur, door de dankbetuigingen van Burk, die ‘mijns genadige heeren’ al de hemelsche zegeningen achterna wierp.

Toen de twee personen om den hoek der straat verdwenen waren, en Burk alleen in den gang stond, veranderde gansch dat wezen, en een duivel zou zoo duivelsch zijne voldoening niet kunnen uitdrukken als de wapensmid deed; hij wreef zich de knokkelige vingers, kromde zijn krom lijf nog meer ineen, liet een helschen lach hooren en mompelde:

‘Die domkop van een melkmuil! Dat zal springen als glas! De hopman wist het wel! Of Burk zoo dom zou zijn, niet aan te spannen met die van ‘t kasteel!’ En als was hij bang geweest dat zijn eigen schaduw die woorden zou gehoord hebben, zag hij plotseling met bang oog rond. ‘Ge begrijpt,’ zegde Burk, als tot zich zelve, ‘de schoutet heeft zoo’n vervaarlijk lange armen!’

Wij volgen de twee personen, die zoo even het huis van den wapensmid hebben verlaten.

Juliano del Torro had ditmaal niets van dat spottende en hartelooze, hetwelk wij in hem vroeger hebben opgemerkt; hij sprak integendeel zeer welwillend, beleefd en vertrouwelijk met den jongeling en deze, hoezeer hij den hopman scheen te haten, geraakte allengs al meer onder de tooverkracht van dien man, die, als een behendig tooneelspeler, alle karakters aannam, en veel ondervindingrijker mannen dan de jonge van Varick was, wist te verschalken.

De jonker had echter wel degelijk voorgenomen geen enkel woord te zeggen van al wat zijn vader en de gouverneur hem hadden toevertrouwd, en zelfs toen het hem toescheen, dat del Torro het eigenlijk zoo kwaad niet met hem meende, riep hem nog gedurig eene waarschuwende stem ‘opgepast!’ toe.

Del Torro had hem terloops eene partij op het verkeerbord voorgesteld; een bezoek bij eene voorname spaansche vrouw, wier huis door de ingewijden sterk bezocht

werd; een stoop keurigen claret of ypcras - doch van Varick had geweigerd, en men was van lieverlede op het eeuwig terugkeerend kapittel van Gertruda Sedgraves, het kapittel van vertrouwelijkheid gekomen, in hetwelk natuurlijk de namen von Eberstein, Sedgraves, de Champaigney en anderen gemengd werden.

De hopman stelde echter geen enkel der maatregelen voor, omtrent de verhouding van Jehan tot Gertruda, welke hij vroeger gedurig opwierp; integendeel, de man was ditmaal zelfs deugdzaam. Hij stemde met den jonker in, dat het voor Jehan te betreuren was, doch dat hij zich de zaak niet te erg aan het hart mocht laten komen.

De jonker vond dat de hopman nu een hebbelijk vriend was, en dit maakte hem ook des te vertrouwelijker. De hopman liet zijnen arm op dien des jongelings rusten, en al koutende gingen zij straat in straat uit.

‘Ja,’ zegde de jonker op de beweringen van del Torro, ‘ja, juffer Sedgraves is een meisje dat veel invloed uitoefent.’

‘Vooral op kolonel von Eberstein,’ liet er de hopman op volgen.

‘Zonder twijfel, en wil messire de Champaigney of mijn vader iets van den kolonel bekomen, dan richten zij zich bij voorkeur tot Gertruda.’

Die woorden troffen den hopman, ofschoon hij zeer wel met dien invloed bekend was; doch vroolijk, schier onverschillig, antwoordde hij:

‘Nu, wie zou er niet bukken voor het blauwe oogenaar, dien zoeten glimlach en die liefelijke stem!’ Doch toen hij die dichterlijke zinsneê uitsprak, zag hij starlings naar den grond, om den satanischen glimlach niet te laten bemerken, die rond zijne lippen speelde. ‘Ja, ja,’ hervatte del Torro schier mijmerend, ‘de schoone Gattarina wist wel wat zij deed.’

‘Wat bedoelt ge?’

‘Och niets... overigens het moet u wel bekend zijn, dat het huwelijk tusschen Gertruda en den neef van von Eberstein, bij den gouverneur en met een staatkundig doel gesmeed is.’

‘Bij den gouverneur?’

‘Kom, weet ge nog niet, dat de weduwe daarin de grootste rol speelde?’

Jehan zweeg; die woorden troffen hem, hij had die werking wel vermoed.

Op dat oogenblik liet zich de hoefslag van een paard achter hen hooren. Toen de twee wandelaars zich omwendden, zagen zij messire de Champaigney, die een prachtigen vos bereed, opdagen. Achter hem reed een zijner bedienden. De gouverneur gaf aan de twee wandelaars den hem toegerichten groet terug, doch wierp tevens een onderzoekenden blik op den weinig aantrekkelijken makker van Jehan van Varick.

‘Hij rijdt waarschijnlijk naar mijnheer Sedgraves,’ zegde del Torro achteloos. ‘Een flinke ruiter, die Frederico de Perrenot.... Ziet ge wel, hij wendt zich in de richting der Cammerstraat.’

‘Ik meen dat hij mij van dat bezoek gesproken heeft,’ antwoordde van Varick zonder nadenken.

‘Om de schoone Gertruda weer in het werk te stellen?’ liet er de hopman lachend op volgen.

‘Wie weet!’ zegde Jehan, doch die twee nietige woordjes hadden niet den toon van de vroeger uitgesproken woorden, en zij moesten ook een slimmen diplomaat, zooals del Torro was, niet ontgaan. Jehan gevoelde daarbij dat het aangeraakte punt kittelig was en veranderde al te plotseling van gesprek, dan dat dit niet zou opgemerkt worden.

Del Torro vroeg zich zelf af, of de partij der Staten wellicht lont had geroken, opzichts de vergadering der duitsche kolonels, voor dien avond belegd? In dat

geval was het in het belang der soldatenpartij van het kasteel, te weten of men daaraan een ander karakter toeschreef, dan wel enkel een vroolijken drinkavond. Wist men iets van de vergadering en vooral van haar doel, dan zou de rit van messire de Champaigney wel met deze in betrekking kunnen staan, en kon het wel dat von Eberstein andermaal op het appèl zou ontbreken.

Elke beweging, elk woord van Jehan werd door hem gewikt en gewogen, en ofschoon hij geen bepaald denkbeeld ten dezen opzichte bekwam, was toch reeds zijne achterdocht opgewekt.

De hopman vermeende het in elk geval voorzichtig, op deze of gene manier, kolonel von Eberstein uit zijne woning te verwijderen en voor den heer gouverneur of Gertruda Sedgraves onvindbaar te maken; doch hoedanig dit ontwerp ten uitvoer gebracht? Del Torro was een man om den jongeling niet te verlaten, voordat hij ten dien einde het middel gevonden had. Het bood zich dan ook spoediger aan dan men wel dacht.

Nabij de Meir deed zich plotseling een ijselijk rumoer in eene taveerne op; er moest in den *Swarten Arquebusier* dapper gevochten worden, om zoo'n helsch lawaai tot buiten op de straat te hooren. Alles schreeuwde, huilde, kletterde, kraakte, bonsde daarbinnen, alsof de laatste oordeelsdag aangebroken ware.

Toen de twee wandelaars op eenige stappen van de taveerne waren, werd de deur plotseling en met geweld geopend en een duitsch soldaat, van het regiment van von Eberstein, rolde en bolde gehavend, bebloed en gescheurd naar buiten. De vuist die hem naar buiten wierp, moest die van een Herkules zijn geweest.

Een tweede soldaat volgde, doch deze stond nog recht, blootshoofds, de haren in wanorde, het gezicht door den drank verhit, de kleederen

gescheurd en het bloot rapier in de hand. Nog anderen moesten binnen aan 't vechten zijn, want de twist duurde voort; men hilde, jammerde, raasde alsof men elkaar binnen letterlijk den hals afsneed.

Jehan van Varick was ontsteld, doch del Torro, meer aan dergelijke tooneelen gewoon, huichelde eigenlijk onrust en bracht den zoon van den schoutet het gebod te binnen, waardoor ieder burger verplicht was, in soortgelijk geval, onmiddellijk den kolonel van het regiment, waartoe de soldaten behoorden, te verwittigen, te meer daar het den hopman blijkbaar was, dat deze vechtpartij zich verbond met de groote moeilijkheid der nietbetaling van soldij.

De jonker vond dit alles zeer juist, en ijldde naar het huis waar de kolonel zijnen intrek genomen had. Het bruide von Eberstein eigenlijk niet veel, dat eenige zijner Duitschers elkaar den kop inklopten; hij zou de zaak gewis aan zijnen luitenant Moussenham hebben overgelaten, doch niemand was daar om dezen te verwittigen. Nu, had hij gezegd, hij zou eens even gaan zien en met een paar rapierstrepn die 'Schweinhunde' wel tot bedaren brengen, en, de handen in de broekzakken bergend, den hoed met hanenveeren op een oor gezet, ging de zorgeloze kolonel, een liedje neuriënd, op den *Swarten Arquebusier* af.

ANTWERPEN IN BRAND. - Een tweede soldaat volgde, doch deze stond nog recht.

Wat Jehan betreft, deze keerde niet weêr; hij ging huiswaarts om zijnen vader over de hem opgedragen zending bij messire de Champaigney kennis te geven. De schoutet luisterde echter met eene donkere wolk op het voorhoofd, naar het verhaal van het gebeurde met del Torro, dien hij in 't geheel niet vertrouwde; doch Jehan verklaarde zeer voorzichtig te zijn geweest.

'Dergelijken,' zegde ridder van Varick, 'hebben echter slechts eene veronderstelling noodig.'

Wat de vechtpartij der duitsche soldaten betreft, deze beschouwde de magistraat andermaal als eene ophitsing der duitsche kolonels, vooral van ‘den Fronsberger’ zooals het volk hem noemde; hij zond een paar zijner hel'ebardiers uit, om zich van het gebeurde te vergewissen.

‘En heeft,’ zegde ridder van Varick, aan zijne schrijf afel gezeten en zonder zich te keeren, ‘heeft messire de Champaigney zich tot Gertruda Sedgraves gewend?’

Jehan stond op den dorpel der deur om heen te gaan, doch keerde bij die woorden in de kamer terug.

‘Hij is mij in de straat voorbijgereden en ik heb hem zelfs in de Cammerstraat, voor het huis van mijnheer Sedgraves, zien afstijgen. Toen ik hem echter dezen uwen wensch te kennen gaf, kwam die weg hem wel wat bedenkelijk voor.’

‘En waarom?’ zegde de schoutet, terwijl hij vinnig het hoofd oplichtte.

‘Omdat juffer Sedgraves het op dezen oogenblik bijster druk heeft met haar huwelijk, en jonge meisjes vooral in dergelijk geval niet geschikt zijn als gezanten of diplomaten op te treden.’

‘t Is waar, maar Gertruda is een trouw en verstandig meisje en zij weet wat onmetelijke dienst zij der goede stad Antwerpen wellicht bewijst, met den kolonel, haar toekomstigen oom, van die drinkpartij verwijderd te houden.’

De jongeling antwoordde niet; hij ging heen en wij vinden hem een oogenblik later buiten, waar hij zonder bepaald doel rondsloenterde; hij trad door den naakten tuin en deed, zonder het te willen, musschen en duiven voor zich uit opvliegen; hij ging naar den stal, klopte zijn trouw rijbeest op den rug, tornde hier of daar aan eenen toom of zaal, antwoordde schier niet op de bemerking die de heen en weêr gaande stalknecht maakte, toefde rechts of links, nu bij dit, dan bij dat, en keerde even slenterend een uur nadien in huis terug.

Er was volk in de kamer zijns vaders; hij hoorde eene vrouwenstem - en toen hij, met kloppend hart, het oor dicht bij de deur bracht, onderscheidde hij de stem van Gertruda. De dochter van Sedgraves kwam verslag geven over de zending, haar door den gouverneur opgelegd. Jehan had den moed niet binnen te treden; hij wandelde eer dan hij ging naar zijne kamer.

Inderdaad, Gertruda bevond zich bij den heer schoutet.

Toen messire de Champaigney haar verzocht zich te gaan verzekeren, of kolonel von Eberstein de vergadering van dien avond zou bijwonen, zat ze als het ware omringd door al de prachtige geschenken, haar voor haren huwelijksdag toegezonden; ze borg al de snuisterijen spoedig in doos en koker, bereidde zich tot uitgaan en, gevolgd door een trouwe deern, verliet zij het vaderlijke huis.

‘Ik moet u dank zeggen, juffer Gertruda,’ zegde ridder van Varick, ‘voor uwe bereidwilligheid.’

‘Jammer, dat zij met geen goeden uitslag bekroond werd.’

‘Hoe, weigerde de kolonel? Kan men dan iets aan eene zoo lieve boodschapster weigeren?’ zegde de schoutet hoffelijk.

‘U overdrijft gewis den invloed, dien ik op kolonel von Eberstein, als zijne toekomstige nicht, uitoefen! Doch dit is het geval niet, Ik heb den kolonel niet in zijne woning aangetroffen: men was hem een half uur vóór mij komen roepen, en dit voor een twist, die tusschen zijne soldaten ontstaan was.’

‘Ik wist het reeds; 't is Jehan die den kolonel verwittigde; doch nu reeds moet hij ten zijnent weêrgekeerd zijn. Ik wil mij daaromtrent vergewissen,’ en de deur openende, riep hij den hellebardier, die de wacht hield aan de poort.

‘Zijn de hellebardiers, op kondschap uitgezonden, weêrgekeerd?’

Een der mannen verscheen.

‘En de twist?’ ging de schoutet voort.

‘Is gestild toen de heer von Eberstein zelf ter plaatse kwam en met het rapier in de vuist den *Swarten Arquebusier* binnenstoot.’

‘Dooden?’

‘Neen, genadige heer.’

‘En de ko'onel?’

‘Is arm in arm met hopman del Torro heen gegaan. De hopman scheen den heer kolonel ter plaatse af te wachten.’

De schoutet zweeg en werd nadenkend.

‘t Is wel, ga heen.’ Ridder van Varick sloot de deur en de tafel naderend, zegde hij:

‘Gij hebt het gehoord, Gertruda; de kolonel is reeds in de handen der spaansche saamgezworenen! God weet wat er in het Maranennest, dezen avond gebrouwen wordt! Kom, ik wil u huiswaarts geleiden, of liever laat ons een bezoek bij den gouverneur afleggen. Jammer maar, dat wij u in dezen oogenblik van zooveel lieve, en voor u veel ernstiger gebeurtenissen, aftrekken.’

Het meisje was ingetogen; doch het begreep zelfs niet wat groote rol zij in al de bestaande moeilijkheden vervulde; zij bewees, zoo dacht zij, haren vrienden enkel eene kleine dienst, als zij poogde den loszinnigen von Eberstein min of meer in toom te houden; doch zij wist niet dat van hare handelingen het al of niet behoud der stad zou kunnen afhangen.

Toen Gertruda met den ridder van Varick, na eene poos bij dezes gemalin vertoefd te hebben, heenging, stond Jehan op den trap achter een der kolommen verborgen, van waar hij het uitzicht op de poort des huizes had. Zijn hart bonsde; want dáár staande, had hij het verslag van den hellebardier vernomen, en zich alzoo overtuigd, dat del Torro hem wel degelijk te vlug was geweest.

Neen, Jehan had niets verklapt; maar dat was bij den slimmen hopman ook niet noodig. De twist der Duitschers had den Spanjaard voortreffelijk gediend, en het was Jehan zelf, die door hem gebezigd werd, om den kolonel van huis te verwijderen en hem in zijne handen te doen vallen: eens dáárin zou del Torro wel kans zien hem niet meer te laten ontspringen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 5]

GEZICHT OP AKEN.

Aken.

Aken, *Aquisgranum*, is voorzeker een der meest merkwaardige steden van den westfaalschen omtrek. Het was voorheen eene vrijstad, thans hoort zij, sedert lang reeds, aan Pruisen. Heerlijk, schilderachtig ligt Aken in een der dichtstlijgende valleien die men droomen kan, tusschen Rijn en Maas, ongeveer 8 mijlen van de eerste, ongeveer 4 mijlen van de tweede rivier.

Oud, stokoud mag men zeggen, is deze stad. Tijdens de Cesars van Rome was zij gekend en Plinius vermeldt haar onder den naam van *Vetera*. Karel de Groote had er een paleis en in hetwelk hij ook in 814 overleden is. Vijf en vijftig keizers werden er gekroond, en van daar dan ook wel, dat de inwoners, in vroeger dagen, zooveel privilegiën hadden.

In 1801, door den vrede van Luneville met Frankrijk vereenigd, bleef het aan het keizerrijk gehecht tot dat Napoleon I afstand deed van den troon.

Men ziet, aan geschiedkundige herinneringen, ofschoon wij ze op verre na allen niet hebben opgeteld, is te Aken geen gebrek. Ook is de stad rijk aan gedenkteekens, die van voor eeuwen en eeuwen spreken, en die ook met een loffelijken naijver bewaard worden.

Voor den oudheid- en geschiedkenner, voor dengene die vriend is van beeldende kunsten, is een uitstapje naar Aken inderdaad goud waard.

Waarom heet men nu in het fransch Aken, *Aix-la-Chapelle*, terwijl het laatste woord in het duitsch in geen deele bestaat? Die toevoeging van *la-Chapelle* is enkel gedaan, om die stad te onderscheiden van de fransche stad *Aix*, in het departement Bouches-du-Rhone gelegen.

De laatste steun.

Het onderwerp, dat de schilder Tijtgadts ons voorhoudt, moge juist niet schitteren van nieuwhed, zeker is het dat het ons treft. Het moet overigens uit het leven gegrepen zijn. Wie is die oude man, die op den boord van het graf, op het voor hem bedelende kind steunt?... En wie weet! misschien was hij in zijne jeugd een man van kennis, bekwaamheid en talent; misschien heeft de tegenspoed hem zoo diep rampzalig gemaakt als hij nu is; misschien ook.... doch waartoe in het gesloten boek willen lezen! Het tafereel is met gevoel weêrgegeven en kenmerkt in den heer Tijtgadts, een kunstenaar van talent.

Typen uit Herzegowina.

De aandacht van Europa is in dit oogenblik, op bovengemelde landstreek gevestigd, die eenige weken geleden bij velen niet eens gekend was bij naam. Er bestaat echter in gansch ons werelddeel geen land zoo merkwaardig om zijne grondgesteldheid en de zeden der bewoners, als de provinciën, die sedert eeuwen door de Turken zijn veroverd, doch in weerwil daarvan een scherp afgeteekend karakter hebben behouden.

Een der belangrijkste is Herzegowina, dat op dit oogenblik tegen de Turken in oproer is, en de legermacht van den Grooten-Heer aanzienlijk afbreuk toebrengt. Herzegowina is begrensd door Dalmatië, Bosnië en Servië. Het is een bergachtig land, met diepe dalen doorsneden, en waarheen men zich ook wendt, recht schilderachtig. De bevolking beloopt zoo wat 300.000 zielen. Trebinje is de hoofdstad, doch Mostar met 10.000 zielen is veel belangrijker. Daar vindt men voortreffelijke wapenfabrieken.

De geschiedenis van dat land is eene opvolgende reeks van oorlogen tegen Oostenrijk en Turkije. Dat laatste rijk, zijn overmoedigen beheerscher, haat de inwoner bovenal. Zoo fier en stout de inlander is in oorlogstijd, zoo zacht en vreedzaam is hij in tijd van vrede.

De vreemdeling kan ongemoeid het land in alle richtingen doorkruisen zonder vrees van gehinderd te worden, en indien hij de gastvrijheid inroept, wordt hem deze zoowel door den arme als door den rijke, met de meeste welwillendheid verleend.

Hun stelsel van inrichting is patriarchaal. De zoon, zelfs als hij gehuwd is, scheidt zich zelden van zijne ouders, en die gewoonte is de oorzaak dat de familiën zóó talrijk zijn, dat soms een enkele voldoende is om gansch een dorp te bevolken. Een der oudsten wordt alsdan gekozen om de gemeente te besturen; hij regelt de dagelijksche taak van allen; hij voorziet in de behoefte der armen en gebrekkigen; hij beslist in alle geschillen; hij is zoowel de bewaarder der schatkist als de rechter en dokter, en bij afwezigheid van een priester is hij het die voorbidt.

Als er een gemeenzame vijand te bestrijden is, verbinden zich vele dorpen, en kiezen uit de dappersten en sterksten een opperhoofd. Kortom, Herzegowina is eigenlijk eene echt patriarchale republiek, waarvan alle leden innig hun land liefhebben. Alle reizigers zijn het over dit punt eens, dat de bewoners van Herzegowina, Bosnië, Montenegro, Servië, enz. beter ontwikkeld zijn dan veel landlieden uit Oost- en West-Europa; men schrijft dit vooral toe aan hunne instellingen, die hen verplichten een werkzaam deel te nemen aan het bespreken der belangen van de gemeente, waartoe zij behooren.

Een reiziger, die deze streken bezocht heeft, zegt dat de bevolking een bijzonder schoon ras van menschen is. De Kristen haat den Muzelman en deze heeft wederkeerig een ingekankerden haat tegen den eerstgenoemde. Ook is het onderscheid tusschen beiden reeds zichtbaar in de kleeding. De Kristenen dragen, vooral in Bosnië, bijna allen een rooden sjaal met zwarte figuren, bij wijze van tulband om het hoofd; de tulband der Muzelmannen is wit, grijs of groen.

De meeste Kristenen dragen meestal enkel een knevel; de Muzelmannen laten over het algemeen den baard groeien. De kristenvrouwen gaan bijna evenzoo gekleed als hare slavische zusters; hare voorschoten zijn minder rijk, minder hel van kleur; daarentegen dragen zij op het hoofd tuilen van natuurlijke bloemen, die langs de slapen afhangen.

De bloedige hand van den Muzelman weegt zwaar op de bevolking, die op eene barbaarsche wijze wordt uitgeput, dewijl Herzegowina ver afgelegen is, en de viziers van den Grooten-Heer er onbepaald meester spelen. Bloedig is de oproer, die nu uitgebersten is. Zal de inwoner er in gelukken het dwangjuk van het lijf te werpen? Wij weten het niet.

In ieder geval zouden de Mogendheden tusschen beiden moeten treden, en aan die bevolking hare onvervreemdbare rechten toekennen.

Krijgsrusting in de keuken.

Wie wil er soldaatje spelen
En mede in ons vreugde deelen?
De laarzen dan over de broek!
Komt, jongens, en toont u kloek.

In de keuken staan en hangen
De wapens die we verlangen;
De keerborstel is onze vaan,
Hij wijst in 't gevecht ons de baan.

Hier Janssens, Dewit, Vandermolen,
De lepelen zijn uw pistolen,
Uw sabels, - de vork en het mes;
Rechtop, en de hand uit de tesch!

Recht op, laat den vijand komen!

De ganzenschacht ook genomen,
Voor vederbos is zij goed;
Soldaat, van het hoofd tot den voet!

Vooruit, maakt oogen als vechters!
Vooruit, en blaast op de trechters
Met kaken als bollen zoo rond,
Vooruit, al davert de grond!

Op, tamboers, met ketels en emmers,
We volgen met flikkende lemmers;
De bezemsteel is ons paard,
Met houtskool wrijven we ons baard.

Hoera, dat is nu een leven!
De vijanden schrikken en beven,
We snellen ze kloek achterna,
Ze strompelen en vallen, hoera!

Hartelust.
J. BROUWERS, Z.

Curiositeiten.

Een fransch tijdschrift vertelt als volgt hoe het mahoniehout in Europa werd ingevoerd. Op zekeren morgen, in 1710, wandelde doctor Gibsons, te Londen, in zijnen hof en bleef nadenkend stil staan voor eenen stapel houten blokken, die zijn broeder, een kapitein van lange omvaart, als ballast uit de Oost-Indien had meêgebracht. Waartoe zou dat hout dienen? Te dien tijde bouwde de doctor een huis in de Kingstreet, Covent-garden, en hij hoopte wel die blokken te kunnen bezigen. Het hout was onbekend, en toen de doctor zijnen werklieden last gaf, om het hout te gebruiken, weigerden deze formeel, zeggende dat hunne gereedschappen tegen dat harde hout niet bestand waren. Harder echter was het hoofd des doctors, en in stede van timmerliê deed hij meubelmakers komen. De meubelmaker Wallaston beweerde insgelijks dat zijn gereedschap op dat hout verstompte; doch de doctor antwoordde: 'Wel, verbeter uw gereedschap!' Wallaston deed dit en maakte van de blokken eene schrijftafel. De roem van het mahoniehout zou gewis nog slapende zijn gebleven, indien de hertogin van Buckingham, doctor Gibsons niet eens bezocht en het bureau bewonderd had. De hertogin was de vrouw naar de mode; wat zij deed, vond navolgers. Zij wilde ook van dat hout een meubel bezitten, en nu wilde iedereen aan dien lust voldoen. Van dan af werd het mahoniehout een invoerartikel voor de schepen, die van overzee kwamen.

Samuel Goode heeft onlangs in de *Royal United Service Institution* te Londen eene voordracht gehouden over Mancé's heliograph, een nieuw uitgevonden werktuig om te seinen, bij middel van het zonnelicht. Volgens hij beweert, zou een spiegel ter grootte van de palm der hand, in de juiste richting geplaatst om het zonlicht op te vangen, eene weerkaatsing geven tot op 20 à 30 mijlen afstand, en een van 8 duim middellijn (20 c.m.) op 100 mijlen. Om daarvan partij te trekken, heeft Mancé eenen spiegel zoodanig ingericht, dat men de weerkaatsing langer en korter kan doen voortduren, om op die wijze de letters van het alfabet weêr te geven, even als plaats heeft bij de telegraaf van Morse. Ook bij maneschijn of kunstlicht kan deze uitvinding

benuttigd worden. Zij kan vooral in de heete gewesten van nut zijn, waar de gewone telegraafverbinding met gevaar en kosten gaat gepaard.

De stalen pennen zijn algemeen in gebruik, en toch zal men zich moeielijk een denkbeeld vormen van de uitgebreidheid dezer nijverheid. De eerste stalen pen, die de ganzenpen zou verdringen, werd vervaardigd in 1816 te Birmingham. Veertien jaar was die nijverheid in Engeland reeds in voege, voor dat zij, naar Frankrijk overgebracht, in dat land wortel schoot. De voornaamste fabrieken in Europa zijn in gezegd Birmingham en te Boulogne-sur-Mer (Frankrijk). Berlijn en New-York hebben eveneens fabrieken, doch zij wegen niet tegen eerstgenoemde op. Te Birmingham zijn elf fabrieken, die te samen jaarlijks ongeveer 7.200.000 *gros* en te Boulogne-sur-Mer drie fabrieken, die jaarlijks 3.500.000 *gros* stalen pennen leveren; een totale opbrengst van 10.700.000 *gros*, dat is 1.540.800.000 stuks. De *Revue scientifique* schat de waarde van dit fabrikaat op 9 à 10 miljoen franks. In deze fabrieken zijn werkzaam 900 personen, namelijk 720 vrouwen en 180 mannen. De stoomwerktuigen vertegenwoordigen gezamenlijk aanmerkelijke paardenkracht. Men verwerkt ongeveer 200 ton staal en een aanzienlijke hoeveelheid andere grondstoffen. De *Revue* doet voorts opmerken, hoe ook in dezen de eene tak van nijverheid den anderen voortbrengt. Het gebruik toch van die honderden miljoenen stalen pennen vraagt *penhouders*, en er is te Boulogne-sur-Mer eene fabriek, die jaarlijks 17.280.000 stuks levert.

Sindermann te Breslau had een stelsel vooruit gezet, om uit drekstoffen gas te maken. Het scheen dat de uitslag van het onderzoek, door het gemeentebestuur ingesteld, juist niet ongunstig was. Een nader rapport werd echter ingesteld door den directeur van het gasgesticht, den heer Troschel. Ziehier hoe een industrieel blad het verslag van dien deskundige samenvat: de lichtgas, uit fecaliën getrokken, staat in hoedanigheid verre beneden de gas uit steenkolen en komt, wat nog erger is, eens zoo duur te staan. De fabriek, om fecaalgas te maken, moet bij gelijk productievermogen ongeveer de dubbele grootte hebben van die der steenkolen-gas-

fabrieken. Voorts moeten 10 pCt. der voor het gasmaken te gebruiken bestanddeelen in 90 pCt. water (dus ballast) verhit en de waterdamp uit de 90 pCt. water in ongehoord groote koelapparaten weêr neêrgeslagen worden. Daarenboven moet voor eene fecaal-gasfabriek de brandstof aangekocht worden, terwijl eene steenkolengasfabriek daarvoor slechts 45 pCt. noodig heeft van de door haar uit steenkool getrokken coaks. Ten slotte zijn in fecaalgas - ten gevolge van de veel meer en in veel grootere hoeveelen voorkomende bijmengingen van stikstof, zwavel en phosphoor - de decomposite-producten als ammoniak, zwavel- en phosphoor-watergas tot veel hooger bedrag dan in de steenkolengas aanwezig; de verwijdering daarvan wordt wegens het groote aantal en de ingewikkelde samenstelling zelfs door vele groote zuiveringstoestellen bij eene in het groot arbeidende fabriek onmogelijk. Dus.....

De schrijfmachine schijnt hare practische toepassing hoe langer hoe meer te naderen. Het werktuig van Hansen heeft, om den hoogen prijs, weinig ingang gevonden; meer practisch toonde zich het instrument van den Amerikaan Latham Sholes, dat door de beroemde geweerfabriek van Remington vervaardigd wordt en in de Vereenigde-Staten reeds tamelijk in gebruik schijnt te zijn. In grootte en uiterlijk komt het met de naaimachine overeen. Men schrijft er meê, door toetsen aan te raken, die een letter, een cijfer of een leesteeke aangeven. Elk formaat van 3-8 duim breedte en een lengte van een tot meer dan 100 duimen kan beschreven worden; ook kunnen enveloppen en kruisbanden met gemak van een adres voorzien worden; de afstand tusschen de regels kan oogenblikkelijk worden veranderd. Het geschrevene of eigenlijk gedrukte is even goed leesbaar als gewoon schrift en bijkans even gelijkmatig. Daar men met de machine tot zestig woorden in de minuut kan schrijven, terwijl een geoefend schrijver met een pen slechts ongeveer dertig woorden op het papier brengt, is men in staat, met behulp van de nieuwe uitvinding, juist het dubbele werk in denzelfden tijd te doen. Gelijktijdig kan men een tamelijk groot aantal kopieën er meê maken. Men heeft hoogstens 14 dagen noodig, om met de machine te leeren schrijven. Zij wordt reeds door de grootste amerikaansche telegraaf-maatschappijen, door vele mannen van zaken, advokaten, ja zelfs door de regeering gebruikt. De *Western Union Telegraph Company* en de *Illinois Central Railroad Company*, welke kantoren in bijna alle hoofdsteden van de Vereenigde-Staten bezitten en er eenige honderden klerken, op na houden, beweren, ten gevolge der nieuwe vinding, aan traktementen alleen 200.000 dollars bespaard te hebben. Ongelukkig is de prijs der machine tamelijk hoog: 125 dollars. Deze machine moet zeer onlangs door die van Daul overtroffen zijn, die slechts 50 dollars kost, en ook weêr eenvoudiger is. Deze is ook van toetsen voorzien en kan gemakkelijk overal meêgevoerd worden. De *Illustratie* vraagt of geen agent of handelaar in België, den moed heeft eens een exemplaar te ontbieden.

In Australië heeft het zoeken naar de Leichhardt-expeditie op nieuw weêr menschenlevens gekost. Drie reizigers, Lewis Thompson, Hume en O'Hea, vertrokken van Magendie, aan den Barwau of den bovenloop van de Darling (den voornaamsten zijtak van de Murray) gelegen, en reisden in westelijke richting over de Moonie Warrego en andere zijtakken van de Darling, om de Wilson, een zijtak van de tweede groote rivier van Nieuw-Holland, de Cooper of Victoria, te bereiken. Zij hadden 3

rijpaarden en 5 beladen paarden bij zich. De Wilson mochten zij niet bereiken. Na de Grahamscreek gepasseerd te zijn, reden zij drie dagen door een dorre, waterlooze vlakte en besloten toen naar Grahamscreek terug te keeren. Thompson, de sterkste, werd uitgezonden om water te zoeken. Zijn paard droeg hem vier mijlen, maar viel toen neêr. Den volgenden morgen heel vroeg, vóór het aanbreken van den dag, vertrok Thompson weêr en ontdekte een poel, waarin eenig water was, doch hij was te vermoeid om dien te bereiken. Van zijn paard gevallen, sleepte hij er zich heen.

Het was de vijfde dag der reis. Zoodra hij er toe in staat was, vulde hij zijn flesch met water, in de hoop zijn reisgezellen terug te vinden, maar zijn paard wilde de plaats, waar het water was, niet verlaten. Hij vertrok te voet, maar moest weldra tot zijn paard terugkeeren, dat nog altijd op dezelfde plaats stond. Des nachts rustte hij en vertrok toen den volgenden morgen met zijn paard. In plaats van door dorst werd hij nu door honger gekweld: gedurende vijf dagen had hij niets geëten dan eenige kruiden. Zijn makkers mocht hij niet terugvinden. Hij vond slechts de lastdieren. Hij richtte zich toen naar het politie-station Nocatoenga, dat hij gelukkig bereikte. Met drie blanken en een zwarte ging men op nieuw aan het zoeken. Eerst vond men het paard van O'Hea, dat de reiziger gedood had, waarschijnlijk om zijn bloed te drinken. Een halve mijl verder vond men Hume zelf op zijn zijde liggen. Hij was dood. O'Hea is ook gestorven, doch men vermeldt niet waar zijn lijk teruggevonden is. Die ijselijkheden herinneren ons de bijzonderheden over de reizen in de binnenlanden van Australië, welke wij in een voorgaanden jaargang, volgens graaf de Beauvoir, meêdeelden.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.

(Vervolg.)

IV.

Burk de wapenmaker.

Antwerpen had in de laatste dagen van oktober in eene prangende onrust verkeerd, ofschoon men niet wist wat er eigenlijk te vreezen was.

Volgens sommigen had men alles te duchten van het soldatengeboefte op het kasteel, en kon men zelfs slechts een zeer gering vertrouwen hebben in de soldaten, die in de stad gelegerd waren. Die toch waren insgelijks in hunne soldij ten achter, en toen de bende van Van den Ende binnen de muren trok, had deze immers beloofd, dat men hun eindelijk de soldij zou uitkeeren.

Volgens anderen was er niets te vreezen, en een bewijs hiervan vond men niet alleen in het gedurig logenstraffen der duizenden geruchten in omloop, maar ook in het voortduren der voorbereidsels van het feest bij mijnheer Sedgraves, dat op zondag, 4 november, bepaald was, en waar zelfs de gouverneur der stad en de markgraaf zouden verschijnen.

Hier nam men voorzorgen en borg men de kostbaarheden; elders wiegde men zich met het vertrouwen, dat het garnizoen van het kasteel te gering in getal was om iets tegen de stad te wagen; dat men eindelijk de muiterij zou doen bedaren, door de achterstallige soldij te voldoen.

De hoofden der regeering, zooals wij gezien hebben, wisten echter wat er broeide, en namen heimelijk de ernstigste maatregelen.

Reeds had men dit doen blijken door het achtervolgen, en het in hechtenis nemen van den Engelschman Cotton, die in de stad kruit en wapens bijeenbracht, om op gegeven oogenblik de boeven van het kasteel ter hulp te komen; verder had men zulks bewezen door maatregelen, genomen toen het gepeupel de paters Jesuïeten beschuldigde, kruit en lood in hun kloosters op te stapelen, om de poorters te vermoorden - hetwelk welhaast bewezen werd eene laffe lastertaal te zijn, door zekere oproervinken, en zij waren veelvuldig, in de stad uitgekraaid.

Velen hadden belang bij het ontstaan der wanorde; de handlangers van den prins van Oranje vonden het zeer gunstig voor 's prinses partij, dat de spaansche soldaten tegen de overheid van Madrid in oproer verkeerden, en hoopten wel daaruit voordeel te trekken, uiterlijk voor den lande, maar innerlijk voor Oranje en de reformatie, en vooral tegen de roomsche Kerk. Een valsch gerucht, eene goed doordachte leugen, op bepaald oogenblik uitgeworpen, was bovenal het geliefkoosde wapen. Dat gebeurde toen, dat gebeurt nog in onzen tijd, en de paters Jesuïeten waren toen, zooals nu, het mikpunt der booze geuzenaanvallen.

Aan het Tapissierspand, onder den luifel van Dirk den schaliedekker, schuilden vijf of zes poorters voor den killen en fijnen regen, doch minder voor dezen, dan wel om zoowat over het nieuws van den dag te spreken en te hooren wat Jaap de corbaasvlechter, die een man was met een helder hoofd, wist te zeggen.

‘Domme praat!’ zegde Jaap op een gezegde van een zijner burenen; ‘het zijn altijd de paters Jesuïeten die het gedaan hebben! Al die praatjes komen van de aanhangers der luthersche leer. Die toch hebben den duivel, God zegen ons! gezien in elken Jesuïet. En denkt ge dat wij hier in Antwerpen geen van die vermomde scheurlingen hebben?’

‘O, daaraan twijfelt niemand.’

‘Welnu, die zijn het, welke deze hatelijkheden uitstrooien. Waarom zouden die kloosterlingen ons, poorters, willen doen vermoorden? Waarom zouden zij die van het kasteel in de hand werken? Geloof mij, de paters hebben zoowel als wij een afkeer van dat vreemde geboefte.’

‘Stil, Jaap, spreek zachter,’ onderbrak Dirk de schaliedekker.

‘Wat! zou een vrije poorter zich inhouden! Vreemd geboefte is het wel, ik herhaal het. Wij willen trouw zijn aan den koning van Spanje, doch waar staat geschreven, dat wij tot speelbal moeten dienen aan huurlingen, die ons gedurig afstroopen en uitplunderen?’

‘Dat is waar.’

‘Indien men te Madrid voortgaat met hier de zaken zoo in de war te laten loopen, dan zullen wij ons nog moeten wapenen om den Spanjool hier uit te kloppen.’

‘Jaap, Jaap! wees voorzichtig met de tong,’ fluisterde Lamme, de stafmaker, of duidelijker gezegd de speerhoutmaker. ‘De muren hebben ooren in deze dagen.’

‘Ik wensch heel dat Maranennest van ducq d'Alf naar ‘Antechrist ketele’ zooals er in het geuzen-zinnespel staat!’ liet er de zware en grove Jan de slachter op volgen, die echter bang werd van zich zelf, toen hij die moedige woorden gesproken had.

‘Nu,’ zegde de schaliedekker, ‘ik ga heen, ik wil niet deelen in die gevaarlijke gesprekken; te meer daar ginder iemand komt, die mij niet zeer kordaat voorkomt.’

‘Burk!’ mompelde men.

‘Burk zal hier niet komen,’ onderbrak de corbaasvlechter; ‘die weet wel dat hij hier in de buurt in geen goeden naam staat.’

‘Burk is een....’

‘Zeg het maar, een spion!’ liet er de franke Jaap op volgen. ‘Dat zegt men ten minste. Nu, ik oordeel niet, om niet geoordeeld te worden; doch naar mijn zin komen er al te veel van die soort van 't kasteel bij Burk, het moge dan ook om zijn bedrijf zijn. Daarbij, de wapensmid houdt zich blijkbaar nog met andere praktijken bezig.’

‘Ja, men zegt dat hij....’

‘Nu, nu,’ viel de slachter in, ‘laat ons van die dingen maar zwijgen.’

‘Men mag toch wel zeggen, wat men zegt!’ beweerde Lamme.

‘Wel, men zegt,’ hervatte Jaap weêr, ‘dat hij zich met den booze, God zegen ons! inlaat.’

‘Dwaasheid!’

‘Geen dwaasheid!’ verzekerde Lamme. ‘De bewijzen zijn voorhanden, en ik geloof dat hij meer als zoodanig, dan als spion, te vreezen is.’

Niemand sprak meer; de schrik doorliep aller ledematen, en Burk werd voor allen een allergevaarlijkst wezen, dat reeds lang door den schoutet uit den weg moest geruimd zijn. Oordeelt niet lichtvaardig, zegt het spreekwoord; maar in dit geval was er niets lichtvaardigs in het oordeel, en het *vox populi* was wel *vox Dei*. Burk was een boosaardig mensch, wien het onverschillig was, aan welke zijde hij was en hoe hij geld verdiende. Vele der valsche geruchten, beurtelings in omloop, kwamen van hem en zijne vrienden voort, en reeds lang zou de wapensmid zijne handelwijze duur betaald hebben,

ware het niet dat hij als het ware een vurigen duivelschen kring rondom zich had weten te schrijven, en hierdoor velen op afstand hield.

‘De booze hand’ mompelde men en men vleide niet zelden den duivelskunstenaar.

Burk naderde; er lag iets gedwongen in de uitdrukking zijner wezenstrekken en men moest geen heel fijn waarnemer zijn, om te bemerken dat hij zijn gelaat afwendde, echter schijnbaar om het tegen den stofregen te vrijwaren. Toen de wapensmid vlak tegenover het huis was, morde hij ‘goên avond;’ uit louter vrees gaf men den groet weêr, bij meer dan een met een schietgebed vergezeld.

DE LAATSTE STEUN.

‘Zij haten mij,’ morde Burk, toen hij den hoek der straat omsloeg; ‘maar vreezen doen zij mij ook! Vandaag echter, dunkt mij, is iedereen stugger jegens mij dan gewoonlijk. Zou men.... dwaasheid!... Ja, zou men misschien geraden hebben wat er dezen avond gebeuren moet?.... Dat maakt mij ongerust.... Dwaasheid, hoe zouden zij het weten.... En toch is het verwonderlijk, sedert ik mijn woord aan del Torro gegeven heb, klopt mijn hart soms.... 't Is ook de eerste maal.... de eerste maal.... Bah! Wensch al die dommigheden naar de maan!’

Burk trad zijn voorhuis binnen, sloeg zijne jongens, die daar speelden, een paar malen om de ooren, joeg ze naar binnen en trad door den gang naar het werkhuis, waarvan hij de deur achter zich sloot. De avond viel allengs; in het werkhuis heerschte eene zoodanige schemering, dat men geene der voorwerpen meer duidelijk kon onderscheiden. Zelfs het vuur der smids gaf geen gloed meer.

‘Claes-Mariën!’ riep Burk. ‘Hondsvot, waar zit ge? Voor den dag, of ik breek u armen en beenen!’.

Die weinig vriendschappelijke woorden waren gericht tot den leerjongen, dien wij reeds vroeger den blaasbalg zagen trekken; geene stem beantwoordde echter den oproep, en toen Burk aan den blaasbalg trok, suisde de koude wind door de sintels, boven welke hij zijne hand uitstreckte.

‘Die rabbaut⁽¹⁾ heeft gebruik gemaakt van mijn uitgaan om weg te sluipen!’ hervatte de wapenmaker. ‘Claes-Mariën! Claes-Mariën!’

Alles bleet stil.

‘Overigens,’ dacht Burk, ‘het is nog beter dat ik van hem ontslagen ben.’

TYPEN UIT HERZEGOWINA.

Burk sloeg vuur; de vonken vlogen helder op in de duisternis en weldra brandde een flauwe vlam aan het verkoalde lemmet eener zwartvettige hanglamp. Het scheen wel dat de wapensmid het stilzwijgen van Claes-Mariën niet vertrouwde, want hij onderzocht alle hoeken, en toen hij zeker was alleen te zijn, haalde hij uit eene lade een dolk te voorschijn en begon het wapen op een fijnen steen de slijpen.

Van tijd tot tijd bekeek Burk het fijne lemmer en hervatte zijn werk. Soms hield de beweging der hand, welke den dolk sleep, van lieverlede

(1) Schavuit.

op en scheen de wapenmaker in gedachten verzonken; doch uit den droom als ontwakend, hervatte hij met een verachtelijk ‘bah,’ gewis tot zijne gedachten gericht, de bezigheid.

Terwijl hij in het schemerlicht aan de werkbank het scherpen van het wapen voortzette, werd aan de andere zijde der smids behoedzaam eene deur geopend en in de spleet derzelve verscheen een witte, spookachtige gestalte.

Burk had het lichte gedruisch niet gehoord; doch toen de vrouwengestalte teenemale binnengetreden was en met den voet tegen een ijzeren voorwerp stiet, deed de man eene snelle beweging draaide zijn rug naar de deur, schoof den steen ter zijde en borg het wapen onder zijne kleêren.

‘Claes-Mariën!’ riep hij, naar den kant ziende vanwaar het gedruisch was opgestegen; doch hij kon niets duidelijks ontwaren en hief de lamp op, om des te beter te kunnen zien.

‘Ik ben het, ik,’ zegde eene zachte stem.

De binnengetredene bleef nabij de deur staan, en toen het licht op haar viel, ontwaarde Burk eene vrouw in een witachtig kleed, dicht om het aangezicht gesloten; zij droeg, kortom, het kloostergewaad der nonnen die zich aan den dienst der zieken toewijden. Het gelaat der non was doodsbleek, mager, afgeteerd; zij hield het groote donkere oog strak op den wapensmid gericht, en bleef op eenige stappen van hem verwijderd staan.

Burk was blijkbaar ontroerd.

‘Wat komt gij hier andermaal doen?’ vroeg hij en trachtte aan zijne stem de noodige vastheid te geven, welke zij inderdaad miste.

‘Ik heb het licht door het venster zien schemeren, en hoorde uwe stem! Overigens, heb ik u niet gezegd dat ik komen zal, totdat gij uwen handel en wandel wijzigen zult, Burk of vader, zooals gij wilt dat ik u noemen zal.’

‘Noem mij maar Burk,’ antwoordde de smid wrevelig. ‘Ik ben niet erg op al die vaderschappen gesteld.’

‘t Zij zoo, Burk. Die mijn vader is, rust ook sedert lang in den kouden schoot der aarde. Hij ruste daar in vrede! Toen gij mijne moeder huwdet, kon zijne dochter zich ook niet gewennen, u dien heiligen naam te geven; toch deed zij het om harer lieve moeders wille.’

‘Wel ja, ik was maar een stiefvader!’ grinnikte Burk.

‘De naam van vader komt slechts aan één enkelen toe, Burk! doch ik ben niet gekomen om u iets te verwijten. Ik was te veel in onzen huiskring, en om den vrede te bewaren ben ik heengegaan en heb mijne neiging gevolgd. Melaatschen en leprozen zijn mijne familie geworden en voor u, Burk, heb ik immer gebeden.’

Burk glimlachte.

‘Ik weet dat die woorden u doen spotlachen,’ zoo ging de non voort; ‘gij zijt in uw hart oproerig tegen de Moederkerk. Ik zou ook voor u niet meer verschijnen, hadde ik niet een heilige belofte te volbrengen.’

‘Altijd hetzelfde deuntje!’ morde Burk, en de cynieke zette zich, de armen kruiselings over de borst, op het aambeeld neêr, tegen hetwelk hij soms met de hielen trommelde, als wilde hij zeggen: de preek zal lang duren.

Zooals hij daar zat, in den rooden schijn van het lamplicht en met dien helschen glimlach op de lippen, zou men gezegd hebben dat het Satan in persoon was.

‘Ja, belofte,’ hervatte de kloosterzuster zacht. ‘Toen mijne lieve moeder op haar sterfbed lag en ik toesnelde om haar nog eens, voor het laatst op deze wereld, den afscheidskus te geven, heeft zij mij doen beloven, dat ik niet rusten zou, voor dat gij op den weg des goeds zoudt zijn teruggekeerd.’

‘En ben ik dan een zoo slechte kerel?’ vroeg de wapensmid spottend, want Burk had al zijne tegenwoordigheid van geest, zelfs zijnen glimlach herwonnen.

‘Huichel niet! Gij schuwt de kerk, haat den priester en levert u over aan praktijken met den booze.’

Eene huivering doorliep plotseling de ledematen der non, want bij het uitspreken dezer woorden, klonk een akelige lach, die van diep, diep uit den grond opsteeg en in het werkhuis klinkend en herklinkend, nu in dezen, dan in genen hoek scheen gehoord te worden, om eindelijk boven op den zolder in de nokken van het dak, weg te sterven.

De wapensmid, nog altijd op het aambeeld gezeten, wrong zich met afgewend gelaat nu her- dan derwaarts.

‘t Scheen echter hij niet te zijn die zoo helsch lachte; zelfs scheen hij persoonlijk dien lach niet te hooren. De smid zat in zijne vorige houding en de non stond de handen gevouwen, maar onvervaard voor hetgeen zij gehoord had.

‘Ik weet,’ zegde zij, ‘dat de stem van den booze in u huist; doch vrees jaagt zij mij niet aan, Burk! Wie in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes komt, heeft niet!’

‘Hooft gij weêr vreemde dingen, zuster Bertha?’ vroeg de smid grinnikend. ‘Het scheelt u zonder twijfel in de hersens. Ja, als men hemelvisioenen heeft zooals gij, ziet en hoort men altijd dingen, waarvan wij, gewone stervelingen, niets hooren.’

‘Gij verbergt de waarheid, Burk; gij hebt die stem zoo duidelijk gehoord als ik, en als gij ze inderdaad niet hoordet, zou het mij nog duidelijker wezen dat zij van den booze komt.’

‘Zooals gij van Maaiken komt!’ klonk de stem in een der donkere hoeken van het werkhuis.

‘Heiligschennis!’ riep de non. ‘Hoe durft gij der heilige Moedermaagd, dat kettersche scheldwoord toewerpen!’

‘Ik?’ vroeg Burk, en hief driftig het hoofd op; ‘ik heb geen woord gesproken.’

‘Kluchtspeler! Hebt gij niet gehoord wat die stem, ginds in den hoek van het werkhuis, zegde, Burk!’

‘Neen, wat zegde men dan, ginds in den hoek van het werkhuis? Zou het misschien die rakker van Claes-Mariën zijn, welke achter het oud ijzer verborgen zit?’

Burk sprong van het aambeeld en ging grinnikend naar den hoek; doch nu werd achter de kloosterzuster, in een donkeren hoek der smidse, het gelal en gemaauw van twintig katten gehoord, en dat alles klonk zoo helsch, dat de zuster zich omwendde en het teeken des kruizes maakte.

Toch was zij niet ontsteld. Burk doorzocht alle hoeken en zette zich weêr op het aambeeld en in zijne vorige houding.

‘Ik zeg dat het u in de hersens scheelt, zuster Bertha!’ zegde Burk; ‘gij hoort hier stemmen die niemand hoort! Gij beschuldigt mij van ketterij en ik ben integendeel een eerlijk, braaf en vroom kristen!’

‘Burk is een engel!’ riep grijnzende de stem, alsof zij boven de zwartberookte zoldering klonk.

De non zweeg.

‘Als ik soms niet ter kerk ga,’ hetvatte Burk, op het aambeeld gezeten, ‘dan is het omdat ik mij niet waardig acht het heilig huis in te treden, waar immers de verzamelpplaats is van alle fijnaards,’ en die woorden, op schertsenden toon uitgesproken, werden door een bitteren lach opgevolgd. Die lach scheen van buiten voort te komen, als lag de duivel, met de ellebogen op den vensterdorpel leunend, het gesprek af te luisteren.

‘Waarom altijd spotten en lasteren, Burk?’ zegde de non, zonder nog op het gelach acht te geven. ‘Er zal echter een tijd komen dat gij anders denken zult. God moge u genadig zijn, en u den tijd geven, u tot Hem te keeren.’

Bij die woorden scheen gansch het heir van booze geesten de smidse te bevolken en te schaterlachen; boven en onder, rechts en links klonken er stemmen, en de moed ontging nu ook de zuster. Bevend ijlde zij naar de deur, langs welke zij was binnengekomen, en verdween zoo snel achter dezelve, alsof zij buiten het werkhuis gegeeseld werd.

Burk sloeg de deur, welke met den hof van het gasthuisklooster in betrekking stond, vloekend toe. De doorgang was eene lastige dienstbaarheid voor het huis des wapensmids; doch voor zuster Bertha was hij een voortreffelijk middel om van tijd tot tijd in het huis terug te komen, waarin zij door hare moeder gewiegd en gekoesterd werd, en welke moeder slechts één ongelijk jegens haar kind had, dit namelijk, dat zij, door een tweede huwelijk, een deugniet in dat huis als meester had binnengeleid.

Toen de non vertrokken was, nam hij de vuile smidslamp, met haar twijfelachtig licht aan het verkoolde lemmet op, en ging in zijn woonhuis; bij een uitgedoofd vuur en in het donkere, zaten een drietal kinderen neêrgehurkt, die den vader met een bang oog aanstaarden.

‘Te bed!’ gebood deze, en dat enkele woord was genoeg om te gehoorzamen. Geen goed woord, geen kus, geen kruisteecken - niets van dat alles kwam over Burk's lippen. Hij joeg zijne kinderen gelijk honden naar bed, en toen zij in de bedsteê verdwenen waren, sneed de wapensmid drie sneden brood en wierp ze op het deksel. Dan gebood hij stilte, blies het licht uit en ging heen.

Vijf minuten later ontmoeten wij hem op straat, ten minste hij stond in de schaduw zijner deur en loerde rond, of hij niemand, rechts of links, gewaar werd. Dit was echter weinig te vreezen. Immers, weinige weken te voren had de gouverneur der stad nog doen afkondigen, dat het verboden was ‘des avonds achter straten te gane, nae de negen uren, sonder brennende torse, lanteerne oft licht bij hem hebbende.’

Burk had er geen belang bij licht te dragen - wel integendeel; en wat hem nog plichtiger opzichts ‘mijnsheeren gouverneur en statswege’ maakte, was, dat hij een voortreffelijk verboden wapen droeg, welke feiten hem niet alleen eene boete van zes carolusgulden, maar eene gevangenis op water en brood, en verder eene arbitrale correctie, op den hals halen konden.

Alles was stil en rustig in de straat; hier en daar staken lantaarnen uit en brandde er licht voor de Heiligenbeelden; doch dat licht was schemerend genoeg, om Burk schier ongemerkt langs de huizen en onder de luifels door, te kunnen laten voortsluipen; het was daarenboven dien avond een mistig en stofregenend weêr.

Toch ging de wapensmid zeer behoedzaam te werk, stond soms in de schaduwen stil, wanneer hij meende eenig gerucht te hooren, en sloop verder als hij de overtuiging had, dat er geen onraad bestond. De wacht der gilden, die van verre haren galmenden stap hooren liet, had hij zeer goed vermeden; maar wat hij het meeste duchtte, was de hond van den hanneken-uyt, of nachtwaker, die gedurig snuffelend rondliep. Burk

was dan ook tevreden toen hij, langs de Beggijnenstraat, het plein voor het kasteel bereikte.

De hemel was donker bewolkt; het plein was even donker. Slechts op den achtergrond, aan den hemel, bemerkte men eene grauwe streep, tegen welke de boomen en de zwarte kasteelbouw zich min of meer afteekenden. Geen lichtje tintelde hier of daar; Burk scheen echter den weg te kennen; want na een weinig gepolst te hebben, had hij de overtuiging, zich op de rechte baan te bevinden.

Weldra stond hij stil en tastte met de beide handen voor zich uit; beiden kwamen op de armen van een kruis, dat aan den weg stond, te recht. Daar was, een paar jaar geleden, een spaansch hopman vermoord, en van stadswege werd er dit kruis geplant, 't Mocht sommigen doen sidderen, Burk niet. Op eenige stappen achter dat kruis, legde hij zich in hinderlaag.

De plaats was echter juist niet aantrekkelijk en de tijd viel Burk vreeselijk lang; het was daarenboven frisch, zeer frisch op die vlakte. Bang was Burk niet, neen! maar dat hij liever thuis of in de taveerne gezeten had, was niet te verwonderen. Allengskens begon echter dat kruis, hetwelk op eenige stappen voor hem, in het donker stond, indruk te maken: de herinnering aan den moord, in overeenstemming gebracht met den last dien hij van del Torro had aangenomen, kwam in zijnen geest op.

De wind suisde eentonig door het naakte geboomte en langs de vlakte; van tijd tot tijd hoorde men een mysterieus gerucht, een gefladder, een geritsel en meer dan eens wendde Burk zich rechts of links, denkende dat men naast of achter hem ging. Nu eens hoorde hij den flauwen galm van een hamerslag op een aambeeld, of den slag eener klok langs de zijde der stad; dan een dof geroep - misschien dat eener schildwacht - of het verdoofd geschetter van eene trompet langs de zijde des kasteels.

Die tonen waren zeer natuurlijk, ja; doch in de eenzaamheid, in den gemoedstoestand waarin Burk zich bevond, kreeg alles allengskens een ander karakter, en bracht zijne tegenwoordigheid van geest gansch aan 't wankelen.

In plaats van af te nemen, groeide die ontsteltenis gedurig aan en Burk meende herhaalde malen, op een paar stappen van hem, de witte

figuur der non voor zich te zien - eens zelfs zóó duidelijk, dat het in zijne haren kriemelde, zijn lichaam wonderlijk rilde en hij, den dolk in de vuist geklemd, toesprong; de gewapende hand zwaaide echter door de ledige ruimte.

Burk verliet de hinderlaag en naderde behoedzaam het kasteel; hij maakte zoo weinig gedruisch mogelijk, want als de schildwacht iets gewaar geworden was, zou zij hem wel op een kogel hebben kunnen onthalen. 't Werd ook iets of wat lichter, en dien ten gevolge ook wat kalmer in het gemoed des wapensmids, die nabij de vestgracht gezeten, het oog in de richting van de poort des kasteels hield.

Langs die zijde deed zich eenig gedruisch op; 't waren, zoo dacht Burk, stemmen die dicht bij de wallen des kasteels opstegen. De poort werd geopend en het licht eener fakkel verscheen; het was een vurig rood punt, schemerig gemaakt door een mistigen walm. Het dreef op ongelijke hoogte, over de leuning der brug heen en werd door het water beneden terug gekaatst, alsof het een dansend dwaallicht ware.

Burk ging achteruit en keerde naar zijne eerste standplaats terug. Wel hield hij den dolk in de hand, doch het bleek hem weldra, dat hij de zending tot welke hij zich verbonden had, niet zou moeten volbrengen. Immers, de afspraak luidde: als de kolonel von Eberstein alleen de poort uitkomt, en er op dat oogenblik een lantaarnlicht boven op den wal verschijnt, stoot hem dan neêr en rol zijn dronken lijf in de gracht. Zestig carolusguldens zijn uwe belooning!

Het leven van een mensch vond Burk nu juist zoo gewichtig niet; maar men weet nooit waar het op uit draait - hij bracht liever den stoot niet dan wel toe, al moest hij zich dan ook, in het tegenovergesteld geval, met een paar carolussen vergenoegen.

De persoon welke nader kwam was niet alleen; men hoorde zelfs vier of vijf verwarde stemmen; men lachte, raasde, zong - het was, kortom, eene wezenlijke dronkenmanspartij welke naderde, en Burk, niet tot handelen geroepen zijnde, hield zich, altijd voorzichtig, achter eenen aardhoop en eenige struiken verborgen.

Weldra naderde de groep, voorafgegaan door twee fakkeldragers. De kolonel Fugger, door het volk 'den Fokker' geheeten, vrijheer von Polweiller, graaf von Eberstein en de verraderlijke Cornells Van den Ende gingen zwierend en zwaaiend, arm in arm; de graaf von Eberstein ging in het midden en had zijne spreuk *wir haben die Ehre zu zrichnen* dien avond zoo dikwijls herhaald, dat alles het onderste boven voor zijne oogen danste.

De duitsche kolonels roemden met stotterende tongen en afgebroken woorden der *königliche Mahlzeit*, die de Spanjool hen had opgediend; zij roemden den malvezij en den claret, zoo mild geschonken. Ja, die Spanjolen waren ronde kerels, en wie nog met die 'Schnurrpfeiferi' van 'Hunden' en 'Raubvögel' tegen hen durfde afkomen, zou weten dat de duitsche rapieren, voor de spaansche vrienden, in de bres zouden springen.

Burk luisterde met ingehouden adem; hij knoopte hier en daar eenige woorden aan elkander, en kwam tot de overtuiging, dat dien avond in het kasteel, het verbond tusschen de muitelingen van Sancho d'Avila en de duitsche troepen in de stad gelegerd, voor goed gesloten was. Hij lachte, de schurk, want in troebel water visschen was zijne voorliefde.

Zwierend, slingerend, liederlijk gingen de dronken kolonels voort, en op de hoogte van het kruis gekomen, werden zij zoo oorlogzuchtig, dat zij de rapieren trokken en gedurig al lachend, morrend of vloekend de twee fakkeldragers met de punt der degens in den rug zaten: eene aardigheid, die de twee bedienden van den kastelein,

door rechts en links te springen, moesten ontwijken. Gelukkig voor hen tuimelde nu deze dan gene kolonel in het zand en er was dikwijls veel tijds noodig om den gevallen weêr te been te helpen.

Burk volgde de groep op eenigen afstand; hij hoopte bij eenig onraad, zich wel onder de bescherming der kolonels te zullen kunnen stellen, ofschoon hij nog niet lang geleden Fugger erg had beet genomen en Polweiller, die hem eene ronde som schuldig was, hem gedreigd had zijne ooren een paar duim in te korten, de eerste maal dat hij den smid nog zou ontmoeten.

Ter hoogte van de St. Michielsabdij gekomen, had zich het eigenaardige karakter van ieder der dronkenlappen meer en meer geopenbaard. Von Polweiller was vriendschappelijk en aangedaan, hij weende; Fugger lachte, von Eberstein was oorlogzuchtig, en Van den Ende zag al die bewegingen uit den hoek van het oog aan, en berekende het voordeel, dat hij uit den toestand trekken kon. Die Brabanter had eene schurkachtige ziel! Het onderling goed verstaan was dan ook welhaast, hoe, dat zou moeilijk te bepalen zijn, tusschen de dronkaards verbroken.

Zeker is het dat kolonel Fugger aan zijn '*lieben Freunden*' spottend verweten had, dat zij op het kasteel een stuk hadden geteekend, waarvan zij den inhoud niet genoegzaam verstaan hadden, eene verklaring, welke von Eberstein onmiddellijk wilde doen vechten, Polweiller teêrhartig deed worden en die door Van den Ende met een grijnslach op de lippen werd aangehoord. De graaf wilde zich op allen wreken; hij wilde allen aan het spit rijgen, maar begon inderdaad te denken, dat Fugger wel de waarheid kon gezegd hebben.

Met donderende vloeken doormengeld maakte hij zijne kameraden, de kolonels, diets dat hij eindelijk zoo klaar zag als in zijn hoed, dat men hem had willen bedriegen; dat zij het waren die zijne soldaten in oproer gebracht en hem nu eene overeenkomst doen teekenen hadden, waarin hij misschien zijn ziel, zoo niet aan den duivel, dan ten minste aan de 'schouwvegers,' dat is aan de Spanjolen had verkocht, maar, '*Donnerwetter!*' hij zou het hun duur betaald zetten: kortom, de kaart was plotseling gekeerd.

Zoo verwoed sloeg de graaf met zijn rapier in het ronde, dat de kolonels het geraadzaam dachten, eene zijstraat te kiezen, te meer daar de versnelde stap der gilde wacht naderde en dat men in de schemering een ruiter hoorde, die, volgens den minst bedronkene, Van den Einde, de gouverneur der stad zelf was. Ook de twee fakkeldragers maakten gebruik van den oorlogzuchtigen aanval des kolonels, verlieten loopend de straat en keerden naar het kasteel terug.

Een hunner al te dichtbij door den razenden kolonel von Eberstein vervolgd, wierp zijne fakkel weg, ten einde alzoo des te beter in de duisternis te kunnen ontsnappen.

Toen de wacht en de ruiter stilhield, bemerkten beiden den graaf von Eberstein, blootshoofds, het rapier in de hand en half ineen gezakt, tegen den muur van een huis leunend. Hij werd bij den eersten oogslag herkend, doch de heer de Champaigney, want hij was het inderdaad, wendde met walg en droefheid het hoofd om, en reed snel door: hij had alles begrepen, of ten minste hij vreesde al wat noodlottig voor de verdediging der stad was.

De kapitein der wacht bood aan, den kolonel naar zijne woning te geleiden; doch de bevelhebber was zóó dreigend, zóó dwars, zóó opgewonden dat men hem weldra aan zijn lot overliet, en allengskens verwijderde zich de regelmatige stap der wacht, zooals ook de hoefslag van Perrenot's paard.

Burk had zich in al die bewegingen - en 't was wel noodzakelijk voor hem! - voortreffelijk schuil gehouden. Indien men hem dáár, niet verre van die zoo verdachte

kolonels gevonden had, zou men niet nagelaten hebben hem te vragen, wat hij zoo laat en zoo verre van zijn smidse, in de stad dwaalde? Nu vond hij, met veel tegenwoordigheid van geest, een middel om zich voortaan alle moeielijkheid van den hals te schuiven. Hij wachtte echter totdat er beweging aan den muur kwam, om zijn plan uit te voeren.

Von Eberstein richtte zich eindelijk op en maakte zich gereed heen te gaan, toen Burk, die de weggeworpen fakkel opgenomen en aangeblazen had, naderde en den dronken kolonel in het licht stelde, den hoed oprapte en hem dezen aanbood. De graaf rukte den hoed uit de handen van Burk en in plaats van dank, maakte hij zich gereed om al zijne vernederingen op den '*Schweinhund*' van een wapensmid te wreken, die overigens tegen de ordonnantie zondigde, met zoo laat rond te zwalken en dat verweet hem de kolonel ook onmiddellijk.

Burk ontsprong dan ook slechts met moeite het rapier van den kolonel, en hij ondervond dat zijn list om als vreedzaam fakkeldrager ongedeerd zijn huis te kunnen bereiken, juist niet van de fijnst gesponnen was.

Terwijl de wapensmid zich op dien min of meer gevaarlijken tocht bevond, werd andermaal de grendel der deur in de smidse, die met den klooster-eigendom in betrekking stond, weggeschoven, de deur zelve geopend en de non, ditmaal met eene kleine lantaarn in de hand, trad binnen; aan haren arm droeg zij een hengelkorf. Onbevreesd ging zij in de akelige smidse voort, in welke zij een uur te voren zooveel onheilspellende dingen had gehoord, doch zuster Bertha ging 'in den naam Gods' en van dat oogenblik vreesde zij niets. Wie kon haar deeren? Gewis de booze niet.

Alles was nu doodstil in het werkhuis, stil als een graf. Noch beneden, noch boven werd eenig gefluister gehoord en het bleek wel, dat met Burk ook de lachende duivels afwezig waren. Zelfs merkte men geen een der kabouters, welke de wapensmid beweerde in dienst te hebben, en die zijne rapieren en kurassen polijsten, terwijl hij in den *Swarten Arquebusier* teerde en smeerde.

De kloosterzuster trad recht op eene kleine deur aan, en er speelde een lichte glimlach om hare lippen, toen zij deze niet gesloten vond. Langs een moeilijken houten trap ging zij naar boven, en bereikte weldra een klein, armoedig verwaarloosd kamerke, waarvan eene kreupele tafel en een paar deels gebroken stoelen gansch de meubeleering uitmaakten.

Het licht van het lantaarntje, door de non eenigszins in de hoogte gehouden, viel in de openstaande alkoof, in welke een drietal kinderen, een dezer nog met de broodkorst door Burk toegeworpen, in het mollige vuistje, rustig sliepen. Zuster Bertha zette het lantaarntje op de tafel en luisterde. In het huis was alles stil; Burk moest uitgegaan zijn. Overigens, hoe dikwijls was zij, de goede zuster, gekomen wanneer zelf haar stiefvader in de kamer beneden lag te ronken, om de arme kinderen te verzorgen en te troosten!

Nu knielde zij een oogenblik voor de bedsteê neêr, vouwde de handen en bad voor de kleinen; dan maakte zij ze beurtelings wakker, en zoo vertrouwelijk waren kinderen en non met elkander, dat zij niet eens verschrikten bij het zien van die verschijning. Integendeel, de glimlach kwam die kleine bengels op het wezen; zij groetten zuster Bertha als eene vriendin.

'Ik had u al lang verwacht,' zegde de jongen met een ruw zwartlokkig hoofd; 'gij bleef zoo lang dat ik in slaap gevallen ben.'

'Spreek zachter, kind!' liet er de non op volgen.

'Hij kan ons niet hooren: *hij* is uit.'

‘Hij? zeg dan toch vader, kind-lief!’ onderbrak de zuster op lichtelijk berispenden toon; doch eerbied voor den vader was blijkbaar geene deugd van de kleinen Burk.

‘Wat hebt ge vandaag in den korf?’ vroeg een andere wijsneus.

‘Ik heb mijn brood niet geëten,’ zeide de derde, ‘omdat ik wel wist dat gij komen zoudt.’

‘Ik heb mijne sneê weggestopt,’ riep de zwartlokkige jongen lachend. ‘Geef ons wat beters, zuster Bertha.’

‘Eerst bidden!’ was het gebod en dit wierp eene wolk van verveling op de aangezichten der kinderen; maar toch gingen zij alle drie op de knieën in het bed zitten, vouwden de handjes saam en de oudste bad het ‘onze vader;’ doch middelerwijl staarden de anderen gedurig naar den korf.

De korf bevatte brood, kaas, appelkoeken en bier en terwijl de non voor het bed plaats nam, de lekkernijen uitdeelde en de wildzangen beurtelings liet drinken, gaven deze aan hunne kwaadpiterij vollen teugel. Dit echter moet gezegd worden, zij hadden het hart op de goede plaats en waren gehoorzaam als de zuster, door een woord, orde onder de woelgeesten stelde.

De twee jongste kinderen legden, moê gewoeld, weldra de hoofdjes op het kussen en sliepen rustig in, terwijl de oudste nog geruimen tijd met de kloosterzuster sprak en haar vertelde, dat de hopman del Torro, van het kasteel, dikwijls in de smidse kwam, en zijn vader ook van die van 't kasteel geld kreeg.

‘En waarvoor dan toch?’ vroeg de non.

‘Wel, als hij hun zegt wat er hier zoo al gebeurt.’

‘Hoe weet gij dat, kind-lief?’

‘Wel, dat heb ik gehoord terwijl ik in de smidse speelde, en ik heb het gezien, dat *hij* geld, veel geld had.’

‘Hebt gij daarvan buiten 's huis gesproken?’

De kleine schudde het hoofd.

‘Indien ik dat deed,’ zegde de knaap, ‘zou *hij* mij de ribben breken; maar aan u mag ik dat toch wel vertellen?’

‘Aan mij, ja; doch aan niemand anders.’

‘En binnen kort, heb ik *hem* hooren zeggen aan iemand die uit Aalst kwam, zal het hier soldatenkermis zijn, zooals te....’

ANTWERPEN IN BRAND. - Burk in hinderlaag.

‘Welnu?’

‘Zooals te.... dat woord is mij ontgaan.’

‘Te Maastricht misschien?’

‘Ja, ja, zoo was het wel.’ De non huiverde.

‘Hebt gij dat wel goed verstaan, kind-lief?’ vroeg zij met eene bevende stem, want de afschuwelijkheden welke de spaansche huurtroepen te Maastricht hadden gepleegd, waren iedereen ter oore gekomen, en al wat die kleine jongen in zijne eenvoudigheid vertelde, kwam met de vrees en den angst overeen, die velen, sedert eenigen tijd, in de stad Antwerpen het gemoed beklemden.

‘Wat is dat, eene soldatenkermis, zuster Bertha?’ vroeg het kind. ‘Zullen wij dan 's avonds vrij in de straat mogen dansen, hetgeen die booze hellebardiers van den schoutet nu altijd komen beletten?’

‘Ja, ja,’ mompelde de zuster in verstrooiing.

‘O, *hij* zegde dat het plezierig, recht plezierig zijn zou, en dat de andere toch zeker niet aan den dans ontbreken mocht!’ ging de knaap voort.

Een nevel dreef de non over de oogen. Burk, indien zij de woorden van den knaap goed verstond, moest inderdaad de Satan in persoon zijn! Doch neen, dat was schier onmogelijk, en de jongen zal slecht verstaan hebben.

Men hoorde eenig gerucht voor aan de deur der straat; de kleine Burk begreep dat zijn achtbare *hij*, terugkeerde en het beste wat hem te doen stond was - te ronken. Hij liet, nadat de zuster hem gekust, en hij onbeschaamd met de mouw de wang afgeveegd had, zich op het kussen vallen en scheen te slapen. De kloosterzuster raapte in haast alles saam, nam de lantaarn op en verliet behoedzaam langs den smallen trap de kamer, waar zij des avonds zoo dikwijls als een hemelsch wezen voor de ongelukkige kinderen harer arme moeder verscheen.

Toen zij beneden in de smidse kwam, stond Burk plotseling voor haar.

‘Ik had wel gedacht, dat ik u weêr hier vinden zou,’ spotte hij. ‘Hoe durft gij in dit huis des duivels komen, gij, vrome dochter?’

‘Is het dan het huis mijner moeder niet, Burk?’

‘Ja, maar sinds Burk hier meester is.....’

‘Gij weet wel dat ik kom om u te herinneren wat mijne moeder mij op haar sterfbed geboden heeft; gij weet wel dat ik het huis binnensluip om uwe arme kinderen zoo veel mogelijk te verzorgen.’

‘O, gij zijt een vrome ziel, ja, ja!’ grinnikte Burk; ‘gij zult die kleine wolven daarboven nog zoo tam maken als lammeren, maar ik had toch liever dat gij uwe wandelingen naar een anderen kant richten zoudt.’

‘Ik weet, Burk, dat ik u hinder.’

‘Dat is voor den drommel geen nieuws!’

De non had een waarschuwend woord op de lippen, een woord dat min of meer in betrekking stond met hetgeen het jongske haar gezegd had; doch zij durfde niet. Dat was immers haar den weg tot de woning afsnijden; dat was het kind aan de gruwelijkste mishandelingen blootstellen. Ook zegde zij enkel en alleen:

‘Als men niets doet dan goed, hindert ons niemand, Burk!’ en zij staarde den stiefvader, onder het uitspreken dier woorden, starlings in de oogen. Burk wendde het hoofd om en lachte gedwongen; doch een fijn waarnemer zou wel gezien hebben dat die woorden hem troffen.

‘Ook het goede moet men verborgen houden, fijn zusterke!’ spotte de wapensmid.

‘Ik wil niet met u redetwisten, Burk,’ hervatte de non; ‘laat mij u slechts herinneren dat de groote dag, de Allerzielendag, nadert en het op dien dag juist vijf jaar geleden is, dat mijne moeder de gewijde kaars in de wegstervende vingers had en ons allen vaarwel knikte. Ik bid u om haar, Burk, keer op dien dag in u zelven, denk aan haar, aan uwe kinderen, verlaat den weg dien gij bewandelt, wordt weêr christen, goed burger, eerlijk werkman.....’

Het overige ging in een langen schaterlach, die weêr, zooals in den vooravond, onder, boven, rechts en links, uit den zuigenden blaasbalg en uit het klinkende aambeeld, klonk, verloren. Burk kromde en wrong zich als een bezetene, en hoe moedig de non ook was, huiverde zuster Bertha andermaal en vluchtte, als zweepte men haar voort, uit de smidse.

De wapensmid staarde het zich verwijderend dwaallicht, de lantaarn, die de kloosterzuster in de hand droeg, achterna, en spotte:

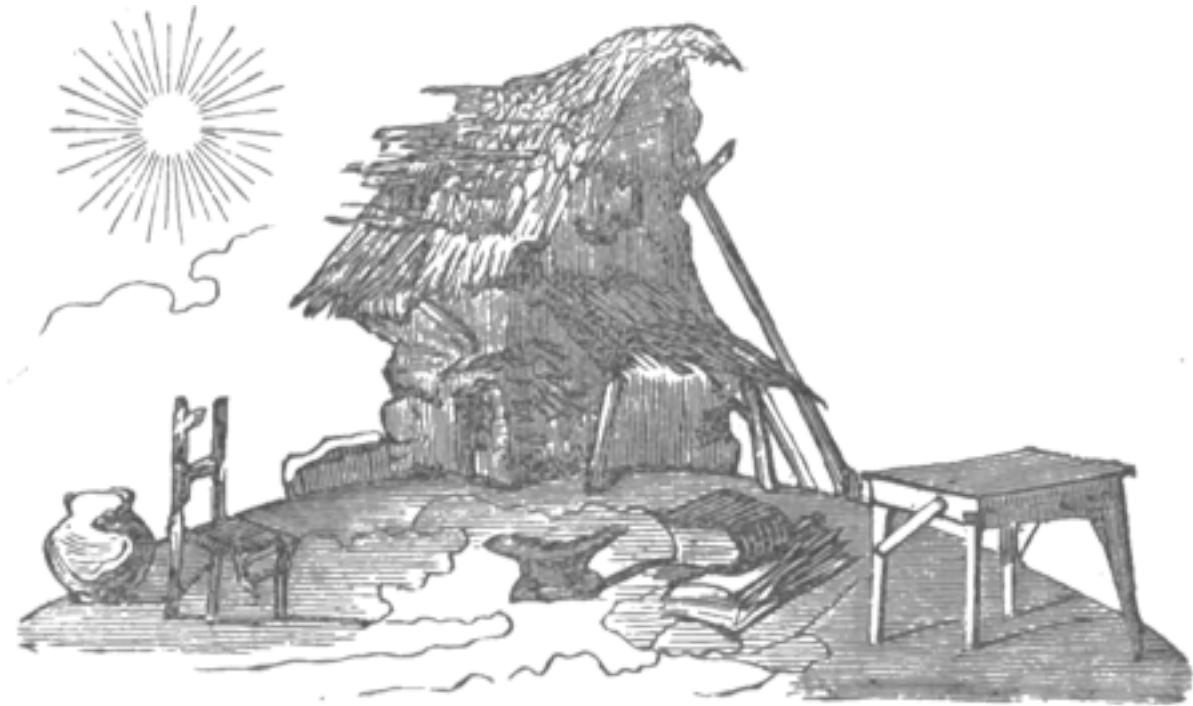
‘Hoe knap ik dan ook lachen kan, wordt die santinne toch om den drommel niet bang! Ja, moed zit er in die gekke, vrome meid, dat is zeker! Toch moet zij hier bij Burk niet komen. De muren zouden het haar vertellen, en als zij door mijn

buiksprekerij niet verjaagd wordt, dan zal ik haar ten laatste met vuist en voet: de deur moeten uitwijzen.'

Burk ging op zijne beurt den trap op en hoorde met eene innige voldoening de carolusguldens 'van die van 't kasteel' in den zak rammelen.

(Wordt vervolgd.)

Rebus n°. 2.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop en, voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

[Nummer 6]

DE DIENSTBODEN.

De dienstboden.

Weinige tooneelstukken hebben zooveel bijval gehad, als het stukje *de dienstboden* en toen de voortreffelijke schilder Boks zijn *chats partis, souris dansent* schilderde, moet hij aan dit geestige blijspel hebben gedacht.

De meesters van het huis zijn uit; de dienstboden zijn meester: Grietje komt schaterend van boven, Trinetje komt lachend van beneden, en Jan, de vroolijke Jan, nadert de twee dames

met behoorlijke strijkagie en houdt haar de presenteerdoosjes vol lekkernijen voor.

't Gaat voortreffelijk, en de twee dames laten zich den wijn en de bitterkoekjes goed smaken, als Mijnheer en Mevrouw plotseling binnenkomen. De feestvierders hebben nog niets bemerkt, en de binnentreders hebben volop tijd om het tafereel na te gaan.

Alleen de kat, die ook meê feestviert, heeft verraad bemerkt en springt van tafel, niet zonder daar de noodige wanorde achter te laten. Het tafellaken hangt deels op den grond, het tabouret ligt ten ondersten-boven; de kas met cigaren staat op het vloerkleed - maar Jan en de dames gaan voort met hunne *tienden* te heffen.

De uitdrukking der figuren is vol geest en leven. Voorwaar, de kunstenaar Boks is een fijn opmerker en wij begrijpen dat zijn schilderstuk een overgrooten bijval in de driejaarlijksche tentoonstelling te Brussel heeft genoten.

Het meisje met de ganzen.

Vele jaren geleden debuteerde hier, in de antwerpsche tentoonstelling, een duitsch schilder, met eene jaarmarkt, waarop hij de Jodentypen op eene merkwaardige wijze wist te schetsen. Die schilderij was het werk van den heer Knauss. Alles deed in dien kunstenaar een geestig en diepzinnig opmerker zien.

Wat echter aan dat tafereel ontbrak, was eene zekere frischheid; het onderwerp, wij bekennen het, bracht echter dat gemis wel eenigszins meê. Later merkten wij echter hetzelfde gebrek in andere schilderstukken van dien meester - want hij was een meester - op.

Vandaag moeten die, welke dezelfde opmerking maakten als wij, wel verwonderd zijn, dat het zoo frissche, lieve, rijk gestoffeerde tafereel 'het meisje en de ganzen' van dienzelfden Knauss is.

Kan men inderdaad iets liever en frisscher bedenken dan dat kind, in dat echt duitsche landschap geplaatst, en omringd door die malsche en welvarende ganzen? Dat doet ons aan het vaderland van Charlotte en Werther denken, en Goethe had een zoo naïef tafereel als Knauss ons levert, zeker niet versmaadt.

Men kan dit onderwerp zien, nogmaals zien, en men merkt, zoowel in hoofdonderwerp als in bijzaken, immer nieuwe schoonheden op.

Eene Londensche achterbuurt.

Zij, die nooit iets of wat van de londensche armenwijken gezien hebben, kunnen zich daarvan geen denkbeeld vormen. Denk echter niet, dat een tourist deze wijken, in haar geheel kent! Wie dit beweren zou, bleef aan de waarheid te kort. Een vreemdeling, zegt Byron, kan Londen niet begrijpen; een inwoner van die wereld, zeggen wij, kent haar zelf niet, en wat de volkswijken betreft:

'De donkere wijken van White Chapel, Wapping en Christ Church, zegt een schrift over Londen, zijn niet alleen aan de vreemdelingen, maar aan de Londenaars zelve minder bekend dan Rome en Konstantinopel.

‘In deze akelige achterbuurten wonen, allen op en boven op elkander gehoopt, al de door het lot misdeelden, al die wezens welke het aan onderkomen ontbreekt, en die tot dezen toestand door misdaad en ellende vervallen zijn.

‘Daar bevinden zich, onder de menigte ongelukkigen vermengd, die dieven, die beruchte *pick-pockets*, waardoor de engelsche politie, de schranderste van geheel de wereld, wordt om den tuin geleid. Daar brengt eene verwelkte jeugd: meisjes en knapen zonder ouders, kinderen uit de goot opgeraapt, vóór hun tijd door ontzedelijking, verlatenheid en honger oud geworden, den tijd in vadsige werkeloosheid door.’

In die wijken waagt men zich niet, zelfs niet bij klaarlichten dag, zonder van een vertrouwden gids vergezeld te zijn. Zij, die dan ook die armenwijk willen bezoeken, richten zich tot de politie.

Wat er te zien is? Dat kunt ge leeren uit het antwoord van een politie-inspecteur:

‘Komt morgen avond met uwe vrienden, ten tien uren hier bij mij en ik zal u alles laten zien, u overal brengen. Kleedt u zooals gij gewoon zijt, en behoudt gerust uwe horlogiën en porte-monnaies. In mijn gezelschap en dat mijner onderhoorigen, zal niemand een hand aan u slaan; het zal u aan niets ontbreken, en op plaatsen waar gij zelfs op klaarlichten dag zoudt beroofd worden, zal niemand u een haar van het hoofd krenken.

‘Komt, en ik zal u tot in de minste bijzonderheden de hollen der dieven en lichtekooien laten zien, hunne herbergen, hunne schouwburgen, hunne uitspanningsplaatsen, de gevangenissen waar we die lieden inplakken, die 's nachts op den openbaren weg worden opgenomen; de huizen waar dikwijls matrozen, werklieden, straatkunstenaars en schavuiten op en onder elkander gehoopt logeeren, en eindelijk de ellendige krotten, waar de vagebonden, de van koude verstijfde, van honger omkomende bedelaars, eenige uren rust en vaak hun laatste toevluchtsplaats vinden.’

Dat zegt reeds iets. Gustave Doré teekent ons een lorren- en voddewinkel of uitstalling, die in Houndsditch gehouden wordt. Recht schilderachtig, niet waar? Het is een der aantrekkelijkste teekeningen, die Doré sedert lang leverde.

De figuren, welke de kunstenaar op zijn tafereel plaatste, zijn een goed specimen van de bewoners; doch wat Doré niet weêrgeven kan, is de kleur, de vuiligheid, de smerigheid, de afzichtelijkheid, de wonderlijkheid van die menschen! Neen, geen pen kan die gescheurde en verkleurde jassen, die geblutste hoeden, die scheef en krom geloopt laarzen, schoenen, schoeisels van allen aard, beschrijven!

Geen penseel kan die wijven, die kinderen, soms half naakt, afmalen! Kousen en hemden zijn er onbekend. Neen, geen Dante, de grilligste dichter der wereld niet, zou kunnen uitvinden wat men daar ziet in verwilderde haarbossen, verwaarloosde kleedingen, wonderlijke gezichten!

Men moet dit alles zien, wij herhalen het, om er zich een klein denkbeeld van te vormen.

De keukenmeid. (Naar Gerard Dow.)

Meer dan eens waren wij in de gelegenheid een der meesterstukken van den nederlandschen schilder Dow te geven, doch nog nimmer een stukje waarin zich zijn tact en karakter zoozeer uitsprak. Uit zijne biographie, welke wij bij een van die gelegenheden gegeven hebben, zal men gezien hebben dat zijn eerste aanleg portret-schilderen was, doch dat hij dit weldra liet varen om zich geheel en al toe te

wijden aan de kunst om het dagelijksch leven met zijn lief en leed weêr te geven en in dat genre van de schilderkunst zien wij hem dan ook zijn genie ten toon spreiden op zulk eene wijze, dat juist om die doeken van zijne hand hij de Gerard Dow is geworden, waaronder hij bij zijne nakomelingen bekend is. Het waren geen grootsche of aandoenlijke tooneelen die hij zich tot onderwerp koos, noch fantaseerde hij onmogelijkheden; zijne modellen, hij had ze dagelijks onder de oogen. Hij ging eene wandeling doen door zijne vaderstad Leijden en deed wat men noemt zijn oogen de kost geven. Hij keek eenvoudig af wat er in de winkels van Leijden gebeurde, hoe de pepervrouw hare balans om laat slaan door haar vinger voor het zwikje der balans te houden, hoe de fruitvrouw bij kaarslicht de doorschijnendheid van hare eieren onderzoekt en zelfs in het geheimzinnig laboratorium van den stadsgeneesheer en barbier drong hij door. Als hij eene keukenmeid met eene mand groenten van de markt ziet terug keeren, het niet uitgegeven geld in hare hand natellende, misschien om een berekening te kunnen maken hoeveel er van in haar tasch zal glijden want zij heeft zeer goedkoop gekocht - dat ziet de schilder aan haar gelaat - dan is een onderwerp gevonden; op de markt staat hij stil om de gelaatstrekken der onnoozele halzen te beschouwen, die rond een kwakzalver, die levenselixir verkoopt, staan te gapen. Zijn opmerkend oog ontmoet overal onderwerpen, allen komen hem toevallig voor en zeker heeft de keukenmeid, die op een zomerschen namiddag bezig was haar potten en pannen af te wasschen, niet geweten dat de schilder haar afloerde, voor zij zich zelve op het doek gezien heeft, doch het is niet zeker te zeggen of het ooit gebeurd is; de kronijken melden er ten minste niets van.

Antwerpsche gedeporteerden.

In een boek dat reeds eenige jaren oud is, hangt ons de heer Orts, een schrijver die men zeker van geene voorliefde jegens de katholieken zal beschuldigen, het volgende tafereel op van den toestand dezer gewesten, tijdens de dagen der Sansculotten:

‘De vrijheden zijn zusters en aan elkander verbonden; deze kan niet dulden, dat er inbreuk op gene gemaakt worde. Een besluit van 4 brumaire beveelt de afschaffing der hoogeschool van Leuven, tot dan toegelaten. De seminaries worden gesloten.

‘Ieder dag kondigen de dagbladen aan dat nu dit, dan dat blad is afgeschaft; dat hier de kerken, daar de pastorijen zijn gesloten; dat ginder onze kerken en dezer meubelen te koop worden gesteld; dat alle openbare gedenkteekens, wier vorm of versiering eene koningsgezinde of godsdienstige herinnering hebben, worden vernietigd.

‘Ieder dag noemt men eenig priester of eenig publicist, welke naar genen kant der zeeën wordt gedeporteerd en de gelukkigsten zijn nog die, welke naar Oleron worden gebracht.

‘Te Brussel legt de kommissaris van het directorium den 11 november 1797, de zegels op St. Tergoelen, ofschoon de pastoor den eed heeft afgelegd, doch buiten den tijd door de wet bepaald.

‘Men dwingt de boeren nauwgezet het beloop der tienden, die zij vroeger aan de geestelijkheid betaalden, in de nationale kas te storten.

‘Kloosters, wier zusters weigeren heen te gaan, worden gewelddadig, op brutale manier, door de gewapende soldaten, leêg gedreven. Het volk, de dorpeling vooral, had zijn eeredienst voor den zondag behouden. Dat was een misbruik, hetwelk moest worden uitgeroeid, en dit onder eene grondwet welke de vrijheid van eeredienst proclameert.

‘Het schrikbewind,’ zegt Chateaubriand ergens, ‘dat alles in Frankrijk vermocht, heeft nooit den boer zijnen zondag kunnen doen vergeten.’ De Franschen poogden dit evenwel in België, zelfs bij middel van het schrikbewind. Een voorbeeld onder duizenden!

‘Aan de poorten van Brussel, te Alsemberg, weinige dagen vóór den oproer van 1798, knielden eenige arme pachters stilzwijgend rond de gesloten kerk. Zij baden, neêrgeknield op den grond van het kerkhof, waar het gebeente hunner vaders rustte. Hun hart vroeg aan de mysteriën van het graf, den moed en het vergeten, die het geduld, de kracht der zwakken, doen ontstaan. Verkleedde soldaten vielen, zonder zich te doen kennen, met stokslagen op die menigte en verjoeg haar, in naam der vrijheid.

‘Die welke spelen, werden niet beter behandeld dan die welke bidden. In een overwonnen land heeft niemand het recht te weenen of te glimlachen, tenzij op het uur dat de vreemdeling dit aanwijst.

‘Te Genappe hadden de jongelingen van verschillende dorpen, elkander tot een landelijk spel uitgedaagd. Het was een *ci-devant* zondag. Zij toch baden niet! Plotseling overviel hen eene brigade gendarmerie. Zonder eenige verwittiging kloppen zij er en ditmaal met de sabels op, nemen de spelers meê als oproerlingen, en verbieden de anderen hen te volgen, om voor de overheid, ten voordeele hunner vrienden, te kunnen getuigen.

‘Een beklag, aan de centrale administratie der Dyle gericht en geteekend door dertig notabelen, getuigt de waarheid dezer feiten.

‘Geen enkel innig gevoel, geene enkele overlevering worden geëerbiedigd. Gebruiken, geloof, vooroordeelen, genegenheid, herinneringen - alles wordt onder de voetzool van den overweldiger vertrap.

‘Men verbiedt ongenadig den klank der klokken, dan zelfs wanneer zij den dorpeling slechts het uur van werk en rust aankondigen. Zij

moeten zwijgen, die avondklokken, wier tonen zooveel geschiedenissen van jeugd en eigen haard vertellen!

Waarom? omdat wij in slavernij vervallen zijn.

‘De slavenmeester houdt er niet van dat de neger van den grond en den tijd droomt, waar en toen hij nog vrij was; hij wil niet dat hij de zangen van die dagen herhale. De herinnering aan vaderland en onafhankelijkheid is ongezond voor den meester...’

Het waren niet alleen de klokken die men zwijgen deed; men verbande ook den priester, zooals reeds gezegd is.

In een vroegeren jaargang hebben wij reeds een tafereel opgehangen, onder den titel van *Naar Cayenne*, hetwelk deed zien wat onze trouwe priesters te lijden hadden.

En echter ontbrak het niet aan protestatiën. Den 26. prairial jaar 5 (14 juni 1797) verklaarde onder ander de municipale administratie van Contich, aan de centrale administratie van het departement der Beide-Nethen, dat zij de voorgeschreven maatregels van vervolging niet in voege had gebracht, omdat zij deze strijdig met de vrijheid beschouwde.

Wij vreezen, zegden deze moedige mannen, dat het volk tegen die maatregels in opstand kome, aangezien het zeer goed weet dat de grondwet de vrijheid van godsdienst toekent.

‘Het volk zegt luid,’ zoo meldt dat stuk: - ‘onze priesters hebben ons altijd geduld en onderwerping voorgehouden; hun voorbeeld heeft hunne woorden bevestigd - waarom wil men ze dan lastig vallen? Heeft men onze priesters en onze godsdienst niet reeds meer dan te veel vervolgd; moet men ons nog onze priesters afnemen?’

Die kreet van het volk, werd door de municipale administratie bevestigd; ‘wij moeten inderdaad opmerken,’ zeggen zij, ‘dat onze priesters het wantrouwen, dat deze wetten hun toekennen, niet verdienen; hun stichtelijk en altijd vreedzaam gedrag, staat borg voor hen en wij zelf zouden hunne waarborg willen zijn.’

De republiek luisterde niet; zij schond de vrijheid, zij stichtte oproer en wanorde; zij bracht een zoo groot wantrouwen jegens haar te weeg, dat zij niets meer telde dan vijanden.

De geestelijkheid maakte zich zooveel mogelijk uit de voeten; velen bleven maanden en maanden verborgen nu in dit, dan in dat huis; kwamen slechts verkleed uit den schuilhoek en dienden 's nachts de HH. Sacramenten toe.

In eene goed gesloten kamer, soms in een stal of schuur, werd het Misoffer, in het hol van den nacht, opgedragen.

Men was zoo traag, in de provincie Antwerpen, om de wet toe te passen, dat den 27. oktober de centrale administratie der Beide-Nethen door de kommissarissen Van Boom en Van de Becker, werd aangezet te beletten, dat er nog Mis gelezen werd te Aartselaar; verder moesten de refractaire priesters worden opgespoord.

Het getal aangeklaagde geestelijken was groot; de gendarmen zaten ze ten allen kante op de hielen. Hier gelukte men er in de hand op hen te leggen, daar waren zij ontsnapt, ginds werden zij met levensgevaar door burgers en boeren verdedigd.

Den 3. januari 1798 werd de kanunnik van Eupen, dezelfde die in 1790 secretaris van het belgische congres was geweest, opgespoord door den kapitein-kommandant der gendarmerie. Van Eupen was verwittigd, sliep nooit ten zijnen huize in de Pelgrimstraat, doch werd niettemin aangehouden, ofschoon niet door de gendarmerie.

Deze werd verwittigd, op het oogenblik dat de opsporing plaats had, dat hij in het gemeentehuis gevangen werd gehouden, waarop de kommandant last gaf *de le conduire au commandant de la gendarmerie de Malines, pour de là, conformément au requisitoire précité, être conduit de brigade en brigade à Rochefort.*

Alzoo gelijk een dief.

Een andere kanunnik, doch van het kapittel van de St. Jacobskerk, de eerw. heer van Camp, ontsnapte aan de nasporingen van denzelfden kommandant.

Een kanunnik van de hoofdkerk, de eerw. Scaille, een zeventigjarige grijsaard, liep der *edele* republiek insgelijks in den weg.

Toen de kommandant der gendarmerie Caussin, in gezelschap van den kommissaris van politie Somers, het huis naderde waar de kanunnik woonde, verliet deze dit huis langs achter.

Somers beweerde den kanunnik, toen men belde, door het raam te hebben zien loeren. Men dacht dus wel zeker hem te kunnen snappen. Na herhaalde malen vruchteloos gebeld te hebben, deed men een gendarm door een venster binnen kruipen.

Gansch het huis werd onderzocht; doch men vond niets. Eene leer, welke achter tegen den hofmuur stond, deed vermoeden dat Scaille langs daar ontvlucht was. Twee gendarmen bewaakten de woning, totdat de vrederechter de zegels zou gelegd hebben.

In den *Annuaire Ecclésiastique* vinden wij echter vermeld, dat Scaille eenigen tijd nadien aangehouden werd; den 1. februari 1799 zat hij nog in de citadel van Antwerpen gevangen.

Ter oorzaak van zijn hoogen ouderdom en gebrekkelijkheid, waaraan hij leed, kreeg hij machtiging, onder borg, naar zijn woonhuis terug te keeren.

De wachtmeester der gendarmerie Lemaire en de politie-kommissaris Hermans, haalden den 7. januari 1798, den deken van Turnhout, Van der Sloten uit zijne pastorij en brachten hem naar de stadsgevangenis, van waar hij naar het land der ballingschap ging.

Even gelukkig waren Caussin en Somers (hooger vermeld) te Antwerpen, toen zij den deken van het kapittel en handelend vicaris, in afwezigheid van den bisschop, den eerw. heer Werbrouck, aanhielden, en hem van brigade tot brigade naar Rochefort geleidden.

Te Rochefort moest de deken naar zijne bestemming, het land der ballingschap, worden ingescheept.

Een aantal huizen, door verspieters aangeduid als zijnde de schuilplaats van priesters, werden doorzocht, en de verslagen door de gendarmerie opgesteld onder de schoone woorden van *liberté* en *égalité*, getuigen dat men wilde dieren niet erger kon najagen, dan die weerlooze priesters.

De pastoor van Deurne, kloosterling der St. Michiels-abdij, de eerw. heer Seerwart, werd nagespoord tot op een buitengoed van den heer Cambier.

Op verklaring van de gebourvrouw Theresia Goddefrooy, dat de pastoor slechts een paar dagen op het buiten vertoefd had en toen was heengegaan, togen zij heen.

Welnu, vrouw Goddefrooy wist zeer wel, dat de pastoor zich nog in de gemeente schuil hield. In eene nota van meergemelden *annuaire* lezen wij:

‘Maria Theresia Goddefrooy stierf te Deurne den 16. februari 1856, in den ouderdom van 86 jaar. Zij heeft, tijdens de godsdienstvervolging van 1797 tot 1802, groote diensten bewezen. Bescheiden tot het hoogste punt, wist zij altijd waar de

pastoor verborgen zat; deze verliet, zoolang de vervolging duurde, de gemeente niet, en zij verwittigde hem telkens als een parochiaan zijne diensten noodig had.'

Godfried Hermans, laatste abt van Tongerlo, te Vorst in de Kempen geboren, en die reeds eene gewichtige rol in de brabantsche omwenteling gespeeld had, ging de grenzen over en stierf den 13. juli 1799, te Haren, in Noordbrabant. Die provincie werd overigens de wijkplaats voor vele bannelingen.

Geen enkel banneling klopte te vergeefs aan de deur van een Noordbrabanter, die zoo trouw aan zijne godsdienst was en nog is. Dat ondervond ook de abt Hermans.

Laat ons ten slotte opmerken, dat aan dezen abt het behoud en de voortzetting van het werk der Bollandisten, op het einde der verleden eeuw, te danken is.

De deken van Gheel, Van Peteghem, die van Moll, Van Dongen; de pastoor van Groot-Willebroek, Costers, en zijn onderpastoor; de pastoor van Puers, Panny; de pastoor van Grobbendonk, Verheyen; de pastoor van Geerle, Adriaan Oomen; de pater-recolet Cleerens, te Turnhout; de pastoor van het Beggijnhof te Lier; de pastoors van Duffel, Hove en Aartselaar wisten, even als zooveel anderen, aan den willekeur te ontsnappen.

Priesters, die stokoud waren en zelfs geen dienst meer konden doen, waren niet zelden in de verbanning begrepen.

Zoo moet de luitenant der gendarmerie, te Antwerpen, *citoyen* Gembervant, verklaren, dat hij zekeren priester De Vries moest oplichten, die in de Kloosterstraat N°. 1830, bij de gebroeders Molijn woonde.

Welnu, die priester was 72 jaar oud en sedert jaren lijdende aan de jicht, zoodat hij zijne functiën niet meer kon waarnemen! Het was hem dan ook onmogelijk de gendarmen te volgen, die zich vergenoegden eenen gendarm ter zijner bewaking achter te laten.

Dit had plaats den 26. januari 1798, en den 3. maart 1798 zat er de gendarm nog!

Onder dagteekening van 31 mei 1798 werden niet minder dan 65 priesters, in verschillende plaatsen, doch vooral te Antwerpen zelf, aangeduid om gedeporteerd te worden.

De meesten werden niet gevonden.

Te Gheel werd echter door de pachters een bloedige weêrstand geboden. Drie geestelijken moesten worden aangehouden. De gendarmerie was te been. Aan het huis van den kruidenier Aerts, bij wien zich twee minderbroeders van Herenthals schuil hielden, stond een gendarm op post.

Bij het opzoeken van den onderpastoor Hannes, vond men in gemeld huis, gemelde kloosterlingen, tegen welke geen bevel van aanhouding bestond.

De kommandant wilde echter tot deze overgaan; doch de onderpastoor bewees hem het onwettige van dergelijke handelwijze.

Het volk, zeer verontwaardigd zooals overal, schoolde saam, greep den gendarm aan die ouden op wacht stond, diende hem eene duchtige afstraffing toe en joeg den kommissaris op de vlucht.

De drie geestelijken hadden op dat oogenblik gemakkelijk de vlucht kunnen nemen, doch zij waren sterk door hunne onschuld en bleven ter plaatse. Zij hadden ongelijk!

Toen de gendarmen met versterking opdaagden, grepen zij de kloosterlingen, als zijnde zij de opstokers der beroerten, en brachten hen naar de gevangenis.

Het is dan ook in dien zin dat het rapport gedagteekend ‘Gheel 26 prairial jaar 6’ is opgesteld.

Volgens *citoyen* Jalhe, waren Aerts en de verschillende geestelijken, heimelijk buiten gekomen, gewapend met geweren, stokken *et autres instruments*; zij vielen op den gendarm, sloegen en ontwapenden hem en lieten hem voor dood liggen.

Daarna vervolgden zij den kommissaris, die in een korenveld vluchtte en er zich versteken hield. De *brigands*, zegt het rapport, lieten het bij dien aanval niet, maar deden een tweeden op de gewapende macht der republiek, en ontwapenden zelfs den luitenant der gendarmerie.

De gendarmerie van Westerloo bracht de priesters naar het gevangenhuis van Turnhout; de municipaliteit vergaderde zich, nam maatregels, de kommissaris, *vrai citoyen les promulgue et y joint un discours*, en alles keert tot de orde terug.

Wat de aangehoudenen betreft, in het arresthuis opgesloten, deze werden door het *directoire exécutif* den 2. thermidor jaar 6, tot de deportatie veroordeeld.

Waarom? Omdat de handelwijs dezer monniken altijd, zoo luidt het vonnis, in oppositie is geweest ‘*avec les principes du gouvernement républicain, dont ils sont les ennemis déclarés et contre lequel ils se sont unis en rébellion ouverte.*’

Van bewijzen dezer beschuldiging is, natuurlijk, geen spraak.

Den 20. juli 1798, of 2 thermidor jaar 6, gaf men een aantal verbanningsdekreten uit, allen betrekkelijk op priesters en kloosterlingen, in en rondom onze stad.

Al die republikeinsche willekeurigheden deden het volk samenscholen en juist die samenscholingen werden nieuwe beschuldigingen tegen de geestelijken.

Ziehier wat van hen in de verbanningsbesluiten gezegd wordt: ‘geen enkel van hen heeft den eed, door de wet geëischt, afgelegd; zij worden daarenboven beschuldigd heimelijk de eeredienst uit te oefenen, het volk tegen het gouvernement op te ruïen, de ongehoorzaamheid aan de wetten der republiek te prediken, de hoofden dweepziek te maken en te dien einde oproerige schriften uit te deelen; verder de beëdigde presters te vervolgen, het volk af te leiden van dezer eeredienst en heimelijke altaren en bidplaatsen, in tegenstrijdigheid met de wet, op te richten.’

Ziehier nog een dekreet, door het centraal bestuur der Beide-Nethen, onder dagteekening van 19 messidor genomen, om over te gaan tot een huisonderzoek bij de zusters Moretus, bij Van Hal en Van Eupen:

‘Hij zal in deze huizen de nauwkeurigste onderzoekingen doen, en iedereen aanhouden die vreemd aan het gezin en wier paspoort niet in regel is. Alle niet beëdigde priesters zullen insgelijks voorloopig worden aangehouden, totdat het bevonden wordt, dat hij op geen enkele lijst van gedeporteerden gebracht werd.

HET MEISJE MET DE GANZEN.

‘Kortom, het bestuur berust in den ijver en de voorzichtigheid van gezegden municipalen officier, om den maatregel ten volle te doen gelukken, en waarvan het doel is de terugkeerende *émigrés*, de agenten van Engeland, de terugkeerende

gedeporteerde priesters of die voor de deportatie bestemd, de *engorgeurs*, *brigands* en opperhoolden van *chouans*.’

Den 4. november 1798 verscheen een decreet, waarbij 1978 priesters uit het departement der Beide-Nethen voor de verbanning werden aangeduid.

Men ziet aan die onvolledige opgaaf wat de priesters, wat de Kerk, wat de geloovigen onder die zoo *gezegende* republiek van 1793 te lijden hadden.

Russische bannelingen.

In Humboldt's reize door Rusland vindt men eene korte beschrijving van een transport bannelingen naar Siberië, dat zeer merkwaardig is. De reiziger ontmoette 60 à 80 personen, zoo vrouwen als meisjes, die allen naar het rampvolle Siberië werden overgevoerd.

Wel is waar gingen zij vrij over den weg, doch zij hadden zich ook slechts aan lichte misdrijven schuldig gemaakt. Zijn het integendeel groote plichtigen, dan gaan zij van weêrskanten aan eene koord, waaraan een der handen is vastgemaakt.

Deze laatste transporten worden door Baskieren te paard, met lans, boog en pijl gewapend en in pelsen mantels en spits oplopende mutsen gekleed, begeleid. In de nabijheid van elk station, welke stations zoo wat 30 nederlandsche mijlen van elkander gelegen zijn, vindt men houten huizen langs den weg.

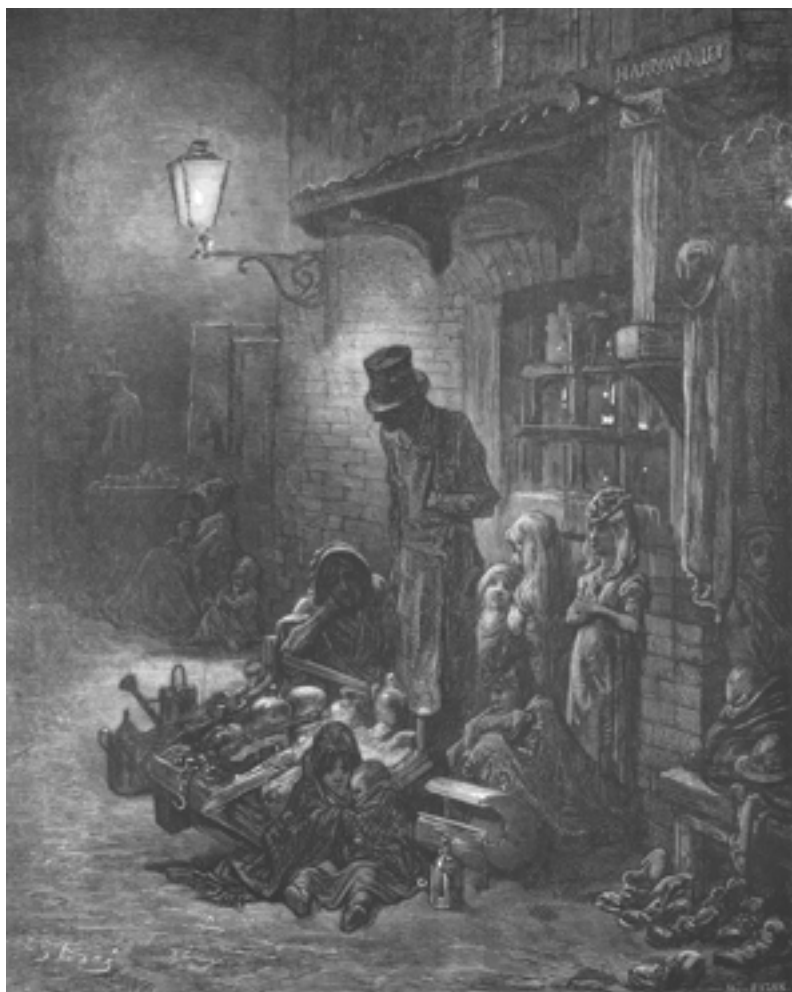
Deze huizen zijn met sterke palisaden omgeven, en dienen den bannelingen tot nachtverblijf. Om de vier dagen hebben zij daarenboven één dag rust.

Cottrell, een Engelschman, heeft in 1840 Siberië bezocht; hij volgde van Moskou af tot in gemeld

ijsland, een escorte bannelingen en vond niet dat zij zoo hardvochtig behandeld werden. Cottrell moet echter bekennen, dat, door de dagelijksche afwisseling van bevelhebbers, er wel eens een wreede en boosaardige kommandant kan gevonden worden.

Die veronderstelling is meer dan eens als waarheid aangeteekend. Meer dan een reiziger hangt het smartelijkste tooneel op van wat de ongelukkigen - niet zelden onplichtigen - te verduren hebben.

De bannelingen worden door soldaten begeleid. Een aantal leden der familie van de veroordeelden mogen deze laatsten vergezellen, en heeft de banneling daartoe middelen, dan mag hij eene sleê huren, om zich te doen transporteeren. De som, welke hiervoor vereischt wordt, is slechts gering.

EENE LONDENSCH E ACHTERBUURT. (Naar Gustave Doré.)

Heeft de banneling geene middelen, dan moet hij den langen weg te voet afleggen. Met lichte ketenen, die slechts een pond wegen, worden de getransporteerden aan elkander vastgemaakt, en dit laatste gebeurt, naar verkiezing van den patiënt, aan de handen of aan de voeten. De marsch duurt niet langer dan zes of zeven uren daags.

Hoe dieper men in het land komt, zegt Cottrell, hoe beter de huizen, tot nachtverblijf dienende, ook worden. Den banneling wordt een klein daggeld toegelegd, hetwelk uit een algemeen fonds voortkomt, en welk laatste door de milddadigheid der inwoners aanzienlijk vermeerderd wordt.

Nieuwe boeken.

De Heiland van Frans Willems is wel juist geen nieuw boek, maar die dichterlijke bespiegelingen hebben reeds een tweeden druk beleefd. Voor hen die het boek van Willems nog niet kennen, deelen wij den VIII^{en} zang meê.

VIII.

Zalig, die vervolging lijden om
de rechtvaardigheid.

Vervolging lijden om het goede.....

Ja, dat is aller braven lot.

In 't Eden is de strijd begonnen

Van Satan tegen 't rijk van God.

Sinds duurt hij voort door alle tijden:

Al wie het goede wil, moet strijden

Ten zegepraal op 't helsche rot.

De Duivel zoekt den val van Adam,

Wijl deze God mint en ontziet;

En Kaïn doodt zijn broeder Abel,

Die aan den Heer reine offers biedt.

Zoo ziet men in 't vervolg der dagen

Den booze alom de deugd belagen,

Zooals het heden nog geschiedt.

Doch - zalig, die zoo onrecht lijden!

Aan hen behoort het Hemelrijk..

Gij, Jesus, leedt zoo heel uw leven;

Nooit was er smart aan de uw gelijk!

Ook schitteren nooit roemvoller glansen,

Dan die uw godlijk hoofd omkransen

Ten Hemel in uw glorierijk.

Vervolging lijden om het goede,

Belasterd zijn om uwen Naam,

Dit was het lot van uwe Apostlen,

Van uw discipelen al te zaâm,

Het lot van elken waren christen,

Dien men ook nu, met alle listen,

Berooft van aanzien, eer en faam.

Ja, schandig, vuig en helsch laaghartig

Wordt thans uw priesterschaar bespot,

En daân, te snood zelfs om te noemen,

Schrijft men uw dienaars toe, mijn God!

Helaas! hebt Gij hen dan vergeten,

En laat Gij hen, in 't slijk gesmeten,

Maar hooploos zuchten in hun lot?...

O neen, uw arm is immer machtig,

En eeuwig duurt uw heilig woord:

‘Ik ben met u ten allen tijde,

En niets vermag de hellepoort!’

Dit woord, O Heer, zal ons versterken,

Tot Gij ons toont, door zichtbre werken,

Dat u alleen de macht behoort.

Schept moed dus, vrome priesterscharen!

Betrouwt in de Almacht van den Heer!

Uit martlaarsbloed zijn wij gesproten;
Uw bloed wekt nieuwe christnen weêr.
Schept moed, uw loon is groot hierboven;
Daar hoort men reeds Gods Almacht loven
Door hen, die stierven tot hare eer.

Schept moed en blijft getrouw in 't strijden:
Gij zijt het zout en 't licht der aard'.
Behoudt uw kracht, verspreidt uw luister,
Slechts dan zijt ge uwen Meester waard.
Laat overal uw deugden schijnen,
Wordt heil'ger door de zielepijnen,
Waarmeê u 't helsch gespan bezwaart.

Rijst op in al uw macht en grootheid;
Vertoont den waren christenmoed.
Wat ook de boosheid u moog smeden,
Vergeldt het kwaad alleen met goed!
De Kerk zal eenmaal zegepralen
En luistervollen roem behalen,
Hoezeer ook nu heur harte bloedt.

Zij was altoos het heil der volken,
De bron van wat beschaving heet,
Zij, die alom de wilde menschheid
Voor 't ware licht ontwaken deed.
In 't brandend Zuid en 't barre Noorden
Zingt thans de Kerk in vreugdakkoorden:
'Lof Jesus, die ons nooit vergeet!'

Zoo klinkt Gods naam op gansch het aardrijk,
Zooals het Jesus heeft voorzegd.
Geeft dus geene acht op smaad en laster:
Gelijk de Meester, zoo de knecht!
De Meester leed, wij moeten lijden,
Maar immer met de waarheid strijden
Voor Godsdienst, Vaderland en Recht!

**Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.**

(Vervolg.)

V.

Belofte van beterschap.

Toen graaf von Eberstein den volgenden dag, vrij laat in den voormiddag, zijne roes had uitgeslapen, wist hij niet juist meer wat er in de braspartij op het kasteel was voorgevallen, evenmin als hij zich recht duidelijk het gebeurde in de straat te binnen bracht.

Wel was er, in het diepst van zijn gemoed, iets onrustigs, doch dit weet hij deels toe aan den buitengewonen toestand na dergelijken avond en nacht, die hem eigen was. Immers, von Eberstein was overtuigd dat hij altijd, zoo dikwijls de roemer ter

tafel kwam, buiten schreef liep en in die bedwelming schier immer feiten pleegde, over welke hij nadien berouw gevoelde en die hem dit of dat verwijt op den hals haalden.

Zou het ditmaal andermaal zóó zijn? Die onzekerheid, die onrust plaagde den kolonel eenigszins, en hij ging uit om eenige verstrooiing te ontmoeten en zich te overtuigen, of dit gevoel geen waren grond van bestaan had; hij ging naar mijnheer Sedgraves en vond Gertruda in de gewone huiskamer.

Voor het venster, hetwelk uitzicht had op een tamelijk ruimen hof, wiens boomen nu echter van gebladerte ontdaan waren - voor het venster en met den rug naar de deur gekeerd, stond het meisje, en scheen zich met een paar bloemen in potten bezig te houden. Eigenlijk hield zij zich met niets bezig, tenzij met hare gedachten. De kolonel, zoo rood als hadde hij het keukenvuur geblazen, had reeds een paar stappen in de kamer gedaan, voordat Gertruda, door het gerucht, uit hare mijmering werd opgewekt, en toen zij zich plotseling omkeerde en een schreeuw van verrassing liet hooren, riep zij tevens uit:

‘Hoe, de heer graaf von Eberstein zelf?’

‘Verwondert dat *meine liebste* Truda?’

‘Ja en neen, heer kolonel. Zet u, als ik u bidden mag!’ - En het meisje schoof den leuningstoel met lagen vierkanten rug eenigszins dicht bij tafel en houtvuurtje.

Toen de kolonel zijn mantel en hoed op een der stoelen geworpen en zich neêrgezeten had, bemerkte hij dat Gertruda's aangezicht doodelijk bleek was, en hare oogen er min of meer rood uitzagen.

‘Maar wat zie ik,’ zegde de graaf, ‘heeft mijne toekomstige nicht verdriet gehad? Zou het misschien die *Spitsbube* van een Hugo zijn, die u het leven onaangenaam maakt?’

‘O neen!’ onderbrak het meisje.

‘*Donnerwetter*, ik zou hem in dat geval met de punt van het rapier in de lenden zitten! En wie dan, zoo het uw verloofde niet is, *liebste Sinnkraut*?’

Het meisje keerde zich andermaal om en plaatste zich weêr voor het venster, het hoofdje pruilend gebogen. De kolonel stond op, kwam naast haar en zegde:

‘Zult gij eindelijk bekennen wie de booze man is, dien uw toekomstige *Ohm* straffen moet, stout *Mädchen*?’

‘U zelve!’ antwoordde Gertruda, en er lag ditmaal strengheid in het anders zoo zoetblauwe oog, waarmee zij den kolonel aanstaarde.

De man onthutste zichtbaar; hij dacht aan den verloopenen nacht, aan de braspartij op het kasteel, aan het geteekend stuk en voegde er in zich zelve bij: ‘Ja, ja, ik zal de zaak weêr verbruid hebben.’

‘En mag ik weten waarom, mijn lief *Gimpelken*?’ want op zekere oogenblikken gaf de kolonel gaarne lieve bijnamen, ofschoon deze laatste dubbelzinnig was, en men niet juist wist of het woord zotskapken of wel goudvinkske, eene zinspeling op het blond gouden haar van Gertruda, zeggen wilde.

Het meisje zweeg een oogenblik en sloeg de oogen neêr.

‘Ik weet niet of het mij past den genadigen heer overste te ondervragen?’

‘En waarom niet?’ en de kolonel, met de ellebogen op het venster leunend, lachte gul.

‘Is de heer kolonel gisterenavond niet in het kasteel geweest?’

‘Voorzeker, *meine Dotterblume*, mijne goudsbloem.’

‘Ik meende dat de heer kolonel mij gezegd had, dat hij het Maranennest moest schuwen als de pest!’

‘Drommels ja, dat heb ik u gezegd, dat heb ik inderdaad beloofd; maar daar binnen huizen goede en vroolijke zielen.’

‘Ik beoordeel hen niet, maar u zelf, kolonel, hebt mij gezegd, dat men zich voor menschen als de kastelein Sancho d'Avila, de Roda, Gonzago, Verdugo en vooral dien del Torro, wachten moest.’

De kolonel mompelde iets tusschen de tanden en zijn aangezicht betrok; hij was gebelgd dat dit kleine ding hem zoo ongenadig durfde bestraffen.

‘De kolonels Fugger, Polweiller en die hatelijke Cornelius, hebben u naar het kasteel gelokt om u, onder het ledigen der kroezen, in hunne netten te vangen.’

‘Mij in hunne netten vangen, mij?’ riep de kolonel, erg gestoken in zijne eigenwaarde. ‘Mij?’

‘Duid mij dat woord niet ten kwade.....’

‘Mij in het net vangen?’ morde hij nog en ging met rood gezicht, doch met gebogen hoofd, eenige stappen in de kamer heen en weêr.

‘Laat mij zeggen dat men misbruik heeft gemaakt van uwe goedwilligheid,’ hervatte Gertruda.

Het woord was nog kwetsend voor den graaf, juist omdat hij wel vreesde andermaal schuld te hebben.

‘Hoe weet ge, Gertruda, dat ik in het kasteel geweest ben?’ zegde von Eberstein op een wat gematigder toon.

‘Ik weet het van den heer de Champaigney; ik ben gisteren ten uwen huize geweest, om u te waarschuwen, doch men had u reeds, vreezende dat wij waakten, van huis weggelokt.’

‘De jonge van Varick was gekomen.....’

‘Juist, gezonden door del Torro. De list van die van 't kasteel, aangemoedigd door de duitsche kolonels, is ten volle gelukt.’

De kolonel werd somber en zich weêr in den leuningstoel zettende, liet hij het zware hoofd in den palm der hand zakken.

‘De heer kolonel heeft in het kasteel een stuk onderteekend en zijn handteeken zelfs met eed bekrachtigd.’

‘Met eed?’

‘Zonder twijfel.’

‘Ik herinner het mij niet.’

‘'t Is echter zoo.’

‘Wel mogelijk..... Wie weet..... Ja, daar hangt mij iets van in 't hoofd.....’

‘Dat stuk was in het spaansch opgesteld, eene taal die de heer kolonel niet erg machtig is, hij late mij toe dit te zeggen.’

‘Dat is waar!’ en von Eberstein zag strak op de tafel.

‘Het is opgesteld in eenen vorm, die het document nog onduidelijker maakt voor iemand, die, gelijk de dappere overste, gewoon is kort en bondig te bevelen.’

‘Maar..... *Donnerwetter!*’

Dat laatste woord was echter den kolonel ontsnapt; want in tegenwoordigheid van Gertruda moest hij zich van al die ‘soldatenwoorden’ ontwennen, en hij deed het ook; want voor het blonde meisje was die ruwe soldaat gedwee als een lam. Ditmaal scheen zij echter op dat woord geen acht te geven.

‘Maar wie heeft u al die bijzonderheden verteld?’

‘Personen, die het wel meenen met u en met de stad.’

‘Zij hebben goede spionnen. En weet gij ook wat het stuk behelst?’

Het meisje zag den kolonel strak in het oog en de fijne lippen samen nijpend, knikte zij herhaalde malen met het hoofd.

‘Zoo?’ vroeg andermaal de kolonel en zijn hart klopte van onrust. ‘Wil de *schöne Dirne* mij zeggen, wat er in dat stuk opgenomen is?’

‘De heer kolonel heeft gezworen en geteekend, dat hij in alles en altijd, vriend zal zijn met die van het kasteel en hen dus in niets zal

dwarsboomen, wanneer zij het zullen wagen eenen aanval op de stad en hare bewoners te doen.'

'Zou er dat in staan?' vroeg de kolonel verwonderd.

'Voorzeker, dat is de letterlijke en duidelijke gevolgtrekking van de woorden des contracts, en indien de heer von Eberstein zich zijne vroegere verklaring, aan den heer gouverneur gedaan, wilde herinneren, zou hij moeten bekennen dat verklaring en contract met elkander juist niet overeenkomen.'

'Maar ik versta die overeenkomst zóó niet.'

'Zeer mogelijk; maar het contract bindt toch de handen van den dapperen kolonel, indien deze de huurtroepen van het kasteel zou willen beletten in de stad te vallen.'

'Onmogelijk!'

'Integendeel, het contract gaat verder.'

Von Eberstein lichtte het aangezicht op, dat rood als vuur was en er tamelijk verlegen uitzag.

'De heer kolonel heeft zich verbonden, de burgerwacht in de stad te ontwapenen, de wapens aan die van het kasteel te overhandigen, en de burgerij alzoo in de onmogelijkheid te stellen zich te verdedigen, wanneer het den oproerigen soldaat, versterkt door die van Lier, Aalst en andere steden, zou believen de stad last aan te doen.'

'Dat heb ik niet geteekend!'

'En huichelend heeft men bij die bepaling gevoegd, dat alzoo iedereen, soldaat en burger, rustig binnen de grenzen zijner werking blijven kan.'

'Dat is eene *abscheuliche Geschichte!*' riep de kolonel, inderdaad verwonderd dat zijne toekomstige nicht beter wist wat er omgegaan was dan hij zelf.

'Het contract gaat nog veel verder!' zoo liet zich op dat oogenblik eene mannelijke stem hooren, welke die van Gertruda afsneed. Het was die van den heer Sedgraves, welke de wenkbrauwen gefronst, en blijkbaar in onrustige en verre van aangename stemming, de kamer binnentrad.

De kolonel zag op en vond geen woord om den spreker eenige afleiding te geven, en nadat deze, op zachter toon gezegd had: 'goeden morgen, heer graaf,' en zich in den leuningstoel had neêrgezet, vatte hij andermaal het woord op:

'Ja, het contract gaat nog veel verder; want de oversten, bevel voerend over de duitsche regimenten binnen de stad, verbinden zich, niet te dulden, dat er troepen, door de heeren der Staten gelicht, binnen onze muren zouden komen, zonder toelating van die des kasteels Wij zijn alzoo gebonden en aan den willekeur van het Maranennest overgeleverd.'

De graaf verkeerde in eene recht moeilijke houding. Plotseling opspringend en met de vuist op de tafel slaande, riep hij, rood van gramschap, uit:

'Dat is bedrog! Ik heb geen enkel van al die voorwaarden verstaan! Ik wist, bij hel en duivel! Ik wist niet wat ik teekende! Neen *Donnerwetter* ik moet dat handteeken niet erkennen; ik moet de gedane belofte niet gestand doen!'

Gertruda stond met gebogen hoofd aan het venster. De laatste woorden des kolonels deden haar het hoofdje opbeuren, en toen zij naar de beide sprekers omzag, blonken er, wel is waar, tranen, maar ook een heldere glimlach in de schoone kijkers.

Het oog van den kolonel viel juist op het meisje, en - de man had een goed hart - toetredende greep hij hare hand en zegde:

‘Zie, om uwent wille, Gertruda, beloof ik u dat duivelsche contract niet na te leven!’

Het meisje zweeg; zij had, voorwaar! niet veel vertrouwen in de belofte van den graaf en dit had zij, mismoedig, reeds des morgens aan den gouverneur de Champaigney gezegd, toen hij haar de onbegrijpelijke zwakheid des kolonels en de hatelijke kuiperij van die van 't kasteel berichtte, tevens den wensch uitdrukken- de dat het meisje al hare krachten zou inspannen om den kolonel op het goede spoor terug te voeren.

Gedwee als een kind beloofde de kolonel zich niet verder in de strikken van dat booze volk te laten verwarren, zijne verontschuldiging bij den gouverneur te maken, wiens recht en gezag hij inderdaad miskend had, niet alleen door te beschikken over het al of niet binnentrekken van staatsche troepen, maar ook door te bepalen dat Cornelius de nieuwe stad, en hij de oude bezetten zou, zoowel als toen hij het besluit nam de wapens aan de burgers te doen afleggen.

Dat moest de kolonel ook, met eene zekere strengheid, van den gouverneur vernemen, toen hij bij dezen ontboden werd; doch de heer de Champagney was een te geslepen diplomaat, om al te veel misnoegen te doen blijken. In elk ander geval was het onderhoud met den kolonel zeer gemeenzaam, en wat dezen vooral beviel, het werd immer door een goed glas wijn begoten, en nu werd aan dat laatste niet gedacht.

‘Ge moet bekennen, heer kolonel,’ zoo zegde de gouverneur, terwijl hij het vertrek, met eenigszins koortsachtigen stap, in verschillende richtingen doorkruiste, ‘ge moet bekennen dat ge uwe macht zijt te buiten gegaan en beschikt hebt over punten, in welke ik bovenal te beslissen heb.’

‘*Mon zèr gouverneur*, ik zeg niet neen..... Maar ik weet op mijn woord niet, of ik al hetgeen gij mij hier voorhoudt, wel geteekend heb.’

‘Dat is echter zoo!’ verzekerde de heer van Champaigney, bleef voor den onthutsten kolonel stilstaan en staarde hem met die vastheid in de oogen aan, welke elken twijfel wegneemt.

‘Ik beken, het stuk was in het spaansch opgesteld, eene taal, welke ik niet al te machtig ben.’

‘O, men zal nog wel andere maatregelen genomen hebben om u op het dwaalspoor te brengen!’ en bij die woorden speelde er een lichte glimlach om de lippen des gouverneurs, want hij dacht aan den verleidelijken claret.

‘Maar hoe is het mogelijk, *mon zèr gouverneur*?....’

‘Dat ik dit alles zoo juist weet?’ liet er de Champaigney, met een smartelijken glimlach rond de lippen, op volgen. ‘Helaas! of liever gelukkig, heer graaf von Eberstein, ontbreken de verraders in het kamp der huurtroepen, maar ook in het onze niet. Men moet immers die geheimen wel aan derde personen toevertrouwen, wil men aanhangers winnen, en niet iedereen van wien men het denkt, is een plichtverzaker.’

De kolonel maakte een gebaar van ongeduld.

‘Het is niet tot u dat ik dit woord richt,’ hervatte de gouverneur; ‘ik neem volgaarne aan dat Polweiller en Fugger u in de strikken van het kasteel gelokt en u, op eene onwaardige manier, bedrogen hebben.’

‘In alle geval zal ik dat handteeken niet erkennen!’

‘Het zou zeker wel uw plicht zijn. Daarbij, geloof mij, gij, kolonel, zult de eerste niet zijn, de overeenkomst, in den nacht van 29 oktober gesloten, te breken: zij zelven zullen deze het eerst van al miskennen. Meer dan ooit zult gij gemachtigd zijn uw

woord niet gestand te doen. En al ware dit het geval niet, die overeenkomst is eene krenking mijner macht, mijns gezags; want niet alleen ben ik gouverneur der stad, maar nog, sedert den 23. oktober dezes jaars, hebben mij de Staten van Brabant, die hier het oppergezag, namens den koning van Spanje uitoefenen, tot opperbevelhebber der land- en zeemacht benoemd.'

'Ik erken dit!' mompelde de kolonel, en gevoelde meer en meer in wat prang hij geklemd zat.

'Eene andere reden van onwettigheid in deze overeenkomst, is, dat uwe kapiteins en luitenants niet geraadpleegd werden en zij er zich, vooral uw luitenant Moussenheim, krachtdadig tegen verzetten. Zij erkennen in Van den Ende geen van uws gelijken, maar enkel een onderhoorige.'

'Natürlich, natürlich! Ca ce comprends!'

'Cela se comprend?' Maar het contract geeft hem rang naast u en het komt mij zeer verdacht voor, dat men dien verraderlijken persoon juist de nieuwe stad in handen geeft, waar zich het zeevolk en het geschut bevinden. Begrijpt gij nu de bedoelingen van de muitelingen, kolonel?'

'Barfaidement.'

'Ha, zij zouden de handen gansch vrij willen hebben! De burgerwacht ontwapend, de stad in handen hunner bondgenooten, die hen in niets zouden mogen hinderen! Voor het minst, indien zij niets ergers in hun schild voerden, zouden zij dezen of genen dag in de stad afzakken, en er ten koste der vreedzame inwoners komen overwinteren.'

'Wij zijn in machte dit te beletten!' riep de kolonel. 'Het kasteel telt slechts een paar honderd man garnizoen.'

'Dat is waar; doch uwe krijgsknechten zijn door Polweiller, Fugger, Fronsberger en Cornelius en ten gevolge van achterstallige soldij, ik beken het, zeer oproerig geworden, en indien de gemeenschapswegen tusschen Aalst, Lier, Breda en Maastricht niet worden afgesneden, langs welke hulptroepen kunnen komen afzakken; indien de Staten mij daartoe geen troepen afzenden en mij de mariniers niet weêrgeven die zich te Brussel vermaken, dan blijf ik toch vrij ongerust over de toekomst.'

'Mon zèr gouverneur....'

'Kan ik mij volledig op den graaf von Eberstein betrouwen?'

'Ah, ze le zure tevant Tieu!' riep de kolonel uit en er lag inderdaad eene vaste overtuiging in den toon zijner stem.

'Ik dank u! Gij weet nu ten minste wat gij mij plechtig belooft, kolonel!'

'Barfaidement, en ik herhaal het.'

Toen hij heen ging, staarde de heer de Champaign hem, pijnlijk glimlachend, achterna en mompelde:

'Totdat men hem, den beker met claret weêr onder den neus steekt. Wat is het toch ellendig altijd van huurlingen omringd te zijn!' en in eene beweging van ongeduld sloeg hij de papieren op de tafel, welke hij gedurende het gesprek met den kolonel in de hand gehouden had.

Op dat oogenblik trad mevrouw de Gattarina, zijne zuster, binnen en met een lichten glimlach op de lippen, zegde zij:

'Wat zijt gij driftig, gouverneur!'

'Geen wonder, 't gaat ook niet zooals het behoorde. Wel keert, ten minste voor het oogenblik, de graaf von Eberstein in de schaapskooi terug; maar *de amigo reconciliado, quarte como del diablo*'⁽¹⁾.

(1) Zoo u de duivel niet en dient,
Wacht u van een verzoenden vriend.

‘Kom, laat ons het beste hopen.’

‘Alles raakt hier voor Spanje in verwarring, en geen wonder! Ik moet bekennen, dat zijne vertegenwoordigers al doen, wat mogelijk is om zich hatelijk te maken en niet zelden de hervorming in de hand te werken. Indien Oranje een waar, een oprecht vrijheidsman was en den katholiek de vrijheid van godsdienst rechtzinnig waarborgde, het ware op dit oogenblik gedaan met Spanje in de Nederlanden.’

‘Gij zijt recht moedeloos, Frederik.’

‘Even als de Staten van Brabant, Vlaanderen en Henegouwen moedeloos zijn, gedurig door schurken en huurtroepen uitgeplunderd en bestolen te worden. Ik zie, in alle geval, het einde van dit alles nabij..... Reeds op het einde van september hebben niet alleen de Staten van die drie gewesten, maar ook de Generale Staten gevraagd, om met den prins van Oranje over de pacificatie dezer provinciën te onderhandelen.’

‘Hoe! en gij hebt mij dat groote nieuws verzwegen?....’

‘Staatsgeheimen, Margaretha; de prins, natuurlijk, is er toe genegen, heeft afgevaardigden naar Gent en troepen gezonden, om de stad tegen die van 't kasteel bij te staan. Ook hier wil hij de stad bijspringen, zooals deze brieven mij andermaal berichten; en in dit geval zal hij op zeer fijne manier partij weten te trekken uit de losbandigheid en liederlijkheid der spaansche troepen, de schelmerijen der de Roda's en de Sancho d'Avila's, en de onbegrijpelijke achteloosheid te Madrid; doch wat wilt ge!’

‘En welk is uwe houding, Frederik?’ vroeg de zuster, en haar helder oog rustte ondervragend op den broeder.

De gouverneur zweeg.

‘Indien men uitvoert wat men in die bevrediging belooft, zal Spanje zelf, in de tegenwoordige omstandigheden, den vrede toetreden en aanvangen met de spaansche troepen het land te doen ontruimen. De partij des gewelds aan het hof van Madrid, heeft hier te lande echter een groot vriend en voorstander....’

‘En die is?’

‘De onverdraagzame Philips van Marnix. Die toch zal den katholiek nooit zijne vrijheid toestaan, en alzoo de verzoening tusschen de partijen beletten, of ten minste onduurzaam maken. Ik ken dien kwant: *la crus en los pechos, y el diablo en los hechos*’⁽²⁾

De gouverneur verliet de kamer om naar zijn

(2) 't Kruis boven op 't gewaad,
De duivel in de daad.

kabinet te gaan; op den dorpel der deur, en altijd met eene donkere wolk op het voorhoofd, wendde hij zich om en zegde:

‘Margaretha, doe uw best Gertruda te overtuigen, dat het noodig is den waggelenden kolonel, door sterke banden, aan zijnen plicht vast te snoeren....’

Graaf von Eberstein begreep meer en meer dat hij eene onberekenbare fout had begaan, en hij wilde deze vooral in het oog der Sedgraves uitwisschen. Hierin was de eigenbaat juist niet vreemd: immers, zijn pupil, Hugo von Eberstein, deed een rijk huwelijk en dit onder zijnen invloed, en van dit oogenblik wist hij ook, dat het hem voortaan niet meer aan Carolussen ontbreken zou.

Nu, dat laatste was wel de grootste reden waarom hij, met zijne duitsche makkers, naar de Nederlanden was afgezakt; het gezag van Spanje lag hem niet aan het hart, evenmin als de prinsenspartij hem eenige genegenheid inboezemde. Buit was de hoofdzaak en die buit kon hij nu, in zekeren zin, ruimschoots erlangen door het rijk huwelijk van Hugo.

De kolonel was dus in alle geval van de partij der Sedgraves en de gouverneur had gelijk, ook bij dezen, de vastsnoerende banden voor den duitschen huurling te zoeken. Toen von Eberstein het huis des gouverneurs verliet, wendde hij nogmaals zijne schreden naar de woning des koopmans, om zich te vergewissen dat ook daar het laatste spoor van misnoegen was uitgewischt.

Op het oogenblik dat de kolonel voor de deur stil hield en de hand naar den klopper uitstreckte, werd hij als het ware door eene hem bekende stem terug gehouden. Zich omkeerende, ontwaarde hij zijn luitenant Moussenhams, eene hoekige, beenderige, magere, kortom eene echte soldatenfiguur: puntige, zwarte sikkebaard, zware zwarte knevel, lange zwarte wenkbrauwen en daaronder een paar donkere, flikkerende en krachtvolle oogen.

DE KEUKENMEID. (Naar Gerard Dow.)

De kolonel bemerkte wel dat er zijnen luitenant iets zwaarmoedigs door het hoofd woelde; hij had het voorgevoel, dat de uitdrukking van zijn donker gezicht in betrekking stond met het gebeurde van den vorigen avond. Niet zonder zich eenigszins geweld aan te doen, vroeg von Eberstein:

‘Wat nieuws, luitenant?’

‘Niet veel goeds, kolonel.’

‘*Potstausend!* ik hoor niets anders meer dan slechtnieuws!’ morde de kolonel wrevelig. ‘*Heraus!* wat is er nu weèr gaande?’

‘Op het kasteel stookt men meer dan ooit de booze driften op.....’

‘Oud nieuws!’

‘En hier in de stad trachten de duitsche kolonels en vooral Van den Ende rebellie onder onze troepen te doen ontstaan.’

‘Bah! we zullen er paal en perk aan stellen.’

‘Die van 't kasteel hebben meer en meer betrekkingen met de stad.....’

‘*Gonnu, gonnu!*’ berstte de kolonel los.

‘Onze spions klagen andermaal den wapenmaker Burk aan.’

‘Den wapenmaker Burk?’ mompelde de graaf bedenkelijk; want hij he innerde zich nu dat hij den nacht te voren Burk aan den kant van het kasteel had ontmoet.

‘Wat deed die kerel daar en dit na het uur door de ordonnanciën bepaald? En wat is uwe bedoeling met hem?’

‘Ik wil hem door den markgraaf doen aanhouden; doch Burk schijnt tamelijk goed in de pap[i]eren van den schoutet aangeteekend te staan. De markgraaf houdt hem blijkbaar voor een der onzen, en voor het minst denk ik dat hij het mes langs twee kanten snijden doet.’

‘*Drès bossible,*’ morde von Eberstein.

‘De schoutet had mij nu ten zijnent gezonden, om den smid eens te polsen, doch de vogel is gevlogen. Hij is, zegt zijn jongen, voor zaken uit, en zal eerst binnen eenige dagen weêrkeeren.’

‘Hm, hm!’ deed de kolonel; ‘ik ook zie den rakker met een kwaad oog aan en als gij hem ontmoet, wat de markgraaf ook zeggen moge, ransel hem dan eens terdege met het plat des rapiers. Dat zal hem zijne praktijken verleeren, indien hij er hebben mocht!’

Moussenham zette zijnen weg voort, en de kolonel, voor wien men mid lelerwijn de deur geopend had, trad binnen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 7]

OP HET STRAND VAN BLANKENBERGHE.

Op het strand van Blankenberghe.

Het strand van Blankenberghe, het schoonste en veiligste dat wij kennen, is gedurende het badsaizoen, het *rendez-vous* van kinderen; in geene badplaats kan men die kleine woelgeesten zoo vrij en onbewaakt laten rondzwerven.

Er is, om dus te zeggen, maar één enkel gevaarlijk punt voor de kinderen, te Blankenberghe, en dat is het zoogezegde stacketsel, de ingang der schuilhaven. Op alle andere punten kan men gerust zijn, en de kleine wereld aan zich zelve overlaten.

Te Blankenberghe gevoelt het kind inderdaad zijne vrijheid en het strand, onder opzicht der kinderwereld alleen, levert allerschoonste en dikwijls geestige groepjes op. De heer Jan Verhas heeft een hoekske van die wereld, naïf en natuurlijk weêrgegeven.

Het is inderdaad aardig om na te gaan, hoe dat kleine volkje daar woelt, graaft, krabt, kruipt, plonst en morst! Met allerhande tuig gewapend, komt de jeugd 's morgens opdagen en verleven-

digd het strand tot des middags 1 uur; na dat uur verdwijnt zij tot des namiddags 3 ure, om het zeezand niet meer te verlaten voor 7 ure des avonds.

Hier maakt men diepe putten, waarin men, als men rader treedt, een dier kleine marmotten verscholen vindt, zonder dat men somtijds begrijpt wat er in den geest, van den werker omgaat, of wat hij van zin is te timmeren; daar graaft men greppels en leidt men het water rond eene soort van vesting, welke later door den opkomenden golfslag langzaam zal weggespoeld worden.

Die kleine ingenieurs, in broek of rok, zien echter al hunne werken, hoe hoog ook opgegraven, hoe kunstig ook aangelegd, oneindig spoediger verdwijnen dan zij worden opgeworpen: als 's morgens het heir gravers van beider geslacht aan het strand komt, heeft de zee het zand weêr effen gemaakt, zooals eene menschelijke hand dit niet zou kunnen doen.

Te Blankenberghe worden de grooten weêr kinderen met de kinderen, en niemand is er beschaamd om te doen zooals de kleinen doen. Ik heb er verleden jaar den prins van Hessen zijne hofhouding, zijn paleis en zijne staatkunde zien vergeten, en, voorwaar! de man scheen er gelukkiger dan dat hij met zijne koninklijke vrouw, prinses Alice van Engeland, op de trappen van eenen troon stond te paradeeren.

De pijp in den mond speelde hij, omringd door een half dozijn jongens en meisjes, met den bal, graafde met hen dat het zweet hem over het aangezicht druppelde, en scheen zich des te beter op het strand te vermaken, daar niemand acht op hem sloeg, niemand hem eer bewees of groette, en iedereen hem als een gewoon sterveling behandelde.

Er is veel te verwedden, dat de prins nooit gelukkiger oogenblikken doorbracht dan op het strand der zee.

De schilder Verhas heeft voortreffelijk een klein groepje kinderen weêrgegeven; deze laatsten zijn des te schilderachtiger, omdat de toilette te Blankenberghe precies niet wordt in acht genomen en men er zich integendeel op schijnt toe te leggen, de kinderen zoo wonderlijk, zoo bohemerachtig als mogelijk is, toe te takelen.

Aan allen die Blankenberghe kennen, zal de teekening van den heer Jan Verhas recht welkom zijn.

De vrouw met het licht.

Ziedaar eene gravuur naar den grooten meester Rubens. Aan de schilderij hecht zich eene treffende geschiedenis, welke Rubens zelve aan zijne vrienden vertelde. De groote schilder bevond zich te Genua, toen hij eene droevige tijding vernam: zijne oude moeder was ziek en stervende. Rubens had immer eene groote liefde voor zijne moeder, de heldhaftige Maria Pypelincx, aan den dag gelegd; hij vertrok dan ook onmiddellijk naar zijne geboortestad, Antwerpen.

Toen hij echter daar aankwam, rustte zijne goede moeder reeds drie dagen in den gewijden grond. Hij had dus zijne moeder niet meer mogen zien, haren laatsten zegen niet meer mogen ontvangen, en zoo diep was Rubens over het gebeurde ontmoedigd, dat hij zich naar St. Michielsabdij begaf, en er geruimen tijd in volslagen eenzaamheid verkeerde.

De gezondheid van den kunstenaar leed echter onder die vrijwillige opsluiting, en toen de abt van het klooster hem zulks voor oogen bracht, stemde hij er eindelijk in toe, 's avonds een weinig uit te gaan. Bij iedere wandeling wist hij zich echter zóó aan te kleeden, dat een vriend welke hem in de straat ontmoette, hem niet zou herkend hebben.

Op zekeren avond lanterfantte Rubens door steeg en straat, toen een huiselijk tooneel, dat hij door de spleet eener deur mocht beschouwen, hem deed stil staan. Hij hoorde den twist tusschen eene oude vrouw en een jongen; de een schold den andere voor tooverheks en schaliebijter. De reden van den twist was echter eene nietigheid: de vrouw wilde den jongen beletten zijn eindje kaars aan haar licht te ontsteken.

Er was effekt in dat tooneel en de twee figuren waren recht karakteristiek. Dit alles ontging den grooten meester niet, en in het klooster terug gekeerd, bracht hij het tooneel op het doek over. Den volgenden dag bezocht hem de abt en wenschte hem geluk over het hernemen van den arbeid.

‘Zoon,’ zegde hij, ‘men zou zeggen, dat gij uw eigen portret hebt willen maken.’

‘Hoe,’ onderbrak Rubens, ‘zou ik op die oude tooverheks gelijken? Neen, zoo leelijk dacht ik niet te zijn!’

‘Zoo versta ik het niet,’ antwoordde de monnik; ‘ik spreek niet over de lichamelijke gelijkenis, maar wel over de zedelijke. Wat doet die oude? Zij weigert aan den kleinen jongen een weinig licht, hetgeen haar toch geen nadeel doen kan. En gij, gij weigert het licht van uw penseel, dat God u gegeven heeft!’

Die woorden troffen den schilder; die woorden, zoo eenvoudig, hadden een diepen zin, en hij kwam terug van zijn besluit om de kunst vaarwel te zeggen en zich voortaan aan de afzondering toe te wijden. Die schilderijs, waarvan wij hier de gavuurs meêdeelen, heeft alzoo eene groote rol in het leven des meesters gespeeld. Zonder deze, zouden wij misschien zooveel meesterstukken van dat genie niet bezitten.

Rubens zelf schreef onder die schilderijs:

*Quis vetet appposito lumen de lumine tolli!
Mille licet capiant deperit inde nihi.*

(Waarom verbieden dat ik licht neme aan uw licht? Duizend zouden dit doen, zonder dat uw licht er iets bij verliezen zou.)

Goede tijding.

Ja, het moet eene goede tijding zijn, welke die twee lieve meisjes ontvangen; want er ligt op beider wezen een stil en zalig geluk verspreid bij het volgen van die aangekomen regelen. Wat heerlijk groepje dat ons hier wordt voorgesteld! Ons oog dwaalt van de twee elegante meisjes, naar de frissche bloemen op tafel; van de gelukkige uitdrukking op de beide wezens, naar de sierlijke salon welke haar omgeeft. Eenvoudig onderwerp, ja, maar met veel fijnheid en goeden smaak uitgevoerd.

De spiegels.

Mevrouw of mejuffer, als gij u in den spiegel ziet, hij die zoo trouw uwe trekken weêrgeeft, denkt ge dan wel eens of dat onmisbaar voorwerp uwer toilette reeds lang bestaat, en wie het eerst dat coquette ding in de wereld bracht? Gewis neen. Wij genieten, en bekommeren ons er zeer weinig om, wie onze gemakkelikheden en

prachtvoorwerpen voortbracht. Ik ken zelfs menschen die boeken lezen, zonder naar den naam van den schrijver te zien; die muziek maken, zonder te weten wie die mysterieuse noten neêrschreef.

De eerste spiegel was in allen gevalle het water, dat alle voorwerpen in de natuur trouw weêrgeeft, en dus ook de trekken van den mensch, die zich over hetzelfde heenbuigt. Aan de vrouwen kon dit echter niet teenemaal voldoen, dewijl de weergeving altijd vaag en nevelig is. Het grondbegin der weerspiegeling was gevonden, doch de kunst moest de natuur behulpzaam zijn, en wij vinden reeds in het boek Exodus, het bewijs dat er spiegels bij de Joden bestonden.

Het XXXVIII. kapittel, handelende over het offeren der kinderen Israëls, zegt in vers 8: 'Hij heeft ook een metalen waschvat gemaakt met zijnen voet, van der vrouwen spiegels, die daar waakten aan de deur des tabernakels.'

In Egypte waren de spiegels van glad koper; de vrouwen droegen ze als parade in de hand. De weerspiegeling was echter altijd nevelig en zal voldaan hebben aan oude vrouwen, die hare rimpels niet gaarne zien weêrgeven; doch gewis niet aan de jonge meisjes. Later bezigde men spiegels, gegoten van koper met tin vermengd. De spiegels van Brundisium, in Italie, hadden eene zekere vermaardheid: zij waren uit gezegd mengsel saamgesteld. Praxiteles, tijdgenoot van Pompeus, vond de zilveren spiegels uit, die tijdens Nero met al de mogelijke pracht van goud en edelgesteente versierd werden.

Seneca vertelt, dat de kracht dezer spiegels zoo groot was, dat een dezer meer waarde had dan de huwelijksgift, die de Senaat aan de dochter van Scipio verleende.

Men versierde destijds te Rome ook reeds de muren der kamers, met ronde of ovale spiegels.

In Ethiopië sleep men doorschijnende steenen tot spiegels. De stalen spiegels speelden ook eene belangrijke rol. Wanneer het glas eigenlijk tot spiegel gebezigd is, wordt niet juist gemeld; doch men beweert dat de eerste glazen spiegels voortkwamen uit de glasmakerijen van Sidon. Het achterdek van het glas heeft insgelijks veel veranderingen ondergaan, totdat men eindelijk, na jaren zoekens en proefnemingen, tot de kwik gekomen en daarbij gebleven is.

Uit de insectenwereld.

Een mier en eene bie zijn voorzeker maar nietige diertjes en echter in grooten getale vereenigd, is de mensch, ook in groote getalle vereenigd en zelfs gewapend, niets tegenover hen. Een onzer vrienden, de jonge naturalist Servaas de Beucker, die twee jaar in Brazilië verbleef, vertelt inderdaad wonderen over de mieren, waartegen de mensch ten slotte niets vermag en die dezen laatste letterlijk vermoorden. Het is overigens gekend, dat als de kolonist in Brazilië een dergelijk leger ontmoet, hetwelk niet zelden honderden meters breed is, hem niets anders overblijft dan de vlucht te nemen. Niet zelden zelfs bouwen de mieren zich versterkingen, die men ten slotte slechts met kanonschoten neêrwerpt.

Over de bieën vertelt Schweinfurt, de beroemde reiziger in Afrika, van wiens werk *In het hartje van Afrika*, wij in den aanvang van den vorigen jaargang eene ontleding gaven, dat hij, bij het opvaren van den Nijl, een bieënnest ontmoette. De trekkoord van de boot had het nest dezer diertjes verstoord, en onmiddellijk werd de bemanning door een zwerm bieën aangetast. Men verdedigde zich zoo goed mogelijk, doch vruchteloos. Twee personen werden gedood en al de anderen gekwetst. De flotielje bestond uit zestien booten, en beurtelings werden alle de vaartuigen aangerand.

Maarschalk von Moltke vertelt in zijne geschiedenis van den veldtocht van 1866, dat op den dag van den veldslag van Sadowa, een stuk oostenrijksche obits in eene hoeve van het dorp Nedelist viel en daar de bieënkorven vernielde. De bieën vielen met woede op twee pruisische bataljons aan, die deze hoeve bezet hielden, en de aanval was zóó hardnekkig dat de soldaten meer spel hadden met de bieën dan met de oostenrijksche kogels.

De gebeurtenis staat in het officieel verslag vermeld. Wonderlijk! het kleine insect was machtiger dan de moordende kogels der Oostenrijkers; het plaagde, sarde, belette te zien, en 't hielp weinig of men tegen die gevleugelde lancers bommen afschoot, of er met den sabel op inhakte.

Het omberspel.

Het is een oud, een zeer oud spel; men zou echter *hombre*-spel moeten zeggen. 'Hombre' wil zeggen 'man,' zoodat het spel een mannelijk karakter zou hebben bezeten. Het is van spaansche afkomst en men toont het reeds aan, als best ande in het midden der 15^e eeuw; doch wij moeten opmerken, dat er geene bewijzen van dit bestaan, in gemeld tijdstip, voorhanden zijn. Naar Frankrijk is het uit Spanje overgekomen, toen Lodewijk XIV met Maria-Theresia, dochter van den spaanschen koning Filips IV, trouwde. Men omberde destijds en zelfs lang na den dood der koningin op eene recht drukke manier, 'zoo erg zelfs,' zegt mevrouw de hertogin van Orleans, 'dat het dansen er onder lijdt.' Onder Lodewijk XV verloor het omberspel veel veld, ofschoon het voor het vernuftigste aller kaartspelen gehouden werd. Men speelde destijds quadrille, dat is het omberen met vier. In Duitschland leefde het sterk voort. Goethe en

Lessing spreken er van in hunne jeugd. In alle standen in Duitschland werd geomberd. In het begin dezer eeuw omberden de duitsche soldaten zeer sterk; doch Blücher verbood dat zijne manschappen, als zij in 't veld waren, de kaarten mochten hanteeren. In Engeland was dit spel lang in zwang. Hier in onze vlaamsche huiskringen en in Nederland, had het geruimen tijd zijne plaats, doch is nu door de wisth en boston verdrongen. Een woord over de gekende *fiches*: velen vervalschen dat woord door *vischjes*; het stamt echter af van *fichas*, een spaansch woord, dat reken- of legpenningen beduidt.

Geschiedkundige anekdoten.

Pater Allard, in zijne voortreffelijke studie op Vondel's gedichten, verhaalt het volgende van den beroemden bloemenschilder pater Daniël Seghers: 'Het is overbekend, hoe al de gekroonde hoofden van Europa, de kunstlievende prinsen van Oranje niet uitgezonderd, een of ander tafereeltje zochten te bekomen van Broeder Seghers.

'Frederik Hendrik vereerde hem een rozenkrans van tien geëmailjeerde gouden kralen (een tientje), oranje-appelen verbeeldende, en Amalia van Solms een gouden schilderstok. Constantijn Huygens bezong den 'bloemschepper onder God' en Vondel, wiens vriendschapsbetrekkingen met de katholieke vermaardheden in de spaansche Nederlanden zoo innig waren: Vondel, die wat men er ook van moge gezegd hebben, niet slechts een groot kunstminnaar, maar ook een fijn kunstkenner was; Vondel zocht de vriendschap van - en de persoonlijke kennismaking met den beroemden Jesuïet.

'Nu gebeurde het - althans zoo luidt de te Antwerpen steeds voortlevende overlevering dat Vondel aldaar kwam ten tijde dat Proeder Seghers zich met een of ander kunststuk onledig hield. Vurig verlangend om met den bekwamen bloemschilder in kennis te komen, begaf hij zich naar het professiehuis, maar hoorde tot zijne groote teleurstelling, dat de broeder-schilder afwezig was. Vriendelijk werd nu de dichter verzocht, zijn naam bekend te maken, hij daarentegen verklaarde dien niet te zullen openbaren, vóór hij in des kunstenaars eigen werkplaats was aangekomen.

'Daar toegelaten nam hij eerst de aanwezige bloemtafereelen in oogenschouw en vervolgens een stuk houtskool in de hand, waarmee de geestige dichter, op den witten muur de hier achter volgende regelen schreef.

'De Jesuïet, zoo zegt men, die Vondel begeleidde, had ze nauwelijks gelezen of, den vreemdeling verbaasd aanstarend, riep hij uit: 'Gij moet de duivel zijn of... Vondel.' En nu bleek het dat het de duivel niet was maar de *engelachtige* dichter der 'Altaergeheimenissen.'

Ziehier de regelen, waarvan sprake is: *bijschrift voor Daniël Seghers, fenix der bloemschilderen*:

De geest van Seghers is een By,
 Waer op de Nederlanders roemen.
 Zy zuight haer honighleckerny
 En geur uit allerhande bloemen.
 Een By quam op zyn schildery
 En geur en kleuren aengevlogen,
 En riep: Natuer, vergeef het my:

Dat bloempenseel heeft my bedrogen.'

Van Lennep zegt, dat Vondel in 1651 te Brugge was, ter gelegenheid van de wijding der bisschoppen van Brugge en Roermond. Misschien werd ook op dit tijdstip, zegt pater Allard, het bezoek te Antwerpen afgelegd. Het stukje zou dan van dat jaar dagteekenen, ofschoon anderen het vroeger stellen.

Curiositeiten.

Constant Mertens is een Antwerpenaar die sedert jaren in Engeland, in Londen, woont, doch een warm hart voor zijne geboorteplaats heeft bewaard. Wat is zijn boekske *Galimafrée*? Zijn kip-kap? We gaan den lezer eenige dezer los neêrgeschreven opmerkingen doen kennen: - luister.

De politie van Londen bestaat uit een opperhoofd, 4 distrikts-intendanten, 26 algemeene opper-intendanten; 260 inspecteurs, 959 sergeanten en 8379 constabels. Om vier millioen inwoners in teugel te houden, is dit getal, voorwaar, niet overdreven.

De *Albert-Hall*, gelegen te Kensington, werd in 1871 ingehuldigd. Het is een overgroot, cirkelvormig, in rooden steen opgetrokken gebouw en aan kunsten en wetenschappen toegewijd, doch vooral voor monster-koncerten gebezigd. Die zaal kan 10.000 personen bevatten. Het orkest telt 2000 lessenaars, en de zaal 4210 gazbekken, die men bij middel van electriciteit in zes sekonden aansteekt. De wanden der galerijen zijn overdekt met gravuren, teekeningen, fotografieën, enz.

De lord-mayor, voor een jaar gekozen, wordt den 9. november in de straten van Londen rondgeleid. Als ik dien ommegank zie, denk ik altijd aan den optocht van den parijzer vetten os. De magistraat wordt in een eeuwenouden wagen, in welken, sedert vele geslachten, al de lord mayors voor het publiek ten toon gesteld werden, rondgevoerd. Verbeeld u een zwaren wagen, lomp en zonder veêren, met oogverblindende arabesken versierd, zoo iets gelijk den antwerpschen wagen van Rubens. Daarin wordt de gekozene der stedelingen geplaatst; men zet hem eene tok op het hoofd en hangt hem een hermelijnen manteljas om. Men zet hem niet vlak, maar schuins - een goed middel om hem zeeziek te maken - en zoodanig dat al de straatjongens hem behoorlijk neuzen kunnen zetten. Ook dat gebeurt jaarlijks. Beken met mij, dat het precies geen plezier is voor een eersten overheidspersoon.

In de 17^e eeuw bestond er in Engeland eene wet, waardoor 'elke vrouw, hetzij oud of jong, welke ook haar rang of haar beroep ware, ongetrouwd, getrouwd of weduwe, die een der mannelijke onderdanen van Hare Majesteit mocht verlokken tot het huwelijk: door reukwerken, koleuren, cosmetieken, kunststanden, valsche haren, spaansche wol, ijzeren keurslijven, hoepelrokken, schoenen met hooge hakken of valsche heupen, veroordeeld werd tot dezelfde straf als de tooverheksen, en indien het huwelijk door die listen ontstond, zou het van nul en geener waarde beschouwd worden.' Wat zeggen de dames der 19^e eeuw van dergelijke wet?

De vastenavond is onbekend in Engeland. De eenige dag van het jaar dat men eenige maskers in de straten ziet, is op den 5. november, den verjaardag van de buskruitsamenzweering. De protestanten houden er aan alzoo de herinnering levendig

te houden aan een soort van waanzinnige, die hier de roomsche godsdienst meende in te voeren, door het parlement in de lucht te doen springen. Het middel was voorwaar te dom, om te gelukken. Op den *Guyfawkesday* ontmoet men in alle straten papieren poppen, die voor de beeltenis van den samenzweerder worden genomen. Men voert ze rond op kleine wagens en de gemaskerde kinderen, welke die voertuigen omringen, vragen u geld onder het zingen van:

*Remember, remember
The fifth of november,
The day of the gunpowder plot
Which should ne'er, no ne'er be forgot.*

Met het opgezamelde geld koopen de kinderen vuurwerk, en zoodra het donker wordt, bersten duizende gekleurde vuurstenen aan den hemel.

Een kronijkschrijver heeft aangeteekend dat in 1778 een poetsenspeler op de deur van het eerste verzekeringskantoor op het leven, te Londen, een quatein schreef, dat C.M. als volgt vertaalt:

*Entrez bonasses époux, ici l'on vous convie,
A venir assurer votre incertaine vie,
Afin que vous puissiez et crever et pourrir,
Et d'une pauvre veuve augmenter le plaisir.*

Men denkt algemeen dat Robinson Crusoë een ingebeelde held van Defoe is. Verre van daar. Zekere Alexander Selkirk heeft den schrijver tot toonbeeld gediend. Selkirk vertrok van Largo in Fifeshire, aan boord der *Cinque Ports*, kapitein Straddling. Toen het schip te Juan-Fernandez aangekomen was, om water en levensmiddelen in te nemen, werd Selkirk door schrik bevangen om andermaal zee te kiezen, aangezien het vaartuig in slechten staat verkeerde. Op zijn verzoek, liet men hem op het eiland achter. Hij bleef er vier jaar en vier maanden, zonder tot een menschelijk wezen het woord te kunnen richten. Er blijven twee herinneringen van Selkirk over: een reiskoffer en een beker, door hem gedurende zijn verblijf op het eiland vervaardigd. Die voorwerpen zijn jaren lang in het bezit van de familie des waren Robinson's gebleven, en niet lang geleden kocht ze M. James Hutchison, te Londen.

De betaling der dividenden van de engelsche fondsen in de Bank van Engeland, bracht weleer een ongelooflijk werk te weeg. De namen van alle eigenaars der fondsen, evenals het beloop dezer laatsten en van alle noodige aanwijzingen, werden tweemaal 's jaars door de klerken der Bank ingeschreven. Het getal dezer namen beliep ongeveer 260.000 en dewijl zij in drie verschillende boeken moesten worden opgenomen, bereikte men een totaal van 780.000 namen. Vandaag zijn al die aanwijzingen gedrukt en bij middel van een vernuftig middel, uitgevonden door M. John Coe, opper-intendant van het typographisch departement, worden de jaarlijksche veranderingen, te weeg gebracht door overlijden of verkoop, gedaan door gestereotypeerde platen, zonder dat nieuwe platen noodzakelijk zijn. Ieder half jaar maakt men slechts 460.000 typographische veranderingen, in stede van 780.000 van weleer, en de boeken zijn veel duidelijker en nauwkeuriger.

Er bestaan te Londen 13 gazfabrieken; men rekent dat ze in 1874, 8.653.000.000 kubiek voet lichtstof verkocht hebben.

Toen wijlen Alexander Baring het hoofd werd van het bankiershuis gebroeders Baring, ondernam hij eene reeks reusachtige zaken, die een europisch belang hadden. De grootste onderneming - misschien de grootste die ooit door een enkel bankier ondernomen werd - was de vrijmaking van het fransche grondgebied, destijds bezet door een leger van 50.000 Russen, 50.000 Pruisen en 50.000 Oostenrijkers. Ten dien einde deed Baring eene leening van 27½ miljoen pond sterling. Die reusachtige operatie deed den hertog van Richelieu, destijds minister van binnenlandsche zaken van Frankrijk, zeggen: 'er zijn zes groote mogendheden in Europa: Engeland, Frankrijk, Rusland, Oostenrijk, Pruisen en..... de gebroeders Baring.

Een protestantsch predikant deed eene geldinzameling voor een liefdadig doel. Alvorens zich met de schotel voor zijn auditorium aan te bieden, betrad hij den kansel om het doel der inzameling bekend te maken en eindigde als volgt: 'Niemand van u moet meer geven dan zijne beurs lijden kan, en ik verbied ten stelligste aan diegenen welke schulden hebben, een penning bij te dragen.' De schotel werd rond gedragen; iedereen gaf en de opbrengst was overgroot.

Pitt heeft zijne schoonste redevoeringen gemaakt, onder de inspiratie van een paar flesschen Oporto. Ook Dundas hield van dat middeltje. Op zekeren dag hadden zij meer gedronken dan gewoonlijk, en kwamen gearmd in het par-

lement. - 'Zie,' zegde Pitt, 'wat beteekent dat? Ik zie den president niet!' - 'Onmogelijk,' antwoordde Dundas, 'ik zie hem tweemaal!'

Het britsch museum wordt jaarlijks door 500.000 personen bezocht, daarin niet begrepen de 100.000 lezers der bibliotheek. Men schat het getal der dagelijksche lezers op 350. Ieder van hen raadpleegt 13 boeken. Het museum beweert een exemplaar te hebben van alle werken, die in de wereld werden uitgegeven.

Karel II was beleefd tot het uiterste. Hij vroeg verschooning aan zijne hovelingen, die zijn doodsbed omringden, omdat hij..... zoo traag was in het sterven.

DE VROUW MET HET LICHT. (Naar P.P. Rubens.)

De koningin bezit te Londen eene kolossale pijp. Zij toch rookt ze zelve niet, maar zij laat ze door anderen doorrooken! Al de koopwaren, door de douane als smokkelgoed aangeslagen, worden naar de *London Docks* gebracht, waar ze worden opgestapeld, tot dat er genoeg zijn om een algemeen brandoffer te doen. Men steekt alsdan een overgroot fornuis aan, waarin tabak, thee, boeken, alles ondereen wordt geworpen en weldra stijgt een verpestende en zwarte rook uit den schoorsteen op. Die schoorsteen en dat fornuis noemt men *de pijp der koningin*. Die nuttelooze vernieling van zooveel artikels van waarde, is een droevig overschot van barbaarschheid. Het is de gedurige herhaling van de tooneelen van vandalism, welke op de openbare plaatsen van het vasteland, tijdens het eerste keizerrijk, plaats hadden.

Destijds werden alle artikels van engelsche voortkomst die in de handen der douaniers vielen, verbrand, gebroken, vernietigd, in de hoop aldus den handel van Engeland te knakken.

De geschiedenis meldt den naam niet van den beul van Karel I; tweehonderd jaar van redetwisten hebben het vraagpunt niet opgehelderd, dat waarschijnlijk tot het einde der eeuwen onopgehelderd blijven zal. Ziehier echter een zeer wetenswaardigen brief, die eenige jaren geleden in de koloniale dossiers van den *Record office* gevonden werd. Hij is gedagteekend van St. Michel-en-Barnabes, 30 September (jaar niet aangeduid), geschreven door John Newington

GOEDE TIJDING.

en gericht aan M. James Drawater, koopman bij M. Lindupp, in het *public house*, genaamd den *Druiventros*, gelegen in Shyr's Yard, nabij Temple Bar. Ziehier den inhoud van den brief 'Al wat ik u nu te schrijven heb, betreft zekeren Hugh Pechell, die in dit eiland ongeveer twintig jaar gewoond en er vele personen van achting, onder ander kolonel Barwick, gekend heeft. Men bemerkte dat hij veel geld won en echter had niemand minder geluk dan hij. Toen hij, nu drie weken geleden, ziek geworden was, knaagde hem het geweten; maar aan niemand, tenzij aan een dienaar van zijne godsdienst, wilde hij zijn hart openen. Toen deze persoon gevonden was, bekende hij de man te zijn, die het hoofd van Karel I had afgeslagen, voor welk werk hem 100 pond betaald werd. Bijgestaan door den dominé Lashley stiert hij, een kwartier uur later, in een diep gevoel van boetvaardigheid. Dit alles kunt gij voor waarheid aannemen, hoewel gij het door niemand anders zult hooren zeggen.'

Ieder dag vult men op de Bank van Engeland, zestig volumen in folio, voor het houden der rekeningen. Men drukt er dagelijks 28000 bankbiljetten en hun getal wordt zóó duidelijk door het in gebruik zijnde mekanism aangeduid, dat het onmogelijk is er een enkel van weg te nemen.

In de archieven van den Tower van Londen is een edict voorhanden, door hetwelk koning Jan verscheiden akkers grond in de kerspelen Ripperton en Alerton, graafschap Kent, aan den schipper Salomon Atlefield gaf, op voorwaarde, dat 'zoo dikwijls de koning de zee wilde oversteken, gezegde Salomon of zijne erven, Zijne Majesteit moesten volgen, om 's konings hoofd vast te houden, indien dit noodig werd geacht.' Dat is te zeggen in duidelijke taal, 'als de koning zeeziek werd.' Het schijnt volgens hetzelfde edikt, dat de functie in voege bleef tot onder de regeering van Eduard I.

In de eerste dagen van het bestaan van den *Times* was men gewoon, bij de aankondiging van een huwelijk, het huwelijksgoed te voegen, fr. 500.000, fr. 700.000, enz. Die insertie had kosteloos plaats. Op zekeren morgen zegde M. Walter, de eerste eigenaar van het blad, aan zijne vrouw, dat, als een man zooveel geld won bij een huwelijk, hij ook zeer wel eenige stuivers geven kon, om hiervan kennis te geven aan de wereld. 'Wel zeker,' zegde mevrouw Walter, 'en gij zoudt mij alzoo een zeer aardig geschenk geven voor mijne toilette.' M. Walter vroeg in den aanvang eene nietigheid voor die insertiën, doch hij verhoogde den prijs naar evenredigheid de aankondigingen talrijker werden, en bij den dood van mevrouw Walter werd door de erven, het recht op deze rubriek, verkocht aan den tegenwoordigen eigenaar van den *Times*, voor de som van 125.000 francs 's jaars.

Tijdens de bruiloften is het in Engeland het gebruik, een ouden schoen over het rijtuig heen te werpen, met hetwelk de jonggetrouwden het ouderlijke huis verlaten. Die gewoonte komt van de Hebreeuwen voort, die, tijdens de overdracht van eigendommen, een ouden schoen daarin wierpen. De bijbel maakt zinspeling op dat gebruik in het boek van Ruth IV. 7. Als eene vrouw trouwt, werpen de ouders den schoen, om te beduiden dat zij voortaan alle recht op hunne dochter, aan den man afstaan.

De boer van Walles meet, op een recht zonderlinge manier, de hoogte der boomen. Hij gaat van den boom weg, den rug naar dezen gekeerd; dan van tijd tot tijd ziet hij naar den boom, het hoofd tusschen de beenen gebukt. Zoodra hij alzoo den top kan zien, is de hoogte van den boom gelijk aan den afstand van waar hij zich bevindt tot aan den voet van den stam. Dit middel, natuurlijk op eene effen vlakte, is zoo juist als zonderling.

In den aanvang werd de titel van *esquire*, bij koninklijk besluit voor bewezen diensten of als gunstbewijs, verleend. Men kent thans dien titel in Engeland toe aan verscheiden millioenen personen, die geen greintje adeldom bezitten. Gelukkig is de titel maar gebruikelijk op de adressen van brieven. Ieder persoon die zich, zelfs maar in eene betrekkelijk goede positie bevindt, werd *esquire* getiteld. Het woord *Mister* (Mr.) wordt slechts gebezigd voor beampten, bedienden, winkeliers, enz. Op het vasteland wordt dit verschil niet goed begrepen. Zoo ontvangen wij dikwijls brieven, meldende *Monsieur... esq.* Die vrienden weten niet dat deze twee woorden elkander uitsluiten. Er is zelf eene vriendin mijner vrouw, die, zonder ontzag voor haar geslacht, haar geregeld met eene *esq.* begiftigt.

Aan de deur der engelsche barbiers vindt men onveranderlijk, een witten stok met roode streepen. In den ouden tijd mochten de barbiers aderlaten. In die operatie gaven zij den patiënt eenen stok in de handen, die deze sterk drukten. De stok was altijd wit en rood geschilderd, als zinnebeeld van den bloedstroom. Het gebruik bestaat niet meer, maar het zinnebeeld is tot nu toe in voege gebleven.

Ieder jaar deelt de koningin van Engeland met Paaschen, kleêren, voedsel en geld uit aan een zeker getal armen, die haar door haren secretaris-aalmoezenier worden aangeduid. Dat noemt men de *Royal Maundy*. De koninklijke giften worden ter hand gesteld aan een getal armen, gelijk staande met den ouderdom der koningin. Toen de koningin 49 jaar oud was, waren er 49 mannen en 49 vrouwen, welke deel namen aan de plechtigheid. Deze heeft gewoonlijk met groote staatsie plaats in de kapel van Whitehall, op Witten Donderdag.

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den jare 1576, door August Snieders. (*Vervolg.*)

Graaf von Eberstein vond den koopman Sedgraves in gezelschap van zijnen neef den jongen verloofde, een flink jongman met blond gek oezeld haar en een dito korten opkomenden baard om de kin; zijne gestalte was gezet en duidde eenigszins aan, dat hij geen vijand was van goeden sier. In zijn donker blauw oog lag iets krachtigs, in zijne hand, hoe eêl ook gevormd, iets gespiegels.

Vader Sedgraves speelde, in den hoek der kamer, met zijn toekomstigen schoonzoon, op de schuiftafel - eene tafel van kostbaar hout vervaardigd, en op welker uiteinde een blinkenden koperen ring en koperen pinnen geplaatst waren. Beurtelings stiet de oude Sedgraves of wel Hugo met een stok of *queue*, de koperen 'plombeeten' of schijven over de tafel heen.

Het ging er tamelijk driftig toe; want de oude man juichte als een schooljongen, wanneer zijne tegenpartij een ongelukkigen stoot deed; maar ook Hugo lachte op

zijne beurt als dit bij Sedgraves het geval was, en Gertruda, die in de vensternis aan eene zijden tapisserie werkte, deelde in de vreugde.

Geen wonder! Vader en toekomstige schoonzoon speelden, voor geld? Neen, voor een gouden gordel

‘Ja,’ had Sedgraves geroepen, ‘voor een gouden gordel met kostbare steenen bezet.’

‘En met een gouden buidel daaraan,’ voegde Hugo er bij, al wist hij op dat oogenblik niet waar hij de groote som halen zou, om zoo'n koninklijk geschenk te betalen.

‘Top!’ antwoordde Sedgraves. ‘Ik wil evenals gij dat uwe bruid, op haren huwelijksdag, als eene vorstin schittere.’

‘Speel op!’ riep de andere.

Is het niet begrijpelijk dat Gertruda een levendig belang in het spel stelde? Hugo mocht wel eens een slechten stoot doen, doch hij was een goed speler, en deed de ‘plombeeten’ van den ouden heer, als bij betoovering, uit de baan vliegen, totdat de heer Sedgraves eindelijk zijnen stok wegwierp en lachend verklaarde, dat hij den gouden gordel met steenen en buidel, verloren had, en zijne dochter de keus van het prachtvoorwerp overliet - echter nog altijd verklarende dat Hugo een kruk van een speler en den uitslag aan het toeval te danken was.

Op dat oogenblik trad von Eberstein binnen; de wolk die over zijn voorhoofd hing, werd door de goede stemming, waarin de drie personen zich bevonden, welhaast uitgewischt. Het scheen hem duidelijk, dat de Sedgraves den onaangename indruk van des morgens hadden verdreven. Hij had dan eindelijk menschen gevonden, die hem ten minste voor het eerste oogenblik niet, van de duitsche kolonels, van spions, van het kasteel en verdere lastige dingen zouden spreken!

De kolonel was, zooals men reeds gezien heeft, een vroolijk en zelfs loszinnig, doch in den grond, een goed man. Hij bezat het talent van alles wat hem omringde, ten slotte in eene goede luim te brengen. Ook was hij bij velen, ook bij den heer Sedgraves, een altijd welkomen gast. Het uur des maaltijds gekomen zijnde, noodigde de koopman hem uit bij te schuiven, en dat deed de overste ook op het eerste woord.

Voorwaar, er werd bij den heer Sedgraves beter getafeld, dan wel in de taveerne!

De kolonel at dapper en deed weldra weêr zijne oude aardigheid hooren ‘*wir haben die Ehre zu zeichnen*,’ zoo dikwijls hij een roemer met keurigen claret of rijnschen wijn, aan de lippen bracht.

Men tafelde lang en men dronk nog langer. Goed eten en drinken waren altijd eigenschappen onzer voorzaten. Het gesprek over de tijdsomstandigheden bleef lang achterwege, doch de heer Sedgraves was te diep in alles wat deze betrof, gewikkeld om de dagelijksche gebeurtenissen over het hoofd te blijven zien, en toen eindelijk het moeilijke en netelige vraagpunt van het kasteel andermaal op het tapijt kwam, bulderde de kolonel eenen stroom van scheldwoorden tegen het Maranennest uit. Hij noemde de Roda, Sancho d'Avila, de duitsche kolonels en del Torro, *Hunden*, vervloekte *Raubvögel*n.

De twee verloofden hadden zich tot dan toe weinig met het gesprek der oudjes bezig gehouden; doch toen Gertruda die laatste woorden opving, verliet zij het venster, waar zij zich met Hugo bevond, en naderde andermaal de tafel.

‘En nu wil ik onze lieve Gertruda ter eere drinken!’ zegde de kolonel toen zijn oog op het meisje viel. ‘Of zou zij nog boos zijn zooals dezen morgen?’

‘Wie weet!’ antwoordde het meisje, en er lag in haar oog eene mengeling van ernst en jokkernij, in welke het schalksche echter de overhand behaalde.

‘Hoe, zou het lieve *Gimpelken* weigeren?’

‘Wie weet!’ herhaalde zij andermaal.

‘Dan zou ze mij, den kolonel der duitsche regimenten, den oorlog durven verklaren?’

‘Wie weet!’ zegde nogmaals het geestige meisje.

‘Hugo, beste jongen, indien uwe toekomstige vrouw den *Hauptman* van gansch een regiment durft weêrstaan, wat al regimenten zult gij dan te been moeten brengen, om haar te doen gehoorzamen. Hugo!...’

Hugo was juist uitgegaan, dewijl de dienstmaagd hem teeken had ge[d]aan eens even buiten te komen.

‘Welnu, mijne kleine ruziemaakster,’ hervatte de kolonel op vroolijken toon, ‘ik heb vandaag geen lust om te velde te trekken; ik wil *kapituliren*.

‘Des te beter,’ zegde Gertruda.

‘En welke zijn de voorwaarden van het *böse* ding?’

‘Wees moeilijk, kind-lief!’ stookte Sedgraves lachend op, zonder te weten wat dit tooneel beduidde.

‘Wat eischt ge? Juweelen, goud, zijde?’ riep de welgemutste kolonel.

Het meisje schudde zacht het hoofd!

‘Inderdaad, dat is een gekke voorslag van mijne zijde, heer Sedgraves. Het staat gelijk met water naar de zee te willen dragen! Komaan, Gertruda, stel zelf de voorwaarden der kapitulatie.’

‘Ik vrees den heer graaf von Eberstein kwalijk gezind te zullen maken!’ waagde Gertruda te zeggen.

‘Mij? Geloof me, ik heb vandaag geen lust om mij zelven hartzeer aan te doen. noch om mij het bloed naar het hoofd te jagen!’

‘Heel zeker?’

‘Overigens, wat zou ik van mijne lieve Gertruda kwalijk kunnen nemen?’

‘Wie weet!’

‘*Heraus!*’ kommandeerde lachend de kolonel.

‘Kolonel, ik stem toe mijner ter eere te drinken, wanneer ik u den datum herinneren mag, die in uwen zegelring gegriffeld staat.’

Graaf von Eberstein sprong recht als hadde hij op tafel, tusschen het najaarsfruit en het groen, op het ammelaken verspreid, plotseling eene giftige adder ontdekt. Het gelaat, anders tamelijk rood, kreeg eene vale kleur, zijne lippen trilden en zijne hand beefde.

‘Wat weet gij van den Allerzielendag?’ riep hij Gertruda toe, en de oude Sedgraves drong vooruit om zich tusschen zijne onthutste dochter en den graaf te plaatsen. Het meisje had gewis niet gedacht, dat dit enkele woord, dat die dagteekening een zoo groot uitwerksel zou hebben te weeg gebracht. Slechts een oogenblik was zij echter ontsteld; zij herwon onmiddellijk hare tegenwoordigheid van geest, en antwoordde op die laatste vraag zeer zoetaardig:

‘Ik weet, heer graaf, dat de Allerzielendag u dierbaar is en gij, in aandenken van dien dag, niets weigeren zult.’

‘Gij hebt gelijk.....’ morde de kolonel meer tusschen de tanden dan wel luid; hij hernam zijne plaats aan tafel, zette den elleboog op deze, liet het hoofd in den palm der hand rusten en zag, alsof hij mokte, naar het ammelaken. ‘Gij hebt gelijk,’ herhaalde hij. ‘Ik vraag niet wie u die familiegeschiedenis geopenbaard heeft; ik begrijp zulks. Verloofden verzwijgen elkander niets. Neen, ik zal u niets weigeren in aandenken van den tweeden novemberdag.....’

‘Vergeef mij, heer kolonel, dat ik op dit oogenblik al die smartelijke herinneringen heb opgewekt!’

‘Ik vergeef u dit volgaarne, lief kind, en ook aan Hugo..... Waar is Hugo?’

De jongeling was zoo even binnen getreden en bleef aan de deur den storm, die losbersten zou, afwachten; de toon der woorden van graaf von Eberstein was echter gansch veranderd. Het was inderdaad de loszinnige, altijd wat brutale, kortom wat krijgsknechtachtige toon niet meer, die in zijne spreekwijze den bovenklank had; integendeel, de kolonel sprak zacht, ietwat neerslachtig, vol welwillend- en goedhartigheid. Op de woorden: ‘waar is Hugo?’ schoot de jongeling vooruit en boog den knie voor den oom doch deze richtte den neef op en zegde:

‘Gekheid, jongen, gij hebt mij niets misdaan. Het doet mij eigenlijk goed dat mij die datum nog eens wordt te binnen g[e]bracht; ik was hem in het woelige soldatenleven zoo wat vergeten en mijn zegelring, men wordt aan alles gewoon, bracht mij maar schaarsch den Allerzielendag te binnen.’

De oude heer Sedgraves stond sprakeloos en met jagend hart, gansch dit tooneel aan te staren.

‘Welnu,’ hervatte de kolonel en die te vergeefs den gullen toon van tien minuten vroeger trachtte te hernemen, ‘welnu, wat belofte moet ik der *schöne* Gertruda doen, in aandenken van den 2. november?’

‘Mijn geluk te verzekeren, heer oom,’ zegde Hugo.

‘Ben ik daar ooit aan te kort gebleven?’ vroeg de graaf eenigszins verwijtend.

‘Nee, maar dat geluk zou kunnen vernietigd worden.’

‘Ik kan toch de toekomst niet verzekeren.’

‘Dat kan niemand, neen! maar men kan door voorzorgen te nemen, niet zelden rampen voorkomen.’

‘Maar, *Donnerwetter*, ik word ongeduldig en het lam zal weêr leeuw worden! *Heraus* - voorwaarts met die verborgene achterhoede.’

‘Herinnert gij u, heer graaf, ons gesprek van dezen morgen?’ hervatte Gertruda. Zij naderde den kolonel en zag hem vleiend in het oog, terwijl zij zich op hare knieën voor hem neêrzette.

‘Altijd die historie van het kasteel?....’

‘Altijd dezelfde.’

‘Welnu?’

‘Beloof getrouw te zijn aan het ons dezen morgen gegeven woord, en dit in aandenken van den 2. november. Beloof ons het verbond, in den nacht van 29 oktober gesloten, niet gestand te zullen zijn en trouw te blijven aan de stad.’

De kolonel was bewogen; zijn oog werd vochtig. Wie toch had ooit gedacht dat onder dat soldatenkleed, een zoo gevoelig hart klopte! Ja, ja, men had ditmaal de ware snaar bij den krijgsman getroffen!

‘Maar, kind-lief, ik had het reeds den gouverneur verklaard, dat ik het mij afgedwongen handteeken niet gestand zijn zou!’ antwoordde de kolonel en nam de handjes van het meisje vaderlijk in de zijne.

‘O ja.....’ mompelde het kind ve legen.

‘Maar gij hebt nog geen vertrouwen in den ouden soldaat, niet waar? O, ik ben daarom niet gebelgd jegens u. Ik ken mijn vijand...’ en opstaande, greep hij den beker met wijn gevuld, en slingerde dezen driftig door de kamer. ‘Mijn hart is goed, mijn hoofd is sterk, indien mijn vijand mij slechts niet benadert. Ik beloof het u, Gertruda, ik drink geen wijn meer vóór dat wij vrede hebben met de bezetting van het kasteel.’

Een drievoudige kreet ontsnapte aan den mond der aanwezigen; Sedgraves greep de linkerhand des kolonels, terwijl deze de rechterhand in de hoogte stak en met eene ontroerde stem zegde:

‘Dat zweer ik bij de nagedachtenis van den Allerzielendag!... Ik begrijp zeer goed dat de dochter van een Sedgraves de hand niet reiken kan aan eene familie, die aan haren plicht opzichtens Antwerpen te kort bleef. Wees gerust, beste vrienden, de oude soldaat is zoo'n losbol niet als men het wellicht denkt.’

De aanwezigen waren ontroerd; er was inderdaad iets plechtigs in dit tooneel, en Gertruda, die den kolonel dankbaar de hand wilde kussen, voelde zich integendeel in zijne armen geklemd en zijne koude lippen raakten haar voorhoofd aan.

Plotseling rukte de kolonel zich los, wipte met den wijsvinger der rechterhand een traan uit het oog, en zich tot den ouden Sedgraves wendende, riep hij half lachend uit:

‘Vader Sedgraves, ik geloof waarachtig dat ik kindsch wordt! Hoe dat jonge volkje de fijne, gevoel ge snaar onder een ijzeren borstkuras vinden kan!’

Gertruda had den straks weggeworpen beker opgeraapt en nu vleierend gevraagd:

‘En wanneer zal nu de heer kolonel mijner ter eere drinken?’

‘Geduld, kind, als het vrede zal zijn met het kasteel, als uwe vader tad niets meer van het Maranennest za[l] te duchten heb[l] en. De oude soldaat wil in alles stipt zijn woord gestand zijn.’

Men zette zich aan het houtvuurtje; Gertruda speelde op de clavecimbel en Hugo zo[n]g een duitsch refrein, doch de vingers, de stem, aller zinnen kortom, waren in verwarring en er heerschte eene be[d]rukte stemming in het gezelschap; het gesprek werd sleepend voortgezet en niemand [r]epte nog een woord, toen de kolonel eindelijk meende nogmaals op den straks aangehaalden datum, op den Allerzielendag, te moeten neêrkomen en eenige uitlegging daaromtrent geven. Dat was hij zoo dacht hij, aan de Sedgraves verplicht; want hij hield *zum Henker!* niet van het *heimlich*.

‘Kent gij die geschiedenis van Allerzielendag, heer Sedgraves?’ vroeg de kolonel.

‘Ik ken er het eerste woord niet van,’ was het antwoord.

‘’t Is eene droevige geschiedenis..... Zie, daar staat Hugo al op uit vrees ze te hooren,’ en inderdaad, de jongeling lanterfantte naar het venster en vandaar naar de deur. ‘Da[a]r, nu schuift Gertruda ook al heen! Nu, het zij zoo.’

‘Ik moet toch bekennen dat de nieuwsgierigheid mij aanzet te luisteren.’

‘O, de geschiedenis is kort, zeer kort. Overigens, ik ben een vijand van lange predikatiën. Mijn vader, de graaf von Eberstein, had drie zonen, waarvan de oudste even wild, even ruw geaard en gebaard was als de vader: evenals hij, jagende, vechtende, den duivel uitdagende en goeden sier makende. Onze moeder was gansch anders, zij was een engel van een vrouw, vroom, goed, heilig zelfs. De brave ziel heeft misschien een dozijn rozenkransen versleten met bidden, om den woesten knaap te doen bedaren.

‘Het hielp echter weinig; want ten tijde dat de oude graaf nog leefde, ging deze den jongen voor, en als deze goed gejaagd, gerend en soms dapper koppen gekliefd had, werd er ook dapper op het ouderlijke kasteel gedronken. Eric was de oudste, Hatto de tweede en ik, Otto de jongste zoon.

‘Eric zette zijne zinnen op een meisje, en beminde haar met al den hartstocht zijner onstuimige ziel; maar toen hij eens bij een helder maanlicht te paard over de heide naar huis reed, werd hem plotseling de weg door Hatto versperd, die hem verklaarde dat hij Eric's verloofde tot zijne bruid wilde maken. Dat was, zoo het scheen, een verpletterend nieuws voor Eric.

‘Met den storm in zijn binnenste, wendde hij den teugel, reed naar het kasteel zijner verloofde terug en stelde haar de keus tusschen hem en zijn broeder voor, en zij, zij erkende dat zij niet hem, maar Hatto tot bruidegom verkoos. Nu, dat was eene geschiedenis, waarvan ik nooit juist den rechten draad heb gekend. Trouwens, ik ben geen heks in het ontleden van vrouwenharten.

‘Eric keerde in den nacht, en over de heide, naar het voorvaderlijke kasteel terug; in razende wanhoop joeg hij zijn paard over de vlakte, alsof hij de wilde jager der spookvertelling was geweest, en hijgend en mestnat hield zijn ros voor den hoefstal van den smid stil, die alleen aan het boschpad woonde. Die hoefsmid was de duivel, God zegen ons, in persoon, of wel zijn knecht: de kerel besloeg paarden en verkocht minnedranken; legde de kaart voor de jonkvrouwen en stak oude rossen af; fidelde voor een huwelijkspar en goot voor een zilverstuk vergif in den feestbeker; ’t was zoo’n kerel om alles te doen.’

Sedgraves sidderde onwillens; maar Otto von Eberstein vertelde die laatste contrasten op luchtigen toon en schier lachend. Allengs verging echter die toon en

naarmate de graaf in zijn verhaal vorderde, werd ook de toon zijner stem doffer De gewoonte van naar den roemer te grijpen had, terwijl hij sprak, hem reeds drie of vier malen het oog naar de tafel doen wenden, en zelfs min of meer den arm uitsteken, als zocht deze kroes of coppetas. Nu, men leert eene gewoonte van een geheel leven in geen half uur af!

Met eene zucht wendde von Eberstein oog en hand af, en sprak voort:

‘Wat Eric bij dien kerel deed, weet de drommel; na er een deel van dien nacht vertoefd en gedronken te hebben, sprong hij andermaal te paard en reed de heide over, doch juist in de tegenovergestelde richting van het kasteel zijns vaders. Waar vertoefde hij een rond jaar? Niemand weet het; mijn vader wist er gewis meer van, want hij vloekte zijn oudsten zoon, en op zijn sterfbed gaf hij het eerstgeboorterecht aan Hatto, die zijne bruid als gade in het ouderlijk kasteel voerde.

‘Ik was destijds in het cleefsche en in Holland, en leerde daar het rapier hanteeren. Een jaar nadat Hatto getrouwd was, keerde Eric terug, niet in het slot zijns vaders, maar bij dien satanschen smid aan het boschpad. Hij vond dien schavuit, God zegen ons, met schootsvel en opgestroopte hemdsmouwen, lachend, dronken en met bloemen omkroond. De knaap was op het slot geweest en had feestelijk gedronken op de geboorte van een stamhouder: en deze was Hugo.....’

Hoewel Sedgraves een man was in den vollen zin des woords, en geenszins bijgeloovig, vond hij de geschiedenis, in den schemeravond, in 't geheel niet plezierig. Hij besepte dat de booze geest eene zekere rol in die gebeurtenis moest gespeeld hebben, en dat die wonderlijke smid inderdaad moest geweest zijn, wat graaf

Otto meende; dit lag in den geest des tijds, en dit zelfs bij de meest beschaafden.

‘Toen Eric de smidse binnentrad,’ hervatte de kolonel, ‘en den toestand vernam, waarin de smeder zich bevond, verweet hij hem, zoo vertelt de traditie, dat hij zijn woord niet gestand was geweest. Welk woord? Men vermoedt eene verschrikkelijke overeenkomst tusschen beiden. De dronken smeder fluisterde Eric al lachende iets in het oor, en liet er een lallend refrein op volgen. Toen Eric aan het slot kwam, heerschte daar eene ijselijke verwarring: Hatto was een uur geleden gezond en reeds een lijk, zegde men; de vreugdebeker, dien hij oplichtte ter eere van zijn zoon, bevatte den dood; het feestgelui werd doodsgeklep; de feestbloemen werden grafkransen.’

Op dit oogenblik werd de deur der kamer, waar de twee personen zich bevonden, sjierpend geopend en onwillens huiverde de koopman; slechts de stem der dienstmaagd, welke vroeg ‘of mijnheer niet verlangde dat men licht zou opsteken?’ bracht hem tot bezinning, en toen het licht op den kroonkandelaar, die boven de tafel hing, zich in de kamer verspreidde, hervatte graaf Otto zijn echt duitsch en middeleeuwsch verhaal.

ANTWERPEN IN BRAND. - En opstaande greep hij den beker met wijn gevuld, en slingerde dezen driftig door de kamer.

‘Wie was de moordenaar? Wie anders, zoo denk ik, dan die vermaledijde smid! Eric had gezworen den voet niet meer in het voorvaderlijke slot te zetten, zoolang Hatto leefde. Hij hield woord. Nog woester dan vroeger was hij nu, en mijne moeder, die weenend met de hand des dooden in de hare geklemd zat, sidderde voor haren oudsten zoon, die de rechten, hem door zijnen vader ontnomen, terug eischte.

‘Eric joeg tegen den wil mijner moeder den slotkapelaan de deur uit; hij deed integendeel dag in dag uit fijfers, zangers en danseressen, poetsenmakers van allen aard komen, en trachtte door vroolijke oogenblikken, de zware gemoedsstemming, welke in het oude slot heerschte, op te beuren. Toch bleven de moeder en de weduwe even somber en biddende; zij huiverden voor dien smid, die zich naast Eric op de burcht gevestigd had en zijn deelgenoot in alle braspartijen werd.

‘Stellig was Eric in de handen van den booze gevallen, en het moet ook van hem gekomen zijn, toen hij in een vlaag van dronkenschap het denkbeeld opwierp de jonge weduwe mijns broeders te zullen trouwen. Hij ving aan met te eischen; want hij deed de arme vrouw de rouwkleêren uit- en de feestkleêren aantrekken, en de duivelsche smid, in priestergewaad gekleed, wachtte, met een helschen lach op de lippen, zijnen meester en het slachtoffer aan den voet van het altaar af.’

‘Dat is eene akelige geschiedenis, kolonel,’ onderbrak Sedgraves, die nu volkomen begreep waarom de twee verloofden waren heengegaan.

‘Gekke geschiedenis eerder!’ mompelde de kolonel. ‘Mijne moeder smeekte te vergeefs die heiligschennis niet te plegen, toen Eric de als bruid getooide weduwe door den slotgang, naar de kapel, voorttrok. De jonge weduwe weigerde en bood een weêrstand die bovennatuurlijk was. Eindelijk ontschoot haar een gil en zij zakte aan den ingang der kapel neêr. Tegenstand bood zij niet meer; zij liet zich voortsleepen, doch toen Eric aan den voet des altaars gekomen was, stond hij bij een lijk - en dat ontuchtterde Eric, maar den smid deed het gevalletje lachen.’

‘Vreeselijk, kolonel!’

‘Den volgenden dag laadde Eric vele kostbaarheden op eenen wagen en trok met zijnen gezel heen, men zegt naar het zwabische. De smidse aan het boschpad brandde 's nachts af, en het landvolk plantte een kruis op de puinen. Ik keerde, korten tijd nadien, naar het slot terug. Alles was er veranderd; mijne moeder was stokoud en sneeuw wit van haar geworden. Iedereen droeg den rouw op het slot en dat deed mij denken aan eene vlucht raven en kraaien daags na een bloedigen rapierdans met kanonnenmuziek. Ja, er moest iets akeligs voorgevallen zijn.

‘Mijne moeder nam mij zwijgend bij de hand, toen ik naar Hatto en zijne jonge vrouw vroeg; zij opende de deur die naar den grafkelder leidde. Daaruit walmde mij eene lucht tegen, die mij onaangenaam aandeed. Ik volgde haar gedwongen en zij bracht mij voor den steen waarop de lichamen van Hatto en zijne vrouw, het eerste in wapenrok, het tweede in bruidstooi, beiden gebalsemd, lagen. De vrome hand mijner moeder onderhield het licht, dat dag en nacht boven de hoofden harer kinderen hing.

‘Het was juist Allerzielendag; de priester kwam in den grafkelder, aan den steenen autaar de Mis lezen. Al de bedienden waren aanwezig en voor den autaartrap stond de wieg, waarin Hugo lag. Wanneer de priester zegde: *sursum corda*, en de koorknaap antwoordde: *habemus ad Dominum*, zwoer ik,’ - en de stem van den kolonel beefde - ‘met de hand op de wieg uitgestrekt, dat ik mij nooit... Och, Sedgraves,’ - en hij greep de hand van den koopman - ‘ik heb wel eens aan dien eed te kort gedaan. Ik heb soms gedronken, gedronken zooals mijn broeder, en de booze deed mij ook dikwijls misdrijven plegen.’

Graaf Otto zweeg; de oude soldaat was bleek en zijne hand beefde.

‘Ik ging ieder jaar naar het slot terug om den Allerzielendag te vieren, toen ik eens vernam dat mijne moeder dood en de burcht door de oorlogen verwoest was. Het zwervend leven, de gedurige omgang met ruwe knechten, het najagen van verwoesting, moord en buit, deden mij eindelijk den Allerzielendag vergeten, al stond de dagteekening dan ook in mijn zegelring gesneden.

‘Gertruda heeft hem mij te binnen gebracht. Ik ben van avond veertig jaar in mijn leven terug gekeerd. Ik zal mijn woord gestand zijn, Sedgraves! De wijn, mij door den henker geschonken, zai ik afslaan..... Doch, wat ik heden avond zegde, blijft een geheim.....’

De koopman had geen lust om het gesprek over de spookhistorie nog langer voort te zetten; zij had hem letterlijk in eene onaangename stemming gebracht, die slechts getemperd werd door het denkbeeld, dat eindelijk de gevoelige snaar bij den wispelturigen en licht meê te sleepe soldaat, gevonden was. De kolonel trachtte blijkbaar den indruk van een oogenblik te voren af te schudden en dat zou ook wel gelukt zijn, indien men hem slechts een goeden roemer wijn had kunnen schenken; maar hoe dikwijls hij ook werktuigelijk de hand uitstak, om den beker te grijpen, hij greep over de ledige tafel heen.

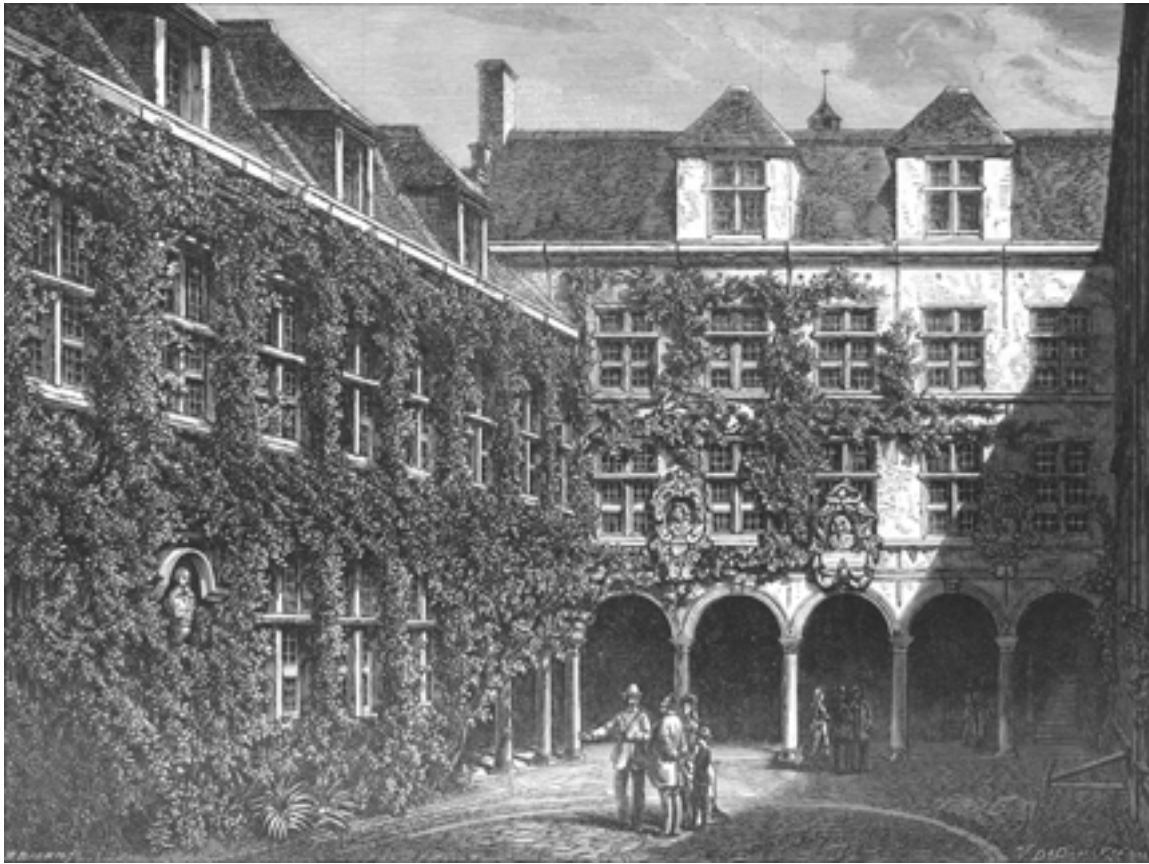
Hugo en Gertruda waren binnen getreden; doch de gemoedsstemming bleef bezwaard, zelfs toen de dienstmaagd in sierlijke porceleinen tassen, aan de huisgenoten en gasten den lekkeren mexikaanschen drank chocollatle bracht.

‘Zogollate!’ riep graaf Otto lachend. ‘Drank voor kinderen en zoete lieven! Komaan, niet waar, *mein lieber Herr Sedgraves*, wij zijn vandaag in het leven van rozengeur en maneschijn terug gekeerd!’

Gelukkig bracht het dienstmeisje kort nadien, op een zilveren bord, een brief voor graaf Otto, die haar door eenen bode, aan de deur overhandigd werd. De kolonel brak den brief open en hem werd bericht dat de troepen der Staten, onder bevel van den markies van Havrech, in aantocht waren, om het garnizoen van Antwerpen tegen den militairen oproer van het kasteel te ondersteunen.

Die tijding - ofschoon de kolonel den kommandant en zijne luitenants: Philips van Egmont, de Heze, de Capres en anderen, voor melkbaarden hield - die tijding bracht hem toch weêr eenigszins in zijn eigenlijk militair humeur terug. 't Was in alle geval, eene goede tijding en, zonder de gedane belofte, had de kolonel feestelijk zijn *wir haben die Ehre zu zeichnen* kunnen herhalen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 8]

HET HUIS PLANTIJN.

Het huis Plantijn.

Wij deelen vandaag eene gravure meê, voorstellende de binnenplaats van het huis Plantijn te Antwerpen, hetwelk, met behulp van het gouvernement, door de stad is aangekocht. Het rapport over dien aankoop deelt ons merkwaardige historische inlichtingen meê.

De stichter van het wereldbekende huis is Christoffel Plantijn, geboren in 1515, in Frankrijk. Hij huwde Johanna Rivière en kwam zich in 1550 te Antwerpen vestigen, waar hij, korten tijd nadien, het lidmaatschap der Lucasgilde en het burgerrecht verkreeg.

In 1555 eerst kocht hij het groot huis op de Vrijdagmarkt, dat zijne drukwerkplaats werd en waar, tot heden toe, zijne afstammelingen in gewoond hebben.

Van uit die werkplaats, straalde zijn roem over gansch de wereld.

Plantijn stierf in 1589, in den ouderdom van 74 jaren en liet aan zijn schoonzoon Jan Moretus zijn huis en werken over. De voorgevel, op de Vrijdagmarkt, werd omtrent 1761 herbouwd. De groote poort, met beeldhouwerk van Arnold Quellijn, prijkt met de wapens der familie Plantijn: een gulden passer en de zinspreuk van den wereldberoemden drukker: *labore et constantia*.

De zalen die in den hoofdingang uitkomen, zijn zeer merkwaardig. Het rapport geeft op dat zij den volgende inhoud bevatten:

De reeks heerlijke portretten en tafereelen, die de twee voornaamste zalen versieren, bevat 14 werken van Rubens, 2 van Van Dyck, 4 van Pourbus, 3 van Cornelis de Vos, 1 van Goltzius, 1 van Flinck, 1 van Sallaert, 1 van Boyermans, 2 van Van de Venne, 1 van Leyssens, 1 van Frans Ykens, 1 van Pieter Ykens, 1 van Wolfert, 1 van Thys, 1 van Van Loon, 1 van Verdussen, 1 van Van Thielen, 1 van De Broers. Bovendien nog 4 schilderijen, die aan Rubens of aan zijne leerlingen toegeschreven worden, eenige werken van minderen rang, en daarbij nog twee ivoren hoog verheven beeldwerken, verbeeldende St.-Joris, den draak bestrijdende, en de liefdadigheid van St.-Marten.

De echtheid van al die werken is onbetwistbaar; stukken, onder de familie berustende, kunnen als bewijs dienen. Rubens was de vriend en de schilder der familie Plantijn-Moretus.

De bijzonderste portretten, gemaald door het penseel van den onsterfelijken meester, zijn die van Christoffel Plantijn, van zijne vrouw Johanna Rivière, van zijnen schoonzoon Jan Moretus en dezes vrouw Martina Plantijn, van Jan Moretus, den zoon der twee vorige, van Adriana Gras, van Abraham Ortelius en van Justus Lipsius.

Al die schilderwerken, die wondergoed bewaard gebleven zijn, verwekken de bewondering van alle kunstkenners.

Voor al de portretten, en inzonderheid die van Jan Moretus, den schoonzoon van Plantijn (1543-1610) en van Jan Moretus Js. (1576-1618), zijn waardig om in de voornaamste museums der wereld te prijken. Het portret van Balthazar Moretus Js. (1574-1641), een van de mannen die eene belangrijke rol vervuld hebben in de drukkunst der Plantijn's, is een meesterstuk van Van Dyck.

De vier schilderstukken van Pourbus, evenzoo portretten van vier leden der familie Plantijn, zijn zeer schoon. Al die werken zijn voortreffelijk bewaard gebleven.

Verder bevat de verzameling een aantal portretten, door de grootste kunstenaars geschilderd, van personen, die hebben meêgewerkt tot den bloei van het huis Plantijn; het zijn portretten van Justus Lipsius (1547-1606), een der merkwaardigste mannen van dien tijd, corrector der drukkerij; pater Arias Montanus (1527-1598), door zijn meester Filips II naar Antwerpen gezonden om den vermaarden veeltaligen bijbel te corrigeeren (school van Rubens); Cornelis Kiliaen, gedurende eene halve eeuw corrector van het huis, schrijver van een dietsch woordenboek (Van de Venne); Gaspar Gevartius, een vriend van Rubens en Plantijn (Cornelis de Vos); den aardrijkskundige Abraham Ortelius (1527-1598), ook een vriend van Plantijn (Rubens), en meer anderen.

Vier kopieën van italiaansche meesters, gemaakt door Rubens en verbeeldende Paus Leo X, Nicolaas V, Alfonsus X, koning van Arragon, en Laurens de Medicis, vier eigenaardige en merkwaardige stukken, maken ook deel van die prachtige galerij.

De schilderwerken, zoowel portretten als andere, de drie en dertig portretten van verschillende leden der familie Moretus inbegrepen, die de boekzaal versieren, zijn ten getalle van negentig.

Behalve die schilderijen, bevatten de zalen ook merkwaardige meubelen, zooals schildpadden voorwerpen uit de 17^e eeuw, eene ingelegde tafel, prachtige japansche en chineesche vazen, en de vermaarde klok, door Albert en Isabella, tijdens een bezoek in het huis Plantijn, geschonken.

De middenplaats draagt teenemaal het karakter der XVIe eeuw.

De vier prachtgevels der zestiende eeuw zijn wondergoed bewaard gebleven. Alles is er met de meeste nauwgezetheid geëerbiedigd, tot zelfs de vensters met hunne kleine, in lood gevatte, ruitjes.

De gevels zijn versierd met borstbeelden van Christoffel Plantijn, Jan Moretus, den oude en den jonge, de vier Moretussen met den naam van Balthazar, Jan Jacob Moretus en Justus Lipsius.

Een der gevels is bedekt met eenen buitengewoon grooten wijngaard, volgens eene bestaande overlevering, geplant door den stichter zelven.

Van de binnenplaats komt men in de werkplaats.

Eerst valt het oog op twee personen, de twee eerste die gebruikt zijn geweest. Die oude overblijfselen, de eerste gereedschappen van Plantijn's werk, staan voor den ingang van de kamer van Justus Lipsius. Daar, aan diezelfde tafel, zat de geleerde professor en zag de laatste proeven na om ze drukvaardig te maken. De meubeleering is in haren eersten staat gebleven; de muren zijn nog altijd behangen met corduaansch leder.

Van de werkkamer van Justus Lipsius komt men in de zaal der correctors, die werkten onder leiding van Kiliaen.

Onder geschiedkundig oogpunt, is deze laatste de merkwaardigste zaal van gansch het huis. Rond de muren staan kassen, waar al de letters van vroegere tijden, tot in het begin der XIXe eeuw te vinden zijn.

Niets ontbreekt aan het materieel; de zetels en schrijftafels der correctors en werklieden staan nog op dezelfde plaats als vroeger.

De zaal is flink gebouwd en teenemaal in het karakter van dien tijd.

De eerste verdieping, boven de werkplaats, is belangwekkend. Een groot getal zalen bevatten stukken en oude handschriften. Gansche stapels eigenhandige brieven vindt men er van al de groote mannen, die eene rol vervuld hebben in de

boekdrukkunst, van al de groote kunstenaars, geleerden en vermaarde personen waarmede Christoffel Plantijn en zijne nakomelingen in betrekking zijn geweest. Al die stukken zijn bewaard gebleven; ettelijke groote kassen kunnen ze nauwelijks bevatten.

Kunstenaars zullen er eigenhandige geschriften vinden van Rubens, van Van Dijck en van eene gansche reeks schilders, wier werken in ons museum prijken; letterkundigen en geleerden, die van Justus Lipsius, Arias Montanus, den burgemeester Rockox, Dodoens, Ortelius, Goltzius, Bollandus, de Elzevier's en van zooveel anderen. Zelfs voor de staatkundige geschiedenis der Nederlanden zal er veel uit te putten zijn.

Ook over de geschiedenis der boekdrukkunst treft men er wetenswaardige bijzonderheden aan. Wij kunnen er inderdaad in lezen, dat de drukkerij twee en twintig persen bevatte; dat er te Parijs eene hulpdrukkerij was, die geschat werd op 16.000 gulden, en door Plantijn verkocht voor 7500 gulden; dat de koning van Frankrijk en de hertog van Savoye den beroemden drukker tot zich trachtten te trekken en hem uitlokten met de schitterendste beloften, maar dat hij krachtdadig weigerde de stad te verlaten, en verdere dingen meer.

In één woord: al de opvolgende tijdstippen zijn daar vertegenwoordigd door getuigen, stom en sprekend tevens.

Verder ontmoeten wij er nog eene merkwaardige verzameling, bestaande uit diploma's en privilegiën, met de zegels en handteekens der vorsten, de boeken en rekeningen van het huis, te beginnen met 1556, de archieven der familie Plantijn-Moretus, de huwelijkscontracten en testamenten, reisbeschrijvingen uit Italië en Spanje, opgeteekend door de familie Moretus in de XVIe en XVIIe eeuw en een groot getal verdere oude stukken, waarvan de opsomming ons te ver zou leiden.

Benevens deze onvergelykelijke verzameling handschriften ontmoeten wij er, in een volmaakt goeden staat van bewaring en volkomen goed gerangschikt, al de houten en koperen platen die gediend hebben voor de hout- en koper-etsen in de drukkerij der Plantijn's.

Het getal der geëtste koperen platen, allen vervaardigd door antwerpsche kunstenaars van de XVIe en XVIIe eeuw, wordt geschat op de somma van 2737 fr.

Het getal houtplaten, die op de merkwaardigste wijze bewerkt zijn, en waarin men zeer goed de voorbrengselen van dien aard in de XVIe eeuw kan leeren kennen, gaat boven de 15.000. Bijna al die stukken zijn in de drukkerij gebezigd; eenige andere integendeel hebben nooit gediend.

De verzameling etsen van het huis Plantijn is van groot belang.

Er zijn er ongeveer 2000, waaronder verschillende eerste afdrukken, zonder onderschrift; al de graveerders der XVIe en XVIIe eeuw zijn er in vertegenwoordigd. Het is bekend, dat de St. Lucasgilde veel graveerders onder hare leden telde. In een der vier albums, hebben wij II teekeningen van Rubens aangetroffen, waarbij eene kwittantie, geschreven en ondertekend door den grooten meester zelfs - alsook 24 teekeningen van Erasmus Quellijn, insgelijks vergezeld van een eigenhandig schrijven, 26 teekeningen van Van Noort, 50 van Marten de Vos, enz. Geen vlaamsch kunstenaar bijkans, uit welk tijdperk ook, of hij heeft iets bijgedragen in de albums van het huis.

De bibliotheek bevat de verzameling van al de werken die uitgegeven werden door Plantijn en zijne afstammelingen, en een exemplaar van alles wat van de pers gekomen

is in die befaamde drukkerij, alsook eene talrijke reeks handschriften van die werken zelfden.

Benevens die werken van de XVIe, XVIIe en XVIIIe eeuw, treffen wij er een groot getal klassieke schrijvers aan, grieksche en latijnsche, uitgegeven door andere huizen, door de Estieone's, de Alde's, de Elzevier's, Martens, enz. De eigenlijke bibliotheek bevat ongeveer 9000 boekdeelen, bijkans allen ouder dan het midden der achttiende eeuw, tweehonderd en drie handschriften en zestig incunabels.

De verzameling van bijbels, missalen, getijdenboeken, grieksche en latijnsche werken over bijbelsche godgeleerdheid is voltallig. Daarin komt namelijk de vermaarde veeltalige bijbel voor, uitgegeven door Plantijn, en waarop nog aanmerkingen en verbeteringen van Arias Montanus te lezen zijn. De afdeeling voor algemeene en vaderlandsche geschiedenis en voor de klassieke letterkunde is zeer merkwaardig. Men vindt er ook eene zeer rijke verzameling hebreuwsche, latijnsche en grieksche woordenboeken en spraakkunsten.

In die aanzienlijke verzameling vindt men de *Biblia Sacra* van 1402, in twee boekdeelen, een prachtig werk met gekleurde platen, waarvoor

eens 25.000 francs aangeboden werd; de *Veropenbaring* van de XVe eeuw, met teekeningen; de kroniek van Jehan Froissard in drie boekdeelen, uit de XVe eeuw, enz.

Men zal zich een gedacht kunnen vormen van de waarde der handschriften onder historisch opzicht, wanneer wij zeggen, dat er 150 onder zijn uit de XVe en XVIe eeuw, 13 uit de XIVe, 22 uit de XIIIe, II uit de XIIe, 2 uit de XIe, 3 uit de X^e en 2 uit de IXe eeuw.

De incunabels vormen eenen echten schat, naar het oordeel der boekenkenners. Er zijn er onder die wonderschoon mogen heeten; andere, waarvan geen tweede exemplaar bestaat. Zij zijn voor het meerendeel afkomstig uit de XVe eeuw, en zijn zoo volkomen goed bewaard gebleven als de handschriften.

De werken die betrekking hebben in het bijzonder op de geschiedenis van België, zijn allermerkwaardigst en zullen stellig met vrucht geraadpleegd worden. In die verzameling treffen wij zeer belangwekkende en zeldzame uitgaven aan, o.a.: *l'Entrée triomphale de Monsieur Charles prince des Hespaignes en sa ville de Bruges*, 1515; *Les obsèques de feu don Fernande Roy catholique en lesglise du Sainte Goule à Bruxelles*, 1515; *La Pompe funèbre de Charles Quint* met platen, 1559; *La joyeuse entrée de Francois d'Anjou à Anvers*, 1582, enz.

De ontvangst van Maria.

Onze lezers kennen gewis de prachtige, de heerlijke schilderij van Murillo, waarvan wij hier eene zoo wel gelukte gravure meêdeelen; zij is, men weet het, de voorliefde der kunstenaars, die Sevilla bezoeken. Die engelengroepen, dartelend, wentelend, drijvend in het hemellicht, en het reine beeld de Moeder-maagd, als door eenen krans omvat, is inderdaad eene geniale schepping en onze lezers zullen zich in het zien van dit prachtig en tevens godsdienstig werk, verlustigen.

Een tasje thee.

De kunstenaar van dit eenvoudig, doch fijn uitgevoerd tafereeltje heet Perugini. Hij is een meester in teekening en uitvoering en stelde het ten toon in *Royal academy* te Londen. Perugini is een naam die in onze kunstenrij voortaan niet mag vergeten worden.

De valscherf.

Kort na het uitvinden van den ballon, ter luchtvaart bestemd, kwam men op het denkbeeld een voorwerp te maken, waarbij men, in het vallen, elk gevaar zou verminderen. Men vond de valscherf uit, een voorwerp, niet ongelijk aan onze parapluie en dat, van zware zijde gemaakt, zich tot op eene grootte van twintig voet ontplooit. Men herinnerde zich dat zekere hoogleeraar Lenormand reeds in november 1783, te Montpellier, zich uit de eerste verdieping van een huis neêrliet en dit door

in elke hand een parapluie te houden. De val was zeer zacht; het was dus slechts na te gaan, welke middellijn de scherm hebben moest, om een mensch te dragen.

Blanchard, de gekende luchtreiziger en die, in 1783, den 7. januari, met den Amerikaan Jefferys, in ruim twee uren tijd, het kanaal tusschen Engeland en Frankrijk overstak - eene reis die twee jaar later de luchtreiziger Pilatre de Rozier met den dood betaalde - Blanchard paste het eerst de valscherms toe. Hij zelf kwam er niet meê naar beneden, zooals de gebrukte professor, maar liet, gelijk de luchtreizigers nog doen, op eene zekere hoogte gekomen, eenen aap of ander dier, tot groot vermaak van het publiek, in eene kooi met de valscherms naar beneden.

Een paar gevangenen, onder ander een die in de forteres Spielberg gevangen zat, dachten aan de valscherms, om met deze zich van de hoogte neêr te laten en alzoo de vrijheid te bemachtigen. Wat waagt men al niet voor die lieve vrijheid! De eerste die het plan vormde, was een door de Oostenrijkers gevangen genomen soldaat, Garnerin geheeten. Evenals de gevangenen in Cayenne er soms in gelukken ontsnappingswerktuigen te maken, niettegenstaande de argus-oogen der bewakers, was Garnerin er bijna in gelukt zijne valscherms ineen te knutselen. Hij werd ontdekt; maar een ander gevangene, Drouet - namelijk die van Spielberg - gelukte er in zijne scherm saam te stellen en de neêrdaling te wagen. Zijn werk was echter onvolkomen, want Drouet brak zijn been en bleef liggen.

Garnerin had echter in de eenzaamheid der gevangenis zijn plan, zoo dacht hij, mogen rijpen, en pas in vrijheid gesteld, vertrok hij naar Parijs en bracht zijn stelsel in toepassing. Garnerin hing met zijne valscherms onder aan een ballon en liet zich van zekere hoogte naar beneden. Dit had plaats den 22. oktober 1797.

De neêrzakking was echter niet gelukkig; doch men ontdekte het gebrek aan het werktuig. De valscherms waggelde gedurig heen en weêr; de lucht welke de scherm schepte, moest langs boven door eene opening een uitweg kunnen vinden. Die opening werd dan ook niet meer verwaarloosd. Niettemin wagen zich de luchtreizigers niet aan de neêrdaling, en wij hebben nog niet vernomen dat een reiziger zich met dergelijke scherm uit eene erge moeielijkheid heeft gered.

Men vertelt echter dat mevrouw Garnerin zich herhaalde malen stoutweg met eene valscherms uit den ballon naar beneden liet. De aanschouwer sidderde, als deze vrouw met de nog toegeslagen scherm als een kogel zoo snel, uit de hoogte naar beneden schoot; doch vóór dat zij den grond raakte, spreidde zich de scherm open en bracht haar ongedeerd beneden.

Men maakt melding van verschillende veranderingen aan de valscherms. Robertson gaf er den vorm aan van een dubbele parapluie, waarvan een naar boven en een naar beneden geopend werd. Dat was iets onmogelijk. Cocking liet de langs onder zich openende scherm weg en behield slechts de bovenste. Zijne valscherms was dus als eene door den wind omgekeerde parapluie.

Die poging ging tegen alle reden in, dewijl de afdaling slechts plaats greep door het tegenhouden der lucht, die nu langs de rondop staande zijden afgleed. Hoewel de luchtreiziger Green aan Cocking de opstijging afraadde, wilde deze naar geen goeden raad luisteren. Cocking hing met valscherms en mandje onder aan Green's ballon, die den 27. september 1836, in den Vauxhall te Londen, opsteeg.

Op 3500 voet hoogte gekomen, raadde Green nogmaals den koppigen man, de neêrdaling niet te wagen. Toch sneed Cocking de koord door en Green zag hem, met eene verbazende, verpletterende snelheid - 60 voet in een seconde, dus legde hij in minder dan een minuut de hoogte van 3500 voet af - naar beneden schieten. Dat de ongelukkige verpletterd was, laat zich begrijpen, evenals de rokelooze Bruggenaar

De Groof, die te Londen met zijne vliegmachine eenige maanden geleden den dood vond.

Curiositeiten.

Onze belgische vooruitstrevers roepen gedurig Engeland en Amerika als modelstaten in, doch het is zeker dat zij deze landen niet navolgen in hetgeen zij wezenlijk goed en deugdelijk hebben. Amerika, of beter gezegd de republiek der Vereenigde-Staten, heeft eene wet uitgevaardigd, welke, bestond zij hier, een aantal drukkers en uitgevers letterlijk zou ten gronde helpen: wij bedoelen diegenen, welke speculeeren op de onzedelijkheid. Een ieder, zegt die wet, die onzedelijke schriften of prenten vervaardigt of vervaardigen laat, onder zijne berusting houdt of verkoopt, of anderen er toe aanzet, ze uit te geven of te verkoopen, of advertenties plaatst, die op dergelijke artikelen betrekking hebben, zal, als hij boven de 21 jaar oud is, gestraft worden met dwangarbeid van drie maanden tot twee jaren en eene geldboete van 100 tot 500 dollars, of, zoo hij onder de 21 jaren oud is, met drie maanden gevangenisstraf en eene geldboete van hoogstens 500 dollars. Meer dan dat, de machines, welke voor het maken van die schandalen gebezigd worden, zullen worden verbeurd verklaard. De gelden die van deze boeten voortkomen, worden tot een weldadig doel besteed. In Amerika straft men de onzedelijkheid, in ons land..... laat ons, uit vaderlandsche schaamte, liever zwijgen.

Evenals velen zoeken naar de eeuwigdurende beweging en de quadratuur van den cirkel, zoeken er nog altijd naar het geheim om bestuurbare ballons te doen opstijgen. Dat geheim zou nu weêr gevonden zijn door een zekeren Schroeder, te New-York. Immers, die uitvinder heeft een brevet gevraagd voor een ballon, waarin hij zegt in vijftien uren van New-York naar Londen te kunnen reizen. Helaas, De Groof te Brugge vroeg ook een brevet voor zijne vliegmachine! Het toestel van Schroeder zou bestaan in eene schuit, in den vorm eener reddingsboot en die niet minder dan 60 meters lang en 10 meters breed is. De ballon is van lijnwaad gemaakt, bevat 70.000 voet gas en heeft langs beide kanten vleugels, welke bewogen worden door een toestel van twaalf paardenkracht. In vijftien uren van de nieuwe naar de oude wereld vliegen - inderdaad! dat is opmerkelijk..... ten minste als Schroeder geen tweede De Groof is. De uitvinder is voornemens de concessie te vragen van den postdienst tusschen Amerika en Europa. Laat ons toezien en wachten...

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den Jare 1576, door August Snieders.

(Vervolg.)

VI.

Drie spions.

Het heerlijke Land van Waes, vandaag 'de tuin van Vlaanderen' genaamd, was in de 16^e eeuw voorzeker dien naam niet waardig.

Die prachtige en vruchtgevende landouwen, welke wij nu bewonderen, bestonden nog niet. Gansch die vlakte, westwaarts der Schelde, leverde eene groote verscheidenheid op: hier, in de lage gedeelten, vond men eene voortzetting der

noordelijk gelegen polders; daar, in de hogere deelen, strekten zich groote bosschen uit, welke den wolf en den ever tot schuilplaats dienden, en niet zelden ook den roover en den baanstrooper.

De wegen welke door die verlatene streek liepen, bepaalden zich tot een gering getal. Deze kronkelden hier door de eeuwenoude bosschen, daar door knoestig kreupelhout, ginds door waterkwebben, waaruit lis en riet opschoot. Hier moest de voerman of ruiter soms de afhangende takken weeren, ginder verdween de wagen tot aan de as in het water, om, na eenige oogenblikken, druipnat de tegenoverliggende hoogte op te woelen.

De streek was, daargelaten in eenige dorpen, weinig bewoond. Op den Scheldekant lag hier en daar eene visschershut; verder de bosschen in, die van eenen strooper of houthakker, en soms hoorde men, als men den weg volgde, in de verte het getink van een klokje, waarschijnlijk het klokje eener kluis, die de geuzensoldaten nog hadden geëerbiedigd. Alle die verblijven waren echter in die landstreek zóó dun gezaaid, dat men soms een halven dag reisde, zonder de eene of andere woning te ontmoeten.

Aan den weg, die naar de stad Aalst leidde en op een goed uur afstand van deze, lag eene deels in steenen, deels in planken gebouwde huizing - eene inderdaad niet onaanzienlijke herberg.

't Was eene herberg, dit zag men aan den haverbak, die voor de deur, onder den grooten lindenboom, stond. In de wandeling heette men het *'t Huys van Neringhe*, ofschoon die naam, ons dunkens, weinig met zijne eenzame ligging overeenkwam, en er trouwens geen schijn van

winkel of koopmanschap in aanwezig was.

De herberg was een tamelijk lang, doch laag gebouwd huis, met twee kleine in lood gevatte vensters langs beide zijden der deur; boven de deur ging de muur gevelsgewijs en met trappekens op, en in dien gevel stond een derde vensfer - allen behoorlijk met ijzeren staven gebarrikadeerd. De stal, aan het huis vastgebouwd, was uit planken en palen gebouwd en het dak in riet.

In 't *Huys van Neringhe* trof men niet zelden passanten aan, niet alleen reizende koopliê, visschers, boeren, ruiters en landsknechten, maar, als men alles goed narekende, ook wel eens fielten, boeven, moeskoppers van allen aard, die er borst en keel kwamen 'soppen.'

DE ONTVANGENIS VAN MARIA. (Naar Murillo.)

Vonden zij in den houder van die taveerne een gewillig medeplichtige? Zeker is 't dat Boort Soudaen, de tavenier, een slimme kerel was, die op verschillende wijzen fortuin maakte, behendig aan brandschattingen ontsnapte, en uit iedere partij - 't zij uit de spaansche-, geuzen- of Statenpartij - voordeel wist te trekken.

Met Boort Soudaen hebben wij echter niet veel of liever niets te maken, en zullen ons dus zoo wat met het gezelschap in de gelagkamer bezig houden. Dit is tamelijk talrijk; twee personen zitten bij het vuur, want herinner u, dat wij in november zijn en de wind, scherp en snerpnd, door de ontbladerde boomen en met de dorre blaêren over den zandweg jaagt. Het vuur flikkert helder op en vervroolijkt eenigzins de gelagkamer met lagen zolder.

Bij den haard zit een maaldersgast, wit van het stuifmeel; van welke kleur zijn gepoeierd haar is, kan moeielijk gezegd worden, maar zijn gelaat, mager en scherp, duidt een zeker doorzicht en veel krachtdadigheid aan. De man kan zoowat veertig jaar oud zijn. Tusschen

de beenen staat de zweep, en buiten aan den haverbak zijn oud paard in een nog oudere huifkar gespannen, op welke laatste vier of vijf zakken meel staan.

In den anderen hoek zit een zware kerel met een min of meer gekromden neus, rossen baard, diep liggend oog, door lange en rosse wenkbrauwen beschaduwd. Die persoon draagt een hoogen toothoed met hanenveêr, een ouden bruinen mantel, aan den hals vastgebonden, en hooge mollige laarzen, die tot boven de knieën de beenen bedekten. Naast hem staat een lange stok, boven aan den top met drie of vier dwarshouten, waaraan een tiental doode ratten met den staart waren vastgemaakt.

EEN TASJE THEE. (Naar Perugini.)

't Was een wonderlijk personagie en dat juist niet veel goeds spelde, vooral als men het kleine scherpe oog naspeurde, dat onder de lange wenkbrauwen tintelde.

De twee personen hadden elkander, toen zij elkander in Boort's herberg ontmoetten, den gewonen groet 'geluk, vriend' toegevoegd. Onder het drinken van een pot bier, hun door den baas toegeschoven, had de mulder gezegd:

'Nijdig weêrtje!'

'Heel nijdig!' was het antwoord van den rattenvanger.

'Gaat de reis naar Aalst, koopman?'

'Gij hebt het gezegd. En bij u?'

‘Ook zoo.’

‘Ratten en meel komen zeer goed bijeen,’ lachte de man met de ratten.

‘Daarom, als gij lust hebt, kunt gij een eind wegs gebruik maken van mijne huifkar.’

‘Top!’

Drie mannen zaten op de bank aan het venster; een was als een boer gekleed, doch hij had een al te verdronken gezicht om tot den boerenstand te behooren; een tweede droeg eene versleten kleeding, die min of meer den krijgsknecht aanduidde, en de derde met zuidwester en oliemantel, deed aan den schipper denken.

Aan hunne voeten lag een groote, zware, roode doghond, met breede borst, dikke pooten, dubbelen neus en een met ijzeren pinnen bezetten halsband. De hond en de messen, die de knapen aan den leëren gordelriem droegen, zegden genoeg dat het juist geen vriendschappelijk volkje was.

Die drie kerels dronken een goeden pot bier en spraken tot elkander, doch in gebroken woorden en daarbij in eene taal, welke voor den oningewijden hebreuwsch was. De mulder echter, al zag hij naar het vuur of naar den rattenvanger, had een oor open en trachtte nu dit dan dat woord op te vangen.

Hij toch begreep wel wie zij waren: Aalst was, zooals wij in den aanvang van ons verhaal zegden, door de spaansche huurtroepen overvallen, bemeesterd en uitgeplunderd. Rond dien bandietenkuil school weldra allerlei soort van volk te zamen, dat nu, in den omtrek, onder den naam dat zij mannen der bezetting waren, evenals de bezetting stool en plunderde.

Er was daar inderdaad rondom en in Aalst voor hen een aardig duitje te verdienen: immers, de spaansche soldaten hadden spionnen, gidsen, verraders en verklikkers noodig; zij moesten verder aankoopers vinden voor de gestolen juweelen, sieraden, rijkdommen van allen aard - en gansch dat zootje van ‘eerlijke lië’ was rond dat dievennest saam gevloeid.

De schipper en de verhakkelde krijgsknecht, aan de tafel, spraken in den hollandschen tongval; zij spraken de dieventaal, want de mulder verstond dat zij ‘after’⁽¹⁾ iemand zochten met ‘bucht’ in de ‘avelcoert’⁽²⁾ en ‘t was daarom dat ze in de stad of in haren omtrek gingen ‘neering doen,’ waar geen ‘bewisinghe’⁽³⁾ meer bestond.

Of het nu juist wel in het voordeel van den mulder sprak, dat hij met die taal bekend was, zullen wij den lezer laten beslissen; doch laat ons opmerken dat er een schalksche lach om zijne lippen en in zijne oogen speelde, toen hij zich half omkeerde en zich tot de drie sprekers aan het venster richtte, zeggende:

‘En hebt ge al iets in den “zwirlinck”⁽⁴⁾, maats?’

Blijkbaar ontstelden de sprekers aan het venster; doch zij waren onbeschaamd genoeg, om spoedig hunne tegenwoordigheid van geest te herwinnen.

‘Wat bekommert jij je met onze zaken?’ zegde de schipper barsch.

‘Och, daar heb ik niet het minste trek in, schippertje!’ hervatte de mulder luchtig; ‘ik wilde u enkel doen weten dat als ge mij of den rattenvanger in den “zwirlinck” hebt, gij op niet veel “vossen”⁽⁵⁾ rekenen moogt en uwe “grijpelingen”⁽⁶⁾ van het tellen niet zullen verslijten.’

(1) Achter.

(2) Geld in de tesch.

(3) Jurisdictie.

(4) In het oog.

(5) Goudstukken.

(6) Vingers.

Dat was zoo luchtig gezegd, dat het drietal in betere luim geraakte, en den mulder wel degelijk als een der hunnen beschouwde.

‘Pas op,’ ging de molenaar altijd vroolijk voort, dat ge ginder niet tot bloedens toe “gestoept”⁽⁷⁾ wordt. Men speelt er kort recht en klopt er niet op den “zwengelinck”⁽⁸⁾.

‘Nou, zorg jij maar, dat men het stuifmeel niet uit jou “zwengelinck” klopt,’ zegde de schipper.

Het drietal lachte en men ging voort met stiller te ‘quisten’⁽⁹⁾, want den schipper scheen het niet onmogelijk, dat die mulder een der geheime speurhonden van den schoutet was geweest, en het voor hen veel beter was dat zoodanige ongenoodigde gasten, tusschen hemel en aarde, aan dezen of genen boomtak bengelden. De rattenvanger was echter zijn reisgenoot, en die toch zag er precies geen kat uit om zonder handschoenen aan te grijpen.

De man had geen deel genomen aan het gesprek; men kon aan de uitdrukking van zijn wezen veronderstellen, dat hij de gielersof dieventaal niet verstond. Zonder twijfel zou het gesprek aan het vuur, over het gebeurde met den mulder gerold hebben; doch andermaal werd de klink der deur opgelicht en de laatste geopend. De binnentreder was niemand anders dan de ons bekende Burk.

Burk was als handwerksman gekleed, had een hoed met afhangende randen op den misvormden kop, een gevulde groen fluweelen zak, bij middel van koperen ringen toegesnoerd, op den rug en in de hand een eiken stok, waarmee hij wel een os had kunnen doodslaan.

‘Geluk saam,’ zegde Burk en den zak, waarin gereedschappen van den wapenmaker geborgen waren, afwerpende, naderde hij het vuur en terwijl Boort Soudaen naar den kelder ging en den smid wat ‘suipens’ bracht, stak hij de magere, knokkelige maar gespierde hand naar het vuur uit.

‘Frisch weer, mulder!’ zegde Burk.

‘Ja, ja, 't waait er goed op aan,’ luidde het antwoord en de molenman stond even op, en ging eens buiten om te zien of het paard de haver reeds binnen had; maar 't was juist dat niet: hij wilde eens even naar buiten om wat tot bezinning te komen; want hij had Burk herkend, en wilde het liefst geen gesprek met hem aanknoopen.

Ja, 't was Burk wel! Maar wat deed die kerel in dezen omtrek? De mulder kende den wapensmid van ouds als iemand, die nu eens met de geuzen, dan eens met de Spanjolen heulde, of die eigenlijk zich aan die zijde plaatste waar het meest te verdienen was. Te Aalst lagen spaansche troepen, op het kasteel van Antwerpen evenzoo; maar ook in de stad waren de troepen der Staten meester. Voor wiens rekening zou Burk op weg zijn?

Maar als de mulder zich met die overwegingen bezig hield, was ook Burk met iets dergelijks bezig.

Het oog van den wapenmaker was scherp, men weet het reeds; het had, niettegenstaande het bestoven kleed en de gepoeierde haren, Dooc Putter herkend en tot zich zelf ongeveer dezelfde redevoering gehouden als de mulder deed. Dooc Putter in het kleed van een molenman! Dooc, dien hij in Antwerpen gekend had als boekprintersknecht, als bijbelleurder, als beeldstormer, als geuzenschoolmeester, als factor in eene rederijderskamer, als leeglooper, als gebannene, als vluchteling, als verspieder - en die zou nu, zonder eenige bijbedoeling, als muldersknecht optreden?

Burk had er geen belang bij nog in de taveerne te vertoeven; de rattenvanger was juist niet gespraakzaam en vóór dat Dooc Putter weêr binnentrad, stond hij op,

(7) Gegeeseld.

(8) Wambuis.

(9) Spreken.

betaalde, nam den reiszak en bereidde zich 't *Huys van Neringhe* te verlaten, gelijktijdig met de drie kerels nabij het venster gezeten.

‘Ook naar Aalst, maats?’ vroeg Burk.

‘Wel ja, sinjeur.’

‘Zeg maar wapensmid. Welnu, dan gaan we samen.’

‘Wel gezegd,’ en zonder den rattenvanger of Boort Soudaen te groeten, gingen zij de deur uit.

Buiten gekomen, zagen de ‘gielers’⁽¹⁾ nog eens steelsgewijze naar de huifkar en wat Burk betreft, deze vergewiste zich of hij wel degelijk Dooc Putter voor had. Dat leed ook geen twijfel. Dooc staarde de groep met achterdocht na en hij wenschte in zijn hart, dat de schipper en zijn makkers de maat eens zouden kloppen op den rug van dien schelm van een Burk.

Putter keerde in huis terug, nadat hij de bellen, die achter aan de huif der kar hingen en te licht de aandacht konden opwekken, had weggenomen. Hij sprak den rattenvanger niet aan en er bleek uit niets dat er eenige gemeenschap tusschen hen beiden bestond, tenzij die eener toevallige ontmoeting. Eindelijk maakte de mulder zich gereed op te breken, en de rattenvanger nam den langen stok, waaraan de doode ratten bengelden, op den schouder.

De tavernier stond op den dorpel der deur en staarde de karavaan achterna.

‘Als die rattenvanger naar Aalst gaat, zal hij wild genoeg opsporen,’ dacht Boort. ‘Daar wiemelt het op dezen oogenblik van spaansche, duitsche en ook vlaamsche ratten! Maar - dacht hij er bij, en hij lachte bij die aardigheid, welke hem door den geest vloog - als de ratten hem maar niet oppeuzelen.’

Zoolang de huifkar in 't gezicht van 't *Huys van Neringhe* was, bleef de rattenvanger op zekeren afstand van den mulder; doch toen het huis, door een omdraai van den weg, achter de boomstammen verdwenen was, naderde de eerste den laatste.

‘Gij heet?....’ vroeg hij met een scherp onderzoekenden oogslag.

‘Dooc Putter,’ was het antwoord.

‘Mijn naam is Dirk Bast. Het parool?’

‘Pacificatie,’ fluisterde de mulder.

‘Handen ineen,’ mompelde de rattenvanger. ‘Wij zijn dus trouw op onzen post. Wij hebben niet veel tijd om over onze zaak te spreken. Ik moet voort naar elders.’

‘Ik weet het, naar Gent,’ antwoordde Dooc Putter met een schelmschen lach. ‘t Zij zoo! Wat antwoord moet ik aan den prins van Oranje, over den toestand van Antwerpen overbrengen?’

‘Die toestand moet u wel bekend zijn..... doch laat ons stiller spreken en van tijd tot tijd eens omzien, of de boomstammen geene ooren hebben..... De Staten van eenige zuidelijke gewesten hebben den prins van Oranje voorstellen gedaan, om eindelijk met gezamentlijke werking, den spaanschen soldaat den lande uit te drijven.’

‘Dat weten wij; verder!’ zegde Dooc.

‘Antwerpen, benauwd zijnde, verwacht troepen van de Staten en hoopt veel van Lamoraël's zoon, die immers op den Spanjaard den dood zijns vaders te wreken heeft. Men zou het nu ook met een gunstig oog aanzien, indien Oranje, evenals te Gent, nu stellig eenige troepen ten onderstand van die der Staten, die met hem onderhandelen, wilde afzenden.’

‘Die zaak is reeds in verschillende brieven besproken, en men is genegen die voorstellen aan te nemen, maar de knoop zit juist dáár niet. In de stad beveelt een

(1) Dieven.

gouverneur, de heer de Champaigney, en graaf Otto von Eberstein heeft er het bevel over de duitsche regimenten.'

'Welnu?'

'Hoe denken die heeren, welke de macht in handen hebben, over die tusschenkomst?'

'De gouverneur de Champaigney is een eerlijk man; hij is in dienst des konings, doch hij is geen vriend der vexatiën des Spanjaards.'

'Gij antwoordt niet op mijne vraag, sinjeur Bast.'

'Hij is geen vriend der vexatiën des Spanjaards, zeg ik, en de troepen van Sancho d'Avila hebben zich buiten de wet geplaatst. Overigens, de Staten, die het oppergezag in onze gewesten hebben, roepen de hulp van den prins in.'

'Ik begrijp, de heer de Champaigney zal.... door de vingers zien en juist niet vijandig zijn.'

Dirk Bast antwoordde niet. Wilde hij niet juist zeggen hoe de gouverneur van Antwerpen, in die moeilijke zaak, dacht of wist hij het niet? Hoe de man van Oranje ook polste, langs die zijde wilde de rattenvanger geen juiste antwoorden geven.

'Maar wij dienden toch te weten,' hervatte Dooc Putter, 'waaraan ons bepaald vast te houden.'

'Wat verlangt ge te weten?'

'Ik begrijp dat wij niet veel moeite zullen hebben met den kolonel von Eberstein. Huurlingen zijn altijd te temmen; maar, antwoord mij, zal de gouverneur de vendelen van den prins van Oranje in de stad toelaten?'

'Men moet zien welke de middelen van verdediging zijn.'

'En welke zijn die?'

'Indien men die middelen eens buiten de stad samen trok, zouden de troepen van den prins binnen de stad niets te maken hebben.'

‘Ik begrijp u: de vendelen zouden den aanval en den toevoer van troepen moeten afweeren....’

‘Het is, om de waarheid te zeggen, de beslissing van den gouverneur: ook de troepen, door de Staten gezonden, zullen buiten de stad blijven en in vereeniging met 's prinsen soldaten, den weg versperren aan de spaansche garnizoenen van Lier, Aalst en elders, welke den kastelein willen ter hulp komen.’

‘Maar de verdediging der stad zelve?’

‘Hoe kunnen die van het kasteel haar aanvallen, als zij geen versterking bekomen? Overigens, binnen de vesting is een sterk garnizoen.’

‘Ja, maar een oproerig garnizoen.’

‘Minder dan men denkt, maar dat zonder twijfel in oproer komen zou, wanneer vreemde soldaten, en vooral 's prinsen troepen binnenrukten en zij daardoor het vermoeden zouden opvatten, dat men geen vertrouwen in hen meer stelde.’

Dooc Putter zweeg.

‘Alzoo geen openlijke verzekering, dat de gouverneur de Champaigne ons als volslagen vrienden zal ontvangen en vervolgens beperking der operatiën buiten de muren. Ik begrijp, de gouverneur wil zich de vingers niet verzengen.....’

Op zijne beurt zweeg Bast; hij had ook niet in last met den geuzen zendeling veronderstellingen te maken. Na een oogenblik hervatte de mulder:

‘Is dat gansch de u opgedragen last?’

‘Ja, dat is hij.’

‘En reikt hij niet verder?’

‘Voor het oogenblik niet.’

‘Waar kan ik u het antwoord brengen?’

‘Gij hebt het gezegd, te Gent.’

‘Wanneer en waar?’

‘In den *Hoorn* op de Vrijdagmarkt en op Allerzielendag.’

‘En gaat gij niet een oogslag geven in het nest te Aalst?’

‘Neen, ik loop daar gevaar van opgeknoopt te worden.’

‘Bah! Ik zal eens even een kijkje daarbinnen gaan doen; het is noodig eenig nieuws, omtrent de voornemens van die heeren, op te sporen. En echter plaagt mij een klein achterdenken....’

‘En dat is?’

‘Hebt gij in de herberg dien kerel gezien, die met de “gielers” den weg opgegaan is? Dat is Burk, de wapensmid van Antwerpen, een schurk in de ziel. Geloof me, die komt niet naar Aalst om wapens te poetsen en te repareeren. Toen wij daar zoo even in 't *Huys van Neringhe* waren, dacht ik dat wij er met drie spions, en van elk der partijen een, vereenigd waren.’

Dirk Bast fronste de lange rosse wenkbrauwen; hij wilde misschien niet voor een spion doorgaan. Aan Putter was dat woord gansch onverschillig.

‘Gij denkt dus dat die wapensmid....’

‘Ik ken hem van ouds! Ja, die kerel moet de man van den kastelein des kasteels zijn. Als ik hem het vel kon afstroopen, zou ik hier of daar wel een brief aan den *eletto* in zijne ribbenkas verborgen vinden.’

‘Reden te meer voor u om naar Aalst te gaan.’

‘Dat denk ik ook.’

‘Kent hij u?’

‘Hoe zou hij mij in dit kleedsel kennen! Daarbij, het is verscheidene jaren geleden dat wij elkander niet meer gezien hebben. Bah! Wij hebben overigens reeds voor heeter vuren gestaan.’

‘In alle geval goed geluk. Hier loopt mijn weg rechts. Ik wacht u den 2. novemberdag op de afgesproken plaats. Wacht eens! Indien gij door onvoorziene omstandigheden belet waart zelf te komen, geef dan uw parool aan een vertrouwd persoon.’

‘Begrepen. Vaarwel!’

De rattenvanger sloeg den weg rechts in en hij hoorde een oogenblik nadien Dooc Putter een vroolijk deuntje fluiten, alsof hij onbezorgd was voor al de gevaren die hem te wachten stonden. Nog eene poos weerklonk het hotten en schokken der kar in het zandspoor, en weldra kwam hem niets meer ter oore dan het gonzen van den wind door het hoog geboomte van het bosch.

Wij laten den rattenvanger en den mulder den weg voortzetten, en trachten nu Burk, den wapensmid, in te halen, die weldra gezien had dat hij in een recht gevaarlijk gezelschap versukkeld was, en hij niet veel weg zou hebben afgelegd, hadde hij iets laten zien dat waardig was genomen te worden.

Burk was integendeel slim genoeg geweest, om gedurig de aandacht der ‘rabauwen’ op den mulder in te roepen, die eenige zakken meel op de kar, daarbij de kar en het paard, te verliezen had; en wie weet! had Burk boosaardig opgeworpen, of die mulder nog niet een verborgen schat bij zich heeft.

De ‘gielers’ vonden al die bemerkingen zeer juist; maar zij ook redeneerden; die mulder, meenden zij, zag er een flinke kerel uit en dan die rattenvanger moest voor een drietal aanvallers niet omstaan. Wel is waar stonden zij, den hond medegerekend, vier tegen twee; doch de kans om goeden buit op te doen, woog niet op tegen het gevaar van met ingeslagen koppen te moeten aftrekken.

‘In alle geval,’ had Burk gezegd, ‘als wij dichterbij de stad komen, zal ik u de gelegenheid geven u zonder gevaar met dien mulder te verstaan!’ - en de schurk grijnslachte.

Men ziet dat het drietal zeer weinig mysterie maakte van hetgeen in het schild gevoerd werd; de tijden waren zoo. Het overrompelen van Aalst door de spaansche huurtroepen, was een daad, welke de dieverij als het ware wettigde; alle gerecht was onmogelijk geworden, en indien de *eletto* zich met die zaken had moeten bezig houden, zou hij over al de regimenten hebben moeten recht doen.

Pas had Burk die woorden uitgesproken, of men hoorde rechts van den weg een verward gedruisch; men hoorde menschenstemmen, den doffen hoefslag van paarden op het zand, het schokken van voertuigen in het karrespoor, en toen het gezelschap langs den kant zag van waar het gedruisch opsteeg, ontwaarde het een groep ruiters en voetknechten, welke eene karavaan rundvee en een hoog opgetasten wagen omringden.

Het waren fourageerders van het garnizoen van Aalst, die den omtrek afstroopten en leeg plunderden. Niets werd gespaard: huis, kapel, kerk, pastory, klooster en abdij werden door hen uitgebuit; zoomin het gewijde als het ongewijde voorwerp ontsnapte aan hunne handen.

Niet zelden ging de diefstal met moord en brand vergezeld en achter den rug der fourageerders berstte vaak de brand in hoeve of kerk los, zonder dat die onmenschen zich nog om iets bekommerden.

Nu, zooals wij in den aanvang van ons verhaal zegden, was de *alboroto*, de oproer, onder hen losgebersten; de soldaten betaalden zich zelf de achterstallige soldij, en

de *senôres soldados*, te Aalst genesteld, waren eene macht die met het hoogste gezag des lands onderhandelde en dit laatste was, na alle gepleegde gruwelen, immer verplicht toe te geven en de spons over het gebeurde te wisschen.

De bende, die door ons gezelschap ontmoet werd, was een honderdtal voetknechten en een twintigtal ruiters groot; de wagen was top geladen met allerlei levensmiddelen, geroofde meubelen, gestoten kostbaarheden; twee paarden trokken hem met moeite door den zandweg. Een boer dreef weenend de paarden voort, en als hij daaraan te kort kwam, viel de speer van dezen of genen voetknecht op de arme dieren neêr. De boer zelf was aan het hoofd gewond, want onder uit den hoedrand verschenen twee of drie strepen geronnen bloed.

Voor den wagen uit dreef men een aantal ossen, koeien en schapen. Speer- en rapierslagen deden het vee in het gelid blijven en vooruitgaan. De soldaten zelfen waren rijkelijk geladen: deze droeg aan zijne piek vijf of zes doode hoenders en duiven; gene eene zij spek of eene gerookte hesp; een derde venesoen, namelijk hazen en patrijzen. Ruiters hadden voor op het paard en aan weêrskanten van het zadel, flesschen, kruiken, een dood speenvarken of een schaap gehangen.

Gansch die troep was deels smoordronken, raasde, tierde, vloekte, lalde, zong - was, kortom, liederlijk balddadig en voor iemand die niet gewoon was aan dergelijke tooneelen, zeker niet geruststellend.

In een omzien was het gezelschap dat zich op den weg bevond, door voetknechten en ruiters omringd. Gelukkig voor hen dat Burk zich met eenige woorden fransch bij de Walen, die zich onder de bende bevonden, uit den slag trok. De schippersmaat en zijne twee gezellen hadden wel gepoogd het hazenpad te kiezen; doch men greep hen bij den kraag en schudde hen geducht.

Burk was met een der ruiters, die de *gouverneur* of kommandant van het paardenvolk was, ter zijde gegaan en had met dezen een onderhoud gehad, dat eerst niet erg vriendelijk was, want de ruiter had den wapensmid met zijne twee lange ooren vast en schudde hem van tijd tot tijd vreeselijk - eene pijnbank, die Burk's aangezicht zoo afschuwelijk leelijk maakte, dat het den officier zelf ten slotte lachen deed.

Allengs scheen hij te luisteren en werd zelfs welwillend; doch die welwillendheid bestond in alle geval slechts hierin, dat hij den wapensmid aan twee voetknechten overleverde, die hem eene koord aan de twee armen, en op den rug geknoopt, vaststrikten en hem zoo geblinddoekt tusschen de ossen en koeien deden plaats nemen.

Wat het gezelschap betreft, dit maakte, als wegwijzer, met een tiental knechten en eenige ruiters, waarbij de zoogezegde *gouverneur*, de bende uit, welke op de kar met meel en den door Burk verraden mulder, afzakten. Burk, van zijnen kant, was tamelijk gerust: hij had immers verstaan, dat men hem ongedeerd bij den *eletto* brengen moest; doch het gaan in den donkere en over den ongelijken weg was zeer moeielijk. Viel hij, men trok hem lachend op; liep hij rechts, men trok hem links; zwijmelde hij links, men deed hem weêr, bij middel der koord, rechts laveeren.

Eindelijk verliet men den aardeweg; de ruwheid van den soldaat groeide aan, naarmate men de stad naderde, 't Was misschien dat men elke taveerne langs de baan binnentraden er ook nieuwen voorraad drank opdeed. De bende huilde, zong, tierde, vloekte en tusschen al dat gewoel hoorde Burk de geslagen paarden springen, steigeren; den boer, dien hij nabij de kar had gezien, jammeren en smeeken; de koeien en ossen bulken, de schapen blaten.

Nieuwe menschenstemmen klonken; men naderde dus de vesting, 't Was zoo, want de stap weêrklonk hol op de neêrgelaten bruggen. Eindelijk betrad men de gekasseide straat, en nadat men eenigen tijd was voortgestapt, trok men Burk den blinddoek van de oogen en de koord van de armen.

De wapensmid stond voor een zeer aanzienlijk huis, doch dat buitengewoon gehavend was; men zag, dat de *senôres soldados* den eigendom niet erg eerbiedigden. Vele ruiten waren gebroken en met voddendbundels toegestopt, de kleur was van het houtwerk verdwenen, het ijzer verroest, de dorpel gespleten en verzakt, de deur vol blutsen, schrammen en kappen. Een aantal gehavende soldaten liepen in en uit.

In het zoogezegd voorhuis lag een aantal voetknechten op banken, stoelen en bedden op den vloer geworpen; in eene schouw brandde een groot vuur. Vrouwen, die er zoo schavuitachtig uitzagen als de mannen, gingen en kwamen, brachten eten, drinken en andere voorwerpen aan of droegen iets dergelijks weg, hetgeen niet zelden tot onderlingen twist, tot het opzetten van vlamrende oogen, en het uiten van mannelijke bedreigingen en vloeken aanleiding gaf.

Men gaf geen aandacht op Burk, die ook weldra bij den *eletto* werd binnen geleid.

Wij hebben gezegd dat, in geval van muiterij, de soldaten hunne officieren wegjoegen en de keurtroepen, de *avantajados*, zich met hen verwijderden, waarna de soldaten een hoofd, *eletto*, en een zeker getal raadsheeren kozen. In den oproer welke ons bezig houdt, noemde zich de *eletto* Jan van Navarese.

In de groote kamer, met gescheurde 'behancsel van tapitserye voor de venstere,' gekwetste schilderijen en geschonden 'tapitseryen met syde gewrocht ende wilde dieren,' spaansche stoelen, parijsche banken, metalen brandijzers, eene tafel met een sierlijk gestreept 'turcx tapyt' en wat dies meer - in de groote kamer bevond zich eene levendige groep, namelijk een jong, groot, sterk gebouwd man met zwarten baard, vlok gelaat, gelige kleur en kleine oogen, die vooral op

dit oogenblik eene schelmsche uitdrukking hadden.

Hij stond recht aan de tafel, die met allerlei drinkgereedschap overladen was, stak den arm recht uit en deed in de hand, boven het hoofd, eene gouden keten, versierd met peerlen en met eene daaraan bevestigde bagge, insgelijks met diamanten en robijnen verrijkt, op en neêr dansen; een paar jonge vrouwen sprongen er juichend, soms vechtend en stootend naar toe, om het juweel te bemachtigen; een paar andere leunden lachend op tafel en bepaalden zich met hare kans af te wachten.

Die vrouwen waren soldatendochters, wier zwarte haren en olijfkleurige gezichten wel degelijk het spaansche ras deden kennen. De kleedingstukken, welke zij droegen en die haar soms wonderlijk aan het lijf hingen, waren blijkbaar bij deze of gene adellijke vrouwe gestolen: immers, die rijke stoffen waren geene dracht voor *muchachos*, welker armen daarenboven versierd waren met gouden braceletten bezet met robijnen; aan welker vingers ringen met ‘turc-koysen’ en ‘esmeralden’ blonken; wier midden omvat was door een gouden gordel, en in wier kroezelige of glimmende lokken een gouden ‘hooftbordure’ met edelgesteenten vonkelde.

ANTWERPEN IN BRAND. - Hij leverde den wapensmid aan twee voetknechten over, die hem eene koord aan de twee armen, en op den rug geknoopt, vaststrikten....

Niets was er inderdaad binnen en in den omtrek van Aalst, gespaard: het huis der weelde zoomin als de woning des burgers; kerk en klooster zoomin als de hoeve, buiten den omtrek gelegen. De buit was dan ook bijzonder verscheiden en de soldaten, die alzoo vrij spel hadden zonder te moeten vechten, verlangden naar geen plechtig pardon, hetwelk hun in alle geval, hoe bont zij het ook maakten, eens zou gegeven worden. Of had de ducq d'Alf zich zelfs niet voor den oproerigen huurling moeten buigen en hem weêr in genade opnemen?

Rond het haardvuur zaten, leunden of lagen op banken, stoelen of op den grond gespreide tapijten een aantal soldaten, de ‘raadsheeren,’ evenals de *eletto* bij algemeen stemrecht gekozen. Deze sliepen, gene dobbelden, andere staarden op de groep in

het midden der kamer - op den blijgeestigen *eletto* en de als koninginnen getooide meisjes.

‘Wat wilt ge?’ vroeg eindelijk Jan, de *eletto*, zonder zich echter om te wenden.

‘Een bode,’ luidde het antwoord van den soldaat die Burk binnenbracht.

‘Van waar?’

‘Van Antwerpen. Hij zegt gezonden te zijn door Zijne Excellentie Jeronimo de Roda en den heer kastelein.’

‘Brieven?’ en toen dat woord aan Burk was overgebracht, bukte deze zich, ontriemde zijne schoenen en haalde uit een dezer een gesloten brief, dien hij den *eletto* overreikte. Deze echter was niet haastig het stuk aan te nemen. Hij riep de raadsheeren, en toen deze nader getreden waren, nam hij de missive aan.

Van waar die terughouding? Niet alleen was de *eletto*, eens gekozen zijnde, gedwongen de hem opgedragen functiën op straffe des doods aan te nemen, maar hij moest daarenboven van nabij bewaakt worden, mocht geen brieven schrijven of er ontvangen zonder deze aan de raadsheeren mede te deelen, en week hij van die bepalingen af, was de dood hem wachtende.

De *eletto* stak het kleinood, dat hij in de hoogte gehouden had, weêr in den zak en toen eene der dames nog eene poging waagde, om hetzelfde te bemachtigen, kreeg zij een stootje, dat haar schier, onder het schaterlachen der andere vrouwen, achterover deed tuimelen. De raadsheeren en de overste begaven zich in de diepe vensternis, lazen den brief van den kastelein, beraadslaagden tamelijk lang, onderbraken die beraadslaging om van tijd tot tijd de snaterende en giegelende dochters het zwijgen op te leggen, wierpen eindelijk de lastige *muchachos* aan de deur, en bepaalden ten slotte dat Burk in den loop des avonds antwoord ontvangen zou.

In het voorhuis kreeg de wapensmid brood, vleesch en bier, diende geruimen tijd ten speelbal van den moedwil der soldaten en werd al weinig beter behandeld dan een hond, die eens even snuffelend het bandieten nest zou binnengeloopen zijn.

Burk verveelde zich doodelijk; hij ging voor het venster staan en zag, zwaarmoedig gestemd, naar buiten. Wat hem daar voor oogen kwam, was wel geschikt om hem een goeden dunk van de troepen te geven, die hij naar Antwerpen kwam lokken.

Helaas, Aalst had een droevig aanzien: schier alle huizen waren beschadigd, soms deels afgebroken; hier en daar lag een huis in puin en de talrijke zwart geblakerde steenhoopen deden wel vermoeden, door wie de brand gesticht was. In de verte teekende zich eene galg af en aan deze hing eene menschelijke gestalte: zoo iets doet den koelsten zelfs huiveren.

Een gedommel in de straat deed den wapensmid opzien: hij herkende de huifkar van Dooc Putter, die, door soldaten begeleid, werd binnengebracht. Van den schipper en zijne maats zag Burk geen spoor meer, en van den mulder zelven? Evenmin. Och, dacht de wapensmid, die zal zijne kar in den steek gelaten hebben en ontsnapt zijn. Jammer, Burk had hem toch zoo duidelijk en zoo dringend bij den overste der ruitery aangeklaagd!

Het was reeds zeer laat in den avond, toen Burk een brief ten antwoord op dien van den kastelein aan den *eletto*, ontving. Evenals hij met den eerste gedaan had, verborg hij ook dezen tusschen den dubbelen zool van een zijner schoenen, en hoe plunderziek de wapensmid dan ook zijn mocht, hij was in zekeren zin tevreden, Aalst te kunnen verlaten, zoo'n akeligen indruk maakte het zien dezer stad op hem.

Men bracht Burk tot aan de poort; de valbrug werd neêrgelaten, de deur knerste op hare hengsels en viel donderend zwaar achter hem toe. De wapensmid ving in den nacht den terugtocht aan. Gelukkig kwam de maan te voorschijn en verlichtte,

door de naakte en suizende boomtakken stralend, zijn moeielijken en doodschen weg.

De wijde eenzaamheid, de brommende boomtoppen, het ritselende kreupelhout, het verwijderd gehuil van den wolf in het Kluysbosch en menig ander onbegrepen gedruisch in het woud, brachten te weeg dat Burk precies niet zoo rustig was als hij het wenschte. Op een goed half uur afstand van de stad, bleef de wapensmid plotseling en met kloppend hart op den zandweg staan.

Een klagend gehuil trof zijn oor: zouden het wolven zijn? Zonder twijfel; zij waren nog verre. Echter, naar den galm te oordeelen, naderden zij de plaats waar Burk zich bevond. De wapensmid wilde snel doorstappen, om dat weinig aantrekkelijk bezoek te ontwijken en zette het weldra ook op een drafje.

Toen Burk een vijftigtal stappen geloopt had, stiet hij onverwachts met het hoofd tegen een hangend voorwerp; de man sprong verschrikt achteruit en opwaarts ziende, bemerkte hij, afgrijselijk! een mensch die aan een boomtak opgehangen was. De maan bestraalde den gehangene en de wind, die den tak bewoog, deed den doode heen en weêr bengelen als de slinger van een uurwerk.

Bij den eersten oogslag, dien Burk op het lijk wierp, herkende hij Dooc Putter, over wien de *senôres soldados*, gewis op de getrouwe inlichtingen van den wapensmid, kort recht hadden gedaan. De doode staarde, zoo dacht de verrader, met groote en verglaasde oogen naar beneden, en als het corpus aan den tak danste, scheen het op de schouders van Burk te willen neêrzakken - misschien wel om door dezen op den schouder naar een graf gedragen te worden.

Het werd Burk koud in al de ledematen, zijne haren rezen te berge en plotseling zijne vlucht doorzettende, verdween hij in de richting van 't *Huys van Neringhe*, aan de naderende wolven vrij spel gevende om naar de beenen van den doode te springen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 9]

TERUG VAN DE MARKT. (NAAR H. JOCHAMS.)

Terug van de markt.

De schilder Hyacinthe Jochams heeft in de tentoonstelling van Brussel, onder dien titel een prachtig tafereel ten toon gesteld: het herinnert ons de levendige, bezielde paardengroepen van Schreyer, welke in onze expositiën de bewondering zoo algemeen gaande maken.

De flink dravende, zelfs steigerende groep komt van de markt terug; hoe fier, hoe welgebouwd ook, hebben deze edele dieren geen koopers gevonden, en nu, geleid door een stevigen boerenjongen, keeren zij naar hunne oude stallen terug en hinniken als het ware hunne weide weer te ontmoeten.

Geen dier stoffeert levendiger eene schilderij dan het paard, ten minste als de kunstenaar

het in zekere oogenblikken van beweging weêrgeeft; zijne vormen zijn schoon, edel zelfs, zijne bewegingen fier, krachtig, bevallig, grootsch; het herinnert kortom, in die oogenblikken, min of meer zijn oorspronkelijken, zijn wilden staat.

Van Cuyck en Verschuur, overigens twee mannen van talent, stelden ons doorgaans het paard in eene doodrustige, onderworpen en dienstbare houding voor: dat stil leven heeft zijne bekoorlijkheid, maar de poëzie van het paardenleven ligt daar niet: Schreyer en ook Jochams hebben het begrepen.

De schilderij, welke wij door de gravuur weêrgeven, zal immer de aandacht opwekken en steeds met blijvend genoeg gezien worden, omdat het juist geen droomerige paarden zijn.

De Madonna della Sedia.

Volgens eene aloude overlevering waren de wijnbergen rondom Rome, eene plaats van uitspanning, wandeling en bijeenkomst van burger, koopman, geleerde en kunstenaar. Die omtrek leverde inderdaad een echt schilderachtig aanzien op. De huizen waren, wonderlijk, uit overblijfsels van vroegere tempels saamgesteld en leverden den kunstenaar, onder het drinken van den daar gewonnen wijn, menige stof tot compositie op. Ook Raphaël kwam daar dikwijls met zijne vrienden en leerlingen. Eens zag hij eene wijngaardenierster met haar kind, op eenen stoel gezeten en de groep was zoo schilderachtig, dat zij den meester trof. Hij greep een houtskool en schetste, op den ronden bodem eener ton, de gezegde groep. Dat onderwerp later op het doek overgebracht, is de beroemde schilderij *della sedia* geworden, die, nu nog, de bewondering der wereld uitmaakt. De schilder, welke ons deze episode voorstelt, is de Duitscher Michaël Wittmer.

Een groentekoopman.

Een groentekoopman uit Zurich! Ziedaar eene recht karakteristieke figuur, en welke geene nadere beschrijving vraagt, om volledig begrepen te worden. Het is eene figuur welke ons door zijn scherp gezicht, zijn grooten deftigen hoed en de hooge witte boordjes, aan den welgezeten dorpsburgemeester zou doen denken, ware het niet dat de slaapmuts onder den hoed, de wollen wanten en de hot op den rug, ons den boer te binnen brachten. De teekenaar, die deze figuur schetste, heeft er in alle geval veel leven en waarheid in gelegd. Indien onze kunstenaars in onze eigene straten eenen oogslag wilden werpen, zouden zij ook daar dikwijls vinden, wat zij in den vreemde en in vreemde kunstenaars, bewonderen.

Washington in huis.

‘.....Toen ik,’ zegt Chateaubriand, ‘te Philadelphia aankwam, was generaal Washington niet daar. Ik moest een achttal dagen wachten. Ik zag hem eens in een prachtig vierspan voorbijdraven; maar Washington moest, volgens mijne denkwijze van destijds, noodwendig een Cincinnatus zijn. Cincinnatus in eene koets - ziet, dat bracht zoo wat wanorde in mijne republiek. De dictator Washington moest voor mij

een boer zijn, die zijne ossen voortdreef en den ploegstaart in de hand hield. Toen ik hem echter mijn aanbevelingsbrief ging brengen, vond ik in hem den eenvoud van den ouden Romein.

‘Het paleis van den president der Vereenigde-Staten was een klein huis, aan al de naburige huizen gelijkende. *Er waren daar geene wachten, zelfs geene dienstknechten.* Ik klopte - en eene jonge meid kwam de deur openen. Ik vroeg haar of de generaal thuis was; zij antwoordde ‘ja.’ Ik hervatte, dat ik een brief voor hem had. De meid vroeg mij mijnen naam, moeielijk om uit te spreken in het Engelsch en dien zij ook niet onthouden kon. Zacht zegde zij: ‘*Walk in, Sir*, ga binnen, mijnheer.’ Zij ging mij voor in een van die enge gangen, welke aan de engelsche huizen tot vestibule dienen; zij leidde mij in een spreekkamerke, waar zij mij verzocht den generaal te wachten.

‘Ik was niet ontroerd: de grootheid van ziel of die der fortuin drukte mij niet neêr; ik bewonderde de eerste zonder er door verpletterd te worden. De grootheid van fortuin geeft mij meer meêlijden dan eerbied in. Een menschengezicht zal mij nooit ontzetten.

‘Na eenige minuten kwam de generaal binnen. Hij was lang van gestalte; zijn uiterlijk was kalm en koud, zelfs meer dan dat het edel kon genoemd worden. Ik bood hem zwijgend mijnen brief aan. Hij opende dien en zocht onmiddellijk naar het handteeken, dat hij luidop met eenen uitroep las: ‘Kolonel Armand,’ zoo noemde hij hem, en zoo had ook de markies de la Rouërie geteekend. Wij zetteden ons neê. Ik legde hem zoo goed mogelijk de reden mijner reis uit. Hij antwoordde mij door eenlettergrepige fransche en engelsche woorden.... Hij verzocht mij ten eten voor den volgenden dag, en wij verlieten elkander.

‘..... Washington is ten grave gedaald, voordat ik eenig gedruisch in de wereld maakte; ik ben als het meest ongekende wezen voor hem doorgegaan. Hij was in al zijne glorie, ik in al mijne duisternis; mijn naam is misschien zelfs niet in zijn geheugen gebleven: toch ben ik gelukkig dat zijn oog eens op mij viel: ik vond er mij door verwarmd voor het overige mijns levens. Er ligt deugd in den lach van een groot man!’

Alzoo was het huis van Washington niet prachtiger dan dat van een onzer. Men denkt, als men die regels leest, bij een klein burgerke binnen te treden.

Vijftig jaar geleden.

Het maatschappelijk leven heeft, in de laatste vijftig jaar, veel veranderingen ondergaan. Het is in de burgerkringen veel meer ceremonieel geworden, terwijl de invloed van diezelfde burgerkringen, het ceremonieel aan hoogerhand, zelfs aan het hof, aanzienlijk heeft doen afnemen.

Indien men in deze dagen nog deed zooals voorheen, zou zekere burgerij aan het hof verwijten, dat het den ‘ouden tijd’ wilde terugbrengen - den tijd, zooals men zegt, van ‘tienden en doode hand;’ men zou in zekere dagbladen en schimpschriften ongenadig spotten met al die pruikachtige plechtigheden en ceremoniën.

Maar wonderlijk is het wel, dat diezelfde menschen, eens rijk geworden, zelve in hun huis dat ceremonieel nabootsen. Immers, zoodra de kas het dragen kan - en niet zelden vóór dat dit het geval is - rijdt zekere burgerij in rijtuig, kort nadien dost zij haren knecht in een blauwe livrei met groote knopen, waarop iets geprent staat dat aan een wapen doet denken; dan frukt men den jongen een gouden band om den hoed en men doet zich door zoo'n gemaskerden knecht, aan tafel dienen.

Wij willen logiek zijn: de hier bedoelde burgerij omringt zich zoodanig, omdat zij denkt daardoor invloed en, om hier een fransch woord te gebruiken, *prestige* te winnen; doch waarom, als de *prestige* in die verouderde dingen gelegen is, tegen die verouderde dingen in vroeger dagen, zoo luidruchtig geschreeuwd?

Het geheim is licht te raden: zoolang men niets bezit, tenzij een groote dosis zucht om iets te worden, bevecht men de grooten, lacht men met hunne gebruiken en gewoonten, hangt men den democraat uit, want - ze zijn te groen! riep de vos. Maar zoodra men eenig geld bezit, tracht men te doen gelijk de grooten, en men vindt dien ouden tijd, met al zijne ceremoniën, wonder schoon.

Een der laatste koningen die de overleveringen zijner voorouders gaande hield, was Karel X. Deze vorst werd in 1825 te Reims gezalfd. 't Moge zekere verlichte burgers - natuurlijk die nog in geen koets rijden - doen glimlachen, maar die zalving was wel plechtiger en deftiger, dan wat men nu, in onzen verlichten tijd, bij de kroning van eenen vorst aanwendt.

Een oud hoveling vertelt ons, dat de reis van Parijs naar Reims, tijdens de zalving, verplichtend was voor al wie tot de deftige kringen behoorde.

Reeds in de eerste dagen der maand mei, zegt hij, was Reims door vreemdelingen, die van de vier hoeken van Europa toesnelden, bevolkt. De Franschen waren er, natuurlijk, in meerderheid. Men moest buiten de voorsteden der oude stad, eene gansch in hout opgetrokken stad maken.

Het kamp bestond uit compagnieën van al de regementen des legers, die in deputatie kwamen. Het St. Leonards-kamp lag een kanonschot ver van Reims, in eene uitgestrekte plein, langs de rivier de Vesle, rechts van den weg van Châlons. De grond was voor 35.000 fr. gehuurd.

Eenige dagen voor de komst van den koning en van gansch het hof, bevonden zich reeds te Reims de 150 leden der Kamer, bij gesloten brief uitgenoodigd, de 58 pairs van Frankrijk, daarin niet begrepen diegenen welke ambten aan het hof te vervullen hadden en die deel maakten van den koninklijken stoet; 53 eerste presidenten of prokureurs-generaal; 38 prefekten en 40 maires, de voornaamste steden van Frankrijk voorstellende; verder al de maarschalken; een groot getal generaals; 10 of 12 onder-admiraals en schouten-bij-nacht.

Twee en veertig *cordons bleus*, de orde van den H. Geest vertegenwoordigende, waren te Reims vereenigd; 4 grootkruisen en 3 kommandeurs van de orde van St. Louis; 4 grootkruisen en 4 groot-officiers van het Legioen van Eer, vertegenwoordigden het leger.

Koning Karel X kwam den 28., in den loop van den dag, te Reims aan. Alvorens de stad binnen te rijden, stapte hij uit zijne reiskoets en plaatste zich in de prachtige *carosse du sacre*, die nog in een der zalen van het kasteel van Versailles te zien is. De stoet, welke den koning vooraf en achterna ging, was inderdaad onbeschrijflijk indrukwekkend.

Als de koning aangekomen was, begaven zich het hof en de genoodigden naar de kathedraal van St. Remy, waar een *Te Deum*, in vol orkest, uitgevoerd werd. De aalmoezeniers van het huis des konings, boden Zijner Zeer Kristelijke Majesteiten geschenken aan. 't Was avond. Karel X verliet de kerk, met hetzelfde ceremonieel als toen hij deze binnen trad, en begaf zich naar het aartsbisschoppelijk paleis, waar hij vernachten zou.

Den 29 mei, ten 2 ure des morgens, bezett'en de *gardes du corps*, in groot uniform, de verschillende posten, hun in de kerk aangewezen. Ten 5 ure werden de deuren voor de vergulde menigte geopend en nam deze, in aangeduide volgorde, plaats; ten 6 ure dommelde het kanon in het kamp en luidden al de klokken der stad.

Ten 7 ure kwamen de prinsessen, gevolgd door al het personeel van haar huis. Op dit oogenblik verlieten de kardinaals de Clermont-Tonnerre en de la Fare, met mijter en stoel, en in koorkap, voorafgegaan door het metropolitaankapittel, de koor, om den koning af te halen.

Karel X bevond zich in zijne vertrekken, met de prinsen van den bloede en de groot-officiers der kroon. De deur was gesloten, en volgens de aloude traditie klopte de *grand-chantre* der kathedraal op de geslotene deur. De grootkamerheer antwoordde door de vraag:

‘Wat verlangt gij?’

Namens de geestelijkheid antwoordde de kardinaal de Clermont-Tonnerre:

‘Karel X, dien God ons tot koning heeft gegeven!’

De hussiers van Zijne Majesteit openden de deuren; de twee kardinalen naderden den koning, die van zijnen zetel opstond en Hunne Eminentien groette. De stoet ging door de binnengalerij, die van het bisschoppelijk paleis naar de kerk geleidde. De prinsen droegen den langen mantel met hermelijn gevoerd en de hertogelijke kroon in diamant.

De koning was gekleed in eene eenvoudige dalmatiek van witte zijde; hij had witte muilen aan en eene zwart fluweelen tok met veêr, op. Dit zoo eenvoudig kleedsel, door de overlevering opgelegd, stak wonderlijk af bij de prachtige

kleedijen van het hof en de versierselen der geestelijkheid.

Aan den voet des altaars gekomen, knielde de koning; de aartsbisschop van Reims zegde een gebed op, en de koning, door de twee kardinalen geleid, trad naar den zetel, hem voorbereid, en die onder den hemel, in het midden van het heiligdom, stond.

Nog andere ceremoniën, die wij niet letterlijk zullen beschrijven, volgden. Na het *Veni Creator* naderde de aartsbisschop van Reims met de Evangeliën in de hand. Hij opende het boek voor Zijne Majesteit en legde op de bladen, een stuk van het ware kruis.

Dit was het oogenblik der eedsaflegging. Men heeft dit sedert dien *le Serment de Reims* genoemd. Karel X altijd, met gedekten hoofde, gezeten, hield de hand op de Evangeliën en op de relikwie van het Kruis en zegde:

‘In de tegenwoordigheid Gods, beloof ik aan mijn volk, onze heilige godsdienst te handhaven en te eeren, zooals dit betaamt aan een zeer kristen koning en aan den oudsten zoon der Kerk; goed recht te doen aan alle mijne onderzaten; eindellĳk, te regeeren gelijkvormig de wetten van het koninkrijk en de grondwettelijke charte, welke ik zweer getrouw naar te leven, zoo waar helpe mij God en zijne heilige Evangeliën.’

Na dien eed veranderde de koning van kleedsel; de witte dalmatiek werd veranderd in eene roode, op alle naden met goud bezet. De vorst werd er meê gekleed door den eersten kamerknecht, welke het kleedsel uit de hand nam van den hertog d'Aumont, eerste edelman van dienst.

Als eerste kamerheer, trok de prins de Talleyrand den koning violetkleurige fluweelen laarsjes, met gouden leliën bezet, aan. De dauphin, vergezeld door den grootmeester der ceremoniën, graaf de Dreux-Brézé, maakte de sporen aan de laarsjes vast. Graaf de Dreux nam de sporen echter een oogenblik later weêr weg, volgens de voorschriften van het ceremonieel.

Als deken der maarschalken, vervulde de hertog van Conéglĳano de functiën van *connétable* en hield, naderbij tredend, den degen van Karel den Groote in de scheê. De koning stond op; men gordde hem den degen aan; hij trok het wapen en hield de punt in de hoogte, liet deze zakken en plaatste den degen op het altaar.

Neêrknielend ontving hij ten tweeden male, doch ditmaal uit de hand van den aartsbisschop, den degen van Karel den Groote en reikte hem aan den hertog van Conéglĳano over. De relikwiekas, waarin de H. Olie besloten was, werd door een der assisteerende bisschoppen op het altaar geopend. Op de trappen van het altaar, was een met lelies bezaaid fluweelen tapijt uitgespreid. Twee kussens werden naast elkander geplaatst en Zijne Majesteit knielde diep, het aangezicht links gekeerd.

Na de aanbidding stonden Zijne Majesteit en de prelaat op. De laatste zette zich weêr op den aartsbisschoppelĳken zetel en de koning, door twee kardinalen begeleid, knielde voor den zalvenden aartsbisschop.

Daar ontving Karel X de zeven zalvingen: ‘op het voorhoofd, op de borst, tusschen de twee schouders, op den rechterschouder, op den linkerschouder, in de vouwen van den rechter- en in die van den linkerarm.’

Hiertoe waren er in het koninklĳk kleed, insnijdingen gemaakt.

Na de zalving werd de koning in eene violetkleurige satĳnen dalmatiek gekleed. Over dit kleedsel hing de groot-kamerheer, bijgestaan door vier eerste edellĳeden der

Kamer, den koninklijken mantel van violetkleurig fluweel, bezaaid met gouden lelies en gevoërd en gezoomd met hermelijn.

De aartsbisschop nam den scepter, om dezen in 's konings rechterhand te stellen, daarna de hand der gerechtigheid, welke hij in de linkerhand van Zijne Majesteit gaf.

Het was het uur der kroning.

De dauphin, de hertog van Orleans, de prins de Condé naderden; de aartsbisschop nam de kroon van Karel den Groote van het altaar, hield ze boven het hoofd des konings, en onmiddellijk staken de prinsen er de hand naar uit, ten bewijze dat zij ze ondersteunden. De aartsbisschop wijdde de kroon, zette ze den koning op het hoofd, en andermaal raakten de prinsen het juweel aan.

De koning steeg ten troon en bleef, het aangezicht naar het volk gekeerd, op de trappen staan. De aartsbisschop liet, met luide stem, het *vivat Rex in oeternum* hooren en de lang weêrhouden geestdrift berstte los in de kerk.

De kroning der koningen is nu iets weinig plechtig geworden, zooals ook het openen onzer Kamers, het sluiten van ons burgerlijk huwelijk, enz. Met de geestelijke plechtigheid, is ook schier gansch de plechtigheid weg gegaan, en 't is, zooals wij in den aanvang zegden, de lach van de nieuwe burgerij die dit veelal heeft doen verdwijnen, terwijl, wij herhalen het, niemand driftiger is naar etiquette dan zij.

Is het vooruitgang, beurtelings al de bloemen onzer plechtigheden weg te slaan? Onze koningen niet met alle plechtigheid en in vereeniging met de godsdienst, te kronen? Ons burgerlijk huwelijk zoo koud, zoo naakt, zoo plat notarieel te hebben gemaakt? Gewis neen.

Dat ceremonieel is machtiger dan men het denken zou; het verbindt zich innig en vast met het karakter eens volks, en toen de omwenteling van 1793 dat alles, gelijktijdig met het hoofd van Lodewijk XVI neêrstiet, onthoofdde zij ook Frankrijk. De plechtigheid onder Karel X, waarvan wij hooger spreken, had echter reeds den glans van vroeger niet meer, omdat de overeenstemming tusschen ceremonie en volk, gebroken was.

Al wat nadien, koud en praktisch in de plaats gekomen is, kan niet anders doen dan bijdragen tot vermindering van den eerbied en het ontzag dat men der overheid en wet verschuldigd is. Middelerwijl dat de burgerij, in den geest van Voltaire opgevoed, met de ceremoniën van hoogerhand lacht, smokkelt zij deze, wij herhalen het, hare kamers en salons binnen, en wee hem die er mee spotten durft!

W. VAN DELLINGEN.

Curiositeiten.

Weet ge waar en wanneer de dirigeerstok, *le bâton du chef d'orchestre*, ontstond? Het fransche orkest dagteekent eigenlijk slechts van de regeering van Lodewijk XIV. Bij de vier en twintig violen van de kamer des konings, voegde Lulli een aantal andere, *kleine violen* geheeten, en de laatsten overtroffen weldra de eersten. Deze muzikanten hadden meer dan eene privilege: wanneer zij, op last van den koning, voor buitenlandsche vorsten speelden en deze zich het hoofd bedekten, hadden ook de muzikanten het recht zulks te doen. Maar al die privilegiën maakten den kunstenaar niet uit: aan de maat haperde het meer dan eens. Om hun deze in te planten, had Lulli eenen stok meêgebracht van tien voet lang, waarmee hij driftig op den vloer

de maat stampte. Eens klopte hij zoo hevig met dien stok op zijnen voet - de man was zeer driftig van aard - dat hij zich eene wonde toebracht, die, verwaarloosd, verergerde en weldra een kankerachtig uiterlijk kreeg. Lulli weigerde zich het been te laten afzetten en stierf den 22 maart 1637. Alzoo doodde de dirigeerstok dengene, die hem invoerde. In de verledene eeuw klaagde men nog erg over het gedruisch, dat zekere directeurs maakten, als zij met hunnen hardhouten stok op den lessenaar de maat klopten. Rousseau noemde den directeur in de Koninklijke Muziek-academie te Parijs een *houtkapper*, en Gretry zegde dat dit geklop alle begoocheling in de muziek wegnam. In onze dagen vindt men nog van die onmuziekale maatkloppers, welke denken daardoor ijver te toonen of beter muziek te maken. Waarom worden zij niet liever *houtkappers*?

Weinig steden in Europa zijn, gelijk het *Journal de St. Pétersbourg* doet opmerken, zoo snel in grootte en bevolking toegenomen als St. Petersburg. De bevolking telde bij den dood van Peter den Groote zoo wat 25.000 zielen. Reeds in 1750 werd zij op 80.000 en in 1764 op 150.000 zielen geschat. De eerste volkstelling had plaats in 1784; volgens haar bedroeg de bevolking 192.000 zielen; in 1800 telde zij reeds 220.000, in 1812 ruim 308.000, in 1825 omstreeks 420.000, in 1833 445.000, in 1840 470.000, in 1850 tot 1863 532.000 zielen. In 1869 gaf de volkstelling het cijfer van 668.000, zoodat in zes jaren de bevolking met 136.000 zielen vermeerderd was. Te betreuren is het echter, zegt genoemd blad, dat volgens de statistische opgaven deze vermeerdering der bevolking niet het gevolg is van overmaat der geborenen boven de overledenen, maar alleen van toestrooming van buiten. Van 1764 tot 1770 telde men nog jaarlijks gemiddeld 445 geboorten meer dan sterfgevallen. Van 1771 tot 1780 had men ook nog eene overmaat van het getal der geborenen, maar sedert 1781 daalde het getal der geborenen meer en meer beneden dat der overledenen. In de geheele eeuw komen op 1.096.451 sterfgevallen 962.689 geboorten, zoodat de bevolking een verlies heeft geleden van 133.762 menschen. Gedurende de laatste acht jaren bedroeg het cijfer der geboorten 159.777, dat der sterfgevallen 203.463, en had men dus jaarlijks gemiddeld een verlies van 5460 menschen. Als redenen van de groote sterfgevallen te St. Petersburg worden opgegeven de ellendige toestand der kanalen; de overbevolking der vuile woningen van de mindere klassen, waar het bovendien aan lucht en licht ontbreekt; de slechte volksvoeding; het gemis van een behoorlijk rioolstelsel, enz.

Kent ge den oorsprong van het woord *muscadins*? In het jaar II der eerste republiek riep de bloedgierige Chabot, vernemende dat de jonge Lyonnezen weerstand boden aan de troepen der Conventie: 'Ik zou ze tot den laatsten toe willen uitroeien, die *muscadins*.' Het woord kwam voort van de parfumerieën, waarmee dat volkje zijne paarden insmeerde. De naam werd behouden. Vroeger, onder Frans I, noemde men die jonkers *muguets*; onder Karel IX en Hendrik III gaf men hun den naam van *mignons*. Onder Lodewijk XIII en Lodewijk XIV hadden dergelijken geen bijzonderen naam: iedereen was toen modepop. Onder Lodewijk XV, toen de braspartijen de overhand hadden, noemde men hen *roués*; onder Lodewijk XVI *fréluquets* en zij zelve gaven zich den naam van *beaux*. Dat waren de ondragelijkste schepsels der wereld! Eindelijk verschenen, zooals wij in den aanvang zegden, de *muscadins*. Onder het directorium kregen zij den naam van *incroyables*; onder het consulaat *petit-mâîtres*. Lang duurde dat woord niet; het werd vervangen door dat van *merveilleux*. Het keizerrijk leefde van de voorgaande namen; doch tijdens de

restauratie verscheen de naam van *élégants*, en tijdens Karel X die van *dandys*. In 1840 noemde men die gepommadeerde koppen zonder hersens, maar met veel zinnelijke driften opgevuld, *lions*; in 1850 *gandins*; in 1860 *cocodès* en in onze dagen, schandelijk genoeg voor de eeuw van vooruitgang, de *crevés* en *gommeux*. Gelukkig, in ons vlaamsch land kennen wij die schuimers slechts door overwaaiing!

Een blad dat te Bergen, in Noorwegen, verschijnt, de *Adreravisen*, deelde den 15. september het volgende recht wetenswaardig nieuws meê: ‘Een onlangs uit de IJszee te Hammerfest aangekomen vaartuig, de schooner *Regina*, kapt. Gundersen (eigenaar de heer O.I. Finckenhagen aldaar), heeft op reis het noordelijk gedeelte van Nova-Zembla bezocht en is bij die gelegenheid in de Ishaon (IJshaven) geweest, waar de Hollander Barends zich gedurende den winter van 1596-97 heeft opgehouden. Kapt. Gundersen brengt van daar een op de plaats, waar waarschijnlijk eenmaal de verblijfplaats der Hollanders

is geweest, gevonden journaal meê, gevoerd door Barends en waarschijnlijk behandelende de tijdsruimte tusschen 1 juni en 20 augustus 1580. Het papier heeft zich goed gehouden en het schrift is volkomen leesbaar. De inhoud is echter moeilijk te verstaan, hoofdzakelijk wanneer men niet volkomen thuis is in de hollandsche taal, welke vermoedelijk in de verloop 300 jaar verschillende veranderingen, zoowel in dialect als spelling, moet ondergaan hebben. Daar het journaal, zooals gemeld is, waarschijnlijk een gedeelte van het jaar 1580 behandelt, kan men niet verwachten daarin iets over Barends oponthoud in Ishaon te vinden; het moet een document zijn, hetwelk hij van vroegere reizen heeft meêgebracht, maar dat desniettemin van zeer groot belang zijn kan.'

DE MADONNA DELLA SEDIA. (NAAR M. WITTMER.)

Onze voorvaders waren altijd stijve drinkers. Wij deelen er hier uit van Mander's *leven der schilders*, een staaltjen van meê: 'In mijn jonkheid,' zegt hij, 'heb ik nog den kunstigen meester Frans Floris gekend, en tot mijn leedwezen zal ik eenig staaltjen van zijne overdadigheid verhalen, die ik hoop en wensch dat veeleer gelaakt en voor vreemd gehouden, dan geroemd en gevolgd zal worden, en dat de jeugd, hoe vermogend ook, hierin geen roem zal trachten te behalen. Want ofschoon bij ons,

Duitschers (Nederlanders), in 't gemeen het overmatig drinken ten onrechte wordt geduld, of als geen

zondig en schandelijk misbruik aangemerkt wordt, ja, het vermogen van veel te kunnen drinken op eenige plaatsen tot eere strekt - wordt nochtans die nuttelooze kunst bij andere vernuftige volken voor eene beestachtigheid of onredelijke en onnatuurlijke zonde gehouden. Maar om op uw vraag te komen: naardien Floris dan voor een sterk drinker vermaard was, waarvan eenige zuipers en drinkers afgunstig waren, gebeurde het op zekeren tijd, dat zes wakkere drinkebroërs, die overal elders den boventoon hadden, van Brussel te Antwerpen kwamen, alleen om hunne kunst tegen hem te beproeven, en met hem in het wedperk te treden, waarin hij zich zóó wel kweet dat drie van hen reeds ter halver maaitijd de vlag moesten strijken.

EEN GROENTEKOOPMAN.

‘Twee der drie anderen, die het langer tegen hem uith elden, begonnen door de langdurigheid van den strijd te lispeltongen, waardoor de moed van Floris zoodanig aanwakkerde, dat hij hen

door een grooten handhouder of wakkeren Frankforter beker onder de tafel deed zijgen, waarna de laatste, die het langst stand hield, eindelijk Frans voor zijn meester moest erkennen. Want als deze hem in het scheiden uit de herberg naar buiten op de plaats geleidde, alwaar zijn paard stond, en zich vijf of zes zijner discipelen bevonden - eerbiedshalven daar staande met ongedekten hoofde - deed hij nog een kan Rijnwijn tappen, die hij in de hand nam en, ten blijke van zijne groote zwelgkunst, op één been staande, zijn kampioen in één teuge toebracht, waarna hij op zijn schimmel steeg en 's nachts als overwinnaar naar huis reed. Op een anderen tijd zich bevindende in het gezelschap der hoofdmannen en die van het gilde der lakenbereiders te Antwerpen, bestaande uit dertig personen, brachten deze hem allen een dronk toe, zoodat hij, hoe ongelooflijk het schijnen moge sestigmaal tegen hun tweemaal dronk; hij zelf verhaalde dat, 's avonds te bedde gaande, aan zijne leerlingen, die gewoon waren zich in zijn met goudleder behangen slaapkamer te bevinden, om hem een goeden nacht te wenschen, en waarin altoos twee van hen bleven om hem te helpen ontkleeden en zijne schoenen en kousen uit te trekken.'

**Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.**

(Vervolg.)

VII.

Allerzielendag.

Het was den 2 november 1576; men vierde in alle kerken het roerende, treffende feest der geloovige zielen. In welken tempel of kapel men ook den voet zette, overal zag men de zwarte baar met gele waskaarsen omzet, de wierookwalmen droomerig opwaarts drijven, de geloovigen in vrome aandacht bidden; overal hoorde men de zachte en klagende tonen des orgels of den zang des priesters.

Op dien dag, dunkt mij, ligt een stille droefheid, eene neiging tot weemoedigheid in aller harten; en geen wonder! Alle die welke ons reeds naar een beter leven zijn voorgedaan, rijzen voor onze herinnering op; het is alsof wij de bloemen, die over de graven onzer dierbaren groeien, hebben geweerd, de grafsteen opgelicht en de dooden andermaal met ons leven en spreken.

Dat denkbeeld bezielde nog meer de geloovigen der zestiende eeuw, dan wel ons, dwaze kinderen, die, door onze drift tot genieten, eene zoo snelle en gedruischmakende dwarreling hebben gemaakt, dat wij, in die schitterende woeling, het verledene al te lichtvaardig vergeten. Geen eerlijk en deftig man vergat destijds een pelgrimstocht naar eene of meer kerken te doen en tot laat in den avond waren de katholieke tempels door eene talrijke menigte bezet.

Op den Allerzielendag, waarvan wij spreken, was de heerschende indruk in Antwerpen pijnlijker dan naar gewoonte. Men leefde immers in zoo'n troebele oogenblikken; er hing iets zwaarmoedig, iets onzeker, iets onrustwekkend boven de stad, boven ieder huis, boven het heiligdom der dooden, zooals boven het heiligdom der levenden. Immers, de kanonkogels, die eenige dagen geleden uit het kasteel

opstegen en een gloeienden boog boven de stad beschreven, waren precies geen regenbogen, geen zinnebeelden van vrede en verzoening geweest!

Dan waren er allerlei onrustbarende geruchten in omloop, doch deze waren eenigermate gestild door de aankomst der Staatsche troepen voor de stad, ofschoon van een anderen kant nieuwe moeielijkheden oprezen, welke wij echter in een volgend hoofdstuk zullen vertellen.

Wij houden ons, voor het oogenblik, met eenige bijzonderheden, opzichtsens onze hoofdpersonen, bezig.

De jonge ridder Jehan van Varick was ook op gezegden dag door geene verzoenende denkbeelden beziel: hij kon den demon der jaloezie niet uit zijne ziel verbannen en dewijl hij juist des morgens, in Venerabel-kapel der kathedraal, Gertruda en Hugo vereenigd had gezien, stormde het ook weêr, op eene vreeselijke wijze, in zijn binnenste.

Neen, en daarvan had hij de innigste overtuiging, neen, dat gevoel zou hij nooit kunnen overmeesteren! Del Torro had gelijk, de wraak alleen kon aan zijn hart eene gewenschte voldoening geven.

Jehan van Varick dwaalde doelloos door de straten, langs de grachten en de Schelde; hij had een oogenblik afleiding gezocht op den wal tusschen de Berchem- en Borgerhoutsche poorten, waar duizende menschen samenschoolden, om getuigen te zijn der onderhandelingen tusschen den kommandant der Staatsche troepen en den gouverneur der stad, welke laatste de eerstgemelden niet binnen de vesting wilde laten; doch dat woelige tooneel gaf aan Jehan geen afleiding; hij moest alleen zijn, en 't was alsof die koortsachtige opschudding van de Antwerpenaars, ter verdediging der stad, hem voor het oogenblik niet aanging.

De jonge ridder bereikte een ander deel van den wal, waar deze hier en daar slechts met een enkelen boom bezet was. De wind suisde door de takken en deed, beneden op het zand, de dorre blaêren grillig zwindelen.

Dat alles kwam beter dan de beweging in de stad en op een deel van den wal, met Jehan's gemoedsstemming overeen. Wat gaf hem al die opschudding! Al wat hij geloofde en hoopte, was in Gertruda saam gevat; buiten haar was er voor hem geen leven, geen geluk.

Een oogenblik had hij nog op het hoogste van den wal gestaan en naar den kant van Berchem starend, de benden van markies van Havrech als een mierennest zien dooreen woelen; hij hoorde het geroep, het geschreeuw, het getier der soldaten; het trompetgeschal klonk hem rechts en links in de ooren, doch den wal afdalend, hervatte hij zijne eenzame wandeling. Plotseling zag hij in de verte een ruiter opdagen, die zich naar den kant wendde, waar hij zich bevond.

Bij den eersten oogslag had Jehan graaf Otto von Eberstein herkend. Aangezien hij den overste niet verlangde te ontmoeten, week hij zoo snel mogelijk ter zij en zich in de nabijheid van een ouden molen bevindende, die op het hoogste van den wal stond, wist hij dezen te bereiken, voordat de ruiter ter plaatse gekomen was.

De molen stond, zegden wij, op het hoogste van den wal; hij was in het benedendeel uit steenen en het bovendeel uit planken gebouwd. Het eerste diende tot woonhuis, ofschoon het juist niet veel ruimte hebben moest, te oordeelen naar de deur en het eenige vensterke, dat zich ter zijde in den muur bevond.

De wieken stonden pal; de gaanderij was ledig; rond den molen was niet de minste beweging op te merken, tenzij eene vlucht kraaien, die boven den molen zweefden en krasten.

Jehan stiet tamelijk onstuimig tegen de deur, die op eene spleet stond, en trad binnen. Niemand was in het molenhuis aanwezig. Dat was den jongen ridder ook onverschillig. Hij plaatste zich voor het vensterke en staarde naar buiten.

Beneden hem lag de stad met haar donkerroode gevels, rookende schouwen, blauwe torenspitsen en kerkdaken; de flauwe klokketoon van St. Jans-gasthuis, het Augustijnen-klooster of eene andere dergelijke stichting, klonk tot hem door. De schemering begon buiten te heerschen, zoodat het in het molenhuis schier duister was, en dit was inderdaad wel geschikt om indruk op het gemoed des jongelings te maken.

Droomend leunde hij tegen het venster, toen hij zachtjes, alsof iemand zich over zijnen schouder heenboog, aan zijn oor hoorde fezen:

‘Gij denkt aan haar!’

Driftig wendde de jongeling zich om, doch bemerkte niemand, en zoo donker was het echter niet dat men eene menschelijke gestalte niet zou onderscheiden hebben. Het was dus een spel zijner verbeelding geweest; en geeu wonder! die had hem reeds meer dan eene part gespeeld. Hij hernam dan ook de vorige houding.

‘De bruiloft komt allengs nader,’ fluisterde, als binnen 's monds, nogmaals de stem.

Jehan werd koud, greep naar het gevest van het rapier en riep koortsig en driftig uit:

‘Wie heeft daar gesproken?’

Zijne stem klonk luid door den molen, maar niemand antwoordde, en rustig en stil als een graf werd daarna het gebouw weêr. De jonge ridder wendde zich met uitgetogen rapier rechts en links, wierp koortsachtig nu een houten stoel, dan eene zitbank omverre, schoof met het wapen de bedgordijnen weg; doch geen levend wezen bevond zich in het molenhuis.

Overigens, de spreker, zooals wij zegden, scheen zich over zijnen schouder heen te buigen, en bevond zich dus in zijne onmiddellijke nabijheid.

De tijd, in welken wij ons bevinden, was die der spokerij en duivelskunstenarijen; het fantastische of liever het bovennatuurlijke, speelde eene groote rol in het leven van den mensch. Weinigen of liever geen waren van eene zekere dosis overdrijving vrij te pleiten, en het is begrijpelijk dat Jehan, na een vruchteloos onderzoek, ijlings het molenhuis wilde verlaten en die plaats ontvluchten, welke als door de ‘kwade hand’ gekenmerkt was.

‘Gij wilt heengaan en ik spreek u van haar!’ suizelde de stem.

‘Spreek op dan, wie zijt gij?’ zegde de jongeling barsch.

‘Uw goede geest,’ hervatte de stem. ‘Ik weet dat gij haar lief hebt en gij doet niet de minste poging om haar te benaderen!’

Jehan beefde van het hoofd tot de voeten; zijne haren rezen te berge, en aan iederen haarpijl hing als het ware een druppel koud zweet.

‘Alvorens u te antwoorden, vraag ik u of gij van God of van den booze komt!’ zegde de jongeling.

‘Hoe zouden goede geesten van den booze komen!’ fluisterde de stem met een lichten zweem van spotternij, die echter door Jehan niet werd opgemerkt.

‘Waar bevindt gij u?’ vroeg hij andermaal.

‘Hier, vlak naast u. Ik fluister u immers de woorden als het ware in het geheim aan het oor? Vrees niets; luister! Gij bemint Gertruda!’

De jongeling aarzelde eenige oogenblikken.

‘Welnu, ja!’ stamelde hij.

‘En gij weent u de oogen blind en laat rustig den dag naderen, dat zij u voor eeuwig zal ontnomen worden?’

‘De toon uwer stem doet mij sidderen!’ onderbrak Jehan en wierp nu plotseling de deur open, als om dat betooverd molenhuis te ontvluchten.

‘Kom hier, en ik zal u woorden toefluisteren, die u gelukkig zullen doen zijn,’ hervatte de stem.

‘Spreek op dan!’

‘Wilt gij Gertruda de uwe noemen?’ fezelde andermaal de stem.

‘Welnu, ja..... doch zij bemint mij niet.’

‘Dwaze droomer! Ja, zij bemint u en in de stille nachten weent zij zich de schoone oogen blind.’

‘Gij zegt?....’

‘Ik zeg dat zij u lief heeft en het slechts van u afhangt als zij de witte bruidskroon voor u, niet voor dien vreemdeling, op zetten zal.....’

‘Spreek, wat moet ik doen?’

‘Haar, de schoone Gertruda, redden!’

‘Ik zweer dat ik mij ridderlijk van dien plicht kwijten zal!’

‘Zoo spreekt een echt ridder!’ fezelde andermaal de stem, en telkens wendde Jehan koortsachtig het hoofd af, als voelde hij de lippen des sprekers tot op zijn aangezicht, nu aan de rechter-, dan aan de linkerzij.

‘Welnu, wat eischt ge?’

‘Gij hebt eene krachtige hand en een goed rapier.’

‘Een moord?’ riep Jehan met afgrijzen.

‘Neen, een ridderlijk tweegevecht; het Godsgericht zal tusschen u en hem, maar ten uwen voordeele, beslissen. Ik zal daar aan uwe zijde zijn, en elken degenstoot van uwe tegenpartij afwenden..... Gij weigert? En gij hebt zoo even gezworen Gertruda te redden? Is uwe

genegenheid voor de schoone blonde dan zoo klein?’

Jehan van Varick wist inderdaad niet meer waar hem het hoofd stond. Een oppermachtige vrees maakte zich van hem meester, en hij stormde het molenhuis uit en ijlde tot op zekeren afstand voort. Hij bleef eindelijk een oogenblik als verlamd staan, en staarde naar den ouden molen, die nu met zijne gekruiste roeien, als een zwarte sphynx voor hem stond. Terugkeeren durfde hij niet; hij snelde heen en betooverend scheen de geheimzinnige stem hem nog altijd in het oor te suizelen.

De jonge ridder ijlde als zinneloos voort en de stad in. En in het molenhuis? Daar ging een duivelsche spotlach op, die tot in de hoogste balken weêrklonk, en Burk kwam langzaam uit een der donkere hoeken te voorschijn. De schelm lachte nog toen hij reeds op den dorpel der deur stond en voorzichtig naar buiten piepte, om te zien of de jonker was heengegaan.

Hoe kwam Burk in het molenhuis?

Wij hebben hem op den weg van Aalst verlaten, nadat hij tegen het lijk van den spion des prinsen van Oranje gestooten had en het wolvenfestijn was ontloopen. Burk zette onvermoeid zijnen weg voort; voorzichtig was hij echter wel, want hij wist dat de troepen der Staten in aantocht waren en den weg tusschen de huurlingen van Aalst en andere steden, poogden af te snijden.

Alles ging voortreffelijk tot in den omtrek van Mechelen: daar viel Burk in de handen eener patrouille, en 't was alsof de troepen der Staten bij ondervinding wisten, hoe zij met spions moesten omgaan. Immers, men kleepte Burk tot op het hemd uit en vond in een zijner schoenen den brief van den *eleto*, meldende aan Sancho d'Avila, kommandant van het kasteel, dat hij met zijne soldaten opbrak om zijn garnizoen op het kasteel te komen versterken.

Die brief was goud waard en Burk zou den dans aan de galg niet ontsprongen zijn, had men de onvoorzichtigheid niet begaan hem 's nachts zijne vijlen en verder gereedschap te laten behouden. Het boerenhuis dat tot gevangenis diende, was inderdaad voor hem slechts een papieren huis, en na eene zelfs maar lichte poging, wandelde Burk des nachts naar Antwerpen. Vermomd was hij de poort binnen gekomen, had zich den ganschen dag in het molenhuis schuil gehouden, en maakte zich nu gereed, bij het invallen van den nacht, naar zijne vrienden van het kasteel te sluipen en zijne mislukte zending, door een goed verzonnen leugen, rond te maken.

Op het kasteel was Burk daarenboven nog het veiligste; want als de brief van den *eleto* naar Antwerpen gezonden werd en men daar wist tot wat ambacht de wapensmid zich leende, zouden gouverneur en schoutet hem zonder twijfel aan de galg doen knopen.

In een schuilhoek tusschen de balken liggende, terwijl Dros, de mulder - een spion zooals hij - de stad was ingegaan, om wat nieuws op te sporen, had de smid den hem welbekenden van Varick zien binnen treden, en dewijl hij door del Torro zeer goed op de hoogte gebracht was over al hetgeen de vrijagie betrof, was het hem niet moeilijk geweest ook hier zijne geheime kunsten ten nutte te maken.

Het doel van Burk, toen hij dat helsche spel aanving, lag dieper dan men aanvankelijk meenen zou; hij stelde zich niet alleen voor, den jongen ridder te verwijderen - neen! hij hoopte wel dat, door die geheimzinnige woorden, de knaap deze of gene dwaze streek zou begaan, waardoor het huwelijk tusschen Gertruda en Hugo gebroken en de kolonel der duitsche regimenten in onmin geraken zou met de Sedgraves.

Eens met de Sedgraves in onmin, zou deze laatste zonder twijfel zich verder uitstrekken - en wie weet! misschien tot een volledige afbreuk aanleiding geven. Dat was in alle geval ééne goede tijding voor zijne vrienden van het kasteel.

Men ziet het, Burk was een scherpe en speculeerende geest, en vooral moet men hem die hoedanigheid toekennen, dewijl het plan niet voorafgaandelijk beraamd, maar slechts bij het onverwachte opdagen van den jongen ridder, in zijnen geest kon ontstaan zijn.

Welnu, de woorden in het molenhuis gehoord, door Burk's kunstenarijen, door de eenzaamheid, de schemering en nog meer de gemoedsstemming van den jongeling geheimzinniger geworden, hadden een ongelooflijken indruk op dat teerhartig en licht ontvlambaar gemoed gemaakt, en Jehan van Varick dacht niet anders, of hij deed een werk van menschlievendheid, met Gertruda van haren verloofde te verlossen.

‘Zij bemint u,’ suizelde het nog altijd. Het hoofd des jongelings brandde, zijn hart klopte, zijne borst was beklemd, koortsachtige rillingen liepen hem over de ledematen. De rede was verdoofd, versmacht, vernietigd; alleen de hartstocht sprak.

Zoo, eenen zinnelooze gelijk, stond Jehan, nabij het gasthuis, door een breeden luifel van een huis schier verborgen. Slechts als het opkomend maanlicht op het bloote rapier viel en het wapen in een straal vuur scheen te herscheppen, had men zijne aanwezigheid kunnen raden.

Jehan van Varick herinnerde zich dat Gertruda en Hugo des avonds ter gasthuiskerk zouden gaan, en hij wilde nu ook onmiddellijk aan de geheimzinnige stem uit het molenhuis gehoor geven. De anders zoo teergevoelige jongeling was inderdaad in zijne dwaze overspanning een monster geworden dat naar bloed hunkerde.

De klok sloeg zeven toen zich, op eenigen afstand, fakkeldragers lieten ontwaren; zij gingen in het midden der straat en Jehan bemerkte Hugo, Gertruda en den ouden Sedgraves, welke op eenigen afstand, achter de mannen met blakende toortsen, voortstapten.

De oude Sedgraves, in zijn pelsen overkleed gehuld, leunde op den arm zijner dochter, wier schoon gelaat door den gloed des lichts, en onder de zijden huik, duidelijk zichtbaar was.

Toen de drie personen, die zwijgend naast elkander gingen, gewis onder den indruk van den kerkgang, tegenover den luifel kwamen, schoot Jehan eensklaps, bleek, blootshoofds, met verwarde haren en los gewoelde kleêren vooruit, stortte op graaf Hugo en riep in woede:

‘Verdedig u, bij God! verdedig u zoo gij kunt!’

De ontzetting bij de drie vreedzame kerkgangers was overgroot: Hugo bonsde voor het vlammend rapier achteruit, en Gertruda, haren vader loslatende, wierp zich bliksemsnel tusschen den bedreigde en den aanvaller, en beschermde als het ware met haar lichaam den verloofde.

Die beweging alleen, hoe snel ook, trof Jehan; de blinddoek was reeds voor zijn oogen weggevallen, toen hij Gertruda met een scherp kreet hoorde uitroepen:

‘Schande over u, Jehan!’

De degen viel den jongeling uit de hand en met de handen voor de oogen, weenend wegvlochtend, hilde hij:

‘Ik ben zinneloos, zinneloos!’

Zoo snel had zich dit tooneel voorgedaan, dat de oude Sedgraves; wel wat onthutst, nog geen woord had kunnen uiten; dat Hugo zijn rapier niet had getrokken, of de fakkeldragers niet ter hulp waren gesneld; doch hoe bliksemsnel zich dit alles had toegedragen, ging er een licht, vooral voor Gertruda, op.

‘Vergeef het hem,’ zegde zij diep aangedaan tot Hugo, ‘ter gelegenheid van den Allerzielendag!’ Doch de jonge graaf von Eberstein had eenige oogenblikken noodig om tot bezinning te komen, alvorens hij aan die bede kon gehoor geven. Men vergeeft niet zoo licht aan eenen mededinger, vooral wanneer de vrouw zelve voor hem de genade inroept.

‘Ik heb altijd gedacht dat die neiging bij ridder van Varick slechte gevolgen hebben zou!’ morde de oude Sedgraves, terwijl hij den hoed en het bloote rapier, beiden door Jehan achtergelaten, oprapte. ‘Arme jongen! hij is bepaald zijn verstand kwijt, en terwijl gij beiden ter kerke gaat, zal ik mij even naar het huis van den markgraaf begeven, om hem over deze zonderlinge gebeurtenis in te lichten en hem te vragen, niet al te streng voor den jongen te zijn.... Hola!’ en die roep was tot de fakkeldragers gericht, ‘dat een uwer mij voorlichte naar het huis van mijns genadigen Heere den markgraaf - en geen woord, verstaat ge, geen woord van het hier voorgevallene!’

Zich tot de twee verloofden wendende, zegde hij:

‘Weest kalm, kinderen; vergeet en vergeeft. Wacht mij in de gasthuiskerk!’ en terwijl de twee jonge lieden voorwaarts traden, sloeg de heer Sedgraves integendeel den weg naar de Nieuwstraat in.

Met gebogen hoofd, nog onder den indruk van het gebeurde, trad Gertruda de kerk in. De tempel was karig verlicht; voor het altaar stond eene lijkbaar door brandende gele waskaarsen omgeven.

Het licht deed lange en diepe schaduwen ontstaan, en straalde op de hooge, gothische vensters der kerk, wier schilderijen, nu mat door de duisternis buiten, niet ongelijk waren aan afhangende tapisserieën, waarvan de teekeningen zeer onduidelijk voorkwamen.

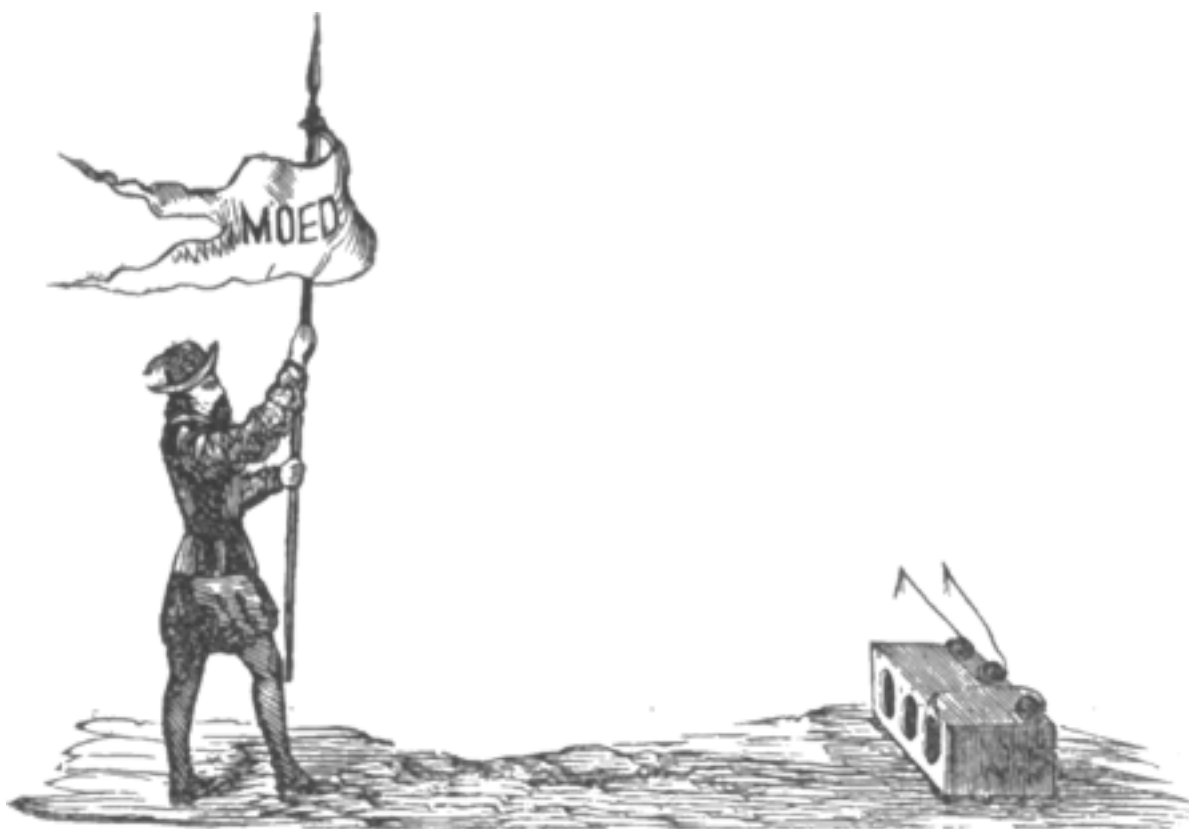
Zwijgend bogen Hugo en Gertruda de knieën en baden, echter wel verstrooid, naast andere neêrgeknielde mannen in mantels, of vrouwen in huiken gehuld. Uit de donkere schaduwen aan het altaar, steeg nu eene murmelende stem op: zij bad den rozenkrans, en een onduidelijk gemurmel ruischte telkens ten antwoord door de kerk heen; men bad voor de dooden.

Langzaam stierf ook dat gemurmel weg en de koorknaap ontstak de lichten. De kerk kreeg een feestelijker aanzien; het orgel dreunde, de priester in koorhemd verscheen voor het altaar, het tabernakel glansde als eene zonne, de wierookwalm steeg opwaarts, de bel klingelde en op het okzaal klonk nu de zang der zusters.

Ook zang en orgeltoon hielden eindelijk op en de kerk was ledig. Het volk ging heen, en de koorknaap doofde de lichten uit. Slechts de Godslamp pinkte nog als eene star in den nacht, en spreidde een flauw rooden glans op den wit marmeren vloer.

(Wordt vervolgd.)

Rebus n°. 3.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen, voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Eene gemeubeleerde kamer.

MAANDAG. Eene prachtige kamer, niet waar, mijnheer! Vijf en zeventig francs per maand.

DINSDAG. Hoe! waar is de spiegel en de bibliotheek? 't Is waar, de huisvrouw heeft een en ander ter leen gevraagd.

WOENSDAG. Hemel! nu zijn er weêr andere meubels gaan wandelen!

DONDERDAG. Nu heeft de flesch zelfs den nachtblaker vervangen.

VRIJDAG. Die houten stoel breekt mij den rug! Ik geloof wel te doen heen te gaan, want [...]

ZATURDAG. Madame! ik ga elders logeeren, waar men niet zoo vreeselijk gauw naar Robinson's eenvoudigheid afdaalt!

[Nummer 10]

TER DOOD VEROORDEELD.

Ter dood veroordeeld.

Sedert de parijische schilder Greuze zijn *Jong meisje, dat haar dooden vogel beweent*, ten toon stelde, zijn niet minder dan honderd en tien jaren verlopen, doch niet één enkel jaar daarvan ging voorbij, zonder dat niet een of andere meester een dooden kanarievogel op het doek bracht, waarbij trouw een meisje stond te weenen. De schilder Rotta heeft echter daarin eenige afwisseling gebracht door het slachtoffer in eene kip en het weenende meisje in een kleinen jongen te veranderen, en wie zijne schilderij nauwkeurig beschouwt, zal moeten erkennen dat de voorstelling er bij gewonnen heeft, daar zij meer de waarheid nabij komt. Een meisje dat om haren gevleugelden lieveling tranen stort, kan niet anders dan schoon zijn, en zelfs wanneer het tooneel op de vierde verdieping speelt, moeten toch minstens bloemen voor het venster, een spiegel boven de kas en een oude vrouw, bezig zijnde met naaiwerk, het zolderkamertje een zachter tint geven. Zoodra het een vogel betreft, die voor de keuken moet geslacht worden, houdt alle galanterie op. In plaats van bloemen zien wij hier een ris prozaïsche ajuinen, in plaats van een sierlijke kooi een ruw, uit hout getimmerd kippenhok en in plaats van een medelijdende matrone eene met een mes gewapend grijnzende oude.

Arme jongen!

Reeds daarin, dat de schilder ons zijn gelaat niet laat zien, ligt een bewijs voor zijne smart. Een meisjesgezicht waarover tranen rollen, is nog altijd liefelijk, het gelaat van een weenenden jongen daarentegen.....

Doch zijne smart is zoo diep. Hij is zich nog niet bewust, hij heeft er volstrekt geen denkbeeld van, dat men in het leven zeer dikwijls het hart moet hebben, geen hart te hebben. Het is zijn eerste smart, zijn eerste twijfel aan het volmaakte van het ondermaansche. Niet zonder eene diepe ontroering zag hij de bruine kip vermoorden, en nu was het de beurt van het dier waarvan hij zoo bijzonder veel hield, dat uit zijne hand de graankorrels kwam pikken, dat hem als een schoothondje naliep! En waarom moet zijn lievelingsdier sterven? Omdat zijn oom uit de stad is overgekomen, zijn oom, die voor hem, boerschen knaap, slechts een gerimpeld voorhoofd en een minachtenden blik heeft! Laat oom in de stad blijven, wat moet hij hier zijn vreugde komen storen! De knaap bidt en smeekt grootmoeder, het slachtoffer zelve weert zich, strekt de vleugels uit, schreeuwt en slaat het oog op haren vriend.... Dat mag een ander verdragen, hij is er niet toe in staat! Wanhopig wendt hij het hoofd af en verbergt het gelaat in zijn arm.

Kom, Willem, keer u om! Ik ken uwe grootmoeder beter dan gij. Zij heeft u bang willen maken, meer niet. Zij heeft willen schertsen, zie maar, zij laat uwe vriendin weêr loopen. Mogen alle wederwaardigheden, die gij op uw verder levenspad zult ontmoeten, zoo vreedzaam opgelost worden!

Het slot Matzen.

De bijgaande ruïne is genomen uit het zoo schilderachtige Tyrol, en voorwaar! men zou moeielijk grootscher en indrukwekkender puinen ontmoeten. Op meer dan een ander punt zou Matzen voor den schilder en den teekenaar, eene merkwaardige studie

zijn. Over de vroegere geschiedenis van dat slot zullen wij den lezer niet onderhouden; die bijzonderheden hebben overigens voor ons slechts een betrekkelijk belang. Niet onbelangrijk, en als een staaltje van engelsche originaliteit is het echter te weten, dat in dit oude en meer en meer in puin vallende slot, een Engelschman zich genesteld heeft, die daar, in die ontzagwekkende eenzaamheid, een boek van cultuurhistorische studien schrijft en ons, volgens eene duitsche opgaaf, met eene ‘Culturgeschiede Tirols’ zal begiftigen.

Respha.

De schilderij van Becker werd in de tentoonstelling der Champs-Élysées te Parijs, op verschillende wijzen beoordeeld, doch men heeft haar de waarde van den indruk, dien zij op het publiek maakte, niet kunnen ontnemen. Wonderlijk is de schilderij wel, en wij denken niet dat zij juist door den rijk geworden burger zal gekocht worden, om er zijn salon of eetkamer meê te versieren. Dat half dozijn lijken, aan eene galg opgehangen, is juist geen aantrekkelijk tafereel.

Aan welke bron ontleende de kunstenaar dit ijselijk onderwerp? In het boek der Koningen II, kapittel XXI, lezen wij:

‘En daar is een dure tijd opgestaan bij Davids tijde, drie jaren achtereen durende, en David vroeg raad van des Heeren antwoord; en de Heer heeft gezegd: om Sauls wille en om zijn huis des bloeds; omdat hij de Gabaoniten gedood heeft. Hierom heeft de koning de Gabaoniten geroepen en zegde tot hen: Wat zal ik doen? Waarmede zal ik u verzoenen, dat gij het erfdeel des Heeren mocht gebenedijden? Zij antwoordden: De man die ons vernield en verdrukt heeft ten onrechte, moeten wij alzoo vernielen, dat er niet een van zijn geslacht overblijve in al de palen van Israël. Men geve ons zeven mannen van zijne kinderen, dat wij die mogen kruisigen.

‘En de koning zegde: Ik zal ze u geven.... Aldus heeft de koning genomen de twee zonen van Respha en vijf zonen van Michol, Saûls dochter.... En hij gaf die den Gabaoniten in handen, dewelke deze op den berg hebben gekruisigd; en deze zeven zijn gestorven te zamen gedood ten tijde van den vroegen oogst, als men begon de gerst te maaïen. En Respha, de dochter van Aia, nemende een haren kleed, legde dat onder zich op de steenrots, van het beginsel des oogsts totdat het water uit den hemel op hen drupte, en zij heeft niet toegelaten dat de vogelen hen verscheuren zouden des daags of de beesten des nachts.’

Voorwaar, een onderwerp vol wilde grootheid, vol verheven gevoel vanwege Respha.

Waar is Rubens geboren?

Ziedaar eene vraag, welke op dezen oogenblik zeer sterk wordt aangeroerd, en die den Antwerpenaar, of neen, die den Zuid-Nederlander voorzeker nauw aan het hart ligt. Waarom zouden wij inderdaad aan den vreemdeling, de geboorte van een der grootste nederlandsche beroemdheden afstaan? Waarom instemmen met Keulen en Siegen, dat hij op duitschen grond het levenslicht zag, wanneer wij de bewijzen voor ons hebben, dat hij in Antwerpen zelf geboren werd?

Veel, wonderveel is er reeds over dit vraagpunt geschreven; doch dewijl onze lezers gewis den tijd niet hebben, om al die schriften te doorlezen, zullen wij hier eenige bijzonderheden omtrent die geboorte meêdeelen.

Van Hasselt of van Curingen als geboorteplaats van Rubens, zullen wij niet gewagen, ofschoon men kan aannemen dat de familie uit het limburgsche oorspronkelijk was, of een tak derzelve zich daar gevestigd had; doch de rechten van Antwerpen zijn, in zake van geboorte, formeel en het kan zelfs niet aangenomen worden, dat, Hasselt op den weg naar Keulen liggende, de moeder des grooten mans, daar dikwijls verbleef en alzoo eens het levenslicht aan Peter-Paulus schonk, op het gehucht Steevoort en in eene hoeve, Fikkenplas geheeten.

Evenzoo moet Keulen die eer afstaan, al heeft men deze daar ook door eenen steen willen bekrachtigen en vereeuwigen. De gouden letteren moeten worden uitgewischt, en het op schrift op het beeld te Antwerpen heeft er, sedert zijne oprichting, verkeerdelijk op gepronkt. Immers, dat opschrift zegt dat Rubens te Keulen geboren is.

Waarop grondde Keulen het recht van geboorte? Op eenen brief dien de schilder schreef aan Geldorp, in welken Rubens zegde dat hij een groote genegenheid had voor Keulen, omdat hij daar geboren was. De andere punten, waarop Keulen zich grondt, hebben zelfs den schijn van aanneemlijkheid niet, en de brief, die sedert zoolang de dwaling gaande hield, wordt eindelijk ook een grondslag van stuifzand.

In 1637 wilde zekere rijkaard te Keulen, Everard Jabach, de St. Pieterskerk met eene schilderij van Rubens verrijken; hij verzocht Geldorp, kunstschilder te Londen, de vraag voor het leveren van dit werk, aan Rubens te willen doen en deze laatste nam het voorstel aan, zeggende in zijn antwoord (franschen tekst), dat hij te Keulen geboren was en daar tot zijn tiende jaar gewoond had.

Het origineel van den brief van Rubens bevond zich in de kollektie-Steenecruys, te Antwerpen; de brief was in het vlaamsch en men vond er niets in van 't geen de fransche tekst vermeldde. De schilder zegt er in: *ick ben gheaffectionneerd tot de stadt van Ceulen, om dat ick aldaer ben opgevoedt tot het thienste jaer myns levens*. Van geboorte dus geen spraak, evenmin als van andere bijzonderheden, waarop Keulen zich beroept.

Bij andere punten zullen wij niet vertoeven; zij worden weêrlegd in de brochure welke B. Dumortier in 1861 in 't licht gaf, onder den titel van *Recherches sur le lieu de naissance de Pierre-Paul Rubens*.

De geleerde Bakhuizen-van den Brink gaf, in 1853, een werk uit dat destijds veel opschudding maakte, namelijk *het Huwelijk van Willem van Oranje met Anna van Saxen*. In de archieven van het huis van Nassau werd zekere R.... aangeduid, als plichtig aan staatsverraad; doch de geheime stukken van gemeld huis in handen krijgende, bevond de geleerde dat die R.... niemand anders was dan Jan Rubens, en dat die persoon, naar Keulen geëmigreerd, zich plichtig had gemaakt aan schuldige betrekkingen met de prinses Anna van Saxen.

Uit dien hoofde was hij dan ook te Dillenburg gevangen gezet, ontsnapte slechts door de ijverige bemoeiingen van zijne deugdzame vrouw, Maria Pypelincx, aan den dood, werd te Siegen geïnterneerd onder waarborg van 6000 fl. en eindelijk in vrijheid gesteld den 15 mei 1578.

Jan Rubens verbleef met zijne vrouw en kinderen te Siegen, en Bakhuizen-van den Brink besluit hieruit, dat Peter-Paulus te Siegen het levenslicht zag. De gevolgtrekking was tamelijk logisch, en Keulen werd onttroond.

Jan Rubens woonde te Antwerpen en had vroeger, op zijne reizen naar Italië, waar hij zeven jaar verbleef, den titel erlangd van doctor in burgerlijk en canoniek recht. In Antwerpen teruggekeerd, huwde hij eene vrouw, schitterend door schoonheid, talent en adel van karakter, Maria Pypelincx; hij werd weldra schepene der stad.

De hervorming beroerde het land en vele katholieken, die òf niet bijzonder ijverig waren, òf geen uiterlijk vertoon van hunne godsdienstbelijdenis maakten, werden aangeklaagd. Jan Rubens, die ons nu juist als geen heel ijverig katholiek voorkomt, werd als verdacht aangezien, en vreezende onder de slagen der benijders en vijanden te vallen, vertrok hij naar Keulen. Het magistraat van Antwerpen leverde hem den 11 oktober 1568, een getuigschrift af, waarin zijn achtbaarheid bevestigd en zijne getrouwheid aan de katholieke Kerk verklaard werd.

Keulen was eene stad, waar destijds de katholieke godsdienst openlijk en zelfs met bescherming werd beleden, en aangezien de protestantsche woelgeesten talrijk in de naburige staten nestelden, had men tegen deze ook zeer strenge maatregelen genomen. Te Keulen in de straat, mocht men niet roepen *vivent les gueux*; daar mocht men geen logement geven aan iemand die geen bewijs leverde van orthodoxie, en wie zijn kind niet voor zijn eigen pastoor ten doop bracht, verloor zijn burgerrecht.

Jan Rubens was dus, door zijn getuigschrift, volkomen beschermd; hij was noch banneling, noch protestant; slechts nadien zette hij die twee 'woorden' vooruit, om zich uit moeielijkheden met den prins van Oranje te redden, of beter gezegd, om zijn hoofd te kunnen behouden.

De duitsche schrijver Ennen heeft echter documenten ontdekt, welke bewijzen, dat Jan Rubens zich erg verdacht maakte, dewijl hij niet ter kerke verscheen, en ook meer dan eens scherp in den kijker van het magistraat liep. Telkens leverde hij echter het vereischte certificaat en beriep er zich op, toen men zijne hoedanigheid vroeg, zaakwaarnemer der prinses van Oranje te zijn.

Anna van Saxen, tweede vrouw van den prins van Oranje, was destijds van haren man verlaten, die met zekere Las-Princesse, zegt Dumortier, een zeer ongeregeld en losbandig leven leidde. De prinses van haren kant werd weldra beschuldigd in betrekking te staan met Jan Rubens, en vandaar dezes opsluiting te Dillenburg - een feit, hetwelk men echter onder staatszaken wilde verborgen houden en ook verborgen is gebleven, totdat men na drie eeuwen den sluier, die dit schandaal bedekte, heeft opgelicht.

Maria Pypelincx vergaf den ongetrouwe zijne misdaad en werkte moedig, om hem van den prins genade te doen bekomen. Men heeft beweerd, dat Jan Rubens banneling en protestant was, doch het is gebleken dat die twee verklaringen enkel werden opgeworpen, om den Nassauër te vermurwen en den plichtige genade te doen geven. Die genade werd eindelijk aan de trouwe echtgenoot toegeestaan, doch Jan Rubens moest, onder waarborg, te Siegen verblijven. Zijne vrouw en kinderen voegden zich daar bij hem.

De Pacifikatie van Gent was geteekend; het was eene overeenkomst tusschen de Staten van Holland van de eene en zekere nederlandsche provinciën van de andere zijde, gegrond op verzoening en vergiffenis; doch als de prins die woorden voor den lande uitsprak, toch had hij ze niet veil voor Jan Rubens: die eerst erlangde zijne vrijheid, na den dood van Anna van Saxen.

In de Nederlanden was het sekwester op de goederen van de kinderen en op die van Jan Rubens, door de bevrediging, of eerder door het edict van Marche-en-Famenne opgeheven, en om hiervan te kunnen genieten moest Rubens zich naar de Nederlanden begeven, ofwel zijne vrouw, voorzien van eene degelijke procuratie, derwaarts afvaardigen. Om die procuratie te erlangen, vroeg Jan Rubens aan prins Jan van Nassau de toestemming om heimelijk naar Keulen te gaan, gewis omdat hij bij zijne vrienden van Antwerpen doorging als te Keulen wonende en misschien ook wel, om de kwade geruchten die vaag over hem liepen, niet meerder groeikracht te geven, door de procuratie van Siegen te doen dagteekenen.

Maria Pypelincx ging verscheidene maanden zwanger, doch de reis naar de Nederlanden was met de schepen, den Rijn afzakkende, geenszins vermoeiend. Maria kon zelfs in twee of drie dagen en nachten, hare bestemming bereiken. Die moedige vrouw had met hare reis naar de Nederlanden gewis nog een ander doel, namelijk nieuwe pogingen aan te wenden, om de genade voor den vader harer kinderen, bij den prins van Oranje, af te smeeken. Dit doel is later door hare eigenhandige brieven bewezen, terwijl het evenzoo bewezen is, dat de prins van Oranje zich destijds in de Nederlanden bevond, en de persoonlijke pogingen van moeder en dochter (vrouw Rubens) om die genade te bekomen, dus ook hier, in deze landstreek hebben plaats gehad.

Maria Pypelincx heeft wel zeker de maand mei 1577 in Antwerpen doorgebracht, en het is eene onweêrlegbare zaak, dat Peter-Paulus in mei 1577 geboren is, en zonder twijfel is 't dat de familie der Rubensen in de groote koopstad was achtergebleven, terwijl Jan Rubens de wijk naar Duitschland nam.

Tot besluit van die korte aanhalingen nemen wij uit Dumortier's brochure, de volgende fundamentele punten over:

1°. De procuratie van 26 april 1577, gegeven door Jan Rubens aan Maria Pypelincx, zijne vrouw, acht maanden zwanger, om in de Nederland in bezit te gaan treden van zijne gesekwestreerde goederen.

2°. De bijeenkomst van Maria Pypelincx met den prins van Oranje in de Nederlanden, in mei 1577, of in de eerste dagen van juni, bewijzende dat hij destijds in de Nederlanden was - eene bijeenkomst, bewezen door den brief van 14 juni aan graaf Jan van Nassau.

3°. De geboorte van P.-P. Rubens in mei 1577, en dien ten gevolge gedurende de reis zijner moeder in de Nederlanden.

4°. De verklaring van het magistraat van Antwerpen, aangehaald door Jan Brant en meldende dat de broeders van Philip, en dus ook Peter-Paulus, te Antwerpen geboren zijn.

6°. Peter-Paulus Rubens lid benoemd van den bijzonderen raad te Antwerpen, *zonder dat het noodig was genaturaliseerd te zijn.*

Alzoo kreeg Maria Pypelincx den 26 april 1577 van haren man toelating om naar de Nederlanden te reizen, en haar brief van 17 juni getuigt dat zij dit ontwerp volbracht heeft, dewijl zij eene bijeenkomst heeft gehad met den Zwijger.

Peter-Paulus Rubens is geboren in mei 1577, terwijl zijne moeder in de Nederlanden was, en de verklaring van het magistraat van Antwerpen zegt, dat hij geboren is in deze stad. Die verklaring is bevestigd door het diploma van Karel I, en door het uitoefenen van belangrijke functien in den bijzonderen raad.

Een onzer vrienden, die lang in Cuba verbleef, heeft daar een authentieken brief gezien door Peter-Paulus Rubens aan een zijner vrienden geschreven, en welke brief nu berustte bij een der afstammelingen van dien vriend, waarin de beroemde man, van Antwerpen sprekende, haar 'als zijne geboortestad' vermeldt.

De heer Kessels, dien wij bedoelen, heeft een afschrift van dien brief in bezit gehad; dit echter is op zijne veelvuldige reizen zoek geraakt. Meer dan eens, in Europa teruggekeerd, schreef hij andermaal naar den bezitter des briefs, doch nimmer ontving hij eenig antwoord. Waarschijnlijk was de toenmalige bezitter overleden, en het kostbaar stuk in andere handen overgegaan.

Curiositeiten.

Op IJsland bestaat een vuurspuwende berg, Skaptar-Joekull, die, onder ander, in 1783 een vijfde deel der bevolking, ten gevolge eener uitbersting, deed omkomen. Met Paschen in 1875 was die ramp andermaal geducht. Sedert 1867 had men eene groote werkdadigheid in het distrikt, door den gletscher Vatna Joekull overdekt; doch niets ernstigs deed zich op. In den aanvang van de lente dezes jaars werd die vulkanische kracht in een bijzonder distrikt, gekend onder de woestijn van Myvatn, saamgetrokken. Beurtelingsche losberstingen, vergezeld door aardbevingen, hadden op verschillende punten plaats en 's nachts scheen gansch het eiland in vlam te staan. Twee punten, die echter ver van elkander gelegen zijn, schijnen het centrum der uitberstingen te zijn geweest. Een dier centrums bevond zich bij den berg Kollottafjall, 'de kale berg' geheeten. Het andere, meer zuidwaarts, ligt in de gebergten, welke aan het uiteinde der lava's van Odaharhaun grenzen, en die men de Dyngjufgoell noemt. Daar ving den 29 maart eene allerijselijkste losbersting aan.

Den 29 maart des morgens hoorde men in het westen een donderend gerucht; de lucht was stikkend; de hemel, in het noorden en het noordwesten, pekzwart. Omtrent 9 ure viel er een grauwe aschregen. Een zwarte wolk bezette den hemel; de duisternis werd nog erger en de hagelslag van metaalschuim zwanger. Ten elf ure zag men niet meer, en was men verplicht licht te ontsteken. Des middags was de duisternis zoo

zwaar, dat men geen vinger, op eenige centimeters van het oog opgestoken, zien kon. De duisternis duurde een uur. Gedurende dien tijd konden de bewoners zich spiegelen in de glasruiten der vensters, zoo ondoordringbaar duister was het buiten. Er viel aanhoudend asch, zand en metaalschuim. De lucht was nu zoodanig met electriciteit bezwangerd, dat al de metallieke voorwerpen lichtend werden. Ratelende donderslagen volgden elkander op. Ten vier ure werd het licht. Dan zag men dat eene laag asch en schuim den grond, op meer dan 20 centimeters dikte, bedekte. Schier overal vond men ook steenen, soms twee vuisten groot. Verdere tijdingen uit IJsland melden ons, dat de meest noordwaarts gelegen van de twee kraters, eene aanzienlijke menigte lava op de zomerweiden heeft uitgeworpen. Het zuidelijk distrikt heeft het meest geleden, en juist dáár liggen de vruchtbaarste dalen van het eiland, alsmede zes bloeiende gemeenten met hare weiden, die ongeveer 3000 vierkante mijlen uitgestrektheid hebben. In eenige uren van den donkeren nacht werd heel de landstreek in een uitgestrekte aschen steen-woestijn verandeid. Dat doodskleed versmacht allen plantengroei. De bewoners begaven zich aan het werk, om hunne veiden van die asch te ontdoen; doch drie ijselijke stormen uit het westen hebben alles verijld en nieuwe aschlagen aangevoerd. Het doel was ten minste zooveel weide te hebben, dat men een enkele koe voeden kon. Dat zelfs is vruchteloos geweest en, voor dit jaar, zijn alle pogingen vergeefs. Wat de kuns weiden betreft, door de beken, welke van de gletschers komen, besproeid, dit water heeft zooveel asch en metaalschuim aangevoerd, dat alle plantengroei verdwenen is en de schapen geen spier gras zullen vinden.

Het *Journal des Economistes* zegt, dat er eene bevaarbare gemeenschap, zelfs in de oudste oudheid heeft bestaan tusschen de Roode-Zee en de Middellandsche-Zee. Die gemeenschap was het werk der egyptische koningen. Door den tijd verzand, tijdens de laatste perzische koningen, vatte Alexander het voornemen op de gemeenschap te herstellen, dat echter slechts onder de Ptolemeërs uitgevoerd werd. Andermaal verzand, hervindt men dat kanaal in de IIe eeuw, onder keizer Adriaan, in de VIIe onder de kalifs en ofschoon de diepte 15 en de bedding 100 à 150 voet beliep, verdween die vaart zelfs zoodanig dat men niet meer wist waar zij bestaan had. Bonaparte hield zich met die verbinding, tijdens zijne expeditie van Egypte bezig, en hij vond, van Suez terugkeerend, het spoor van het oude kanaal. Vijf mijlen ver zette hij zijn onderzoek voort. Daar, op dat punt, stiet hij op de meiren. - 'Wat denkt gij van dit alles, *citoyen* Monge?' zegde de generaal tot dien geleerde, die hem in de zandwoestijn gevolgd was. - 'Wel, *citoyen* generaal,' antwoordde Monge, 'ik denk dat als men hier ooit zooveel rijtuigen ziet als bij het uitgaan eener opera, het wereldje al erg ten ondersten boven zal moeten gewoeld worden!' - In 1869 werden er prachtige feesten, ter inhuldiging van het kanaal gegeven en het woord van Monge werd, in zekeren zin, bewaarheid. M. de Lesseps, door de hedendaagsche wetenschap geholpen, heeft het werk der Pharaons, der perzische koningen, der Ptolomeërs, van Adriaan, der kalifs hersteld. De twee zeeën zijn nu, en voor altijd, vereenigd. Het kanaal van Suez is 162 kilometers lang, van Suez naar Port-Said. Schepen van zekeren diepgang kunnen er varen en leggen den afstand in 48 uren af. De meeste zijn stoomschepen. Ten gevolge der daarstelling van het kanaal is de vracht op Indien met 30 pct. verminderd. Gansch het werk kostte 420 millioen.

Alphonse Karr heeft ergens over den visscher met de hengelroe gezegd, dat er aan den eenen kant visch en aan den anderen een domkop is vastgemaakt. Wat zou

Lodewijk XVIII gezegd hebben, die een onvermoeide visscher was, als men op hem die uitlegging had toegepast? Om den koning dikwijls 'beet te doen krijgen,' had mevr. du Cayla de visschen op zekere afgezonderde plaatsen weten te lokken. Die dame dreef het echter zóó ver niet als Cleopatra, waarvan Plutarchus het volgende vertelt: Marcus-Antonius, een groot gedacht van zijne vischkunst aan die weelderige dame willende geven, verborg een visscher in het water en deed telkens een visch aan den haak vastmaken. Cleopatia stond verwonderd over de kunst van den romeinschen consul, doch zij begreep weldra alles, en toen den anderen dag de consul weêr zijne kunst wilde toonen, haalde hij telkens, onder het algemeen gelach, een drogen, gerooken of gezouten visch op. Cleopatra had den visscher voor zich gewonnen. De kritiek was scherp, echt fijn, echt vrouwelijk.

Het vel der serpente diende tot nu toe enkel als voorwerp van curiositeit. Om de inboorlingen der fransche koloniën aan te zetten, die kruipdieren uit te roeien, moest het vel eene handelswaarde bekomen. Na veel onderzoek, is men daarin gelukt. De vellen der boa's, pythons en andere slangen, op verschillende manieren gelooïd en toebereid, staan te Parijs ten toon in de kolo-

niale tentoonstelling, paleis van nijverheid. Van die vellen maakt men nu alle soort van marokijnwerken: albums, portefeuilles, geldbeugels, stokken, karwatsen, weitasschen, patroontasschen, slobkousen, schoeisels, enz. Het is ontwijfelbaar, deze nieuwigheid zal bijval vinden en wij zullen, in honderden kleine sierlijke voorwerpen, de huid van die gevaarlijke kruipdieren ontvangen.

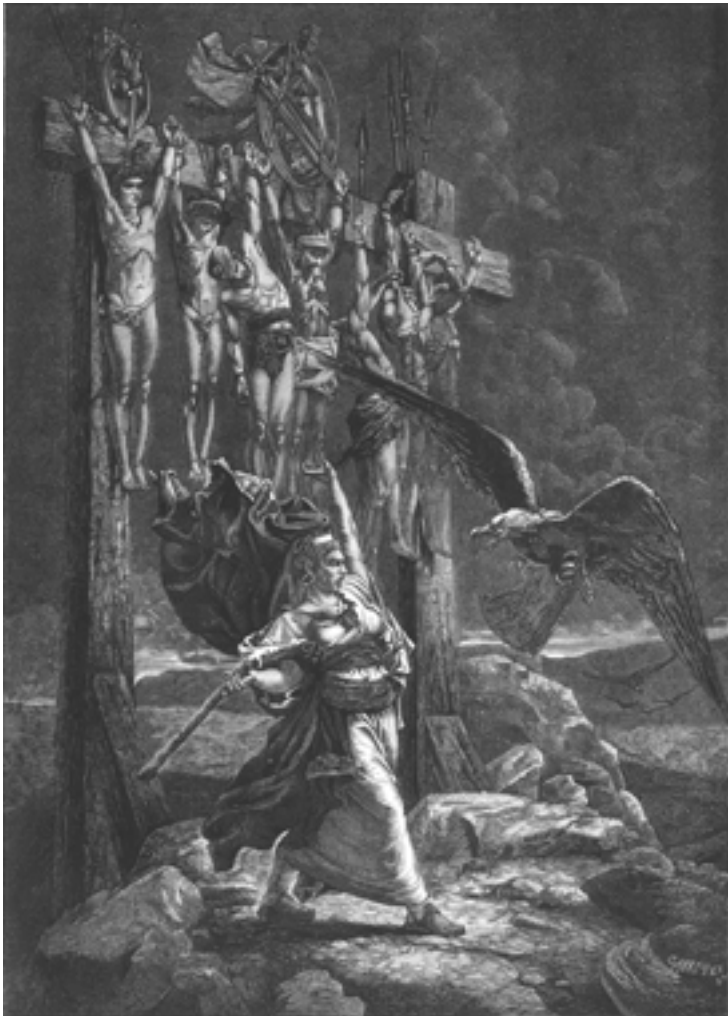

HET SLOT MATZEN.

Den 27. september werd te Darlington in Engeland een merkwaardig feest gevierd. 't Was vijftig jaar geleden dat de eerste spoortrein, de eerste passagierstrein, eene reis aflegde. Het spoor was gelegd van Darlington naar Stockton, een afstand van twee uren gaans, 't Was eene groote gebeurtenis. Veel vertrouwen had men in de nieuwigheid niet en men beschouwde de 600 personen, die den tocht waagden, als waaghalzen. De snelheid beliep 15 engelsche mijlen in een uur; men stond over dien spoed verbaasd. Tegenwoordig belooft die snelheid 50 mijlen in 't uur. De lijn waarvan wij spreken had 9 mijlen lengte, en nu, vijftig jaar later, heeft Engeland een net van 16.500 mijlen lengte, en de ontvangst van 800 pond, gedurende de twintig eerste maanden, ziet er tamelijk vreemd uit tegenover de ontvangst van 22.000.000 pond 's jaars, welke de spoorwegen nu opleveren. De uitvinder van de locomotief is

Georges Stephenson. Echter moet men zeggen met Samuel Smiles: 'Een der belangrijkste toepassingen van het werktuig werd uitgedacht door een mijnwerker

uit Cornwallis, zekeren Trevithick, wiens denkbeeld wederom verder werd uitgewerkt door Georges Stephenson, die machinist was in eene kolenmijn. Aan hem zijn wij de locomotief verschuldigd, een werktuig waardoor nog ontzaglijker omkeer in de geheele maatschappij is te weeg gebracht, dan door de uitvinding van Watt. Deze voortdurende verbetering mag niet worden toegeschreven aan de scheppingskracht van één enkel man; zij is te danken aan de ingespannen vlijt en vindingrijkheid van vele geslachten. Wat Robert Stephenson, eenige jaren geleden, in eene vergadering van ingenieurs te Newcastle, zeide van de locomotief, kan bijna van iedere andere groote uitvinding worden getuigd. ‘Wij hebben haar niet te danken aan één man, maar aan de inspanning van een geheel volk van werktuigkundigen.’

RESPHA. (NAAR BECKER.)

Zou de duif de eenige vogel zijn, welke voor het overdragen van tijdingen zou kunnen gebezigd worden? Waarschijnlijk niet. Volgens berichten, leeft er op IJsland een vogel, die bijzonder geschikt is om veel grooter diensten dan de duif, te bewijzen. Die vogel is zeer weinig schuw, dat is, zeer tam en, als wij dat woord mogen gebruiken, zeer verstandig, vliegt met eene snelheid van 150 mijlen in 't uur en is in staat zijn huis terug te vinden over zee en land, uit elk

deel der bewoonde wereld. Twee dezer vogels brachten dépêches van Parijs naar eene eenzame plaats in een woest en rotsachtig oord in Kent, ongeveer 10 mijlen van Londen, in den tijd van 1½ uur. Indien de proeven, die men thans neemt om die vogels aan te fokken en af te richten, gelukken, mag men volgens de *Live Stock Journal* hopen, weldra een Oceaan-post tusschen Amerika en Europa ingericht te zien. De heele afstand kan afgelegd worden tusschen zonsopgang in 't eene halfroond en zonsondergang in 't andere.

Een belangrijk rapport opzichtsens de duiven is dat hetwelk is opgemaakt tijdens het beleg van Parijs. In België, waar de duivenliefhebberij tot eene soort van overspanning geklommen is, zal men deze bijzonderheden met genoegen nagaan:

Den 25 september 1870, ten 11 ure 's morgens, nam een luchtballon 3 briefduiven mede, die 's avonds om 5 ure met eene dépêche terugkeerden. Den 20 vertrokken 2 met elkaar verbonden luchtballons met 3 duiven; een van deze brengt nog denzelfden dag het bericht over van de behouden aankomst te Nantes. Den 30 stijgt de heer Gaston Tissandier, luchtreiziger en schrijver, d zelfde die het onlangs met den *Zenith* voorgevallen ongeluk overleefde, op met 3 groote zakken brieven en dépêches voor het gouvernement te Tours. Tegen den middag legt de moedige luchtvaarder 30.000 brieven op het postkantoor te Dreux neêr en denzelfden avond ten 8 ure was dit in Parijs bekend door de beide duiven die hij onmiddellijk afzond. De derde, welke eene dépêche in cijferschrift moest overbrengen, werd den volgenden dag op de brug van Tours opgelaten, en kwam eveneens in de hoofdstad. Een vijfde ballon vertrok den 7 oktober met den heer Gambetta, toen minister van binnenlandsche zaken. Een briefduif meldde den volgenden dag de neêrdaling te Montdidier. Twee andere duiven kwamen ingelijks dien dag terug, doch hadden hare dépêches verloren. De vierde bracht den volgenden dag een dépêche in cijferschrift van Tours. De anderen keerden niet terug.

Tusschen 12 oktober en 6 november werden verschillende ballons met duiven uit Parijs afgezonden. Van de 363 briefduiven die gedurende het beleg der hoofdstad ter beschikking van het gouvernement te Tours gesteld werden, brachten er slechts 73 dépêches over, namelijk 9 in september, 21 in oktober, 24 in november, 13 in december, 3 in januari en 3 in februari. Verscheidene duiven maakten de reis twee-, drie-, vier- en vijfmaal. Eene was, toen zij voor de vierde maal als overbrengster van eene officieele dépêche terugkeerde, met bloed bekleet. Een kogel had haar getroffen, doch dit belette niet, dat zij, na herstel, weder per ballon vertrok, en voor de vijfde maal de reis maakte. In het geheel werden te Parijs tijdens het beleg 64 ballons opgelaten; allen namen duiven mede met uitzondering van de eerste; 2 ballons verongelukten in zee; 5 werden door de Duitschers genomen, nl. 3 in Frankrijk, 1 in Beieren en 1 in Pruisen; 6 werden door den wind naar België, 5 naar Nederland en 1 naar Noorwegen gedreven. De groote verbetering echter van den duivenpost gedurende de insluiting van Parijs is de invoering van de photographische dépêches, welke deze snelle koeriers naar de hoofdstad brachten. Op een zeer dun blaadje papier werden tot 25.000 teekens geplaatst, zoodat 18 van deze blaadjes, door éene duif gedragen, 50.000 dépêches bevatten, en nog geen halve gram wogen. Door middel van een photo-electrisch microscoop van groote kracht, konden deze teekens met het bloote oog worden gelezen.

De Franschen zijn echter wel ondankbaar: zij spreken niet van den Antwerpenaar, die aan den duivenpost veel diensten bewees. In het *Gedenkboek van den Oorlog* in 1870-71 schreven wij: 'Den 14 november zond de heer Steenackers, directeur der telegrafen, uit Tours niet minder dan 226 dépêches, welke door de photographie op eene zoo kleine schaal gebracht werden, dat eene postduif dezelve overdroeg, en hier moeten wij eenen naam vermelden, die door de Franschen thans zooveel mogelijk wordt weggeschoven, omdat zij er niet toe kunnen besluiten te erkennen, dat een buitenlander hen, zoo niet eene uitvinding, dan toch eene 'invoering' bracht, van welke zij ruimschoots gebruik hebben gemaakt. Het was namelijk een Belg, een Antwerpenaar, in Parijs woonachtig, de heer Cassiers, welke de aandacht op die wijze van communicatie ('t was tijdens het beleg) inriep; hij kende deze van ouds in zijn vaderland, waar de 'duivendrachten' eene uitgebreide liefhebberij uitmaken. Zeker is het dat die Antwerpenaar, in dit geval, aanzienlijke diensten bewees; maar ook dat de erkenning zich immer liet wachten.'

Er zijn altijd wonderlijke rekenmeesters geweest: van die rekenmeesters welke men niet gemakkelijk kan naciijferen, en die men zoo maar op hun woord zou moeten gelooven. Het volgende is hiervan een nieuw bewijs: 'Volgens de nieuwste statistieke opgaven is het aantal talen op de aarde 3642, de dialecten niet daaronder begrepen. Het getal verschillende godsdiensten is 980. Jaarlijks sterven gemiddeld 33½ miljoen menschen, of iedere seconde één. De gemiddelde ouderdom is 33 jaar. Een vierde deel der geborenen sterft vóór het zevende en de helft vóór het zeventiende jaar. Van de 100.000 menschen wordt er één 100 jaar; van de 500 één 90, van de honderd één 60 jaar. Geestelijken bereiken den hoogsten ouderdom, geneesheeren hebben den kortsten levensduur. Van de 28 mannen in Europa is er één soldaat.

Berlijn gaat met reuzenstappen naar de positie van wereldstad toe. Ofschoon zij nog verre van Londen is, dat 4 miljoen inwoners telt, heeft de hoofdstad van Pruisen toch haar miljoen bereikt. Zeer opmerkelijk is het voorzeker dat de bevolking van Berlijn zich gedurende de laatste 100 jaren tienvoudig heeft vermeerderd. De *Nordd. Allg. Zeitung* deelt te dezen opzichte de volgende cijfers mede: In 1675 had Berlijn een bevolking van 10.000 zielen; in 1775 was dit aantal geklommen tot 100.000 en in 1875 tot ruim 1.000.000.

Blijkens eene mededeeling der *Nordd. Allg. Zeitung*, bedroeg de schuld van Berlijn op 31 december 1873: 9.997.161 th.; thans is de schuld geklommen tot 29.715.644 th. Van dit bedrag zijn 8 miljoen bestemd tot dekking der kosten van afvoerkanalen, welke door de gansche stad aangelegd worden, voor de uitbreiding der gasfabrieken en gasleidingen, benevens 9 miljoen th. voor het aannemen der waterleiding. Volgens de gemaakte raming, zal deze schuld eerst in 1942 betaald zijn, maar dan zal er ook wel weêr andere gemaakt zijn.

De markies van Bute neemt de proef of het mogelijk is in Wallis wijn te produceeren. Hij heeft daarvoor 3000 wijnstokken doen planten op een zonnige helling op zijne goederen bij Cardiff. De *World* hoopt dat de wijn van den markies niet gelijken zal op de *vin de Suresnes*, waarvan men vertelt dat er drie personen noodig zijn om hem te drinken - een die het slachtoffer vasthoudt, terwijl de derde het den wijn in de keel giet.

De belgische zendelingen of missionarissen, welke ten noorden van den chineeschen muur, in Mandsjoerie, vier posten of bidplaatsen hebben opgericht, waar zij de bevolking aan akkerbouw gewennen en van 't gebruik van opium afhouden, hebben zich thans ook neêrgezet in het hart van Mongolië, aan den Boven-Koangho in het land der Ordos, nog slechts tweemaal door Europeanen bezocht (pater Huc en den russischen kapitein Prschevalsky). Die neêrsetting van deze verstandige, welwillende zendelingen is, behalve in andere opzichten, ook voor de ontdekking van 't nog zoo weinig bekende Centraal-Azië van groot gewicht, vooral wanneer de zendelingen, zooals zij bij den chineeschen muur plegen te doen, zullen voortgaan met het verleenen van alle ondersteuning aan europeesche reizigers.

Het *Nieuwsblad van den Boekhandel* vertelde onlangs de volgende curieuse geschiedenis:

‘Bret Harte werd nu 37 jaren geleden te Albany in den Staat New-York geboren. Zijne moeder moest later als weduwe zijne opvoeding bepalen tot die in de openbare school en al vroeg werd hij de wereld ingezonden. Na achtereenvolgens klerk, schoolmeester, goudzoeker en generaal-agent te zijn geweest, ging hij met zijn 18de jaar naar het graafschap Humboldt en kwam daar in aanraking met den uitgever van een blad, die hem al spoedig in dienst nam. Bret Harte werd nu letterzetter en was een in alle opzichten bruikbaar man in deze kleine zaak. Hij leerde wat hij noodig had te weten om vooruit te komen, zonder zich daarbij te storen aan de gebruiken en reglementen van de Typographische Vereeniging. Voor Bret Harte was er maar één stap noodig van drukker tot schrijver; wanneer hij lust had een artikel voor het blad te leveren, dan plaatste hij het er op zijn eigen houtje in en zette het artikel zoo maar uit zijn hoofd. Een dezer eerste voortbrengsels van zijn geest, een pennevrucht kan men het bij hem niet noemen, was getiteld: ‘Een drukker gevraagd.’ Het maakte een buitengewonen opgang en werd in bijkans alle bladen van Amerika overgedrukt. Nog is dit een geliefkoosd genre-stukje in de letterkundige wereld.

‘Toen dit door meerdere gevolgd werd, drong de uitgever bij Bret Harte aan, om zich uitsluitend te bepalen tot het schrijven voor het blad; doch een gril, of liever voorzichtigheid, deed den drukkersleerling bij zijn plan blijven en hij verklaarde uitdrukkelijk dat hij geene verandering in zijne werkzaamheden wilde maken, voordat hij in al de geheimen van het drukkersvak was ingewijd. Toen echter de uitgever voor zes weken uit de stad moest, werd hij overgehaald, om, zeer tegen zijn zin, de leiding van het blad op zich te nemen, maar hij bleef toch volhouden om zijn ‘editorials’ zelf zonder kopij te zetten. Na de terugkomst van den patroon nam hij zijn ontslag en begaf zich naar San-Francisco, waar hij bij de drukkerij van de *Golden Era* in dienst kwam. Maar vol dichterlijke denkbeelden begon hij ook hier zijne eigene oorspronkelijke artikels te ‘zetten,’ en toen de uitgever van de *Golden Era* ontdekte aan wien hij die opstellen te danken had, maakte deze een einde aan Bret Harte's loopbaan als letterzetter, door hem kortweg van de letterkas weg te nemen en naar de redactiekamer te zenden. Na dien tijd ondervond hij nog allerlei lotverwisselingen. Eerst werd hij ambtenaar bij de belastingen en later privaat-secretaris, correspondent van verschillende dagbladen en hoogleeraar in de letteren aan de Universiteit van Californië. Thans is hij een geliefd schrijver, en.... rijk.

Volgens een statistiekmaker - wie het wil narekenen, doe het - leven er te Parijs 65.000 personen van bedelen; hiervan zijn 14.000 mannen, 26.000 vrouwen, 12.000 jongens, 13.000 meisjes. Tusschen deze twee laatsten vindt men de verkoopers van lucifers, potlooden, pennen, knoppen, enz. Een deel daarvan heeft eene vaste standplaats, een ander deel zwerft rond. De laatsten, niet zelden vrouwen met kinderen, heet men *arcasineurs*; de *ramastigueur*

speelt gewoonlijk dit of dat instrument, en haalt soms wel 10 fr. daags op, omdat men hem toelaat op de binnenplaatsen der huizen, waar de politie geen toegang heeft. Op de grenzen van Parijs, waar de macht der stadspolice ophoudt, vindt men de voddenrapers, de bedelaars die beleedigen en brutaal eischen. Daar vindt men den voddenraper, die geld bedelt om olie voor zijn lamp te koopen; den jongen, die zegt dat hij van honger sterft, maar toch naar den cognac stinkt; den leerknaap die beweert het geld van zijn meester verloren te hebben, enz.

De kosten der tentoonstellingsgebouwen te Philadelphia en van de inrichting der terreinen, de algemeene onkosten, enz. zullen ongeveer 8.500.000 dollars bedragen. De Staat Pensylvanië heeft 1.000.000, de stad Philadelphia 500.000 dollars bijgedragen. Giften en baten uit den verkoop van herinneringsmedailles worden op 500.000 dollars geschat, en op een gelijk bedrag de opbrengst van materieel, na het sluiten der tentoonstelling gerekend. Een waarborgfonds van 5.000.000 dollars wordt gevraagd, en men verwacht dat dit volledig zal worden ingeschreven, daar men op 10.000.000 entrées à 1 fr. rekent, namelijk 65.000 personen per dag, 6 maanden lang. Of deze berekeningen zullen uitkomen, moet de toekomst leeren, maar de *Pall Mall Gazette* meent, dat eene tentoonstelling van de luiheid der natiën, ongetwijfeld op beteren uitslag zou kunnen roemen, dan die van de nijverheid der natiën. Sedert men begonnen is tentoonstellingen te houden, met het prijzenswaardige voornemen, om de internationale broederschap te bevorderen, hebben de natiën hoofdzakelijk hare nijverheid ten toon gespreid door elkander den hals af te snijden, en op dit oogenblik stellen de belangrijkste leden der broederschap zich zelf ten toon met hunne ontzaglijke legers. De wereld verlangt echter het schouwspel van de natien, rustende in leunstoelen, de voeten op den haard, en de vredespijpen in den mond.

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den Jare 1576, door August Snieders.

(Vervolg.)

In het portaal der kerk hing, aan eene ijzeren stang, eene lantaarn boven eene eikenhouten bank en boven deze, aan den wit gekalkten muur, een overgroot gekleurd kruisbeeld. Daar kwam, op alle uren van den dag en tot 's avonds laat, vooral de mindere man een oogenblik neêrknielen - bidden, en ook wel eens op een veeltakkigen kandelaar, een licht ontsteken, ter eere van Hem die het licht der wereld was.

Daar bevonden zich nu nog twee personen, Hugo en Gertruda. De heer Sedgraves had hun gezegd te wachten, en dewijl de kerk verlaten was, meenden zij wel te doen in het portaal stand te houden en den terugkeer te verbeiden. Het meisje knielde middelerwijl op de houten bank, Hugo volgde haar voorbeeld. Hij ook verkeerde in neêrgedrukte stemming; het was een zwaarmoedige dag geweest en het laatste voorval was zeker niet geschikt om hem een vroolijk einde te geven.

De deur werd langzaam geopend en toen Gertruda, eenigzins verschrikt, het hoofd oplichtte, stond zuster Bertha, in haar deels wit kloostergewaad, voor haar.

‘Zuster Bertha!’ zegde op eenen toon van blijde verrassing de dochter van Sedgraves.

‘Juffer Gertruda!’ luidde het antwoord, en bij die twee uitroepen had Hugo het hoofd opgeheven, was opgestaan en staarde op het bleeke gelaat der non, die de faam had een wezenlijk eiligen levenswandel te leiden, en welke door het volk als eene bevoorrechte van hooger beschouwd werd.

Haar weldoen, hare naastenliefde, hare eindelooze opoffering, het trotseeren van alle gevaren, het verachten van den dood in de dagen van besmettelijke ziekten, hadden dien stralenkrans om haren naam doen ontstaan, en wie zich in prangende omstandigheden bevond, had dit vertrouwen, dat een gebed van zuster Bertha genadiger ontvangen werd dan elk ander.

Geen wonder dus dat de verschijning van dat wezen, en dit juist op dit oogenblik, op Hugo indruk maakte. Wat zijne verloofde betrof, deze kende zuster Bertha van voor jaren, toen zij nog in de wereld was, en het kind der weduwe was meer dan eens het rijke huis der Sedgraves binnen getreden, om er op den meest vriendschappelijken voet ontvangen te worden.

‘Gertruda,’ ving de non aan, ‘ik weet dat gij binnen kort een grooten stap in het leven doen zult. Ik begrijp dat uw geleider, de heer graaf Hugo, uw verloofde is.....’

De jonge man boog toestemmend het hoofd en verkeerde blijkbaar meer en meer onder den indruk, welken de verschijning op hem had le weeg gebracht.

‘Het is mijn innigste wensch,’ ging de non voort, ‘dat gij beiden gelukkig in deze wereld zijn moegt; doch ik huiver als ik aan uwen bruiloftsdag denk.’

‘Indien zuster Bertha voor ons bidt.....’ waagde Gertruda te zeggen.

‘Mijn gebed, lieve Gertruda,’ en de non nam de hand van het meisje in de hare, ‘mijn gebed zal niet krachtiger zijn dan een ander. God zegene, in deze bange dagen, uwe voornemens, en moge uw bruiloftsdag door geen donkere onweêrswolken gestoord worden.’

Langzaam glipte Gertruda's hand uit die der zuster.

‘Bange dagen, zegt ge, zuster Bertha?’ onderbrak Gertruda.

De non staarde het meisje vlak in de oogen en in deze oogen teekende zich duidelijk de onrust af; want ieder woord van die zuster had, in Gertruda's geest, meer dan eene gewone beteekenis.

‘Ja, en ik ben zeer gelukkig iemand te zien, aan wie ik mijne denkbeelden mag toevertrouwen.’

‘Spreek, zuster!’

‘Aan w[i]e ik mag zeggen: dat men wake, meer dan ooit wake in de stad, want een verschrikkelijk uur is nabij!’

‘Gij doet mij sidderen!’

‘Ja, er pakt zich daar ginds’ - en zij wees in de richting van het kasteel - ‘een donkere wolk te zamen, waaruit vuur en vlam op onze stad regenen zal.’

‘Wij duchten het allen!’

‘Welnu, ik herhaal het, zeg aan allen die eene beschermende hand over onze vaderstad kunnen uitstrekken: het verschrikkelijk uur is nabij!’

‘Hoe zoo dat?’

‘Luister: een ijselijk denkbeeld foltert sedert eenige dagen mijnen geest. Ik zie, waarheen ik mij ook wende, in het gebed gelijk aan het ziekbed, bij dage en bij nachte, een bang tafereel voor oogen!’ - en bij die woorden nam zij andermaal de hand van het meisje in de hare en trok haar dichter tot zich. - ‘Boden zijn uitgezonden met de boodschap: komt tot ons! en woeste horden zijn, op dit oogenblik, reeds in

aantocht. 't Zal feest zijn, 't zal feest zijn! zeggen de boozen, feest gelijk in de groote stad aan den oever der Maas! De soldaten zullen bloedig kermis vieren, en het brandende Antwerpen zal zich in de wateren der Schelde spiegelen! Ja, ja, dat ijselijk oogenblik nadert.....'

'Is het een visioen, zuster Bertha?'

'Ik weet niet of ik het wakend of droomend gezien heb; ik denk dat het tooneel in mijnen geest ontstaan is, ten gevolge van menschelijke woorden, die mij in het oor ge uizeld zijn - maar ik zie, ik zie gedurig Antwerpen door verraad aan zijne beulen overgeleverd, Antwerpen in lichtlaaie vlammen; ik hoor gejammer en gekrijt; het helsche triomfgeroep der beulen, en ik roep tot u, opdat uwe stem verder klinken zou dan de mijne: waakt, waakt, want een verschrikkelijk uur is nabij!'

Er was iets profetisch in die woorden, en vooral in den steeds klimmenden toon der stem, en toch waren beweging, houding en toon hoogst natuurlijk. Niets duidde aan dat zuster Bertha profetesse zijn wilde; zij waarschuwde enkel en wist wel dat die waarschuwing regelrecht naar hoogerhand ging, wanneer zij deze aan Gertruda toevertrouwde.

'En is er geene hulp, waarop wij kunnen bouwen?' vroeg Gertruda.

'Ja, op God! Kom,' ging de non voort, 'laat ons bidden, en misschien zal het kwaad nog worden afgeweerd!'

Het drietal boog de knieën; Hugo, onder den indruk van dit onverwachte tooneel in den halven donkere; van die onheilspellende woorden, welke hem als eene voorzegging toeklonken - Hugo sidderde als een blad.

Daar klepte eene klok.

De non stond op: de metalen stem riep haar; zij boog zich over de geknielden, strekte hare handen over beiden uit en fluisterde:

'God neme u in zijne heilige hoede! God bescherm uwe bruidskroon en onze moederstad! God geve dat uw bloemkrans niet in eene doornenkroon verandere! God geve dat gij, heer graaf, aan den voet des altaars, het rapier niet trekken moet, om uwe bruid en u zelve te verdedigen!... Gedenkt mijne woorden!'

Zuster Bertha was heengegaan, en liet de twee verloofden diep getroffen achter.

'Kom, laat ons gaan,' zegde Hugo tot zijne bruid; 'het is alsof de Allerzielendag ons geen geluk aanbrengt. Gertruda, het is mij hier zoo benauwd; mijne longen moeten lucht hebben!'

Op den dorpel ontmoetten zij den ouden Sedgraves en terwijl de fakkeldragers vooruit gingen, vertelde Gertruda het gebeurde met zuster Bertha. De heer Sedgraves zag in dit alles iets zeer ongewoons, en in dit denkbeeld werd hij gesterkt, omdat het juist die zuster was, welke reeds als met eene aureool, van deugden was omgeven. Men mocht, zoo dacht hij, gewis deze waarschuwing niet versmaden, en om wel te doen meende hij onmiddellijk naar het huis des gouverneurs te moeten gaan, om hem van het voorgevallene kennis te geven.

Zoo ook dacht er Hugo over.

Gertruda was erg te moede, zij verborg het niet; de laatste woorden der non klonken haar gedurig in het oor. Ook Hugo was ontroerd, doch hij bestreed bedeesd de woorden der non, omdat hij vreesde het volledigen van zijn geluk, dal was de huwelijksdag, verschoven te zullen zien.

Toen het meisje inderdaad den wensch kennen deed, de plechtigheid tot betere dagen uit te stellen, liep hem eene rilling over de ledematen, en toen zij aandrong, sterk aandrong, teekende zich de onrust scherp in zijnen oogslag af Zou Gertruda

hem ontsnappen? Was het gebeunde met Jehan van Varick, een lichtstraal voor haar geweest? Wie weet!

Zijne onrust bedaarde slechts toen de oude heer Sedgraves kalm zegde, dat voor veelvuldige omstandigheden, de zaak haren loop hebben moest; dal ook, zegde hij, was sedert lang het denkbeeld van messire de Champaigney en van mevrouw de Gattarina; men moest daarbij geen zoo volstrekten zin aan de woorden der zuster hechten, hoe hoog hij, opzichts de aanstaande gebeurtenissen, de gezegden dier zonderlinge vrouw ook stelde.

De woorden van den ouden heer, die zelf moeielijk zijne onrust verborg, brachten echter wal kalmte in Gertruda's borst; zij zweeg en drong dan ook niet verder aan.

Omtrent het bezoek bij den markgraaf had de heer Sedgraves verteld, dat hij dezen niet had thuis gevonden; doch hij had het gebeurde met Jehan, zeer licht gekleurd, aan mevrouw van Varick meêgedeeld, die schier geen woord, wonderlijk genoeg! gezegd had en den heer Sedgraves tamelijk koel had bejegend.

Wat drukke en ook drukkende avond! Er zijn zoo van die dagen in het leven, dat de onaangename tijdingen en gebeurtenissen ons als overvallen, ons als een opvolgende rij van sneeuwlawienen, dreigen te versmachten. Een ongeluk komt nooit alleen, zegt het vlaamsche spreekwoord. Is het niet begrijpelijk, dat de moedigste, onder de overmacht een oogenblik zich als verpletterd gevoelt?

Dit zou nu nog wel niet het geval zijn geweest met kolonel Otto von Eberstein, den vroolijken, gulhartigen makker en wien zelfs het eigenlijke aandenken van den Allerzielendag niet

lang was bijgebleven. Hij ook had meer dan één tegenspoed ondervonden, al was het maar deze, dat hij niet even als zijne vrienden, in de taveerne een goeden pot wijn had mogen ledigen, en zich met eenen dronk gerstenbier had moeten vergenoegen.

Nu, voor een dronk armzalig bier, had hij zijne eeuwige spreuk: *wir haben die Ehre zu zeichnen* niet over.

Graaf Otto had alles aangewend wat mogelijk was, om zich te kunnen verbeelden, dat het oude en prikkelende bier, wijn was. Hij had het in een wijnroemer geschonken en dezen opheffend, den gerstenwijn in het licht zien tintelen; hij had den beker geledigd met de oogen dicht genepen en uit al zijne kracht aan 'wijn' denkend, doch alles was te vergeefs! De smaak bleef..... biersmaak.

Er kwam echter aan die verveling een zeer sterke afleiding: inderdaad, er werd den kolonel bericht, dat de Staatsche troepen tot voor de stad gekomen waren en zijne tegenwoordigheid op den wal vereischt werd. Nu was von Eberstein weêr soldaat en de duivel der bekoring, die hem gedurig knipoogend en schelmsch lachend, den beker met claret of rijnwijn toestak, had geene macht meer op hem.

ANTWERPEN IN BRAND. - Een verschrikkelijk uur is nabij....

Wij vertellen in een volgend hoofdstuk de gebeurtenissen van den dag, zoo belangrijk voor den loop van ons verhaal.

In den vooravond, toen de oplossing der moeielijkheden met de staatsche troepen tot den volgenden dag werd uitgesteld, rustte de kolonel nog niet; te paard gestegen, deed hij rechts en links verkenningen, en het is alzoo dat wij hem in den loop van dit hoofdstuk, ook aan het molenhuis ontmoet hebben.

Wij keeren naar Jehan van Varick terug. De jongeling was door de straten geijld en naar gelang hij zich van de plaats, waar hij de dwaze daad pleegde, verwijderde, kwam de gezonde rede bij hem terug. Hij begon te denken dat hij eene tamelijk gekke figuur maakte, zoo blootshoofds voortijlende, en koos dan ook de meest afgelegene straten, om de Nieuwstraat te bereiken.

Slechts op zijne kamer gekomen, herkreeg hij al zijne tegenwoordigheid van geest, en gaf zich rekenschap van het voorgevallene.

Het was als kwam hij uit eene hevige koorts, een boozen droom, eene ijselijke nachtmerrie, en er waren oogenblikken dat hij zelfs aan de verschrikkelijke waarheid van het voorgevallene zou getwijfeld hebben, miste hij niet hoed en rapier.

Maar die stem in het molenhuis? Had hij ze wezenlijk gehoord of was het slechts eene koortsachtige bedwelming, eene schepping van zijne zieke en overspannen inbeelding geweest? Had hij misschien een oogenblik aan eene vlaag van zinsverbijstering geleden? Of zou de booze hem hebben willen betooveren en in zijne netten verwarren?

De moeder zat naast zijnen zetel en hield zijne hand in de hare geklemd; zij luisterde naar de wonderlijke dingen die haar zoon haar vertelde; doch zij stelde hem gerust en zegde, dat hij enkel onder de overheersching eener sterke inbeelding verkeerd had; en Jehan zag zijne moeder strak in het oog en nam toen langzamerhand de stelling aan, dat hij aan eene kortstondige vlaag van ziekte had geleden, welke nu gelukkig geweken was.

‘Wat zal Gertruda van mij denken?’ zegde hij diep beducht. ‘Het denkbeeld dat ik mij in haar oog verlaagd, dat ik eene bespottelijke rol gespeeld heb, grieft mij nog meer dan dat hetwelk mij zegt: zij had u niet lief.’

‘Arme Jehan!’ sprak de moeder troostend, ‘wees gerust: de heer Sedgraves, die uwen hoed en uw rapier terugbracht, legde zich het gebeurde zeer goed uit en vergeeft het u, evenals graaf Hugo, van ganscher harte.’

‘Ik heb liever dat die mij niet vergeeft....’ morde Jehan en zijn oog schoot vlammen en zijne tanden klemden zich op elkander.

‘Jehan, lieve Jehan, bid toch uit ter harte: en vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren!’

‘Nu, het zij zoo.... Maar zij, zij zal mij....’

‘Gij hadt haar dan wel lief, Jehan?’

‘Of ik haar liefhad, moeder! En zij, zoo meende ik, gaf mij wel reden om te denken dat mijn gevoel door een wederkeerig gevoel beloond was. Ja, ik dacht haar met recht de liefste-mijne te mogen noemen. Gertruda was altijd zoo vriendelijk, zoo eigen met mij; hare hand rustte zoo kalm in mijne hand; haar oog zoo rein in mijn oog. Zij roemde met welgevallen de kleine refreinen die ik schreef, en soms tusschen de schoone bloemen van den heer Sedgraves gezeten, lazen wij in verrukking, de refreinen van de schoolmatres¹⁾. Zij toonde, kortom, gelukkig in mij en door mij te zijn, en ik droomde noch naam, noch maatschappelijke eer, noch geluk zonder haar!’

De moeder drukte inniger Jehan's hand en wischte een traan uit haar oog.

‘Maar,’ zoo ging de jongeling met bitteren spot voort, ‘zij moest dien vreemdeling toebehooren; zij moest gravin zijn!’

‘Wees niet onrechtvaardig, Jehan! Hebt gij ook geen adellijk wapen? Zijt ge zelf niet van hoogen adellijken stand? Of vergeet ge dat uw vader ridder, markgraaf van den lande van Ryen, hoofdschoutet van Antwerpen is? Neen, neen, geloof het mij, lieve jongen, het hart eener vrouw zooals dat van Gertruda, beslist alleen; het hoofd blijft vreemd aan de keuze.’

Geloofde de moeder inderdaad wat zij zegde? Het is te betwijfelen. De jongeling antwoordde niet; 't was hard wat de moeder hem voorhield, maar 't moest zóó wel zijn. Hij zou dus moeten vergeten, en dat scheen hem voor het oogenblik onmogelijk te zijn.

1) Anna Byns.

‘De tijd,’ zegde zij, ‘de tijd, Jehan, is een groote heelmeester en binnen kort zult gij zelf op het tegenwoordige als op een droom neêrzien. Bied mijnheer Sedgraves en Hugo uwe verontschuldiging aan - blijf altijd ridderlijk - en wat Gertruda betreft.....’

‘Die zal mij haten, moeder, ik herhaal het u.....’

‘Neen, die zal u niet haten, lieve jongen; gij kent het hart der vrouwen niet.....’

De moeder sprak niet voort; zij moest een punt aanraken, hetwelk in Jehan's hart een vonkje hoop kon doen opflikkeren. Immers, Gertruda Sedgraves zou geen vrouwelijk gemoed bezeten hebben, indien zij niet heimelijk geveid ware geweest, over het zoo onstuimig uiten van Jehan's gevoelens jegens haar.

Mevrouw van Varick was eene vrouw van ondervinding; zij kende voortreffelijk het boek dat men menschelijk hart noemt; zij had daarin gelezen, zij had het herlezen; maar juist de bladzij die zij op het punt stond haren zoon aan te wijzen, wilde zij voor hem verborgen houden.

Plotseling, als zijne eigene gedachten luidop voortzettende, zegde de jongeling, de oogen ten gronde gericht:

‘’t Is overigens hare schuld niet, neen! men heeft haar van mij afgeleid en dit met een eigenbaatzuchtig doel.’

‘Och, Jehan, laat al die veronderstellingen varen!’

‘Veronderstellingen? Denkt gij dan, moeder, dat ik onbekend ben met de handeling in gansch die zaak van de intrigeerende Gattarina?’

‘Jehan!’ riep de moeder verrast, en er lag een doodsbleek over haar gelaat verspreid. ‘Wat er ook zijn moge, Jehan,’ ging zij zoetaardig voort, ‘vergeet en vergeef.....’

Een bittere glimlach speelde om de lippen des jongelings; hij wendde zich om en zette het gesprek niet voort.

Wat woude er in zijn hart? Misschien was dat der moeder meer bestormd dan dat des zoons.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 11]

DE GEVONDEN SCHAT. (NAAR E.F. BREWTNAL.)

De gevonden schat.

Een recht zonderling tafereel, en dat men waarschijnlijk slechts aan eene gril van den kunstenaar moet toeschrijven; want men brengt moeilijk tot ééne en dezelfde geschiedenis, die figuren, dat rotsachtig landschap en die zee bijeen, of men moet zich verplaa[t]sen in de dagen van Cortez of Pizarro, en een spaanschen jonker en zijne dame, naar de nieuwe wereld overplanten. In dat geval zou er een gansche roman op die lange dame met haren vederwaaier, op dien jonker met tok en coquarde, op dien naakten Indiaan met zijn kostbaar

pearelsnoer, te maken zijn. Men zou in dat geval de schipbreuk niet vergeten, en aan de vriendin van den *caballero* misschien het snoer doen terugvinden, dat zij in die schipbreuk verloren had. Hoe hel zij, de schilderij van Mr. Brewtnal, een Engelschman, is een sierlijk, aangenaam en elegant werk, dat den aanschouwer boeit, het moge dan een historisch tafereel, fictie of fantasie zijn.

Misschien!.....

Zoo heeft Alexander Struijs zijne schilderij getiteld, in de tentoonstelling van Brussel. *Misschien! That is the question*. De toekomst is nog donker. Zal hij een groot kunstenaar, een beroemd man worden? Zal eens die kleine armoedige kamer in eene helder verlichte zaal veranderen? Wie weet! Misschien.... Dat kleine tafereel bevat inderdaad, in dien engen lijst, eene gansche wereld van droomen en illusien. Mochten zij waarheid worden, doch helaas!.....

Bezoek bij neef en nicht.

De duitsche schilder A. Röstel brengt ons aan de kanten van het Schwarzwald en stelt ons twee bezoekers voor. Zij komen uit het dorp en dewijl er juist in de stad feest gevierd wordt, gaan zij ook regelrecht op neef en nicht af, om zich daar, voor zoo lang mogelijk, te installeren. Of ze precies welkom zullen zijn, is eene tweede vraag en ons dunkt op hun uiterlijk te zien, dat ook deze kwestie reeds vroeger door beiden besproken werd. De twijfel is niet goed mogelijk; doch ook daarom heeft de huisvrouw, die er erg berekend uitziet, het een en ander in eenen korf gepakt en dit zal de paspoort zijn, welke de inkwartiering aannemelijk maken moet. Wat er in den korf geborgen zit, kunnen wij moeilijk onderscheiden, maar of het wel opwegen zal tegen hetgeen die twee gezonde naturen zullen verslinden, is te betwisten. De bezoekers zijn twee typen, goed gekozen en met geest geteekend, natuurlijk in houding en beweging. De schilder Röstel moet een fijn opmerker zijn en die daarenboven de gelukkige gave bezit, zeer levendig te kunnen weergeven wat hij ziet.

Curiositeiten.

Het werk in de gevangenissen is eene der groote maatschappelijke kwestien. Hoe grooter de bevolking der gevangenissen wordt - en zij wordt gedurig grooter - hoe aanzienlijker het vraagpunt. In een rapport over de engelsche gevangenissen, zien wij dat de arbeid, door de bevolking der engelsche gevangenissen in 1874 verricht, een waarde heeft van circa 240.000 pd. st.; dat wil zeggen: de arbeid der gevangenen, hoofdzakelijk ten nutte komende van openbare werken, heeft aan den Staat eene uitgave van 240.000 pd. st. aan arbeidsloon bespaard. De engelsche politie-agenten worden van kleêren, de engelsche oorlogs-matrozen van hangmatten, de engelsche postbeambten van brievenbussen voorzien door de engelsche gevangenen.

In het *Boek der Uitvindingen*, thans ter perse te Leiden, lezen wij het volgende over de waterpompwerken in onzen tijd:

Tot de reusachtigste pompwerken onzer eeuw behooren onbetwistbaar de machines ter droogmaking van het Haarlemmermeer (Nederland). Deze grootsche onderneming verdient daarom te dezer plaatse eene nadere vermelding. Men weet, dat reeds in overoude tijden het geheele N.W. gedeelte van Nederland met meeren en meertjes bedekt was. Het grootste, Flevo genoemd, breidde zich van tijd tot tijd meer uit en werd, waarschijnlijk door den grooten watervloed van het jaar 1170, met de Noordzee vereenigd. Deze zeeboezem draagt thans den naam van Zuiderzee. Tusschen haar en de Noordzee bestonden in Noord-Holland tegen het einde der XVIe eeuw nog verscheidene aanzienlijke meeren, door droogmaling later in vruchtbaren grond herschapen: het noordelijkste, de Zijpe, in 1593, ter grootte van 5260 hectaren; voorts de Beemster, 1607-1612, ruim 7000 hectaren; de Purmer, 1616-1622, 2540 hectaren; de Schermer, 1631-1635, 4440 hectaren. Deze droogmalingen geschieden door middel van een zeer groot getal watermolens.

Was alzoo ten Noorden van het IJ eene aanzienlijke oppervlakte aan het water ontwoekerd, ten zuiden van dien stroom lag in het begin dezer eeuw nog een uitgestrekte waterplas, Haarlemmermeer, - in het zuidelijke gedeelte Leidsche meer genoemd. Stormen en watervloeden hadden in den loop des tijds de oevers steeds uitgezet en bestendig bleef 'Hollands waterwolf' - gelijk men dien waterplas noemde - aan de omliggende laaggelegen landen knagen, zoodat menigmaal voorstellen werden gedaan om door droogmaking zoowel land aan te winnen als aan verdere verwoestingen paal en perk te stellen. De waterbouwkundige Jan Adriaansz. Leeghwater (geb. 1575, gest. omstr. 1650) was de eerste, die in het dikwijls herdrukt *Haarlemmer-boek* een ontwerp van droogmaking leverde. Sedert werd de onderneming dikwijls ter sprake gebracht, doch steeds hielden de bedenkingen en bezwaren tegen haar de overhand, ook nog in 1821 tegenover een doorwrocht werk ter aanbeveling, door den baron F.G. van Lynden van Hemmen in het licht gegeven. Doch toen de zware stormen van november en december 1836 opnieuw de gevaren deden kennen, welke zelfs Amsterdam van dezen waterplas te duchten had, werd de zaak het onderwerp van ernstige overweging bij de Nederlandsche Regeering.

Bij koninklijk besluit van 1 augustus 1837, werd eene commissie tot onderzoek benoemd, uit welker rapport een ontwerp van wet ter droogmaking vloeide. Dit ontwerp werd, niet wegens den inhoud, maar wegens den vorm, door de Staten-Generaal verworpen, doch later door de wet van 22 maart 1839 aangenomen, waarbij aan de regeering het sluiten eener geldleening werd ingewilligd, groot 8 millioen gulden, ter uitvoering van het werk, hetwelk dan ook eerlang met ijver werd ondernomen. Nadat de eigenlijke uitmaling door het aanleggen van ringdijken en het graven eener ringvaart was voorbereid, plaatste men achtereenvolgens drie reusachtige stoomwerktuigen, naar de voornaamste voorstanders van de droogmaling genoemd: de *Leeghwater* (1845), *Cruquius* (1848) en de *Lynden* (1849), die ruim 800 milliard kubiek meter water afvoerden, zoodat, indien men den aanvang der eigenlijke uitmaling stelt op 1 april 1849, in 3 jaren en 3 maanden - want 1 juli 1852 was het meer droog - ruim 18.500 hectaren grootendeels vruchtbaren grond zijn droog gepompt. De geheele onderneming kostte bijna 9 millioen gulden.

Te Rochester, in Amerika, zou eene schilderij van Rubens ontdekt zijn. Joseph Bonaparte zou dat stuk meê naar Amerika hebben genomen en het versierde daar zijn woonhuis in Point-Breece, nabij Bordentown, in New-Yersey. Toen de prins in

1839 naar Europa terugkeerde, deed hij 40 schilderijen verkoopen, en de Rubens kwam in de hand van een duitschen schoolmeester, die het stuk, toen hij in geldverlegenheid geraakte, in onderpand gaf aan een anderen Duitscher. Daarna vertrok de schoolmeester naar Michigan en liet niets meer van zich hooren. De bezitter van de schilderij verkocht ze eindelijk aan een inwoner van Rochester, die nu nog niet lang geleden eerst zou ondervonden hebben, wat stuk van waarde hij bezat. Het tafereel stelt voor Karel-de-Groote, die aan een banket deelneemt, buiten de muren eener stad: een baldequin beschut zijn hoofd. In het midden zit eene vrouw, die de gitaar speelt. Is het stuk van Rubens? Dal is niet te beslissen. De Amerikanen zijn zeer bedreven in..... wonderlijke dingen, en als het wezenlijk een Rubens is, zullen wij er wel meer van hooren.

In Engeland worden nog tegenwoordig sporen gevonden van de taal van den Normandiër, Willem-den-Veroveraar, die in 1066 naar Engeland trok. Als de koningin een algemeene wet bekrachtigd heeft, dan zegt haar secretaris: *La Reine le vent*; is de beschikking van meer bijzonder dan algemeen belang, dan luidt de formule: *Soit fait comme il est désiré*. Een wet van financieelen aard wordt goedgekeurd met de woorden: *La Reine remercie ses loyaux sujets, accepte leur b n volence et ainsi le veut*. De weigering om een wet te bekrachtigen, geschiedt met de woorden: *Le Roi (la Reine) s'avisera*. Minder bekend is het ook waarschijnlijk, dat in Engeland een wet niet vormelijk behoort te worden afgekondigd, omdat, algemeen zeer eigenaardige opvatting, elke Brit, Schot of Ier beschouwd wordt door bemiddeling der afgevaardigden in het Huis tegenwoordig te zijn.

In een brief van den nederlandschen luitenant ter zee Koolemans-Beynen, die aan boord der *Pandora*, deelmaakt der ontdekkings-expeditie, vinden wij eene belangrijke beschrijving:

‘In Godhavn of Lievely vertoefden wij vier dagen. Twee daarvan hebben wij besteed om het schip schoon te maken en om water in te nemen, en de twee volgende dagen bleven wij hier liggen, omdat het zwaar weêr uit het zuiden woei. Mr. de Vencker, de gouverneur, was al dien tijd zeer voorkomend. Hij deelde mij mede, dat Groenland verdeeld is in twee inspectoraten: Noord- en Zuid-Groenland, die op hunne beurt weêr verdeeld zijn in verscheidene distrikten of settlements. Het deensch gouvernement heeft het monopolie van den handel met Groenland gegeven aan de Greenland Trading-Compagny. Deze brengt alle noodige artikelen naar Groenland en deze zijn door de Eskimo's te bekomen in ruil voor huiden. Volgens Mr. de Vencker was de zuivere winst per jaar 40   50.000 th. aan huiden, olie en crovliet. De Compagny is echter gehouden, om, als de Eskimo's niets hebben, hun het noodige voedsel te verstrekken. Hun hoofdvoedsel is brood, koffie en soms gezouten vleesch. Zij zijn verslaafd aan tabak, hetgeen hun ook verstrekt wordt, doch sterken drank kunnen zij niet bekomen. Zij zagen er bijna allen welgedaan en sterk uit, ofschoon de aarden woningen van sommigen een niet bijzonder gezondheid-bevorderend voorkomen hadden.

In Zuid-Groenland leven de Eskimo's meest van de vischvangst, heilbot en zalm, waarvan daar overvloed is; doch Noord-Groenland levert meer huiden op. Het aantal Eskimo's is nu ongeveer 9000, waarvan het grootste gedeelte in Zuid-Groenland leeft. Bewonderenswaardig is hunne handigheid met hunne ‘karzaks’ en de juistheid, waarmede zij hunne speren werpen naar zeehonden, eendvogels en zelfs visschen.

Hoewel hunne wijze van leven gedurende den langen winter niet bijzonder zindelijk is, zagen zij er allen vrij net uit, en onder de vrouwelijke helft waren er met een bepaald aangenaam uiterlijk. De kleeding bestaat grootendeels uit zeehondenvel, dat door de oude vrouwen zeer net bewerkt wordt. Dansen is de geliefkoosde uitspanning, terwijl het grootste gedeelte bepaald muzikaal is en goed zingt. De vrouwen dragen het haar in eenen bundel opgebonden boven 't hoofd, hetgeen veroorzaakt, dat het vroegtijdig begint uit te vallen. Allen hebben gitzwart haar en donkere oogen, eenigszins zooals de chineesche schoonen. Treffend is hunne gelijkenis met 't mongoolsche ras. Zij zijn klein van gestalte, doch breed gebouwd. Hunne woning is eene van steenen of planken opgerichte vierkante ruimte, van buiten bedekt met graszoden en 's winters bovendien met sneeuw. Een 6 voet lange onderaardsche gang verleent toegang tot hun verblijf, en is aan weêrsijden door eene soort van houten deur gesloten.

‘Het binnengedeelte is een vierkant vertrek, waarvan de eene helft gebruikt wordt tot gemeenschappelijke slaappleats voor de geheele familie. Verder wordt de ruimte nog versierd door eene oude, verroeste kachel, die het geheele mobilair vertegenwoordigt, en waarmede de temperatuur voortdurend hoog wordt opgehouden. Hun licht ontvangen zij door eene vierkante opening, waarvoor een blaas van eenen zeehond is gespannen. De meesten hunner hebben 6 à 8 honden, waarmede zij 's winters hunne sledereizen verrichten. In Lively echter waren er nu zeer weinig, daar de engelsche expeditie ze bijna allen opgekocht had. Tot ons aller spijt hadden zij zoo goed als *alles* opgekocht, zoodat wij hoegenaamd niets interessants konden bekomen. Daarom is het wel jammer, dat Lively de eenige plaats was die wij bezochten, daar bovendien de Eskimo's hier niet zoo oorspronkelijk waren door de vele bezoeken der walvischvaarders. Onze Eskimo-tolk Joe vertelde aan captain Young, dat deze Eskimo's ‘*were very old fashioned people,*’ en omgekeerd vertelden de Eskimo's van Joe, dat hij al even slecht was als ‘*the white men.*’ In Lively zelf was voor ons weinig te doen. De officieren gingen, als het weêr niet te slecht was, in de bergen eenden en ptermigans schieten, en ik gebruikte deze gelegenheid, om mijne kollektie steenen te rangeeren, die ik van elke plaats had mede aan boord gebracht. De timmerman maakte een stevig hok voor onzen ijsbeer, hetwelk deze tijdens onze verdere tehuisreis betrekken zou. Captain Young is voornemens hem ten geschenke te geven aan den prins van Wales, daar de prinses bij zijn vertrek hem lachend verzocht heeft, er een mede te brengen voor de menagerie van haar oudsten zoon, te Sandringham. De honden zijn gedeeltelijk in Lively achtergelaten, en ik geloof, dat ieder blij was, dat zij van boord waren, daar zij bijna altijd in den weg liepen en de zindelijkheid niet bijzonder bevorderden.’

Genade op Goeden Vrijdag.

Op Goeden Vrijdag gaf de gouverneur-generaal van den lande aan eenen veroordeelde genade, doch slechts na kennis genomen te hebben van de naamlijst der gevangenen, hem door den bijzonderen raad aangeboden. De kanselier van Brabant, door een der jongste raadsheeren vergezeld, begaf zich naar de gevangenis, deed de gevangenen voor zich verschijnen, nam inlichtingen over hunne misdaad, hunne aanhouding en veroordeeling.

Tot dit onderzoek was het publiek toegelaten.

Te Yperen bestond insgelijks dit gebruik, doch hier op eene veel breeder schaal, want we lezen in den *Messenger des Sciences et des Arts* (1838) dat op Goeden Vrijdag aan al de opgesloten en die zich, onverschillig om welk misdrijf, crimineel of anderzins, in de gevangenis van Yperen bevonden, genade werd verleend. Alzoo, zal men zeggen, was de gevangenis in gemelde stad op dien dag ledig? Ja, maar voor groote plichtigen richtte men de galg op, voordat die gelukkige verlossingsdag aanbrak. Zoo sterk hielden echter de burgers aan dat voorrecht, dat zij, in geval van dergelijke halsrechting, erg morden.

De genade werd, namens den vorst van den lande, door den baljuw en ten verzoeken van den advocaat en de schepenen, toegestaan. Men bezocht de gevangenis en vroeg den gevangene of hij ter liefde Gods en uit eere en achting voor den Goeden Vrijdag, genade van den vorst verlangde. Weigeren deed men niet; allen gingen naar den

magistraat, knielden neêr en beleden hunne schuld, houdende op dit oogenblik eene brandende ponsche waskaars in de hand.

Dat recht werd aan Yperen gegeven door Joanna van Konstantinopel (13^e eeuw), doch de oudste vermelding van hetzelfde dagteekent van 1367. In 1795, dus in het volle der fransche omwenteling, werd er voor het laatst gebruik van gemaakt: men stelde twee personen, plichtig aan diefstal, in vrijheid.

De genade was niet altijd onbepaald. Soms moesten de personen stad en omtrek voor een bepaalden tijd verlaten, terwijl die, welke aan doodslag plichtig waren, zich aan den zoen of vredesluiting met ouders en bloedverwanten, hadden te onderwerpen. Hoe deze zoen te Yperen was, is ons niet bekend, maar te Antwerpen was hij zeer plechtig en werd herhaalde malen toegepast, vooral, denken wij, als het voorname familiën gold.

Antwerpen in brand.

**Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.**

VIII.

Het uur is nabij!

Wij keeren terug tot den namiddag van den 2 november.

Messire de Champaigney bevond zich in zijn kabinet en hield zich bezig met het lezen van eenige brieven en requesten. Hij was juist niet in goede luim en dit, om verschillende berichten welke hem werden toegezonden, uit welke bleek dat de troepen van den markies van Havrech minder snel naderden dan zekere benden hulptroepen voor het kasteel.

De gouverneur had alle maatregelen genomen, die hem geschikt voorkwamen ter verdediging der stad, en was elke onderneming niet altijd naar wensch gelukt, dan gewis was het hem niet te wijten.

Messire de Champaigney was tot in de kleinste bijzonderheden getreden; hij had er zelfs op aangedrongen, dat de heer Sedgraves, des zondags 4 november, het maal geven zou, tot hetwelk hij een aantal vrienden had genoodigd, ofschoon de woorden der non, welke hem door den ouden heer waren overgebracht, een diepen indruk op zijn gemoed maakten.

Hier echter stond de staatkunde nogmaals op den voorgrond: de gouverneur wist wel, dat een aantal vreemde kooplieden, vooral de Spanjaarden, met een achterdochtig oog elke beweging van hoogerhand bespiedden, en bij het minste gemis aan vertrouwen aldaar, het sein eener algemeene emigratie naar het kasteel zouden geven; in dit geval ware de onrust in de stad tot een doodsschrik overgeslagen.

Ja, van dat oogenblik zou het alarm in Antwerpen algemeen zijn geweest, terwijl, als men integendeel het vertrouwen in de macht en in het handhaven van de rust der stad, kon bewaren, de burgers met meer ijver onder de wapens komen, de duitsche troepen meer vastheid toonen en die van het kasteel niet zoo licht den aanval wagen zouden.

De heer de Champaigney had er een oogenblik aan gedacht, bij het naderend gevaar, zijne zuster de stad te doen verlaten; doch dit alweêr kon mistrouwen opwekken en mevrouw de Gattarina begreep, dat zij blijven moest, evenals dit door de meeste adellijke vrouwen begrepen werd.

Het was den gouverneur, zooals hooger gezegd werd, reeds bekend dat de *eletto* met zijne stroopbenden opbrak, of op het punt was van op te breken; de weg naar het Antwerpsche kasteel zou hem gemakkelijk gemaakt worden door den zoon van baron Polweiller, die te Dendermonde garnizoen hield. De aankomst dezer troepen was dus stellig; de aanval, wat vroeger of later, zou dus onvermijdelijk zijn.

Met alle die vraagpunten hield de Champaigney zich beurtelings bezig; nu greep hij dit stuk, dan gene brief; nu dit verslag, dan gene kaart; berekende den afstand, den marsch en wat dies meer, toen plotseling de stem van graaf Otto in de naburige kamer zich hooren liet. De beweging, welke de kolonel maakte, duidde wel aan, dat hij eene gewichtige tijding had meê te deelen.

Bijna onmiddellijk daarna trad de graaf rood, bezweet en blazend binnen en riep: ‘*Mon zèr couveneur!* ze zijn daar!’

‘Wie?’ vroeg de heer de Champaigney eenigszins ontsteld, dewijl het even goed de benden van Aalst, Lier of Maastricht, als die der Staatschen konden wezen.

‘*Tiable!* onze vrienden: de markies van Havrech!’

‘God zij dank!’ riep de gouverneur, en tien minuten later snelde hij, in volle monteering, naar den stadswal, langs de zijde der Berchemmerpoort.

Van de hoogte des wals zag men eene bonte en wiemelende menigte langs de groote baan en de vestgracht, zich uitstrekken; de flauwe novemberzon tintelde op de stalen borstkurassen, helmen met gekleurde vederbossen, lansen en hellebaarden. De soldaten gingen heen en weêr, legden zich op de begraasde hellingen, ofwel begonnen in den omtrek zich te proviandeeren. Het was, kortom, een wonderlijke mengeling van menschenstemmen, paardengehinnik en getrappel, trompetgeschal en tromgeroffel.

De markies van Havrech, Karel-Philippe de Croy, broeder van den hertog van Aarschot, ‘*chief et capitaine-général des bandes d'ordonnances et des chevaux-legers pistoliers,*’ was omringd door een aantal edelen, meest allen jong, tegen Spanje ingenomen en gunstig gestemd tot de bevrediging der nederlandsche gewesten, zooals ook messire de Champaigney, ofschoon deze dan ook ambtenaar des konings van Spanje was.

De gouverneur was echter pijnlijk te leur gesteld toen hij bemerkte, dat de troepen der Staten noch pionniers, noch artillerie bij zich hadden - twee noodwendigheden, welke voor den toestand onmisbaar waren.

Wij hebben reeds gezegd dat de gouverneur niet geneigd was de Staatsche troepen de stad te laten binnen trekken, maar ze buiten de wallen te laten legeren, om ze gezamentlijk met de veertien of vijftien kompagnieën, die de prins van Oranje wilde afzenden⁽¹⁾, te laten opereeren, en hoofdzakelijk de wegen die naar het kasteel leidden, af te snijden.

De stad kon voortreffelijk door de troepen van von Eberstein en de burgerij verdedigd worden. Inderdaad, graaf Otto's negen kompagnieën bestonden uit oude, flink afgerichte, aan krijgstucht gewoon zijnde ‘kogelvreter,’ gekommandeerd door kundige en dappere officieren.

Omtrent drie ure des namiddags stroomden duizende poorters uit alle standen, mannen, vrouwen en kinderen naar den stadswal, om van daar de komst der Staatsche troepen gaê slaan; ook duitsche soldaten waren daar en de drie kolonels die, zooals men weet, sedert lang oproer stookten tusschen von Eberstein's troepen, vingen ook daar weêr het werk van twistzaaiers aan.

(1) Correspondance de Guillaume le Taciturne.

‘*Liebe Freunden!*’ riep Polweiller hun toe; ‘zietdaar dan het loon voor de diensten aan het magistraat der stad bewezen: men laat nieuwe knechten komen om u in bedwang te houden. Indien gij nu nog uwe achterstallige soldij durft eischen, zullen de troepen der Staten u met hellebaard slagen betalen! Hoe, men heeft dan geen vertrouwen in u.....’

‘Recht zoo! De genadige heer kolonel heeft gelijk!’ morden eenige krijgsknechten. ‘Waarom moeten hier nieuwe troepen aankomen? Zijn wij alleen niet in staat de stad te verdedigen?’

‘Meer dan in staat,’ hervatte Polweiller. ‘De komst der nieuwe troepen heeft dus geen andere reden dan om u, zooals ik zeg, in bedwang te houden, u te onderjukkan en van uwe vrienden van het kasteel te verwijderen.’

‘Wij dulden dat wantrouwen niet!’ riep een oude knevelbaard, wiens hand koortsachtig den stevigen hellebaard omklemde, en wiens oog als een vuurvonk vlamde.

‘Wel gesproken!’ zegde kolonel Fugger

‘Wij worden verraden!’ bulderden de soldaten.

‘Ja, uwe belangen werden beter voorgestaan door die van het kasteel, *liebe Frennaen!*’ hervatte Polweiller. ‘Daar weet men wat den soldaat toekomt, wien men sedert lang geen soldij betaald heeft! Had men u niet afkeerig gemaakt van de bezetting van het kasteel, legde men, door u van de troepen van don Sancho d’Avila afgescheiden te houden, geene moeilijkheden in den weg, gij zoudt u zelve reeds betaald

hebben.....’

Die laatste woorden werden fluisterend gesproken, want de burgers, vrouwen en kinderen waren naar den wal gekomen en vormden nieuwsgierig een zoo dichten kring als mogelijk was, rond de soldaten. Wel is waar spraken de kolonels hoogduitsch, maar door de overeen komst dezer taal met het vlaamsch, werd het door vele Antwerpenaars zeer goed verstaan.

‘Stompt da *Gepuffel* achteruit!’ riep Polweiller, en terwijl de hellebaarden der Duitschers op schouders, armen en hoofd der omstanders vielen, zwaaiden de kolonels de rapieren en deden de nieuwsgierigen achteruit wijken.

Het volk morde, schieeuwde, tierde, dreigde.

‘Wij hebben u wel verstaan, al spraakt gij uwe moffentaal!’ riep Jaap de corbaasvlechter, dien wij reeds in een vroeger hoofdstuk zoo vrank en vrij het woord hoorden voeren.

‘Ja, zeker well!’ riep de schalied-kker, die ditmaal meer moed aan den dag legde, maar, om de waarheid te zeggen, achteraan en dus buiten het bereik van hellebaard, piek en rapier stond.

‘*Fort, fort, Schweinhunden!*’

‘Gij wilt met die van 't kasteel u zelve betalen en dus de stad plunderen! Maar bij den hemel! kolonel Polweiller, wij zullen u het verraad duur doen bekoopen!’ klonk fier en uitdagend eene stem uit het volk.

MISSCHIEN!..... (NAAR ALEX. STRUIJS.)

Het regende slagen op het volk; de vrouwen huilden, de kinderen weenden, de grijsaards vloekten de huurtroepen; doch ofschoon schier ongewapend, klopten de sinjoors niet minder dapper op de soldaten: hier werd een hellebaard uit de hand van een krijgsknecht gerukt, ginds een piek aan stukken geslagen; verder tuimelde een Duitscher met pak en zak van boven van den wal ten gevolge van een oorveeg van den corbaasvlechter - kortom, men werd handgemeen, en dat was juist de wensch der duitsche kolonels en van hunnen handlanger, den verrader Van den Ende.

‘Ruim baan, ruim baan!’ riep plotseling eene forsche, manne ijke stem, en graaf Otto drong door het volk en verscheen als een bliksemslag zoo onverwacht, tusschen de kolonels en zijne soldaten.

Graaf Otto von Eberstein was in het oogenblik van het gevaar, een soldaat van den echten stempel, stout, onversaagd, zijn leven zoo onbezorgd wagende als hij onbezorgd den beker met wijn ledigde. Dat wisten zijne krijgsknechten en zij waren ook met eene innige verkleefdheid voor hunnen overste beziel. Hij speelde met die geharde en dikwijls ongenadige soldaten, gelijk een schoolmeester met stoute kinderen.

‘*Donnerwetter!* wat is hier nu weêr te maken!’ riep graaf Otto. ‘Hoe, mijne krijgsmakkers, mijne oude en trouwe soldaten luisteren naar de *Schnurpfeiferei* van die kwaadstokers! Aan mij, aan mij, mijne oude krijgers! Of zoudt gij de eer van uwen kommandant onder den voet laten trappen, en u zelven willen plichtig maken aan de schurkerijen van die van het kasteel?’

‘Graaf Otto, *beim Himmel!* neem u in acht!’ riep Polweiller.

‘Kolonel Polweiller, ik herhaal dat gij van mijne soldaten schurken en dieven maken wilt,

en herinner u wel dat ik, en ik alleen hier in de bezetting het bevel voer! Vergeet niet, dat ik u en uwe kameraden hier onmiddellijk als oproermakers, aan een der boomen van den wal kan doen opknoopen!’

‘Ellendige!’ brulde Polweiller en trok het rapier; maar ook graaf Otto ontblootte den degen en de hellebardiers, die een oogenblik te voren de partij van hunnen kolonel schenen te willen verlaten, dezen laatste in gevaar ziende, schoten toe, zonder dat von Eberstein andermaal zijn ‘aan mij!’ had doen hooren.

BEZOEK BIJ NEEF EN NICHT. (NAAR A. RÖSTEL.)

‘Baron Polweiller,’ ging von Eberstein voort, ‘steek dat rapier op; het zou u slecht vergaan, indien gij u hier op mij wreken wildet; men zou u doodslaan als een hond, indien gij het waagdet mij aan te raken. Overigens, wat doet gij hier? Ga naar Nijvel en Fleurus¹⁾, waar men uwe soldaten met eenen trap beneden den rug, heeft op den loop gezet!’

Polweiller brulde van gramschap; maar soldaten en volk trokken meer en meer partij voor graaf Otto; het ‘leve von Eberstein!’ weêrklonk uit aller monden, gevolgd door het ‘weg met de verraders!’

De drie kolonels poogden tevergeefs hunne

1) Een deel van Polweiller's regiment was schandelijk uit Nijvel, Fleurus en Gembloers gejaagd.

stem, in al dat gedruisch te verheffen; slechts hoorde men Polweiller, von Eberstein herhaalde malen het woord 'meineedige' toeroepen.

Graaf Otto antwoordde dat hij niets gemeens had met mannen, die hem hadden bedrogen; die, getuige de in beslag genomen brieven van den *eletto* en den kastelein, zelve op de eerloosste wijze, het verbond hadden geschonden en bedoelingen kenbaar maakten, die een eerlijk man nooit kon koesteren.

'Gaat,' riep Otto, 'gaat en zegt aan die van het kasteel, dat graaf Otto von Eberstein trouw en onwankelbaar op zijnen post staan zal; voegt er bij, dat mijne officieren en mijne soldaten zullen weten te sterven liever dan als roovers en dieven gebrandmerkt te worden!'

Het werd den kolonels te benauwd op den wal en in de opene lucht: zij weken achteruit, achtervolgd door het uitjouwende volk en de dreigende voetknechten van het duitsche regiment, of ten minste dat gedeelte van dit laatste, hetwelk de eer van zijn vaandel nog wilde handhaven. De drie kolonels bereikten echter ongedeerd het kasteel, waar zij zich voortaan slechts veilig achtten.

'Ik heb eene dommigheid begaan!' zegde de graaf; 'ik had die kerels niet mogen laten ontsnappen! Op heeterdaad betrapt, had ik ze onmiddellijk moeten doen opknoopen.'

Daarin had de kolonel misschien gelijk.

Herinnert gij u dat wij den kolonel 's avonds aan het molenhuis ontmoet hebben en Jehan van Varick voor hem uit den weg ging? Graaf Otto deed niet alleen eene kleine verkenning, doch hij was ook door den kastelein, don Sancho d'Avila, opgedaagd om de door hem onderteekende en bezworene overeenkomst uit te voeren.

Er moest eene bijeenkomst van parlementairs, aan den voet van het kasteel zelve, plaats hebben.

Het kasteel, dat geduchte monster, lag daar schijnbaar rustig achter de muren en wallen; het lag daar dreigend met zijne groote oogen, gapende monden der kanons, naar de stad te zien.

De ruiter hield zijn paard op eenigen afstand stil. Nergens was eenige beweging op te merken, tenzij ginder langs de gracht en op een bolwerk van de poort. De kolonel zag eene kleine, soms ineenduikelende gestalte, snel voorwaarts spoeden naar den kant van den ingang des kasteels.

'Als ik goede oogen had,' morde graaf Otto, 'zou ik zeggen dat ginder die sluipende gestalte niemand anders is dan de wapensmid, die als een slang het Maranennest binnen slingert. Den eersten dag den beste, zal ik dien Burk doen opknoopen! Ik heb niet het minste vertrouwen in dat mismaaksel van een spitsboef.'

Graaf Otto scheen iemand te wachten; weldra daagde een zijner jonge officieren en een trompetter op; zij moesten blijkbaar op de plaats, waar zij den kolonel ontmoetten, besproken zijn, om er bevelen te ontvangen. De bevelen werden dan ook gegeven, en terwijl graaf Otto langs Schermershof de stad weêr binnen reed, naderden de twee pas gekomenen, het kasteel.

De trompetter blies een signaal, dat door de echo drie of vier maal herhaald werd. Weldra verscheen een officier op den wal van het kasteel; het was del Torro, die met den zendeling van graaf Otto een gesprek aanknoopte. In naam van den kolonel bracht de officier antwoord aan don Sancho d'Avila, op den eisch, den overste toegezonden, om de vroeger aangegane overeenkomst te volvoeren.

‘En het antwoord is?’ riep del Torro. ‘Overigens wij kennen het reeds!’ voegde hij er onmiddellijk en spottend bij.

‘Welnu, dan zal ik het u toch herhalen!’ gaf de officier ten antwoord en hij berichtte del Torro dat, getuige de aangeslagen brieven, het miskennen der overeenkomst door die van het kasteel, reeds duidelijk gebleken was en het dus bewezen werd, dat men opzichts den kolonel een gruwelijk spel had gespeeld; dat deze zich dan ook, door het schenden der overeenkomst vanwege de bezetting, van zijn woord ontslagen achtte en zijn handteeken als van nul en geener waarde beschouwde.

Van de hoogte des wals klonken nu wel eene reeks verwijtingen en bedreigingen, doch de onderhandelaar meende zijne taak volbracht te hebben en keerde naar de stad terug; en toen hij den kolonel verslag gaf van den ongunstigen indruk, dien zijne verklaring op die van het kasteel maakte, riep deze spottend:

‘*Zum Henker!* naar den duivel met het Maranennest!’

De avond viel; de maan kwam op en wierp een helder licht op den stadswal. De stad was rustig na een zoo woeligen dag, en de hooge toren van Ons-Lieve-Vrouwe stond daar gelijk eene reusachtige schildwacht, wakende over al die inwoners, welke als het ware aan zijnen voet waren saamgeschoold, gelijk kinderen rond den krachtvollen en liegenden vader.

Beneden, aan gene zijde van den stadswal, was het zoo rustig niet: de soldaten van Havrech, welke de stad niet waren binnen gelaten, hadden zich rechts en links verspreid, de huizen in bezit genomen, de bewoners daaruit gedreven, koe, kalf, os en schaap geroofd en zich hier en daar onder de open lucht een festijn aangericht. Ook zag men in de verte vuren schitteren, zwarte gestalten zich bewegen; men hoorde het geroep, het gelach, het dreigen, het vloeken, verwijderd trompetgeschal of wegstervend tromgeroffel.

Aan het molenhuis, waar wij eenige uren te voren Jehan van Varick ontmoet hebben, stond een man in een mantel gewikkeld en den hoed met breede randen, diep in de oogen getrokken; hij wachtte blijkbaar iemand, en om den tijd te korten, staarde hij nu eens op de rustige stad of buiten de vesting, op het bivak der krijgsknechten van de Staten.

Als het maanlicht op den wachtende straalde, en hij, aandachtig geworden door eenig gedruisch, het hoofd oplichtte, zou men bij scherp toezien, een bleek gezicht met schuwe oogen, plat gestreken zwarte haren ontwaard, men zou, kortom, den vriend der duitsche kolonels, den verrader Van den Ende herkend hebben.

Langs den wal sluipend, waar deze niet met boomen bezet was, naderde iemand het molenhuis. Van den Ende wikkelde zich uit zijnen mantel, maakte boven de lis los om des te vrijer in zijne bewegingen te zijn, en sloeg de hand aan zijn rapier. Uit de schaduw van den molen rees een onzer oude bekenden op, de hopman del Torro, en gelijktijdig klonk van weerszijden de avondgroet. Vrienden - dat waren zij, of liever zij noemden elkander zoo; want schurken dragen elkander geen vriendschap toe.

Del Torro was door Burk, Van den Ende door den vriend van den wapensmid, door den mulder, verwittigd.

‘Laat ons binnen gaan,’ zegde de overste der duitsche huurtroepen tot den spaanschen hopman; ‘die duivelsche maan staat daarboven zoo onbeschaamd te loeren! De plaats zelf is hier zeer slecht gekozen: immers, die schavuiten ginder beneden, kunnen op ieder oogenblik nieuwsgierigen op den wal lokken, of men kan ons van beneden een stuk lood in den romp zenden!’

‘Bah!’ antwoordde del Torro.

‘Ik begrijp dat gij er zeer weinig om geeft, mij, opgeknoopt aan een boontak, te zien hangen!’

Er speelde een duivelsche glimlach om del Torro's lippen; doch de hopman drukte niet in woorden uit wat de glimlach wilde zeggen.

‘Nu, laat ons dan binnen gaan,’ antwoordde del Torro onverschillig. ‘Is de mulder thuis?’

Bij het uitspreken van die woorden, stiet Van den Ende de deur open en nu straalde het licht van een olielampke naar buiten, dat men tot nu toe niet gezien had, dewijl het eenige vensterke in het molenhuis, langs binnen door een stuk zwaar tapijt bedekt was.

Aan tafel zat een klein, mager kerelije, met lange door het stuifmeel gepoeierde haren, met een onnoozel, schier dom gezicht en altijd gapenden mond. Toen de twee officieren binnen traden, stond hij eerbiedig, bijna bevend op, ging op drie passen van de tafel staan en hield zijne slaapmuts, die hij verlegen door de magere vingers draaide, in de hand.

‘Dros, zijt gij alleen?’ vroeg Van den Ende.

‘Ja.’

‘Liegt gij niet?’

‘Op mijn ziel.’

‘Alsof gij een ziel hadt!’ zegde de kolonel met eene onverholen verachting, en middelerwijl doorzochten de twee personen elken hoek en ploften hunne Ontbloote rapieren in de duistere vakken van het vertrek. ‘Ga buiten, Dros, en houd de wacht!’

De man gehoorzaamde gelijk een slaaf.

De kolonel der Duitschers wierp een oogslag op het geopende boek dat op tafel lag, en waarin de spion zich verlustigde met lezen. Een bittere grijnslach speelde om zijne fletsche lippen.

‘Weet gij wat die huichelaar leest?’ zegde hij aan del Torro.

‘Welnu?’

‘De *Vier Uydersten van den Mensch!*’ en hij lachte ruw.

Del Torro stiet met zijnen elleboog het boek, met vuil gelen perkamenten omslag, van zich af en bekreunde er zich niet meer om toen het van tafel plofte. Beide officieren schikten zich bij het smokende lichtje, en spraken zacht met elkander.

‘Gij weet, kolonel, dat graaf Otto zijn woord niet gestand blijft,’ ving del Torro aan.

‘Dat verwondert mij niet,’ was het antwoord; ‘gouden koorden trekken hem langs de andere zijde. Overigens, het woord van graaf Otto zwemt in het wijnavat.’

Del Torro gaf geen acht op die ruwe scherts; als hij schertste, deed hij dit nijdig, scherp, niet ruw zooals Van den Ende. Daarenboven, de Spanjaard koesterde eene diepe verachting voor den verraderlijken Brabanter. *On profite de la trahison, on déteste le traître*. Hij wilde zich dan ook niet verder met hem inlaten dan hoogst noodig door zijne zending vereischt werd.

‘Maar ook uw handteeken staat onder de overeenkomst van 29 oktober?’ en del Torro lichtte diep peilend en ondervragend het hoofd op.

‘Ik blijf daarbij.....’ zegde Van den Ende.

‘Niettegenstaande wij de overeenkomst miskennen, door troepen uit Aalst, Maastricht, Breda en Lier te doen aanrukken?’

‘Zijt gij dwaas, de overeenkomst is geen duit waard! Ook ik bekommer er mij nog minder om dan om het zand, dat aan mijn schoeisel hangt. Het traktaat? Maar dat

was goed voor dien domkop van Otto graf zu Eberstein,' en hij drukte spottend op die duitsche woorden.

Van den Ende lachte weêr; del Torro behield eene onverschillige uitdrukking aan zijn gelaat. Van deze zijde was hij tevreden een zoo gewetenloos man te ontmoeten, van de andere zijde vond hij den kolonel verachtelijker dan ooit. Kon hij echter vast op den schurk rekenen? Dat was eene gansch andere vraag. Zooals hij zijnen overste verraadde, kon hij ook die van het kasteel verraden. Hij moest hem dus niet spreken van handteeken en eer; hij moest hem enkel doen zien, dat aan de zijde van het kasteel den buidel te vullen was.

'Gij hebt gelijk,' zegde del Torro, 'dat traktaat was een net, waarin wij graaf Otto hoopten te vangen. Voor u kan zoo iets niet dienstig zijn..... Gij blijft dus bij uw denkbeeld, u aan de zijde der aanvallers te plaatsen?....'

'Zonder twijfel.'

'En uwe soldaten?'

'Zullen mij als één man volgen.....'

'En de overige Duitschers, die de stad willen verdedigen en die wij zullen aanvallen, zult gij met de kling in de lenden zitten?'

'Zeker wel!' en die woorden werden vastberaden, met onbeschaamdheid gezegd. 'Ik heb maar ééne grief tegen de bezetting van het kasteel, namelijk deze dat zij te lang talmt.'

'Wij wachten de hulptroepen; maar ongelukkig, met deze te wachten, zijn er Staatschen gekomen, die wij liever niet verwachtten.'

Van den Ende trok met verachting de schouders op.

'Opraapsel van de straat! Stofzand, dat bij den eersten wind uiteen stuift. Gij hebt dat gezien met de troepen van Floyon, die door Romero nabij Mechelen werden uiteen geblazen. Wat vermogen die melkbaarden tegen oude kogelvreter, zooals onze soldaten zijn!'

Dat wist del Torro even goed als Van den Ende; hij antwoordde dus niet op die waardeering.

'Alzoo zult gij u, welke post u worde aangewezen, zonder slag of stoot, bij de aanvallers voegen,' hervatte de hopman, 'en met ons de stad overrompelen?'

'Voor den drommel! denkt gij dat ik niet

gaarne meê kermis houd? Na zoo'n feest als wij nu zullen vieren, mag men de hoop hebben als geacht en geëerd man, op zijne lauweren te rusten en eindelijk van zijn renten te gaan leven.'

Del Torro zweeg andermaal. Vele verraders had hij in zijn leven ontmoet; doch nimmer een die zoo cynisch, zoo onbeschaamd-hondsch was als die Van den Ende.

'En wanneer de aanval? En welk is het wachtwoord?' vroeg Van den Ende.

De hopman trok de schouders op; hij wist een en ander wel, doch hij vertrouwde den kolonel niet genoeg om hem beide geheimen reeds te doen kennen. Wie weet, Cornelus was wellicht in staat om, evenals Judas, het geheim voor dertig zilverlingen aan de Staatschen te gaan verkoopen!

'Nog een woord,' zegde de hopman; 'houd goed oog in 't zeil en verwittig ons van elke beweging in de stad.'

'Wees gerust.'

'Beijver u ook om de Staatschen, die buiten de stad legeren, niet binnen de poort te laten komen. 't Kan, zooals gij zegt, stuifzand zijn, maar stuifzand hindert soms in het oog, en men moet de moeite doen de hand op te lichten en het oog uit te wrijven.'

Del Torro stond op; hij wenschte den kolonel 'goên avond,' doch reikte hem de hand niet tot afscheid. Indien een verrader wist hoe verachtelijk hij is in het oog van dien, welken hij dienst bewijst! Men begrijpt het verraad nog van de Duitschers; die toch waren slechts overgeloopen schuimers, huurlingen; maar Van den Ende was een Nederlander, die het nederlandsch Antwerpen aan den moord, aan den brand en aan de plundering overleverde!

De spaansche hopman verdween in de richting van het kasteel; Van den Ende trad op zijne beurt buiten, bleef een oogenblik in de schaduw van den molen staan, en staarde van den wal naar buiten de vesting. De vuren waren uitgebluscht, toch zweefden hier en daar zwarte gestalten en in de verte, bij Berchem, klonk soms een trompetsignaal. Dros deed slechts eene verkenning, om zich te vergewissen dat er geen onraad voor den kolonel was, en eindelijk schoof deze laatste weg.

De mulder zag hem achterna en morde:

'Dat is de grootste schurk van al de schurken! Die toch zou al de duiten voor zich alleen houden!'

Voorwaar, op dien avond mocht men wil zeggen: 'den Duyvel blies den hoorn, sittende als eenen Ruyter op eenen swarten henghst met een oore, gaf hem uyt voor eenen Overste van twee Cornetten peerden; nam Soldaten aen; presenteerde gheldt op de handt; ende beloofde goude berghen aen allen.'

Ja, dit was het rechte beeld, hetwelk op dat oogenblik het beste toepasselijk was op de aanleiders van den gevloekten soldatenoproer!

De nacht was in beraadslagingen verlopen; de stad waakte; de burgerwachten patrouilleerden door de straten; posten en schildwachten waren uitgezet; de torenwachter lag gedurig langs den kant van het kasteel op den uitkijk. Wel is waar, stemde de Champaigny er nog niet in toe, de knechten der Staten binnen te laten, doch de burgerij drong er op aan, en de bedenkingen van den markies van Havrech wogen voorzeker zwaar in de schaal.

Hij toch merkte op, dat zijne soldaten in het vlakke veld niet bestand waren tegen de afgerichte soldaten van Vargas, Oliveira, Valdez en den *eletto*, of tegen de zwarte

benden van Juliano de Romero en dus, buiten de vesting, onvermijdelijk, in een omzien, in de pan zouden gehakt worden.

De burgerij van Antwerpen zag daarenboven eene geruststelling in het bezit binnen de muren dezer nationale troepen; de Staten waren uitdrukkelijk in hunne bevelen en den 3 november, ten 10 ure, werd de poort van Borgerhout geopend en de troepen van Havrech trokken de stad in.

Antwerpen was op de been; oud en jong, rijk en arm stroomde naar de Borgerhoutsche-poort, om den intocht der hulptroepen bij te wonen. Onder de kommandanten merkte men vooral op Philips van Egmont, zoon van Lamoraal van Egmont, wiens hoofd tijdens den ducq d'Alf onder de bijl des beuls gevallen was, en op welk jeugdig krijgsman men eene al te groote hoop van wraakneming over den dood zijns vaders, had gebouwd. Toch werd hij bij zijn binnentreden als met den vinger aangewezen en als in triomf begroet⁽¹⁾.

Arme jongen! Licht betrouwend volk!

In den *Swarten Arquebusier* zaten drie poorters, die wij reeds ter loops, nu hier dan daar, ontmoet hebben. Jaap de corbaasvlechter zat, evenals zijne twee makkers, Dirk de schaliedekker en Lamme de speerhoutmaker, voor den pot met schuimend bier, en zij spraken op verschillenden toon, over het binnenrukken der troepen en de houding der stad, opzichtsens het Maranennest.

‘Ik zeg,’ riep Jaap, ‘dat wij nu sterk zijn en van het Maranennest niets te vreezen hebben. ‘t Zijn flinke soldaten!’

‘Om de musschen te verjagen!’ fluisterde Lamme de stafmaker.

‘Lamme, gij moet onze vrienden niet kleineeren!’ zegde Jaap waarschuwend.

‘Neen,’ meende de schaliedekker, ‘en dit zou ons maar in moeilijkheden brengen!’

‘Schreeuw ik mijne denkwijze op dak en gevel?’ vroeg Lamme min of meer geraakt.

‘Peis, peis,’ onderbrak Dirk de schaliedekker, gekend om zijne voorzichtigheid; ‘het is inderdaad niet heel wijs, te spreken zooals de speerhoutmaker; maar aan ‘toor gezegd, de troepen van den markies van Havrech, vooral die Walen, boezemen mij niet veel vertrouwen in.’

‘Gij ziet alles in ‘t kwaad,’ hernam de corbaasvlechter.

‘Ik wil het hopen!’ antwoordde Dirk en neep zijne lippen bedenkelijk op elkander.

‘In alle geval leggen wij voor het oogenblik de twee ooren op het kussen!’ zegde Jaap.

‘Als de pluimen maar geen dorens zijn!’ zegde Lamme lachend.

‘Weet ge dat de markies van Havrech, namens de Staten, den gouverneur der stad en graaf Otto von Eberstein, het brabanterschap met al de daaraan verbonden privilegiën, heeft aangeboden?’ vroeg de corbaasvlechter.

‘Eene goede ketting om de mannen voor altijd vast te leggen!’ spotte Lamme.

‘Gij kunt toch mijnheer de Champaigney niet verdenken,’ wierp de schaliedekker op.

‘God beware mij! Neen, de gouverneur is een man die het wel meent met onze goede stad; maar ik hou niet van die duitsche huurlingen!’ zegde Lamme.

De deur der taveerne werd driftig geopend en de grove, dikke Jan de slachter trad binnen. De man hijgde naar zijnen adem en was bleek van angst, niettegenstaande het breed mes, dat aan een leêren riem om zijn middel hing.

‘Zie, daar is onze bange!’ riep Lamme de speerhoutmaker.

(1) Philips van Egmont was aan het hof van keizer Maximiliaan II opgevoed; te Brussel, door de bevolking als in triomf ontvangen, werd hij benoemd tot kolonel van tien vendelen der Staatsche troepen.

‘Niet banger dan gij,’ antwoordde de slachter hijgend; ‘maar het gaat er in onze goede stad Antwerpen!’

‘Welnu, wat is er te doen?’ vroegen de vrienden als uit éénen mond.

‘De spaansche en italiaansche kooplieden pakken al hunne kostbaarheden in en trekken in draf naar het kasteel.’

‘En waarom?’ zegde Dirk.

‘Zij beweren dat zij niet in veiligheid zijn, na het binnentrekken der troepen van markies van Havrech.’

‘Niet in veiligheid?’ riep Jaap.

‘De gouverneur heeft hun alle veiligheid ver zekerd, maar zij hebben geen ooren naar zijne gezegden.’

‘Och, die ratten zijn het eens met die van 't kasteel!’ zegde Lamme. ‘Als ze daar, in het Maranennest altermaal bijeen zitten, zou men het moeten in brand steken!’

‘Fij, Lamme!’ riep de schaliedekker.

‘Ja,’ viel de corbaasvlechter in, ‘dat is een verraderlijke trek van die spaansche en italiaansche kooplieden.’

‘En zouden zij geen gelijk hebben heen te gaan?’ vroeg de slachter. ‘Ik beken dat ik niet het minste vertrouwen in die Walen heb. Weet gij wat die knechten deden, toen zij pas in de stad kwamen?’

‘Nu, wat deden ze?’ vroeg Dirk.

‘Wel, ze stormden de huizen binnen, en begonnen wat vinnig te plunderen!’

‘Ja, ja,’ viel Lamme spottend in, ‘ik heb het wel gezegd, 't zijn..... dapperen.’

‘Onze genadige heer gouverneur heeft zelf met den degen in de vuist, de schurken uit de huizen gedreven.’

De corbaasvlechter zweeg; Dirk de schaliedekker liet nadenkend de lip hangen; alleen Lamme lachte en liet Gods water over Gods akker lopen.

Neen, de tijdingen welke de beenhouwer aanbracht, waren niet geruststellend - op verre niet. Het duitsche garnizoen in wantrouwen; de waalsche soldaten geneigd tot plunderen; de stad in gisting door de plotselinge vlucht der spaansche, italiaansche en andere kooplieden; het garnizoen van het kasteel verbitterd, versterkt door de muitende troepen uit den omtrek - neen, neen, de zaken stonden niet goed!

‘Soldaten,’ zegde Dirk de schaliedekker, ‘blijven altijd maar soldaten; dat is gewis de achtste en de uiterste der plagen, welke de goede God achterduims hield om den trotschen Pharao te straffen. Soldaten? ik heb er den dood in gezien!’

‘Ja, onze oude costuymen deden wijs, met dat wilde geboefte buiten de vesten te bannen,’ liet er de slachter op volgen.

‘Toch een noodig kwaad op dit oogenblik,’ morde Dirk.

Een kort afgekapte donderslag, die de ruiten der taveerne deed daveren, liet zich plotseling hooren. De vier vrienden sprongen, als door eene vêr bewogen, op; de slachter was bleeker dan een lijkdoek en beefde zoodanig, dat het mes aan zijnen gordelriem ratelde.

‘God, Heere God! wat is dat?’ riep hij uit.

Een tweede slag volgde en de echo's der stad herhaalden hem drie of vier malen.

Gansch Antwerpen scheen plotseling uit zijn deels slapenden toestand op te staan, want de straat, een oogenblik te voren nog zoo stil, werd levendig; vrouwen, kinderen, mannen, grijsaards stormden buiten de huizen. Ook de vier vrienden bortelden uit de deur van den *Swarten Arquebusier*.

‘Men schiet op de stad, men schiet op de stad!’ klonk het jammerend en huilend ten allen kante.

Inderdaad, aan de zuid westzijde, aan de zijde waar het kasteel lag, door den ducq d'Alf gebouwd, teekenden zich, tegen de donkere novemberlucht, gloeiende strepen af, die een grooten boog boven de stad beschreven en in het midden der huizengroep neêrkwamen.

‘Brand, brand!’ hilde men in de verte.

Brand hier! brand ginder! De verwarring in het eerste oogenblik was groot; uit gansch de stad moet een gehuil, een gebrul opgestegen zijn, dat op zekeren afstand luider klonk dan het losdonderend schot van het kanon, en als men de stad van boven had kunnen zien, zou men aan een reusachtig mierennest gedacht hebben, door een baldadigen voet plotseling omgewoeld.

In al dat gewoel klonken verwenschingen en vervloeking tegen de huurtroepen, tegen Spanje, tegen de verraderlijke koopliê, tegen het Maranennest. Ieder dacht aan eigenbehoud; ieder greep naar hetgeen hem het dierbaarste was, en duizenden draafden bleek, bang, gillend naar den kant der poorten, om naar buiten, het vlakke veld in te stormen. Moeders zochten en grepen naar hare kinderen; vaders riepen en ijlden om de moeders hunner kleinen; en als men dit kostbaar pand in de woeling had gegrepen, ontsnapte weêr het andere.

De poorten waren echter gesloten, en door de gilden en duitsche soldaten sterk bewaakt. Geen man mocht naar buiten, en daarbij buiten was het gevaar immers veel grooter? De hulptroepen der rooverbende van het kasteel, waren van rechts en links in aantocht.

Door de gesloten poorten tegengehouden, ging er plotseling een kreet op: ‘naar de kelders!’ en die duizende menschen golfd en weêr terug de stad in, en vrouwen en kinderen verdwenen in de huizen en daalden hijgend in de huiskelders af. Men klom andermaal naar boven om bedden, stoelen, tafels en ander voorraad in de diepten te werpen, en daarna zocht men onder den grond een schild, een kuras tegen

de moordende kogels - die middelerwijl donderend boven en op de stad vlogen.

De straten, een oogenblik te voren nog zoo druk bezet, waren nu schier ledig. De brand woedde op verschillende plaatsen. Achter het Tapissierspand steeg een dikke, zwartgloeiende rookkolom in de hoogte, en kleurde de toppen der huizen en zelfs den hoogen O.L.V. toren, met een helder licht.

‘t Is het huis van Burk!’ riep de corbaasvlechter.

‘Wel besteed!’ spotte Lamme. ‘Wel besteed!’

‘Doe niet aan anderen wat gij niet wilt dat u geschiede,’ mompelde onder het voortloopen de schaliedekker.

‘Waar is de slachter?’ vroeg Jaap.

‘Die is als een rat in den grond gekropen,’ spotte Lamme.

‘Mijdt u, mijdt u!’ riep eensklaps de schaliedekker en de drie vrienden kropen met ingedoken kop tegen een hoogen muur bijeen. Een donderend gekraak, gedreun, een schokkend, scheurend gerommel liet zich hooren; een wolk van stof en damp steeg opwaarts, sloeg neêr en vulde gansch de straat.

ANTWERPEN IN BRAND. - ‘Baron Polweiller,’ ging von Eberstein voort; ‘steek dat rapier op.’

‘God, Jesus-God!’ schreeuwde Lamme, en hij meende dat gansch de stad hem op het hoofd viel.

Na een oogenblik voelden de drie poorters, dat ze nog leefden; de stofwolk was opgeklaard; de gevel van het huis des markgraafs in de Nieuwstraat, was door een kanonskogel van het kasteel neêrgeslagen.

De puinen versperden schier den weg, en gevaarlijk was het wel zich onder den gevel te wagen, want daarboven aan de punt waggelden en wiegelden nog brokken, die weldra met een doffen bons naar beneden vielen.

Jehan van Varick werd door den slag, die het huis tot in zijne grondslagen dreunen deed, uit de geestesverdooving opgewekt, in welke hij sedert den vorigen dag verkeerde. Hij sprong op, greep zijne moeder bij den arm en riep haar ontzet toe:

‘naar beneden, naar den kelder!’ en terwijl de huisgenooten - de markgraaf was afwezig - dit bevel volvoerden, vloog Jehan den trap op en naar boven.

Over een hoop tichels, steenen, planken, gesplinterde balken, dwars door een wolk kalkstof en in een stikkenden brandreuk, bereikte de jongeling den zolder. Nog vielen de stukken steen rondom hem; er was echter geen brand aan het vaderhuis; doch Jehan stond op den zolder onder den open, zwart bewolkten hemel.

Ginder rijst voor zijn oog de O.L.V. toren op, de eeuwenoude reus, akelig verlicht door den brand in de stad, en er gaat uit Jehan's mond een ijsselijke eed op tegen het Maranennest.

Plotseling begint die reus te spreken; uit den hoogen toren klinkt galmend de klok en roept de poorters te wapen, evenals hare zuster Roeland, te Gent:

Roelandt, Roelandt als ick kleppe dan ist brandt, Als ik luyde, dan ist storm in Vlaenderland!

Het was ditmaal storm in Antwerpen! Nu klinken op de hoeken der straten de schetterende trompetten, die een gebod van de overheid aankondigen; nu ook roffelen de trommels alarm. Het is alsof die langzaam bonzende klok den poorter oproept, om naar de stem van tromp- en trommelklank te luisteren; het is alsof de torenreus den burger aanmaant, zijne dierbare stad tegen den ontheiligenden moedwil der soldaten te verdedigen!

Jehan van Varick is reeds beneden in de straat; de burgers worden geroepen om met duizenden op te komen, ten einde eene verschansing aan de zijde des kasteels, waar de stad open ligt, te maken. De stem van den reus heeft gesproken, heeft geklonken tot diep in den schoot der aarde: *pro aris et focis!*

De deuren, straks gesloten, worden nu driftig geopend; mannen, jongelingen, grijsaards, priesters en vrouwen zelfs, bortelen naar buiten, en waar de deuren niet snel genoeg geopend worden, bewegen de poorters, en Jehan geeft het voorbeeld, driftig de kloppers. Open de deuren, en vooruit!

De Antwerpenaar, een oogenblik bedwelmd door den brutalen aanslag, had al zijne tegenwoordigheid van geest, al zijnen moed hernomen: hij ging strijden, strijden voor zijn wezenlijk vaderland, dat is zijne haardsteê; hij ging strijden tegen het soldatenschuim, dat hij immer haatte, en zoo lang buiten zijne muren gebannen hield.

Alle de straten die op het kasteel uitliepen waren zwart van eene opgewondene menigte: men zwaaid geestdriftig pieken, hellebaarden, zinkroeren, rapieren, schuppen en houweelen boven die zwarte, dommelende en vooruitdrijvende massa.

De vrouwen uit het volk en de burgerij waren daar en wakkerden de mannen en de jongelingen aan, zonder nog te letten op de gloeiende kringen, die de kogels uit het kasteel boven haar beschreven.

Van tijd tot tijd deed zich in het volksgedrang een hevig gewoel op: zware wagens, hoog geladen met balen, vaten, gevulde zakken, kwamen met dommelend gedruisch aanrijden. De voerliê zweepten ongenadig de paarden en eischten ruimte! Men bracht allerlei voorwerpen aan, om den wal, binnen zeer korten tijd en sterk op te werpen.

De vlakte voor het kasteel leverde in 1576 hetzelfde gezicht niet op als van vandaag; wij willen zeggen, men zag die effen en uitgestrekte kasteelplein niet, welke ook nu (1875) verdwijnt en in eene nijvere stadswijk zal herschapen worden. Door het opwerpen van het kasteel, moest de stadsmuur destijds worden verlegd.

Wel waren de muren en wallen afgebroken en neêrgehaald, maar de grond was nog niet effen gemaakt; men zag hier en daar nog gedeelten grachten en wallen, en

van gansch het kwartier tusschen de Munsterstraat⁽¹⁾, Geuzendrink, Beggijnenstraat en de ons nog bekende kasteelplein, bestond nog niets; doch op die plaats lag destijds Schermershof.

Welnu, de wal dien men ter bescherming der stad wilde opwerpen, zou loopen van gemeld Schermershof, waar hij zich vereenigde met hetgeen er van den stadswal nog bestond, dwars over de kasteelplein, en eindigen aan den Kroonenburg, aan de Schelde.

Dat was de lijnrichting, die door een bekwaam ingenieur, Jan Van Schille, werd aangegeven en onder zijn beleid zou worden uitgevoerd. Duizende en duizende handen stonden gereed. Ter langs over de kasteelplein, waren de poorters en vrouwen, waren jong en oud, aan het bevel van messire de Champaigney, den ingenieur, de krijgsoversten gehoorzamende, geschaard.

Van twintig tot dertig duizend handen van mannen, vrouwen, priesters en knapen bewogen zich als gelijktijdig en de aarden wal, met omgeworpen wagens en karren, met stapels hout en steen, met balen hop en wol, vaten en kisten versterkt, rees als bij tooverslag op. Die van 't kasteel waagden het wel een uitval te doen, doch onder het gejuich der duizenden, werden de aanvallers manhaftig teruggeslagen.

Dat gaf moed, dat zette vuur bij. Wel brandde hier en daar een huis en een molen in de vlakte, doch dat was een oprecht vreugdevuur!

De avond viel. Het kanon zweeg. De wal had eene nog zeer ongelijke hoogte, was hij hier tien en twaalf voet hoog, ginder telde hij er slechts vijf en zes. De buitengracht bleef onvoltooid; men durfde zich daar niet wagen uit vrees voor de kogels, die uit het kasteel geworpen werden. Nu zou men wachten om voort te werken, totdat er een donkere nacht kwam; want de maan scheen den eersten avond zoo heldler, dat men van weêrskanten iedere gestalte op den wal onderscheiden kon.

(Wordt vervolgd.)

(1) Thans de Teirninckstraat.

[Nummer 12]

Pieter de Baets.

Deze voortreffelijke Vlaming werd den 22 februari 1825, te Gent geboren. Hij deed zijne studiën in het St. Barbara-kollegie, en in de hoogeschool van Oostvlaanderen's hoofdstad.

PIETER DE BAETS.

Pas had de Baets zich als advokaat aan de gentsche balie neêrgezet, of hij erlangde eene verdiende faam van welsprekendheid. Het was hij, die het eerst weêr na 1830, het woord voerde voor de rechtbank, in de moedertaal.

‘In de gerechtszaak voor het assisenhof,’ zegt zijn biograaf, ‘betrekkelijk eenen moord, te Boekhoute gepleegd, weêrklonk voor de eerste maal sedert 1830, in de maand maart 1861, zijn sierlijk, krachtig en medesleepend woord in de moedertaal, tot verrukking eener ontelbare volksschare. Geheel Vlaamsch-België weet, wat er op dit uitmuntend voorbeeld is gevolgd: andere mannen van talent voegden zich welhaast naast hem, en voor het gerecht had de vlaamsche beweging een aanzienlijken stap gedaan.’

In 1854, den 31 oktober, werd de Baets met baron de St. Genois en baron Kervijn de Volkaersbeke, twee ronde flaminganten, tot lid van den gemeenteraad gekozen. Hij gaf met zijne kollega's in 1857 zijn ontslag, en droeg de overtuiging meê, dat hij machtig bijgedragen had om de stadszaken in betere voorwaarden te brengen.

Het vlaamsch publiek vergat die diensten niet; den 13 juni 1861 werd de Baets tot lid der Kamer van Volksvertegenwoordigers gekozen. In 1864, bij de ontbinding der Kamers, na het voorstel van het program. Dechamps, was hij te Gent de eenige der

konservatieve kandidaten, die de meerderheid bekwam; in 1866 ontbraken hem slechts twee stemmen om gekozen te worden.

In 1870 en 1874 werd de Baets, met eene schitterende meerderheid, als lid der Kamer herkozen. In die vergadering was hij een der meest onderscheiden leden.

De Vlamingen zijn den overledene veel dank verschuldigd, en wij stemmen met het denkbeeld van het *Dauidsfonds* in, dat hem te Sleydinge een praalgraf zal opgericht worden. Laat ons hier het woord geven aan een schrijver, wij meenen Frans de Potter, welke als volgt de werking van de Baets in de vlaamsche beweging schetste:

‘Gelijk hij de eerste is geweest, die in 't paleis van justicie, voor de plechtige assisen, de volkstaal hulde bracht en deed waardeeren, was hij ook de eerste in 't paleis der natie, die de vlaamsche kwestie in grondige discussie bracht, en 't blijft hem eenen eeretitel, haar bracht tot voor de voeten van den troon. Geheel Vlaamsch-België herinnert zich nog met hoeveel talent en moed hij, in de zittingen van 30 en 31 december 1861, de lans brak voor de zoolang miskende rechten der moedertaal in het openbaar bestuur, in het gerecht, in het onderwijs, en hoe hij, ter bewondering zelfs van de *Indépendance belge*, die zijn redenaarstalent en zijnen tact roemde, er in gelukte, in 't adres ten antwoorde op de troonrede, het groote woord grievenherstelling - dus eene erkenning onzer volksgrieven, door het staatsbestuur! - te doen inlasschen. Ja, de Vlamingen zijn veel aan Pieter de Baets verschuldigd, en zij zullen er hem eeuwig dankbaar voor blijven.

‘Ging hij gemakkelijk om met het woord, hij had ook eene goede, knappe pen. Er zijn ook eenige litterarische stukken van Pieter de Baets, geschreven in humoris[t]ischen trant.

‘Wij noemen hier het *Vlaamsch Gezelschap*, en komen alzoo tot aanhaling van eene andere werkzaamheid des mans; het bijzonder streven ter bevordering der moedertaal. Pieter de Baets was flamingant van op de schoolbanken; aangevuurd door de lezing onzer goede schrijvers en rechtzinnige ieveraars voor het hoogste belang des volks, als Willems, Ledeganck, van Duyse en de Laet, de grondleggers onzer herborene litteratuur, volgde hij getrouw de stappen dezer mannen, die het nog hier en daar verspreide vooroordeel beschaamden, dat de vlaamsche beweging enkel wordt ondersteund door dezulken, die onbekend zijn met het fransch.

‘Hij bleef in het *Vlaamsch Gezelschap* tot den dag, dat er het afschuwelijke woord der nijdigheids weêrklonk: ‘*Périsse plutôt le flamand que le libéralisme!*’ en werd lid der *Taal is gansch het Volk*, waar hij bleef totdat een andere gemeene liberale trek, hem dwong zijn ontslag te geven. Toen namelijk in 1861, na zijn schitterend pleidooi voor het taalrecht, geheel Vlaamsch, België hem openlijk dank en lof toezwaaide, en van Veurne tot Hasselt, van Oostende tot Brussel hem adressen werden toegestuurd van vlaamsche letter- en staatkundige genootschappen, toen, toen zweeg de liberale klik, die in de *Taal is gansch het Volk* aan het bestuur zat, en Pieter de Baets mocht dit, in die omstandigheid, beschouwen als een blaam..... Wel deed men nadien eenige pogingen om de intrekking van zijn ontslag te bekomen, maar hij had karakter genoeg om vol te houden.

‘Pieter de Baets was ook een der stichters van het *Willemsfonds*, met baron Julius de St.-Genois en Dr. Snellaert. Hij gaf er insgelijks zijn ontslag, toen de liberale geest de voortreffelijke bedoeling der inrichters - streving ten voordeele van den vlaamschen *stam*, en niet ten profijte van bekrompene *partijbelangen* - had miskend en bedorven.

‘Hij stichtte in 1856, met wijlen Edw. Campens en met Heremans, het *Leesmuseum*, destijds het beste nederlandsch tijdschrift in Vlaamsch-België, en dat zeven jaren stand hield.

‘Eindelijk verleden jaar, bij de instelling van het *Davidfonds*, werd, zoo men denken kan, de naam van Pieter de Baets door de inrichters met luide toejuichingen als lid van het aan te stellen bestuur, begroet.’

De Baets telde een aantal vrienden, zoowel in ons kamp als in dat onzer bestrijders. Sedert anderhalf jaar was hij weduwnaar; het verlies zijner vrouw had hem diep, zeer diep getroffen. Hij kon de dierbare doode niet vergeten. Kort geleden had hij een aanval van beroerte onderstaan, en stierf in november 1875.

Pieter de Baets was een rechtzinnig katholiek en verdedigde immer dezes denkwijze.

Vrouwen in het oost-einde te Londen.

Welk tafereel! Welk een blik in het armenleven van de wereldstad, die men Londen noemt! Ziet gij die jonge meisjes tegen den bouwvalligen muur en onder de brandende straatlantaarn geleund of gezeten? Ten minste zij werken; zij ten minste doen niet,

wat duizenden te Londen doen, dat is in ledigheid en in losbandigheid het leven slijten.

Gij bevindt u hier in een der arme kwartieren der stad, van welke wij onlangs in de *Illustratie* gesproken hebben; het is een van die wijken welke men alleen niet bezoekt. Heeft men daartoe lust, dan gaat men met een politie-man, en slechts op die voorwaarde wordt men geëerbiedigd.

Niet alle de bewoners zijn in die wijk, dieven: neen! wie werkt heeft nog eene soort van eerlijkheid, en die meisjes leveren ten minste het haar bestelde werk af. Welk werk doen zij daar, bij het licht der straatlantaarns? Zij maken graanzakken, en werken daaraan een deel van den nacht door, dewijl morgen vroeg de reeder op de leverantie wacht.

Waarom werken die meisjes nu buiten op de straat? Omdat aan dien groven naad de olie niet verdiend wordt, en zij thuis ook al geene geschikte plaats zullen hebben, om dat werk af te doen. Welk een leven! Men kan zich geen denkbeeld vormen van al de afzichtelijke ellende, waaraan in Londen menschelijke wezens ten prooi zijn!

Engeland geeft duizenden en duizenden 's jaars aan bijbelverspreiding, aan evangelie-verkondiging op de uiterste punten des aardbodems; indien het de zending onder de heidenen in zijne achterbuurten eens ondernam, zou het gewis een beter en nuttiger werk verrichten.

Het meisje met den bloemtuil.

Wenden wij het oog van al die smartvolle armoede af en laat het eene poos rusten op de daar naast staande gravure, waar weelde en levensgeluk, volop zijn ten toon gespreid. Heeft men ginder, onder de straatlantaarn teenemaal gebrek aan alies, dan toch moet hier niets ontbreken. Gelukkig wezen! zal men zeggen. Voor deze ten minste is de wereld vol zonnenschijn en bloemengeur!

Wat dit meisje 's avonds droomt, wordt des morgens reeds verwezenlijkt, of de droom zou tot het rijk der onmogelijkheden moeten behooren! Ja, de rijke maakt van deze wereld een wezenlijken hemel, die nooit voor den arme ontsloten wordt. Voor den rijke worden al die prachtige dans-, concert-, schouwburgzalen gebouwd, en voor den arme?.....

Hij zal, zoo staat er geschreven, zijn hemel hiernamaals hebben, en voorwaar! bij dien hemel zal die der wereld gewis verbleeken. Maar hetzelfde evangelie dat dit belooft, legt ook den rijke op, den arme iets meê te deelen van zijnen hemel hier beneden. Wee hem, indien hij dit vergeet! Wee hem, indien hij nooit een bloem op het pad der ongelukkigen vallen laat!

Beelden uit Herzegowina.

Wij bevinden ons andermaal in Herzegowina en wel voor eene bende der gruwzaamste, wreedste en baldadigste turksche soldaten, onder den naam van *Baschi-bozuk's*, hetgeen zeggen wil 'dolle-koppen' bekend. Deze troepen, welke zeer tuchteloos zijn, herinneren ons de huurtroepen in onze landstreek voor twee of drie eeuwen. Ook deze waren slecht betaald, even als de *Baschi-bozuk's*, en hoopten ook slechts op de plundering. Men begrijpt met welken angst de aangerande en dikwijls vreedzame bevolking die wilde horden ziet aanstormen.

De *Baschi-bozuk's* zijn als de verkenneren, die het turksche leger links en rechts uitzendt. Wagen doen zij zich echter minder dan men wel eens beweert. Plunderen is hun grootste doel en hierin vinden zij misschien huns gelijken niet.

In Herzegowina spelen die zwerftroepen eene belangrijke rol, hoewel de oproerling hun vaak duchtig de ontzaggelijke wreedheden doet betalen. Ali-Pacha heeft onlangs het bewijs gegeven, dat ook hij overtuigd is van het al te wreedaardige dezer plunderbenden. Uit Trebinje heeft hij een bevel uitgevaardigd, verklarende dat al wie zich aan brandstichting of plundering plichtig maakte met den kogel zou gestraft worden.

Het huis.

In een der laatste zittingen der vijf akademiën, welke het *Institut de France* uitmaken, heeft de heer Marmier, een allerschoonste en tevens allergeleerdste redevoering uitgesproken, welke hij met bovengemelden titel bestempelde.

Het huis! zegt hij. Wat al denkbeelden komen, bij dat woord, in geest en hart op! Het huis, de kring van het leven, de vreugde van den haard en de vreugde der ziel, de schuilhoek der smart, de schat der oprechte genegenheid!

De Schriftuur roemt de sterke vrouw, die het werk des huizes bestiert; de romeinsche overlevering verheerlijkt de deugd der matrone, welke het huis bewaakt; de koningen en helden roemen er op, de glorie van hun huis te hebben vergroot, maar de wijze wenscht zich geluk, in zijn huiske plaats genoeg te hebben, om zijne vrienden te ontvangen.

De Latijnen zegden: *Domi suoe quilibes rex*, en het fiere Engeland legt zijn gevoel van persoonlijke vrijheid uit, door den stelregel: *het huis van ieder Engelschman, is zijne vesting*⁽¹⁾.

Onder de inlanders van Nieuw-Zeeland is het huis een geheiligd eigendom. Als een man zijn natuurlijke dood sterft, zou niemand bezit durven nemen van zijn huis. Men laat het in puin vallen, zonder zelfs een deel der puinen te durven wegnemen.

In de verschillende streken des aardbols, onder den brandenden hemel der keerkringen, gelijk onder den ijzigen hemel der poolstreken, moet ieder menschelijk wezen zijn huiselijken haard, zijn schuilhoek tegen slechte dagen, zijn afdak voor den nacht hebben.

In het zuiden en in het noorden; in het oosten gelijk in het westen zijn echter, en dit in dezen tijd van algemeenen vooruitgang, millioenen wezens, die, in zake van woning, nog in eene ongelooflijke nalatigheid en wildheid verkeerden.

In het bouwen hunner schuilplaats hebben die ongelukkigen de behendigheid der mier, der bie of zwaluw niet; ik spreek niet van den bever, van dien bewonderenswaardigen bouwmeester.

Van alle middelen van vergelijking, over welke men beschikt, om de levensvoorwaarden der verschillende volkeren te waardeeren, is voorzeker de bouwkunst een der meest positieve.

Welke afstand, welke afgrond tusschen de paleizen onzer grooten en de *wigwams* in de bosschen van Noord-Amerika! En de samenkoppeling der verschillende deelen, waaruit de *wigwam* bestaat, eischt nog eene zekere nijverheid.

(1) In Luik zegde men weleer: ieder burger is koning in zijn huis.

Eenvoudiger is het werk der inboorlingen van Van Diemens-land; zij steken eenen boom, breed van omtrek, in brand en vormen alzoo eene holte van vijf of zes voet hoog en verscheiden voeten diep.

Dáár vestigt zich een huisgezin, als in een schildwachthuiske. Aan den ingang van dit laatste, maakt men eenen vloer van klei, op welken men het vuur brandt ter bereiding van de maaltijden.

De andere zijden van den boom blijven ongeschonden; het sap klimt en daalt zonder hinderpaal en zijne takken worden met bloemen en vruchten bedekt.

Die welke het minste denkbeeld van een huis heeft, is de Boschjesman, van het ras der Hottentotten, de Indiaan van het geslacht der Yamparicos, de bewoner van het Vuurland.

De Hottentotten, de meest oorspronkelijke bewoners van zuidelijk Afrika, werden door de Kaffers uit hunne woningen verjaagd, gelijk de Roodhuiden door de Amerikanen, de Laplanders door de Zweden.

Beurtelings werden zij tot aan den zee-oever terug gedreven, en hebben zich in verschillende stammen verdeeld: in Balalas, Basoutos en Boschjesmans.

De Hottentotten, met hun plat gezicht, uitstekende oogbeenen, gespleten neus gelijk die eens bulldogs, magere ledematen; met hun lijf, gedurig door eene mengeling van vet, roet en assche bestreken - de Hottentotten zijn afschuwelijk leelijk.

Nog leelijker, nog vuiler, nog diep gezonkenener zijn hunne naaste bloedverwanten, de Boschjesmans.

De Hottentotten bouwen hutten in den vorm van een biekorf, doch in het leelijke. In die enge schuilhoeken, luchtdicht gesloten, zijn zij voor het slechte weêr bevrijd; zij eten als eene lekkernij half rauw vleesch en dat, bij gebrek aan zout, gepekeld is met assche van groen hout, en zij slapen op ossenhuiden.

Zoo'n pracht heeft de Boschjesman niet. Vindt hij in de rotsen eene holte, die hem tegen den regen beschut, dan maakt hij van deze zijne woning; hij schuilt daarin als een vos in zijn hol.

Bij gebreke van die rotsspleet, dringt hij in het kreupelhout, graaft een hol in den grond, spreidt er droog gras in, bindt boven de diepte de takken bijeen - en ziedaar zijn dak, zijne woning.

Hij bebouwt geen veld, heeft geene weiden, geene kudden, geen enkel huisdier, tenzij een arme hond van een ellendig ras.

Voor alle bezit heeft hij zijne pijlen, wier punten in een doodelijk vergif gedoopt zijn. Met zijne pijlen gaat hij op de wilde dierenjacht en wat veel aantrekkelijker voor hem is dan de jacht, is de plundering, ten minste als hij deze zonder al te veel gevaar kan uitoefenen.

's Nachts sluipt hij rond de hoeven, wier omtrek hij heimelijk bespiedt; soms gelukt hij er in het vee buiten het paalwerk te jagen en drijft het alsdan met spoed in de holle wegen.

Wordt hij vervolgd, dan zal hij in deze of gene spelonk verdwijnen; doch hij zal de ossen en schapen, aan de vrijplaats ontroofd, slechts verlaten nadat hij ze den nek afgesneden en ze verminkt heeft.

Wordt hij, niettegenstaande al zijne listen, toch gegrepen, dan heeft hij geen genade te hopen: de Hollander, de Kaffer, de Hottentot zelf zullen hem ongenadig, als een wild dier, dooden.

Toen Magellaan in 1520, tusschen den Atlantischen Oceaan en de Stille Zee, de zeeëngte, welke zijnen naam draagt, ontdekte, vaarde hij op eenen avond langs eene kust, op welke verspreide vuren schitterden.

Waarschijnlijk werden die vuren voortgebracht door vulkanische uitberstingen. Hij noemde dat eiland: Vuurland.

Dat Vuurland is zoo koud, zoo moerassig, dat het gansch onbewoonbaar toeschijnt; toch is het bewoond, maar door verwrongen, vuil en ineen gedrongen menschen, evenals de Boschjesmans en niet minder ellendig.

De inlanders van dien amerikaanschen archipel, waarvan een der punten kaap Hoorn is, kunnen zelfs geene gemeenschap vormen.

Zij hebben noch gouvernement, noch maatschappelijke, noch godsdienstige wetten; zij leven verspreid langs de zee, langs de kreeken, uit welke zij hun voedsel halen.

De grond levert hun niets op dan eenige zure beziën en eene soort van champignons; het water geeft hun visch, mosselen en andere schelpdieren; dat is voortdurend hun voedsel.

Bij middel van pyriet (zwavelkiezel,) dat zij in hunne bergen vinden, en een vuursteen, maken zij gemakkelijk vuur; zij eten overigens hun visch rauw.

Strandt er een doode walvisch op hunne kust, dan vallen zij er driftig op aan en verslinden hem insgelijks rauw.

Voortdurend lijden zij koude en hebben echter noch schoeisel, noch hoofddekse; hun kleedsel bestaat uit een stuk zeehondenvet, dat een deel van hun lichaam bedekt.

Rondom hen verheffen zich groote wouden. Om hun huis te bouwen, nemen zij enkel eenige takken, en die takken, in eenen kring en op zekeren afstand van elkander in den grond gestoken, worden, op vijf of zes voet hoogte, aan elkander gebonden.

Het mobilaire bestaat uit eene grove mand, waarin men beziën verzamelt, een zak van zeehondenvel, waarin men de schelpen bergt en eene blaas vol water, aan eenen haak opgehangen: - dat is de fontein.

Nog ellendiger zijn de bewoners in een ander deel van Amerika, de Yamparicos, welke in een der plooiën van eene groote woestijn, die zich uitstrekt tusschen het rotsgebergte van Nieuw-Mexiko en de Sierra-Nevada van Californië, wonen.

Ook die menschen kunnen geene gemeenschap vormen; de grond, waar zij wonen, is nergens zóó vruchtbaar dat hij een dorp, zelfs geen gehucht, voeden kan.

Zij dwalen in kleine groepen rechts en links, slaan in de ravijnen neêr, en hopen daar ten minste een deel van hunnen nooddrift te vinden.

Bij hen leeft geen enkel huisdier, zelfs geen hond, die trouwe gezel van den mensch, ook in de meest verlaten landstreek.

Rondom hen geen bebouwbare grond, geene vruchtbare rivier, geen wildrijk bosch: zij zijn als gebannen op de meest dorre vlakte; daar bestaat geene handelsbetrekking, geen nijverheidswerk.

Hoe leven die ongelukkigen? Helaas, somtijds brengt het toeval hun iets aan, en hoe zwak en vreesachtig ook, laten zij geene gelegenheid van plundering voorbij snappen.

De stille streek, waar zij hunne aardholten hebben, wordt soms door karavanen bezocht; valt dan ter zijde van den weg een muilezel, uitgeput van vermoeienis, onmiddellijk en als jakhalzen, vallen zij op het dier aan.

Zakt een reiziger zonder verdediging neêr, dan zullen zij hem misschien niet dooden, maar zonder weêrzin zullen zij hem uitplunderen.

Zoo'n toevallen maken hen bijzonder vroolijk, doch zij duren niet lang. Meestal hebben de paria's dezer amerikaansche woestijn niets om te leven, dan de wortels eener knolplant, d[i]e op de boorden der beken groeit, de zaden van verschillende struiken, van welk zaad zij eene dikke pap maken, krekels en sprinkhanen, die zij in de weiden opzamelen en tusschen heete steenen braden.

Wat al lichamelijke en zedelijke ellende! Hoe smartelijk daaraan te denken als men zooveel lijden niet verlichten kan! Ik laat mijn oog op andere tafereelen rusten; een overgang van eenige regels, levert mij een schoon herderstooneel.

Een twintigtal jaren geleden, bracht eene oudheidkundige ontdekking eene groote beweging in de wereld der geleerden en nieuwsgierigen teweeg.

In het meir van Zurich, in het meir van Neuchatel en andere zwitsersche meiren, vond men gebouwen op paalwerk; vond men aanzienlijke sporen van woningen, gereedschappen, versiersels en wapens uit verschillende tijdstippen.

Men vond er gereedschappen in vuursteen; voorwerpen van uit het meest verwijderde tijdvak, tot die van het ijzeren tijdvak, hetwelk men den gouden tijd der primitieve samenlevingen mag noemen, als men denkt aan 'tgeen de menschen moesten lijden bij het werk, dewijl zij niets bezaten dan de steenen bijl, daarna de bijl met een lichten bronzen boord, en aan de vreugde, welke hen vervullen moest toen zij het ijzer bezigden.

Te oordeelen naar de steenen lemmers, in het slijk gezakt, naar de turflogen, die de palen bedekken, mag men denken dat ten minste een deel dezer zwitsersche woningen, 2000 jaar vóór de kristelijke tijdrekening gebouwd werden.

In de oude tijden maakten die Zwitsers deze waterwoningen, om zich tegen de wilde dieren te beschutten, waarvan de bosschen nog krioelden, of wel tegen den onverhoedschen aanval van een vijandelijken stam.

In de 5^e eeuw vluchtten verschrikte huisgezinnen van Aquilea of Padua bij de nadering van Attila; zij vereenigden zich in de eilanden der Adriatische Zee en stichtten daar Venetië. Later begaf zich eene bende Kozakken op een eiland van den Don, en bouwde er de stad Tcherkast.

Nu nog, in eene der vruchtbaarste streken van Zuid Amerika, in de republiek van Venezuela, bouwt een stam Indianen, zijne huizen in het midden van het meer Maracaïbo.

En waarom? Om te ontsnappen aan de tijgers, de serpenteu of den inval van een vijandelijken stam?

Neen, enkel om zich te onttrekken aan legioenen muskieten, die daar veel wreeder en venijniger zijn dan in onze meer gematigde luchtstreek.

Even als onze insekten, leven zij gaarne in de nabijheid des waters; maar zij wijken zelden van den klammigen grond wer, waar zij ontloken zijn. De Indianen weten dat zij, op eenigen afstand van den oever, niets van die afschuwelijke insekten te vreezen hebben.

In hunne nabijheid hebben die inlanders alles voor het oprichten hunner huisjes: de *pallo di hierro* voor het paalwerk, een lichter hout voor planken en schutsels, klimplanten, waarvan zij koorden maken ter samenvoeging van de verschillende gedeelten, en eindelijk palmbladen voor het dak.

Immers, zij kennen noch sneeuw, noch ijzige winden; om zich tegen den regen te beschutten, moeten zij geene dikke muren oprichten; veel moeite om te bestaan moeten zij zich niet geven, dank zij den grooten rijkdom des lands.

Om voortreffelijken visch te vangen, moeten zij den haak of het net slechts in het meir laten zakken. Op zekere tijdstippen van het jaar slaan op hetzelfde meir duizende eendvogels neêr, en men vangt er eene menigte in vernuftig gespannen strikken.

Op den oever groeit de *hevea*, waaruit men het melkig sap trekt, dat de caoutchouc maakt. Ieder jaar komen kooplieden deze waar, alsmede de dons der eenden en den gezouten en gerookten visch, bij deze nijverige bevolking, opkopen.

Zoo leven de Indianen van Maracaïbo in hunne vreedzame woningen; men rekent hen niet tusschen de beschaafde volkeren; zij hebben geen spoorwegen; zij kennen noch de *zoete* bewegingen van het beurzenspel, noch de *lieftallige* beraadslagingen van eene vertegenwoordigingskamer, maar spaansche missionnarissen hebben hen tot het katholicismus bekeerd.

In het midden hunner dorpen staat eene kapel, evenals hunne huizen, op palen gebouwd. Het kruis op den top weêrkaatst zich in den waterspiegel.

De klok klept het *angelus* in de eenzaamheid der nieuwe wereld; tijdens de diensten leggen de kano's der familiën bij den ingang der kapel aan en de geloovige Indianen knielen godvruchtig in den kleinen tempel.

Toen de Spanjaards in deze streken aankwamen, deed hen het gezicht der waterwoningen van Maracaïbo aan Venetië denken, en zij gaven het land den naam van Venezuela.

Het volkrijke Venetië heeft zijne rijkdommen verloren. De stad der Dogen verloor haar gouden ring. De koningin der Adriatische Zee verloor hare kroon. Dat bewonderenswaardig Venetië! voo heen zooveel roem van allen aard, en beurtelings zooveel rampen!

De kleine indiaansche stam van Venezuela heeft dien schitterenden voorspoed niet gekend, en zal nooit dat verschrikkelijk verval kennen!

Tevreden met zijn nederig bestaan in de wereld, denkt deze stam er niet aan zich door stoute speculatiën te verrijken, noch zich door avontuurlijke overwinningen te vergrooten.

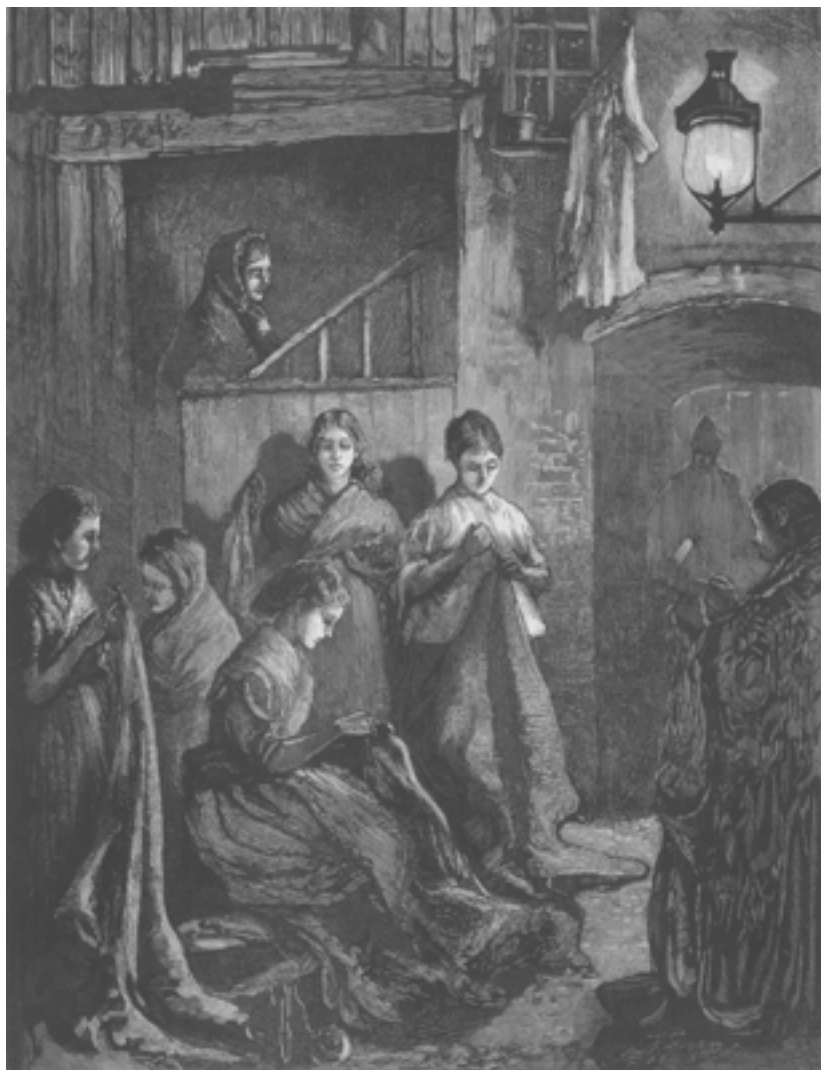
Zijne groote zee is zijn meir, het licht vaartuig zijn *Bucentauro*, de houten kapel, zijn basiliek van St. Marcus, en zijn geluk ligt in de nederige gewoonten van zijn dagelijksch leven.

(Wordt vervolgd.)

Curiositeiten.

De *Gartenlaube* vertelt in een zijner laatste nummers, hoe de *Faust* van Goethe voor het eerst werd opgevoerd, en wie de noodige besnoeiingen in dit stuk maakte, om het opvoerbaar te doen zijn. Verschillende personen werden als zoodanig aangewezen, doch de wezenlijke opvoerder was de dikwijls dwaze en excentrieke hertog van Brunswijk, dezelfde die den 7 september 1830 door zijne achtbare onderdanen uit zijn land gejaagd werd, omdat hij zijn eigen slot in brand gestoken had; dezelfde die nu eens te Parijs met de demagogen aanspande, dan weêr geld schoot aan Louis Napoleon, om een *coup-d'état* te wagen, en eindelijk, niet lang geleden, te Geneve stierf, de republiek tot zij-

nen erfgenaam aanwijzende. Het is dus de zoogenoemde ‘diamantenhertog’ die dit excentrieke denkbeeld ten uitvoer bracht. Het was den 31 oktober 1828. Men gaf in den hofschouwburg een stuk van Dr. Klingemann, getiteld *Faust*, tooverspel in vijf bedrijven. Als zoodanig had het dan ook bijval, en droeg de goedkeuring van den hertog weg, zelfs in zoo groote mate dat hij op Klingemann, die tevens theater-directeur was, kwam toegelopen en hem op den schouder kloppende, op zijne kort afgebroken manier, uitriep: ‘bravo, bravo, oude heer! Netjes gedaan!’ Laten wij nu den heer W. Marr, in het duitsche tijdschrift, een oogenblik zelf spreken:

VROUWEN IN HET OOST-EINDE TE LONDEN.

‘Klingemann bedankte met eene eerbiedvolle buiging. - Inderdaad, zegde de hertog, een prachtig stuk! voortreffelijk geamuseerd! goed gedaan, oude heer! - 't Is toch de *Faust* van Goethe niet, doorluchtigheid, antwoordde Klingemann. - Goethe?.... Goethe?.... vroeg de hertog. Heeft Goethe ook een *Faust* gemaakt? Dien moeten wij opvoeren. - Maar *Faust* van Goethe, waagde Klingemann te zeggen, is wel een dramatisch gedicht, doch niet geschikt voor het tooneel. - Waarom niet? Wat dunkt er u van, Marr? (de tooneelist.) - Marr trok de schouders op en dacht zooals Klingemann. - Toch moeten wij den *Faust* van Goethe geven, zegde de hertog. - Maar de aanleg van dit gedicht.... - De hertog duldde geen tegenspraak en boos viel

hij den spreker in de rede: Ik zeg dat wij *Faust* zullen geven. Morgen mij den tekst zenden. Zelf lezen! - De hertog ging heen, reed naar zijn slot en liet den directeur in verwarring staan. - *Grundgütiger Himmel*, kermde de directeur, toen de hertog verdwenen

was, dat zal eene schoone historie worden. Wat zegt gij er van, Marr?’

HET MEISJE MET DEN BLOEMTUIL. (NAAR G. BROWN.)

Marr was van gedacht den hertog den tekst te zenden. Waarschijnlijk werpt hij er zelfs nog geen oogslag in, zegde Marr, en hij zal het stuk, den dag nadien vergeten zijn! Marr had misgerekend; het gezonden deel van Goethe's werken, waarin de *Faust* stond, lag 's morgens bij den hertog op tafel, en eer elf uren geslagen was, bracht een kamerknecht het terug met de kanteekening: *opvoeren*. Er was dus niets aan te veranderen; doch aan het stuk moest noodwendig verandering toegebracht worden, wilde men het dragelijk maken op het tooneel. Wat moest Klingemann doen? De man schreef een zeer onderdanigen brief aan Goethe te Weimar, hem te kennen gevende wat de hertog beslist had en vragende, hoe hij het best zou te werk gaan, om het gedicht zoomin mogelijk op het tooneel te verminken. De stoom bracht de brieven in die dagen nog niet over: eerst veertien dagen later kwam Goethe's antwoord. Marr zegt dat hij dien brief gelezen heeft, doch dat deze ongelukkig is verloren geraakt. De zin was echter als volgt: ‘In antwoord op uw schrijven van 4 november dient, dat mijne werken in druk verschenen en publiek eigendom geworden zijn. Ik voeg hierbij dat ik mij sedert lang niet meer om het tooneel bekommer. Doe dus met mijn *Faust* wat gij verkiest.’ Dat was wel de hoogmoedige onverschilligheid, die Goethe dikwijls aan den dag legde, en die hem op verre na geen beminnelijk mensch deden zijn. Ook hier, in dit geval, kwetste zij al wie zich met de opvoering onledig hield. Klingemann veranderde nu zelf het gedicht, en het is

nog diezelfde verandering, welke alom in Duitschland en elders wordt gebezigd. De opvoering had plaats den 19 januari 1829, in het brunswijksche hoftoneel. Die opvoering gebeurde dus ten gevolge eener gril van den ‘diamanten hertog.’ Wat Goethe betreft, deze betoonde zijne tevredenheid aan Klingemann, toen de bijval bepaald zeker was; - zou hij hetzelfde gedaan hebben, ware de vervorming van het stuk mislukt?’

In den *Nederl. Industrieel* vinden wij, zoogezegd, een onfeilbaar middel om te zien of de wijn al of niet vervalscht is; het middel verdient in ons tijdschrift opgenomen en door belanghebbenden beproefd te worden: ‘Men neme een fleschje, dat ongeveer een wijnglas inhoudt, vulle het met de te onderzoeken wijnsoort, sluite de opening met den wijsvinger, draaie het fleschje om, zoodat de bodem naar boven komt te liggen, dompele het in die houding in een kan water zoover onder dat het geheel met water bedekt is, wachte dat het water, hetwelk door de onderdompeling in beweging is gebracht, tot stilstand is gekomen, en neme dan den vinger weder voorzichtig van de opening af. In dien toestand houde men het fleschje van boven ongeveer tien minuten vast en bewege het zoo weinig mogelijk. Het water drukt nu wel is waar van onderen tegen den wijn, maar is niet in staat hem uit het fleschje te verwijderen. Inmiddels heeft er tevens zulk eene drukking plaats, dat het water door de aantrekkingskracht alle vreemde bestanddeelen, die de wijn bevat, door uitzuigen in zich opneemt. Neemt men na tien minuten het fleschje er uit, waarbij men dan, gelijk van zelf spreekt, voor het omdraaien den wijsvinger er weêr moet ophouden, dan zal men zien dat, bij vervalschten wijn, de heerlijkste Château-Laffitte of Chambertin in afschuwelijken azijn is veranderd, dewijl alle toevoegselen als suiker, enz., en bij vele soorten zelfs de kleur, door het water zijn opgezogen. De werkelijke zuivere wijn blijft daarentegen precies zoo gelijk hij was. Men neme de proef eens. Zij heeft dit voor, dat zij niets kost.’

Nu voegt er het nijverheidsblad nog bij:

‘Het wijnvervalschen heeft de vroegere deutsche wetgeving trachten tegen te gaan, nadat men begon den wijn niet altijd zoo zuiver te laten als behoorde. Zoo bepaalde de Rijksdag anno 1475, ‘dat niemand den wijn anders mocht maken, dan hij gegroeid was,’ en keizer Maximiliaan I beveelt in zijn merkwaardig edict, in 1498 te Freiburg gegeven, ‘dat men den wijn in het deutsche rijk in zijn natuurstaat moet laten.’ Den 20 April 1750 vaardigde de keurvorst Franz Georg te Ehrenbreitstein eene verordening uit, volgens welke tegen elke wijnvervalsching, vermenging ‘oder Anschmierungen zu Gemeinschadlicher Ungebühr’ de scherpste landsheerlijke bestraffing, al naar bevind van zaken, aan lijf en leden werd afgekondigd.’

Hoe vreesselijk het getal der drankwinkels in Brussel toeneemt, is op te merken uit het onlangs verschenen statistiek, hetwelk meldt dat die stad niet minder dan 2640 koffiehuisen, bier- en jeneverwinkels telt. Men rekent dat Brussel 18400 huizen telt: alzoo 1 drankhuis op 9 huizen. Is het vooruitgang? Gewis niet. Die schrikbarende vermeerdering toont enkel aan, dat de burger en de werkman, meer en meer hunnen zaligen tijd in de herberg verslijten, hetzij om er te politikeeren of om er geld te verteeren. De werkman verdient in onze dagen hoog loon, en toch is er geene stoffelijke verbetering in zijn huiselijk leven gekomen: dat is integendeel verslecht.

De herberg slurpt dus het hooge loon op, en het standpunt der openbare zedelijkheid daalt.

In 1870 waren in de Vereenigde Staten 1.660.000 boerderijen met ruim 7 miljoen paarden en 1.300.000 ossen; de landelijke bevolking bestond uit bijna 3 miljoen landeigenaars of pachters, en evenveel daglooners, 1112 wijnbouwers, ruim 31.000 hoveniers, 15.000 herders, 3600 veehouders en 1085 biënhouders. In 1850 bedroeg de oogst 100 en in 1870 189 miljoen quarters, vertegenwoordigende een waarde van 5000 miljoen franks.

De londensche brandweer bestaat in het geheel uit 395 manschappen; des daags worden de wachten betrokken door 108, des nachts door 181 manschappen. Er zijn 49 stations, die door 86 mijl telegraaflijn verbonden zijn. Er zijn drie drijvende stoombrandspuiten en een ijzeren barge, om een stoombrandspuit te vervoeren; 3 groote en 21 kleine stoombrandspuiten en 82 handbrandspuiten.

Het getal paarden in europeesch-Rusland bedraagt meer dan 10 miljoen; in Duitschland zijn 3.400.000 paarden, in Oostenrijk-Hongarië 2.500.000, in Frankrijk 2.700.000, in Engeland ongeveer evenveel, in Italië 570.000, in Rumenië 500.000, in Zweden 428.000, in Nederland ongeveer 250,000 en in Zwitserland 100.000.

De reiziger Schweinfurth, wiens boek wij in den aanvang van den jaargang 1874-75 bespraken, heeft te Kaïro een aardrijkskundig genootschap gesticht, dat niet ophoudt de Nijlstreken te onderzoeken. Onlangs deed men weêr van Kartoem, eene reis van zes dagen, langs den westelijken Nijloever, en van daar uit negen dagen in zuidwestelijke richting naar Obêd in Kordofan. Aan het verslag der reis, ingeleverd door Prout, ontleenen wij het volgende: Van den Nijl tot Obed vindt men overal water en weidegronden voor kameelen; ten overvloede wijst de verslaggever nog de plaatsen aan, waar men putten zou kunnen graven. De weg is overal geschikt voor voertuigen, hoewel de eerste wagens zich soms van eenige werktuigen (houweel, bijl, schup) moeten bedienen, om eenige struiken en boomen in het bosch neêr te slaan, of zich eenen weg te banen langs de steile oevers van sommige bergstroomen. Een spoorweg zou men met weinig moeite kunnen leggen; brandstof voor de locomotief zou men aan weêrskanten van den weg genoeg aantreffen. Aan den Nijloever ligt een streek alluvium van 1 tot 6 kilometer breed, naar 't zuiden in breedte toenemende, weinig bebouwd, maar zeer geschikt voor den bouw, bijv. van katoen, vooral wanneer men van de besproeiing door middel van kleine kanalen, wat gemakkelijk geschieden kon, wat meer werk maakte. Prachtige kudde geiten en ezels weidden op de westelijke heuvels. Eindelijk kenmerkte zich de streek nog door een groot getal gomboomen en door vele dorpen.

De werkzaamheden van gemeld komiteit zullen nu eene nieuwe aandrijving bekomen, dewijl Schweinfurth er in gelukt is den markies de Compiègne, den gekenden reiziger in westelijk Afrika, en die onlangs zijne tochten wetenschappelijk beschreven heeft, het secretarisschap te doen aannemen. De markies is reeds naar Egypte vertrokken.

Men moet erkennen dat Engeland zijne uitvinders en mannen van onderscheiding in verschillende nuttige vakken, goed beloont. Daar ten minste geeft men den kunstenaar of uitvinder zóóveel geld dat hij leven kan en zich onbezorgd aan zijne wetenschap

of wat dan ook, overleveren. Op het vasteland geeft men aan zoo iemand een zilveren kruis aan een rood lint, waarvoor geen enkel bakker hem een tweecents-broodje geven zou. Onlangs heeft men nog gezien hoe de Engelschen kapitein Webb, den beroemden zwemmer, behandelen. Men stelt zich niet tevreden hem overal feestelijk te onthalen, maar men heeft een fonds gesticht, het Webb-fonds geheeten. Voor het ingezamelde geld zal men eene sleepboot - niets meer of minder dan dat - aankopen, deze aan den kapitein ten geschenke geven, zoodat Webb voortaan een onbezorgd leven leiden zal. Herinnert ge u, lezers, dat in Frankrijk de uitvinder van de stoomschroef geruimen tijd voor schuld in de gevangenis verbleef, en dat niemand er aan dacht hem daaruit te verlossen? Het waren zelfs de engelsche dagbladen, die er schande van spraken dat zoo'n man in de gevangenis zat voor schuld van..... eenige franks, en het is aan deze dat het denkbeeld om hem vrij te koopen, eindelijk ontleend werd. Na hunnen dood worden uitvinders..... soms..... vereerd; in hun leven lijden zij niet zelden honger, zitten in de gevangenis of worden door diegenen, welke later door hen rijk worden, voor 'zinneloos' gescholden.

Men kent de geschiedenis der uitvinding van de boekdrukkunst, die men ten onrechte aan Guttenberg, een Duitscher, toeschrijft, terwijl die Guttenberg heel eenvoudig een dief is, welke met uitvinding en gereedschap uit Haarlem naar Duitschland overstak, en alzoo zich eene uitvinding toeëigende, die wij aan Laurens Koster te Haarlem te danken hebben. Een geleerd kloosterling, pater Matteoli, Italiaan van oorsprong, heeft te Parijs een handschrift aangebracht, meldende dat dezelfde Guttenberg te Mentz vervolgd werd voor eenen moord in 1422 gepleegd op een zijner ooms. Na eene langdurige opsluiting werd de plichtige losgelaten. Na den diefstal den moord! Voorwaar, de drukkunst zou in Guttenberg een eerlijk vader gehad hebben!.... Het handschrift van Matteoli zal, denkt men, in de nationale bibliotheek aangenomen worden.

Een andere misschien zeer belangrijke ontdekking werd dezer dagen in de dagbladen aangekondigd: 'Uit Milaan wordt gemeld, dat de dokter Arthur Wolunski verschillende door Galilei geschreven stukken heeft ontdekt, welke zich niet in de Palatijnsche verzameling bevinden en voornamelijk betrekking hebben op de onderhandelingen met de spaansche regeering voor de toepassing der methode van Galilei, om zich in de scheepvaart van de lengtemeting te bedienen. Toch hebben de gevonden handschriften betrekking op de reis van Galilei naar Rome in 1624, toen hij aan paus Urbanus VII hulde ging bewijzen.' Dat die brieven het licht zien, is ons verlangen; zij zullen misschien bijdragen om de zoo vervalschte geschiedenis van Galilei te recht te brengen.

De wandelende jood.

Ik had voor mijn geringe stulpe
Een bank van klei en mos gewrocht.
Een jongling kwam; hij vroeg geen hulpe,
Maar vroeg of hij wat rusten mocht.
Zijn stemme klonk als zoete akkoorden,
Maar uitgeput scheen gansch zijn kracht;
Ik had voor hem slechts barsche woorden,
En joeg Hem weg, die vrijheid bracht.

Hij trok door Isrel, onbesproken,

Verspreidend troost door heel het land;
Der slaven juk had hij verbroken
Tot schrik van iedren dwingeland.
En al de volkren, die hem hoorden,
Bevonden hem zoo hemelsch zacht;
Ik slechts sprak hem in barsche woorden,
En joeg Hem weg, die vrijheid bracht.

Verblinde, klonk zijn woord mij tegen,
Voort, voort! om nimmer stil te staan;
Rust zal ik vinden op mijn wegen,
Terwijl gij rusteloos zult gaan.
Van toen af trek ik van het noorden
Naar 't zuid met steeds vernieuwde kracht,
Omdat ik sprak in barsche woorden
Tot Hem, die ons de vrijheid bracht.

Geen rust, geen slaap! In 't diep der zeeën
 En op der hoogste bergen top,
 Vroeg ik een eindpaal aan mijn weeën,
 Of zocht de wreedste monsters op.
 Geen dood voor mij op 's aardrijks boorden;
 Geen stervling zelfs aanhoort mijn klacht,
 Omdat ik sprak in barsche woorden
 Tot Hem, die ons de vrijheid bracht!

Hoe vaak ben ik in legertrossen,
 Te midden van het doodend schroot,
 Of onder 't trappelen der rossen
 Den dood gaan zoeken die mij vlood!
 Geen roer, geen lood dat mij wou moorden,
 't Metaal op mij verloor zijn kracht,
 Omdat ik sprak in barsche woorden
 Tot Hem, die ons de vrijheid bracht.

Gij, rijken, die met wreede harten
 Den arme van uw deur verjaagt,
 Vreest dat de Heer met bittere smarten
 U soms gestrengte reekning vraagt.
 Gij ziet hoe ik in 's werelds oorden
 Moet dwalen, nooit mijn leed verzacht,
 Omdat ik sprak in barsche woorden
 Tot Hem, die ons de vrijheid bracht!

St. Truiden, 23 8ber 1875.

AUG. SNEYERS.

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den jare 1576, door August Snieders.

IX.

In Schermershof.

Er heerschte aan de vlakte, welke het kasteel van de stad scheidt, eene ongeloofelijke drukte; doch orde was er juist niet te vinden; want de waalsche soldaten van Havrech en Egmont, verlieten telkens het werk, daarin voorgegaan door hunne officieren; zij slopen de beste huizen binnen, niet alleen om er een veilig nachtverblijf te vinden, maar ook om er te rooven en te plunderen.

Krijgstucht was inderdaad aan die soldaten vreemd.

Messire de Champaigney moest ze nogmaals, met het bloote rapier in de vuist, buiten de huizen jagen; hij moest verder voor het bivak onder de opene lucht zorgen, en een oog slaan op de levensmiddelen, die ruimschoots uit St.-Michielsabdij werden aangevoerd.

Na al die koortsachtige zorgen, keerde de gouverneur naar Schermershof terug, waar hij, onder eigen leiding, eene batterij geschut had doen plaatsen, welke geruimen tijd met goed gelukken, het vuur van het kasteel beantwoord had.

Het moet gezegd worden, de gouverneur kende zijnen plicht; doch helaas! bij vele andere oversten werd deze gansch over het hoofd gezien. De soldaten der Staten waren van niets voorzien, waren niet behoorlijk ingericht, en men telde daarenboven een groot getal schuimers in de gelederen. Bij de officieren heerschte veel achteloosheid en tusschen de stedelijke overheden zelf, ontbrak het niet aan verraders.

De werken werden dan ook slecht bewaakt en zekere schepenen gaven niet zelden het sein der moedeloosheid. Markies van Havrech en zijne edellieden bleven schier zorgeloos in het maken van verkenningen, rondom de stad en het kasteel, ten einde zich te vergewissen of, volgens de onderschepte brieven, de huurtroepen inderdaad in aantocht waren: - kortom, messire de Champaigny wist dit alles, begreep alles in den vollen zin des woords en vreesde ook het ergste.

Wij vinden hem, teruggekeerd van eene nieuwe uitdrijving der waalsche plunderaars en eene verkenning langs de zijde van St.-Jorispoort, waar de verraderlijke Van den Ende post hield - wij vinden hem in Schermershof, waar de gouverneur onder de hooge en breedgetakte boomen, beschermd door eenen muur en eene zwakke verschaning, zooals wij zegden, eene batterij met eenige kanons had opgeworpen.

Van daar antwoordde men op het hevig geschut van het kasteel, hetwelk bij den helderen maneschijn nog altijd tegen den aarden wal donderde, en van tijd tot tijd ook een gloeienden bal, suisend en krakend, door de naakte boomtakken van Schermershof wierp.

Hoe kort dan ook de worsteling geduurd had, was de verwoesting reeds groot. Immers, vele takken hingen gebroken aan de boomstammen of waren op den grond gevallen; de grond was door kogels omgeploegd; de muur deels weggeslagen; de loots, in den hof gebouwd, doorschoten, de glasvensters waren verbrijzeld, het dak was doorboord, en het bloed op den grond toonde wel aan, dat men dooden en gekwetsten telde.

Op den grond en op eenige stappen van het kanon, lag eene menschelijke gestalte, in eenen mantel gewikkeld. De man sliep vast en diep. Boven hem, op den afgebrokkelden muur en eenigzins in de schaduw verborgen, stond messire de Champaigny. Hij staarde over de heuvelige vlakte, die hem van het kasteel scheidde, op het kasteel zelve, of op den onvoltooiden wal.

Het kasteel zweeg nu, de vlakte was slechts door twee of drie gloeiende en rookende punten verlevendigd: het waren de puinhoopen van een in brand gestoken molen en een paar huizen. Beneden den wal, langs den stadskant, woelden nog altoos de gilden, de burgers, de moedwillige Walen; deze dronken, zongen, tierden en gingen de omliggende taveernen in en uit.

Men had bivakvuren willen ontsteken, doch messire de Champaigny had deze doen uitdooven, omdat zij een juist mikpunt voor die van het kasteel zouden geweest zijn. Van tijd tot tijd hoorde men eene schildwacht het *qui vive* roepen, ofwel klonk in de verte aan Kroonenburg, een trompetsignaal, dat eerst te midden van den wal en daarna aan de Beggijnenstraat en het Schermershof herhaald werd, ten teken dat men tegen allen onverhoedschen aanval waakte.

In die schijnbare rust, welke de gouverneur met veel aandacht gadesloeg, hoorde hij langs den kant van den ingang van Schermershof, de duitsche schildwacht het *werda* roepen, en na eenige oogenblikken naderden twee vrouwelijk gestalten, die elkander stevig bij den arm vasthielden.

De gouverneur sprong van de hoogte des muurs en over den slaper heen; hij naderde de twee vrouwen, welke door een mannelijken persoon waren opgevolgd. Inderdaad, de twee vrouwen schenen minder aan het gevaar te denken dan hij! De hof, dien men

als het ware ledig dacht, begon nu te leven; want hier en daar zag men tusschen de boomen gestalten dwalen. Een dezer naderde snel den gouverneur en zegde met eenige drift:

‘Mevrouw de Gattarina is daar!’

‘Hoe, mevrouw de Gattarina?’ en de gouverneur ijlde vooruit en toen hij bij zijne zuster gekomen was, en mejuffer Gertruda en haar vader herkend had, riep hij wel wat verwonderd uit:

‘Gij allen hier?’

‘Och, wij hebben een zoo benauwdten avond doorgebracht, dat wij ons niet meer konden weerhouden eene kleine verkenning te komen doen, zoodra wij het kanon niet meer hoorden,’ zegde mevrouw de gravin.

‘Goeden avond, Gertruda, goeden avond, heer Sedgraves!’ viel de gouverneur in, en reikte den laatste de hand.

‘En dan.....’ hervatte mevrouw.

‘Waart gij tamelijk ongerust, niet waar, en wilde onze lieve Gertruda wel eens weten waar haar verloofde verstoven was.’

Het meisje glimlachte, doch die glimlach had iets droevigs.

‘Wel jammer dat hij niet hier te zoeken is,’ hervatte de gouverneur. ‘Om hem op dit oogenblik te vinden, zou men de Nieuwstad moeten ronddwalen. Wees echter gerust, kind-lief, ik weet dat hij wel vaart.’

‘Hemel, welke verwoesting!’ riep mevrouw Margaretha uit, terwijl zij de neêrgeslagen takken, de verbrijzelde ruiten, de doorschoten loots zag. ‘Maar, Frederik-lief, er is hier wel degelijk gevaar.’

‘Gewis, en daarom juist moet gij uw bezoek niet lang maken. Indien die van 't kasteel wisten.....’

‘Kom, kom, gevaar! Waar mijn achtbare broeder is, kan ik ook zijn!’ zegde mevrouw glimlachend.

‘Wat heldenmoed!’ hervatte insgelijks glimlachend de Champaigney; doch niettegenstaande die fiere woorden, drong mevrouw zich dichter en gillend bij haren broeder, want een der doorgeschoten takken, die aan een vezel had hangen te bengelen, viel krakend en ratelend naar beneden. ‘Hoe, zijt ge nu reeds bevreesd?’ voegde de gouverneur er lachend bij. ‘Nu, nu, gij hebt voor het oogenblik niets te vreezen. Komt nu langs hier; blijft in de schaduw, klontert langs hier naar boven.....’

De twee vrouwen stonden op de plaats waar wij den gouverneur eerst aantroffen; zij staarden over de vlakte, over den wal, die tachtig roeden lang, zich tusschen stad en kasteel uitstreckte.

‘Hemel!’ zegde Gertruda met bevende stem, ‘daar ligt een doode!’

‘Toch niet, 't is een slaper,’ antwoordde de heer de Champaigney. ‘'t Is ridder Jehan van Varick. Wat trouwe borst is die jongen! Wat heeft hij diensten, onmetelijke diensten bewezen! Hij toch riep de poorters te wapen; hij moedigde het werk aan; hij stelde zich stoutweg bloot aan de kogels van het kasteel! Aan het hoofd van eenige burgers, sloeg hij eene patrouille van het Maranennest achteruit, en eindelijk voegde hij zich hier bij mij, en bediende met mannenmoed onze kanons!’

‘Arme jongen!’ zegde mevrouw de gravin en ook de oude heer Sedgraves had een woord van hartelijke toegenegenheid voor den jongen ridder; maar Gertruda zweeg.

In de schemering was het onmogelijk te bespeuren, hoedanig de uitdrukking van haar gelaat was; zij staarde eene poos nadenkend op den slaper.

‘En nu slaapt hij, als een echt soldaat, op den harden, kouden grond,’ sprak de gouverneur voort. ‘Ik heb altijd gedacht dat Jehan van Varick een melkbaard, een

kinderachtige droomer was, maar neen! hij is een knaap met stalen wil, stalen vuist en stalen hart.'

De gouverneur hield echter op; hij herinnerde zich plotseling de betrekking, die er tusschen den slaper en Gertruda bestond of bestaan had, en vooral den aanval op Allerzielendag.

'Waren allen zooals hij!' zegde messire de Champaigney nog; 'maar door die waalsche troepen van Havrech en Egmont binnen de stad te laten, hebben wij ons zelve met een wezenlijken kanker geslagen. Die Walen zouden plunderen evenals de Spanjaards! Met gevaar van mijn leven, heb ik hen dat reeds moeten beletten.'

'Ja, dat karakter is den soldaat eigen,' liet er Sedgraves op volgen, inderdaad om iets te zeggen, want de plaats waar hij zich bevond, was juist voor hem niet geschikt om veel scherpzinnigs te zeggen.

'Allen,' zegde de gouverneur, 'zijn belust op de rijkdommen die in Antwerpen opgestapeld liggen, en begrijpen niet wat zij aan het land verschuldigd zijn. Goddank! onze poorters zijn voortreffelijk gestemd en de troepen van graaf von Eberstein met den besten geest bezield. Enkel,' en de gouverneur sprak fluisterend, 'ik vrees dien Van den Ende. Dat is, bij mijn ziel, een falsaris.....'

'En wat denkt gij van den nacht?' vroeg mevrouw Margaretha.

'Die zal rustig voorbij gaan; binnen dit en eenige dagen zal het kasteel niets wagen. Indien de hulptroepen aankomen, zal men nog eene gunstige gelegenheid afwachten om aan te vallen, en wanneer de volgende nacht duister is en de wal kan voltooid worden, zullen wij wel in staat zijn weêrstand te bieden.'

Meende messire de Champaigney alles wat hij zegde? Dat is sterk te betwijfelen; men verliet de plaats, waar men een oogslag op wal, vlakte en kasteel had gegeven, en keerde onder de boomen van den hof terug.

Gertruda was de laatste; bij den slaper gekomen, hield zij eenoogenblik stil en voortgaande, wendde zij nogmaals het hoofdje om, en boog zich eenigzins over hem heen. Ja, zij stelde belang in Jehan van Varick, zelfs een belang dat haar op dit oogenblik diep in het hart greep.....

Wij zullen het hart van Gertruda niet doorgronden; ook men geeft er ons den tijd niet toe. Op den donkeren wal van het kasteel verscheen als het ware sluipend een licht; het kanon brandde plotseling los, en terwijl er een oogenblik eene vurig verlichte wolk over de vlakte dreef, sneed een kogel pletterend en krakend door het geboomte in Schermershof, wierp eenige takken naar beneden en viel sissend en woelend in de aarde.

Met een scherp gil namen de twee vrouwen en de heer Sedgraves de vlucht, en dewijl messire de Champaigney niet anders dacht of het vuur werd andermaal geopend, geleidde hij de bezoekers snel naar den ingang, en lachte met den heldenmoed van Margaretha. In den hof waren de knechten en burgers, welke de stukken bedienden, spoedig in beweging; men maakte zich gereed om te antwoorden.

Jehan was wakker geschoten en driftig recht gesprongen; hij had eenige oogenblikken noodig om den toestand te verkennen.

Zoo plotseling uit den droom geschud worden! Toen hij onder het kanon te slapen lag, droomde de jonge van Varick van Gertruda; hij zag haar in zijnen slaap; zij stond dáár op een stap afstand van hem verwijderd; zij boog zich zelfs over den slaper heen, legde hare hand op de plaats waar zijn hart klopte, als om zich te vergewissen dat het nog altijd voor haar klopte....

De droom was meer waarheid dan hij het denken mocht; voor Jehan echter was en bleef het niet anders dan een droom.

Nog dreef de rook door de naakte takken der boomen, alsof er een witte sluier door heen vlotte; men wachtte een tweede schot; iedereen verbeidde het bevel dat de gouverneur, die in de schaduw en op den wal stond, geven zou. Een wenk, en de lont zou neêrstrijken en het vuur regelmatig voortgezet worden. Die van het kasteel hadden echter slechts een spottenden nachtgroet willen afzenden.

Tusschen het geboomte, maar nog in het licht der maan, stonden twee gestalten, eene mannelijke en eene vrouwelijke. De laatste was in 't wit, de eerste in 't zwart gekleed. Wij herkennen onmiddellijk den pastoor van het gasthuis, Volkert, en in de witte vrouw, zuster Bertha. Beiden ook wachtten blijkbaar, naar de al of niet voortzetting van het kanongevecht.

BEELDEN UIT HERZEGOWINA.

Op den wal van het kasteel heerschte echter weêr rust, en de Champaigny daalde van zijn standpunt neêr, deed zich door eene schildwacht vervangen en keerde in Schermershof terug.

De eerste personen welke hij daar ontmoette, waren de priester en de non.

‘Nogmaals hier!’ zegde de gouverneur. ‘Gode zij dank, ditmaal hebben wij noch dooden, noch gekwetsten. Voorwaar, gij beiden zijt goede soldaten: immers, op den eersten trommelslag zijt ge tegenwoordig. Indien iedereen zóó zijnen plicht begreep!’

‘Uwe Genade is wel goed!’ antwoordde pastoor Volkert, bedeesd; ‘maar het is onze plicht herwaarts te komen.’

‘Plicht, plicht,’ zegde de gouverneur; ‘dat is een schoon woord, doch het wordt niet altijd in praktijk gebracht. Zuster Bertha, de woorden die ge op Allerzielendag-avond, tot de vriendin uwer jeugd, tot mejuffer Sedgraves, gesproken hebt, worden maar al te spoedig waarheid. Bid, bid veel, voor deze arme stad!..... Heeft een der kogels van het kasteel het huis van Burk niet in brand gestoken?’

‘Inderdaad!’ antwoordde de zuster.

‘Er waren kinderen in het huis van den wapensmid.....’

‘Die zijn gered.’

‘Dank zij zuster Bertha,’ voegde de pastoor er snel bij.

‘God moge het u loonen, zuster!’ en bij het uitspreken dezer woorden was de stem van de Champaigny, diep ontroerd. ‘In alle geval, houdt u beiden wat ter zijde. Die van ’t kasteel zijn juist niet erg te vertrouwen, en een blinde kogel doet geen onderzoek naar de plaats waar hij zich neêrslaat’

De gouverneur wilde heengaan; doch plotseling keerde hij zich om, en zich andermaal tot de twee personen richtende, zegde hij:

‘Ik denk niet dat wij uwe diensten voor het oogenblik nog noodig hebben; het wordt laat en de nacht is frisch, eerwaarde! Overigens, het zijn die heeren van het kasteel zelve, die de goedheid hebben de zalvers en heeler der wonden, welke zij slaan, op te roepen. Hun kanon verwittigt u immers!’

‘Is die verwijdering een gebod van Uwe Genade?’ vroeg de pastoor.

‘Geenzins, geenzins. Handel naar welgevallen.’

Messire de Champaigney had aan den jongen ridder Jehan van Varick, het toezicht over de kanons in Schermershof opgedragen, en ging nu andermaal den wal, in zijne geheele lengte, inspecteeren.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 13]

TERUGKEER UIT RUSLAND.

Terugkeer uit Rusland. (Schilderij van Prof. Emm. Vanden Bussche.)

Toen wij de zalen der laatste tentoonstelling te Brussel bezochten, betreurden wij het gemis aan nieuwe gedachten in de genre-schildering, de zoo weinig kunstrijke keuze in het vak der historie. Inderdaad, in zake van historie zien wij gedurig den kunstenaar stilstaan bij dit of dat theatraal onderwerp: eenige glinsterende costumen, eenige min of meer stijf uitgestrekte armen en beenen, eenige wijd opengespalkte oogen - kortom, eene opera-scène zonder ziel, zonder eigenlijk leven, zonder scheppingskracht.

't Is dat onze schilders zoo zelden denkers, zoo zelden scheppers zijn en de ziel der geschiedenis weêrgeven, zooals Gallait, in meer dan een geval, meesterlijk gedaan heeft. Weinige, zeer weinige schilders toonden, in de laatste tentoonstelling - die vooral arm, doodarm aan gedachten was - dien verheven weg te kennen. Onder die weinigen telden wij met voldoening, een antwerpsch schilder, leeraar aan de koninklijke Akademie, den heer Emm. Vanden Bussche, die ons Napoleon's terugkeer uit Rusland, op eene treffende wijze voorstelde.

Emm. Vanden Bussche, en dit blijft ontwijfelbaar, is dichter; hij heeft ons reeds meer dan eens getoond, dat hij denkt en, hetzij hij de pen voert of het penseel, zijne denkbeelden in dichterlijke vormen weet uit te drukken. Ziedaar eene gaaf die velen hem moeten benijden! Hij toch is niet verplicht de poëzie te loochenen, zooals bij sommigen de mode is, omdat zij zich onmachtig gevoelen haar te kunnen bereiken. *Impuissance de l'art*, zegde Wiertz. Het is dan ook wenschelijk dat onze voortreffelijke kunstenaar, dit nimmer uit het oog verlieze, zich nooit aan zielloos paradewerk bezondige, maar immer gebruik make van die schoone en rijke gave, die God hem in het hart legde - van het dichterlijk gevoel. Zijne eerste onderwerpen getuigden daarvan en de bijval dien hij bekwam, was groot; toen hij de poëzie in eenige latere onderwerpen meer op den achtergrond stelde, zwegen de toejuichingen en zij werden weêr levendig voor zijn Napoleon, in de tentoonstelling van Brussel - al deed men dan ook dáár het officieel goud niet voor den kunstenaar blinken. Overigens, is Vanden Bussche minder kunstenaar omdat hij die onderscheiding, dien gouden penning, niet bekomen heeft?

Wij hebben lang, zeer lang op dat prachtige schilderstuk gestaard; gansch dat ijselijk en bloedige drama van 1812 dreef in panorama en in onze verbeelding voor ons heen. Moskou, in het midden van een onmetelijk sneeuwveld - een doodskleed dat zijne plooiën rond de fransche soldaten ongenadig toesloeg - stond in vollen brand en dreef den overweldiger, welke de Godheid op haren troon zou hebben durven uitdagen, als een gevloekte naar de grenzen terug, of liever terug naar de Berezina, waar de Russen, koel en ongenadig rekenend, bepaald hadden dat het graf der fransche grootheid wezen zou. Toen den 18 oktober Napoleon Moskou verliet, richtt'en Wittgenstein links, Tchitchagof rechts hnnne legers op de Berezina, om dezer overgangen te bezetten, terwijl een ontelbaar leger de Franschen naar dat graf heenzweept. Den 22 november was Napoleon slechts drie dagen marsch meer van Borissof; de redding was nabij. Helaas, hij ontving het bericht, dat dit punt reeds den vorigen dag door de Russen bezet werd. De keizer was woedend; hij stampte met zijnen stok op den staalharder grond, wierp een grammoedigen blik ten hemel en riep: 'Is het dan dáár boven geschreven, dat wij niets meer zullen begaan dan misslagen!' Ja, het was dáár boven geschreven. De dagen van den dwingeland waren geteld, zoo als die geteld zijn van alwie zich tegen de eeuwige wetten durft verzetten.

Gansch dat leger, zoo schitterend, zoo moedig, zoo bedwelmd door eene lange en ontelbare rij overwinningen, was op den terugtocht als uit elkander geslagen. De kolom van Moskou, zegt de Ségur, behalve 7000 man, was als eene lange rij spoken, met lompen en stukken tapijt bedekt; de voeten met voden omwonden, met bleek, uitgemergeld gelaat, rond welk de wild verwarde baard groeide; zij hadden geen

wapens meer, en plonsten als een troep bannelingen door de sneeuw. Vooruit! wat viel bleef liggen; men luisterde ten slotte niet meer naar het gekerm der ongelukkigen: het was alsof de harten der soldaten zelfs bevrozen waren. De weg van Moskou tot aan de poolsche grenzen was door doodgevrozen soldaten afgebakend; dāt waren zijne handwijzers.

Hoe legde Napoleon dien weg af? In een oude en ellendig overdekte sleê, in welke hij eene plaats gaf aan maarschalk Ornano. Daarin gezeten, bleek van koude, ellende en ontroering, vloog hij over het sneeuwveld heen, tusschen die eindeloos lange linie van lijken en stervenden door, alsof hij zelf een spook geworden, de spoken voor 't laatst in revue passeerde. Bij die wapenschouwing hoorde men echter geen veldmarsch, geen blij trompetgeschal, geen jubeltonen, neen! een vloek kon hem nagezonden worden; een kreet van 'leve de keizer' uit een stervenden mond opgaan; doch een en ander werd versmacht onder het geklons der paardenhoeven, het suisend ijlen der sleê. De keizer heeft geen tijd naar dat alles te luisteren, te groeten of te antwoorden! Sterve wat valle, wat bekommert hij zich om eenige soldaten! Te Parijs gekomen, en met den voet op den grond trappend, zal hij nieuw kanonvleesch doen te voorschijn komen! Vandaag, op zijne vlucht, heeft hij, voorwaar, wel aan iets anders te denken! Immers, Napoleon beseft reeds den misslag dien hij, bij het ondernemen van den tocht naar Rusland, begaan heeft; hij weet welke fout hij pleegde, niet alleen in het beramen van den tocht zelven, maar nog toen hij zich twee vijandelijke kabinetten, Oostenrijk en Pruisen, in den rug zette, die bij den geringsten tegenslag zouden bijdragen tot zijnen val; hij weet dat iemand zooals hij, die de wereld aan den bijval heeft gewoon gemaakt, geene fout mocht begaan - en nu, de fouten waren daar, hij bekende het zelf, en zij schakelden zich als eene lange en bloedige ketting aan elkaar.

Nu is hem de tijding toegekomen dat, gedurende zijne afwezigheid, in Frankrijk eene samenzweering tegen het keizerrijk is uitgebarsten. Malet, een generaal met republikeinsche gevoelens beziel, had schier alleen de oproerwaan opgestoken, en in weinige uren reeds een aanzienlijken weg afgelegd. En dat had men *durven* wagen in zijne afwezigheid! Men had de vuist *durven* opheffen tegen hem, die meende dat men zelfs aan iets dergelijks nog niet zou *durven denken*..... Zou hij dan geene godheid zijn, zooals hij zich zelf waande?.... De sleê vliegt over het besneeuwde veld. De ruiter, die voor postiljon dient, is nog vol levenskracht; de paarden zijn nog vurig en hollen nog voort als de wind. Napoleon zit beweegloos als een beeld, maar als een denkend beeld, in de sleê: hij denkt aan zijne misslagen, aan zijne neêrlagen, aan zijne vallende ster, aan dien stoutmoedigen Malet. Hij ziet niet rechts of links, en echter links van hem rijst eene akelige, eene verschrikkelijke groep soldaten voor hem op. Daar, leunend tegen een kanon, staat eene groep bevrozen en stervende soldaten: een voltigeur, een grenadier der garde, die den keizerlijken arend omklemt, een kurassier; aan den voet van het kanon ligt eene marketentster en in haren arm sterft een jonge tamboer..... Op, tamboer, rich u op, de keizer is daar, slaat den veldmarsch! Op, voltigeur, presenteer het geweer! Kurassier, bewijs de militaire eer en doe uwen sabel bliksemen, en gij, garde, hef nog eens uw 'leve de keizer' aan!.... Niemand verroert zich; de keizer is voorbij gevlogen en heeft niets gezien.....

Het tafereel, door den heer Vanden Bussche ten toon gesteld, geeft prachtig den indruk weêr, dien het doorgronden van deze episode bij den denkenden lezer,

achterlaat. Het landschap is doodsch, ijzig, akelig; beneden een uitgestrekt sneeuwkleed, boven eene loodgrauwe lucht in welke eene bende roofvogels, die op de lijken komen azen, rond drijven. De schildering is breed, de kleur krachtig - kortom, die schilderij zal den toeschouwer in het geheugen blijven, en in de kunstloopbaan van den schilder dagteekenen - en dat zegt iets. In de groote, treffende bladzijden der geschiedenis toont Vanden Bussche zich thuis. Hij creëert, dat is hij geeft den geest der geschiedenis meesterlijk weêr, en 't is een geluk voor ons eenige oogenblikken langer dan wij gewoonlijk doen, voor dit werk vertoefd te hebben: - voorwaar, 't is een echt kunstwerk, dat de gravure nimmer in zijnen waren glans zal kunnen weêrgeven.

Brief uit de residentie.

Vraag geen uitlegging over die teekening, lezer: het aanschouwen alleen zal u te recht wijzen en u zeggen, dat er inderdaad veel goed nieuws in den brief uit de residentie, en door den afwezigen zoon geschreven, staan moet. Ieder der personen speelt eene voor den lezer merkwaardige rol in het huiselijk tooneel en draagt voortreffelijk bij tot het samenknopen van het geheel.

Kersnacht.

't Is Kersnacht. Ik ken geen tijdstip in het jaar, geen feest tusschen al de indrukwekkende feesten der Kristenen, zoo schoon als dien nacht, wanneer de klokken onzer kerken, wanneer de stemmen onzer priesters verkondigen: 'Hallelujah, de Heiland is geboren.' Wee hem, die al de poëzie van dien dag niet gevoelt; die op dat oogenblik niet beseft, dat er tusschen de aarde en den hemel, tusschen den mensch en de Godheid een nauwe band bestaat, een band van liefde en geluk, welken de boosaardige worm, die men mensch noemt, vaak moedwillig verscheurt! Wee hem, die op dezen dag niet gevoelt, hoe zoet het is dien band heraan te knopen, indien moedwil hem verbroken heeft!

Is het niet verwonderlijk, dat in VlaamschBelgië, het land met zooveel dichterlijke traditiën, met zooveel godsdienstig gevoel - wat de tijdgeest dan ook raze - is het niet verwonderlijk, dat wij het vieren van dien dag, buiten onze kerken, zooverre hebben kunnen vergeten? Andere landen, minder katholiek dan het onze, hebben dit feest in eere gehouden in hunne huisgezinnen, en wij spreken niet van Engeland, waar de geboorte van Kristus, eene heidensche bras- en smulpartij geworden is.

Het is vooral de fransche omwenteling op 't laatst der verledene eeuw, die ons vele van die prachtige en dichterlijke overleveringen heeft ontnomen, en diezelfde geest die in zekere partij voortleeft, doet haar best om ons volk meer en meer te ontmunten, het zijn eigenaardig karakter af te nemen en dien kristelijken stempel uit te wisschen, die ons de beschaving gaf welke wij genieten - kortom, in plaats der vroegere en met den geest des kristendoms doortintelde feesten, inderdaad heidensche gebruiken in de plaats te stellen.

Hebben wij in ware beschaving, in veredeling, in zedelijkheid gewonnen, sedert die verminking onzer traditiën? Wel verre van daar; wij dalen in opvoeding, in diepte van gedachten, in levenswijsheid, in zedelijkheid en zelfs in fatsoen. Hoe meer de mensch zal afwijken van den alouden geest onzer vaders, hoe ruwer, baldadiger,

zinnelijker, wellustiger, heidenscher hij worden zal, hoe meer den geheele samenleving den afdruk van dien heidenschen stempel zal dragen.

De mensch houdt op onderworpen kind te zijn; hij is een trotsch, laatlunkend, verwaand wezen, dat zich zelf godheid denkt, en van dat oogenblik heeft hij zelf alle wezenlijk levensgeluk verbrijzeld en zich eene bron van rampen geopend.

Wil de Vlaming zijn eigenaardig karakter behouden, hij moet niet alleen zijne taal, hij moet ook zijne aloude zeden en gewoonten voorstaan, behouden, heropbeuren en in zijnen huiskring weêr doen bloeien, opdat zijne kinderen deze zeden en gewoonten, aan de hunnen overbrengen. Verwaarloost hij dit te doen, dan zullen weldra nieuwe gewoonten de oude vervangen en het volk in zijn levensbestanddeel gedood hebben.

Het huis.

(Vervolg en Slot.)

In dezelfde amerikaansche landstreek, op den Orénoque, die in haren loop van vijfhonderd mijlen, den Staat Venezuela doorsnijdt, kan men nog andere wonderlijke woningen opmerken.

Deze rivier heeft, op zekere tijdstippen, overstromingen, die veel breeder en dieper zijn dan die van den Nijl.

Eene kleine indiaansche stam, op den oever van dien grooten stroom woonachtig, wil zich van dezen niet verwijderen. Hoe wonen zij daar, als de oevers overstroomd zijn?

Deze Indianen maken een gansch eigenaardig huis. Zij graven niet in den grond gelijk onze metsers, ten einde daarin grondslagen te leggen; zij slaan geen paalwerk in het zand, gelijk de bewoners van Maracaïbo: - zij kiezen vier palmboomen, vierkant geplaatst, en ziedaar hun paalwerk.

Aan die vier sterke pijlers maken zij balken vast, om er hunne vloeren op te leggen, en dit zóó hoog, dat het water der rivier deze nooit bereiken zal.

Op dien vloer legt men eene laag klei, welke spoedig door de zon hard wordt en waarop dus, zonder hinderpaal, het keukenvuur kan worden aangelegd.

Een dak van loof, eene hangmat aan twee takken vastgemaakt, en dan nog eene recht oorspronkelijke leer of ladder - dat is een balk met inkapsels van onder tot boven - steunende boven tegen den ingang en beneden in het water, en het werk is voltrokken.

Kome nu vrij de vloed: de Guaranos zitten in hunne luchtwoning, gelijk in eene voortdurende ark.

Aan het verzamelen van levensvoorraad, gedurende gansch de overstroming, denken zij niet; het geeft hun ook niets dat de visschen en de schildpadden, die zij in andere seizoenen zoo gemakkelijk vangen, in den afgrond van den vloed verdwijnen.

Immers naast hen groeit de mauritia, den palmboom, die, als eene wezenlijke voorzienigheid, in alle behoeften voorziet.

Van de bladsteelen dezer reusachtige boomen maken zij hunne bogen en pijlen; van de ribben der bladen vlechten zij koorden, matten en maken zij hunne lichte kleedingstukken; de grootere bladen dienen tot dak voor hunne hutten.

Van den stronk vervaardigen zij hunne vloeren, schutsels en de meeste hunner huisgereedschappen; de vruchten van den palm leggen zij in 't water, dat hierdoor een aangenamen smaak bekomt; uit zijnen stam tapt men een verfrisschend sap, dat, na gegist te zijn, een bedwelmenden drank wordt.

Eindelijk de gemorzelde merg wordt eene soort van sagou, een voedzaam meel, waarvan men koeken bakt.

De mauritia levert aan de Guaranos brood en wijn, kleedsel en al wat er tot het maken van hun huis noodig is.

Deze woningen, aan palmboomen opgehangen, zijn gewis zeer oorspronkelijk; doch de tent is oorspronkelijker.

Noë sliep onder zijne tent, toen Sem en Japhet hem eerbiedig met eenen mantel bedekten; Abraham ontving aan den ingang zijner tent de gezanten des hemels; de Joden plaatsten, tijdens hunnen tocht door de woestijn, het tabernakel in eene tent.

Isaïas, de groote profeet, heeft de tent door verschillende beelden verdichterlijkt. Sprekende van Babylonië, zegt hij: 'Die stad zal tot het einde der eeuwen vernield zijn; de geslachten zullen haar niet zien oprichten; de Arabier zal er zijne tent niet durven planten.'

Op een droefgeestigen toon zegt hij: 'Mijn pelgrimagie is ten einde; hij is wel verre van mij gelijk de tent van den herder.'

De sulamite van het Hooglied roept in haren jeugdigen geestdrift: 'Ik ben zwart, maar schoon als de tenten Cedars.'

De tent, die zwakke schuilplaats van het zwakke leven des menschen, is thans overal; 't is het gedwongen huis van den reiziger in de verre streken en van den soldaat te velde; 't is de toevallige woning van den woudlooper in het Farwest, van den goudzoeker in Australië, van een aantal zwerfstammen, herder- en oorlogsvolken.

Ziehier, ten noorden van Europa, het ras der Laplanders.

Een geleerd professor van Lund, de heer Nilsson, heeft, na lange en geduldige opzoekingen, bewezen, dat de Laplanders vroeger de zuidelijke provinciën van Zweden bewoonden.

Zij werden door een krachtiger, verstandiger ras onderworpen en teruggejaagd in eene doodsche en ijskoude streek, welke zich uitstrekt van de Bothnische-golf tot aan de oevers der IJszee, veel verder dan de standplaats, waar de fransche dichter Renard, in een latijnsch opschrift, verklaarde aan het einde der wereld te zijn.

Voor den Laplander is het rendier eene wezenlijke voorzienigheid, gelijk de waai-palmboom en mauritia dit zijn voor de Guaranos; gelijk de broodboom voor vele volken van de Oceanie; gelijk de buffel voor den Indiaan der westelijke prairieën; gelijk de zeehond voor den Groenlander.

Het rendier geeft den Laplander zijn dagelijksch voedsel; met zijn melk besproeit hij de kleine wilde beziën; van zijn melk maakt hij boter, en dewijl hij slechts een deel van het vleesch gebruikt, verwisselt hij het overige tegen noodzakelijke voorwerpen.

Het vel dient tot het maken van kleëren, de spieren en zenuwen tot het vervaardigen van garen, de hoornen tot verschillende huiselijke voorwerpen; in den zomer draagt het rendier de piketten der tent, in den winter spant men het voor de sleë.

Eene philologische bijzonderheid getuigt het belang, dat de Laplander aan dien kostbaren viervoeter hecht; men zou te vergeefs in hunne taal een wetenschappelijk woord, eene afgetrokken spreekwijze, eene uitdrukking van pracht en wulpschheid vinden; maar zoo'n klein deeltje is er niet aan het rendier, of het heeft zijn onderscheiden naam.

De Laplander houdt zich gedurig met zijne zwerfkudden bezig, die welhaast de lichte dons van mos, hun eenig voedsel, weg grazen.

De meester drijft zijne kudde van weide tot weide, en reist soms des nachts, om ze in den dag te laten grazen. O, wat al droevige tochten! De grond is zoo hard! De hemel is zoo donker! In den winter, eene koude van 30 à 40 graden; in den zomer de plaag der muskieten!

En geen andere schuilplaats dan de tent, samengesteld uit eenige palen, wier punt men in den grond klopt, en welke men met eene grove stof of eene rendierhuid overdekt.

In het midden van die enge omheining, brandt het vuur, samengesteld uit eenig klammig kreupelhout, hetwelk een dikken, walgelijken en verstikkenden rook afgeeft.

Daar zit de Laplander op den grond, zielloos, stilzwijgend, de handen in de breede mouwen van zijne kleedsel gestoken; daar zit hij met een beweegloos gelaat; zijne vrouw maakt middelerwijl den maaltijd gereed of verzorgt de kinderen.

Die arme Laplanders! ik heb ze met eene droefgeestige en toegenegen ontroering gezien, in al het harde van hun werk; in de vreugde, veroorzaakt door eenige droppels brandewijn of eenige blaadjes tabak; in hun doodsche nietsdoen of hunne ziellooze gelatenheid.

Ik heb ze gezien; eens zal men er geen meer zien; hun getal is reeds klein en het vermindert gedurig; men mag de dagen voorzien, in welke er niets zal overblijven van dit vroeger zoo talrijk volkenras.

Sterker en gelukkiger zijn de zwerfzaken in de oostelijke gewesten; zachter is hun klimaat, gunstiger hun bestaan.

Tusschen de Don, de Wolga, de Kaspische Zee en het chineesche meer van Dsaisang, strekken zich die onmetelijke pleinen uit, welke men steppen noemt.

Haar gezicht wekt, evenals het gezicht op den Oceaan, in de ziel het gevoel der onmetelijkheid op.

Haar plantengroei is meer verscheiden dan die der Llanos van Carracas, en der Pampas van Buenos-Ayres.

Enige streken zijn bedekt door welriekende heestergewassen; andere, in gansch hare uitgestrektheid, door graszoden; nog andere door ruwe, vleeschachtige en altijd groene planten; soms ook ziet men van verre ziltige vakken schitteren, niet ongelijk aan mossoorten, en wisselvallig op den kleiachtigen grond verdeeld, gelijk de versch gevallen sneeuw.

Daar wonen een aantal volken, die sedert eeuwen, ten minste grootendeels, hunne oorspronkelijke gewoonten hebben behouden: de Kirghiezen, de Kozakken en de Kalmoecken.

De kibik, dat is te zeggen de tent der Kalmoecken, is dezelfde als in de oude tijden: een eenvoudig houten vlechtwerk rond aan den grondslag, ingekrompen aan den top.

In den zomer is die schuilplaats voldoende om hen tegen de hitte te beveiligen; in den winter bedekt men haar met dikken vilt.

In het inwendige is die woning zoo naakt niet als die van den Laplander; men vindt er koffers; slaapsteden, leêren vaatwerk, op eene bijzonder vernuftige manier vervaardigd en dat hierdoor glansrijk en licht wordt als glas, zonder daarom zoo breekbaar te zijn.

Immers het huisgereedschap moet noch zwaar, noch moeilijk te vervoeren zijn; want in den zomer drijft de Kalmoeck zijn vee gedurig van weide tot weide.

Die landverhuizing geschiedt zeer vroolijk; men vertrekt 's morgens en men kan zonder spijt de plaats groeten welke men verlaat, wel wetende dat men er binnen kort zal terug keeren.

Vrouwen en jonge meisjes gaan luchtig over de vlakte, en zingen onder het afleggen van den weg.

Op eene door den gids vooraf aangewezen plaats, houdt de karavane stil, en in een oogwenk staan al de tenten evenwijdig opgeslagen.

Te midden van allen staat die van het opperhoofd; zij is hooger, ruimer dan de anderen, en in den winter vooral te kennen aan hare bijzondere kleur: immers, hij alleen heeft het recht haar met witten vilt te dekken.

Rondom die woningen grazen kudden, talrijke kudden.

Er zijn Kalmoeks, die niet minder dan 4000 paarden en ontelbare schapen hebben. Het schaap verbeeldt onder hen de munt-eenheid, gelijk eertijds in IJsland de el vadmél; zij tellen per schapen gelijk wij per francs.

Als het kampement voltooid is, gebruikt de Kalmoek, in vrede gezeten, het landelijk avondmaal door zijne vrouw bereid; gaarne drinkt hij zijne tas koumys, de vette melk der merrie, door een zeker fabriekaat, in een bedwelmend likeur veranderd.

Moeilijk begaat de Kalmoek echter eenige overdaad.

De naam van Kalmoek klinkt tamelijk slecht in ons oor, en wekt in onzen geest slechts een droevig denkbeeld op.

Zij die integendeel dien vreedzamen afstammeling der mongoolsche horden, in zijn waarlijk herderlijk leven gezien hebben, roemen eenstemmig zijne deugden: hij is eerlijk en gastvrij, trouw aan zijnen vorst en godsdienstig.

In een kofferke, dat bij zijne legersteê geplaatst is, houdt hij beelden, die hij vereert, opgesloten. Op zekere feestdagen schikt hij ze in zijne tent op een klein altaar en ontsteekt welriekende lampen en kaarsen.

De Kalmoek is een zeer ieverig aanhanger van het lamismus, een zoete en meêlijdende leer. Zijn groot-lama, zijn opperste meester, verblijft op eenen berg in Thibet, met kloosters overdekt.

De Kalmoek is wel overtuigd, dat die godsdienstige souverein geen sterfelijk wezen is, maar een ongeschapen God, die op deze wereld van dit in dat menscheijk wezen overgaat.

Op de grenzen van Perzië, aan den kant van Tarsis, vertoeven de reizigers met eene gansch bijzondere nieuwsgierigheid, in de woning van een ander herderlijk volk: de Yeziden.

Hun oorsprong, niettegenstaande de opzoeken van verscheidene geleerden, is nog zeer onzeker.

Hunne godsdienst is een wonderlijk mengsel van afgoderij en twijfelachtige kenteekens van kristendom.

BRIEF UIT DE RESIDENTIE.

Zij aanbidden een God, die gekruist is om zijne leer te handhaven en die als een lichtstraal ten hemel geschoten is; terzelver tijd aanbidden zij den duivel, dat is te zeggen, den gevallen engel, vroeger de schoonste en de machtigste aller hemelgeesten.

Hij werd van zijnen glans beroofd en veroordeeld om in een vuigen staat te leven, omdat hij Adam bedrogen had; maar door zijn berouw zal hij eens in genade worden opgenomen, en alsdan zal hij zich diegenen herinneren, die hem vereerden, toen hij balling was.

In Perzië treft men ook de Illyanten aan, die nog dezelfde zeden schijnen te hebben als in de dagen dat het land door Alexander overrompeld werd.

In het begin van maart dalen zij in de bloei-

ende en bloemende dalen af, en ten allen kante drijven zij hunne kudden van weide tot weide.

In de maand november keeren zij naar hunne rotsachtige hoogten terug en brengen den winter in natuurlijke grotten of in ruw gebouwde hutten door.

Die verschillende stammen zijn zeer vreedzaam; maar niet allen hebben dat gelukkig karakter en kunnen zich niet aan de regelmatige gewoonten van het landleven gewennen, noch van den opbrengst van hun vee leven.

KERSNACHT.

De krijgsschreeuw, die plotseling door hunne weiden galmt, brengt hen in vervoering en de hoop op plundering doet hen handelen; zoo zijn de Kurden, de Kirghiezen, de Baschkirs.

De Kurden beweren in rechte lijn af te stammen van de luchtgeesten, de Djins; in waarheid stammen zij af van de Carduchi, die stoute krijgers, welke zich zoo krachtig tegen de Tien Duizend verzetten.

Alles getuigt in hen van dien alouden oorsprong, en Xenophon maakte hun portret, toen hij hunne voorzaten afschilderde.

Soms zijn zij druk bezig met hunne kudden en zijn tamelijk tevreden over hun karig bestaan: de melk der geit, het schapenvet en het zwart brood; maar de avonturen van het gevecht zijn zoo ontroerend!

De kleine stad, welke zij, na twee of drie

dagen marsch, kunnen bereiken, heeft een zoo schoon bazaar! De karavaan, die langs hun kamp trekt, bezit zooveel kostbare voorwerpen!

Hoe is 't mogelijk aan die bekoring te weêrstaan! Indien gij hun echter ‘dieven’ noemdet, zouden zij razend kwaad worden; maar gij moogt hen ‘plunderaars’ noemen: dat woord geeft een denkbeeld van worsteling en van eer door den moed.

Waar toch gaat de eer zich nestelen!

De Kurden bewonen eene soort van onzijdig terrein op de grenzen van Turkije, Perzië en Rusland. Te vergeefs trachten Turkije en Perzië die stammen te onderwerpen.

Rusland alleen maakt hen bang; dat land komt gedurig in het hunne vooruit en straft hen voor hunne diefstallen.

Aan gene zij van de Oural verspreidt Rusland denkbeelden van beschaving bij de ruwe Baschkirs; in de steppen van den Don en de Wolga onderjukt het 't woelig karakter der Kirghiezen.

De Baschkirs zijn zooverre gekomen, dat zij houten hutten in hunne weiden bouwen.

De Kurden en Kirghiezen hebben nog geene andere woning dan hunne tent.

De oudste tent is die van den Bedouiën.

Pracht en armoê, herderstooneelen en wreede gewoonten, ridderlijke edelmoedigheid en schandelijke begeerlijkheid - alle tegenstrijdigheden zijn in die beweegbare woning, welke de Arabieren *beith* (huis) noemen, vereenigd.

De tent is tamelijk ruim, overdekt met geitenvellen, en in twee verdeeld door eene gordijn van wit wollen stof; het eene gedeelte is bestemd voor de mannen, het andere voor de vrouwen,

In het vertrek der mannen ligt gewoonlijk een goed perzisch of bagdadsch tapijt; in dat der vrouw is niets sierlijks; daar vindt men keukengereedschappen, zakken voor boter of water en schapenvachten.

De vrouw werkt daar zonder ophouden; zij verstelt de kleêren, breekt het koren, melkt de geit en de kameel, bereidt er het maal, waarvan haar echtgenoot, haar meester en souverein, haar het overschot geeft.

Die maaltijden zijn gewoonlijk oorspronkelijk eenvoudig; 't is brood zonder hevel, gekookte melk, koeken van meel en dadels.

Op zekere feestdagen, of als er een vreemdeling komt, slacht men een lam of een geitje en men drinkt ruimschoots koffie.

Dan ook komt de verteller, die, bij overlevering, de schoonste avonturen kent van Sindbad, den zeeman, van den kalif van Bagdad, van Aladyn en zijne wonderlamp; ook die van Bounaberdi (Bonaparte), den grooten sultan van het franken ras.

Dan komt de zanger die in opgeblazen woorden den moed der helden, de feiten van Antar - den Roeland, den held der araabsche natie - verheerlijkt, of wel de tooverkracht der schoonheid en de bekoorlijkheid der liefde.

Dat is het ideaal der poëzie in eene harde wezenlijkheid.

De vrouw, die achter de gordijn die galante refreinen hoort, begeleid door de scherpe tonen van de rhebaba, waant dat zij nog de witte tanden en zwarte oogappels heeft, door den dichter beschreven.

Helaas, de arme vrouw van het Oosten! De weldaad der evangelie-wet is nog niet tot haar gekomen; het kristendom heeft haar nog niet vrijgemaakt, nog niet veredeld.

Zij is de slavin van dengene, welken zij haren echtgenoot noemt; hij onderwerpt haar aan alle zijne grillen; hij vernedert haar door zijne jaloezie; hij beledigt haar nog meer door zijne hartstochten dan door zijne onverschilligheid.

En als het hem gevalt van haar te scheiden, wordt hij door niets weêrhouden: ‘*ent talek*,’ gij zijt verstooten, zegt hij en zendt haar, zonder eenige andere formaliteit, naar hare bloedverwanten terug.

De Bedouiën, welke de krijgsgzangen hoort, denkt dat hij ook vechten moet. En waarom? Om eene belediging te wreken of om te plunderen.

Dat is een zijner gedurige bezorgdheden, men zou kunnen zeggen een der noodzakelijkheden des levens.

‘De Arabieren’ zegt Burchards, ‘zijn verplicht te stelen of te plunderen. De meeste stammen van Anezen kunnen niet in hunne jaarlijksche behoeften voorzien, met het voordeel dat zij uit hun vee trekken, en weinige Arabieren zouden er in toestemmen eenen kameel te verkoopen, om zich levensmiddelen aan te schaffen. Zij weten bij ondervinding, dat, als zij lang in vrede bleven, hun rijkdom zou verminderen. Oorlog en plundering zijn hun dus onmisbaar.’

Over die gewelddaden maakt de Bedouiën niet de minste gewetenszaak.

Is hij, afstammeling van Ismaël, oudsten zoon van Abraham, door een anderen zoon, niet van zijne voorrechten onterfd?

De rijke domeinen, welke hem moesten toebehooren, kan hij niet bemachtigen; maar is hij niet de koning der woestijn?

Dáár kunnen de turksche pacha's zijne afperzingen niet tegen houden; dáár, op zijn krachtvol paard gezeten, met zijne lange lans in de hand, dwaalt hij rechts en links, plundert de reizigers, berooft en rantsoeneert de karavanen, brandschat eenen bangen stam - kortom, hij stroopt, met eene zalige voldoening, zoowel door list als door geweld, ruimschoots, alsof hij door ieder stuk buit een deeltje van zijn erfdeel terugnam.

Onder zijne tent teruggekeerd, wordt hij weêr een ander mensch.

De driftige ruiter zet zich weêr op zijn tapijt en brengt er lange dagen, slaperig, lui, zielloos en rookend door; de ongenadige dief wordt bewogen bij het verhaal van een ongeluk; hij strekt de hand naar den gebrekkelijke uit, geeft de aalmoes aan den arme en roemt er op, den voorbijganger gastvrij te ontvangen.

Zijne woning is zoo stevig in den grond vastgemaakt, dat zij aan de hevigheid van den Semoun (woestijnwind) weêrstand kan bieden; zij is gemakkelijk genoeg om er den meester, in zijne dagen van luiheid, zachtjes te laten rusten, ruim genoeg om zijne gasten plaats te geven.

Het is de tent van het Oosten, met de stoffelijke ellende en de hartstochten van een onbeschaafd ras; maar met zonnestralen en een lichtenden hemel!

In de poolstreken, waar de hemel zoo somber en de zon zoo bleek is, bouwen de menschen, om zich tegen de koude te beschermen, wonderlijke woningen.

De Eskimo's van Noord-Amerika maken hutten van sneeuw; zij gebruiken noch hout, noch steen, noch klei; zij hoopen enkel de sneeuw opeen, op den hard bevrozen grond, en dat bouwwerk is niet moeilijk.

Een koppel werklieden bouwen in eenige oogenblikken eene rondte van 15 meters omtrek beneden en van 5 meters hoog, die tot nest dient aan verscheiden familiën.

Een der werklieden kapt de sneeuwblokken; de andere stapelt ze regelmatig opeen; boven op het gebouw plaatst hij in de harde sneeuw een stuk doorschijnend ijs.

Dat is het lichtgat van dit winterpaleis; dat is het venster om licht te scheppen; een ander venster of deur is er niet te vinden.

Eene enge opening, op welke een in de sneeuw gegraven tunnel uitloopt, is de moeilijke toegang tot dat verblijf.

Daar, op een voetstuk van sneeuw, staat een pot met vischtraan, in welke onophoudelijk een lemmet, van mos gemaakt, brandt: dat is een van de wetenswaardigste uitvindingen van den Eskimo en zijn kostbaarste meubel in den wreeden winter.

Dat is de lamp die hem verlicht, de haard waar hij zijn eten kookt, de kachel, welke onder het gewelf van sneeuw, eene zoo groote warmte verspreidt, dat hij zich soms van een deel zijner kleêren moet ontdoen.

De vreemdeling kan die drukkende luchtgesteltenis niet verdragen, en nog minder den dikken rook der lamp in eene zoo enge ruimte, waar geen windeke doordringt; noch de uitwasemingen van eenen olie die ranzig is en in brandenden toestand verkeert; noch de reuk van eene stinkende keuken en eenen hoop vuiligheid.

Wel akelig zijn de yourten, de onderaardsche woningen van verscheidene volken ten noorden en ten noord-oosten van Azië, vooral de inwoners van den Aleoutaanschen Archipel van dien wonderlijken archipel, die van de eene zijde zich uitstrekt naar de oevers van de Kamschatka, in Azië, en van de andere naar het strand van Alaska in Amerika.

Als men die verschillende groepen gealigneerd ziet, zou men zeggen dat het de pijlers zijn van eene brug, bestemd om de twee vastelanden aan elkander te verbinden.

Dáár verheffen zich dorre heuvels en vulkanische bergen, op valleien, die door geene landbouwmiddelen vruchtbaar kunnen worden gemaakt.

De zee is schier de eenige hulpbron der Aleoutanen, maar zij weten niet te besparen wat zij hun geeft; de visch, in gunstige oogenblikken gevangen, wordt gulzig en zelfs rauw verslonden, ofwel men verkwist den voorraad, zonder aan den dag van morgen te denken.

Is de vischvangst zonder uitslag of onmogelijk, dan moeten zij de wortels van wilde planten eten.

Hun klimaat is verschrikkelijk koud, en er is noch steenkool, noch turf, noch bosch, noch andere brandwaar te vinden, tenzij wat armoedig kreupelhout en droog gras.

In die afgrijpselijke armoê, zoeken zij in den schoot der aarde, de warmte die zij boven niet vinden: op tien of twaalf voet diepte graven zij eene loopgracht, die zij naar welgevallen verlengen of verbreedten.

Het vreemd hout dat de zee opwerpt dient hun om de wanden van die diepte te schragen en het latwerk te maken dat ze overdekt. Op dat latwerk leggen zij eene laag gras.

Hier en daar is eene opening, op welker rand men eenen balk van boven tot beneden, of eene plank met verschillende gaten legt.

Dat is de voltooiing van het gebouw; dat is de trap langs welken men in de onderaardsche woning afdaald.

Dáár nestelen zich twintig, dertig familiën, bestemd om, onder hetzelfde dak, dezelfde levenswijze te volgen; zij zijn gescheiden van elkander, niet door schutsels, maar door eenige paaltjes in den grond geslagen.

Ieder huishouden heeft zijnen haard, dat is zijne steenen lamp, waarin men vuilen olie en eene lemmet van gedroogd gras brandt.

Vrouwen en kinderen zitten het grootste gedeelte van den dag lui en traag op den grond gehurkt; de mannen zijn gelukkig als zij wat tabak hebben kunnen meester worden.

Deze tabak mengen zij met assche, om hem des te langer te doen duren en ook om hem bitterder te maken.

Niemand heeft, zonder eene smartelijke ontroering, die wilde bevolking in die donkere holen gezien.

Men vindt dezelfde akelige woningen onder de Kamschatdalen, de Samojeden, de Ostiakken.

De heer de Lesseps, die uit Kamschatka in Frankrijk de dépêches van La Pérouse overl bracht, heeft in het land der Koriakken een dezer yourten gezien, die wel veertig voet diep was.

Na de droevigste landstreken van noordelijk Azië doorloopen en vertoefd te hebben in de afschuwelijkste hutten, gevoelt de moedige reiziger zich gelukkig in de russische isba neêr te zitten.

De isba is echter slechts een zeer landelijk gebouw; het plan is niet door eenen bouwmeester geteekend; geen metser legde er een steen aan.

Evenals het *loghouse* van den amerikaanschen

settler, wordt het huis teenemaal uit stammen van mastenboomen, door de bijl van den moujik bekap en vierkant op elkander getast, samengesteld; maar dat gelijkt ten minste op een huis.

Men vindt er eene kachel, een bed, eene tafel - eerste sporen van een beschaafd leven, en in plaats van de beelden der afgoderij het kenteeken van het Kristendom.

In de kamer, door de familie bewoond, tegenover de ingangdeur, hangt eene kleine lamp voor een kristusbeeld, voor een beeld der H. Maagd, voor een apostel of patriarch.

Dat noemt men de *obras*, de heilige beelden, en voor dat men den dorpel van dit vertrek over stapt, moet men bovenal, de vereerde beelden groeten.

Dat godsdienstig gevoel herinnert mij datgene hetwelk mij op een ander uiterste punt van den aardbol getroffen heeft, in de hut van den Gancho, in het midden der Pampas.

De vreemdeling treedt daar binnen onder het uitspreken der godvreezende woorden, die in een groot deel van Spaansch-Amerika, onze groeten vervangt; *Ave Maria purissima*, zegt hij, het hoofd buigende.

Op die evangelische woorden, op dat teeken van kristelijke broederlijkheid, zegt de Gancho: *Sin peccado concebida*; dan staat hij op en strekt de hand naar zijn gast uit.

In den tocht door zoovele ongelukkige landstreken en zooveel wilde woningen, kom ik tot ons Frankrijk terug. O edel en zoet land! Hoe moet men het beminnen, niettegenstaande zijne dwalingen en zijne opvliegendheid! Wat moeten zij God dankbaar zijn, zij, aan welke Hij op het veld of in de stad, op dien vruchtbaren grond, in die liefvallige luchtstreek, eene eerlijke wieg, een eerlijk werkhuis, het heiligdom des huisgezins en het huis - klein of groot - gegeven heeft.

Misschien is het kleine nog het beste.

Parva domus, magna quies.

Klein huis, groote rust.....

Antwerpen in brand. Tafereelen uit den jare 1576, door August Snieders. (Vervolg.)

Aan den ingang van Schermershof, stond eene kleine woning, in welke de knaap der Schermersgilde gehuisd was, en die knaap der gilde was niemand anders dan Jaap, de corbaasvlechter, dien wij reeds herhaalde malen in de straten van Antwerpen ontmoetten.

De woning had langs den kant der poort, twee met ijzeren staven voorziene vensters en een deur; boven in het puntgeveltje was nog een vensterke, dat echter eerder aan een luchtgat dan wel aan een raam geleek.

De deur van het huis stond open en een groot vuur, in den haard aangelegd, verlichtte en verwarmde tevens het vertrek. Op den grond lagen bedden en stroozakken; op de tafel, ter zijde van het vuur, stonden fleschjes en potjes, lagen rollen met linnen lappen en stond een korf vol pluk en verschillende ververschingen.

Blijkbaar was het huis van den corbaasvlechter in eene soort van hospitaal, of zooals wij in onze dagen zouden zeggen, in eene ‘ambulance’ veranderd. Daar, inderdaad, waren reeds verscheidene poorters binnen gebracht, die door de kogels van het kasteel waren gewond; daar had de wondheeler-barbier de eerste lichamelijke hulp, de priester de eerste en ook wel de laatste geestelijke hulp aangebracht; daar was voor een deel van den nacht, het hoofdkwartier van zuster Bertha.

Op het oogenblik dat messire de Champaigney voorbij het knapenhuis ging, was dit laatste, zoo dacht hij in den aanvang, door niemand bezet. Toch wel! De gouverneur zag niet alleen den knaap, maar ook zijne zuster, mevrouw de Gattarina, met den rug naar de deur gekeerd en bij de tafel staan. Buiten aan de deur hielden de kamerknecht en twee fakkeldragers wacht.

Messire de Champaigney stak het hoofd binnen het huis, en riep zijner zuster toe: ‘Gij zorgt in afwachting voor erger, Margaretha?’

De schoone weduwe wendde zich plotseling om en antwoordde:

‘Ja, de kamerknecht heeft hier andermaal den noodigen voorraad aangebracht.’

‘Voortreffelijk. Waar zijn de heer Sedgraves en Gertruda?’

‘O, die zijn huiswaarts gekeerd.’

‘Nu, zorg ook dat ge huiswaarts komt, doch niet zonder goed geleide. Dat Walengespuis in de straat, is geen zier te vertrouwen. Hola, hellebardiers!’

Die laatste woorden waren gericht tot eenige hellebardiers, die aan den ingang van Schermershof stonden.

‘Geleidt mevrouw de gravin naar hare woning,’ ging de gouverneur gebiedend voort. ‘Gij blijft mij borg voor haar!’ En zich andermaal tot de binnen zijnde edelvrouw wendende, voegde hij deze den avondgroet toe, en verdween snel langs de zijde van den versch opgeworpen wal.

Mevrouw de Gattarina had de verschillende voorwerpen, bij eene gebeurlijke verwonding noodzakelijk, in orde geschikt en aan den corbaasvlechter eenige inlichtingen meêgedeeld, toen plotseling een kort afgebroken, maar donderende slag, die even kort door vier of vijf echo's herhaald werd, de vensters, ja gansch het huis daveren deed.

‘Erbarming!’ jammerde Jaap bevend en mevrouw, bleek als een lijkdook, vluchtte naar de deur. Zij had de akelige bliksemflits gezien, den donderslag gehoord en begreep dat er een nieuwe kogel op de verschansing van Schermershof geworpen werd.

In den hof hadden takken gekraakt, waren daktichels verbrijzeld neêrgeslingerd, had men een suizend en sissend gedruisch gehoord, hetwelk de kogel in de aarde maakte, en tusschen dit alles hoorde men menschenstemmen, die rechts en links uit de duisternis opstegen.

Er verliepen voorzeker een paar sekonden, vóór dat mevrouw de gravin tot het bewustzijn was teruggekeerd; vóór dat ze begreep dat het gevaar, ten minste voor het oogenblik, verdwenen was. Met kloppend hart stond zij op den dorpel van het huis en achter haar, met nog altijd knikkende knieën, Jaap de corbaasvlechter.

Stemmen in den hof naderden den ingang; een der knechten riep: ‘gewond, gewond! waar is de meester wondheeler?’ En pas had mevrouw die woorden gehoord, of zij zag den pastoor en de non nader treden, tusschen hen beiden eene mannelijke gestalte leidende. Deze laatste was blootshoofd, ging diep gebogen en was dus onkennelijk; toen hij in het licht trad, zag de gravin dat een bloedsliuier van het voorhoofd afdroop, en den gekwetste het gezicht belemmerde.

Een bange kreet ontsnapte aan Margaretha's borst; want naar den bloedstroom te oordeelen, zou men gezegd hebben dat de wonde hoogst gevaarlijk was. Aan de kleeding, uitrusting en gestalte des gewonden, herkende zij welhaast ridder Jehan van Varick.

Toen de jongeling het huis binnen getreden was, viel hij in onmacht; hij had eene wonde aan het voorhoofd, veroorzaakt door een weggeslingerd stuk steen of tichelscherf.

De non knielde naast Jehan neêr en vergewiste zich onmiddellijk, of de wonde gevaarlijk was. Zuster Bertha was in het 'meesteren' voortreffelijk thuis en men zou zich in meer dan een geval, beter op haar dan wel op den barbier hebben kunnen vertrouwen; deze ook was voor het oogenblik afwezig. De wonde was niet gevaarlijk; doch dat bleeke gelaat, die gedurige bloedstroom, die bewusteloosheid, die gesloten oogen waren voor den mensch, aan dergelijke tooneelen vreemd, voorzeker afzichtelijk.

Mevrouw de Gattarina, wel aan reukwerken, keurige toiletten en zelfs zeer aan geestige tonggevechten gewoon, gevoelde zich in het knapenhuis op dit oogenblik niet in haren schik, en die verlegenheid vermeerderde nog, toen plotseling met een bangen schreeuw, mevrouw van Varick, de moeder van Jehan, binnen stoof.

Mevrouw - 't was begrijpelijk voor een moederhart - was ongerust over het uitblijven van haren zoon, en vergezeld door fakkeldragers en vier hellebardiers van den markgraaf, had zij zich op weg begeven om Jehan op te sporen. Te meer was zij daartoe aangedreven, daar zij vernomen had, dat Jehan zich reeds meer dan eens in het gevecht had gewaagd.

Aan de poort van Schermershof vernam mevrouw, dat haar zoon, schier op het oogenblik zelve, gewond werd. De moeder viel bij haar kind op de knieën en omklemde haren lieveling.

De arme vrouw waande in den aanvang dat hij dood was; te vergeefs wilde zuster Bertha haar troosten en verzekeren, dat de wonde betrekkelijk onbeduidend was - zij luisterde niet; zij was als zinneloos van smart en wanhoop. Haar zoon, haar Jehan was in gevaar!

Plotseling viel het oog der moeder op de gravin de Gattarina, die ook bleek en bevend dat tooneel bijwoonde. Er schoot een bliksemflits uit het oog van mevrouw van Varick.

Die twee vrouwen beminden elkander niet, wel integendeel! Welk was de reden van dien verborgen afkeer? Geruimen tijd had mevrouw van Varick zich daarvan geene rekening kunnen geven, die afkeer was als instinctmatig. Eindelijk had de markgravin eene reeks politieke kuiperijen ontdekt, of meenen te ontdekken, waarin de naam der schoone weduwe gemengd was. Wel is waar stemde het staatkundig doel dier kuiperijen met de denkwijze der van Varick's overeen, maar ongelukkiglijk, was hun belang of hunne eigenliefde daarin verward.

Van dat oogenblik kreeg de afkeer vorm, terwijl deze bij de gravin insgelijks duidelijk werd door de tegenkantingen, welke zij langs de zijde der van Varick's en van Berchem's bemerkte.

Niets van dat alles lekte echter uit; de afkeer van beider zijden werd nog onder de bloemen der beleefdheid verborgen en door de wederkerige vrees voor krenking tegen gehouden: - immers, messire de Champaigne was altijd gouverneur der stad en vertegenwoordiger van den koning van Spanje, van den soeverein der Nederlanden, en van de andere zijde was ridder van Varick markgraaf des Heiligen Rijks, en dus een persoon van hoogen rang, aanzien en invloed.

Nu echter scheen de maat gevuld, tot overloopens toe; de bliksemflits in het oog van mevrouw van Varick was wel eene oorlogsverklaring.

‘Het slachtoffer ligt eindelijk ten gronde, mevrouw?’ zegde zij. ‘Zijt gij nu tevreden?’

Er lag in den toon harer stem iets nijdig, scherp verwijtend, iets ongewoon bij de markgravin, en zóó onverwacht werd dit mevrouw de Gattarina toegeworpen, dat deze er gansch onthutst over was en slechts kon uitbrengen:

‘Maar, mevrouw?...’

‘Ja, gij moet tevreden zijn! Na hem zijne schoonste hoop door uwe kuiperijen ontnomen te hebben, dacht hij dat er hem niets overbleef, dan den dood door den kogel te gaan zoeken!... Arm kind!’ en mevrouw van Varick zakte andermaal bij haar zoon neêr.

Mevrouw de Gattarina had al hare tegenwoordigheid van geest herwonnen; zij gevoelde diep de belediging in tegenwoordigheid van een aantal vreemde personen; het stormde in haar binnenste, doch zij bleef uiterlijk kalm, en op een paar stappen afstand van het rustbed, staan, in afwachting dat mevrouw van Varick zich niet meer met haar zoon zou bezig houden. Zij stond daar welberaden, om elken nieuwen aanval af te wachten.

De moeder was als zinneloos van smart en luisterde niet naar de geruststellende woorden van zuster Bertha. Eindelijk kwam de heelmeeester, die de wonde verbond, en met kort afgebeten woorden zijne sententie: ‘niets metalle - een schram van een speld - morgen genezen - gekheid’ uitsprak.

Jehan's hoofd was verbonden; hij opende de oogen en staarde in den aanvang wel wat verwonderd rond. Dan richtte hij zich ten halve op, en zijne moeder glimlachend de hand toe stekende, zegde hij: ‘Gij hier, moeder?’

‘Hoe is het, Jehan?’ vroeg de moeder angstig

‘Maar zeer wel, moeder!’ was het antwoord. ‘Niet erg, niet waar, meester!’ ging de jongeling luchtig voort, zich tot den wondheeler-barbier wendende.

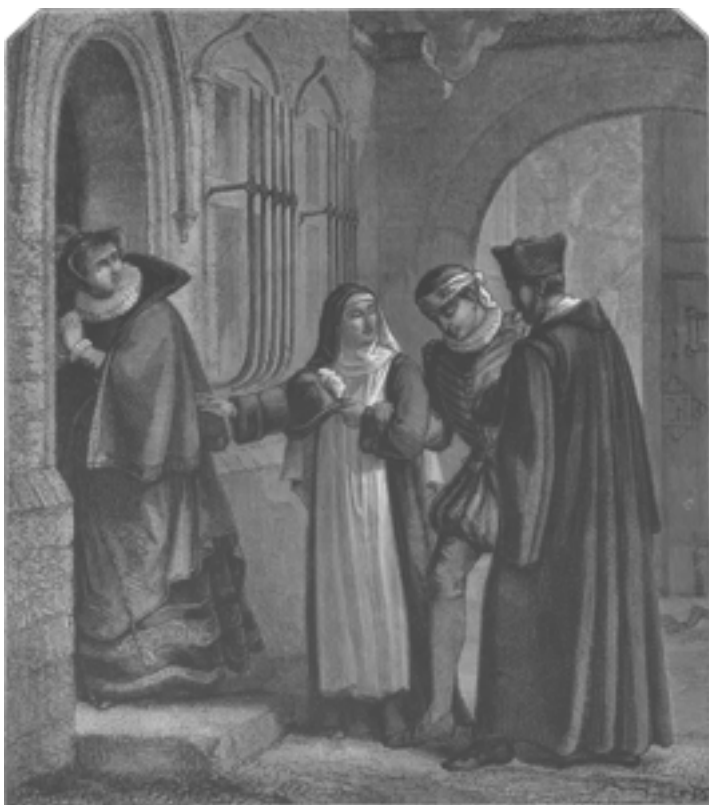
‘Gekheid, gekheid!’ morde deze.

‘Gij hoort het, moeder!’

‘Indien gij naar huis keerdet, Jehan?’ hervatte mevrouw.

‘Voor die kleine schram, moeder? Neen, dat niet! Overigens, messire de Champaigney is inspectie maken op den wal, en ik moet noodwendig naar mijnen post terug.’

Jehan richtte zich in zijne geheele lengte op, schikte zijne haren snel achteruit, zette zijn hoed schuins op het verbonden hoofd, en verklaarde dat die kleine aderlating hem vlugger en levendiger had gemaakt dan te voren.

ANTWERPEN IN BRAND. - Aan de kleeding, uitrusting en gestalte des gewonden, herkende zij welhaast ridder Jehan van Varick.

Mevrouw de Gattarina stond nog altijd in dezelfde houding, stijf als een paal, met saam genepen lippen en strak oog. Toen Jehan haar zag, nam hij koel den hoed af, groette haar stijf en ging voor haar door naar buiten, reeds daar vooraf gegaan door den priester, de non, den ‘meester’ en den corbaasvlechter.

‘Jehan, Jehan!’ riep de moeder, toen zij zag dat hij inderdaad naar zijnen post terugkeerde; doch de jongeling was reeds tusschen de boomen van Schermershof verdwenen.

Mevrouw van Varick wilde hem volgen, toen de gravin hare houding verliet en plotseling voor haar trad.

‘Mevrouw de markgravin,’ zegde zij op strengen en beraden toon, ‘zou mij genoegen doen, uitlegging te willen geven over de woorden. zoo even mij toegericht.’

De storm was bij mevrouw van Varick voorbij; zij besepte dat zij, in hare wanhoop, zich een woord had laten ontvallen, dat zij niet had moeten uitspreken. Het woord was echter uitgesproken en kon niet meer teruggenomen worden. Zij wilde echter

achteruit, niet zooals mevrouw de Gattarina dit zou gedaan hebben, dat is met diplomatische berekening, maar wel uit goedhartigheid, en daarenboven om haar echtgenoot niet in moeilijkheid met den gouverneur te brengen.

‘Ik heb inderdaad in mijne wanhoop woorden uitgesproken, mevrouw,’ zegde zij op kalmen toon, ‘die ik nu betreur, dewijl het oogenblik voorzeker slecht gekozen was, om een dergelijk gesprek aan te raken.’

De toon was zoo stil, zoo onderworpen zelfs, dat hij mevrouw de Gattarina had moeten treffen. Deze laatste, niettegenstaande de politieke intrigues - eene familieziekte bij de Perrenot's - had nog gevoel en het welde, zelfs meer dan het soms in de kuiperijen wenschelijk was, in de hoogte. Hier echter, in dit geval, speelde de gekrenkte eigenliefde eene te groote rol en de zuster des gouverneurs nam de woorden der markgravin zoo gereedelijk niet aan.

‘Mevrouw van Varick beschuldigde mij, van eene helsche tevredenheid over den vermoedelijken dood haars zoons aan den dag te leggen; mij dunkt, dat zulks wel eene kleine uitlegging vereischt!’ antwoordde mevrouw de Gattarina; zij neep de fijne lippen sterk opeen en haar scherpe blik was op de moeder van Jehan gericht.

‘Ik bid u die woorden niet zoo euvel op te nemen.....’

‘Ik verlangde ten minste eene verklaring opzichts die woorden, mevrouw.’

‘Ik weiger ze u niet, maar ik wenschte deze toch tot op een ander oogenblik uit te stellen. Het zou mij spijten, mevrouw, de woordenwisseling op een zoo teêrgevoelig punt te brengen.’

‘Mogelijk; maar ik wenschte deze heimelijke tegenkating, om geen ander woord te bezigen, die ik sedert lang bij de markgravin bespeur, en die zich nu, in tegenwoordigheid van derde personen, heeft lucht gegeven, te kennen.’

‘Ik betreur, ik herhaal het, dat oogenblik van vergetenheid.....’

‘Ik niet, mevrouw; u weigert mij die uitlegging te geven?’

Mevrouw van Varick sloeg de oogen neder, en een poos in eene houding vol waardigheid nadenkende, antwoordde zij zeer beraden:

‘Voor het oogenblik, ja; ik weiger!’ en zij staarde op hare beurt de aandringer vlak in het oog.

‘Welnu, dan wil ik zeggen wat u op het hart lag: het is, mevrouw, de teleurstelling over het huwelijk van mejuffer Sedgraves.’

‘Teleurstelling, mevrouw?’ onderbrak de markgravin bitter, en nu ook schoten hare oogen vluchtig vlammen; zij herwon echter spoedig hare tegenwoordigheid van geest en hervatte op kalmen toon: ‘Teleurstelling? Neen. Ik beken dat ik mejuffer Sedgraves hoog waardeer, dat ik hare familie hoogschat; doch het woord door de gravin de Gattarina gebezigd, is niet gepast. Ik geloof echter dat dit woord zeer juist is omtrent mijn zoon Jehan, en geloof tevens dat Uwe Genade, in dezes betrekking met Gertruda, eene aanzienlijke rol heeft gespeeld.’

‘t Is juist dáár, op dat punt dat ik de uitlegging brengen wilde. Uw zoon en de adel der stad schrijven mij toe, de oorzaak te zijn van het huwelijk tusschen Gertruda en graaf Hugo.’

‘Men zegt het.....’ antwoordde mevrouw van Varick, met een fijnen, sarcastischen glimlach.

‘Ik beken dat ik niet ten eenemale vreemd was aan dat huwelijk, en dewijl in dit laatste de moeilijkheden tusschen ons beider familiën gelegen zijn.....’

‘Tusschen de familie Perrenot en Jehan van Varick.....’

‘Ik wil niet onderzoeken of die tegenkanting zich tot uw zoon bepaalt, of zich over gansch uwe familie uitstrekt; ik bepaal mij te erkennen, dat ik in die zaak gemengd was.’

‘Daaraan heeft niemand getwijfeld.’

(Wordt vervolgd.)

Rebus n°. 4.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop en, voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Oplossing van Rebus N°. 1. DE PORTRETTEN van NAPOLEON I en FREDERIK DEN GROOTE (links en rechts onder de twee bovenste blaêren van den bloemtuil.)

Oplossing van Rebus N°. 2. ER IS NIETS NIEUWS ONDER DE ZON.

Oplossing van Rebus N°. 3. HOOGMOED KOMT VOOR DEN VAL.

[Nummer 14]

AALMOES IN DEN WINTER. (NAAR MARI TEN KATE.)

Aalmoes in den winter. (Naar Mari ten Kate.)

't Is winter. Sedert lang geen blad meer aan de boomen; geen graspijl op den grond! Niets, niets is er over gebleven van dat prachtig, zonnig, verschillend, veelkleurigleven, dat wij in den zomer mogen genieten - dan, wanneer er bloemen bloeien, loover ontkiemt. Een effen wit sneeuwkleed is nu, zoo ver het oog reikt, uitgespreid en de wind snijdt scherp over hetzelfde heen.

Nu eens zegt men dat dit sneeuwkleed een onmetelijk ammelaken is, en de tafel met blank pellen is gedekt; dan eens zingen de dichters dat het sneeuwkleed een uitgestrekt doodslaken is. Neen, het eerste is het niet, want op dat ammelaken wordt geen broksken eten opgediend;

het is wel degelijk een doodskleed, want het bedekt nijdig den grond, waar de armen en de vogeltjes eten zouden vinden.

Vogelen en kinderen dwalen hongerig over het sneeuwveld heen, nog soms uit de baan gejaagd door de rinkelende sleê, met een gepluimd paard bespannen.

Alleen de rijken weten als het ware den zomer in hunne huizen op te vangen, en dezen aan zich geboeid te houden. In hunne glinsterende zalen is licht en vuur in overvloed, en door eene kunstmatige warmte doet men er zelfs bloemen en groen ontluiken. Gelukkige rijken!

Wij benijden aan vele onzer rijken hunnen overvloed van goederen; want ons dunkt, dat wij aan velen eene goede les van menschenliefde zouden weten te geven. Wat hebben wij er velen ontmoet in ons langdurig openbaar leven, die een verkeerd begrip hadden van weldoen, van menschelijke waardigheid!

Bij de aalmoes voegt een troostwoord, eene zalving der pijnlijke wonde, een broederlijk medelijden; velen laten de aalmoes toereiken door de koude ziellooze, bevrozen hand van eenen knecht! Erkent met ons dat de middel-, dat de burgerstand, onder dit opzicht, beter het weldoen begrijpt, al is de aalmoes dan ook geringer.

Wij laten de nederige dorpersvrouw voor den kleinen, armen speelman zorgen, wij herhalen tot de rijke dame wat wij haar vroeger eens, met een jong en dichterlijk hart, toezongen:

De winter komt; de sneeuw zal de aard omkleeden;
De goede God zorgt voor den worm der aard.
Naakt als de worm zijn, rijken, onze leden,
God heeft voor u 't geluk der gift bewaard.
Geef, geef voor 't kind - en God zal eens u geven.
Voor elken traan die aan uw oog ontvliet,
Wordt er een peerl in d'eeuwge kroon geweven.
O, rijke vrouw, vergeet den arme niet!

'De doodsklok bromt voor rijken en voor armen;
Hier dekt u 't bont, nu wij van kou vergaan!
Doch geeft gij niets om 't naakte lijf te warmen,
Dan zult ge eens moedernaakt Hierboven staan.
Erbarming dan, behoud mijn kind in 't leven,
Hoe weinig vreugd den arme ook overschiet!...
De dood spooktrond, - zie, zie een moeder beven....
Kom, rijke vrouw, vergeet den arme niet!'

Zoo kwam de stem tot in 't paleis gedrongen;
De rijke vrouw zag uit het venster neêr.
Die stem der smart had tranen afgedwongen,
Een zacht gebed dat opsteeg tot den Heer....
Hoor, hoor, muziek; zij ruischt door zaal en gangen;
Hoor ginds den lach, waarvoor de klaagtoon vliedt;
't Is feest - voor u, die bloemen en die zangen!...
Maar, rijke vrouw, vergeet den arme niet!

Hier feest en dans, het zoetste boezemzwoegen;
Daar, daar de stem die u van honger spreekt;
Hier, hier de blos van 't onverpoosd genoegen;
Daar 't lijdend kind, door toring reeds verbleekt.
O, gij zijt jong! versmoor die droeve klachten,

Aanvaard 't gebloemt dat u de dansgeest biedt.....
Maar, weet het ook, die moeder kan niet wachten.
Ach, rijke vrouw, vergeet den arme niet!

Dra komt zij stil uit haar paleis getreden,
In 't bont gehuld, den sluier voor 't gelaat.
Nooit vruchteloos heeft de arme haar gebeden.....
'k Benijd het hart, dat zooals 't hare slaat.
Geen naar gekerm zal nog haar droomen storen;
Het breekt niet meer het zangrig wiegelied.
Eens zal zij nog de stem der arme hooren
Die zachtjes bidt: 'vergeet die vrome niet!'

De visschersvrouw.

De visscherspinken zijn uitgevaren. De storm heeft op zee gewoed en de booten zijn nog niet weêrgekeerd. Wat al angsten zijn in het nederig visschershuis, sedert dien, doorgestaan! Wat al ontwerpen gevormd, wat al hoop opgeweld, wat al begoochelingen opgerezen! En al die luchtkasteelen zijn beurtelings door de windvlaag weg gedreven, en hebben zoomin een spoor achter gelaten, als de indruk van den voetstap op het zeestrand, iets achter laat.

's Nachts is zij, de jonge vrouw, wakker gebleven, en heeft gewacht en geluisterd naar het loeien van den wind, naar het gebrul der golven. Honderdmaal is zij opgesprongen, want zij meende zijne stem, de stem van haren jongen echtgenoot, in al dat verward gedruisch te herkennen. Helaas!

De storm is gaan liggen, de Zuiderzee is weêr allengs bedaard; de bange nacht, een wezenlijke rouwnacht, is voorbij. De arme, moê geweende vrouw, treedt buiten en haar oog peilt den horizon. Wel ziet ze ginds, ginds verre aan den gezichteinder, een zeil; doch neen! dat is het zeil der boot niet. Zal het opdagen? Laat het ons hopen.

Die lieve schilderij, dat belangwekkend figuurtje, in schilderachtige kleederdracht, is het werk van een nederlandsch schilder, Felix Cogen, doch die zich sedert eenigen tijd te Brussel gevestigd heeft en daar deel maakt van die pleïade nederlandsche kunstenaars, welke zich in België in zoo hooge mate onderscheidt.

De kleine kaartspelers.

Kaartspel is niet zelden de bron van twist en plukpartijen. 't Is zoo bij de grooten, waarom zou het zoo bij de kleinen niet zijn! Kaarten hebben in alle geval eene groote aantrekkelijkheid voor de jeugd en men zal in Antwerpen zich moeilijk een echten antwerpschen straatjongen voorstellen, zonder in zijnen zak eenen stok zwarte, en aan de hoeken omgekrulde, kaarten te vinden.

In den zomer zult gij niet zelden vier van die kleine spelers, omgeven door eenige kleine nieuwsgierigen, op den keldermond zien troeven, zoo ernstig, zoo driftig, zoo hardnekkig alsof zij voor al de sommen, in de Nationale Bank opgestapeld, speelden. Veelal spelen zij kruisjas en toonen zich erg bedreven in dit spel.

Toen de wallen der oude omheining nog bestonden, kon men daar geen stap doen, of men ontmoette er op dat wezenlijk *tapis vert* een aantal van die kleine kruisjassers, die zich om den voorbijganger zoomin bekommerden, als om de lindenboomen, die boven hunne hoofden hunne frissche takken wuifden.

Dat het kaartspel niet altijd rustig afliep, is licht begrijpelijk. Onze jongens zijn daarin aan de duitsche deugnieten gelijk. Of ge den hollandschen jongen van Nicolaas Beets, den italiaanschen van Dr. Wap, den noordschen van Potgieter, den *gamin* van Victor Hugo en Jules Janin, den antwerpschen in het *Jan-Klaassenspel* leest - gij zult in allen trekken van overeenkomst vinden, en wat bij dezen bestaat zal ook bij genen bestaan. De jongen blijft de jongen, en 't is alsof slechts later de duidelijke afteekening van het volkskarakter ontstaat.

Wat een heerlijk boek zou er kunnen geschreven worden, onder den titel van *de wereld in kinderschoenen!* Of doen wij volwassenen niet schier alles wat die kleinen doen? Wij enkel zijn soms, in onze handelingen, kinderachtiger en zeker minder oprecht dan de kleine kruisjassers.

Nieuwe locomotieven. Systeem-Mekarski.

Onlangs zijn te Parijs, tusschen de brug van Neuilly en den *Arc de triomphe*, zeer belangrijke en men mag zeggen beslissende proeven genomen met het systeem van locomotieven met samengedrukte lucht, systeem-Mekarski. Met dit stelsel heeft men op 't oog de paarden of den stoom, die tot nu voor de beweging van de tramways dienden, door samengedrukte lucht te vervangen.

Het voertuig, zegt een blad, voor het vervoer van de reizigers bestemd, is een gewoon rijtuig, in zijn onderstel voorzien van tien buisvormige reservoirs van gesmeed ijzer, die ongeveer 1500 liters samengeperste lucht kunnen bevatten. Die reservoirs worden vóór het vertrek door een stoommachine gevuld. Overigens kan men met dit stelsel, op plaatsen waar het in toepassing wordt gebracht, van de zich daar bevindende natuurlijke beweegkrachten, als watervallen, of van stoommachines gebruik maken om ook zonder de speciale stoommachine de samengedrukte lucht te verkrijgen.

De lucht, in de cylinders samengeperst, naar buiten gedreven, werkt daar evenals de stoom op een mecanisme van trekking, toegepast op de wielen en volkomen gelijk aan dat van de locomotieven onzer spoorwegen. Om de verkoeling in de reservoirs te voorkomen, passeert de lucht eerst een met heet water gevulde ruimte en komt vervolgens in de drukings-regulator, waardoor de conducteur gelegenheid heeft om de snelheid te matigen of te doen toenemen ofwel op te houden, naar gelang van omstandigheden of de behoeften van de dienst.

Dit stelsel bezuinigt, naar 't schijnt, meer dan de helft van de kosten der gewone met paarden getrokken tramwagens, en is bovendien nog minder gevaarlijk. Een gewone omnibus vraagt tegenwoordig aan onderhoud van paarden dagelijks 30 francs, en het rijtuig met samengeperste lucht zou, volgens den uitvinder, niet meer dan 15 francs daags aan onderhoud kosten. Waarschijnlijk zal men hierin een middel vinden om den prijs der plaatsen voor het reizend publiek belangrijk te verminderen.

Ooggetuigen verzekeren, dat het rijtuig bewonderenswaardig schoon werkt en zonder eenig gevaar voor de reizigers of voor de voetgangers. Het uiterlijk van dien tramwagen is precies gelijk aan dat van gewone rijtuigen; zij maken geen geraas, geven geen rook of stank, en de bewegingen bij het keeren of stilstaan veroorzaken veel minder schokken dan bij de gewone rijtuigen.

Het schijnt wel, dat deze beweegkracht bestemd is om veel opgang te maken.

Hof-ceremonieel.

Ziehier het ceremonieel dat nagekomen werd, bij het opmaken van het bed van Hendrik VIII, koning van Engeland: 1°. Een page zal, met eene fakkel in de hand, naar de kleêrkamer des konings gaan, waaruit hij al de benoodigde voorwerpen voor het bed des konings, naar de slaapkamer zal doen overbrengen. Vier hussiers der kamer, onder toezicht van een edelman maken het bed op. Aan het voeteneind van het bed, staat de page met de fakkel. Het personeel der kleêrkas zal de lakens en dekens op een wit linnen uitspreiden, tusschen den page en het voeteneind. Aan de andere zijde van het bed zullen drie, of ten minste twee hussiers staan, aan welke de edelman zal gebieden te handelen.

Een hunner zal met zijnen degen *het stroo* doorsteken, om te zien of er niets gevaarlijks in zit; een andere moet op den stroozak het pluimenbed werpen; een derde moet op het bed vallen, om te weten of het zacht genoeg is. Dan moeten allen dat bed opschudden en er den peuluw op werpen, zonder echter juist op de plaats waar deze liggen moet. Dan neemt het personeel der kleêrkamer eene deken, houdt ze vast aan de vier hoeken en wacht totdat de edelman zegt, hoe de deken op het bed moet gelegd worden. Over die deken wordt een eerste laken gelegd, hetwelk met de uiteinden tusschen den stroozak en het pluimenbed wordt gerold. Op dezelfde wijze wordt een tweede laken uitgespreid.

Verder komen zooveel dekens als de koning verlangd heeft; dan volgt eene spreij, over welke aan het hoofdeneind het witte laken wordt omgeslagen. Dan maken twee hussiers een kruis over het bed, en kussen de plaats welke zij hebben aangeraakt.

Zoo wilde het de koning!

2°. De twee hussiers zullen ieder een engelenbeeld nevens het bed plaatsen, en eene gordijn toetrekken; 3°. een schildknaap zet den degen des konings aan het hoofdeneind; 4°. een andere schildknaap gelast een vertrouwden page, met eene brandende fakkel, het bed te bewaken, totdat Sire naar bed gaat; 5°. terwijl men het bed opmaakt, zal een dienst-

jongen met eene fakkel naar de keuken gaan, om brood, een pot bier en een pot wijn te halen voor de mannen in dienst; 6°. de edelman zal verbieden dat men een schotel of eenig ander voorwerp op het bed des konings zet, uit vrees van de prachtige spreij te bezoedelen

Het is ook verboden de handen af te vegen aan de tapisserieën, in de kamer waar de koning hoofdzakelijk verblijf houdt, een bewijs dat men in andere gevallen het koninklijk tapijtwerk niet spaarde. Dat schijnt nog eene gewoonte te zijn aan het hof van Griekenland, waar zekere *edellieden*, zegt een fransch schrijver, op een bal zich den neus aan de kanten gordijnen der vensters afveegden.....

De aardolie of petroleum.

Evenals de uitvinding van het poeier, de boekdrukkunst, den stoom en zijne toepassing op scheepvaart, handel en nijverheid een overgrooten invloed op de volken en hun verkeer gehad hebben, speelt ook de aardolie een belangrijke rol in den handel en de toepassingen der kunsten en wetenschappen.

Behalve dat zij de gas en de raapolie reeds op veel plaatsen verdrongen heeft, is zij een belangrijke stof geworden voor de scheikundigen, die haar nut met iederen dag meer en meer inzien, en zich van haar in vele gevallen bedienen.

Wenden wij ons allereest naar den staat Pensylvanië in het westen van N.-Amerika, die door den Alleghany en zijne nevenrivieren doorsneden wordt. Wij vinden daar onderscheidene steden, die aan de aardolie haar tegenwoordigen bloei en tamelijk groote bevolking te danken hebben, zooals M'Clintockville, Rouseville, Titusville, enz.

Het bestaan der aardolie was aan de bewoners dier gewesten reeds voor vele jaren bekend; zij schepten haar somtijds met het water uit hunne beken en bronnen, doch wisten haar niet naar waarde te schatten; zelfs beklagden zij zich dat de olie hun water bedierf.

Aan de oevers van den Alleghany, waar zich sinds lang verscheidene fabrieken bevonden, die zich bezig hielden met de bereiding van oliën uit steenkolen, begon men in 1859 het eerst aan het opsporen der aardolie.

De werklieden dier fabrieken hadden dikwijls bemerkt, dat bij het dempen van kleine beken of ook wanneer het water zich in moerassen vergaderde, er een olieachtig schuim op zichtbaar werd, dat, zooals men van den oever kon waarnemen, van het bed des waters opsteeg.

Snel kwamen blaasjes aan de oppervlakte te voorschijn; zoodra zij braken, ontsnapte er koolwaterstofgas, en een olieachtig schuim verspreidde zich over het water.

Op de plaatsen, waar zich dit verschijnsel het meest vertoonde, begon men nu te boren in de hoop de oliebronnen door middel van kunstmatige putten te bereiken; de poging had een gunstig gevolg, en spoedig was men overal aan het boren.

De pachters trokken een niet onbeduidende winst uit deze exploitatie, maar ook hadden zij onophoudelijk twist met elkander, want daar zij hunne putten gewoonlijk slechts eenige voeten van elkander boorden, meende ieder zich benadeeld en geloofde, dat de olie zijns buurmans uit zijn bron gekomen was.

In den zomer van 1860 kwam een speculant op de gedachte dieper te boren dan men tot dan toe gedaan had; de uitkomst was zoo verrassend als gelukkig; zonder

pomp verkreeg hij gedurende geruimen tijd een aanzienlijke massa watervrije olie; de man had een vloeiende bron gevonden.

Nu geraakten de oliezoekers in een soort van zinnelooze opgewondenheid; ieder wilde zoodanige bron hebben. Men boorde al dieper en dieper en meestal met goed gevolg; de mare der vloeiende bronnen vloog door het gansche land; de reeds zoo groote bijval werd door iederen mond nog vergroot, en er ontstond eene 'oliekoorts,' zooals er weleer eene californische 'goudkoorts' ontstaan was.

Vele arme grondbezitters werden spoedig millionnaires; de oliebronnen waren voor het westen van N.-Amerika wezenlijke goudmijnen geworden. Maar ook hier werd bewezen, dat goed gelukte speculaties niet ieder gelukkig maken; nog dezer dagen verhaalden de dagbladen van een Amerikaan, die, voor weinige jaren millionnair geworden ten gevolge van den oliehandel, nu kruier is op de plaats die hem eens fortuin bezorgde.

Het geld is ieder even na, maar niet even nuttig, zegt het spreekwoord.

Het getal der oliebronnen steeg spoedig tot eene verbazende hoogte; reeds in 1860 waren er 2000; nog altijd bleef men dieper boren; tevens bedacht men verschillende middelen om het instorten der bronnen te beletten.

Een der voornaamste was het plaatsen van een ijzeren buis, waarvan de middellijn buitenwerks gelijk was aan die van den put.

Hierdoor werd niet alleen het gevaar van instorting vermeden, maar ook verkreeg men zuiverderen grootere hoeveelheid olie. Daarbij werden de buizen, die men neêrliet, met een ijzeren plaat bedekt, waardoor de gassen niet konden opstijgen, of hare doodende werking ten minste geneutraliseerd werd.

Bij het boren toch van oliebronnen, die zich op eene diepte van 350 tot 600 voet bevinden, stijgen er dagen lang gassen op, en daar nu ook de olie gemakkelijk ontbrandt, moest men al spoedig op maatregelen bedacht zijn.

Het is bij de oliebronnen evenals bij de poeiermagazijnen verboden pijpen of sigaren te rooken; slechts op zeer grooten afstand mag een vuur ontstoken worden.

In het jaar 1862 had een vreeselijk ongeluk plaats; op 1300 voet afstand van een bron brandde een kolenvuur; plotseling stroomden gassen uit de bron, ontvlamden, en de lucht was verscheidene dagen achtereen een vuurzee.

De eigenaar der bron, die dagelijks 5000 fr. verdiende, stierf met zijne werklieden den verschrikkelijksten dood.

De opbrengst der bronnen is zeer verschillend; er zijn er, die dagelijks 46.000 gallons olie geven; er is er een die iederen dag haren bezitters 126.000 gallons schenkt.

De wekelijksche opbrengst werd in 1863 reeds op 300.000 barrels van 42 gallons gerekend. (1 gallon is 4½ kan.) Zij komt niet uit de bronnen zooals wij ze in den handel zien; oorspronkelijk heeft zij bij doorschijnend licht een donkerbruine, bij teruggekaatst licht eene groene of blauwachtige kleur; bij warm weêr is zij eenigszins verdikt.

Hare dichtheid bedraagt 0.882, hare zwaarte 816-850 graden bij 60 graden F.

Kleur en zwaarte zijn evenwel niet overal dezelfde. In de canadasche bronnen b.v. is de olie bijna zwart, heeft een zwaarte van 832-858° en verspreidt een bijna onverdragelijken stank; maar zij geeft een beter licht dan die uit Pensylvanië.

Zij heeft een eigenaardigen, zeer onaangename reuk en ondergaat in de fabrieken die zich nabij de bronnen bevinden, verschillende bewerkingen, die haar zuiveren en voor het gebruik geschikt maken.

Over den oorsprong der bronolie zijn vele meeningen verspreid.

Sommigen gelooven dat zij haar ontstaan te danken heeft aan de koraal-insecten, die onder de steenkolenlagen gevonden worden, terwijl anderen aan planten denken, die voor duizenden jaren in den schoot der aarde begraven zijn.

Vischafdrukken, die men in onderaardsch gesteente gevonden heeft, hebben op het vermoeden gebracht, dat de olie van visschen en reptiliën afkomstig is. Het waarschijnlijkst is dat zij een produkt is van de natuurlijke distillatie der steenkolenlagen.

Pensylvanië en Canada mogen zich niet alleen op het bezit der bronolie beroemen: zij bevindt zich op misschien alle plaatsen van den aardbodem. Overigens zij is reeds in een aantal streken aangetroffen en wordt hier en daar uit den grond te voorschijn gebracht.

Daar de opbrengst in bedoelde landen gering is, blijft tot heden Amerika het oord dat de meeste olie in den handel brengt.

Behalve de landen om de Kaspische Zee heeft ook Gallicië lang bekende oliebronnen; hier komt echter de olie voor onder den vorm van bergteer, zooals elders onder dien van asphalt, naphtha, pek, enz. Voorts heeft men ook aardolie in Moldavië, Dalmatië, Italië, Tyrol, de Pyreneën, Beieren, Auvergne (Frankrijk), Oost-Indië, China, Trinidad, West-Indië en vele andere nog niet genoemde streken van Amerika.

Hieruit volgt, dat wanneer de bronnen in Pensylvanië en Canada eens uitgeput mochten raken, dat tot nu zoomin ontkend als bevestigd kan worden, er daarom nog geen gebrek aan aardolie zou ontstaan.

Speculanten zouden spoedig andere plaatsen des aardbols aan een onderzoek onderwerpen of de reeds bekende bronnen zoodanig exploiteeren, dat deze, zoo de geringe opbrengst alleen aan ongenoegzamen arbeid is toe te schrijven (wat men algemeen gelooft), in de behoeften ruimschoots zouden voorzien, wanneer de uitputting slechts schijnbaar was.

Curiositeiten.

VALSCH HAAR EN BLANKETSEL. - Och, die nieuwigheid is schier zoo oud als de wereld. Reeds in den Bijbel staat het geschreven dat de vrouw blanketsel bezigde, om zich schooner te maken, ofwel *pour réparer des ans l'irréparable outrage*. De profeet Isaïas, sprekende van de dochters Sion's, zegt dat zij zich de wenkbrauwen verfden. Van het Oosten verspreidde zich die mode over gansch de wereld, en niet alleen verfden de vrouwen zich de wenkbrauwen, maar bij middel van wit en rood, trachtten zij de rozen en leliën der jeugd op hare verlepte wangen te doen ontstaan. Ook valsch haar heeft men altijd gedragen. De romeinsche dames gaven zich daaraan ten sterkste over. Het blonde haar was bij haar in den smaak, en zij die er niet in gelukten aan de haren de blonde kleur te geven, lieten zich het hoofd kaal scheren en droegen blonde haren, welke uit Gallië en Germanië werden aangevoerd. Tacitus zegt, dat men, om een vrouwenhoofd te equipeeren, zooveel noodig heeft, als om eene galei van drie rijen riemen uit te rusten. In Griekenland waren de vrouwen eenvoudiger in haar kapsel en het was daar - ook eens te Rome - een bewijs van rouw, als de dames zich van hun haar ontdeden. De romeinsche vrouwen hebben dien eenvoud echter niet nagebootst. De goede en fijne smaak ging verloren in het algemeen zedebederf. De mode der pruiken werd algemeen, en zoo monsterachtig groot waren deze, dat men geitenvellen bezigde om ze maar hoog op te timmeren.

Vele romeinsche keizerinnen, wier borstbeelden nog bestaan, onderscheidden zich door de grilligste kapsels. In deze mengden zich, evenals nu, bloemen, vruchten, vogels en edelgesteenten. Men ziet het wel, daar is niets nieuws onder de zon!

TORPEDO. - Op de Teems zijn proeven genomen met een torpedo-boot, die door de firma Thornycraft en Co. te Chiswick vervaardigd was voor de oostenrijksch-hongaarsche regeering. Die proeven, bijgewoond door den baron Spaun, oostenrijksch marine-attaché, en den heer Schneider, hoofd-ingenieur der oostenrijksche marine, voldeden, volgens de *Militär-Zeitung*, in alle opzichten. In het contract was bepaald, dat de

boot een snelheid van 15 knopen in het uur bereiken en deze gedurende een geheel uur behouden moest. Bij de proefvaart, die een uur duurde, werd echter een afstand van 18 202 knopen doorlopen, waarvoor 24 700 schroefdraaiingen noodig waren. Ook werd een niet geladen torpedo in het voorbijvaren tegen een schoener gelegd, waarbij de boot eene snelheid van 10 knopen per uur had. De torpedo-inrichting bestaat uit twee 38 voet lange boomen, één aan elke zijde der boot; de torpedo kan tegen het vijandelijk schip aangebracht worden, òf van uit het voorste gedeelte, in welk geval de boot stilhouden en terugvaren moet, òf van ter zijde, en dan kan de boot haar gewone vaart behouden en zoo den tijd winnen, die anders verloren gaat door het ophouden en teruggaan.

DE VISSCHERSVROUW. (NAAR FELLIX COGEN.)

POST IN ENGELAND. - Verbazende cijfers levert inderdaad het postverslag in Engeland, hetwelk loopt over het jaar 1874, op. Londen alleen telt 1700 bussen, en in het vereenigd koninkrijk bestaan er 22.000. In Engeland en Wallis werden in 1874 niet minder dan 804 miljoen brieven, 66 miljoen korrespondentiekaarten en 207 miljoen pakketten boeken en dagbladen verzonden. Voegt men er de verzendingen van Schotland en Ierland bij, dan bereikt men het cijfer van 967 miljoen brieven, 79 miljoen korrespondentie-kaarten en 259 miljoen boeken en dagbladen. Niet minder dan 4 miljoen brieven, dus 1 op 250, werden aangeteekend. Men moest, in gemeld jaar, 4.400.000 brieven ter zijde leggen; doch drie-kwart van deze konden aan de verzenders teruggegeven of eindelijk besteld worden. Verbeeld u, dat meer dan 20.000 brieven, zonder adres, op den post werden gestoken en een dezer bevatte 2000 pond sterling. Het ras der verstrooiden is dus niet uitgestorven in het speculeerend Engeland. Behalve de dépêches der dagbladen, verzond men in Engeland in 1874 19 miljoen dépêches. De ruwe opbrengst der telegrammen beliep 1.160.000

pond sterling; de uitgaaf reikte tot 1.051.000 pond - zoodat er 109.000 pond overschoot. Deze som wordt besteed tot betaling van den intrest voor de som, die de Staat leende ter aankoop van de telegraphen.

LICHTGEVING. - 't Is algemeen bekend, dat bedervende zeevisch, zooals droge haring, schelvisch, kabeljauw, enz. in het donker licht van zich afgeeft. Maar niet is de kennis zoo algemeen waaraan dit moet worden toegeschreven. Pflüger heeft het onderzocht en zegt: Een vereischte voor dit zwakke lichten, is de aanwezigheid van de zuurstof der lucht. Kookhitte, alle mineraal- en plantenzuren, zwavelwaterstof, alcohol, carbolzuur doen het lichten ophouden of zeer verminderen. Integendeel wordt het lichten sterker door oplossingen van keukenzout, of van zwavelzure soda, salpeterzure kalk, oplossingen van suiker en honig, en door eiwit.

Dit leidde tot het denkbeeld dat het lichtende deel levende stof is. Dit werd tot zekerheid toen Pflüger aan stukken gesneden zoetwatervis, die van zelf geen lichtkracht ontwikkelt, in een zoutoplossing afspoelde, waarin een doode zeevisch had gelegen. Bij den zoetwatervis ontwikkelde zich het lichtgevend vermogen, onder gunstige omstandigheden, eveneens als bij den zeevisch. Toen hij het lichtende slijm met den microscoop onderzocht, zag hij een groot aantal kleine korrels, die een zeer levendige beweging vertoonden, zoodat aan hun leven niet meer kon getwijfeld worden. Door filtreeren kon Pflüger deze korreltjes van de overige massa afscheiden,

en bevond het doorgefiltereerde donker, terwijl het op het filtrum achtergeblevene met meer kracht licht gaf. Al de door hem waargenomen feiten pleiten voor de bewering, dat het levende lichaampjes zijn, die bij bedervende zeevisch de lichtverschijnselen voortbrengen.

DE KLEINE KAARTSPELERS.

DE EEUW DER PHILANTROPEN. - Millioenen nutteloos in poeier en lood verschieten, en puntjes van sigaren verzamelen, om weduwen en weezen te ondersteunen, dat is wel de geest van onze eeuw, van onze hedendaagsche menschevrienden! Zoo leest men in de dagbladen: In de zweedsche lucifersdooskens is eene verbetering gebracht. Men heeft ze voorzien van een klein, scherp werktuig, waardoor men het puntje van de sigaar kan afknippen. Het afgeknipte gedeelte valt dan in eene ruimte, in genoemd dooske daarvoor expresselijk aanwezig. Men zal vragen, waartoe dient het bewaren van die afknipsels? Het antwoord daarop luidt: 'ter ondersteuning van weduwen en weezen.' In Berlijn namelijk zijn aan verschillende woningen kleine bakken geplaatst waarin men zijn dooske, wanneer het met sigarenpuntjes gevuld is, kan leeg maken. Deze bakken worden op bepaalde tijden geledigd vanwege een commissie, welke dit afval doet verwerken tot snuif en de opbrengst daarvan aanwendt tot ondersteuning van behoeftige weduwen en weezen. Op het plat van de bedoelde lucifersdoosjes staat (natuurlijk in het duitsch): 'Voor weduwen en weezen.' Ja, dat is wel de philantropie van onzen tijd!

VERHUIZING DER VOGELN. - Als de herfst aankomt en den harden winter voorspelt, maken de zwaluwen, lijsters, kwakkels, spreeuwen, duiven en nachtegaals zich gereed naar zuidelijke en dus warmer streken te verhuizen. Wij integendeel krijgen alsdan andere gasten, zooals de ooievaars, wilde ganzen, eenden, kraaien, kranen,

soms, bij harden winter, de rooskleurige flamingo's en zwanen. Eenigen komen of vertrekken in talrijke benden, zeer dicht op elkander volgende. Anderen komen in kleine afzonderlijke groepen, die na tusschenpoozen van verscheidene dagen elkander opvolgen. De afreis der leeuwerikken duurt 35 à 40 dagen. Die der teelingen, der fijnbekken, der zwaluwen, hoogstens vier of vijf dagen. De cider reist alleen; de nachtegalen en de tortelduiven reizen bij koppels. De meesten dezer vogels reizen bij dag en vooral bij het invallen van den avond; anderen verkiezen den nacht, zooals de reigers, de wachtels, de boschsneppen. Al de jagers weten dat de kwakkels het liefst bij maanlicht vliegen. De orde, die in deze reizen heerscht, is niet minder bewonderenswaardig als de neiging, die er toe aanleiding geeft. De kraanvogels, bij voorbeeld, die driehoeksgewijs vliegen, met den scherpen hoek tegen wind, de spits alleenlijk bestaande uit éénen vogel, de sterkste en de ervarenste, en waaraan allen gehoorzamen. Als hij zich uitgeput gevoelt, schuift hij achterwaarts, en hij wordt onmiddellijk vervangen door dengene, die het meest geschikt is om hem op te volgen. De roosverwige flamingo's reizen op dezelfde wijze, en niets is aanvulliger dan het schouwspel dezer prachtige vogelen, die in de lucht roode lijnen afteekenen. De kraaien, de kwakkels, de duiven vliegen kringsgewijze, veranderende elken oogenblik, naar gelang der omstandigheden of der behoeften van den tocht. De eenden vliegen in neêrhellende schuinsche lijnen; de leeuwerikken in lange lijnen en de pluviers in benden op eene lange horizontale lijn.

BIJ DE WILDEN. - *The Scotsman*, een dagblad van Edinburg, heeft een brief meêgedeeld, door zekeren John Renton, te Stromness in Schotland geboren, aan zijne familie geschreven. De brief is gedagteekend van 7 september en 't is de eerste brief, in acht jaar tijd, welke Renton heeft kunnen schrijven. Acht jaar geleden maakte hij deel van de bemanning van een amerikaansch schip, de *Reynard* genaamd, dat onder zeil ging naar het eiland Mac-Kean, om aldaar eene lading guano in te nemen. Te Mac-Kean aangekomen, vernam hij dat het schip lek is; dat het zwaar geladen, met slecht scheepsvolk bemand was en niettemin, in 't volle van den winter, de Kaap Hoom wilde omvaren. Met vier an, deren maakte hij zich meester van een walvischvaarder en verliet het schip. Een oud matroos wees hun een eiland aan, waar, zegde hij, veel schepen landden en hetwelk men in twee of drie dagen reizens kon bereiken. Men miste echter het eiland, de kleine voorraad was uitgeput en eene brandende zon viel op hen neêr. Het eenige drinken dat zij bezaten, was regen, dien zij in twee kleine vaatjes bergden; hun eten bestond in het vleesch eener haai, die zij in stukken sneden en in de zon lieten drogen ofwel op een klein vuur, in de boot aangelegd, zoo goed mogelijk braadden. Na 35 dagen zwervens, werden zij door wilden, die in eene kano van het eene naar het andere eiland vaarden, buit gemaakt. Nooit hadden die wilden nog een blanken man gezien. Ook wilde men de gevangênen onmiddellijk dooden en opeten. De vier matrozen werden naar verschillende eilanden gevoerd en Renton zag nooit iemand van hen terug. Wat hem betreft, hij viel aan het opperhoofd Cabo ten deel. Die inlanders loopen totaal naakt, doch verlieten nooit hunne pieken, hunne knodsen, hunne bogen en pijlen. Iederen dag vechten die stammen onderling en snijden den verslagen vijand den kop af, waarmee zij hunne hutten versieren. Renton leerde de taal des lands, maakte kano's, hakte boomen, knoopte netten en was, kortom, den wilden van grooten dienst. Acht jaren verbleef hij daar, worstelend met duizende gevaren, toen den 8 augustus, het engelsche vaartuig

Bobtail-Nay, op Malayta landde en hem opnam, om hem aan de beschaafde wereld weêr te geven.

DE SNEEUW. - Op het einde van de maand november is Gustave Tissandier te Parijs met een luchtbal opgestegen, om te zien of hij het vormen van de sneeuw, in de bovenlucht kon nagaan. Tissandier was vergezeld door Louis Madier, zijn broeder en twee liefhebbers. De reizigers stegen ten 11.40 's voormiddags op, met een tamelijk sterken wind uit het noordwesten. Langzaam steeg de *Atmosphère* - zoo heette de ballon - op en werd weldra wegens den mist onzichtbaar. Op 800 meters hoogte kwamen de reizigers in een laag wolken. Meer dan een kwartier uurs vertoefden zij in die dikke, witte, opaalachtige massa, waar zij eene luchtgesteltenis van vier graden boven nul waarnamen. Op eene hoogte van 1500 meters waren zij boven die wolklaag. Dáár vonden zij, om zoo te zeggen, een bank van ijskristallen. De temperatuur was er nul graden. Een oneindig aantal zeshoekige sterrekens, in alle mogelijke vormen en geheel doorzichtig, dwarrelden om het bootje en schitterden van verre in het zonlicht als zoovele looverkens van diamant. Deze ijskristallen bestonden niet in de lagere wolkmassa, en bleven alzoo in eene daarboven gelegen laag, die eene dikte had van 150 à 200 meter, in het luchtruim zweven. Hooger stijgende, kwamen de reizigers boven die formatie van ijskristallen in eene luchtgesteltenis van 1 graad boven nul. Dáár wachtte hun een onvergelykelijk prachtig tooneel: de wolken, die beneden het bootje hingen, vormden bolvormige gevaarten van het zuiverste wit en hadden veel overeenkomst met sneeuwbergen. Op eene hoogte van 2300 meter werd een wolk waargenomen, door welke de zonnestralen van tijd tot tijd heenbraken. Meer dan een uur lang bleven de reizigers ter hoogte van 1600 à 1700 meter zweven, en zij werden in staat gesteld verscheiden belangrijke waarnemingen te doen. Twee uren nadat zij opgestegen waren, kwamen zij te Illiers, departement Eure-et-Loir, neêr.

DE GUANO. - Men denkt algemeen dat de guano op de Chinchas-eilanden, aan de Peruviaansche kust, een opstapeling is van de uitwerpsels der verschillende vogelen, die zich aldaar, op die kust, met duizenden en duizenden ophouden. Dat is zoo; doch ook slechts gedeeltelijk waar. De guano bestaat uit twee deelen. De bovenste laag is gevormd van uitwerpsels en lijken van zeehonden, die op de kust komen sterven. De onderste laag, en deze is de dikste, vormde zich vóór eeuwen door het neêrzinken tot op den bodem der zee van de uitwerpsels de watervogels. Zoo ontstonden lagen, die later met den zeebodem in de hoogte werden geheven en eilanden vormden. Men weet dat in de vulkanische streken niet zelden plotseling eilanden aldus ontstaan.

ONBRANDBAAR CEMENT. - Men spreekt veel in de dagbladen van een cement dat onbrandbaar is en dus ook alle verlies van warmte belet. Wij roepen er de aandacht van industrieelen op in. Ziehier wat een blad daaromtrent zegt: Dit cement belet de uitstraling en dus het verlies der warmte van de vuurhaarden, want het is uitsluitend samengesteld uit stoffen die de warmte zeer slecht geleiden. Het is onbrandbaar en het kan dus noch door stoom, noch door hitte, hoe groot ook, beschadigd worden. Het kleeft, wanneer het goed wordt aangestroken, aan elke stof en kan, wanneer het niet moedwillig of bij ongeluk wordt beschadigd, onbepaalden tijd duren. Bij verandering van de ligging der buizen of stoomketels, waarbij men het cement verplicht is weg te nemen, kan men het, door het met water te bevochtigen, weêr tot een deeg maken en het dus dikwijls doen dienen. Het moet aan ketels, cilinders,

buizen, enz. aangesmeerd worden, terwijl deze in vollen gang zijn, dat is, er ontstaat geen belemmering in 't werk door. Het hecht zoo hardnekkig en wordt zoo hard, dat het niet meer noodig is met lood of hout te bekleeden. Het niet geleidend, onbrandbaar cement (*ciment non-conducteur incombustible*) is een goed beschermmiddel voor het ijzer tegen roesten; het heeft het voordeel, dat het gemakkelijk is te bewerken: een metser en stukadoor kunnen het met hunne gereedschappen hanteeren. Het verschaft op de brandstoffen een bezuiniging, daar de verwarmd wordende oppervlakte van den oven niet uitstraalt. Duizend kilogram kunnen boven op den ketel aangebracht een oppervlakte van 16 vierkante meter met een laag van 5 centimeter dikte bedekken, en een oppervlakte van 20 centimeter, bij 40 tot 45 millimeter dikte, op de buizen. De marine en de rijksdienst in Frankrijk maken er reeds gebruik van; eveneens doet het reeds dienst bij de stedelijke waterleidingen, niet alleen bij de stoomleiding, maar ook om de waterbuizen tegen vorst te beschermen. 't Is jammer, dat men, wat den prijs betreft, alleen zegt, dat bij de eerste aanwending deze onbeduidend is, in aanmerking genomen de besparing van brandstof, die het cement tot stand brengt.

HYACINTHEN. - In een tijdschrift voor toepasselijk hof- en landbouw-onderricht, lezen wij over die sierlijke bloemen, welke des winters onze kamers met frissche kleuren en geuren veraangenamen, het volgende: 'Het kweeken der hyacinten op karaffen heeft aanleiding gegeven tot eene aardige ontdekking, welke door Carrière in zijn boek *Le Jardinier de tout le monde*, en door E. Remy in zijn *Le Jardinier des fenêtres* meêgedeeld wordt. Men plant in eenen pot met aarde gevuld, twee hyacintbollen, de eene met den kop omlaag, door de opening welke gewoonlijk in den bodem aangebracht is en die men daarvoor grooter maakt, zoodat zij de grootte heeft van een stuk van twee francs; de andere plant men op de gewone wijze. Dit gedaan zijnde, plaatst men den pot op eene glazen vaas, met water gevuld. De bovenste bol groeit op de gewone wijze, terwijl de andere zich in tegenovergestelde richting ontwikkelt: bladeren, steng en bloemen groeien naar omlaag, te midden van het water en de bloem is noch minder schoon noch minder gekleurd dan die van den bol, welke niet in aanraking met het water is. Om zich des te beter te verzekeren dat er geen onderscheid is tusschen de twee bloemtrossen, raad ik degenen, die de proefneming willen doen, twee bollen te nemen van dezelfde kleur; de donkere kleuten zijn verkieslijk.'

SLAVENHANDEL. - In de engelsche koloniën gaf men, in 1834, het tijdstip der afschaffing van de slavernij, omtrent drie-zevende van de waarde der slaven aan de eigenaars; dit was ook de vergoeding, welke men in 1848, tijdens de afschaffing, in de fransche koloniën gaf. Gemiddeld beliep de som 530 fr. In Amerika betaalde men in 1850, voor de mannelijke slaven, 3000 fr.; de kinderen, met de moeder gekocht, betaalde men een dollar per pond. In 1860 kostte een goed gebouwde neger, in de Vereenigde Staten, 10.000 fr., en kinderen, nog in lagen ouderdom, betaalde men, naar gelang hunner grootte en hunner kracht, 4000 à 5000 fr. Men ziet hoeveel milliarden de slavenbevolking (in 1850 telde zij 3.200.000 zielen) waard was, en hoe begrijpelijk het is dat de afschaffing der slavernij zoo moeielijk ging in Amerika. In dit werelddeel verdwijnt de slavernij; in Europa is zij verdwenen, sedert de maatregels door Rusland genomen. Dit land heeft nu ook den nekslag toegebracht aan de slavernij in Khiwa, dat een der werkdadigste centrum van dien handel was. Men verkocht Russen en Perziërs, langs de grenzen weggehaald, aan 100 of 200 tillas, dat is 1600 à 3200 fr.; een Perzer 1120 fr.; een vrouw 960 fr. In Afrika ruilt men eenen neger

tegen eenen ezel, tegen een slecht geweer, tegen een stuk katoen of eenige kilogr. koper. Een mannelijk kind geldt 40 fr.; een jong meisje 80 fr. en soms 120 fr. De volwassen vrouwen zijn goedkooper dan meisjes. Oude wijven krijgt men schier voor niets.

Pruikenoproer.

In 1764 werd het mode in Engeland de lastige, broeiende en zware pruik te laten varen, en zich met zijn eigen haren tevreden te stellen. Die verandering ontnam natuurlijk het brood aan de talrijke neering der pruikenmakers. De protestatiën klonken allerwegen en de heeren perrukiers eischten dat iedereen zijne haren zou doen scheeren en de pruik terugnemen. Het publiek weigerde echter hardnekkig en men besloot nu

een smeekschrift op te stellen, ten einde de burgers, krachtens koning en wet, eene pruik te doen dragen. Het smeekschrift werd opgesteld en naar het paleis van St.-James, bij Georges III gedragen. Toen men de petitionnarissen echter in optocht zag, bemerkte men er velen die zelf eigen haren droegen. De willekeurigheid van hunnen eisch kwam alzoo nog duidelijker uit. Het volk greep die mannen met hun eigen haar vast, en schoor hen met geweld kaal. Horatius Walpole zegt, in een brief aan graaf Hetford, ter gelegenheid van dat wonderlijk smeekschrift: ‘Het zou mij niet verwonderen, dat ook de timmerlieden het denkbeeld opvatt'en, te petitionneeren tegen den vrede, als zijnde deze nadeelig aan hun ambacht. Immers, sedert de vrede gesloten is, heeft men geen houten beenen meer noodig.’

Antwerpen in brand.

Tafereelen uit den jare 1576,

door August Snieders.

(Vervolg.)

‘Wat mijne bedoelingen betreft, die door u, mevrouw, miskend worden, deze kan ik voortreffelijk rechtvaardigen, en zij wettigen geenszins den heimelijken oorlog mij aangedaan.’

De hooge toon, waarop die woorden werden uitgesproken, krenkte de markgravin.

‘Mevrouw de Gattarina,’ zegde zij, ‘het strijdt tegen mijne gevoelens van edelvrouw, mij met heimelijke oorlogen - en zij drukte op die woorden - in te laten.’

De gravin beet zich op de lippen; de kamp waartoe zij hardnekkig de markgravin had uitgedaagd en in welken zij dacht, deze gemakkelijk te zullen doen bukken, dreigde tot bitterheid over te slaan.

‘Gij hebt gesproken van “teleurstelling,” hervatte mevrouw van Varick; doch het moet u wel bekend zijn, dat een zoon der van Varick's en van Berchem's aanspraak mag maken op de hand van de adellijkste van den lande. Zonder de familie Sedgraves te willen krenken, mag ik wel zeggen, dat onder dit opzicht, het woord “teleurstelling” ten hoogste ongepast was.’

‘De Sedgraves hebben hun wapen en eene schitterende fortuin.’

‘Het is beneden mij op dit punt voort te spreken; ik wil deze brave familie niet vernederen en mevrouw de Gattarina weigert de fijne schakeering te verstaan, die ik onder dit opzicht daarstel. Ik neem dan ook dat woord “teleurstelling” aan, en vereenig mij gansch met de denkbeelden van mijn zoon. Ik beken overigens, dat, dewijl Gertruda en Jehan sedert hunne kinderjaren kinderlijk-vertrouwelijk met elkander waren, eene vereeniging in later leeftijd, om zijnentwille, ons lief zou geweest zijn. U hebt er anders over beschikt, en daardoor hebt gij Jehan eene diepe, misschien doodelijke wonde toegebracht en, ja, ik beken het, dat is de reden der verkoeling tusschen ons.’

‘Was juffer Sedgraves niet vrij in hare keuze?’

‘O gewis; ik zou de laatste zijn iemands keuze te dwingen, of zoodanig aan te leggen op haar hart, dat dit in eene andere dan de bestemde richting, gestooten werd.’

Mevrouw de Gattarina was eenigszins uit haar lood geslagen, ten gevolge van den toon dien de markgravin aansloeg.

‘En uwe bedoelingen?’ hervatte mevrouw van Varick. ‘Ik wil ze u zelf doen kennen; ik wil u doen zien, dat ik volkomen ben ingelicht over hetgeen er te Brussel of zelfs in het Escuriaal, mocht worden besloten.’

De gravin onthutste. Ja, zij had bepaald ongelijk gehad die slapende slang wakker te schudden, dat rustige water om te woelen! Het woord Escuriaal wierp de anders zoo behendige vrouw plotseling in de verlegenheid, en gansch afwijkend van haar met zorg opgebouwd plan, zegde zij:

‘De familie Sedgraves was niet afkeerig van het bezit van een graaflijken titel.’

‘Neen, mevrouw, ook bij de van Varick's zou Gertruda een adellijken titel ontmoet hebben; maar ik hoû den ouden heer Sedgraves voor te eenvoudig man en Gertruda voor te naïf, om iets dergelijks na te jagen.’

De gravin gevoelde nu dat zij ditmaal een onbedachten stoot had toegebracht - een stoot, eener diplomatische vrouw onwaardig.

‘Neen, neen, mevrouw de gravin,’ zegde mevrouw van Varick, ‘dat huwelijk is hooger dan hier in eene antwerpsche woning besloten. Het is de eerste maal niet, dat het Escuriaal er zich meê bemoeit, om de macht van Spanje, door de huwelijksbanden in den lande te versterken; het versmelten der hooge familiën uit de beide gewesten, is voorwaar eene niet te versmaden staatskunst. Te Brussel had men evenzoo besloten, dat men zich van graaf von Eberstein en zijne regimenten moest verzekeren.’

De zuster des gouverneurs was bleek; voorwaar, zij had der markgravin geene uitdaging moeten toezenden!

‘Ja, de kolonel van het duitsch regiment moest door alle mogelijke banden aan 's konings dienst verbonden worden, en mevrouw de Gattarina zal het niet ontkennen, dat zij met die ontwerpen bekend was toen zij herwaarts kwam.’

Van bleek werd de gravin rood. De markgravin wist, zij vreesde het ten minste, zij wist alles; zij wist waarschijnlijk ook, dat de schoone weduwe in den aanvang door den koning als bruid voor den graaf von Eberstein was aangewezen; dat dit ontwerp door haar als onmogelijk werd beschouwd en zij, de belanghebbende in de partij, een ander plan had doen aannemen, dit namelijk van een *mogelijk* huwelijk voor te stellen, en alzoo, wat dien ouden soldaat betreft, meer op dezès beurs dan wel op zijn deels verdronken hart te werken. Ja, dat alles moest de markgravin weten!

‘Genoeg, genoeg!’ had de gravin uitgeroepen.

‘Verontschuldigd mij,’ hervatte de markgravin, ‘ik voldoe aan uwen eigen wensch. In plaats van een eerste plan, waarvan ik zwijgen wil, dewijl de partijen al te weinig met elkander overeenstemden, kwam men tot een tweede..... Mevrouw, uwe bedoelingen kunnen rein geweest zijn; ik geloof inderdaad dat gij zoo goed als schoon zijt; maar gij weet niet wat al droomen van geluk gij in een jeugdig hart, misschien in twee harten hebt versmacht! 't Is mogelijk, dat het welgelukken van dergelijke plannen veel stralenglans en eer geeft, maar worden daarin voor derde personen, geene eindelooze opofferingen gevergd?’

‘Wat bedoelt mevrouw met die woorden?’ liet er de jonge weduwe driftig op volgen.

‘Och, ik weet alles. Ik weet wat hooge onderscheiding mevrouw de Gattarina aan het hof van Madrid wacht.’

‘Toch niet ter belooning.....’

‘Ter belooning van eindelooze diensten, die zij den koning heeft bewezen, en dewijl ik met u aanneem dat de bedoelingen niet onedel waren, mag ik ook deze diensten bij de anderen voegen.’

Mevrouw de Gattarina beet zich op de lippen; zij was geslagen; zij gevoelde zich overwonnen. Den strijd wilde zij echter nog niet opgeven, en zij trachtte op hare beurt aan het woord te komen, en zich vrij te pleiten:

‘Ik beken, mevrouw,’ zegde zij, ‘dat ge tamelijk wel zijt ingelicht; doch ik was onbewust omtrent de inzichten uws zoons. Ik beken dat ik iets bijdroeg tot de toenadering tusschen Gertruda en Hugo, en uw echtgenoot zelve moest bekennen, dat in den toestand van zaken, waarin wij ons bevinden, Spanje overgroote voordeelen uit die verbintenis trok.’

‘Och, wat geef ik om al die staatkundige aangelegenheden!’

‘Zeer mogelijk; maar boven den kleinen omtrek, waarin zich de denkbeelden van mevrouw de markgravin bewegen,’ luidde het scherpe antwoord, ‘en die niet verder gaat dan de vier muren van het huis, beweeg ik mij in een wijderen kring, die landen in zich bevat. Neen, neen, mevrouw, ik ben geene intriguante, en in plaats van mij iets te verwijten, zoudt gij mij dankbaar moeten zijn, want ik heb aan uwe vaderstad eene machtige ondersteuning tegen den boossten aller vijanden, tegen oproerige soldaten, gegeven. Graaf von Eberstein is ons getrouw gebleven.’

‘En om hiertoe te geraken, hebt gij harten verbrijzeld, levens vergald, edele gevoelens vertrapt; hebt gij een jong en naïef kind ten speelbal der politiek gemaakt en haar zoo hatelijk bij de spaansche soldaten doen worden, dat ik reeds meer dan eens de hevigste bedreigingen tegen haar onderschept heb. Och ja, ik erken dat uwe bedoelingen zeer schoon, zeer verheven, ten algemeenen nutte aangewend kunnen zijn, en van dat oogenblik worden alle opofferingen gerechtvaardigd. Zoo redeneeren de grooten! De kleinen worden voor de bedoelingen geslacht. Maar ik ben moeder en geene staatkundige vrouw, en ik zeg, ik, dat zij die tot een doel willen geraken, zich zelve en niet anderen moesten opofferen.’

‘Iedereen brengt offers, in de maat van zijnen werkkring!’ hervatte mevrouw de Gattarina nogmaals scherp.

‘Ik wil over die laatste opmerking niet redetwisten; wij gaan uit van een gansch tegenovergesteld standpunt. Gij zijt gansch hoofd, mevrouw, ik wil gansch hart zijn; gij spreekt als eene gansch uitzonderlijke vrouw, ik, ik heb de gevoelens eener eenvoudige poortersvrouw.’

‘En die zou juist de vrouw des heeren markgraafs, van den hoogsten ambtenaar der stad, niet aan den dag moeten leggen: of zou zij het voorbeeld van moed en opoffering niet aan allen dienen te geven?’

‘Ik heb geene hoedanigheden, mevrouw, om als de moeder der Gracchen op te treden. Om groote opofferingen te doen, moet men eene groote zielskracht bezitten, en deze heeft God mij niet gegeven; doch ik herhaal het, op dit punt wil ik niet verder uitweiden. Laat mij echter toe, te zeggen, dat eene eenvoudige poortersvrouw liefde en stil geluk op hare baan zal achterlaten, en eene staatkundige vrouw, integendeel, langs puinen, vermorzelde harten en lijken naar boven gaat. Arme Jehan! Arme Gertruda!’

Mevrouw van Varick was overstelpt van aandoening; zij bedekte het aangezicht met de twee handen en weende.

Dat trof de gravin. Ja, zij was eene diplomatische vrouw, maar het hart was in al de intrigues nog zóó niet bedorven, dat het niet meer vatbaar was voor gevoelens van medelijden. Mevrouw de gravin stond nog slechts vóór op de baan. Later, indien zij op deze voorttrad, zou die staatkunde allengs ook helscher, kouder, harteloozer worden. Zij begreep plotseling dat zij hier veel hoop had vernietigd, en de hand der markgravin grijpende, zegde zij:

‘Vergeef het mij, mevrouw, ik heb onnadenkend gehandeld!’

‘Zoo is het wel,’ zegde plotseling eene stem en toen de beide vrouwen verschrikt zich omwendden, zagen zij messire de Champaigney op den dorpel van het knapenhuis staan. Hij was blijkbaar ontroerd, want hij had een deel van het gesprek afgeluisterd.

‘Ja, geef elkaar den vredekus,’ zegde hij, ‘en indien er harten gewond zijn, laat ons hopen dat God ze zalven zal.’

‘Och, waarom hebt gij mij tot spreken gedwongen!’ zegde mevrouw van Varick.

‘Het is beter zoo,’ was het antwoord van mevrouw de Gattarina; ‘nu de moeilijkheden gekend zijn, wordt ook de verzoening gemakkelijker.’

Een hevig getier liet zich hooren. Messire de Champaigney ijlde naar buiten, en bij het licht van de toortsdragers der beide dames, die nog altijd stonden te wachten, zag de gouverneur eene groep burgers en krijgsknechten naderen, terwijl zij onder woest getier en gehuil een geboeiden kerel deden voortgaan.

‘Vooruit met den spion!’ riep men hier. ‘t Is Burk, de wapensmid!’ kreet men ginder. ‘Waarom tooverft hij zich nu niet los!’ spotte men daar. ‘Hij is er immers een uit Belzebub's cetele?’ raasde men spottend.

Burk was erg gehavend; zijn leelijk gezicht was bleek, maar dat was misschien meer uit nijdigheid dan wel uit schrik, want van tijd tot tijd vertrok hij den mond en grijsde de omstanders als een duivel toe.

De wapensmid lag tegen den muur toen de gouverneur naderde. De hellebardiers gaven dezen bericht, dat men Burk gevangen had genomen, toen hij gelijk een kat voortsluipend, over den wal in de stad wilde geraken. De

wapensmid kwam blijkbaar van de zijde van het kasteel en stond overigens, zooals men weet, bij de antwerpsche burgerij in een zeer slechten reuk.

Messire de Champaigney bleef voor den smid, die als een zak op den grond lag, stil staan; hij deed den jongen ridder van Varick ontbieden en deze ving, op last des gouverneurs, het gesprek met Burk aan.

‘Gij zijt eindelijk in den klem geloopen, Burk. Men heeft u langen tijd mistrouwd en eindelijk de overtuiging bekomen, dat ge den verrader speelt.’

Het leelijke hoofd van Burk werd opgeheven, omtrent gelijk de slang, die hare prooi beloert, den kop opheft en in de oogen van den smid lag eene mengeling van baat en smeking.

‘Gij komt van het kasteel, Burk; wat gingt gij daar in dat Maranennest aanvangen?’

‘Ik moest er nog wat geld ontvangen, genadige heer, voor geleverd werk,’ mompelde Burk ootmoedig.

‘Was het de betaling van uwe spionnendienst, Burk?’

‘Genadige hemel, edele heer, ik een spion?’

‘Wat dit betreft, Burk, zult ge niet meer loochenen; daarvan zijn de bewijzen in handen. Gij zijt door don Sancho d'Avila naar den *eletto* van Aalst gezonden; gij hebt daar uwen last volbracht, en in het voorbijgaan, nog een trouw dienaar van onze zaak, Dirk Bast, verraden en aan eenen boomtak doen opknoopen.’

‘Ik, genadige heer? Maar hoe wordt een eerlijk man toch belasterd in deze dagen!’

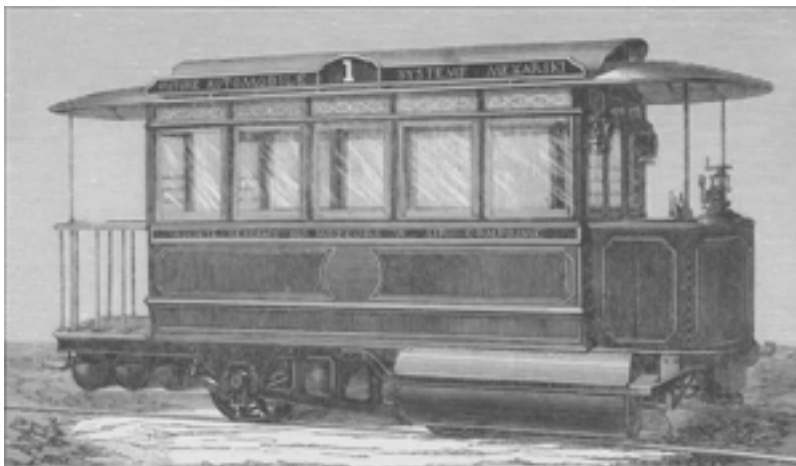
‘Nabij Mechelen, op uwe terugreis, heeft men u geklist, Burk, en in uwe schoenen den brief van den *eletto* gevonden. Daar zijt ge den dans ontsprongen, en pas in Antwerpen teruggekeerd, begint gij uw oneerlijk werk opnieuw. Gij hebt gewis in het kasteel verslag over uwe aalstersche zending gedaan?’

‘Ach, lieve heer, ik ben een arm, onschuldig man!’

‘Ja, maar zoo denken er de heeren oversten niet over, en ik meen dat, voor het zonlicht doorbreekt, gij, evenals Dirk Bast, aan den een of anderen boomtak van Schermershof zult hangen te wiegelen.’

‘Erbarming, heer van Varick! Ik was immers een eerlijk poorter; uw achtbare vader, de markgraaf, weet het wel. Ik ging, zoo waar...’

‘Zweer niet!’ onderbrak Jehan.

DE LUCHTDRUK-TRAMWAY; SYSTEEM-MEKARSKI.

‘Ik ging verschuldigd loon ontvangen voor het herstel van harnessen en hellebaarden, en nu, nu kan ik het ginder niet meer uithouden, omdat ik mijne arme kinderen in gevaar dacht.’

‘Dwaasheid, Burk, gij hebt nooit veel belangstelling voor uwe kinderen getoond. Daarbij, weet ge waar uwe kinderen zich op dit oogenblik bevinden?’

‘Och, lieve Heer! waar zouden ze zijn?’

‘Uw huis is door die van 't kasteel in brand geschoten.....’

‘Genadige hemel!’

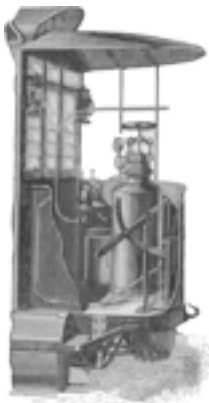
‘En uwe kinderen zijn slechts met veel gevaar door zuster Bertha gered en in veiligheid gebracht!’

‘Arme kinderen!’

‘Nu, nu, gij zult ze zien vóór dat ge naar de eeuwigheid vertrekt! Maak u gereed voor de reis, Burk. Messire de Champaigny zal Zijne Genade, markies van Havrech raadplegen en hij denkt, dat het binnen een uur met u zal gedaan zijn.’

‘Maar zoo wreed zal men niet zijn, lieve heer van Varick! Och, dood mij niet! Ik zal u veel, heel veel vertellen van die van 't kasteel en zonder dat het u eene duit kosten zal. Als gij me den als toedraait, weet ge dat alles zeker niet.’

‘Burk, Zijne Genade de gouvemeur houdt u voor een aartsleugenaar en stelt uwe meêdeelingen op geen prijs.’

DE DRUKKINGSREGULATOR OP HET VOORBALKON VAN DEN WAGEN;
SYSTEEM-MEKARSKI.

De wapensmid kermde, bad, smeekte; het was te vergeefs. Messire de Champaigny had besloten recht te doen, toen plotseling zuster Bertha door den kring van omstanders drong en zich voor den gouverneur op de kniën wierp. Zij vroeg genade, genade voor Burk; zij vroeg ten minste eenige dagen uitstel voor de exekutie der hem toegedachte straf.

De gouverneur richtte de edele vrouw op en zegde op diep ontroerden toon:

‘Engelen vragen alzoo genade voor duivelen! Zuster Bertha, uwe vroomheid, uwe deugd, uwe zelfopoffering staat te diep in mijn hart geschreven, dan dat zij allen, op dit oogenblik, uwe vraag niet zouden ondersteunen. Ik mag u geene genade beloven, dewijl ik niet alleen in machte ben deze te geven; maar ik beloof u, dat het *sitôt pris*, *sitôt pendu*, op Burk niet zal toegepast worden. Ga, breng hem zelf die goede tijding.’

Terzelfder tijd gelastte hij eenige gewapenden, den gevangene naar het Steen, naar de gevangenis, over te brengen.

Burk had de beweging van zuster Bertha gaêgeslagen en de hoop tintelde onmiddellijk in zijn hart op. ‘Dat wijvenras,’ zoo dacht hij, ‘vooral dat wijvenras in kloosterkleêren, is almogend bij die groote paapsche heeren.’

‘Ik heb, Burk, uitstel van de strafuitvoering voor u verkregen,’ zegde de non. ‘Ik zal zelfs trachten genade voor u te bekomen, in de hoop dat gij uw boos leven zoudt laten varen. Uw huis is deels afgebrand, maar uwe kinderen zijn gered.’

De wapensmid antwoordde niet; hij had geen woord van dank voor de non. Hij dacht aan zijne bevrijding, en als hem meer dan één dag leven zou worden toegestaan, zou hij wel gered worden. Immers, Burk wist, dat de aanval tegen de stad voorloopig op den volgenden dag bepaald was! Had de Champaigney den schurk ondervraagd, wellicht had hij ten prijze van zeer weinig, dat belangrijk geheim verraden, en de nacht zou in geene betreurenswaardige achteloosheid en nalatigheid zijn voorbij gegaan.

De soldaten leidden Burk weg. Toen zij een honderdtal stappen gegaan hadden, klonk er eensklaps van de zijde van Schermershof, eene stem, welke riep:

‘Hola, hei!’

De soldaten stonden stil en keerden zich om. In het duister kon men niet ontwaren wie er riep.

‘Op last van Zijne Genade den gouverneur, laat den gevangene los!’

‘Hooft gij die stem?’ vroeg een der sergeanten.’

‘Ja, zeker hoor ik die! Wat mag dat beteekenen?’

‘Ik gebied u Burk los te laten!’ riep andermaal de stem die van Schermershof scheen te komen.

‘Ga eens even zien, wat er van waar is!’ zegde de sergeant tot een der hellebardiers, en terwijl deze zich over het bevel van messire de Champaigney ging vergewissen, hoorden de wachters eene andere stem, die uit den grond scheen op te komen:

‘Wie Burk aanraakt, zal dezen nacht nog betooverd worden en sterven!’

Die stem klonk zóó hol, zóó doodsch, zóó indrukwekkend, dat den soldaten en burgers de moed in de schoenen zank. Zij wilden wel vechten tegen menschen in vleesch en bloed; maar tegen den boozen geest niet! Meest allen maakten het kruisteeke en zouden de vlucht hebben genomen, ware er geen hulp opgedaagd - namelijk de hellebardiers en fakkeldragers, die mevrouw van Varick en mevrouw de gravin huiswaarts vergezelden.

‘Ho, ho!’ riep spottend een der hellebardiers, ‘wij kennen die kunstjes van meester Burk, die voor oude wijven en kleine kinderen als een toovenaar en duivelskunstenaar te boek staat. Indien mevrouw het toelaat, zal ik mij alleen wel belasten, om meester Burk op het droge te brengen!’ - en die toestemming verkregen hebbende, greep de reusachtige hellebardier den wapensmid bij den kraag en riep hem donderend ‘voorwaarts’ toe.

‘Dat is nu recht jammer,’ dacht Burk, ‘ik was reeds driekwart van die klampvogels ontslagen! Nu, 't zij zoo: laat ons dan maar voor een enkelen nacht in het gastvrije Steen gaan logeeren!’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 15]

De prokureur-generaal de Bavay.

De prokureur-generaal Karel de Bavay was een verdienstelijk man, wiens naam in de gerechtelijke jaarboeken zal bewaard blijven, terwijl hij tevens eene voorname plaats zal blijven beslaan, tusschen de historie-onderzoekers van België.

DE PROKUREUR-GENERAAL DE BAVAY.

De heer de Bavay was in 1801 te Brussel geboren; hij was de zoon van eenen pleitbezorger of avoué in gemelde stad, en koos het vak der rechten voor het zijne. Reeds in 1830 vinden wij hem aan de balie, waar hij zich door zijn helder hoofd en zijne diepe rechtskennis onderscheidde.

Den 1 november 1830 werd de heer de Bavay benoemd tot substituut van den prokureur des konings, bij het hof van beroep, te Gent. Later klom hij op tot eersten advokaat-generaal in dezelfde stad, om den 9 oktober 1837 te Brussel als advokaat-generaal en den 13 juli 1844, als prokureur-generaal op te treden.

Dien hoogen post bekleedde de heer de Bavay tot in den jare 1870.

In vele belangrijke rechtsgedingen voerde de prokureur-generaal zelf het woord, zooals in de zaak der *zwarte bende*, in die van Risquons-Tout, enz. Een aantal mercurialen, bij de opening van het hof van beroep uitgesproken, werden door hem uitgegeven, en zijn ook hoogst merkwaardig onder opzicht van geschiedkundige en rechtskennis.

De stukken opzichtsens het proces van Egmond en Hoorne, door den heer de Bavay uitgegeven, zijn van een overgroot belang; zijne geschiedenis der omwenteling van 1830 zal een voortreffelijk werk ter raadpleging blijven, en de gedenkschriften, welke hij achterlaat, worden door allen met belangstelling te gemoet gezien.

De heer de Bavay was een rechtschapen man; hij verdedigde met overtuiging en talent de door hem aangenomen stellingen. De doodstraf vond dan ook in hem, een groot en een doordenkend verdediger.

In 1870 werd die verdienstelijke man aan den partijhaat opgeofferd en ter zijde gesteld, echter niet zonder in de drukpers eene wezenlijke opschudding, over zooveel onrechtvaardigheid, te verwekken. Sinds hij in het burgerlijk leven terugkeerde, hield hij zich vooral met geschiedkundige schriften bezig.

De heer Karel de Bavay was kommandeur der Leopoldsorde, ridder der Leopoldsorde van Oostenrijk en der Stanislaus orde 1^e klas van Rusland.

Muziekanten.

(Naar Adriaan van Ostade.)

Een der geestigste schilders der 17^e eeuw was gewis Adriaan van Ostade. Hij werd te Lubeck, in 1610 geboren en stierf in 1685, te Amsterdam. Leerling van Frans Hals, hoort van Ostade tot de school welke de stoffelijke waarheid vooruitzet, zonder zich aan het ideale, het poëtische, het verhevene te storen. Brouwer en Teniers waren zijne voorgangers, doch hij volgde hen niet alleen met talent, maar met een inderdaad origineelen en geestigen toets. Zijn koloriet was levendig, en ofschoon, zegt Reiffenberg, hij dikwijls de walgelijkste onderwerpen koos, toch wierp hij niet zelden wezenlijke diamanten op het doek! Isaäc van Ostade, insgelijks te Lubeck geboren, was de jongste broeder van Adriaan en volgde zijn genre.

Huiselijk leven.

(Naar eene Schilderij van B.J. Bloemers.)

Het kleine tafereel is een der gelukkigste, welke wij sedert lang mochten beschouwen. Die moeder moge verre van rijk zijn; de kamer waar zij woont, spreekt niet van overvloed; het kleedsel der vrouw getuigt niet van weelde - o neen! en toch alles zegt u dat hier huiselijk geluk den boventoon heeft.

Het kind alleen brengt die bloemen, die zonnestralen in die kleine kamer! Op dat kleine wezen is aller gedachte saamgetrokken. De moeder versnipperd haren tijd om den kleine gelukkig te maken, en vader, een scheepstimmerman, die den ganschen dag voor het dagelijksche brood hamert, zint er gedurig op wat hij 's avonds doen zal, om den eersteling te doen lachen.

Lang heeft het kind met zijn hansworst, door vader gemaakt, gespeeld, doch eindelijk de mollige handjes uitgestrekt naar de twee witte duiven, die in eene kevie aan de zwart berookte zoldering hangen; en de moeder, die den lieveling niets kan weigeren, heft hem op hare krachtige armen in de hoogte, en lacht met de zoete woordjes die het kind tot het vreedzame duivenpaar spreekt.

Dat paar, hetwelk zoo kalm, zoo rustig aan den zolder hangt, is voorwaar het evenbeeld van de kalmte en de rust beneden, en dit zal nog te meer het geval zijn als in het voorjaar een nest met jongen in de kevie zal huisvesten; dan ook zal boven, gelijk nu beneden, het kind de vreugde van het gezin uitmaken.

Als wij dit kleine tooneel zagen, dachten, wij aan Victor Hugo's gedicht *l'enfant de la Maison*, zoo meesterlijk door onzen Tollens overgebracht. Hoe gepast zijn hier de woorden:

Gij zijt de duif van de ark; gij brengt ons vreugde en vrede;
Gij klapwiekt om ons heen. Wij struiklen treê voor trede,
Terwijl gij Cherubswieken draagt;
Gij, gij zijt los van de aarde en vreemdling van haar zonden,
Naar ziel en lichaam rein; naar beiden ongeschonden,
Naar beiden vlekloos maagd.

Wat zijn de kindren schoon! hoe lieflijk is hun blozen!
Wat is hun glimlach zoet! hun wangen blijven rozen,
Al glinstert op den bos een traan.
Wat zijn de kindren goed en argloos en onschuldig!
Hoe bieden ze elken mond, toegeeflijk en geduldig,
Den mond tot kussen aan!

Bewaar mij, goede God! bewaar mij met de mijnen;
Bewaar mijn vijand ook; bewaar hem met de zijnen,
Al is zijn wandel vals en boos:
Zijn bloembed zij gespaard, zijn akker moog' gedijen,
Zijn kevie zij niet leêg, zijn korf niet zonder bijen,
Zijn huis niet kinderloos.

Het papier.

Hoe onnadenkend nemen wij tegenwoordig het fijn wit papier ter hand, zonder misschien ooit er aan gedacht te hebben, hoe vele duizenden jaren er verloopen zijn, eer het den mensch, na veel moeite en arbeid gelukte, het papier daar te stellen, waarover nu de pen zoo gemakkelijk loopt, en waarop zij onze gedachte en gevoelens in woorden overbrengt.

Zoo zeer zijn wij tegenwoordig aan nijverheidsontwikkeling gewoon, dat wij maar zelden een oogslag op het verledene werpen; en toch is het der moeite waard, het menschelijk geslacht in de tragsgewijze ontwikkeling zijner werkzaamheid eens na te gaan.

Dat het den menschen reeds vroegtijdig eene behoefte was, zich aan hunne natuurgenooten door teekens verstaanbaar te maken, welke behoefte ontstond met het verschil der talen en de verspreiding der volken, is even natuurlijk als begrijpelijk, en was de eerste brief slechts geschreven op een palmbiad, was de griffel een doorn, zoo had men toch reeds een middel, om anderen, van welke men verwijderd was, een wenk in het gevaar of een vriendschappelijken groet over te brengen.

Men graveerde runen, letter- of woordteekens in steen, sneed ze in metalen platen, beschilderde de muren der kolossale steenen gebouwen der oudheid met hiërogllyphen, sneed tafelen uit hout en ivoor en beschreef ze met eenen stok, die in zekere vloeistof werd gedoopt; doch schrijfkunst en wetenschap zouden niet gemakkelijk vooruitgegaan zijn, indien het niet gelukt ware eene stof te vinden, die minder hard en gemakkelijker te bewerken was dan bovengenoemden.

Toen de palmboom het eerste natuurlijke schrijfmaterieel geleverd had, maakte eene andere plant, de papyrus, de stof bekend ter verbetering van het egyptische papier, dat zich nog lang na Kristus' geboorte naast de leëren rollen en perkamenten tafels der oudheid heeft staande gehouden.

De vervaardiging van dit papier, door de Egyptenaren uitgevonden, was zeer eenvoudig. Men maakte de blaëren, welke aan het onderste gedeelte der plant zitten, van den stengel los en plakte daarvan zoo velen op en naast elkander, al naar gelang de bladen sterk en groot moesten zijn.

Hoe meer de ontwikkeling der wetenschappen en met haar de lust tot schrijven toenam, des te uitgebreider en beduidender werd ook de vervaardiging van het egyptische papier.

Ten tijde van Plinius bestonden verscheidene fabrieken ter bereiding van zulk papier te Rome, waarover schrijvers der oudheid met lof spreken. In Italië heeft men zich nog tot in de elfde eeuw van het egyptische papier bediend; maar hiervan zijn slechts enkele stukken ons overgebleven.

In de bibliotheken te Florence en te Weenen worden nog eenige bladen van dit papier bewaard, maar geheele boeken zijn tot ons niet gekomen.

Het is opmerkelijk genoeg, dat de kunst, om van boomwol papier te maken, eerst in de VIIIe. eeuw uitgevonden is, wijl men reeds zeer vroeg uit de draden van boomwol fijne weefselen wist te vervaardigen.

Men neemt aan dat de ernstige en denkende Egyptenaren, ook de uitvinders van het boomwolpapier geweest zijn, dat, zoo als men weet, van de Grieken naar het Oosten overgebracht, en daar den naam van *pergamentum graecum* verkreeg, ter onderscheiding van het *pergamentum*, een papier uit ezelshuid gemaakt en wel het eerst in de stad Pergamus.

Wijl de Arabieren ondertusschen de eerste waren, die het boomwolpapier naar Europa overbrachten, heeft men hun ook dikwijls de uitvinding daarvan toegeschreven.

Op de noordkust van Afrika, in het tegenwoordige Ceuta, hadden zij reeds vóór hunne neêrsetting in Europa papierfabrieken gesticht en later, toen zij Spanje bemachtigd hadden, verkregen de door hen te Xativera, Toledo en Valencia gestichte boomwol-papierfabrieken, een europeeschen roem.

Tot de bereiding van dit papier gebruikte men de ruwe boomwol, die door de Pheniciers en Karthagers het eerst naar Europa gebracht was geworden. Doch daar het niet gelukken wilde, de wollige deelen der boomwol, door stampen en koken genoegzaam fijn te malen of te verpletteren en op te lossen, zoo was het arabische boomwolpapier een heel onvolkomen fabrikaat, dat later nog blad voor blad moest gladgestreken worden.

Wanneer men ons een blad van dat papier, waarop de arabische geleerden der achtste eeuw geschreven hebben, toonde, zou ons zeker alle lust tot schrijven geheel vergaan.

Doch niettegenstaande de groote onvolkomenheid van het eerste arabische papier, was de overgang van het egyptische tot het boomwolpapier in alle geval groot genoeg, om als een aanmerkelijken stap voorwaarts op dit gebied van nijverheid beschouwd te worden.

Die overgang heeft voor ons te grootere waarde, daar onze geheele tegenwoordige papiermaking uit die uitvinding is voortgekomen.

Eene wezenlijke verbetering onderging het papier, toen men begon zich van molenstampers te bedienen, om de boomwol fijn te stampen.

Men had wel is waar reeds ten tijde van keizer Augustus watermolens te Rome, waarvan men zich tot het malen van tarwe bediende; doch eerst in de elfde eeuw kwam men op de gedachte de maalwerken op de papiermaking toe te passen.

Het papier onderging hierdoor in alle opzichten eene verbetering; doch eerst toen de mensch op het denkbeeld kwam de overblijfselen van afgedragen kleedingstukken tot papierbereiding zich ten nutte te maken, won het papier aanmerkelijk in hoedanigheid en bruikbaarheid.

Men zag weldra, dat de vodden zich veel gemakkelijker en fijner lieten bewerken, dan de ruwe boomwol, die zich over het algemeen moeielijk laat afrafelen, en toen men zich door ervaring van de meerdere bruikbaarheid der vodden voldoende overtuigd had, begon men ze alom te bezigen.

Doch eerst de schrijvers der twaalfde eeuw maken van deze nieuwe uitvinding gewag. Sedert dien tijd heeft men zich het verzamelen der vodden ten taak gesteld, en daardoor eene kostbare grondstof verkregen, die men vroeger aan de vernietiging prijs gaf.

Het valt aan te nemen, dat men in Duitschland, waar vlas en kemp eigen en goedkoop te krijgen waren dan de boomwol, het eerst kan beproefd hebben linnen in papier te veranderen, en toen het bleek, dat het uit die stof bereid papier het boomwolfabrikaat in echtheid en fijnheid verre overtrof, verdrong het linnenpapier langzamerhand het arabische fabrikaat.

Men ziet dus, hoe langzaam deze verbeteringen, hier in weinige regels beschreven, elkander opvolgden. In Italië werden eerst in de veertiende eeuw de stampwatermolens ingevoerd, die toen nog altijd slechts boomwolvodden bewerkten.

Het eerste linnenpapier, waarvan men in Europa weet, is een brief, dien een fransch edelman in het jaar 1270, aan den Heiligen Lodewijk geschreyen heeft.

In het hospitaal te Kaufbeuren (in Zwaben) heeft men verscheidene oorkonden bewaard, welke in het begin der veertiende eeuw zijn opgesteld, en die wel de oudste bewijzen van linnenpapier in Duitschland zullen zijn.

Of men Duitschland overigens de uitvinding van het linnenpapier mag toeschrijven, is nog twijfelachtig, daar men ook in Spanje oorkonden uit de dertiende eeuw heeft gevonden, die op linnenpapier geschreven zijn; in ieder geval is het moeielijk te beslissen, in welke van deze twee landen men zich deze uitvinding het eerst ten nutte heeft gemaakt.

De eerste watermolen in Duitschland werd reeds in het jaar 1319 te Neurenberg gebouwd, en tot op den nieuwen tijd bleven de door water gedrevene maalwerken, gelijk bekend is, de gebruikelijksten.

Om zich overigens een begrip van de toenmalige verbetering van het papierfabrikaat te maken, hoeft men slechts een ouden, in een afgelegene streek, gebouwd papiermolen te bezoeken, die zich met de vervaardiging van gewoon papier bezig houdt, en eenige onbeduidende verbeteringen niet medegerekend, zal men zich eene duidelijke voorstelling kunnen maken, op welke wijze de papiervervaardiging vooruit is gegaan.

De Hollanders, aan wier nadenken en nasporingen de wereld zoo vele nuttige uitvindingen verschuldigd is, kwamen het eerst op de gedachte zich van den wind te bedienen, om de maalwerken te drijven, en toen zij later den bouw der windmolens ook op de papiermolens toepasten, volgden andere landen deze inrichting als hoogst gebruikelijk en doelmatig na, en de zoogenaamde *Hollander* (zijnde een maalbak) speelt nog in de nieuwste papierfabrieken eene beduidende rol.

Zoo ging het met de papierbereiding zoo als het met de meeste uitvindingen pleegt te gaan;

nadat de grondslag gelukkig gelegd was, werkten bijna alle beschaafde volken, als: Spanjaards, Italianen, Franschen, Engelschen en Duitschers aan de volmaking er van, en langzamerhand gingen de hier en daar gemaakte verbeteringen van land tot land over.

Toen door de uitvinding der boekdrukkunst het schrijven en lezen meer algemeen werd, nam ook het papiermaken aanmerkelijk toe, tot zij in den nieuwen tijd, die in alle technische zaken zulke bewonderenswaardige vorderingen gemaakt heeft, met het vervaardigen van machinaal papier alles omvat heeft, wat men tot heden op dit gebied heeft mogen ten uitvoer brengen.

Met de voortgaande volmaking van het papier steeg ook in dezelfde mate deszelfs verbruik; de menschen kregen meer en meer lust tot en behoefte aan schrijven en lezen.

Bedenken wij nu, hoeveel papier tegenwoordig in de scholen alleen aan schrijfboeken gebruikt wordt; hoeveel boeken er geschreven en gedrukt worden; welk eene menigte van dagbladen en tijdschriften dagelijks in alle streken der beschaafde wereld verschijnen, hoeveel papier er dagelijks in alle standen der maatschappij gebruikt wordt, dan hoeven wij niet eens van het pakpapier te gewagen om te doen begrijpen, dat langzamerhand voor zoo vele millioenen balen papier, de benoodigde voddën ontbreken moeten.

Alle stoffen, die uit het plantenrijk voortkomen, zijn in ieder geval de beste voor de papierbereiding, daar de draden der planten zich het best laten ontbinden; men heeft daarom bij het voortdurend grooter wordende gebrek aan linnen, reeds lang naar geschikte grondstoffen moeten omzien, en verscheidene plantenstoffen, als: maluwen, netels, distels, mos, manillakemp enz. onderzocht, doch al deze stoffen werden als onbruikbaar verworpen; eenigen waren slechts tot eene bepaalde verwerking geschikt; anderen konden slechts voor gewoon papier gebruikt worden en verscheidene waren teenemaal onbruikbaar.

Des te meer moet het ons daarom verwonderen, dat hout en stroo, zulke harde en broze plantaardige stoffen, als grondstof bij de papierbereiding zijn aangenomen.

Evenwel kostte het veel vergeefsche onderzoekingen, voor het gelukte, het stroo door scheikundige middelen genoegzaam week en vasthoudend te maken, maar nu kunnen ook onze papierfabriekanten een goed en vast papier uit deze stof maken.

Men heeft overigens ook mengsels van verschillende leem-aarden beproefd, die voor het meerendeel gelukkig uitgevallen zijn; zoo neemt men bijv. pijpjarige, porseleinaarde, gips enz., stoot deze massa tot een poeier en vermengt ze in de zoogenaamde *Hollander* met de papiermassa; doch men mag van het poeier hoogstens 12 tot 20 pond op de 100 pond nemen, daar eene grootere hoeveelheid van de aardachtige stoffen, de hoedanigheid van het papier zou bederven.

Ook mengt men den afval, die zich bij het snijden van het papier in den molen van zelve ophoopt, weêr met de pap; doch alweêr hoogstens tot eene hoeveelheid van 20%

Wanneer op dezelfde wijze de massa van beschreven of gedrukt papier, dat jaarlijks als misdruk verbruikt wordt, weêr opnieuw gebruikt werd, dan zou een groot deel des papiers in voortdurenden omloop kunnen blijven, ongelukkig heeft men echter nog geen middel weten uit te denken, om de inktsporen te verdelgen.

Sommige andere stoffen, als wol en zijde, laten zich ook tot papier bereiden doch leveren slechts pakpapier en zijn daarom van een ondergeschikten aard.

Wanneer wij het groote nut beschouwen, dat de overblijfsels onzer afgelegde kledingstukken de maatschappij kunnen bewijzen, en daarbij bedenken, welk een gewichtige rol voornamelijk het linnen in den handel speelt, dan kan dit voor ons eene aansporing zijn, om meer gewicht te hechten aan onze oude kleederen, die doorgaans geminacht, evenwel onder anderen vorm, der maatschappij opnieuw nut kunnen bewijzen.

Hoe gering de voorwerpen onzer spaarzaamheid ook zijn, de massa geeft er waarde aan.

In Nederland worden jaarlijks ruim 10 miljoen Ned. ponden vodden en oud papier in 170 papierfabrieken door ruim 3000 arbeiders verwerkt.

Deze vodden hebben eene gemiddelde waarde van f 12. - de 100 pond en vertegenwoordigen dus een kapitaal van f 1.200.000, terwijl het daarvan vervaardigde papier eene som van f 3.600.000 opbrengt.

Zoo heeft men in Engeland bijv. reeds voor verscheidene eeuwen verboden de dooden in linnen te wikkelen, en berekend dat de daardoor ontstane besparing aan linnen meer dan 200.000 pond bedraagt; indien deze nutteloos aan de dooden waren gegeven, zou men een zelfde hoeveelheid, met aanmerkelijke kosten, uit het buitenland moeten laten komen.

Daar men uit iedere 100 pond vodden gemiddeld 80 pond papier maakt, zoo zouden met die 200.000 pond linnen 160.000 pond best papier begraven zijn geworden.

Werpen wij eindelijk een oogslag op de eerste boeken, welke gedrukt werden, of op de documenten, die uit den tijd onzer overgrootvaders stammen, ja, beschouwen wij slechts de brieven, die onze grootvaders achtergelaten hebben, en de bladen, verguld op sneê, die bij plechtigheden met gedichten werden beschreven, en vergelijken wij daarmee het papier, dat wij nu dagelijks gebruiken.

Het onderscheid tusschen het grofste linnen en de fijnste mousseline is bijna niet zoo in het oog loopend, als dat tusschen het vroegere en het tegenwoordige papier.

Vóór eenige eeuwen had zelfs een koning niet in het bezit kunnen komen van het fijn en zacht blad papier, dat wij tegenwoordig voor twee centiemen kunnen koopen.

In de papierbereiding hebben wij nu een der wonderlijkste voorbeelden van nijverheid en tevens eene der volkomenste omwentelingen gezien, want wie zou hier van de witte, effen en zachte papierstof kunnen zeggen, dat vuile vodden en dor stroo, hout en aardachtige stoffen, de bestanddeelen daarvan uitmaken!

Doch eerst toen de pen over het witte blad liep en onzichtbare gedachten der ziel zich in teekenen zichtbaar maakten, gaf 's menschen geest de doode stof eene hooge bestemming, daar hij het papier tot drager zijner gedachten en gevoelens, zijner kennis en onderzoekingen maakte, het, met een woord, den adem des levens schonk.

Geschiedkundige anekdoten.

Toen de nederlandsche en spaansche legers in 1643 in elkanders nabijheid, tusschen Breda en Antwerpen, gelegerd waren, en dagelijks eenige schermutselingen voorvielen, waarin nu de eene dan de andere partij overwonnen was, geviel het eens, dat de ridmeester Krook, een stand van 's vijands leger, dat toen onder de bevelen van don Andreas de Cantelmo stond, bespied hebbende, den prins van Oranje (Frederik-Hendrik) kwam aandienen, dat hij, zoo men hem driehonderd ruiters wilde

toevertrouwen, aannam om twee kompagniën vijandelijke ruitery, die dagelijks omtrent het spaansche leger te wacht gingen, te verslaan; doch, zoo hem dat al mocht mislukken, dat hij hen dan wilde noodzaken om hen te vervolgen, waardoor zij zeker in eene hinderlaag zouden vallen, die men bij het dorp Brasschaat leggen moest.

De prins vond dien aanslag goed, gaf Krook de geviaagde driehonderd ruiters en zond prins Willem (zijn zoon), die verzocht had dezen aanslag te mogen bijwonen en te helpen uitvoeren, onder het opzicht van den luitenant generaal Stakenbroek en den graaf van Styrum, met al het paardenvolk naar Brasschaat, om aldaar in eene hinderlaag te gaan liggen.

Krook 's morgens ten vijf uren ter plaatse gekomen, alwaar hij de wachten der Spanjaarden meende te ontmoeten, vond aldaar niemand vermits het toen juist de tijd was, dat zij waren afgelost. Hij naderde over zulks het vijandelijke hoofdkwartier te Borgerhout. Eerlang kwamen drie compagniën spaansche ruiters op hem af, gevolgd wordende van eenige anderen. Dit noodzaakte den ridmeester al vechtende te wijken; doch wijl dat niet toeging zonder gerucht te maken, geraakte alles in rep en roer.

Cantelmo, die gelegenheid om voordeel te behalen niet willende verzuimen, steeg te paard, stelde alles in orde en bevoel aan de Borges, zijnen luitenant-generaal van de ruitery, met duizend paarden, Krook, die aan 't wijken was te vervolgen, tot dat hij zelf met het leger daarbij zoude komen.

De Borges, met zijne duizend ruiters Krook nazettende, viel eerlang in de hinderlaag der Staatschen, en werd op eene heide, met kreupelhout bezet, aangegrepen. Zich door Krook verschalkt en de ruitery der Staten in slagorde ziende staan, trachtte hij wel weêr terug te trekken; doch prins Willem, zulks bemerkt hebbende, deed hem door Stakenbroek den weg afsnijden en den graaf van Styrum aanrukken, om hem van ter zijde te bespringen.

Dit geschiedde met zoo goede orde, dat vijfhonderd vijandelijke musketiers, die tot in een hollen weg gevorderd zijnde, hunne ruitery meenden te ondersteunen, overhoop werden geworpen. Velen van hen ter neêr geveld en zes hoplieden gevangen zijnde, verkregen de overigen lijfsgenade. Van de spaansche ruitery werden er achthonderd verslagen of gevangen, onder welke laatsten de luitenant-generaal de Borges, de vrijheer van Wangen, kommandantgeneraal, de graaf Karel Ferrave en Louis Antonie Martini, benevens negen ridmeesters, zeven luitenants en vijf kornels, behalve de gemeenen zoo te voet als te paard, die allen naar het statenleger bij Bergen-op-zoom werden gebracht.

Prins Willem, zijnen vader een half uur van de stad ontmoetende, werd met al zijne bijhebbende officieren, op het vriendelijkste van hem bejegend. (*Het Leven van Willem II, prins van Oranje*, deel I.)

Het naaldgeweer.

Den 9 december 1868 overleed te Sömmerda in Thuringen ridder Johann Nicolaas von Dreijse, de uitvinder van het naaldgeweer.

Sedert dit vuurwapen in den oorlog tusschen Pruisen eenerzijds, en Oostenrijk en den Duitschen Bond anderzijds, wereldberoemd is geworden, heeft zich de aandacht van het publiek ook op deszelfs uitvinder gevestigd.

Volg mij, lezer! naar Sömmerda, want dit nederig stedeke is ook de geboorteplaats van onzen held. Sömmerda ligt aan de rivier de Unstrut nabij het bekende Erfurt, en is in de wereld in 't geheel niet om zijn grootheid of welvaart beroemd.

Dreijse's vinding gaf het evenwel eene wapenfabriek, waarin ruim 500 menschen werk en brood vinden. De vader van Dreijse oefende in die onbeduidende gemeente het beroep van slotmaker uit, terwijl hij tevens eene kleine bierbrouwerij had, zoodat hij door zijn iever en ondernemingszucht, een der meest gegoede ingezetenen werd.

Weinig zal echter de goede man gedacht hebben, dat zijn kleine Johann, die hem den 22 november 1787 geboren werd, zoo hoog in aanzien klimmen zou, dat zijn burgerlijke naam Dreijse verruild moest worden tegen den adellijken von Dreijse.

De eerste opvoeding van den knaap deed zulks dan ook in 't geheel niet vermoeden. In de werkplaats zijns vaders werd hij in dezes ambacht opgeleid, en toen hij in 1806 genoegzaam daarin ervaren was, om in zijn eigen onderhoud te voorzien, moest hij, naar duitsch gebruik, in den vreemde gaan om zich verder te bekwamen.

Op deze reis kwam de jonge slotmakersgezel den 15 oktober 1806 op het slagveld van

Jena. Daags te voren had Napoleon's leger daar het pruisisch leger bijna geheel vernietigd, en de ontelbare lijken lagen nog op het slagveld verspreid, toen Dreijse dit betrad.

Het trok de aandacht van den jongen man, dat de pruisische geweren zooveel lomper en onhandelbaarder waren dan de meer lichte en doelmatige vuurwapens van hetfransche leger. Men wil, dat dit voor hem de eerste aanleiding was om over de samenstelling en verbetering van dit wapen na te denken. Zijne latere levensomstandigheden zouden dit eerste denkbeeld tot rijpheid gebracht hebben.

Na een driejarig omzwerven in verschillende streken van Duitschland begaf hij zich in 1809 naar Parijs om werk te zoeken. Door de veelvuldige oorlogen, welke Napoleon voerde, was deze overheerscher er steeds op bedacht, de verschillende wapens te verbeteren.

Met dat oogmerk had hij te Parijs eene wapenfabriek opgericht, waar men zich niet alleen bezig hield met het maken van wapens, maar evenzeer met het uitdenken van nieuwe konstruktie's daarvoor.

In deze fabriek vond Dreijse werk. De directeur, kolonel Pauly, bediende zich van den jongen Duitscher, bij zijne proefnemingen met een kamerlaadgeweer.

Men ziet hieruit dat het denkbeeld om een geweer aan den kulas te laden, niet zoo geheel nieuw meer is. Pauly's proefnemingen hadden echter niet het gewenschte gevolg, en het denkbeeld werd voor goed opgegeven. Ook in Dreijse's hoofd? Wij gelooven het niet.

MUZIEKANTEN, NAAR ADRIAAN VAN OSTADE.

In 1814 in zijn vaderland teruggekeerd, kreeg hij aandeel in de zaak zijns vaders. Maar het eentonige slotmaken en het nog eentoniger bierbrouwen konden zijn ondernemenden geest geen voedsel genoeg verschaffen.

Spoedig wist hij een rijk koopman over te halen, om te zamen eene fabriek van nagels, grendels, enz. op te richten. Dreijse wist deze zaak weldra op eene goede hoogte te brengen, daar hij, afwijkende van de oude wijze door gloeiing, werktuigen gebruikte om volgens de regels der werktuigkunde tot het doel te geraken.

Hij was de eerste die in Duitschland dergelijke machinerieën invoerde. Tevens hield hij zich bezig met het maken van allerlei werktuigen, waarin hij menige verbetering bracht.

In 1824 richtte hij zijne aandacht weêr op de vuurwapens. Sedert eenigen tijd waren voor het ontsteken der lading de lont en de onzekere vuursteenenvervangen door slaghoedjes.

Dreijse vond aanstonds een nieuw, verbeterd model uit en bedacht tevens een deugdelijker poeier voor het vullen dezer slaghoedjes.

Door deze uitvindingen werd hij eenigermate bekend: de regeering schonk hem octrooi, en dit stelde hem in staat eene tweede fabriek op te richten, waarin deze artikelen in 't groot vervaardigd werden.

Met nieuwen moed zette de uitvinder nu zijne onderzoekingen en proefnemingen voort, nu bepaaldelijk denkend aan het samenstellen van een achterlaad-geweer en de daarvoor vereischte kardoos. Spoedig was het gevonden: eerst gelukte hem het vervaardigen eener geschikte kardoos, en eenigen tijd later vond hij de naald uit.

In 1828 was alles voltooid.

Toen Dreijse met zijne inderdaad kunstige vinding voor den dag kwam, ondervond hij grievende teleurstellingen. Het schijnt, dat het steeds het lot van uitvinders moet zijn door hunne minder groote tijdgenooten met onverschilligheid, dikwijls met verachting behandeld te worden.

Dreijse moest in dit opzicht aanvankelijk in het lot van groote mannen deelen.

De pruisische regeering wees hem beleefd af; andere gouvernementen behandelden hem nog onverschilliger; de groote hoop lachte hem uit: de mannen van het vak trokken twijfelend de schouders op.

Oostenrijk's gezant, wien Dreijse ook zijne uitvinding aanbood, antwoordde droogweg, dat zijne regeering Dreijse's uitvinding niet gebruiken kon, en dat er te Weenen ook nog wel goede geweerfabriekanten gevonden werden.

HUISELLJK LEVEN, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN B.J. BLOEMERS.

Men verhaalt, dat Fulton, de uitvinder der stoomboot, zijne uitvinding bij den eersten Napoleon had aangeboden, maar dat deze hardnekkig bleef weigeren hem te ondersteunen.

En toch wat groote voordeelen zou de keizer voor zijne plannen hebben kunnen plukken van dit nederig aanbod. Dan had het fiere Engeland wellicht den nek moeten krommen onder zijnen staf.

En zou Oostenrijk het nu ook niet betreuren dat het eenmaal Dreijse's verzoek afwees? De mensch wikt, God beschikt.

Vijftien jaren lang had Dreijse met allerlei tegenspoed gekampt, toen eindelijk Pruisen, vooral op aanraden van den tegenwoordigen koning, in 1842 hem 60.000 naaldgeweren bestelde en in staat stelde om eene fabriek daarvoor op te richten. Bij de opstanden van 1848 en '49 bleek de voortreffelijkheid van het nieuwe

wapen, dat van nu af aan in het geheele leger van Pruisen werd ingevoerd, en welks konstruktie zooveel mogelijk geheim werd gehouden.

Dreijse werd nu met eerbewijzen van allerlei aard overladen.

Reeds in 1846 had de pruisische regeering hem benoemd tot kommissieraad; in 1854 werd hij verheven tot geheim kommissieraad, terwijl hem ridderorden, zoowel van den kant van Pruisen als van vreemde gouvemementen, in groote menigte toestroomden.

In 1864 werd hij eindelijk in den adelstand opgenomen, en werd hij dus von Dreijse.

Een lang leven was dezen uitvinder beschoren, en nog in hoogen ouderdom hield hij zich onverpoosd bezig met het uitdenken van verbeteringen voor oorlogswapens.

Sedert is er aan de geweren reeds meer dan eene verandering, anderen zeggen verbetering, toegebracht; het stelsel-Dreijse is reeds het beste niet meer, doch zeker is het dat hij den grondslag legde der nu aangenomen veranderingen.

De haring.

De haring of, zooals de natuurkundigen hem noemen, *clupea* behoort tot de weekvinnige dieren en is een lid der groote familie met een vreemd woord *clupeida* genoemd, waartoe ook de sardellen, ansjovis en alven behooren.

De meest bekende soort van dezen trekvisch is de gewone haring, die in de diepte der Noordzee leeft en daaruit naar de kusten komt om er zijn zaad te werpen; hij trekt vervolgens, maar in talloze menigte en regelmatige tochten, langs de noordelijke kusten van Europa, Azië en Amerika.

Van april tot juli vormen zij zoogenaamde schollen van verscheidene mijlen lang en verscheidene honderden voeten diep. Het zaad werpen begint in augustus en duurt tot in oktober, wanneer de haringen weêr terugtrekken.

Opmerkelijk is het, dat zij voor sommige plaatsen eene voorliefde toonen en er zich in groote menigte ophouden, maar dikwijls ook in eens van daar verdwijnen, zonder dat men tot heden daarvoor eene oorzaak heeft kunnen opsporen.

De haring, wiens vangst den naam van *groote visscherij* draagt en in vroeger dagen met recht 's lands *goudmijn* mocht genoemd worden, is een winstgevend handelsartikel en doet een gewichtigen tak van nijverheid voor de Noordsche volken ontstaan.

De haringvangst werd bij onze noordelijke naburen, reeds sedert 1164 in het groot uitgeoefend. Ook Zweden en Noorwegen, van waar zich echter de haring verwijderd heeft, vonden veel voordeel in de haringvisscherij; de visschers van Gothenburg vingen vroeger jaarlijks ongeveer 700 millioen haringen.

Engeland zendt jaarlijks 1200 vaartuigen in zee, en vangt 50 tot 60 millioen haringen. In de XVIIe eeuw zonden de Nederlanders ongeveer 2000 schepen, *haringbuizen* genaamd, ter groote visscherij in zee, welk getal echter in de volgende tijden, door de steeds toenemende meedinging van bijna alle aan de Noordzee wonende natiën allengs verminderd en nu tot een 160tal ingekrompen is.

Weleer mocht de vangst niet vroeger aanvang nemen dan op middernacht van 24 juni, doch later is dat oogenblik vervroegd, en tegenwoordig worden de netten reeds met het begin der zomermaand in zee geworpen.

Wanneer de haringvisserij ontstaan is, weet men niet met zekerheid; in Engeland was zij reeds in de achtste, in Noorwegen in de negende en in Frankrijk in de elfde eeuw bekend; in Schotland schijnt zij voornamelijk in het laatst der dertiende eeuw eenig belang verkregen te hebben; eenige schrijvers melden ook dat in 1150 de stad Zierikzee in de haringvangst een aanzienlijk middel van bestaan vond.

Vóór 1397 konden de voordeelen uit den aard der zaak zelven evenwel niet zeer aanzienlijk zijn; de haring, slechts op zekeren en gedurende betrekkelijk korten tijd des jaars gevangen (niet vóór 1416 werden in Hoorn de eerste groote haringnetten gebreid) moest versch geëten worden, en kon dus niet zeer ver verzonden worden.

Toen in het jaar 1397 Willem Beukels van Biervliet het *haringkaken* uitvond, mocht eerst met recht de haringvisserij een goudmijn genoemd worden.

De haring wordt vooral in 't begin van den zomer bij de schotsche of iersche eilanden in zoo groote menigte aangetroffen, dat meermaals een enkele trek met de netten meer dan 120.000, haringen oplevert.

Bij de groote verwoestingen, welke de menschen en de groote visschen onder die dieren aanrichten, zouden deze weldra geheel uitgeroeid zijn, zoo zij zich niet op ongeloofelijke wijze vermenigvuldigden; het zaad van een haring bestaat uit 50 à 60.000 eieren.

De gevangen haring wordt dadelijk *gekaakt* en ingezouten en door kleine vaartuigen, haringjagers geheeten, naar Nederland gebracht, alwaar de visch onmiddellijk onder het opzicht van daartoe aangestelde keurmeesters, door beëedigde *haringpakkers* nagezien, gesorteerd en *verpakt* wordt, om vervolgens allerwegen verzonden te worden.

Men onderscheidt den haring in *maatjes-haring*, die in den voorzomer gevangen wordt, en zeer malsch en vet is en weinig ingewanden heeft; in *vollen haring* die later wordt gevangen en hom of zaad is; in *steurharing* of *herfstharing*, die in den herfst gevangen wordt; in *schootharing*, die zijn zaad geworpen heeft, slechter is en niet zoolang kan worden bewaard als de volle haring.

In 't najaar brengen de zaadvisschers der Noordzee den haring versch aan wal onder den naam van *panharing*; deze mag niet ingezouten worden, maar wordt versch geëten, of licht gerookt, onder den naam van droogen haring in den handel gebracht.

't Vergif der slangen.

Tot de tweeslachtige dieren behooren de kikvorschen, de hagedissen, de slangen en de schildpadden.

Zeker schrijver noemt de slang een vleeschetend, koudbloedig, kruipend dier, dat loopt zonder pooten, zwemt zonder vinnen, slaapt met open oogen en ademt met slechts eene long.

Deze juiste afbeelding van de slang, toont al dadelijk, dat zij een zeer merkwaardig dier is; immers zij vereenigt de zonderlingste eigenschappen in zich,

Te vergeefs zal men onder de andere diersoorten er eene zoeken, die zulk een aantal ribben heeft als de slang; sommigen hebben er zelfs tweehonderd en vijftig paar, en daar de ribben beweegbaar zijn, kan het dier zich in veel ringen kronkelen, en deze en dus het geheele lichaam gemakkelijk verplaatsen.

Haar buigzame ruggraat geeft de slang kracht tegen het water, en maakt haar het zwemmen mogelijk.

Jaarlijks vervelt zij, dat is, de oude huid wordt door eene nieuwe vervangen; in dien tijd is de slang meestal ziekelijk, minder gevaarlijk en laat zich gemakkelijker

vangen dan vóór of na de vervelling. Te gelijk met deze, heeft eene vernieuwing plaats van het heldere, glasachtig oogvleesch, dat het oog tegen allen hinder beschermt.

Terwijl de huid der schildpadden met eene harde schaal bedekt, en die der kikvorschen effen en naakt is, bevinden zich op die der slang een aantal hoornachtige schubben, waarvan de zonderlinge ligging veel overeenkomst heeft met die der visschen.

De muil is gewapend met twee rijen tanden; de gevaarlijkste daarvan zijn de slag tanden, die, in de bovenkaak vóór de overige tanden geplaatst, het dier in staat stellen, zijne prooi te grijpen en vast te houden.

Nu bevindt zich bij sommige slangen aan den wortel der voortanden een vergifknobbel, en in den tand zelven eene buis; zoodra de slang eene prooi gebeten heeft, zuigt zij uit den knobbel vergif, spuwt het in de toegebrachte wonde, en heeft slechts te wachten tot het vergif zijne doodelijke werking heeft gedaan, om hare prooi te verslinden.

Deze slangen zijn de vergiftige, doch zijn verre weg het minst in getal. Sommige stellen één vergiftige tegen vier, andere tegen tien niet vergiftige slangen; ook heeft men het getal der slangen-soorten bepaald en dit verdeeld in 57 vergiftige, en 206 niet vergiftige.

Niet alleen verwisselt de slang onophoudelijk van vel en oogvleesch, maar ook van tanden. Evenals in het eierenet van een kieken, eieren gevonden worden van de volkomen grootte tot zulken, die alleen door het mikroskoop ontdekt worden, zoo bevinden zich in een zakske, dat de slangen achter de tanden hebben, een aantal tanden van onderscheiden grootte, waarvan de grootste den tand vervangt, dien de slang heeft verloren, de overige blijven groeien om op hunne beurt eene plaats in het slangengebitt in te nemen.

Het vergif der slangen is eene bleek geelachtig, witte, slijmerige stof; zoodra zij aan de lucht wordt voorgesteld, krijgt zij een lichtgeele kleur en begint hard te worden, totdat zij weldra in een vaste stof is overgegaan, in welken toestand het een splinterachtige hars schijnt te zijn. Na zekeren tijd is die stof niet meer oplosbaar, en heeft ook geheel haar vergiftig karakter verloren.

Men heeft met slangenvergif een aantal proeven genomen, om zijne kracht te leeren kennen. Twee of drie druppels daarvan, doen veertig druppels bloed zwart worden en beletten het te stollen.

Het kan geen nadeelige werking op den mensch uitoefenen, wanneer hij het langs den gewonen weg inneemt en zijne lippen, zijn tandvleesch, de huid zijner tong en zijne keel zonder wonden zijn.

Het is dan zonder reuk en smakeloos gelijk zuiver water. Ontmoet het vergif, in den mond van den mensch, eene wonde, dan vindt het gelegenheid zich met zijn bloed te vermengen, en het brengt hem vreeselijke pijnen, soms den dood toe.

De hoeveelheid, die noodig is om den mensch te doen sterven, bepaalt men op drie greinen; een zestiende gedeelte van een grein doodt een duif, een honderdste gedeelte een musch.

De snelle werking van slangenvergif is niet alleen afhankelijk van de grootte van het gebetene dier, maar ook van andere omstandigheden. Zoo sterven de warmbloedige dieren er spoediger aan, dan de koudbloedige, en het vergif werkt zekerder, als de slang zich geregeld van voedsel heeft voorzien, dan wanneer zij honger geleden heeft.

Zeer vette dieren, als beeren en zwijnen zijn bijna onkwetsbaar voor de slang; terwijl zij buffels en paarden, die goed in het vleesch zitten, soms met een enkelen beet doodt.

Ook is het een groot verschil, of de slang gebeten heeft, nadat zij al of niet getergd is geworden.

(Wordt vervolgd.)

Antwerpen in brand.

Tafereelen uit den jare 1576,

door August Snieders.

(Vervolg.)

X.

Zondag 4 November.

Het was een mistige morgen; 't was geen echt zondagweêr, want in dat geval moet de zon blijde aan Gods lieven hemel schitteren. 't Was als hing er een rouwkrep over gansch de stad.

Toch klonken de klokken der kerken, die de geloovigen ter Misse opriepen; deze bomden en badden met regelmatigen slag, gene tinkten en tankten snel, als waren de eerste oude en majestueuze, als waren de tweede, jonge en geestdriftige klokken.

De Antwerpenaars gingen niet stil en bedaard, zooals gewoonlijk, ter kerke, neen! Zij waren den 4 november gejaagd, en nog gejaagder keerden zij uit de Misse naar huis.

Wel is waar was het overige van den nacht

rustig voorbij gegaan, en had het Maranennest niet meer op de stad geschoten; wel meende men, nu de troepen der Staten binnen de vesting waren, dat die van het kasteel niets zouden durven wagen, te meer daar men op een donkeren nacht hoopte, om den opgeworpen wal ter langs voor het kasteel, en aan den stadskant, te volledigen; maar toch lag er iets onrustigs in ieders gemoed.

Laat ons den O.L.V. toren opklimmen - die schildwacht welke sedert zooveel eeuwen, verre over de gevels en daken van Antwerpen heen staart; laat ons, als het ware op de hooge schouders geklommen, den omtrek verkennen.

Wij treden op de tweede galerij des torens; 't is er doodsch en stil, tenzij soms de wind door de hooge bogen suist, tenzij men let op het zware tikken der klok, of den kreet der zwarte kauwen, die rondom den toren heen en weêr drijven.

Hoe vroeg het ook zij, is iemand ons op den toren voor geweest: inderdaad, tegen een der bogen van den zuidwestkant leunt, in zijn zwarten mantel gewikkeld en het spaansch hoedje vast op het hoofd gedrukt, een man die ons den rug toekeert.

Zijne *coquarde*, uit veelkleurige veêren samengesteld, trilt en beeft gedurig in den wind, het rapier, dat den krijgsman aantoonst, komt met het onderste deel der met staal belegde scheê en met het blinkend gevest, uit den mantel te voorschijn.

Bij eene lichte beweging welke de man maakt, herkennen wij onmiddellijk messire de Champaigney, 's konings gouvemeur der stad. 's Mans aangezicht is bleek en onrustig.

Was het misschien zijn slapeloos doorgebrachte nacht? Was het zijn rusteloos heen en weêr trekken? Was het de teleurstelling, die hij schier bij iedere schrede ontmoet had, toen hij hier de soldaten van den wal zag deserteeren, daar burgers het werk met schop en houweel staken, ginds schepenen der stad zelf naar huis terugkeeren, en als het ware op het toeval betrouwen?

Was hij getroffen over de zorgeloosheid van de kommandanten der pas aangekomen Statentroepen; over het gemis aan ondervinding van Philips van Egmond; over het gebrek aan artillerie; over het achterlaten van verkenningen in den omtrek, om te weten of de troepen van den *eletto* uit Aalst, uit Lier van Juliano de Romero en anderen, in aantocht waren?

Ja, dat alles woelde den gouverneur door den geest, en deed hem soms huiveren.

Ginds lag in den nevel het Maranennest met zijne groenachtige wallen, donker water, witte of roodbruine muren; het lag daar nu stil als een graf; of beter nog, het was als eene grauwe wolk die straks, wie weet hoe spoedig, gloeiende bliksemflitsen zou uitbraken. Beweging was er niet op te merken: de gebouwen, de wallen, de poorten, alles was zooals wij zegden, in eenen mistsluier gehuld.

Beneden de stad was nu alles even stil. Slechts hier en daar walmde een lichte rook op, zwaarder dan schoorsteenrook; het was de smoor der huizen die sedert den avond te voren door de kogels van het kasteel waren in brand geschoten.

Van den wal, op de plein van het kasteel, waarheen zich geheel het stadsgewoel verplaatst had, was weinig te zien. Ook derwaarts wendde zich de aandacht van messire de Champaigney niet; de gouverneur staarde immer in het verschiep, of hij de gevreesde hulptroepen niet zag opdagen.

'Die verwenschte mist!' mompelde meer dan eens de gouverneur op schildwacht.

Stil! hoort hij daar verre, zeer verre geen getink? De man op den toren houdt den adem in en luistert scherp. Het geluid komt van den kant des kasteels, ja, maar 't is enkel de klok aan het kapelleke aldaar, die geklept wordt. Zij gaan dus bidden, die

soldaten en hunne woeste wijven en dochters - bidden, misschien wel, opdat de Hemel hun voorgenomen plunderwerk zou zegenen!

En dan, stijgt er ginder verre niet een dof gedommel op, niet ongelijk aan den hoefslag van honderden paarden op den zandgrond? Och neen, 't is waarschijnlijk het gedommel van het mierennest aan den versch opgeworpen wal; immers, daar bevindt zich op dit oogenblik het drie vierde gedeelte van Antwerpen.

Schettert daar nu verre, heel verre geen trompetgeschal? Gewis moet al wat messire de Champaigney ziet en hoort, verbeelding zijn, want de aanrukkende troepen van Romero, Vargas, Oliveira en Valdez, die opdaagden om Antwerpen te overvallen, zouden zeker geen trompetsignalen geven.

Maar ginds, ginds langs den Scheldekant, in dat mistig nevelkleed, trekken daar geene troepen, niet ongelijk aan spoken? Nu eens zou men zeggen dat die schimmen den vorm van ruiters of voetknechten aannamen; dan weêr verdwijnt die vorm in de nevelen en versmelt tot eene donkere massa, zonder eigenlijke vormen en die zich niet schijnt te bewegen; dan weêr.....

Dwaasheid! Messire de Champaigney erkent op dit oogenblik, dat hij in eene soort van overspanning verkeerd heeft, en als hij nu wapengekletter, paardenhoefslag, trompetgeschal hoort en spokerige soldaten door den nevel ziet marcheeren, hij de speelbal is zijner inbeelding. Neen, alles is rustig ginder wijd, en de beiaard klinkt vroolijk uit den toren en galmt over de rustige stad, de rustige Schelde en de rustige vlaamsche polders.

‘God bescherme het arme Antwerpen!’ mompelde de man in den mantel, en hij ving de afdaling langs den wenteltrap aan, totdat hij, op de eerste galerij, op een naar boven worstelend bezoeker stiet. Het was de markgraaf der stad, ridder van Varick, die zich ook over den toestand kwam vergewissen.

‘Welnu, heer gouverneur?’ zegde hij.

‘De mist is zeer zwaar; hij belet iets te bemerken. Alles schijnt mij echter toe rustig te zijn in en rondom het kasteel.’

‘Des te beter.’

‘Ik moet u echter opmerken, heer ridder, dat eene juiste verkenning van de hoogte des torens onmogelijk is. Waarom,’ liet de gouverneur er op bedroefden toon op volgen, ‘waarom zijn toch al mijne voorzorgen en aanbevelingen miskend? Waarom geene patrouilles en verspieters uitgezonden, om den omtrek te verkennen?’

‘Wat wilt ge!’ was het moedeloos antwoord; ‘men heeft ons geen soldaten gezonden, geloof het mij, men heeft ons teerders en smeeders gegeven.’

‘En von Eberstein?’

‘Blijft trouw op zijn post; de Duitschers, ten minste de zijnen, zijn met den besten geest beziel. De burgers, ik ben er van overtuigd, zullen voor hunne haardsteê vechten; maar die Walen van Havrech, vrees ik,’ en hij fluisterde die woorden, als mocht zelfs de oude toren ze niet hooren, ‘zullen enkel gaan loopen en de moffen van dien Van den Ende, zullen ons plunderen.’

‘Ja, er moet een scherp oog op dien schavuit gehouden worden.’

De gouverneur knikte betekeningsvol.

‘Weet ge, messire,’ hervatte de markgraaf, ‘dat hij gedurig kruit doet vragen, als vond hij het goed om er eene groote hoeveelheid voorhanden te hebben?’

‘Ik heb reeds bevelen gegeven, om hem daarin den pas af te snijden. Wat doet men in het hoofdkwartier van von Eberstein?’

‘Men drinkt noch speelt er.’

‘En in St.-Michiels-abdij, in het hoofdkwartier van den markies van Havrech?’

‘Men drinkt er, speelt er en kort er den tijd.’

De gouverneur schudde het hoofd en de twee hooge personages daalden den trap af. De toren had hun niets gezegd; de trouwe wachter had hun niets geleerd; maar de wind suisde zwaar door de bogen als zuchtte de toren diep, en de klok sloeg dof als rouwde zij reeds over het naderend doodsuur, dat slaan en onvergeetlijk zijn zou.

Noch de markgraaf, noch 's konings gouverneur verstonden die geheimzinnige stemmen: in hun hart heerschte weêr eene betrekkelijke rust.

Wij gaan naar de Cammersstraat, ten huize van den heer Sedgraves, waar, zooals men weet, op den 4 november, een vriendenmaal moest plaats hebben en waarop een aantal van de voornaamste personen der stad genoodigd waren: de familiën van Varick, van der Meeren, van Ursel, de Champaigney, von Eberstein, van de Werve en anderen.

De maaltijd was sinds lang bepaald en de gouverneur had, zooals men weet, verlangd dat hij niet zou worden verdaagd, om aan de hooge wereld en de burgers te doen gelooven, dat zij vertrouwen in den toestand mochten koesteren. Vooral de vreemde kooplieden hadden geruimen tijd het oog op dat feestmaal open; doch toen daags te voren de staatsche troepen binnen de veste waren toegelaten, was niettemin bij hen alle vertrouwen verdwenen.

De alarmklok, het opwerpen van den wal, het geschut van het kasteel, eenige huizen in brand, eenige dooden en gekwetsten hadden de laatste begoocheling gebroken.

Ook waren de stoelen aan tafel veelal onbezet; deze der genoodigden hadden zich laten verontschuldigen; andere waren op den wal, nog andere hadden in die groote strubbeling niet meer aan den maaltijd gedacht - kortom, 't was maar een doodsche aankondiging van Gertruda's huwelijk, welke integendeel iets zoo klinkend en blinkend had moeten zijn.

Zou de voorspelling van zuster Bertha waarheid worden?

De familie van Varick was niet aanwezig; graaf von Eberstein evenmin; alleen mevrouw de Gattarina vertegenwoordigde de familie de Perrenot: zij toch, de peet van dat aanstaande huwelijk, kon er immers niet ontbreken! Nog eenige heeren en vrouwen waren gekomen; doch de heer des huizes had de tafel doen inkrimpen en vrolijk gezegd:

‘We zullen dan maar des te vriendschappelijker eten.’

De tafel schitterde van zilver en kostbaarheden; het ammelaken en de handvagen waren van het fijnste pellen, en het eerste, naar de mode des tijds, was bij gemis van bloemen, met het nog bestaande loover, met donkergroene palmen hulstentakjes, bestrooid.

In het midden aan de tafel zaten de toekomstige bruid en bruidegom, beiden prachtig uitgedost, en Gertruda vooral schitterde van goud en eêlgesteenten in haren, om het middel, aan hand en armen.

Gansch die kamer, met al die prachtige genoodigden, zou onze aandacht wekken, wanneer die der gasten ook niet elders ware; indien zij allen niet meer aandacht gaven op het minste gerucht dat buiten in de straat opsteeg, dan wel naar het klingelend gedruisch van zilveren voorwerpen, bekens en drinkschalen.

Men sprak over de gebeurtenissen van den dag, en hoe dikwijls de gastheer ook poogde eene andere wending aan het gesprek te geven, mocht dit niet gelukken; men keerde immer tot het kasteel en het soldatenschuim terug.

Het middagmaal ving in die dagen reeds vroeg in den voormiddag aan, en men tafelde dus geen halven nacht door, zooals nu het geval is.

Het is ons onmogelijk, lezer, in die besloten kamer te blijven, zij moge dan ook veel stof voor den oudheidkenner en den dichter - doode en levende prachtvoorwerpen - aanbieden; zoo min de juweelen als de schoone vrouwen boeien ons; wij moeten naar buiten, de stad in, naar den wal, en zullen, als we daar verjaagd worden, bij vriend Sedgraves andermaal invluchten.

Er heerschte in de straten van Antwerpen meer beweging dan een uur te voren. Gewapende burgers verlieten hunne huizen, bekommerd en bedrukt nagestaard door hunne vrouwen en dochters, die daarna buurpraatjes aanvingen en bitter klaagden en jammerden over de 'slechte tijden' waarin men leefde, over den moedwil van het 'soldatenrapalie,' over het spaansche juk dat aan iedereen, geestelijk en wereldlijk, katholiek en calvinist, zoo zwaar op den schouder woog.

Bij het minste onraad, bij het schetteren van trompetten of het roffelen van trommen; bij het opdagen van eene waalsche patrouille, of het post vatten van een duitsch regiment, vluchtten al die vrouwen naar binnen, wierpen de zware huisdeur dicht, sloegen er de grendels voor en loerden met kloppend hart, door het kleine tralievensterke in de deur.

Wie nog iets kostbaars te bergen had, deed zulks, ofschoon het zilver en het goud, gemunt geld en juweelen, reeds veelal hier onder den

vloer van den kelder, daar in eenen muur, ginds achter de haardplaat gemetseld waren - en er waren miljoenen schats, te dien tijde, in Antwerpen gestapeld.

De handel had niet alleen den koopman rijk gemaakt, maar daarenboven door de betrekking met de prachtzieke zuidervolken, hem het genot van de weelde geleerd, en niet zelden ging de luister, die de schoone vrouwen van Antwerpen ten toon spreidden, alle denkbeeld te boven. Die schitterende weelde had zich aan den burger meêgedeeld - en onder meer dan een opzicht, mocht men gewis van Antwerpen zeggen: 'het Venetië van het Noorden.'

Maar ook die pracht was den spaanschen soldaat, den huurling en dan ook den schavuit der stad, in het oog gevallen en allen wilden hiervan genieten zonder werken. Antwerpen bevatten en gen verrader zooals Burk, menigen Dros, menigen doorgetobde - en het zijn altijd soortgelijken, die zich luidop 'de partij der eerlijke lieden' noemen - welke zich wel beloofden, beschermd door de vlag der spaansche soldaten, hun aandeel in den buit te hebben, wanneer het oogenblik der plundering komen zou.

ANTWERPEN IN BRAND. - Daar sneed een kogel den *elitto* in de borst en tuimelend besmeurde hij den grond en de vaan met zijn bloed.

Aan de koortsachtige beweging, welke er tusschen de hoplieden, de kolonels en de hoofdlië der gilden heerschte, bespeurde men wel, dat er onrust aan den kant des kasteels broeide. In het midden der stad, in de voornaamste straten en ter Beurze, stonden de duitsche troepen van graaf von Eberstein; op de Paardenmarkt en tegenover de Nieuwstad, waar thans onze oude dokken liggen, de kavallerie van Van Beveren; aan St.-Jorispoort bevond zich Van den Ende met het overige der duitsche troepen en langs den wal van het kasteel zes duizend Walen, voor welke markies van Havrech den eerepost in het gevecht had gevraagd.

Wij bevinden ons op den wal. De mist is eenigermate opgetrokken; wij erlangen nu de overtuiging dat messire de Champaigney zich des morgens op den toren, eigenlijk niet bedrogen had. Neen, wat hij in de nevelen meende te bespeuren, waren geene schimmen en spoken, het waren soldaten in vleesch en bloed, die de spaansche

plunderaars gingen versterken. Zuidwestelijk van het kasteel, bemerkte men nu aan den horizon, een bosch van lanssen, pieken en hellebaarden, dat recht op het Maranennest aanhield.

De laatste schikkingen werden nu ook aan den wal genomen. Er heerschte nog altijd eene voortreffelijke stemming bij de verdedigers van Antwerpen, te meer, daar zoo even eene verkenning, uit het kasteel gekomen, door de burgers en onder aanleiding van Jehan van Varick, achteruit geslagen en naar de vesting teruggeweken was.

Dat was echter slechts het signaal voor den algemeenen aanval. Daartoe was men, in het kasteel, des te meer gereed, dewijl omstreeks tien ure de muitelingen van Aalst, ten getalle van 3000, met hunnen *eletto* aan het hoofd, de vesting waren binnen gerukt.

Die schurkenbende, welke reeds weken lang Aalst en zijnen omtrek plunderde, daar straffeloos moordde en roofde, was met geforceerden marsch aangerukt: in zeven uren tijds hadden zij eenen afstand van acht mijlen afgelegd; zij waren welgemoed, en alsof zij eene militaire wandeling deden, neen, alsof zij ten dans gingen, hadden zij zich donkergroenen hulst en fijne mastentakken rondom de blinkende helmen gevlochten.

Op dit oogenblik waren er 5000 welaferichte soldaten, belust op eene rijke prooi, in het kasteel vereenigd. 't Was slechts eene kleine groep, tegenover de krijgs- en burgermacht in de stad; doch wij herhalen 't, het waren stoute en geoefende krijgers.⁽¹⁾

Don Sancho d'Avila, Jeronimo de Roda, del Torro en anderen heetten die oproerige vagebonden welkom: men schudde de hand van diezelfde oproerlingen, die hunnen eed jegens den koning en het land hadden geschonden en gebroken, en voor eigen rekening geruimen tijd hadden geplunderd, gebrand en gemoord.

De kastelein van het kasteel wilde de bende eerst feestelijk onthalen; 't was misschien een middel om haar door den drank, nog driftiger en baldadiger te doen zijn; doch de soldaten weigerden: zij dronken slechts een glas wijn en sloegen het overige af; zij antwoordden dat zij wilden eten in het paradijs of avondmalen in Antwerpen!

De benden die van beneden de Schelde, van Breda, Lier en Maastricht gekomen waren, bleken even ongeduldig te zijn, om de handen aan de rijke goud- en diamantmijn, die men Antwerpen noemt, te slaan. Vooruit, vooruit! dat was de kreet, die als een donder uit de rangen van die oude krijgers opsteeg. Het signaal werd gegeven, de poorten des kasteels werden geopend en er golfde eene zwarte massa, met schitterende staalflitsen doormengd, naar buiten.

In den bedekten weg aan den voet des wals gekomen, hielden de Spanjaarden halt. Hun *eletto*, Jan de Navarrees, met eene vlag in de hand, op welks eene zijde - o heiligschennis! - het beeld van den Gekruiste en de andere zijde dat zijner heilige Moeder stonden, knielde neêr; allen volgden zijn voorbeeld en smeekten Haar, de zoete en vredelievende patronesse van Antwerpen, hun werk, het bloedbad, de brandstichting en de plundering te willen begunstigen!

Dan richtten allen zich op, verdeelden zich en onder een ijselijk gehuil en getier, alsof het hongerige hyenen waren. stormden, de *eletto* op de St.-Michiels-Juliano de Romero op de St.-Jorisstraat, aan. Als met razernij beziel, zwaaiden zij pieken, hellebaarden, daggen en rapieren door de lucht en bulderden:

(1) Men is het niet eens over dit getal. Hooft rekent 2000 mannen van den *eletto*; 500 van Romero; 500 van Valdez; 1000 van de duitsche kolonels en 1000 ruiters van Vargas. Mendoza rekent alechts 3500 en Cabrera zegt 'een weinig meer dan 3000,' doch deze laatste schrijft veelal Mendoza achterna.

‘*Santiago, Santlago! Espana, Espana!* St. Jacob, St.-Jacob! Spanje, Spanje!’

Die kreten, in de eerste rangen aangeheven, werden met dezelfde razernij door de laatste herhaald, en de helsche soldatenwijven, bijzitten en lichtekooien, welke, met stroogarven en mutsaarden voor de brandstichting, de benden opvolgden, brulden:

‘*A sangre, à carne, à fuege, à sacca!*’ dat is, zij eischten het bloedbad, zij eischten den brand, zij eischten de plundering.

Op hunne beurt klonken die helsche kreten naar voren, en de soldaten herhaalden met eene verdubbelde woede:

‘*A sangre, à carne, à fuego, à sacca!*’

Messire de Champaigne zag van de hoogte van den wal de dreigende kolommen naderen. Hij wilde den Walen moed in het hart spreken, hij beloofde hun hulp, bijstand, rijke vergelding. 't Was al te vergeefs!

Pas hadden de spaansche benden den voet van den zwakken wal bereikt, of een doodelijke schrik maakte zich van de Walen meester. Zij sloegen op de vlucht; de wal werd overrompeld, en uit duizenden monden steeg een enkele zegekrete op, die aan den schreeuw van een bloeddorstig monster kon vergeleken worden, toen Jan de Navarrees met de vlag in de vuist op de hoogte van den wal verscheen.

Voor hem was het: Tot hiertoe en niet verder! Daar sneed een kogel den *eletto* in de borst en tuimelend besmeurde hij den grond en de vaan met zijn bloed.

Geen oogenblik aarzelde echter de Spanjaard. Vooruit! Men lette zelfs niet op het stuiptrekkend lijk van den aanvoerder; de met nagelkoppen bezette voetzool van den opklimmenden soldenier, kwam onverschillig op zijn voorhoofd of op zijn hart te recht en plaste door zijn bloed. Vertrappeld werd de *eletto*, vertrappeld het vaandel met den Gekruiste!

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 16]

HET BROODHUIS TE BRUSSEL.

Het broodhuis te Brussel.

Wie op de Groote-Markt van Brussel den voet zet en alsdan niet een aantal herinneringen in zijn gemoed voelt opwellen, kent gewis geen enkel woord van de geschiedenis der aloude hertogenstad. Ieder gebouw is daar rijk aan herinneringen, rijk aan tafereelen van bloed en tranen. Immers de Groote-Markt van Brussel was het forum eener woelzieke gemeente, eener drukkende overheersching, eener bloedige dwinge-

landij. Ziet rond, al die huizen, met hunne gothieke gevels, spreken u van een machtig verleden.

Hoe rijk en prachtig Brussel ook zijn moge, nergens heeft die stad zoo'n schoone overblijfsels van aloude bouwkunst. Beschouwt het stadhuis met zijn kanten spits, zijn bevalligen voorgevel, zijne sierlijke torentjes; daar tegenover het Broodhuis; verder de gildehuizen, versierd met al wat de bouwkunst der middeleeuwen wist uit te denken.

Alles is daar, op die plaats, van bestemming veranderd, uitgenomen het stadhuis. Waar onze oude en machtige gilden gehuisvest waren, vindt men niet zelden weinig aantrekkelijke winkels, weinig sierlijke herbergen, waarin de faro ruimer stroomt dan wel de denkbeelden - en als wij zeggen 'denkbeelden,' dan bedoelen wij nog niet eens meer eigenaardige, brusselsche denkbeelden: die toch kan men in het hartje der verfranschte noofdstad zelden meer vinden.

Brussel leeft gansch in Parijs, leeft van uitlandsche gedachten, uitlandsche ontwerpen, uitlandsche taal en weinigen van die welke zich daar, op de Groote-Markt, dagelijks bewegen, denken er nog aan, dat Brussel eens een gansch eigenaardig, een zelfstandig, brabantisch leven had, en den slechten geest van den vreemde niet naäapte.

De geschiedenis der Groote-Markt van Brussel zou de geschiedenis zijn van een groot deel der algemeene landgeschiedenis: immers 't is de plaats waar de wetten, dekreten en blijde inkomsten werden afgekondigd; daar hebben vorsten de privilegiën bezworen; daarheen stroomde het volk, als het zich in zijne rechten gekrenkt, in zijne vrijheden belemmerd, door verpletterende lasten verdrukt zag.

Daar ook was de plaats der halsrechting en der..... feesten; want als Philips II er revolutionaire koppen deed rollen, dan vierden Philips de Goede en Karel V daar integendeel schitterende feesten en toernooien, betwistten ridders elkander den prijs, door schoone jonkvrouwen geborduurd.

Op de Groote-Markt van Brussel werden de graven van Egmond en Hoorn gehalsrecht, als oproerig tegen den koning en de wetten van den lande; daar werd aan Egmond voltrokken, wat men zegt dat de prins van Oranje, in eene bijeenkomst te Willebroeck, hem voorspelde. 'Vaarwel, prins zonder land,' zegde de eerste; 'vaarwel, graaf zonder hoofd,' antwoordde de tweede; daar viel het hoofd van een der schoonste figuren van onze geschiedenis - het hoofd van Agneessens - en dit omdat hij de vrijheid van zijne gilden verdedigd had; daar.....

Wij zouden niet eindigen, indien wij alles wat zich aan de Groote-Markt van Brussel verbindt, wilden aanhalen; laat ons enkel eenige bijzonderheden over het hier voorgestelde Broodhuis meêdeelen, vóór hetwelk, zooals een geestige kritiek zegde, Egmond en Hoorn de *invitation à la valse* voorstellen.

Toen men schier eene eeuw aan het bouwen van het stadhuis besteed had, hetwelk inderdaad den roem der gemeente mocht worden geheeten, was het meer dan tijd dat het oude schepenehuis, hetwelk in puin viel (1514), herbouwd werd. Terzelfder tijd stortte een ander paleis in, dat tot dan toe gebezigd werd tot de politie van de vorsten van den lande, en dat ook het Broodhuis werd genoemd.

Droeg het dien naam, omdat daar de aalmoezen, het brood, door den vorst vaak uitgedeeld - loffelijke gewoonte - aan den arme werden overhandigd? Wij weten het niet. Zeker is het dat in plaats van die twee gebouwen een sierlijk paleis ontstond, doch dat wij vandaag niet meer in zijne oorspronkelijke schoonheid zien.

Beurtelings werden er aan het Broodhuis voor de bouwkunst nadeelige verbouwingen aan toegebracht, en eindelijk onder de regeering van Albert en Isabella grootendeels verknoeid (1625). Immers toen heeft men zich beijverd aan dat gebouw het karakter van dien tijd, dien der *renaissance*, te geven. Het is overigens van die dagen dat de opschriften dagteekenen, welke het versieren en dat er het beeld van O.L.V. van Waver op verheven werd.

In 1695 onderging het gebouw eene nieuwe verandering, die het karakter nog meer deed verloren gaan. De stoep met fonteinen werd weg genomen; men plaatste italiaansche kapiteelen op den gothischen basis der tinne, en maakte een dak op het geheel dat in stijl gewis strijdig was met het oorspronkelijke karakter des gebouws. Zoo ‘verhanseld en verkwanseld’ vertoont het Broodhuis zich nu nog voor ons oog.

Een araabsch kaïd.

Een der zorgelooste volken in vreedstijd, is voorzeker de araabsche stam. De Araab heeft, voorwaar, twee verschillende menschen in zich. Ziet hem in zijne tent zitten, rookend, koffie slurpend, luisterend naar de zangen der oostersche minnestreels of naar den verteller van zijnen stam; ofwel speurt hem na, zijn gebed des avonds doende, wanneer de zon heerlijk over zijne woestijn ondergaat - o, dan zult gij een dreamer vinden, neen, een schier zielloos wezen; een beeld, dat daar in den hoek der tent zit neêrgehurkt.

Ziet gij hem nu des morgens, wanneer hij uittrekt op eene hinderlaag, op eenen kamp, op eenen oorlog - dan zoudt gij in hem het wezen van gisteren avond niet meer erkennen. Gansch dat lichaam leeft, het toont spierkracht, moed, drift en hartstocht. Zijne hand omklemt het geweer, aan zijne zijde klingelt de yatagan; het oog doorpeilt den wijden horizon en het hoofd berekent voortreffelijk de kansen van winst en verlies.

Maar om den Araab zoo levendig, krachtig en laat ons zeggen zoo prachtig te zien, moet hij te paard gezeten zijn. Op zijn schoonen, ranken draver, met lange manen, wuivenden staart, gloeiend oog, hinnekende stem, is de Araab wezenlijk de koning der woestijn.

Op dat paard vliegt hij als de wind door die wijde - wijde zandvlakte, en keert soms dagen nadien in zijn oasis, waar hij zijne tent opgeslagen heeft, waar zijne vrouwen, kinderen, schapen, lammeren, kameelen en paarden zijn, terug, totdat nieuwe, stoute rooftochten hem uitlokken. Wij zeggen ‘rooftochten,’ doch dat woord zou den Araab beleedigen; hij noemt dit ‘rechtmatige oorlogen,’ welke hem een deel terug geven van 't geen hem onwettig ontnomen werd.

De zondag.

Wij hebben dat onderwerp meer dan eens behandeld gezien, vooral door duitsche kunstenaars, en echter zien wij het altijd met een innig genoegen terug. En waarom? Meer om het innerlijke, dan wel om het uiterlijke. Die oude kerk, met bemosden toren en geschilderde glasruiten, mogen iets schilderachtigs in zich hebben; dat jonge meisje en die oude moeder, welke de laatsten van alle de kerk verlaten hebben, mogen twee aantrekkelijke figuurtjes zijn - zeker is het, dat dit alles niet voldoende is om dat onderwerp, twintig - dertig maal behandeld, nog immer met genoegen te zien.

Neen, wat daarin ons boeit, is de zondag, de zonnige zondag! 't Is omdat het ook zondag is in de harten van die twee vrouwen, welke den dag des Heeren hebben gevierd naar aloud gebruik, naar hooger voorgeschreven wet. 't Is omdat wij zelf gevoelen wat het zegt: volbrachten plicht!

De oude moeder heeft van hare jeugd af gedaan, wat de dochter nu heeft aangevangen te doen. Naar die kerk werd zij als kind ten doop gedragen, zij deed daar de eerste communie, zij trouwde er voor het altaar en rechts en links van den tempel, strekt zich de doodenakker uit, waar allen, die haar zijn voorgegaan, rusten en waar men haar ook weldra plaats geven zal.

En in dien langen levensloop zijn het dezelfde klokken die haar oproepen, is het uiterlijke der kerk niets veranderd, zijn het dezelfde beelden, is het dezelfde leer welke er verkondigd wordt, zijn het dezelfde zangen, dezelfde *gloria*, dezelfde *credo*, dezelfde *sanctus* - en de tijdgeest staat verwonderd over het voortduren van dat gelooven, vertrouwen en hopen? Zóó was het met de moeder, zoo zal het met de dochter, en zoo zal het ook het beste zijn.

De abdij van Heisterbach.

De abdij van Heisterbach wordt dikwijls bezocht door de toeristen, die te Köningswinter ontschepen. Men kan te Heisterbach komen, hetzij langs de dorpen Nieder- en Ober-Dollendorp, hetzij langs de westelijke helling van den Petersberg, hetzij door den Drachenfels en den weg die tusschen den Nonnenstromberg en den Petersberg loopt. Evenals vele prachtige abdijen in onze gewesten, dagteekende Heisterbach van de 13^e eeuw; zij werd inderdaad voltrokken tusschen de jaren 1202 en 1233 en ligt in het schilderachtige Petersthal. In den aanvang dezer eeuw werd het gebouw door de Franschen verkocht, zooals zij, eenige jaren vroeger, hier te lande een aantal abdijen hadden aangeslagen en versjacheld, ofwel met al haren kunstrijkdome verbrand. Toen het Noorderkanaal moest worden gegraven, sneed dit dwars door dit gesticht, en op dit oogenblik blijft er niets meer van het gebouw over dan hetgeen wij hier onzen lezer, door de gravure weêrgeven. Het overschot draagt het karakter van het overgangstijdvak, namelijk den stijl tusschen den bizantijschen en den ogivalen. Boven de poort, die naar de dreef met fruitboomen leidt, ziet men nog het wapen der abdij, een jongen heester (*Heister*) en eene beek (*Bach*), rechts den H. Benediktus en links den H. Bernard.

't Vergif der slangen. (*Vervolg en Slot.*)

Verschillend zijn de uitwerksels van den slangen beet op den mensch. Soms volgt de dood onmiddellijk, soms wordt hij voorafgegaan door hevige pijn in de borst, stuiptrekkingen en brandenden dorst.

Een beet van de brandslang in Indië doet het bloed in de aderen branden en als een bloedwaterig vocht uit neus, oogen en ooren te voorschijn komen.

Dikwijls wordt de gebetene met blindheidgeslagen of splijt zijn vel, vallen zijne haren uit en verstijven zijne lidmaten. Het lichaam zwelt op ten gevolge van het vergif der kleine, dunne arabische boebau.

Ook is niet de tijd, die er verloopt tusschen den beet en den dood, dezelfde. Een Engelschman, door een ratelslang gebeten, stierf na acht uren; Curling, de directeur van den dierentuin te Londen, twee uren nadat hij door een cobra gebeten was; een

timmerman, die een ratelslang met zijn duimstok plaagde, werd door haar gebeten en stierf reeds na zeer korten tijd, hoewel hij door de beste chirurgijns van Londen was bijgestaan.

Als tegenvergif worden duizend verschillende middelen genoemd, niet alleen door hedendaagsche schrijvers maar zelfs door die der oudheid. Daaronder komen er voor, die nauwelijks de vermelding waard zijn.

De Indianen in Azië en Amerika wenden een ongelooflijk aantal middelen aan, doch gewoonlijk met weinig gevolg, omdat zij, in plaats van op natuurkundige gronden te steunen, slechts aan afgoderij en bijgeloof ontleend zijn.

In ons land wordt de gebetene gewoonlijk aan de volgende behandeling onderworpen. Men zuigt, zoo mogelijk, onmiddellijk de wond uit, daar het vergif in het lichaam geen nadeel doet; daarna drukt men rondom de wond het bloed naar buiten, wast dit weg en zuivert de wond met chloorwater; vervolgens wordt zij met brandende zwam of een gloeiend ijzerdraad uitgebrand.

Ook wordt het chloorwater als een voldoende tegenvergif ingenomen.

Deze behandeling is waarschijnlijk een der besten. Toch is zij dikwijls niet in staat den lijder te genezen, en hem voor een zekeren dood te vrijwaren.

Het is dus altijd voorzichtig in zoodanig ongeval, indien daartoe mogelijkheid bestaat, oogenblikkelijk geneeskundige hulp in te roepen.

Voor den beet van vergiftige slangen is in ons land niet zooveel gevaar als in vele andere landen, want hier vindt men hoofdzakelijk slechts eenige kleine, wier beet, ofschoon vergiftig, zelden doodelijk is.

De voornaamste daarvan is de adder, ook wel kruisadder genoemd. Zij is, volwassen zijnde, een el lang, bruin-gauw van kleur, heeft een zigzagvormige zwarte streep over den rug en een blauwachtig gekleurden buik.

In haren wijd opengespleten bek, die tot ver achter de ooren reikt, heeft zij een gaffelvormige tong, waarmede zij echter niet steken kan, maar die haar voornamelijk dient om insecten, muizen, kikvorschen, enz. te vangen.

De meeste slangen leggen eieren, die door de zonnewarmte of die van rottende lichamen uitgebroeid worden; de adder daarentegen brengt levende jongen ter wereld en is, wanneer zij jongen heeft, het gevaarlijkste.

Zij verbergt zich met haar kleinen in spleten of struiken en verlaat die slechts om voedsel te zoeken.

De zorg voor hare jongen belet haar zich met den mensch te bemoeien, dien zij alleen aanvalt, als hij haar plaagt of haar kleinen bedreigt.

Men vindt de slangen in de gematigde en verzengde luchtstreken. Van de eerste naar de laatste nemen zij in grootte toe. Vindt men bij ons en in Engeland adders van 1 el, in Brazilië en in de binnenlanden van Afrika ontmoet men ze van 14 tot 20 el.

Nergens zijn zij talrijker dan in Amerika, van af de beide Carolina's tot aan de La Plata-staten. In het noorden wiemelen voornamelijk de moerassige streken van Louisiana en Alabama van die kruipdieren; in het zuiden zijn de poelen en plassen in de maagdelijke bosschen van Brazilië de dichtbevolkte verblijfplaatsen der slangen.

Men vindt in Amerika dezelfde slangen als die over het geheele oude vastland verspreid zijn.

De cerastes, de tic-palonga, de ratelslang worden ook in Aziatisch-Indië, de cobra op Ceylon, de blaasadder en doodslang in Afrika en Australië aangetroffen.

Hoewel de slangen in het water en op het land leven, zijn er die de voorkeur aan het water geven, en andere die meest op het land wonen. Aan waterslangen is wederom Amerika het rijkste.

In sommige meeren zijn zij zoo talrijk als elders de visschen en daarom een wezenlijke plaag voor de naburige bewoners, wier vee zij vernielen.

Menig schaap, rund of paard omstrengelen zij met haar bewegelijk [lich]aam, geven het een doodelijken beet en verslinden het daarna, hoewel het haar in dikte overtreft, want het lichaam der slang is zeer rekbaar.

Dergelijken maaltijd moeten zij evenwel dikwijls met den dood bekoopen, want hij maakt haar log en traag en minder geschikt tot vluchten, als het gevaar dreigt.

Ontzaggelijk is het aantal der vijanden van de slang.

Niet alleen vervolgt haar de mensch altijd en op alle plaatsen, maar ook onder de dieren zijn er velen, die met haar een strijd op leven en dood aannemen. De oude Egyptenaren vereerden de Ibis, omdat zij de slangen in de Nijl ving en doodde.

De Singalezen, die de slangen als godheden vereeren en haar daarom niet doden, ontdoen zich toch van haar; zij werpen ze in een zak, binden dien toe en laten hem in het water drijven; niet zelden vindt men deze zakken ver in zee.

Het wilde varken, dat door zijn spek voor het slangenvergif beveiligd wordt, vervolgt de land- en watermonsters onverbiddelijk en voedt zich met hun vleesch evenals vele indiaansche stammen.

De peccary en de valk, de havik en de giervogel zijn eveneens der slangen vijanden.

In Mexiko vindt menige slang den dood onder de klauwen der gewone huiskat, die daarom bij de onbeschaafde Mexicanen ingroot aanzien staat.

Ook de mieren in dit land en in Brazilië vallen in groote menigte op de slangen aan, doen haar sterven onder hare steken en laten van het gedrocht, dat haar den weg wilde versperren, niets dan een wit geraamte over.

De antilope is een niet minder groot vijand der slangen; hij schijnt voornamelijk gebeten op de ratelslang, aldus genoemd naar het ratelend geluid dat zij met het los, beenachtig gewas, dat zich aan haren staart bevindt, voortbrengt en dat men soms op grooten afstand hooren kan.

Zoodra de antilope een ratelslang hoort of ziet, loopt hij in steeds nauwer kringen om de slang heen, die ineengekronkeld ligt, doet eindelijk, terwijl hij de voorpooten samenklemt, een sprong in de lucht, en valt op de slang aan, wier lichaam hij met zijne scherpe hoeven openrijt.

Ook wanneer de slang hem met open muil afwacht, weigert hij den strijd niet; dan loopt hij een eind weegs terug, rent vervolgens op het monster los en geeft het met zijne hoeven doodende stooten op den kop, om de oogen te verpletteren, of op het lichaam, om hette verscheuren.

Gewoonlijk blijft de antilope overwinnaar na den hevigen strijd.

Nieuwe boeken.

Het *Davidfonds*, die nuttige instelling welke zich meer en meer over België uitspreidt, alle standen omvat en met eenen echt katholieken geest beziel is - het *Davidfonds* heeft zijne eerste uitgave gedaan door een roman van Dr. Renier Snieders: *de Geuzen in de Kempen*.

Wij wenschen den beroemden turnhoutschen schrijver geluk met dat werk, en tevens het *Davidfonds*, dat met hetzelfde de wereld intreedt. Het is een aangenaam, een goed boek en dat veel zal bijdragen tot het bestrijden der slechte strekkingen die zich in de vlaamsche letterkunde opdoen.

Wat loopt dat verhaal levendig, natuurvol, vloeiend af! De karakters zijn goed gevolgd, de figuren goed gekozen, de schilderingen vol waarheid. Wilt gij er een bewijs van? Leest dan het volgende kapittel, waarin Dr. Snieders de school der Vrijheid, de schoolboeken en wat zoo al meer beschrijft. Het zal eene aanbeveling voor het boek en het *Davidfonds* zijn.

De schoolmeester der Vrijheid.

Heb ik in de gelagkamer van het Roode Schild, Volpard, tot zijn broeder sprekend, niet hooren zeggen: 'wat weet een schoolmeester daarvan?'

Boudewijn Mys, de waard uit het Roode Schild, was toch zeker geen schoolmeester? Heeft men ooit ergens een hotelhouder aangetroffen, die terzelfder tijd den schoolscepter in de hand hield?

Lezer, vergeet niet dat ons verhaal in 1566 voorvalt.

In dien tijd was de school niet zoo winstgevend, dat de onderwijzer daarin zijn bestaan vond, en dikwijls was de kinderkoning gedwongen de trappen van zijnen

troon af te dalen, ten einde zijne, somtijds al te geringe, jaarwedde door een of ander ambacht, bedrijf of nijverheid, te vermeerderen. Nu, dat was in dien tijd ook niet beneden de waardigheid des schoolmeesters, en de bevoegde overheden hadden zich daar nooit tegen verzet. Buiten zijn schoolambt was de onderwijzer somtijds ‘een secretaris fyn, cloetmaecker ofte glazenmaecker;’ ook vond men onder hen wel eens een haarkapper, barbier of tandmeester.

Ja, de schoolmeester had in dien tijd vrije keus, om het onvoldoende zijner broodwinning door een of ander bijvak aan te vullen.

Boudewijn Mys was van jongs af in het onderwijs, doch had sedert meer dan twintig jaar het Roode Schild van zijn broeder in huur. En nochtans was Boudewijn voor dien tijd een bekwaam schoolmeester; want in Turnhout zegde men, dat hij zelfs leerde ‘cypheren ende boeckhouden, met die reghel Coss ende geometrie, seer profytelyck voor al en cooplyuden.’

Doch het schoolgeld, klaagde Boudewijn, was toch zoo bitter klein; elk zijner leerlingen betaalde hem vier stuivers in de drie maanden. Des zondags, en ook op de heiligidagen, zal Boudewijn misschien ook nog wel iets verdiend hebben met bijzondere lessen te geven; want in vele plaatsen van het land kwamen de kinderen op die dagen ter school, waar men hun ‘het geloof leerde met al wat datter daertoe oock behoorde.’ De gegoede klas betaalde voor deze buitengewone lessen een stuiver in de maand, terwijl de kinderen der armen ‘om Godts wille’ het onderwijs genoten.

Gedurende den wintertijd had Boudewijn nog al een aantal leerlingen; doch des zomers waren de banken bijna ledig. Wel las men in de kerk af, dat de ouders ‘geadhorteerd werden om hun knechtskens naer de schoole te senden, en d'arme geadvertieerd dat zij 's niet en laten,’ doch de mindere klas sloeg het verzoek van den pastoor in den wind, en liet de kinderen in het wild rondloopen.

Trok meester Boudewijn ook nog eene zekere jaarwedde van het stadsbestuur voor het onderwijs van kinderen die het schoolgeld niet konden betalen, zooals dit in sommige andere steden plaats had? Ziedaar, wat ons onbekend is.

Wij gaan een bezoek in de school van meester Boudewijn afleggen.

De school was een langwerpig vertrek, met lagen, zwarten zolder en weinig licht.

In een wijden, open haard brandde een groot vuur; de brandstof, bestaande uit turf en gekloven berken- en beukenhout, lag van weêrszijden tegen den muur opgestapeld.

Of deze brandstof door den turnhoutschen schoolmeester zelven, of door het stadsbestuur werd geleverd, is ons onbekend, doch het is zeker dat in vele scholen van dien tijd, voornamelijk op de dorpen, elke leerling verplicht was, dagelijks een paar turven of een gekloven hout, ter verwarming van het schoollokaal, mede te brengen.

Rondom den haard in de school van meester Boudewijn, zitten de kleinste kinderen, dezen op eene bank, genen op de hurken, te lezen in het A-B-C boekje, hetwelk vijftig of zestig jaren geleden, in sommige scholen nog bestond, en kort daarna plaats moest maken voor eene doelmatiger en gemakkelijker leerwijze.

De andere leerlingen zitten op lage banken; ieder heeft zijn leesboek in de hand. De meest gevorderden hebben eene breede plank met schrijfgierief op hunne knieën liggen. Rechts zitten de jongens, links de meisjes.

Boudewijn zit in een gestoelte tegen een der vensters; de man neemt er soms genoegen in te zien wat er op de straat gebeurt, vooral wanneer het schooldoen hem begint te vervelen.

Zijn gestoelte is met een lage deur gesloten; voor hem op den lessenaar ligt de gevreesde plak, en daarnevens eene dunne berken roede, ‘een wackere roede van

den bercken tacke' zooals men die in dien tijd noemde. In zijn lessenaar bewaart hij een zekeren voorraad van alles wat hij zelf en zijne leerlingen in de school noodig hebben, zooals verscheidene bossen vederen schrijfpennen, eene flesch inkt, een riem schrijfpapier en wat er verder in eene 'convenabele schoole' benoodigd is.

Nevens zijn gestoelte tegen den muur hangt eene breede, vierkante plank waarop, bij middel van vier spijkers, een geschreven plakkaat is vastgehecht; het is de zoogenaamde artikelbrief, welken men in vele scholen van het land aantrof, en welke als schoolreglement bij meester Boudewijn in gebruik was.

Ziehier het gedeeltelijk afschrift van den artikelbrief, door den schoolmeester zelven in dichtmaat gebracht:

*Die voor een man van fatsoen sijn muts op sijn kop zal houwen,
Sal twee placken hebben of met de roede clouwen,
Wie vloecht ende sweert, onseedich loopt langs die straet,
Die speelen voor ghelt, ofte met logens omgaet,
Die sullen kryghen drymaal met die placke.
Die met 't hair plucken, vyfmael met die bercken tacke,
Al die steelt in die school pennen, boecken, papier,
Ofte iets sal meénemen van den schoolmeester hier,
Als een scholier syn vaderons niet seedich sal lesen,
Ofte in die kercke niet aendachtich soude wesen,
Die van de burens, die koeien ofte geiten ofte hoenders jaghen,*

*Die sich den mont en de neus niet schoon en vagen,
Die sullen kryghe eens of tweemaal van de plack,
Ofte volghens meesters wil al van den bercken tack.
Alwie, enz., enz.*

‘Met roeden clouwen’ moest voorzeker beteekenen, over den rug slaan, en daartoe moest ongetwijfeld ‘de bercken tacke’ die op den lessenaar lag, den schoolmeester ten dienste staan. Van in school blijven, eenige bladzijden uit een of ander boek overschrijven of andere hedendaagsche gematigde straffen, is hier geen spraak; bij de minste overtreding, voor het kleinste vergrijp werd het kind ongenadig met de roede gegeeseld, of kreeg een of meer slagen op de hand met de gevreesde plak.

Al die lijfstraffelijke bepalingen in het rijk des schoolmeesters zijn sedert lang afgeschaft. De plak, die verschrikkelijke nachtmerrie der schoolkinderen, is sedert tachtig jaren, en in zekere plaatsen nog langer, teenemale buiten gebruik, en ‘de wackere roede van den bercken tacke.....’ och, neen, die is den schoolkoning nog zoolang niet ontnomen. Ik, die deze regelen schrijf, weet nog dat die vreeselijke roede daar op meesters gestoelte lag; ook weet ik nog dat in mijne kinderjaren dat gestoelte in de dorpsschool tegen het venster stond, dat de meester daar soms zijne pijp zat te rooken en een glaasje brandewijn te drinken, of ook wel eens in slaap viel, terwijl ik, en andere kleine schoolschelden, ons met heel wat anders dan met leeren bezig hielden.

EEN ARAABSCH KAÏD.

Doch wij bevinden ons nog altijd in de school van meester Boudewijn Mys.

- Les opzeggen! gebiedt deze van uit zijn gestoelte, waarin hij half in slaap is gevallen.

De kinderen komen een voor een bij hem en lezen hunne les.

- Hola! roept de schoolmeester, terwijl hij een oog werpt op het bevuilde leesboek, waarvan de bladen verscheurd zijn.

Het kind krijgt eene koude rilling over het lijf en verbleekt.

- Waarom is dat boek zoo vuil, verscheurd en verhakeld? rabauw, deugniet!

Het kind begint te weenen; de scholieren staan recht of kruipen op de banken, om te zien wat er gebeurt.

- *‘Die syn boeck scheurt, of.....’* roept de schoolmeester dreigend.

Ja, het kind had gezondigd tegen den artikelbrief; de straf werd onmiddellijk toegepast.

- Steek de hand uit! beval de meester, die zijne houten lat, in den vorm van een klein schuimspaan, reeds had vast gegrepen.

De leerling stak zijne platte hand uit; Boudewijn sloeg er tweemaal en ternelijk hard met zijne plak op.

Er volgde een ontzettende kreet van den kleinen misdadiger, en daarop een aanhoudend schreeuwen en snikken.

Sommige leerlingen door medelijden bewogen of bevreesd voor de geduchte schoolplak, begonnen te weenen en te huilen; andere lachten en klaptten in de handen. Heel de schoolbevolking stond overeind en was in beweging, geïjk een mierennest, en het was slechts na een tijd lang met den mond en de berkenroede gedreigd te hebben dat de schoolmeester er eindelijk in gelukte de rust te herstellen.

Langzamerhand kwamen de kinderen beurte-

lings, elk met zijn leesboek in de hand, wederom naar het gestoelte om de les op te zeggen.

Wij gaan de menigvuldige overtredingen tegen den artikelbrief en de verdere toegepaste straffen stilzwijgend voorbij.

- Hebben allen de les opgezegd? vraagt Boudewijn, zijne kleine bevolking overziende.

Er volgt een oorverdoovend geraas van: 'Ja, meester! Ja, meester! Neen, meester, ik niet! Ik wel!

- De schriften geschreven?

- Ja, meester! Neen, meester!

- Allen gaan zitten om te ontbijten! beveelt de stem van den schoolmeester.

DE ZONDAG.

Hoor ik den lezer niet de opmerking maken, dat het hem zoo zonderling voorkomt, de kinderen gedurende den schooltijd het ontbijt te zien nemen? Hedendaags komt dit gebruik zonderling voor; in de voorgaande eeuwen dachten de schoolmeesters er anders over; want niet alleen in de school van Boudewijn Mys maar ook in andere scholen liet men de kinderen toe te ontbijten.

De schoolmeester van Turnhout behoefde geen tweemaal te roepen dat het oogenblik van eten daar was; het eerste woord was niet uit zijnen mond, of de boeken en schrijfgereedschappen werden rechts en links weggeschoven, ten deele zelfs op

den vloer geworpen, terwijl er een gedruisch van schuivende en vallende klompen, van roepen, schreeuwen en juichen ontstond, dat men zoude gezegd hebben zich niet in eene school, maar in het midden eener jaarmarkt verplaatst te zien.

Niet zelden ontstond er gedurende het ontbijt een hevige twist, dewijl het dikwijls gebeurde, dat een of ander leerling, wiens knapzak minder goed voorzien was, zich een smakelijken brok van zijn beter bedeelden nabuur wilde toeëigenen. Dan werd er geschreeuwd, gekrabt, gevochten, banken, boeken en schrijfborden overhoop geworpen, totdat ‘de wackere bercken tacke’

van den schoolmeester de vechters kwam scheiden en de rust herstellen.

Meester Boudewijn had voor gewoonte, gedurende het ontbijt zijner leerlingen eenigen tijd op de straat langs de vensters der school op- en neêr te wandelen; dat deed hij ook op den voormiddag dat wij zijne school zijn binnengetreden.

- Hola, h  l wie maakt daar zoo een leven? riep hij van buiten, op de ruit tikkend.

Oogenblikkelijk kwam er stilte, waarna de meester zijne wandeling hernam.

- Wat is dat daar achter in de school? riep hij, opnieuw voor het venster stilstaande; waarom laat gij die banken niet op hare plaats? Wat zijt gij toch een janhagel!

Dat Boudewijn den schrik in zijne scholieren had, moest wel waar zijn, want op zijne stem bleven de banken stil staan en de kleine werklieden, die het daareven zoo druk hadden, kropen achter den rug van een hunner makkers, of lieten zich op den grond vallen om niet gezien te worden.

- Tik! Tik! klonk de glasruit onder den kneukel van den schoolmeester; wie werpt daar al dat hout en turf op het vuur, riep hij; wilt gij de school in brand steken? Wat rabauwen van kinderen!

(Wordt vervolgd.)

Curiositeiten.

DR. LIVINGSTONE. - Onder den titel van *Dernier Journal du docteur Livingstone*, zijn te Parijs twee boekdeelen verschenen, vertaald door Mme Loreau. In deze twee deelen vinden wij de beschrijving der ontdekkingen van den beroemden doctor in 1866 tot 1873, en tevens het verhaal zijner laatste oogenblikken, door zijne trouwe bedienden, Chouma en Sonzi. Aan deze twee eenvoudige menschen is de wetenschappelijke wereld inderdaad deze schriften verschuldigd; want zij zijn het geweest die de stukjes en brokjes papier hebben bijeen verzameld en ze in behouden handen gesteld. Deze bevatten niet minder dan de geschiedenis van zeven jaren onderzoek, en dikwijls bovenmenschenlijke pogingen. Het was gewis niet gemakkelijk dit te doen. 'Toen Livingstone in de Many  ma dwaalde, had hij noch papier, noch inkt, noch potlood meer; hij moest zijne toevlucht nemen tot middeltjes die in den aanvang aan de ontcijfering van het geschrevene, deden wanhopen. De schrijfboekjes, welke hem op dat oogenblik overbleven, werden tot alle doeleinden gebruikt; in eenige vindt men sterrekundige waarnemingen, de namen van rivieren, de hoogte der bergen, terwijl de dagelijksche reis-route zich vermengt met kaarten den weg aanduidende, met kruidkundige nota's, met nauwkeurige schetsen; het midden van het schrijfboek is opgevuld met berekeningen, bijzondere herinneringen, citaten, opgevangen woorden om eene spraakkunst saam te stellen, en hier en daar, tusschen twee bladzijden, eene bloem wier afdruk het geschrevene minder duidelijk maakte. Toch wordt de draad van het verhaal opgespoord, omdat Livingstone de gewoonte had om, op gegeven oogenblikken, den naam der maand en het cijfer van het jaar op te tekenen. Alzoo werd de verwarring onmogelijk. Het oogenblik kwam dat er geen duim groot wit papier op de schrijfboekskens meer open was. Dan plooide hij de oude dagbladen tot schrijfboekskens en op de bladen, door de afrikaansche klammigheid geel geworden, schreef de reiziger dwars door den druk heen, met inkt dien hij uit het sap van eenen boom had vervaardigd. De moeilijke taak om dit deel van het journaal te oncijferen, werd opgedragen aan miss Livingstone en doctor

Alington. De kennis die zij hadden van Livingstone's schrift, volharding, goede oogen en een goed vergrootglas, hebben toegelaten dat zij hun werk met gewenschten uitslag volbrachten.'

In die twee deelen is geene schikking, geen achtervolgend verhaal te vinden; Dr. Livingstone teekende kort en bondig op; hij lette niet op stijl. Dat alles zou later gekomen zijn, hadde de Voorzienigheid hem den tijd gelaten het werk behoorlijk in orde te stellen. Het is nog al opmerkelijk in het *Dernier journal* te lezen hoe Livingstone de ontmoeting met. Stanley, den gekenden korrespondent van den *New-York Herald*, beschrijft: 'Wat Henry Moreland Stanley te zeggen had aan een man, die sedert twee volle jaren geen tijdingen meer van Europa had ontvangen, heeft al mijne zenuwen getroffen. Het verschrikkelijk lot van Frankrijk, de telegrafische kabel dwars door den Oceaan gelegd, de kiezing van generaal Grant, de dood van dien goeden lord Charendon, duizend pond sterling voor mijne reizen gestemd, een bewijs dat men nog aan mij dacht, en vele andere belangrijke tijdingen, hebben in mij gevoelens opgewekt, die, sedert ik in de Manyéna aangekomen ben, in mij sliepen. Ik heb den eetlust weêrgevonden; in stede van mijne twee maaltijden, zoo mager als smakeloos, eet ik nu viermaal daags. Mijne krachten komen terug. Ik ben niet erg luidruchtig; ik ben zelfs zoo koud als wij, Engelanders, de faam hebben te zijn; maar dat denkbeeld van M. Benets, dat edelmoedig bevel, zoo edelvol door M. Stanley uitgevoerd - dat is inderdaad omverwerpend. Ik ben hun hoogst dankbaar en tevens een weinig beschaamd zulke edelmoedigheid niet waardiger te zijn.' Men ziet, tot zelfs in de grootste, dramatische oogenblikken des levens, is Dr. Livingstone kalm, doodbedaard en eenvoudig in zijne aantekeningen.

EEN CHINEESCH FEEST. - Een pater-Minderbroeder, die onlangs in eene chineesche vervolging met moeite aan den dood ontsnapte en door een mandarijn in bescherming genomen werd, beschrijft als volgt een chineesch onthaal: 'Toen ik mij netjes had opgeknapt, kwam hij (de mandarijn) mij uitnoodigen voor het middagmaal, en nu trad Mr. Ngai-Tin-low (dit is mijn chineesche naam) deftig te voorschijn: zwarte fluweelen schoentjes met witte zijden versierselen, een licht blauwe broek, een wit zijden kleed, een manteltje van donker bruine zijde met bloemen, een waaier in de hand. Wie mij aldus met opgeheven hoofd had zien verschijnen en mij in mijne pij gekend had, zou zeker vol verbazing hebben uitgeroepen: kijk, kijk, is dat P. Martinus, de Minderbroeder!! Ja, hij was het met hart en ziel, maar ik moet het bekennen, hij had er uitwendig niets van. De eetzaal was ruim, maar niet prachtig; de eereplaats was voor mij bestemd, maar nu zat ik in den brand, er stonden zoovele en zoo vreemde gerechten op tafel, en ik wist niet waar ik beginnen moest. De regels der chineesche wellevendheid zelve redden mij, want zij vereischten dat de mandarijn òf het wijnglas in handen nam, òf met zijne stokjes naar den schotel wees, en mij uitnoodigde met het woord ts'ing, voor hen zooveel als ons: als 't u blijft. Alles liep goed af, en aan buigingen ontbrak het niet. Na het middagmaal werd ik door den secretaris verzocht op een tas thee: in zijne kamer moest ik nog eens mijne geheele geschiedenis verhalen, ten naaste bij de waarde opgeven van hetgeen ik verloren had, en eene teekening maken van de verwoeste kerk, woonplaats en school. 's Avonds was er feest: de mandarijn had een tiental deftige Chineezers uit de stad en omtrek genoodigd.'

'Toen ik binnentrad, bogen allen als knipmessen; de zaal was heerlijk verlicht met lantaarnen, twee kronen en vetkaarsen; eene schoone leuningstoel, overtrokken met

rood laken, waarop veelkleurige bloemen geschikt waren, werd mij door den mandarijn met een diepe buiging aangewezen; hij zelf bracht een half gevuld wijnglas met beide handen op mijne plaats, boog nog eens en gaf vervolgens den overigen gasten hunne plaats, waarop allen bogen en bleven staan totdat ik plaats genomen had; een rood, gebloemd laken werd aan eene zijde van elke tafel vastgehecht en eens, ik geloof zoo wat de halve tafel omgehangen. Het giog weêr evenals 's namiddags; als de mandarijn mij met zijne stokjes uitgenoodigd en ik mij bediend had, dan pikte of schepte elk op zijne beurt uit hetzelfde kommetje; alle gasten betuigden mij hunne deelneming in hetgeen ik onschuldig geleden had, en gaven luide blijken van goedkeuring op al hetgeen de mandarijn of ik zegde. Och, och, in het vleien zijn de Chineezen waarschijnlijk nog verder gevorderd dan de europeesche hovelingen. Ik vreesde dat er aan het eten en drinken geen einde zou komen, toen ten lange laatste tot mijn groote vreugde de thee werd aangeboden; de mond werd gespoeld, de handen en het aangezicht gewasschen met een doek, welken een bediende voor elken gast tweemaal in warm water doopte, en het feestmaal was afgelopen. Ik werd opnieuw uitgenoodigd door den secretaris en het was alweêr een tas thee; daarna geleidde hij mij naar mijne kamer - nog eens een sterke tas thee - nog een pijpje gerookt - en toen had ik de gewenschte rust.'

Antwerpen in brand.

Tafereelen uit den jare 1576,

door August Snieders.

(Vervolg.)

'*A sangre, à carne, à fuego, à sacca!*' brulden die duivels nog luider, en stortten als met bliksemflitsen gewapend, van de hoogte des wals op de achterste vluchtelingen neêr. Alles werd in de toomellooze vlucht meêgesleept.

Die wal, als het ware door vrouwen en kinderen opgeworpen, door de overheden ontlopen, door iedereen verwaarloosd, tenzij niet door den gouverneur, werd, als droog en dor hout onder het zware karrewiel, gekraakt en gebroken.

De Champaigney, het rapier in de hand, trachtte te vergeefs de Walen tot staan te brengen. Zelf op het punt onder de slagen der spaansche hellebaarden te vallen, sprong hij over eenen hofmuur en bereikte langs een huis, den naasten post der Duitschers.

De trouwe soldaten van von Eberstein vochten als leeuwen en volgden, op den kreet, den gouverneur naar het dreigende punt. Jehan van Varick was daar; hij vocht lijf tegen lijf, met afgeslagen hoed, verwarde haren, gescheurde kleeren. Wat hielp het! De Walen waren niet tot staan te brengen; zij ruimden, huilend van schrik, overal de plaats voor de huurlingen in.

De gouverneur rukte de vlag uit de hand van zijn vluchtenden vaanderig en stak ze met krachtige vuist in de hoogte; hij bezwoer de soldaten zich rond die banier te scharen en te strijden: niets hielp! Zij waren als door den schrik geslagen, en werden ook door een oppermachtige hand neêrgeslingerd.

Wat gewond neêrviel, werd onder den ongenadigen voetzool vertrappeld.

De doodsschrik was algemeen. Vele bewoners, vrouwen, grijsaards en kinderen, volgden het voorbeeld en vluchtten vooruit. Waarheen? Niemand wist het. Die groepen kondigden hare nadering aan, niet alleen door het gedommel hunner voetstappen, maar nog door een akelig bang gehuil en dof gebrul; door een geluid dat onbeschrijfelijk is, maar wel geschikt om het bloed van den kloeksten in de aders

te doen stollen - en boven dat gebrul uit hoorde men de dof knallende geweerschoten, vijf of zes maal door de echo's der straten herhaald; dan van tijd tot tijd den snijdenden kreet van iemand die onder den bloedigen slag van eenen hellebaard neêrviel, en dan nog gedurig de kreten der Spanjaards:

'A sangre, à carne, à fuego, à sacca!'

Het verraad had zich bij de lafheid gevoegd. Toen Vargas als een donderwolk over den wal aan de St.-Jorisstraat gestormd was, werd hij door den verrader Van den Ende ontvangen, niet met rapierslagen - maar als vriend. Die Judas leverde de stad, zooals hij in den molen op de vesting, aan del Torro beloofd had. Met de spaansche ruitery vereenigd, vielen die schurken hunne eigene vrienden in den rug; die Duitschers pleegden den moord op Duitschers, en de aanvoerder, een Nederlander, een Brabander van geboorte, bezoedelde voor eeuwig zijnen naam door het vergieten van het bloed van Nederlanders.

Alle plan van verdediging was nu gebroken; de troepen der Staatschen wisten geene richting, hadden geen vast steun-of vereenigingspunt meer. De vluchtelingen vielen niet zelden op 't einde van eene straat, waar zij redding hoopten te vinden, ten volle in de pieken en rapieren. De

gouverneu de Champaigny reed in galop door de straten en riep de burgers te wapen - en van dat oogenblik ving eene verschrikkelijke worsteling aan voor haardsteê en huisgezin, voor vrouw en kind.

Uit de kelders en van de zolders, uit de vensters en van de daken braakten de geweren hun vernielend lood, bonsde men reusachtige steenen en zware meubels naar beneden, goot men gloeiend pek en lood op de indringers, vocht men beneden lijf tegen lijf en waar de wapens ontbraken, vloog men den plunderaar naar de keel en bonsde men hem den kop op de straatsteenen in stukken.

In alle stegen, in alle straten weêrklonk het geweervuur. Op de Meir, tegenover de Beurs, vochten de soldaten van von Eberstein en duizende burgers, hoe slecht dan ook gewapend. De kolonel von Eberstein zelve, in zijne met bloed bemorste wapenrusting, stond daar, zwaaiend en klievend met zijn reusachtig rapier. Met eene donderende stem riep hij de zijnen toe, en deze, getrouw aan plicht en eed, stierven in hunne ijzeren wapenrusting en vielen bonzend op de straatsteenen of op den marmeren vloer der Beurs, die bloedrood gekleurd was.

Geruimen tijd zag men de hooge gestalte van von Eberstein, omringd door een aantal zijner getrouwen en burgers, in eene wolk van stof of poeierdamp. Nu nog brulde hij *wir haben die Ehre zu zeichnen*, als hij met zijn vreeselijk rapier eenen Spanjaard of een meinedigen Duitscher, den kop kliefde tot aan de tanden. De kolonel stond op een hoop lijken, en verdween eindelijk voor het oog in den dikken smoor van het hevig geweervuur, en ook in dien welke van den brand der omliggende huizen voortkwam; want de helsche wijven, die stroo en hout aanbrachten, staken die huizen in brand, waaruit de tegenweer te heftig, te doodend was.

Wij wijken nu naar de Cammerstraat. Voor het huis van den heer Sedgraves, staat een jong en gehavend krijger, met verwarde, gescheurde en bebloede kleêren, zonder hoed, het voorhoofd met gestold bloed bemorst, zwart en afzigtelijk, maar nog altijd met vlammend oog en het bloote rapier in de vuist geklemd. 't Is Jehan van Varick.

De miskende, de verstooten, de afgewezen vriend der schoone Gertruda kwam om het huis der Sedgraves, om haar die, op dit oogenblik zelf, eene soort van bruiloftsmaal vierde met Hugo von Eberstein, te verdedigen en zoo mogelijk, te beschermen en te redden. Zij was daar binnen, in feestgewaad gezeten naast hem die haar echtgenoot wezen zou - en hij, hij zou op den dorpel van haar huis misschien voor haar sterven! Zij zou dit zelfs nooit weten misschien.....

Pas was de maaltijd, dien wij straks verlaten hebben, ter helft gekomen, of de gasten hoorden een verwijderd, doch onrustwekkend gedommel; de dienstboden kwamen bleek en bevend binnen gestormd en brachten de tijding dat de aanval plaats greep; de losgedonderde schoten van het kanon getuigden weldra de waarheid.

Weldra kwam de tijding dat de wal als ware hij van papier, overrompeld was, dat de Walen op de vlucht sloegen en de huurlingen meester waren van de stad.

Die tijding werkte als een donderslag.

Vluchten, vluchten! was aller kreet. Iedereen dacht zijn eigen huis veiliger dan dat der Sedgraves, en welhaast bleef er niemand in de feestkamer, voor die rijk opgediende tafel meer, dan Hugo von Eberstein, de gravin de Gattarina, Gertruda en haar vader, de heer Sedgraves, die te vergeefs tot kalmte aanmaande.

'Wees gerust, kind lief,' zegde de vader tot de doodsbleeke dochter, die zijne handen omklemde; 'wees gerust en heb vertrouwen in den goeden God.'

't Was opvallend die familie op dat verschrikkelijk oogenblik in feestgewaad te zien, versierd met juweelen, gekleed in fluweel en zijde - en daar buiten stierven de krijgsmakkers van Hugo in hunne harnessen! Hij gevoelde de vernedering van dien toestand, en wapende zich met eene aks, die tot parade aan den muur hing en deel maakte van eene soort van wapentrofee.

Mevrouw de Gattarina hield zich slechts met moeite staande; zij was bang: zij wist wat al vinnigen haat de Spanjaard van het kasteel haar toedroeg; zij wist ook dat hij zich wreken zou.

Buiten dommelde en donderde het gevecht; men hoorde knallende gewerschoten, rommelende wagens, kletterende hoefslagen; men schreeuwde, huilde, jammerde; men bonsde op de deuren; men riep brand, brand.

En waar, waar zouden op dit oogenblik diegenen zijn, welke men kende of lief had? Waar, waar zou de Champaigne, waar de kolonel von Eberstein, waar zou zelfs die Jehan van Varick zijn? Misschien waren allen reeds dood, misschien stervend in de straat? Och, men dacht aan niemand; in dergelijke oogenblikken zijn de meeste menschen eigenbaatzuchtig, of men moet een verheven hart, eene edele ziel hebben zooals die jonge zoon des markgraafs, Jehan van Varick.

Een verschrikkelijke slag deed het huis van Sedgraves schokken en daveren: een verloren kogel van het kasteel had een stuk van den gevel weg geslagen. Het was of gansch het huis instortte. Mevrouw de Gattarina vluchtte de kamer uit, zonder te weten waarheen zij hare schreden wendde.

'Naar de kelders, naar de kelders!' riep de heer Sedgraves; doch daar, in die meer veilige plaats, mochten hij of de zijnen niet meer geraken.

Met woest getier stormde eene bende Spanjaards de Cammerstraat door en recht op het huis des rijken koopmans aan. Die soldaten hadden geen tijd om te vechten; zij hadden een doel, eene zending te volbrengen die hun van hoogerhand was opgelegd. Dat huis, het huis van Sedgraves, moesten zij binnen! Een enkele persoon versperde hun den ingang: Jehan van Varick.

De jongeling stond op den dorpel der deur, langs welke zoo even een paar dienstheden naar buiten waren gevlucht en die alzoo de vesting zonder slag of stoot overleverden.

Het rapier, hetzelfde dat de valsche Burk hem als zoo voortreffelijk verkocht had, bliksemde vreeselijk, en in den aanvang weken de aanvallers achteruit; doch terwijl het staal op het kuras van een der voorste strijders neêrkwam en als glas brak, strekte een geweldige hellebaardslag den jongeling op den dorpel neêr. Zonder nog op hem te letten, stormden een twintigtal soldaten binnen.

De jongeling viel, sloot de oogen en zijne verbleekende lippen murmelden: 'Gertruda.'

Een oogenblik later zou mevrouw de Gattarina buiten het huis geweest zijn; doch de soldaten overweldigden de woning en zij, op hare stappen terugkeerende, verdween achter eene deur, die met gedruisch toeviel en alzoo eene borstwering tusschen haar en hare vervolgers stelde. Voor de drie personen in de eetkamer aanwezig, was het vluchten eene onmogelijkheid geworden.

Bij het gedommel dat in het huis opsteeg, had men in de kamer den toestand geraden: de vijand was binnen de muren! De oude vader omklemde met den linkerarm zijne dochter, die meer dood dan levend was, en had in de rechtervuist een rapier. De deur der kamer was gesloten; men had zelfs in haast een paar zware meubels voor de deur geschoven.

Indien er duizend duivels in het huis van Sedgraves gevallen waren, zouden zij gewis zoo'n tempeest niet hebben verwekt als die twintig huursoldaten. Zij beukten de deuren ten gronde, braken meubels, sloegen glas en breekwaren aan stukken, woelden nu beneden, dan boven en vielen eindelijk bonzend op de deur der eetkamer. In den aanvang bood deze deur weêrstand, doch eindelijk, onder de vereenigde kracht, brak zij krakend uit hare hengsels en viel, evenals de meubels, op den vloer, om aan de woeste bende doorgang te verleen.

Hugo von Eberstein wierp zich voor de dochter en den grijsaard, en deze laatste beloofde al zijne rijkdommen, al zijne schatten voor een vrijgeleide van zijn kind.

‘Wij zullen uwe schatten zonder dat wel nemen!’ riep de aanleider, een lange kerel met een duivelsch gelaat en gitzwarte, afhangende pinharen. ‘Vooruit!’

‘Achteruit!’ brulde Hugo en zwaaide de aks.

De strijd was kort; de lange aanvoerder kliefde met een grinnikenden lach den jongeling het hoofd en zijn bloed spatte rechts en links over de feesttafel en op het kleed zijner bruid. Het gezicht van dat bloedbad deed Gertruda in onmacht vallen en de vader, haar ter zijde latende, sprong toe en riep in razernij:

‘Bloed om bloed dan!’

Wat vermocht hij tegen twintig, die hem van alle kanten besprongen. Wond op wond werd hem toegebracht. Het bloed lekte van zijn voorhoofd en van zijne wangen; zijne handen waren insgelijks bebloed ten gevolge eener wonde aan den arm.

Er viel een hagelvlaag slagen op den ouden man; doch hij hield moedig stand en weerde lang de geduchte houwen af, totdat een geweldige slag hem eindelijk het wapen uit de vuist wierp en hem zelf op den grond deed neêrzakken.

Dan stormden de soldaten op zijne dochter in, die nog altijd bewusteloos op den grond lag. Een verschrikkelijke vrees gaf den ouden Sedgraves plotseling eene als het ware bovennatuurlijke kracht terug. Met een geweldigen sprong richtte hij zich op, rukte den hopman de kling uit de vuist, en plofte ze huilend in 's vijands borst.

Dan ook was alles gedaan: Sedgraves viel achterover en stervend wilde hij nog zijn kind tegen de oneer beschermen.....

De bende schurken sloot zich als het ware in het huis des koopmans op: wat wilde zij meer verlangen! Daar, binnen die vier muren was meer rijkdom, meer geld aanwezig dan gansch de bende dragen kon. Zij mocht daarenboven dit alles zonder gevaar, zonder het minste gevaar, bemachtigen.

In een oogwenk was ieder soldaat met buit beladen: kostbaarheden van allen aard, die bij de Sedgraves als opgestapeld waren. Alles was daar inderdaad kostbaar en zeldzaam.

Alleen het zilver dat op de tafel, en de bekers en schotels die op de buffet-kassen stonden, waren voldoende om aan velen vracht te geven. In de naburige kamer van Gertruda had men gansch den bruidskorf gevonden: gouden braceletten, met robijnen en diamanten; gordels met emerauden bezet; gouden kettingen; ringen met ‘turkoysen.’ Elders zilveren kannen, zilveren koppen, gouden schalen, goudlaken kleêren, kostbaar bont, fluweel en satijnen wambuizen en eindelijk eene aanzienlijke som gemunt geld.

Niets werd gespaard, zelfs niet het zilveren kruisbeeld; zij, die eenige uren te voren voor dat beeld, op hun vaandel, neêrknielden en Hem smeekten op den stroop- en moordtocht gunstig neêr te zien, kapten nu dat beeld in twee, om het des te beter te kunnen bergen!

Het huis der Sedgraves, een uur te voren nog een wezenlijk juweel, was nu vernield, verwoest, verbrijzeld, doorhakt en doorkerfd, en vijftig werkliê konden gewis in een

jaar niet herstellen, wat die bende in een uur tijd gebroken en vernield had; en toen de hunrlingen eindelijk moê gestolen waren, vielen zij op de nog rijk voorziene tafel, en boven de lijken van vriend en vijand, en de voeten in het geplaste bloed zettend, ving de braspartij aan, dronken de schavuiten den malvezij en den claret uit de zilveren schalen en brulden, door den wijn verhit, hunnen triomf uit.

De avond viel. De soldaten herinnerden zich dat del Torro hun eene zending had opgelegd: twee vrouwen, in het huis van Sedgraves gevonden, moesten onmiddellijk naar het kasteel worden overgebracht.

Daar lag er eene; de andere was nergeus te vinden en del Torro, zegde een der knechten, met stotterende tong, moest er dan ook maar meê tevreden zijn! Het was vooral mevrouw de Gattarina, waarop de hopman het echter gemunt had.

Gertruda keerde allengs tot het bewustzijn terug; zij richtte zich langzaam op en met een zinneloozen blik rondstarend, riep zij angstig: ‘vader, vader!’ De ruwe lach der soldaten, en het tikken en klinken met de bekers, antwoordden op dien kreet.

Plotseling bemerkte zij naast haar dengene, dien zij zoo even geroepen had, en zich op hem werpend, drong zij zich dicht bij hem, alsof zij dáár alleen nog bescherming bekomen mocht. Zij vroeg echter bescherming aan een lijk.

Eindelijk besloten de soldaten den hun opgelegden last te volbrengen; zij grepen dan ook Gertruda vast, en waggelend, en struikelend droegen zij haar naar buiten. Het ongelukkig

meisje was meer dood dan levend; zij had geen juist begrip van hetgene er plaats greep. Toen de dronken soldaten met hunne vracht op den dorpel van de deur des huizes kwamen, stiet de voorste op het lichaam van ridder Jehan, en onder de drukking van den voetzool, die de Spanjaard hem op het hart toebracht, openden zich zijne oogen een oogenblik, doch sloten zich weêr: - hij wist niet dat men Gertruda op dat oogenblik over zijn lichaam heen, wegvoerde.

Juist kwam een boer met eene aardkar door de straat gereden; de onthutste kerel joeg zijn paard met stem en zweeps slag aan, om zijn huis in het boerenkwartier te bereiken. Niettemin werd het paard door een kort en sterk kerel, op last van de *senores soldados*, tegengehouden, en - het moet u niet verwonderen, maar dat kereltje was niemand anders dan Burk, die zich reeds, in al die strubbeling uit het Steen had weten los te woelen. De wapensmid, die in alle soortgelijke zaken een behulpzame gast was, hielp juffer Sedgraves op de kar leggen; eenige soldaten namen naast haar en voor op het voertuig plaats, en in galop verdween de schokkende en hottende kar in de richting van het kasteel.

‘Kom,’ zegde Burk tot zich zelve, ‘laat ons nu daar binnen eens inspectie maken. Die kerels waren reeds zwaar met buit beladen, maar Sedgraves had zoo duivelsch veel, dat er nog wel wat voor Burk zal te vinden zijn. In alle geval, Sedgraves zal mijn rantsoen betalen!’

DE ABDIJ VAN HEISTERBACH.

Rantsoen? zal de lezer zeggen. Werd Burk, de handlanger van die van 't Maranennest, en daarenboven een gevangene - werd Burk dan ook op rantsoen gesteld? Voorzeker; de spaansche kapitein Gaspard Ortis bemachtigde de gevangenis, het Steen, en stelde allen die daar opgesloten waren, tegen losgeld, aan hem te betalen, in vrijheid. De wapensmid ging dus, evenals zoovele andere boeven die er zaten, op rantsoen uit.

Burk trad het huis binnen, zonder zich om de lijken te bekommeren over welke hij heenstapte.

Wij keeren in den namiddag van dien rampvollen dag terug, en begeven ons naar de Paardenmarkt, waar de dragonders der Staatschen en de lichte ruitery van Beveren geschaard stonden. In de verte hadden zij den donder door de stad hooren rommelen en welhaast de tijding ontvangen, dat het opgeworpen bolwerk gevallen en de stad overmeesterd was. Reeds meer dan eens had er een begin van paniek onder hen

geheerscht, doch eindelijk verscheen de stroom van huilende en angstig brullende vluchtelingen en die menigte van doodsbleeke en gillende vrouwen, kinderen en grijsaards sloeg de ruiters met bangen schrik in het hart.

De gouverneur de Champaigny was nogmaals daar; de kavalerie was zijne eenige, zijne laatste hoop. Hij bezwoer de dragonders zich te verdedigen; te vergeefs! Gansch de bende vierde den teugel en rende in wilden galop op de Eeckeren-poort aan.

Hier sloeg een der paarden neêr, ginds vloog een ruiter op den grond; daar steigerde een der rossen, en niet meer gehoorzamend aan den toom, wilde het dier terug en tegen stroom op; doch al die hinderpalen hielden slechts een oogenblik de vluchtelingen tegen en de aangedreven paarden vlogen over de gevallen heen.

Nog erger werd de verwarring toen men bemerkte, dat de Eeckeren-poort gesloten was. 'Naar de Roode-poort!' was aller kreet, en wat niet uit den weg kwam, werd door de zwenkende, hollende paarden omgeworpen en vertrappeld.

Een bange en wanhopige kreet ontsnapte uit aller mond, toen de vluchtelingen zagen, dat zij aan die poort op de dragonders van don Pedro de Tassis stieten; die toch hakten ongenadig op den verwarden hoop in. Aan staan en verdedigen was niet te denken, of liever niemand dacht er aan. De slachting was verschrikkelijk; wie niet ontsnapte langs de Paardenmarkt, viel onder het moordend staal.

Plotseling spoort een ruiter zijn paard tot bloedens toe aan, rent den wal op en het ros springt van die ontzaglijke hoogte, met een donderenden plons! in het water.

Het opspattende, schuim, als ware de vreedzame gracht in eene bruisende zee veranderd, verbergt ruiter en paard een oogenblik voor het gezicht. Dan ziet men het snuivende paard, en altijd den ruiter in 't zadel, voortzwemmend den oever bereiken, dezen beklouteren en in galop wegrennen - stoute sprong, waarvan de geschiedenis de gedachtenis heeft bewaard, en die anderen wilden navolgen, doch hem met den dood bekochten.

Vele vluchtelingen, die er in gelukten den wal op te worstelen, sprongen radeloos in het water, of lieten zich van de stadsmuren neêrzakken, om beneden niet zelden den dood te vinden. Zij, die zoo gelukkig niet waren den wal te bereiken, wierpen zich op de Paardenmarkt en vluchtten in dichte drommen - adel en laag gepeupel, raadsheer en ambachtsman, wereldlijk en geestelijk; deze was met dit, gene met dat meubel, soms een nietig voorwerp, beladen - naar de kaaien der Schelde, overal en altijd vervolgd door de spaansche bloedhonden, die alom hun geroep deden weêrgalmen

'A sangre, à carne, à fuego, à sacca!'

Nergens nog was een uitweg. Uit de straten gelijk uit de stegen bulderde den burger de furie des oorlogs tegen. Rechts en links brandde de stad, en de roode vlammen verlichtten, tot op verren afstand, op eene helsche wijze de hoge torenspitsen, de gevels der huizen en kleurden den hemel rood. Vuur, 't was al vuur, wat het oog zag: het scheen uit de gekliefde aarde op te stijgen; het scheen uit den gescheurden hemel te regenen.

Waarheen, waarheen? En honderde vrouwen en mannen sprongen radeloos van de hoogte der kaaimuren en ploften in den stroom, die voor velen de armen opende en ze sloot, om de slachtofers nooit meer terug te geven. Of men zwemmen kon of niet, iedereen sprong in de rivier.

Niemand lette op den drenkeling die ijselijk jammerend en de armen opgestoken, om hulp smeekte; iedereen dacht aan zich zelven. Moeders met kinderen aan de borst geklemd, vonden zoomin genade als de maagden, onnoozele knechtjens of hulpelooze grijsaards.

Wie er niet in gelukte in tijds den vreeselijken sprong van de hoogte der kaaïen te wagen, werd dood geslagen of aan de degens geregen.

Bevend van woede, de tranen van wanhoop en spijt in de oogen, stond de Champaigny, nog altijd met zijn lekkend rapier in de hand, op den kaaimuur. Nog wilde hij weêrstand bieden. Hij had voet voor voet den grond van Antwerpen willen verdedigen. Hij had zich in het Oostersch-Huis willen versterken en daar sterven - te vergeefs! En toen de spaansche rapieren op het punt waren hem te bereiken, sprong hij naar beneden, bereikte eene boot en werd aan boord gebracht van een der schepen des prinsen van Oranje, die beneden de rivier stand hielden.

Von Eberstein was zoo gelukkig niet.

‘Staat, bij God! staat,’ riep hij met eene verschrikkelijke stem de vluchtende soldaten toe. Zijn helm was afgefallen, zijn grijs hoofd bloedig opgezwollen, op meer dan eene plaats gekneusd, gepletterd en gewond; zijne wapenrusting gebeukt, gespleten; zijn kleeding tot flarden gescheurd.

‘*Wir haben die Ehre zu zeichnen!*’ brulde hij nog als een spottende duivel, en telkens dat hij die woorden, zoo dikwijls bij zijne lustige drinkmalen uitgesproken, liet hooren, viel er een Spanjaard met gekleefden kop of breed gapende wonde voor zijne voeten.

Hij was dan alleen - alleen over van al de hem trouw gebleven Duitschers! Allen waren dood, gekwetst, verdoold en als wilde dieren gejaagd! En hij had dien trouweloozen Van den Ende niet met den strop kunnen straffen! Hij had dien laffen verrader niet kunnen vertrappen!

Machtelooze woede! De vervolgers waren hem reeds nabij..... Met een stouten sprong wierp de kolonel zich in het water.....

In den val klampte de kolonel von Eberstein zich aan den rand eener boot vast; doch deze laatste kantelde door de zwaarte zijner wapenrusting om, en graaf Otto worstelde een oogenblik met alle mogelijke inspanning, om zich aan een ronden en gladden bodem vast te houden.

‘*Donnerwetter!*’ riep hij onder de worsteling en nog niet aan levensgevaar denkende, ‘zou men mij nu dwingen water te drinken? Nu dan in Gods naam! *Wir haben die Ehre.....*

De boot ontglipte aan zijne handen en met een ijselijken gil verdween de oude soldaat in de diepte van den stroom, om zelfs niet meer boven water te komen. De laatste drie dagen van zijn leven, waarin hij onwankelbaar trouw was aan eed en plicht, hadden voorwaar veel zwakheden uitgewischt!

De avond viel, de slachting duurde voort. Boven Antwerpen verhieven zich zware en zwarte wolken, wier randen door den gloed vinnig rood gekleurd waren, en uit die zwarte gevaarten schoten soms loeiend en bulderend de kronkelende vlammen op. Soldeniers en burgers vochten nog; de soldatenwijven en lichtekooïen stichtten nog altijd brand en dansten, de pektoortsen zwaaiend, als furies voor de brandende huizen, onder het gegil van:

A fuego, a sacca, à sangre!

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 17]

Het portret.

Niemand, tenzij een kunstenaar zelve, kent de wederwaardigheden van een portretschilder, vooral wanneer het eene vrouw is, welke, zooals onze voorvaders zegden, verlangt 'geconterfeit' te worden.

Mij dunkt, ik hoor reeds protesten aan den kant der naaitafel; doch veroorloof mij te zeggen, dames, dat er vrouwen en vrouwen zijn, en als er zijn die zich doodeenvoudig en gansch natuurlijk op het doek laten overbrengen, er andere worden gevonden, die er altijd schooner en volmaakter willen op weêrgegeven worden dan de goede God haar gemaakt heeft.

Een fransch schrijver heeft de tribulatiën van een portrettist, in eenige bladzijden, met veel waarheid geschetst.

Ziehier, zegt hij, wat aan een schilder overkomt, die een portret maken moet, ter zij gelaten, natuurlijk, de kleine variatiën welke de maatschappelijke stand en de opvoeding van het model in het tooneel brengen.

'Mijnheer, zit ik zoo goed?'

'Mevrouw, neem, als ik dringend verzoeken mag, eene natuurlijke houding aan.'

'Maar, mijnheer, ik denk niet "gemaakt" te zijn.'

'Dat wil ik niet zeggen, mevrouw; ik wil u enkel en alleen aanraden, die houding aan te nemen, welke u het meest gewoon is. Ik kan slechts schilderen wat ik zie, en eerst en voor alles moet de persoon, welken men schildert, trachten aan zich zelf te gelijken.'

De vrouw beschouwt die opmerking als van nul en geener waarde; zij heeft nog altijd eene verwaande en gekunstelde houding. Zij heft de oogen ten hemel of sluit ze kwijnend; zij nijpt hare lippen dicht op elkander, om een mondje van een stuiverke groot te kunnen maken; uit haren aard is zij los en vroolijk, en nu neemt een majestueus uitzicht aan.

De schilder maakt zijn omtrek.

'Zeg eens, Mijnheer, zou ik niet beter zóó zijn?'

'Ik denk het niet.'

'Toch denk ik dat het beter zijn zou.'

Zij neemt daarop eene gansch andere houding dan de eerste, zonder daarom minder gekunsteld te zijn.

De schilder veegt de krijstreepen uit; op het oogenblik dat hij zal herbeginnen, zegt mevrouw:

HET PORTRET.

‘Ja toch, gij hadt gelijk; de eerste houding was de beste.’

De ongelukkige kunstenaar herbegint wat hij heeft uitgewischt.

‘Ik moet u de kleur mijner oogen aanbevelen; ik heb een zwak daaraan te houden. Dat is vergeeflijk,’ voegt mevrouw er bij, ‘als men zoo weinig goeds heeft.’

‘Mevrouw is te nederig; integendeel.....’

Middelerwijl heeft de dame eene nieuwe houding aangenomen.

‘Zoudt ge de goedheid willen hebben, mevrouw, uwe eerste houding te hernemen?’

‘Zij hindert mij wat.’

‘Neem er dan eene welke gij behouden kunt, want zoo dikwijls ge verandert, moet ik herbeginnen.’

‘Dan zal ik die nemen van zoo even. Zit ik zóó goed?’

‘Zeer goed, indien gij blijft zitten.’

‘Bérénice!’

De kamenier - die tevens keukenmeid is - komt binnen.

‘Bérénice, breng mijnen *écrin*.’

Ecrin? Dat woord wordt gewoonlijk tusschen de dame en de dienstbode niet uitgesproken; maar de meesteres bedient er zich van, om den schilder een groot denkbeeld van hare ‘onderscheiding’ te geven.

‘Wat zegt ge daar, madame?’ vraagt de meid.

‘Wel, domkop, mijne juweeldoos.’

Bérénice brengt de gevraagde doos.

‘Zeg eens, mijnheer,’ vangt mevrouw aan, ‘welk halssnoer en welke oorbellen raadt ge mij aan.’

‘Die welke u het beste bevallen, mevrouw.’

‘Maar daaromtrent moet een schilder eenig denkbeeld hebben, dunkt me.’

‘Ik voor mij zou het koraal verkiezen.’

‘Ja, maar dat nemen de bruine vrouwen, en indien ik iets tamelijks heb, dan is het een blank vel.’

‘Dat is waar.’

‘Ik zal diamanten nemen. Bérénice!’

‘Madame!’

‘Hebt gij er aan gedacht den coiffeur voor dezen avond te verwittigen?’

‘Neen, Madame.’

‘Maar waartoe dient het dan, dat ik u bevelen geef? Ga, en spoedig..... Ha, mijnheer, men is wel ongelukkig als men dienstboden heeft; ik benijd niet zelden den staat van eenen kunstenaar. Gij ten minste, gij zijt onafhankelijk; gij doet uwe zaken zelf.’

‘Helaas, mevrouw, in die begoocheling kan ik u niet laten. Ik ben zoo gelukkig niet zelf mijne schoenen te mogen blinken..... Maar ik zou u verzoeken, het hoofd wat meer rechts te draaien, zooals ge daar even gezeten waart.’

‘Lieve hemel, mijnheer, ik weet niet waarom men mij nooit gelijkend heeft gemaakt. Ik heb twee portretten, die afschuwelijk leelijk zijn. Op het laatste heb ik een mond als een deur..... Ik rekommandeer u den mond..... 't Is niet dat ik er aan houd..... Als men een groot meisje heeft van zes jaar (het kind is er negen), dan moet men van al die pretenties afzien. Mijn echtgenoot is nog al ingenomen met mijnen mond, en de man zou in eene verschrikkelijke wanhoop vervallen, indien hij zag dat hij te groot was op het portret.’

‘Ik zal uwen mond zoo klein maken, als ge verkiest, mevrouw.’

‘In alle geval, mijnheer, wil ik niet geveleid zijn! Ik ben in 't geheel niet gelijk die vrouwen, welke willen dat men aan haar portret juist datgene zou geven wat haar ontbreekt.... Ik heb den coiffeur ontboden voor een soirée, voor een bal, waar ik dezen avond heenga... Ik hoû in 't geheel niet van de wereld; maar men kan zich niet onttrekken aan de eischen van stand en rang in de samenleving. En dan mijn man wil volstrekt, dat ik niet zoo eenzaam leef, ofschoon ik er aan hoû.... Dezen avond weet ik waarlijk niet hoe mij te kleeden; want 't is toch niet noodig dat men schrik aanjaagt.’

‘Neen, dat is precies niet noodig, mevrouw.’

‘Denkt ge dat het blauw mij goed zou staan?’

‘Recht voortreffelijk.’

‘Toch, alles goed ingezien, zal ik een roosachtig crêpe-kleed kiezen..... Merk goed, mijnheer, dat ik een tamelijk fijnen neus heb. Dat heb ik zelfs het opmerkenswaardigste aan heel mijn gezicht.’

‘Mevrouw....’

‘Laat mij eens zien.’

‘Wel, er is nog niets gedaan!’

‘'t Zij zoo; maar 't is al zeer lief. Waarom heb ik zoo'n zwartblauwen hals?’

‘Dat zullen de schaduwen worden.’

‘Maar ik heb integendeel eenen tamelijk witten hals; dat is, ik beken het, zoo wat mijne pretentie.’

‘Zeer wel, mevrouw; ik zie zeer goed wat gij hebt; maar ik herhaal, wat ik hier aanwijs, zijn de schaduwen. Die blijven zóó niet.’

‘Dat is een verschil.’

‘Zou mevrouw weêr op hare plaats willen gaan zitten.’

‘Volgaarne. Zit ik zóó goed?’

‘Gij zit allerliefst; maar als ge nu die houding aanneemt, dan moet ik alles uitwisschen en opnieuw beginnen.... Nu, het hoofd wat rechts... de oogen wat neêrgeslagen.’

‘Had ik de oogen niet hemelwaarts?’

‘Neen, mevrouw.’

‘Verwonderlijk, dat is eene beweging die mij geweldig eigen is.’

‘Dan is het zeer gemakkelijk deze te veranderen.’

Er komt een heer binnen, die een beunhaas is, maar door mevrouw met den titel van ‘bankier’ begroet wordt.

‘Zie, mijnheer T..., mijn man wil dat ik mij nogmaals doe portretteeren.’

‘Dat kunt ge niet dikwijls genoeg laten doen, mevrouw.’

‘Kom, T..., ge weet dat ik alle complimenten verafschuw: vindt ge dat ik gelijk?’

‘Zeker; de schildering van mijnheer is zeer goed... ik zal zelfs meer zeggen... zij is.... zeer goed; maar gij zijt schooner dan dat.’

De schilder wendt zich om, met inzicht den grooten kenner te zeggen, dat het portret slechts ‘aangelegd’ is; maar hij zwijgt en er speelt een spottende lach om zijne lippen. De kenner gaat voort:

‘Er is... of liever daar is niet... een ik en weet niet wat. *Enfin*, mijnheer, ik zou hier in de oogen iets meer willen zien, meer.... ge verstaat me... en ook iets aan 't voorhoofd.’

‘En vindt ge niet,’ zegt mevrouw, ‘dat mijn hals wat zwart is?’

‘Ik heb de eer gehad aan mevrouw te zeggen,’ laat de schilder op ongeduldigen toon er op volgen, ‘dat als ik geen schaduwen in het gezicht aanbreng, zij een zoo plat wezen als eene silhouette hebben zou. Met een weinig aandacht, zou mevrouw in de natuur de schaduwen zien.’

‘Ja, dat is waar,’ zegt de mijnheer, ‘dat zijn de schaduwen. Daarover kan men de schilders niet lastig vallen. Dat is eene onvolmaaktheid, maar dat is hunne schuld niet. De kunst heeft hare grenzen.... de Madonna's van Raphaël hebben misschien minder schaduw dan het portret, maar in alle geval, zij hebben schaduw.’

De schilder springt recht; zijn geduld is ten einde; hij zegt morgen te zullen terugkomen. Den volgenden dag doet men hem een uur wachten. Men kondigt hem daarenboven aan, dat men geene diamanten wil en dat het kapsel gansch veranderd is.

Altijd bezorgd over de schaduwen in den hals, heeft de dame heimelijk al de blauwe kleuren van het palet des schilders weggeveegd.

De schets is voortreffelijk; maar ook Alphonse Karr is een der geestigste opmerkers die wij kennen. Zoo gaat het niet zelden en nog erger, en de schilder zou eerder het portret maken van iemand, dien hij nooit gezien heeft, dan van dergelijke wispelturige dames.

Dat is, zonder twijfel, de geschiedenis niet van het portret, dat het jonge meisje, op onze gravure, zoo nauwkeurig beschouwt.

Dit toch schijnt ons niet met alle die zotte verwaandheden der beschrevene behebt; zij heeft niet noodig hare schoonheden aan te bevelen en komt ons voor die wezenlijke onderscheiding te bezitten, welke bestaat in geene onderscheiding te doen blijken.

Het was daarenboven een recht origineel denkbeeld van den schilder, het origineel voor te stellen, als beschouwende haar eigen conterfeitsel.

De kantwerkster.

Als ge de volksbuurten te Antwerpen, Mechelen, Turnhout, en andere steden doorwandelt, ten minste als gij een zonnigen zomerdag tot die wandeling hebt uitgekozen, zult gij eene gansche schaar vrouwen buiten hare deur zien zitten, het kankussen op de knieën en de bouten met eene verwonderlijke vlugheid door elkander werpende.

Rijk zijn zij niet, doch vroolijk en opgeruimd zijn ze wel. Het kantwerken wordt gewis niet ruimschoots betaald, en de prachtlievende dame, welke zich met dat fijne weefsel versiert, denkt er misschien nooit aan, wat al gezondheden en oogen dat werk jaarlijks krenkt en breekt.

De brusselsche en mechelsche kanten werden in vroeger tijd vooral gezocht, en onze brabantische en antwerpsche kantwerksters hadden bij het schoone geslacht eene europische vermaardheid. Vorstinnen en vorsten droegen de fijne en keurige producten.

In onze dagen heeft die nijverheid, ofschoon zij nog veel handen bezigt, veel van hare uitbreiding verloren.

Jan Daniël Stevens heeft ons eene echte antwerpsche kantwerkster, doch in een niet zoo armoedigen stand als wij hooger aanwezen, voorgesteld. Neen, er heerscht bij deze - en dit gebeurt - een krakende zindelijkheid, een overschot van

oud-vlaamsche weelde. Immers de muur van de kamer waarin zij zich bevindt, is met goudleer behangen - eene overlevering van een rijker voorgeslacht; de stoel, waarop zij zit, is niet van haren tijd; op de vensterbank staan eenige bloemen; het houtwerk der paneelen komt ons nog zeer ongeschonden, voortreffelijk onderhouden voor.

't Is een echt vlaamsch schilderstukje, als onderwerp in den aard als Dyckmans en de Bruycker ons leverden. De zon werpt haren glans door het venster en tintelt op het goudleer, op de spelden van het kussen, op de kraaknette kamer, en geeft aan het geheel iets vroolijks, iets deugdrijks, iets aantrekkelijks.

In die kamer, men gevoelt het, spoken geene lage driften rond; buiten kan de tijdgeest woelen, alles veranderen, onkenneijk en, laat het ons zeggen, ook onzedelijk maken - hier, in die kamer, heerschen nog de goede, oude, vlaamsche zeden, de vlaamsche werkzaamheid, de vlaamsche eerlijkheid.

Arme meisjes.

Er is, voorwaar, in gansch de kunstenaarswereld geen zoo onvermoeid talent, als dat van Gustave Doré. Geen levert voortdurend, wij zouden zeggen, dagelijks zooveel schoons als hij. In het gewijde gelijk in het ongewijde heeft Doré meesterwerk geleverd: zijn bijbel, door Mame te Tours uitgegeven, en waarvan nu eene vlaamsche editie bij onzen uitgever Henri Bogaerts, te 's Hertogenbosch, het licht ziet; zijn *don Quichotte*, zijn Dante, zijn Londen en andere geïllustreerde schriften, zijn als zoovele werken van genie. De arme meisjes, welke welke wij hier in gravure meêdeelen, zijn bewonderenswaardig van gelaatsuitdrukking, van houding en kleedsel. Dat is, inderdaad, natuur, en hier, zooals elders, heeft Doré door enkel wit en zwart, een wezenlijken kleuren-rijkdom ten toon gespreid.

Nieuwe boeken.

De schoolmeester der vrijheid.

II.

Een man uit de buurt, die de school voorbijging, bleef een oogenblik met Boudewijn staan praten over weêr en wind, wit en zwart. En daar binnen ging het er toe, alsof letterlijk de wereld verging; hier vocht men gelijk een half dozijn honden, daar stapelde men drie of vier banken op een, welke daarna met gedruisch, en onder de algemeene toejuiching der aanschouwers, op den grond vielen; ginds stond een jongen te huilen om het hem ontroofde voorwerp, terwijl daarnevens eenige deugnieten met de knikkers speelden. Eensklaps nam het gedruisch der schooljeugd zoo hevig toe, dat Boudewijn wel gedwongen was, het gesprek met zijn buurman te onderbreken. Hij stak het hoofd door de spleet van de deur en riep gebiedend:

- Iedereen op zijne plaats! Hola, hé! Wat zie ik daar? Zoudt gij durven vechten?

Boudewijn was met een sprong in de school, en greep zijne ‘wackere bercken roede.’

- ‘*Die in 't hair plucken!*’ riep hij donderend; of dient de artikelbrief mijner school dan tot niets?

En met zijne roede sloeg hij een paar vechtende bengels geducht om de lenden. De eene bengel liep huilend naar zijne plaats; de andere, opgewonden door de pijn, die hem de ‘wackere bercken roede’ veroorzaakte, schopte den schoolmeester tegen de schenen, waarop deze hem zijn stok op den schouder in stukken sloeg.

- En nu de deur uit, rabauw! riep de schoolmeester, en wierp zijn kleinen tegenstander op handen en voeten naar buiten.

Daarmede was de strijd geëindigd.

Boudewijn keek naar den zandlooper, die op zijn gestoelte stond, en bemerkte dat op dit oogenblik de laatste zandkorrel naar beneden viel. Hij riep dat de school uit was, dat de middagschool juist ‘ten noene’ zou beginnen, en hij dan les wilde geven in ‘die profytelycke cypherconst.’

Met het gedruisch van een waterval stroomde de woelende schooljeugd naar buiten.

Juist toen meester Boudewijn wilde uitgaan, kwam Bavo's Quinte, de vorster van Turnhout, hem in de deur tegen.

De ambtman kwam hem wegens de ouders van den scholier, die daar even zoo ongenadig met de ‘wackere bercken tacke’ werd toegetakeld.....

Boudewijn liet hem niet uitspreken:

- Wie beklagt zich dat ik de rab uwen mijner school, volgens den artikelbrief, heb bestraft?’ vroeg hij.

- De jongen is deerlijk toegetakeld; hij kan niet meer staan op zijne beenen, en zijne armen zijn letterlijk verlamd.

- Juist wat hij hebben moet; groter deugniet is er in mijne school niet.

- Er was iemand in de buurt, die beweerde, dat gij den jongen wel den ruggegraat midden over kondet geslagen hebben.

- Met zoo een stokje, dat stellig niet dikker is dan een ganzenpen.

- De vader wilde zijn beklag maken bij den schoutet en schepenen.

- Dat mag hij! En wat zal het hem baten? Of weet gij dan niet dat ik heer en meester ben in mijne school?

- Toch juist niet onbepaald heer en meester.
- Onbepaald.

Hij nam eene plank van den muur waarop eene kleine plakkaat was gehecht en vroeg of Quinte de regelen van een ouden artikelbrief, die toch nog steeds in zwang was, wilde lezen.

Quinte las:

*Als ik den scholier met die tacke wil geesselen fel,
Ofte met die placke sloegh noch so snel,
So sullen die ouwders 't niet belette,
Oock in die schoole sullen sy ghenen voet moghe sette
Nyemant tensy den schoolmeester alleen,
Sal in die schoole iets ordonneeren 't sy groot of kleen,
Nyemant sal enz.*

- Gij zijt ten volle in uw recht, zei Quinte, na den artikelbrief van het lijfstraffelijk schoolrecht gelezen te hebben.
- Gij, die 's lands keuren en breuken op uw duimke kent.....
- Ik herhaal, dat gij in uw recht zijt.
- En waar zou dat heen, indien ik den artikelbrief niet deed eerbiedigen?
- En wat zou er gebeuren indien ik de hand niet hield aan de keuren en breuken?
- Dan ging het in de Vrijheid juist zooals in mijne school.
- Wij hebben onze boeten, pijnbank, galg en rad, en gij uwe plak en roede.
- Is dat niet zoo? Wel lieve hemel! hebt gij ooit een schoolmeester gekend, die zijne leerlingen niet mag afranselen? Zonder plak en roede! wel, dan was het gedaan met het onderwijs.
- In mijnen tijd strafte men tienmaal meer, dan heden.
- Toen was het onderwijs ook vrij wat beter.
- Ik voor mij, toen ik nog naar de school ging, kreeg dikwijls meer slagen dan ik zwaar woog.
- Gij hadt een bekwaam onderwijzer; hij is het, die den grond gelegd heeft van uwe ervarenheid in de rechtskunde.
- Mijn meester zei maar altijd, dat al de geleerdheid, die bij de schoolkinderen niet met plak en roede wordt ingeslagen, geen duit waard is.
- Ik ben volkomen van zijn gevoelen; neem de plak en de roede weg, en in minder dan acht dagen is de school letterlijk ten onder.
- De schoutet en schepenen, die allen lieden zijn met een week hart.....
- Zouden misschien wel willen dat de schoolmeester den artikelbrief maar vaneen scheurde, en zijne roede wegwierp?
- Neen, dat juist niet, maar dat gij ‘den reghel der Duitse schoolmeesters’ wildet volgen, waarin een ervaren en bekwaam onderwijzer den raad geeft aan zijne ambtgenooten, om de scholieren ‘niet soo te sollen ofte stooten, dat zij bloeden of de leden breken.’
- Geen duim breed sta ik van mijn schoolrecht af, riep Boudewijn; wat men elders doet, gaat mij niet aan.
- Nog eens, gij zijt in uw recht, meende de vorster; in uwe plaats handelde ik niet anders.

Boudewijn Mys was, zooals wij reeds gezegd hebben, een braaf man; hoe kwam het toch met zijne geaardheid overeen, zijne leerlingen zoo wreed te behandelen?

Meester Boudewijn leefde in de zestiende eeuw en was evenals de meesten zijner tijdgenooten, die zich met het vak bezig hielden, van gevoelen dat het onderwijs zonder plak en roede volstrekt onmogelijk was.

De geleerdste mannen van onzen tijd, beweerde Boudewijn, waren in de school de grootste deugnieten geweest, en hadden bijgevolg het meest van de plak en roede gehad, erg.....

- Ik had nog een andere boodschap voor u, sprak Quinte, toen zij 't over het vraagpunt van lijfstraffelijk schoolrecht eens waren en hadden uitgepraat.

- Een boodschap voor mij?

- Van schoutet en schepenen.....

- Laat ons hier op eene der schoolbanken een oogenblik gaan zitten.

- Of liever ik wilde u iets vertrouwelijk mededeelen..... het is juist geene boodschap.

- Waarom maakt gij omwegen, Quinte, wij waren toch altijd vrienden?

- En die zijn wij nog, en die zullen wij blijven; ook is het daarom dat ik u kwam waarschuwen.

Quinte ging den grendel voor de schooldeur schuiven.

- Zijn het geheimen?

- Ja, zeker, en beloof mij heilig dat gij aan niemand, wie het ook zij, zult herhalen wat ik u hier op de schoolbank ga kenbaar maken.

- Dat beloof ik heilig; doch waar gij heen wilt, mag de Hemel weten.

- Waar ik heen wil, weet ik zeer goed; en wat ik u wilde zeggen, gaat voornamelijk u aan.

- Is het iets goeds of iets kwaads?

- Niets goeds, Boudewijn.

De schoolmeester verbleekte.

Quinte hernam:

- Terwijl schoutet en schepenen gisteren vergaderd waren, heb ik ter loops iets afgeluisterd en het achter mijne mouw gestoken; geen der raadsheeren kan echter weten dat ik iets van hun gesprek heb afgeluisterd.

- Ter zake, Quinte, waartoe al die draaien en omwegen?

- Kan ik op uwe geheimhouding rekenen?

- Is mijn woord niet voldoende?

- Och, ja, ik ben veel te wantrouwend; doch wij beleven een zonderlingen tijd, en de voorzichtigheid is en blijft toch wel altijd de moeder der porceleinkas.

- Nog eens, ter zake, Quinte.

- Gij kent de keizerlijke reglementen op het schoolwezen?

- Zeer goed.

- Dan weet gij ook dat de schoolboeken door een gezworen drukker moeten gedrukt worden.

Boudewijn keek den vorster vragend aan; zijne ronde oogen schenen nog ronder te worden.

- Komen uwe schoolboeken wel altijd uit de drukkerij van den gezworen drukker? hernam Bavo's Quinte.

- Neen, maar wat maakt dat ook, indien de boeken toch goed zijn?

- Dat maakt toch altijd zooveel, dat gij de keizerlijke voorschriften hebt overtreden, en bijgevolg hoogst strafbaar zijt in de oogen der wet.

- Neemt gij dat zoo hoog op?

- Volgens 's keizers ordonnantie, moeten de schoolboekjes de eerste beginselen van den godsdienst bevatten; dat boekje is in uwe school vervangen door een ander, waarin wel is waar onmerkbare veranderingen, maar toch veranderingen zijn gebracht.

- Ik verklaar u op mijn woord van eer, dat ik daarop geen acht heb geslagen.

- Gij waart in geweten verplicht daarop te letten.

- Dat beken ik volgaarne.

- Ook het boekje waarin men leest, hoe de kinderen aan tafel moeten bidden, is niet hetzelfde.....

- Het verschil zal toch niet groot wezen.

- Mogelijk; ook in het boekje waarin men leest, hoe men de mis moet dienen, moet hier en daar iets te lezen staan, waarop de aandacht van schoutet en schepenen is gevallen.

De schoolmeester zat nadenkend te luisteren.

- De schoolwet luidt, zoo vervolgde de ambtenaar, dat de schoolmeester verplicht is aan elk kind, beneden de vijftien jaren, den kerkzang te leeren; blijft gij aan dien plicht sedert een heelen tijd niet te kort?

- De kinderen zingen niet gaarne.

- Dat is geen verontschuldiging; nog iets anders: het is den schoolmeester geraten, zoo zegt 's keizers ordonnantie, zich aan dat alles stipt te gedragen; want wie andere schoolboeken bezigt, zal streng gestraft worden.

De schoolmeester hemde een paar malen.

- Het is mijn broeder Volpard, die mij die boekjes heeft bezorgd; ik voor mij ben daaraan volkomen onschuldig.

- Zijt gij niet heer en meester in uwe school? Wat heeft Volpard hier te maken?

- Gij hebt gelijk; doch wat kwaad steekt er in, dat die schoolboekjes hier of ginder gedrukt werden?

- De keizerlijke ordonnantie! antwoordde Bavo's Quinte, met opgestoken vinger; zoudt gij u tegen de bevelen van uwen wettigen vorst willen verzetten?

- Volstrekt niet, maar.....

- Ik weet dat gij een braaf onderdaan en ook een goed kristen mensch zijt; doch weet dat uw broeder Volpard u boekjes in de hand heeft gestopt, die wel even naar ketterij zouden kunnen ruiken.

- Wat zegt gij daar? vroeg de schoolmeester, van zijne bank opspringend.

- Ja, naar ketterij.

- Gij weet toch, Quinte, wie ik ben?

- Dat weet ik, Boudewijn, maar ook weet ik dat er reeds van het jaar 1526 tot 1550 verschillende plakكاتen bestaan tegen den voortgang der ketterij.....

- Ik ben toch geen ketter.

- Denkt gij dat er nooit iemand aan de galg werd gehangen, die tot den laatsten oogenblik

niet ophield te roepen, dat hij nooit had gestolen?

- Quinte, gij doet mij beven.

- Indien schoutet en schepenen jegens u slecht gezind waren, hingt gij morgen aan de galg.

- Genadige God!

- Stil, zoo ver komt het niet; Bavo's Quinte, die 's lands keuren en breuken, even vast als zijne hersenen, in het hoofd heeft, zal daar wel een stok voor steken.

De vorster legde de hand beschermend op de knie van den schoolmeester.

- Indien men echter volgens de letter van het plakkaat te werk ging, zou men u leelijk beet hebben.....

- Volpard! Volpard!

- Op het verspreiden van kettersche boekjes, schimpschriften, spotprenten en dergelijken tegen Kerk en koning, staat eene zware straf.

- Wat heb ik toch gedaan!

- Wanneer men voor de vierschaar de beschuldiging zoo wat schuins wist te draaien, vielt gij ongetwijfeld onder de toepassing der verschrikkelijkste straf.....

- Hoe men toch in zijn ongeluk komt!

- Misschien zoudt ge een en ander wel kunnen goed maken, doch op de pijnbank....

- Aï! riep de schoolmeester, die van zijne bank plotseling opsprong, als hadde hem een schoenmakers-els dwars in den bil gestoken.

- Gij ziet dat Bavo's Quinte op de hoogte is van menige zaak, betreffende 's lands wetten en lijfstraffelijk recht.

DE KANTWERKSTER. (Naar eene schilderij van J.D. Stevens, in het bezit van den Uitgever.)

- Dat weet ik, Quinte, maar wat raad? Weet gij geen raad?

Ja, zeker, dat zou al heel schoon wezen. indien ik geen raad wist; zou men dan niet met alle recht mogen zeggen dat Quinte niets anders dan een domoor is?

- Nu zie ik dat wij vrienden zijn.

- Kom eens hier en geef mij al uwe leesboeken, oude en nieuwe, die er in uwe school voorhanden zijn, wel te verstaan de leesboeken u door Volpard in de hand gestopt.

In een oogwenk had de schoolmeester al de leesboeken welke op de banken verspreid lagen, bijeengebracht.

- Dat zijn de oude, zeide Quinte; hebt gij ook nog ongebruikten in uw bezit?

- Hier in mijn gestoelte liggen nog verscheidene pakken, welke ik zelfs nog niet heb geopend.

- Breng ze hier, en werp alles in deze turfmand.

Weldra was de mand vol leesboeken en afgescheurde bladen, die Boudewijn onder de banken en van den vloer had opgeraapt.

- Geef hier de mand, zei de vorster; en hij schudde al wat zij bevatte op het vuur.

Weldra bleef er van die honderde schoolboeken niets meer over dan een hoop verkoold papier, dat deels met den turfrook door de schouwpijp wegvloog, en deels in de asch van den haard bleef liggen.

Terwijl de schoolmeester met de tang door het vuur rakelde, ten einde de laatste sporen van het verbrande papier te doen verdwijnen, ontsnapte hem een zware zucht.

- Waarom zucht gij? vroeg de vorster glimlachend.

- Het is alsof er mij daar een stuk lood van de borst rolt.

- Dat wil ik gelooven; doch wij hebben nog niet afgewerkt; uwe verbrande leesboeken moeten door goedgekeurde vervangen worden.

- Gelukkig heb ik de oude schoolboeken korgvuldig bewaard.

- Overheerlijk; haal ze terstond en leg een boek op de plaats van elken scholier.

In eene oude kas in den hoek der school, tusschen bezems, vloerzand, vetkaarsen, tondeldoos en zwavelstokken lagen de veroordeelde leesboeken, die in een oogenblik de plaats hernamen, welke de onvoorzichtige schoolmeester hen, eenigen tijd geleden, had doen ontruimen.

- Zie zoo, nu kan de pastoor 'visitatie' komen doen, zei Quinte; alles is in den haak.

- De pastoor komt sedert een heelen tijd niet meer in de school.

- Omdat de man vertrouwen in u heeft; omdat hij overtuigd is, dat Boudewijn een braaf kristen mensch is.

- Bij de 'visitatie' van den pastoor had ik in een zuren appel kunnen bijten, Quinte.

- Verwonderlijk, dat gij daaraan niet eerder hebt gedacht..... nu nog iets anders; dezen middag moeten uwe zanglessen hernomen worden.

- Dat zal gebeuren.

- En indien pastoor of schoutet de opmerking mochten maken, dat sedert een tijd de zang in uwe school werd verwaarloosd, zult gij aanhalen, dat gij verkoud, hevig verkoud waart, dat de kinderen meest allen geleden hebben aan een scherpen hoest, die het zingen volstrekt onmogelijk maakte.

- Ik zal uwe raadgevingen stipt nakomen... gij zijt een onschatbare vriend..... een mensch met een verstandig hoofd, zooals men er niet veel ontmoet.

De vorster streefde welgevallig zijne kin.

- Boudewijn, nu had ik u nog een woord te zeggen over uw broeder Volpard en zijn vriend Palmm; en vooreerst wie is die Palmm?

De schoolmeester trok even de schouders omhoog en antwoordde:

- Al wat ik weet, is dat hij Lodewijk Palmm heet, en sedert eenige maanden van tijd tot tijd in het Roode Schild eenige dagen verblijft.

- Hij is zeer bevriend met uw broeder Volpard.

- Zeer bevriend; het is Volpard die zijne vertering betaalt.

- Vanwaar komt die innige vriendschap?

- Dat is mij onbekend; doch ik heb met een half woord van Volpard verstaan, dat mijnheer Palmm een groot geleerde en een voornaam man is.

- Indien hij maar geen gemeene schavuit is.

- Zijn uiterlijk is niet innemend; ik houd hem voor een geslepen, doortrapt man, met tamelijk veel kennis.

- Een schavuit, een schavuit, niets anders.

- Gij hadt mij nog iets over Volpard te zeggen.

- Ja, doch gij belooft mij toch de stiptste geheimhouding?

- Voorzeker.

- Ook van uw broeder heb ik op het Vrijheidshuis ter loops iets afgeluisterd; zou hem de ketterij niet min of meer in het hoofd zitten?

- De Hemel beware hem daarvoor.

- Boudewijn, ik heb twee oogen en twee allerbeste ooren; en wat ik gehoord heb bij u in de gelagkamer, in den namiddag, toen Wentsel Erbont uit Duitschland terugkeerde, geeft mij geen goed denkbeeld van Volpard.

- En wat hebt gij daar gehoord?

- Dat Volpard met al zijne streken en zijn geslepen tronie, niet slim genoeg is om verborgen te houden dat hij de hedendaagsche denkbeelden, welke tot ons uit Duitschland overwaaien, innig aankleeft.

- Och, kom, is dat niet overdreven? Volpard was steeds aan het oude gehecht.

De vorster schudde met het hoofd.

- Volpard is sedert lang niet meer, wat hij wezen moest; nu, dat is voor zijne rekening; doch hij verlieze niet uit het oog dat er koninklijke ordonnantiën bestaan, die.....

- Aan dat alles heb ik niet eens gedacht.

- Die zeer streng zijn, opzichtens diegenen welke de nieuwe leer aankleven, verdachte boeken, spotprenten, schimpschriften, in Duitschland gedrukt, over de grenzen voeren, of er gebruik van maken.....

- Zou mijn broeder gevaar lopen? vroeg de schoolmeester verbleekend.

- De schoolboeken, die wij daareven hebben verbrand, waren in Duitschland gedrukt.....

- Dat is mij onbekend.

- Dat is stellig; uw broeder bracht dezelve heimelijk hier in uwe school..... ergo.....

- Ergo.....

- Daarop staat de doodstraf! zei Quinte.

- De goede God sta ons bij!

ARME MEISJES.

- Luister, zoover komt het niet; Volpard wordt eigenlijk niet beschuldigd, doch dit weet ik, dat hij verdacht wordt. En nu geen woord aan iemand van al hetgeen er hier in de school tusschen ons beiden vandaag is omgegaan....

- Geen woord.
 - En laat ons allen op onze hoede zijn, want het is heden een gevaarlijke tijd.
- Daarop gingen zij beiden de school uit.

Curiositeiten.

BLOEDINSPUITINGEN. - Eenigen tijd geleden riep men in verschillende landen, de aandacht in op eene nieuwe methode, om, bij zekere ziekten, bloed en voedsel in den mensch binnen te brengen, een stelsel dat teenemaal afwijkt van

de tot nu bestaande transfusie. De nieuwe methode berust op het sterk inslorpend vermogen van het onder de huid gelegen weefsel, dat men zich ook reeds ten nutte maakte om pijnstillende geneesmiddelen door den weg der inspuiting toe te dienen. Nu gaat men dit uitbreiden door ook *bloed* langs dezen weg in te spuiten, en het zijn vooral de proeven, in 1873 door dr. Karst met dieren genomen, die tot de overtuiging geleid hebben, dat men ook bij den mensch hiervan gunstige resultaten mag verwachten, een vermoeden, dat door eene toevallige omstandigheid aanzienlijk versterkt werd, toen nl. bij een transfusie-operatie te Parijs door de onhandigheid van een assistent, het overgevoerde bloed niet in de ader, maar onder de huid geraakte, van daar spoedig in de circulatie opgenomen werd en een zeer merkbare verbetering in den toestand van den lijder ten gevolgehad. Sedert werden vooral door dr. Ponza, den directeur van het krankzinnigengesticht te Alessandria, met uitstekend gevolg, toepassingen van de nieuwe methode gemaakt.

Maar voor nog merkwaardiger uitbreidingen is deze methode van onderhuids-inspuitingen vatbaar. Niet alleen bloed, ook voedsel kan langs dien weg onmiddellijk in het organisme gebracht worden. Menzel en Perco hebben aangetoond, dat vloeibaar vet (in hoeveelheden tot 30 gram binnen 40 uren), suikeroplossingen, melk, eierdooiers, eenmaal onder de huid gebracht, zeer spoedig der stofwisseling ten goede kwamen. Toch is deze laatste toepassing van minder vatbaar belang dan de eerste, en zal alleen in gevallen van uiterste noodzakelijkheid tot haar de toevlucht genomen worden.

ZIJDEWORMEN. - In een verslag over de zijwormen en biënteelt in Frankrijk, loopende over het jaar 1873, wordt meêgedeeld, dat in dat jaar uit 1.802.043 onsen (van 25 gr.) zijdewormeneieren bruto ongeveer fr. 17.263.000 waard, gewonnen werden 9.883.580 KG. cocons, vertegenwoordigende eene bruto waarde van fr. 68.614.802. Bijna deze geheele opbrengst, althans 94 pCt. er van, werd geleverd door acht departementen van het zuiden van Frankrijk, Gard, Drôme, Ardèche, Vaucluse, Bouches-du-Rhône, Var, Isère, en Hérault. In het eerstgenoemde departement alleen werden 2.708.095 KG. cocons gewonnen, in het laatstgenoemde 181.579. In 25 andere departementen wordt eene onbeduidende hoeveelheid zijde gewonnen, terwijl de zijdewormenteelt in de 54 overige geheel onbekend is. Het getal biënkorven wordt voor het jaar 1873 op 2.072.689 geschat. De opbrengst bedroeg 10.587.090 KG. aan honig, ter waarde van fr. 14.772.380, en 2.736.262 KG. aan was, ter waarde van fr. 7.320.059. De biënteelt wordt in alle departementen van Frankrijk aangetroffen; het meest echter wordt daarvan werk gemaakt in de departementen Morbihan, Ile et-Vilaine, Côte d'Or en Manche. De in de departementen Aude, Hérault en Savoye gewonnen honig wordt als de beste aangezien.

EEN BRUILOFT IN DEN HINDOSTAN. - In de tooverachtige beschrijvingen uit Indië, welke nu, ter gelegenheid der reis van den prins van Wallis, in de tijdschriften en dagbladen verschijnen, lezen wij het volgende: 'Kort na mijne aankomst in Indië, was ik voorgesteld aan een inlandsch lid van den wetgevenden raad, een der invloedrijkste en rijkste mannen van het land. Dewijl hij mij tot het huwelijk zijner twee zonen uitnoodigde, hetwelk de sterrekijkers zijner familie op 25 november bepaald hadden, begaf ik mij in den namiddag ten zijnent. Ofschoon zeer druk bezig, zooals men wel denken kan, werd ik echter zeer gul ontvangen, en bood hij mij

onmiddellijk aan datgene te laten zien, wat ik nog niet gezien had. Door een zijner neven in eene galerij, die eene soort van binnenplein omvatte, geleid, kon ik daar duizend à, twaalfhonderd vrouwen zien, in de schoonste stoffen van wit, blauw, geel, rood, groen gaas met zilveren en gouden franjes omzet, gekleed. Zij zaten neêrgehurkt naast elkander, op vijf lange rijen. Voor haar stonden schotels en onderschotels, gevormd door vijgenblaêren, met al de staaltjes der inlandsche gerechten: soep, *curry*, suikerwerk, enz.

Men weet dat de bewoners van den Hindostan geen een dier mogen dooden of eten. Lepels en vorketten waren evenmin te zien als ammelakens en servetten; maar die dames vervingen dit alles door de werktuigen, welke de natuur haar gegeven heeft, en zelfs, dank zij de lange ondervinding, deden zij zulks met veel zuiverheid. Tusschen de rijen liepen de dienstboden, bloot tot aan het middel. Zij droegen soep en *curry* in ketels, uit welke zij de schotels vulden, naar gelang zij geledigd werden.

De maaltijd moest twee of drie uren voortduren, en van vijf tot acht was het de beurt aan de mannen. Als men nu nagaat dat deze maaltijden gansch de week van het huwelijk voortgezet worden, dan kan men zich een denkbeeld vormen wat onkosten een hindoesch huwelijk na zich sleept. Indien men elk maal per persoon slechts rekent op een halve roupie (1 fr. 25), komt men tot een fabelachtig cijfer. Dat is echter de eenige pracht van het volk; maar eene pracht, waardoor menige rijke familie plotseling verarmd wordt. Toch hebben zij den moed niet zich aan de dwingelandij der gewoonte te onttrekken. Men vermoedt zelfs dat de kindermoord der meisjes, die barbaarsche gewoonte welke Engeland zoo moeilijk in Indië kan uitroeien, voortkomt uit de hoge kosten der bruiloften. Het gouvernement tracht die uitgaven te besnoeien, hetzij door reglementen, zoo als in 1870, of door het aangaan van wederkeerige kontrakten tusschen bewoners van dezelfde lokaliteit. De gastheer had mij desavondsverzocht eene *nautch* of bayaderen-dans bij te wonen, hetgeen hier op alle bijzondere feesten wordt in acht genomen. Ten tien ure ging ik door de schitterend verlichte hovingen, om het huis te bereiken, waaruit ik reeds den klank der speeltuigen hoorde opstijgen. Ik trad in eene overgroote zaal, naar europische wijze gemeubeleerd. Mijn zwart kleed maakte een droevige figuur, in het midden van vijf of zes honderd Banyans, schitterend uitgedost. 't Is waar, had ik zijden tulband noch toga, ik had kousen en schoenen aan, terwijl de meesten dezer heeren naakte beenen en meestal naakte voeten hadden. Een prachtig tapijt bedekte den vloer en talrijke kandelabers wierpen stroomen licht op de printen, die aan den muur hingen. De vergadering zat op leunstoelen, rustbanken en stoelen van fransch maaksel, vierkant rond de plaats gezet, waar zou gedanst worden. Aan iederen nieuw aangekomene, bood een dienstknecht een ruiker, welke een tweede met *attar* (rozenwater) besproeide. De danseressen waren de eenige vrouwen in de vergadering.'

De korrespondent der *Indépendance* G. d'A. zegt echter dat die *nautch*, waarvan hij zich een gansch oostersch denkbeeld had gemaakt, niet aan zijne verwachting voldeed. Het orkest bestond uit drie mannen: een speelde een tamboerijn, de twee anderen een soort van gitaar. Er waren twee danseressen, die zoo wat 4 à 500 roupies belooning per avond ontvingen. Die *girls* waren veel meer gekleed dan de danseressen op onze schouwburgen, zelfs meer dan dat zij in stadskostuum waren; zij droegen de kleedsels hoog aan den hals, zware rokken en broeken aan de enkels vast. De *nautch* bestaat meer in zang dan in dans. Ten hoogste deed een der meisjes van tijd tot tijd eene stille beweging voorwaarts, de handen boven het hoofd gevouwen, en

wiegelde zij het bovenlijf op de heupen. Die beweging is echter, zegt de korrespondent, niet zonder sierlijkheid en bevalligheid; doch zij sluit alle denkbeeld van oostersche weelderigheid of iets dergelijks, uit.

ZANGERESSEN. - De kunst, ten minste dansen zangkunst, worden in onzen tijd met overgroote, wij zullen zeggen, met dwaze prijzen betaald. Eene zangeres, die echter niets van hare kunst achterlaat en dus niets doet voor het nageslacht, krijgt meer geld voor een liedje te zingen, dan vele dichters voor een onsterfelijk stuk poëzie. Was het Bilderdijk niet die voor zijn ver[he]ven dichtstuk *Ondergang der eerste Wereld*, zestig gulden ontving? Welnu, mevrouw Titrens is gelukkiger; ziehier wat wij van haar lezen: Mad. Titrens, de beroemde zangeres, die sinds vele jaren aan de italiaansche opera te Londen verbonden is, reist op het oogenblik in Amerika. Voor het zingen van vijf aria's op een concert, werd haar 12.000 gulden geboden. Zij moest dit aanbod echter afslaan, omdat hare gezondheid te wenschen overliet en zij in vele andere steden, door contract gebonden, moest optreden. Twaalf duizend gulden voor drie of vier aria's, is wellicht de grootste som, die ooit een *artiste* is geboden.'

Nog iets over de spiegels.

De wensch der menschen om spiegels te hebben is, zooals wij reeds vroeger zegden, door het zien in 't water in het leven geroepen; immers, elk beeld wordt door het water teruggekaatst. De eerste stof, dat men tot het maken van spiegels aanwendde, was het metaal, dat men reeds zeer vroeg kende, en bewerken leerde als het glas.

Reeds in het tweede boek-Mozes wordt gesproken van koperen spiegels, welke de vrouwen in gebruik hadden of als sieraad in de handen droegen. Het is aan te nemen, dat de eerste spiegels, uit koper gegoten, in Egypte gemaakt werden en van daar uit in den handel kwamen. Waarschijnlijk kregen de Joden ze ook van de Egyptenaars.

Te Brundisium goot men spiegels uit een mengsel van koper en tin, en deze waren zeer gezocht. Praxyteles vond, zeventig jaren vóór Christus' geboorte, zilveren spiegels uit, en de romeinsche vrouwen hadden later zelfs gouden. In den jare 1467 ontdekte men te Nijmegen in een graftombe een ijzeren, ronden spiegel, die 5 romeinsche voeten diameter had; zijne rugzijde was kogelvormig hol geslepen en de randen met zilveren bladeren versierd.

Men vond nog in die graftombe eenen stalen spiegel. In Ethiopië gebruikte men steenen, die geslepen werden, en wel den obsidiaanschen steen, doch ofschoon deze spiegel blank geslepen was, kaatste hij het beeld des voorwerps altijd heel onvolkomen terug.

De uitvinding van glazen spiegels was het werk van later; deze wordt den Pheniciërs toegedacht; volgens Plinius maakten de glasblazers van Sidon de eerste glazen spiegels.

Alle geschiedschrijvers komen daarin overeen, dat men den achterkant van het doorzichtig glas een donkere kleur gaf. Later belegde men de achterzij met blek, en Vincent de Beauvais, die omtrent het jaar 1240 schreef, hield de met blek belegde spiegels voor de besten.

De uitvinding om tinnen platen met dekzilver te beplakken en deze als achtergrond tegen de spiegels vast te maken, wordt aan Reimundus Bellius, die in 1315 stierf, toegeschreven, die dus doorgaans ook als de uitvinder der glazen spiegels wordt gehouden.

Eeuwen lang hadden op dit gebied geene ontdekkingen meer plaats, en het maken van spiegels was evenals de glasbereiding en de glashandel in handen der Venetiërs. Colbert ontnam hun die privilegiën ten gunste van Frankrijk en nu bloeide deze nijverheid welhaast in dat land.

Ten jare 1688 begon Abraham Thewart tafelglas te gieten en nadat hem zulks gelukt was, maakte hij spiegels van 105 duim, die geslepen moesten worden.

Glazen voor kleine spiegels, die slechts geblazen en glad gestreken moesten worden, konden de hoogte van 15 duim niet te boven gaan. Het gieten van groote spiegels moest met spoed gechieden en vereischte meerder handen.

Niettegenstaande dit gelukt het nog niet altijd, want de massa is zeer broos, en hieraan is het

ook toe te schrijven, dat de prijs der groote, uit één stuk gegoten spiegels, zeer hoog is. De spiegelfabriek te Parijs leverde reeds in het jaar 1787 spiegels van 9 voet hoogte, 5 voet breedte en ½ duim dikte.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

XI.

Voor God en Antwerpen!

De verrader Van den Ende was, bij den aanval achter Julianos en Vargas de stad binnen gestormd en richtte zich naat de (Groote) Markt; zijne Duitschers waren tot nog toe, om dus te zeggen in de schaduw van de spaansche kavalerie gebleven; doch eindelijk moesten zij in het open daglicht treden.

Dáár voor hen stonden de burgers, die zij gezworen hadden te zullen verdedigen tegen den spaanschen moedwil; daar stonden landgenooten, want vele Duitschers van von Eberstein waren nog daar, met welke zij altijd dezelfde zaak hadden verdedigd en verbonden waren, zoo niet door de banden des bloeds, dan toch door die des vaderlands.

Welnu, dat alles ging den verrader niet aan! De troepen van Van den Ende, en hij voorop, vielen de Duitschers en nederlandsche burgers met eene zoo verschrikkelijke woede op het lijf, dat die trouwe benden wel moesten wijken.

Zoo beulachtig viel dit schuim aan, dat de burgers en soldaten de huizen instormden, van elk dezer eene vesting maakten en uit de vensters het moordend lood op de Spanjaards en verraderlijke Duitschers, een deel Engelschen en geuzen-roervinken, neêrschoot.

Een verschrikkelijk tooneel werd op dit oogenblik voor het stadhuis voltrokken.

Hardnekkig had men uit dit prachtig gebouw, pas sedert een tiental jaren voltooid, den vijand beschoten. Ieder venster was een krater die vuur spuwde. De Spanjaards worstelden vruchteloos en dreigden meer dan eens af te trekken, toen plotseling de furiën, de wijven van het kasteel, de pektoortsen zwaaiend, kwamen opzetten.

Eenige dezer vrouwen mochten hare stoutmoedigheid met den dood bekoopen; andere drongen vooruit en waren weldra onder tegen den muur van het gebouw, dus buiten het bereik der kogels. Met eene helsche woede braken zij de deuren en ijlden binnen om het prachtig gebouw aan den brand over te leveren.

De vlam liep met eene verbazende snelheid en suizend als een storm, van vertrek tot vertrek, van zaal tot zaal, van gang tot gang voort.

Beurtelings werden al de vensters langs binnen helder verlicht, als of daar binnen een groot feest werd gevierd. De verdedigers sprongen, bij gevaar van de leden te breken, door de vensters naar beneden, en wie dien sprong niet wagen kon of durfde, werd weldra door den rook verstikt, versmacht, door de vlam tot pulver verbrand.

Nu knetterden de glasruiten in stukken en rinkelden naar beneden, en de vlammen naar boven woelend, bereikten bulderend, van verdieping tot verdieping, het dak, deden de schaliën knetterend springen, omzwachtelden het houtwerk, en zich eenen

weg door dit laatste banend, golfden zij naar buiten als wilden zij den hemel zelf in brand steken.

Boven het gebouw steeg eene onmetelijke rookwolk op en deze, nu eens rood, dan violetkleurig, nu eens roodblauw, dan als zuiver goud gekleurd, werd door vurige vonken, door brandende papieren, doorkruist. De vlammenjacht joeg ze op; de wind dreef ze in groote kringen en hoog door de lucht.

Van het dak droop, langs de vier kanten van het gebouw, een regelmatige lijn van gesmolten lood naar beneden, en die vluchtige droppels schenen een regen van emeralden, turkoozen en diamanten te zijn - kortom, die onmetelijke vuurklomp was een vuurwerk, zooals het genie van Dante er gewis nooit een heeft kunnen droomen.

Gelijk de zee brult in hare oogenblikken van woede, zoo ook brulde de brand. Nu eens nam dat gebrul toe, dan nam het af. In het laatste geval werd het echter weldra aangewakkerd, als met een donderenden slag, een der balken uit de hoogte naar beneden stortte, of een door de hitte gespleten muur, met een doffen slag op den grond plofte.

Gansch de Markt, met hare prachtige gildehuizen, was door den brand van het stadhuis verlicht en de hooge O.L.V. toren teekende zich, in den roodachtigen schijn van den brand, tooverachtig af en scheen, bij de ijselijke verwoesting, te leven, zich te bewegen en te klagen als de zware klokketoon het uur verkondigde.

Tot op verren afstand verspreidde zich het licht, waartoe ook de brand der andere huizen - men zegt dat er duizend vernield werden - aanzienlijk bijdroeg.

Op de Suikerrui, vlak achter het stadhuis, leverden de laatste verdedigers van Antwerpen nog een woedend gevecht. Daar, in eene wilde mengeling, zag men alle standen, den hoogsten overheidspersoon en den geringsten burger, den eigene en vreemde - want daar bevonden zich nog de laatste Duitschers van von Eberstein, die te vergeefs hun opperhoofd zochten, gelijk hij, de kloeke soldaat, om hen geroepen had.

Daar vochten de markgraaf Gozewijn van Varick, de burgemeester Van der Meeren, de schepenen Van de Werve, Lancelot van Ursel, Gerard Despommeraulx, Nicolaas van Bouchout, en zoovel eanderen; zij streden naast den schaliedekker en den beenhouwer, den speerhoutmaker en den corbaasvlechter, voor God, voor haardsteê en huisgezin!

Daar vielen de verdedigers en de aanvallers gewond of gedood op elkander, en vormden nu slechts één grooten stapel. Zelfs de zware en bange beenhouwer had het doopsel des strijds ontvangen, en zwaaide nu de groote bijl vreeselijk klievend rond.

Van een bloodaard was hij nu een held geworden, die reeds twee of drie maal zich voor den markgraaf geworpen had, als de vijand op het punt was hem te bereiken.

De vier burgers waren, even als de anderen, na den inval der Spanjaards en Duitschers, stadwaarts in gedreven, hadden op de Meir gevochten, waren naar de Markt geweken, hadden daar geruimen tijd uit het stadhuis de aanvallers beschoten, en waren eindelijk nog gelukkig genoeg, langs een der trappen tot beneden te kunnen geraken.

Op de trappen moesten die heldhaftige burgers zich met geweld eenen weg door de helsche wijven banen, die de laatste groep verdedigers in den vurigen poel wilden terug drijven.

Die furiën wilden beneden aan den ingang, door het slaan met hunne pektoortsen, den weg versperren; doch de burgers, door een vreeselijk vuur langs achter geprest,

drongen onstuimig voort, en terwijl de schaliidekker er eene met den hamer den kop insloeg, kliefde de slachter met zijne bijl eene andere de hersenpan.

Bij die groep schaarden zich nu de trouw gebleven Duitschers, de edelen, de overheidspersonen onder het bevel van den moedigen schoutet van Antwerpen, den markgraaf Gozewijn van Varick; deze groep mag men de laatste verdedigers van Antwerpen noemen, en de Scheldestad had sedert lang, die groep door het marmer of het brons moeten vereeuwigen!

Wij hebben Burk, die, zooals wij gezegd hebben, uit het Steen ontsnapt was, over de lijken heen, het huis van Sedgraves zien binnen treden, t[e]n einde, zooals hij zegde, ‘eens inspectie’ te maken.

Inderdaad, de soldaten hadden slechts oppervlakkig gezocht; Burk had wel is waar den naam van te kunnen tooveren, maar ook in het tegenwoordige geval was die kunst zeer natuurlijk; want niet alleen had hij voor den heer Sedgraves niet zelden gewerkt en kende hij het inwendige van het huis, maar nog had Burk altijd dezen of genen haak in den binnenzak, en was hij uiterst behendig in het open maken van allerlei sloten.

In de eetkamer, waar alles geroofd was, vertoefde de wapensmid dus ook niet; hij wierp een onverschilligen oogslag op de vier of vijf lijken die op den grond waren uitgestrekt, glibberde een of twee maal in het geronnen bloed uit, bereikte weldra ‘mijns Heeren kamer’ en verdween later in de talrijke, elkaar onregelmatig opvolgende vertrekken.

Een uur nadien verscheen Burk met een welgevulden zak op de schouders. Op den dorpel bleef hij een oogenblik staan en zag rechts en links de straat in, of hij zonder gevaar kon uitgaan. Op dat oogenblik voelde hij zich plotseling het been omvatten en vastklemmen, en de wapensmid, verschrikt naar beneden ziende, herkende Jehan van Varick, die uit zijn bewusteloozen toestand ontwaakte.

Zoo slecht van hart was Burk niet, of liever zoo slecht is de grootste schurk niet, of hij heeft soms een lichte opwelling van een goed gevoel. Burk stak dan ook de eene hand uit en hielp den jongeling om zich op te richten.

Misschien echter had die beweging een gansch andere reden, dan het medelijden. De wapensmid had een zak met gestolen dingetjes op den rug en het was altijd goed den zoon van den schoutet tot vriend te hebben - want, zooals Burk immer zegde, ‘die markgraaf heeft toch zoo'n verduivelde lange armen!’

Het zal wel dat gevoel geweest zijn dat hem handelen deed, want schelmsch liet hij den zak voorloopig achter de hielen vallen.

‘Hoe, zijt gij het, heer ridder van Varick?’

‘Burk,’ mompelde de jongeling en wreef zich over het voorhoofd als om de dommelige verwarring te doen opklaren welke zich daar opdeed.

‘Hoe zijt gij hier gekomen, heer ridder?’

‘Ik ben gekomen om die daar binnen zijn te verdedigen!’

‘Daar binnen?’

‘Ja, ja; maar men heeft mij overmand, overrompeld en de degen dien gij mij verkocht, brak als glas.’

‘Drommels!’ zegde Burk half spottend, ‘gij maakt er ook een zoo ruw gebruik van, mijn beste heer van Varick.’

‘Maar daar binnen?’ vroeg Jehan.

‘Bah, daar binnen is alles dood!’

‘Dood?’ zegt gij. ‘Dood?’

De jongeling wierp den wapensmid ter zijde en als door een bovenmenscheijk gevoel gejaagd, stormde hij binnen, en Burk, snel zijnen zak opnemende, ijlde nu heen, sloeg zoo spoedig mogelijk, onder zijn zwaren last gebukt, eene zijstraat in en verdween.

Eenige oogenblikken daarna verscheen Jehan andermaal op den dorpel. Hij had bij het licht der lamp, die de soldaten boven de tafel hadden laten branden, de lijken gezien, en een bange kreet was hem ontsnapt; hij had de andere lijken bezichtigd, de kamers doorzocht - maar nergens het lijk van Gertruda gevonden. Zij was dus niet gedood; doch waar, waar mocht zij zich bevinden?

In bange wanhoop was Jehan weêr naar buiten geijld, om aan Burk daaromtrent eenige inlichtingen te vragen; doch Burk was verdwenen. Jehan verliet het huis: nergens was er iemand te vinden die eenig naricht over het meisje geven kon. Overal waren de huizen ofwel potdicht gesloten, ofwel reeds open gebroken en door plundersaars overweldigd, ofwel stonden zij in lichtlaaie vlam.

Op dat oogenblik zag de jonge van Varick gansch den oostkant der stad, door de akelige klaarte van den brand des stadhuizes, verlicht.

Het was alsof het voorgevoel van eene groote ramp den jongeling in de richting van het stadhuis voortdreef; hij had geen rapier. Daarin werd echter weldra verholpen. Immers, de lijken van Spanjaard, Duitscher, Waal en burger lagen alom gezaaid. Jehan ontrukte eene sterke kling aan de ontzenuwde vuist van een Kastiljaan en ijlde voort.

Achter het brandende gemeente-paleis, op de Suikerrui, was het gevecht in vollen gang; daar stond de heldhaftige markgraaf, zooals wij gezien hebben, omringd door een handvol getrouwen, en bood nog altijd mannelijken weêrstand. Daar streed men een tegen tien, een tegen twintig; maar die een streed voor God, voor haardsteê en huisgezin!

Hoe wanhopig de strijd ook ware, toch werd hij niet opgegeven, tenzij door de Duitschers van von Eberstein. Namen zij de vlucht? Neen, zij stierven; zij lieten zich, vermoeid van het vechten en immer door versche soldaten overvallen, letterlijk dood slaan. Velen plaatsten zich

met het aangezicht tegen den muur, alsof zij den moed niet meer hadden, om den dood vlak in het aangezicht te zien.

Onder het geroep van ‘dood aan den Spanjaard!’ viel Jehan, het rapier zwaaiende, in de groep, en die stem wekte een oogenblik den moed op. De markgraaf herkende zijn zoon en sloeg nu weêr dapperder op den vijand in; de Duitschers wendden zich om, hieven hellebaarden en daggen andermaal op en vielen weêr een oogenblik met razernij op de soldeniers van Vargas, en op hunne verraderlijke landgenooten.

Onder den hevigen weêrstand, die welhaast tot aanval oversloeg, weken de Spanjaards achteruit; men kliefde koppen, sloeg hersens in en reeg vluchtenden aan de lange rapieren.

ANTWERPEN IN BRAND. - ‘Lijdt gij veel, vader?’ vroeg Jehan onder het voortgaan.

't Was echter de laatste stuiptrekking der verdediging: de cavalerie van Vargas deed eene stormende charge. De brieschende paarden renden, steigerden, vertraptten, en rechts en links van hunne zijden bliksemden de rapieren.

Nog een oogenblik vereenigden zich de dappere verdedigers; nog een oogenblik vocht de heldhaftige ridder van Varick naast zijn zoon, terwijl zijn voetzool op de bebloedde lijken van zijne vrienden trapte, toen hij eensklaps aan het hoofd gewond, onder den kreet van ‘voor God en voor Antwerpen!’ in de armen van Jehan neêrzonk.

De verwarring was groot op dat oogenblik, doch de straat achter het stadhuis nog vrij, en terwijl de Spanjaards en de Duitschers den laatsten verdediger van Antwerpen neêrhakten, namen Jaap, de corbaasvlechter, en Dirk, de schaliedekker, den gewonde op en voerden hem onder het geleide van Jehan, zoo niet buiten het gevaar, dan toch buiten de worsteling.

‘Lijdt gij veel, vader?’ vroeg Jehan onder het voortgaan.

‘Ik niet,’ was het antwoord, ‘ik niet, Jehan, maar Antwerpen, het arme Antwerpen!’

Dan sloot de markgraaf de oogen en met tranen van wanhoop en spijt op de wangen, ging Jehan naast hem zoo snel voort als mogelijk was. Met de linkerhand hield hij de hand zijns vaders vast; in de andere klemde hij het bloot en bebloedde rapier.

Hier waren de straten afgesneden door neêrgestortte, branden le balken, daar versperd door kermend vluchtende burgers, ginds door plunderende soldaten of door lijken van soldeniers, burgers, vrouwen en kinderen, of door de rompen van paarden.

Onze vrienden moesten dus niet zelden eenen omweg maken, terwijl Jehan als verkenner, nu eens vooraan, dan eens achteraan stapte, naar gelang het gevaar zich opdeed. Moedige burgers voegden zich echter bij hem, bezorgden vriendelijk een draagstoel, en, door een aantal hellebaarden en degens beschermd, bereikte de stoet het huis des markgraafs in de Nieuwstraat. Gozewijn van Varick leefde nog toen hij ten zijnent aankwam.

Jehan klopte, op eene gansch eigenaardige wijze, met het gevest des rapiers op eene kleine deur. Voor het ijzeren tralievenster verscheen een schuw oog, de deur werd ontgrendeld en men droeg den doodelijk gewonden markgraaf binnen.

Tot dan toe was dit gedeelte der stad, waar het huis des markgraafs gelegen was, gespaard gebleven, of ten minste was St. Jacobs-parochie niet zoo ijselijk besprongen als de parochie van Onze-Lieve-Vrouwe; niettemin had mevrouw van Varick hare woning verlaten en des morgens eene schuilplaats tegen de furie in een der refugie-huizen der paters Jesuïeten, buiten de stad gezocht, even als zoovele anderen, die zich verbeeldde, dat de plundersaars ten minste kerk en klooster zouden eerbiedigen.

In de groote huiskamer, waar ridder van Varick zoovele gelukkige stonden had beleefd, werd hij nu op ten gronde geworpen bedden neêrgelegd.

Daar, te midden van alle die herinneringen, wilde hij sterven. Aan den muur hing het portret zijner dierbare vrouw, van Constantia van Berchem; aan de andere zijde staarde van den wand den Gekruiste liefderijk op hem neêr. Niettegenstaande al het lijden, vond de stervende daar, in het midden van die herinneringen, verlichting voor zijne smart.

Dirk, de schaliedekker, was uitgegaan om eenen priester, Jaap, de corbaasvlechter, om eenen wondheeler op te sporen; doch dit was voorzeker recht moeilijk in deze troebele oogenblikken. De eerste kwam niet weêr: misschien had een kogel hem getroffen, de laatste was gelukkiger.

Omtrent de Meir ontmoette hij eene groep vluchtenden en onder deze bemerkte hij den ouden Volkert, pastoor van het gasthuis en zuster Bertha, met de kinderen van Burk aan de hand. De oude man kon schier niet voort, en de corbaasvlechter moest zijne wankelende schreden ondersteunen; doch beidenvolgden den eerlijken poorter op het eerste woord.

‘Goddank, zuster,’ zegde de oude priester, ‘wij zullen nog een liefdewerk doen alvorens te sterven.’

Toen de nieuw aangekomenen waren binnen getreden, gingen de omstanders met eerbied achteruit. ‘Zuster Bertha!’ fluisterde men ten allen kante, en een onbeschrijfelijke ontroering doorliep aller hart. Het was alsof er plotseling een reddende engel in het midden der groep verschenen was.

Ook de gewonde markgraaf herkende de heilige kloosterzuster, en dankte haar omdat zij gekomen was. Den ouden pastoor stak ridder van Varick de hand toe, terwijl hij murmelde:

‘Ik dank u ook, vader, dat ge gekomen zijt. Toch was ik reeds bereid om voor mijnen God en rechter te verschijnen.’

Een oogenblik fluisterde de priester, zich tot den zieke wendende, hief toen de stokoude en bibberende hand op en, in den naam van God sprekende, gaf hij hem vergiffenis voor alle zonden. Dan haalde hij altijd bibberend, een rood zijden beursje

te voorschijn en uit dit laatste een zilveren doos. Allen knielden neêr toen de priester, de H. Hostie opheffende, murmelde: *Domine, non sum dignus*.

‘Heere,’ bad de markgraaf, ‘uw wil geschiede!’

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus n°. 5.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop en, voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Oplossing van Rebus No. 4. ZONDER KRUIS GEEN KROON.

[Nummer 18]

OP HET IJS. (NAAR EENE SCHILDERIJ VAN DILLENS.)

Op het ijs.

(Naar eene schilderij van Dillens.)

Als de gezwollen grachten en rivieren, buiten haar oevers tredende, de vette weiden van Holland overstroomden en dat land het uitzicht gaven, als was het andermaal in de golven te uggevallen, waaraan het met zooveel moeite ‘ontwoekerd’ is - dan komt de winter over die wijde vlakten een gladden vloer leggen.

De boer, die in den zomer de schuit neemt en langs het water den weg naar de stad aanzienlijk bekort, trekt alsdan zijne sleê voor den dag, bindt de schaatsen aan, snijdt, in breede halve cirkels, als een wind over de vlakte en bereikt over het ijs de naburige stad en het nabijgelegen dorp.

Als wij zeggen ‘de boer,’ is ons gezegde niet juist: de boerin, de jonge dochter, de knaap van eenige jaren oud, allen rijden op schaatsen.

Men laadt de wintergroenten, het gevogelte, door den boer, in hinderlaag liggende, geschoten, in de sleê en pijlsnel door de jonge dochter op schaatsen gedreven, vliegt de vracht over het ijs heen.

Ofschoon de Hollander met zijn gezin schier gansch de week op het ijs geleefd heeft, keert hij zondags daar terug. Geen meisje, geen jongen of zij rijden, dikwijls arm in arm en in bevallige, gelijkmatige bewegingen, welke Tollens zoo heerlijk nagebootst heeft in zijne *Liefde op het ijs*, zoo voortreffelijk op muziek gebracht door den antwerpschen toonzetter Jan Houben.

Men kan zich geen denkbeeld vormen van een hollandsch wintergezicht; men moet het inderdaad gezien hebben. Die honderden schaatsenrijders en rijderessen; die groote en kleine sleeën, sommige met een paard bespannen, wier klingelende bellen iets vroolijks aan den tocht bijzetten; die hardrijderijen tusschen forsche knapen en blozende meisjes - vrouwen uit alle standen, boerinnen en dames in het kostbaarste pelswerk gehuld; verder die tenten, die kramen op welke de hollandsche driekleur wappert, die vroolijke en gezonde gezichten, dat lachen, schateren en giechelen - ja, dat alles is voor een vreemdeling die het aanschouwen mag, een nooit te vergeten tafereel. Zoo was onder ander de Maas voor Rotterdam, in den winter van 1855.

De kunstenaar heeft het woelige van dit tafereel niet gekozen; wij zijn integendeel op een afgelegen uithoek; het drietal meisjes gaat ter markt en men pakt den last in de sleeën. 't Is een aangenaam tafereeltje en waarin het contrast der groenten en kleurig gepluimde vogels, met de sombere lucht en het grijze ijs, vinnig in het oog valt.

Is het Beets niet, die eens geschreven heeft, 'dat het winter moest zijn zonder ijs?' Daarin heeft de schrijver van de *Camera obscura* ongelijk gehad, en hij verloochende gewis zijne jaren van 'echten hollandschen jongen,' die geen winter verstaat zonder ijs. Zoo denkt er gewis de schilder Dillens ook over.

Frederik vóór den slag bij Leuthen.

Het is den 3 december 1757. Frederik, zoogezegd de Groote, ofschoon wij die benaming niet bijtreden, was van Roszbach, in Thuringen, in versnelde marschen naar Silezieë getogen. Daar, bij het dorpke Leuthen, twee mijlen van Breslau, stiet hij op de Oostenrijkers, die zich ter plaatse verschanst hadden.

De koning naderde meer en meer den vijand en men besloot tot den aanval. Frederik riep zijne generaals en stafofficieren bijeen en hield eene korte, doch zeer nadrukkelijke rede. Volgens de geschiedschrijver van den *Zevenjarigen Oorlog* zegt, ontvlamde zijne taal den moed zijns legers, zelfs tot begeestering toe. Allen waren diep ontroerd en velen weenden - ofschoon wij zooveel liefde voor het bloedvergieten niet begrijpen.

Hoe het zij, de generaals beloofden den koning, in naam des legers, te verwinnen of te sterven, en die woordverpanding verbreidde zich door gansch het pruisische leger.

Welk waren de woorden van den pruisischen willekeurigen koning, welke den moed der soldaten zoo hevig deden ontbranden? De koning zelf geeft ze op in zijne geschiedenis van den zevenjarigen oorlog. Er is niet de minste geestdrift in die rede;

men vindt er geen schijn in van die taal, welke een Napoleon tot de opgewonden Franschen sprak: *du haut de ces pyramides quarante siècles vous contemplent*.

Frederik redeneerde doodeenvoudig, legde de positie uit en zegde tot zijne generaals, dat hij, ofschoon minder in getal dan de Oostenrijkers, moest, ja moest overwinnen. Hij vertrouwde, zegde hij, dat men zijnen plicht zou doen. Het regiment kavallerie, voegde hij er bij, dat zich niet gelijkelijk in 's vijands rangen storten zou, als zulks bevolen werd, wordt afgestraft; het bataillon infanterie, dat zijnen plicht vergeet, verliest zijne vanen en zijne eeretekens. 'Nu,' eindigde de koele, hooghartige, *'leben Sie wohl*, binnen kort hebben wij den vijand verslagen en zien wij elkander weêr.'

's Konings verwachting werd beantwoord. Frederik maakte 22.000 gevangenen, bemachtigde 134 kanons en 59 vaandels.

De oliekoeken.

Nog een tafereeltje uit het kinderleven! Onder een armzalig gespannen zeildoek zit eene vrouw en maakt oliekoeken of, zooals wij te Antwerpen zeggen, 'smoutebollen,' terwijl een paar kinderen, door den goeden geur aangelokt, voor de armoedige kraam stilstaan en blijkbaar hunkeren naar de 'lekkernij.' Het woord is, voor de jeugd, niet onjuist. Als wij jong zijn, is datgene lekkernij wat wij in later leeftijd verafschuwen, en de vette smoutebol, voor onze spaarduiten gekocht, smaakte in onze jeugd beter dan tegenwoordig het fijnste dessert.

Een nieuwe spoorweg.

Het denkbeeld van wat men noemt een *saddle-bag railway* is niet nieuw; maar het bleef aan den ondernemenden geest der Amerikanen voorbehouden, het stelsel in toepassing te brengen. Onlangs bezochten eenige heeren uit New-York en Philadelphia, welke belang stellen in het snelle vervoer, het gesticht van de *Phenix Manufacturing Company* te Phenixville, in Pensylvanië. Het doel was het onderzoek van het nieuwe plan van den spoorweg, door generaal Stone uitgevonden.

Het geheele toestel rust op ijzeren kolommen, over welke eene buis loopt met eene hoekige holte en die ongeveer vier voet diep is. De opening aan de oppervlakte is negen voet wijd en beneden drie voet en een half.

De wagen zelve bestaat uit drie deelen, twee lagere en een opper-kompartement. Het laatste rust op den leibalk; de lagere kompartementen hangen nevens den railway, langs ieder kant een. Het geheel wordt in evenwicht gehouden door de wielen, welke zich in de ijzeren buis bewegen.

De binnenwielen loopen over de riggels, die op den bodem der buis zijn gemaakt; het voorwiel rolt over de riggels aan de oppervlakte der buis.

De beweegkracht bestaat uit een paar saamgevoegde ketels, een aan elke zijde van den railway, die den stoom meêdeelen aan eene machine met rollende wielen, zooals er gebezigd worden voor stoomvuurmolens. Deze machine is verbonden aan de leiwielen.

Om eene proef te nemen met de locomotief en den wagen, ten einde te weten welk voordeel deze toepassing zou opleveren, werd er eene linie gebouwd, met eenen boog van zestig voet per mijl en met eene bocht van negentig voet in het midden, die dus scherp genoeg was, om den hoek van twee straten rond te draaien.

De machine liep zacht over de ijzeren baan heen en weêr, zonder de minste schokken. Zestig personen zaten in den wagen. Eene proef met eene ongelijke lading, door de eene zijde van den wagen te bezetten en de andere ledig te laten, deed geene gevoelige uitwerking op de gemakkelijke beweging der machine.

De wagen en de locomotief zullen naar New-York worden overgebracht. Daar zal eene lange linie, zooals hooger beschreven, worden aangelegd, zoodat het vervoer met hangende wagens weldra alom in voege komen zal.

De koffie en de koffieboom.

De koffie is het zaad van eenen boom, waarvan Arabië het vaderland is; hij bereikt eene hoogte van 6 à 8 meters, als men hem den kruin niet ontnemt, dat men somtijds doet om zijne vruchtbaarheid te vermeerderen. Gedurende de twee eerste jaren vraagt hij de nauwkeurigste zorgen; geen gras of kruid mag rondom den stam groeien, en de insekten moeten zooveel mogelijk van hem verwijderd worden.

Ofschoon hij in de verzengde luchtstreek groeit, schijnt, zonderling genoeg, dat klimaat niet voor hem geschikt; want op eene bergrug plant men hem op eene tamelijke hoogte, waar de warmte aanmerkelijk minder is dan op de vlakke, en hier omringt men hem altijd met andere boomen, om hem tegen de verzengende hitte te beschermen.

Uit den stam komen op zekere hoogte de takken te voorschijn, steeds de eene tegenovergesteld aan den andere, zoodat zij elkander bij paren kruisen; de blaêren gelijken op die van den laurierboom, doch zijn minder droog en dik. In het derde jaar komt de bloesem te voorschijn, die veel overeenkomst heeft met de jasmijn; zij hangt aan kleine trossen bijna bij ieder blad.

Het aantal der bloesemtrossen hangt af van den regen; deze is voor den boom onmisbaar om zijne prachtige, welriekende, witte bloemen te ontwikkelen. Slechts gedurende korten tijd vertoont zich de bloesem, om vervangen te worden door eene vrucht, die, grooter geworden, den vorm eener krik of kers aanneemt.

In den beginne is deze groen van kleur, later rood, en eindelijk donker paars of soms geheel zwart. De kers bevat twee boonen, met de platte zij naar elkander gekeerd.

De koffieboom bloeit bijna het gansche jaar door en heeft gelijktijdig rijpe en onrijpe vruchten; vandaar dat men meermalen, gewoonlijk driemaal 's jaars, een koffieoogst heeft; de voornaamste is in mei. Dan spreidt men rondom den boom wollen lappen, soms schapenpels, op den grond en schudt den boom, waardoor de krieken afvallen, die vervolgens op matten gedroogd worden. Het omkleedsel der boonen, eerst vleezig zacht, wordt nu hard en kan dus gemakkelijk door houten of steenen rollen gebroken worden, zoodat de bleek gele boonen er uitvallen. Nu worden de boonen nogmaals gedroogd, daarna gepakt en verzonden. Een vat (100 kan) krieken geeft ongeveer 40 pond koffieboonen.

Wij noemden Arabië als het vaderland van den koffieboom. Eenige geleerden van den nieuweren tijd beweerden evenwel, dat hij oorspronkelijk uit Ethiopië is, van waar hij naar Arabië zou zijn overgebracht, in welk laatste land het gebruik is uitgevonden, dat men thans door geheel de wereld van den koffieboom maakt.

Sommigen schrijven die uitvinding aan een arabischen kloosteroverste, anderen aan een turkschen derwisch toe; van den eersten zeggen zij dat hij den monniken, om gedurende de nachtelijke godsdienstoefeningen hun den slaap uit de oogen te

houden, met goed gevolg een aftreksel van koffieboonen drinken liet; van den laatsten vertellen zij dat hij de koffie zou gedronken hebben, om verlost te worden van zekere lusteloosheid, die hem belette zijne godsdienstige oefeningen naar behooren te volbrengen.

Men ziet, beide verhalen komen op hetzelfde neêr.

Ofschoon de koffieboom naar de onderscheiden werelddeelen is overgebracht, blijft nog altijd de arabische koffie de meest geliefkoosde en de meest gewilde; daarom is zij ook de duurste; zij is klein en rond en onderscheidt zich van alle andere door haren buitengewoon aangename geur. Zij wordt ook wel Mokka-koffie geheeten, naar de stad van dien naam, een der belangrijkste steden van Arabië, in wier omstreken veel koffie gewonnen wordt.

Van Arabië werd de koffieboom het eerst door de Nederlanders, en wel naar Java, overgeplaatst; de koffiecultuur verschaft aan dat land gedurende een reeks jaren ongeoorden rijkdom; dit had voornamelijk zijne oorzaak in de omstandigheid dat de overplanting in geen andere streek zoo goed wilde gelukken als op Java, en dat, behalve de Mokka-koffie, de javaansche door geen andere in geur overtroffen wordt.

Nog altijd houdt de javaansche koffie haren ouden roem staande; op de hollandsche koffieveilingen komen kooplieden of hunne makelaars uit vele landen van Europa, om de javaansche koffie tegen dikwijls hooge prijzen op te koopen.

De Franschen brachten den koffieboom op Martinique, St.-Domingo en in Algiers; de koffieboom van St.-Domingo onderscheidt zich door hare lengte en door hare blauwachtige kriek. De Engelschen kweekten hem in vele streken van Amerika aan, hierin trouw bijgestaan door de Nederlanders, en brachten hem ook in de Indiën en Australië.

Het gebruik van den koffiedrank verspreidde zich met groote snelheid, ondanks de belemmeringen, die men het in den weg legde, vooral toen het aanleiding gaf tot publieke vereenigingen, of met andere woorden toen het de koffiehuizen deed ontstaan. In 1554 dronk men voor het eerst koffie in Konstantinopel; in de eerste helft van de 17^e eeuw begon men er in ons land smaak in te krijgen en een weinig later in Frankrijk en met name in Parijs, waar het gebruik van koffie door den turkschen gezant Soliman Aga bijzonder aangemoedigd werd.

In 1672 werd in Parijs door een Armeniër, Pascal geheeten, het eerste koffiehuis geopend, dat welhaast grooten toeloop had.

Dit had ten gevolge dat Pascal spoedig vele concurrenten kreeg, ofschoon de drank door den geringen aanvoer der koffieboonen in 't geheel niet goedkoop was.

Ook waren er velen, die de koffiedrinkers niet in hunne huizen afwachtten, maar hen op straat te gemoet gingen, terwijl zij met groot geschreeuw hunne waar uitventten. Zij droegen een witte servet voor de borst, en op de armen een tinnen schotel, waarop de koffiekan met eenige tassen stond; over den schouder hing een koord, waaraan een flesch met water, dat gebruikt werd om de tassen uit te wasschen.

Al de koffiehuizen van Parijs, waarin eertijds koffie werd verkocht, zijn verdwenen of van bestemming veranderd, behalve een dat ten nauwste verbonden is aan de fransche geschiedenis der laatste honderd jaren; wij bedoelen het *Café Procope* in de *rue des Fossés-Saint-Germain-des-Prés*, tegenover het theater.

Daar vergaderden de heethoofden, die de fransche revolutie deden ontstaan of die bevorderden, en meer dan eens weêrklonken tusschen zijne muren de woeste kreten der Jacobijnen. Lamotte, Piron, Voltaire en J.J. Rousseau waren er de gewone bezoekers; ook Robespierre verscheen er dikwijls; men wijst nog de plaats aan, waar de drie laatsten gewoon waren te zitten.

Men begrijpt gemakkelijk dat de koffiehuizen allengs een machtigen invloed op de publieke opinie kregen, terwijl de geschiedenis heeft bewezen dat door eenige woelgeesten van dien invloed een schandelijk misbruik is gemaakt. De koffiehuizen in Parijs en Londen en meer andere hoofdsteden waren dikwijls de plaatsen, waar samenzweringen begonnen, oproer en verzet beraamd werden.

Vandaar dat zij den vorsten een doren in het oog waren. Lodewijk XV, die met open oogen den afgrond te gemoet ging, waarin zijn opvolger is gestort, liet de koffiehuizen met vrede, zooals hij de schrijvers met rust liet, die de gevaarlijkste grondstellingen verspreidden. De ongelukkige Lodewijk XVI wilde de koffiehuizen sluiten, maar durfde niet of bezat er de macht niet toe.

Minder bevreesd was Karel II; zoodra hij vernam dat men in de koffiehuizen te Londen oproerige redevoeringen hield en er politieke clubs oprichtte, deed hij ze sluiten, terwijl hij de herbergen open liet.

Eveneens deed de grootvizier Kupruli, tijdens de minderjarigheid van Mahomed IV; deze sloot niet alleen de koffiehuizen, maar deed ze zelfs in de asch leggen,

omdat hem was meêgedeeld, dat men er zich in afkeurende bewoordingen over zijn bestuur had uitgelaten. De herbergen liet hij ongemoeid.

Het laatste zal menigeen wellicht zonderling voorkomen; toch is het waar, dat de genoemde vorsten met oordeel te werk gingen. Een wijndrinker is niet te vreezen; hij, die koffie en veel! koffie drinkt, wèl. De wijn maakt vroolijk, onbezorgd, onbedacht, soms lichtzinnig; de koffie houdt den drinker in eene kalme stemming en doet hem, als hij voortgaat met drinken, ernstig, nadenkend, berekend, doordringend... wantrouwend worden.

Sommigen gaan echter zoover, 'den grooten vooruitgang onzer dagen op stoffelijk gebied' alleen aan het algemeen gebruik van koffie toe te schrijven!

Dit vraagt eenige toelichting. Talrijke onderzoekingen hebben aan het licht gebracht, dat de koffie een machtigen invloed op de verstandsvermogens van den mensch heeft; zij heeft de kracht den geest op te wekken en gedurende geruimen tijd in een staat van ongewone spanning te houden. Matig gebruikt, is zij daarom een heilzame drank voor geletterden en geleerden, voor allen, die zich met de beoefening der wetenschappen bezig houden.

Het schijnt dat men reeds vroegtijdig bekend is geweest met de opgewekt- en opgewondenheid, waarin de koffie den mensch brengen kan. Niet alleen toch maakten Robespierre en de overige bewerkers der revolutie een ieverig gebruik van de koffiehuisen, waar zij beweerden dat hun gehoor door de koffie in een gewenschte stemming werd gebracht, maar zelfs reeds vijftig jaren voor hen kozen schrijvers en dichters die huizen uit, om er hunne lettervruchten voor te dragen, wijl zij zeker waren door het publiek, door de koffie opgewonden, toegejuicht te worden.

De koffie werkt heilzaam op den geest, wanneer deze zich bevindt in een staat van lusteloosheid of afmatting, die alle geesteswerk doet ophouden; evenwel moet die toestand niet ontstaan zijn door overspanning of omdat men den geest te lang heeft bezig gehouden, want dan zou het te vreezen zijn, dat de koffie door hare gewone werking op de verstandsvermogens, die nog meer uitputte en een toestand voortbracht, voor den mensch gevaarlijker dan de eerste.

Menschen van een somber, droefgeestig gestel kunnen in de koffie een goed middel vinden, om hunne natuurlijke geestesziekte te genezen, of de smart en treurigheid, door bijzondere omstandigheden veroorzaakt, tegen te gaan en te matigen. Het volk noemt een kopke koffie wel eens een kopke *troost*; het is niet tegen te spreken dat de koffie deze benaming verdient.

Niets vervroolijkt beter den geest en verjaagt op zekerder wijze verdriet dan deze drank mits hij met mate gebruikt wordt. Zoo de koffie geen volksdrank, slechts een geneesmiddel ware, dan had de geneesheer aanstonds het middel voor vele ziekten, die uit droefheid, kwijning, moedeloosheid en verveling ontstaan.

Maar is de koffie, met matigheid gebruikt, een heilzame drank, de grootste verwoestingen richt zij aan, als de mensch er zich aan verslaaft. De prikkeling, die zijn geest er onophoudelijk van ontvangt, maakt dezen welhaast ongevoelig voor alle andere indrukken en beneemt daardoor den mensch het gebruik zijner zoo edele zielsvermogens.

Een onmatig koffiedrinker wordt welhaast een soort van idioot, en plaatst men hem niet in een zinnelooshuis, het is omdat zijne zinneloosheid niet gevaarlijk is voor de maatschappij.

‘Ik heb,’ zegt een beroemd schrijver, ‘op de plaats Leicester in Londen een man gezien, die door het onmatig drinken van koffie een wandelend geraamte geworden was, het lichamelijk gevoel van pijn en smart verloren had en zelfs beneden het dier was gedaald, want zijn geest was zoodanig verstompt, dat hij zelfs het dierlijk instinkt niet meer bezat, om zich tegen gevaren en ongelukken te beveiligen. Hij was het voorwerp van aller spot, doch bleef voor alles ongevoelig.’

In de geneeskunde wordt de koffie met goed gevolg aangewend; zij is een middel tegen hardnekkige koortsen, wanneer zij vermengd wordt met citroensap, tegen den hoest en voornamelijk tegen den kinkhoest. De Oosterlingen drinken koffie, wanneer zij door het gebruik van opium in een staat van uitputting gebracht zijn.

Het is langen tijd een gewichtige kwestie geweest op welke wijze de koffie gezet moet worden; sommigen gebruikten de boonen, nadat zij gebrand waren, anderen na ze nog eerst gemalen te hebben; er waren er, die de koffie in koud water op het vuur zetten en ze lieten koken; ook beproefde men het door kokend water op de koffie te gieten en ze daarna gedurende drie kwartier op een goed vuur te laten trekken.

Onder de Turken zijn er, die op eene goede dosis koffie een weinig kokend water gieten, tot zij een dikke pap geworden is, die zij met een lepel eten.

Wij raden onzen lezers aan dit voorbeeld niet te volgen, ten minste zoo zij niet voor eenige uren krankzinnig willen worden, want dit is er het gevolg van. Het is waar, het herhaald gebruik, de gewoonte vermindert deze schadelijke uitwerking.

De filtreertoestellen hebben de kwestie voor goed opgelost; het is nu uitgemaakt dat de koffie niet, zooals men het noemt, hoeft te blijven trekken; het kokend water ontleemt aan de koffie hare olieachtige bestanddeelen en daarmee haren geur, en valt door de gaatjes van den filter in de koffiekann, die men op vuur plaatst, om de koffie warm te doen blijven.

Nauwelijks was de koffie bekend geworden, of men poogde haar te vervalschen. Het kwade is overal naast het goede zooals het ware naast het valsche; er is geen voedende of geneeskundige zelfstandigheid, geen produkt, geen voorwerp, of men heeft alle middelen aangewend om het na te maken of te vervalschen.

Ontelbaar zijn de nasporingen, die men gedaan heeft naar eene plant, die dezelfde of ongeveer dezelfde eigenschappen als de koffieboon bezat. Rogge, mals, haver, gerst, alle graansoorten heeft men beurtelings gebrand en gemalen, maar zonder gevolg.

Oude menschen herinneren zich nog hoe men ten tijde van den eersten Napoleon, rogge brandde en ze als koffie dronk; de nood drong tot dat middel de toevlucht te nemen, maar nauwelijks was de staf van den wereldbestuurder verbrijzeld, of men begroette met vreugde de koopvaardischepen, die zware ladingen van de Java-koffie in de nederlandsche havens brachten.

Alleen de chicorei (suikerij in de volkstaal) heeft de concurrentie volgehouden; zij is de taaie, spilvormige wortel van de plant van dien naam en wordt op vele plaatsen, voornamelijk in België en Frankrijk, in groote hoeveelheid gewonnen.

Gebrand heeft die wortel de eigenschap het water eene zeer donker bruine kleur te geven, waardoor zij voor koffie eene gevaarlijke mededingster is. Welk verschil evenwel tusschen de geurige, opwekkende, maagversterkende koffie en de onaangename, bittere chicorei!

Moest de chicorei op zich zelve gedronken worden, dan zou zij wellicht nooit in zoo groote hoeveelheid gebruikt zijn geworden als thans het geval is, doch de minder

gegoede klassen vermengen haar met de koffie en besparen zich, wijl de chicorei minder kostbaar is, spoedig eenige stuivers.

Wanneer de vervalsching van koffie alleen door middel van chicorei plaats greep, zou het leed nog te dragen zijn, maar men gebruikt dikwijls geheel andere zelfstandigheden daartoe. De voornaamste daarvan willen wij opnoemen:

1. Een poeier bestaande uit gebrand brood en koffiedik;
2. Afval van chicorei, vermengd met zand en roode oker of bloedsteen;
3. Chicorei en beenzwart;
4. Chicorei en gekleurde vermicelle;
5. Chicorei met gebrande rogge;
6. Chicorei met gebrande eikels enz., enz.

Al deze vervalschingen kunnen natuurlijk alleen plaats hebben ten opzichte van gemalen koffie, waarom het alle huismoeders aan te raden is die nooit te koopen, maar zich altijd van koffieboonen voor de huishouding te voorzien, omdat zij alsdan minder gevaar zullen lopen van bedrogen te worden.

Wij zeggen *minder* gevaar, want men heeft zelfs gepoogd koffieboonen na te maken. Te Asnières in Frankrijk werd eenigen tijd geleden eene fabriek opgericht; de eigenaar daarvan deed in de restauratie's van Parijs het koffiedik opkopen; dit droogde hij, vermengde het met

chicorei en wist door middel van gom het poeier tot een deeg te maken, dat hij den vorm van koffieboonen gaf.

Deze werden nogmaals gedroogd en vervolgens aan de markt gebracht. Gedurende eenigen tijd voorzag de koffiefabrikant menigeen van kunstbeonen, maar op eens werd het bedrog ontdekt.

Iemand, die kwaad vermoedde, wierp eenige dier boonen in het water; de gom loste zich onmiddellijk op, waardoor de boonen uit elkander vielen. De politie bemoeide zich met de zaak, met dat gevolg dat de fabrikant voor eenige jaren achter het slot werd gebracht.

Met een miskrooskoop ontdekt men onmiddellijk in een koffiedroppeel of de koffie zuiver dan wel vervalscht is geweest: niet iedereen evenwel bezit een miskrooskoop en het minst zij, die gewoonlijk gemalen koffie koopen. Wij willen hun een middel aan de hand doen om de koffie te onderzoeken en daarmede ons opstel besluiten.

Men neme een glas en vulle het met water; hierop werpe men gemalen koffie; zuivere koffie drijft; vreemde bestanddeelen zinken en kleuren het water. Chicorei geeft het een gelen tint.

K.J.

FREDERIK VÓÓR DEN SLAG BIJ LEUTHEN.

Op Signorken.

Het is eene lang betwistte geschiedenis, waarvan wij hier gewagen. Bij de veelvuldige bladzijden, welke de historie van *Op Signorken* heeft doen ontstaan, voegt zich nu andermaal die van den stadsarchivist van Mechelen, den heer Hermans; *la vérité sur Op Signorken*. Zal het de laatste zijn? Is de bewijsreden van den mechelschen schrijver afdoenend?

In alle geval zal het boekske, hoe wetenswaardig ook, de overlevering niet zoo lichtvaardig uitroeien, en het volk van Antwerpen en Mechelen zal nog lang aan de traditie, welke zoo algemeen bekend is, vasthouden.

Welk is die traditie? Dat de pop, welke op het stadhuis van Mechelen in een met ijzer beslagen koffer bewaard wordt, en die, bij de plechtige ommegangen, aan eene ketting, voor een dakvenster in het municipaal gebouw wordt vastgemaakt, aan den Antwerpenaar ontstolen werd en het de roeping van dezen laatste is, die pop weêr in triomf naar Antwerpen terug te brengen.

Is het manneke dat wij hier bedoelen, inderdaad van antwerpschen oorsprong?

Volgens Collin de Plancy en Bogaerts, ja; doch de bewijsgronden welke die twee schrijvers

aanhalen, zijn juist niet van de sterkste. De schriften van den eerste dragen het blijk van onvergeeflijke oppervlakkigheid opzichtsens historische feiten onzes lands; de tweede was niet minder romancier - kortom, beiden hebben, denken wij, enkel de traditie in min of meer dichtelijke omschrijvingen, voortgezet.

Volgens Collin de Plancy zou de oorsprong van *Op Signorken* zich verbinden met een in Antwerpen in voege zijnde spel, namelijk wat men in het fransch *berner* noemt. Vier mannen houden aan iederen hoek eene deken vast, en doen, onder het zingen van een gekend refrein, eene pop in de hoogte vliegen.

DE OLIEKOEKEN. (NAAR EEN AQUAREL VAN J.H. KOSTER, in het bezit van den uitgever.)

Vier mannen met vier mutsen,
Die kwamen aangegaan.

Op het einde van het lied, en als men de
pop in de hoogte werpt, zingt men:

Sa gelijk, sa gelijk,
Maar laat hem toch niet vallen
Met zijnen neus in 't slijk.

Het is nog geen twintig jaar geleden, dat wij dit spel in de antwerpsche achterbuurten gezien hebben. Volgens Collin de Plancy werden alzoo, in beeltenis, de mans gestraft, welke hunne vrouwen mishandelden.

Het gebruik zou zelfs ingevoerd zijn door hertog Jan 1 in 1292, die daardoor een misdrijf, niet in de wetten voorzien, aan het volksgerecht, aan de *lynx*-wet, overleverde.

Zoo krachtig werkte de instelling dat de strooien pop met houten kop, twee eeuwen lang kon rusten: geen man mishandelde nog zijne vrouw.

Wat paradijs voor de vrouwen der 13^e, 14^e en 15^e eeuw!

Wij weten niet waar Collin de Plancy die

aardigheid gevonden heeft, tenzij in zijne vruchtbare hersenkas.

Hoe het zij, de schrijver beweert dat, in den spaanschen tijd, zekere ridder de weinig ridderlijke gewoonte had zijne vrouw af te ranselen. Ook eischten de Antwerpenaars luidop zijne terechtstelling volgens aloud gebruik.

De oude pop was echter de prooi der ratten geworden; doch de Antwerpenaars maakten snel eene nieuwe pop, en wel het portret van den *edelen* vrouwenplager.

Collin de Plancy noemt dat monster Signor don Antonio de Rival y Prato, schildert hem af als een vroolijk en levenslustig ridder en zeer klein van gestalte.

Volgens den schrijver moet iedereen in de pop, in het *Op Signorken* te Mechelen, den plezierigen ridder herkennen, die de Mechelaars aan de Antwerpenaars ontstolen, om zich te wreken over de plagerijen dezer laatsten.

Inderdaad, te Mechelen had men eens, zoo beweerde men, den St. Romboutstoren gebluscht, denkende dat hij in brand stond, terwijl er doodeenvoudig de maan op scheen.

Theodoor van Rijswyck en Willems hebben in onze dagen dat heldenstuk bezongen; ook de hollandsche dichter Oosterwijk-Bruyn.

Dezes werk mag gewis niet aan de verzameling dichtstukken, over dien brand, ontbreken.

Welnu, om zich over die plagerijen te wreken - en een Antwerpenaar houdt van stekelig plagen - zouden de Mechelaars die pop gestolen, en ze voortaan met jaloerschen naiever bewaard hebben.

De heer Hermans zegt nu in zijne geschiedenis van *Op Signorken*, dat dit laatste niets met de maneblusscherij te maken heeft; de pop is wel veertig jaar ouder dan gemelde gebeurtenis.

Verder heeft die pop niets van een spaansch ridder; zij is vlaamsch, teenemaal vlaamsch; zij draagt de type van een vroolijken drinker uit de dagen van Teniers.

Afgedaan dus met Collin de Plancy, en ons een oogenblik bezig gehouden met de *ware geschiedenis van den beroemden en geliefden volksheld*.

Volgens Bogaerts zouden de rederijkerskamers van Mechelen en Antwerpen in 1542 - let op dit jaartal - te Brussel om den prijs van het *sotte* gestreden hebben.

De zot van Mechelen deed al de zotten van Antwerpen, in het maken van geestige kwinkslagen, den baard af, toen hij eindelijk door *vroolijk Klaasken*, door Klaasken den corbaasvlechter van Antwerpen, werd overwonnen.

Drie jaar was de overwinnende zot van Antwerpen reeds dood, toen, in 1446, in de Scheldestad een *landjuweel* werd uitgeschreven.

Gewis om de Mechelaars te plagen, maakten de Antwerpenaars den vroolijken corbaasvlechter in beeltenis en plaatsten hem ter Groote Markt op een triomfhoog.

De Mechelaars, begunstigd door de duisternis, wierpen een koord met loopenden knoop, eene lazzo, om den hals van de pop, haalden hem naar beneden en voerden hem in triomf naar Mechelen.

Volgens den heer Hermans heeft het *landjuweel* van 1442, de grondslag dus van het aangehaalde feit, nooit bestaan; immers dat jaartal wordt in de opgaven niet aangehaald.

Torfs, in zijne *Nieuwe Geschiedenis van Antwerpen*, bevestigt dit gezegde, en uit de stadsrekeningen blijkt dat er immer eene goede verstandhouding bestond tusschen de antwerpsche rederijderskamer en die van Mechelen.

Men schonk den Antwerpenaars, als zij te Mechelen kwamen, of door die stad reisden, op stadskosten, menigen pot wijn.

Van de overmacht in 't *sotte* had Antwerpen zich overigens opzichts de Mechelaars niet te beklagen; beurtelings behaalden zij in die schoone kunst den eereprijs.

Zelfs het *landjuweel* van 1546, waarvan Bogaerts spreekt, wordt, na ernstige opzoekingen, iets onvindbaars.

Evenmin als de mechelsche pop gelijk op het portret dat Collin de Plancy van den ridder met den spaanschen naam maakt, evenmin gelijk zij op het conterfeitsel dat Bogaerts van den geestigen mandenmaker levert.

Immers volgens deze had vroolijk Klaasken een levendig, vlug oog, een langen, krommen neus, mond en ooren die buitengewoon groot waren, en *Op Signorken* heeft integendeel een kleinen stompneus, korte ooren, een gewonen mond, en een dommen en stijven oogslag.

Wat is dan de waarheid opzichts het zoo beroemde *Op Signorken*? Laat ons den mechelschen archivist volgen.

De pop dagteekent van 1648; dat is dus een groot verschil met de jaartallen die door Collin de Plancy en Bogaerts worden opgegeven.

Vóór gemeld tijdstip, zegt Hermans, vindt men er geen spraak van. In dat jaar bestelde zekere Hollander, Valentijn Lancroon (van of vander Lancroon) voor den mechelschen *ommegang*, een *sotscop*, 'welke men niet moet verwarren,' zegt de schrijver, 'met die van eenen zot, ten minste als die kop, zooals wij veronderstellen, degene van de mannekijn is, welke twee jaar later in onze rekeningen voorkomt onder den naam van *vuilen bras*.'

In de rekening van 1647-1648 noemt men dus die pop de *sotscop*; in die van 1649-1650 den *vuilen bras*.

'Martinus de Paep voirde leveringhe van syden ende sayen lint soo voirde draghers vant ros beyaert ende resen mitsgaders voirde dra gers van den vuylen bras.'

Met dien naam bestempelde men den type van den dronkaard, die op zijne eigene manier geestig en vroolijk wilde zijn.

In 1650 gaf men aan die pop den naam van *vuile bruid* of *vuilen bruidegom*.

Hoe het zij, in 1680 ter gelegenheid van den jubilé, dachten er de Antwerpenaars niet aan om de pop te stelen, en echter waren zij wel met twintig duizend naar Mechelen gekomen.

Een 'bedanck liedt' zegt:

Wij danken Mechelaers
Voor d'eerst d'Antwerpenaers,
Die door haar komste hebben ons vereert;
Wel twintig duysent hebben hier verkeert,
En hebben goet logist ghehadt.
't Was goet dat 's nachts niet reghende in 't Stadt;
Den blauwen Hemel was seer aenghenaem,
Het Kerckhof was voor menich mensch bequaem.

In 1775 noemde men de pop nog met denzelfden naam als boven.

Den 4 juli 1775 vertelt Schellens in zijne *Mechelsche Kronycke* het volgende:

‘Den 10. Juli gink weer den ommeganck calvacade ende prachtige triump waegens onder den welken men zag eene groote menigte van vremdelingen van alle steeden en dorpen geduerende den tijd van deezen Jubilé zoo dat de straten, ende huijzen te kleijn waeren om allen t'volk te konnen protesteeren: ende alzoo den vuylen bruydegom over de honderd jaeren onder de Mechelaers is geweest ende deezen is afhandigh gemaekt van Signoor, hebben die van Antwerpen op den 4. Julii 1775 in de Catteleyne straet in het opwerpen zeekeren persoon van Antwerpen gepakt en heeft den zelven moeten wedergeven, naer dat hy gequetst was de vlucht moeten nemen uyt de stad waer op eenige daegen daer naer publiek van eenen liekenssanger op de straeten een schimp-liedeken wiert gezongen tot schande van de Antwerpenaers.’

De schuldige Antwerpenaar was Jacobus de Leeuw. Ziehier hoe hij zich, door eenen brief aan den schoutet van Mechelen, verontschuldigde.

‘*Mijnheer.*’

Meer door noodt gepraemt dan door wetentijt bequaem seynde Ul. deze onvolmaekte regels - om Ul. te betoonen dat ick onschuldigh ben in het betichten van het soo genaemt sotteken dat Ick soo men seght soude willen afnemen, dit was veer van myn gedachten ick was sonder geselschap van Antwerpen vertrocken ick was sonder eenige kennis in Mechelen hoe soude een man alleen sich verstouten aen te tasten een dingen dat soo wel bewaert is met soo veel kloeke soldaten oock en heb ick mij noyt gemengelt onder eenige twist oft muijtmakerije maer ick stont onder het volck en sagh dat men het naer opwaers worpten en in het vallen sagh ick dat het naer my quam soo heb ick myn arm opgeheven om het van mij te keeren terstont heeft men met stocken seer vreedelyck geslagen dat mijn armen wel ses weken gelyck lam geweest hebben dit en was noch niet genoch de vreedthijdt der soldaten ginch nog veerder men viel aen het cappen soodat ick twee wonden op mijn hooft kreegh daer bij noch seer veel slagen met de platte palassen oock namen sy mij gevangen en ben het ontvlught doer dat den soldaet met peert en al gevallen is en ben eyndelick naer groote benouthyt vanden hoofde tot den voet bebloet vertrocken, ick soude Ul. selver comen spreken maer ontsien den kost om dat ick den surisijn genoch heb moeten geven - en dat ick mijn kinders moet voeden van mijnen arbijdt ick bidde Ul. dit te willen considireren en mij den stock en den houdt te senden oft ten minsten een letter te schryven myn adres is Jacobus de Leeuw op de Bontwerckkers plaets in de Wolstraets ist dat Ul. plaets belieft te geven aen de reden soo recommandere my in Ul. goede gratie ende blijve met respect

Mynheer!

‘Ul. ootmoedigen dinaer,’

JACOBUS DE LEEUW.

1775 Antwerpen den 28 augustus.

‘Mijnheer Mijnheer den Schoudttot Mechelen.’

In alle geval verstaat men moeilijk de teergevoeligheid der Mechelaars, die een Antwerpenaar letterlijk paars en blauw slaan, omdat hij slechts de handen uitsteekt naar hunne pop.

Te recht dichtte een Antwerpenaar:

Dit beelt dat moet ieds wonders
Verbeelden naer den aerd,
Dat hij door acht dragonders

Met sabels wordt bewaert,
Met kluppels en met stokken,
Een lijfwacht tot bijstant,
Ja kapt die maer in brokken,
Die hier in dat zijn hand aen slaet
Wat dwaes verstand.

Misschien waren de dragonders, ten getalle van 52, van Brussel gekomen om de orde te handhaven, veelal schuld van alle die ongeregeldheden: te veel bewaard is dikwijls slecht bewaard.

Hoe het zij, de Mechelaers konden naieverig zijn op den *vuilen bras* of *Op Signorken*, of hoe men de pop ook noemen wilde; maar de dichter zingt:

Zijn dat Rumoldus daden,
Beroovers van de maen,
En zoo zonder genaeden
Te kappen en te slaan.
Wat zou Sinjoor gaen maeken,
Met zoo een slecht bestel,
Vaert wel gij zotte snaeken
Lucifer siet, en wilt hem niet
In g'heel zijn hel.

Hermans heeft gelijk, te dien tijde hadden de Antwerpenaars de pretentie niet zich de pop toe te eigenen, en wie weet of de plagende sinjoors van toen af niet dreigden de pop te stelen, enkel omdat er de Mechelaars eene zoo jaloersche liefde voor aan den dag legden.

Het moet dan ook van dien tijd dagteekenen dat de sinjoor lachend beweert, dat die pop hem toehoort, en dat hij ze zal meenemen als hem de kans daartoe gegeven wordt.

De Mechelaar moet het geval met De Leeuw tamelijk ernstig opgenomen en de bedreigingen der sinjoors niet in den wind geslagen hebben, want het manneke verdween uit de ommegangen en men legde het aan een hoog dakvenster van het stadhuis, waar niemand hetzelfde benaderen kon.

Van waar de naam van *Op Signorken*? Wij denken - de heer Hermans uit er zich niet over - dat de Mechelaars de pop zóó doopten als eene tartende uitdaging tegen de Antwerpenaars, die haar niet meer konden bereiken; want het moet wel degelijk in den geest der Mechelaars hebben gelegen, dat de Antwerpenaars het voornemen koesterden de pop te stelen.

Niettemin had de liedjesmaker in 1775 gezongen:

Wat zou Sinjoor gaen maken,
Met zoo een slecht bestel.....

Het boekske van den heer Hermans, dat wij hier besproken hebben, is zeer wetenswaardig, en wij zijn het met hem eens dat Collin de Plancy en Bogaerts een oudig toegegeven hebben aan hunne verbeelding, dat de pop wel degelijk van mechelschen oorsprong is en niet ouder is dan 1648; dat zijn oorspronkelijke naam is: *vuilen bras* of vuilen bruidegom, dien zij droeg van 1650 tot 1775; dat eindelijk de naam van *Op Signorken* voortkomt van zijne sekwestratie in het stadhuis, en wij voegen er bij, dat de oorzaak moet gevonden worden in eene misplaatste teêrgevoeligheid, om niet te zeggen schrik, van wege het mechelsche magistraat en de mechelsche bevolking.

In ieder geval, wij zijn zeker dat de oorlog over *Op Signorken* niet meer zal ontbranden, en als wij de Mechelaars waren, zouden wij het manneke, in een volgenden ommegang, niet langer verwijzen 'thuis te moeten blijven.'

Wij deden hem triomfantelijk meêrijden, en ditmaal niet geeskorteerd door dragonders en stokken, om alzoo den Antwerpenaar niet langer de kans te geven tot plagend lachen.

Men geloove ons, de Antwerpenaar zal *Op Signorken* wel laten waar hij is.

Het lijk bij de Chineezen.

De Chineezen zijn volstrekt niet bang voor den dood en zien hem zonder onrust te gemoet. Het zekere teeken waaraan zij kunnen zien dat hun bestaan ten einde loopt, is dat zij geen smaak meer hebben in hun pijp. Als men zegt dat de zieke niet meer rookt, dan wil dit zeggen dat hij spoedig sterven zal, evenals men in Europa zegt: 'hij heeft zijn pijp uitgerookt,' om te beduiden dat iemand dood is.

Ten opzichte van lijken bestaat er in China eene verschrikkelijke verantwoordelijkheid. Sterft er een lid eener familie in zijn huis, dan heeft het niets te beduiden; de ouders zijn er verantwoordelijk voor en niemand heeft het recht eenigen twijfel te opperen over de oorzaken, die den dood ten gevolge hebben gehad. Sterft hij echter buiten zijn huis, dan gebiedt de wet dat de eigenaar van den grond, waarop het lijk gevonden wordt, daarvoor verantwoordelijk zij. Waar ook een lijk ligt, te midden van een bosch, op een veld, de eigenaar van dat bosch of dat veld is verplicht de overheid er van in kennis te stellen en er voor te verantwoorden en wil die verantwoording geldig zijn, dan is het noodig dat zij aangenomen wordt door de bloedverwanten van den doode. Gebeurt dit, dan belasten deze zich met de begrafenis en de zaak heeft geen verdere gevolgen.

Doch willen de bloedverwanten van den overledene van zijne verklaringen niets hooren, wee dan den ongelukkigen grondeigenaar! Er volgt eene reeks processen waarin de mandarijnen en de familie van den doode alles doen om hun slachtoffer te ruïneeren. Zoolang hij nog iets bezit dat waarde heeft, laten zij hem in een ellendig kot verkwijnen, en is dit laatste in hun bezit, dan wordt hij ter dood gebracht.

Het spreekt vanzelf dat die wet alle medelijden jegens de ongelukkigen verstikt, want wie zal den moed hebben een lijdende, een arme, een reiziger wiens leven in gevaar verkeert in zijn huis op te nemen? Wie zal een stervende durven bijstaan en

hem zelfs veroorloven dat hij den laatsten adem uitblaast op zijn land of zelfs in den sloot die er langs loopt? [D]oor zulk eene handelwijze stelt men zich bloot aan een zekeren ondergang en zelfs aan een onteerende dood. De ongelukkigen, de zwakken, de zieken worden daarom overal weggejaagd en niet zelden gebeurt het dat zij op den openbaren weg sterven, hetgeen niet het geval zou geweest zijn, als iemand hun de behulpzame hand had toegestoken.

Een der grootste wraakoefeningen, die een Chinees op zijn vijand nemen kan, bestaat daarin dat hij een lijk op zijn erf legt, want dan weet hij zeker dat hem eene reeks van ellende en rampen te wachten staat; doch de grootste wraak neemt hij als hij zich op het goed van zijn vijand van het leven berooft; vandaar de veelvuldige zelfmoorden in koele berekening gepleegd: de Chinees weet dat zijn vijand hem niet lang overleven zal.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

De non maakte zich gereed om de wonden te verbinden; de markgraaf weerde haar zachtken af. ‘Nutteloos,’ zegde hij, en er zweefde als een glimlach over zijn gelaat; ‘nog een oogenblik, zuster, en alles zal voorbij zijn;’ en zich tot de snikkende omstanders wendende, liet de edele man er op volgen: ‘Mijne vrienden, ik sterf in ons katholiek, zuiver, waar geloof. Ik sterf voor God en voor mijne vaderstad, die, ik hoop het, nog eens vrije en zegenrijke oogenblikken beleven zal. Ik dank u dat gij met mij hebt geleden en gestreden. Zoon,’ en Jehan neêrgeknield, hield de lippen op de hand des stervenden gedrukt, ‘wees immer trouw aan uw verledene; bid immer als een kind, vecht immer als een man. Vergeet en vergeef. Troost uwe moeder en breng haar den vredokus van haren stervenden echtgenoot. Zij is eene kristene in den volsten zin des woords, en zal begrijpen dat ik ben heen gegaan om haar ginder, in het land van liefde en vrede, te gaan wachten.’

Dan sloot de markgraaf de oogen en murmelde: ‘Antwerpen, arm Antwerpen! God, wees mijner arme ziel genadig!....’

Een half uur nadien waren de omstanders heen gegaan, of liever gevlucht, want het gebulder en gedommel op straat groeide aan, een teeken dat de furie ook dit deel der stad naderde.

Niemand was nog in de kamer, tenzij de oude priester, de non en de zoon. De markgraaf, de held die voor de vrijheid van Antwerpen gestorven was, Gozewijn van Varick was dood. De priester bad bij het lijk, de non reinigde het en de kinderen van Burk zaten bang in een hoekske van het vertrek, en schuilden bijeen als verschrikte lammeren.

Jehan van Varick stond bij het lijk; hij legde de hand op 's vaders hart - het klopte niet meer; hij drukte de hand in zijne twee handen - de pols sloeg niet meer. Vader was heen gegaan, die vader welke voor hem eene halve godheid was. Dan boog de jongeling zich en drukte een langen - langen kus op het hoog gewelfde voorhoofd en mompelde; ‘God gaf, God nam.’

De jongeling had in eenige dagen zooveel verloren, dat hij zich als het ware tegen het slaande noodlot hardde.

Jehan verzocht de non en den grijzen priester te blijven, en over alles te beschikken wat er in huis was; hij greep nu het rapier zijns vaders, kuste nog eens den doode, groette de non en den priester en verliet het huis.

Buiten heerschte nog altijd dezelfde koortsachtige beweging; nog altijd hoorde men hier en daar geweerschoten knallen, snijdende kreten opstijgen en gedurig het dof gebulder der brandende huizen, waarvan het licht den avond in helderen dag herschiep.

Soms sneed een vluchtende dwars of ter langs door de straat; dan hoorde men de plundersaars binnen in de huizen bonzen en beuken en niet zelden klonk daar een van die schreeuwen, welke als door geene menschelijke stem scheen te kunnen voortgebracht worden.

Aan de vensters verschenen soms vrouwen die om hulp en erbarming smeekten; in de straat dwaalden kinderen, die om hunne ouders kermden - en toch Jehan scheen niets te hooren, zich om niets te bekommeren.

Eén denkbeeld bezielde hem nu weêr: Gertruda, waar zou Gertruda zijn?

Terwijl Jehan door de straten van Antwerpen dwaalt, bij iederen stap in gevaar verkeerende door den brand die boven hem woedde, door de neêrstortende steenen en balken, door de laatste geweerkogels gekwetst of gedood te worden, zullen wij ons naar het kasteel begeven, waarheen Gertruda door de spaansche soldeniers, die het huis van den heer Sedgraves geplunderd en er een zoo ijselijk bloedbad aangericht hadden, gevoerd werd.

Gertruda was door de dronken soldaten op de kar en in spoed naar het kasteel gebracht, terwijl de eigenaar van het gerij, op zekeren afstand, achter het schokkend voertuig liep.

In bewusteloozen toestand binnen gebracht, werd zij in eene der kamers van de neêrhuizing, waar de hopman del Torro verblijf hield, opgesloten. Deze officier had het voor het oogenblik te druk, om zich over den buit te bekommeren: hij betreurde echter, dat hij 'de Gattarina' niet in zijne macht had.

De hopman had werk genoeg om de boden uit de stad te ontvangen en de aangebrachte berichten aan Zijne Excellentie den kommandeur Jeronimo de Roda, te doen kennen, die onder de opene galerij op het kasteel, in eenen stoel gezeten, zijne vreugde over den triomf - zij noemden de overmeestering der stad eenen triomf! - uit te kraaien.

Eerst was het geweest: 'de wal is overrompeld!' - dan: 'de Staatschen nemen de vlucht!' - nu weêr: 'de onzen stormen de stad in!' - 'de onzen geven geen kwartier!' - totdat de hopman eindelijk, bij het vallen des avonds, kwam aangesneld en den zoogezegden vertegenwoordiger des konings, toeriep: 'krijgsgevangenen, men voert krijgsgevangenen aan!'

Ja, men voerde den heer van Capres en den jongen Lamoraal van Egmond aan, en Jeronimo de Roda voelde al zijnen haat en zijne gramschap opbruisen, toen hij die twee edellieden zag, welke namens de Staten, de wapens tegen zijn soldatenschuim hadden durven opnemen.

De houding der twee edellieden was wel verschillend: Capres was diep ontmoedigd, Philips van Egmond integendeel fier, en staarde uit zijne hoogte, op dien verachtelijken en brutalen vreemdeling neêr, die slechts moed had wanneer hij tegenover slaven stond.

Inderdaad, toen de heer van Capres Jeronimo de Roda groette, hief die raadsheer den voetstool op en gaf hem, ten antwoord op die beleefdheid, eenen trap tegen den buik, onder het uitbulderen van:

‘*Ah puto traditor*, verrader, ik wil uwen groet niet!’

Er straalde eene diepe verontwaardiging bij het zien van die laffe daad, uit Egmond's oogen, en des te stouter, fierder en uitdagender werd zijn oog; Jeronimo de Roda zag het en gevoelde den meester.

‘Graaf,’ zegde hij, zonder echter op te staan, ‘uw ongeluk doet mij leed; doch dat is het lot van die, welke tegen hunnen koning oproerig zijn.’

Niet tegen den koning, had Egmond kunnen zeggen, maar tegen het barbaarsche soldatenschuim!

Del Torro leunde, naast andere officieren, tegen een der pilaren van de galerij; er speelde een helsche lach over zijn gelaat, toen hij de Roda den onbeschoften stamp zag toebrengen; hij ook kreeg dorst naar stampen, dorst naar wreedheid, dorst naar bloed en hij herinnerde zich zijne gevangene.

De hopman verliet de galerij, en ging naar de kamer waar Gertruda zich bevond.

Het was een vertrek met hooge witte muren, wier vensters, met ijzeren staven bezet, tot hoog tegen de zoldering reikten, niet ongelijk aan eene kerk; een lange tafel en zitbanken waren de eenige meubelen, welke zich in die gevangenisachtige kamer bevonden.

Bij den eersten oogslag dien del Torro in het vertrek wierp, bemerkte hij het meisje in haar feestkleed, doch dat op vele plaatsen besmeurd, bemorst en verscheurd was.

Gertruda was doodsbleek, hare oogappels waren strak op den binnentreder gevestigd; zij stond recht in een der hoeken en wong zich tegen de muren, als hoopte zij de steenten te kunnen wegdringen; haar kleedsel was, zeggen wij, gehavend, met slijk en bloed bemorst; aan haren hals blonken nog gouden sieraden en juweelen, die de voetknechten in hunne dronkenschap waarschijnlijk niet bemerkt hadden; hare twee armen waren kruiselings op de borst geslagen en de handen, met bloed bekleet, tot vuisten gebald.

Zóó, met strakken blik, wachtte zij haren aan-

valler af; zij kende hem onmiddellijk, begreep waar zij zich bevinden moest en ook dat haar niets goeds te wachten stond. Immers, zij wist wel dat del Torro haar haatte.

Toch kwam het een oogenblik in haar op, een beroep te doen op zijn meêlijden, en hem te smeeken haar aan haren vader weêr te geven, want een juist, een duidelijk denkbeeld van alles wat in het huis haars vaders was voorgevallen, had zij niet.

Toen zij echter del Torro voor zich staan zag, de armen op de borst gekruist, met een spottenden lach op de lippen, toen zij hem op een duivelschen toon hoorde zeggen: ‘Ha, ha! Mevrouw de mislukte gravin von Eberstein! toen ook gevoelde zij dat alle beroep op het meêlijden van dien man te vergeefs zou zijn; zij bleef hem strak en beweegloos aanstaren en weigerde te antwoorden.

‘Nu zijt ge in mijne macht!’ ging de hopman spottend voort; ‘nu kan ik mij op u wreken over den smaad dien gij mij, over de beleediging die uw grafelijke mof mij eens toebracht; nu is het aan mij u te straffen voor al uwe intrigues om den heer kastelein Sancho d’Avila en andere groote spaansche heeren te dwarsboomen. Zeg, wat moet ik nu met u aanvangen?’

Geen antwoord; Gertruda behield dezelfde houding en denzelfden strakken oogslag.

‘Gij gewaardigt u niet mij te antwoorden?’

Juliano del Torro werd beurtelings rood en bleek van woede; hij sprong driftig toe, greep met zijne rechterhand het meisje bij het kleed aan de borst, schudde haar heftig en bonsde haar een paar malen tegen den muur.

‘Gij antwoordt niet?’

‘Lafaard!’ morde zij tusschen de tanden, en altijd het oog strak op hem gericht.

‘Hoe, gij durft mij honen, mij uitdagen?’

Gertruda hernam dezelfde houding van een oogenblik te voren.

WAGCON VAN DEN SPOORWEG MET EEN RAIL.

‘Op uwe knieën zal ik u doen kruipen, gij, helleveeg!’ bulderde del Torro. ‘En indien wij er in gelukken die heks van eene Gattarina te bemachtigen, zullen wij haar met het Steen en den geeselpaal doen kennis maken.’

Die dreigende taal ontzette blijkbaar de gevangene niet; zij was niet genegen om de knieën te plooiën, te kruipen voor den machtige; zij wilde zijne genade niet afsmeeken; zij daagde hem als het ware stilzwijgend uit, te doen al wat de booze geest hem ingaf; maar vooraf scheen zij hem ook te zeggen: ‘bukken voor u zal ik niet.’

Del Torro had een slecht hart, doch warén de omstandigheden van den dag anders geweest, er zou misschien in hem eene vonk meêlijden opgekomen zijn.

Wie toch zou zonder mededoogen die teêre, zwakke vrouw kunnen zien! Wie zou geen meêlijden hebben gevoeld met die jeugd, deugd en schoonheid! Doch de hopman, zeggen wij, was opgehitst door het bloedbad, door den brandreuk, door het gestolen goud in de stad, door den hondschen stamp van zijnen overste, den doorluchtigen de Roda, en niets dan laffe toorn sprak in hem.

‘Gij weigert te spreken?’ hervatte hij. ‘Zeg, waar is de gravin de Gattarina? Gij zwijgt? Bij den hemel! neem u in acht; want indien gij weigert te spreken, zal ik u zeifs dwingen te zingen!’

Nogmaals hetzelfde stilzwijgen; nogmaals sprong del Torro toe; nogmaals greep zijne stevige band het meisje vast en schudde haar ruw.

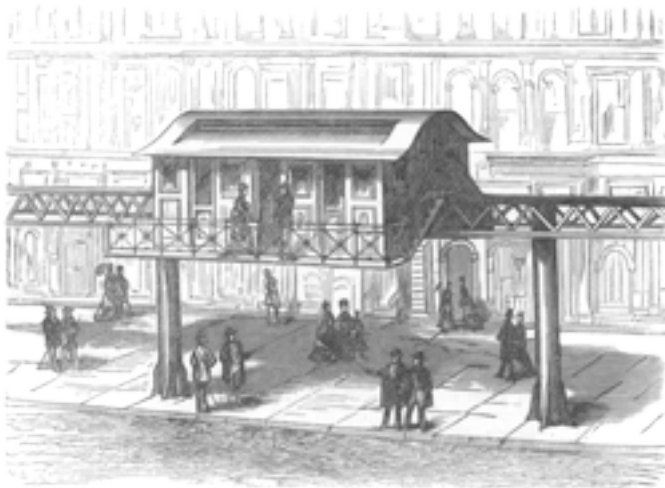
‘Lafaard!’ morde Gertruda andermaal.

‘Ha! ik zal u leeren wat het zegt mij te tarten!’

Snel verliet hij de kamer, en trok de deur achter zich toe; ook Gertruda verliet nu hare houding, ijlde naar den uitgang, zocht te vergeefs naar een grendel langs binnen, en niets vindende om zich af te sluiten, wierp zij zich met gansch haar lichaam tegen de deur. Een oogenblik had zij in vertwijfeling verkeerd; zij had willen sterven; doch dat denkbeeld kwam van den booze; zij betrouwde op God.

‘Heere, uw wil geschiede!’ zegde zij, toen zij voetstappen hoorde naderen.

De weerstand dien de deur bood was, langs buiten, weldra overwonnen; met een bons vloog zij open en Gertruda vluchtte andermaal in den hoek der kamer.

DOORSNEE VAN DEN SPOORWEG MET EEN RAIL.

Del Torro trad met twee *muchachos*, twee soldatenmeisjes, die aan furiën, der hel ontsnapt, geleken, binnen; hij zelf droeg eene brandende toorts, die de kamer met een rooden schijn verlichtte; de twee vrouwen hadden elk een soort van bessem van lang en dun rijs in de hand en staken die dreigend in de hoogte.

‘Geeselt haar!’ was het gebod van den hopman.

Bij dat woord vlogen de twee vrouwen lachend en gillend toe, sloegen de handen aan Gertruda's kleêren, rukten en scheurden haar deze van het lijf, en del Torro raapte zorgvuldig de juweelen van de mishandelde op en stak deze in zijne zakken.

Wel verweerde zich de ongelukkige; doch wat vermocht zij tegen die hellevegen! In een omzien werden de tengere polsen van Gertruda door eene koord omkneld, en toen deze laatste door eenen ring aan de zoldering gestoken was, hijschte men het meisje deels naakt in de hoogte, zoo hoog dat zij slechts met de teenen den vloer raakte.

‘God, mijn God, heb erbarming met mij!’ kermde de ongelukkige, meer uit eerbaarheid, dan uit vreeze voor de pijn. ‘Vader, vader! indien gij wist wat uw kind lijden moet!’

Del Torro zat op den hoek der tafel en hield de fakkel in de hoogte om dat afschuwelijk tooneel te verlichten.

Toen Gertruda hooger gemelde woorden uitsprak, zegde de schurk:

‘Ha, ha, ze kan reeds spreken! Laat ons nu eens zien of ze kan zingen! Geeselt er op!’

De furiën grepen het bessemrijs en bij den eersten slag, ging er een zoo hartverscheurende kreet uit Gertruda's borst op, dat hij de steenen zou vermurwd hebben. Arm kind! Het lichaam draaide op de teenen rond, om den slag hier te ontwijken, dien het aan de andere zijde weêr ontmoette. Haar blank lichaam was onmiddellijk met bloedroode striemen overdekt.....

Laat ons den sluier over dat beulenwerk werpen, hetwelk wij in al zijne kleuren niet willen voorstellen. Wie lust gevoelt deze en andere martelingen na te gaan, die het losbandige soldatenschuim den ongelukkigen deed onderstaan, leze de geschiedenis en de archieven.

De laatste hebben ons nu geleerd, dat gansche troepen vrouwen door de soldaten, in die rampzalige dagen, naar het kasteel werden gedreven, waar zij zich niet zelden door hoog rantsoen vrijkochten....

Genoeg zij het te zeggen, dat toen de hellevegen, Gertruda nog eenige strepen hadden toegediend, zij haar losmaakten en, altijd op last van den hopman, buiten de poort der forteres dreven.

Al de kleêren en juweelen van het meisje waren in het kasteel achter gebleven. Een der vrouwen kreeg buiten de poort, een sprankel meêlijden met het arme kind en wierp haar een groot stuk lijnwaad, een beddelaken toe, in hetwelk zij zich wikkelde, waarna zij, door het denkbeeld der geeseling nog altijd voortgezweept, recht naar de stad ijld.

‘En waar zou Gertruda zijn?’ zuchtte Jehan en stond voor het huis van Sedgraves stil.

Ook hier, aan dit huis, was sedert zijne laatste afwezigheid eene groote verandering voorgevallen: een deel van de woning, voor aan de straat, lag in puinen en deze laatste waren een endwegs tot op den openbaren weg gerold.

Men zou gedacht hebben dat er eene ontploffing had plaats gegrepen. Dat was ook zoo.

Hoe en wanneer? In andere oogenblikken zou men zich daarvan rekenschap hebben willen geven, doch in de groote en algemeene verwarring, welke alom heerschte, bleef het waarom en daarom in elk geval als onaangemerkt.

Jehan trad de deur binnen; een sterke brandreuk walmde den jongeling tegen; de brand was echter gebluscht; waarschijnlijk was hij, bij gemis aan het noodige voedsel, gesmacht.

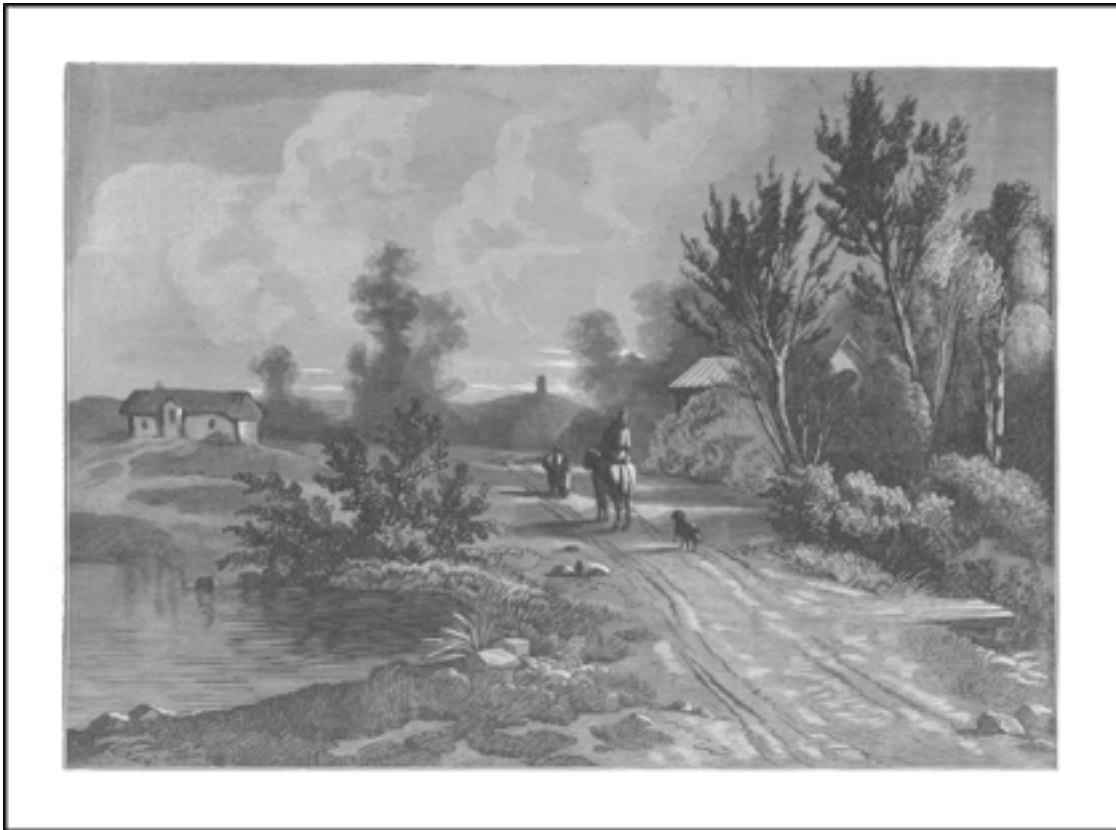
De spaansche lijken lagen nog in het voorhuis. Met een kloppend hart luisterde Jehan naar ieder gerucht, doch hij hoorde niets dan het bonzen van zijn hart.

‘Gertruda!’ riep hij plotseling tamelijk luid; niets beantwoordde echter dien kreet, tenzij een doffe en onduidelijke weergalm.

Dan trad hij buiten en klouterde op de puinen: de brand wierp nog altijd eene akelige klaarte in het ronde. ‘Gertruda!’ riep de jongeling ook hier; doch hier antwoordde zelfs nog geen doffe galm, gelijk binnen het huis.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 19]

EEN LANDSCHAP, NAAR LÉON LE PAS.

Een landschap, naar Leon le Pas.

Reeds meer dan eens hebben onze lezers de sierlijke en dichterlijke landschappen van dien schilder-dichter mogen bewonderen. Ook datgene wat wij vandaag meêdeelen, draagt het karakter van den meester. 't Is een eenvoudig hoekske van een gehucht, maar goed gestoffeerd en rijk in verscheidenheid.

In 1795.

Wonderlijke toilette! zal men zeggen; doch vergeet niet dat iedere toilette, als zij buiten de mode geraakt is, ons belachelijk voorkomt. De *merveilleuses*, tijdens het directorium waren al niet gekker dan de dames van onzen tijd met hare *pouf*, platte hoeden en schoentjes met hooge hakken.

Tijdens de groote omwenteling, toen men in alles de romeinsche en spartaansche deugd wilde navolgen, kende de zucht der vrouwen, om zich als de antieken te kleeden, geene palen. Men kende tevens geene grenzen aan de pogingen, om de schoonheid te dienen.

Langen tijd duurde echter die atheensche en romeinsche razernij niet, want onder het directorium, en reeds toen nog madame Tallien en hare volgsters het antieke poogden te hernieuwen, traden andere elegante vrouwen op, die, volgens sommige schrijvers oordeelen, ernstiger waren in hare grillen en zeker meer terughouding in hare kleeding deden blijken.

Zij namen de *robe montante*, van donkere kleur, aan en welke van het hoofd tot de voeten breede plooien had. Op haar hoofd pronkte een prachtige fluweelen, zijden of castoren hoed, met groote struisveêren bezet en onder welken uit het haar, weelderig door de natuur of door den *coiffeur* gekruld, te voorschijn kwam.

Het is ontwijfelbaar dat het bleeke gelaat der vrouwen voortreffelijk in het oog viel door die min of meer sombere versiersels en kleeding. Om den hals droeg men een das van mousseline, welke voor op de borst in *bouffant* neêrviel. De *corsage* was *en pointe*, met *basquine* langs achter. Verder bestond het kleed in eene dubbele *jupe*, waarvan de bovenste langs achter in *pouf* was geschikt.

De stof welke de vrouwen bezigden voor haar kleedsel, was gewoonlijk zijde, meer in *marceline* dan wel in *gros de Naples*. Het schoeisel bestond uit zeer lichte *escarpins*, met een zijden strikske op den voetvrijf. De handschoenen waren zeer lang en van leer; de manchetten van fijnen kant.

Evenals nu droeg men op de *corsage* passementerieën en pelswerk.

Dit costuum, zegt een fransch tijdschrift, *la Mosaïque*, maakte concurrentie aan de doorschijnende gazen kleedsels.

Men beklaagt zich tegenwoordig over de duurte der dameskleêren en hoeden, welke laatsten duurder zijn naar gelang zij kleiner worden; doch ten allen tijde hebben de vrouwen aanzienlijke sommen aan hare grillen gegeven en zelfs gebeurde dit onder de republiek, die het toonbeeld van den eenvoud zijn moest.

Zoo leest men dat men in 1796 voor een geborduurd manteltje van tarlatane 7000 livres in assignaten, voor de *façon* van eene muts 300 livres, voor een kleed en een waaier 20.000 livres en voor de taffetas van een manteltje 3000 livres betaalde, en

die ongeloofelijk hoge prijzen stegen nog naar gelang de assignaten in waarde verloren.

Als men nu nagaat dat de parijzer windmaaksters verscheidene kleedsels en verschillende kleuren moesten hebben voor iederen dag van 't jaar, en een ander *coiffure*, zooals voor ieder dag in 't jaar een paar schoentjes in vel, zijde, fluweel of zwart zeemleer, dan zal men omtrent kunnen berekenen wat fortuin in assignaten eene vrouw bezitten of winnen moest, om als eene der eleganten onder de republiek aanschouwd te worden.

De modes waren echter in die dagen zeer verschillend. Terwijl de vrouwen, zooals de keurige fransche schilder Goupil er hier eene afschildert, de *robe montante* en wat dies meer droegen, waren er anderen die aan de doorschijnende kleedsels hielden, en bij welke men de bindsels der schoenen rond de beenen geslingerd zag.

Anderen droegen de haren recht in de hoogte en men zou, haar ziende, aan een stekelvarken gedacht hebben, dat in zekere omstandigheden, bij voorbeeld bij het naderen van eenig gevaar, zijne pinnen opzet. Daarvoor was het echter de parijzer schoonheden niet te doen, en in hare zeden waren zij inderdaad zoo stekelvarkig, dat is zoo afweerend niet, als zij het uitzicht hadden.

Aan den hals droegen die vrouwen eene zware en lange gouden ketting, aan welke een overgroot medaillon hing.

Eene muts, niet ongelijk aan de slaapmuts van grootvader, werd ook veel gedragen; de sluier viel tot over het middel neêr. Op de tuniek droeg men een spencer, die eenige jaren geleden nog in de mode geweest is; want de modes komen na verloop van eenige jaren weêr terug, en wat men gisteren wegwierp, hemeemt men vandaag onder een anderen naam weêr.

De modes tijdens het directorium, die der *merveilleuses* daargelaten, duurden onder het consulaat voort. De lange haren verdwenen echter en de vrouwen coiffeerden zich *à la Titus* en dekten zich het hoofd met valsche haren, met *cachefolies* of *tortillons*. Weinige toiletten hadden zooveel bijval als die van 1795, welke vooral door de vrouwen der hooge burgerij werden gedragen.

Hoe het zij, de schilderij van Goupil is een sierlijk en tevens leerzaam tafereeltje. Wij zagen in de laatste tentoonstelling van Brussel een ander schilderstukje van zijne hand, insgelijks uit hooger gemelde dagen, en bewonderden ook daar zijne kennis van geschiedenis en de fijnheid zijner opmerking.

De abdij te Parijs.

Dewijl wij van de vrouwen en de modes tijdens de eerste republiek gesproken hebben, moeten wij onzen lezer met iets gansch anders uit die rampvolle dagen bekend maken, namelijk met de beruchte abdij, welke in de verschrikkelijke septemberdagen eene zoo groote rol speelde en die nu eindelijk onder den hamer en de bijl gevallen is.

Het was inderdaad in eene soort van schuur, waar de verschrikkelijke *travailleurs* van september zich vestigden; het is daar dat Stanislas Maillard den ijselijken moord presideerde.

De koepel, men ziet het, is een wezenlijk kunstwerk; in het midden staat een paal, doch deze is er, slechts vijftien jaar geleden, onder geplaatst door eenen koopman in porcelein die van deze plaats, zoo rijk aan herinneringen, een magazijn had gemaakt.

Men ziet dat het gebouw met tribunen omringd is; daar zat het publiek, hetwelk de beraadslagingen van de ijzingwekkende club der Abdij kwam bijwonen. De leuningn waren als gevet, door de handen der partijgangers.

Jules Claretie vertelt zijn bezoek in de schuur of zaal; na opgemerkt te hebben, dat het licht langs twee vensters invalt, zegt hij dat daar, voor die vensters, Maillard en de rechters gezeten waren; Maillard droeg een grijs kleedsel en een sabel op zijde. Hij was bleek, mager, koel, raadselachtig; de anderen waren in frak, en twee in vest en voorschoot. Daar lagen pijpen, daar stonden flesschen en een inktkoker.

Links van den tribunaal was een deurke, dat in den laatsten tijd toegemetseld is; langs daar werden de gevangenen binnen geleid en voor die ongenadige rechters gebracht. Wonderlijk! zegt meergemelde schrijver, schier allen die fier het hoofd oplichtten, maakten indruk op die monsters, en dwongen als het ware hunne vrijlating af.

Zoo zegde een der rechters aan Jourgniac Saint-Medard: ‘Gij zegt ons altijd dat gij niet *dit*, niet *dat* zijt, maar wat zijt gij dan?’ - ‘Wat ik ben?’ was het fiere antwoord; ‘ik ben vrank-weg koningsgezinde!’ - Een oogenblik had diezelfde Jourgniac het gemor der *massacreurs* doen ophouden, door te zeggen: ‘Mijne heeren, ik heb het woord; ik verzoek mijnheer den president, mij aan 't woord te laten. Nooit is mij dit noodzakelijker geweest.’

Maillard deed zijn hoed af en zegde: ‘Ik zie niet wat mijnheer moet verdacht maken; ik geef hem de vrijheid.’

‘*C'est juste*’, zegden de rechters; het publiek in de galerijen riep bravo. Jourgniac werd door drie *travailleurs*, een metser, een leerlingpruikenmaker en een nationale garde, weggeleid. Deze drie republikeinen riepen: *chapeau bas* en het volk antwoordde met den kreet van *vive la nation!*

Wie ooit de geschiedenis van die ijselijke dagen gelezen heeft, zal de geschiedenis van de abdij kennen, en zich de talrijke onschuldigen herinneren die er vermoord werden. Van de 168 gevangenen, werden er 89 afgemaakt en 79 in vrijheid gesteld. Maillard, de deurwaarder, had oogenblikken van barmhartigheid.....

Claretie beweert zelfs dat, ware de prinses de Lamballe daar geweest, zij evenals de prinses de Tarente, hare vrijheid zou bekomen hebben. Die beweeing steunt natuurlijk op geene vaste gronden; doch wij weêrspreken ze niet. Het grootste monster kan oogenblikken van teederheid hebben. De dagen der omwenteling hebben daarvan meer dan een bewijs opgeleverd.

De register van die gevangenis is langen tijd in de prefektuur van politie bewaard gebleven, doch in mei 1871, tijdens de commune verdwenen, waarschijnlijk verbrand. De 187 bladen waren in geel parkement gebonden; 28 bladen waren slechts met namen bezet. Wat indruk maakte bij het zien dezer bladzijden, was, dat zij bemorst waren met wijn- en bloedvlekken. Men zag er de bloedige vingers op staan; gewis kwamen de *massacreurs*, na het plegen der moorden, die bladzijden nazien en omslaan.

De *massacreurs* waren veelal kleine neeringdoende menschen uit de wijk: een kleermaker, een hoedenmaker, een winkelier, een pottenverkooper, enz. Is het niet verwonderlijk, dat die stille burgerij zoo eensklaps door den bloeddorst bezield werd?

En bloeddorst is wel het woord in dit geval! Wreeder daden als daar gepleegd zijn, zou men moeilijk bedenken. Men sloeg, hakte en stak de menschen neêr, en de lijken lagen zoo hoog opgestapeld, dat men er over heen klouteren moest. In den hof reeg men de ongelukkigen letterlijk aan de sabels. Overal glibberde den voet op het vergoten bloed uit.

Jaren nadien, bij het bezoeken van die plaatsen, scheen alles, om dus te zeggen, nog bloed te zweeten; meende men nog de woeste stemmen der moordenaars, het kermen der slachtoffers, het geroep der rechters *à la Force* - hetgeen beteekende ter dood, gelijk in de Force de kreet *à l'Abaye* wilde zeggen, overgeleverd aan den sabel, de bijl en de pieken - te hooren; men dacht bij dat bezoek, gewis aan de edele Mll^e de Sombreuil, die haren vader redde met eenen beker bloed leêg te drinken.

En terwijl al die gruwelen gepleegd werden, zegt Jules Claretie, deed Jan-Klaas de kinderen lachen in de Tuilerieën, en de *parisiennes*, in gestreepte zomerkleêren, zagen in de Luxembourg opgeruimd naar het manoeuvreeren van een bataillon nationale garden..... De dag van den moord was, en de moord wordt daardoor nog stootender, was een zondag.....

De ontploffing te Bremershaven.

Nog altijd leven wij onder den indruk van de vreeselijke gebeurtenis, die onlangs in Duitschland heeft plaats gehad en waarvan een aantal menschen de slachtoffers waren, en niet zonder siddering spreekt men den naam uit van Thomas, den bewerker van het onheil, want men had tot dusverre niet gedacht dat zooveel boosheid in een menschenhart kon huisvesten.

Van die noodlottige gebeurtenis is uitvoerig gewag gemaakt in de verschillende dagbladen, doch wij meenen onzen lezers eene dienst te bewijzen met eene afbeelding en beschrijving der helsche machine en eene schets van het tooneel der verschrikking, kort nadat de ontploffing had plaats gehad.

Den 11. december van het vorige jaar lag de zeeboot de *Mosel* voor Bremershaven gereed om hare gewone reis naar New-York te doen. Reeds gaf de sleepboot *Simson*, die haar op de ree zou sleepen, stoom en de talrijke passagiers voor

de nieuwe wereld namen haastig afscheid van bloedverwanten en vrienden om op de boot te stappen, toen eensklaps te kwartier over tien een vreeselijke knal zich deed hooren.

Zoo ontzettend was het gedruisch, dat de ongedeerden een oogenblik, als van hun gevoel beroofd waren, en toen dit langzamerhand weêr terugkeerde, was het tooneel dat zich aan hunne oogen vertoonde, wel in staat om hen van schrik te doen bezwijmen.

Op de twee booten, op de kaai was het een chaos van stukken hout, ijzer en menschelijke ledematen, en om de verschrikking nog grooter te maken, steeg er een gekerm op, dat iedereen, die nog voor meêlijden vatbaar is, het hart moest doen breken.

Niet lang bleef men in het onzekere over den aard en de oorzaak van de ramp, want eenige minuten na de ontploffing ontdekte men dat een passagier der eerste klasse, die zich onder den naam van William Thompson had laten inschrijven, zich in zijne hut opsloot en met een revolver schot een einde aan zijn leven poogde te maken.

Stervende naar het hospitaal gebracht, bekende hij dat onder de goederen die hij op de boot had laten laden, zich een kistje met dynamiet bevond, voorzien van een uurwerk, dat eerst na een twaalfstal dagen eene ontploffing moest veroorzaken. Alsdan zou het uurwerk het dynamiet aangestoken hebben en zoodoende de boot in de lucht hebben doen springen als zij in volle zee was. William Thompson had slechts plaats genomen tot Southampton, daar hij berekend had dat eerst drie dagen na het vertrek van daar, de helsche machine haar werk zou doen.

Eenige dagen later bezweek de ellendeling, en niet minder dan tachtig slachtoffers verloren door zijn toedoen het leven. De aanleiding tot die verschrikkelijke daad was de geldzucht, daar hij verschillende met voden geladen kisten zeer hoog had laten verzekeren en hoopte, door het vergaan der *Mosel*, de hooge premie, daarop gesteld, te trekken.

Het spreekt vanzelf dat na den dood van Thompson, die intusschen nog twee maal van naam veranderd was en nu doorgaans Thomas genoemd wordt, de mechaniek, welke de ontploffing veroorzaakt had, de meeste aandacht trok en bij nader onderzoek bleek dat de machinist Fuchs uit Bernburg, de maker er van was.

Wij geven op onze laatste bladzijde een teekening daarvan. Figuur 1 stelt het uurwerk voor tusschen twee ijzeren platen van omstreeks 14 centimeters dikte. AA zijn de twee hol getande wielen, elk voorzien van een sterke horlogie-veêr. Door middel van tandwielen werken die wielen op een geheel van andere wielen, zoodanig dat het schakelrad C eene draaiende beweging krijgt om zijne as. De beweging is zeer langzaam, daar het schakelrad tien dagen noodig heeft om geheel rond te loopen.

Figuur 2 stelt het mechanisme voor, van buiten gezien. De as van het schakelrad C van figuur 1 steekt dwars door de ijzeren plaat heen om in rad E te eindigen, waarop de eerste tien cijfers gegrift staan. Op een der speeken is een klamp G bevestigd. Als het schakelrad C en met dit het rad E ronddraaien in de richting door den pijl aangegeven en afgeloopen zijn, slaat klamp G tegen het deel K van een zwaaienden hefboom KF. Het steunpunt F beweegt zich op en neêr, van rechts naar links, en laat dan den hefboom H los, die daardoor ophoudt een ijzeren stift H te steunen. Wordt die stift niet meer tegen gehouden, dan gehoorzaamt hij aan de drukking van twee opgerolde veêren, die hem met een krachtigen stoot naar beneden drukken. Ten

gevolge van den schok, door dien stoot te weeg gebracht, ontbrandt eene lont, die het dynamiet moet aansteken.

Dit mechanism zou zeer eenvoudig zijn, ware het niet dat het geheel en al onhoorbaar werken moest. Het is toch genoeg bekend dat alle uurwerken als zij in gang zijn hun 'tik-tak' doen hooren, en dit moest vermeden worden, wilde Thomas niet hebben dat er de aandacht op zou vallen.

Dit heeft men verkregen door een soort van reguleur LL (fig. 3), in fig. 1 bij B voorgesteld waar twee ballen op een koperen ring sterk tegen elkaâr wrijven. Hoe is het echter mogelijk, dat eene machinerie, die zoo goed in elkaâr zat, vóór den aangegeven tijd zijne kracht getoond heeft?

Toen William Thompson aan Fuchs de machine bestelde, zeide hij hem dat zij dienen moest om met een enkelen slag een groot aantal draden van een weeftoestel te breken, en hij vreesde den maker te verzoeken om het zóó te stellen, dat het door geen toevallige omstandigheden kon in wanorde komen. Fuchs heeft daar waarschijnlijk ook niet aan gedacht, en het is dan ook natuurlijk dat toen de werklieden het kistje van de kaai over eene plank op de *Mosel* lieten glijden, de hefboom losgelaten heeft en alzoo de ontploffing is gevolgd.

De uitvinding schijnt niet nieuw te zijn, want de bladen komen ons vertellen dat reeds in den Fransch-Duitschen oorlog dergelijke machines von Moltke zijn aangeboden als middel om de fransche vloot te vernietigen, doch door hem zijn geweigerd.

Op Allerzielendag.

't Was Allerzielendag-avond;
't Was huiv'rig en de maan
Schoot heur verzilverde stralen,
Op de besneeuwde paân.

Het klokske riep ons ter kerke;
De brave kristene schaar
Kwam biddende nederknielen
Vóór 's Heeren zoenaltaar.....

Daar knielde ook menige moeder,
Daar menige grijsaard neêr;
En menige zucht steeg opwaarts
Tot vóór de voet van Ons Heer.

Een kandelaar stond vóór de kooze;
Daar kwam zoo menige hand
Al zuchtend een kaarsken ontsteken,
Door droeve gedachten vermand.....

Daar kwam zoo menige weduw',
Zoo menig ouderloos kind
Voor de arme zieltjes bidden
Die ze op aarde hadden bemind.....

Maar langzaam werden in 't kerksken
De beuken wederom leêg;
Nog brandden smookend de kaarsen.....
Maar alles, alles zweeg.....

De kerkdeur was nu gesloten;
Maar ginder, nabij een pilaar,
Daar knielde nog immer een wezen
En vouwde de handen te gaâr.....

Het was een stokoude vrouwe.
Heur mat en lichteloos oog
Zag droef en stille smeekend
Naar 't donker outer omhoog.

Daer sloop zij uit heur hoeksken
En sukkelde traagzaam vooruit,
En knielde in de koore neder,
En barst nu in tranen uit.....

En 't vlammen der gele kaarsen
Schiep schaduwen langs den wand,
Als wedergekeerde geesten
Uit 't betere vaderland.....

‘O God,’ zoo klonk de klachtbeê
Der diep bedrukte vrouw,
‘Aanhoor mijn hoop'loos zuchten,
Aanzie mijn wee en rouw.

Alléén, alléén op aarde.....
Van steun en hulpe ontbloot,
Verwacht ik als eene genade
Het ure van mijnen dood.....

Ik ben zoo oud en krankvol,
'k Kan moeilijk een voetstap nog gaan;
Maar 'k wilde toch dezen avond
U toonen mijn droevig getraan.

Maar 'k wilde toch dezen avond,
Al heb ik geen brood in mijn woon,
Een kaarsken hier komen ontsteken
Voor de ziel van mijn eenigen zoon.....

Hij minde mij toch zoo teeder,
Ik was zoo gelukkig met hem.
Mijn droefheid verdween en mijn smarte,
Bij 't hooren alléén van zijn stem.

Hij zorgde zoo braaf voor zijn moeder!
Maar, nimmer vergete ik dien dag -
Eens bracht men een lijk in mijn stulpe,
Dat op eene draagberrie lag.....

En, Hemel! 't was 't lijk van mijn Hendrik.
Ik stortte ter neêr van verdriet.....
En wat er daarna nog geschiedde
Dat weet ik, rampzalige, niet!

Dat is nu vier maanden geleden,
En sinds had ik hulpe, noch brood;
En dagelijks moet ik nu beed'len!....
O Jesus! o zend mij den dood!

Ginds blikkert nog stervend het kaarsken⁽¹⁾
Dat brandt voor de ziel van mijn zoon:
O! geef bij zijn laatste vonken
Mijn Hendrik uw hemel tot loon!

De klok klinkt met treurende tonen,
't Is middernacht thans in 't gehucht.....
O! staak nu mijn droefheid en tranen,
Aanhoor mijn gesnik en gezucht.....

Verleen mij, bij zoon en bij gade,
Een plaatsken, al was 't nog zoo klein;
O Jesus, naar uwen Hemel -
Daar wil ik, daar wil ik ook heen.'

Reeds waren de kaarsen versmolten;
Nog zuchtte de vrouwe steeds voort;
Maar eindelijk werd in de beuken
Geen zucht of geklag meer gehoord.....

En 'smorgens, wanneer weêr het kloksken
Den dorpling ter morgenbeê riep,
Dan vond men voor in de koore
Een vrouw die roereloos sliep.....

En koud waren al heure leden.....
Zij sliep in den arm van den dood:
Heur ziel was met zoon en met gade
Vereend in des Eeuwigen schoot.

2 november 1875.

P. EGMONTS,

lid der *Jonge Taalvrienden*.

Tranen.....

Myn kint, wanneer du later
In 's aerderyks rampwoesteyn,
Slechts doornen zuls ontmoeten
Die scerp en stekend syn;
Wanneer du droef zuls buygen
Dyn hoofdeken onder de smart,
Laet vry dyn traenen dan stroomen
En borrelen uyt dyn Hart!
Laet vry dyn traenen dan vlieten,
En offer ze op aen den Heer..
Eens scenct hy dy gints boven
En heil en ruste weêr.....
Want elke traene die 't leyden
Sal rollen doen op dyn koon,
Sal steygen als eene smeekbeê
Tot veur des Heeren thron...
En lyck de vruchtbaere dauwdrop
Die 't sonneken heeft gespaert,

- (1) In de brabantse dorpen plaatst men op Allerzielendag een groote kandelaar vóór of in het koor. Daar komt de godsvrucht der dorpelingen een kaarske ontsteken voor den afgestorven vriend, broeder, enz.

En die het madelieveken
Ontluiken doet inne den gaerd;
Soo sal gints inne den Hemel,
Myn kint, uw minste traen
Een roosken dy doen ontluiken
Met perelkens gantsch belaên.

Ende als, nae 't aerdsche leyden
 Dyn zieltje van boeien ontdaen,
 Door de Engelkens wordt gedraegen
 Door de eindlooze wolkenbaen,
 Dan zuls du kint in den Hemel,
 Maar vrij van commer en druck,
 Die scoone rooskens gaen plukken:
 Die rooskens van 't Eeuwig geluck!

19 Kerstmismaand 1875.

P. EGMONTS,

lid der *Jonge Taalvrienden*.

Iets over schoenen.

Toen wij vroeger over de pruiken schreven, zullen sommige onzer lezers ongetwijfeld hartelijk gelachen hebben over de dwaasheden van vorige eeuwen, en 't kan niet ontkend worden dat daartoe, met het oog op de nu heerschende mode, reden bestaat, ofschoon ook in onzen tijd vele dingen van dien aard niet voor de zoogenaamde dwaasheden van vroeger hoeven onder te doen.

De herinnering aan de kleederdracht van vroegere dagen blijft altijd belangwekkend, en daarom hebben wij besloten nu een woord te spreken over model-schoenen uit den ouden tijd.

Maar waarom ditmaal over schoenen, zal men misschien vragen? Het antwoord is spoedig gegeven. Vooreerst omdat schoenen wel even veel recht zullen hebben om besproken te worden als pruiken, en ten andere - en dit is wel de voornaamste reden - kwam ons onlangs een oude kroniek onder de oogen, waarin een groot kapittel aan die eeuwenoude dracht gewijd was, zoodat wij eene goede bron hadden om er het een en ander van mede te deelen.

Het eerst dat van schoenen melding wordt gemaakt, ten minste van een voetbekleedsel dat den naam van schoen mag dragen, is in de negende eeuw, en zonderling genoeg waren die schoenen reeds zoo buitensporig, dat zij al spoedig verdwenen.

Die eerste schoenen waren voorzien van spiegels, waarin de modepoppen van dien tijd met steeds toenemend plezier hunne eigene gestalte konden bewonderen, wat zij - volgens de kroniek - dan ook dapper deden.

Wij gelooven echter dat de kroniekschrijver zijne lezers heeft willen voor den gek houden; want in de 9^e eeuw kende men al niet bijzonder veel van spiegels.

Om echter het woord spiegel te kunnen neêrschrijven, moet er noodzakelijk iets dergelijks bestaan hebben, ofschoon wel niet te denken valt, dat men er zijn beeld als in een spiegel in heeft kunnen zien.

Dit is zeker, dat men nooit iets anders van schoenen met spiegels gehoord heeft.

Beter bekend zijn echter de puntschoenen, die naar den naam, welken zij dragen, schoenen *à la poulaine*, onmiskenbaar van franschen oorsprong zijn.

De kroniek vertelt daaromtrent dat een zekere graaf Fulco van Anjou de uitvinder daarvan was, en dat hij op het denkbeeld daarvan gekomen is toen hij op middelen dacht om zijne misvormde voeten te verbergen.

Op welke manier die voeten misvormd waren, vertelt de kroniek niet, doch naar den vorm te oordeelen moet dit in eene buitengewone lengte gezeten hebben.

In 1089 trad graaf Fulco het eerst met zijne uitvinding aan de voeten op, en weldra vond het model zooveel bijval, dat in geheel Europa allen die aanspraak wilden maken op een fijnen smaak, in schoenen *à la poulaine* rondwandelden.

Wij zeggen weldra, doch men gelieve wel in aanmerking te nemen dat men het jaar 1089 telde, zoodat dit 'weldra' in den zin moet uitgelegd worden, dat het model eerst dan nagevolgd werd, wanneer een of ander vreemdeling er zich meê vertoonde.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat eerst omstreeks 1150 de puntschoenen in Duitschland bekend werden.

Wij halen hier met opzet Duitschland aan, want de fransche uitvinding scheen voor duitsche oogen iets *bezauberends* te hebben, en om de eer niet geheel en al aan de Franschen te laten, maakten de Duitschers aan hun fabrikaat punten van eene fabelachtige grootte.

De kroniek zegt hierover, dat bij de gewone lieden de punten een halven voet lang waren, doch dat de rijken, de grooten en de modepoppen schoenen droegen met punten *van twee voet lang*, die boven den voet in eene schoone krul uitliepen.

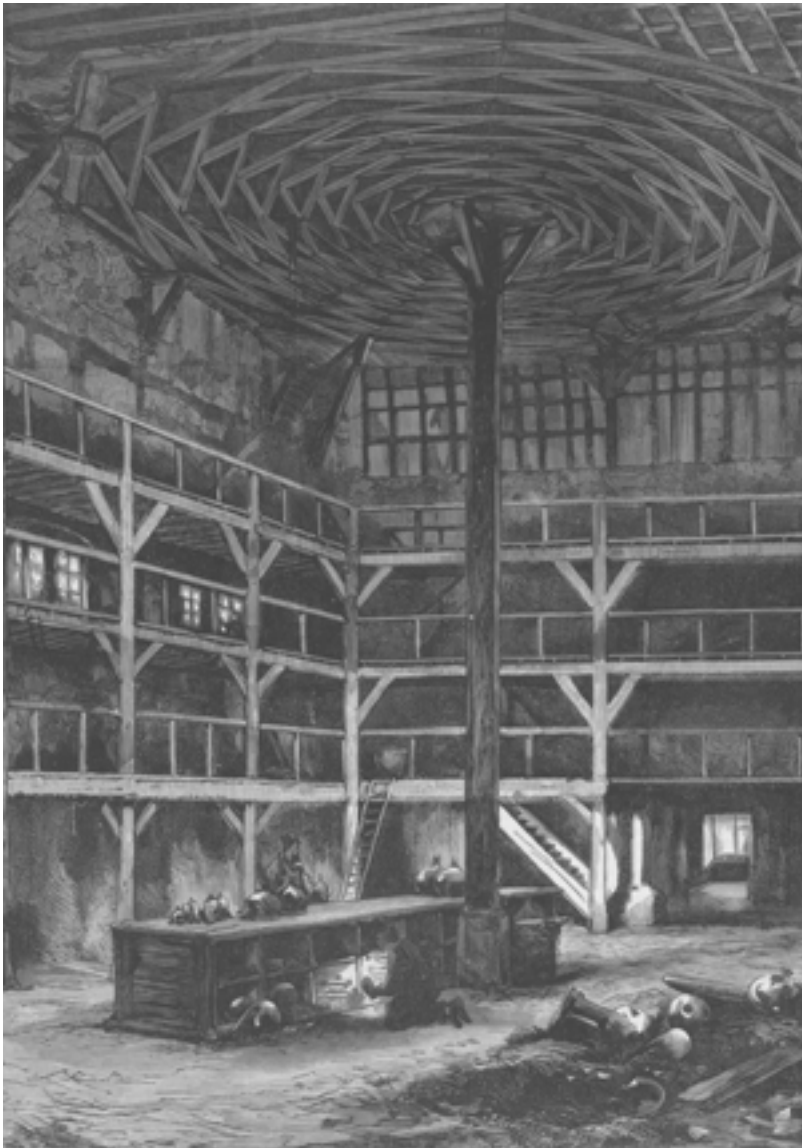

IN 1795.

Als men zoo iets leest, hoeft men niet meer te vragen waar het spreekwoord vandaan komt: hij leeft op een grooten voet.

Om zich op eene behoorlijke manier op straat te kunnen bewegen, en niet op zijne teenen of punten getrapt te worden, werden die krullen met gouden of zilveren kettingen opgehouden, die aan het been vastgemaakt werden, en zooals de eene dwaasheid de andere volgt, pronkten de punten ook weldra met klingelende klokskens

en bellekens, zoodat men zonder er naar te zien van verre reeds hooren kon wanneer een bezitter van rijkdommen en hoogmoed - die men toen evenals tegenwoordig een voornaam man noemde - in aantocht was.

DE ABDIJ TE PARIJS.

Toen de puntschoenen met zulke *sieraden* pronkten, was het niet meer dan natuurlijk, dat zij ook spoedig verschillende kleuren kregen - hoe gekker en belachelijker, hoe schooner - en zoo verscheen op zekeren dag een genie met puntschoenen aan van verschillende kleur: aan den rechtervoet een rooden, aan den linker een gelen of een blauwen.

Het gevolg daarvan was dat ook de kousen gekleurd werden, en wel zoo, dat aan het been met den rooden schoen een gele of blauwe kous zat en aan het been met den gelen of blauwen schoen een roode kous, zoodat de beenen dier heeren inderdaad schilderachtig waren.

Wij zouden nog vele zoogenaamde aardigheden kunnen opnoemen, die de puntschoenen ondergingen, doch laat ons korthedshalve zeggen dat de punten hoe langer hoe grooter en de sieraden hoe langer hoe kostbaarder werden, zoo zelfs dat de overheid het noodzakelijk vond aan die weelde paal en perk te stellen, en er een extra artikel in haar wetboek van op te nemen.

Zoo lezen wij o.a. hoe de raad der stad Ulm bepaalde dat de punten niet langer mochten zijn dan een lid van een vinger, terwijl men te Frankfurt aan de Main, de gezellen en dienaren verbood schoenen te dragen met sierlijke punten.

Zij moesten *geitenschoenen* dragen, die waarschijnlijk hunnen naam ontleenden aan de overeenkomst daarvan met bokspooten.

Zelfs werd op de naleving van die schikkingen een groote boete gesteld en meester schoenmakers die verboden schoenen maakten, werden met niets minder dan verbanning bedreigd.

In meer dan eene stad ontstonden daarover oproeren, die zeer ernstig waren, doch uit allen blijkt dat de overheid de wetten wist te doen eerbiedigen, want in een politie-reglement van 1353, waarin de naam der stad onleesbaar is, staat met duidelijke woorden:

‘Geen burger zal puntschoenen dragen; wie men daarmee vindt, zullen de punten er afgesneden worden en zij vervallen in een boete van vijf grosschen.’

Of men er stedelijke puntjagers op nahield, zegt intusschen de geschiedenis niet.

Het spreekt vanzelf dat de zoogenaamde straatschoenen ook punten kregen en veel gingen gelijken op onze schaatsen, met dat verschil dat zij van onderen platter waren.

Men begrijpt dat in een tijd waarin plaveisel op de straten geheel onbekend was, straatschoenen geene weelde waren, maar eene behoefte, vooral als men in aanmerking neemt dat sommige groote steden, zooals Parijs en Berlijn, den naam kregen van modderpoelen.

Alle mogelijke en onmogelijke reglementen verhinderden intusschen niet dat de puntschoenen zich tot het begin van de zestiende eeuw staande hielden, op welk tijdstip plotseling, zooals dat wel meer met de mode gebeurt, de wind uit een tegenovergestelden hoek begon te waaien en de puntschoenen moesten plaats maken voor de zoogenaamde beerensokken of ossenmuilen.

Eene verbetering was het echter niet, want evenals de puntschoenen waren de beerensokken wezenlijke kwellingen voor de voeten, en wat de schoonheid aangaat, hierop was ook veel af te dingen.

Wat het vorig model in lengte had, werd het nieuwe in de breedte toegemeten, doch zoo, dat de overvloedige ruimte den voet niet ten goede kwam, maar eenvoudig opgevuld werd, en als men nu weet dat het een *nec plus ultra* van schoonheid,

sierlijkheid, enz., enz., enz. was, wanneer de hak zoo nauw was, dat er bijna geen hiel in kon, dan zal men licht begripen dat de nieuwe mode hare volgers zonder uitzondering kreupel maakte.

De nieuwe mode had echter te veel gerekend op hare heerschappij, en al bleef dan ook het spreekwoord: 'op een grooten voet leven,' in voege, toch verdween zij in de tweede helft der zestiende eeuw heel en al, en de nieuwe schoen die deze overwinning behaalde, was geen andere dan de gespleten schoen.

Deze soort van schoen had zijn ontstaan te danken aan eene buitengewone weelde in de kleedij, die gewoonlijk bestempeld wordt met den naam van wijde dracht, en tot welker completeering zij diende.

En wezenlijk, de dwaasheid van die wijde dracht ging alle perken te buiten. Een enkele broek verslond niet minder dan 130 ellen stof, wij behoeven dus niet te zeggen hoeveel er aan een geheele uitrusting ging.

Het spreekt vanzelf dat de stof, die men daarvoor gebruikte, niet zwaar kon zijn, anders ware men onder het gewicht zijner kleeding bezweken, en dus meestal van zijde was, zoodat zulk een wandelend magazijn groote waarde vertegenwoordigde.

De kronieken van dien tijd vertellen, dat velen alleen hun overigens aanzienlijk vermogen door die dracht verloren, daar voor een enkele broek meer betaald moest worden dan de inkomsten van een dorp bedroegen.

Wij halen hier deze mode aan, omdat de gespleten schoenen er een onmisbaar deel van uitmaakten, en aldus voor een gedeelte de dwaasheid van die mode op hun geweten hadden.

Streng waren de wetten die deze onzinnigheid poogden tegen te gaan, doch hoe men ook schermde en hoe groot de belasting ook was, die men de vereerders dezer kostbare mode oplegde, toch hield zij zich betrekkelijk lang staande, en toen die wijde dracht voor goed was verdrongen door eene andere, welke wel is waar niet minder dwaas, maar toch minder kostbaar was, traden de gespleten schoenen roemrijk uit den strijd, want zij bleven bestaan.

Zij gingen voort de voeten van vorsten en onderdanen te sieren, en het moet gezegd worden dat zij zich goed hielden, want hun rijk duurde langer dan de puntschoenen.

Eindelijk kwam ook daaraan echter een einde, en ons tegenwoordig model stak de oproervaan omhoog.

Dat het overwon weten wij, doch het schoeisel van onzen tijd getuigt dat de mode nog altijd tot de grootste dwaasheden aanleiding geeft.

Curiositeiten.

DE KIEVIT. - Wie zich ooit in de Kempen, of ten minste in deze barre heiden bevonden heeft, kent den vogel, wiens zang met zijnen naam overeenkomt. Indien dit niet het geval is, dan ten minste heeft men zich ooit vergast op de fijne en door de lekkerbekken zoo gezochte kievitseieren. In het nederlandsche tijdschrift *Album der Natuur*, vinden wij een artikel, geteekend Dr. Venema, die een aantal wetenswaardige bijzonderheden over dezen vogel meêdeelt, en welke wij hier overnemen.

In het begin van maart verschijnt deze vogel in onze streken (Nederland), in het voorjaar en den voorzomer de voorkeur gevende aan onze lage, zeer vlakke landstreken. Hij weet daar de kleine hoogten te vinden en maakt er zijn eenvoudig nest op. Later in het jaar, als de jongen kunnen vliegen, begeeft de kievit zich naar de bemeste zand- en veengronden of de klei- en zwavelstreken, waar hij van insecten,

wormen en mollusken leeft, gedierte dat bijna zonder uitzondering voor den landbouw schadelijk is. In het laatst van augustus vereenigen zich de kieviten in koppels, en in oktober trekken zij gezamenlijk zuidwaarts.

Het nest van den kievit is zeer eenvoudig. Het manneke krabt met de pooten, terwijl hij in de rondte loopt, het nest iets komvormig uit, terwijl het wijfje om hem heen huppelt. In 't laatst van maart, gewoonlijk niet vóór den 23 of 24 maart, begint het leggen der eieren. De kievit legt niet meer dan vier eieren en begint al dadelijk op het eerste te broeien.

De broeitijd duurt 16 dagen. Men vindt somtijds meer dan 4 eieren in het nest, maar dan mag aangenomen worden dat het eene wijfje hare eieren bij die van een ander voegt.

Bij het zoeken der nesten moet men altijd de oogen ver voor zich uit op den grond gericht houden. De schreeuw dien de mannekens doen hooren als zij iemand in de nabijheid bespeuren, is waarschijnlijk het wijfje, dat op de eieren zit, ter waarschuwing. Zij vliegt niet onmiddellijk van het nest op, maar verwijderd zich snel loopend een klein eind om dan in de lucht haar heil te zoeken.

Waar men dan een wijfje ziet loopen, kan men zeker zijn een nest aan te treffen. Niet altijd heeft het wijfje als het opvliegt eieren; zijn deze in het nest, dan vliegt het dier, nadat het zich eerst een weinig van het nest verwijderd heeft, ongeveer 20 à 30 meter in een schuinsche richting in de lucht omhoog, maar zet zich op eenigen afstand weêr neêr. Hoe meer eieren er in het nest zijn, hoe minder hoog zij in de lucht stijgt en hoe korter zij bij het nest blijft.

De kievit vindt een beschermer in de nederlandsche wet. Volgens de wet van 6 maart 1855 was het verboden kieviten met netten te vangen, en nu mag men na 5 mei geen eieren meer verkoopen of vervoeren. De wet van 13 juni 1857 verbiedt het schieten of vangen van kieviten geheel. Daar het dier vele kleine diertjes, die voor den landbouw schadelijk zijn, vernielt, is een dergelijke bepaling zeer verstandig.

In Nederland brengen de kievitseieren, duizende guldens op. In onze streken, waar zich de vogel niettemin ook ophoudt, ofschoon in minder getal dan in het noorden, wordt er, voor zoover wij weten, geen handel in eieren gedreven, en worden deze ook weinig ter tafel gebracht. In Holland is het kievitseï een fijn, een keurig, een sterk gezocht nagerecht. Ons artikel zal misschien de aandacht van eenige Kempenlanders opwekken en hen aandrijven om in de maanden maart en april de gevonden kievitseieren hier ter markt te brengen.

CHINA. - Wij hebben de vrienden van China het verschijnen aan te kondigen van een merkwaardig boekje, geschreven door Dr. Fauvel en tot titel dragende: *The province of Shantung, its geography, natural history*, enz. Het boekje verscheen te Hong-Kong zelve, doch zal te Londen wel verkrijgbaar zijn. Voor allen die over de provincie Shantung een juist begrip willen opdoen, is dit werkske zeer belangrijk. De groote provincie Shantung, ten noorden door den golf van Petsjeli en de provincie van denzelfden naam begrensd, bevat niet minder dan 38 millioen bewoners, eene bevolking, grooter dan die van geheel Frankrijk. Haar hoofdstad Tsji-nam aan den Ho-ang-ho telt 200.000 inwoners. Door vele rivieren besproeid, ook door den Ho-ang-ho, het ongeluk van China geheeten om zijne kwaadaardige overstromingen, dankt het aan den anderen kant, juist aan die rivieren, zijne vruchtbaarheid en rijkdom aan visch. Onder andere merkwaardigheden van deze provincie noemt de schrijver een soort van polyp, die het water waarin hij geplaatst wordt, zuur maakt. Twee dezer

polypen werden naar Parijs gezonden aan de *Société d'acclimatation*, en beide veranderden het water als 't ware in azijn.

NOORDPOOL-EXPEDITIE. - Deze noordpoolexpeditie is pas voltrokken of teruggekeerd, of de andere wordt alweêr gereed gemaakt. Men zal en wil, gelijk eens Barends en Heemskerk, 'door 't ijzig noord, naar 't brandend zuiden heen;' men wil, men zal, langs den noordpool, eenen open waterweg opsporen. In een voorgaanden jaargang gaven wij verslag over den tocht, door Oostenrijkers ondernomen, die zelf nieuwe eilanden, op de kaart niet aangeteekend, opspoorden; in dezen jaargang gewaagden wij van de engelsche expeditie, die nu op weg is, en nu kondigt men in de dagbladen eene duitsche expeditie aan, welke waarschijnlijk in het voorjaar van 1877 reisvaardig zal kunnen zijn. De expeditie zal bestaan uit 2 schepen, geheel voor de vaart in de Poolzeeën ingericht. De weg dien men kiest zal weder zijn tusschen de oostkust van Groenland en de westkust van Spitsbergen. Op die kusten en op Jan Mayen zullen stations in gereedheid gebracht en zal voorraad neêrgelegd worden van allerlei aard. Een groot aantal wetenschappelijke waarnemers zullen aan den tocht deelnemen. In onze dagen wordt een dergelijke tocht schier eene plezierreis. Immers de ondervinding en de wetenschap hebben reeds

zóoveel geleerd, dat men op honderde voorvallen en hinderpalen kan voorbereid zijn; doch zoo waren Barends en Heemkerk niet voorbereid, toen zij, eeuwen geleden, langs Nova-Zembla naar de Indiën wilden. Ook blijft die tocht een der stoutsten, welke in de annalen der zeevaart werd opgeteekend.

THOMAS MUNZIGER. - De beroemde reiziger Munzinger is, gelijk reeds door alle dagbladen vermeld werd, dood - vermoord, zooals het lot der meeste reizigers in Afrika is. Laat ons hier eenige bijzonderheden over dien man, die veel diensten, vooral aan den onderkoning van Egypte bewees, meêdeelen.

Thomas Munzinger werd in 1832 in het kanton Solothurn in Zwitserland geboren. Zijn vader, Joseph Munzinger, zond hem naar Solothurn en later in 1849 naar Munchen, om zich op de studie der oostersche talen toe te leggen. Om zijne taalstudies te voleinden, begaf Munzinger zich in 1852 naar Caïro en in 1853 naar Alexandrië, waar hij deelgenoot werd in een handelszaak. Van daar ondernam hij verschillende reizen in Abissynië, Nubië en 't land der Bogos, ten noord-oosten van Abissynië gelegen. In 1860 keerde hij naar Europa terug en woonde twee jaar te Olten, doch ging toen weêr naar Afrika, waar hij bezittingen had verkregen en waar hij in 1864 trouwde.

In 1865 werd hij engelsch consul te Massona en bewees den Engelschen in die hoedanigheid, onschatbare diensten in den oorlog van 1867 met Theodorus, vorst van Abissynië. Als lid der duitsche expeditie, onder von Heuglin, uitgezonden om dr. Vogel op te zoeken, had hij met dat land kennis gemaakt en kon als gids optreden.

Tot het gelukken van den engelschen veldtocht werkte hij krachtig meê. In 1868 werd Munzinger ook als fransch consul te Massona aangesteld, en met den rang van bey tot gouverneur der stad benoemd.

In 1872 bereisde Munzinger opnieuw Abissynië en de kusten van Zuid-Arabië. Nog in datzelfde jaar benoemde de onderkoning hem tot hoofd van het expeditie-korps, 'twelk Abissynië binnentrok, en gaf hem den rang van pacha met al de eerbewijzen en het groote inkomen, aan dien rang verbonden. Het bestuur van Munzinger was voor zijn gouvernement zeer voordeelig. Hij begiftigde Massona met eene voortreffelijke waterleiding, en verbond de stad door een telegraaf met Kassala en Soeakin. Op elke wijze begunstigde en bevorderde hij den landbouw en den handel in die streken, welke onder zijn rechtsgebied behoorden, vooral door de bescherming welke hij den reizigers verleende en de wijze waarop hij 't vervoer gemakkelijk maakte.

Ook dacht hij er aan in 't land der Bogos gemengde scholen voor de kinderen van Joden, Kristenen en Mahomedanen op te richten. Op die scholen moest onder ander het arabisch geleerd worden; ook moesten zij eenig begrip krijgen van de duitsche taal.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

XII.

Het wederzien.

De lezer zal zich herinneren dat mevrouw de Gattarina, op het oogenblik dat de spaansche soldaten het huis van den heer Sedgraves binnendrongen, achter eene toevallende deur verdween, en er van haar geen spraak meer was.

Het toeval had haar echter gediend, want zij bevond zich op eenen keldertrap, dien zij, hoe donker het daar dan ook wezen mocht, afdaalde, voorwaarts gedreven door het gedruisch, dat boven haar hoofd immer dreigender scheen te worden.

Eindelijk bevond de gravin zich onder de gewelven des kelders van het huis. Geen lichtstraal drong tot op die diepte door; eene kille, ijzige atmosfeer heerschte aldaar; de muren, welke door hare teëre handen betast werden, waren ziltig en de vloer klonk hol en grafachtig.

Bevend, in haar prachtgewaad, stond zij daar, zonder een halven voet van haar af te kunnen zien. Hulp roepen durfde de jonge vrouw niet, uit vrees van zich te verraden, en echter had zij hare stem willen verheffen, om te weten of daar, op die plaats, nog andere menschelijke wezens eene schuilplaats gezocht hadden.

Mevrouw de Gattarina luisterde met ingehouden adem; eenig geritsel deed zich naast haar op. 'Is daar iemand?' waagde de gravin te zeggen; doch niets antwoordde op den toon der stem, dan een dof en akelig gemompel. Zoo akelig was het voor haar in die duisternis, dat zij het besluit nam andermaal den trap te bereiken en weêr naar boven te klimmen.

Zij zocht met de handen, zij schoof met de voeten vooruit, om zich omtrent het terrein beneden haar, te vergewissen; maar nergens ontmoette zij nog eenige opening; overal muren, hoge muren, nergens een trap. Haar voet stiet tegen een voorwerp, dat eenigszins krassend verschoof: een wonderlijk en zich verwijderend dof getrommel, doormengd van piepende stemmen, liet zich hooren, en alles werd weldra weêr stil. Was het een vluchtend heir ratten of nachtgevogelt?

Een stroom van bange gedachten woelden mevrouw de Gattarina door het hoofd. Zou dit onderaardsch verblijf haar graf zijn? Zou men haar boven in de eetkamer vergeten en niet wetende waar zij zich bevond, haar elders zoeken, denkende dat zij het huis van den heer Sedgraves verlaten had? Zou men zelfs wel eens aan haar denken? Sterven, in dat donker, akelig hol, sterven van honger, misschien aangerand en verscheurd worden door de hongerige ratten; - inderdaad, mevrouw de Gattarina wilde liever in de opene lucht en door het wapen der aanvallers sterven!

Met eene zekere drift hervatte zij hare onderzoekingsreis; zij kermde, zij riep, zij huilde - en akelig kermde, riep en huilde de donkere kelder haar achterna. 't Was al te vergeefs! 't Was alsof de opening, langs welke zij binnenkwam, door eene tooverhand toegemetseld, effen gemaakt en onvindbaar gemaakt was.

Een oogenblik had Margaretha een straaltje hoop in haar onrustig gemoed voelen dalen; zij meende voetstappen te hooren: 't waren ongetwijfeld de heer Sedgraves en zijne dochter, die evenals de gravin de vlucht en de wijk namen naar deze onderaardsche plaatsen, welke gewis voor iets anders bestemd waren dan om tot paleis aan de ratten te dienen. Deze hoop echter verdween weldra en de akelige nacht bleef voortduren.

Geen uur hoort de ongelukkige slaan; geen voetstap galmt haar tegen; zij weet eindelijk niet meer of het boven nog dag, of het reeds nacht is. De uren kruipen langzaam om. Een uur is eene eeuwigheid. Zij klemt de met juweelen omzette vingeren in elkander en bidt wanhopig - bidt om vergiffenis, bidt om redding, en de onmiddellijke dood wilde zij gaarne als zóódanig beschouwen.

Hare bede werd nog niet verhoord; Margaretha weende bloedige tranen van angst en wanhoop. Na een oogenblik hervatte mevrouw hare pogingen tot redding: zij sloeg met hare kleine vuisten op den muur, zij jammerde, hilde - en als zij zweeg, was ook alles weêr als het ware spottend stil, doodstil.

Hoe lang duurde die toestand? Mevrouw de Gattarina wist het niet. Eindelijk deed zich een verschrikkelijke slag hooren; het huis dreunde, waggelde, stortte in, de scheurende slag scheen tot in de diepste fondementen neêr-, en tegelijkertijd tot verre boven den grond, door alle muren heen, opwaarts te schieten.

Met een ijselijken schreeuw zakte de gravin op den klammigen vloer neêr en verkeerde van dat oogenblik in bewusteloozen toestand.

Een zware wolk van stof en rook vervulde de keldering. Nadat de rollende steenen eene vaste plaats genomen hadden, werd alles rond de bewustelooze weêr grafachtig stil. Van tijd tot tijd bonsde nog een steen naar beneden en allengs klaarde de dikke stofwolk op.

Lang, zeer lang bleef alles in denzelfden toestand. Had mevrouw de Gattarinaeindelijk een graf gevonden? Was zij onder een der neêrbonzende steenen verpletterd? Neen; de nacht was reeds lang gevallen toen zij eindelijk ontwaakte en allengs en met moeite zich halvelings overeind richtte.

Weldra bemerkte zij dat elke beweging, welke zij deed, met levensgevaar gepaard was; immers, bij elke beweging rolden opnieuw de steenen naar beneden en kneusden hare ledematen. Gansch haar lichaam was daarenboven vol pijn, als werd zij op de pijnbank uitgestrekt.

Toen Margaretha de oogen opsloeg, bemerkte zij boven haar hoofd licht, doch het was een hevig gloeiend licht: het was alsof boven haar een onmetelijk vuur brandde; zij begreep niets van hetgeen haar omringde; maar zij gevoelde wel dat zij zich in een gansch uitzonderlijken toestand moest bevinden en in een dreigend levensgevaar verkeerde.

Eene koude doodsrolling liep door hare ledematen; aan haar hoofd voelde zij iets klammigs en toen zij er de hand aan bracht, ontwaarde zij dat zij bloedde. Allengs werd haar oor door een dof gerommel getroffen; zij hoorde van tijd tot tijd, en tusschen een eentonig gebrul door, een knallend schot, eene menschelijke stem.

Boven haar werd dus gevochten. 'Ja, maar liever in het gevaar dáár boven, dan in het gevaar hier beneden!' Zoo dacht ze, en het denkbeeld alleen dat zij niet meer levend begraven was, gaf haar kracht om zich behoedzaam op te richten.

Twintig voet boven haar zag de gravin inderdaad de vrije lucht, doch deze was door den brand gloeiend rood gekleurd. Zij stond eindelijk recht, doch ijselijk! er hingen boven haar brokken steenen, die zich bij de minste beweging zouden losmaken, zouden neêrstorten en haar letterlijk verpletteren, en toch wilde, toch moest zij naar boven....

Bij den eersten voetstap dien zij waagde, dommelde reeds het akelige gerucht der vallende steenen door den hollen kelder, en bonsten drie of vier brokken van het gescheurde gewelf naast haar neêr. De gravin stond stil, vouwde de handen en bad - bad innig en als door het gebed gesterkt, hervatte zij de poging.

Stil! hoorde zij daar boven geen voetstap? Hoorde zij niet eene stem die riep? Met ingehouden adem luisterde zij en ja, ja, daar riep eene stem: 'Gertruda!' en met eene kracht die iets wanhopigs had, gilte de ongelukkige: 'hulp, hulp!' De kreet in den kelder was boven gehoord; doch Jehan, dien wij straks de puinen zagen opklimmen, wist niet van waar die stem hem antwoordde.

Met een kloppend hart snelde de jonge ridder over de puinen voort, en bereikte weldra den gapenden afgrond. Ja, het was uit die diepte dat de stem opsteeg.

‘Gertruda, Gertruda!’ riep hij andermaal; een verward, bang gillend geluid beantwoordde zijn geroep, als om den jongeling te verwittigen, dat zijne beweging boven het meisje, haar onder de vallende steenen verpletterde. Jehan begreep die waarschuwing echter niet onmiddellijk.

Ridder van Varick had geene tegenwoordigheid van geest genoeg, om te beslissen wat er te doen viel; hij deed dan ook wat het natuurlijkste was, doch daarom juist niet het geschiktste: hij zette den voet op het schuinsch in de diepte afloopend puin, en vergrootte door het afzakken der steenen, het gevaar voor die welke zich beneden bevond.

‘Achteruit, achteruit!’ riep de jongeling; ‘ga dieper den kelder in, totdat ik de opening verbreed heb!’ en bij die woorden begon hij voorzichtig de hangende steenen, rondom zich, weg te nemen en slingerde ze naar buiten. Dat was eene groote inspanning, doch het was een voortreffelijk werk; het verminderde langs boven aanzienlijk het gevaar, en weldra mocht Jehan met eenig vertrouwen zeggen:

‘Kom nu voorzichtig vooruit.’

De jongeling deed nog eenige stappen naar beneden, de rechterhand in het duister vooruit

gestoken. Eensklaps voelt hij eene hand uitde diepte opkomen; hij grijpt ze vast en omklemt ze om haar niet meer los te laten, terwijl de hand beneden, als bestond zij uit vijf ijzeren krammen, zich ook aan de zijne vasthechtte.

Allengs ontwikkelde zich eene gehavende vrouwengestalte, en wier kleeding in de heldere klaarte, die de brand afwierp, niet te ontcijferen was. Nog een oogenblik, en de gravin was gered en viel haren redder weenend en snikkend om den hals. Van Varick echter riep op hartverscheurenden toon:

‘Gij zijt Gertruda niet! Waar is Gertruda?’

‘Ik weet het niet, Jehan; ik weet het niet!’

‘Gattarina, zeg mij,’ en hij schudde wanhopig de ongelukkige vrouw, ‘zeg mij, waar is Gertruda? Is zij daar beneden?’

‘Neen, neen, ik zweer het u; in dat verschrikkelijk graf was niemand, niemand dan ik alleen.’

‘Hebt gij haar dan niet gezien?’

‘Ja, lang geleden - ik weet niet hoe lang; aan den maaltijd; ik ben gevlucht; zij was nog daar, met haar vader, met Hugo.....’

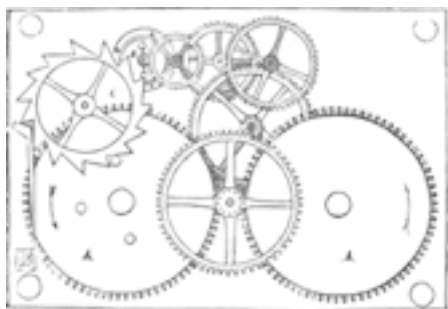

FIG. 1. HET UURWERK VAN BINNEN.

‘Haar vader en Hugo von Eberstein zijn vermoord; doch van haar is geen spoor te vinden. Rampzalige!’

‘Ik weet niets! Van waar die akelige klaarte, Jehan?’

‘De stad staat op twintig plaatsen in brand; de Staatschen zijn verslagen; mijn vader is dood; de helft van den adel, duizende burgers, de trouw gebleven Duitschers zijn vermoord; de huurtroepen: Spanjaards, Duitschers, engelsche pensionnarissen, gielers en schuimers van alle kanten gekomen, plunderen onze huizen, onze stapelplaatsen, onze liefdadige gestichten; rantsoeneeren de rijken en de armen, geestelijken en burgers; schoffieren de vrouwen.....’

‘Uw vader is dood, zegt ge?’

‘Gesneuveld!’ en de jongeling sloeg de handen voor de oogen.

‘Waar is de Champaigney?’

‘Men zegt dat hij gered is op de schepen van den prins van Oranje.’

‘En graaf von Eberstein?’

‘Dood, allen dood. God, mijn God, 't zou mij nog wel zijn, indien ik slechts wist waar zij, waar Gertruda was!’

Mevrouw de Gattarina was op eenen steenhoop neêrgezakt, bedekte het aangezicht met de twee handen en weende bloedige tranen. Zij begreep nu hoe lief hij haar had, en ook van dit oogenblik daalde de wroeging in haar hart, omdat zij eene zoo diepe, zoo innige liefde aan een staatkundig belang had helpen opofferen. Zij gevoelde 't, wreed werd zij gestraft. De gravin richtte zich op en zegde met diep bewogen stem:

‘Jehan, indien ik u leed deed, vraag ik u vergiffenis; laat ons nu op dit alles niet neêrkomen. Het oogenblik is daartoe niet gunstig. Red u zelven, red mij!’

‘Wat mij betreft, de dood zal mij lief zijn; wat u aangaat, mevrouw, ik weet in gansch die ontroerde stad geen enkel hoekske te wijzen dat veilig voor u is.’

‘De dood zou u lief zijn, zegt ge, Jehan, en uwe moeder?’

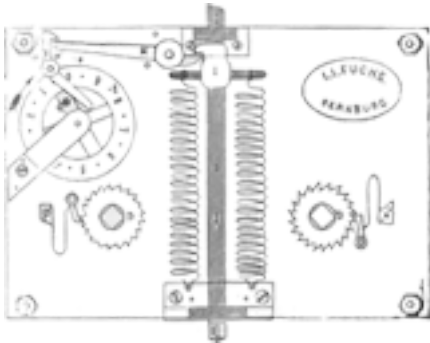

FIG. 2. HET UURWERK VAN BUITEN.

‘Gij hebt gelijk. Zij heeft reeds haar echtgenoot verloren, het zou een dubbele slag voor haar zijn, ons huis gahsch ledig te vinden.’

‘En hebt ge daarenboven de verzekering dat Gertruda dood is? Immers, zooals wij tot nu toe aan den dood ontkomen zijn, kan zij aan dezen ontsnappen.’

‘Dat is waar.’

‘En graaf Hugo is dood, zooals gij zegt; zij is dan van alle verbintenis met hem ontslagen; zij kan nu de uwe worden.....’

‘Ja, ja! Ik wil mijn leven sparen voor haar.’

‘Voor haar, die voortaan eene weeze is en op niemand meer steunen kan dan op u.’

‘Gij hebt nogmaals gelijk. Laat ons aan onze veiligheid denken: doch waar, waar zullen wij die veiligheid vinden?’

‘Indien wij een klooster konden bereiken?’

‘Och, de kloosters worden door de wraakgierige benden zoomin geëerbiedigd als de wereldsche gebouwen; de weg door de stad is op alle punten onveilig. Hier zelfs.....’

‘Hier in het huis van den heer Sedgraves?’

‘Ja, ik geloof dat ge hier nog het veiligste zult zijn; het huis is reeds leêg geplunderd; een deel van het gebouw is ingestort, hoe, ik weet het niet; de ruiten zijn stuk geslagen, de deuren hangen uit hare hengsels, gansch het gebouw schijnt aan den hebzuchtige te zeggen: ‘Ga voorbij! ik, heb reeds bezoekers gehad.’

De gravin aarzelde.

‘Toch niet in den kelder terug?’ mompelde zij angstig.

‘Gij zoudt er veiliger zijn dan elders; dan, 't is daar binnen zoo akelig, mevrouw: daar liggen de lijken van bekenden en onbekenden u zoo vreeselijk aan te kijken.’

Eene rilling liep de gravin over de ledematen.

‘Neen,’ gilte zij, ‘niet bij de lijken!’

‘Ga dan naar beneden, doch ga behoedzaam; ik hoû hier achter de puinen de wacht. Immers, hier zal Gertruda terugkomen, hier - dezen nacht, morgen misschien; hier, om haar vader op te zoeken.’

De gravin de Gattarina was op het punt, andermaal behoedzaam in den kelder af te dalen; want in de verte deed zich eene nieuwe en sterkere klaarte op; de brand ontmoette een huis, dat tot dan toe gespaard bleef; geweerschoten knalden, gillende

en hartverscheurende en ook woeste smartkreten stegen op. Het was alsof men iemand, diep in de straat, vervolgde.

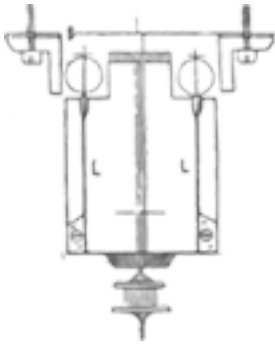

FIG 3. REGULATEUR VAN HET UURWERK.

Het gerucht naderde. Plotseling verscheen in de roodachtige klaarte, die gansch de straat overgoot, een spookachtig wezen, dat met eene verwonderlijke snelheid liep. Het was in een wit laken gewikkeld, waarvan de punten, evenals de lange haren, door de beweging achteruit vlotten, alsof het vleugels waren geweest. De vluchtende was hare vervolgers een groot eind vooruit.

Met een sprong bereikte zij de puinen, en voor dat Jehan nog een woord had kunnen spreken, hing de gestalte aan zijn hals en riep gillend en hartverscheurend:

‘Jehan, Jehan! red mij, red mij!’

‘Gertruda!’ was de dubbele uitroep, in antwoord op dien kreet, en Jehan klemde de weêrgekeerde aan zijn hart en alle leed; alle ongelijk, alle miskenning was op dat oogenblik vergeten.

‘Red mij, red mij!’ herhaalde zij. ‘Del Torro is daar! Hij heeft mij tot bloedens toe doen geeselen! God, mijn God, red mij!’

‘Del Torro!’ riep brullend de jongeling en hield het meisje beschermend in zijne armen. ‘Vrees niets, Gertruda, goede Gertruda!’

Toen de jongeling het akelig verwrongen en bleeke gelaat van het ongelukkige meisje, hare zonderlinge kleeding en hare bebloede armen en handen zag, vloog er een ijselijk denkbeeld door zijn geest, dat dan ook maar al te snel bewaarheid werd. Eensklaps ontsnapte een scherpe kreet aan de ongelukkige en zij stiet den jongen ridder van zich af.

‘Weg, ellendige! weg, laffe schurk!’ riep zij uit.

Mevrouw de Gattarina was toegeschoten, en de armen uitstreckende om Gertruda te omhelsen, riep zij deze bij haren naam.

‘Erbarming, dat is een van de booze geeselaarsters!’ kreet de waanzinnige, want waanzinnig was zij. ‘Weg, weg!’

‘Gertruda!’ hervatte de jongeling, ‘ik ben Jehan, Jehan van Varick, de vriend uwer jeugd.’

‘Jehan?’ mompelde het meisje; ‘Jehan?’ en zij keerde schoorvoetend tot hem terug, liet haar hoofd tegen zijn schouder rusten, en snikte: ‘Jehan, u heb ik altijd lief gehad..... Wat is het koud weêr! Wat lijd ik pijn..... Zijt gij dan de dood - dewijl gij zoo koud zijt? Zijt gij dan de beul - daar gij zooveel pijn doet?’

‘Arme Gertruda! In wat staat heeft men u gebracht!’

‘Kom,’ zegde de gravin, ‘breng haar spoedig beneden en laat ons in het huis naar eenig kleedsel, naar eenig bed of deken zoeken.’

‘Ja, Gertruda, kom!’ zegde Jehan.

‘t Is vandaag mijn bruiloftsdag,’ morde de zinnelooze; ‘maar ik heb mijne bruidskroon verloren en men heeft in mijn lichaam een verteerend vuur ontstoken. 't Brandt daar binnen. Och, waarom geeselt ge mij? Wat heb ik u misdaan? Weg, weg!’ en met een wilden sprong ontsnapte zij andermaal den jongeling, en zette zich op eenige stappen van hem op de puinen neêr.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 20]

BEZOEK BIJ DE WEDUWE.

Bezoek bij de weduwe.

Baugniet's schilderij is inderdaad eene schoone bladzij. De kunstenaar brengt ons in het huis of liever in de woonkamer eener jonge weduwe. 't Is wel eene kamer, zooals wij allen er meer dan eene gezien hebben, en de schilder moet ze naar de natuur gekopieerd hebben. Rechts, bij het binnentreden, staat de lange klokkekas; aan den muur hangt een spiegeltje of een grof gekleurd heiligenbeeldje; op de schouwplaat merkt men een kruisbeeld, een O.L.V beeldjen op.

't Is een armzalige woning, doch het gaf weinig; zij, de arme weduwe en hare drie kinderen leefden toch gelukkig zoolang de man, de vader der kinderen, leefde. Daar wekte hem 's morgens het haangekraai, en lang vóór dat de rijke wakker werd, was hij, de ieverige man, reeds aan den arbeid. Vroeg sloot hij des avonds zijne deur en, gelukkig in zijn nederig bestaan, met vrouw en kinderen, sliep hij 's avonds na God voor het dagelijksche brood bedankt te hebben.

Een wreede ziekte sleepte hem nu kort geleden weg en liet haar, met de kleinen alleen achter. Eene kloeke vrouw is zij wel, maar hem kon zij niet missen, zoomin zijne liefde als zijn werk. Hare kinderen begrijpen nog niet wat zij verloren hebben; nieuwsgierig staren zij de twee jonge dames aan, die een bezoek aan de arme weduwe brengen.

Wat verschil in kleeding tusschen deze laatste en de bezoeksters! Laat ons hopen dat zij zich niet zullen bepalen bij eenige troostwoorden, maar dat zij de wet des Evangelies zullen gedachtig zijn en meêdeelen van haren rijkdom, ten einde alzoo ten minste de wonde, der arme geslagen, eenigermate te zalven.

In geheel dat tafereel, in de jonge bezoeksters, in de moeder, doch vooral in de kinderen is waarheid, natuur te vinden, evenals in het woonvertrek en de zich daarin bevindende bijhoorigheden. Die vrouw lijdt, hare woorden treffen, men ziet het blijkbaar, de jonge bezoeksters, en de kinderen? De kinderen bewonderen de schoone kleêren en denken zelfs niet meer aan het ongeluk dat hen rampzalig maakte.

De wapensmid.

De wapensmid, zoo is de titel van deze schilderij, werd geschilderd door J.B. Madou in 1860. Madou is het erkende hoofd der hedendaagsche genreschilders, en heeft die eerste plaats, onder alle opzichten, ook ruimschoots verdiend. Wie toch evenaart hem in type, in uitdrukking en rijkdom van kleur! Niet alleen geniet Madou eene schitterende faam in België en Nederland, maar ook in Duitschland, Frankrijk, Engeland en andere landen. In een welingericht kabinet van schilderijen, kan de naam van Madou niet gemist worden. Zijne stukken, zelfs nu reeds in zijn leven, worden tegen hooge prijzen afgezet. Dat Madou veel navolgers gevonden heeft, laat zich begrijpen; doch zijn er verdienstelijke schilders onder hen, dan toch staat geen enkele op dezelfde lijn als de meester. 't Is omdat Madou een eigen genre creëerde, en in dat geval is de nabootsing moeilijk, zoo niet onmogelijk. Men weet overigens wat wij van navolgers denken.

Aan de piano.

Kilburne's schilderij, onder dien naam, was onlangs in het Instituut van 'water-colour-painters' ten toon gesteld. 't Is een eenvoudig, doch zeer waar tafereeltje, een onderwerp dat zich schier dagelijks in een huisgezin opdoet en misschien daarom door velen niet meer gezien wordt. Die jonge, elegante moeder aan de piano, dat aandachtige kind, schier aan den arm der moeder gehangen, hetgeen de speelster erg hinderen moet, gansch de omgeving doen ons dat tafereeltje beminnen, en het bekomt meer en meer leven naar gelang men het ziet en ontleeft.

In de wildernis.

(Uit het dagboek van een planter.)

Het is natuurlijk, dat in een land gelijk Assam, hetwelk in zijne ontoegankelijke bosschen en prairieën de verscheurende dieren van allen aard de beste schuilplaats aanbiedt, de inwoners aan de grootste gevaren blootgesteld zijn, zoodra zij zich buiten het bereik hunner hoeven of in de nabijheid der djungles wagen.

Daar de mensch zich evenwel mettertijd aan alles gewoon maakt, wordt de gedachte aan gevaar ook allengs zwakker.

Zoo had zich bij voorbeeld in een bosch, ongeveer twintig passen van mijn huis, eene beerenfamilie gevestigd, welker gemoedelijk brommen ik des nachts in mijne slaapkamer duidelijk kon hooren.

Bijna elken morgen trof ik nu de beerin met hare jongen op het smalle pad, dat naar de plantage liep. Zij bracht hare kleine familie op den drogen weg, opdat zij zich in de warme zonnestralen zouden kunnen koesteren.

Zag zij mij aankomen, dan verdween zij met hare kinderen achter de theestruiken, ofwel ik week van den weg af, en zoo gingen wij elkander langen tijd op de vriendschappelijkste wijze voorbij, tot de harige familie haar kwartier elders ging opslaan.

Op zekeren namiddag reed ik den plantageweg langs, toen het luid snuiven van een dier, dat zich door het kreupelhout van het aan mijn rechterhand liggende bosch een doortocht baande, in mijn oor klonk en mijn paard schuw maakte.

Ik trok den teugel strak aan en zag een wilden olifant zich met moeite door den jungle werken. Zijn reusachtig lichaam was met een korst van gedroogd slijk overdekt, hetwelk daaraan een grauwe kleur gaf. Zonder de minste notitie van mij en de ijlings toegesnelde arbeiders te nemen, die op eerbiedigen afstand den ‘dschongli hathi’ (wilden olifant) vreesachtig aangaapten, stapte hij behoedzaam tusschen de rijen der theestruiken dwars door de plantage heen en verdween weldra in de tschakra.

Eenige dagen daarna kwamen de buffeljongens reeds des voormiddags naar huis en boodschapten mij, dat een troep wilde buffels hen uit de weide, waar zij de kudden lieten grazen, verdreven hadden. Ik nam mijn geweer, ging, om mij van de waarheid hunner bewering te overtuigen, met hen meê en vond aan de oostelijke grenzen der plantage eene kudde van ongeveer twintig wilde buffels, die met donderend gedruisch over den harden grond voortgaloppeerden.

Een schot, dat ik hen onvoorzichtig genoeg nazond, bracht ze plotseling tot staan. Een der krachtigsten keerde zich om en zocht met van woede vonkelende oogen, den kop met de reusachtige horens herhaaldelijk naar den grond buigende en met de voorpooten woedend op de aarde krabbende, naar den aanvaller.

Ik verborg mij ijlings achter eenen heuvel, en daar de buffel niemand gewaar werd, volgde hij zijne lompe medegezellen, die nu in zwaren draf hun weg vervolgden, zoodat de steenharde grond onder hunne hoeven dreunde.

Een andermaal stond ik van mijn schrijftafel op, om in de veranda een luchtje te gaan scheppen en zag bij den ingang een der vergiftigste slangen op den grond dicht ineengerold liggen.

Toen ik naar den stok greep, om haar te dooden, poogde zij voort te kruipen, waarbij ik bespeurde, dat zij den staart kwijt was. Ik sloeg de cobra dood en zocht haren staart op. Deze lag onder den bamboesstoel, waarvan ik zoo even was opgestaan.

De slang was in het onderste vlechtwerk verscholen geweest en toen ik den stoel verschoven had om er in te gaan zitten, was zij op den grond geschoven, haar staart echter onder den rand van den zetel beklemd geraakt, zoodat hij door mijn gewicht zoowel als door hare pogingen om zich los te wringen, van haar lichaam afgescheurd werd.

De grasdaken onzer huizen wemelden, behalve van ander ongedierte, van duizendpooten, die niet zelden op stoelen en tafels vielen, maar gewoonlijk eer men ze dooden kon, in een of andere scheur verdwenen waren.

De schorpioenen kropen in de hoeken, kisten en, gelijk een mijner bekenden tot zijne onaangename verrassing op zekeren avond gewaar werd, tot zelfs in de beddekens.

Kortom, wij leefden in eene omgeving, waarin men aanhoudend, op zijne hoede moest wezen; maar de gedurige nabijheid van het gevaar verstompt het gevoel daarvan mettertijd zoodanig, dat men er niet meer aan denkt.

Ondanks de tiegers, beeren, wilde olifanten en buffels reed ik rustig voort tot aan de uiterste grenzen van mijne plantage en dikwijls nog verder.

Ofschoon ik wist dat mijn dak van slangen en ander vergiftig gedierte krioelde, die elk oogenblik op mijn bed of de tafel konden vallen, sliep en at ik even onbekommerd, als had ik in mijn vaderland een sterke zoldering boven mijn hoofd gehad.

Deze zorgeloosheid is bij de inlanders, die veel minder waarde aan het leven hechten en bij de geringste aanleiding bereid zijn zich te verhangen, te verdrinken of te vergiftigen, nog veel sterker. Zij verrichten over dag onbekommerd hun werk op het veld en in het bosch. Keert een hunner des avonds niet terug, dan heet het: ‘baghe khale’ (de tieger heeft hem verslonden). Nasporingen houdt men in de meeste gevallen voor overbodig.

In den laatsten tijd nu waren er veel schapen en drie menschen kort na elkander weggesleept geworden. Dit had toch in onze naaste omgeving eenigermate bekommering verwekt, en toen in dezelfde week waarin ik een kalf had verloren, de heer Sims, een planter aan gene zijde van de Kamarbandali, een zijner paardenknechts vermiste, die des morgens uitgegaan was om voeder te snijden, en men na lang zoeken nog slechts bloedige stukken van zijne kleederen in de jungle vond, hield men het eindelijk geraden krachtige maatregelen te nemen, om zich ten minste voor eenigen tijd van de tiegers, die zich in onze nabijheid ophielden, te bevrijden. Jachtpartijen werden gehouden en in eene week vier tiegers gedood. Sims en Liston openden den veldtocht. Zij lieten een chikari (*spoorzoeker*) komen, en droegen hem op den schuilhoek van een tieger op te sporen.

Na verloop van eenige dagen boodschapte deze, dat een groot man-eter (tiegers die inzonderheid menschen aanvallen) zich in een habi (met riet begroeide plaats) aan deze zijde van de Kankadanga, een uur van Lambating, ophield.

Liston liet Allison en mij verzoeken terstond naar de factorij te komen, waar Sims en Mr. Bard, zijn opzichter, zich op een jachtolifant bij ons aansloten. Liston en Allison bestegen Moti en ik en Perton een derden op de jacht afgerichten olifant, die voor deze gelegenheid van een naburigen dorpeling gehuurd was.

Met zonsopgang braken wij op, ieder met een tweeloops-buks gewapend. De drie cornacs (olifantsleiders) droegen ieder nog een geweer over den schouder.

In de nabijheid van de habi lag de chicari op de loer en fluisterde ons toe, dat de tieger haar nog niet verlaten had; hij had het terrein er omheen onderzocht, doch geen frissche, naar buiten voerende sporen gevonden.

Sims liet op die plaats stilhouden, terwijl wij voorzichtig verder reden en ons zoodanig plaatsten, dat de drie olifanten een driehoek rondom het riet vormden.

Op een gegeven teeken reden wij nu met de buksen schietvaardig in de hand het riet in. Nauwelijks hadden de voorste riethalmen onder de pooten van onze olifanten gekraakt, of een dergelijk kraken deed zich in het midden van de habi hooren, en de toppen van het riet begonnen op eene plaats te wiegelen.

Met het oog strak op dit punt gevestigd, gingen wij nog eenige stappen verder en zagen den tieger op eene open, met gebroken riet bedekte plaats staan met den kop naar Sims gekeerd.

De tieger had hem het eerst in het oog gekregen en stond nu, met den staart kwispelend en hem de volle borst biedend, onversaagd voor Sims, wiens kogel in 't volgende oogenblik vlak achter het ondier in den grond sloeg.

Liston en Perton, die de voorste plaatsen op onze olifanten innamen, vuurden, maar reeds was de tieger met een geweldigen sprong op Sims' olifant toegesprongen; deze slaakt met op-

geheven snuit een merg en been doordringenden kreet en keert om - wij vuren - een tweede sprong - en de scherpe achterpooten van den tieger klampen zich vast in de dikke huid van den olifant, terwijl de klauwen zijner voorpooten diep in de schouders dringen van den opzichter, die achter Sims zat, en de geopende muil zijn hals nadert.

Daar kraakt een dubbel schot.

Sims had den cornac het reservegeweer ontruikt, de loopen in den geopenen muil van den tieger gestoken en beiden afgevuurd. Van twee kogels doorboord, de tanden op de blanke loopen knersende, zinkt het dier naar beneden en trekt Bard met zich op den grond.

De cornac slaat den sidderenden olifant den ijzeren drijfhaak in den kop en brengt hem tot staan, wij zijn reeds op de plaats, Sims heeft met een derden kogel den doodelijk getroffen tieger den kop verbrijzeld en wij heffen Bard op.

Kleëren en vleesch hangen in brokken langs zijn rug af; hij schijnt echter niet zeer kleinzeurig te wezen, neemt een duchtigen teug cognac uit de veldflesch en zet zich op een onzer olifanten. Perton vergezelt hem naar Lambating, waar de dokter het overige doet.

‘Wel, Sims, dat was een meesterstuk!’ zeide Liston; ‘ik geloof niet, dat ik zooveel tegenwoordigheid van geest zou gehad hebben, om dat ondier de buks in den muil te stooten.’

‘De gedachte kwam bij mij op als eene ingeving,’ antwoordde deze, ‘toen ik den heeten asem van den tieger in mijn gezicht voelde en zag, hoe hij Bards keel bedreigde. Deze verwenschte olifant is de schuld van de geheele geschiedenis.....’

‘Aha! daarom was het eerste schot mis!’ riepen wij.

‘Natuurlijk, ik had den tieger zoo juist in het vizier genomen, dat de kogel hem vlak door de borst moest gaan, daar struikelde de olifant over een wortel, ik miste en de tieger zat ons op het lijf.’

‘Jongens, weet gij wat,’ sprak Allison, ‘wij zijn nu toch op weg, ik stel voor om verder te rijden naar de Sunga-pothar, daar vindt men steeds overvloed van buffels en wilde zwijnen; misschien verschaffen wij ons nog een vetten buffelstaart voor eene lekkere soep voor dezen avond.’

Het door Allison bedoelde moeras lag op mijn grond en was bekend als de lievelingsplek van kudden wilde buffels.

Wij keurden dat voorstel goed en begaven ons op weg nadat wij den chicari last gegeven hadden Pertons terugkeer af te wachten en ons met hem daarheen te volgen.

De cornacs kenden de richting nauwkeurig en leidden hunne dieren, de djungle zooveel mogelijk vermijdende, over de uitgestrekte ongebaande tschapras, wier sappig, groen gras reeds vijf à zes voet hoog was.

Door het kreupelhout baanden de olifanten ons den weg met hunne snuiten, maar door sommige boschjes, die met dicht ineengegroeide slingerplanten een zeer sterk bolwerk uitmaakten, moesten wij ons een doortocht openen met onze scherpe kromme messen, in welken arbeid de olifanten ons met hunne snuiten nogtans trouw hielpen.

Na eenen tocht van anderhalf uur bereikten wij den zoom van den pothar.

Geheele troepen wilde eenden vlogen over de met waterplanten bedekte oppervlakte van het moeras of streken er in neêr, terwijl eenige wilde zwijnen er zich in

omwentelden of voedsel zochten. Witte en grauwe reigers stonden in gansche rijen op de meer droge plaatsen en aasden op kikvorschen en visschen.

Wij reden langzaam langs den zoom van het moeras, maar konden geene buffels gewaar worden. Eenige herten - die hier in het vochtige gras verkoeling zochten en zich door onze verschijning niet lieten storen, want zij hielden onze olifanten voor wilden, waarmede zij in het bosch broederlijk leefden - hadden ons bijna verleid te neêr te leggen, doch Liston vreesde dat wij door ons schieten de zich mogelijk in onze nabijheid bevindende buffels zouden verjagen.

Wij bereikten de oostelijke punt van het moeras, dat tot dusverre door een alleenstaand bosch aan ons oog onttrokken was geweest, en ontdekten, toen wij het voorzichtig onttrokken, eenige oude buffels, die, in het slijk liggende, zich aan eene lekkere rust overgaven en van tijd tot tijd hunne met muskieten bedekte koppen onder water staken, om de bloedgierige plaaggeesten te verdrinken.

Twee buffelkoeien met een half volwassen kalf graasden aan den rand. Nog hadden zij onze aanwezigheid niet bespeurd, want de stap der olifanten, welke gewoonlijk nauw hoorbaar is, was door het weeke gras gesmoord geworden.

Wij trokken achter het bosch terug om te beraadslagen. Allison stelde voor om hem, mij en onzen cornac de drie in het moeras liggende buffels over te laten, terwijl Liston en Sims tegelijkertijd op de beide koeien zouden losbranden, om ze zodoende alle vijf op eenmaal onschadelijk te maken.

Liston evenwel was van oordeel, dat één kogel heel zelden bij deze sterke dieren voldoende was, wij zouden ze enkel verwonden en dan door de woedende kudde aangegrepen worden; het was beter een der koeien, welke een zeker doel aanboden, neêr te schieten, de anderen zouden dan, door de schoten verschrikt, de vlucht nemen.

Om door de in het water liggende buffels niet bemerkt te worden, zouden wij aan de linkerzijde van het bosch post vatten, zoodat dit tusschen ons en de laatsten lag, en op de dichtst bij ons grazende koe vuren.

Zoo geschiedde het. Vier schoten kraakten gelijktijdig en aan borst en schouders van de kogels doorboord, stortte het dier neêr.

Listons berekening was juist geweest. De donder van het salvo schrikte de dieren uit hunne rust op, en dreef hen dieper het moeras in.

Met inspanning van alle krachten werkten zij er zich doorheen en waren weldra achter het hooge gras aan ons oog onttrokken. Dit was intusschen niet het geval met de tweede koe.

De schoten hadden haar en het kalf ook onrustig gemaakt; met hoog opgeheven kop bleef zij een oogenblik, schuw om zich heen ziende, roerloos staan; daar zij ons echter aan den zoom van het bosch niet zien kon, werd zij weêr rustig en ging langzaam, al grazende, naar de andere zijde van den pothar.

‘Die moeten wij ook hebben!’ fluisterde Allison, wien de jachtkoorts in het hoofd gestegen was. Ondanks onze waarschuwingen liet hij zich van den olifant vallen en sloop de koe achterna.

Met gespannen blikken en kloppende harten volgden wij zijne bewegingen. Hij liep in gebukte houding voort, richtte zich nu en dan eens op en zag naar de richting die het dier koos, om er zoo mogelijk achterom te sluipen en het van voren te treffen.

De buffelkoe boog echter linksaf en verdween achter de vele kreupelboschjes; wij herademden.

In plaats van echter terug te keeren, scheen Allison nu aan het kalf te denken, dat rustig grazende de sporen zijner moeder volgde. Koelbloedig legt de waaghals aan en vuurt. Het kalf stort neêr.

Allison springt op zijnen buit toe - daar breekt met dreunenden hoefslag en snuivende neusgaten, den breeden kop met de ver van elkander staande spitse horens naar den grond gekeerd, de ten tweede male verschrikte moeder door het struikgewas heen.

Zij ziet haren vijand, en als wist zij dat hij haar jong had gedood, vestigt zij hare woest rollende, met bloed aangelooopen oogen op hem.

Allison is verloren - bliksemsnel vliegen onze buksen aan den schouder en wij jagen de lading van haar tweeden loop in het lichaam van het rennende dier - nog tien schreden en - daar zinkt Allison op de rechterknie, heft de buks op, den arm op de linkerknie gesteund, en als de dood in de gedaante van den wilden buffel den laatsten sprong doet om hem te vermorzelen, trekt hij af.

Het dier rolt vallende tot vlak bij hem, een bloedstroom golft uit borst en muil, de kogel is midden door het hart gegaan. Wij zijn van de olifanten gesprongen en snellen naar hem toe met een 'well done, old boy!' (schoon gedaan, oude jongen) om hem de hand te schudden en hem met dat kapitale schot geluk te wenschen.

Hij was zoo bleek als een doode, en dikke zweetdruppels perelden op zijn voorhoofd; de handen, welke een minuut te voren met ijzeren bedaardheid den kogel in den borst van den buffel joegen, sidderden nu in de onzen.

'Allison,' zeide Sims, 'dat was het beste schot en de domste streek welken gij ooit gedaan hebt. Hoe kondet gij toch, in 's Hemels naam, op het kalf vuren, gij wist toch, dat uw schot de buffelkoe zou doen terugkeeren!'

'Zoo! - nu, gijliê wist het toch ook, waarom speeldet gij dan voor toeschouwers op eerbiedigen afstand? Waart gij mij gevolgd, dan hadt gij mij gedekt en tegen de terugkeerende koe front gemaakt. By Jingo! als mijn tweede loop geweigerd had, ware het met mijn theeplanten op Assam gedaan geweest!'

De komst van Perton en den chicari brak het gesprek af, dat onaangenaam dreigde te worden. De eerste boodschapte ons, dat Bard ten gevolge van den schrik en het bloedverlies zeer zwak, doch buiten alle gevaar was.

Den chicari werd nu gelast den kop en den staart van het kalf naar Lambating te brengen, en aan den kok van Liston te geven met bevel daarvan *brain cutlets* en soep voor het diner gereed te maken.

Wij waren allen eenigszins vermoeid van de inspanning van dien morgen en leidden onze olifanten naar het nabijgelegen Tingamonar, om in mijn banglow het ontbijt te gaan gebruiken.

Des namiddags, toen wij ons door een tamelijk lange siesta van de vermoeienissen van den voormiddag hersteld hadden en de hitte geweken was, vroeg ik, met het doel om dezen aan de jacht gewijden dag zoo genoegelijk mogelijk door te brengen, wat men van een tochtje op den Kakadanga dacht.

Dit voorstel vond algemeen bijval.

Den dhobi werd terstond gelast de beide kano's met kleeden te beleggen, de bedienden brachten er onze buksen, eenige flesschen ale en cigaren in en vier Assameezen werden aan de riemen gezet.

Liston, Sims en Allison stapten in de grootere, Perton en ik met den dhobi in de kleinere boot.

Wij voeren, langzaam roeiende, tegen den stroom op, met de oogen scherp op den oever gericht, want om dezen tijd van den dag pleegt het wild uit de aangrenzende tschapras en djungles naar de rivier te komen, om zijnen dorst te lesschen.

Het was een zeer aangenaam watertochtje; de Assameezen besturen deze kano's met zulk een vlug- en zekerheid, dat de daarin zittenden de beweging ternauwernood gewaar worden.

Door dicht groen houtgewas of hoog opgeschoten ineengestrengelde slingerplanten, welke op sommige plaatsen de rivier bijna overwelfden, voor de stralen der middagzon beschut, voerden wij zachtkens over het snel vlietende water voort.

Grauwe eekhorentjes huppelden vroolijk tusschen de takken en zagen met hunne heldere kleine oogen verbaasd op ons neder; patrijzen, door onze nadering verschrikt, sprongen op en ijlden langs den oever, om in de eerste opening van het riet te verdwijnen; vele steltenloopers stonden aan het water en keken droefgeestig in den troebelen stroom, terwijl roofzuchtige gieren, ons met doorborende blikken volgende, hunne wijde kringen in de lucht beschreven en al hooger en hooger stegen, tot zij gelijk een zwarte stip in de blauwe lucht schenen stil te staan, ofwel daalden, door hunne reusachtige vleugels gedragen, in steeds kleiner wordende kringen neêr, om zich te zetten op een der breedgetakte simbalboomen, wier donker groene kronen, majestueus boven den chaos van

den jungle uitstaken en lieten, als wij dicht onder hen heenvoeren, hun scherp, langgerekt gekrijsch hooren.

Van het Naga-gebergte waaide ons een koel windeke tegen, dat de blauwachtige wolken van onze manilla's in het ritselende riet aan den oever voerde, ofwel met de witte katoenvlokken speelde, welke hier en daar aan de takken hingen tot zij eindelijk op de kabbelende golfjes neêrvielen en op de oppervlakte voortwiegelende, door nieuwsgierige visschen gevolgd, naar de Brahmapoetra dreven.

‘Hier moet opgepast worden,’ fluisterde de dhobi, mij uit mijne droomerijen wekkende; ‘waar de riethalmen zich tegen de windstreek in bewegen, daar houdt zich altijd een dier verborgen, hetwelk die beweging veroorzaakt. De herten vooral zijn zeer voorzichtig en zouden, als zij ons bemerkten, in het geheel niet uit het riet te voorschijn komen. Wij moeten dicht langs den oever houden.’

Wij hadden nog een half uur doorgeroeid toen de dhobi de roeiers een teeken gaf om de riemen in te halen, en naar een plek aan den oever wees, waar de toppen der riethalmen verdacht wiegelden.

De kano's hielden daarop aan. Een geritsel liet zich vernemen. De halmen braken van elkander en een statig hert zette behoedzaam de voorpooten in het water.

DE WAPENSMID.

Daar ziet het ons - ontsteld wil het terugkeeren - de achterpooten schuiven op den afhellenden oever uit, het verliest het evenwicht en tuimelt in den stroom. In een oogenblik staat het op den bodem en tracht met reusachtige sprongen, welke het water aan beide zijden hoog doen opspatten, door den stroom te baden en zich op den anderen oever te redden.

Wij zenden het onze kogels achterna een laatste stuipachtige sprong verheft het edele dier boven den schuimenden vloed, die het in 't volgende oogenblik ruischend in zijn schoot begraaft.

De Assameezen springen uit de kano's en trekken het hert aan land. Daar wij niet voornemens zijn het evenals de geschoten buffels aan de gieren en jakhalzen ten prooi te laten en het te zwaar is om in een der kano's naar huis gebracht te worden, leggen de Assameezen twee roeiriemen dwars over de booten, en binden het hert daaraan vast.

De andere twee riemen waren voldoende om de booten te sturen, die, door den stroom voortgedreven, in korten tijd bij mijne woning aankwamen.

De gong had reeds het staken van het dagwerk geslagen en de meeste der arbeiders stonden in den vloed om hun avondbad te nemen; met luid gejubel namen zij het hert in ontvangst.

De opzichter verdeelde het vleesch onder de koeli's, nadat hij mij het hart en de tong had gebracht.

Mijne gasten verlieten mij na zonsondergang om in Lambating gemeenschappelijk te gaan dineeren, en toen ik mij een uur later insgelijks derwaarts begaf en langs de woningen mijner

arbeiders kwam, smoorde, braadde en kookte het overal dat het een lust had, want ook de armste koeli kon heden zijn rijst met hertenvleesch eten.

AAN DE PIANO.

Curiositeiten.

WINTER IN RUSLAND. - Is de winter dit jaar in onze landstreek nijpend geweest, in Rusland is hij alle denkbeeld te boven gegaan. Daar waar de ijzeren weg nog niet gelegd is, reist men in eene *troika* of ijssleê, met twee of drie paarden bespannen, en men begrijpt wat al ellende die manier van reizen nog oplevert. Wil de Rus eene reis per sleê ondernemen, dan kleedt hij zich op de volgende wijs: de muts wordt bedekt door eene *valschlik*, een puntige kap van kemelshaar met oorlappen, die langs achter worden vastgemaakt. Alleen de oogen zijn door de kap niet bedekt. Op het lijf draagt men een flanellen hemd, daarboven een wollen overhemd; dan, gewatteerde vest, jas en broek en eindelijk den *skula* of pels met eenen kraag, die ver over de ooren steekt. Aan de voeten draagt men laarzen, met pels gevoerd en die in geta-pertja overschoenen zitten. Dit alles wordt bedekt door de *valenki* of viltten kaplaarzen. Zoo ingebakerd, zegt de schrijver aan wien wij die bijzonderheden ontleenen, zou uw eigen moeder u niet herkennen!

De sleê is een breede houten bak, zoo wat gelijk eene schuit boven twee houten schaatsen. Drie paarden worden er voorgespannen. 't Zijn vlugge dieren, voortkomstig uit de Steppen. In het tuig van het middelste paard hangt de bel, die altijd klingelt om de wolven schrik aan te jagen. In de hoeven hebben de paarden drie ijzeren punten van een duim lang. Deze drie ijzeren punten worden in het ijzer geschroefd en breekt er een, dan heeft de reiziger er altijd voorhanden. Bij de ruitery des legers hebben de paarden maar ééne enkele punt. Snel als de bliksem vliegen de Steppen-paarden over den ijsvloer der Wolga, of welk anderen stroom ook. Verlaat men deze, dan zet men de reis voort langs overstroomde vlakten of weiden.

Belangrijk is de beschrijving van de hut eens boers, die in de onmetelijke ijsvelden als verloren woont. Die hut is een lang, vierkant, houten gebouw en zoo wat twaalf voet hoog. Het bevat slechts ééne kamer. De vloer is van harden leem. In het midden van de kamer staat eene kachel van gebakken leem; boven die kachel ligt een dunne houten zoldering. Daar slaapt de boer en zijne familie. 't Moet er fel warm zijn, maar dat is juist wat de russische boer verlangt. 't Is het eenige middel om eenen tegenhanger te vinden voor de overgrootte koude, die buiten heerscht. Aan eenen balk van den zolder, hangt een houten bak, met lamswol gevuld: daarin ligt de zuigeling. In de hut staat een kalf, een stuk vee, loopende eenige kiekens of ander huisvee. De boer leeft met weinig; de behoeften zijn niet groot; de levensmiddelen zijn goedkoop. Het meel kost geen twee centen het pond; het schapenvleesch 2 stuivers; eene allerbeste koe 80 à 90 fr. De grootste ramp in een russisch huisgezin, is de sterfte der kinderen. Van de 10.000 sterven er 3830 in het eerste jaar, 975 meer voor het tweede, en 524 meer voor het derde.

Laat den reiziger een oogenblik zelf spreken: 'De tocht in de *troika*, of open ijsleê, werd hervat; we verlieten de hut, de jonge moeder en het wiegelend kind in de houten bak, en reden dertig mijlen verder, om opnieuw van paarden te wisselen. Doch nu wilde de koetsier niet verder. 'Kleine vader,' zeide hij, 'er is een sneeuwstorm in aantocht; het is dan gevaarlijk in Rusland; het ijs op de rivier zal bezwijken; wij zouden in het water vallen en kunnen verdrinken. O lieve God, we zouden zelfs kunnen bevriezen! Als 't u blijft, *Batoushka*, laat ons toch hier overnachten.' Wij gaven toe. Het huis was geheel vol met joodsche marskramers, die ook niet verder durfden en wij haalden dus onzen leeftocht maar voor den dag. Het vleesch en de eieren, welke wij hadden meêgenomen, waren bevroren zoo hard als steen en wij moesten ze dus eerst ontdooien boven het vuur. Iedereen koos vervolgens de zachtst mogelijke plank en legde zich in zijnen pels te slapen. Den volgenden morgen namen wij bij het ontwaken onmiddellijk een glas thee en hervatten de reis. Wij zagen voortdurend een eentonige, onafzienbare, woeste sneeuwvlakte om ons, bijna geen boomen en slechts hier en daar een hutje. Ten laatste kwamen wij op een schoonen, breeden weg, welke naar eene schilderachtig gelegen stad geleidde. Doch masten van groote schepen en pijpen van stoombooten, die midden uit den straatweg oprezen, toonden ons spoedig, dat wij niet over vasten grond, maar over de rivier de Samara de stad van dien naam naderden. In den winter gelijken alle russische steden veel op elkander. Het is alsof men neêrzielt op een groote suikertaart, welke met kleine huisjes is bedekt. Alles is wit en schittert in de zon, enkele zilverachtige of vergulde ornamenten en koepels toonen aan, waar de kerken zijn.'

Op eene andere plaats zegt de reiziger, over den langen tocht naar Orenburg, 380 mijlen: 'De reiziger moet voor dien langen tocht alles meê nemen wat hij voor leeftocht noodig heeft. Hij moet dus veel meê nemen, omdat het onzeker is hoe lang de reis duurt, daar door de veelvuldige sneeuwstormen de wegen soms onbegaanbaar, en de koetsiers door den snijdenden wind en de jachtsneeuw soms blind worden. Des nachts verdwaald te geraken in een oneindige wildernis is niet aangenaam, zoodat de reiziger telkens schuilen moet, totdat de sneeuwstorm voorbij is. Postwegen zijn door de regeering aangelegd en aan den weg verrijzen op vaste afstanden stations, waarvan de stationschefs den reiziger van zooveel paarden moeten voorzien als hij noodig heeft, tegen 4 kopecks (of ongeveer 6½ cent) per paard voor elke *verst* ($\frac{7}{8}$ van een engelsche mijl). De stationschef wordt vooruit betaald, moet toezien, dat de paarden goed zijn ingespannen, en dat het oponthoud niet langer dan een kwartier duurt. De stations zijn zeer zindelijk en de beambten zonder uitzondering vriendelijk en voorkomend, doch er zijn geen bedden, zoodat, wanneer slecht weder tot oponthoud dwingt, men zich maar moet zien te behelpen. Er bestaat wellicht geen land, zoo onbelangwekkend voor den reiziger als de vlakte tusschen Samara en Orenburg. Men ziet schier geen enkelen boom, de vlakte wordt door geen verhevenheid gebroken, slechts hier en daar, op verre afstanden, is er een dorp; men ziet geen levend wezen en niets breekt de eentonigheid dan de dunne, lange telegraafpalen langs den weg. De reiziger ziet in den winter natuurlijk niets van de werkelijke rijkheid van den grond, welke in den zomer met graanvelden bedekt is.'

GEOLOGISCHE RAMP OP 'T EILAND RÉUNION. - De laatste zitting der akademie van wetenschappen te Parijs werd grootendeels toegewijd aan het verhaal der vreeselijke ramp, welke het eiland Réunion, omtrent het einde van november laatstleden, getroffen heeft. Eene belangrijke beraadslaging is ontstaan over de vraag: Of dit ongeluk kon voorzien en bijgevolg vermeden worden, ten minste voor wat aangaat den dood der twee en zestig slachtoffers? M. Velain, de kundige en moedige naturalist, gehecht aan de wetenschappelijke zending op het eiland St.-Paul, schrijft aan de akademie van wetenschappen dat de verschrikkelijke gebeurtenis van 29 november sedert lang te verwachten was. Bij zijne terugkomst van het eiland St.-Paul was M. Velain verplicht eenige weken op het eiland Réunion over te brengen en, in zijne hoedanigheid van naturalist, gebruikte hij die tot opzoekingswandelingen, welke hem toelieten zich een denkbeeld te vormen van de geologische geschiedenis van het eiland. Hij zou den uitslag zijner opsporingen slechts later bekend gemaakt hebben, doch de instorting van 29 november legt hem den plicht op onmiddellijk dien uitslag openbaar te maken.

De ramp is genoeg gekend; een deel van den berg stortte met een vreeselijk gedruisch in, op eene uitgestrektheid van ongeveer vijf kilometers; eene oppervlakte van meer dan honderd hectaren werd met eene dikke laag rotspuin overdekt, rivieren werden gedeeltelijk gevuld en het van hooger afkomende water dreigde door zijne opeenhooping de plaag der overstroming bij die der instorting te voegen. De geleerde naturalist heeft geen oogenblik geloofd aan de mogelijkheid van een vulkanisch verschijnsel. Hetgeen plaats gehad heeft, deed zich reeds voor in de Alpen en in Tyrol, waar gansche dorpen hetzij weggesleurd, hetzij ingezwolgen werden, ten gevolge van het afglijden van zekere gedeelten der omliggende bergketens. De werkingen van den atmosfeer waren oorzaak dat de rotsen losraakten, terwijl

aanhoudende en al te overvloedige regen terzelfder tijd den grond drenkte en om zoo te zeggen ondermijnde. Dit was, volgens M. Velain, ook op het eiland Réunion het geval. Dit ten minste gelooft hij te mogen besluiten uit hetgeen hij met eigen oogen gezien heeft, gedurende zijn verblijf op het eiland. Hij bevond zich in januari 1875 in den bergketen der Salazies, toen hij door een hevigen storm overvallen werd. Hij zag den zondvloed van neêrstortend water met eene verschrikkelijke snelheid in de vulkanische rotsen verdwijnen, en van dit oogenblik spoorde hij het gouvernement aan, maatregels te nemen om de veiligheid te verzekeren der dorpen, welke door die groote inzwelging van water bedreigd werden. De geleerde naturalist had dus erkend, dat de geologische toestand van dit deel des eilands zoodanig was, dat bij hem daardoor vrees ontstond voor het leven der inwoners.

BOSSCHEN. - Het is thans natuurkundig bewezen dat de bosschen onder opzicht van gezondheid, landbouw, enz. meer dan eene nuttige eigenschap hebben, en dus niet alleen meer als rijkdom mogen beschouwd worden. Welnu, een blad zegt, dat het uitroeien der bosschen in Noord-Amerika zoo snel plaats heeft, dat binnenkort de tijd gekomen zal zijn om van regeeringswege tegen dit roekeloos omspringen met het prachtige hout maatregels te nemen. Niet minder dan 8 millioen acres worden jaarlijks van bosch ontbloot, terwijl slechts op 10.000 acres nieuwe bosschen aangeplant worden. In een tijdverloop van 10 jaar, werden 12 millioen acres afgebrand, om den grond wat spoediger te kunnen gebruiken. In Wisconsin worden jaarlijks de boomen op 50.000 acres geveld, om in de behoeften van Nebraska en Kansas te kunnen voorzien.

MUNZINGER'S DOOD. - Ziehier hoe een buitenlandsch dagblad den dood van dien man beschrijft:

Over de bijzonderheden van Munzinger's dood schrijft een vriend het volgende aan zijne bloedverwanten. Den 26 oktober scheepte hij zich met zijne vrouw, 350 man, een zeker aantal kameelen, twee kanonnen, kruit en levensbehoefden, aan boord van de *Zagazig* in. Hij had de reis over zee verkozen, om den lastigen weg door het zand van de kusten der Roode Zee te vermijden.

Munzinger zette koers naar Gela Vesso, op 15 mijlen afstand van Tadjorra, waar hij zeer gemakkelijk hoopte te landen. Bij zijne komst te Aussa bracht de reiziger een bezoek bij den zoon van den cheik Mohammed Lebeda, het hoofd van Aussa, die hem zeer wel ontving en tevens Bas-Bourou voorstelde, een afgezant van den koning van Sjoa, Menilek.

Munzinger zond toen de gidsen terug, welke hij van Tadjorra had meêgebracht, en stelde al zijn vertrouwen in den jongen cheik, wien hij prachtige kleêren en eenen sabel present gaf en een aanmerkelijke som geld ter hand stelde om levensmiddelen te koopen.

De cheik voerde Munzinger en zijn kleinen troep diep in het binnenland. Op een avond hield het expeditie-korps, dat sedert verscheidene dagen honger leed en reeds eenige kameelen had moeten dooden, halt in eene diepe vallei. De zoon van den cheik had zich verwijderd, onder voorwendsel dat hij levensmiddelen ging zoeken.

De nacht ging rustig voorbij; Munzinger plaatste rondom het legerkamp een gewapende macht. 's Nachts tegen twee uur berichtten de schildwachten de tegenwoordigheid van twee inlanders, die het kamp wilden binnendringen, om een os en een koe te verkoopen. Op hunne weigering om weg te gaan, bonden de

schildwachten hen aan het affuit van een kanon, waarop de twee spionnen luidkeels begonnen te schreeuwen.

Weldra, en als ware 't volgens afspraak, kwamen duizende Galla's aanloopen. Onmiddellijk werd alarm gemaakt en de kleine troep maakte zich gereed om dapper weêrstand te bieden.

De jonge cheik, die de inrichting van het legerkamp kende, wierp zich op Munzinger, juist toen men dezen van 't gevaar kwam verwittigen, doorstak hem tot viermaal toe met een jachtmes, maar werd ook op hetzelfde oogenblik door een soldaat der expeditie gedood.

Het gevecht duurde nog wel een uur. Eindelijk trokken de Galla's terug en Ezzat Effendi, een officier van den Staat, nam het bevel over het korps op zich. Toen men in het kamp terugkeerde, telde hij 160 lijken van egyptische soldaten en een veel grooter aantal Galla's. Hij liet de kanonnen vernagelen, geweren, affui-

ten en alles wat hij niet meê kon nemen, in de rivier werpen en keerde naar Tadjorra terug.

Den volgenden avond en 's nachts begon het gevecht opnieuw, zoodat het korps ijselijk gedund door de onophoudelijke aanvallen te Tadjorra terugkwam. De onderkoning moet over den dood van Munzinger zeer gevoelig zijn. Hij heeft terstond een afgezant naar de familie van den overledene gezonden, om deze zijn diep leedwezen te betuigen.

SPOORWEG IN CHINA. - De Chineezzen houden niet van de europische beschaving en daarom juist houden zij den beruchten chineschen muur, dien iedereen kent, nog voor gewettigd. Niettegenstaande dien muur, dringt de europische nieuwigheid het Hemelsche Rijk binnen. Wat in Europa reeds oud is, zal nu in China worden aangelegd, namelijk een spoorweg. Er is te Londen eene maatschappij gevormd met het doel om in China ijzeren wegen te maken. De eerste linie welke men zal leggen, ter lengte van eenige mijlen, zal Shanghai met de voorhaven Woesong verbinden. De *London and China Telegraph* deelt meê, dat er voor deze linie een contract tusschen de maatschappij te Woesong en John. Dixon te Londen is geteekend, en dat het materieel reeds op weg is naar Shanghai. De ingenieurs zijn reeds voor eenigen tijd naar het terrein vertrokken. Men verwacht dat het gezicht van dezen spoorweg, de Chineezzen zal overhalen het voorbeeld op groote schaal te volgen.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

Mevrouw de Gattarina schoot toe evenals Jehan; doch Gertruda lag daar wezenloos op de steenen, en luisterde niet meer naar de kreten van hare vrienden.

Jehan sloeg de handen wanhopig voor de oogen.

‘Arm kind,’ snikte hij, ‘hoe vind ik u weêr! Zinneloos en afgemarteld, op het punt van te sterven, komt zij mij die woorden toespreken welke zij in haar leven immer voor mij verborgen hield. O, mevrouw de gravin, gij hebt die woorden gehoord; gij ziet wel dat gij haar hart van het ware spoor hebt afgeleid, om haar aan uwe onzalige staatkunde op te offeren; gij moet nu overtuigd zijn, doch te laat, dat gij en allen die in dat huwelijk gewerkt hebt, gruwelijk misdeedt. Zij zweeg, de ongelukkige! Zij zweeg en leed.’

‘Jehan, Jehan! verwijt het mij niet meer!’

‘En dan, indien gij haar niet in die gevloekte politiek gesleurd hadt, zou zij zich den haat van den Spanjaard niet op den hals gehaald hebben; zij ware het eenvoudige, schoone meisje geweest, dat men moest eerbiedigen. Nu was zij een gevreesd werktuig voor de spaansche muiters geworden, en zij hebben haar wreedaardig gestraft en u, Gattarina, die de schuld van alles zijt, u hebben zij gespaard!’

‘Jehan, ik smee het u, straf mij op mijne beurt.’

‘Wat zou het mij baten? Zou uw dood zelfs haar het leven, de gezondheid en het verstand weêrgeven? En zou ik mijne hand met een nieuwen moord, in het midden van al die gruwelen welke ons omringen, bezoedelen?’

Toen Jehan die woorden uitsprak, snikte hij als een kind; des te dieper was zijne smart nu hij dacht dat Gertruda hem en niet Hugo von Eberstein had lief gehad. Het meisje, dat beweegloos op de steenen had gelegen, bewoog zich weêr en richtte zich op. Jehan schoot toe, doch zij, zij ontsnapte hem, en nu stond zij daar, op eenige stappen van hem, op een afgebrokkelden muur, als een wit en door de vlammen verlicht spook.

Het witte laken was op de twee wijd uitgestrekte armen uitgespreid en zij scheen op dat oogenblik een engel te zijn, die zijne twee witte vleugelen uitsloeg. Er viel plotseling een schot; de kogel trof haar; de engel plooide de vleugels toe en zakte met gebogen hoofd neêr.

Het was alsof zij de armen uitstrekte om iemand als een vriend te ontvangen.....

Jehan vloog nader; hij beurde Gertruda's hoofd op - doch haar oog was gesloten; hij riep haren naam - zij antwoordde met geen teeken meer; hij legde de hand op haar hart - geen klopp verrees nog het leven; alleen nog eene trilling. Uit eene breede kogelwonde aan de borst gudste het nog warme bloed. Hij weende, de jonge man, hij weende om er in te stikken.

Van waar kwam dat schot? Jehan wist het niet. Niemand daagde op om te zien, welke prooi hij geschoten had. In de verte hadden een aantal verwarde stemmen geklonken, en daarna werd alles doodstil. De jongeling nam het bebloede lichaam, den dierbaren last, in het witte laken gewikkeld, op de armen en droeg het binnen.

Om mevrouw de Gattarina had hij zich niet meer bekommerd en dezer hulp ware hem echter te stade gekomen. Zij had gansch ontsteld de vlucht genomen. Jehan legde Gertruda naast het lijk haars vaders, wierp zijn mantel over haar heen, knielde neêr en bad.

Dan richtte hij de deur der kamer, die ten gronde lag, op, zette haar voor den ingang, trok de voordeur toe en waggelde als een bedronkene de straat in. Nog ruischte het hem, in al die wanhoop en ellende, als eene zoete muziek aan het oor: 'Jehan, Jehan, ik heb u altijd lief gehad.' Was het de taal eener zinnelooze? Voor hem niet.

Was Gertruda door het schot gedood? Jehan was er van overtuigd. Naast de gewonde rees echter weldra een engel van redding op - mevrouw de Gattarina.....

Den 5 november kon men niet zeggen, dat de dag aanbrak; gansch den nacht was het, door den uitgestrekten brand in de stad, schier overal zoo licht als bij dag geweest. Overigens, de toestand bleef dezelfde, doch de geweerschoten knalden niet meer: de woeling had meer plaats binnen de huizen, waar de Spanjaards, Duitschers, Engelschen en gielers van allen aard nog immer plunderden.

Vele huizen waren ten eenemale uitgebrand en lieten niets meer zien dan geblakerde muren, deels verbrande balken en daarenboven een onmetelijk zwarte rook, die overigens zoo algemeen was, dat hij de stralen der najaarszon onderschepte.

Andere huizen stonden nog volop in brand, terwijl hunne eigenaars, God weet waar, dwaalden. Misschien waren zij gevlucht, in de Schelde verdrongen, ofwel, in hunne kelders geweken, hadden zij daar den ijselijken dood der versmaching gevonden; misschien ook lagen hunne verkoolde lijken dáár, tusschen de wild samengehoopte balken en steenen, evenals de rijkdommen welke de schurken niet hadden kunnen bemachtigen.

Het stadhuis, dat prachtig gebouw, waar wij den dag te voren den heldhaftigen van Varick en zijne vrienden zagen sneuvelen, brandde nog; doch de vlam reikte niet meer tot hoog aan den hemel; zij was tusschen de vier muren beperkt en lekte nog den gebersten arduinsteen en het marmer wanneer zij tot buiten de gaten sloeg, die vroeger tot vensters dienden.

Alom heerschte een sterke brandreuk, niet zelden een ondragelijke stank, en dat laat zich begrijpen als men nagaat wat al verschillende goederen in de huizen en magazijnen, die door het vuur verteerd waren, opgestapeld lagen. De dampkring was met alle die uitwasemingen besmet; voeg daarbij den stank van honderde deels verbrande lijken, rompen van paarden en ander vee.

De straten van het zoo weelderige Antwerpen waren met bloed bemorst; hier lagen half verbrande Duitschers, in hun harnas gestorven; daar Spanjaards met half doorgeslagen kop of bloedende borst; ginds Walen, met het aangezicht naar den grond gekeerd en met de doodelijke wonde in den rug - een bewijs, dat zij den dood niet in het front hadden durven aanstaren, maar al vluchtende neêrgeslagen, geschoten of doorstoken waren. Hier vrouwen weerloos vermoord, met kinderen aan de borst van honger en ellende gestorven; ginds lijken van blonde knapen, en van grijsaards met sneeuw wit hoofd!

Rijk en arm, schurk en eerlijk man, wereldlijk en geestelijk had offers aan den dood gebracht, en in het midden van alle die ijselijke ellende, brasten, roofden, plunderden, schoffierden en tortureerden de Spanjaards en hunne roofzuchtige gezellen, voort. De schurkenbende was nog talrijker geworden, door de eerloosheid van kapitein Ortiz, die de gevangenen uit het Steen, welkdanige ook, tegen losprijs in vrijheid stelde.

Velen van hen gingen dien losprijs in de brandende stad zoeken, en wee! indien hun eenige tegenstand geboden werd. Immers, de moord was toegelaten! Indien men een der huizen, waaruit men klagende stemmen en getier hoorde opstijgen, ware binnengegaan, zou men getuige zijn geweest van de afschuwelijkste tooneelen, die ooit in het brein eens duivels bedacht werden. Wij hebben eene eerbare pen in de hand, en zij weigert, met eenige kleur, de tafereelen te schetsen welke zich aldaar opdeden.

Wend het oog van al die monsterachtige daden, sluit het oor voor al de gruwelen en staar nog liever het venster uit om te zien, hoe de schurken, soms waggelend van dronkenschap en lekkend van bloed, de gestolen rijkdommen wegdragen, geholpen door vrouwen, die door eenen nacht als die voorbij was, meer dan vroeger het uitzicht van ontsnapt aan de hel hadden: zoo dansten, huilden en sprongen zij, gehavend en gescheurd, afschuwelijk vuil, en echter waren die duivelinnen omhangen met gestolen gouden voorwerpen, waarop de turkoysen, smaragden en diamanten schitterden, en sleepten de rijke goudlaken kleêren door het bloedige slijk der straten.

Eene bibberende en smeeke stem wekt uwe aandacht: het is die van een oud, stokoud priester, die u smeekt iets of wat te geven ten einde het rantsoen te verzamelen, dat men aan een arme weldoende kloosterzuster heeft opgelegd - ook aan hem; maar hem mag men dooden; hij vraagt niet om nog langer op deze rampzalige aarde rond te kruipen!

Wij herkennen den ouden pastoor van het gasthuis, denzelfden die in Schermershof zich aan het gevaar der kogels blootstelde, die daarenboven een lang leven vol opofferingen en edele daden achter zich had en wiens sneeuw witte haren zelfs geene genade voor de woeste soldaten hadden gevonden.

‘Niets te geven!’ riep men hem hier toe. ‘Ach, wij ook zoeken ons rantsoen!’ antwoordde men daar. ‘Men heeft alles geplunderd!’ zegde men ginder.

‘Indien ik binnen de twee uren geen vijfhonderd kroonen lever, zal men zuster Bertha vermoorden!’ kermde de oude man en ging met ledige handen verder, deze soms voor de oogen slaande om de gruwelen niet te zien die zich rechts en links

opdeden, en echter vermeed hij de woelige straten, dat wil zeggen, die waarin de furie het hevigste woedde.

De oude priester bereikte de Hobokenstraat, waar de huizen nog gesloten en dus als onaangeroerd voorkwamen; de klopper viel op de deuren, doch niemand antwoordde; iedereen bleef eigenbaatzuchtig opgesloten, uit vreeze zich voor den vijand te bevinden en dezen zijne aanwezigheid te verraden. Zelden vertoonde zich een gezicht voor het tralievenster der deur.

Soms wierp men den priester eenig geld toe uit het snel geopend en weêr snel gesloten bovenvenster van het huis, en dit gebeurde ook zoo in een huis der gemelde Hobokenstraat. Het geworpen goudstuk klingelde op de kasseien en rolde verloren, en de grijsaard bukte zich rechts en links om het te zoeken. Het geldstuk kwam te recht voor de voeten van iemand, die ineengedoken op den dorpel van een naburig huis zat.

Bij het geklingel beurde de droomer of slaper het hoofd op en wij herkennen Jehan van Varick. Daar, op dien kouden dorpel, was hij, hoe dat wist hij zelf niet, des nachts neêrgezakt en bewusteloos of slapend blijven zitten. Hij raapte het goudstuk op, zag den ouden man met sneeuw wit hoofd, die rondzocht naar het verlorene, en herkende pastoor Volkert.

‘Mijnheer pastoor!’ riep Jehan opspringend, het goudstuk in de vingers opheffend. ‘Hoe komt gij hier?’

‘Och, heer ridder van Varick, zijt gij het?’ was het antwoord. ‘Hoe, gij weet dan niet?...’

‘Wat is er voorgevallen?’

‘Ook het huis van den markgraaf, uw huis, is dezen nacht door eene woeste bende overrompeld; men heeft alles wat onder de hand viel geplunderd, onaangezien het lijk uws vaders.’

‘De ellendelingen!’

‘De buit dien zij maakten was echter niet voldoende; men eischte rantsoen voor zuster Bertha, de kinderen en mij. De zuster ligt aan den voet van het bed, waarop het lijk uws vaders rust, gebonden en vóór negen ure moet ik het rantsoen brengen, of men zal haar, zoo zegden zij, geeselen en ophangen.’

‘En gij doet nu een beroep op de edelmoedige harten, mijnheer Volkert? En heb ik u dan niet gezegd dat gij vrij over al ons bezit, kondet beschikken? Kom, ga met mij; we zullen die beulen tot rede trachten te brengen.’

ANTWEREN IN BRAND. - De engel plooid de vleugels toe en zakte met gebogen hoofd neêr.

‘Heer ridder, zij zullen ook u op losgeld zetten of u dooden.’

‘Een en ander is mij gansch onverschillig geworden.’

‘Ook mij ware de dood zeer welkom geweest; ik ging ook niet voor mij op bedelen uit, maar wel voor die edele zuster. Zij op hare beurt wilde liever sterven; doch gij weet misschien hoe afschuwelijk krenkend, hoe onzedelijk wreed met de vrouwen wordt omgegaan.’

‘Kom, laat ons gaan, heer pastoor; ik weet niet alles, maar ik weet reeds meer dan te veel.’

De oude pastoor sleet meer dan hij ging, naast den jongeling voort.

‘Niemand is gespaard,’ zoo jammerde hij, ‘moeders noch maagden, kinderen in de wieg noch grijsaards. Een aantal priesters en kloosterlingen zijn gedood, gewijde vaten gestolen, rijkdommen geplunderd, kloosterlingen, pastoors, priesters zijn op rantsoen gesteld.’

‘Verschrikkelijk!’ zegde Jehan, doch hij was te veel met het lot der zijnen bekommerd om veel aandacht op al die gezegden te geven.

‘De gevangenen en boeven zijn tegen losgeld vrijgelaten, de spaansche, italiaansche, portugeesche, deutsche en engelsche kooplieden geplunderd en daarenboven op losgeld gezet. Het Oostersch en Engelsch huis zijn van al hunne kostbaarheden beroofd en men eischt van dit laatste wel twaalf duizend gouden kroonen brandschatting.’

Jehan luisterde niet.

‘Dat alles is echter niets,’ zegde pastoor Volkert; ‘maar het gepleegd kwaad, het vergoten bloed, de weduwen en weezen! God, mijn God! wat worden wij wreed getroffen voor al onze trouw aan Spanje.’

De twee personen sloegen den hoek der straat om. Eensklaps deinsde de oude pastoor terug en ook Jehan stond stil. In het midden van de Paddegracht deed zich een nieuw en gruwelijk tooneel op. Eene bende Duitschers en Spanjaards waren bezig met eenen gevangene in de opene deur van een deels verbrand huis op te hangen.

Reeds was de strop om de keel geslagen en waren de handen op den rug, en de voeten te saam gebonden. In de groep die den ongelukkige omringde, heerschte een woest getier en gebrul; op eenige stappen achter deze stond een spaansch hopman, met het blank rapier in de vuist; het was hij die het bevel over de beulen voerde.

‘Erbarming!’ riep de oude pastoor en stak de armen weenend op; hij wilde vooruit, doch zijne beenen weigerden dienst te doen; zij waren als met verlamming geslagen. ‘Heb genade met den ongelukkige!’

‘Hang op!’ gebod de hopman del Torro, want hij was het. Hij ook was in den loop van den nacht zijn werk komen zien en deelnemen aan den buit, dien hij zou kunnen bemachtigen. ‘Hang op!’

De priester sukkelde vooruit; doch Jehan was reeds ter plaatse, waar de nieuwe gruweldaad zou begaan worden.

‘Laat af, in Gods naam, laat af!’ riep hij met eene bange stem.

‘Achteruit!’ brulde men hem spottend toe.

‘Red mij, genadige heer!’ kermde de gevangene.

‘Burk!’ zegde de jongeling verwonderd, en hoewel hij al eene zeer geringe sympathie had voor den verrader, won het medelijden het toch op dit oogenblik. ‘Hoeveel losgeld eischt ge?’

‘Vraag liever hoeveel gij geven zult!’ spotte een der soldeniers, en in een omzien stond Jehan met de handen op den rug gebonden aan de overzij der straat.

De priester was genaderd en viel voor den hopman, die beweegloos op eenige stappen van daar stond, op de knieën.

‘*Per madre Dios!*’ zegde deze, ‘ik weet, grijskop, wat mij te doen staat. Ik ken den knaap wel, dien men daar geklist heeft; maar ik weet ook hoe men schurken, gelijk Burk er een is, straffen moet.’

‘Genade, genade!’ smeekte de wapensmid, bleek alsof het leven reeds zijn corpus ontvlucht was.

‘Geef hem ten minste den tijd zich tot God te keeren!’ bad de priester.

‘Zoo’n schurk kan men toch in het Paradijs niet gebruiken,’ spotte del Torro; ‘vijftig maal heeft de rakker de galg verdiend, zoowel bij de Staatschen als bij ons.’

‘Ik heb u zoo trouw gediend, genadige heer del Torro!’ smeekte Burk.

‘Hang hem op en haal den dief het hart uit het lijf, als hij er een heeft ten minste.’

‘Men biedt losgeld voor hem!’ riep een der soldaten, en dat woord klonk altoos met een zeker welgevallen in del Torro's oor; hij naderde juist alsof hij zijn vroegeren vriend Jehan van Varick nog niet gezien had. ‘Wie biedt er losgeld voor dien schurk?’ riep de hopman luid.

‘Ik!’ antwoordde fier en met brandenden blik Jehan, die geboeidtegen den muur stond.

‘*Per Dios!* mijn beste vriend, ridder Jehan!’ riep del Torro.

‘Laffe schelm!’ beet hem de jongeling toe.

‘Hoe? is mijn blonde droomer weêr opgewonden? Is hij weêr zoo razend kwaad als een duiver, zoo woedend en verscheurend als een schaap? Integendeel, beste jongen, gij zoudt del Torro moeten zegenen, die alweêr juist van pas komt om u uit de verlegenheid te redden.’

‘Ik begeer van u geene gunst!’

‘Kom, kom, niettegenstaande dat zal ik er u eene bewijzen. Hier zoo!’ riep de hopman tot een der soldaten, ‘snijd die koorden door! Ridder van Varick geeft u drie duizend kroonen losgeld voor zich zelf en vijf honderd voor dat galgenaas.’

‘Aangenomen! En voor den priester?’

‘Neem vier duizend kroonen te samen! Gij kunt,’ zegde hij half fluisterend, ‘Burk nadien wel ophangen.’

Men maakte den wapensmid los; del Torro naderde hem, en hem zijn rapier op de keel zettende, zegde hij:

‘En nu mijne voorwaarde!’

‘Edele, genadige heer!’ antwoordde Burk bibberend.

‘Gij levert mij binnen de vier en twintig uren mevrouw de Gattarina of gij zult den dood niet ontspringen. Ter uwer inlichting wil ik u wel zeggen, dat zij gisteren morgen in het huis van Sedgraves was. En nu vooruit!’

‘Eerst de betaling!’ riepen de soldaten.

‘Volgt mij naar het huis mijns vaders!’ zegde de jonge ridder. ‘Enkel vraag ik u, dat gij het lijk mijns vaders eerbiedigen zoudt. Ik voor mij, ik lach met den dood en met u allen - en u,’ zich tot del Torro wendende, ‘u, laffe vrouwengeeselaar, u veracht ik!’

Del Torro hief met misprijzen de schouders op.

De jongeling sloeg den arm om den priester en ging vooruit, terwijl de huilende en tierende bende het vlaamsche, door die vreemde schuimers aangeleerd, woord ‘geld, geld!’ uitbrulde.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 21]

Garcia Moreno.

Er is wel geen naam, die door onze eeuw zoo doodgezwegen is, als die van den grooten president van Ecuador. De oorzaak daarvan is niet ver te zoeken, want Garcia Moreno en onze eeuw, waren voor elkander wat het water voor het vuur, wat het licht voor de duisternis is.

GARCIA MORENO.

Onze eeuw, zoo gereed om victorie te kraaien, waar zij op hare instellingen wijst, was het hatelijk, dat daar in dat kleine Ecuador een man troonde, die, met verachting van hare beginselen, dat kleine land tot eenen bloei bracht, welke voor de landen die haren weg volgden, eene onmogelijkheid was.

Zij meende en verkondigde het luid, dat zonder hare beginselen geen regeeren mogelijk was, en Garcia Moreno werd geloofchend.

Daarmeê niet tevreden, moest hij, het kostte wat het wilde, uit den weg worden geruimd, en den moed en de overtuiging missend om hem openlijk aan te vallen, nam men de toevlucht tot den dolk en plantte dien verraderlijk in het hart, dat door zijne grootheid zoozeer boven allen uitstak.

Garcia Moreno viel door den dolk van een sluipmoordenaar, maar juist die daad, waardoor men meende zich van hem ontdaan te hebben, maakte zijn naam wereldbekend en die wereldbekendheid drukte een brandmerk op de partij die den lagen moordenaar den dolk in de hand had gegeven.

De *Illustratie*, die zich steeds beieverd heeft, hare lezers met de groote figuren van onzen tijd bekend te maken, zou meenen aan hare taak te kort te schieten, als zij het portret van don Garcia Moreno achterwege liet, en de beknopte levensbeschrijving die wij hieronder laten volgen, moge dan ook aangemerkt worden als eene hulde aan

de nagedachtenis van den man, de eenige, die zijne stem durfde verheffen tegen de berooving van de wereldlijke macht van den H. Stoel.

Gabriël Garcia Moreno werd te Guayaquil, een der voornaamste zeehavens van Ecuador, geboren en was de zoon van don Gabriël Garcia, een Spanjaard, en van dona Rosario Moreno, tante van den kardinaal van dien naam.

Zijne eerste studiën deed hij aan het collegie te Quito, en toen hij eene reis naar Europa aanvaardde, om zijne opvoeding te voltooien, liet hij in zijn vaderland eenen naam achter, dien men slechts met eerbied uitsprak, en dit wel om reden zijner geestesgaven en zijn edel en oprecht karakter.

Bij zijne terugkomst in het vaderland vond hij daar een staat van zaken, die met alle denkbeelden van billijkheid en rechtvaardigheid spotte.

Orde, veiligheid, vrijheid waren niet meer dan klanken, en al kon Moreno dan ook niet direct dien toestand veranderen, toch greep hij naar de pen, om het gedrag van den president Urbino en dezes regeering te brandmerken, door de oprichting van een dagblad.

Zijne verbanning volgde echter spoedig, want zulk een stem moest verdrukt worden.

Hij droeg echter in ballingschap de overtuiging meê, zijne beste krachten voor zijn vaderland aangewend en zijne landgenooten den weg aangewezen te hebben, waarlangs men tot de orde en met de orde tot de welvaart kon weêrkeeren.

En deze verdiensle werd spoedig erkend, want de provincie Guayaquil benoemde hem tot haar vertegenwoordiger in den Senaat.

Hij nam echter geen zitting, want nauwelijks had hij een voet aan wal gezet, of in weerwil

van zijne onschendbaarheid als volksvertegenwoordiger, werd hij opnieuw gevangen genomen en gebannen.

Ten tweede male trok hij nu uit zijn vaderland, het aan den tijd overlatende de diepe wonde te genezen, die Ecuador door tirannieke heerschers was toegebracht, en die tijd brak spoedig aan.

Urbino werd door een *pronunciamiento* verdreven, en Garcia Moreno had nauwelijks kennis daarvan, of hij snelde naar Quito, waar hij den eersten dag van zijne komst door den gemeenteraad der stad tot alcade benoemd werd.

Quito ging nog verder en benoemde hem tot senator, doch die dubbele waardigheid kon hem niet voor een derde verbanning bewaren. Het *pronunciamiento* had de orde niet kunnen herstellen, en door de nieuwe regeering was men van kwaad tot erger vervallen.

Eindelijk, op den 1 mei 1859, werd er een *pronunciamiento* geproclameerd, dat zonder wapengeweld, maar alleen uit kracht van overtuiging zich gevormd had.

Het gevestigd gouvernement viel onder het publiek misprijzen en werd vervangen door een voorloopig gouvernement, dat in last had de republiek te redden; dit was samengesteld uit drie consuls met drie helpers. Garcia Moreno, ofschoon in ballingschap, was een der eerstgenoemden.

Hij verbleef destijds op de kusten van Peru, nabij de grenzen van Ecuador.

Zoodra hij de gebeurtenissen van Quito vernam, ging hij op weg, doorreisde onder duizende hinderpalen de woeste en onbewoonde bergen, en kwam midden door zijne vijanden heen te Quito aan.

Een groot boekdeel zou er noodig zijn om al datgene te beschrijven wat hij voor het herstel der orde en het geluk van zijn vaderland deed.

Het voorloopig gouvernement gaf hem volle macht en stelde hem in de waardigheid van opperbevelhebber aan het hoofd van het leger, met generaal Flores het kommandement der troepen deele.

Het voorloopig gouvernement zegevierde, dank zij de roemrijke inneming van Guayaquil, op den 24 september 1860.

Ten gevolge daarvan werd in 1861 eene conventie bijeengeroepen. Die conventie benoemde Garcia Moreno tot president der republiek, gaf hem de macht een concordaat met den H. Stoel te sluiten om zekere zaken te regelen, en stelde het traktement van den president vast.

In het concordaat herstelde Garcia Moreno de Kerk in al hare rechten.

Met forsche hand begon hij het land op te heffen uit den poel, waarin het verzonken lag, en de beginselen, die daarbij voorzaten, waren de eeuwige en eenige beginselen, zonder welke een staat niet duurzaam kan bestaan.

Godsdienstzin was de grondslag waarop de instellingen van Ecuador gebouwd waren, en de uitslag heeft meer dan voldoende bewezen dat nog, evenals voor eeuwen, deze grondslag de eenige en ware is.

Het einde van zijn eerste presidentschap werd door een bijzonder feit gekenmerkt.

Zekere revolutionairen van beroep maakten zich van het eenige oorlogsschip meester dat Ecuador bezat, na den kapitein vermoord te hebben.

Zij handelden in overeenstemming met generaal Urbino en eenige andere uitgewekenen, die zich op de kusten van Peru bevonden. Het schip moest die woelgeesten weêr in het vaderland brengen, waar zij geloofden dat zij geen tegenstand

zouden ontmoeten; doch nauwelijks was het bericht hunner plannen te Quito aangekomen, of Garcia Moreno vloog naar Guayaquil, rekwireerde niet zonder moeite een stoomschip van de landmail, wapende het en trok de opstandelingen te gemoet.

Hij zelf leidde de manoeuvres, en de muiters op de kust van Jambelli ontmoetende, viel hij hen zoo aan, dat hij het door de oproerlingen gestolen schip hernam, die er zich op bevonden gevangen nam en met gemak de andere kleine vaartuigen buit maakte.

Urbino, die aan wal was, waar hij een kustdorp bewoonde, was ontsteld en week weêr naar zijn oude schuilplaats.

Toen Garcia Moreno Guayaquil verliet om zijne vijanden op te sporen, wekte hij den lachlust op van eenige vreemde zeelieden, doch zij kwamen hem na de overwinning met zijn moed gelukwenschen.

De heer Lasso heeft onlangs dit schoon wapenfeit meêgedeeld; hij vertelde, hoe de held bij zijne terugkomst te Quito de macht aan den nieuwen president overgaf en zich in het particulier leven terugtrok.

Omstreeks dien tijd trouwde hij, in zijn tweede huwelijk, eene nicht zijner eerste vrouw, Senora Mariana del Alcazar y Ascazubi en vestigde zich metterwoon te Guayaquil.

In 1869 onderging Ecuador eene nieuwe politieke verandering, gelukkig langs een geheel vreedzamen weg, ten gevolge waarvan eene conventie bijeen kwam, die eene grondwet gaf, heden nog in voege, en welke Garcia Moreno tot president benoemde.

Daar hij voor die eer bedankte, begaf zich de geheele vergadering naar hem, hem voorhoudende, dat van zijne aanneming het handhaven der orde afhing.

Het spreekt wel van zelf, dat Moreno toen niet meer weigerde en met dezelfde opoffering aan het werk toog, waarmee hij zich altijd aan de belangen van zijn vaderland gewijd had.

Wij spraken tot heden met opzet met geen enkel woord van 't geen hij als president der republiek Ecuador deed, want die werken in bijzonderheden te bespreken, zou eene plaats vragen die ons tijdschrift niet aanbiedt, terwijl enkele aan te halen, niets meer of niets minder zou zijn dan zijn roem verkleinen.

Wij bepalen er ons toe de lijst meê te deelen, zooals hij destijds door de dagbladen werd openbaar gemaakt, welke lijst eene opsomming van de werken bevat, die hij tot stand bracht.

Het is de schoonste trofee, die hem kan opgericht worden; die lijst luidt als volgt:

1. Herziening der grondwet; 2. conversie van de opbrengsten der douanen in nationale en niet in provinciale inkomsten; 3. nationale vertegenwoordiging, gegrondvest op de geheele bevolking des lands en niet op het privilege der steden; 4. oprichting van een rekenkamer; 5. organisatie der gerechtshoven; 6. stichting eener polytechnische school, voor een gedeelte toevertrouwd aan paters Jesuïeten. Voor het oogenblik is de school te groot; het land levert nog niet genoeg leerlingen op; 7. stichting van een sterrekundig observatorium, bestuurd en gebouwd door paters Jesuïeten. Deze inrichting is een der schoonste en best voorziene laboratoria, welke in de gansche wereld bestaan. Wegens de ligging van Quito, wilde Garcia, zeer thuis in mathematische wetenschappen, het tot een pronkjuweel maken. De meeste instrumenten zijn geschenken van zijne hand; 8. wegen voor het openbaar verkeer. Garcia heeft vijf groote wegen aangelegd en schier voltooid. De voornaamste, die van Guayaquil naar Quito, strekt zich uit over 24 mijlen. Hij is bestraat en telt 25

bruggen. Het is een degelijk en bewonderenswaardig werk, welks moeilijkheden onoverkomelijk schenen; 9. oprichting van 4 nieuwe diocesen; 10. concordaat met den H. Vader; 11. hervorming der seculiere geestelijkheid, herstel van het gemeenschappelijk leven en van den kloosterstaat; 15. collegiën in alle steden, scholen in de mindere dorpen; overal Broeders der Christelijke Leering; 16. meisjesscholen, Zusters van Liefde, Zusters van den Goeden Herder en van de Voorzienigheid, en Zusterkens der Armen; 17. hospitalen. Gedurende zijn eerste presidentschap ontsloeg Garcia den directeur van het hospitaal te Quito, die geweigerd had een arme op te nemen en overigens in het algemeen zeer nalatig was. Hij zelf deed zich nu als directeur aanstellen, bezocht het hospitaal alle dagen, hervormde den dienst en bracht het op een goeden voet. Verscheidene malen onderscheidde hij zich daar door daden van heldhaftige naastenliefde; 18. handhaving en vermeerdering der Congregatiën. Hij was werkend lid van de Congregatie der armen; 19. stichting van 4 groote museums; 20. het katholiek protectoraat, de ruime en prachtige ambachtsschool, ingericht naar die van San Michele te Rome, en bestuurd door Broeders der Christelijke Leering; 21. postverdragen met verscheidene Staten; 22. verfraaiing en zuivering der steden. Onder dit opzicht is Guayaquil, en vooral Quito, geheel en al veranderd.

Als er een revolutie uitbrak, en dit gebeurde dikwijls, legde het nieuwe gouvernement op willekeurige wijze aan de geslagen partij, de zwaarste schattingen op; Garcia Moreno heeft dit gebruik afgeschaft.

Terwijl hij de macht in handen had, heeft hij van niemand eenige schatting geheven, en de belastingen, door den Staat uitgeschreven, zijn niet vermeerderd.

Deze waren de voornaamste daden van den weldoener der republiek Ecuador, van den edelen man, die door de hand van moordenaars vallen moest, want hij wist, hij had er een voorgevoel van, dat het loon voor zijne reuzendiensten de moord zou zijn.

Doch Garcia Moreno zou Garcia Moreno niet zijn, als hij daarvoor ook maar een oogenblik zou achteruit gegaan zijn.

Toen hij zijn tweede presidentschap aanvaardde, was de dolk reeds geslepen die hem treffen zou. Toen de moordenaars op hem aanvielen, kwam hij juist uit de kerk, waar hij ter Communie geweest was.

De moordenaars stonden hem in den gang van zijn paleis op te wachten.

Den eersten stoot ontving hij met een *machete* in den hals, waarop hij ter aarde stortte; doch onmiddellijk weêr opstaande, trad hij met bebloed gelaat vastberaden - gelijk hij altijd was - op zijn aanvaller toe, trachtende hem te grijpen, en eene beweging makende, als zocht hij in een der zakken van zijn gewaad een wapen.

Nu schoten echter de andere ellendelingen toe en losten op hem *à bout portant* hunne revolvers; hun slachtoffer wankelde eenige stappen vooruit en viel toen neder, om nimmer weêr op te staan.

Alvorens de vlucht te nemen, brachten de moordenaars den stervende verscheidene kappen met de *machete* toe, ten einde hem af te maken of te verminken.

Nadat men hem had opgenomen, ademde Moreno nog. Men bracht hem in de kathedraal, waar hij een oogenblik het bewustzijn terugkreeg, dat hij zich ten nutte maakte tot het stamelen van een gebed, en om hun die hem omringden, de eeuwig gedenkwaardige woorden toe te voegen: *Dios no se muere!* (God sterft niet!)

Weinige oogenblikken later gaf hij den geest.

Zoo leefde en stierf Garcia Moreno, en het opschrift dat op den wit marmeren steen staat die zijn graf dekt: *Regenerador de su patria y valiente defensor de la fe catolica* (hervormer van zijn vaderland en heldhaftig verdediger van het katholiek geloof), is de schoonste lofspraak die men hem geven kan. Reeds heeft zich eene commissie gevormd, om hem een prachtig gedenkteeken op te richten, daar hij zoo, vereeuwigd, voor allen die na hem zullen komen, het beste voorbeeld aanbiedt.

Ook te Rome, in het Vaticaan, wordt een gedenkteeken aan Garcia Moreno opgericht.

Odoaker en de H. Severinus.

De legende zegt, dat de geur van heiligheid die het leven van den H. Severinus verspreidde, velen, vorsten en onderdanen, naar zijne kluis trok. Onder die beëvaartgangers naar het nederig verblijf, telde men den koning der Herulen Odoaker. Dat verblijf trof den prins bovenmate: immers, het was zoo laag dat de koning er zich niet in kon recht houden. Severinus voorzegde hem, dat zijn tocht naar Italië gelukkig zou uitvallen en hij dit land weldra zou veroveren. Toen de voorzegging bewaarheid was, schreef

de koning eenen brief naar den heiligen man, om dezen zijne dankbaarheid te betuigen, er bijvoegende dat Severinus kon vragen al wat hij verlangde. De vorst dacht gewis, dat de man Gods, rijkdommen vragen zou! Hij vroeg niets voor zich zelven; hij vroeg enkel dat de koning der Herulen eenige bannelingen zou terugroepen. Voorwaar, recht kristelijk!

Het Zweedsche meisje. (Naar Hugo Salmson.)

Hugo Salmson is een Zweed, die, ofschoon Parijs bewonende, zijn geboorteland niet vergeet. Dáár nog zoekt hij zijne ingevingen, zijne onderwerpen. Men ziet het wel aan zijne schildering, de herinnering aan zijn vaderland is frisch en levendig hem bijgebleven en geeft aan zijne scheppingen een recht eigenaardig karakter.

Ziet de gravure, welke wij verder in ons tijdschrift meêdeelen! Het is een meisje uit den omtrek van Stokholm. De duiven, waarmee zij omringd is, zijn tam geworden en komen en vliegen weg op hare stem, op haren glimlach, op haren oogslag.

Gansch dit tafereeltje, houding, kleding en aanhoorigheden, is hoogst karakteristiek en toont bij den eersten aanblik, dat men hier ook met geen inlandsch werk te doen heeft. Salmson's kunst wordt ook in de parijzer tentoonstellingen druk opgemerkt. Geen wonder! hij is een kunstenaar van talent.

Schaatsen met wieltjes.

De *Skating-ring*, hier nog onbekend, heeft reeds grooten ingang gevonden in Engeland en Amerika. In Frankrijk zelfs werd dit vermaak reeds ingevoerd en men rijdt dapper schaatsen in den Cirque des Champs-Élysées. Het is recht aardig om te zien, hoe snel de rijders zich op die schaatsen met wieltjes in alle richtingen bewegen. Men vliegt vooruit of achteruit; men legt over, men drijft op een been, even snel en vaardig als men doen zou op de gladde ijsbaan. Wij roepen de aandacht onzer lezers op die nieuwe schaats in. Wel hebben velen ze, reeds voor jaren, gezien in eene der voorstellingen van *l'Etoile du Nord*, doch voorzeker niet zoo volmaakt als nu. Als men voortaan kan schaatsenrijden in zijne kamer of gang, is de droom van den schrijver der *Camera obscura* volledig: 'een winter zonder ijs.'

Figuur 1 is eene afbeelding van de rolschaats der laatste constructie, die duidelijk de samenstelling doet zien van het mechanisme, dat aan het voetvlak bevestigd is.

Figuur 2 stelt voor een der metalen draagklossen - van ter zijde gezien - met een cylinder die bestemd is om eene bijzondere stalen veêr te bevatten; deze cylinder geeft het dubbele voordeel, dat hij de veêr voor slijk en stof beveiligt en haar tegelijkertijd in haar gewonen stand houdt. Ook dient hij tot steun van de kopspie, waarover wij eenige regels lager spreken.

Figuur 3 is het draaivlak met de armen of stutten, waaraan de assen der wieltjes bevestigd zijn.

Figuur 4 vertoont een stalen spiraalveêr, die in den cylinder aangebracht wordt, waarvan wij zoo even spraken. Met behulp van deze veêr kan de werking van de schaats geregeld worden, zoodat het daardoor den rijder mogelijk is alle draaiende, kringvormige en zwenkende bewegingen te maken, die hij wil. Ook bevordert zij de

snelheid, en dient eindelijk om aan de schaats haar rechten stand te hergeven, als de drukking van den voet ophoudt.

Figuur 5 is eene teekening van de kopspie, die eene der gewichtigste onderdeelen van de schaats uitmaakt. De spie er van steekt men in de stalen spiraalveêr, zooals door figuur 6 is aangewezen (de veer wordt gesloten in den cylinder g van de draagklos B). Door het meer of minder diep indrukken der spie kan men de helling der schaats bepalen.

Figuur 7 vertoont een cylindervormige moerschroef, die niet alleen dient om het draaivlak C aan de draagklossen B te verbinden, maar ook de hellende hoofdas vormt, waarop dat vlak zich beweegt.

Figuur 8 stelt eene schroef voor, die de drukking van de veêr moet regelen en dus aan de schaats eene meer of minder zwenkende beweging geven.

Om eenige kringvormige beweging te maken, behoeft de rijder de schroef L niet te verdraaien, maar kan hij den regulator aan- of losschroeven, wat eene vermindering of vermeerdering van drukking zal te weeg brengen, doordien de stalen spiraalveêr H dan meer of minder vast tegen de spie wordt gedrukt, welke laatste op hare beurt die drukking overbrengt op het vlak *m m m m*, dat deel uitmaakt van het draaivlak C; zoodat de schuine stand van dat vlak C, op zijn spil B, alleen het gevolg is van de drukking door de spiraalveêr en den kop van de schroef te weeg gebracht.

De Bergen van Barmhartigheid.

In den laatsten tijd zijn meermaals klachten gerezen over de instelling bekend onder den naam van Bank van Leening, hier genoemd Bergen van Barmhartigheid.

Het getal dergenen die meenen dat die instelling meer kwaad dan goed bewerkt, is niet gering.

't Is bekend dat de Bank van Leening bijna uitsluitend het toevluchtsoord is der mingevoeden, die soms regelmatig hunne eigendommen van eenige waarde en vooral hunne benoodigdheden verpanden, om, òf in de oogenblikkelijke behoefte te voorzien, òf aan de kermisvreugde en andere openbare feesten deel te nemen.

Schromelijk is het misbruik dat uit de Bergen van Barmhartigheid ontstaat en die instellingen waren toch zoo schoon, toen zij in het leven geroepen werden.

De volgende regelen zullen daarvan het bewijs leveren.

De Bergen zijn van zuiver katholieken oorsprong; zij zijn door de kristelijke liefdadigheid in het leven geroepen; de Franciscaner orde, bijzonder den armen gewijd, heeft die instelling voortgeplant en de Heilige Stoel heeft haar verdedigd tegen de vooroordeelen en de gemoedsbezwaren van de tijdgenooten der eerste instelling.

De eigenlijke Bergen regelden zich eertijds naar het kanoniek recht, de bullen van den Paus en de beslissingen der romeinsche H. Congregatiën.

Te Rome vindt men de modellen, die de volmaaktheid het naast bij komen. De staathuishoûkundigen in 't algemeen hebben het ware karakter dier Bergen miskend en de regeeringen, gevolg gevende aan hunne leer, hebben heel dikwijls van die liefdadige instellingen een soort van crediet-instelling gemaakt, die door woeker den arme van zijne laatste hulpmiddelen berooft.

Laat ons eens tot den oorsprong opklimmen.

De middeleeuwen werden verschrikkelijk door den woeker getroffen. Evenals nu waren de Joden in Europa meester van de geldmarkt.

Zij ontzagen geen stad of land, geen armen of rijken en wisten de koningen en vorsten, ja zelfs de Kerk, in moeilijke omstandigheden duur hunne diensten te verkoopen.

Vandaar dan ook dat zij bijna altijd en overal werden vervolgd en verbannen, somtijds toegelaten als de vorsten om geld verlegen waren, om later weêr verjaagd te worden.

Rome noemden zij hun paradijs, niet omdat zij daar vrij konden voortwoekeren, maar dewijl zij, niet aan willekeur onderworpen, onder de vaderlijke regeering des Pausen rustig voortleefden.

De rentestandaard was in die dagen zeer hoog. Een bevel van koning Jan van Frankrijk van 1360 verbood aan de Joden hooger interest te eischen dan 86 %. Eenige jaren later, in 1379, werd het aan de Joden van Auxerre vergund, geld te schieten tegen 65 %; eindelijk machtigde koning Karel de Vijfde te Troyes de oprichting eener Bank met rente van 43 %.

Dat was in de 15e eeuw zoo wat de gewone interest.

Het zal wel niemand verwonderen, dat destijds vele lieden uitzagen naar middelen om den toe stand te verbeteren. Reeds in 1198 poogde men te Freisingen, in Beieren, een Bank of Berg op te richten.

In 1350 verzamelden eenige burgers van Solms in Franche-Comté een kapitaal van fr. 40.000, om tegen matige rente geld voor te schieten.

Dat waren echter geen Banken van Leening of beter gezegd Bergen van Barmhartigheid.

In het midden der 15e eeuw, ten jare 1462, verscheen de grondlegger der Bank van Leening.

Het was een Franciscaner-monnik, Barnabas van Ferni, in Italië. Hij predikte te Perugia. Getroffen door de groote ellende der armen, besloot hij hun ter hulpe te komen en hevig uitvarende tegen de afpersingen der woekeraars en Joden, deed hij van den preêkstoel een beroep op de kristelijke liefdadigheid zijner toehoorders.

Toen hij daardoor er in gelukt was eene zekere som bijeen te brengen, stichtte hij daarmee eene Bank van bijzonderen aard, die gelden voorschoot *zonder interest* alleen tegen eene geringe vergoeding der administratie-kosten, zonder eenige winst.

Pater Barnabas onderwierp zijn plan aan de goedkeuring der magistraten der stad, der doctoren en studenten der Hoogeschool, der geestelijken en kloosterorden.

Na openbare beraadslaging vereenigden de talrijke toehoorders zich met zijne plannen, en werd de Berg van Barmhartigheid door den bisschop goedgekeurd.

De groote diensten ziende, welke de instelling den armen verschafte, besloten de paters Franciscanen, die beminnaars der armoede en vrienden der armen, meer dergelijke inrichtingen in 't leven te roepen.

Op vele plaatsen werden dus Banken opgericht en verdwenen dientengevolge de particuliere pandhuizen, die tegen 20 % leenden, terwijl de Franciscanen slechts 5 % vorderden.

Doch het nieuwe werk kwam, zooals elk goed werk, niet zonder tegenspoed en moeilijkheid tot stand.

Vele belangen, hoe weinig ook te achten, werden gekrenkt.

De godgeleerden trokken zich ook de zaak aan. Zij hadden immer alles verboden wat den woeker in de hand werkte en, alhoewel zij niet konden verhinderen dat de katholieken de slachtoffers werden der Joden, steeds zooveel mogelijk belet dat zij deelgenoot werden van de kwade praktijken der afzetters.

Zij verzetten zich ook nu tegen handelingen die op een veroordeeld beginsel berustten. Vandaar dat de interest der nieuwe Bank, hoe matig ook, als niet geoorloofd werd beschouwd.

Doch hunne tegenwerpingen vielen weg door de beschouwing dat die zoogenaamde rente niets anders was dan schaêvergoeding voor bestuur en bewaring der panden en geen vrucht van eene koopwaar, uit haar eigen onvruchtbaar, noch eene onrechtvaardige belasting op het werk der armen.

De Pausen keurden de instelling goed. In 1463 bevestigde Pius II de oprichting van den Berg van Barmhartigheid te Orvieta, dien hij *mons Christi* noemde.

In 1467 keurde dezelfde Paus dien van Perugia goed. In 1471 en 1479 geschiedde hetzelfde door Paus Sixtus IX ten opzichte der Banken van Leening te Viterbo en Savona, in 1484 door Innocentius VIII voor Mantua, Ferrare en Assise; in 1483 werd de Bank van Leening gesticht in Milaan, goedgekeurd door Alexander VI in 1501; zij werd een der voornaamste in Italië.

Eindelijk vestigde in 1539 Johannes Calvo van de orde der Minderbroeders de Bank te Rome, nog hetzelfde jaar door Paulus III goedgekeurd en door Paus Pius IV in 1561.

In 1586 richtte Paus Sixtus V eene aartsbroe-

derschap op voor den Berg van Barmhartigheid en schonk haar vele aflaten.

De fransche revolutie vernietigde in de vorige eeuw het werk der Pausen, doch in 1803 herstelde Pius VII de Bank van Leening, welke weldra een groote uitbreiding verkreeg.

Thans is die instelling gevestigd tegenover de kerk van de H. Drievuldigheid, en bezit zelfs eene prachtige kapel, gebouwd en onderhouden door de aartsbroederschap. Immer zijn de romeinsche instellingen door de godsdienst bewaard en bestuurd.

Het vraagstuk was dus beslist: het leenen zooals het geschiedt in de Banken van Leening was toegelaten. Sedert langen tijd heeft de strijd over die vraag opgehouden.

De kwestie werd *ex professo* opgelost in het concilie van Latranen, begonnen in 1512 onder Julius II en geëindigd in 1517 onder Leo X.

Na een grondig onderzoek werden de Banken van Leening goedgekeurd.

De bulle *Inter Multiplices* van Leo X is gedagteekend 4 mei 1515. Zij bevat in hoofdzaak het volgende:

ODOAKER EN DE H. SEVERINUS.

‘Wij weten,’ zegt de Paus, ‘dat er vroeger onder de godgeleerden een hevige twist bestaan heeft die de volken veel ergernis gaf en nu vernieuwd wordt over de Banken van Leening, bestemd om de armen te helpen en hen aan de klauwen der woekeraars te ontrukken.’

Na de tegenwerpingen weêrlegd te hebben, besluit de Paus aldus: ‘Met goedkeuring van de heilige kerkvergadering verklaren wij, dat de Banken van Leening, in vele landen opgericht, tot heden goedgekeurd en beveiligd door den H. Stoel en in welke men, om de kosten te bestrijden als schadeloosstelling voor de jaarwedden der personen met het werk belast en andere kosten zonder eenige winst voor de Bank zelve, een kleinen interest heft, dat die inrichtingen in zich zelve niets slecht bevatten, geen aanleiding tot het kwaad geven en in geenen deele moeten afgekeurd worden; dat men integendeel deze wijze van leenen moet beschouwen als verdienstelijk, loffelijk en goedkeurenswaardig, daar zij geen woeker is. Wij verklaren het geoorloofd bekend te maken, dat het doel der Banken godvreezend is en de liefdadigheid des volks ten haren gunste ingeroepen mag worden, vooral om de aflaten door den H. Stoel er aan verleend.’

Terzelfder tijd, om een einde te maken aan den redetwist die het goede werk belette, verbiedt de Paus op straf van excommunicatie aan elken geestelijke, te preêken of te schrijven tegen

de instelling der Banken van Leening.

Deze beslissing werd de regel der Kerk ook in het concilie van Trente, dat in zijn 22. zitting *de Reformatione*, de Banken van Leening rangschikte onder de godvreezende stichtingen.

De Banken van Leening in Italië troffen onder de leiding der Kerk haar doel; het waren instellingen van liefdadigheid, bergen van barmhartigheid voor de armen.

HET ZWEEDSCHE MEISJE, NAAR HUGO SALMSON.

Het kenmerk van eene ware Bank van Leening bestaat in het gratis leenen. De type zou een Bank zijn, opgericht door de liefdadigheid der geloovigen, die zulke schenkingen aan de instelling gaf dat daaruit alle kosten van beheer en onderhoud zouden zijn goed te maken zonder van de armen iets te vergen. Om dat doel te behartigen, verleende de H. Kerk hare aflat.

Doch die type bestaat niet.

Het is dan ook geoorloofd eene kleine schadevergoeding te vragen, maar winstbejag is uitdrukkelijk verboden, tenzij men onder den gewonen naam van crediet-instellingen wil gerangschikt worden.

De Kerk hield steeds een waakzaam oog op de Bergen van Barmhartigheid.

Zonder toestemming en toezicht van den bisschop mocht er in het katholieke Italië geen Bank van Leening worden gevestigd; zij bloeiden daar buitengewoon.

Te Pavia bestond eene Bank, die 180.000 lires bezat, waarvan 60.000 gratis geleend werden. De interest, zoo hij genomen werd, was zeer gering, nooit ging hij 6% te boven, meestal was hij slechts 1 à 5 percent, terwijl kleine waarden immer gratis werden beleend.

Uit Italië plantten de Banken zich spoedig over naar het noorden van Europa. In Nederland en in België, waar veel handel gedreven werd, was de woeker ook geen geringe plaag. In het begin der 16e eeuw was de geëischte interest soms 130%.

Hoor de klaagtoon van een schrijver van dien tijd over den woeker:

‘In het hebreuwsch beteekent dit woord *beet*, omdat de woeker den armen schuldenaar het vleesch van de schenken knaagt. Er is niets bij den woekeraar dat geen tanden heeft en niet bijt. Zijn goud, zijn zilver, zijn graan, zijn wijn en alle soorten van eetwaren bijten; de woekeraars zijn als de diertjes die 's menschen lichaam plagen, zooals luizen, vlooiën, wandgedierte en ander gebroedsel, of gelijk het ongedierte, dat de velden verwoest en afvreet, zooals de sprinkhanen, meikevers, wormen en rupsen, ratten en muizen, of als de motten, die de kleêren en tapijten bederven, als de fluwijnen en vossen, die de druiven verslinden, wat nog erger is, als de wilde dieren, zooals de wolven en razende honden, die de menschen verscheuren, als panthers, tiegers, krokodillen, serpente, draken en leeuwen. Zooals de Wijze Man zegt, is de woeker de bloedzuiger, die twee dochters heeft, waarvan de een altijd zegt breng bij, breng aan, en de andere nimmer of nooit: het is genoeg.’

Te Yperen werd de eerste Bank opgericht door een priester, die honderd livres schonk, om de armen voor niets te leenen.

Ook op andere plaatsen, zooals te Brugge, te Rijssel, destijds nog tot de Nederlanden behorende, werden Bergen opgericht.

In 1615 verkreeg een bouwkundige, Coeberghe genaamd, de vergunning van de regeering der aartshertogen, in de meeste belgische steden Banken op te richten, wat dan ook gebeurde.

Doch de katholieke liefdadigheid bezielde de ondernemers niet en niettegenstaande de 15%, waarop zij leenden, konden zij zich niet staande houden.

Het kapitale verschil in den oorsprong der Banken in de Nederlanden en in Italië bestaat daarin, dat in Italië de Kerk de katholieke liefdadigheid aanmoedigde en bezielde, om de Banken op te richten, terwijl in het noorden de Staat zich de zaak aantrok en regelde.

De slotsom is dat de Banken hier tegen zeer hoogen interest moeten leenen, om hunne kosten goed te maken, en alleen nuttig zijn in zooverre dat zij de armen uit de klauwen van grootere woekeraars redden.

Gaan wij ten slotte nog eens na, hoe in andere landen de Banken van Leening zijn ingericht.

In Engeland, Schotland en Ierland bestaan geene Banken van Leening door den Staat of de Kerk bestuurd.

De wet ziet alleen toe dat de particulieren geen hooger interest eischen dan 20 % en tevens dat de Banken van Leening geene bergplaatsen worden van gestolen voorwerpen.

De vrijheid baart echter in dat land groote misbruiken.

Naast de toegelaten pandhuizen bestaan er geheime, door de behoeftigen dikwijls nog meer bezocht dan de openbare.

Daar wordt de arme dan ook letterlijk uitgeplunderd, want niet zelden neemt de woekeraar 300 à 400 %.

Een engelsch staathuishoûkundige verzekert, dat sommige dier pandleeners niet schroomen 3 pence in de week per shilling te vragen, wat zoo ongeveer 1300 percent per jaar is.

In Londen alleen beweert men dat er 500 à 600 dier deugnieten zijn.

In Frankrijk is de Berg van Barmhartigheid aan wettelijke bepalingen onderworpen. De bestuurders worden door de regeering benoemd, zij doen rekening en verantwoording aan den Staat. Alles draagt den stempel van den Staat.

Dit is de beknopte geschiedenis der Banken van Leening of Bergen van Barmhartigheid.

Zijn er te recht velen, die zich over de tegenwoordige instellingen van dien aard beklagen, zij zoeken de oorzaak in ontaarding.

Verbetering is dus zeer wenschelijk; doch deze is niet te verkrijgen door onze crediet-instellingen, maar alleen door de liefdadigheid.

Wanneer de wezenlijke Bergen van Barmhartigheid door deze liefdadigheid weer in het leven worden teruggeroepen, zullen de klachten van zelf ophouden, en de behoeftigen hunne zuur verdiende penningen niet langer in dien gapenden afgrond zien verzinken.

Curiositeiten.

ROMANS. - In een boek dat in 1769 verscheen, bespreekt de schrijver het karakter der verschillende romans bij verschillende volken. De *spaansche* romans zijn opgevuld met liefdesgevallen van dolende ridders, heldenstukken, bijgeloovigheden, betooveringen, spokerijen, verschijningen en zwetserijen. De *fransche* romans zijn vernuftig, doorzult met edele gevoelens en zeldzame voorbeelden van liefde, doorgaans op een luchtigen trant geschreven.

De *hoogduitsche* zijn zeer uitgebreid, langdradig, koel, opgevuld met deftige en schoone opmerkingen; maar in eenen schoolvossigen smaak. De *engelsche* zijn diepzinnig, ongelijk, altoos vervelend, gelijk vele andere van hunne werken in het algemeen en..... *die van Shakespeare in 't bijzonder (!)*. Voor het overige ontdekt men daarin somberheid; ook zijn ze niet vrij van wreedheid, en de driften worden tot te verregaande uitersten gebracht.

De *italiaansche* ademen niets dan liefde en jaloezie. Belezingen, bovennatuurlijke oorzaken, wonderwerken, voorspellingen, tooverij, met een woord, het wonderbare speelt er eene al te groote rol in; doch dit daargelaten heerscht er veel teederheid in en de schrijvers vinden het middel, 'om de poëzie en de fraaie kunsten er in te brengen.'

Alzoo, zegt de schrijver, draagt iedere roman iets meê van het algemeen volkskarakter.

DE PALMBOOM. - Pater Gumilla, die in het midden der verleden eeuw de rivier de Orinoque opvoer, en geruimen tijd bij de Guaranniers, een volksstam die zijne woningen hoog van den grond en aan den palmboom bouwt, verbleef, schetst als volgt al het nut van die voorzienigheid, want zoo mag men dien boom wel noemen: 'De palmboom, de eenige soort van boom die op hunne eilanden groeit, verschaft hun alles wat zij tot het leven behoeven. Van den stam maken zij planken, de takken dienen tot wanden, de blaêren leveren koorden, bedden, zeilen, netten, kleêren en waaiers, waarmee zij de lastige muggen verdrijven. Van den palmboom krijgen zij brood, wijn en vleesch; wanneer deze zijn vollen wasdom bekomen heeft, wordt hij omgekapt, het vocht dat er in overvloed uitloopt is dik en zoet als siroop; dit krijgt met den tijd een lucht van wijn en wordt, ouder zijnde, zoo scherp als azijn. Hiervan bedienen zij zich om er de witte wormen, die uit den palmboom kruipen, als hij geen vocht meer oplevert, in te koken. Dit is een heerlijk eten, schoon in 't eerst een weinig

afzichtelijk. Brood is het laatste, 'tgeen ze van den palmboom maken; het is de pit of 't hart, die afgewasschen en in de zon gedroogd, zeer goed meel oplevert. Behalve dit alles hebben zij nog de vrucht van den palmboom zelve, die lekker en zeer aangenaam en verfrisschend vocht in zich heeft.'

GROOTE ETERS. - Omtrent den trek tot het eten bij onze voorvaderen, verhaalt Hadrianus Junius in 1575 in zijn 'Batavia' onder ander het volgende:

'Ik zal slechts de vogelen opnoemen, waarmede de keuken dagelijks voorzien werd.' Na eerst van haring, bokking, andere visch, zuivel, kaas, konijnen, enz. gesproken en vervolgens gewezen te hebben op de verbazende menigte eieren van meerkollen, kieviten, wilde eenden en dergelijke, die men overal vond en naar Brabant en andere nederlandsche gewesten bij geheele scheepsladingen rauw, gekookt en gezouten, tot groot voordeel der eigenaars, werden heengezonden, noemt hij als dagelijksche spijzen: kapoenen, kippen, kwartels, leeuwerikken, kalkoenen, houtsneppen, patrijzen, ganzen, reigers, kraanvogels, trapganzen, talingen, enz. Vervolgens spreekt hij van de gewoonte, om in alle welgestelde burgershuizen jaarlijks een os of een halven os en een varken te slachten, om er den winter meê door te brengen, en laat hierop volgen:

'Vandaar die schatten van gezouten spek, van hespen, schoudertjes, die in de rookplaatsen toebeïd worden en die het jaarlijksch verlangen en de bekende lekkernijen uitmaken van de hoven der grooten en de keukens der Apiciussen - gelijk ieder weet, dat dit soort van vleesch nergens zoo van pas gezouten en zoo malsch gerookt wordt als hier.'

Guicciardini, die in het begin der regeering van Filips II, zijne beschrijving der Nederlanden opstelde, heeft gezegd, dat men in de provincie Holland in verhouding tot het getal der inwoners meer wijn dronk dan in eenig land, waar de wijn zelf werd verkregen, en van overal, vooral van den Rijn, hier werd ingevoerd, en onder de wijnen, die men in zijnen tijd dien stroom zag afzakken, telt hij als de meest gewone, dezulke op, die hun naam ontleenen aan de heuvels, waarop zij wassen, en in de tweede plaats de fransche en Bourgognewijnen - daarna de spaansche, waarvan hij eenige soorten opnoemt. Hierop laat hij volgen den falernischen en arvisischen nectar, afkomstig uit het napolitaansche en van Chios.

Dat wij hier bepaaldelijk ook gewagen van de wijnen, die onze voorvaderen dronken, is om den pas af te snijden aan de beweering, dat de overdaad onzer dagen juist moet worden gezocht in het overvloedig gebruik van het vocht des wijnstoks in onze dagen, vergeleken bij vroegeren tijd.

Wanneer wij de vraag opwerpen, of ons nooit volprezen voorgeslacht doorgaande, voortdurend, of zoo nu en dan van goed eten en drinken hield, dan roepen wij in herinnering de schilderijen onzer groote meesters, bijv. de schuttersmaaltijd, de staalmeesters en andere, waarop verscheidene portretten te gelijk voorkomen - dan weêrlegt een enkele oogslag daarop het vermoeden, als zouden deze mannen een doorgaand sober leven hebben geleid.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg.)

XIII.

De straf volgt de misdaad.

Jehan van Varick vond zuster Bertha stevig gebonden in de kamer, waar het lijk zijns vaders lag. Zij bevond zich nog altijd onder de macht van drie soldeniers, die het rantsoen moesten ontvangen en middelerwijl in het huis rondzochten, braken, stolen, wijn ophaalden, teerden en smeerden in tegenwoordigheid zelfs van het lijk.

De jonge ridder verzocht dat men de ongelukkige vrouw zou losmaken, en de schuimers schaarden zich daarna rond hem, niet ongelijk als op eene slavenmarkt. De jongeling plaatste zich voor het lijk zijns vaders en vroeg:

‘Wat rantsoen eischt ge voor deze vrouw?’

‘Vijf honderd kroonen!’ riep deze. ‘Neen,’ bulderde een tweede, ‘duizend voor de kinderen meê!’

‘t Zij zoo. En voor dien grijsaard?’

‘Ook duizend.’

‘En voor Burk?’

‘Ook duizend en voor u vier duizend.’

Del Torro trad vooruit en bepaalde de som op acht duizend kroonen; want, zegde hij, die

oude van Varick was rijk en was daarbij een verrader geweest.

‘Uwe beleediging,’ zegde Jehan, ‘is eene nieuwe lafheid; doch ik wil uwen prijs niet aannemen, del Torro; ik wil u, maar ik zweer u dat dit ook alles is, alles geven wat hier in dit huis besloten ligt. Breek die ijzeren haardplaat weg en gij zult er voor geen acht, maar voor eene waarde van tien duizend kroonen vinden.’

Als razenden vielen de soldaten op de haardplaat en rammelden weldra in de kostbaarheden en het geld, en de laaghartige del Torro grabbelde meê gelijk de gemeenste soldenier.

Jehan wendde het hoofd om, en de hand van den doode vastgrijpende, scheen hij tot dezen te spreken en te jammeren, maar het gelaat des vaders was kalm en onbewogen en bekommerde zich niet om het gepleegd geweld.....

De soldaten snuffelden nog wel rechts en links rond, doch het huis was letterlijk door de voorgangers leêg geplunderd en de roovers trokken eindelijk af, geladen met een ten slotte nog rijken buit.

Del Torro ging onbeschaamd voort met zijn aandeel in te zakken, toen de andere reeds waren heengegaan, of ten minste nog in het voorhuis woelden. De drie personen, de priester, de non en de zoon bleven zwijgend bij dat bewijs van gemis aan alle eergevoel in den hopman, die echter op een adellijk blazoën aanspraak maakte.

Neen, hij was geen edelman; hij was, zooals gezegd werd, het kind eener *muchachos*, van een soldatenmeisje. Immers, het bloed dreef op dit oogenblik boven?

Eensklaps, als schoot hem plotseling een denkbeeld door den geest, sprong Jehan van Varick voor de deur, wierp er den grendel voor, en zich met een rapier wapenend, zegde hij:

‘Wij zijn alleen, del Torro! Ik zou u nu kunnen zeggen: bloed om bloed!’

De hopman hief het hoofd op en er liep een lichte glimlach over zijne lippen; hij behield zijne tegenwoordigheid van geest en trok zelfs zijn rapier niet, ten teken dat hij geenszins bevreesd was.

‘Ik zou u nu rekenschap kunnen vragen over de laffe geeseling eener onschuldige, machteloze en weerlooze vrouw!’ hervatte Jehan.

‘Jonge heer van Varick, werp dat wapen ter zijde, doe dien grendel voor de deur weg en zet haar integendeel wagenwijd open. Uwe dwaasheden, waarvan ik u nooit heb kunnen genezen, zouden u ditmaal duur kunnen aangerekend worden.’

‘In den naam Gods!’ smeekte de priester en plaatste zich tusschen beiden, ‘vergeef, vergeef, heer van Varick!’

De haat brandde nog des te heviger in Jehan's borst, dewijl de hopman hem hoonde.

‘Die ellendige heeft de arme Gertruda doen geeselen,’ morde Jehan somber.

Een bange kreet steeg uit de borst der non op.

‘Laat aan God de strafover!’ zegde de priester.

‘Hij zal zich wreken door mijne hand!’ antwoordde de ridder.

Del Torro lachte niet meer; hij vond het geraden zich in verdediging te stellen; want eene enkele beweging van dien wanhopigen ‘vrijer,’ zooals hij den jongeling nog een oogenblik te voren spottend genoemd had, zou hem een nutteloos knopsgat hier of daar in het vel maken, en dit was, in ieder geval, volgens hem, iets onaangenaams.

De hopman stond nu zwijgend tegenover hem, doch aan den tegenovergestelden muur der kamer; hij beraamde reeds een dier verraderlijke aanslagen, zoo eigen aan

zijn karakter, namelijk een onverwachten stoot, die Jehan zou ter zijde stellen en na welken hij onbekommerd de deur zou uitwandelen.

Dat echter ging zoo gemakkelijk niet; rechteut gesproken, de hopman kreeg het benauwd, al toonde hij dit juist niet uiterlijk, en hij was tamelijk tevreden, toen Jehan, op de stem van den priester, het rapier zakken liet.

‘Ja,’ zegde de non, ‘heer van Varick, uw vader, de rechtschapenheid en ridderlijkheid zelve, zegde u, alvorens den geest te geven: ‘vergeet en vergeef.’

‘Ik wil het dien ellendeling vergeven,’ morde de jongeling; ‘maar vergeten zal ik nooit,’ en de man werd andermaal kind, want het hoofd bukkend, weende hij, en het wapen ter zijde werpende, bedekte hij de oogen met beide handen.

‘Mensch!’ zegde de non, zich tot den hopman wendende, ‘eens zult gij strenge rekenschap geven over het gepleegde kwaad. Wie weet hoe spoedig!’

‘Zie, zie!’ spotte del Torro, ‘ik had zusterke Bertha tot nu toe niet herkend. Men zegt dat gij in de toekomst leest, zuster, krachtens God, niet gelijk die rakker van een Burk, krachtens den booze. Welnu, zeg mij eens wat mij te wachten staat!’

‘Ik heb geene macht om de toekomst te ontsluiten, maar wat ik u voorzeggen kan, is, dat hij die misdoet, zijne straf niet ontgaan zal! Zij wacht hem misschien reeds vandaag en, geloof mij, zij zal zijn naar gelang het gepleegde kwaad.’

‘En wat kwaad zou ik hebben gepleegd, zuster Bertha?’ spotte de Spanjaard. ‘Wij voeren oorlog tegen oproerlingen, die zich vermeten op te staan tegen hun wettigen soeverein.’

‘Het is niet aan mij de maat uwer misdrijven te nemen, hopman,’ luidde het antwoord; ‘ik oordeel noch uw recht, noch uw onrecht; Hem, die der weezen vader is, zal niemand ontgaan. De mensch klimme op de hoogte der bergen - en daar zal zijn bliksem hem verpletteren; hij dale in de ingewanden der aarde - en daar, daar zal hij de prooi worden der knaagdieren.’

De hopman, die den grendel had weggeschoven, stond met de hand aan de klink der deur; hij spotlachte als een duivel.

‘Als ik tijd en lust heb,’ zegde hij, ‘zal ik u, zuster Bertha, door eene goede geeseling, de tong wel eens snoeren.’

‘Ellendige!’ riep Jehan, toen del Torro het huis verliet en in het voorhuis klonk nog zijn spottend en onmatig gelach. Hij toch dacht aan niets! Wat hij gedaan had, sprak hij immers vrij met het woord ‘oorlogsrecht’ - en men had den toestand zóódanig verdraaid bij het hof van Madrid, dat de vreedzame bevolking muitelingen, en de muitelingen mannen der orde waren geworden.

In het voorhuis stond zijn slachtoffer, Burk, die door den edelen van Varick was vrijgekocht, al had de wapensmid het dan ook niet aan hem, noch aan zijne familie, noch aan de stad verdiend, doch wiens vrij kooping nu nog met eene erge en zware voorwaarde belast werd, namelijk de opsporing van mevrouw de Gattarina.

Burk stond onder bewaking van een paar soldeniers en had reeds zijn gekend toovermiddeltje gebezigd, om daardoor aan de klauwen te ontsnappen; doch de soldaten waren te slaperig dronken, om naar de geheimzinnige stemmen te luisteren, en zij verstonden het dietsch en fransch niet dat Burk radbraakte.

Indien er ooit een diepe haat in een menschelijk hart gebrand had, dan was dit wel in dat van Burk jegens del Torro. Op bevel van den hopman, werd de wapensmid door de twee soldaten als een stuk slachtvee vooruit gedreven. Ontvluchten kon hij niet, want men had hem eenen strop om den hals geslagen en een der soldeniers hield het eind der koord vast.

Aan het huis van Sedgraves gekomen, stiet de hopman de deur neêr en ging met Burk alleen binnen.

‘Ik weet, Burk,’ zegde del Torro, ‘dat gij dit huis onder en boven kent. Uwe schelmerijen, zoowel die van vandaag, gisteren en geheel uw leven zijn u vergeven; maar gij moet gansch dit huis doorzoeken om de zuster van den gouverneur, de gravin de Gattarina, te vinden. Zondag was zij hier; zij moet er nog zijn. Indien gij haar opspoort, geef ik u deze beurs met kroonen!’ en de hopman deed ter hoogte van zijn hoofd, eene beurs rammelen.

Burk zag, dat de vrede tusschen hem en den hopman andermaal geteekend was; doch Burk was slim, hij vertrouwde den ‘schouwvager,’ zooals het volk den Spanjaard noemde, in geenen deele. Hij wist dat die kerel zijn woord zoo lichtvaardig brak als hij een solferstek vermorzelde, en dat hij hem, na de bewezen dienst, in plaats van hem de beurs met kroonen te geven, toch zou doen geeselen of opknoopen. Er schoot Burk een duivelsch denkbeeld door den geest, en de wapensmid was wel een man om het uit te voeren.

‘Hier in dit huis?’ antwoordde Burk op hooger gemelde woorden. ‘Neen, in dit huis is zij niet. Ik heb het verleden nacht en gisteren avond doorzocht en er zelfs een vaatje kruit aan gewaagd, omdat eene deur mij weêrstand bood.’

‘Daaraan ken ik u, Burk,’ zegde del Torro spottend.

‘Vermoord is zij evenmin,’ hervatte de wapensmid, want de andere lijken lagen daar in die kamer. ‘Doch, waartoe veinzen,’ zegde hij na een oogenblik peinzens, ‘gij hebt mij het leven geschonken.....’

‘Burk, gij weet waar die vrouw zich bevindt gij werdt misschien betaald om haar in veiligheid te brengen, en gij zult van mij het dubbel bekomen om haar te leveren.’

De wapensmid speelde voortreffelijk zijne rol; van die twee duivels was del Torro de machtigste, maar Burk de slimste.

‘Welnu, ja, ik weet het!’ beweerde Burk stoutweg.

‘Waar is zij?’

‘Gij belooft mij?....’

‘Ik beloof duizend kroonen, als gij ze mij levert.’

‘Welnu, zij is hier beneden.’

‘Waar?’

‘Hier in de kelderingen.’

‘Ga ze halen.’

‘Onmogelijk: er zijn twee uitgangen, en drijft men haar langs deze zijde op, dan verlaat zij veilig de plaats langs de andere zijde.’

‘Ik zal u twee piekeniers geven.’

‘Neen, want in de kelderingen liggen’ - en hij fluisterde - ‘liggen de grootste schatten van Sedgraves verborgen, en ik wil ze wel met u, maar niet met eene gansche bende soldaten deelen.’

De oogen van del Torro blonken.

‘Burk, gij zijt een man die goud waard is. Waarom hebt ge mij dat niet gezegd, toen men op het punt was u in de deur op te hangen?’

‘Wel, ge liet mij zelfs den tijd niet.’

‘Ja, ik was wat driftig! Weet gij de plaats waar de Gattarina verborgen is?’

‘Ja, die weet ik.’

‘Weet ge den weg?’

‘Ik heb met Sedgraves dat onderaardsche verblijf meer dan eens doorloopen; ik heb de sloten op de geheime putten geleverd, waarin het geld verborgen is.’

‘Gij waart toch geen slotmaker?’

‘Iedereen had het vertrouwen niet van den ouden Sedgraves!’

‘Kan men zonder gevaar in die kelders neêrdalen?’

‘Indien men den weg weet, ja zeker.’

‘Waartoe dienden die kelders?’

‘Dat weet de hemel.’

‘Zijn ze groot?’

‘t Zijn gangen die oneindig ver onder de naburige huizen doorloopen, en soms door ijzeren traliewerk licht scheppen op de grachten of ruïen.’

‘Wat hebt gij noodig om den tocht aan te vangen?’

‘Niets dan eene vetkaars, en daarvan ben ik in deze moeilijke oogenblikken altijd voorzien.’

Burk haalde inderdaad eene vetkaars uit zijnen binnenzak, alsmede vuurslag en tondeldoos te voorschijn.

‘Komaan!’ en hij stapte op de puinen en ging langs het afhellend puin, voorzichtig naar beneden. Del Torro volgde behoedzaam. De afrollende steenen maakten de neêrdaling moeilijk. Na eenige stappen bevonden de twee personen zich in een diepen kelder, met hooge en sterke welfsels, door zware vierkant gemetste pilaren ondersteund.

De wapensmid sloeg vuur en de vonken sprongen rechts en links in de dikke duisternis verloren. Del Torro zag rondom zich en vond de voorgenomen reis juist niet zeer aanlokkelijk.

‘Zijt gij wel zeker van uwe zaak?’ vroeg hij.

‘Zoo zeker als ik dit licht in de hand hou,’ was het antwoord. ‘Kom, kom! ’t Is voor mij niets meer dan eene wandeling onder de linden van den vestingwal in den zomer!’ voegde Burk er vroolijk bij.

De vetkaars verlichtte flauw de donkere gewelven; die gewelven waren gewis voor eeuwen gebouwd, geen enkel luchtgat deed zich op; geen straaltje licht viel van boven in dat onder-

aardsch verblijf. De twee personen gingen langzaam voort; doch men was reeds een goed eind wegs van den ingang verwijderd.

‘Dat is een helsch hol hier!’ mompelde del Torro en zijne stem had drie of vier weërgalmen, zooals ook het geluid hunner voetstappen. ‘Zijn wij haast ten einde?’

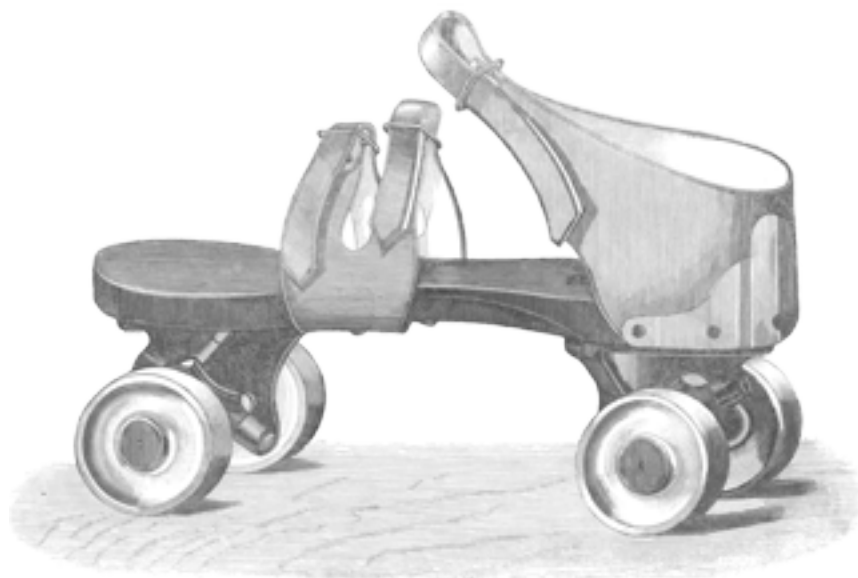
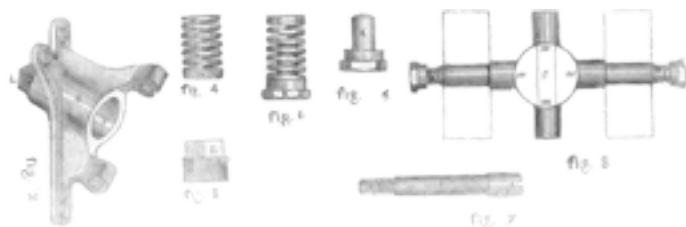
‘Nog niet! Nu dezen trap op. Voorzichtig; hier ligt het geld.’

‘Die Sedgraves had het inderdaad in eene hel geborgen.’

Burk ging eene gapende opening binnen; del Torro volgde hem. Eensklaps werd het licht als door den tocht uitgeblazen; de hopman verschrikte. Daar struikelde hij en met een akeligen kreet, die door gansch den kelder weêrklonk, viel hij plotseling in eene diepte en kwam op harde steenbrokken te recht, terwijl het water in de hoogte kwatste en plonste.

‘Burk, Burk!’ hilde de hopman.

Niets antwoordde op dien vreeselijken kreet; del Torro hoorde zelfs geen gerucht meer. Alles was doodstil wanneer hij stil was, en de kelder antwoordde slechts onnauwkeurig op zijne kreten, zijn gevloek, zijn gehuil, zijne bedreigingen, op al zijne machteloze wanhoop.

SCHAATSEN MET WIELTJES.

De kelder was donker als een graf. Tegen den steilen muur vermocht hij niet op te klimmen; beneden reikte het water tot onder de knieën en slechts door op eenen steenklomp te zitten, kon hij zich tegen het water vrijwaren. Erger nog, de hopman was weldra overtuigd dat hij zich in den val erg bezeerd had in de lenden, en alle beweging werd weldra onmogelijk. De pijn was verschrikkelijk en het gejammer vervulde den kelder.

Burk had hem verraden; Burk had zich gewroken! Hij was dan levend begraven, de hemel weet hoe diep onder den grond. Zijne stem werd niet gehoord; zijne vrienden zouden achter zijnen naam schrijven: '*Obiit in de furie*' en er zou geen spraak meer van hem zijn. Zijne zakken zwollen op van goud, onder zijn wambuis had hij de kostbaarste juweelen verborgen - en wat kon hem dit nu baten! Sterven, sterven als een hond, moest hij! Voor del Torro, de harteloze, was gansch de wereld nu ook harteloos geworden!

De ongelukkige dacht aan God; hij smeekte om redding; doch God hoorde hem niet. Nu dacht hij ook de stem van zuster Bertha te hooren: 'Hij klimme op de hoogte der bergen - en daar zal zijn bliksem hem verpletteren; hij dale in de afgronden der aarde - en daar zal hij de prooi worden der knaagdieren!'

Eensklaps voelt del Torro dat er leven en beweging in het water is; er heeft iets over zijn aangezicht geloopt, dat op de beweging zijner hand aan de andere zijde weêr in het water plonst. Hij begrijpt alles - hij ligt daar machteloos ten prooi der ratten.

De voorzegging werd waarheid.....

(Slot volgt.)

Rebus n°. 6.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

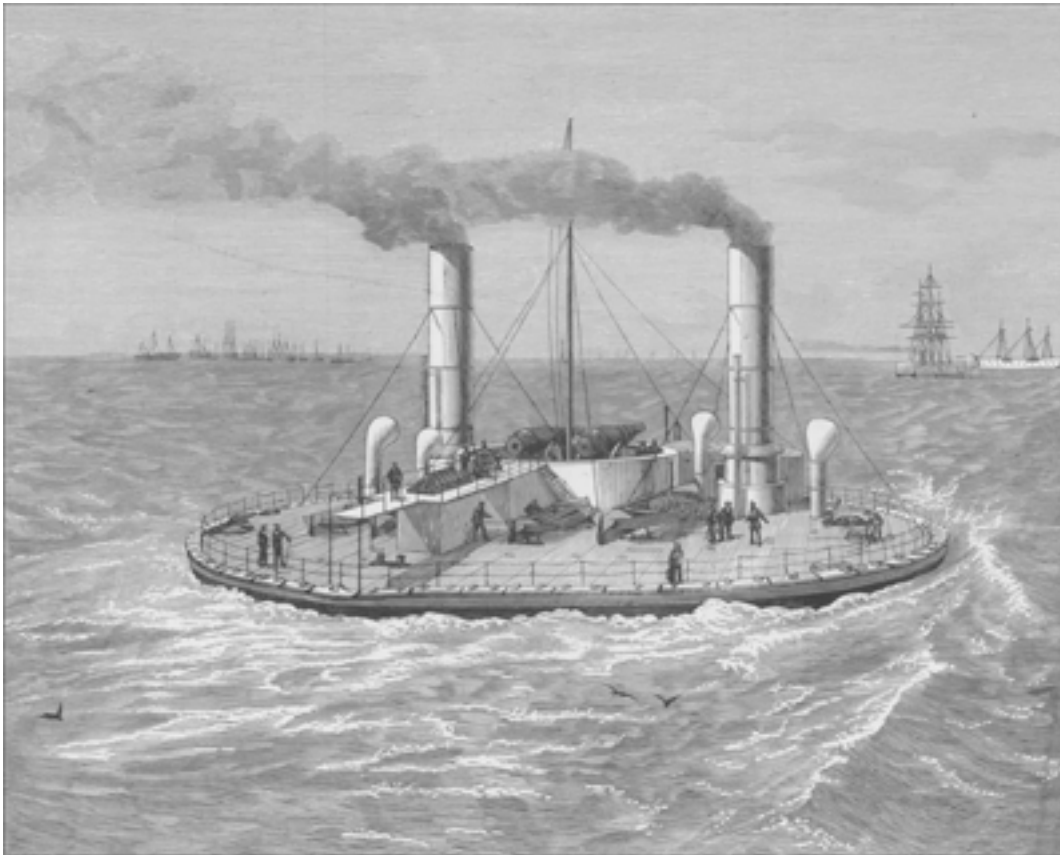
DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koopen voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Oplossing van Rebus N°. 5: IN ALLE DINGEN LET OP HET EINDE.

[Nummer 22]

EEN ROND RUSSISCH PANTSERSCHIP.

Gekurasseerde schepen.

De bouw en de verdeeling der gekurasseerde schepen van ronden vorm, in Rusland, zijn hoogst merkwaardig, vooral als men nagaat wat al veranderingen de gekurasseerde schepen, sedert hunne uitvinding, ondergaan hebben.

Door al die veranderingen heen, schijnt echter ééne hoofdzaak niet uit het oog te zijn verloren, sedert de heer Reed het plan maakte van het engelsche gekurasseerd schip *Bellerophon* - een vaartuig, waarvan de oppervlakte van het dek weinig meer lengte dan breedte heeft - namelijk deze: dat de verhouding van de breedte

der vaartuigen altijd dicht bij de lengte ge bracht is.

Het is admiraal Popoff, die het stelsel der cirkelvormige gekurasseerde schepen het meeste behartigd heeft. De ronde gekurasseerde schepen, volgens de teekening van den admiraal, hebben een zeer klein bovendek, terwijl de kuras slechts 18 duim boven het water uitsteekt. Het dek is van opwaarts loopenden vorm, zoodat het midden 5 of 6 voet hoogte heeft.

Boven het dek van het schip is eene soort van bouw, die gebruikt wordt tot kajuit, enz. In het midden staat een gekurasseerde toren met twee kanons van zwaar kaliber. Toren en kanons worden door een zeer eenvoudig toestel in draaiende beweging gebracht.

Het eerste van de vaartuigen, volgens dit model, is de *Novgorod*. Elk kanon weegt acht en twintig ton (2800 kilos); doch in het tweede vaartuig, de *Admiraal Popoff*, zal elk kanon 41½ ton wegen.

De kurasseering van de *Novgorod* heeft eene bijzondere schutting van ijzeren staven, waarvan de sterkte en de weêrstand berekend wordt op eene pantsering van elf duim dikte; die van den *Admiraal Popoff* zal eene sterkte hebben van achttien duim dikte in gewoon pantserplaat.

Elk vaartuig wordt in beweging gebracht door zes van elkander onafhankelijke schroeven. Die schroeven zijn derwijze aangebracht, dat elk paar juist tegenover elkander staat, terwijl het geheel hunner plaatsing een volledigen zeshoek vormt. Elke schroef wordt bovendien door een afzonderlijk machien in beweging gebracht.

M. Reed heeft in de *Times* vooral de aandacht op deze vaartuigen ingeroepen. M. Reed bestatigt dat het eerste vaartuig, namelijk de *Novgorod*, vast op zee lag en dat zelfs bij ruw weêr de golven niet over dek sloegen met dat geweld, hetwelk mocht verwacht worden bij een vaartuig, dat slechts eenige duimen boven de oppervlakte der zee verheven is.

Mislukte sleêvaart.

De jongen heeft aan zijne kleine zusters eens een stout leske willen geven in de sleêvaart, en 't moet hem nu erg berouwen; want de sleê is onder den wildzang gebroken, en 't doet hem zeer - zoo zeer dat hij weent van pijn en schier geen stap meer gaan kan. Zijne zusters hebben meêlijden met hem, en troosten hem zoo goed mogelijk.

't Is een tafereeltje uit den Elzas of uit de Vogezen, altijd uit het duitsche bergland en moet door den schilder op de natuur betrapd zijn. Wij zouden inderdaad de reden van de sleêvaart, de hoop op genoegen, die het drietal, of liever het viertal - want de kat telt ook meê - te wachten stond, de mislukking, de teleurstelling van allen willen kennen: 't zou een klein en wellicht geestig kindertafereeltje zijn.

Doch reeds bij oppervlakkige beschouwing, zegt het den prentenkijker zeer veel, en dankt hij den schilder Grünewald, die, niettegenstaande zijn zomerschen naam, ons zoo'n siberisch tafereel maalde - een tafereel zoo opwekkend en tevens zoo frisch wintersch!

De kathedraal van Straatsburg.

Wij hebben, in vroeger dagen, volgens Strobel, Grandidier en Schmidt, eenige bijzonderheden meêgedeeld over de kathedraal van Straatsburg.

Wij herinnerden, dat reeds toen de stad den naam van *Argentorat* droeg, zij in haar midden een heilig bosch bevatte waar de bewoners van den lageren Elzas hunne offers plengden.

Later, onder de Romeinen, werd dit bosch gekapt en men bouwde ter plaatse een tempel aan Mars gewijd, welke godheid de Elzassers aanbaden onder den naam van *Krutzmänn*, in het hedendaagsche duitsch *Kriegsmann* in onze taal *krijgsman*.

Het Kristendom deed het heidendom verdwijnen en het beeld, dat tot 1525 in de St.-Michielskapel bewaard werd, viel, om plaats te maken voor het beeld van den Gekruiste.

De verkondiger van het Kristendom in den Elzas, was de H. Amandus, doch de eeredienst van *Krutzmänn* hield zich tot in de zesde eeuw staande.

De eerste bisschop had op de puinen zelven van den heidenschen tempel eene kristen kerk gebouwd, welke echter in 406 of 407, tijdens den inval der barbaren, vernield werd.

In den aanvang der 6^e eeuw deed Clovis die kerk herbouwen met den naam en de toewijding der hemelvaart van Maria.

Argentorat was tot dan toe eene *stad*, bestaande uit een aantal hutten rondom eene kerk; het was juist het herbouwen van den tempel welke de bewoners aantrok en weldra zien wij haar groeien en bloeien onder den naam van Straatsburg.

De O.L.V. kerk of *Münsterkerk* (*grandmonastère*) werd in 504 begonnen en in 510 voltooid.

Verbeeld u niet een steenen gebouw - o neen! De kerk, door Clovis aan de Koningin des Hemels opgericht, was in hout en met riet gedekt.

In die omheining, vertelt Marchand, was een put, waarin vroeger de slachtofers, aan de heidensche goden opgedragen, gewasschen werden. De H. Remaclus, aartsbisschop van Reims, zegende tijdens Clovis den put en maakte er een doopvont van.

Dat gebruik werd er in het midden van de 16^e eeuw nog van gemaakt, en het was slechts in 1766, dat men er een plaveisel op legde, om den vloer gelijk te maken.

Doch wij gaan te snel vooruit: in de 9^e eeuw brandde de kerk af (873).

In 1002, toen Hendrik, hertog van Beieren, Otto III moest opvolgen, vond hij een mededinger in den persoon van Hermann, hertog van Elzas en Zwaben.

Deze laatste, vergramd over de ondersteuning die Werinharius, bisschop van Straatsburg, den eersten verleende, wreekte zich met Straatsburg te belegeren.

De stad werd stormenderhand ingenomen, de overwinnaars vernielden de rijkdommen, roofden de heilige vaten, schoffierden de vrouwen, die bij het altaar gevlucht waren, en tot overmaat van ongeluk staken zij de kerk in brand.

Die heiligschennis had plaats op Paaschdag.

De koor der kerk, in steen gebouwd, weêrstond aan den brand, doch wat de soldaten gespaard hadden, werd, eenige dagen later, door het hemelvuur vernield.

De nieuwe *Münster* werd dan ook door Werinharius, op gansch nieuwe plans gebouwd. Acht jaar werden besteed, om de bouwmaterialen te verzamelen.

De steen werd uit het dal tusschen Marlenheim en Wasselonne, door daartoe gerekwireerde boeren en slaven aangevoerd, en dit tot op tien en twaalf mijlen in den omtrek.

Dit deed aan de plein voor de kathedraal den naam geven van *Frohnhoff* (*plaine des corvées*).

De fondamenten werden op dertig meters diep gelegd; volgens de overlevering was men, uithoofde van het water, verplicht op elzenhouten palen te bouwen.

Dertien jaar nadien, in 1028, bereikte men het dak.

De basiliek, in den aanvang der 11e eeuw opgericht, had drie welfsels, waarvan de breedte den beuk uitmaakte.

Gedurende de dienst, zegt Marchand, bezetten de mannen het zuid- en de vrouwen het noordgedeelte; in het diep, oostwaarts, bevond zich de koor, in welks midden het altaar, aan O.L.V. toegewijd, zich bevond.

Tegen de kerk aan leunde een klooster, waar cellen waren voor diegenen, welke zich wilden afzonderen om te mediteeren en te bidden.

Van die cellen maakte men later kapellen.

Achter de koor was de woning der kanoniken gelegen, alsmede van die, welke in de kerk eenige bediening bekleedden; die woning noemde men *Bruderhoff*.

Het gasthuis en de St.-Ehrhardkapel, binnen de omheining der kerk, maakten destijds deel van de *Münster*.

Sedert 1050 werd het bouwen der kerk zeer langzaam voortgezet, en zelfs herhaalde malen belette het hemelvuur het werk.

In de tweede helft der 13^e eeuw werd het eerste orgel geplaatst, dat echter in 1298 door eenen brand werd vernield.

In 1276 legde men de fondamenten van den toren, die volgens de plans van meester Erwin von Steinbach werd opgetrokken.

Ook de portalen werden terzelfder tijd begonnen en evenals de frontons met een groot getal beelden en bas-reliefs versierd.

De groote beelden van het linkerportaal verbeeldten de maagden, die de hoofdzonden onder haren voet verbrijzelden.

In weêrszijden van het rechterportaal stonden de tien maagden der parabel.

Het middenportaal was versierd door de beelden der profeten uit het Oude Testament.

In den tympan van het portaal rechts, zag men Jesus-Kristus, op een regenboog gezeten en boven hem de verrijzenis der dooden en het laatste oordeel.

Op den pilaar, die de twee gedeelten van het groot portaal scheidde, plaatste men eene Moedermaagd met het kind Jesus op den arm.

De keurige beeldhoûwerken van het zuidelijk portaal werden, zoo denkt men ten minste, geleverd door Steinbach's dochter; de plans, door haren vader geteekend, zijn nog voorhanden in de archieven der kerkfabriek.

Volgens deze plans moest ieder portaal door een toren versierd worden, en ieder toren moest eene hoogte hebben van 594 voet.

De noorder toren alleen werd voltooid, op eene hoogte gelijkstaande met 142 meters; de rechtertoren bereikte slechts eenige trappen boven het platform.

Dewijl er gansche bijzondere aflaten en verdiensten verleend waren, daagden er tot uit het diep van Oostenrijk werklieden op, om aan den *Münster* te arbeiden.

Koenraad von Lichtenberg, bisschop van Straatsburg, zag zijne prachtige kathedraal allengskens oprijzen, gelijk, zegde hij, de bloemekens in de maand mei.

In 1289 werd de kerk geteisterd door eene aardbeving; in 1298 berstte er een brand uit en legde een groot deel van dien tempel in asch.

Albert, tot keizer van Duitschland gekroond zijnde, hield drie maanden verblijf in Straatsburg; bij zijn vertrek liet een der ruiters eene lamp in de stallen van het bisschoppelijk paleis vallen en daardoor ontstond de brand.

De legende zegt, dat de bouw zoodanig geteisterd was, dat de welfsels dreigden in te storten; het lood smolt en liep tot aan de Brusch, die op twee honderd meters van de kathedraal stroomt.

Steinbach stierf in 1318, en het werk werd door zijnen zoon Jan voortgezet.

De toren vorderde langzaam; eerst in 1439 was die wonderbaar schoone toren voltooid. Hoe dat kunststuk, zoo sierlijk, zoo elegant beschrijven! Dit is voor ons onmogelijk.

Om op het hoogste punt der spits te geraken, moet men langs ijzeren staven naar buiten klimmen; tot daar durven echter weinigen geraken.

Daar, op die ontzaggelijke hoogte, heeft men een prachtig uitzicht op de vruchtbare pleinen van den Elzas en Baden, de schilderachtige bergketens de Vogezen en het Zwarte-Woud.

De verschillende welfsels zijn zoo kunstvol doorstoken, dat men van het hoogste punt, in rechte linie, tot op den vloer der kerk neêr ziet. Duizelingwekkende hoogte!

In de 16^e eeuw onderging de kathedraal het lot van de meeste andere katholieke kerken: de protestanten maakten er zich van meester

en nestelden zich daar, zooals zij dit deden met de gothische kerken in Holland, in welke zij zeker niet thuis hoorden.

Eerst in 1681, onder Lodewijk XIV, werd de kathedraal aan de katholieken, voor wie en door wie zij gebouwd was, teruggegeven.

Even schandelijk als het protestantisme, teisterde de revolutie, de groote en beschaafde genaamd, het schoone gebouw: de eeredienst was er verbannen en men bezigde het tot allerhande profaan gebruik.

Ook dan zijn de prachtige bronzen poorten gesmolten, welke nooit meer zijn hersteld en nu door houten poorten vervangen zijn.

Die laatsten maken een armzalig effect in het midden van alle die ornamenten en versierselen van allen aard.

Tijdens de fransche revolutie stelde de sansculot Teterel voor, de spits van den toren af te slaan, zooals te Antwerpen een dier 'rabauwen' voorstelde de O.L.V. kerk, en te Gent het stadhuis af te breken.

Zijn voorstel gelukte zoomin daar, als de twee gezegde voorstellen hier te lande gelukten; Teterel mocht enkel eene roode muts boven op den top plaatsen.....

Wat die schuimers verder nog vernielden in kunstvoorwerpen, is onzeggelijk.

De prachtige kathedraal was weêr van al hare wederwarigheden hersteld, toen de oorlog van 1870-71 haar op verschrikkelijke wijze kwam belagen.

Rouget de l'Isle en de Marseillaise.

Gansch de wereld kent dien onheilspellenden en tevens opwekkenden zang, de *Marseillaise*. Zijn maker heet Rouget de l'Isle, en wonderlijk genoeg, dat lied is het eenige van hem dat hem naam gegeven heeft.

Het overige wat hij schreef, is ook inderdaad niet vermeldenswaardig.

Rouget de l'Isle, letterkundige en toondichter, werd den 10 mei 1760 te Lons-le-Saulnier, in de oude provincie van Franche-Comté, geboren.

Jong trad hij in den militairen dienst en dank zij de talenten waarmee hij begaafd was - en, zegt Felix Deriege, ook wel dank zijne geboorte - bereikte hij spoedig den officiersrang.

Hij was 29 jaar, het hoofd opgevuld met alle holle en revolutionnaire denkbeelden, verhit op de groote woorden van 'vrijheid en broederlijkheid,' welke zoovele anderen meêsleepten, zelfs vele edele, doch misleide harten.

Geen wonder dan ook, dat hij in 1789 met geestdrift de omwenteling, die Frankrijk in het bloed zijner kinderen zou doopen, begroette.

Een dichtstuk - op verre na geen meesterstuk - *épitre à M. Caumartin de St. Ange, intendant de Franche-Comté, sur les secours qu'il fît distribuer aux pauvres de Bésançon pendant l'hiver de 1789*, duidt echter aan dat hij destijds nog zoo erg omwentelingsgezind niet was als hij somtijds later werd.

Drie jaar later was Rouget de l'Isle kapitein der genie en te Straatsburg in garnizoen, en het is daar dat het vermaarde lied als het ware geboren werd.

Ziehier hoe gemelde schrijver de gebeurtenissen vertelt, in een lang vergeten boekske;

'Rouget de l'Isle was kapitein geworden en te Straatsburg in garnizoen, toen er de oorlogsverklaring van Frankrijk aan den koning van Bohemen en Hongarië geproklameerd werd. (Frans I was nog niet als keizer uitgeroepen.)

Het was op het einde van april 1792.

Wij daalden die glibberige helling af, welke ons van het grondwettelijk koninkdom naar de republiek brengen moest. Lodewijk XVI werd door de volksbeweging weggesleept: de oproer stond gedurig gewapend rond zijn paleis.

Ofschoon inwendig bedreigd door den burgeroorlog en geen nut meer uit zijne ontwrichting trekkende, maakte niettemin Frankrijk zich gereed om de reuzenworsteling tegen Europa vol te houden.

Duizende vrijwilligers kwamen van alle kanten toegesnel, en begaven zich naar de noorderen oostergrenzen, op welke het kanon reeds dommelde.

Die gebeurtenissen boezemden Rouget de l'Isle zijn lied in: *Chant de l'armée du Rhin*, thans gekend onder den naam van de *Marseillaise*.

Een groot getal batailjons gefedereerden had zich te Straatsburg laten werven, hetzij om het observatie-leger, in den Elzas gekantonneerd onder de bevelen van maarschalk Luckner, te versterken, hetzij om deel te nemen aan den inval der oostenrijksche Nederlanden.

Het vertrek der vrijwilligers was op den volgenden dag bepaald, en M. Dietrich, mair van Straatsburg, moest ze, met een deel der bevolking, tot op een uur afstand van de stad vergezellen.

Om hunne opperhoofden eer te bewijzen, verzocht Dietrich hen ten eten, alsmede de officiers van het garnizoen.

De overheidspersoon had in zijne uitnoodigingen, de elegante wereld niet vergeten, welke eer en bekoorlijkheid aan zijn feest kon bijzetten.

Men sprak geruimen tijd over de weldaden (?) der omwenteling, de bedreiging van Europa en den heldhaftigen weêrstand dien men het zou bieden.

De geestdrift bemachtigde weldra die menigte van schoone vrouwen en dappere soldaten, allen vereenigd door dezelfde gevoelens; zij wilden na den maaltijd verschillende stukken van het oud repertorium hooren, geschikt om den vaderlandschen iever, die hen bezielde, te beantwoorden.

Maar de genoodigden van Dietrich zochten te vergeefs in al die meesterstukken, eene marsch, een oorlogszang, die op de hoogte van hunne geestdrift was: niet eene dezer oude melodiën beantwoordde aan hunne verbeelding.....

Wij hebben geen nationaal lied! Ziedaar wat iedereen betreurde.

Rouget de l'Isle verlaat onmiddellijk de vereeniging; hij gaat naar huis, sluit zich op en daar, met de koorts in 't bloed en de viool in de hand, bracht hij het overige van den nacht door met de woorden en de muziek eener marsch te maken.

Hij schreef ze neêr onder den titel van *Chant de l'armée du Rhin*, en keert terug naar Dietrich, waar de gasten, door spel en dans, teruggehouden waren.

Het vuur der bezielig schitterde den jongen dichter in het oog, toen hij de zaal binnentrad, met zijn meesterstuk in de hand. Men legde het ter studie; mejuffer Dietrich accompaneerde op de piano, terwijl eene stem zong.

Bij de eerste noten is men getroffen, men luistert, men bewondert; de geestdrift berst los; honderd stemmen herhalen om strijd de woorden: *Aux armes, citoyens*, die na ieder koeplet, tot uitlegging der mannelijke akkoorden van den verontwaardigten patriot, dienden.

De bijval, welken Rouget de l'Isle genoot, was onmetelijk; hij wist eenen vorm, eene stem aan alle oorlogsdriften te geven, welke zich rondom hem bewogen.

Het nieuwe lied werd dien dag bij het optrekken der wacht gespeeld; een grondwettelijk blad, dat, onder het oog van Dietrich, te Straatsburg verscheen, deed weldra de woorden gansch Frankrijk door, kennen.

Kort nadien was het lied populair, vooral te Marseille, wier inwoners zich met een ongelooflijken iever in de omwenteling wierpen.

De gefedereerden zongen dat lied toen zij in de laatste dagen van juli 1792 Parijs binnentrokken en het is waarschijnlijk omstreeks dien tijd, dat het werk van Rouget de l'Isle den naam kreeg van *Chant des Marseillais*’

Het lied, men hoort het wei, is het werk van een oogenblik bezieling; of het echter zóó in zijn geheel gemaakt werd als hier verteld wordt, is ons niet ewezen.

Het ver aal is tot eene soort van legende overgegaan en wordt dan ook zóó als de schrijver het verhaalt, aangenomen.

De vrijwilligers zongen het lied te Valmy, toen zij de Pruisen *à la baionnette* aanvielen; te Jemappes werd het gehoord toen men over den uitslag van het gevecht besliste.

Den 14 oktober 1792 werd de *Marseillaise* te Parijs officieel ingehuldigd; zij had deel gemaakt van den veldslag, men gedacht haar ook op het program van het feest, ter eere van Jemappes gevierd.

Te dezer gelegenheid werden er zeven koepletten bijgevoegd; doch meest allen zijn slecht, onwaardig, zegt Deriege, om naast den eersten tekst te figureren.

Een enkele strophe, zegt hij, is er ons van overgebleven, die namelijk welke aanvangt met de woorden *nous entrerons dans la carrière*.

In de *Essais en vers et en prose* door Rouget de l'Isle, in 1796 uitgegeven, is het lied getiteld *Chants des combats*.

Hoe het zij, Straatsburg, dat nu weêr van Frankrijk afgescheiden is, was de bakermat van dat lied, waarmee zooveel geestdrift ontvlamde, doch dat tevens zooveel gruwelen deed plegen.

In de opera werd, bij gezegd feest, de *Marseillaise* gespeeld; de conventionneele Barrère zegt, in zijne gedenkschriften over die uitvoering, het volgende, in de opgeblazen taal die destijds in de mode was:

‘De toejuichingen, de kreten van: leve de republiek, berstten ten allen kante los. Men moest na ieder koeplet een oogenblik wachten totdat de opgewondenheid bedaard was, wilde men een ander koeplet kunnen beginnen.

Laat ons vooral herhalen - en mochten wij het nooit uit ons geheugen laten gaan! - welk het tooverachtig uitwerksel was van die godsdienstige nieuwigheid, in eene zoo talrijke vergadering, toen *op de knieën vallende* en onder het vertragen der muziek, de coryphee en het koor, met ontroering in de stem zongen:

*Amour sacré de la patrie,
Conduis, soutiens nos bras vengeurs;
Liberté, liberté chérie,
Combats avec tes défenseurs!*

In het parterre, in de logies, *vielen de aanwezigen ook op de knieën; zoete tranen liepen uit aller oogen; de vrouwen, en op dezer voorbeeld de kinderen, staken de handen ten hemel; aller harten waren eenstemmig en als om strijd doordrongen van vaderlandsliefde.*’

Het tooneel dat Barrère afschildert, komt ons, die precies niet erg geestdriftig zijn voor onzin, tamelijk dwaas voor; doch wij bevinden ons niet in den gezegden

atmosfeer en bekennen dat een lied, in zekere omstandigheden, al heel aardige dingen kan doen ontstaan.

Rouget de l'Isle vocht te Jemappes en te Neerwinden.

Ofschoon de kapitein niet de republiek wilde, maar wel het koninkdom met een republiek einschen grondslag - een hoop die teleurgesteld werd door den dood van Lodewijk XVI - volgde hij Dumouriez niet in zijnen overgang, en bleef in het noorderlegger.

De gebeurtenissen hadden echter haren loop: de omwenteling, eens losgelaten, was niet meer tegen te houden, pleegde gruwel op gruwel, en de maker van het lied, dat zooveel had bijgedragen om de gemoederen op te winden, werd door de dictatuur verdacht en door hunne spionnen nagejaagd.

Toen Rouget de l'Isle, in het *Theâtre des Arts* zijne toover-opera *Almanzor et Fèline* aanbood, werd hij aangehouden; hij had destijds zijn optrek in de rue du Faubourg-Poissonnière 23.

Weet ge wien Rouget de l'Isle van die willekeurige aanhouding beschuldigde? Niemand anders dan Carnot, die deel maakte van het *comité du salut public*. In alle geval heeft Carnot zich nooit van dien blaam gezuiverd.

In de gevangenis leerde de dichter der *Marseillaise*, dat gezelschap van bannelingen kennen, welke, om een uitdagend contrast te maken met het sansculottism, zooveel mogelijk de pracht, de keurigheid en den goeden vorm, in de ge-

vangenis hadden overgebracht; die zich met verzen maken en andere beuzelingen bezig hielden, om te toonen dat zij den dood van het schavot, die dagelijks nader kwam, niet vreesden.

Daar ook leerde Rouget de l'Isle de parodie kennen, welke men op zijne *Marseillaise* gemaakt had:

*Contre nous de la tyrannie
Le couteau sanglant est levé....*

De dichter van het revolutionnaire lied was gelukkiger dan de gevoelige Chenier: deze viel onder de slagbijl; hij werd losgelaten, door bemiddeling van Tallien.

In vrijheid gesteld zijnde, werd hij een der helden in de salons van de berucht gebleven Mme. Tallien, waar men de galanterie nog beoefende in het midden van al den bloedigen rouw, die Frankrijk als het ware omhulde.

MISLUKTE SLEËVAART.

Het bloedwerk, de vervolging en de spionnendienst lieten zich in die dagen niet wachten, en toch danste men des avonds *chez la Cabarrus* of ging men naar den lietelijken zang van Garat luisteren!

Rouget de l'Isle, de held van den dag, deed zooals de anderen.

De gebeurtenissen, zegt Deriege, riepen Rouget de l'Isle weldra naar een ander tooneel.

Hoche vocht in Bretagne tegen de chouans en de *émigrés*, welke de Engelschen te Quiberon hadden ontscheept.

Tallien en Blad werden door de conventie naar de westelijke departementen gezonden als gedelegeerden, en de dichter zonder emplooi zijnde, stelde Tallien hem voor hem te volgen.

Zijne reis derwaarts heeft Rouget de l'Isle vertelt in zijn geschrift: *Historique et souvenirs de Quiberon*; men vergelijke daarmee de bladzijden die Chateaubriand aan diezelfde gebeurtenissen toewijdde; eenigen houden de bijzonderheden, die de vriend van Tallien, opzichts de koningsgezinden meêdeelt, echter als niet gegrond.

Wij bespreken dit punt niet; zeker is 't, dat hij en Tallien middelen beraamden om het leven van vier of vijf duizend koningsgezinden te redden, die verslagen, op dat oogenblik in de gevangenissen van Vannes en Auray waren opgesloten.

Tallien, te Parijs teruggekeerd, wilde plotseling, onverwacht op de tribune der Nationale Vergadering verschijnen, de zaak van Quiberon vertellen, zonder de minste beschuldiging tegen de *émigrés* uit te brengen.

Hij wilde spreken van het belang der overwinning, de vestiging der republiek, den moed der republikeinsche soldaten, de heldhaftigheid van den generaal.

DE KATHEDRAAL VAN STRAATSBURG.

Als hij nu den geestdrift had doen ontvlammen, zou hij de edelmoedigheid der conventionneelen ingeroepen hebben, ten voordeele der overwonnenen, en dit in naam der overwinning, der menscheijkheid, van den generaal en zijn leger.

Dat ontwerp durfde Tallien echter niet ten uitvoer brengen; hij werd sterk verdacht het koninkdom te willen herstellen en droeg zijn verslag niet voor zooals het ontworpen was.

De Conventie was onverbiddelijk en wilde de krijgswet, in alle strengheid, toegepast zien: alle *émigrés* zeventien jaar en meer oud, werden ter dood veroordeeld,

en, bij groepen van vijftig, dood geschoten in eene weide, die de Bretons nog *Prairie des Martyrs* noemen.

De omgang met Tallien had Rouget de l'Isle meer en meer aan dezen verbonden en wij vinden hem met de patriotten, *montagnards* en *thermidoriens*, zich verzettende tegen die welke de republikeinsche instellingen wilden neêrwerpen.

Den 13 vendemiaire jaar IV (5 oktober 1795) randden de sectionnarissen de nationale vertegenwoordiging aan en lieten zich mitrailleeren.

Dien dag vocht Rouget de l'Isle tegen diezelfde *muscadins à collet vert, à collet noir* en *à cadenettes*, in welker midden hij vier maanden te voren, nog schitterde door de krachtdadigheid zijner gematigde denkwijze.

Het was omtrent dien tijd, dat hij vroeg om in missie naar Bazel gezonden te worden, om er de uitlevering der dochter van Lodewijk XVI te voltrekken, tegen de gedeputeerden Quinette, Bancal, Camus, Lamarque, Drouet en den gewezen minister Beurnonville, die in de handen der Oostenrijkers waren gevallen.

Het was niet Rouget die de prinses vergezelde, maar wel een officier der gendarmerie.

Het vertrek der prinses had den 19 december 1795 plaats, en de koningsgezinden vierden zooveel mogelijk de ongelukkige koningsdochter; doch dat juist mishaaide het directorium, en men vatte achterdocht op tegen den poëet.

De oppositie in de vergadering van het directorium tegen de aanvraag, was zelfs buitengewoon hevig geweest, en pas was Rouget de l'Isle zulks te weten gekomen, of hij schreef dit andermaal aan Carnot toe en wel ziende, of dit ten minste denkende, dat hij tegen dien vijand niet worstelen kon, gaf hij zijn ontslag als kapitein der genie.

De minister van oorlog, bij wien hij zich over *passe-droits* en anderszins, beschuldigde en hem tevens kennis gaf van zijn ontslag, antwoordde dat hij gewis onbewust was dat het directorium hem tot batailjons-chef had verheven.

Rouget de l'Isle nam den nieuwen graad aan; doch nieuwe moeilijkheden ontstonden en andermaal gaf hij zijn ontslag, ofschoon hij hoegenaamd geene middelen van bestaan had.

Dit ontslag was gegrond op de vergetelheid, waarin hij bleef, toen de veldtocht tegen Duitschland en Italië ondernomen werd; hij vroeg uitlegging, en men antwoordde hem dat deze te vinden was in de vraag, welke hij vijf maanden te voren deed, om de dochter van Lodewijk XVI naar Bazel over te brengen.

Die late blaam, zelfs na zijne benoeming tot batailjons-chef, was hoogst beleedigend en terwijl zijne wapenmakers in Italië en in Duitschland roem en tevordering inoogstten, bleef Rouget de l'Isle in volslagen werkeloosheid.

Wij laten de moeilijkheden ter zijde welke andermaal tusschen den dichter en Carnot oprezen; enkel zeggen wij, dat Carnot zijne houding, in de laatste gebeurtenissen, rechtvaardigde door te zeggen, dat men zoomin personen konde bezigen van de *montagne*- als van de gewezen aristocratische partij; hij stelde ten slotte aan den door Rouget gezonden Jullian voor, namens hem, den dichter het vergeten van het verledene en eene toenadering aan te bieden.

Wat deed Rouget de l'Isle?

Hij antwoordde in eenen brief vol spotternij, en dien brief heeft Carnot hem nooit vergeven, zelfs niet toen Hoche vroeg dat de dichter weêr in het leger toegelaten en hem als aide-de-camp zou toegevoegd worden.

Zoodra Hoche dood was, had de dichter der *Marseillaise* geen steunpunt meer; iedere partij verklaarde zich tegen hem.

Zooals Rouget de l'Isle zich in onmin gebracht had met het directorium, zoo ook kwam hij weldra in onmin bij het consulaat.

Eene briefwisseling met Bonaparte was er de oorspronkelijke reden van; overigens de dichter schijnt eene gansch bijzondere neiging gehad te hebben tot persoonlijke twisten en haarklieverijen.

Niet meer kunnende gelukken in Frankrijk, waar iedere partij hem den rug toekeerde, wendde hij zich naar het buitenland.

Sedert lang diende zijn broeder Rouget als generaal in Holland, een land, dat men onder het republikeinsche juk recht ongelukkig heeten mocht.

Nooit werd een land meer gemarteld, geplaagd, uitgeplunderd en uitgezogen dan de bataafsche republiek, door die..... eerlijke fransche vrienden.

Den 16 mei 1795 was de vrede met Frankrijk geteekend; deze had aan Holland 100 miljoen guldens, een deel van zijn grondgebied en de rechten gekost, welke het hefte op Maas, Rijn en Schelde.

Engeland had de helft der schepen, die zich in de engelsche havens bevonden, aangeslagen, alsmede de kolonies der Kaap, de Molukken en anderen, altijd onder het *liefderijk* voorwendsel om ze voor den prins-stadhouder te..... *bewaren*.

De engelsche en russische schepen blokkeerden de havens van Texel; - kortom, Holland was onmogelijk geworden, en ten toppunt van ongeluk, zegt meergemelde schrijver, braken inwendige twisten uit: het volk, de middelklas en de rijken legden zoodanig verschillende eischen aan den dag, dat er aan geen overeenkomen te denken viel.

Generaal Daendels was in den aanvang des zomers naar Parijs gereisd, om aldaar maatregelen te doen nemen, en werd door generaal Rouget bij zijnen broeder aanbevolen, en de dichter werd door den vertegenwoordiger der middelklas, door generaal Daendels, als vertegenwoordiger der bataafsche belangen aangesteld en als zoodanig, zonder een officieel karakter te hebben, bij Taillierand ontvangen.

De oorlog berstte weêr los en terwijl Bonaparte Egypte ten onder bracht, ontscheepte de engelsch-russische macht den 10 fructidor (27 augusti) op de hollandsche kust.

Rouget de l'Isle vergoedde ten minste aan Holland zooveel mogelijk het kwaad dat zijn revolutionnair lied had te weeg gebracht: hij begaf zich naar het hoofdkwartier van generaal Brune, te Alkmaar.

‘Dáár,’ zegt de fransche schrijver, ‘dáár kon hij in wezenlijkheid zien, in welken afgrond van rampen het bataafsche volk gevallen was - dat vriendenvolk, aan hetwelk wij niets gebracht hadden dan slavernij en ondergang, nadat wij het de vrijheid en het geluk hadden toegezegd.

Er waren daar, tegenover een leger van 30.000 man, 7000 Franschen en 10.000 goede en brave Hollanders, onder het bevel van generaal Daendels.

Die menschen beminden ons niet en hoe konden zij ons beminnen! Toch streden zij dapper met ons, terwijl hunne landgenoten der nationale garde, de steden bezet en de wegen voor ons open hielden.

Zij hielpen ons overwinnen; zij hielpen ons het republikeinsche gouvernement verdedigen, dat wij hun hadden opgedrongen.

En dit, omdat zij onze bondgenooten waren en zij het traktaat van 1795 als een wissel beschouwden, waarvan zij het handteeken moesten erkennen.

Welnu, wat zegde men in het fransche hoofdkwartier onder die generaals, wier zending in Europa schier een apostelschap was?

Men raasde tegen die Bataven, tegen die Orangisten, die koopliê, die men schandelijk en dit vijf jaren lang had uitgeplunderd, en die ons echter trouw bleven op het oogenblik, dat hun afval over het lot van Frankrijk zou beslist hebben.

Het directorium was een afschuwelijk gouvernement, waar alle denkbeeld van recht en plicht, van recht en onrecht miskend werd; waarin het leven maar één doel had, dat namelijk van geld te winnen en door alle middelen zinnelijk te genieten.

En het volk, walg en afkeer hebbende van de revolutiën, brak de straatsteen niet op om tusschen de barrikaden dat gouvernement van schurken, dieven en onbeschaamde, liederlijke vrouwen te verpletteren!’

Ja, het volk was wel goed - al te goed, en wij begrijpen niet dat er nog een grein sympathie voor het fransche volk in onze harten kan gevonden worden.

Rouget de l'Isle had Holland gezien en keerde met bloedend hart in Parijs terug.

De dichter had het lijden, het gruwelijke lijden van het bataafsche volk en de ongenadige behandeling zijner beulen, waargenomen.

Van dan af ondersteunde hij ieverig de pogingen van M. Schimmelpenninck, die sedert zes maanden, als gezant der bataafsche republiek, te Parijs resideerde.

Rutger Jan Schimmelpenninck was te Deventer geboren, vestigde zich te Amsterdam als advokaat, en werd na de omwenteling van 1795, president der municipaliteit der stad, zoo zegt Vander Aa.

Later werd hij afgezant te Parijs, ambassadeur te Londen, en eindelijk weêr afgezant in eerstgemelde hoofdstad.

Keizer Napoleon gaf hem den titel van *raadpensionnaris*, dat was het hoofd der regeering in de noordelijke provinciën; doch bij de inlijving der Nederlanden, verviel die titel en Schimmelpenninck verwijderde zich uit het openbaar leven.

Blind geworden, kreeg de waardige man van Napoleon nog den titel van rijksgraaf en senator, en na Willem I, als koning in zijn dierbaar Nederland weêr te hebben begroet, leefde Schimmelpenninck nog eenige jaren.

Hij stierf in 1824.

Welnu, dien Schimmelpenninck stond Rouget de l'Isle ten dienste, om den toestand van het arme Nederland te verbeteren.

De dichter richtte zich tot Bonaparte, eersten consul, doch zoomin zijne brieven als de audiëntie, die hij erlangde, hadden een goed uitwerksel.

Bonaparte ontving den voorstander der Hollanders zoo ijskoud, dat hij er door afgeschrikt werd; de Korsikaan had geen hart voor het lijden van dat volk!

Ofwel stieten hem de brieven van den maker der *Marseillaise* tegen het hoofd, die gedurig personen aanwees, beschuldigde en aanklaagde?

Zoo schreef hij den 6 nivose jaar VIII, over personen in ambt en plaats: *ce n'est que du fumier retourné, disait-on ces jours derniers à la Halle, et à la Halle on a souvent raison.*

Ja, men kon er gelijk hebben; maar de eierzuchtige toekomstige keizer had dat mest, die vuiligheid noodig.

In alle geval, Bonaparte haatte de Hollanders en, in eene tweede audiëntie, die Rouget de l'Isle van den eersten consul bekwam, zegde deze, den voorspreker brutaal onderbrekende:

‘Spreek me niet van dat volk; het zijn koopliê die op hunne bondgenootschappen speculeeren, gelijk op elk andere markt; het zijn stadhoudersgezinden, anglomanen, die ons den rug zouden toegekeerd hebben, had Brune ze niet tot de reden gebracht. Ze willen met mij *marchandeeren*; maar zij weten niet met wien zij te doen hebben. Ik zal hen Sémonville zenden, dewijl zij niet naar Deforgues willen luisteren; maar bij Sémonville zal ik Augereau voegen....’

En terwijl Rouget de l'Isle eenige woorden van rechtvaardiging stamelde, ging de consul voort:

‘Ik heb stukken in de hand, om hen te overtuigen van verraad. Ha! het bataafsch directorium onderhandelt met Pruisen. Het zou ons een nieuwen inval op den hals willen jagen. Maar ik heb de oogen open. Dewijl gij M. Schimmelpenninck kent, zeg hem dat gansch de korrespondentie zijner landgenooten met de ministers van Frederik-Wilhelm in de handen van Taillerand is.’

Die woorden ontstelden den agent der bataafsche republiek; hij ging heen en verzocht te mogen schrijven, wat hij niet zeggen kon.

(Wordt vervolgd.)

Curiositeiten.

DE STEEN DER WIJZEN. - Daar leefde vroeger in Egypte - waarschijnlijk alleen in de verbeelding - zekere Hermes, die als de grondlegger wordt beschouwd van 'tgeen men tegenwoordig de zwarte kunst noemt.

Sommigen noemen hem een mythologisch wezen, anderen zeggen dat hij wezenlijk bestaan heeft en laatstgenoemden beweren, dat hij niet minder dan 36.525 boekdeelen van wetenschappelijken aard heeft geschreven, een cijfer, dat even fabelachtig klinkt als al het andere, wat men van hem verhaalt.

Zooveel is intusschen zeker dat 'tgeen men hem te recht of ten onrechte toedicht, wel het meest aanleiding heeft gegeven tot het zoeken naar den steen der wijzen, eene liefhebberij die vroeger menig hoofd op hol gebracht heeft.

Het zal den lezer wel niet onbekend zijn wat onder den *Steen der Wijzen* wordt verstaan.

Een oude oostersche legende zegt dat sommige menschen er in gelukt waren uit verschillende stoffen edel metaal te vormen en zich daardoor onnoemelijke schatten te vergaderen. Dat zulke fabeltjes kunnen ontstaan, heeft niets vreemds.

Ten allen tijde heeft bij de menschenkinderen de zucht naar rijkdom, naar goud bestaan; om dat doel te bereiken, heeft men altijd droombeelden nagejaagd.

't Is intusschen zeer vreemd, hoe de leer dat men door scheikunde verschillende metalen in goud kan veranderen, zoovele wetenschappelijke mannen in verschillende eeuwen heeft kunnen bezig houden.

Bij het opsporen van den steen der wijzen ging men van een zeer zonderling denkbeeld uit.

Men stelde zich elk metaal voor als goud in een ziekelijken toestand; hoe minder waarde het had, des te ongelukkiger was het. Koper was bijgevolg niet zoo ziek als ijzer, en zilver werd als bijna geheel gezond aangezien.

Het middel om die ziekten te genezen, of met andere woorden, het onedele metaal in goud te herscheppen, had men wel niet gevonden, maar men was toch op den weg en elk oogenblik verwachtte men, dat de steen der wijzen zou worden ontdekt.

Men stelde zich dien steen voor als een preparaat van vast gehalte en rood van kleur. Het geringste deeltje van dien wonderbaren steen zou voldoende zijn, om de onedele metalen te genezen, in goud te veranderen.

De dwaasheid ging later nog verder, want men schreef aan den steen, die echter nog maar altijd naar zich liet zoeken, de eigenschap toe van alle ziekten te genezen.

De geringste dosis van dit onschatbare middel zou voldoende zijn om den mensch volmaakt gezond te doen blijven; de plagen des ouderdoms zouden zelfs verdwijnen en de jeugd terugkeeren.

Het bestaan van den steen der wijzen werd nooit in twijfel getrokken, ofschoon slechts weinige der alchimisten, die over deze zaak geschreven hebben, zich beroemen dien in hun bezit te hebben gehad.

In al de sprookjes, die over de goudmakerij in omloop zijn geweest, komt een 'geheimzinnige onbekende' voor als de bezitter van het kostbare toovermiddel.

Als een geschikt staaltje van deze wonderverhalen zullen wij hier het bericht van Helvetius, den beroemden doctor van den prins van Oranje, in 't kort meêdeelen:

Tegen het einde van het jaar 1666 liet zich een onbekende bij doctor Helvetius aanmelden en toonde hem vijf groote stukken goud, die hij verklaarde, bij middel van den steen der wijzen, te hebben gemaakt.

De doctor, die tot dusverre een bittere vijand van de alchimie was geweest, geloofde daar natuurlijk niets van zonder bewijs; hij verzocht dus den vreemdeling hem een stukske van dien steen te geven, of althans de krachten in zijne tegenwoordigheid te beproeven. De onbekende weigerde zoowel het een als het ander, en nam afscheid onder belofte van binnen zes weken nog eens terug te komen. Hij hield woord en vereerde Helvetius een stukske van den kostbaren steen, omtrent zoo groot als een mostaardkorrel.

Den volgenden dag deed de doctor in tegenwoordigheid van zijne vrouw en zoon zes drachma's lood in een kroes, en zoodra dit gesmolten was, wierp hij er het stukske steen in, dat hij van den goudmaker gekregen had.

Vervolgens sloot hij de kroes zorgvuldig dicht en liet haar ongeveer een kwartier in het vuur staan, na verloop van welken tijd al het lood in zuiver goud was veranderd.

Eerst had het gesmolten metaal een donkergroene kleur, daarop werd het bloedrood, maar eindelijk, toen het koud geworden was, had het volkomen de kleur van goud. De staaf werd door Porelius, waradijn der hollandsche munt, onderzocht, stond alle proeven door en werd bevonden te zijn: Zuiver goud!

't Was dus geen wonder dat de grooten der aarde zeer naar den steen der wijzen verlangden, en de geschiedenis zegt dat verschillende monarken dergelijke alchimisten zeer in bescherming namen.

Onder de voortdurende bescherming der gekroonde hoofden bleven zij steeds zoeken, doch speelden daarbij soms een zeer gevaarlijk spel, want het geduld der vorsten werd allengs kleiner en sommige voormalige gunstelingen moesten voor hunne onvoorzichtige toezeggingen zwaar boeten.

Zoo werd in het jaar 1707 zekere wonderman Friedrich Böttcher, een voormalig apothekersleerling in Saksen, gevangen genomen en voor de rechtbank gevoerd om zich van bedrog vrij te pleiten.

Den steen der wijzen kon hij wel niet voorleggen; maar de alchimist was slim genoeg om een door hem uitgevonden porcelein-aarde, waarmeê groote voordeelen te behalen was, in de weegschaal te leggen en hij werd vrijgesproken. In zeker opzicht had hij werkelijk den steen der wijzen gevonden: hij wist goud te maken.

Met een zijner collega's liep het minder goed af. Frederik, de eerste koning van Pruisen, liet een Italiaan, die stellig beloofd had den kostbaren steen te zullen vinden, doch aan zijne belofte niet voldeed, in een kleed van klatergoud aan een gaig ophangen die met goudpapier beplakt was.

Die koning van Pruisen vond zich te meer teleurgesteld, dewijl hij geld noodig had voor de uitbreiding van zijn leger.

Gelukkig vond hij een middel om geld te maken in het monopolie tot vervaardiging van borstels van varkenshaar, wel een zeer wonderlijk middel, doch dat hem desniettemin zeer te pas kwam.

Sinds dien tijd is die ster der alchimisten zeer verbleekt en tegenwoordig denkt niemand meer aan den steen der wijzen, ofschoon er nog een aantal menschen zijn, die rusteloos naar goud zoeken en daaraan hunne gezondheid, hun leven en hunne zaligheid ten offer brengen.

Antwerpen in brand.
Tafereelen uit den jare 1576,
door August Snieders.
(Vervolg en Slot.)

Burk keerde langs denzelfden weg terug; eenige stappen van daar brandde zijne kaars weêr; hij hoorde eenigen tijd het gehuil en gejammer van del Torro. Naar gelang hij zich verwijderde, werd het geluid zwakker en nabij den uitgang gekomen, hoorde hij niets meer - niets! Toch verliet Burk den kelder nog niet: mocht er del Torro in gelukken de plaats te verlaten, dan toch moest hij langs daar komen en Burk was wel overtuigd, dat hij het daglicht niet meer zou zien.

De wapensmid had inderdaad den hopman in den strik gebracht; hij wist niets van het verblijf van mevrouw de Gattarina, niets van den verborgen schat; maar hij kende de uitgestrekte kelders en vooral de verraderlijke diepte, welke met eene der ruïen in betrekking stond, en langs welke men bij nauwkeurige bekendheid der plaats, verder op met eene boot eene ruï en zelfs de rivier bereiken kon. Hadde de heer Sedgraves de gebeurtenissen kunnen voorzien, of ware de overrompeling niet zoo snel geweest, hij zou van dien uitweg ook wel hebben gebruik gemaakt, en langs daar de schepen van den prins van Oranje, beneden de rivier, bereikt hebben.

Burk verliet den kelder; hij wist dat del Torro veel juweelen en goud bij zich droeg - later, binnen eenige weken of dagen, zou hij wel eens een bezoek bij hem afleggen.

De mensch wikt, God beschikt!

De stad was in alle deelen nog altijd in de handen der plunderende, moordende, liederlijke en schoffierende soldaten. Die toch schenen het plunderen niet moede te zullen worden. Aan de dooden werd niet gedacht; de lijken bleven, evenals de rompen der paarden, op de straat liggen: de soldaten dachten er niet aan de doodendienst te vervullen, en de burgers vonden het niet veilig zich buiten te vertoonen om niet gerantsoeneerd te worden, of, wie weet! om het lijk niet te laten rantsoeneeren.

De Beurs, nog bemorst met bloed van vriend en vijand, leverde een woelig tooneel op. De plundersaars hielden er hunne bijeenkomsten, brachten er hunne schatten en, zwendelaars als zij waren, vingen zij er onmiddellijk aan met dobbelen.

Onder de sierlijke bogen der Beurs lagen op prachtige, rechts en links gestolen tapijten en turksche tafelkleeden, halfdronken en liederlijk vuile soldaten; zij wierpen, voor duizend kroonen in een worp, met de dobbelsteenen.

Hier en daar lag nog een doode Duitscher, Spanjaard of burger; doch dat hinderde de schuimers niet; men dobbelde immer voort. Tamboerijn en fluit werden gehoord, de *muchachos*, in hare gestolen prachtkleêren, dansten gillend en huilend onder de gaanderijen en brachten niet zelden verwarring in de groepen, die nu eens ernstig, dan eens kijdend en vechtend onder elkander den buit van juweelen, zilveren en gouden voorwerpen, gewijde vaten en kostbare relikwiekassen, aan het altaar ontstolen, verdeelden.

Hier sliep men, daar twistte men, ginds werd er gedanst; hier dronk men den gestolen wijn, daar trok men dreigend de rapieren, ginds rammelde men met de gouden en zilverstukken - kortom, de Beurs leverde in de groepen vrouwen en mannen, in de opstapeling van alle prachtige metalen, werken en weefsels, eene wanorde op, die, ware zij zoo afschuwelijk niet, recht schilderachtig zou geweest zijn.

Burk, de wapensmid, was daar: immers, daar was misschien een enkele kroon te verdienen. Ter Beurze was het hoofdkwartier, en van daar ging men niet zelden op nieuwen buit af.

In dat geval kon hij zich bij deze of gene groep aansluiten, en nog wat.... zaken doen. Niemand lette op hem; want hij werd als een van het kasteel beschouwd. Hij had reeds met de *muchachos* gedanst, met de soldaten gedronken, en de verrader Van den Ende, die over de Beurs gekomen was, had hem vriendschappelijk en als een oude kennis op den schouder geklopt.

Dat had den wapensmid zeer vereerd; maar minder tevreden was hij, toen de overste hem gezegd had:

‘Hebt ge den hopman del Torro niet gezien, Burk?’

‘Neen..... neen..... sinds lang niet meer, heer kolonel.’

‘Men heeft hem dezen morgen met u in den omtrek der Cammerstraat gezien!’

‘Ja.... ja.... maar sedert dien, genadige heer!...’

‘Hij ging op zoek naar de gravin de Gattarina?’

‘Zooals hij zegde; doch hij is heengegaan...’

‘Zou hij een kogel in de ribbenkas opgelopen hebben, Burk?’

‘Dat weet de hemel, genadige heer.’

‘Een schurk minder in de wereld,’ mompelde de verrader en zette den weg voort.

Na dien proefdoop was Burk niet meer verontrust, tenzij door eene stem in zijn hart. Niet dat zijn geweten ontwaakte - o neen! maar hij vreesde dat de hopman del Torro aan zijn graf ontsnappen en plotseling voor hem opdagen zou. In dat geval mocht hij zijn akte van berouw verwekken: de paspoort was geteekend.

De beweging op de Beurs deed hem echter een oogenblik zijn slachtoffer vergeten, en toen Burk eene stonde bij de dobbelaars gestaan had, kwam de speelzucht in hem op en hij waagde weldra een handvol guldens. Alles liep hem meê; hij won in een omzien een paar Duitschers en een Spanjaard, al hun klinkend geld af; maar juist hier viel Burk andermaal in den strik.

Zijne tegenpartijen beschuldigden hem valsch gespeeld te hebben. De drie soldeniers trokken hunne rapieren; de twist liep hoog; Burk gevoelde dat hij zich in eene moeilijke zaak gestoken had en wilde, onder de armen van een der Duitschers doorschuivend, ontsnappen; doch de vrouwen die dansten, de soldaten die dronken. twistten en vochten, schoten plotseling toe en grepen den beschuldigde vast.

Te vergeefs verklaarde Burk alles eerlijk,

‘op zijn ziel af’ gewonnen te hebben; hij zwoer in het vlaamsch, in het duitsch, zelfs in het verhakeld spaansch: het gerecht was voor Burk uit de wereld en zijn vonnis was als het ware onmiddellijk geveld, toen een zijner zakken berstte en een stroom goudstukken op den steenen vloer klingelde.

Die schurk van een burger had geld gestolen, wat aan de soldaten alleen toekwam; hij had aan drie knechten daarenboven, door valsch te spelen, geld afgetruggeld - ten slotte verklaarde een der soldaten dat de hopman del Torro hem 's morgens reeds in de deur van een huis had willen doen ophangen, omdat hij een Spanjaard bestolen had.

Meer dan genoeg.

Dat was in weinige dagen vie maal dat Burk den strop van nabij zag: namelijk op zijne ongelukkige reis van Aalst naar Antwerpen; des zaterdags in het Schermershof, des morgens in de deur van het verbrand huis en eindelijk nu ter Beurze.

ANTWERPEN IN BRAND. - Hij onderging hetzelfde lot dat hij zijnen collega, den spion Dooc Putter, had toegeschikt.

Sitôt pris, sitôt pendu.

Ditmaal ontsnapte Burk niet; in de gaanderijbogen hing een verroeste ijzeren ring, die daar als op de halsrechting scheen te wachten; een vlugge soldatenjongen klom tegen de gebeeldhouwde pilaren van de Beurs op, deed de koord door den ring loopen en terwijl men den rampzaligen Burk de kleêren van het lijf scheurde, om zijn goud machtig te worden, heischte men hem reeds in de hoogte zonder dat er een enkel woord van zijn gekerm kon worden verstaan.

Hij onderging hetzelfde lot dat hij zijnen collega, den spion Dooc Putter, had toegeschikt!

Ja, ditmaal was het gemeend! Het lichaam spartelde eene wijl aan de koord en het aangezicht werd akeliger dan ooit, en toen de wapensmid doodstil in den boog hing, hernamen de tuischers hun spel, de vrouwen haren dans, de drinkers hunne kannen, het twisten en vechten ving andermaal aan, alsof er niets gebeurd was.

En toen twee dagen daarna de plunders met hunnen buit van millioenen opstakken en zij de duizende lijken op de straat en de nog rookende huizen achterlieten, hing ook Burk's lijk nog in den boog der gaanderij van de Beurs te bengelen.

Jeronimo de Roda stak geen hand uit, om aan de vermoorden eene eerlijke begrafenis te geven; die droevige taak viel nogmaals de burgers ten deel.

Vier personen, die langs de Beurs kwamen, de priester Volkert, zuster Bertha, mevrouw van Varick en Jehan volbrachten dien plicht, zooals zij ook dien plicht deden bij vader Sedgraves, graaf Hugo von Eberstein en de andere lijken; enkel zocht Jehan te vergeefs naar het lijk van Gertruda.

Hier, het was geen droom, had hij de arme Vermoorde gelegd en echter was het lijk nergens te vinden! Dat verlies was eene nieuwe foltering voor hem. Het was alsof men die ongelukkige wilde vervolgen tot in het graf. Arme Jehan!...

Eenige dagen na de furie, toen Antwerpen nog rookend en lillend ten gronde lag, maakte de jonge ridder van Varick zich reisvaardig, ofschoon zijne moeder hem geruimen tijd gesmeekt had, te blijven. Waarheen wilde hij? Verre, verre van de wereld vol slechte menschen, naar het eene of andere klooster, om er zijn smartelijk leven te eindigen. Onze vriend de corbaasvlechter kwam echter met eene boodschap van wege zuster Bertha, hem verzoekende zich naar het gasthuis te willen begeven.

Aan dat vrome verzoek voldeed hij; op den dorpel van eene der kamers stond mevrouw de Gattarina hem af te wachten. Wat was die schoone vrouw, in weinige dagen, verouderd, zelfs sneeuwwit geworden!

‘Jehan,’ zegde zij, ‘gij wilt vertrekken en Gertruda leeft!’

De jongeling was als door een elektrischen schok getroffen.

‘Gij zegt?.... Droom ik?.... Herhaal die woorden!...’

‘Gertruda leeft’

‘Goddank! En wie redde haar?’

‘Ik, naast God!’

‘O, ik dank u, mevrouw, ik dank u!’ en de jongeling viel op de knieën en kustte de handen der gravin.

‘Ik heb trachten te vergoeden, Jehan, wat ik u en haar misdeed, en ik bid God dat Hij mijn werk moge bekroonen. Richt u op, Jehan.’

Ja, zij, de gravin was een werktuig geweest in Gods handen. Toen zij na het gebeurde op de puinen, van den schrik bekomen was, trad zij binnen, om ten minste het lijk harer vriendin te verzorgen, en zij vond inderdaad, een onverhoopt geluk, nog leven in haar.

De dag was reeds aangebroken. De lijken en het rondgespatte bloed joegen haar geen schrik meer aan; zij zocht en vond water en linnen, en bemerkte weldra dat de kogelwonde niet dooddelijk was geweest; Margaretha's hart klopte van geluk.

Met behulp van een paar werkmansvrouwen, die mevrouw de Gattarina bij toeval opspoorde, en zich door schitterende beloften lieten verlokken, werd Gertruda in het huis eener kantwerkster opgenomen en verzorgd en eindelijk naar het gasthuis vervoerd, waar zij onder de zorgen des wondhealers en die van zuster Bertha, spoedig in krachten won.

Wat was er gebeurd? Had Gertruda akelig gedroomd? Neen, neen! zij wist wel wat er voorgevallen was.

Mevrouw de Gattarina leidde Jehan zachtjes binnen; aan het bed bevonden zich zuster Bertha en de pastoor Volkert. Gertruda lag bleek en afgebeuld, doch met

geopend oog op het bed. Toen zij Jehan ontwaarde, sloot zij de oogen, doch stak langzaam de hand uit, en de jongeling hield ze in de zijne geklemd....

Die handdruk zegde dat zij hem, indien God haar het leven sparen mocht, dat zij hem zou toebehooren. En dat was ook zoo. - Gertruda Sedgraves werd later mevrouw Jehan van Varick en de weduwe, zijne moeder, mevrouw de Champaigney.

Slechts van lieverlede kwam Antwerpen ter ruste; de rijkste stad der kristenwereld was meêdoogenloos uitgeschud, uitgemoord, verarmd en geblaakt; de Roda wenschte den koning geluk met de viktorie, en Madrid - de soldaten waren immers nu betaald? - gaf ten slotte, doch wel laat, bevel dat de eigenaars hun goed mochten terugnemen waar zij het vonden.

Ijdel bevel! Veel, oneindig veel was er reeds verdwenen; de soldaten smolten harnassen van het goud en verfd en deze zwart om den gestolen schat des te zekerder te kunnen bewaren; doch op dat goud stolen de goudsmidde een goed deel, en vulden het ontbrekende nu met koper aan. Doch wat gaf dit alles! Kon men het leven aan de lieve dooden wel teruggeven!

Uit dien ijselijken kolk van bloed en rook moest wel eene vaste bepaling, nadeelig aan Spanje, opstijgen: de katholieken waren het soldatenjuk moede en zij haakten evenals de kalvinisten, naar verlossing. De Pacifikatie van Gent ontstond, waarin men onder andere, bepalingen opzichts de godsdienstvrijheid en de verwijdering der spaansche troepen maakte, welke door Spanje werden ingestemd. Jammer dat de kalvinisten, volgens protestanten zelven, zoo trouweloos dat verbond verbraken en welhaast den katholiek ontzegden, wat zij hem door het verbond zelven hadden toegestaan.

Messire de Champaigney had het eens tot de gravin de Gattarina gezegd: 'de onverdraagzame Philips van Marnix zal den katholiek nooit zijne vrijheid toestaan en alzoo de verzoening der partijen beletten, of ten minste onduurzaam maken. Ik ken dien kwant: *las crus en los pechos, y el diablo en los hechos.*' Hij had er kunnen bijvoegen: 't is Philips van Marnix, die de rampzalige scheuring tusschen Noord- en Zuid-Nederland zal voorbereiden.

[Nummer 23]

Kardinaal Rauscher.

De katholieke Kerk van Oostenrijk heeft op het laatst van het vorig jaar een gevoelig verlies geleden door het afsterven van kardinaal Rauscher, aartsbisschop van Weenen. Als burger, als priester van de katholieke Kerk, als buitengewoon vriend der armen, als bijzonder vriend van den keizer, als geleerde en staatsman heeft hij in Oostenrijk een ledigte nagelaten, die door alle standen der maatschappij gevoeld wordt.

KARDINAAL RAUSCHER.

Jozef Othmar ridder von Rauscher werd den 6 oktober 1797 te Weenen geboren en deed daar zijne eerste studiën aan het gymnasium en de universiteit, dewijl zijn vader hem bestemd had voor de staatsmansloopbaan. Doch de ingaving van zijn hart volgend, wijdde hij zich aan de studie der godgeleerdheid en werd op 26 jarigen leeftijd, op den 27 augustus 1823, tot priester gewijd. In den aanvang zijner herderlijke bediening was hij kapelaan in het dorpje Hüteldorf bij Weenen, doch reeds na een tweejarig verblijf aldaar werd hij benoemd tot professor in het kerkelijk recht en de kerkelijke geschiedenis aan het lyceum te Salzburg. Onder de leerlingen en vereerders van den jongen professor bevond zich ook de tegenwoordige kardinaal prins Schwarzenberg, aartsbisschop van Praag.

In 1832 werd hij als directeur der Oostersche academie naar Weenen geroepen, welke betrekking hij tot zijne benoeming van prinsbisschop van Seckau, op 29 januari 1849, bekleedde. In de laatste jaren fungeerde hij ook als leeraar van den troonopvolger aartshertog Frans Jozef en diens broeders. In april 1849 hield hij als prins-bisschop van Seckau zijne plechtige intrede binnen Grätz, waar zijn onvermoeide iever en rustelooze werkzaamheid niet alleen orde stelden op de zoo dikwijls gestoorde orde in het diocees, doch het geheel een nieuw kerkelijk leven ingoot. Na den dood

van den aartsbisschop Milde werd hij in 1853 tot den prins-bisschoppelijken zetel van Weenen geroepen en plechtig geïnstalleerd.

De hooge plaats, die kardinaal Rauscher als opvoeder van den kroonprins en als prins-bisschop van Seckau en Weenen in de kerkelijke hiërarchie en in de politieke kringen van Oostenrijk innam, gaven hem een zeer grooten invloed op de vorming van de kerkelijk-politieke toestanden van dat land. Wat vooral zijn naam in de geschiedenis onvergetelijk maakt, is het sluiten van het concordaat, hetwelk den 18 augustus 1855 onderteeekend werd, en reeds den 17 december van datzelfde jaar werd hij tot belooning voor zijne bemoeiingen tot kardinaal-priester benoemd. Op den 2 januari 1856 zette hem de keizer in de hofkapel de baret op het hoofd.

Toen in 1867 de aanvallen op het concordaat begonnen, stond de kardinaal-aartsbisschop in de rij der ieverigste verdedigers, en zijne redevoeringen, in het Heerenhuis daarover gehouden, zullen nog wel versch in het geheugen liggen van hen, die de geschiedenis van het concordaat hebben bijgehouden. In weerwil daarvan waren de goedgezinden tegen de liberale meerderheid niet opgewassen, en toen de conservatieven zich in twee partijen verdeelden, was het lot van het concordaat beslist. Kardinaal Rauscher moest onderdoen, eene der Kerk vijandige politiek werd ingevoerd en alleen aan zijne werken heeft men het te danken, dat zij zoo zacht en matig mogelijk wordt toegepast. In dezen lof zijn het

allen eens, vriend en vijand, dat kardinaal Rauscher naar al zijn vermogen de kerkelijke zoowel als de politieke belangen van zijn bemind vaderland heeft bevorderd, dat hij oneindig veel goed deed, veel kwaad verhinderde en vooral den vrede wist te doen handhaven tusschen de partijen die zich scherp tegenover elkaâr gesteld hadden. Zalig zijn de vreedzamen! *Requiescat in pace!*

De Rommelpot.

De teekenaar J.H. Koster verrijkte de reeds zoo sierlijke verzameling schilderijen en teekeningen van onzen uitgever, den heer Bogaerts, met eene aquarel, *de Rommelpot* getiteld. Het onderwerp is echt hollandsch; in onze landstreek is dat eentoonig muziek voor onze deur onbekend, en is het hier bekend geweest, dan is het allengs verloren gegaan. De schikking der teekening is zeer schilderachtig; 't is avond, de maan drijft aan den bewolkten hemel en werpt, door de naakte boomtakken, haar zilver op de nederige huizen en den dorpsweg. De jongen met den rommelpot zingt en accompaneert met het onharmonisch gegons zijn lied; zijn zusterke stoot de halve deur open, om de aandacht der bewoners op te wekken en een aalmoes af te smeeken.

Regent het nog?

Nog eene gravure uit de kollektie van onzen uitgever, en wel naar eene schilderij van den talentvollen Eerelman, die ons kort geleden de schoone print, 'de friesche boer' voorstellende, leverde. Ditmaal is het een meer omvattend, een levendiger tafereeltje; 't is recht frisch - juist niet omdat het zoo geregend heeft - maar wel om die flinke deerne, die een oogenblik bij moeder Aagt heeft geschild, en nu hare hand onderzoekend uitsteekt, of ze de wandeling huiswaarts zou durven aannemen, en dit zonder den kolossalen katoenen *Robinson*, die moeder Aagt ten haren dienste stellen wil.

'Eene flinke deerne,' zeggen wij en dat is zij ook; haar vreemd kleedsel, hoed, juweelen, tesh, schoenen - alles houdt onze aandacht geboeid, zoowel als de gezonde en blozende gestalte van die jonge Friezin. Ook de kat waagt een enkel stapje buiten, en evenals het meisje de hand uitsteekt, loopt poes op drie pooten, om zoo min mogelijk met den natten grond in aanraking te komen.

Langs goot en blaêren zijpelt het water nog naar beneden; doch de hemel klaart op; weldra zal het zonneke wel weêr door de wolken breken en het door den regen geverniste landschap zal schitteren, alsof al de diamanten der friesche meisjes op het gras, op de blaêren, op de bloemen gestrooid lagen, of aan de punt van den grashalm en aan die van de zwarte en onaanzienlijke strooidaken waren opgehangen.

Regent het nog? is een lief tafereeltje, waarop een poëet - 'poëten zien al wat zij willen' - een heelen roman zou kunnen bouwen, en daarin zou de regen eene groote rol spelen, ten minste als moeder Aagt wist wat er in het hartje der jonge kerkgangster omgaat.

Een nieuw Turksch reuzenkanon.

Het bekende Woolwich-kanon heeft zijn meester gevonden in een 35½ cm. achterlaad-vuurmond, die in de fabriek van Krupp is vervaardigd voor rekening van het turksch gouvernement.

Evenals de Turken indertijd het eerst de grootste bronzen gladde vuurmonden ter verdediging van den Bosphoor aangeschaft hebben, zijn zij ook nu weêr de eersten, die de grootste gietstaal-achterladers aldaar zullen plaatsen.

Het is een kustkanon, bij de bediening waarvan de manschappen gedekt staan achter een aarden wal van 2 meter hoogte. De stalen loop van het reuzengevaarte heeft een gewicht van 57.000 kilo en een lengte van 8 meter, terwijl het schietstuk 2200 kilo weegt. Het hard-stalen projectiel, tegen hetwelk binnen zekeren afstand geen der nu bestaande kurasseeringen bestand is, weegt 520 kilo en krijgt door een lading van 125 kilo prismatisch kruit eene aanvankelijke snelheid van 475 meter. Het Woolwich-kanon is een voorlader van 14½ eng. duim kaliber, ongeveer 30 pct. zwaarder dan de 35½ cm.; de loop heeft een lengte van 37 eng. voet.

Wilde men daarmee zulk een kracht tegen kurasseeringen bereiken als met den 35 ½ cm., dan zou daarvoor een zoo zware lading noodig zijn - zooals de heer Fraser, de vervaardiger van het Woolwich-kanon, zelf erkent - dat de konstruktie en ook het materieel (gesmeed ijzer) op den duur vermoedelijk er niet tegen bestand zou zijn.

Rouget de l'Isle en de Marseillaise.

(Vervolg en slot.)

Toen Holland eene som van zes millioen aan de republiek leende, zond Rouget de l'Isle zijne wijdloopige memorie aan den consul, ten gunste van die verdrukte gewesten; zijn broeder de generaal, had hem zeer wetenswaardige inlichtingen, omtrent den toestand, gegeven.

‘Gij hebt,’ zoo schreef hij aan den consul, ‘zes millioen aan de Bataven gevraagd, op een pand, dat nog het derde van die som niet waard is; toch hebben zij uw voorstel aangenomen.

‘Het verdrag in het storten van die som, heeft u hunne toegevendheid, als eene uitvlucht doen beschouwen, en boosaardig heeft men van uw ongeduld gebruik gemaakt, om in uw gemoed een slechten indruk te doen ontstaan. Die indruk heeft diep wortel geschoten.’

Eene lage speculatie aileen, zegde de briefschrijver, heeft de sluiting der leening vertraagd, en die speculatie bestond in zekere.... *pots de vin*. Immers de nieuwe fransche gezant had, voor zijne dochter, een geschenk van het bataafsch gouvernement gevraagd.....

Verder antwoordt de briefschrijver op de beschuldiging van Napoleon, dat de Hollanders ‘koopliê’ zijn; indien zij, zegt hij, zoo zorgvuldig hun geld tegen de uitzuigende vampiers der republiek niet bewaard hadden, zou de consul nu geen zes millioen bij hen meer kunnen oogsten!

Hij minder dan iemand moest zich dus over hen beklagen.

Wat de brieven met Pruisen betreft, waarvan Bonaparte gesproken had, deze houdt de briefschrijver als niet bestaande of zeer onbeduidend te zijn; de consul zou het best doen die stukken eens zelf te onderzoeken, alvorens een zoo streng oordeel uit te brengen.

Ten slotte roept hij de aandacht in over het schip *Köningholm*, dat op eene schandelijke en diefstichtige wijze gekaapt en niet teruggegeven werd; verder, zooals

gewoonlijk, klaagt hij personen aan, en ofschoon het slot van den brief eene vleierij was, moet die missive den trotschen consul erg kwaad hebben gemaakt.

Rouget de l'Isle eindigde zijnen brief met de woorden: *il est deux êtres privilégiés devant lesquels je n'ai jamais su conserver ni confiance, ni sangfroid, ni courage et ces deux êtres sont une jolie femme et un grand homme.*

Echt fransch!

Al wat aan het gouvernement verbonden was, had zich tegen den dichter verklaard en dit wel grootendeels door zijne eigen schuld.

Weldra bleef hem niemand meer over, dan Bonaparte zelf en mevrouw Bonaparte, tot welke beide personen hij zich wendde om eenige betrekking te erlangen.

De laatste was gewis de gelukkigste keus, want weldra schreef zij den dichter eenen brief, waarin zij hem berichtte dat hij met geschenken naar het spaansche hof zou gezonden worden, en alzoo eene belangrijke zending te vervullen had.

Er brak voor den dichter alzoo een beter tijdstip aan: sedert 1792 had hij in de ontbeering geleefd.

Van de welvaart maakte hij edelmoediglijk gebruik, om den toestand zijner moeder te verbeteren.

Ongelukkig bedierf Rouget weldra weder alles, toen hij zich als speelbal liet bezigen door eenige speculanten; hij bracht niet alleen den naam zijner beschermster in gevaar, doch hij verloor voor altijd de gunst van den eersten consul.

Rouget de l'Isle had zich in eene zaak van leverancie laten betrekken, en daarin was tevens, zooals hij zegde, Josephine betrokken.

Het geld is dikwijls een onweêrstaanbaar middel, en als men de verkwistende levenswijze van mevrouw Bonaparte kent, moet men niet verwonderd zijn dat zij zich in dit geval vergeten en de hand naar - *potsde vin* heeft uitgestrekt.

In alle geval was Rouget de l'Isle in de zaak gecompromitteerd, en voor den rechter geroepen, antwoordde hij slechts door ontwijkende redenen en verklaarde niets verder te kunnen zeggen, dewijl hij zekere hoog geplaatste personen niet beschuldigen mocht.

Hij had aan mevrouw Bonaparte eenen brief gericht, waarin hij haar beloofde haren naam niet te zullen openbaar maken; maar juist die brief deed haar ook van hare zijde maatregelen nemen en deze waren van dien aard, dat ten slotte de dichter onder het gewicht der beschuldiging als verbrijzeld werd.

In alle geval leerde Bonaparte de waarheid kennen van vele aanklachten, vroeger tegen verschillende personen van zijne omgeving ingebracht; men had die personen van dieverijen in het groot beschuldigd, en de consul had gezwegen of wellicht er geen geloof aan gehecht...

Men verweet nu aan Rouget, die den eersten consul met de deelneming van zijne vrouw, in gemelde zwendelarijen, had bekend gemaakt, dat hij een ondankbare was en van de zwakheid eener vrouw misbruik had gemaakt, om haar in die geldknoeierijen te doen deelen.

Hij werd niet vervolgd - en om reden waarschijnlijk - maar hij viel onherroepelijk in ongenade.

Rouget de l'Isle trad na die neêrslag in de oppositie, en werd een hevig bestrijder van Bonaparte. Dit nog strekte hem niet tot eer en toont andermaal groote fouten in zijn karakter.

Eindelijk geen hulp in zijn vaderland meer ziende, schreef hij den 20 nivose jaar XI aan den consul, om de toelating te vragen naar Engeland over te steken.

In dezen brief beloofde hij, zich te Londen in geene politieke zaken, zijn land betreffende, te zullen mengen.

In 1804 vinden wij hem weêr te Parijs, en hij richt den 9 februari van dat jaar eenen brief aan den eersten consul, om dezen, die reeds de hand naar de keizerskroon uitstak, onder meer dan een opzicht de waarheid te zeggen. De waarheid! kon die nog gezegd worden aan iemand, zoo geveleid als Napoleon?

In onmin met zijnen broeder, met generaal Daendels en anderen, verliet Rouget de l'Isle Parijs en kwam de gastvrijheid vragen in het kleine landelijk huis, waar hij zijne jeugd had doorgebracht.

Gelukkig was die terugkeer tot het onwerkzame leven; in zijne *Rosa mourante* vertelt hij zelf hoe zalig hem het hart klopte, toen hij de bosschen, de weiden, den ouden feodalen toren terugzag, welke zich in de Jura, te Montaigu, verheft.

Daar leefde hij terwijl Napoleon hier met goed geluk, daar met schade, tegen zijne vijanden worstelde.

Napoleon viel en de dichter wierp hem zijn schandmerk achterna; hij bezong de restauratie, zooals hij de republiek, en wat zoo al meer,

bezongen had, en echter had hij Napoleon bewierookt en was hem dank schuldig.
Ziehier wat hij schreef:

NAPOLEON.

Monstrum horrendum

Janvier, 1814.

Qui dit Néron, dit un tyran féroce,
L'horreur des dieux, le fléau des humains;
Qui dit un tigre, exprime un monstre atroce,
Toujours en proie à ses goûts assassins;
Qui dit Satan, dit un affreux génie,
Ivre d'orgueil, fourbe, parjure, impie,
Ne respirant qu'effroyables desseins.
Est-il un mot dont l'affreuse énergie
Peigne à la fois le tigre, Satan, Néron,
Et pis encore? - Oui. - Quel? - Napoléon.

Na de omwenteling van 1830, vroeg Béranger voor den oud geworden dichter der *Marseillaise*, een pensioen van 1200 fr. en verkreeg dit van het gouvernement.

't Was weinig, doch het was voldoende voor den grijsaard. Vele personen hebben hem, in de laatste jaren van zijn leven gekend, hetzij te Choisy-le-Roi, hetzij te Parijs. Men luisterde met genoegen naar zijne gesprekken, naar zijne vertellingen.

In manieren was hij uiterst beschaafd en hoffelijk en wat hij in zijn leven niet vermocht, gelukte hem toen: namelijk hij kluisterde velen aan zich en boezemde vriendschap in.

Op zekeren dag verliet een doodswagen de *Rue des Vertus*, en richtte zich naar het kerkhof van Choisy. Op de kist, in den wagen geplaatst, lag eene lauwerkroon, een eerekruis en een officiersdegen der genie.

Eenige personen van onderscheiding hielden de hoeken van het baarkleed; het volk begeleidde de kist; de nationale garde van Choisy was onder de wapens.

Men begraafde den dichter der *Marseillaise*.

Het fransche volk mist, in meer dan een geval, gepastheid en ook hier gaf men eene theatrale vertooning.

Toen den laatsten drop wijwater op den grond gevallen was, hieven al de omstanders plotseling de *Marseillaise* aan.....

De letterkundige en muzikale nalatenschap van Rouget is verre van zeer wichtig te zijn; daargelaten de *Marseillaise*, is er niets van hem aan het nageslacht overgeleverd.

Het overige bestaat in eenige zangen, anekdoten, herdersdichten, een opera, *Macbeth*, en gemelde *Historique et Souvenirs de Quiberon*.

G. SELGES.

In de steppen.

Mag ik op uw gezelschap rekenen, lezer, op een uitstapje naar de steppen?

Hoe! gij maakt een afwijzend gebaar en dat wel op zulk eene wijze als wist gij zeker dat de dood u wacht! Gij meent, steppen is gelijk aan woestijnen, en het enkele woord Sahara jaagt u reeds den schrik op het lijf.

Een zandzee, een gloeiende hemel, een grond die geen kruid, geen grashalm draagt, wel hier en daar verbleekte beenderen van ellendig omgekomen reizigers, een bende Bedouïnen, die u aan de bronnen wacht, welke gij om de twee of drie weken als bij toeval ontmoet; *fi donc!*

Geduld, lezer, ik breng u niet naar de Sahara; onze tocht gaat wel is waar naar een woestijn, maar naar eene van een geheel andere natuur dan de Sahara.

De steppen, die wij zullen bezoeken, mogen - hoewel dit eenigszins vreemd klinkt - graswoestijnen genoemd worden, bijna gelijk aan die welke Amerika in zeer groote menigte aanbiedt, en zijn daarom van de Sahara onderscheiden, die met vele andere den naam van zandwoestijn draagt.

En een woestijn heeft toch ook hare schoonheden, of, is u dit woord te vreemd, dan toch zeker hare merkwaardigheden.

Wij gaan door Duitschland, door Polen, voor welke ongelukkige landen wij ter loops een kort smeekgebed tot God zenden, treden in het eigenlijke Rusland, doorloopen de provinciën Wolhynië, de vruchtbare Ukraine, steken den Dnieper over en begroeten de steppen.

Wij zijn er reeds, lezer, en ik heb uwe toestemming tot den tocht dus niet meer noodig.

Nadat wij het koninkrijk Polen verlieten, scheen de geaardheid des lands schier met iederen stap te veranderen.

De streek nam allengs een treurig en ten laatste een woest karakter aan; de planten verloren hare oneindige verscheidenheid, en millioenen van dezelfde soort volgden elkander op, zonder door een vreemd kruid of bloempje te worden afgewisseld.

Bosschen, moerassen, onbebouwde vlakten wisselden zich gedurig en meer en meer af met akkers, door den ploeg doorsneden; de bevolking werd minder dicht en verspreid in plekken en gehuchten, door groote afstanden van elkander gescheiden.

Al moeilijker werd de gemeenschap tusschen de enkele steden, die wij ontmoetten, en de dorpen, die, hoewel veelvuldiger dan de steden, toch niet meer het vroolijk en lachend uiterlijk van een westersch dorp hadden.

Soms vonden wij den grooten weg zoo slecht onderhouden, dat wij een der zijpaden moesten inslaan, die haar bestaan en hare richting aan het toeval te danken hebben.

Zoolang wij in Wolhynië en in het zuiden van de Ukraine waren, vertoonden zich nog overal sporen van beschaving; hier, aan deze zij van den Dnieper, in de steppen gekomen, is alle beschaving verdwenen: wij schijnen in het hart van Azië te zijn aangeland.

De steppen nemen een aanvang ten noorden van de Zwarte Zee tusschen den 40ⁿ en 50ⁿ graad oosterlengte, zetten zich voort langs de zee van Azof, de Zwarte Zee, dringen daarop Azië in en gaan ten noorden van China bezit nemen van al het land, dat zich uitstrekt van het Altaïgebergte tot aan de Noordelijke IJszee en de Oschotkische Zee, dat is van geheel Siberië.

Het zijn uitgestrekte vlakten, over het algemeen weiden.

Niet zelden vindt men zandvlakten, maar deze zijn doorgaans van geringere grootte.

Op vele plaatsen worden zij onderbroken door heuvels, bergen, pijnbosschen, meeren, vijvers, soms door moerassen, zelden door stroomen en rivieren.

De Don, Wolga en Ural in Rusland, de Ob, Jeniseï en Lena in Siberië zijn de eenige rivieren, die de onmetelijke graswoestijn doorsnijden.

Hier en daar rijst de grond tot op zekere hoogte, zet zich op die hoogte gedurende eenige mijlen, soms honderden, voort en vormt een zoogenaamd plateau of bergvlak.

Het plateau van Gobi is een der aanzienlijkste. Op sommige plaatsen bieden de steppen schilderachtige gezichten aan door den rijken en buitengewonen plantengroei, die er zich vertoont.

Gewoonlijk is op die plaatsen de bodem bedekt met een laag leem, dik genoeg om tarwe voort te brengen, maar te dun voor planten, die hare wortels dieper den grond doen indringen.

Volgens het gevoelen van Humboldt zijn de steppen in Rusland en Azië over het algemeen oneindig schooner en vruchtbaarder dan die in Amerika.

‘In dat gedeelte,’ zegt hij, ‘bewoond door de Kirghizen en de Kalmukken, dat wil zeggen tusschen de Don, de Kaspische Zee en de Ural tot aan de Obi en de Irtysh (tak van de Obi), ontmoet men nergens het in Amerika zoo gewone verschijnsel: een horizon eentoonig en oneindig als de zee, die het hemelgewelf schijnt te dragen. Nauwelijks heb ik in Azië zoo iets gezien aan ééne zij van den horizon. Vindt men hier en daar streken, waar dezelfde plantsoort volstrekt bezit van den grond schijnt genomen te hebben, men ontmoet ze ook, die door eene oneindige verscheidenheid van kruiden, bloemen en heesters het oog bekoren.’

Met verbazende snelheid ontwikkelen zich de planten, zoodra de gewone regentijd voorbij is. De eerste dagen der lente zijn nauwelijks aangebroken, of wijd en zijd bedekt zich de grond met bloemen en kruiden van iedere kleur en vorm, die in weinig tijds hun geheele grootte en hoogte bereiken.

Maar hun bloei is kortstondig.

In juni begint de hitte groot en weldra onverdragelijk te worden; zij kwelt menschen en vee, maakt van den grond een harden steenklomp, dien zij op ontelbare plaatsen openscheurt en verschroeit en verbrandt tot het geringste voorwerp uit het plantenrijk.

Moerassen, beken en vijvers droogt zij uit, die daarop gevuld worden met het zand, dat de winden van elders aanvoeren.

Zoo is in de steppen het jaar verdeeld in drie getijden, die genoemd kunnen worden: de regen-, bloei- en warmtegetijden.

In den regentijd veranderen de zware en aanhoudende stortregens de steppen in een eindeloos moeras; de bloeitijd bedekt den grond met een dik en rijk gekleurd tapijt, dat door ontelbare troepen vee wordt afgeweid; de zomer eindelijk maakt van de russische en aziatische graslanden afrikaansche zandwoestijnen.

De periodieke veranderingen zijn vooral merkwaardig in de nabijheid der Zwarte, Azofsche en Kaspische Zee; daar brengt de winter een overvloed van sneeuw en vreeselijke stormen.

De wind, aan wiens kracht niets weêrstaat, neemt de sneeuw op in zware massa's en jaagt de wilde paarden voor zich uit, die in talrijke kudden in de steppen dwalen.

Hoewel uitgehongerd en verkleumd van kou, pogen zij toch het gevaar te ontvluchten, dat hun op de hielen zit.

In wilde vaart en onstuimigheid snellen zij her- en derwaarts en springen niet zelden op het ijs, dat nabij het strand de zee bedekt.

Het ijs breekt, en honderden paarden verzinken in de diepte. De gesmolten sneeuw en de regen, die op het einde van den winter vallen, doorweeken den grond en maken dien onbegaanbaar, tot de stralen der zon ze doen verdampen.

In den zomer is de regen eene zeldzaamheid en daar ook meeren en vijvers verdroogen, moet ook alle plantenleven ophouden.

Zoo ook kent de zomer de zware orkanen des winters niet, doch de wind is niettemin sterk genoeg, om het gloeiende stof op te nemen en er wijd en zijd alles meê te bedekken en te verschroeien.

In het algemeen kan men dus zeggen, dat het jaar in de steppen slechts twee of drie schoone maanden heeft: maart, april en mei.

Wij spraken zoo even van wilde paarden; deze worden in de steppen *tarpan*s geheeten.

Een bewoner van westelijk Europa zal in den tarpan niet spoedig een paard herkennen. De paarden der steppen zijn klein, dun en schraal van leden, overal bedekt met dik, lang en wollig haar. De staart gelijkt op die van eene koe.

De kop is groot, het voorhoofd tot op de oogen boogvormig, het overige gedeelte plat; de ooren zijn lang en staan achterwaarts, als de horens van een bok.

De kleur is over het algemeen bruin, maar men vindt ook zwarte en witte paarden. Zij leven in troepen van 20 tot 30, ten ij zij zich tot eene kudde van eenige honderden vereenigen, wat zij slechts doen, als zij van verblijfplaats gaan veranderen.

De wolf en de mensch zijn met de sneeuwstormen, hun eenige vijanden.

De laatste zijn hun het minst gevaarlijk, wijl hun instinct hen waarschuwt en aandrijft, om een veiliger woonplaats op te zoeken.

Ook den mensch kunnen zij niet altijd als hun vijand beschouwen, want, zoo hij hen niet doodt, berooft hij hen alleen van hunne vrijheid en behandelt hen overigens met de meeste welwillendheid.

De Kozakken, Kalmukken, Kirghizen, nomadische en krijgszuchtige volken, die de oevers van de Zwarte en Kaspische Zee bewonen, vangen ze door middel van den strikknoop, dien zij hun met veel behendigheid over den

kop werpen; reeds na eenige dagen hebben zij de dieren door onthouding van voedsel, volkomen tam gemaakt.

Maar soms ook vangen zij de paarden om ze te dooden, zich met hun vleesch te voeden en door hunne huid zich leër te verschaffen.

De bewoners der steppen behandelen de paarden met veel meer zachtheid dan zij, die het westen van Europa bewonen.

Evenals bij de Arabieren is hun paard hun meer een vriend dan een slaaf; het maakt deel van het huisgezin en wordt er alleen door den dood van gescheiden.

Reizigers hebben dikwijls kirghische of tartaarsche ruiters gezien, die de fabel der Centauren schenen te verwezenlijken, dat wil zeggen, dat zij met hun paard slechts één lichaam schenen uit te maken.

Die mannen zijn, door hun zwervend leven daartoe als gedwongen, bijna altijd te paard; het dier is hunne woning, waarin (hier waarop) zij den nacht en dag doorbrengen; zij slapen, bereiden hun voedsel en nuttigen het, zonder hun paard te verlaten.

Nu moet hunne keuken zeer eenvoudig genoemd worden. Zij leggen een stuk vleesch tusschen het zadel en den rug van het paard, rijden een paar uren, en de warmte, door de drukking ontstaan, heeft het vleesch eetbaar gemaakt; een weinig zout er bij gevoegd, en ziedaar de maaltijd van den Kozak in gereedheid!

DE ROMMELPOT, NAAR EEN AQUAREL VAN H.J. KOSTER, in het bezit van den uitgever.

Het dier bewijst zijnen meester onschatbare diensten; het deelt volgens Buffon de vermoeienissen van den oorlog en den roem der gevechten; het is voor de steppenbewoners het beste middel van vervoer, voedt hen met zijn vleesch en drinkt hen met zijn melk, dien het zich eens of twee maal daags laat ontnemen.

Warm, wordt de melk als geneesmiddel gebruikt. Ook weten zij er een sterken drank en azijn uit te bereiden.

Op dien sterken drank zijn zij zeer verzot, en de aanzienlijken hebben er altijd een grooten voorraad van in hunne hutten.

In vele opzichten bieden de ezel en het kameel den steppenbewoners hetzelfde nut als het paard. Zoo leelijk als het laatste in zijn natuurstaat is, zoo schoon is de ezel.

Hij is minstens even groot als de tarpan, heeft korte ooren, draagt den kop fier omhoog en heeft grijs, glad en glinsterend haar; zijne hooge pooten zijn dun en gespierd.

De ezels leven in groote troepen des winters in het zuiden, des zomers in het noorden der steppen, en worden meer als rij- en trek- dan als lastdieren gebezigd. Zij leggen gemakkelijk 12 mijlen in het uur af en kunnen 30 à 35 jaren oud worden.

De kameel is het schip der woestijn, het lastdier der steppen.

Hij draagt met onbegrijpelijk geduld de zwaarste lasten, en voedt zich met distels en de ruwste struiken.

Hij heeft een of twee bulten op den rug, die geheel uit vet bestaan en zijn leven onderhouden in de dagen dat het voedsel ontbreekt. Zijn maag is zoodanig samengesteld, dat zij voor 8 of 10 dagen het noodige water kan bevatten.

Men kan het dier in de woestijn niet altijd voedsel en drank verschaffen; dus is het een onwaardeerbaar voordeel, dat zulks slechts

eenmaal in genoemden tijd behoeft plaats te hebben.

Behalve de genoemde dieren vindt men in de steppen nog herten, reeën, antilopen en wolven, die als de voornaamste en meest verspreide onder de viervoetige dieren kunnen genoemd worden.

Het is duidelijk dat op een uitgestrektheid gronds, als tusschen de zee van Azof en die van Oschotka, nog een aantal andere dieren voorkomen, doch deze mogen als meer plaatselijk beschouwd worden, terwijl de door ons opgegevene van het zuidelijkste punt der steppen tot bijna aan haar noordelijkste worden aangetroffen.

REGENT HET NOG? NAAR EEN SCHILDERIJ VAN O. EERELMAN, in het bezit van den Uitgever.

Maroniten, Drusen en Mutuali's.

Ziehier eene uitlegging over drie woorden, die door vele onzer lezers dikwijls verward worden:

Er wonen in het zuidelijk gedeelte van den Libanon in Syrië drie volksstammen, die door hun onderling twisten en strijden, een gevolg van hunne zucht naar overheersching en onafhankelijkheid, van de streek, die zij bewonen, dikwijls een uitgestrekt bloedbad maken en daarenboven den Turken, aan wie zij onderworpen

zijn, de handen vol geven, terwijl zij hen ook niet zelden in moeielijkheid brengen met onderscheidene europeesche mogendheden.

Van die stammen willen wij het een en ander meêdeelen en beginnen met de Maroniten, als de oudste der drie genoemde volksstammen.

De Maroniten ontleenen hun oorsprong aan zekeren monnik Maroun, die omstreeks het einde der 6^e eeuw leefde en in heiligheid stierf.

Men stichtte te zijner eer een klooster, dat spoedig het moederklooster werd van vele andere.

Een eeuw later mengde een zijner volgelingen, Jan de Maroniet geheeten, zich in de godsdiensttwisten, die toenmaals waren uitgebroken en daar aanleiding gaven tot de grieksche scheuring.

Hij hield zich aan de zuivere leer, dat is aan die der latijnsche Kerk, doch liet zich door zijn iever op een verkeerd pad voeren en ving den strijd niet slechts met het woord, maar ook met het zwaard aan tegen de aanhangers van het grieksche schisma.

Deze, oorspronkelijk een godsdienstig doeleinde schijnende te hebben, bleek weldra te zijn hetgeen hij wezenlijk was, een strijd door de staatkunde opgewekt.

En daar men nu het verkeerde middel had aangegrepen om de godsdienst te doen bloeien, leed zij daardoor onberekenbare nadeelen, terwijl het grieksche schisma door dien oorlog niet weinig werd verbreid en aangemoedigd.

Jan de Maroniet vocht met goed gevolg en maakte zich meester van den geheelen Libanon tot nabij Jerusalem; de Maroniten wisten tot in het jaar 1558 hunne onafhankelijkheid te bewaren; toen werden zij door Ibrahim Pacha onderworpen en tot een jaarlijkschen cijns verplicht.

Evenwel hebben zij, als alle bergvolken, de liefde tot onafhankelijkheid en vrijheid bewaard.

Door den Turk, hun meester, verdrukt, door den Druus, een mededinger, die Engeland tegen hen heeft opgestookt, onophoudelijk geplaagd en aangevallen, in eindeloozen twist met de Mutuali's, gaan zij niet minder voort met den sabel in de eene en de schup in de andere hand den vaderlandschen grond te verdedigen en te bebouwen; zij zijn de meest beschaafde en ook de meest geoefende in kunsten en wetenschappen der drie volksstammen.

De Drusen wonen ten zuiden der Maroniten; zij vormen een turksche sekte, zooals de Maroniten eene kristelijke; behalve in godsdienst komen beide stammen in zeden, gewoonten en taal veel met elkander overeen.

De Drusen beschouwen hunne godsdienst als die, welke het laatst geopenbaard is.

In het jaar 996 is hun Messias geboren in den persoon van een dwaas, die zich in Egypte tot kalief deed kroonen onder den naam El Hakem bi Amr Allah (heerschende op Gods bevel).

Een zijner handlangers noemde hij zijn profeet, en van diens hulp bediende hij zich om zijn volk te martelen en te verdrukken.

Beiden, de zoogenaamde Messias en zijn profeet, werden eindelijk door het volk gedood. Maar een hunner volgelingen verklaarde dat El Hakem niet dood was, wijl een God niet sterven kon en verzamelde hen, die aan de woede des volks ontsnapt waren, om zich heen en trok naar Syrië, waar hij zich neêrzette ten zuiden van den Libanon.

Hij maakte zich gevreesd en niet minder zijne opvolgers, die Maroniten en Turken evenzeer haatten en kwelden.

Een hunner voornaamste kaliefen was Fakr el Din; deze sloot in de eerste jaren der XVIIe eeuw verbonden met Turkije, Florence en Frankrijk en maakte zich allengs meester van al het land tusschen Adjaloun en Safed.

Beyruth was zijne hoofdstad, die hij met groote kosten verfraaide; maar hij wist te veroveren, niet te behouden; allengs raakte hij in vijandschap met de Turken, den pacha van Damascus, zelfs met zijn eigen volk, en hij werd gevangen genomen, aan de Turken overgeleverd en in 1635 in de gevangenis geworgd.

Beyruth verviel nu spoedig tot zijne vroegere nietigheid.

De godsdienst der Drusen is als die van vele oostersche volken een samenraapsel van kristelijke joodsche en mahomedaansche leerstellingen, gebruiken en plechtigheden.

De een is gedoopt, de ander besneden. Erkent de een El Hakem bi Amr Allah als Messias, de ander neemt daarom niet minder Kristus of Mahomed als zoodanig aan.

Hoewel zij als de Maroniten het land bebouwen, is de krijgsdienst hun voornaamste handwerk.

Iedere Druus is geboren soldaat; vandaar dat zij op een gegeven oogenblik 40.000 man in het veld kunnen brengen, hoewel hun geheele stam slechts uit ruim 100.000 menschen bestaat.

Zij voeren het liefst den guerilla-oorlog, die voor den vijand uiterst gevaarlijk is, zooals de Spanjaarden dit voor zestig jaren aan Napoleon toonden.

Kinderen der bergen, zijn deze hun voornaamste kracht, en in hunne holen en spelonken kunnen zij een tienmaal sterkeren vijand weêrstand bieden, terwijl zij in het open veld door een veel zwakkeren zouden verpletterd worden.

De Mutuali's wonen ten oosten der Drusen en zijn eene mahomedaansche sekte; hunne godsdienst heeft echter zooveel overeenkomst met die van Mahomed als de tegenwoordige protestantsche met die van Luther.

Hunne voornaamste godsdienst is eigenlijk plunderen, rooven en moorden; een moordzieker volk bestaat er wellicht niet.

Minder gevaarlijk voor de Drusen, schijnen zij het voornamelijk op de perzische grensgewesten gemunt te hebben; deze overvallen zij, plunderen en moorden overal, waar zij komen, en keeren met den behaalden buit naar hunne bergen terug, om eenigen tijd later opnieuw op roof uit te gaan.

Het baat niet, dat zij herhaalde malen gevoelig gekastijd worden, ja, dat zij sedert eene eeuw letterlijk gedecimeerd zijn; het rooven schijnt hun een tweede natuur te wezen, en wellicht zetten zij het voort tot hun volksbestaan verdwenen is, en eenige dwalende benden nog slechts aan hun naam herinneren.

Hun geheele stam telt niet veel meer dan 5000 zielen, maar het grondgebied, dat zij bewonen, zou, naar andere landen te rekenen, er gemiddeld 100.000 kunnen bevatten.

Verbrande en half vernielde dorpen en vlekken wijzen op vele plaatsen van den Anti-Libanon het oord aan, waar eens Mutuali's woonden.

Ofschoon weinig omgang met de Drusen hebbende, hebben zij hen dikwijls in den oorlog ter zijde gestaan, doch gewoonlijk met voor hen slecht gevolg.

Curiositeiten.

STATISTIEKEN. - Volgens het onlangs verschenen officieele jaarboek der statistiek had België op den 31 december 1874 eene bevolking van 5.336.634 zielen.

Het getal inwoners per vierkante kilometer bedroeg op dat tijdstip 181.

Van 1840 tot 1874 heeft er eene vermeerdering van bevolking plaats gehad van 1.263.472 zielen.

De provinciën, waar de sterkste vermeerdering was, zijn Luik (ongeveer 55 pct.), Brabant (52 pct.) en Henegouwen (43 pct.) Zij deed zich het minst gevoelen in West-Vlaanderen (7 pct.), Oost-Vlaanderen (11 pct.). Luxemburg (19 pct.), Limburg (20 pct.) en Namen (34 pct.) Zij was vooral het aanzienlijkst in de administratieve arrondissementen van Brussel (82 pct.), Luik (75 pct.), Antwerpen (64 pct.), Verviers (58 pct.), Bergen in Henegouwen (48 pct.), Charleroi (42 pct.) en Thuin (32 pct.). In de meeste andere arrondissementen bleef de bevolking nagenoeg hetzelfde en in die van Audenaerde en Thielt werd eenige vermindering waargenomen.

Naar den maatstaf der bevolking zou België thans 134 volksvertegenwoordigers kunnen hebben, terwijl er slechts 124 zijn.

Gedurende het jaar 1874 waren er te Brussel 4613 sterfgevallen of gemiddeld berekend, ongeveer 13 per dag op een bevolking van 198.000 zielen. In verhouding tot de bevolking was er één sterfgeval op de 4880 inwoners. Dit jaar zal echter het sterftecijfer veel minder zijn.

Eene kale juffer.

Novelle van A.V. Bultynck.

I.

Op een buitengoed, op eenigen afstand van het Westvlaandersch dorpje D.... gelegen, woonde de baron van Lommerdale, een schatrijk edelman, met zijne vrouw en zijne zestienjarige dochter. Eene fraaie laan van lindeboomen, geleidde van de voornaamste, of liever eenige straat van het dorpje naar het kasteel dat, in nieuwerwetschen trant gebouwd, zich lachend verhief te midden der uitgestrekte tuinen en boomgaarden met kronkelende paden doorsneden en met kleurige bloemen doorzaaid.

De baron, evenals zijne echtgenoote, was weinig gevoelig aan de schoonheden van het buitengoed. Voor hen konden de aantrekkelijkheden van het buitenleven, hoe aangenaam ze anderen ook mochten toelachen, niet opwegen tegen de stad, waar zij eene overtollige pracht konden ten toon spreiden, waar zij kruipende slaven ontmoetten die hunne fortuin aanbaden, en den nijd konden opwekken van minderen, die de bovenmatige uitstaJling van weelde waardoor de baron en de barones van Lommerdale zich deden opmerken, moesten aanschouwen en bewonderen zonder dezelve te kunnen navolgen.

Wat de bewondering der eenvoudige buitenlieden betreft, die het edele paar met gapenden mond en wijd geopende oogen aanstaarden, toen het gebeurde dat het met zijn prachtig rijtuig in snelle vaart door het dorpje reed, deze was beider trotschheid te gering; immers die dorpelingen, die niet eens fransch verstonden, waren te dom om zich aan hen gelegen te laten.

Juffer Elisa, de baronsdochter, was van een gansch tegenstrijdig gevoelen. Zacht en teeder van inborst, wist zij de genoegens van het buitenleven naar waarde te schatten. Ofschoon de afkeer van hare edele ouders voor de dorpelingen, of liever de boeren, zooals zij deze gewoonlijk noemden, haar niet toeliet met de inwoners van het dorpje in aanraking te komen, toch werd zij van allen opgemerkt, bewonderd

om hare maagdelijke schoonheid en bemind om de engelachtige zachtmoedigheid welke zij van verre in hare bevallige gelaatstrekken konden lezen.

Het was haar zoo lief geworden, op hare dagelijksche wandelingen de gezonde buitenlucht in te ademen en de lachende natuur te bewonderen, dat alles wat haar omringde haar dierbaar, haar gansch eigen werd.

Het zou haar oneindig leed gedaan hebben, in het schoone jaargetijde gescheiden te zijn van hare statige, met groen beladene boomen, hare kwelende vogelen en hare frissche bloemen.

Juffer Elisa had, zooals meest altijd het geval is met kinderen die alleen zijn, een onbeperkt vermogen op hare ouders; het was dus alleen om harentwille dat de baron er in toestemde, elken zomer, gedurende eenige maanden, zijn buitengoed D. te komen bewonen.

Daar het kasteel echter op weinig afstand van de stad B. gelegen was, vergoedde de baron zich de verveling welke hij zich oplegde door elke week een of meer dagen met zijne beminnelijke wederhelft in die stad te gaan doorbrengen.

Elisa ging zelden of nooit mede; zij bleef dus op die dagen met knechten en meiden alleen op het landgoed. Het was haar echter door hare ouders streng verboden eenigen gemeenzamen omgang met de dienstboden te hebben. Zulks moest het meisje, hoezeer zij ook de eenzaamheid lief had, weldra ten hoogste vervelen. Zij bad dus haren vader, in de stad ergens naar eene gezelschapsjuffer voor haar om te zien. De baron, wien tot hiertoe alleen de zorg en de liefde voor zijn kind weêrhouden hadden zijne uitstapjes naar de stad te vermenigvuldigen, wenschte niets beters dan Elisa's verzoek in te willigen en spoedig was dan ook de verlangde gezelschapsjuffer gevonden.

II.

Wij hebben daar zoo even het rijtuig van den baron van Lommerdale pijlsnel door de straten van het dorp stadwaarts zien rollen. De meesters van het landgoed zijn dus afwezig. Spoeden wij ons derwaarts om met de nieuwe gezelschapsjuffer van Elisa kennis te maken.

Zie, daar treden beide meisjes, die reeds vriendinnen schijnen te zijn, den arduinen trap af die van uit het kasteel naar den bloemtuin geleidt. Welk verschil in houding en kleeding! Elisa in hagelblank gewaad, den blos der jeugd op de wangen, een lachje op de roode lipjes en eene roos in het blonde haar gestrengeld, huppelt levendig en vroolijk, als het beeld der argelooze onschuld. Maria, zoo noemt zich de nieuwaangekomene, ziet er eenige jaren ouder uit dan Elisa, zij draagt een kleed van donkerbruine kleur, hare wangen zijn bleek, een diepe rimpel doorploegt reeds haar voorhoofd en om haren mond speelt wel een glimlach, doch iets denkends, zelfs iets bitters ligt er in besloten. Zeker eene herinnering aan doorgestane rampen die haar gemoed bekommert.

Elisa, die hare zoo ernstig gestemde gezellin lachend vooruit geloopt is, staat plotseling stil en zet zich neder op eene bank in het lommer van een schoonen kastanjeboom.

- Kom, Maria, zegt zij tot het meisje dat langzaam nadert, kom, verlaat uwe droomerijen, zet u hier eens neêr aan mijne zijde en volbreng thans uwe belofte; gij weet wel, niet waar, dat ge mij beloofd hebt uwe geschiedenis te verhalen?

Het meisje zette zich naast hare jonge meesteres en sprak: - Mijne droomerijen, mejuffer, zijn enkel treurige herinneringen aan betere dagen, toen ik eens onbekommerd al de genoegens der jeugd genoot. Mijne treurigheid komt uit niets anders voort dan uit het herdenken der geschiedenis welke gij zoo vurig verlangt te kennen. Misschien ware het thans ongepast de zoo vroolijke stemming van uw hart, door het verhaal van mijn ongeluk, te bederven.

- O neen, Maria! vrees dat niet. Nauwelijks eenige dagen kennen wij elkander en reeds stel ik het hoogste belang in alles wat u betreft. Gij zijt ook zoo goed; wie zou u niet beminnen! Verhaal mij dus uwe geschiedenis en vrees niet mij te bedroeven, ik zal mij gelukkig achten tranen te storten, indien ik daarmede eenige verzachting aan uw leed kan toebrengen.

- Heb dank, mejuffer, voor dit bewijs uwer genegenheid. Ik voel mij gelukkig een hart gevonden te hebben, waarin ik met vertrouwen het wee dat mij den boezem doorgriefft mag uitstorten.

Evenals gij, mejuffer, werd ik in den schoot der weelde geboren. Mijne ouders waren, wel is waar, geene edellieden, doch mijn vader was een der rijkste kooplieden van het handeldrijvende Antwerpen. Hij beminde mijne moeder, zijne aangebeden vrouw, en mij, de eenige spruit van zijnen echt, met eene onbegrensde liefde. Hij was rijk, maar om die twee geliefde wezens nog gelukkiger te maken wilde hij nog rijker zijn.

Zijne overdrevene liefde maakte hem roekeloos in den koophandel. Het bijna onfeilbaar gelukken van al zijne ondernemingen bracht in hem zulk een vast vertrouwen in zijne eigene kunde en schranderheid te weeg, deed hem zoo vast op zijne gelukster rekenen, dat hij niet vreesde zijne huishouding op den rijksten en schitterendsten voet in te richten, terwijl geene onderneming, hoe gewaagd zij anderen ook voorkwam, hem afschrikte. Meer dan eens zette hij het grootste deel zijner fortuin in eens op het spel, en telkens bracht de uitslag hem nieuwe winsten aan.

Intusschen sleet ik onbezorgd de dagen mijner kindsheid, omringd door de zorgen mijner liefderijke moeder, wier armen ik slechts verliet, toen ik later eene schitterende opvoeding zou gaan ontvangen, in eene beroemde kostschool.

O, hoeverre zijn die gelukkige stonden reeds van mij verwijderd! Ik herinner mij nog wel hoe soms als eene donkere wolk over het gelaat mijner anders zoo opgeruimde moeder zweefde; toen wist ik echter nog niet wat zulks beteekende. Dit had ongetwijfeld plaats in die oogenblikken, wanneer zij vreesde dat haar geliefde echtgenoot, door zijne al te groote roekeloosheid en winzucht, wel eens gevaar kon loopen zijne fortuin te verliezen zooals hij die gewonnen had; dan wanneer zij vermoedde dat een slag van het noodlot, dat reeds zoovele roekeloozen heeft ten onder gebracht, ook hem kon treffen en voor altijd beider bestaan, de toekomst van haar kind kon vernietigen.

In die omstandigheden werd ik, op mijn veertiende jaar, naar de kostschool gezonden. Dat ik bitter schreide toen ik afscheid moest nemen van mijne ouders, de eenige wezens welke ik op aarde beminde, is gemakkelijk te begrijpen. Ik bleef in gestadige, drukke briefwisseling met die goede moeder, uit wier omhelzing ik mij niet dan met de grootste moeite had kunnen losrukken. Uit hare brieven vernam ik hoe vurig zij somwijlen mijnen vader smeekte, zich met zijne fortuin, waarmede wij ruim genoeg hadden om onbekommerd, volgens onzen rang te leven, uit den handel terug te trekken. Daartegen wist hij zoovele bezwaren in te brengen dat bidden noch tranen niets aan zijn besluit kon veranderen. De spekulatiezucht was, helaas! bij vader een ontembare drift, eene tweede natuur geworden en hij wilde van geen rusten hooren.

Eindelijk keerde de fortuin, die tot dan toe al zijne ondernemingen had begunstigd, zich van hem af en kwam de tegenspoed hem op zijne beurt bezoeken. Op zekeren morgen ontving hij de tijding dat eene plotselinge daling op eene koopwaar, waarvan hij een ruimen voorraad voorhanden had, hem duizenden deed verliezen. Die tijding verschrikte hem niet, doch zij maakte hem ook niet voorzichtiger. Kalm zegde hij tot mijne moeder:

- Lieve, nu ondervind ik eenmaal op mijne beurt wat het is een groot verlies te lijden. Ik mag echter niet klagen, slechts een gedeelte van het vermogen dat ik met den koophandel vergaard heb, is mij hierdoor ontnomen. Met nieuwen moed ga ik aan 't werk en weldra zal het volkomen hersteld zijn.

Die tijding klonk in het oor mijner moeder als de voorbode van dreigende onheilen.

- O, ik bid u! riep zij uit, ik bid u, wees toch voorzichtig. Indien gij mijnen raad wildet volgen, niet langer zoudt gij uw bestaan, het welzijn van uw kind aan het wisselvallig lot overlaten. Ik smeed u nogmaals, laat ons met hetgeen ons overblijft, stil en tevreden onze dagen slijten en het geluk van ons eigen kind verzekeren.

- Dat zou schoon zijn, zegde hij, altijd even bedaard, indien ik, die nog nooit van het lot iets te lijden had, bij den eersten tegenslag moest den moed verliezen. Neen, ik wil het verlorene terugwinnen, drie-, vierdubbel terugwinnen en het voor de voeten mijner geliefde vrouw leggen. Ik wil de kracht die mij nog overblijft gebruiken om mijn kind rijk en gelukkig te maken. Kom, stel u gerust, lieve, weldra zal ik het genoeg hebben u betere tijdingen mede te deelen en gij zult met mij moeten bekennen dat uw eerste schrik ongegrond, ja kinderachtig was.

Hiermede nam hij van mijne moeder afscheid om zich tot zijne gewone bezigheden te begeven. Moeder toonde zich opgeruimd en tevreden, doch in haar hart gevoelde zij iets dat haar vrees aanjoeg en haar scheen te zeggen: Gij zijt nog niet aan het einde uwer rampen!

Maar al te spoedig verwezenlijkte zich dat angstig voorgevoel. In plaats van de betere tijding, welke mijn vader aan zijne echtgenootte voorspeld had, ging er schier geene week voorbij zonder dat eene nieuwe ramp hem overviel. Handelshuizen met

welke hij jaren lang zaken had gedaan, wier stevigheid nooit den minsten twijfel had geduld en in welker kassen hij zijne kapitalen zoo veilig achtte als in zijne eigene, staakten, het een na het andere, hunne betalingen. Het kwam zoo verre dat hij besloot aan mijne moeder niets meer te zeggen, en toch werd hij niet voorzichtiger.

Integendeel, de razernij der wan hoop maakte zich van zijn hart meester en hoe meer hij verloor, hoe meer hij waagde, om terug in het bezit van het verlorene te geraken. Mijne arme moeder beefde van angst telkens dat zij hem tot haar zag naderen, want hij, de goedheid zelve, was stuursch en barsch voor haar geworden, zoodanig dat zij zich eindelijk niet verder kon bedwingen en in zijne tegenwoordigheid in tranen losberstte. Dan kwamen hem ook de tranen in de oogen en hare hand aan zijne lippen drukkende, vroeg hij haar smeekend om vergiffenis.

Nogmaals smeekte hem alsdan mijne moeder, dat hij toch het weinige dat hem nog overbleef uit de onvermijdelijke schipbreuk redden zou, maar te vergeefs!

- Neen, duizendmaal neen, riep hij uit, ik, een der grootste kooplieden van Antwerpen, zou arm en verlaten gaan wonen en, wie weet? misschien als klerk op een handelskantoor moeten gaan schrijven, om mijn dagelijksch brood te verdienen! Nooit zou ik mijne vrienden durven onder de oogen komen. Neen, vrouw, nooit!

Van dan af nam hij het besluit, zonder hare kennis eene wanhopige poging te wagen, waartoe zijn krediet hem nog de middelen verleende. Viel zij goed uit, zijn fortuin kon grootendeels hersteld zijn, maar viel zij tegen, dan stond hij voor het afgrijselijke spook dat men bankroet noemt.

III.

Drie jaren had ik alsdan reeds in de kostschool doorgebracht. Langzamerhand was ik dat leven gewoon geworden en, omringd door de liefde en de zorgen der goede kloosterzusters die het gesticht bestuurden, had ik mij daar gansch gelukkig en tevreden gevoeld, indien niet een onweêrstaanbare zucht naar het bijzijn mijner goede moeder mij gestadig het hart vervuld had.

Telken jare, wanneer de vakantietijd naderde, voelde ik mijn hart kloppen van ongeduldig verlangen naar den stond waarop ik haar nog eens zou mogen omhelzen en eenige dagen in haar gezelschap slijten. Zij brandde telkens van verlangen om mij weêr te zien en scheen gansch te herleven wanneer zij mij terug aan hare zijde vond. Wel is waar bemerkte ik met droefheid dat zij die bij mijn vertrek naar de kostschool nog bloeiend van gezondheid was, allengs scheen te verkwijnen. Zij bekende mij dat zij ziekelijk was, doch dit had, volgens haar zeggen, niets te beduiden en zij zou weldra hersteld zijn. Wat de ware oorzaak harer verkwijning en den staat onzer fortuin betrof, dit alles hield zij zorgvuldig voor mij verborgen.

Zoo zou dan binnen eenige weken de gewenschte dag komen waarop ik mij gansch verrukt in hare armen zou bevinden. Vol van dit troostend denkbeeld telde ik verlangend de dagen, welke mij nog van het oogenblik des wederziens scheidden. Op eens word ik uit het midden mijner gezellinnen geroepen, daar de eerwaarde overste van het gesticht mij wenschte te spreken. Een angstig voorgevoel beneep mij het hart en bevend naderde ik de goede zuster. Zwijgend overhandigde zij mij eenen brief, welken zij, zooals gewoonlijk, vooraf gelezen had. Toen ik den brief reeds in de hand hield en op het punt was kennis van zijnen inhoud te nemen, zegde zij mij, met eene van tranen bewogene stem: 'Mijn kind, houd u sterk, en denk dat de wil des Heeren alles voor ons ten beste schikt.'

Sidderend trok ik den brief open. Hij was door eene vreemde hand geschreven en bevatte in weinige regelen het verschrikkelijk nieuws dat mij als een donderslag op het hoofd viel: ‘Maria, uwe moeder is ernstig ziek en wenscht u spoedig aan hare zijde te zien.’ O, hoe groot scheen mij op dit oogenblik de afstand die mij van mijne moeder scheidde! Het rijtuig dat mij tot haar voerde, scheen mij over den weg te kruipen en in mijne wanhoop riep ik alle oogenblikken uit: O, mijne moeder, misschien kom ik te laat!

Eindelijk kwam ik aan onze woning. In een oogwenk was ik uit het rijtuig gesprongen en bevond ik mij in hare kamer. Daar lag die goede moeder, op het ziekbed uitgestrekt. Maar was zij het wel? Bleek als eene afgestorvene, uitgemergeld en met de sporen van het grievendst zielewee op het gelaat! Een pijnlijke gil ontsnapte mijne benauwde borst. Moeder, lieve moeder! riep ik uit, en berstte los in een tranenvloed. Het was dan alzoo dat ik haar moest terugzien naar wier omhelzing ik zoolang reeds en zoo vurig gesnakt had!

Dit was echter nog niet alles. Nu zou ik eindelijk de oorzaak vernemen die haar langzaam had doen kwijnen en haar tot den toestand had gebracht waarin ik haar thans terugvond. Nadat ik de geliefde zieke weenend omhelsd had, legde zij hare vermagerde hand in de mijne en sprak met eene verzwakte en door zuchten onderbrokene stem: ‘Arm kind, wat zal er van u geworden? Slechts weinige dagen blijven er mij nog te leven over, en gij... helaas! u wacht misschien eene rampvolle toekomst, want..... uw vader, uw ongelukkige vader, mijn kind, heeft niet alleen alles wat hij bezit in den handel verloren, maar daarenboven kleeft nog een vlek op onzen naam, want hij is.... o, mijn God! ik durf het vreeselijke woord niet uitspreken.....’

Ik begreep er niets van en smeekte mijne moeder zich te bedaren en mij het vreeselijke

woord dat haar zooveel afschuw inboezemde toe te vertrouwen.

Nauwelijks hoorbaar zuchtte zij: ‘Maria, uw vader... vergeef het hem, hij is een bankroetier...’ En machteloos viel zij achterover.

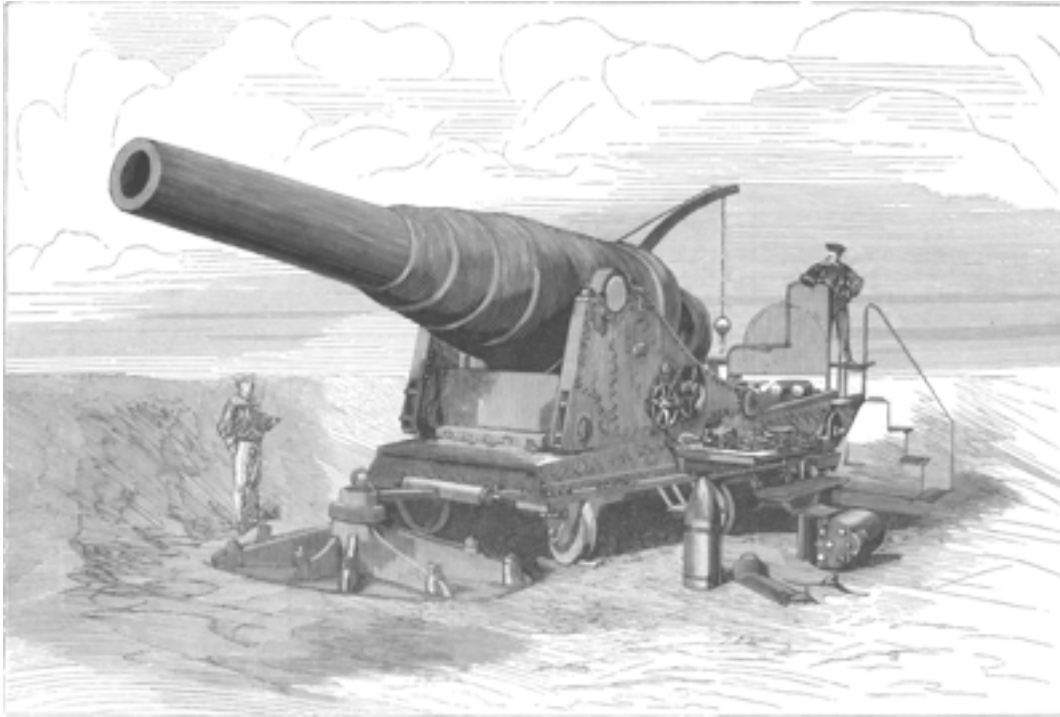
Voor het oogenblik trof mij die slag het minste. Alleen de uitwerking welke hij op mijne goede moeder uitoefende, maakte een diepen indruk op mijn hart en het denkbeeld van haar, mijne eenige vriendin, mijn schutsengel op aarde, voor altijd te moeten verlaten, dat denkbeeld was mij een doodsteek.

‘O neen, lieve moeder, riep ik uit, eerder op mijne gedachten dan op hare woorden antwoordende, neen, gij zult niet sterven, gij zult uwe Maria niet verlaten! Vrees niet voor de toekomst. Zijn wij arm, welnu, met u zal het nederigste lot mij niet te zwaar vallen, ik ben jong, ik zal moed hebben en voor u, voor vader zal ik werken.’

Toen kwam mijn vader, die bij mijne tehuiskomst afwezig was, de kamer der zieke binnen. Ik liep naar hem toe en wilde hem omhelzen, maar langzaam weerde hij mij van zich af, bedekte zich het gelaat met de beide handen en snikte: ‘O mijn kind! Kunt gij het mij ooit vergeven dat ik uwe moeder en u aldus in het ongeluk gestort heb? Helaas, niets dan eene overdrevene liefde tot u beiden dreef mij tot dit uiterste. Ik kon er mij niet aan gewennen, de twee wezens, die ik het meest op aarde beminde, tot eenen staat gebracht te zien die harer niet waardig was. Ik dacht u geschapen om naast de rijksten in prach en weelde te schitteren! Daarom spande ik eene uiterste poging in om de verlorene fortuin terug te winnen, daarom waagde ik niet alleen hetgeen mij nog toebehoorde, maar mijne eer, die ook de uwe en die uwer moeder was; mijn vroeger geluk gaf mij dien moed en ziedaar thans waar mijne roekeloosheid u gebracht heeft. O, mijne Maria, ik ben wel plichtig!....’

Een tranenvloed vergezelde die woorden. Toen kon ik het niet langer meer volhouden. ‘Zwijg, vader, riep ik uit, laat ons aan die zaken niet langer denken. Wat God ons ontnomen heeft, kan Hij ons nog terugschenken. Kom, lieve vader, droog uwe tranen, die treurige tooneelen ontstellen moeder te zeer; laat ons die niet meer vernieuwen en den Heere bidden opdat zij spoedig moge herstellen. Dan zullen wij nog gelukkige dagen beleven.’

Maar mijne arme moeder herstelde niet meer. Dagelijks namen hare krachten meer en meer af. Het verdriet had haar te lang reeds ondermijnd en de laatste schok was al te hevig geweest. Nauwelijks had ik acht dagen aan hare bedsponde gewaakt, toen zij den laatsten adem uitblies. U zeggen, mejuffer, wat oneindige smart ik bij die pijnlijke scheiding heb uitgestaan, is mij onmogelijk. Nauwelijks had ik de kracht om de dierbare doode naar hare laatste rustplaats te vergezellen en toch wilde ik haar dit laatste blijk van liefde geven, want het getal der vrienden die haar naar de grafstede volgden, was klein. Toen ik weêr tehuis kwam, was alles ledig, alles doodsch rondom mij, eene koude huivering liep mij door al de leden, ik zeeg machteloos op eenen stoel neêr en wist verder niet wat er rondom mij gebeurde.

EEN NIEUW TURKSCH REUZENKANON.

En vader? Arme, ongelukkige vader! Het denkbeeld, dat hij de oorzaak was van den dood zijner geliefde echtgenoote, was hem zoo onverdragelijk, dat hij in de oogen van al wie hem naderde zijn vonnis scheen te lezen. Vooral mij ontvluchtte hij overal waar hij kon. Uren lang zat hij sprakeloos met de oogen op hetzelfde voorwerp gevestigd. Weldra deden zich alle de voortekens op van die verschrikkelijke ziekte welke men krankzinnigheid noemt. Reeds herkende hij in mij zijn kind niet meer. Eene nieuwe scheiding, even pijnlijk als die waarvan mijn hart reeds bloedde, stond mij te wachten.

Onmeedoogende menschen legden mij intusschen den toestand, waarin ik mij bevond, in al zijne afgrijselijke naaktheid, voor oogen. Ons huis, onze meubelen, alles wat ons niet alleen tot gemak en weelde, maar zelfs tot het onmisbaarste gebruik had gediend, zag ik voor mijne oogen aan den meestbiedende verkoopen. Daarna werd, op zekeren morgen, mijn arme vader uit mijne armen gerukt en in een gesloten rijtuig naar een gesticht voor krankzinnigen overgebracht. Hij liet zich als een kind behandelen en sprak tot mij geen woord, wierp mij zelfs geen blik tot afscheid toe.

Nu bevond ik mij gansch alleen in de wereld, ik die nog geene zorg gekend had en niet wist wat het zeggen wil zelf voor zijn bestaan te moeten zorgen. En niets bleef mij over dan de krachten van een zeventienjarig meisje zonder ondervinding en een naam, waar de schandvlek van het bankroet op kleefde!

Niet wetende waarheen mijne schreden te wenden, voerde mijne eerste beweging mij naar het graf mijner moeder. Daar liet ik den vrijen loop aan mijne tranen, en schreide tot den Hemel dat Hij zich eener arme verlatene weeze zou ontfermen. Na daar lang gebeden en geweend te hebben, voelde ik mij eenigszins gesterkt en stond op. Maar waar zou ik mij thans heen begeven? Toen herinnerde ik mij den naam van een ouden vriend mijns vaders en aanstonds ging ik zijne woning opzoeken.

Hij ontving mij vriendelijk en vroeg medelijdend naar mijnen toestand. Toen ik hem alles gezegd had, nam hij mij bij de hand en zegde: 'Troost u, mijn kind, ik zal trachten voor u te zorgen. De opvoeding welke gij genoten hebt, zal u wellicht de gelegenheid bezorgen om eerlijk uw brood te verdienen. Intusschen zult gij in mijne

woning verblijven totdat ik eene geschikte plaats voor u gevonden heb.' Ik aanvaardde dit aanbod met de grootste dankbaarheid en was gedurende den tijd, welken ik in het huis van den vriend mijns vaders verbleef, het voorwerp der teederste zorgen. Had ik daar maar kunnen blijven! maar neen, zooveel kon ik van den braven man niet verlangen. Weldra herstelden mijne krachten en op zekeren dag kwam mijn weldoener mij melden dat de plaats, welke hij voor mij gezocht had, gevonden was.

'Gij treedt,' zegde hij mij, 'in dienst van den heer P. te R. in Westvlaanderen, als onderwijzeres zijner kinderen. Ik hoop dat gij u van die taak naar behooren zult kunnen kwijten. Overigens, M.P. is een deftig man, bij wien gij u ongetwijfeld wel zult bevinden en zoo het anders ware, verzoek ik u mij dit aanstonds te laten weten.'

Ik bedankte hartelijk mijnen weldoener voor zijne belangstelling in het lot der arme weeze en vertrok. Ongaarne scheidde ik van hem en zijn huisgezin, die mij reeds dierbaar geworden waren en een droevigen blik van afscheid wierp ik op de geboortestad, waar ik zoo gelukkig de dagen mijner kindsheid had gesleten en waar ik thans het graf eener moeder en een armen krankzinnigen vader achterliet. Allengskens nochtans rees eene flauwe hoop in mijnen boezem en durfde ik droomen dat er nog schoone dagen voor mij weggelegd waren.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 24]

KAARSLICHT, NAAR J.H. VAN GROOTVELT.

Kaarslicht, naar J.H. van Grootvelt.

Jan Hendrik van Grootvelt moge een schilder zijn, die weinig bij het publiek gekend is, toch is het zeker dat hij verdiende een groote befaamdheid te genieten, omdat hij een van die is welke alles aan zich zelf, alles aan studie en onvermoeide werking te danken hebben.

Van Grootvelt werd in 1808 te Varik, bij Tiel, in Gelderland, geboren; hij ontving zijne opvoeding te 's Hertogenbosch en werd daar in de beginselen der teekenkunst onderwezen.

Verder had die kunstenaar geenmeester; hij werkte onophoudelijk, volgde de natuur en cre-

eerde om zoo te zeggen zijne kunst. De gravuur, welke wij hier van hem meêdeelen, geeft voorzeker een goeden dunk van zijn talent.

In vele kabinetten treft men van zijne kunstproducten aan.

Rust, naar Meijer van Bremen.

Wie kent de lieve tafereeltjes van Meijer van Bremen niet? In onze tentoonstellingen pronkten zij immer op den eersten rang; in de geïllustreerde tijdschriften werden zij steeds met liefde ontmoet. Meijer van Bremen is een stille, huiselijke dichter die niet veel stof noodig heeft om den toeschouwer te boeien.

Ziet het nevensgaande figuurtje, dat aan den landweg gezeten is, en mijmert over het verledene of over het toekomstige. Hetzelfde onderwerp werd duizende malen behandeld, en echter is het tegenwoordige voor ons als het ware nieuw, zoo aantrekkelijk komt het ons voor.

De lieve deerne rust en mijmert, maar is zoo diep in de mijmering verslonden, dat ze niet eens meer hoort wat rondom haar gebeurt; zij hoort zoomin het gonzen der insekten over de bloemen, als het zingen der vogels; zoomin het getoet van den ossenhoorn des koewachters, als het verwijderd gebom der klok in den dorpsstoren.

Waaraan droomt ze? Oneindige veronderstellingen! Waaraan droomt een jong meisjeshart al niet! Voorwaar, indien men dit onderwerp in al zijne uitgebreidheid zou willen behandelen, 't zou een dichtstuk in een eindeloos getal zangen zijn.

Mannensmart en moedertroost.

Er is voorwaar iets treffends, iets hartroerends, ja, wij moeten zeggen iets grootsch in, als men eenen volwassene, een man en nog wel een krijgsman, ziet weenen. Wat een groote smart moet hem tóch overvallen zijn, om hem het hoofd te doen buigen, te doen weenen als een kind - hem, die kalm bleef bij het kanongedonder, het degengekletter bij het bloedbad rondom hem aangericht!

Wel hem, die op dergelijken leeftijd en als zoo zwaar een slag hem treft, nog eene moeder naast hem ziet! Niemand beter dan zij, weet wonden te zalven, wonden te heelen! Zij toch heeft reeds zooveel ondervonden, zooveel geleden, en nog staat zij recht aan den boord van het graf, waar echtgenoot en de meeste harer kinderen reeds zijn neêrgeedaald.

Hij, de jonge krijgsman heeft den moed niet den brief, die zooveel onheilspellends bevat, te lezen; zij, de moeder, leest hem, wel is waar met een diepen trek van weemoed op het wezen, maar toch met eene betrekkelijke kalmte. Zij leest hem rechtstaande; hij laat het hoofd integendeel op de tafel vallen en verbergt alzoo zijne mannelijke tranen.

Wat behelst die brief? De tijding van den dood van een dierbaar wezen, misschien van eene bruid, die hij hoopte, na den oorlog, naar het altaar te hebben kunnen leiden; ofwel hare ontrouw; ofwel?....

Het is in alle geval een prachtig, ingrijpend tooneel, treffend in contrast, en dat voor een dichter of romanschrijver aanleiding zou geven tot eene indrukwekkende bladzijde.

Trekduiven.

Hoewel vele soorten van trekvogels met troepen van duizenden bijeen vliegen, nemen de trekduiven daarin ontegenzeggelijk de eerste plaats in door hare verbazende getalsterkte op hare tochten.

De bewoners van Noord-Amerika genieten daarvan bijna jaarlijks het schouwspel, gelijk verscheidene schrijvers getuigen. De verhuizingen, waarvan het vertrekken der zwaluwen, kwartels, eenden en kleinere vogelsoorten van ons land ons niet het flauwste begrip kunnen doen vormen, zijn overigens, voor vele volkeren, een ware zegen der Voorzienigheid, die de gewone of toevallig slechte oogsten vergoeden.

Audubon, een amerikaansch naturalist, verhaalt dat hij op zekeren dag zijne woning te Henderson, aan de oevers van den Ohio, verlaten hebbende om een reis te ondernemen, bij het doortrekken der woeste gronden in de nabijheid van Hardensburgh, een verbazenden troep van die duiven koers zag zetten van het noordwesten naar het zuidoosten. Naarmate hij Fondville naderde, werd de troep, die over zijn hoofd vloog, talrijker en dichter. Het zonlicht werd er door verduisterd als had er een eklips plaats. Het overtrekken van die onmetelijke kolonne duurde nog drie dagen en al dien tijd was de geheele bevolking onder de wapens, om er jacht op te maken.

Tijdens hunne tochten verwijlen die vogels in de bosschen. Een enkele troep bezet dan een geheel woud en als zij er eenigen tijd in verbleven zijn, vormt de drekstof van die menigte een laag van verschillende centimeters dikte. In den omtrek van verscheidene duizende hectaren zijn de boomen van haar gebladerte beroofd, soms zelfs sterven zij en de sporen van het verblijf dier reizigers zijn nog menig jaar daarna zichtbaar.

Een ander amerikaansch naturalist schat het aantal dier vogels, welke hij in de nabijheid van Indiana zag overtrekken, op meer dan twee milliarden.

Het Davidsfonds.

Wij hebben reeds vroeger gesproken over die machtige, echt vlaamsche vereeniging, welke zich onder den naam van *Davidsfonds*, in aandenken van den professor der leuvensche hoogeschool, in België gevormd heeft, in tegenoverstelling van het van zijnen oorsprong zoo ontaarde *Willemsfonds*.

Die nuttige instelling is nog niet genoeg gekend; doch hoe ze beter doen kennen dan door het woord te geven aan den dichter Brouwers, van Leuven? Luistert, het is eene belangrijke bladzij in de geschiedenis van het vlaamsche leven:

‘Wie de hoofdplaats van het oude Brabant, de stad Leuven en hare omstreken kent, weet, dat wanneer men van de statie rechtsaf den weg inslaat langs de diestsche vest, of den zoogenaamden ‘boulevard de Diest.’ men weinig ontmoet, wat oog en hart bekoren kan.

‘Zet men de wandeling voort, zoo omringen u weldra van alle zijden balken, tonnen, steenhoopen, ijzeren sporen; de nijverheid vertoont zich in al hare kracht, hoe meer men de dokken nadert; schepen worden gelost en geladen; men is aan de vaart; de bedrijvigheid is groot; schatten worden verzameld, maar het hoofd wordt er moede van en het hart koud.

‘Wij treden de brug over. Dáár verandert het tafereel: heuvelen links, vriendelijk water rechts, een beschaduwde weg vóór ons, een lachend kerktorentje half verscholen

in de boomen; wij naderen - wij naderen het schilderachtig dorpje Wilsele; wij zijn aan de 'vlaamsche pastorijs.'

'Hier ademen wij vrijer.

Hier leven aloud vlaamsch gevoel en poëzie; hier leven onze twee weleerwaarde vrienden⁽¹⁾, die van over lang een oog in 't zeil houden en telkens, wanneer het gevaar dreigt, als moedige kampioenen vooruit loopen, en ja, beiden, als een an ere Pieter de Kluizenaar, ook een heiligen kruistocht, den kruistocht voor taal en christelijke volksbeschaving rondpreêken.

Op dit plekje is zoo menig kloeke maatregel ontworpen tot handhaving of sterking van vlaamsche taal en letteren: het *Algemeen vlaamsch Idioticon* werd er bewerkt, voltooid; eene gunstige hand geleend aan de voorbereidselen tot het IIe nederlandsch taal- en letterkundig congres; de *Zuid-nederlandsche maatschappij van taalkunde* werd er geboren⁽¹⁾.

't Was in den vóórzomer van 1874, dat ook hier gesproken werd van de schade, die de vlaamsche vereeniging *Willemsfonds* sedert eenige jaren toebrengt aan de nationale en zedelijke belangen van het grootste deel der bevolking van België; en ofschoon vroeger reeds dikwijls in den gullen en gezelligen kring der vlaamsche pastorijs van Wilsele spraak was geweest van alles, wat er al zoo links en rechts in de Vlaamsche Beweging gebeurt, dien dag luidde het nagenoeg als volgt:

'De Vlaamsche Beweging? maar hoe ziet ze er toch uit sedert vader Willems' verscheiden? Zou hij zijn werk nog kennen, de brave man, als hij eens mocht terugkomen? Dreigt die uitmuntende zaak niet in de handen te komen van een twee- of drietal mannen, die het ordewoord geven, en een stelsel van uitsluiting, van minachting en verkleining willen inrichten voor allen, die niet als zij denken en handelen? Of.... maar om u duidelijker voor te leggen, wat er te Wilsele door eene gezaghebbende stem werd verklaard, wil ik op de volgende kernachtige woorden wijzen, die in denzelfden geest weinig tijds later op eene andere plek van ons vaderland werden uitgesproken.

De Vlaamsche Beweging of liever de beweging van het *Willemsfonds* (want buiten het *Willemsfonds* kennen deze aanklevers geene andere) heeft sedert jaren geheel den officieelen invloed in zijn voordeel bemachtigd. Dáárin is zijn bijval bij vele ambtenaars en letterkundigen te vinden.

Zijne leden heerschen bij voorkeur in de jury's, in de commissiën, in de ministeriën. Het *Willemsfonds* is meester in de volksbibliotheken; geholpen door de vrijmetselarij en het proiëstantism, heeft het eene uitgestrekte maatschappij van onderlinge bewondering en ophemeling gevormd, wier werking zich in Noord- en Zuid-Nederland doet gevoelen, en waarvan de leden, ofschoon elkander afgunstig, zich nochtans verstaan om elkaâr den uitbundigsten lof toe te zwaaien. en eenen naam verre boven hunne gehalte te bezorgen.

Als het met hunne belangen niet strijdt, trachten zij zelfs hunne vennoten toelagen, plaatskens, prijzen, kruiskens en andere gunsten te bezorgen. '*Nul n'aura de l'esprit, hors nons et nos amis,*' is de leus, die zij trouw volgen, de niet-ingelijfdén miskennende of afbrekende, of, als zij een te machtig talent ontmoeten, het onder berekende stilzwijgendheid versmorende. Ziet integendeel een onbeduidend gewrocht, eene novelle, een reisbriefje, een almanakstukje van een hunner het licht, onmiddellijk wordt het als een onvergelykelyk meesterstuk uitgetrompet.'

(1) Schuermans en Hendrickx.

(1) De eer der opvatting van 't gedacht en medeschepping dier stichting behoort den weleerwaarden heer Roncourt, bestuurder van 't St-Norbertus-gesticht te Antwerpen.

‘Ik herhaal het u, in dien zin werd er te Wilsele lang en luid gesproken. Dan, men was er eenparig van meening, dat de samenwerking van oprechte katholieken met het *Willemsfonds* niet langer mogelijk was, en dat alle poging om die te verbeteren vruchteloos zou wezen.

‘Welnu!’ werd er uitgeroepen, ‘welnu, laten we ook een fonds stichten, en geven wij daaraan den naam van *Davidfonds*!’

‘Aller aangezicht verhelderde; men bezag elkaâr, en: ‘ja, ja,’ klonk het, ‘een *Davidfonds*, een *Davidfonds*! een machtigen, krachtigen standaard, waaronder alle katholieke Vlamingen zich zullen scharen, en hand aan hand den gemeenzamen vijand onzer taal- en volksbelangen bestrijden.’

‘Het woord *Davidfonds* was nu uitgesproken. De stichting eener maatschappij of vereeniging in den geest als de veel betreurde David die in zijn leven zou gewenscht hebben, en waarvan hij reeds in 1825 de eerste gronden legde, moest dan verwezenlijkt worden. Evenwel, zoo meenden de vrienden van Wilsele, evenwel scheen het onmogelijk zoo maar aanstonds de zaak op 't getouw te zetten zonder krachtadige medewerking van andere begaafde mannen.

‘De zomer kwam: men zag om en uit, hoe het ontwerp vooruit te zetten, en besloot, dat het

officieel begin moest uitgaan van 't genootschap *Met Tijd en Vlijt*.

Zoo bleef nu de zaak, die overal medegevoel vond, eenige maanden slenteren, en werd dan verdaagd tot na den vacantiетijd van october.

Zomer en herfst waren verstreken; de winter kwam en er werd van geen *Davidsfonds* meer gesproken. Nochtans de heeren studenten der hoogeschool brandden van verlangen om ten minste op de eene of andere wijze een teeken van leven te geven; zij zochten naar hulp, ten einde, zoo niet eene vereeniging, dan ten minste een orgaan te bezitten, en b.v. te Leuven een tijdschrift te stichten, dat aan de belangen der vlaamsche zaak zou gewijd zijn. Zij brachten het zoover, dat een aantal uitstekende letterkundigen hunne medewerking toegezegd hadden; ja, de dag, waarop de eerste aflevering verschijnen zou, was zoo goed als bepaald - daar vergaderde het bestuur van *Met Tijd en Vlijt* en vatte het in de vlaamsche pastoriј uitgesproken woord *Davidsfonds* op!

Natuurlijk werd hierdoor de uitgave van een tijdschrift voorloopig opgegeven.

Intusschen was het ontwerp, te Wilsele-Leuven geboren, overal ruchtbaar geworden en ging door geheel Vlaamsch-België de kreet: 'Mannen van Leuven, waar David leefde, en zijne dierbare assche rust, waakt op, toont u sterk en sticht het *Davidsfonds*!'

Dadelijk werden eenige taalvrienden van de stad en omstreken door het bestuur van *Met Tijd en Vlijt* uitgenoodigd bijeen te komen, om de uitvoerbaarheid te bespreken eener algemeene vereeniging van krachten aller katholieke Vlamingen ter uitbreiding der vlaamsche taal- en volksbelangen.

Dit had ten gevolge, dat op vrijdag, den 15 jannari 1875, tot gesteld doel zich verenigden: de heeren Dr. Alberdingk Thijm, hoogleeraar der geschiedenis van de vlaamsche letteren en beschaving, J. Brouwers, schoolopziener, Hemeryck, bestierder van 't Justus-Lipsius-collegie, Hendrickx, onderpastoor te Wilsele, van Linthout, drukker, Schuermans, pastoor te Wilsele, Dr. P. Willems, hoogleeraar in de romeinsche oudheden, enz. De heeren studenten Fabri, Maes, Plancquaert en Schelstraete waren insgelijks tegenwoordig.

Men kwam al aanstonds hierin overeen, dat het doel der vereeniging moest bestaan in:

- a) de studie en het gebruik der vlaamsche taal aan te moedigen door het aankopen, uitgeven, verspreiden van werken in den geest der aloude belgische christelijke beschaving. Geen vak van kunst of wetenschap zou hiervan geheel uitgesloten zijn;
- b) de behartiging van alles, wat kan strekken tot verstandelijke en zedelijke ontwikkeling van den vlaamschen volksstam, en
- c) de opbeuring of versterking van den nationalen geest in 't algemeen.

'Nu, deze grondbeginselen zijn volkomen in overeenstemming met den geest, waarin professor David zaliger altoos heeft gewerkt. Men wil krachtig en veelzijdig, godsdienstig en opofferend, van christelijke liefde tegenover tegenstanders bezielde zijn, zooals hij; onze stichting zij daarom tevens eene hulde aan zijne nagedachteuis; zij drage den naam van *Davidsfonds*, zoo was het algemeen gevoelen.'

En op dit oogenblik bestaat het *Davidsfonds* in een overgroot getal gemeenten en telt zijne leden bij duizenden. Ja, 't was een goed en nuttig werk!

't Knaapje en 't kindje Jesus.

Ballade, uit het fransch van Paul Regnier.

In 't lommerken van den gaarde
Daar huppelt een knaapje rond;
Het windeken koost zoo minzaam
Zijn krullekens teêr en blond.

Het knaapje vervolgt al spelend,
Terwijl het juicht en zingt,
Den vogel die vlucht door 't loover,
Het lammeken dat springt.

Zacht koost het met twee handjes
De bloemkens geurig en schoon,
En plukt de madeliefkens,
Drukt ze teêr aan zijn mollige koon.

Maar eensklaps vóór zijne oogskens,
In eener wilgen schaûw,
Met Jesuken op de armen
Daar rijst een Lieve Vrouw.

En 't knaapje blijft eene wijle
Nabij het beeldeken staan,
En staart met innige liefde
Het heilig Kindeken aan.

‘Kom,’ spreekt het, ‘kom, ga mede,
Kom dartlen en hupplen met mij.....
En rooskens en madeliefkens
Die zal ik plukken veur dij.

Zeg, hoors du niet dat meesken?
Het piept zoo zacht en schoon,
Al dekkend met zijn vleugelkens
De jongskens in zijn woon.

Ik zal het meesken vangen,
Ik zal het vangen veur dij,
En 't lieve nestje dij brengen
En alle de jongskens daarbij.....

Kom, speel met mij nu mede.....
En volgen we op hunne vlucht
De schitterende gulden pepels
Die fladderen door de lucht.

En rapen we in de vlietjes
De keikens rond en glad,
En plukken we blij te samen
De beziën, die bloeien langs 't pad!’

Het knaapje zwijgt..... maar 't beeldje
En roert of antwoordt niet.....
Dra gaat weêr 't knaapje huppelen
Langs d'oever van de vliet.

Daar zakt de nacht op aarde.....
De nacht, dat uur zoo zoet
Voor schuldelooze wezens,
Voor 't kinderlijk zuiver gemoed.

En knielend zendt het knaapje
Zijn avondgebeêken omhoog,
En dan, dan sluit het zachtjes
Het helderblauwig oog.

Het slaapt..... een stille glimlach
Zweeft om zijn rozenmond;
De dauw omkranst met perelen
Zijn hoofdeken lief en blond.

Nu rijst vóór 's kindjes oogskens
Een tooverend droomgezicht:
Naast hem verschijnt een knaapje
Omglands van goud en licht.

Een kindje van zijn jaren,
Zoo schitterend en zoo schoon,
Dat schier de zon zou tanen
Voor 't flonkeren van zijn kroon.

Het nadert tot het knaapje;
Gelijk aan 't morgenlicht,
Verspreidt zijn gulden mantel
Zijn glansen om 't slapende wicht.

Het buigt zich over 't knaapje,
Dat zachtkens droomt en rust,
En toont het den blauwen hemel
Wijl 't stil zijn wangskens kust.

‘Ginds,’ spreekt het, ‘in de weide
Daar speelde du straks zoo blij,
En riept mij als een makker....
Nu, kindje, nu roep ik dij.

Mijn weide is honderd maal schooner;
De minste rozenplant
Die fonkelt daar tienmaal rijker,
Dan 't schitterendst diamant.

Véél rijker is daar van de pepels
De heldre, schittrende kleur:
En honderd en duizend maal zoeter
Der bloemekens ambergeur....

Het vogelken daar tusschen 't loover
En immer en immer zingt;
En immer het wollig lammeken
In de weide daar huppelt en springt.

Het nachtegaalken zijn stemme
Stijgt zoeter dan harpklank omhoog,
Zijn tengere vleugelkens schittren
Daar zoo hel als de regenboog.

En kindekens blond en teeder,
Die immer ginds spelen met mij,
Vermenglen hun zilveren stemmekens

Tot een hemelsche harmonij.

Kom, vlieg met mij nu mede.....
Ginds boven is alles zoo schoon!
Daar zuls als een engelken dragen
Om dijn hoofdeken een starrenkroon.

En hoors du mijn broêrkens niet zingen
Met kinderlijken mond?
En ziets du hun joelende schare
Ginds boven niet wiegen in 't rond?

En ziets du niet reeds mijne Moeder.....
Die ginds in der Eeuwigheid gloort?....
'k Ben Jesuken..... Mijne weide,
Lief knaapje, is 't hemeloord!'

En Jesuke zweeg..... en 't droombeeld
Verdween voor 's knaapjes oog.....
Maar vruchteloos steeg des morgens
Het zonneken weder omhoog.

Het knaapje werd niet meer wakker;
Het sluimerde in de Eeuwige Rust,
En plukte slechts nog roozekens
Op 's hemels zalige kust.....

30 oktober 1875.

POL. EGMONTS,
lid der *Jonge Taalvrienden*

Curiositeiten.

DUIKERKLOK. - Onlangs werd door Fonsellie een duikerklok gemaakt, die van de tot dusverre gebruikelijke toestellen nog al verschilt. Zij is gemaakt uit ijzer en brons, 14 voet hoog en heeft een middellijn van 4 voet. Men laat haar niet op de gewone wijze zinken of ophalen, maar zij daalt en stijgt door de regeling van haar gewicht. In den beginne drijft ze op het water en bevat ruimte voor twee man, die in het inwendige kunnen komen door eene opening in het bovenste gedeelte. Zoodra deze gesloten is, wordt van onder een weinig water ingelaten, waardoor de klok gewicht genoeg krijgt om te zinken. Door verwijdering van het water met behulp eener kleine pomp, wordt de klok voldoende lichter gemaakt om weêr naar de oppervlakte der zee te komen. Met het schip staat zij in verbinding door een dunnen telegraafkabel, die noodzakelijk dient om de aanwijzingen der duikers voor de directie van het grijpanker naar boven te brengen. De glazen ruiten, ongeveer 5 voet boven den bodem der klok ingezet, zijn sterk genoeg om den druk van het water op 500 vadem beneden de oppervlakte weêrstand te bieden. Boven het grijpanker is een verlichtings-toestel aangebracht, omdat op een diepte van meer dan 55 vadem een zoo groote duisternis heerscht, dat werken zonder kunstmatige verlichting niet mogelijk is. In de klok is voldoende lucht voorhanden om de ademhaling van twee personen geruimen tijd te onderhouden; het uitgeademd koolzuur verdwijnt langs scheikundigen weg.

ALS 'T WAAR IS! - Het *Petit Journal* spreekt van eene merkwaardige uitvinding. Auguste Delmas te Toulouse weet door een scheikundig preparaat aan het hout verschillende kleuren te

geven. De bewerking bestaat daarin dat in 't voorjaar een kleine opening onder aan den stam van den boom gemaakt en alzoo het preparaat of vocht in de holte gespoten wordt. Het vocht dringt dan naar boven langs alle vezelen van het hout, en als de boom in 't najaar gekapt wordt, zijn de planken blauw, groen, karmozijn, rose, geel, enz. geaderd. Op die wijze, zegt het *Petit Journal*, verkrijgt men de meest verrassende kleur-effekten die de sierlijkheid der meubelen niet weinig verhoogen, en de kleuren zijn bestand tegen de werking van licht en lucht, daar ze een bestanddeel van hout geworden zijn. Voorts zij gemeld, dat alle boomen, de grove zoowel als de fijne soorten, geschikt zijn voor de kunstbewerking.

RUST, NAAR MEIJER VAN BREMEN.

IN AFRIKA. - In het aardrijkskundig genootschap, dat te Dordrecht onlangs zitting hield, gaf de heer Haver Droese eene beschrijving over Algiers en eene expeditie in het noorden van Afrika. Na eene beschrijving van de schilderachtige ligging van de stad Algiers, waar de fransche kolonisten allengs de bovenhand krijgen en de minder gelukkige inlandsche bevolking, die slechts van brood en dadels leeft, naar het bovenste gedeelte der stad gedrongen wordt, ving de beschrijving aan van den tocht zelve.

De doelmatige en met balkons ingerichte spoorwagen, die tot Oran doorgaat, bracht een gedeelte der expeditie naar Blida. Van daar werd de tocht voortgezet met paarden, die uiterlijk leelijk, de onwaardeerbare deugden hebben van onvermoeidheid, voorzichtigheid en weinig behoefte aan voedsel of drank. De paardenteelt is in handen

van het gouvernement in zooverre, dat het deze steeds tegen vastgestelden prijs aankoopt.

De toestand der kolonisten te Blida, werd als niet zeer bemoedigend afgeschilderd; de werklieden aan de wegen arbeiden het eerst op de bergen om langzamerhand te gewennen aan de ongezone moeraslucht der laagten, welke velen wegrukt zonder eenige geneeskundige hulp.

Ook daar vindt de absinth talrijke vereerders.

Aumale is eene armoedige stad. De kleine vesting is echter ruimschoots voldoende om den inlander te beschermen tegen de aanvallen der zwervende Arabieren. Daar liggen Turko's, op roof en buit verzot, en Spahi's, een korps bijna zonder tucht, oorspronkelijk samengesteld uit jongelingen van goeden huize, later van mindere konditie; zij verbonden zich op voorwaarde van niet buiten Afrika te hoeven dienst te doen, eene voorwaarde die echter gedurende den laatsten oorlog van Frankrijk niet nageleefd werd.

Hunne godsdienst gaat hun boven alles; onthoofd te worden is voor hen de verschrikkelijkste straf, omdat hun dan de mogelijkheid ontnomen is om met hunne lange haarlok in den hemel getrokken te worden.

Medear is 3000 meter boven de zee, zeer lief gelegen en met villa's omgeven. Niet ver van daar bevindt zich de beroemde bergpas la Gorhe de Chifa, waar de prachtige weg, in stoute bochten zich door de engte en over de bergen kronkelend, voor menige beroemde zwitsersche niet behoeft onder te doen.

De volgende zone, *'het land van den dorst,'* waar men uren lang reizen kan zonder water te zien, is het land van harsachtige planten, klein wild, hagedissen, cameleons, slangen en vooral van de hoogst vergiftige gehoornde adders, verder ook van de bekende bedriegelijke luchtspiegelingen.

Leeuwen komen zeldzaam voor, dan op plaatsen waar zij wilde varkens of ander groot wild tot voedsel vinden.

Ook panthers zijn zeldzaam, des te meer jakhalzen. De karavansera's in deze streek zijn een soort van vestingen, die slechts door eenen waard met zijne familie bewoond en door hen in tijd van opstand tegen de aanvallen der Bedouïnen verdedigd moeten worden. Dringen deze binnen, dan volgt een bloedbad.

Djelfa ligt 4000 meter boven de zee, is een groot versterkt vierkant, met muren en twee forten en heeft veel van orkanen met sneeuw en hagel te verduren. De Arabieren in de omliggende dorpen worden afgeschilderd als weldadig, hoewel zij arm en vuil zijn, en op lagen trap van beschaving staan; bij het mislukken van den oogst heerscht daar soms erge hongersnood.

El Aghocat is de zuidelijkste vesting en onneembaar voor de stammen der woestijn. Sprinkhanen en oogziekten, ten gevolge van zandverstuiving, zon en onzindelijkheid, zijn de plagen der streek.

De derde zone, de Algerijnsche Sahara, is het land van gazellen en trapganzen, van den betoen, eene soort van eik, van de jujabesplant en van de zoogenaamde roos van Jericho, een bloempke, dat nog in gedroogden toestand door begieten met water zich weder opent

Daar is in de warme maanden het verblijf voor den mensch bijna onmogelijk. Toch kunnen de nachten gevoelig koud zijn. De bevolking van Berrian der Beni Mzab munt uit door zuivere zeden en is, met de Kabylen, nog een overblijfsel der Berbers, die in 1681 door de Arabieënen overweldigd werden.

Zij hebben nog blauwe oogen en zijn blond; men vindt bij hen nog munten uit den tijd van het romeinsche keizerrijk. Gardaja, 530 meters boven de zee, met 30.000 inwoners, amphitheatrsgewijs gebouwd, heeft een welvarend voorkomen, huizen met balkons, goede winkels met alle benoodigdheden voor eene woestijn-reis en is eene vesting met kasteelen uit de 8^e eeuw, die de Turken en Abdelkader te vergeefs poogden in te nemen.

Beni Isguen, de woonplaats van den adel en der rijke kooplieden, is welvarend en zindelijk.

MANNENSMART EN MOEDERTROOST.

De omstreek levert, na Egypte, de beste dadels. Voorbij Midlili begint de Groote Sahara; daar verder is alles kaal. In de oasis zag de reiziger nog de sporen der vroegere harde belegering door de Franschen; hunne hardheid wordt gerechtvaardigd door de ervaring, dat menschlievende beginselen door de woestijnbewoners met verachting beantwoord worden.

Alsnu trok de kolonne vereenigd tegen den vijand op, terwijl de zieken achtergelaten werden in een kamp, dat ter verdediging omringd werd met ledige beschuutkisten, en daarom door de Franschen genoemd werd Biscuitville.

In de volgende vier dagen, waarin men dagelijks 7 uren op den weg was, leerde de reiziger de groote deugden der paarden kennen. Voor de veldartillerie zijn echter de muilezels van meer nut.

De Mahani-kameelen vooral hebben zeergroote deugden van gedweeheid, leerzaamheid en taaie kracht. Zij zijn fijn van bouw en wit van haar, leggen 35 fransche mijlen per dag af, kunnen lang zonder eten, en drinken slechts twee malen per maand. Daarom zijn zij ook drie maal zoo duur als de gevone kameelen.

Eindelijk werd de vijand achterhaald, doch ontkwam gedeeltelijk, met achterlating van groo-

ten buit van schapen, enz., en werd gedeeltelijk, waaronder vele vrouwen en kinderen, op onmenselijke wijze door de Spahi's afgemaakt.

SCHAATSENRIJDEN. - In Zweden en Noorwegen, waar het ijs zelden of nooit zeer glad is, uithoofde van de sneeuw, rijdt men eigenlijk niet veel op schaatsen uit enkel plezier. Het is daar, in die streken, veeleer een middel van snel vervoer. In alle geval in Zweden en Noorwegen is schaatsenrijden geene zoo groote liefhebberij gelijk in Engeland, in Holland, in België, in Frankrijk, in Duitschland en zelfs in Spanje. Te Londen rijden mannen en vrouwen, heeren en dames schaatsen op de vijvers der parken, in Regentpark en andere. De Weeners en Weenerinnen zijn stoute rijders; daartoe leenen zich de weiden, die door den Donau overstroomd worden, voortreffelijk. De Belvedere is echter de meest bezochte ijsplaats te Weenen. Te Parijs is het *rendez-vous* in het *bois de Boulogne*; doch de Parij zenaars en hunne dames rijden - en het is hun in alles nog al eigen - op eene recht theatrale manier, dat is met vele gebaren. Als de koude invalt en deze, in Spanje, onderhouden wordt door den wind van den Guadarrama, welke met sneeuw en ijs bedekt is, dan worden de vijvers van den Retiro met ijs beladen, en de Castiljaansche heeren en dames verlustigen zich met schaatsenrijden. De senoras, senioritas en manolas zijn bij dit ver maak sierlijk gekleed; zij dragen eene *cracovienne*, schitterend met passementwerk bezet, korten casimieren rok, geruite broek, kleinen en gepluimden kastoren hoed, gekleurde marokijnen schoenen. Ook in de Vereenigde-Staten vindt men groote liefhebbers van het schaatsenrijden. De dikte van het ijs is aldaar verbazend. De blokken, die uit de meeren gekapt worden, zijn verscheidene meters dik en worden tot in de warme streken van Azië vervoerd, waar het ijs dienen moet om den drank der rijke bewoners van Madras, Calcutta, Bombay, Batavia en elders te verkoelen.

Een kale juffer.

Novelle van A.V. Bultynck.

(Vervolg.)

IV.

- Arme vriendin, sprak Elisa, met tranen van medelijden in de oogen, wat moet gij verschrikkelijk geleden hebben! Het verwondert mij, hoe gij de kracht vindt om op uwen jeugdigen ouderdom onder zoovele rampen niet te bezwijken.

- Ook zou ik er ongetwijfeld onder bezwiken zijn, mejuffer, hadden de gevoelens, welke mij de goede zusters in de kostschool hebben ingeplant, mij niet aangedreven om moed te putten in de vertroosting van de godsdienst, die in dergelijke gevallen alleen in staat zijn den mensch te ondersteunen. Dagelijks bad ik vurig om hulp en troost van den Hemel af te smeeken en telkens, na mijn gebed geëindigd te hebben, scheen het mij toe alsof de stem mijner goede moeder mij van uit den hemel toeriep: Schep moed, Maria! en gedenk dat gij leven moet voor uwen vader, die u nog eens gansch genezen zal teruggeschonken worden.

- En voedt gij waarlijk die hoop, Maria?

- Ja, mejuffer. Vóór mijn vertrek heb ik den vriend mijns vaders gesmeekt, dat hij mij van tijd tot tijd nieuws van den armen krankzinnige zou schrijven. De eerste brieven, welke ik daarover ontving, gaven mij weinig hoop, doch later....

- Later kreeg ge betere tijdingen over zijnen toestand?

- Goddank, mejuffer, doch laat mij totmijn verhaal terugkeeren:

Bij den heer P. aangekomen, trad ik aanstonds in mijne nieuwe bediening. Het huisgezin bestond behalve den meester des huizes uit zijne vrouw en drie kinderen, een meisje van twaalf, een van zes en een knaapje van tien jaren. De heer P. was een dier gunstelingen van het lot, die uit den nederigen werkmansstand (hij was vroeger metser geweest) zoo hoog geklommen was dat hij thans in het bezit was eener aanzienlijke fortuin. Van de zeden en gewoonten uit hooger stand maakte hij weinig werk; hij was gewoon te zeggen dat men geene schitterende opvoeding noodig had om door de wereld te geraken en wees daarbij met zekeren hoogmoed op zijn eigen. Zijne woning was, buiten een paar rijk gemeubelde zalen, die zonderling bij de overige plaatsen afstaken, het evenbeeld van de boerenwoningen der streek. Ook hij stond aan het hoofd van de grootste boerderij van den omtrek en in zijn huis kriede het van dienstboden van beide geslachten, die gemeenzaam met de overige leden des huisgezins, tot zelfs met de kinderen omgingen. Dit huis, waar ik thans mijne dagen zou overbrengen, bevond zich verre van alle verkeer met beschaafde menschen, op een groot uur afstand van het naaste dorp, en de landerijen, welke M.P. bebouwde, waren langs alle kanten door bosschen omringd.

Weldra won ik de genegenheid van M.P., en daar hij, benevens zijne boerderij, ook een uitgebreiden houthandel dreef, kwam mijne vaardigheid in het schrijven hem wondergoed te pas en tot zijn groot genoegen voegde ik bij mijne bediening van onderwijzeres nog die van kantoorbediende.

Zijne vrouw was mij echter minder vriendelijk. Zij was van een buitengewoon trotsch karakter en had hoegenaamd geene opvoeding genoten, hetgeen haar bijna op denzelfden voet stelde met hare dienstboden, met welke zij, ofschoon niet altijd vriendelijk, toch zeer gemeenzaam omging. Een gevoel van afgunst maakte zich van haar meester, wanneer zij bemerkte dat ik, die, volgens hare uitdrukking, minder dan niets was in de wereld, er in gelukte de ruwe wezens die mij omringden, een soort van eerbied af te dwingen, en dat ik hen niet toeliet mij zoo vrij aan te spreken als zij het dagelijks met haar deden. Zij besloot zich daarover te wreken en het middel, dat zij daartoe gebruikte, moest onfeilbaar gelukken.

Op zekeren morgen had ik bij het ontbijt minder eetlust gehad dan gewoonlijk en nauwelijks de spijzen aangeraakt, welke op de tafel stonden. Nauwelijks had ik mij van de tafel verwijderd, of de meesteres van den huize ving een gesprek aan met de keukenmeid.

- Zou men niet zeggen, Anna, sprak zij, dat ons juffertje uit de stad, de spijzen uit de bosschen te gemeen vindt? Zij gewaardigt zich bijna niet dezelve aan te raken.

- Gij moet daar geen acht op nemen, mevrouw, antwoordde de meid. Wij ook hebben niet alle dagen evenveel eetlust.

- Eetlust! Alsof ik niet wist dat daar wat anders achter schuilt. Die soort van menschen doen alles met inzicht. Haar gedrag aan tafel beteekent voor mij zooveel alsof zij zeggen wilde: Ik heb een walg van uwe keuken.

- Maar, mevrouw, gij moogt dat zoo niet opnemen. Mejuffer Maria kan immers wel onpasselijk zijn.

- Gelooft gij dat, Anna? Als het zoo is, dan moet zij wel dikwijls onpasselijk zijn. Verdedig haar niet, Anna, ik ben zeker dat zij dit alles doet om ons te plagen en om

te doen gelooven dat zij meer gewoon is. Dat kan vroeger wel eens zoo geweest zijn, maar die tijd moet lang voorbij zijn. Hare ouders hebben het ook ver gebracht met haar als een suikerkind op te voeden, en zij zou beter doen te denken, dat zij gelukkig is aan onze tafel te mogen zitten. Weet gij wel wie en wat zij is, Anna?

- Hoe zou ik dat weten, mevrouw? Ik ben immers zoo onbeleefd niet u naar zulke dingen te vragen.

- Welnu, ik wil het u zeggen: haar vader was vroeger een rijk man. Hoe rijk hij eigenlijk was, is zoo juist niet geweten, doch wat men wel weet, is dat hij op eenen voet leefde alsof hij een millioen te verteren had. Onze juffer werd van in de wieg getroeteld en geveid als eene prinses. Grooter geworden, werd zij naar eene kostschool gezonden, waar niets dan dochters van de rijkste lieden des lands kwamen, kortom, zij had, zooals men hier zegt, een hemelsch leven. Maar.....

- Wat dan, mevrouw?

- Schoone dingen duren niet lang, zegt een spreekwoord, en wie verder springen wil dan zijn stok lang is.....

- Welnu, mevrouw? ge maakt mij nieuwsgierig.

- Welnu, Anna, de vader van ons juffertje had het zoo breed aan boord gelegd dat hij, eenige maanden geleden, bankroet ging en aanzienlijke schulden had, welke hij niet kon betalen.....

- Wel, wel, mevrouw! En is dat altemaal de waarheid?

- Of het de waarheid is. Ziet gij wel, Anna, dat ik gelijk had te zeggen dat zij niets, ja nog minder dan niets is. En dat durft hier den neus komen opsteken! Indien mijn man maar niet zooveel van haar hield, of liever indien hij haar niet zoo noodig had voor zijne boeken, ik zou haar met blijdschap zien vertrekken, die *kale juffer*!

Het was er uit, en nog denzelfden dag wisten al de dienstboden mijn geheim, want Anna kon niet gauw genoeg iemand aantreffen, om, wel is waar op zekeren toon van medelijden, alles wat zij van hare meesteres over mij gehoord had, voort te vertellen.

Zoo bereikte de boosaardige vrouw haar inzicht. Weldra was er geen levend wezen in het huis of op de boerderij van M.P. dat mij niet verachtend ontweek en weldra noemde men mij achter den rug niet anders meer dan met den spotnaam de *kale juffer*.

Geen wonder dus dat ik mij allengs meer en meer afzonderde en mij zooveel mogelijk, wanneer mijne bezigheden het toelieten, in het gezelschap der kinderen bevond. Zooveel het in mijne macht was, trachtte ik ten minste die onschuldige harten voor mij te winnen, doch te vergeefs. Hunne moeder deed haar best om hun al den mogelijken afkeer voor mij in te boezemen. Wat zij ook misdreven, hoe ongehoorzaam en onoplettend zij ook waren, geene de minste berisping mocht ik mij veroorloven. Zij gingen zich bij moeder over mij beklagen en in hunne tegenwoordigheid snauwde deze mij toe, dat ze maar niet kon begrijpen hoe het mogelijk was die arme kinderen aldus te behandelen. Weldre kwam het zoover dat de kleinen tegenover mij zelfs den gebiedenden toon aansloegen en mij vernederingen deden ondérgaan welke ik verplicht was in mijnen boezem te verkroppen. De dienstboden, hierin door hunne meesteres aangemoedigd, legden er zich met het beste gevolg op toe om mij den kinderen vijandig te maken en weldra was het mij, met den besten wil, onmogelijk nog iets goeds voor hunne opvoeding te doen.

Toen ik mij daarover beklaagde bij mijnheer P., die mij nog immer genegen, maar ongelukkig bijna gestadig voor zijnen koophandel van huis was, antwoordde hij:

- Och, dat is niets! De kinderen zijn jong genoeg om te leeren. Laat ze maar begaan en stoort u niet aan hunne grillen. Het voornaamste is dat gij mijne boeken goed oppast; wij zullen voor de kleinen later wel zorgen.

Mijn hart nochtans had vriendschap noodig. Misschien zou ik die aantreffen onder de lieden die van tijd tot tijd, hetzij uit vriendschap voor mijne meesters, hetzij voor hunne zaken, het huis van mijnheer P. kwamen bezoeken. Een stond had ik dit gehoopt, doch weldra vond ik mij bitter teleurgesteld.

De lieden van fortuin die zich soms aldaar bevonden en wier gelijke, om niet te zeggen wier meerdere ik eens geweest was, zagen met verachting op mij neêr en gewaardigden zich niet het woord tot mij te richten. Ik was in hunne oogen, ondanks mijne opvoeding, niets anders dan eene arme dienstbode. Er kwamen daar ook wel lieden uit lagere standen, maar hoe zou er tusschen deze laatste en mij eenige samenneiging kunnen bestaan hebben? Voor die eenvoudige lieden moet immers al wie eene hoogere opvoeding heeft genoten, al wie meer kennissen dan zij heeft opgedaan, dezelve door zijne fortuin kunnen doen gelden. Anders aanzien zij opvoeding en geleerdheid als iets onnuttigs, zelfs als iets schadelijks. De spotnaam *kale juffer*, mij door de vrouw van mijnen meester zoo vriendelijk gegeven, was volgens hen mijne echte benaming.

V.

Zoo had ik daar reeds vier lange jaren in de grootste en vervelendste eenzaamheid gesleten, want geene eenzaamheid is ondragelijker dan

die welke ons door de minachting onzer medemenschen wordt opgelegd. De kinderen waren allengs grooter geworden en ik had mij alle mogelijke moeite gegeven om ze niet geheel en al onwetend te laten. De uitslagen welke ik bekwam waren in 't geheel niet schitterend en dit was voor mijne meesteres eene reden te meer om mij aan al wie haar omringde voor te stellen als een onnuttig wezen.

Het was een gelukkig oogenblik voor mij toen ik vernam dat mijnheer P. besloten had de kinderen naar de kostschool te zenden en dat ik, van dien last ontslagen, mij voortaan geheel en al aan zijn bureel zou mogen toewijden.

Gedurende die vier jaren bleef ik, zooals ik reeds gezegd heb, in drukke briefwisseling met den vriend, die zich steeds met de grootste genegenheid om het lot mijns armen vaders bekommerde en mij in elk zijner brieven nieuws over zijnen toestand liet geworden.

In den beginne gaven die tijdingen mij weinig hoop. Eene sombere neêrslachtingheid had zich van den vroeger krachtvollen man meester gemaakt en het minste woord, dat men tot hem over zijn vroeger leven sprak, deed hem uit zijnen slaperigen toestand oprijzen en met de razernij der wanhoop zich de haren uit het hoofd rukken. Allengs nochtans verbeterde die toestand. De vriend, die hem dikwijls gaat bezoeken, had, nu eenige maanden geleden, het nogmaals gewaagd hem van vroegere dagen te spreken, en zie! de kranke bleef kalm. Aangemoedigd door die zichtbare beternis sprak de brave vriend verder, hij noemde mijnen naam en..... vader had geglimlacht!

O, hoe gelukkig was ik, toen ik die goede tijding kreeg. Ik liep naar mijne kamer, waar ik mij opsloot, en mij op de knieën werpende, dankte ik vurig den Hemel voor dien straal van hoop, die mij door de sombere wolken der toekomst tegenglansde. Ik bad met vertrouwen en hoopte meer dan ooit dat mijn vader mij zou teruggeschonken worden en ik mij nog weêr aan zijne zijde zou bevinden, om de laatste dagen van zijn leven gelukkig te maken!

Latere brieven van den goeden vriend mijns vaders deden mijne hoop meer en meer aangroeien. Die troostende tijdingen sterkten mijnen moed zoozeer, dat ik, hoe verlaten en verstooten ik mij in het huis van M.P. ook bevond, vast besloot daar te blijven, totdat mijn plicht mij terug bij mijnen vader roepen zou. Een onvoorzien voorval deed mij echter weldra van besluit veranderen.

Reeds sedert eenigen tijd kwam een jongeling met zeer onderscheiden manieren, die met mijnen meester handel in hout dreef, van tijd tot tijd ten huize van mijnheer P. Daar ik er reeds aan gewoon was door iedereen met koude onverschilligheid behandeld te worden, had ik het, bij de eerste bezoeken van den vreemdeling, niet der moeite waard geacht hem mijne aandacht te schenken. Doch op zekeren dag, dat hij mijn meester niet tehuis vond en zekere inlichtingen nopens eene zaak noodig had, was hij genoodzaakt zich daarvoor tot mij te wenden. Hij naderde mij met eerbled en ik, aan die handelwijze weinig gewoon, beschouwde hem met belangstelling. Hij sprak mij aan..... en eene hevige ontroering maakte zich van mij meester! Zijne spraak verried dat hij van Antwerpen was; misschien kende hij mij, mijne familie, den toestand van mijnen vader!....

Met de grootste beleefdheid vroeg hij mij de inlichtingen welke hij verlangde en na dezelve bekomen te hebben, vertrok hij onmiddellijk. Doch hij deed hoe langer hoe meer zaken met mijnheer P., zijne bezoeken werden menigvuldiger en meer dan eens vernieuwde zich de gelegenheid dat wij elkander moesten ontmoeten. Weldra waren wij goede kennissen en zonder hem te bekennen dat ik, evenals hij, van

Antwerpen was, wist ik het gesprek zoover te brengen, dat ik van hem alles vernam wat hij wist, over mijnen vader en over het algemeen gevoelen onder de antwerpsche kooplieden ten zijnen opzichte.

Langzamerhand voelde ik mij aangetrokken tot Hendrik, zoo heette die nieuwe vriend, die mij als eene zuster behandelde. Goedheid en rechtschapenheid stonden op zijn gelaat te lezen en ik kon niet langer weêrstaan aan de zucht om hem, die zulks ten volle waardig was, den vertrouweling te maken van den toestand waarin ik mij bevond.

Met groote deelneming nam hij kennis van mijne wederwaardigheden en met de goedheid van eenen broeder troostte hij mij, toen ik mij beklaagde over de moeilijkheden van mijn leven in het midden van lieden, die niets dan verachting voor mij over hadden.

Op zekeren namiddag, dat mijne meesters samen waren uitgegaan en dat ik, niet overlast zijnde van schrijfwerk, aan het venster zat te breien, zag ik Hendrik van verre aankomen, langs de dreef die naar onze woning geleidde. Ik voelde mij als geneigd om hem te gemoet te snellen, doch een gevoel van schaamte voor de aanwezige dienstboden hield mij terug. Ik bleef dan op mijnen stoel en weldra stapte Hendrik welgemoed het huis binnen. Na mij volgens gewoonte beleefd gegroet te hebben en nadat ik hem een zacht ‘welkom’ had toegefluisterd, sprak hij:

- Mejuffer, is mijnheer P. tehuis? Ik wensch hem voor dringende zaken te spreken.
- Het spijt mij, mijnheer, antwoordde ik, u te moeten melden dat mijnheer P. eerst tegen den avond zal tehuis komen; doch misschien kan ik u van dienst zijn.
- Ik hoop het, mejuffer, hernam hij, het betreft onze wederzijdsche rekening.
- Zeer wel, mijnheer, wees zoo goed mij naar het kantoor te volgen.

Met zichtbaar genoegen verwijderde Hendrik zich met mij uit de tegenwoordigheid der dienstboden en nauwelijks waren wij alleen, of hij sprak mij aldus aan:

- Maria! wat ik daar zoo even zegde, was alleen om de dienstboden geen argwaan te doen opvatten. Het was niet uw meester, maar u die ik wenschte te spreken.
- Mij, Hendrik! gij komt dus niet voor zaken?
- Voor handelszaken, neen, maar voor eene zaak van uiterst gewichtiger belang.
- En die mij betreft? Maar ik begrijp u niet, Hendrik, in Gods naam verklaar u.
- Welnu, zooals gij wenscht, Maria, ik zal mij verklaren. Sedert langen tijd grieft het mij oneindig, u hier alleen, verlaten en ongelukkig te zien. Sedert lang ben ik er op bedacht geweest u eene plaats te bezorgen die beter dan deze voor u geschikt is. Welnu, indien gij wilt, die plaats is thans gevonden.

- Heb dank, goede vriend, voor het belang dat gij in mij stelt. Maar ik ben bang voor het onzekere. Zijt gij wel verzekerd dat de plaats welke gij mij aanbiedt beter dan deze voor mij geschikt is?

- Of ik het zeker ben, Maria! Hier zijt gij slavin, in uwe nieuwe plaats zult gij gebiedster zijn. Hier ziet men met verachting op u neêr, daar zal men u eerbiedigen en aan uwe minste wenschen gehoorzamen. Want, Maria, ik aarzel niet langer het u te verklaren, de plaats welke ik u aanbied, is niet bij vreemde meesters, maar aan mijne zijde, in een woord ik wensch van u mijne echtgenoot te maken.

Met een gil van vreugde vloog ik hem in de armen. O, ik had niet noodig hem te bekennen hoe juist hij de gevoelens mijns harten geraden had! Doch op eens kreeg ik het ijskoude bewustzijn van mijnen toestand terug. Ik wrong mij los uit de armen van den verwonderden Hendrik, een tranenvloed ontviel mijne oogen en ik stamelde:

- O neen, Hendrik, laat mij... waarom hebt gij mij dat schoone droombeeld voor het oog getooverd? Gij wist immers ook wel dat het niet kan verwezenlijkt worden.

- En waarom niet? sprak hij.
- Waarom niet! Weet gij dan niet, Hendrik, dat ik de dochter van eenen bankroetier ben; dat op mijnen naam eene vlek kleeft, waarmede ik den uwen niet kan, niet mag bevuilen?

- Maar wat schuld hebt gij daaraan, Maria? Ik vraag u immers naar geen fortuin.
- Neen, vriend, dat weet ik. Maar ik ben ik dan niet verplicht mijn leven te wijden aan het uitwischen der vlek welke op mijnen naam kleeft? Mag ik wel iets in de wereld bezitten, zoolang de schulden mijns vaders onbetaald zijn. Ik zou dus moeten eischen dat gij niet alleen uwe tegenwoordige fortuin maar gansch uwe toekomst in dien grondellozen kolk wierpt. Gij ziet dus wel dat een huwelijk tusschen ons onmogelijk is.

- Neen, Maria, ik bemin u, en ik zie niets dan mijne liefde voor u. Niets kan mij weêrhouden het voornemen uit te voeren dat ik heb opgevat, u tot mijne vrouw te maken. Gij kent nu mijn besluit, ik wil alles voor u opofferen. Daar gij echter te zeer ontroerd zijt, schenk ik u veertien dagen ter overweging.

- Hendrik! neen, duizend maal neen! riep ik uit. Zooveel opoffering zal ik nooit aannemen.

Hendrik drong niet verder aan. Tijd zou raad geven, zegde hij, en ofschoon zichtbaar uit zijne baan geslagen door de onverwachte wending van ons gesprek, stelde hij alles in 't werk om mij op te vrolijken. Eindelijk nam hij afscheid en vertrok met een 'spoedig weêrzien.'

Nauwelijks was hij vertrokken, of eene smart waaronder ik meende te zullen bezwijken overviel mij. Al dat geluk dat ik slechts had mogen droomen was dan voor mij misschien voor altijd verdwenen. O, mijn vader, riep ik uit, wat hebt gij uw kind ongelukkig gemaakt!

En Hendrik? Hij zou terugkeeren binnen veertien dagen. En zou ik altijd zooals heden kunnen weêrstaan? O neen, ik mocht hem niet meer wederzien!....

- Arme vriendin! zuchtte Elisa. En dat was de reden waaraan ik het geluk van uw bezit te danken heb.

- Helaas! ja, mejuffer. Veertien dagen later verliet ik het huis van M.P. en begaf mij naar de stad B., waar ik het geluk had uw heer vader te ontmoeten, die mij in zijne dienst nam.

Maria's verhaal was geëindigd.

Elisa, door zooveel ongeluk tot in het diepste harer ziel getroffen, trok hare gezellin tot zich en omhelsde haar met tranen in de oogen.

- Ongelukkige vriendin, sprak zij, wat heb ik medelijden met zooveel doorgestane smarten! Thans zijt gij, Godlof, door uwe heldhaftige vlucht in goede handen gevallen. Mijne vriendschap blijft u voor het leven toegezegd, en ondervindt gij wel eens aan de handelwijze van sommigen, ten uwen opzichte, dat gij in dienst van anderen zijt, van mij toch hebt gij geene andere behandeling te verwachten, dan de genegenheid welke een meisje van mijne jaren hare oudere zuster kan toedragen.

Zoo troostte Elisa hare vriendin, die het goede meisje met dankbare blikken aanschouwde. Op eens herinnerde zich Maria, dat zij nog aan den vriend haars vaders hare verandering van woonplaats niet had bekend gemaakt.

- Dat is inderdaad eene plichtige vergetelheid, zegde Elisa, en die wellicht tot onaangenaamheden zou kunnen aanleiding geven. Kom dan, lieve Maria, spoedig uw ongelijk herstellen.

En de beide meisjes stonden op van de bank en wandelden door den hof terug naar de adellijke woning des barons van Lommerdale.

VI.

Ging het Maria waarlijk wel op het kasteel van Lommerdale? Die vraag was met ja en neen te beantwoorden. Wel is waar, was zij hier niet, zooals bij haren vroegeren meester, omringd van wezens die haar met verachting bejegenden. Wel is waar, was zij gelukkig, ontslagen te zijn van het afgunstige karakter van mevrouw P. en kende hier niemand, buiten hare jonge meesteres, het geheim harer vroegere lotgevallen. In Elisa had zij eene goede, trouwe vriendin gevonden, die haar troostte in al hare bekommelingen en alles daartoe in het werk stelde.

Maar de baron en de barones waren trotsche menschen. Zij behandelden haar, niet zooals Elisa, als hunne gelijke, maar op denzelfden voet als de geringste hunner dienstboden. Wat gaf het hun dat het meisje in haren omgang, bij al wat zij deed eene opvoeding en hoedanigheden verried, welke voor die hunner dochter niet moesten onderdoen? Was zij niet reeds gelukkig, in hare hoedanigheid van gezelschapsjuffer, slechts met licht werk belast te zijn en hare meesteres, op al hare wandelingen, werke loos te mogen vergezellen?

Daarover ook beklagde zich de arme weeze niet. Alleen had zij gewild dat men haar zoo niet uit de hoogte bezag en haar wat vriendelijker toesprak. De duizende middelen, welke zij aanwendde om de vriendschap, het vertrouwen

harer meesters te winnen had zij met een beteren uitslag willen bekroond zien; doch vruchteloos: men bleef koel en droog tegenover haar; kort en gebiedend klonken de bevelen, welke men haar gaf, en bij de minste vergetelheid of misgreep werden de bittere berispingen haar niet gespaard.

Elisa had het in den eerste wel eens gewaagd voor Maria tusschen te komen, doch weldra bemerkte zij dat zulks tot niets diende en daarom ook zag zij er spoedig van af. Doch het goede meisje werd zoodanig met hare vriendin ingenomen dat zij zichtbaar leed, wanneer aan deze het minste ongelijk werd aangedaan. Zoodra zij alsdan met Maria alleen was, overlaadde zij haar met liefkozingen, totdat een dankbare glimlach op de lippen der arme weeze haar aankondigde, dat zij er in gelukt was de nare droefgeestigheid uit haar hart te verjagen.

Maria was dus betrekkelijk tevreden en zou voor niets ter wereld het huis verlaten hebben, waar zij eene zoo goede zuster gevonden had. Allengs werd zij opgeruimder en kon zich soms recht hartelijk met hare jeugdige meesteres vermaken. Dit was wel het meest het geval wanneer zij een brief ontvangen had van den goeden vriend haars vaders, die niet naliet haar dikwijls te schrijven, en wanneer zij daarin weêr de een of andere tijding over den dierbare gelezen had, die hare standvastige hoop, hem eenmaal genezen te zien, nieuw voedsel gaf.

Op zekeren morgen bevonden de meisjes zich samen op de kamer van Elisa. Zij zaten voor het venster en hielden zich met borduurwerk onledig. Het was in de maand juni; de zon stond lachend aan den helderen hemel en blijmoedig sloegen de beide vriendinnen van tijd tot tijd een blik door het venster in den uitgestrekten hof. De bloemperken schitterden met hunne veelkleurige bloemen in het glanzende licht der zon en in het bladerrijk geboomte kweelden de talrijke vogelen als om prijs.

Op het met wit zand bestrooide pad kwam de postbode te voorschijn, met de brievenesch onder den arm en de brieven, welke voor het kasteel bestemd waren, in de hand.

- Nieuws, Maria! misschien voor u! lachte Elisa.

- Misschien ook wel voor u, mejuffer, antwoordde Maria, of voor geen van ons beiden, zooals meest het geval is, want uw vader ontvangt toch dagelijks zooveel brieven.

- En wij zoo zelden, niet waar? Welnu, een voorgevoel zegt mij, dat er ditmaal ten minste voor een van ons tweeën iets bij is. Ik wil gaan zien of ik mij niet bedrieg.

- Blijf, mejuffer, en laat mij gaan. Wat zouden uwe ouders denken, indien zij zagen dat ik hier gerust blijf zitten, terwijl u.....

- Zwijg, Maria, zij weten immers dat ik in alles mijne grillen volg.

En het levendige meisje huppelde lachend naar beneden. Spoedig was zij bij hare vriendin terug en riep uit:

- Ja, Maria, gij hadt gelijk. De brief was voor mij.

TREKDUIVEN.

Eene wolk van treurnis overtrok het gelaat van Maria. Het scheen of zij hare meesteres het geluk van eenen brief te ontvangen benijdde. Elisa, dit bemerkende, haalde een tweeden brief te voorschijn en zegde:

- Wees maar niet jaloersch, lieve, de eerste was voor mij, maar deze is voor u.
- Voor mij! nieuws van mijnen vader, o geef, mejuffer, geef, opdat ik spoedig wete, hoe het met mijnen dierbaren vader gaat.

Nauwelijks had Maria den brief, die inderdaad van den vriend haars vaders kwam, uit de hand harer meesteres ontvangen, of spoedig was hij opengebroken en met koor sige haast begon zij de lezing. Elisa stoorde haar niet in die lezing, maar zette zich bedaard ter zijde en las op hare beurt den brief, die aan haar adres gebracht was. Er heerschte eenige oogenblikken een plechtige stilte, die echter eensklaps onderbroken werd door eenen vreugdekreet van Maria.

- O Hemel! riep zij uit. Mijne hoop zal zich dan toch eindelijk verwezenlijken! Mijn vader, mijn goede vader!

- Uw vader, Maria? zegde Elisa, tot haar komende. Maar gij ziet er zoo verheugd uit. Mag ik weten?....

- O, mijne goede meesteres! welk geluk! Mijn vader zal genezen, de dokter heeft het verzekerd. Eerst waren het zeldzame oogenblikken, waarop zijn geest helder was, later werden het uren, thans zijn het reeds gansche dagen geworden. Langzaam verdunt de wolk, die zijnen geest benevelde en weldra, zoo schrijft zijn vriend, zal mij het geluk vergund worden hem te gaan bezoeken. Vooralsnu ware zulks nog gevaarlijk, zegt de dokter, want eene al te plotselinge herinnering aan zijn vroeger geluk en aan de ramp, welke het hem ontnomen heeft, zou hem noodlottig kunnen zijn.

- Wat ben ik blijde, Maria. Kom, dat ik u omhelze ten teken mijner deelneming in uwe vreugde.

Vol aandoening snelden zij in elkanders armen en het geluk der eene werd het geluk van beiden.

Toen beide weêr op hare plaats gezeten waren, hernam Elisa:

- Maria, de belangrijkheid van uwen brief had mij bijna doen vergeten, van den mijnen te spreken. Niets mag echter tusschen vriendinnen geheim blijven en daarom ook wil ik u meêdeelen, welke tijdingen ik ontvangen heb. Zij komen van eene vriendin, welke ik in de kostschool heb leeren kennen, waar wij malkander innig liefhadden. Sinds twee jaren verbleef zij met hare ouders in den vreemde en is thans met hen teruggekeerd op hun buitengoed te X., drie uren van hier waar zij mij verzoekt haar te komen bezoeken en er eenige dagen met haar over te brengen.

- Hoe verheugt het mij, mejuffer, dat ook gij goed nieuws ontvangen hebt. En gij zult ongetwijfeld het voorstel uwer vriendin aannemen?

- Ik zal er mijne ouders over spreken, Maria. Ik verlang vurig mijne vriendin, na eene zoo lange afwezigheid, terug te zien en hoop wel dat men er niets zal tegen hebben om mijn verlangen te bevredigen. Kom, Maria, ik heb geen lust om ons onderbroken werk te hervatten en nu wij beide verheugend nieuws ontvangen hebben, mag er wel eene wandeling op af.

- Zooals gij verkiest, mejuffer.

En de beide meisjes gingen in den hof wandelen, waar zij nog lang over de ontvangen brieven en hunnen inhoud spraken.

(Slot volgt.)

[Nummer 25]

Edward Dujardin.

Edward Dujardin, wiens portret wij hier den lezer aanbieden, is, door den vlaamschen lezer, schier zooveel gekend als Conscience. Immers sedert jaren illustreert deze teekenaar de werken van den vlaamschen schrijver, en teekeningen en werken zijn als het ware één geworden. Men kan zich inderdaad schier geen boek van Conscience verbeelden, zonder eene omtrekteekening van Dujardin.

EDWARD DUJARDIN.

Indien wij na dit alles zeggen, dat Edward Dujardin een flamingant is van den besten stempel, zullen wij voorzeker niemand verwonderen. Daar waar hij optreedt, komt ook de Vlaming vooruit. Is zijn penseel vlaamsch, dan ook verdedigt hij onze beweging als provinciaal raadslid, als professor aan de Koninklijke Akademie, of waar hem dan ook de gelegenheid geboden wordt.

In schilderkunst behandelt de professor schier uitsluitend godsdienstige onderwerpen. Vele kerken, in Nederland gelijk in België, bezitten van zijne werken. Een ander vak, dat de achtbare man beoefent, is de teekening van de glasschildering. Vooral de glasschilder Pluys, van Mechelen, heeft naar teekeningen van Edward Dujardin gewerkt, en een aantal tempels in België bezitten geschilderde glasramen, welke de bewondering verdienen.

Wij kennen weinige kunstenaars zoo ieverig, zoo werkzaam als Edward Dujardin, en het zou onmogelijk zijn alle zijne tafereelen, in de verschillende opgenoemde vakken, hier aan te halen.

Edward Dujardin is een Antwerpenaar van geboorte; hij is, als zoovele andere beroemdheden in de kunst, een kind uit het volk, door iever en werkzaamheid opwaarts gestegen. Als leeraar aan de Koninklijke Akademie, heeft hij groote diensten

bewezen; zijn ontleedkundige lessen hebben eene algemeene vermaardheid bekomen, en worden in het onderwijs der teekenkunde grootelijks aangeprezen.

Dujardin is nog in den bloei des levens en kan dus nog veel goeds en schoons voor taal en kunst voortbrengen. En dat zal hij ook! Alle vrienden van het vlaamsche vaderland zullen met een innig genoegen zijn afbeeldsel in deze bladen ontmoeten.

Limburg in de Paltz.

Limburg is eene ruïne van het kasteel, dat eertijds eerstgemelden naam droeg. Zijn oorsprong dagteekent van de komst der Sueven in Duitschland. Siegfried, Drusus, Attila, en na dezen de Franken namen het in bezit. Later werd het gebouw een klooster, dat meer dan eens werd verwoest en verbrand. Het had vooral veel te lijden van Friedrich, graaf van Saarbrücken, die in de nabuurschap eene burcht had gebouwd, de 'Hartenburg' genaamd. Na den laatsten aanval van genoemden graaf, werd het nooit weêr opgebouwd en bleef in den toestand waarin het nu nog verkeert.

Klokkentoon en klokkendroom.

't Is een recht nieuw, recht dichterlijk tafereel, dat wij hier voor oogen hebben. Wij bevinden ons op den hoogen toren van het dorp. 't Is een heerlijke avond. De zon gaat ginds verre in het westen, in een zee van goud en purper, onder. Alles neigt tot rust in de natuur. Het dochterke van den koster is naar boven geklommen om, juist op het uur, het *angelus* te kleppen en de trouwe geloovigen, in het veld

en rond de hoeven verspreid, tot het gebedop te roepen. Ziet, daar staat het lieve kind, het heeft de koord reeds opgenomen en wacht het bepaalde oogenblik af om de klok, met hare aloude opschriften, te doen spreken. Middelerwijl droomt ze, evenals de klok schijnt te droomen. Waaraan droomt het lieve dochterke? 't Is misschien een droom die haar verre van de klok en in het veld brengt. Doch neen, dan zou zij het breede galmgat uitstaren en zij staart integendeel op de klok. 't Is dus wel aan deze dat zij denkt. Klok, wat al vreugde en smart hebt ge verwekt! Gij hebt gejubeld bij den blijden trouwdag, bij den doop en den zege; gij hebt geweend bij het graf onzer dierbare dooden! Ja, klok, gij zijt innig aan ons allen, aan allen die ons zijn voorgegaan, verbonden; gij zijt onze lievelinge, gelijk gij nog de lievelinge zult zijn van die, welke na ons zullen komen. Denkt het lieve dochterke van den koster zoo?

Vijftig jaar geleden.

Wie herinnert zich niet bij het zien der gravure den welsprekenden barbier uit George Eliots *Romola* - den man, die de grootste redenaars, geleerden en kooplië van Venetië, dagelijks in zijn salon vereenigd zag, en uit wier gesprekken hij die wijsheid had opgedaan, welke hij zoo mild voor zijne klanten van minder konditie, ten toon spreidde?

Zulk eene type moet de schilder in het oog gehad hebben, toen hij zijn keurig tafereel *Vijftig jaar geleden* begon. De hoofdfiguur is natuurlijk de barbier zelf.

Onvermoeid doen tong en handen hun werk, en zoo belangwekkend zijn zijne verhalen, dat de wachtenden het hem niet kwalijk nemen als zij een half uur moeten zitten eer de beurt aan hen is.

Slechts als hij aan eene belangrijke periode is gekomen, staat zijne hand stil, om den indruk waar te nemen dien zijn vertelsel noodzakelijk op zijne hoorders maken moet, en zijn glorieus gezicht geeft er blijk van, dat het hem goeddoet op de aangezichten der luisteraars bewondering te lezen.

Van alle markten is hij thuis. Wil men een grap, hij is de grootste komiek dien men ooit gehoord heeft; verlangt men eene dramatische vertelling, hij zal u geschiedenissen verhalen, waarbij u de haren te berge rijzen en u de tranen over de wangen rollen.

Op het oogenblik houdt onze barbier zich met eene grap onledig en wij zouden er op durven wedden dat de oude heer, met het blad en een snuifdoos in de hand, het voorwerp van zijn spot is, want de drie heeren links hebben veel plezier, terwijl deze, met een gezicht dat half bewondert en half lacht, zit toe te luisteren.

Vijftig jaar geleden heet de schilderij, doch alleen de kleeding verraadde daar iets van. Een barbierswinkel van voor vijftig jaar heeft nog zooveel veranderingen niet ondergaan, en al zijn er dan ook tegenwoordig barbiers, die zich den grootschen titel van *coiffeur* gegeven hebben, toch treft men in hunne *ateliers* hetzelfde aan: een babbelenden barbier en een publiek dat van zulk babbelen houdt.

Toch zou het verkeerd zijn, op rekening van den barbier te willen schrijven dat in zijn huis zooveel en over zooveel gepraat wordt, want het publiek dat hij krijgt is daar grootendeels de schuld van.

't Is nu eenmaal uitgemaakt, dat een barbier meer weten moet dan een gewoon burger, en waarom dan het kwalijk genomen als hij wat meer zegt dan een ander?

Men wil het zoo, en als de barbier zijne klanten aangenaam weet bezig te houden, dan doet hij niets meer dan zijne zaak bevorderen.

Nieuwe boeken. Een leugenboek.

Het is zoo wat een jaar geleden dat te Londen, een boek werd uitgegeven, onder den titel van *Wanderings in the interior of New-Guinea*. De schrijver van die reisontmoetingen, in de binnenlanden van Nieuw-Guinea, noemt zich kapitein Lawson.

Wij, vrienden van reisbeschrijvingen, wij bekennen dat wij Lawson's boek met een brandende nieuwsgierigheid hebben vastgegrepen en.... gelezen, en dat wij juist niet zoo spoedig ontsticht werden, als andere zeggen geweest te zijn, over de onwaarheden daarin opgevat.

Vele beschrijvingen verwonderden ons echter, en wat Lawson in de binnenlanden van Nieuw-Guinea zag, scheen ons ten slotte zoo vreemd, dat wij ons zelve afvroegen, hoe het mogelijk was dat iets dergelijks, ons nog nooit onder het oog was gekomen.

In Engeland maakte het boek veel opschudding, en het publiek las en herlas het; doch het publiek is over het algemeen een slechte rechter in soortgelijke gevallen, en het vraagt niet naar waarheid, maar enkel naar 'vermaak.'

Welnu, vermaak was er in Lawson's *Wanderings* volop te vinden, en Jules Verne, die reizen doet onder den grond en boven door de lucht, kan er gewis in onderhoudendheid niet bij halen; maar Lawson wil blijkbaar aanspraak maken op ernst en wetenschap, en Verne slechts op eene betrekkelijke wetenschap en ernstigheid.

Het *Edinburgh Review* heeft eindelijk aan die reisbeschrijving een artikel gewijd, dat het dubbel nut heeft van òn het boek te doen kennen, òn den schrijver te ontmaskeren.

Laat ons dat artikel, hier nog door geen dagblad of tijdschrift overgenomen en dus gansch onbekend, naar onzen geest omgewerkt, aan onze lezers meêdeelen.

Kapitein Lawson, zoo vertelt hij zelf, was in november 1871 te Sydney, en kreeg het daar in het hoofd, om de binnenlanden van Nieuw-Guinea te bezoeken.

Daartoe had hij noodig: 1. eene goed gekozen uitrusting van wapens en gereedschappen; 2. twee of drie goede bedienden; 3. een zeeman, die hem naar de zuidelijke kust van het groote eiland zou overbrengen.

Voor het laatste geval vond hij zekeren kapitein Dobbs, die langen tijd handel gedreven had op Nieuw-Guinea; de bedienden waren een Lascar, Toeloe geheeten, en Joe en Billy, twee australische inlanders.

Den 24 mei 1872 zeilde Lawson met de zijnen af, en den 22 juni zette hij voet aan wal te Houtree, een dorp op de zuidelijke kust van Nieuw-Guinea gelegen.

De kaart, die Lawson's boek vergezelt, moet bij den kundigen lezer, in den aanvang, verbazing opwekken, zoo onvolledig is zij; doch men slaat er juist niet veel acht op - men leest, men verslindt.

Lawson gaat met zijne drie bedienden en schipper Dobbs aan wal, en wordt door Dobbs, de oude kustvaarder, bij de Papoea's ingeleid; maar de schipper was een deugniet, want nadat hij zijn vaartuig te Houtree met specerijen, gom, kokosnoten, paradijsvogels en vellen van apen opgevuld had, verdween hij met schip en lading.

In ruil voor die kostbare voorwerpen moest hij messen, geweren, ijzerwerk, katoen, rum en poeier geleverd hebben.

Lawson schrijft, dat hij met die handelwijze erg in verlegenheid zat; immers de Papoea's konden hem als medeplichtig aan den diefstal beschouwen!

Nu, dat deden zij niet, en daarin toonden zij zich recht kristelijk! Indien zoo iets in Europa voorviel, zou men niet nalaten master Lawson bij den kraag te vatten.

Aangezien al wat tot de reis noodig was, moest gedragen worden, nam kapitein Lawson nog twee manschappen aan, twee Papoea's.

Gewis om de verscheidenheid, nam hij een reus, Danang - sterk, maar tamelijk lui - en Aboe, een dwerg van vier voet hoog, maar sterk als, ja als een paard.

Vier of vijf honderd engelsche ponden gewicht nam Aboe op zijne schouders, en wandelde er meê het gezelschap achterna of vooruit.

De reisbehoefte bestonden in eene zekere hoeveelheid koffie, thee, zuur en groenten in blekken doozen; zes flesschen cognac, instrumenten voor het doen van waarnemingen, kruid, lood, eenige gereedschappen en verder wapens.

Als men op dit alles nadenkt, dan zou die voorraad door geen zes menschen kunnen gedragen worden onder 100, 110 en 114 graden hitte; doch de lezer is in den aanvang welwillend en meestal onnadenkend.

Denkt niet dat Lawson zelf geene vracht droeg: hij was geladen met een karabijn met twee loopen, een vogelgeweer, een revolver en een jachtmes; Aboe, Danang, Toeloe, Joe en Billy hadden ieder een geweer en een mes.

Men reisde van het zuiden naar hetnoorden. *En avant marche!*

Nadat men twee dagen door een bosch gemarcheerd had, bereikte men een Papoea's-dorp waar de reizigers voortreffelijk werden ontvangen, ofschoon men dacht daar letterlijk te zullen gebraden en opgepeuzeld te worden.

Men onthaalde Lawson en zijne kameraden op rijst, apenbillen, jams en palmwijn. Het kon voorwaar niet beter!

Ook deed Lawson zich goed aan den bedwelgenden palmwijn; hij dronk er dapper van; maar dat belette hem niet des avonds, een twintigtal apen uit de hooge boomen neêr te te schieten.

Na het dorp, een wezenlijk paradijs, verlaten te hebben, verdwaalden de reisgenooten in eene wildernis, en nu eerst begrepen zij wat een Papoea's-bosch is. Luistert:

Het gras dat zij doorliepen, was zoo wat vijf of zes voet hoog, neen! 't reikte zoo wat vijf of zes voet boven hunne hoofden - en de boomen dan? zal men vragen.

Ja, lezer, master Lawson vertelt dat zij zoo wat 335 voet hoogte en 48 voet dikte hadden. Men moet bekennen dat die cijfers respektabel zijn. Ook bij het lezen van het boek, moesten wij welwillend aan een drukfout gelooven.

Tot nu toe had men, in zake van dieren, enkel zomervogels - die wij heel prozaïsch 'schoenlappers' noemen - en paradijsvogels gezien; maar nu kreeg men het spoor in het oog van tiegers, die geweldig groot waren.

In de taal van Aboe en Danang werden die dieren *moelah's* geheeten; het brullen van deze tiegers was tien maal sterker dan dat van een hyena, en stoorde - natuurlijk! - de eerste nachtrust in het bosch.

Het gezelschap hoorde, niet verre van zich, het gebrul van een dier, doormengeld met het kraken van beenders, en toen men 's morgens op verkenning uitging, vond men de overblijfsels van een hert, dat de tiegers hadden opgepeuzeld.

Den 16 juli bereikten zij den voet van een bergketen, dien Lawson den naam gaf van Papuan-Ghauts, in aandenken van de gelijkenis die zij opleverden met de Ghauts in Indië.

Waarom zouden wij echter bij deze bergen blijven stilstaan? Zij waren kolossaal hoog, ja, maar verder op het land in, vond er de kapitein, die niet minder dan 12 à 14000 voet hoog waren, en de eersten waren dus zoo wat als molshoopen te beschouwen.

Alles, alles was hier grooter, kolossaler dan ergens anders.

Men zag leliën, zooals er Salomon nooit in zijne volle glorie zal gedroomd hebben; leliën, wier blaëren zes à zeven voet lang en eenvoet breed waren.

Madeliefjes, die bloemkens hier zoo klein en nederig, stonden daar zoo groot als zonnebloemen.

In verhouding der grootte van de bloemen, waren in dat land de insekten en kruipdieren; zoo werd in den namiddag van 23 juli - gelukkig staat er de datum bij, om te doen zien hoe waar het gebeurde is! - master Lawson schier gebeten door een schorpioen, die niei minder dan tien engelsche duim lang was!

Een engelsche duim is het twaalfde van een voet: reken uit of dit een respektabele schorpioen was.

Als zoo'n dier u steekt, zijt ge onherroepelijk dood; doch let op dat Lawson gelukkig schrijft '*schier* gebeten.'

Verder merkte hij zwarte torren met witte horens op, die acht engelsche duim lang waren. Grooter torren, zegt de reiziger, zijn er in de wereld niet - en dat willen wij volgaarne aannemen.

De zomervogels, die met hunne rijk gekleurde wieken, op die reusachtige bloemen aasden, hadden lijven van zes duim en vleugels van twaalf duim lang.

De lucht wiemelde er van - hetgeen tamelijk lastig moet geweest zijn, en dewijl Aboe meer dan eens zwaluwen schoot, zullen deze gewis de grootte van raven of arenden gehad hebben!

Immers, er is in de natuur verhouding in alles.

Als iets kapitein Lawson, zegt de *Review*, onderscheidt van de andere stervelingen, dan is 't de vlugheid, waarmee hij de hoogste bergtoppen beklimt.

Op één enkelen voormiddag beklimt hij een berg van 12 à 15000 voet hoog, en keert ook weêr in datzelfde tijdverloop terug. Slechts over ééne bestijging, die van de Mount Misty - den mistigen berg - had hij zich min of meer te beklagen; maar ook de bergwanden waren zoo steil, zoo puntig, zoo ongelijk, dat al de klimmers onder weg het vel hunner voeten achterlieten - Aboe alleen was van die plaag uitgezonderd.

In het opklimmen had men echter veel hulp van eene kleine blauwe bloem, zoo iets gelijk ons vergeet-me-nietje, maar natuurlijk kolossaler, wier wortels zich ijzervast in de spleten der rotsen ketenden, en wier stengels langs de wanden naar beneden hingen.

Dat bloemke was zóó sterk als een kabeltouw; men kon zich daaraan vast grijpen en zich naar boven heffen.

Lawson's voeten waren zoodanig bezeerd dat hij zich naar een Papoea's-dorp - Burtemmytara geheeten, en dat daar bij toeval in de nabuurschap lag - moest begeven om zich te laten genezen.

Taä, het opperhoofd in dat dorp - 't is jammer dat Lawson niet zegt de 'burgemeester' - ontving hem zeer gastvrij en vriendschappelijk.

't Hinderde hem echter, dat Taä zijnen ouden vader - Sassofrang geheeten - zoo erg mishandelde; maar goed nagerekend was de slager nog een menschlievend man; want andere dorpelingen en zonen sprongen gansch verschillend met hunne oude *papa's* om.

Men doodde hen, men braadde en men at ze op! Nu, dat zou nog zoo'n groot wonder niet zijn; maar wat een wonder mocht heeten, was, dat de inwoners van Burtemmytara, op zoo'n overgrooten afstand van de kust, zoo goed..... hollandsch spraken, en dat de oude Sassofrang zijne uitspanning vond in het rooken uit eene lange goudsche pijp.

Een hoogst fatsoenlijk mensch! zou men in Holland zeggen.

Of de man daarbij een hollandsch 'sneeuwballetje' dronk en de oude en 'oprechte' *Haarlemmer* las, weten wij niet.

Den 2 augustus verlieten de reizigers den edelen Taä en papa Sassofrang en reisden nu door een bergachtig land, waar hun een orkaan overviel, maar een orkaan zooals er - natuurlijk - nergens ooit een gewoed heeft.

De zwaarste boomen - die van 48 voet omtrek? - werden omgeblazen en papegaaien en apen uit de takken naar beneden geslingerd.

Of er in het rond doode apen en papegaaien gezaaid lagen, gelijk hier noten en appelen, nadat de wind door onze boomgaarden heeft gewoed, wordt niet gezegd.

Die orkaan was pas uitgewoed, of daar viel een hagelvlaag, wier steenen zoo groot waren als onze hoender-eieren..... en na dat Siberisch weêr werden de reizigers 's nachts aangerand door insecten, die hen zóódanig in 't gezicht staken, dat geen enkel reisgenoot nog een steek zien kon.

De lezer zal denken dat dit eene goede gelegenheid was voor kapitein Lawson om '[blin]demanneke' te spelen - dat dachten wij ten minste onder 't lezen - maar met zoo'n kinderachtigheden hield de groote reiziger zich niet op!

Men waschte zich herhaalde malen en het gezicht kwam terug.

Na lijden komt verblijden! Kapitein Lawson vond den 9 augustus een meer van zoetwater, dat hij, in aandenken van Hare engelsche Majesteit, Alexandrina noemde - eene eer, waarvoor de koningin hem zeker de 'Badorde' had mogen geven.

Alle leed was vergeten en de reiziger berstte in luid gejubel los; hij bleef, in eene hitte van 107 graden in de schaduw, staan - en bewonderde!

De hitte was zoo groot, dat de apen, ofschoon kinderen van die landstreek, door zonnesteken getroffen, dood uit de boomen vielen. O gij, baron von Münchhausen!

Zelf had Lawson wel is waar wat hinder gehad van die zonnesteken; doch als beschaafd Engelschman was hij boven alle die hinderpalen verheven, en er was nauwelijks spraak van.

Wij komen nu meer en meer in de apenwereld, die Chalu ons reeds zoo geestig beschreven heeft.

Op de oevers van het Alexandrina-meer, wimmelde het van apen - inderdaad, deugnieten van apen.

Zoo viel een hunner, met alle 'deftigheid,' zegt de kapitein, op den edelen reiziger; deze - als het zóó deftig gebeurde, waarom moest hij het dan met zooveel ondank beloonen? - schoot den armen deftigen sinjeur neêr.

Daarop werden de kapitein en zijne makkers, uren lang gemitrailleerd met noten, takken en vuiligheid - gewis, om den dood van den deftigen papa te wreken.

Pas had men die mitrailleerders achter den rug, of daar verscheen eene spin van dertien engelsche duim lang, met sterke scheeren en twee oogen, die vreeselijk rolden, zwart en blinkend waren.

Dat monster wondt even gevaarlijk als de schorpioen; het woont in een kunstig gemaakt huis, behoorlijk met eene deur er aan, en zit op de loer om de hagedissen, die nieuwsgierig zijn als onze gebuurvrouwen, te bemachtigen als deze aan het portaal van haar paleis komen loeren.

Middelertwijl werd de hitte allengs al heviger! 115 graden in de schaduw.... Wat zegt ge er van?.... 't Was er zoo heet, dat harst en gom in druppels uit de boomen lekten.

Het gaan werd schier onmogelijk, en Billy weigerde nog langer zijnen last te dragen, aangezien hij beweerde blaêren onder zijne voeten te hebben.

De kapitein had onmiddellijk eene goede plaaster bij de hand. Op zekeren morgen legde hij dan ook deze op de wonde, onder het uitspreken der woorden: *I British subject; I no dog; I no do it; foot him sore; no walk!* Vervolgens nam hij een stuk hout en geeselde den armen Billy zoo erg, dat men hem wel een half uur wijd kon hooren schreeuwen.

Probatum: het schijnt dat die zalving voortreffelijk en aanbevelenswaardig is, want nooit heeft Billy meer van blaêren aan de voeten geklaagd.

De reizigers hadden nog niet veel honger beleefd; doch die aardigheid deed zich op en Lawson ging met Aboe ter buffeljacht.

Men stiet weldra op twee kudden buffels en beide reizigers gaven vuur op een ouden stier, die, gewond zijnde, op Lawson afkwam.

Gaan loopen was hier zaak; maar hoe hard de kapitein ook liep, de buffel, hoe erg ook gewond, liep nog harder.

In tien tellens voelde Lawson iets beneden in den rug, en hij vloog zoo wat dertig voet in de hoogte, als had hij vleugels aan de schouders gekregen - 't geen in dat wonderland nog zoo heel wonderlijk niet zou geweest zijn.

Toen de kapitein, na die luchtreis weêr grond raakte, begon de buffel hem onder zijne vier pooten te trappelen.

In dit verschrikkelijk oogenblik trok kapitein Lawson zijn revolver, en joeg vier kogels in den kop van zijn bespringer, 'hetgeen de uitwerking had van 't beest een weinig van zijn stuk te brengen.'

Juist ook kwam Aboe den buffel een kogel door 't hart jagen; maar zelfs toen was kapitein Lawson nog niet aan 't eind van dit booze avontuur, want de doode buffel, op hem vallende, kneusde hem deerlijk.

Gelukkig had hij geen armen of ribben gebroken, hoewel hij (hetgeen te begrijpen is) nog verscheiden weken na dit ongeval zich stram en onplezierig gevoelde.

Zelfs was in 't eerste oogenblik tot verlichting van de pijn, een aderlating noodig en daarom was 't een zalig toeval, dat men in de nabijheid van 't tooneel der ramp, juist een vijver vol echels vond....

Een biefstuk uit den romp des buffels, door Aboe smakelijk bereid, knapte hierna onzen held wat op.

Nu, dien dag had hij zijn kostje niet gestolen.

We laten nog eenige apentooneelen ter zijde en komen - altijd aan de oevers van het Alexandrina-meer - tot de ontdekking van bergen en vulkanen, zooals geen ter wereld bestaan.

De Mount Everest is zoo wat 29.000 voet hoog, en men kende tot nu toe geen hoogere; welnu, luistert, Lawson heeft andere dingen gevonden!

Uit 't bosch te voorschijn tredende, bespeurden zij twee nieuwe vulkanen, waarvan de een, Mount Vulcan, 16.743 voet hoog was.

Eene aanzienlijke hoogte! - maar die geheel in 't niet verdwijnen zou bij een gevaarte, dat kapitein Lawson nu in de verte zag opdagen: een monsterberg van 32.783 voet - 'verreweg de grootste berg van de wereld,' verklaart naïevelijk kapitein Lawson.

Mount Hercules, zoo doopten de reizigers dezen reus onder de bergen.

In vroeger dagen zou men het beklimmen van zoo'n berg het werk van een Hercules genoemd hebben; doch Hercules blijkt wel degelijk een schooljongen te zijn bij sir Lawson, Harer Majesteits onderdaan.

Den 16 september, ten vier uur 's morgens, begonnen de kapitein en Aboe de beklimming, een voorraad mondkost en water, benevens dekens en geweren, met zich nemende.

't Bestijgen van de eerste 6000 voet was kinderspel; daar hield alle plantengroei plotseling op, en er was niets dan rotsen, sneeuw en wolken meer zichtbaar.

Ten negen uur (in minder dan vijf uren) hadden de kapitein en Aboe reeds eene hoogte van 14.000 voet bereikt, en dit ondanks de steilheid en glibberigheid van de wanden.

Hier trok de kapitein zijn laarzen uit, en Aboe zijn sandalen, ten einde vaster te staan. Op 15.000 voet begon de sneeuwlaag; en van hier af verhieven de wanden van den berg zich schier loodrecht, zoodat de klauteraars 't zuur genoeg hadden.

Niets kon hen echter terugschrikken.

Ten elf uur maakten zij halt om wat te eten, en werden daarbij zoo slaperig dat ze hunne oogen nauwelijks konden openhouden.

Daar intusschen oponthoud doodelijk zou zijn geweest in deze koude (de thermometer stond op 12° onder 't vriespunt, en 't water in hunne veldflesschen bevroor), zoo verzette de kapitein zich tegen den gevaarlijken slaaplust.

Niet zoo gemakkelijk wist Aboe zich te vermannen. Deze ijzersterke, doch in 't beklimmen van bergen minder geoefende knecht, viel keer op keer in slaap, en moest dan door onzachte middelen gewekt worden.

Desniettemin kwam men hooger en hooger; maar steeds nijpender werd de koude.

Ten één uur 's namiddags bevond 't tweetal zich op eene hoogte van 25.314 voet. (Hoe kapitein Lawson altijd zoo vlug en nauwkeurig hoogten bepalen kon, is zijn geheim.)

Doch toen ook wees de thermometer 22 graden vorst aan; de kapitein en Aboe snakten

naar adem, en hunne stokken ontvielen aan hunne verstijfde vingers. Aan hooger klimmen was geen denken. Er werd dus noode tot terugkeeren besloten.

's Avonds te half acht waren de twee terug in 't kampement aan den voet des bergs - 'door en door moe,' zegt kapitein Lawson, en niemand zal er aan twijfelen.

Slechts wie weet wat 't beklimmen van bergen is, zal kunnen beseffen wat 't zegt, binnen nog geen zestien uren tijd ruim 25.000 voet op en af teklauteren, langs een bijna loodrechten bergwand.

Hij zal erkennen, dat kapitein Lawson onder de klimmers is, wat kapitein Webb is onder de zwemmers.

(Wordt vervolgd.)

LIMBURG IN DE PALTZ.

Curiositeiten.

GLYCERINE. - Er zijn ontegenzeggelijk welnig stoffen, die in korten tijd tot zoovele en verschillende doeleinden zijn aangewend, als het glycerine. Om ons in de eerste plaats tot de zuiverheid te bepalen, vermelden wij dat men er houten gereedschappen, werktuigen, enz., als emmers, vaten en allerlei kuipwerk, meê drenkt om het uitdroogen van duigen en reepen te voorkomen, waardoor ze niet trekken, of los worden, en alzoo niet onbruikbaar worden. Op dezelfde wijze wordt ook het leder behandeld, 't welk daardoor buigzaam blijft, terwijl 't anders, gelijk men weet, zoo gemakkelijk berst en breekt.

Het glycerine is verder een practisch middel om uit welriekende blaêren, basten, houtsoorten en wortels de reukstoffen uit te trekken en in zich op te nemen. Daar het zelf volkomen reu-

keloos is, zoo geeft het ook het zachtste en fijnste aroma, zuiver en onveranderd terug. Dat het bij de fabriekering der zeepen (glycerinezeep), pommades, enz. veelvuldig wordt aangewend, is van algemeene bekendheid, terwijl het eveneens voortreffelijke diensten bewijst bij de zoogenaamde 'winterhanden,' wanneer deze door de kou 'gesprongen' zijn.

KLOKKENTOON EN KLOKKENDROOM.

Ook een kleine toepassing van glycerine is geschikt om er meê te wasschen. In eene bepaalde hoeveelheid met water gemengd, wendt men het bij onze gasmeters aan, om te bewerken dat het water daarin 's winters niet bevroest en 't des zomers niet verdampt. Tot bewaren van vruchten is het glycerine uitnemend geschikt; ook smeert men er gedeelten van fijne werktuigen, horloges, chronometers, enz. meê in, omdat het eensdeels niet verdikt en ten andere de metaalcomposities, als messing, enz. niet aantast

In de galvanoplastische ateliers bevochtigt men de inwendige vlakke met glycerine, op dat de gips van de wanden gemakkelijk en volkomen loslate. Glycerine voegt men aan zekere malzextracten (zgn. gezondheids-bieren) toe, om ze een hooger grad van zoetheid te geven, evenals aan de likeuren. Ook bij de bereiding der kunstwijnen wendt men het veelvuldig aan, en het is sedert lang geen geheim meer,

dat het in groote hoeveelheden voor de kelders der cham agne-fabrieken aangevoerd wordt.

Met voordeel gebruikt men het glycerine tot het schoonmaken van schietwapenen en inzonderheid tot het poetsen van metalen voorwerpen. Het glycerine dient verder tot vulling van het drijvend kompas op schroe's oombooten, daar het dit voor nadeelige schudd ngen, welke door de schroef veroorzaakt worden, ten gevolge zijner gewone beweeglijkheid, beschut. Het dient eindelijk - want het is onmogelijk alle gevallen

op te noemen waarin het gebezigd wordt - tot de bereiding van kunstmatige mosterd-olie, en door inwerking van salpeter- en zwavelzuur, tot het vervaardigen van nitro-glycerine of dynamiet.

THEATERS. - In een kortelings verschenen boekske: *Un mot sur le théâtre*, zien wij eene opgaaf vermeld van 't geen de schouwburg aan Parijs kost. Dat is de zwaarste belasting die ooit op een volk gewogen heeft. Von Bismarck heeft 5 milliards aan Frankrijk ontnomen en heeft er even zooveel door den oorlog doen verliezen; maar die som beteekent niets tegenover hetgeen sedert drie eeuwen het theater heeft opgeslorpt. Ziehier eene vergelijkende tafel van de ontvangsten te Parijs in den schouwburg, voor de jaren 1869 en 1873:

	in 1869	in 1873
Comédie française	fr. 995.000	1.360.000
Odéon	283.000	382.000
Variétés	810.000	1.027.000
Palais-Royal	759.000	930.000
Vaudeville	456.000	624.000
Châtelet	599.000	941.000
Opéra	1.639.000.	1.758.000
	fr.5.541.00	7.022.000

Voeg bij dit alles de sommen, op honderde wijzen aan de theaters besteed, de dwaze en hoogst kostbare geschenken aan de tooneelspelers en speelsters, enz., enz., dan zal men tot een dolzinnig cijfer geraken. De maandelijksche inkomsten der theaters van Parijs alleen, belopen in de wintermaanden van 1 tot 2 miljoen. Rachel heeft, in hare schouwburgloopbaan, die niet zeer lang was, in geld en geschenken 12 miljoen bijeen geraapt. Adeline Patti ontving te Moskou, bij het eindigen harer vertooningen, zoo wat 38.000 fr. Eene logie in het theater te Parijs kost 1800 fr. van huur, en het oprichten van het groote opera aldaar: 10½ miljoen voor aankoop van grond; 33½ miljoen voor bouwing, 2½ miljoen voor machienen. Wij zouden die cijfers kunnen vergrooten; doch het is voorwaar genoeg met deze! Men mag zeggen dat die miljoenen geld zijn, dat Frankrijk betaalt om eigenlijk zich zelf te bederven!

Eene kale juffer.

Novelle van A.V. Bultynck

(Vervolg en slot.)

VII.

Eenige dagen later vertrok Elisa om de teruggekeerde vriendin te gaan bezoeken. Gewichtige redenen beletten haar Maria bij dit bezoek met zich te nemen, doch zij

bemerkte wel dat die scheiding, ofschoon maar voor eenige dagen, het meisje zou bedroeven. Om hare gezellin dit tijdelijk gemis harer tegenwoordigheid eenigszins te vergoeden, besloot zij thans een voornemen uit te voeren, hetwelk zij sedert lang had opgevat. Zij wilde Maria een geschenk doen ten teken harer innige vriendschap. Het voorwerp dat zij daartoe bestemde was een kostbare gouden ring met diamanten omzet en waarop langs binnen haren naam gegrift was. Om des te zekerder te zijn dat Maria het kostbare geschenk niet zou weigeren, zou zij hetzelfde vóór haar vertrek ongemerkt op de kamer harer gezellin achterlaten. En zoo deed zij.

Onder voorwendsel van een geheim, 't we k zij Maria niet elders wilde toevertrouwen, bevond zij zich slechts weinige oogenblikken vóór haar vertrek op de kamer harer gezelschapsjuffer. Steelsgewijze legde zij haar geschenk op de tafel neêr en ging dan met het meisje naar beneden. Met een bemoedigend 'tot wederziens' nam zij van haar afscheid en weldra reed het rijtuig, dat Elisa naar X. brengen zou, de breede laan op, welke naar het dorp geleidde.

Maria staarde het rijtuig na, met de tranen in de oogen. Om hare droefheid te verbergen, ging zij hare kamer opzoeken en het eerste voorwerp, dat hare oogen trof, was een klein doosje, dat op hare tafel stond. Zij nam het doosje, deed het open en vond daarin het geschenk van Elisa, vergezeld van een briefje, dat de volgende woorden bevatte:

Goede vriendin!

Sinds lang was ik voornemens u dit geschenk aan te bieden, tot een eeuwig aandenken onzer vurige genegenheid. Moge hetzelfde u troosten voor het kortstondige afwezen van

Uwe toegenegene

ELISA.

Maria voelde zich innig getroffen door dit blijk van teedere genegenheid. Doch weldra kwam bij haar een gedacht op, dat haar vrees aanjoeg. Elisa deed dit alles zonder voorweten harer ouders. Zouden deze wel het gedrag hunner dochter ten haren opzichte goedkeuren? En indien zij het mochten gewaar worden, zouden zij Maria soms niet verdenken van uit baatzucht Elisa tot het doen van dergelijke geschenken aangezet te hebben? Dadelijk wilde zij met den ring tot de barones gaan en deze laten beslissen of zij dien wel behouden mocht; de vrees echter voor eene onverdiende berisping weêrhield haar en zij besloot den ring te bewaren tot de terugkomst van Elisa. Zij legde hem terug in het doosje, dat zij zorgvuldig in hare kommode legde, doch zij hield het briefje er uit, overlas het nogmaals en stak het daarna in haren zak.

De volgende dagen waren voor Maria niet zeer aangenaam. Niet alleen miste zij het bijzijn van Elisa, maar daarenboven vond zij zich genoodzaakt meer in de nabijheid der barones te leven, die voor haar, volgens gewoonte, alles behalve vriendelijk was. Die trotsche behandeling, welke zij nauwelijks scheen gewaar te worden toen de tegenwoordigheid der goedgehartige jonge juffer haar moed inboezemde, viel haar nu opnieuw schier ondragelijk en het was haar telkens een groot genoegen, wanneer zij oorlof kreeg om zich op hare kamer met het een of ander handwerk onledig te houden.

Een veertiental dagen waren aldus reeds verlopen en Maria begon reeds de hoop te voeden dat hare goede meesteres elk oogenblik kon terugkomen, toen op eens een groote beweging op het kasteel ontstond. De barones was gereed om zich met haren echtgenoot naar de stad te begeven. Haar opschik was gansch voltooid en het rijtuig stond aan de poort van het kasteel te wachten. Vooraleer te vertrekken, wierp zij nog even een blik in den spiegel en bemerkte toen eerst dat haar halssieraad niet bij hare prachtige kleeding paste. Zij wilde derhalve een ander nemen, dat veel kostelijker was en dat zij in langen tijd niet meer gebruikt had. Toen zij echter de doos, waarin het juweel zich bevinden moest, opende, vond zij dezelve ledig.

De barones verbleekte en toen de baron, verschrikt, haar daarvan de reden vroeg, toonde zij hem de ledige doos en riep vertoornd uit:

-Baron, wij zijn bestolen.

- Bestolen! zegde de baron. Wee hem, die zulks gewaagd heeft, indien hij mij in de handen valt.

Onmiddellijk werd den koetsier bevel gegeven de paarden uit te spannen en terug in den stal te leiden. De dienstboden werden één voor één bij hunne meesters ontboden, naar hunne kamers vergezeld en geboden de meubels te openen die tot hun bijzonder gebruik dienden. Allen gehoorzaamden zonder de minste ontroering, alsof zulks hun meermaals gebeurd ware. Hunne kassen, koffers, laden, tot zelfs de zakken hunner kleederen werden door den baron zelf onderzocht, doch te vergeefs; bij geen van hen allen werd het kostbare kleinood ontdekt.

Nu kwam de beurt aan Maria. Schroomvallig verscheen zij voor hare meesters en toen men haar zegde, waarvan er spraak was, kleurde op eens het schaamterood hare wangen. De baron, dit bemerkende, meende daarin een teeken harer plichtigheid te zien en zegde:

- Juffrouw, wij hebben de kamers van al onze dienstboden onderzocht en niets gevonden; gelief mij thans naar uwe kamer te vergezellen.

- Wel hoe, heer baron, gij zoudt mij verdenken? gilte Maria.

- De eene gelijk de andere, antwoordde de baron koel. Indien gij onplichtig zijt, hoeft gij niets te vreezen.

Sprakeloos volgde Maria den baron, die voorop naar hare kamer ging. Daar gekomen, wendde hij zich tot haar en sprak:

- Geef mij den sleutel uwer kleêrklas.

Sidderend reikte Maria den sleutel over en stierf bijna van schaamte, toen zij den baron hare kleedingstukken een voor een zag doorsnuffelen. Hij wist dan niet, die man, dat er buiten zijne vrouw en dochter nog menschen waren, die zulks als eene ontheiliging beschouwen, en het nimmer zouden dulden, indien zij niet als het arme meisje gedwongen waren het machteloos aan te zien! Alleen het denkbeeld, dat men haar van diefstal durfde verdenken, was voor haar eene helsche foltering.

Na vruchteloos de gansche kleêrkas doorzocht te hebben, vroeg de baron ook den sleutel der kommode en daar hij dien niet aanstonds kreeg, zegde hij bits:

- Geef!

Maar hij bemerkte niet dat het hoogrood op Maria's wangen plotseling voor eene verschrikkelijke bleekheid had plaats gemaakt. Hij zag niet hoe haar het angstzweet op het voorhoofd perelde en hoe zij zich aan hare bedsponde vasthield om niet te vallen. Een vreeselijk gedacht was de arme wees door het hoofd gevlogen. In die kommode bevonden zich niet alleen de brieven van den vriend haars vaders, waarin op elke bladzijde van de vroegere ongelukken harer familie spraak was, niet alleen bevonden zich daar vele voorwerpen, welke zij voor haar alleen als geheiligd

beschouwde, maar daar ook nog bevond zich de ring, welken Elisa haar geschonken had.

De baron herhaalde zijne vraag.

- Neen, antwoordde zij, schier buiten zich zelve, neen, ik geef den sleutel niet. Wat zich in die kommode bevindt is mijn eigendom. Heer baron, gij hebt het recht niet mij aldus te behandelen.

- Goed, hernam hij, de juffer wil meester spelen. Welnu, wij zullen onze opzoekingen staken. Ik moet, u echter verwittigen dat hetgeen gij mij thans weigert morgen met geweld zal gebeuren, want van heden af weiger ik u mijne woning en dat meubel, dat mij toebehoort, zult gij niet ledigen, tenzij in mijne tegenwoordigheid ofwel onder de oogen der politie.

Die bedreiging had het gewenschte uitwerksel. Halfdood van schrik reikte Maria den sleutel aan den baron over en bevend wachtte zij den uitslag van zijn onderzoek af.

Een voor een nam hij de voorwerpen ter hand welke zich in de kommode bevonden; ook de brieven, welke allen zorgvuldig in een pakje verzameld waren, dreigde hij te lezen, doch hij week terug voor den vastberaden blik der arme wees, die gereed stond om hem dezelve te ontrukken indien hij poogde er kennis van te nemen. Eindelijk viel zijn oog op het kleine doosje waarin den ring van Elisa gesloten was. Hij opende hetzelfde en den ring er uitnemende, ontsnapte hem een kreet van verrassing. Met toornig gelaat keerde hij zich tot Maria en vroeg haar:

- Hoe zijt gij in het bezit van dien ring gekomen?
- Dien heb ik van mejuffer Elisa gekregen, antwoordde zij stamelend.
- Gekregen! Het is maar spijtig dat Elisa niet hier is om dat te bevestigen.
- Ik kan u dat bewijzen, heer baron! riep het meisje driftig. Toen begon zij in hare kleederen te zoeken naar het briefje van Elisa, doch vergeefs, zij had het verloren. Als van de hand Gods geslagen, stond zij daar nu, zonder hand of vinger te verroeren.
- Welnu, dat bewijs? vroeg de baron. Gij antwoordt niet? Bijgevolg zal ik tot nadere toelichting, dat is, totdat Elisa terugkomt en

de zaak van den ring opheldere en zoolang het halssnoer der barones verloren blijft, u voor de schuldige bezitster der beide voorwerpen houden.

- Hemel! ik eene diefegge! gilde Maria. Die slag was te groot om er niet onder te bezwijken. Het arme meisje stortte bewusteloos ten gronde. De baron had nog medelijden genoeg met haar om eenen dienstbode te roepen aan wien hij beval heur op te nemen en op haar bed te leggen, waarna hij aan de barones den uitslag zijner opzoeking ging melden.

VIII.

Toen Maria terug bij haar zelve kwam, bevond zij zich ganschalleen op hare kamer. Het gebeurde kwam haar weldra weêr duidelijk voor den geest. Onder den invloed der schandelijke beschuldiging, die op haar woog, barstte zij in tranen los, en riep tusschen hare snikken om hare jonge meesteres, die haar met een enkel woord uit dien ondragelijken toestand redden kon.

Daarna voelde zij zich zoo onpasselijk, zoo zwak, dat het haar onmogelijk zou geweest zijn haar kamer te verlaten, indien zij dit ook verlangd had. Maar een koortsige schrik viel haar op het lijf wanneer zij er aan dacht, onder de oogen van den baron en de barones van Lommerdale te moeten verschijnen, die haar als eene gemeene diefegge beschouwden. Zij had echter haar bed verlaten en zich eene poos met het hoofd in de beide handen op een stoel neêrgezet. Hare gelukkige kindsheid, het beeld harer te vroeg ontslapene moeder, haar arme krankzinnige vader zweefden haar in dit angstvol oogenblik voor de oogen.

O, mijne moeder! zuchtte zij, gij, die daar boven op uw onschuldig kind nederziet, heb medelijden met mij!

Toen zeeg zij op hare knieën en bad lang en vurig den Heer, opdat Hij zich der arme, onschuldig betichte wees zou ontfermen. Zachtjes aan daalde de kalmte terug in haar gemoed en daar het intusschen avond geworden was, begaf zij zich eindelijk, zonder nog weêr hare kamer te verlaten, ter ruste.

De baron, wiens eerste gedachte geweest was Maria maar aanstonds weg te zenden, met voorbehouding van zijn recht om haar bij de justicie aan te klagen, had echter, toen hij kalmer geworden was, ingezien dat hij beter zou doen niet zoo haastig te werk te gaan en dat het wel mogelijk was dat zijne dochter zoo dwaas was geweest een zoo kostbaar juweel als dien ring aan hare gezelschapsjuffer ten geschenke te geven. Niet dat Maria, door die overweging, veel in zijne achting won; dit zou in alle geval toch maar een bewijs zijn dat zij, in plaats van zich met stelen in gevaar te stellen, zich door behendige vleierij datgene wist aan te schaffen, wat hare begeerige oogen had bekoord. Zulk eene handelwijze omtrent een onervaren meisje als Elisa was, achtte hij weinig minder oneerlijk dan een eigenlijke diefstal. Wat er ook van wezen mocht, daarvan wilde hij spoedig de verklaring en daarom schreef hij nog dienzelfden avond eenen brief aan Elisa, waarmee een dienstbode, gezien het gevorderd uur, des anderdaags in den vroegen morgen naar X. zou vertrekken.

Maria, die van dit alles niets wist, gevoelde zich, toen zij des morgens ontwaakte, in eene overgrootte verlegenheid. Beneden komen en zich niet alleen blootstellen aan de beschuldigende blikken harer vertoornde meesters, maar ook nog onder de oogen der talrijke dienstboden, die ongetwijfeld alles wisten wat er gebeurd was, voor een

verworpen schepsel doorgaan en, wie weet, misschien in hunne tegenwoordigheid schandelijk aan de deur gezet worden! o neen, dat zou zij nooit kunnen doorstaan!

Zij bleef dus op hare kamer en wachtte in onbeschrijfelijke onrust af hoe het verder met haar zou afloopen. Elk oogenblik verwachtte zij dat iemand haar, van wege den baron, zou komen berichten dat zij ofwel voor hem verschijnen, ofwel zonder verwijl het huis verlaten moest.

Doch er kwam niemand en aldus verliep de gansche voormiddag in angstige afwachting. Spoedig begon nu het uur te naderen, waarop de huisgenooten gewoon waren het middagmaal te gebruiken. Ongetwijfeld zou men dat uur niet laten voorbijgaan zonder hare afwezigheid op te merken, en wat dan?

Terwijl Maria met dat gedacht bezig was, wierp zij onwillekeurig een blik door het venster en beschouwde droefgeestig de kronkelpaden in den hof, die zij nog onlangs aan Elisa's zij, zoo vroolijk en opgeruimd had doorwandeld.

Van daar vallen hare oogen op den breeden rijweg die van het groote hek aan de lindenlaan naar het kasteel geleidt en zie! een rijtuig komt dien weg opgereden. Zij herkent het dadelijk; ja, 't is het rijtuig van den baron, waarmee Elisa vertrokken is. O hemel! het is zij dus die terugkeert. Spoedig is het rijtuig tot voor de woning genaderd. Maria trekt haar venster open en waagt het haar hoofd daar buiten te steken. Op dit oogenblik springt Elisa haastig uit het rijtuig en wil naar binnen vliegen, doch een vreugdekreet, door Maria geslaakt, doet haar naar het venster opzien en schrikken van het door het lijden verbleekte gelaat harer goede vriendin.

- Ik kom spoedig, Maria, roept zij uit, loopt naar binnen en zou aanstonds de trappen opgevlogen zijn, indien de baron haar in den gang niet ontmoet en gevraagd had wat zij wel meende van hare ouders zoo oneerbiedig te zijn, dat zij hare dienstmeid vóór hen wilde gaan begroeten.

- Vergeef mij, lieve vader, antwoordde Elisa, mijn medelijden met de arme onschuldige Maria was zoo groot dat ik u vergat, om haar te melden dat ik naar hier gesneld ben om haar te ontslaan van den onteerenden last der beschuldiging die op haar drukt. Laat mij gaan, lieve vader, laat mij gaan!

- Blijf, mijne goede meesteres, blijf! riep Maria, die aanstonds naar beneden was gekomen. Nu gij hier zijt, vrees ik niet langer meer onder de oogen van uw heer vader te komen.

Onder de oogen des barons vlogen de beide meisjes in elkanders armen en lieten elkander slechts los na eene lange en vurige omhelzing. Dan sprak de baron tot zijne dochter:

- Welnu, Elisa, geef mij thans eene spoedige en duidelijke verklaring. Hebt gij waarlijk dezen ring, en hij toonde het kleinood, aan die juffer ten geschenke gegeven?

- Ja, vader, antwoordde het meisje openhartig. Ik had dit geschenk reeds lang voor haar bestemd.

- En gij, mejuffer, sprak hij, zich tot Maria wendende, hebt u vermeten dit geschenk te aanvaarden?

- Mijnheer de baron, stamelde Maria.

- Laat mij spreken, Maria, sprak Elisa vastberaden. Vader, vervolgde zij, mijne goede vriendin heeft de gelegenheid niet gehad te weigeren. Ik heb haar mijn geschenk niet persoonlijk ter hand gesteld, maar hetzelfde in hare kamer neêrgelegd, eenige oogenblikken vóór mijn vertrek naar X. Toen Maria den ring op hare kamer vond, was ik reeds verre van hier.

Maar ik denk er aan, zegde zij tot Maria, waarom hebt gij aan mijn vader het briefje niet getoond, dat ik met den ring in dezelfde doos had gesloten?

- Helaas, mejuffer, dat briefje was mij zoo dierbaar, dat ik het gestadig bij mij wilde hebben, en toen ik het onverwachts noodig had, zocht ik het vruchteloos in al mijne zakken. Het was verloren.

- Welnu, vader, zijt gij nu overtuigd? riep Elisa zegevierend uit. Schenk nu, bid ik u, den ring aan Maria als haar wettigen eigendom terug en.....

- Een oogenblik, sprak de baron koel. Het verheugt mij dat de zaak zich aldus opheldert en ik vraag mejuffer om verschooning dat ik haar een oogenblik heb kunnen verdenken. Niettemin moet ik u bekennen dat ik over geen van u beiden tevreden ben. Gij, Elisa, gedraagt u wat al te vrijgevig en stelt u al te zeer op gelijken voet met haar, die in alle geval voor u niets meer is dan eene dienstbode.

- Vader! viel Elisa hem in de rede.

- Geene opmerking. En gij, mejuffer, die ouder zijt en bijgevolg verstandiger zijn moest dan mijne dochter, moest voorzien hebben dat het aanvaarden van een dergelijk geschenk u onaangenaamheden kon op den hals halen. Wees indachtig dat de zoogezegde vriendschap, welke gij een lichtzinnig en onervaren meisje als mijne dochter hebt ingeboezemd, den afgrond niet vullen kan, welke u van elkander scheidt. Dit gezegd hebbende, wil ik u tot vergoeding van het onrechtvaardig vermoeden dat een stond op u rustte, den ring terug schenken, doch op voorwaarde dat gij hem als dusdanig aanvaardt en hem niet langer als een geschenk van Elisa beschouwt.

- Vader! herhaalde Elisa smeekend.

- Mejuffer, ik bid u, sprak Maria, spreek niet langer voor mij. Wat uw heer vader zoo even zegde, toont mij genoeg dat het mij onmogelijk is hier langer te blijven. Hoe pijnlijk het mij valt u te moeten verlaten, zult gij wel begrijpen, niet waar? nu vooral op het oogenblik dat gij de grootheid uwer vriendschap tot mij zoo edelmoedig getoond hebt.

U, heer baron, verzoek ik den ring te behouden of liever hem aan mejuffer Elisa, wier eigendom hij is, terug te geven. Wees overtuigd dat ik nooit uit uwe handen eene vergoeding zal aanvaarden voor de mij aangedane oneer, eene vergoeding, waarmede gij denkt het recht te koopen, mij opnieuw uit de hoogte uwer verachting te beschouwen.

Dit gezegd hebbende, liet Maria den baron met zijne dochter alleen en begaf zich terug naar hare kamer. Daar zeeg zij uitgeput op eenen stoel neder. Hare eer was gewroken, ja, maar somber en dreigend scheen de toekomst haar aan te staren.

Groot was echter haar verwondering toen zij Elisa, weinig tijd daarna, kalm en glimlachend hare kamer zag binnen treden. Het meisje kwam recht op haar toe en nam haar vlelend bij de hand.

- Maria, sprak zij, het gedrag mijns vaders ten uwen opzichte en het besluit dat gij daarop genomen hebt, zou mij in elke andere omstandigheid ten uiterste bedroefd hebben. Thans echter bestaat daar geene reden voor, want ik ben zoo gelukkig u te kunnen melden dat gij, indien gij wilt, mijns vaders bescherming niet langer noodig hebt en de toekomst gerust kunt te gemoet zien.

- Maar, mejuffer, wat meent ge daarmee? Ik begrijp u niet.

- Dat geloof ik, goede vriendin, doch ik wil duidelijk zijn. Verneem dus dat ik, te X, bij mijne vriendin, iemand ontmoet heb die zeer veel belang in u stelt, en die.....

- Mijn God! wie mag dat zijn?

- Gelief mij te laten uitspreken. En die, zegde ik, niets zoo vurig verlangt dan dat het hem toegelaten zij, morgen middag u hier te komen vinden.

- Zijn naam, mejuffer, zeg mij wie hij is.

- Zijn naam, Maria, is Hendrik, en de tijdingen welke hij u brengt zullen u gelukkig maken, ik twijfel er niet aan.

- Hendrik! hij? Maar weet hij dan niet meer dat ik bepaald geweigerd heb hem te aanhooren?

- De reden dier weigering kan eens ophouden te bestaan, Maria. Wat er van zij, ik heb hem in uwen naam toegestaan hier morgen te komen.

- O, indien dat zijn kon, mejuffer! In alle geval, heb dank, ja, ik voel het, hij zal mij geluk aanbrengen.

IX.

Hendrik had, na de weigering van Maria, een te diepen eerbied gekoesterd voor het eergevoel dat dezelve ingaf, om langer aan te dringen. Toen hij vernam dat zij de dienst van M.P. verlaten had, verwaarloosde hij niets om te vernemen waar zij heen gegaan was, en zoohaast hij wist waar zij zich ophield, was hij terug naar Antwerpen gekeerd. Daar gekomen, begaf hij zich recht naar het huis van den vriend van Maria's vader en vernam daar hoe het met de zaken van dezen laatsten stond. Na gehoord te hebben dat de krankzinnige langzaam beterde, verhaalde hij aan dien vriend zijne gansche geschiedenis met Maria en won welhaast geheel en al zijn vertrouwen. De vriend vertelde hem ook dat hij, die geene kennis van zaken had, sedert de vereffening der failliet in 't bezit der boeken van zijnen vriend gekomen was en daar nooit een oog had in geslagen. Dat nieuws deed een licht opgaan voor de oogen van Hendrik, die

meer dan eens reeds gehoord had dat Maria's vader, tijdens zijne bankbreuk, de schuldeischer van talrijke handelshuizen in den vreemde was, die in dien tijd slecht of in 't geheel niet betaalden en die later terug zouden opgekomen zijn. Dat wilde hij met ei en oogen nazien, en wie weet?...

Hendrik vond zich in zijne verwachting niet bedrogen. Hij nam nota van het tekort der failliet en vergeleek de kapitalen welke konden geeischt worden, indien eene krachtdadige hand de zaken der failliet in handen nam. Hij wendde pogingen aan om daartoe door de rechthebbenden aangesteld te worden en verkreeg den gewenschten uitslag. Weldra, met zijne volmacht gewapend, ving hij eene drukke briefwisseling aan, riep lang vergeten betwistingen in het leven en slaagde in al die ondernemingen zoodanig, dat hij zich weldra in staat zag de schuldeischer der failliet voluit te betalen en zelfs nog een gering kapitaal overhield.

Toen de vriend van den gewezen koophandelaar die goede tijdingen vernam, dacht hij het geraadzaam, nu de krankzinnige zoozeer aan de beterhand was, eens te beproeven of dit nieuws op hem een goeden indruk zou maken. Dit deed hij met de grootste voorzichtigheid, eerst vragende wat hij zou doen indien hij een middel wist om al zijne schulden te vereffenen, dan meldende dat dit middel gevonden was en eindelijk den zieke de gansche waarheid toevertrouwende. De man hoorde alles bedaard aan en toen hij het laatste vernam, sprong hij verrukt op en zegde:

- Mijn God! een floers verdwijnt van voor mijne oogen; ik zie alles, alles terug! Mijne vrouw, helaas! die is dood.

Dan verviel hij in eene droeve neerslachtigheid, doch beurde zich aanstonds weder op en vroeg:

- En Maria? waar is zij? leeft zij nog? Op het bevestigend antwoord zegde hij: - Ga haar verwittigen dat ik haar verlang te zien en slechts op haar wacht om volkomen genezen te zijn.

Sinds dien dag had men aan hem geene de minste krankzinnigheid meer bemerkt. Alleen was hij zeer afgemat van geest en lichaam en had noodig opgebeurd te worden om te herstellen.

Hendrik had zich volgaarne belast met Maria te gaan vinden en haar die tijdingen over te brengen. Hij twijfelde niet of zij zou bereid zijn aanstonds haren vader te gaan bezoeken en de reden harer vroegere weigering niet meer bestaande, vleide hij zich met de hoop dat zij er thans wel in toestemmen zou zijne echtgenoot te worden.

VIJFTIG JAAR GELEDEN, NAAR F. BARNARD.

Hij was op weg om zich naar het kasteel van Lommerdale te begeven toen hij te X. stilhield om een bezoek af te leggen bij eenen vriend, met wien hij in hetzelfde kollegie gestudeerd had.

Een zonderling toeval had gewild dat die vriend juist de man was der vriendin van Elisa van Lommerdale, welke laatste hij bij zijne aankomst daar aantrof en aan welke hij, na vernomen te hebben hoe innig zij met Maria verbonden was, alles had bekend gemaakt. Hij sprak dus met de dochter van den baron af, dat hij Maria slechts zou gaan vinden, daags na hare afreis, en dat zij dien tusschentijd zou gebruiken om aan Maria de reden zijner komst uit te leggen.

De dochter van den in zijne eer herstelden bankroetier was derhalve genoegzaam voorbereid toen zij Hendrik des anderen daags vrolijk den breeden rijweg zag komen opgestapt. Nauwelijks had hij aangebeld, of zij liep hem te gemoet, vatte hem bij de hand, welke zij op haar hart drukte, en riep uit: - Heb dank, Hendrik, heb dank, nooit zal ik vergeten wat gij voor mijnen vader gedaan hebt.

Een uur later voerde het rijtuig van den baron van Lommerdale, op Elisa's bevel, Hendrik en Maria naar de naastbijgelegene spoorwegstatie, tot waar Elisa hen vergezelde. Daar scheidden de beide vriendinnen na eene teedere omhelzing van elkander, met de belofte nimmer elkander te vergeten en zich zoo spoedig mogelijk weêr te zien. Toen de spoortrein vertrokken was, reed Elisa, in treurige stemming, terug naar het zomerverblijf der familie van Lommerdale, doch zij troostte zich met de gedachte dat hare goede vriendin thans volkomen gelukkig was.

Toevallig hief zij het deksel op van eene ingemaakte kas, welke zich in het rijtuig bevond, tot het bergen van allerhande voorwerpen die op reis werden meêgenomen,

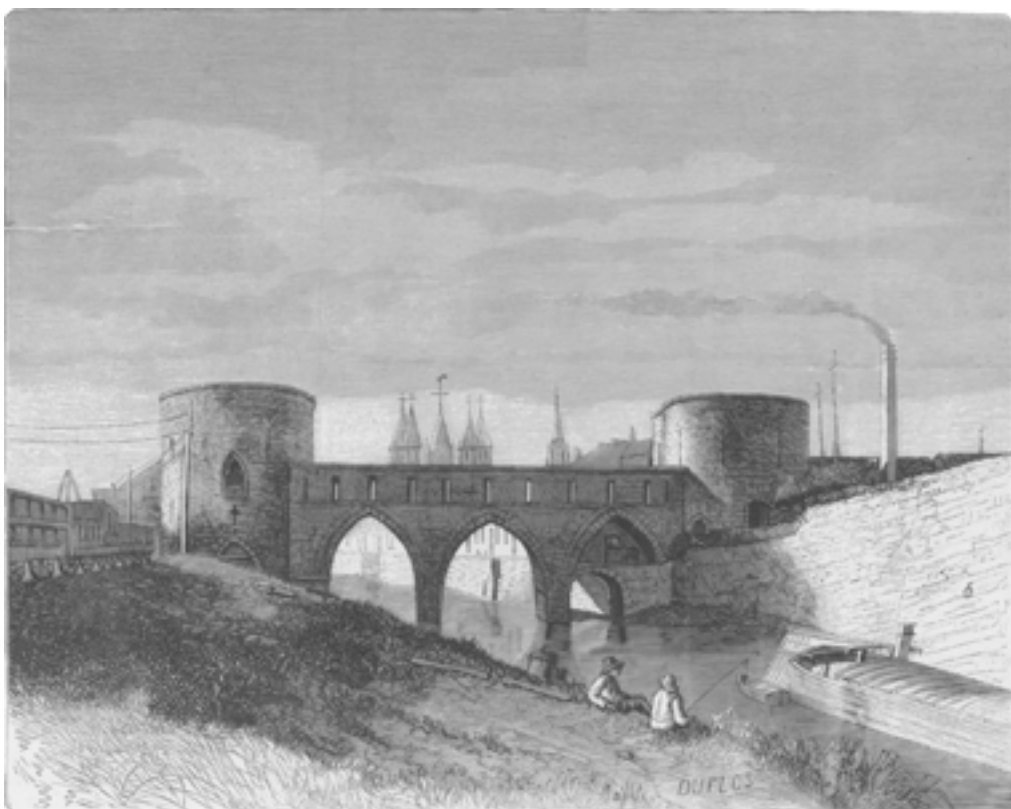
en even toevallig vond zij daarin een doosje. Zij trok dit open: het bevatte eenige juweelen der barones, waaronder het halssnoer waarvoor Maria zooveel geleden had.

Maria vond haren vader terug bijna volkomen hersteld van zijne vreeselijke ziekte. Zij werd de echtgenoot van Hendrik en met hun drieën betrokken zij de woning waar Maria geboren werd en hare gelukkige kinderjaren had gesleten. Daar zou zij thans leven als de gelukkige echtgenoot van een der geachtste houtkooplieden der stad.

En telken jare gaat zij eenige dagen verblijven op het zomerhof van den baron van Lommerdale, die haar daartoe zelf uitnoodigt, want zijne dochter heeft hem tot betere gedachten gebracht. Telken jare vinden Maria en Elisa de dagen te kort welke zij daar samen kunnen overbrengen, want zij zijn trouwe vriendinnen gebleven.

EINDE.

[Nummer 26]

OUDHEDEN VAN DOORNIK. DE BRUG 'DES TROIS TROUS.'

Bericht.

Daar ten gevolge van den hoogen waterstand de ateliers van de Belgische Illustratie ontoegankelijk zijn geweest, wordt dit nummer later dan gewoonlijk aan de abonnés gezonden.

Oudheden van Doornik.

Reeds herhaalde malen hebben wij in de *Illustratie*, teekeningen meêgedeeld, welke oudheden uit Doornik voorstelden. Vandaag roepen wij nog de aandacht in op de brug '*des trois trous*' geheeten. Geene stad in België die zooveel als Doornik, de aandacht van den oudheidkenner verdient.

Reeds in de 5^e eeuw van onze jaartelling was *Turnacum* eene belangrijke stad. Tijdens Cesar had zij reeds naam verworven. In den aanvang der 5^e eeuw werd zij door de Wandalen verwoest

en viel in 438 in de handen der Franken. Tot Clovis toe was Doornik de hoofdstad van Moravië.

In 880 werd zij door de Noormannen verwoest.

Door Karel den Kale in het graafschap Vlaanderen opgenomen, hield die stad op deel te maken van Frankrijk.

Het zou schier moeielijk zijn al de belegeringen op te sommen, die Doornik onderstaan heeft. Geen wonder, de weinige aanhalingen, hooger gedaan, doen reeds meer dan genoeg al het gewicht van de stad zien. Om slechts van de twee laatste eeuwen te gewagen, melden wij dat zij ingenomen werd door Lodewijk XIV in 1667, door de bondgenooten in 1709, door de Franschen in 1745, 1792 en 1794, enz.

De laatste overwinnaars zullen te Doornik al niet veel meer dan puinen hebben achtergelaten, doch het is begrijpelijk dat die stad, onder de beurtelingsche meesters, een aantal monumenten en belangrijke stichtingen heeft zien oprijzen, die nu nog, tot zelfs in hunne puinen, de bewondering of de aandacht van kunstenaar en geleerde opwekken.

De weeskinderen op de heide.

Karl Bauerle levert ons hier een eenvoudig, doch sierlijk tafereeltje en dat hij getiteld heeft 'de weezen op de heide.' 't Is eene uitgestrekte vlakte, op welke in de verte schapen weiden en een herder met zijn hond rust. Voor op het plan rusten twee kinderen, waarvan het kleinste, een jongske, op den schoot zijner zuster is ingeslapen.

Wat het oudste kind betreft, dit waakt en houdt strak den blik op den kerkhofmuur gericht die in de verte oprijst, en boven welken het kruis hoog uitsteekt.

Daar op die stille en eenzame plaats slapen zonder twijfel diegenen, welke beide kinderen hier op aarde hebben achtergelaten; daar zijn gewis vader en moeder begraven.

Alleen zijn in de wereld! dat denkbeeld doet sidderen, en echter hoevelen dolen hier rond zonder steun, tenzij van een koud en zielloos armbestuur! Doch 't is waar ook: men zou nutteloos pogen om aan het weeskind het duizendste deel weêr te geven, van 't geen eene moeder of een vader is. Dat verlies is onherstelbaar!

Londen van boven gezien.

Gustave Doré heeft Londen inderdaad van onder tot boven, in zijne hoogte gelijk in zijne laagte, onder en boven den grond, in zijne armoê gelijk in zijnen rijkdom bekeken. Nu levert hij ons een gezicht op Londen van den spoorweg gezien.

In Londen heeft men niet alleen tunnels onder den grond gegraven en alzoo den diepen schoot der aarde benuttigd, om een sneller verkeer daar te stellen of datgene aan te leggen, waartoe boven den grond geen plaats was; maar men heeft ook de luchtruimte hiertoe aangewend.

Het was een onmisbaar goed geworden, dat de spoorwegen tot binnen in de stad zouden komen, dat in het midden van die wijde wereld-city de stations werden opgericht; doch hoe daartoe geraken? Straten breken om aan de treinen doorgang te verleenen, was letterlijk eene onmogelijkheid. Om niet alle de hinderpalen op te sommen, wijzen wij slechts op de onderbreking der cirkulatie op honderde, op

duizende punten in de kom der stad. Die onderbreking stelde de onmogelijkheid daar om het ontwerp te verwezenlijken.

Het ongemak was weldra overwonnen; men maakte bogen, men legde er vloeren op, en de lokomotief met zijne treinen liep boven de daken der huizen, terwijl de bogen beneden de cirkulatie vrij lieten. Men kan inderdaad geen wonderlijker gezicht hebben, dan Londen van boven, zeker het meest prozaïsche gedeelte van gansch die stad.

Die duizende scheeve, kromme, wonderlijk ineen gewrongen daken, die duizende schoor steenen, puntgevels, goten, nokken, hier brokkelig, daar bouwvallig, allen rood-zwart, leveren een bedwelmend, juist geen tooverachtig, gezicht op - des te wonderlijker omdat men er zoo snel over heen vliegt.

Doré laat ons het achterste gedeelte van eene volksbuurt zien. Het schijnen wel werkmanshuizen, dewijl zij allen gelijkaardig gebouwd zijn. Allen hebben dezelfde schoorsteenen, dezelfde vensters, hetzelfde achterhuis en dezelfde achterplaats, waar de vrouwen zich met huiswerk, de mannen zich met hun handwerk bezig houden.

In die steenen hokken, zoo mag men die achterplaatsen wel noemen, beweegt zich de havelooze bevolking, zooals men er misschien nergens ter wereld eene vindt, en welke wij reeds meer dan eens in andere artikels hebben beschreven.

De keizersklok te Keulen.

De dom van Keulen, zoo lang onvoltooid gebleven, nadert meer en meer zijne voltrekking. Kerk en torens zullen een gedenkteeken zijn, zooals er weinigen in de wereld bestaan. Wij zullen de geschiedenis van die kerk niet herschrijven; zij is overigens tamelijk algemeen gekend; doch wij zullen ons een oogenblik met de nieuwe klok bezig houden, die reeds zooveel van zich heeft doen spreken.

Na den oorlog van 1870-71 wendden zich de inwoners van Keulen naar het pruisisch gouvernement, en vroegen dat van eenige der kanons, op de Franschen veroverd, eene klok zou worden gegoten, zoodat men bij middel van die moordwapens eene hulde zou brengen aan den vrede, een gedenkteeken zou oprichten aan de voltooiing der kathedraal en tevens aan de herstelling van het aloude germaansche rijk.

Dit alles was keizer Wilhelm welkom, en hij gaf toe aan het verlangen. Andreas Hamin, van Frankenthal, werd met de gieting belast, doch de man was niet gelukkig, want de onderneming mislukte twee of drie malen. Eindelijk dacht men aan het einde der rampen gekomen te zijn: de klok werd langs den Rijn naar hare bestemming gebracht.

De keizersklok weegt 50.000 pond, is 5 m. 25 hoog en heeft 3 m. 4 in doorsneê. Op een der zijden staat de figuur van den apostel Petrus, met een latijnsch opschrift; aan de andere zijde pronken de keizerlijke wapens met de duitsche woorden: 'Ik heet de klok des keizers, wiens roem ik verkondig; mijne zending is een schutsgeest te zijn en een onderpand van vrede voor het duitsche rijk.'

Het latijnsche opschrift vertelt, dat de genadige keizer van Duitschland en koning van Pruïsen, na het duitsche rijk heropgebeurd te hebben, gelast heeft die klok uit kanons te gieten, om bestemd te worden ten dienste van het huis Gods. Die wil des vorsten werd volbracht, zoo staat er te lezen, onder het pontifikaat van Pius IX en den bisschoppelijken staf van Paul Melchers.

Toen men echter de keizersklok wilde luiden, weigerde zij te spreken; zij scheen den roem van den duitschen keizer niet te willen verkondigen en geen schutsgeest

of onderpand van vrede voor het duitsche rijk te willen zijn; zij scheen die zending niet aan te nemen op het oogenblik dat men, door vervolging, den vrede bande uit het huis des Heeren.....

Dat zwijgen der keizersklok heeft het ontstaan gegeven aan een aantal dikwijls nijldige en scherpe kritieken, in poëzie en proza; maar vooral heeft men daaraan eenige sierlijke verzen te danken in onze taal, onder ander die van Dr. Schaepman en Lodewijk de Ko[n]inck.

Eindelijk, na veel geweld haar aangedaan, heeft de klok gesproken, doch hare toonen zullen nu nog op gansch verschillende wijzen door die vitzieke schrijvers uitgelegd worden, en men zal zich altijd het eerste hardnekkig zwijgen herinneren.

Het menschelijk haar.

Onze lezeressen vergissen zich wanneer zij mochten denken, dat de *Illustratie* hare afkeuring te kennen gaat geven over de hoofdtooisels van onzen tijd, over de bergen van haar, die onder den naam van chignons zulk een voorname plaats innemen op de toilet-tafels en de coiffeurs-rekeningen.

't Zijn eenvoudig eenige meêdeelingen die wij willen doen over de voornaamste eigenschappen, de kleurverwisseling en de ziekte-verschijnsels van het menschelijk haar, doch die bijzonderheden zullen ongetwijfeld zeer welkom zijn, omdat het haar tegenwoordig zulk een groote rol speelt.

Er is wel geen dame te vinden die de hoeveelheid hoofdhaar, die zij van den hemel heeft ontvangen, voldoende denkt, geen jongeling die niet ongeduldig zijn bovenlip en kin onderzoekt, of in stilte smacht naar de geheimen van Theophile.

Nooit heeft men misschien zooveel waarde gehecht aan reusachtige coiffures en weelderige baarden dan in onzen tijd, nooit zeker zijn er zoovele middelen aan de hand gedaan om het haar te kleuren, te ontwikkelen, zelfs op reeds kale koppen te doen groeien.

't Kan daarom niemand onverschillig zijn een en ander betreffende het menschelijk haar te hooren en wel voornamelijk over het grijs worden, een natuurlijke kleurverwisseling, die zich soms zeer onregelmatig voordoet en daarom door velen met niet weinig zorg en angst gaêgeslagen wordt.

De oorzaak der verschillende kleuren van het haar is lang onbekend of althans onzeker geweest, tegenwoordig kan men echter met zekerheid zeggen, dat zij voortkomt uit een olieachtige stof in de eigenlijke wanden van het haar, en die zeer goed door wijngeest kan worden opgelost.

Die stof, *pigment* genaamd, bepaalt dus de kleur van het haar, die alleen dan gaat verdwijnen wanneer de stof vermindert; Zoodra luchtblaasjes hare plaats innemen, verdwijnt allengs de oorspronkelijke kleur; zijn dus de haren geheel met luchtblaasjes gevuld, dan moeten zij noodzakelijk spierwit worden.

Dit verklaart ook het verschijnsel dat grijze haren hard zijn, dewijl de olieachtige stof geheel of grootendeels verdwenen is.

Dat dit niet uitsluitend op lateren leeftijd plaats heeft, leert de ondervinding, terwijl de woorden: '*geen grijze haren meer*' en '*onfeilbaar haarkleursel*' die men onophoudelijk in de advertentiën aantreft, duidelijk bewijzen dat door menigeen het vroegtijdig verdwijnen der kleurstof als eene ramp wordt aanzien.

Het langzaam vergrijzen der haren begint bij sommigen reeds op dertigjarigen leeftijd en nog vroeger. In den regel wordt men dit het eerst gewaar aan de slapen

van het hoofd en dan aan den baard, ofschoon deze ook ongeveer twintig jaar jonger is dan het hoofdhaar.

De oorzaak dat mannen vroeger grijs worden dan vrouwen ligt hierin, dat bij eerstgenoemden het haar dikwijls afgeknipt wordt, wat wel de groei vermeerdert, maar daarom ook grooter verbruik van kleurstof vereischt.

Men is gewoon de eerste kenteekens van het grijs worden met den naam van peper en zout te bestempelen. Die kleurvermengeling, of liever dat kleurloos worden, heeft intusschen niet altijd zoo regelmatig plaats.

Er zijn voorbeelden dat slechts op enkele plaatsen van het hoofd, de kleurstof uit de haren verdwijnt.

Toen de beroemde komponist Frans Liszt vóór eenige jaren in Nederland was, heeft men kunnen bespeuren, dat er zwarte en witte streepen door zijne haren liepen, alsof er linten over gehangen waren. Dit zijn echter uitzonderingen, want in den regel verdwijnt de kleurstof regelmatig, doch zeker is het dat omstandigheden dit verdwijnen kunnen bevorderen, en men

schrijft het grijs worden dan ook doorgaans toe aan zorgen, aan gebrek, aan verdriet en ook aan het veelvuldig wasschen met koud water.

Somtijds gebeurt het echter ook dat het haar eensklaps geheel van kleur verandert; er zijn gevallen waargenomen, dat personen, die blond haar hadden, na eene hevige ziekte, die het haar deed uitvallen, zwarte of donkerbruine haren kregen.

Men heeft het langen tijd als een fabel aanzien, dat iemand op jeugdigen leeftijd in een enkelen nacht een grijsaard kon worden; dit is intusschen een stellige waarheid, die door een aantal geneeskundigen bestatigd is en toegeschreven wordt aan hevige gemoedsbeweging en buitengewone opgewektheid in angstvolle droomen; uit een ingesteld onderzoek bleek dan ook dat de oorzaak alleen moest worden toegeschreven aan het plotseling ontstaan van een aantal luchtblaasjes in de haren, die de kleurstof verdrongen hadden.

Een merkwaardig geval van dien aard heeft zich in Duitschland voorgedaan. Professor Mosler kreeg in het hospitaal een 34jarigen zieke onder behandeling, die aan *delirium tremens* - zinneloosheid, ten gevolge van dronkenschap - leed.

De patiënt verkeerde in groote opgewondenheid, sloeg met de handen om zich heen en dreigde ieder, die hem wilde naderen, te mishandelen.

Zijn hoofd was met zweetdruppels overdekt, zijne oogen waren rood, zijne handen beefden, zijn gang was wankelend als van een dronkaard en men kon duidelijk zien, dat hij zinsverbijsteringen had, want nu en dan sprak hij den grootsten onzin, ontstelde hevig zoodra iemand de kamer binnentrad en trachtte zich in een hoek te verbergen.

Daar hij geheel slapeloos was en altijd in groote overspanning verkeerde, diende men hem, na het gebruik van warme baden en koude stortbaden, een groote hoeveelheid opium toe, ten gevolge waarvan hij na drie dagen tot rust kwam, dat wil zeggen in eene sluimering geraakte, die eindelijk in een vasten slaap overging.

Toen hij des morgens wakker werd, was hij geheel bedaard, doch het schoone blonde haar van zijn hoofd en baard was geheel grijs geworden en het is ook grijs gebleven; de angst, waarin hij verkeerd had, was oorzaak daarvan, de kleurstof was uit zijne haren verdwenen en had plaats gemaakt voor de luchtblaasjes, die het haar kleurloos, dat wil zeggen, wit maken.

Hoeveel invloed eensklaps de angst op de kleur van het haar kan uitwerken, dit leeren ons de lotgevallen van sommige zeer bekende historische personen.

Toen de beroemde kanselier van Engeland, Thomas Morus, zijn doodvonnis vernam, werd hij plotseling grijs. Van Lodewijk de Beieren, die zijn vrouw ter dood veroordeelde, wordt gezegd dat zijne haren ten gevolge van wroeging in één oogenblik wit werden.

Ook met de ongelukkige koningin Marie Antoinette van Frankrijk was dit het geval. Toen men haar aankondigde dat zij naar den Tempel zou worden overgebracht, maakte de angst zich zoodanig van haar meester, dat hare haren grijs werden.

Ook hevige toorn en ergernis kunnen dit verschijnsel doen ontstaan en in den regel elke gemoedsbeweging; men heeft intusschen nooit vernomen dat iemand van overmatige blijdschap grijs geworden is.

't Volk schijnt dan ook zeer goed te weten dat het grijs worden grootendeels aan verdriet en angst moet worden toegeschreven, want men hoort bij het een of ander geval allicht zeggen: 'Ik zal er geen grijze haren van krijgen,' met andere woorden: ik zal mij de zaak niet erg aantrekken.

Behalve het plotseling grijs worden bij levende personen, doen zich ook soms zulke verschijnselen na den dood voor. 't Is meermalen voor gekomen dat iemand stierf met koolzwart haar op het hoofd, dat echter grijs geworden was alvorens hij begraven werd.

Sommigen schreven die plotselinge verandering toe aan den doodstrijd, doch de oorzaak kan ook zeer goed gezocht worden in een buitengewone gasontwikkeling in de haren, tengevolge der begonnen ontbinding, die de gassen vrijmaakt.

Men hoort zeldzaam van geel, blauw en groen hoofdhaar spreken; en dat zij die het offer zijn van zoodanige gril der natuur naar een haarkleursel zoeken, hierover zal wel niemand verwonderd zijn.

Voor het overige moet het gebruik van zoodanige middelen, die alleen gebezigd worden om de ijdelheid te voldoen, zeer afgekeurd worden, dewijl zij in den regel zeer nadeelig zijn.

Vroeg grijs worden is zeker niet aangenaam, doch het is ook niemand tot oneer en men kan het, zooals wij gezien hebben, eenigermate voorkomen, door niet te veel toe te geven aan groote gemoedsbewegingen, maar de zorgen des levens in opgeruimdheid des gemoeds te dragen.

Nieuwe boeken.

Een leugenboek.

II.

Master Lawson had nog niet teenemaal afgerekend met de *moelah's*, met de tiegers, en den 18 september had hij een duel met een van die monsters.

Eerst vond kapitein Lawson het voetspoor van een *moelah*, en spoedig daarop den *moelah* zelf, die zonder plichtplegingen op hem toesprong, en hem (dank zij eene behendigelichaamsverdraaiing van den kapitein) slechts een haarbreedte miste.

Op dit oogenblik gaf de trouwe Toeloe vuur, en wondde 't dier; ook van kapitein Lawson ontving de *moelah* twee kogels in 't lichaam. Maar 't beest sprong onvervaard ten tweeden male op den kapitein toe, en greep hem in zijn geweldige klauwen.....

Nu, zou men meenen, was 't met den dapperen reiziger gedaan?

In 't geheel niet. Juist bijtijds nog dacht onze held aan zijn lang dolkmes; hij trok dit wapen en stak 't tot aan 't gevest in des *moelah's* hart.

De *moelah* keerde zich om en beet in den hecht; daarna, gevoelende dat hij alles gedaan had wat een *moelah* aan zijn leven en eer verschuldigd is, viel hij rochelend neêr en gaf den geest.

't Gedrocht was van den neus tot den wortel van den staart zeven voet en drie duim lang; het was prachtig geteekend met zwarte en bruine strepen op een witten grond.

Later schoot de kapitein nog een paar *moelah's*, van welke een, een wijfje, niet minder dan zeven voet en tien duim lang was - zonder den staart.

En passant doodde hij ook een dozijn krokodillen, van welke hij en zijn reisgezellen er één opaten. Wel bekome 't hen!

Onder dergelijke en andere vermakelijkheden had men den 29 september bereikt.

Noodlottige dag, op welken de trouwe Toeloe, door eenen zonnesteek getroffen, tot razernij gedreven, zich voor den kop schoot, en onder een boom aan den oever eener rivier begraven werd.

Dit droevig voorval had bijna oproer ten gevolge gehad. Al de makkers (behalve de beproefde Aboe) wilden den kapitein dwingen tot. terugkeeren; doch hij haalde zijne *ultima ratio* voor den dag - een eind koord - en.....de oproerigen werden gedwee als lammeren.

Gelukkig! Want had de reiziger hier terug moeten keeren, dan zou hij nooit zich onsterfelijk hebben kunnen maken door de ontdekking der twee grootste rivieren van Nieuw-Guinea (de Gladstone en de Royal door hem genoemd) en van den grootsten waterval naast den Niagara.

Reeds een paar dagen te voren, op een uur of vijf afstand, was het donderend geklatter van dezen cataract hoorbaar.

Toen men hem eindelijk bereikte, vond men dat eene der bovengenoemde rivieren, na zich van eene halve mijl tot 300 yards versmald te hebben, zich 179 voet loodrecht naar beneden stortte.

Dit was op 26 oktober. Met moeite scheurden onze reizigers zich van dit grootsche natuurtooneel los. Helaas! hadden zij kunnen vermoeden wat hun te wachten stond, zij zouden zulk een spoed niet gemaakt hebben.

Zij zouden vertoefd hebben onder de krokodillen en paradijsvogels, die in deze schilderachtige landouwen water en lucht bevolkten!

Maar tot dan toe had Lawson slechts te vechten gehad met boosaardige dieren; van menselijke dieren had hij nog geen last gehad.

Den 29 oktober stonden zij echter voor menschen, en dat wekte den geestdrift van den kapitein op. 'In zoo lang,' zegt hij, 'hadden wij geene evenaasten aanschouwd!'

Nu, die liefde zou hem zuur opbreken.

Vol vertrouwen (als iemand die zelf niets dan de beste bedoelingen heeft) sprak kapitein Lawson 't opperhoofd van den troep aan.

Vergeefs maande de slimme Aboe tot behoedzaamheid; de kapitein, na van 't opperhoofd vernomen te hebben dat de noordkust nog slechts twee dagen varens verwijderd was, scheepde zich met zijne makkers bij de Papoea's in, in 't vooruitzicht van weldra 't einde van zijnen tocht te zullen hebben bereikt.

Des avonds kwamen zij aan een dorp, en Aboe fluisterde zijn meester in, dat, zoo zij dit dorp betraden, zij nog denzelfden nacht in gebrad zouden veranderd zijn.

Aangenaam!

De kapitein, nu zelf niet vrij meer van achterdocht, zocht zich van 't opperhoofd af te maken; waarna 't opperhoofd, Vreezende dat gebrad en buit hem ontsnappen zouden, den kapitein eensklaps op 't lijf viel, doch door Danang werd doodgeslagen, vóór hij zijn verraderlijk oogmerk had kunnen volvoeren.

Nu ontstond een vreeselijk gevecht: de arme Joe viel 't eerst, door een dolksteek in den rug getroffen, en hoewel de kapitein zijn moordenaar met een bijl den kop kliefde, en bovendien met zijn revolver nog drie aanvallers in even zoovele seconden 't licht uitblies - Joe bleef dood.

Ook Danang, de gespierde reus, sneuvelde bij deze gelegenheid; slechts aan kapitein Lawson, Aboe en Billy gelukte 't, onder beschutting van de duisternis, in eene kano te ontvluchten; niet echter, dan na nog een laatsten zeeslag met eene vijandelijke kano, van wier entering kapitein Lawson zich bevrijdde door vier van hare bemanning neêr te schieten, en het vaartuig vervolgens met man en muis te doen kantelen.

Onze reizigers, van zes tot een treurig drietal verminderd, zagen zich in wanhopige omstandigheden. Bijna al hun bagage hadden zij in de handen der gewetenlooze

wilden moeten achterlaten. De verzamelde curiositeiten, zoovele bewijsstukken van de wonderen die zij ontdekt hadden - alles was weg.

Niets was hun overgebleven, dan een paar tiegervellen, des kapiteins dagboek, een weinig ammunitie en twee buksen - welk laatste hem tot de veronderstelling leidt, dat buksen op Nieuw-Guinea 't vermogen bekomen om zich te vermenigvuldigen, wijl de reizigers met een buks uit Houtree vertrokken, en nu, na er in 't gevecht twee verloren te hebben, er nog twee over hielden.

Hoe dit raadsel te verklaren zij - de voorraad was schraal, en de toestand allermoeielijkst. Want er viel niet aan te denken de reis voort te zetten naar de noordkust, wier bewoners zich van zulk een ongunstige zijde hadden doen kennen.

Terugkeeren door 't binnenland, langs denzelfden weg dien men gekomen was - anders schoot er niets over.

Van dit oogenblik verliest kapitein Lawson's reisbeschrijving veel van hare belangrijkheid - om de zeer eenvoudige reden, dat een oude

weg niet nieuw meer is. De kapitein, Aboe en Billy, rechtsomkeert gemaakt hebbende, beoogden slechts één doel: zoo spoedig mogelijk thuis te zijn.

Nu, dat mocht wel! Op zijne terugreis zag Lawson, in het dorp Burtemmytara, den ouden Sassofrang nog terug, die nog immer zijn lange pijp rookte - maar nog geen abonnent van den oprechten *Haarlemmer* of het *Handelsblad* was.

Op 7 Juni verliet kapitein Lawson Banda voor Singapore, van waar hij over Calcutta naar Engeland terugkeerde.

Ongelukkig hadden de doorgestane vermoeienissen hem zoo geknakt, dat hij in geheel uitgeputten toestand te Londen arriveerde.

Dit (niet minder dan 't achterblijven van al de verzamelde naturaliën in handen der verraderlijke Papoea's), moet ten eeuwigen dage voor de wetenschap te betreuren blijven, want 't verhinderde kapitein Lawson om in den kring van 't Britsch Geographisch Genootschap zoodanige ophelderingen en inlichtingen te geven, als enkele passages in zijn reisverhaal ongetwijfeld behoeven.

Een paar jaren reeds heeft de geleerde wereld op 't herstel van kapitein Lawson gewacht. Vergeefs!

DE WEESKINDEREN OP DE HEIDE, NAAR KARL BAUERLE.

De groote reiziger heeft zich nog niet vertoond. Laat ons hopen, dat overdreven bescheidenheid hem niet langer dwingen zal, zijncognito te bewaren. Of misschien is hij reeds weêr vertrokken - naar den Zuidpool, bij voorbeeld - en bereidt hij voor de wereld een nieuw vervolg op '*Deavonturen van baron Münchhausen.*'

Hoe het zij, Lawson's boek is een plezierig boek en wij hebben er ons recht hartelijk invermaak.

Russische paardendieven.

De diefstal van paarden is de geesel die de meeste der midden-gouvernemen ten van Rusland ontvolkt, en zoo erg wordt hij daar gedreven, dat hij bijna herschapen is in een geregelde handel.

Het paard maakt den geheelen rijkdom van een boer uit. Des zomers werkt hij er meê op het land en des winters dient het hem om koopwaren voor een geringe belooning vele honderden wersten te vervoeren, wat zij noemen zich verhuren voor de *izvoze*.

Het verlies van een paard is de ondergang van een armen landman, daar hij niet in staat is terstond een ander te koopen en dus niet werken kan.

En toch is niet een enkele landman tegen de dieven beveiligd, vooral gedurende den zomer als de paarden den nacht in de weide doorbrengen onder de wacht van kleine jongens,

daar de groote moeten uitrusten voor hun dagwerk. Die weiden zijn ver van de dorpen gelegen, gewoonlijk dicht bij een bosch.

Een paard stelen is daarbij zoo'n heksenwerk niet. Het moeielijkste is het te verbergen als het gestolen is en het te verkoopen.

In de dorpen zelven zijn de paardendieven bekend en deze vinden er ook geen doekskens om. De leider van zoo'n bende dieven is gewoonlijk een wijnverkooper (*kabattschik*) uit het dorp. Dronken herders, die hem het eenige hemd, dat zij dragen, schuldig zijn, zijn zijne werktuigen.

Het overige begrijpt zich van zelf. De landman heeft geen tijd om zijn gestolen paard op te sporen; hij gaat liever den man, dien hij als den dief kent, den ouden *kabattschik*, Ilia Savitsch (naam en voornaam), opzoeken en er volgt gewoonlijk het volgende gesprek:

‘He, zijt ge daar? wat is er van uw dienst?’ vraagt de oude schurk, den landman aanziende, die reeds op dertig schreden van hem af zijn muts afneemt en hem groet.

LONDEN VAN BOVEN GEZIEN; NAAR G. DORÉ.

‘Ik kom Uwe Genade (*ktvoyei milosti*) opzoeken..... ik heb eene zaak,..... dat kleine zwarte paardje.....’

‘Heeft men u ontstolen?’

‘God beware mij! waarom gestolen? Het is, zooals van zelf spreekt, verdwaald, ziet ge.....’

‘O, zoo!’

De boer krabt zich achter het oor.

‘Kom, wij verstaan elkander zoo wat. Zeg op, wat wilt ge?’

‘Help mij, vader, ik smeeke er u om.....en ik..... ik zal alles doen wat ik kan.....’ en de boer valt voor hem op de knieën.

‘Hoe is zijn naam?’

‘Alezan, vader, Alezan..... De linkerpoot van onderen wit geplekt, een oor kwijt.....’

‘Kom morgen om dezen tijd terug..... en hm!..... brengt mij er drie mee.’ (Roebels natuurlijk.)

‘Heilige Maagd!.... Waar haal ik zooveel geld vandaan? O, dat is te duur! Kunt gij het niet voor één roebel doen?’

‘Geef er twee en basta.’

Voor anderhalven roebel wordt de koop gesloten.

Den volgenden morgen komt de landman terug.

‘Hoe staat het, vader?’

‘Luister naar 'tgeen ik u zeggen zal..... Ga naar de moerassen, waar de groote boom staat..... De jongens (*rebiata*) zeggen, dat zij het daar hebben zien grazen.....’

De arme duivel gaat er heen - en vindt er zijn paard, dat met den poot aan den boom is vastgebonden en dat begint te hinniken nu het zijnen meester ziet.

Maar, zal men zeggen, iedereen kent dus den schurk en is er dan niemand die het hem belet?

Wij antwoorden met een vraag. Zoudt ge dan willen dat uw huis verbrand werd?

Dat is het woord: het is het vuur, het is de roode haan (*krasnoï pietoukhe*) waarvoor men vreest, en daar de koop tusschen vier oogen gesloten wordt, zijn er geen getuigen die het zouden kunnen bewijzen.

Somtijds verliezen de boeren hun geduld en doen de dieven een oorlog aan. Maar spoedig wordt de vrede gesloten - en het spel begint weêr opnieuw.

Avond-landschap.

Zonnegoud
Kleurt het woud;
Om de burchtruïnen dansen
Tooverachtige avondglansen.

Stil is 't meer;
Heinde en veer
Zie ik scheepjes langs de baren,
Vlug als zwanen, huiswaarts varen.

Zilverzand
Blinkt aan 't strand;
In het spiegelvlak weerschijnen
Roodgetinte wolkgordijnen.

In 't verschiet
Staat het riet,
Waar de meeuwen boven vliegen,
Aan der heuveln voet te wiegen.

Lieflijk schoon
Schouwt de woon
Van den klui'z'naar door het loover
Uit de hoogte 't landschap over.

Klokgeschal
Klinkt door 't dal!
Onder schaûw van eikenboomen
Murmlen beekjes langs hun zoomen.

Neevlig grauw
Trekt de dauw
Langzaam over veld en dreven
En verdooft der kleuren leven.

Op den vloed

Sterft de gloed;
Snel verbleeken al de glansen
Die om de ruïnen dansen.

Door de blaân
Werpt de maan
Zilvren stralen treurig henen
Op bemoste kerkhofsteen.

Germania's

B. VAN MEURS.

Christina van Zweden.

Een groote en edele figuur in de nieuwere geschiedenis, een vorstin die de misdrijven van haar onmiddellijken voorganger, haar vader tevens, bijna doet vergeten, is Christina van Zweden.

En schooner nog rijst zij op voor ons oog, de dochter van Gustaaf Adolf, wanneer zij den troon, dien zij om zoo te zeggen van uit de wieg beklommen had, na eenige regeeringsjaren vrijwillig verlaat, en niet regeerens-moê, maar uit zelfopoffering, kroon en scepter neêrlegt. Christina van Zweden verliet het koningschap, om deze ééne reden: zij wilde katholiek worden.

Ons ook is Gustaaf Adolf's dochter bijzonder dierbaar, de vrouw, die des vaders grootsche eigenschappen bezat zonder in zijne gruwzame heerschzucht 't minst te deelen, die onzen grooten Vondel wist te waardeeren, en den grijzen zanger met koninklijke eerbewijzen begunstigde toen Amsterdam's bestuur hem klerk liet worden in den Berg van Barmhartigheid, opdat hij toch niet van honger verging. Zwedens koninginne daarentegen sloeg hem ridder.

‘Christina Augusta, de dochter van den krijgshaftigen kampioen van het Protestantisme, de maagdelijke koninginne van het Noorden, de hooggeschatte leerlinge van Gustaaf Adolf's hofprediker, de medestichtster van den westfaalschen vrede, de naar wetenschap verlangende en gevierde begunstigster van de dichters, denkers en geleerden harer eeuw; Christina Alexandra, de weêrgekeerde, zich zelf onttронende dochter der katholieke Kerk, wier gebeente naast dat der toskaansche Mathilde, in de St.-Pieter te Rome onder een marmeren graftombe rust - zij is velen een groot raadsel, vol zeldzame tegenspraak en onharmonische tegenstellingen toegeschenen.’

Zoo schreef eenige jaren geleden een naamloos schrijver in een van de beroemdste duitsche tijdschriften, bij de inleiding van een rijschetsen, waarin hij met meesterhand de hoofdgebeurtenissen schildert uit het veelbewogen leven van Zweden's groote vorstin.

De dochter van Gustaaf Adolf en Maria Eleonora van Brandenburg zag den 8 december 1626 te Stockholm het levenslicht en zij besteeg mede den troon toen haar voeten haar nog den dienst weigerden. In haar eigenhandige levensschets, op rijpen leeftijd geschreven, zegt zij van haar eerste jaren:

‘Door lauweren en vredepalmen overschaduwde, werd ik geboren. Ik sliep rustig onder hun beschermend lommer, onder trofeeën verkwikte mij de eerste sluimering, zege en geluk schenen de gespeelen mijner kindsheid, de troon was mij ten wieg en nauw was ik geboren, of ik moest dien bestijgen. Slechts weinige maanden na mijn geboorte riep de koning, mijn vader, de Stenden des rijks bijeen en deed hun mij den eed van hulde zweren. Reeds in de wieg zag ik Zweden aan mijne voeten.’

Gustaaf Adolf's wil en verlangen deden al het mogelijke aanwenden om het protestantsche Zweden in de persoon zijner dochter niet een vrouwelijke vorstin, maar een mannelijk koning te verzekeren.

Daarom liet hij Christina een door en door wetenschappelijke opvoeding geven en beval dat zij ingewijd werd in al die zaken, welke van haar eens een staatsman zouden maken; zij moest alles leeren wat een heerscher weten moet om zelf het roer van staat te sturen.

In deze zeldzame opleiding ligt een der sleutels tot het schijnbaar raadselachtige van haar volgend leven.

Zes jaren na haar geboorte was Christina reeds vaderloos. Den 19 mei 1630 had Gustaaf Adolf Zweden verlaten om zijn veroveringstocht in Duitschland te beginnen. Daar sloegen de vlammen van den onzaligen burgeroorlog hemelhoog en de noordsche inpalmer maakte van dien brand gebruik.

De opvoeding zijner dochter liet hij over aan de militaire staatslieden Axel Baner en Gustaaf Horn, 't bestuur des lands aan den Rijksraad.

Waren de Duitschers destijds niet door dweepzucht verblind geweest, dan hadden zij reeds terstond kunnen zien waar het met Gustaaf Adolf's hulp heen ging.

Nauwelijks had de verwoester zijn ijzeren voet voor 't eerst op Germanië's bodem gezet, of hij eigende zich het bezit van Stettin toe, gelijk hij een paar jaar vroeger reeds Straalsund had geannexeerd, en twintig dagen na zijne landing dwong hij den ouden, kinderloozen Bogislaus van Pommeren, hem na zijnen dood het hertogdom af te staan.

Roof, moord en elke gruwel der verwoesting was met zijne komst over Duitschland's velden losgebroken.

Den 6 november 1632 werd hij door den dood in zijn vernielenden loop gestuit, hij sneuvelde, door tien duizend lijken omgeven, op het slagveld van Lützen.

De latere geschiedschrijvers hebben hem eenvoudig recht doen wedervaren, toen zij den aureool, dien de dweepzucht om zijn hoofd had gewonden, wegsloegen en hem het brandmerk van gewetenloos veroveraar indrukten.

De schrikkelijke mare van 's konings dood trof de Zweden met ontzetting. Christina schrijft in herinnering van die ongelukkige tijding:

‘De overwinning was het die voor de eerste maal mijn naam als die eener koningin in Duitschland verkondigde en kort daarop dreunde haar treurige en roem vermeldende echo naar Zweden over. Op een rampzalig slagveld, waar de grootste koning van zijn tijd was gevallen, daar noemde de zege voor den eersten keer mijn naam en zij deed, als mijn heraut in Duitschland, den traditioneelen roep weêrklinken: De koning is dood, leve de koning! Dan, welk een machtig verschil tusschen die beide vorsten! de doode was de grootste der mannen van zijn tijd en de levende het meest hulp behoevende aller schepselen. Welk een bespotting bijna voor zoovele dapperen, een kind dat nauwelijks de wieg heeft verlaten, den grootsten koning der aarde te zien opvolgen! En toch was dat kind de eenige band, hoe zwak dan ook, welke die talrijke schare van dapperen, met zooveel verschillende en tegenstrijdige belangen vervuld, te samen hield, daar allen vol waren van opofferenden moed om de rechten eener dochter te beschermen die in zoo onheilsPELLende omstandigheden begon te regeeren.’

De rijkskanselier Axel Oxenstiern was voort aan de man aan wien Zweden's lot en dat der onmondige koningsdochter werd toevertrouwd.

Het onderricht in de godsdienst bleef tien jaren lang waargenomen door Dr Matthiä, een naar het Calvinisme overhellend luthersch geestelijke, die eerst hofprediker des konings, later bisschop van Strangnäs werd.

Als een ingrijpende herinnering harer vroege jeugd stond in latere jaren voor Christina's geest de dag harer troonsbestijging.

Niet ongelijk aan den indruk, welken iemand tot in zijne grijsheid bewaart, als hij, pas uit de lange kleêren, bij den intocht van een keizer of koning door dezen even op het paard werd genomen, zoo daagden soms in haar geheugen die oogenblikken der eerste huldiging weêr op.

De zesjarige kleine, eerbiedig omgeven door een zich verdringende menigte van rijksgrooten, besteeg de trappen van den troon, ontving de nederigste eerbetooningen en alleen de vooruitziende blik der vergadering, die in dat kind de toekomstige vorstinne aanschouwde, gaf zin aan het ontzagwekkende dier plechtigheid.

Zij zelf zegt daarvan: 'Ik was nog te zeer kind dan dat ik mijn verlies of mijn verheffing kon beseften. Toch herinner ik mij dat ik er over verrukt stond, zooveel groote mannen aan mijn voeten mij de handen te zien kussen. Toen de Stenden vergaderd waren, moest ik een troon beklimmen. Wat wist ik er toen van, welke plichten een zoo schrikkelijke zetel mij oplegde!'

Haar leermeesters intusschen vervulden geen ondankbare taak.

Met hare hoogst zeldzame talenten maakte zij bewondering wekkende vorderingen in alle vak-

ken van de menschelijke wetenschap, vooral in de kennis der talen.

Bij een sterk begrip voegde zij een trouw geheugen, een groote onderscheidingsgave, een brandende liefde tot de wetenschap en een onverzaadbaren dorst naar kennis, die, toen zij later de geschiedenis van de godsdienst onder handen nam, haar gezondheid benadeelde.

Zij sprak en schreef vlug, ten deele reeds als kind, verscheidene talen.

Behalve haar moedertaal was haar het duitsch, fransch, nederlandsch en latijn geheel eigen, zooals uit haar later gedrukte brieven blijkt. Ook de grieksche literatuur bleef haar niet vreemd, zij sprak een weinig italiaansch en was mede in de oostersche talen niet onbedreven.

Onder de doode talen had zij een voorliefde tot het latijn en meermalen had zij dan ook met haar leermeester afgesproken om geen woord dan latijn in hunne gesprekken te gebruiken.

Om zich dit echter zelf tot plicht te stellen, had het tienjarig meisje, dat in haar levendige gesprekken dikwijls in de hedendaagsche talen oversprong, een kontrakt in het latijn tegenover haar Mentor gesloten, om niet anders dan in de taal van Virgilius met hem te praten.

Onder de letterkundige leiding van den calvinolutherschen hofpreëker moesten de klassische studiën welke het meisje maakte, een heidensche richting nemen en 't gevolg daarvan was dan ook dat in haar karakter het heidensche een tijd lang het kristelijke verdrong.

Toeu uit het meisje de jonkvrouw was gegroeid, nam zij zoo veelvuldig deel aan de beraadslagingen over staatszaken, dat zij zich met de overweging van godsdienstige belangen niet bijzonder inliet. Eerst later, toen reeds de kroon haar voorhoofd drukte, begon allengs in haren geest en gemoed de groote omkeering.

In 't jaar 1640 had hare moeder Zweden verlaten, terzelfder tijd keerde zich de oorlogskans tegen de noordsche legers, die door den dood van den talentvollen veldheer Baner in een soort van vertwijfeling waren geraakt en voor een deel wanhopig aan het muiten sloegen.

De jeugdige Christina kon niet met kommerloozen blik de naaste toekomst inzien en moest wel veel van haar beleid en kracht verhoppen, wilde zij de teugels van het bewind vatten.

Gustaaf Adolf had over den tijd der troonsbeklimming van zijne dochter geen bepaalde aanwijzing achtergelaten, hij had dat oogenblik niet van haar jaren, doch van haar bekwaamheid afhankelijk gelaten.

In de moeilijke omstandigheden, waarin het rijk verkeerde, meende de Staatsraad wijs te handelen met reeds in 1642 de regeering over te laten aan de wijf en zijd om haar beleid en kennis vermaarde koningsdochter.

Bij deze gelijk bij zoovele andere gelegenheden verliet haar tact en doorzicht de jeugdige Christina niet. Zij sloeg de opdracht der kroon eenvoudig af en verlangde twee jaar uitstel.

Die twee jaar benuttigde zij inzonderheid door het opdoen van meerdere ondervinding en bedrevenheid in de staatkunde. Eindelijk werd in 1643 door den rijksraad besloten dat Christina, op den leeftijd van achttien jaar. evenals haar vader, de regeering zou aanvaarden.

In december 1644 nam de voogdijschap waaronder zij stond, een einde en bij de feestelijke overgave van het bestuur door de Stenden, hield Christina haar eerste openbare redevoering.

Nog geen volle tien jaren heeft zij den scepter gezwaaid, die toen haar hand voor 't eerst omklemde. Haar regeering was voor Zweden een gelukkig tijdperk, wat de gevolgen van haar werken als heerscheres betreft en het leedwezen waarmee de Noor zijn koningin afstand zag doen en vertrekken, pleit voor haar.

De groote ommekeer die haar geest onderging, vooral op 't einde van haar bewind, liet zich in 1652 opmerken, door middel van een schrijven dat de koningin aan een fransch prelaat richtte.

Een paar jaren later stond haar besluit onwankelbaar vast; in juni 1654 deed zij afstand van den troon, verliet kort daarop Zweden, en begaf zich over Hamburg, Munster, Deventer, Amersfoort, Utrecht, Amsterdam, Antwerpen naar Brussel, waar zij in 't laatst van december aankwam en in tegenwoordigheid van den aartshertog Leopold, den graaf Fuensaldagna, den spaanschen gezant Pimentel, den graaf Montecuculi en den staatssecretaris Navarra, haar terugkeer tot de Moederkerk door een plechtige geloofsbelijdenis in handen van den religieus Guemes staafde.

Op deze brusselsche reis, die zij incognito maakte, bracht Christina een bezoek aan Vondel te Amsterdam, den gevierden poëet wien zij, twaalf jaren geleden, reeds een gouden keten met eerepenning had geschonken.

De komst van Christina in Vondel's woning is ons op schitterende wijze geschetst door een onzer voornaamste schrijvers.

Wij zullen dan ook dien onnavolgbaren verteller, J.A. Alberdingk Thijm, het woord laten. De gewezen koningin is met den zweedschen consul Le Blon, bij Vondel aan huis gekomen toen diens dochter het huis alleen had, maar elk oogenblik den vader terug verwachtte.

‘Waar is vader heen?’ vroeg Le Blon met de halve stem van het huislijkst vertrouwen. ‘Naar 's Heeren logement,’ zeide Anna. ‘Lambertus van Baerle, uit Leiden, onze vorige conrector, is over; men zegt dat hij den lijdenden ouden Heinsius herwaarts vergezelt..... en van avond zouden er een paar professoren te gast komen..... met dominee Brandt, die vader, najaren van verwaarloozing, weêr eens wenschten te ontmoeten.....’

‘Heinsius..... de vader van mijn trouwsten dienaar.....’ zeide Christina, als voor zich zelve.

‘Zal ik den heer Vondel gaan opzeeken?’ vroeg Le Blon.

‘Zal ik niet liever?.....’ vroeg Anna maar Christina legde haar witte hand op de warmer gekleurde van Vondel's dochter en zegde tot Le Blon: ‘Doe dat, mijn vriend! ga gij den heer Vondel halen, maar geen woord daar van mij.’

‘Moet ik den heer Vondel onkundig laten van wie hij hier vinden zal?’

‘Gij kunt bij het hier binnenkomen hem inlichten.’

Le Blon nam oorlof, gaf met de hand aan Anna te kennen dat hij op geen uitgeleide rekende, en een oogenblik daarna berichtte de toeslaande bovendeur en vallende klink aan de vrouwen dat zij alleen in huis waren.

Christina - de koningin der Zweden, Gothen en Vandalen - wat rijkdom van geest en grootschheid van karakter betreft in waarheid een koningin, die pas drie maanden geleden, in haar acht en twintigste jaar de regeering had nedergelegd en na het volbrengen harer taak, de bevordering van den roem en den vrede haars volks, de

kroon, zonder ander voorbehoud dan haar souvereinen rang en de vruchten van een klein gewest, op het hoofd van haar neef Karel Gustaaf had overgeplaatst, ge lukkig dat zij zich, als practisch gevolg harer wetenschappelijke studiën, of misschien als verzaking van dezer buitensporigheden, bij de katholieke gemeenschap zou mogen aansluiten, - voelde in dit oogenblik een zoo zoete kalmte dalen in haar hart, als zij nimmer ontwaard had. Zij schoof haar stoel nader aan dien van Vondel's dochter, hare schoone blauwe oogen, maar die wat bijziende waren, vestigde zij met toenemend welgevallen op het gelaat van deze, en als laafde zij haar vermoeiden geest aan de nabijheid eener zoo zuivere ziel en van een zoo frisch gemoed, staarde zij haar aan, nam met beide handen haar linker en zeide: 'Lieve dochter van den dichter! geef mij een weinig liefde, geef mij wat van dat hart dat uit uw aanschijn spreekt. De beste, of liever de eenige vriendin die ik heb..... laat ik liever zeggen: de eenige vrouw waar ik ooit meê verkeerde (regeerende koninginnen hebben schier geene moeder) heeft diezelfde uitdrukking: haar naam is Ebba Sparre; ik heb haar in mijn land en in de dwaling moeten achterlaten; wees mij, voor deze weinige dagen althans, eene vriendin.....'

Na een kort, maar innig antwoord van Vondel's dochter waren beide in een binnenvetrek getreden om wat te bidden, toen zij kort daarop Vondel en den consul hoorden binnenkomen. Onze verhaler vervolgt:

Christina begaf zich met haar nieuwe staatjuffer terug in de groote kamer, en daar zag zij den grijzen Vondel, met schitterende oogen en den hoed in de hand, op den gangdrempel staan. Het was of haar voorkomen een ons nog onbekende mengeling van majesteit en zachtmoedigheid aannam. Na het eerste oogenblik van extase, trad onze dichter nader, boog de knie ter aarde en kustte de hand, waarmee Christina hem oprichtte, en waar heur amethysten zegelring aan schitterde. De koningin wilde hem echter nog hooger eere doen en omhelsde den dichter, alsof hij een souverein was geweest, zooals zij.

'Heil mij, dat ik Uwe koninklijke Majesteit in mijn nederig huis ontvangen mocht,' riep Vondel getroffen; 'maar de eer en 't geluk klimmen hier hoog tot schrikverwekkens toe!'

'Daarvoor is geen stoffe,' zeide Christina, 'wij zijn te zamen burgers in de republiek der letteren - en daar telt men geen kwartieren... Gij komt zoo even van Heinsius'tijdelijken Parnassus, niet waar?' vroeg Christina.

'Ik heb den geleerden man gezien en gesproken,' was het antwoord, 'en ofschoon hij oud en lusteloos wordt, bleek het gesprek hem belangrijk genoeg, van wege de stoffe.'

'Zoo, wat was dan die stof, als men mag vragen?' zeide Christina.

'Wie anders dan de groote beschermvrouw van kunst en geleerdheid,' antwoordde Vondel, 'de nooit volprezen Christina van Zweden!.....' onder degenen die uitweidden in haar lof was ook Isaak Vossius...'

Isaak Vossius was, zooals men weet, de bibliothecaris der koningin, die hem echter toen juist bijna van zijn post had afgezet wijl hij dien niet waardig was. Wij eindigen hier, hoewel noode, met de bijzonderheden over Christina's bezoek te Amsterdam, wijl deze anders te veel ruimte gingen eischen.

Christina verbleef een wijle in Brussel en omstreken totdat haar reis naar de Eeuwige Stad bepaald was. Zij verliet in september 1655 Brabant's hoofdstad met een gevolg van bij de twee honderd personen en begaf zich over Keulen, Maintz,

Frankfort en Augsburg naar Innsbrück, waar zij haar geloofsbelijdenis in 't openbaar aflegde.

Deze plechtigheid, waartoe paus Alexander VII den vermaarden bekeerling Holstenius met de noodige volmachten had afgezonden, vond plaats den 3 november van dat jaar in de hoofdkerk te Innsbrück.

Uit die stad meldde de groote bekeerlinge haar teru keer tot het katholicism aan haar neef en opvolger, Karel Gustaaf, met de volgende woorden:

‘Mijnheer en Broeder! Ik ben gelukkiglijk aangekomen en heb van Zijne Heiligheid het verlof en het bevel ontvangen om mij voor datgene wat ik sinds lang ben, openlijk te verklaren. Ik achtte mij gelukkig Zijne Heiligheid te gehoorzamen, en heb deze eer verkozen boven den roem van over de machtige staten die gij bezit, de heerschappij uit te oefenen. Gij zult dezen stap niet ongaarne zien, al houdt gij 't er ook voor dat ik een slechte keuze deed. Deze daad toch komt u ten goede en zal niets schaden aan de liefde die ik Zweden schuldig ben, noch aan de vriendschappelijke gezindheid die ik u toedraag, terwijl ik steeds de uwe blijf.

Innsbrück, 1 november 1655. CHRISTINA.’

Denzelfden dag richtte zij een schrijven aan paus Alexander VII, dat van eenigszins lan-

geren adem, en 't hoeft haast niet gezegd, van gansch anderen toon was.

In het midden van november verliet Christina de voor haar voortaan zoo merkwaardige stad Innsbrück, die, gelijk Brussel en meer nog, getuige was geweest van de belijdenis harer bekeering, en trok over Trente, Mantua, Ancona en Loretto naar Rome. Twee pauselijkelegaten *a latere*, waren de vorstin tot aan Olgiata te gemoet gereisd.

DE KEIZERSKLOK TE KEULEN.

In de Eeuwige Stad aangekomen, werd zij eerst incognito, doch eenige dagen later, met ongewone feestelijkheden onthaald. Nadat zij alle monumenten van Rome met klimmende belangstelling had in oogenschouw genomen, scheen de zuiderhemel haar te warm en zij zocht, Frankrijk doorreizend, allengs weêr het koude Noorden op.

In alle fransche steden die zij aandeed, vooral aan het hof te Compiègne en te Parijs, werd Christina met eerbetooningen als overloden, doch wegens haar sterk sprekend karakter en noordsche eigenaardigheden, zeer verschillend beoordeeld.

Na den dood van haar onmiddellijken opvolger keerde zij naar Zweden terug om haar tijdelijke zaken aldaar, die in verwarring geraakt waren, weder te regelen en tevens om bij de hand te zijn indien haar tegenwoordigheid en invloed mochten gevorderd worden.

Daar deze noodwendigheid zich echter niet opdeed, verliet zij Stockholm weêr, doch keerde zes jaar later, in 1666. nogmaals naar haar vaderland terug.

Op haar reis naar Zweden's hoofdstad werd haar echter beteekend, dat de uitoefening vande katholieke godsdienst haar niet zou vrij staan.

Christina zeî derhalve haar ongestavrij vaderland vaarwel, en zette zich in Hamburg neêr. Zij verbleef drie jaren in die stad, waar heur aanhoudende werkzaamheid ten

gunste van het katholicisme haar nog al eens in moeielijkheid en ongelegenheid bracht, waardoor zij echter - want dit lag in haar karakter - eer aangemoedigd dan terug geschrikt werd.

In 1639 zien wij haar andermaal te Rome, waar zij de laatste twintig jaren haars levens gebruikte om wetenschap en kunst te helpen beschermen en bevorderen, en haar weldadigen en werkdadigen invloed te verbreiden zoo dikwijls het haar mogelijk was.

Haar bedrijvigheid voerde haar soms wat ver en haar altoos werkende geest, voor wien de onnoodige rust als roest voorkwam, deed haar wel van tijd tot tijd zich mengen in aangelegenheden, welke buiten haar, in 't klare zouden zijn gekomen.

Al drukte de kroon niet langer haar hoofd, toch bleef Christina in het nagaan en waardeeren der europeesche toestanden bijkans dezelfde, alsof zij nog over het noordsche rijk den scepter zwaaide. Haar arendsoog beperkte zich niet binnen den engen kring, waarin zij zich nu gewoonlijk bewoog.

Wat haar in sommige landen bijzonder trof en tegen de borst stiet, was de grove laster waarmede Rome en de romeinsche toestanden overladen werden.

Zoo schreef zij in 1669 een paar brieven aanden maarschalk von Wurtz, een vriend van den beroemden raadpensionaris der nederlandsche republiek, de Witt, om door zijn invloed eenige verandering daarin te bewerken.

Wij leggen hier den vinger bij eenige zinsneden uit die brieven; zeluiden:

‘Daar gij met den heer de Witt in den Haag bevriend zijt, zoo verklaar hem dan toch, dat hij mij zeer verplichten zou, als hij de in Holland ingeslopen, onrechtmatige en smaadvolle ongestraftheid waarmee de grootste dwaasheden en de hatelijkste leugens tegen het hof van Rome worden geschreven en gedrukt, paal en perk wilde steilen....’

‘Het is mij een grievende smart te zien hoe Holland, dat ik liefheb en dat een toevluchtsoord voor deugd en verdienste moest zijn, aan het bedrog, den nijd en den laster vrijen loop laat.....’

Kort voor haar dood nog, in 1689, was de groote vorstin, die het liefst aan de zijde van het vertrapte recht stond, er op uit om door middel van een brief de rechten der katholieken van Engeland in herinnering te brengen bij den vermaarden stadhouder der Vereenigde Provinciën en koning van Britannië, Willem III.

Niet ongewoon waren zulke bemoeiingen bij haar, die steeds zich als koninklijke beschermsterbetuigde van alle ongelukkigen en verongelijken. Haar leven mag dan ook te recht verdienstvol heeten.

Den 19 april 1689 sloot zich haar aardsche loopbaan; haar stoffelijk overschot werd in de St.-Pieter bijgezet. Het monument, dat daar boven verrees, draagt een uitvoerig en loffelijk opschrift, hoewel zij slechts op haar grafsteen de woorden gewenscht had: *Vixit Christina annos LXIII.*

Rebus n°. 7.

Allen die dizen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop en voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Oplossing van Rebus No. 6: GEEN SCHOORSTEEN ROOKT ZONDER VUUR.

[Nummer 27]

Dr. Schaepman.

In de maand februari had de *katholieke kring* een zeldzaam voorrecht: de vlaamsche afdeeling van die uitgebreide vereeniging, schreef den naam van Dr. Schaepman tusschen die harer conferenciers. De verwachting, welke men van den begaafden man gekoesterd had, werd verre overtroffen, en de naam van den spreker ligt op dit oogenblik op aller lippen.

DE WELEERW. HOOGGEL. HEER H.J.A.M. SCHAEPMAN.

Wij denken dan ook den lezer der *Illustratie* een wezenlijk genoegen te doen, met het portret van den genialen schrijver meê te deelen en er tevens eenige aanteekeningen bij te voegen, die wij aan een nederlandsch tijdschrift ontleenen - eene hulde welke wij volmondig bijtreden:

‘Herman Johan Aloysius Maria Schaepman zag den 2 maart 1844 het levenslicht. Zijn geboorteplaats is Tubbergen in het Overijselsche, van waar hij op twaalfjarigen leeftijd zich naar Oldenzaal begaf om aan het gymnasium aldaar zijn studiën voort te zetten. Twee jaren later vertrok hij naar het aartsbisschoppelijk seminarie te Kuilenburg en wijdde er vijf jaren aan de studie der humaniora en der philosophie. Professoren en studenten, allen die hem daar gekend hebben, getuigen van de buitengewone vorderingen, die hij op het gebied der wetenschap en der letteren deed en van de ongeëvenaarde wijze waarop zich toen reeds zijn poëtische gaven uitten.

‘In 1863 trad hij in het seminarie te Rijsenburg en werd na voltrekking zijner theologische studiën tot priester gewijd door Z.D.H. Mgr. Schaepman in de kathedraal te Utrecht, den 15 augustus 1867.

‘Den 5 september van hetzelfde jaar werd hij benoemd tot tweeden secretaris van Utrecht's aartsbisschop en zag kort daarop zijn verdiensten als dichter een weinig

erkend door de benoeming tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

In oktober van het volgende jaar reisde hij naar de wereldstad Rome en behaalde aldaar in 1869 den naam van doctor in de theologie. Zijn verblijf in de Eeuwige stad viel samen met het Vatikaansch Concilie, hetwelk hij bijwoonde.

In 1870 naar zijn vaderland teruggekeerd, werd Dr. Schaepman in oktober van dat jaar een professoraat aan het seminarie te Rijsenburg opgedragen.

Onder de vele onderscheidingen, welke den grooten dichter later van verschillende zijden te beurt vielen, stippen wij hier nog slechts aan zijn benoeming in 1872 tot lid van het Genootschap van Kunsten en Wetenschappen'te Utrecht.

‘Zijn uitgebreide taalkennis en ervaring op het gebied der kunst kwamen in den laatsten tijd vooral uit in zijn overzettingen uit Dante's werken en zijne wetenschappelijke verhandelingen.’

Schrijver dezer regelen zegt ‘grootte dichter’ en die woorden zijn recht toepasselijk op Dr. Schaepman. Niemand is den dichter van *Lucifer* naderbij gekomen dan hij, en de nederlandsche dichters van dezen tijd moeten voor hem de vlag strijken.

Wij kennen van Dr. Schaepman de volgende stukken: *de Paus*, *Vondel*, *de Pers*, *Maria de zondaresse van Egypte*, *de eeuw en haar koning*, *Napoleon* en verder een aantal prachtige stukken in proza of poëzie, welke in het tijdschrift *de Wachter* verschenen.

Het meest ingrijpend van alle die stukken is *Napoleon*. In breede trekken schetst de dichter het leven des keizers. Hij wijst hem u als kind op het vorstelijk Arenenburg; verder, in later leeftijd, als de koude en harde hand van het leven, de speling der eerste lachjes wegveegt en ‘de ploegschaar van den tijd’ diepe voren langs voorhoofd en wang trekt. De staatskunst maakt zich dan van dat wezen meester, en toen eindelijk de hertog van Reichstadt te Weenen stierf, beleefde de zoon van Hortense, ‘zijn keizersdag.’

En hooger rees uw zon;

Al waart gij zwak en arm, verlaten en vervallen,

Gij waart Napoleon!

Napoleon! die naam, zegt de dichter, die nog de wereld schokt en ‘op het koude en richtende

blad der historie,'nog 'tintelt, gloeit en leeft.'Zoo volgt de dichter den strever naar de keizerskroon, totdat hij deze bereikt, totdat hij regeert, totdat het uur der wraak komt.

'Het uur der wrake komt,'en die boodschap, zegt de dichter, dreunt hem van alle kanten te gemoet. Duitschland daagde hem spottend uit, en Frankrijk, 'zijn slavinne,'dreef hem tot de wraak aan. In zijne ijлкоorts wierp hij den dobbelsteen en riep: 'verwinnen of vergaan!'

Prachtig is het dichtstuk dáár waar Napoleon, overwonnen te Sedan, door Frankrijk benaderd wordt en het ongelukkige land hem toeroept: 'mijn eer, mijn eer, mijn eer!' en als hij antwoordt: 'ik gaf u lust en weelde; schoonheid, spel, een dartelend geweten' en Frankrijk immer kermt: 'mijn eer, mijn eer, mijn eer!'

Prachtig zijn de wrekende beelden, de zinnelooze keizerin Charlotte en het lafspottende Italië, dat hem, gevallen, met den staf 'van bloemen rijk omwonden' beleedigend in het aangezicht komt slaan. Over die ondankbaarheid van de wulpsche, voor welke hij zooveel had opgeofferd, was hij getroffen, en 'wat geen wereldmacht van smarten' kon bewerken, bewerkte zij: een traan ontrolde aan zijn oog.....

Maar nog prachtiger is het dichtstuk daar waar de bisschop van Spoleto oprijst, later Pius IX, wiens kroon Napoleon brak ter wille van 'een roover.'En diezelfde bisschop van Spoleto redde in 1831. den vluchteling Louis Napoleon. Ja, dat is gewis eene plagende figuur voor den gevallen! Neen, die onttroonde Paus is de eenige die hem vergeeft, voor hem bidt en hem troostend zijn kind, 'zijn lijdend kind' noemt.

Een ander dichtstuk van Schaepman dat ons diep trof was de *keizersklok*, van welke laatste wij in een vorig nummer eene afbeelding meêdeelen, doch welk dichtstuk wij voor het oogenblik niet bij de hand hebben om het te ontleden; verder *Maria de zondaresse van Egypte* en *Vondel*. Wij kennen in de nederlandsche letterkunde weinige stukken, waarover een zoo indrukwekkend, zoo rein, zoo zaligend gevoel verspreid ligt als over die legende.

Wij wenschten Dr. Schaepman meermaals zijn prachtig talent aan de verhalende poëzie te zien wijden; zij misschien is het eenige genre in deze, geschikt om de enge grenzen, die de poëzie in het algemeen omsluiten, te verwijden en alzoo het lezend publiek grooter te maken.

Wilt gij nu een staaltjen van den machtigen vondeleaaanschen vorm van dien dichter? Luister dan:

Rijs nog eenmaal voor onze oogen,
Fiere, heerlijke Amstelstad,
Die de schatten eener wereld
In uw grachtengordel vat;
Rijs, Venetië van ons Noorden,
Uit der eeuwen somber graf,
Schud de neevlen van 't verleden
Voor 't rijkste daglicht af!

Rijs nog eenmaal, in de volheid
Van uw zestiende-eeuwsche pracht,
Met uw forsche burgerijen,
Edel door hun eigen kracht;
Heerlijk glanst gij nog in 't heden:
Neen, uw winter daalde niet....
Maar de dagen uwer lente

Zijn der glorie rijksgebied.

Geef ze ons weêr uw kloeke zonen,
Slechts nog levend op 't paneel,
Levend door de tooverkleuren
Van der Rembrandt's kunstpenseel;
Geef hen weêr, die u verrijkten
Met een wonderwerk te meer;
Geef vooral uw hoogste glorie
Holland's dichter, Vondel, weêr!

Vondel! - Zie de polsen zwellen
Van het warmer kloppend bloed;
In de handen beeft de veder
Die dien naam hergeven moet;
Vondel - duizend, duizend stemmen
Geven antwoord, zingen 't lied,
Dat den dichter roemt en huldigt
Als monarch op 't kunstgebied.

Vondel, dichter boven allen,
Dichter met uw gansche ziel,
Echo van het eeuwig loflied,
Dat der englen harp ontviel,
Dichter, die in aardsche vormen
't Hemelsch ideaal hergeeft,
Waar de mensch, de wareldkoning,
In verrukking henenstreeft.

Dichter zijn, 't is de aard beheerschen
Met onbreekbren vorstenstaf,
't Is de volle kracht bezitten,
Die de Schepper 't schepsel gaf,
't Is, als de aadlaar, opwaarts stijgen
Met den blik omhoog gericht,
Om den vollen straal te vangen
Van het gouden zonnelicht.

Maar dien wellust te hertooveren,
Al dat leven, al dien gloed
In de zielen neêr te storten
Uit den rijksten overvloed,
Al die schoonheid, daar genoten,
In zijn klanken teêr en fijn,
Breed en diep terug te geven:
Waarlijk, dat is dichter zijn.....

Rijs nog eenmaal voor onze oogen,
Fiere, heerlijke Amstelstad,
Pronkjuweel der Dietsche landen,
Als slechts Holland's kroon bevat!
Rijs nog eenmaal, werp den sluier
Van het lang verleden neêr,
Geef uw kloeke burgerijen,
Geef uw dichter, Vondel, weêr!

Hoor, daar klinken blijde zangen,
Antwoord op de dichterbeê!
En de stemmen van het heden,

Van de toekomst zingen meê:
'Ja, de Dood is wareldkoning
En 't heelal zijn rijksg gebied,
Maar genieën zijn onsterflijk;
Ware dichters sterven niet!'

Zou het niet noodig zijn dat onze hedendaagsche dichters bij dergelijken ter schole gingen, in plaats van bij den vreemde, van waar zij eene dikwijls laffe en voor ons volk onmogelijke poëzie herwaarts trachten over te planten - eene poëzie die hier te lande nooit inheemsch worden zal. Ook vindt die zoogezegde rammelpoezie van 'windekens waait en meulekens draait' nergens bewonderaars tenzij bij de.... cameraderie, die haar zelf, in de meeste gevallen, niet verstaat.

V.L.

Keulen en zijn stadhuis.

Keulen, in het Duitsch *Köln*, is eene der oudste steden van Duitschland en zou zijnen naam ontleenen aan *Colonia Agrippina*, welke laatste de vrouw van den romeinschen keizer Claudius, daar ter plaatse geboren werd. In vroeger jaren was Keulen eene keizerlijke vrijstad en de zetel van het keurkapittel. Het was naar Keulen, dat in de vervolgingen en troebelen van de 16^e eeuw, de katholieken de wijk namen, om vrij en ongehinderd hunne godsdienst uit te voeren.

Nog draagt Keulen, ofschoon erg gemoderniseerd, op vele punten zijn oud karakter. Voor den gewonen sterveling hebben de kronkelachtige straten niet veel aantrekkelijks, maar de oudheid- en kunstkenner vindt in deze schatten van opmerkingen.

Wij hebben reeds meer dan eens den dom en andere belangrijke gebouwen besproken; wij wijzen vandaag op eene sierlijke afbeelding van het stadhuis, dat een schoon portaal en eene dubbele rij marmeren kolommen heeft en wiens geheel een echt kunstrijk karakter draagt.

De purperhoen.

Onder de vogels der keerkringen moet men geen zangers zoeken; wat echter hun over 't algemeen vervelend gekras vergoedt, is de kleurenpracht hunner pluimen, de sierlijkheid en de wendingen van hun lichaamsbouw. 't Zijn meest allen *petits-mâitres* wier vedertooi hun eenige noemenswaarde onderscheiding is.

Echter niet allen die daar hun nest bouwen, zijn alleen om hunne pluimen opmerkelijk. Getuige daarvan de purperhoen van Madagascar.

De purper- of sultanshoenderen bewonen kreeken, moerassen, suiker- en rijstvelden. Deze steltloopers bewegen zich zeer vlug over een slijkerigen bodem, klimmen behendig tegen rietstokken en takken op, zwemmen uitmuntend, maar vliegen slecht of in 't geheel niet.

Evenals alle steltloopers zijn zij alverslinders, zij vergenoegen zich dan ook niet met de planten en het klein gedierte dat zij bij hunne woonplaats vinden, maar brengen zeer dikwijls aan de rijstvelden aanzienlijke schade toe en plunderen bovendien nog de nesten van de vogels die met hen dezelfde buurt bewonen, hetzij om hunne eieren te verslinden, hetzij om met hun snavel de jongen te dooden en hen, zonder zich aan het angstgeschrei van de ouden te storen, op te peuzelen.

Moordlustig zijn ze echter niet als ze maar voeder genoeg krijgen, zoodat de soort purperhoen, die men het meeste in de Europeesche hoven aantreft en ons uit Noord-Afrika aangebracht wordt, al voor heel tam doorgaat.

De ingenieur John Rennie.

De loopbaan van den beroemden schotschen ingenieur John Rennie mag als een schitterende getuigenis aangemerkt worden van 't groote gewicht hetwelk er in gelegen is, dat kinderen hun vrijen tijd niet met leêgloopen doorbrengen.

Voor het doen van kattenkwaad houden zij altoos tijd genoeg over; daarenboven, indien de jongens vooral de leêge uren slijten met eenen arbeid die naar hun aanleg is, zullen zij een kapitaal voor de toekomst opleggen, dat eens goede rente geeft.

John Rennie deed niet anders in zijne jeugd en 't is hem wêl bekomen. Hij was de zoon van een kleinen pachter in Haddingtonshire. De vlugge, oplettende jongen werkte niet alleen binnen de schoolmuren, maar ook als geen plak hem dreigde.

Hij had zijn zinnen gezet op bruggen en machienen en waar hij maar een nieuwe te zien kreeg, studeerde hij den geheelen samenstel en teekende dan 's avonds thuis allerlei machienen en bruggen. En thuis werd die iever van den vlijtigen knaap aangemoedigd.

Later werd zijn onderwijs voortgezet te Dunbar en hij profiteerde daarvan uitmuntend, maar altijd bleef hij ook in zijn leêge uren bezig en bracht het zonder hulp van meesters zeer ver in de praktische bouwkunde en in het ontwerpen van machienen. Telkens als hij gelegenheid vond, woonde hij lezingen over wetenschappelijke onderwerpen bij en wat hij hoorde, werd het zijne.

Met zijn negentiende jaar verliet hij de werkplaats waar hij tot dan toe zich had geoefend, en trok naar Londen. Onderweg deed hij echter Liverpool aan om de dokken en Birmingham om de fabrieken, en bracht er geruimen tijd door. Ook die reis was hem tot groot nut.

Zijn naam als ingenieur was weldra bepaald. Vooral de Waterloo-Bridge met zijn negen bogen en de brug bij Southwark, die den Teems in slechts drie bogen overspant, deden zijn naam vermaard worden.

Bijna geen haven in het engelsche rijk, of men vindt er dokken, weerdammen of bruggen van zijn hand. Tot de grootste zijner werken van dien aard behoort het havenhoofd bij Plymouth, wiens bouw ontzaglijke moeite heeft geëischt en waarbij zijn karakter zoo duidelijk uitkwam: volharding bij groote hindernissen.

Zijn werkzaam leven eindigde in 1821. John Rennie had den ouderdom van zestig jaren bereikt en liet aan zijn zoons, mede ingenieurs, onder ander het plan en de bouw van de London-Bridge. Zijn zoons volgden het voetspoor des vaders; ook zij hebben 't ver gebracht; een hunner, sir John Rennie, is om zijn verdiensten tot den adelstand verheven.

Aan het turksche hof in 1769.

Het ceremonieel aan het turksche hof, beschreven in den jare 1769, is zeker wel curieus. Wij vinden het in een hollandsche tijdschrift van het midden der achttiende eeuw. Luistert:

De Turken hebben eigenlijk geen denkbeeld van het volkenrecht. Zij beschouwen zich als het eenigst volk op den geheelen aardbodem en regelen hun gedrag met anderen, met eene stellige overeenkomst, eigendunkelijke toelatingen of een heerschend gebruik.

Vreemde gezanten hebben dan ook geene andere verzekering dan de geschreven vergunning, waarvan zij afschriften bezitten, of zoodanige niet-beschreven voorrechten als hunnen voorgangers werden toegestaan.

Nog geen vijftig jaar geleden, beschouwde de vizier Jin Aly Pasha, hen als spionnen en was er voor om het Prinseneiland, op negen mijlen van Konstantinopel gelegen, tot een verblijfplaats voor zulke gasten gereed te maken.

Dewijl de handel drijvende mogendheden, verre van de Turken wonende, hun geene wederkeerige behandeling der turksche gezanten kunnen toestaan - vergeet niet dat wij ons in 1769 bevinden - moeten hunne afgezanten in Turkije zich onderwerpen aan zulke voorwaarden welke men daar goedvindt.

Toen er slechts vier afgezanten en één resident in Turkije waren, hielden zij hun karakter beter in stand, en waren meer in achting bij de Turken dan wel nu.

't Is waar, zij hadden weinig of geen verkeer met de turksche bevolking, en waren dus wel geschikt om ontzag te verwekken; zij volgden de zeden der aanzienlijkste Turken en legden weinig of geene bezoeken af.

Doch wanneer zij dit deden, spreidden zij al de oostersche praalzucht ten toon; zij kleedden zich op dien dag, op de meest kostbare wijze en hunne bedienden waren op het prachtigst uitgedost; vijf of zeven handpaarden werden in gereedheid gebracht, al was het zelfs maar om aan de overzij van eene nauwe straat te komen.

Bij dagelijksche gelegenheden vertoonden de gezanten zich niet in het openbaar en gingen nooit van Pera, waar zij woonden, naar Konstantinopel, tenzij met al de staatsie van een gezant, welke een machtig vorst verbeeldde.

Indien zij Sancta Sophia of een Biram gingen bezichtigen, was dit met geschrevene bevelen door de Porte geschonken, welke zorg droeg dat zij door bedienden bewaakt en beschermd werden.

Met één woord, een gezant werd door het gemeene volk in Turkije, beschouwd als een wezen, onderscheiden en verheven boven anderen van zijn volk.

Men zag hem zeldzaam, en wanneer hij zich vertoonde, verscheen hij, zooals wij zegden, in hunne oogen met de praal van de aanzienlijkste ambtenaars aan hun eigen hof.

In de laatste dertig jaren, zijn de vreemde staatsministers van den tweeden rang, merklijk in getal toegenomen, en in plaats van vier gezanten zijn er nu reeds tien.

Het groote verlangen, hetwelk de kristen mogendheden aan den dag leggen, om, ten welken prijze ook, de vriendschap van den grooten Heer te verkrijgen, heeftden ongeloofelijken hoogmoed der Porte sterk doen aangroeien; doch het zien door het publiek, dat er toch zooveel gezanten of onderscheiden personen waren, heeft de algemeene achting erg doen dalen.

Misschien zou die achting nog bestaan, indien de gedragsregels, die vroeger door de gezanten in acht genomen werden, nog werden nagekomen; maar alle menschen, aan hunne eigene levenswijze gewoon, kunnen zich aan dergelijke bepalingen niet onderwerpen.

Eene stilzwijgende verbintenis kan eenige jaren, tusschen vier personen in voege blijven, doch onder tien is dit schier onmogelijk.

Zoo zeldzaam als het vroeger was, een gezant te zien, zoo gemeenzaam ontmoet men ze nu, ten minste die van den tweeden rang, die 't volk niet meer van andere menschen weet te onderscheiden.

De gezanten maken er nu geen zwaarigheid in om een Armeniër, een Griek of Jood te bezoeken, zich op een Biram of eenige andere openbare plaats te vertoonen.

Somtijds worden zij met eenige minachting bejegend, waarvan zij geen notitie nemen; dikwijls ontvangen zij eenen vuistslag van een onbeschoften Turk, die hen dwars tegen het lijf loopt, en over 't algemeen worden zij nageroepen met het woord *g i a r*, ongeloovige, een scheld- en smaadwoord onder de Turken.

Indien hun iets beleedigends wordt toegebracht te Konstantinopel, kunnen zij daarvoor weinig vergoeding bekomen.

De Porte zou dit onmiddellijk aan hunne eigen onvoorzichtigheid toeschrijven en openlijk verklaren, zooals reeds gebeurd is, dat gezanten zich niet tusschen het gemeen moeten begeven; hebben zij buiten iets te verrichten, dan moeten zij slechts de Porte verwittigen en deze zal alsdan maatregelen ter hunner beveiliging nemen.

Wordt dit alles vermeden, dan, zegt het artikel, heeft men in Turkije weinig onaangenaamheden te vreezen.

De Turken hebben een spreekwoord, dat zij hier niet oneigenaardig toepassen; zij zeggen namelijk: 'de visch begint eerst aan den kop te stinken,' hiermeê doende verstaan, dat, als de dienstboden zich ongeregeld gedragen, dit voortkomt van de ongeregelheden des meesters.

De gezanten verschijnen niet voortdurend aan het hof; dat gezag scheen al te zeer op gelijken voet te staan met de persoonlijke oppermacht, om een vast verblijf aan het hof te dulden.

In deze tijden zendt men slechts gezanten bij een hof in zeer buitengewone en opkomende gelegenheden, als om eene gewichtige beslissing te nemen, bij huwelijksverbintenissen of doorgaans na het eindigen van een langen en bloedigen oorlog, waarschijnlijk als een openbaar bewijs van verzoening.

In dat geval maakte die zending den volke bekend, hoe zij zich verder jegens een volk te gedragen hadden, en gaf de verzekering der veiligheid van het onderling verkeer.

De Turken houden, altijd in 1769, die laatste en zeer oude gewoonte, heilig in stand.

Wederkeerige gezanten verschijnen nimmer dan na eenen oorlog, en op de grenzen wisselen elkander de gezanten der beide mogendheden.

Zoodra een gezant op het turksche grondgebied komt, wordt de Groote Heer als zijn gastheer beschouwd en de staatsambtenaar die hem ontvangt, geeft hem den titel van 'Musaphir,' dat is gast van den Grooten Heer.

't Zij dit een oud gebruik en een overschot is uit vroegere tijden; 't zij dat het voortkomt uit de achting den afgezanten toegedragen; 't zij dat het enkel moet dienen

tot betoon van de macht en de mildheid des Grooten Heers, maar de afgezant wordt onmiddellijk van al wat er tot zijne reis benoodigd is verzorgd.

Men geeft hem eene aanzienlijke som geld, en die mildheid duurt voort zoolang hij zich in Konstantinopel moet ophouden.

Een gezant van eene handel drijvende mogendheid vordert ditzelfde recht en geniet het, schoon in minder maat; het noodige wordt hem ten volle toegestaan; doch Zoodra zijne reis voleind is, houdt de gift op.

De Porte zendt een vizier-aga om hem op de grenzen te ontvangen en veilig te geleiden; de wegen zijn gereed gemaakt, de rustplaatsen in verscheidene steden, bepaald, gelijk ook de *thaym* of het geld, 't geen moet dienen tot zijn onderhoud. Desgelijks is een zeker getal paarden en wagens in gereedheid voor zijne dienaars en reisbehoefden. Hij wordt met hoogachting en onderscheiding behandeld en zoo wel bediend op den weg als mogelijk is.

De streken welke hij doorreist, betalen de kosten van zijn verteer en zij worden in de schatkamer op het artikel hunner belastingen ingeschreven.

De landen welke de kristene gezanten doorreizen, winnen er gewoonlijk bij, want als er een dollar noodig is tot goedmaking der kosten, voegen zij er een anderen bij als geschenk van den vizier en ontvangen eene kwitancie die bij den Grooten Heer als voor wezenlijk betaald doorgaat.

Opmerkelijk is 't, met welk eene ongeloofelijke voorzichtigheid, beleefdheid en zachtheid de vizier-aga, de Turken, welker landstreek hij doorreist, behandelt; doch zoodra hij onder de bulgarische Kristenen komt, zal hij zich niet ontzien, indien de gezant niet tusschenbeide treedt, hen op de drukkendste en wreedste manier te behandelen.

De vleiende behandeling, die den gezant wordt toegedacht, geeft hem het vooruitzicht van eene vleiende ontvangst aan het hof van den Grooten Heer.

Zoodra hij aankomt, wordt hij door zendelingen van den vizier verwelkomd; hij wordt gestreeld, geveleid door een aantal grieksche, armenische en joodsche onderdanen, die op de laagste en slaafste wijze, ja, tot walgens toe, hem benaderen.

De eerste stap dien hij nu doet is naar den vizier. Beiden gaan zitten, de gezant op een stoel, de vizier op eene sofa en in eenen hoek; zij bewijzen zich wederkeerig de gewone beleefdheden, die nog dezelfde zijn als in den aanvang van het turksche rijk.

De vizier verzekert den gezant, dat, zoolang zijn meester de wetten van vriendschap onderhoudt, de Groote Heer aan deze zal beantwoorden.

De eerbewijzen van den *castan*, suikergebak, koffie, sorbet en reukwerken worden hem aangeboden; maar als hij weggaat, klappen zij in hunne handen; hij treedt onder uitjouwing de kamer uit en de twee bedienden, die hem begeleiden en elk aan eene zijde staan, trachten hem, als hij half weg gekomen is, om te draaien ten einde den vizier te groeten, die echter van zijne zitplaats niet opstaat.

Hij die vergeet welk karakter hij bekleedt, kan daardoor verrast worden; hij die dit niet vergeet, blijft op zijne plaats en stoot die twee leidsmannen van zich af.

Een gezant had zich echter over die zonderlinge manier van doen beleedigd gevoeld en er werd eene verandering in die gewoonte gebracht.

Hoewel eene zoo onwaardige behandeling iemand die op zijns meesters eer gesteld is, moge tegenstaan, moet hij eene nog veel grootere vernedering ondergaan als hij gehoor krijgt bij den Grooten Heer.

De tijd om den gezant uit Pera, den Bosphorus over te voeren, is de morgen, zelfs bij het aanbreken van den dag.

Bij zijne aankomst wordt hij ontvangen door den hofmaarschalk in een huis, dat hiertoe bestemd is.

De trappen zijn niet beter dan eene leer en de kamer zou eerder geschikt zijn om een hoogduitschen jood te ontvangen, dan wel een man van die waardigheid.

Dikwijls is de hofmaarschalk bij de komst van den gezant, daar niet aanwezig; ter verontschuldiging wordt gewoonlijk gezegd, dat hij in deze of gene moskee in gebed is.

Na de eerste plichtplegingen maakt men den gezant bekend, dat de hofmaarschalk of *chiauxpashi* aan zijne hoogerhand zal rijden.

Dit deel der plechtigheid wordt lang betwist en door de Turken nooit opgegeven, dan wanneer zij zich daartoe gedwongen vinden; zij geven den gezant alleen de gelegenheid er zich tegen te verklaren: elk andere tegenkanting is nutteloos.

De gezant is er echter op gesteld, dat een edelman van zijn gevolg aan de lagerhand zal rijden; ofschoon de Turken hierin met weersin toestemmen, zal hij dit punt echter erlangen indien hij lang aandringt.

Deze bijzonderheid heeft dikwijls twist doen ontstaan, verwarring in den optocht verwekt

en wel eens geheel de audiëncie doen mislukken.

Na in die ellendige kamer aan den waterkant eenigen tijd vertoefd te hebben, maakt het bevel van den vizier hem bekend dat hij gereed is om naar het paleis van den Grooten Heer te gaan.

Dan neemt de optocht een aanvang en trekt plechtig naar de woning van den vizier, waar de gezant in regen, wind en sneeuw, of welk weêr het dan ook zij, te paard gezeten, in de straat moet wachten om de staatsie na te zien en in het voorbijgaan den vizier en zijnen hofstoet te groeten.

Wanneer men nabij de poort van het paleis gekomen is, trekt de trein van den afgezant langzaam voort en vindt, bij zijne intreê, den vizier in de divans-kamer.

In het midden dezer kamer heeft men een ouden vierkanten stoel voor den gezant gereed staan. Op dezen moet hij, indien dezelve hem kan dragen, ten minste twee uren zitten, om de beslissing van zaken die hij niet verstaat, aan te hooren.

Dikwijls is het de betaaldag der Janitsaren en Spahis; dezen kiezen de Turken niet zelden uit.

De gezant ziet alsdan ongeveer 2400 stukken geld aftellen; in die twee uren, als het een koude dag is, heeft hij veel ellende te onderstaan. Daarbij verstijft hem de ruggegraat, want er is geen leuning aan den stoel!

Is deze rol gespeeld, dan volgt er een andere: de maaltijd wordt opgedischt; de gezant zit nog altijd op zijnen stoel, de vizier zit op zijne hooge sofa; tusschen beiden schuift men eene ronde tafel.

HET STADHUIS VAN KEULEN.

Aan elken kant hangt een opgevouwen handdoek, om den mond en de handen af te vegen. Vijftig schotels volgen, in eene halve minuut, elkander op.

Naast den gezant staat een tafeldienaar, met bloote armen; zijn werk bestaat hierin, dat hij de spijs aan stukken breekt en de lekkerste beetjes vóór den gezant neêrlegt.

Dit alles doet hij met zijne vingers, prijst onophoudelijk de lekkere spijs, terwijl de vizier zijnen gast opwekt om te eten; ten slotte wordt, om den maaltijd te eindigen, overvloedig sorbet opgediend.

Middelerwijl loert de Groote Heer door een verborgen venster heel dien maaltijd af, en zoodra hij geëindigd is, gaat hij naar zijne gehoorzaal.

De hofmaarschalk komt nu met zijn 'talkisch' of geschreven bevel bij den vizier, om hem te berichten dat de monark op den troon zit.

Deze ontvangt dit stuk met groote eerbiedbetuiging, raakt het met zijn voorhoofd aan, kust het en na het gelezen te hebben, bergt hij het op de borst en vertrekt.

Na zijn vertrek wordt aan den gezant bericht, dat hij het voorhof moet doorgaan om gehoor te erlangen.

De veldmaarschalk gaat hem voor met zijne onderbevelhebbers en bedienden, zeer rijk gekleed.

Echter komt de gezant zoo seffens niet in het gehoor; men doet hem op het voorplein stil houden, waar onder eenen boom een oude bank staat, 'op welke stal- en keukenknechts dikwijls in den zonneschijn gaan liggen, en somtijds andere min welvoegelijke dingen doen.'

Op deze bank verzoeken zij hem te gaan zitten; men is nog zoo vriendelijk om hem niet te lang te doen staande blijven wanneer hij met den kaftan moet bekleed worden.

Men ziet er niet naar of de bank droog of nat, schoon of vuil is, noch ook welk weêr het wezen moge.

Zoodra de plechtigheid van het aankleeden afgeloopen is, nemen twee ‘Capegis-pashis’ den gezant bij de schouders en brengen hem binnen.

Hij vindt den Grooten Heer in een hoek, op eene sofa zitten; die sofa is hooger dan gewoonlijk; een hemel is boven hem opgericht en de beenen van den Grooten Heer hangen naar beneden; aan zijne zijde ligt een prachtig zwaard, alsook eenige kenteekenen der koninklijke waardigheid.

DE PURPERHOEN VAN MADAGASCAR.

Hij wenkt met het oog den afgezant en laat hem zijne toespraak opzeggen, 't Geeft weinig of hij deze verstaat, want zij is reeds te voren den vizier ter hand gesteld door een ‘drogman’ of vertaler overgezet, die, zoodra de gezant gesproken heeft, de aanspraak in de turksche taal en voor de vuist, ten gehoor van den Grooten Heer, verhaalt.

Alzoo eindigt het gehoor.

Als dit is afgeloopen, denkt ge dat de gezant den verdrietigen dag als geëindigd beschouwen mag? Dat hij zonder hinderpalen kan te paard stijgen en naar huis rijden?

Neen. Hij stijgt wel is waar te paard, doch gereden hebbende tot het tweede vierkante plein van het paleis, doet men hem stil houden en, te paard zittende, onder eenen boom wachten, totdat de vizier, op weg naar huis, hem is voorbij gegaan.

Dan eerst mag hij vertrekken.

Eigen trotschheid of zucht om de eer der kristene volken op te houden, heeft de kristene schrijvers belet, deze plechtigheid in haar waar licht voor te dragen. Ja, eenige gezanten hebben het slechtste van die onwelvoegelijke handelwijs zoeken te verzachten en te rechtvaardigen.

Zij zijn zelfs zoo verre gegaan, dat ze voorgaven dat de geschenken, welke zij meêbrengen en bij iedere audiëncie moeten overleveren, hun als gevers tot eere strekken en niet aan de Turken als ontvangers.

Doch al wie kennis heeft van de oostersche handelwijze, en weet welke hoogmoed, praalzucht en trotschheid het turksche hof beheerscht, weet ook dat men daar die geschenken als wezenlijke schattingen aanziet.

Een der naburige hoven heeft dit alles in het ware daglicht beschouwt; het heeft bedongen in de traktaten, dat de geschenken wederkeerig zullen zijn en uitgewisseld worden, en niet op onbehoorlijke wijze gevorderd.

Verwonderlijk is het wel, dat dit voorbeeld door andere hoven niet gevolgd werd. Nog meer is het te verwonderen, dat dit eigenste hof niet gereklameerd hebbe tegen de onwelvoegelijke plechtigheden.

Vreemd is het wel, dat het keizerlijk hof dit verwaarloosd heeft in het verdrag van Passarowitz, aangezien het toen nadrukkelijk bepaald heeft, *dat zijne afgezanten bij de audiënciën zouden verschijnen in zoodanig eene kleeding als 't hun behagen zou.*

Vóór dien tijd moesten de gezanten in turksch gewaad verschijnen.

Men ziet uit deze beschrijving, die recht curieus mag genoemd worden, met welken hoogmoed en minachting, de Turk nog op de ‘kristenhonden’ neêrzag; men behandelde de gezanten inderdaad als gemeene schoenpoetsers.

Veel zal er, natuurlijk, sinds dien in al die gebruiken veranderd zijn: de kristene mogendheden zijn machtiger en eischender en de Turk onmachtiger en toegevender geworden.

Toch ligt de trotsche geest van den Turk, tegenover den giaar nog altijd onder in zijn karakter.

In alle geval zal iedereen, met hooge belangstelling, die oude gebruiken aan het turksche hof in voege en door ons meêgedeeld, hebben ingezien.

Curiositeiten.

EEN REIZIGER. - In eene geografische vergadering, te Dordrecht gehouden, deelde professor Veth, een kort verhaal meê over het leven van een zeer weinig gekenden reiziger, Samuel van de Putte. Deze, omstreeks 1696 te Vlissingen geboren, te Leiden gepromoveerd, was tot 1718, raad en schepen in zijne geboortestad. Daarna maakte hij gedurende niet minder dan 27 jaren reizen, vooral in de zuidelijke en in de binnenlanden van Azië, zoo uitgestrekt als misschien nooit eenig Europeaan deed. Eerst vertoefde hij drie jaren in Italië. Zijne reizen begonnen met eilanden van den Griekschen Archipel en strekten zich verder uit over Aleppo, Ispahan, Hindostan, Kotsjin en Ceilon; van daar als mahomedaansch koopman naar den Grooten Mogol. Verder bezocht hij het land Sikkim, dat toen Bramassium genoemd werd, Nepal, Groot-Tibet; ook de rivier Dzambodzjoe was hem beter bekend dan aan menig een na hem. Te Lhasa schijnt hij zeer bevriend geweest te zijn met den lama, den aardschen vertegenwoordiger van Loedda. Van daar ging hij naar het landschap en

het meer Koehoenoer, door het hart van Azië naar Peking. Hoewel twee maal als kristen aan den chineeschen muur afgewezen, gelukte het hem ten derden male als kameeldrijver, met doppen voor de oogen, opdat hunne blauwe kleur zijne afkomst niet verraden zou, er door te dringen.

Door China reisde hij als chineesch mandarijn, en ging eindelijk door Assam en Hindostan naar Dehli, van waar hij in 1743 naar Batavia ging. Weder van hier voor verdere reizen naar Malakka vertrokken, keerde hij echter spoedig daarheen terug, en overleed ten huize tan zijnen vriend Lans, op den 27 sept. 1745. Hij werd op het portugeesch binnenkerkhof begraven.

Tot onherstelbaar verlies voor de wetenschap weid zijn testamentair verzoek, om zijn journaal te verbranden, al te nauwgezet ten uitvoer gebracht. Het eenige dat van zijne aantekeningen overbleef en door Lans aan zijne familie te Vlissingen werd overgemaakt, zijn 234 stukjes en snippers papier, in het hollandsch met italiaansch, tibetaansch en mongoolsch vermengd beschreven, soms van schetskaartjes verzeld. Naar dit weinige te oordeelen, bezat Van de Putte groote kennis en vaardigheid in de talen der landen die hij bereisde, had eene reinheid van zeden, waarom hij soms als een heilige geëerd werd, en was in den besten zin des woords een groot reiziger, die zelfs in onze eeuw een onsterfelijken naam zou verworven hebben.

Vondels voorbereiding tot den grooten stap van 1641.

Door J.A. Alberdingk Thijm.

I.

Het eerste portret.

Onze burger huizen omtrent het jaar 1600 waren heel anders ingericht dan de tegenwoordige. De ‘gang,’ die in onze dagen een noodzakelijke midden evenredige tusschen de ‘stoep’ en de ‘kamers’ uitmaakt, was alleen te vinden in patricische woningen. Wat allengskens, in fatsoenlijke gezinnen, zelfs op het land, uitzondering werd, was in de 25 jaar, die volgden op de Reformatie van Amsterdam bijv., regel: men viel letterlijk ‘met de deur in huis.’ Schellen’ waren schier onbekend; ‘kloppers’ volstonden, en men trommelde er de buurt niet meê bij elkaâr, want die ‘open’ te ‘doen’ had - hetzij dan de vrouw, of de dochter, of de dienstmaagd - bevond zich doorgaands, met het gezin, in het voorvertrek of ‘voorhuis,’ en zoo men al, door eenig schotwerk of betimmerd portaal, de ‘vloermat,’ de tocht, en tevens den bezoeker of boodschapper, buiten het rechtstreeks verkeer met de huisgenoten hield - de zij- of ‘zijdelkamer’ ontbrak. Eerst in de tweede helft der XVIIe eeuw veroorloofde men zich in alle toehuizen den aanleg van dit vertrek, dat dan ook, min of meer als galakamer, doorgaands was afgesloten. In de ‘binnenkamer,’ maar vooral in het ‘voorhuis’ leidde het gezin zijn kalm of onrustig leven. Werd het als winkel gebruikt, dan vond men er koopwaren, toonbank en kasten, de el of de weegschaal, de droge of natte maat; en het zonlicht of zijn weêrschijn viel, over de buitenluifel heen, door de oppervensteren en het snijraam boven de deur, op de goederen en de vloersteen. Door de onderramen en vaak langs de openstaande bovendeur had men het gezicht in de straat, als het niet te zeer belemmerd werd door de koopwaren, waarvan men de beste stalen ‘in het venster,’ dat is onder de luifel, gelegd had. Door een ‘toehuis’ verstond men zoodanig een, waarvan de onderluiken zoowel als de bovendeur doorgaands gesloten waren; terwijl men zich voor het gemis van uitzicht schadeloos stelde, hetzij door een druk verkeer op de stoep en op de straat, hetzij door een

opkamer, of insteek, die een deel der beglaasde bovenpui strekken deed nog tot een ander doel dan verlichting naar binnen. De ‘spionnetjens’ of kozijnspiegels kwamen echter pas een 100 jaar later in gebruik.

De winkeliers of gevestigde ‘cramers’ ontzagen zich zeer weinig om met vrouw en kroost een deel van hun dagelijksch leven in den winkel te slijten, en was het huis wat klein, waren de zolders in gebruik tot berging der waren - was het eenige slaapvertrek boven de binnenkamer (in welke laatste 's middags, 's achternogens en 's avonds werd opgeschaft) in gebruik bij den meester, de vrouw en den jonggeborene - sliepen de beide oudste dochtertjens in de keuken, welke onder de binnenplaats-lantaren of achter het ‘pothuis’ was uitgegraven - dan gebeurde 't niet zelden, dat òf de zoons òf de meid hun bedstede in den winkel hadden, vaak boven het kantoortjen, dat aan de straat was afgeschut.

Van dien aard was de gewone inrichting bij den neeringdoenden stand, die de amsterdamsche hoofdstraten: de ‘Warmestraet,’ den ‘Nieuwendijk,’ de ‘Nes,’ en de ‘Caluerstraet’ bewoonde. Eerst in den loop der XVIIe eeuw verhieven zich de winkelhouders tot den rang van kooplieden, en ofschoon meestal de winkel in de familie bleef, gingen vader en moeder, met of zonder dochters, een rustigen levensavond op de ‘Coninx-’, ‘Heeren- of Kaysersgrachten’ doorleven, terwijl de zoon het oude winkelhuis bewoonde. Zoo is Amsterdam dan ook, in den letterlijken zin, opgegroeid met zijne bevolking, met de burger lieden van 1578 - Gereformeerden, Catholijken, een weinig later ook Mennisten.

Intusschen men heeft in alle maatschappij geesten, die naar *vooruitgang* trachten, en anderen, die er alleen op bedacht zijn te *houden* wat zij hebben. Het misbruik, dat van de woorden *vooruitgang* en *behoud* is gemaakt, om daarmee aan te duiden het wechruimen van alle historiesch gewettigde toestanden en het te-rug-blijven op een vermolmd laddersport, - kan de taal hare beteekenis niet doen verliezen, en daarom meen ik iets loffelijks te zeggen, wanneer ik mededeel, dat een deftige amsterdamsche koopman, die, van zijn voornaam, Roemer, van zijn toenaam Visscher of De Visscher heette, en met Aefgen Jansdochter uit het oude Regentengeslacht der Van Campens getrouwd was, de wettelijke vergrooing der stad van den jare 1593 reeds was vooruitgelopen, door zich een deftig toehuis te bouwen aan de overzijde van den Cingel (tóen grens der eigenlijke stad), niet ver van de Corsgens-Poortsbrugh, vermoedelijk ter plaatse waar thans het zuidelijk hoekhuis staat der Roômolenteesteg. Heden ten dage bestaat dus dat huis, waar een *Kreeft* in den gevel prijkte, niet meer; althands niet in zijne oude gedaante; maar men mag veilig aannemen, dat de luimige bouwheer met dezen gevelsteen het tegenovergestelde van zijn wakkeren en werkzamen geest heeft willen aanduiden. Achter het huis lag een tuin met vijver. Of hij om dezen tuins wille, waar hij zijne kinderen zich in het zwemmen en schaatsenrijden liet oefenen, zich op den Stads-cingel gevestigd heeft, is niet zeker. Waarschijnlijk bewoog een belang van handel en scheepvaart er hem toe, al zoû niets de onderstelling rechtvaardigen, dat hij, door binnen de vrijheid der stad, maar ver van raaden rasphuis te wonen, zich het ontduiken en vruchtbaar maken der ‘excysen’ heeft verge makkelijkt.

Hoe 't zij - toen men in 1593 begon de dwarsgrachten, straten en stegen aan te leggen, tusschen de 1^e Brouwersgracht en de Beulingsluizen, volgde men met dien huizenbouw het voorbeeld van Roemer Visscher; en toen in 1601 de oude Haerlemer-Poort en wallen der stad, tusschen de H.-Cruys- of Haringpakkerstoren en de Poort van Jan Rood werden afgebroken, gaf hij aan een jongen hond den naam van ‘Schaëbaet,’ om dat de onkosten, waar de stad, bij het aanleggen dezer

zoogenaamde ‘Londensche Cay,’ in verviel, hem ten goede kwamen, door de verbeterde ligging van zijn huis. Zijn dochtertjens keken nu niet meer op de doodsche stadsmuren uit, maar genoten, behalve het vrolijk gezicht der schepen die op Engeland voeren, de bedrijvigheid der overbuurt.

Vóór we zoo ver zijn, moet ik u echter uitnoodigen het met die muren nog een oogenblik voor lief te nemen, en u met mij, den 27ⁿ. Maart van het jaar 1597, te plaatsen voor het huis *De Kreeft*, waarvan de boven- en onderdeur zich met zekere drift ontsluiten.

't Is 's avonds half zeven; een statig man van nog geen veertig jaar, met donkere oogen, slingerende wenkbrauwen en een zwaren baard, komt naar buiten. Zijn glimlach zweeft tusschen het luimige en weemoedige; de zwart fluweelen muts met opgewipten passementboord verlaat zelden zijn hoofd; hij ziet nog altijd bleek, ondanks de kuur, waarmee de geneesheeren hem voorgeschreven hebben de *tering* te bestrijden; die baardeman namelijk gebruikt het voedingsmiddel, waar de romeinsche vrouw in de gevangenis haren vader meê laafde; maar hij is aan 't herstellen, en heeft nog twintig gezonde jaren te goed.

Toch heeft hij dat ongeschokte welvaren niet noodig gehad, om een kunsthervormer te zijn van de meest gespierde soort. Die man, die zich zoo zorglijk in zijn mantel wikkelt en

daarbij een rechter hand vertoont, die geheel misvormd is, sedert de dagen zijner jeugd, - die lijder aan eene droefgeestigheid, welke twee maal op het punt is geweest hem, met het uiterlijk van een reddeloos geraamte, in den grafkuil te storten, - hij is de schilder, die de vrome en tedere overleveringen van Dirk Bouts* en Jan van Scorel† den schop heeft gegeven, wiens teekening, oneindig edeler dan die van Maerten Heemskerk§, oneindig fijner dan die van Maerten de Vos**, oneindig zwieriger en toch minder sensueel dan die van Bartholomaeus Spanger††, toch eigenlijk de richting der zinnelijkheid in de kunst zeer bevorderlijk is geweest.

Hoe of het Joffertjen er over denkt, dat daar, met kuiltjens in de blozende wangen, of Goltzius ze geteekend had, achter hem aan, de stoep komt aftreden?

Zij is pas veertien jaar, niet groot van stal, maar geheel volvormd, en schijnt eene gezonde toekomst in te gaan. Haar naam is Anna Roemers: zij is eene dochter van den koopman bovengenoemd, Zij gelijkt veel op de levensgrootte lachende vrouw van het amsterdamsche Muzeüm, die, bij eenen evenzeer lachenden heer uit de XVIIe eeuw in een schoonen tuin gezeten, ons als de vrouw van Frans Hals gepraezenteerd wordt. Hoe de vroeg wijze Anna Roemers over de kunst van Goltzius denkt? Niet al te streng - de eeuwgeest verbood dit; maar toch heeft hij haar heden een teekeningetjen aangeboden, dat ten doel had den indruk wech te nemen, door eene al te paradijsachtige Danaë op het deugdzame meisjes gemaakt. Ook dit teekeningetjen steekt misschien wel in de rol, die zij in de hand heeft, en stelt de *Vergankelijkheid* voor, onder het beeld van een kind, dat, op een doodshoofd geleund, zeepbellen blaast, terwijl achter hem de rook uit een reukvat zich in de lucht verliest en het geheel tot onderschrift heeft: *Quis evadet?* - Wie ontkomt er aan?

‘Waarheen, Anneke?’ vraagt Goltzius.

‘Naar de Warmestraet,’ zegt ze; ‘t is mooi weêr, en als het Meester Henrick goeddunkt, kunnen we buiten om wandelen.’

Zoo gezegd, zoo gedaan; men slaat links af, wandelt de oude Haerlemer-poort in, die, als ik boven aangaf, aan de Haerlemer-sluis stond, stapt voort in de richting van den Haringpakkerstoren, verder langs den Ykant of de Nieuwe-Zijds Houttuynen; slaat bij een oud torentjen, op den hoek van het Damrack, rechts af en bereikt, over de Oude Brug, de oudste straat der stad.

Wat voeren die kunstenaar en dat Joffertjen in hun schild?

Aan de westzijde der straat treedt men een geluifeld winkelhuis binnen. Men laat de trap, die naar de bovenverdieping voert, links liggen, men gaat eenige treedtjens af, maar stapt ditmaal ook de binnenkamer voorbij, die haar licht, door drie hooge vensters, van een plaats of looden plat ontvangt; en al zoû men nu minder goed den weg in dit diepe burger winkelhuis weten dan met Anna Roemers het geval is, een bezoeker, die het gezin bij elkaâr woû zien, zoû toch al licht door het vrolijk gedruisch, waarbij het klinken van glazen eene rol speelde, naar een groot vertrek aan het einde der gang gelokt zijn, waar men lustig feestvierde.

Derwaarts stappen ook Goltzius en Anna. Zij gaan binnen zonder kloppen en vinden den meester en de vrouw des huizes omringd van hunne kinderen, en de

* Geb. te Haarl, 1410 (?), † te Leuven, 1478.

† Overl. te Utrecht, 6 Dec. 1562.

§ Geb. te Haarl, 1498, † 1 Okt. 1574.

** Geb. te Andwerpen, 1531, † 1603.

†† Geb. te Andwerpen, 1546, † te Praag, 1628.

gelukwenschen ontvangend van vrienden en verwanten, wien met milde hand de rhinsche en fransche wijn wordt geschonken en de lekkerste sukadekoek gesneden wordt.

Bij hun intreden oogenblikkelijk herkend, daar de zon nog niet geheel is ondergegaan, of ten minste nog een warm schemerlicht naar binnen zendt, worden zij ontvangen met een welkom, waar eenige verwondering niet vreemd aan is. Meester Henrick trouwens stond geenszins voor een vrolijken gast te boek en Anna Roemers was wel een lief meisje, maar had al vroeg die soort van wijsheid in pacht, welke, in sommiger oog, meer achtenswaardig is dan beminnelijk.

Het gezelschap, in de warmoesstraatsche achterzaal, is gedeeltelijk om den vrolijk brandenden haard gezeten, waarvan de gloed ook in deze Lentemaand nog in 't geheel niet overtoffig is; gedeeltelijk staat het gegroept bij de vensters, terwijl een lankwerpig vierkante tafel, op zware gedraaide pooten, de kannen en glazen draagt, die bewijzen, dat men het bij het namiddagstuk ditmaal aan geen wijn en bier heeft laten ontbreken.

Ik geloof het dan ook wel. De bureu en binnen Amsterdam wonende vrienden (met andere woorden - verwanten) van den meester des huizes viereu vandaag een belangrijk feest. Was hij, ofschoon Andwerpenaar van geboorte, om de streek van waar hij naar Noord-Nederland verhuisde, onder den naam van 'Joost van Duislant' bekend, - van heden af zal die stempel van het vreemdelingschap allengs geheel bij hem uitslijten, want hij is tot den Poorterseel toegelaten, en, onder de belofte van 'Burgermeesteren en Regierders inder tijdt onderdanigh te wesen, - in Waken, Byten en andere Beschermenissen en lasten deser Stede hem goetwilligh te betoonen, - dese goede Stede, voor 't quaet, dat hy sal vernemen te waerschouwen en tot alle welvaart met raet en daet nae al sijn vermoghen te vorderen en helpen,' als burger van Amsterdam ontvangen.

Toch zijn er bij de vrienden, die hem hier omgeven, maar weinig geboren Amsterdammers. Wij willen ons met het gezelschap eenigszins nader bekend maken. De nieuwe Poorter heet Joost van den Vondel. Als men zich het jaar, waarin hij hier optreedt, herinnert (1597), zal men begripen, dat er sprake is niet van den grooten dichter, maar van zijn vader. Deze Joost was, gelijk men weet, uit Andwerpen geboortig en had te Keulen Sara Pietersdochter Kranen getrouwd, aan wier geboorte en doop zich een geheel drama verbond.

Van Lennep heeft zich vergist met de opgave der kinderen, die hem in de aloude Bisschopsstad zouden geboren zijn. Met zekerheid zijn alleen Keulenaars te noemen zijn oudste dochtertjen, Clemensken, dat ik u als een elfjarig meisje, de lieveling des vaders, hier voorstel; zijn dochtertjen Sara, dat in 1594 geboren bij de grootouders te Keulen is achtergebleven, en die kleine jongen van nog geen 10 jaren, wiens weinig kleurig gelaat nog even door een weërschijn van de ondergaande Maartsche zon verlicht wordt, voor zoo-ver de hand, waarop hij leunt in gindsche vensterbank, het niet bedekt. Nog heeft vader Vondel een kind gehad, dat hem in Jan. 1598 ontviel, thands boven in zijn wiegetjen ligt, maar dat waarschijnlijk of in Utrecht of in Amsterdam ter wereld is gekomen. Ook de beide andere kinderen, de gunstig bekende Willem en Catharina, zullen Vondel den vader, en moeder Saertgen, in Amsterdam komen verheugen.

De andere personen, hier tegenwoordig, zijn voor-eerst de 24-jarige buurman der Vondels, Hans de Wolf, die insgelijks te Keulen geboren is en met zijne moeder Tanneken Simonds' Putze aan het feestjen komt deelnemen. Als men evenwel denken mocht, dat de jonkman nu reeds het oog op Clemensken heeft, die in later tijt zijn vrouw is geworden, zoü men zich vergissen; want hij heeft eerst nog een ander

huwelijk aangegaan. Trouwens, daar zijn betrekkingen genoeg tusschen de Vondels en de De Wolven, om vandaag op belangstelling te kunnen rekenen. Niet alleen was de oude Hans de Wolf zaliger een naar Keulen gevluchte Brabander gelijk deamsterdamsche nieuw-burger Vondel, maar zij behoorden ook tot de zelfde gezindheid, met hun Menno-leer, en tot het zelfde Groot-Cramers-Gild, De Wolf met zijn zijden stoffen, Vondel met zijn Kousen.

Onder de vrienden, die zich hier verder van hun plicht komen kwijten, noem ik u in de eerste plaats den deftigen nieuwendijker lakenkooper Adriaen Block; dán Michiel van Vaerlaer, Keulenaer, lakenkooper en Warmoesstrater; voords Cornelis van Tongerlo (insgelijks een buurtgenoot). Deze personen zijn al te zamen Mennonisten van verschillende schakeering, en de orthodoxe Staatskerk wordt hier alleen vertegenwoordigd door den Amsterdammer Ariaen in Brederoô, een eenvoudig schoenmaker, van den hoek der St. Jansstraat, maar vader van den bekenden blijspeldichter. Ook heb ik nog te spreken van Cornelis Symonszen van Hamburg, een jonkman van 21 jaar, volle neef van den jongen De Wolf en zijreeder van zijn beroep.

Wij zeiden zoo straks, dat Sinjeur Hans geen werk maakte van het elfjarig Clemensken; maar deze Cornelis staat niet boven zulke verdenking en gaarne onderhoudt hij zich, al raâbraakt hij het Hollandsch wat, met een allerliefst blond meisje van ongeveer gelijken leeftijd, dat wel eens een oogenblik van moeder Saertgens zijde wijkt en dat hem met een vrolijken lach in het oprechtste en kleurigste Vlaamsch te woord staat. Dit meisje heet Liisbeth Serwouters, en is van edele geboorte, ofschoon haar vader, naar ik meen, een kunsthandwerk drijft. Deze vader, die zich door een dikken kroesbaard van de winkeliers onderscheidt, is mede van 't gezelschap, en de eerste, die op Goltzius en Anna Roemers, bij hun binnenkomen, hartlijk toetreedt.

‘Haha, Meester Henrick, zijt gij het!’ roept Jan Serwouters, de wederkeerig aan Goltzius wel bekende vader van een zijner leerlingen, uit. ‘Komt gij mede de hand drukken aan Sinjeur Joost, nu hij voor goed zijn anker hier aan het Y heeft uitgeworpen?’

- ‘Wij kennen malikaâr nog maar alleen van aanzien,’ valt de gastheer in; ‘maar Meester Henrick is mij van harte welkom. Ga zitten, Meester Henrick, daar is een stoel met een kussen. - En gij, Juffer Anna, hoe staat het leven aan Stadts Vest? - Schik u maar wat bij Moeder en de meisjes, als gij wilt.’

- ‘Ik dank u, Sinjeur,’ antwoordde Anna, met gepaste vrijmoedigheid; ‘het gaat bij ons alles wel.....Gij ziet mij hier, om onzen vriend Goltzius den weg te wijzen. Ik geloof, dat hij u een aardige verrassing bereid heeft.

’Toen zij zoo sprak, had het bleeke jongentjen aan 't venster met zijn even schrander als goedig donker oog haar beteekenisvol aangezien. Hij was misschien de eenige van de aanwezigen, die met genoeg Meester Goltzius in den nieuwen gast herkend had.

Deze zonderlinge man had niet veel gesproken: zoo maar eenige afgebroken woorden; hij had intusschen plaats genomen op den stoel, dien men hem toegeschoven had, en de spaansche muts, waarmee hij het gezelschap had gegroet, weêr over het hooft getrokken.

Hij gaf nu echter een wenk aan het knaapjen met de zwarte oogen, dat snel tot hem kwam.... Hij nam hem tusschen zijn kniën, streek hem over het hoofd, en zeide: ‘Vader Vondel, dit is uw stamhouder, als God wil, niet waar? - Nu ik zeg u, dat er in dezen schedel méer zit dan menig misschien denkt. Ik ontmoette verleden week

den jongen bij Annaas vader, Roemer Pieterszoon welbekend. Hij trof me. Ik heb een schetsjen van hem gemaakt, en dat kom ik u van daag, - ik hoor dat ge u poortersceel beëdigd hebt,- brengen, als het konterfeitsel van een aanstaanden amsterdamschen klant, die veel van zich zal doen spreken, en veel over en tegen anderen spreken zal. Het is een gedenkblaadtjen voor van daag.'

Anna Roemers ontrolde inmiddels haar pakjen, en het zachte, lieve portret met rood en zwart krijt werd vertoond van JOOST VAN DEN VONDEL, den grooten dichter, die werkelijk uit dat bleeke jongentjen gegroeid is.

II.

Ontbolstering.

Aanvankelijk scheen het knaapjen, hoe leergierig en nadenkend ook, de profetie van Henrick Goltzius niet te zullen verwezenlijken. Zijn levensbeschrijver Brandt meldt ons, dat hij eenigen tijd te Utrecht ter schole gelegd werd, maar met geen ander doel dan om er lezen en schrijven te leeren*, iets dat zeer vreemd voorkomt, daar er om zich in deze kunsten te oefenen genoegzame gelegenheid in Amsterdam, ook in dat van den jare 1600, voor-handen was Het is echter mogelijk, dat de oude Vondel in Utrecht wonend, de kennis van eenen

* Brandt, *Leven*, bl. 11.

of anderen schoolmeester gemaakt had, die hem had doen beloven den jongen Joost bij hem ter opleiding in de kost te bestellen. Het zou ook kunnen wezen, ofschoon er meer dan één françoysche meester in Amsterdam aan het hoofd stond van een school of schooltjen voor 'meer uitgebreid lager onderwijs,' gelijk men thands deftig spreken zoû, - dat Vondel in Utrecht de bizondere gelegenheid had gevonden het Fransch met die zeldzame volmaaktheid te leeren, welke blijkt uit een *Epistre en vers*, door hem zijnen vriend, den lakenkooper-Baanderheer van Vaerlaer, zoon van den hooger genoemde, in 1612 toegezonden, en dat Brandt zich dus vergist heeft. In het jaar 20 blijkt het ook, dat Vondel met het Italiaansch zeer vertrouwd is*. Dat heeft hij echter wel niet in Utrecht geleerd.

Van nature eenigszins bloô, zal hij bij het reizen voor 's vaders kousenhandel, dat hem in Vriesland en Overijssel bracht, wel wat voor zijne ontwikkeling gewonnen hebben; maar zijne, 't zij God of goede zeden, 't zij de bevalligheden der overzeesche Juffers vierende gedichten van het eerste tijdperk, zijn er ver van daan in hem den dichter van den *Palamedes* en van den *Lucifer* te voorspellen. Zijn *Pascha*, pas gedrukt in 1612, maar reeds vroeger gespeeld†, behandelt de verlossing der kinderen Israëls uit de Aegyptische slavernij, en daarbij heeft hij het doel eene voorschaduwning te leveren van de vrijwording der 'Vereenigde Nederlandsche Provinciën.'

'Wien schildert Pharaon na t'leven naecter af
Als Phlippon den Monarch? den eenen, met sijn staf,
Beheerscht den blauwen Nijl; den and'ren draecht in handen
Den scepter wiens ghebiet street over Tagus stranden;
Den eenen Osiris eerst met gheboghen knien;
Den and'ren zal den God des Tibers eere bien.'

In 't geheel dragen zijne gedichten van algemeene strekking in dit eerste tijdperk den kennelijken stempel van de kerk- en staatsoverleveringen waarin hij ademde. Zijne krachtigste vaerzen zijn meer de partijkreeten eener door de omstandigheden levend gehouden opgewondenheid, dan de uitboezemingen eener diepe persoonlijke overtuiging, eener edele geestdrift voor de hooge positieve waarheden, die men bemint. Van zulken aard is, in zijn Treurdicht op Henri IV, het zestiental regels, aanvangend:

'Hoe lange zuldy noch den hooghsten Rechter tergen,
Gij Babylonsche Hoer, die in de weerelt zaeit
't Vermaledyde zaet, waarvan men eindlijck maeit
Dees vruchten?

(als de daad van Ravaillac.)

ô Den val genaect u zeven bergen!''§

In dat tijdperk verkondigde hij den lof van Prins Maurits ook nog:

Sint desen grooten Helt ghingh inde schoenen treden
Syns Vaders, welck (eylaas!) verraderlijc en straf

* V.L., 11, 15.

† V.L., 1, 4.

§ Ald., bl. 35.

De zwarte Nydicheydt geblixemtheeftin 't graf.'**

Dat klonk anders dan als de 'Stedehouder' gezegd zal worden door den bliksem des Aartsengels getroffen te zijn††; maar van dit tijdperk zijn wij nog ver verwijderd.

Toch niet van dat, waarin den op zijn 20^e jaar gedoopten Mennoniet het 'Dienaer' schap der waterlandsche gemeente te zwaar zoû vallen.

Vondel was den 20ⁿ Nov. 1610 getrouwd met zijn buurmeisjen Mayken de Wolf. Reeds was zij de zuster van zijn zwager, door de in Mei 1607 gevierde bruiloft van Hans en Clemensken. Ondanks dien dubbelen band was de sympathie tusschen den jongen dichter en den 13 jaar ouderen behuwbroeder gering, en het is te vreezen, dat Vondel, behalve den steun, dien zijne vrouw hem voor de handels- en winkelzaak aanbracht (zijn vader was hem in 1608 ontvallen), ook bij haar niet gevonden heeft de waardeering zijner geestelijke behoeften en der plichtvervulling, aan de ten dichter gezalfden voorgeschreven. Menig argloos buurpraatjen zal Mayken de Wolf, reken ik, over haren man hebben gehouden: ten beste genomen - om hem te verontschuldigen, wegens zijn 'schrijven en wrijven.'

Toch was in de jaren 1610-1620 dat schrijven en wrijven nog gants niet in gang. Vondel tobde nog met zijne consciëntie en vond in de bediening van een kerkelijk ambt geenszins de rust en voldoening, die hij er wellicht van verhoopt had. Er waren hier ter stede verschillende schakeeringen van Doopsgezinden: men had de Vlamingen, de Vriezen, de Waterlanders, en de Hoogduitschen. De eerste werden, ter zake van eene kibbelarij van maatschappelijken aard, onderscheiden in Oude Vlamingen of Huiskoopers, en, gewone Vlamingen. De Vriezen onderscheidde men aanvankelijk in Jan-Jacobs-volk en Lubbert-Gerrits-volk, welke laatste ook den bijnaam van 'sachte Vriesen' kregen. De Waterlanders, bij wie Vondel was ingeschreven, werden op het laatst zoo rekkelijk in hun geloofsleer, dat men de bontgekleurde gemeente met den schilderachtigen naam van 'dreckwagen' bestempelde. Toch konden de eindeloze scheuringen niet voorkomen worden, en menig 'vermaender' of voorganger richtte een 'besonder capell ken' op*.

** Aid., bl. 120.

†† In den *Lucifer*.

* Wagenaar, *Amst.* II bl. 192-194.

DE INGENIEUR JOHN RENNIE IN ZIJN JEUGD.

Het was Vondel, onder al dat geharrewar, treurig te moede.

Reeds had men uit zijn vaerzen op het Twaalfjarig bestand mogen opmaken, welk een voorstander van den vrede hij was. Daarin sprak zich zijn persoonlijk gevoel uit en er wordt niet de minste wrevel, tegen Rome of Spanje, in gevonden: luistert maar:

‘De Hemel, krygens zadt, erbermt sich onser qualen.
Kastiljen wort beweeght, den Vrede ons aan te biën.
De Staten leenen 't oor; dies wy, verwondert, sien
Het vredemaackend volck genaacken onse palen.

Na onderlingh gesprek, opschorsing, en lang dralen,
Vergunt men haer't Bestant voor jaren twee en tien:
Op hope of met 'er tijdt een Vrede-zon misschien
Den Nederlanden mocht geduuriglijck bestralen.

Nassou ontwapent sich om ruste te verwerven,
Steekt op sijn dreygend staal, geschaert van 't veel doorkerven,
En 't Bondigh Landt geniet de vruchten van sijn zweet.

Van vreughde golven vyers ten hemel opwaart varen;
Men offert lof en danck den Heere der Heyrscharen,
Die nu in louter vreught doet eindighen ons leedt.’*

* V. Lennep, 1, 27.

Vond Vondel bij de verwanten zijner vrouw maar weinig weêrklank voor zijne zangen, hierop heeft toch éene uitzondering bestaan. Abraham de Wolf, een jonger broeder van Hans Junior, stond te boek als de schoone geest in de familie, dien men, naar landsgebruik, voor de fijne schaaf, een reis door Italië liet doen. Deze was een vriend en beschermer van onzen dichter, en wat er in Rome met den. jonkman voorgevallen mag wezen; weet ik niet, maar 't is zeker, dat deze Mennonist aan de voeten van den Paus heeft gelegen, en dat onze dichter zoo veel kracht toeschrijft aan den over zijn zwager afgedaalden zegen, dat hij dien als de begeerlijkste gunst voor zijne eigene Muze aanduidt:

‘Alreede is sy verblijd, misschien om dat den zegen
Die hy te Roomen heeft zoo goedertieren ‘kregen
Van Zijne Heyligheyd, hy uyt zijn goedheyd pleyn
Zal storten op heur hoofd, en maecken heur gemeyn.’[†]

(Wordt vervolgd.)

[†] V. Lennep, 1, 150.

[Nummer 28]

HET ZIEKE KIND, NAAR HEYERMANS.

Het zieke kind.

De heer Heyermans is niet alleen een schilder, hij is, wat zeer zelden het geval is, een dichter in den vollen zin des woords. Zijne onderwerpen uit het gewone leven genomen, dragen schier allen een dichterlijk karakter en dit zal men vooral aan *het zieke kind* niet onzeggen.

Wat is dat oogenblik van ziekte in een huisgezin, met waarheid weêrgegeven! De figuur van den vader, waaruit de vrees spreekt, is voorzeker treffend, evenals die der moeder, welke meer vertrouwen kennen doet. Ook de oude moeder is uitmuntend, evenals de schier onverschillige kinderen, die de handeling des grijzen doctors gadeslaan.

Wat een zoo kleine dreutel als dat kind is, een gansch huisgezin in onrust kan brengen! 't Is omdat de liefde van allen op de wieg, waarin de kleine rust, is saëm getrokken. Iedere beweging, iedere kuch, iedere ademhaling wordt met een onrustig oog nagespied, en meer dan eens tuurde nu deze dan gene door het venster, om te zien of de zoo vurig verlangde doctor nog niet kwam.

En dan die nachten, wanneer men wakend bij de wieg zit, hoe angstig worden die doorgebracht! Het licht op den bek der lamp brandt flauw, het vuur is uitgedoofd; de klok tikt eentonig, en de oude grootmoeder, die altijd weigert te gaan slapen, telt biddend hare rozenkranskrallen.

Buiten suist de wind eentonig door de linden en in den schoorsteen, ofwel hij doet de gebroken glasruit of het slagvenster kletteren. Soms blaft de bandhond en krast de uil op het dak - niet zelden voor den anders niet bijgeloovigen vader, een slecht voorteken.

En wie weet ook of de engel des doods niet op de hoeve zal neêrstrijken, het bezwijmende kind in zijne armen opnemen en met het kostbare zieltje naar beter gewesten heenvaren.....

Als het eerste koude licht door de wolken breekt en op de kleine vensters der hoeve tintelt; als de haan helder kraait en de musschen op het dak wakker roept; als eindelijk de klok ter vroegmis luidt, gaat allengs die pijnigende onrust voorbij en gewoonlijk neemt ook de drukkende ziekte van den lieveling af.

Al wie de schilderij van den heer Heyermans ziet, zal het onderwerp, de groepeerings, de waarheidvolle uitdrukking der figuren, het edele en hoogst onderscheidene in het geheel roemen. Hij is nog een van die kunstenaars welke denken en tevens waarde hechten aan uitvoering, wel verschillend van vele in onze dagen, die alle regels van het schoone en van het gevoel verwerpen, juist omdat zij weten die hooge geestesgaven te missen.

Aan dergelijken, die deze gaven doen blijken, komt zonder den minsten twijfel de eerepalm toe.

Watersnood in Nederland.

Zooals wij in de waalsche provinciën door het verschrikkelijke grauwwuur worden getroffen, zoo worden de noord-nederlandsche provinciën door het vernielende water geteisterd. Het water, dat Holland's rijkdom en een groot deel van zijne natuurpracht

uitmaakt; dat duizende schepen op zijn golvenden rug draagt en de weilanden inderdaad goud doet voortbrengen; dat de nijverheid op eene verbazende wijze bevoordeelt en tevens een nationaal bolwerk is - dat water is ook Holland's grootste vijand.

Indien gij, in het schoone jaargetij, op een der kunstig gemaakte dijken staat, en uw oog laat waren op de rivier beneden u, op de prachtige weiden, rechts en links - de eersten met schepen en stoombooten, de laatsten met schoon vee bezet; indien gij over die schoone groene gouwen ziet, kunt gij u niet verbeelden, dat op een gegeven oogenblik, in het voorjaar, gansch die vlakte in een wijde - wijde zee kan herschapen zijn; dat die rivier immer zwellend de breede en sterke dijken breekt en het water loeiend en bulderend landwaarts instormt.

Al wat zich op den weg des waters bevindt, wordt vernield; huizen storten in, boomen worden geknot en ontworteld, stroomijten weggeslagen en met eene bliksemsnelheid wordt het bulderend en bruisend nat het land in gejaagd en houdt slechts op met stroomen, wanneer het tegen een nieuwen en sterken dijk of tegen een natuurlijke hoogte stoot.

In die verschrikkelijke dagen is de Hollander, wel wetende dat hij evenals de Napolitaners aan den voet van eenen volkaan slaapt, dag en nacht op zijne hoede. De dijken, waarop hij zijne rust bouwt, worden gedurig onderzocht, versterkt, opgehoogd, en naar gelang het gevaar groeit, brengt hij datgene wat kan vervoerd worden, zijn vee, meubelen, gereedschap en voorraad, in veiligheid.

Dit gedaan, snelt hij met vrouw en kind naar den dijk, is dag en nacht in de weer om dezen te versterken en de doorbraak te beletten. Daar, op die eenzame dijken, in het hol van den nacht, worden niet zelden heldendaden begaan, die de geschiedenis zou moeten boekstaven en die echter verloren gaan, of ten hoogste in de traditie van de gemeente voortleven.

Soms ook worden de bewoners door de overstroming verrast. Helaas! dan zijn de rampen oneindig groot. Huis en erf worden door het klotsende water overweldigd; het vee verdrinkt, de menschen trachten zich door het 'hooger, altijd hooger,' tot den nok van het dak, te redden, en vinden daar, als zij niet tijdig gered worden, den jammerlijksten dood.

Verbeeld u, lezer, dat ge zóó op den top van een zwak rieten dak gezeten zijt. Het is bitter koud, de wind loeit, het water buldert en plast en klotst tot over het dak heen en doet u verstijven. De nacht is donker, donker als zat gij diep onder den grond. Bij iederen rukwind loopt ge gevaar van het krakende dak geslagen en in een diepen afgrond geslingerd te worden.

Waar zijn de uwen, waar uwe ouders, uwe kinderen - kortom uwe huisgenooten? Misschien verdronken; misschien zwemmen zij op een balk of plank in die wijde en verkleumende zee; misschien zitten zij hier of daar op een half gebroken boomtak, op een knotwilg die nog even boven het water uitsteekt; misschien.....

Gij waant in den donkeren nacht hunne klagende en jammerende stem te hooren! Maar neen, het is de huilende wind, de klotsende golf, het zijn mysterieuse stemmen die uit de woedende natuur opstijgen. Helaas! en wat zou het u baten dien doodskreet in de verte te hooren: gij zoudt hen niet kunnen bereiken, gij zoudt hen niet weten te vinden in die dikke duisternis en op dat golvende waterveld....

De nacht kruipt langzaam, en telkens nieuwe gevaren opwerpende, om. Die nacht schijnt, daar op dat dak doorgebracht, eene eeuwigheid. Allengs dammert de morgen op, en als gij nog kracht hebt om te zien, en waarheen gij dan ook uwe oogen wendt,

ziet gij niets dan water. Achter u, voor u, rechts en links van u, zee; niets dan zee zoo ver het oog reikt.

Hier en daar steekt een gevel, een dak van een huis, een toren, een boom, een molen, een knotwilg boven het water uit; hier en daar drijft een afgeslagen rietendak, woelt een stuk rund tegen den dood, werpt de golfslag den romp van een huisdier, misschien wel een menschenlijk op, en in dien akeligen toestand zit gij te wachten, of men zich uwer wel gedenken zal, of men u wel zal kunnen redden.....

Een dergelijke nacht moet plotseling grijze haren doen krijgen!

En als eens het water allengs wegzakt en eindelijk verdwijnt, wat al schade en verwoesting heeft het dan achter zich gelaten! Huis en erf vernield of ten minste erg benadeeld, den voorraad bedorven, den oogst te velde omgewoeld, den bouwgrond door eene dorre zandlaag onvruchtbaar gemaakt; handel en neering gestremd - kortom, van welhebbende bezitters, worden vele arme menschen.

Gelukkig zijn de nederlandsche provinciën rijk, en is de menschlievendheid onuitputtelijk. De edele en ridderlijke Willem III geeft het voorbeeld, en iedereen volgt hem in moed en zelfopoffering achterna. 'De tranen van mijn volk zijn mijne tranen, de vreugde van mijn volk is mijne vreugde,' zegde de koning bij een vroegeren watervloed, en aan die woorden is hij ook immer getrouw; hij, de koning, is dáár met zijn persoon, met zijne beurs, met zijne aanwakkering en bemoediging.

Ook dit jaar hebben de lage streken, die langs den IJssel, Rijn, Lek, Waal en Maas liggen, verschrikkelijk door de overstromingen geleden. Het gevaar is groot geweest. De meeste dijken hebben zich slechts, dank zij de grootste inspanning, goed gehouden; toch zijn er hier en daar doorgebroken, en waren de reddingswerken niet zoo degelijk ingericht, waren de opofferingen niet zoo groot geweest, er zouden vele menschenlevens te betreuren zijn.

Gansche dorpen werden overstroomd; tusschen de 5 en 6000 vluchtelingen werden onder tenten, door den koning gezonden, in scholen, kerken en andere gebouwen opgenomen. Aan alles was gebrek; doch het stroomde geld, levensmiddelen, kleedingstukken, behoeften van allen aard naar de bedreigde punten. Staat de koning aan het hoofd des lands, hij stond ook gewis aan het hoofd der gevers, der menschevrienden.

Zullen wij den watervloed, welke nu weêr Noord-Brabant en Gelderland teisterde, breedvoerig beschrijven? Neen, de dagbladen hebben wijdloopige beschrijvingen over de ramp meêgedeeld; doch wij willen onzen lezers twee gravuren voorstellen, die hen een voortreffelijk denkbeeld van den watervloed zullen doen opvatten. De eerste gravuur stelt voor de plaats, genaamd 'het slot van Empel,' nabij de doorbraak, en de tweede geeft een tafereel van de doorbraak zelf. Beide gravuren hebben betrekking op den omtrek van 's-Hertogenbosch, waar ook de ramp ontzettend is geweest.

Daar, in dat gewest, hebben velen, vooral Zijne Excellentie de kommissaris des konings, Jhr. Bosch van Drakenstein, zich hoogst verdienstelijk gemaakt.

De overstroming in Nederland, is geen afzonderlijk feit; weinige jaren verlopen of er heeft iets dergelijks plaats, niettegenstaande de heerlijke waterwerken, bedijkingen, afdammingen, sluizen en wat dies meer, welke, zooals een artikel te recht opmerkt, eene europische faam aan de nederlandsche ingenieurs hebben gegeven.

Het gemeld artikel telt de volgende waterrampen op:

'Bekend zijn de twee St. Elisabethsvloeden, waarvan de eerste voorviel ten jare 1404 en de tweede in 1421. Wij noemen hierbij de zeven Allerheiligenvloeden, waarvan de eerste gesteld wordt op het jaar 1170; de tweede op het jaar 1470; de

derde op het jaar 1531; de vierde op het jaar 1532; de vijfde op het jaar 1570; de zesde op het jaar 1592; de zevende op het jaar 1633.

‘Wij voegen hierbij de drie St. Martensvloeden, waarvan de eerste plaats had ten jare 1099; de tweede in het jaar 1368, en de derde in het jaar 1624. Wij maken nog melding van de zes Kersvloeden, waarvan de eerste voorviel in het jaar 1277; de tweede ten jare 1357; de derde in het jaar 1516; de vierde ten jare 1598; de vijfde ten jare 1637; de zesde in het jaar 1717. Ofschoon eenige van die overstromingen vooral elders, zooals in Engeland, hare verwoestingen aanrichtten, zoo is Nederland echter daarbij niet verschoond gebleven. Behalve den zoo beruchten, zoogenoemden Kimbrischen vloed, is van de vierde tot de achttiende eeuw, het getal der overstromingen dooide zee niet minder dan honderd acht en zevenzig.

‘De rampen in dien herhaalden watersnood geleden, zijn te groot en te ontelbaar om ze in een dagblad slechts te kunnen schetsen. De stormen en hooge vloeden, die het eerste begin gaven aan den onstuimigen Dollart, deden drie en dertig schoone dorpen, met kerken en torens pronkende, een klein stadje, twee kloosters en eenige gehuchten verdwijnen, en niets dan de enkele benaming is daarvan overgebleven. Door den tweeden St. Elisabethsvloed liepen twee en zevenzig min of meer aanzienlijke dorpen geheel onder, zoodat men den volgenden dag niets dan de spitsen van hunne kerktorens kon ontdekken.

Eene zeer gematigde berekening begroot het getal der verdronken menschen op niet minder dan honderd duizend. In het jaar 1477 ontstond de beruchte St. Cosmus en St. Damiaansvloed, waardoor verscheidene dorpen verdronken, waarvan sommige nooit weder het hoofd hebben opgebeurd. In den derden St. Martensvloed bedroeg het getal der verdronken menschen ruim twaalf honderd; dat der paarden,

koeien, schapen, varkens omtrent vijf duizend; dat der weggespoelde huizen omstreeks vier honderd en vijftig. Zulke cijfers zijn stellig een sprekend bewijs aan welk gevaar van ondergang Nederland zou blootgesteld blijven, ware niet steeds het wakkere neêrlandsch volk op zelfbehoud en vertrouwen op God bedacht.'

De doornenkroning.

.....Voor vorstelijk hermelijn
 En purper, afgeboord met goud en edelsteen,
 Gaat een van 't beulenrot een ouden mantel leenen,
 Die lang vergeten lag, verhakkeld en besmeurd;
 Die wordt door striemen heen op 't schouderblad gesleurd.
 Straks gaat een drietal uit en hakt zich jonge spruiten
 Eens wilden nabkabooms; hun ruwe handen sluiten
 Het wreed gewas tot één, en doornen zijn de kroon
 En stekels 't diadeem van 's Vaders eengen Zoon.
 Voltooid is 't vreeslijk werk; de lage boeven smukken
 Het Godgezalfe Hoofd; hunne ijzren wanten drukken
 Den scherpen lauwerhoed dwars door de slapen heen.

Zoo bezingt de voortreffelijke Lodewijk de Koninck, in zijn *Menschdom verlost*, de doornenkroning des Zaligmakers.

De pasmeter.

Voor voetreizigers is dit voorwerp zeer nuttig en voor landmeters en ingenieurs hoogst geschikt om een approximatieve maat van den afgelegden afstand te berekenen. Reeds bestonden er sedert lang mechanische berekeningen voor het tellen der voetstappen; doch in dit geval moest er telkens, bij iederen stap, een druk met den vinger plaats hebben, ofwel werd door de beweging van het been, met het werktuig, ieder stap aangeteekend.

De pasmeter wordt nu met den naam van hodometer (odometer, podometer of pedometer) als eene nieuwe uitvinding aanbevolen. Die uitvinding is echter niet nieuw. Reeds in 1835 werd een londensche horlogiemaker, Payne geheeten, voor dergelijk instrument met een octrooi begiftigd.

Het voorwerp heeft de grootte en wordt ook gedragen als een horlogie. Iedere stap wordt door een aangebracht hamerke aangeteekend en het werk is zoo vernuftig, dat men het voorwerp slechts in den aanvang en bij het einde van de baan moet bezichtigen, om zich een denkbeeld van den afgelegden afstand te kunnen maken.

In onze afbeelding ziet men op fig. 1, het werktuig van voren; op fig. 2 insgelijks van voren, doch geopend; op fig. 3 de keerzijde.

Het is begrijpelijk dat men in onze dagen de aandacht op den pasmeter vestigt. Immers, de voetgangers zijn in de mode, en er gaat schier geen week voorbij of wij vinden daaromtrent zeer belangrijke inlichtingen in de dagbladen voorhanden.

Op den bodem der zee.

Zijn er onder mijne lezers nog enkelen, die niet weten wat een aquarium is? In dit geval zal de volgende korte verklaring wel voldoende zijn.

Een aquarium is een toestel van glas, in groote of kleine afmeting, dat met water gevuld kan worden, opdat de dieren en planten, die daarin worden gevoed en gekweekt - en dit is het eigenlijke doel - zich in hunne eigene atmosfeer zouden bevinden en zoodoende daarin hun leven kunnen voortzetten.

't Is zeer merkwaardig zulke toestellen van overgroote afmeting te zien, want men vindt er schier alles in wat zich in de zee beweegt; doch daar ik afkeerig ben van de zaken in het klein te doen, verzoek ik u met mij een tochtje naar den bodem der zee te ondernemen.

Wij gebruiken hiertoe een duikertoestel, dat voldoende waarborgen voor onze veiligheid oplevert, veel meer dan Godard bij zijne luchtreizen kan geven.

Slechts een weinig moed en het kunststuk zal ongetwijfeld gelukken.

Wat ziet het er hier zonderling uit: 't is alsof wij in een nieuwe wereld zijn, met vreemde dieren en planten, heel verschillend van de wereld, die wij zoo even verlaten hebben.

Doch wijden wij onze aandacht niet aan alle dingen te gelijk, want dan zoudt ge bij slot van rekening er niet veel van na kunnen vertellen, luister liever naar mij dan zal ik u alles aantoonen en uitleggen.

Zie dan eerst eens naar dat wierbosch recht voor u. Wat een verscheidenheid van kleuren biedt het aan! Purpere, roode, bruine en lichtgroene blaëren vermengen zich op de wonderlijkste manier met elkander en heffen hunne kruinen ten hemel.

Boven hen zwerven duizende visschen en andere lagere diersoorten, en als men hen vergelijkt met de vogels die op onze wereld boven de boomen rondvliegen, dan kan men er zich eene duidelijke voorstelling van maken.

De wolk daar, boven die reusachtige blaëren, lijkt wel een troep zwaluwen en die kleine dartele visschen die daar tusschen dat groen mos niets doen dan elkaâr plagen en verjagen, herinneren ons onwillekeurig aan musschen of spreeuwen.

Maar wat komt daar aangedreven?

Het is een vlot van wier, door golfslag of onderaardsche stormen van eene heele weide losgerukt en nu op weg om aan een of ander bosch of aan eene rots te blijven hangen.

Bezie het echter goed, wellicht krijgt gij er geen meer onder de oogen.

Zie eens, het geheele vlot wemelt van ontelbare wormkens en zeerupsen, die op het vlot rustig hun leven voortzetten, als leefden zij op vast land, maar ook hier dreigt hen een even groot gevaar.

Zie maar eens naar dien troep vischjes, die ze nu in 't oog krijgt; ze vallen er op aan en verslinden er een groot deel van.

Wij willen nu van plaats veranderen en tegen de rots opklimmen om aan den anderen kant ook eens te zien, maar laat eerst die duizende garnalen en kleine kreeften voorbijtrekken.

Zie eens naar dat kleine volkske dat zich in de openingen van die gespleten rotsmassa genesteld heeft.

Wat zijn die krabben toch afschuwelijke beesten; zij huppelen en scharrelen in alle richtingen en zien ons met hunne kleine oogen uit iedere rotskloof aan.

Kom, sta op en sla dien deugniet daar van u af, want ik geloof dat hij trek heeft een van ons beiden eens even tusschen zijn groote nijptangen te pakken.

Wacht, blijf maar zitten, daar wringt hij zich zijdelings door een enge spleet en is verdwenen.

Vestig nu uwe aandacht eens op de krab, die daar ginds op eenen steen zit; zij heeft veel van een kreeft. Hé, daar springt zij op eens van haren steen af en zwemt, onder het slaan met haren staart, precies snel genoeg om half op haren kant gindsche zandplaat te bereiken, in plaats van er langzaam heen te krabbelen, zooals sommige harer lompe zusters doen.

Nu kruipt zij langs den zeebodem, blijkbaar om iets te zoeken, en verdwijnt op eens onder een lossen steen. Veel ruimte heeft zij niet noodig, want zij is bijzonder plat, juist alsof zij eenen trap van onzen voet heeft gehad.

De natuurkenners hebben over de levenswijs van dit dier, dat zij een porselein-krab noemen, eenige aardige bijzonderheden aan het licht gebracht. Het hecht zich gewoonlijk aan den onderkant van een platten steen of overhangende rots vast, en neemt het voedsel tot zich dat door de openingen, toevallig onder zijn bereik komt.

Zijn lange voelhorens tasten onophoudelijk rond naar proviand, die het met zijn buitenste voetklauwen uit het water opvischt.

Elk dezer nijpers werkt als een sikkel, en bestaat uit vijf gewrichten met evenwijdige borstels bezet.

Wanneer de klauwen zich uitstrekken, staan de borstels overeind en laten het water vrij door; buigen zij zich daarentegen toe, dan vallen de borstels van elkander en vormen een haren zak of net.

Na zijn net te hebben opgehaald, neemt er de kleine visscher uit wat hem het best bevalt, laat het overige er in, en werpt zijn net opnieuw te water, met uitgespreide klauwen, bij gevolg met de mazen open, zoodat alle afgekeurde deelen worden weggespoeld.

Zie nu eens naar dien sinjeur daar met zijn lange beenen en omkorst en stekelig lichaam.

Dat is een zeespin en haar werkkring is niet zonder belang, want zij bekleedt de waardigheid van huisknecht.

Zij zorgt namelijk dat er geen verrot of bedorven plantje of dierlijk voorwerp langer blijft liggen dan dienstig is om de zee en het zand zuiver te houden; maar in plaats dat zij het vuil, zooals het een fatsoenlijken huisknecht betaamt, naar den vuilnisbak brengt, steekt zij het in hare maag en schijnt dit niet alleen heel smakelijk te vinden, maar er ook wel bij te varen.

Hier hebben wij een massa rijk gekleurde, sierlijk en kunstig gevormde schelpen, wier bewoners allen in beweging zijn.

Zie onder anderen die hartmossel of alikruik daar; zij is juist bezig met eenige teêre zeeplantjes af te knabbelen.

Gij zult moeten bekennen dat ge maar zelden schooner schelp gezien hebt, en toch is zij nog niet half zoo schoon als die kleine zeeslekken daar onder aan den voet van die steenmassa.

Kunt gij u iets rijker en prachtiger voorstellen?

En nu let eens op dat gewemel hier onder uw voeten.

Dat zijn weekdieren, eene min bewerkte klasse van dieren, waarvan sommigen de zonderlingste vormen en bewegingen hebben en zich soms met milliarden in een kring bewegen.

Gij zoudt al een heel goed gezicht moeten hebben om in dat beweeglijk panorama een enkel diertje te volgen, maar toch kunt ge zeer goed zien, dat sterren- en bloemvormen hier het meest vertegenwoordigd zijn.

Daar komt een witte zeeslek aan. Waarom kruipt zij nu terug? Waarschijnlijk heeft zij eenen vijand in 't gezicht. Inderdaad, een groote visch is in aantocht, doch deze schiet over haar heen zonder haar gezien te hebben.

Maar wat doet de slek nu? Ik geloof wezenlijk dat zij een zelfmoord wil begaan; zij werpt al haar ingewanden uit en er blijft nog maar een leêge zak over.

Desniettemin blijft de slek leven; dat is zoo haar gewoonte als zij zich kwaad maakt; na verloop van eene maand of daaromtrent, is het diertje weêr in staat om zoo gulzig als ooit te eten, daar zich alsdan in zijn lichaam een nieuw stel ingewanden heeft gevormd.

Het zal ook wel bijna avond geworden zijn, want ik voel dat het water koud wordt, ook beginnen de weekdiertjes te vonkelen en te glinsteren, een dubbel bewijs daarvoor. Zie ginder eens, zoudt ge niet meenen een verlichten tooverhof te zien?

Millioenen gloeiende vonken, mikroskopische kwallen en schaaldieren dansen als glimwormen door het zoute nat, en door die blinkende sterren zweeft statig de zilveren schijf van den maanvisch.

Alvorens weêr naar de aarde terug te keeren, zullen wij eerst nog een onderzeesch bosch gaan zien, dat wij zeer goed bij het schijnsel van het matte dierlijk licht kunnen opnemen.

Ziet ge daar die groote boomen met hunne ver uitgespreide takken? Het is een bosch zooals wij er een willen zien. Alle bladen geven een fosforiek licht af, en wij kunnen duidelijk de dierenwereld zien die er zich in beweegt.

Zie, onder aan den voet der boomen knabbelen een groote massa langwerpige visschen met groote haakvormige tanden: dat zijn walrussen, visschen die een strijd met de ijselijke haaien niet vreezen; en een weinig verder op,

die reusachtige meerminnen met haar borstelig lichaam en dikke lippen, die groote zeekoeien, welke men sedert jaren niet meer heeft gezien, die gladharige zeehonden en schildpadden.

Hoe vreedzaam weidt die kudde daar in de schemerige koelte van dat tooverachtig bosch; niets komt de rust dier grazende dieren verstoren.

Doch wat worden de zeehonden onrustig; hoe wild spartelen zij door elkander; de andere dieren nemen hunne ongerustheid over, alles woelt en krioelt door elkander.

Er is zeker iets bijzonders te doen.

Daar verandert eensklaps het tooneel: de zeehonden stuiven uit elkaâr en trachten zich te verbergen achter de dichte struiken, de mossels sluiten hare schelpen en laten zich zinken, de schilpadden trekken zich in haar harnas terug, de kleine visschen zoeken een schuilplaats in de takken en zelfs de groote zeekoeien nemen de vlucht.

Wat is daarvan de oorzaak?

Daar komt een gulzige haai aan, die insgelijks zijnen maaltijd zoekt te houden; de walrussen alleen schijnen hem niet te duchten, zij zijn in afwachting van 't geen komen zal.

WATERSNOOD IN NEDERLAND: I. HET SLOT VAN EMPEL.

II. DE DOORBRAAK VAN DEN DIJK BIJ ALEM.

Zouden zij hun vijand een gevecht willen leveren?

Inderdaad, daar vallen zij reeds op hem aan, doch als ik u raden mag, laat ons het einde van den strijd niet afwachten en maar met stille trom weêr aftrekken, misschien komen zij in hunnen strijd langs hier en dan sta ik er geen borg voor dat wij ooit weêr levend op de aarde komen.

Ik hoop intusschen dat deze korte kennismaking met den bodem der zee u eenige aangename en nuttige oogenblikken zal hebben verschaft.

Curiositeiten.

BLOEMENKWEK.- In een tijdschrift voor tuinbouw, dat in Antwerpen verschijnt, door de zorgen der maatschappij *van Mons*, lezen wij het volgende: ‘Het gebruik van de run (moer) der huidevetters in broeikassen en bakken geeft

dikwijls aanleiding tot verwoesting van vele planten door kleine maadjes, welke in de potten kruipen en alzoo de aarde verteeren dieze bevatten. Soms ook vindt men er eene soort van kever in met geel geplekten rug, die zeer verlekkend is op de wortels der bloemenplanten welke men in de vervroegserren wint. Ook geeft zij aanleiding tot eene soort van schimmel of kampernoeliën, bijzonder wanneer de run te nat is als men de serre aanlegt, of uit oorzaak van nat weder. Om zich van die lastige en ongenoodigde gasten te ontdoen, raden wij aan de run dikwijls om te werken en te doormengen met 6 kilos fijnen ongebluschten kalk, idem zooveel roet uit de schouw en een halven kilo solferbloem (zwavel) per hectoliter moer; dit is het middel dat wij den lezer aanbevelen, en hem aanraden op de proef te stellen.'

DE DOORNENKRONING, NAAR R. POMBIANI.

DIAMANTVELDEN. - Een diamantzoeker schrijft uit Fragersburg (Victoria) eenen brief aan een duitsch blad, waardoor onze lezers zeer duidelijk het land, waar de edelgesteenten gezocht worden, zullen leeren kennen: 'Ik ben van mijne reis naar de diamantvelden teruggekeerd. Onbeschrijfbaar is het wat ik geleden heb, ten gevolge van gebrek aan water op den eenzamen en verlaten weg, die naar de stad geleidt. Het is vooral in die woestenijen, zonder eene struik, zonder een druppel water dat men de diamanten vindt. De schoone streken langs de oevers der Vaal, in welke Pniel, Cawoodshope, Hebron en Gon-gonggelegene zijn, maken daarop uitzondering.

‘In het midden van die woestijnen, vindt men eenige hoeven: Bultfontein, Beers, Jagersfontein en andere. Die hoeven zijn niet zelden door Joden gebouwd en maken het oasis in de woestijn uit. Aan de Beershoeve heeft men onlangs een diamant gevonden van 70 karaten. De afstand tot de Kaapstad is 779

eng. mijlen; tot Elisabeths-haven 470 mijlen. Die laatste weg, schijnbaar de kortste, is niet te verkiezen, indien men spoedig op zijne bestemming wil zijn.

De kortste weg is die van Kaap-Town naar Pniel. Het transport wordt er onderling door twee kompanieën betwist. Een dezer legt de reis in acht dagen af, vraagt 13 guinjes en laat 30 kilogr. reisgoed toe; de andere doet er twintig dagen over, vraagt 12 guinjes en neemt 50 kilogr. pakkage aan.

‘Van Elisabeths-haven reist men op wagens, door ossen getrokken. De reis duurt zes weken; doch zij kost slechts 5 pond sterling (125 fr.), waarin niet begrepen het voedsel, en geeft recht op 100 kilogr. vervoer van reisgoed. Hij die zijn eigen rijtuig heeft, zal wel doen dezen weg te verkiezen; voor den jachtliefhebber vooral is hij zeer aangenaam. Op den anderen weg vindt men eene woestijn zonder boomen, en hier hotels, biljardzalen, winkels, herbergen, enz.

Iedereen is niet even gelukkig in het zoeken naar diamanten. Twee maanden lang hebben wij, negen uren per dag werkende, den grond omgewoeld en niets gevonden. Middelerwijl vond men echter rondom ons diamanten. Ten laatste vond een der zoekers eenen steen van 64 karaten. Eene vrouw die gras wiede, vond er een liggen in het diep van een aardhol. Te Pniel zag een Schot, die niet gelukkiger was dan wij, door zijnen buurman eenen diamant vinden die 40.000 pond sterling (1 miljoen fr.) waarde had.

Het hotelleven te Pniel kost per dag zoo wat 9 shilling, en maakt men kontrakt per maand, dan klimt het niet hooger dan 2 shilling. Naar de diamantmijnen vertrekken met een leêgen zak, in de hoop dat men hem met diamanten vullen zal, is eene dwaasheid. Wie geen 300 pond heeft, om hier ten minste zes maanden te leven, doet beter van niet te komen. De kapitalisten hebben het voorrecht, dat zij inlanders kunnen bezigen, die veel behendiger in het zoeken zijn dan wij. De rechten om te zoeken, beloopt tien shilling per maand, en hiervan steekt de Staat de helft in den zak.’

Vondels voorbereiding tot den grooten stap van 1641. **Door J.A. Alberdingk Thijm.**

(Vervolg.)

Vondel besloot, in deze zelfde periode, zich met de borst op het Latijn te gaan toelagen. In 1615 waren er tot de Waterlandsche Gemeente, die doorgaands in den Grooten Spijker op het Cingel bij den Jan-Rodenpoortstoren vergaderde, een 30-tal Engelschen toegetreden. Waarschijnlijk is het bij een dezer kerkgenoten geweest, dat de dichter, ofschoon reeds een huisvader van 28 jaar, zijne eerste latijnsche lessen genomen heeft; later heeft hij zijne studiën met vurigen ijver* voortgezet bij een Lector der Latijnsche school aan de Oude Zijde, Abbama geheeten.

Vele Doopsgezinden van die dagen waren stille, ernstige menschen, in wier leer de rechten der nederigheid en kuischheid, der liefde en zachtmoedigheid eene ruime plaats hadden. Al licht werd iemand beschuldigd van zich plichtig te maken aan de werken des vleesches en dan, bij het *harde* ‘Jan-Jacobs-volck’ bijv., zonder genade uit de gemeenschap gebannen. Het bloedstorten, en daarmee ook het geheele halsrecht met den aankleve, waren veroordeeld. Vondel, van een allerbraafst levensgedrag, was al spoedig voor de betrekking van ‘Dienaar,’ of Diaken, op de nominatie gekomen,

* Brandt.

en het lot wees hem de betrekking toe. De onophoudelijke scheuringen in de gemeente echter, waarvan ik zoo even gewaagde, waren weinig geschikt om iemand rust en geluk in haren schoot te doen vinden. Hij trad toen juist zijne eerste melancholieke levensperiode in; hij was ruim 30 jaar. Diep ontroerde hem de behandeling, op voorgang van Prins Maurits, door de geheele orthodoxe gereformeerde partij zulken edelen figuren als Barnevelt en Hugo de Groot aangedaan. Onze dichter omhelsde wel de leer der Remonstranten niet, maar voelde toch veel meer liefde voor hen dan voor de praedestinarissen. Het denkbeeld der Voorbeschikking, gelijk het door de Dordtsche leeraars verkondigd werd, was hem een gruwel, en hij die alles in het groot opvatte, besloot in één vonnis van veroordeeling de praedikanten der Staatskerk en den Prins, die den raadsdag der 24 rechters over de Heeren van Oldenbarnevelt, Hogerbeets en De Groot bestuurd had, en die zijn amsterdamschen *coup d'état* van 1618 met den *coup de glaive* op het Haagsche Hofschavot in het treurspel van 1619 zoû bekroonen.

Het was er echter nog ver van daan, dat Vondel, ofschoon het *van waar* en het *waarheen* van den sterflijken mensch hem geen geheim was omtrent het *waarlangs* tot genoegzame zekerheid zoû gekomen zijn. Een zijner gedichten van die periode besluit hij met de aandoenlijke bede*:

‘Ghedurende, o myn Godt, dat ik in 's Weerelds krijt Naer uwen heyl'ghen
wil myn broosche leven slijt, Vergunt my dat ick mach, o Vader aller
dinghen! Den uytghebreyden lof van uwe daden singhen, Tot myner zielen
heyl, myn eenigh ooghen-merck Tot d'Eere dynes Naems en bouwingh
dynen Kerck.’

Ik weet niet, in hoe verre de stemming van Vondels geest, bij den strijd op elk gebied ter gelegenheid der Dordsche Synode, oorzaak geweest is van zijne zwaarmoedigheid: zijne wedervaringen in het voorjaar van 1620 kunnen daar misschien eenig nader licht op werpen.

De laatste maanden van het jaar 1619 en de Loumaand van het jaar -20 waren nochtans wel geschikt geweest, om Vondels zwaarmoedigheid, indien het mogelijk was, te verdrijven. Levendiger dan ooit was in dien winter het verkeer geweest ten huize van Roemer Visscher. De gastheer, die, in der tijd, met Coornhert en Spieghel, hier te Amsterdam het tijdvak had vertegenwoordigd, dat tusschen de strompelende Rederijkerskunst en de edele vlucht der Muze van de XVIIe Eeuw in ligt, en die daarbij het zijne had toegebracht om de Hollandsche boekentaal van haar borgondiesch keurslijf te ontdoen en algemeener tot de volkstaal te-rug te voeren (welke zich, ook in gedrukte chronijken, romans en liederen, trouwens altijd had staande gehouden) - bewoonde reeds in 1606 niet meer het huis *de Kreeft* aan de Cingel; maar verwisselde deze zoogenaamde Londensche, met de Geldersche ‘Cay’, waarvan het gedeelte nabij den Schreyerstoren, insgelijks een tijd lang Engelsche en Londen-cay geheeten heeft. In Roemer Visschers aanzienlijke woning daar ter plaatse stond ‘Corendraegher’ in den gevel.

Ten huize van den luimigen grijzaart verkeerde al wat de schoone kunsten liefhad, niet met de Synode-partij aanspande en tot de eerbare burgers kon gerekend worden. Dat de toon in Roemers huis, eer zijn kinderen tot jonkvrouwen waren opgegroeid, weinig over-een-kwam met hetgeen wij tegenwoordig ik zeg niet door *goeden* toon verstaan, maar ook slechts even met fatsoen en eerbaarheid bestaanbaar rekenen, -

* V.L., I, 143.

is buiten twijfel. Roemer, met zijn hoogst ordinair gezicht, Hendrick Spieghel, met een kleinen lichtmissen-uitdruk in zijn oogen, in zijn knevel, in de richting van zijn galonmuts, voerden samen praatjens, verkochten kwinkslagen, van zulk een stempel, dat zij in een *café chantant* onzer dagen nauwelijks geduld zouden worden. Toen in 1612 een leidsche boekverkooper een bundel van dat fraais bij-een-verzameld ter perse had gelegd, buiten Roemers toedoen (schijnt), nam de oude man dit volstrekt niet euvel; in-tegendeel, daar die boerterijen (waarvan ontucht dikwijls de stof was) nu toch eenmaal onder de menschen waren, gaf de auteur een vermeerderde editie. En indien men niet wist, waar rozen en aardbeziën meê gemest worden, - zoû men zich naauwlijks kunnen verklaren, dat in Roemers hof planten hadden kunnen groeyen als Anna en Tesselschade. Maar de reactie was gelukkig niet uitgebleven. De dochters, hoewel geenszins afkeerig van de vrolijke zijde des levens, trachtten door ernst en godsvrucht op te wegen wat 's vaders losse boert (bij al zijn degelijkheid) misdaan had. In de laatste jaren waren bovendien de krachten des ouden mans merkelyk verminderd, en daarentegen begon de liefde, die hij zijnen twee nog ongehuwden dochters toedroeg, aan tedere vereering te grenzen. Anna, zijne oudste, schijnt hem te hebben aangezet tot de bewerking der zoogenaamde *Sinnepoppen*, eene verzameling *emblèmes*, die hij op vrij groote schaal had laten teekenen, en die hij vroeger slechts met den vinger en het gesproken woord plach uit te leggen, maar die nu, door hem met geschreven toepassingen voorzien, bestemd waren allerlei zedelessen onder de menschen te brengen, en die Anna hoopte, dat de soms maar al te vermakelijke snakerijen overschaduwden zouden. De goede, vrome maagd rustte niet vóór zij, nog bij 's vaders leven, eene tweede uitgave dezer *Sinnepoppen* bezorgd had, waarin haar godsdienstig gevoel, zoowel als haar zin voor edele toonkunst, nog beter berusten kon. Uit een gedicht van Huygens blijkt ten overvloede de groote liefde, waarmee Roemer de ontwikkeling van Tesselschade naging.

Dat in de laatste jaren de fijner opgevoede Pieter Cornelisz. Hooft, Drost van Muyden, de plaats van Hendrick Spieghel aan hun disch en haard, hoewel niet in 's vaders hart, was komen innemen, was Annaas streven bevorderlijk. De tegenwoordigheid van Hooft mag eenige gemaaktheid in het verkeer hebben aangebracht, zij verhinderde met-een eene al te groote losheid der gesprekken. In puriteinsche bekrompenheid te vervallen, - hiervoor was wel geen gevaar. Nog altijd verkeerden in den *Corendraegher* de vinnige en vindingrijke geneesheertooneel-direkteur Samuel Coster, de geesel der staats-praedikanten en, een tijd lang, de komische schilder des volkslevens, de schoenmakerszoon Gerbrant Adriaenssen Breêroô. Anna heeft er den Drost van Muyden in kennis gebracht met den jeugdigen diplomaat Constantin Huygens, die zich, waarschijnlijk gewapend met een brief van Annaas vereerder Jacob Cats, omstreeks het jaar -18 of -19 bij zijn geestverwant, den Hollandschen Martiael, gelijk men Roemer Visscher eenmaal noemde, zal geïntroduceerd hebben; en Huygens, men weet het, wisselde ook niet zelden de schoolmeestersplak af met de marot van den straathansworst. Maar bij Visscher verkeerde ook de bescheiden Joost van der Vondelen, de bovengenoemde Diaken der Waterlandsche gemeente; hij kwam er zijn Treurspel lezen van *Hierusalem verwoest* en verhaalde half verlegen, dat, ondanks de verdediging van het tooneel, waarmee hij zijne tragoedie *Het Pascha* had toegerust, zijne ambtgenooten in de kerk, bij monde van hunnen 'Vermaender' of praedikant hem te verstaan hadden gegeven, dat hij zijne betrekkingen met het tooneel behoorde te verbreken, zoo hij rustig in hunne kerkgemeente wilde blijven leven en dienen. Daarom had hij ook

voor zijn treurspel van Jerusalem geschreven ‘als op het Tooneel vertoont’; zonder tot de uitvoering te mogen meêwerken.

Intusschen had zich, bizonder dien winter, voor Vondel een nieuwe gezichteinder geopend.

Zoo als ik boven reeds aanmerkte, behoorde het tot de opvoeding en vorming, in elke deftige familie, dat ten minste één der zonen een italiaansche reis maakte, en ofschoon de zoontjens, die Roemer Visscher gehad mag hebben, hem vroeg ontvielen, vond het Italjaansch (dat ook den kooplieden vrij gemeenzaam in die dagen was) in zijn huis een goed onthaal. De lust voor die taal en literatuur werd er dan ook vooral levendig gehouden door een man van groote talenten, dien wij boven reeds noemden.

Pieter Corneliszoon Hooft, hoewel in eene aanzienlijke magistraatsbetrekking geplaatst en de 40 jaar reeds achter den rug hebbende, was de schitterendste hollandsche minnedichter van zijn tijd. Eene fijne zinnelijkheid, die hoogst zelden in wulpschheid overging, eene op dat gebied ongeëvenaarde geestigheid en kleurgave,

deden hem de italiaansche dichtvormen, inzonderheid het sonnet zeer beminnen; ja, het geheele weelderige Italiaansch, met zijn 'lieve lentelucht', liet Hooft zich gaarne het beenig en vruchtbaar voorhoofd omspelen.

Hij schijnt het te zijn, die vooral Tesselschade tot kennismaking met de Toskaansche Muze heeft aangezet; en het feit doet zich voor, dat ook Vondel, in het tijdperk waarvan wij spreken, den winter van de jaren -19-20, zich met de borst op de studie van Tasso heeft toegelegd.

Een vriend, in wien Hooft een tiental jaren geleden, een medeleerling van Tasso en Petrarca gevonden had, was de wakkere Amsterdammer Laurens Reael, zoon van een voorvechter der Geuzenzaak, maar, als dichter, wiskunstenaar en zeevaarder, vooral ook als zwager en discipel van Prof. Arminius, den Patroon der Remonstranten, verdraagzaam in het godsdienstige. Reael was een man, die aan een eerlijke en edelmoedige inborst een helderen en krachtigen geest paarde; bovendien was hij een gunsteling van Oldenbarnevelt. Het verwonderde dus ook niemand, toen hij eenmaal als Commandeur van vier schepen voor de belangen der jeugdige O.I. Compagnie naar de Molukken was vertrokken, dat hij, eenige jaren later, ofschoon pas 33 jaar oud, tot Gouverneur Generaal over onzen Indischen Archipel benoemd werd.

Van 1609 tot 1619 had hij het vaderland niet te-rug-gezien, en zoo hij vele personen in Nederland had achtergelaten, wie de mare zijner aanstaande thuisreis met vreugde vervulde, weinigen verlangden er meer naar dan het kransjen van dichters en kunstenaars ten huize van Roemer Visscher, waarvan eenige leden, als Hooft en Anna, zoo levendige herinneringen aan het aangenaam verkeer des begaafden jonkmans (nu een groot personaadje geworden, maar inwendig zeker niet veranderd) bewaard hadden.

Daar kwam bij, dat niet ver van de Schreyerstoren, in wiens schaduw de Visschertjens thands bloeiden, een jong meisjes schijnt gewoond te hebben, dat ons alleen onder den naam van Swaentgen bekend is gebleven, maar dat van haar kindsheid af eene meer dan gewone vriendschap voor dien Eelhart, gelijk Hooft in een dichtstuk Reael noemt, bleef koesteren.* Er was dus aanleiding genoeg, zoo voor de schertsende plaagzucht als voor ernstiger genegenheden, om het beeld van den jongen Generaal levendig te houden aan den Ykant, waar hij eindelijk landen zoû. Of de wijngaard, die den gevel der Visschertjens bekleedde†, ook getrild zal hebben, toen de gevierde Onderkoning voet aan wal zett'e! Hooft kan er maar niet van zwijgen: tien jaar later zingt hij nog:

't Is hij, die in triomf, van daer 't begint te daeghen EERSTE OVERSTE over
quam, als oft hij uyt zijn waeghen
Neptujn gestooten had, en mende zelf zijn'jaght, En voor zich heen, tot
blijk der brave ridderstukken,
Dreef den schatrijken oeft der krujdige Molukken,
En meer, in Holland, als één zoomer teffens braght.

* 'Och! kon ik dan met zoo beklagelyk een taal Nu schreien om den Drost, als Zwaantjen om Reaal!'

Reyer Anslo (Uitg. 1713) bl. 367.

† V.L., II, 192, v. 67.

‘Wat was er een krioel! wat leefde 't door de gassen,[§] Wanneer hij, eerst,
op landt treênde uyt de pekelplassen,
Met 's waters overwinst het aertrijk eeren quam! Het juichend volk vloog
toe, van allerleyen gilde, Het scheen dat Amsterdam de wereldt worden
wilde,
(Zoo sneeuwde 't menschen) oft de wereldt Amsterdam.’**

En elders:

‘Noyt yemandt van de stam der Aemstellandsche jeugdhen
Den overoudren bet [deedt] poplen 't hart van vreughden
Noyt Amsterdammer kindt, van overzeesche strandt
Met sulk een'heerlijkheid t'huyskomend'is ge- landt.
Wat vloeyde er volk dat pas! wat grimmelden de gassen!
Hoe hadden schuyt en jaght gevloert de groote plassen!
.....
Het staet mij leevend voor.
.....
Daer was er wel zoo weeck, dat de ooghen traenen droeghen,
Tot tujghen hoe in 't hart de zielen lieflijk loeghen,
Mits zij beleefden, dat hun Aemstel was geraeckt
Aen eighen burgher, die had Coningen gemaect.’*

Maar, helaas, zegt van Lennep te-recht, hoe blij en schitterend de inkomst van den jongen Goeverneur-Generaal ook geweest mag zijn, daar wachtte hem hier veel verdriet: ‘Hij was naar de Indiën vertrokken als de bekende leerling van Arminius, als de gunsteling van Oldenbarneveldt: hij had, bij zijn terugkeer, de aanhangers van beiden aan vervolging ten prooi, zijne voornaam te vrienden en weldoeners van de stoelen der eere geschopt, buiten het vaderland gebannen, in de kerkers gesloten, Oldenbarneveldt zelven onthalsd gevonden. Was het wonder, dat de bitterste aandoeningen van smart en verontwaardiging de ziel des fijngevoelenden mans vervulden?’† Het was aan de letteren en de vriendschap voorbehouden die wonden te zalven; en daar werd in de maand Januari van het jaar 1620 ‘in 't saligh Roemers huys’[§] en ter woonstede van Hooft druk aan gedaan.

Vrij wat hart- en geest-verheffende samenkomsten beloofde men zich, toen een voorval plaats had, dat daar eenige stoornis in bracht.

III.

Een fee t bij Roemer Visscher.

Maandag, de 11^e Feb., was bepaald om eens lustig de weêrkomst van Reael te vieren. Zijne konferentiën in den Haag waren een goed eind heen, hij begon zich te troosten in zijn val: - want een *val* was zijne ontvangst bij de machthebbenden in den lande, ondanks de volksgeestdrift, wel te noemen. Hij kreeg vrijen tijd en een vrijen geest om weêr meê te gaan arbeiden aan den opbouw der vaderlandsche taal- en letterkunde.

§ Straten als in 't Hoogd.

** Leendertz, I, 305.

* T.a.p. 209.

† V.L., II, 157.

§ Ald. 182.

Een uitgezocht, niet te talrijk gezelschap was aan de Geldersche Kade in de ruime zijkamer van de Visschertjens bij-een. De maaltijd werd in de hooge binnenkamer opgedragen.

Daar waren tegenwoordig: voor-eerst de gastheer Roemer Visscher, een breed geschouderde, weleer krachtige, Amsterdammer van 75 jaar, maar wiens middelmatige lengte de laatste jaren niet had toegenomen, daar hem de forsche kin met haar baardtjen. een weinig op de borst begon te zakken. Hij droeg een kleine dubbele geplooid kraag, een zwart wambuis van geperst fluweel, dito korte broek, met strikken aan de knie, zwarte kousen, en een met bruin bont gevoerden lakenschen tabbaart. Haar en baard waren nog niet geheel grijs; maar minder geestig dan vroeger vonkelden zijne blik ken onder den breeden rand van den eenigszins spits oplopenden hoed. Zijne dochter Anna, die donkerder haar en oogen dan Tesselschade had, en tot de categorie der dikke vrouwtjens behoorde, was insgelijks in 't zwart, maar heur bouwen of opgenomen overrok was met gele zijde doorwerkt. Hagelwit waren de kousen, achter de roode rozet der schoenen; hagelwit haar halskraag en vleugelmutsen. Tesselschade, hoewel geene blondine, had zulk een betooverende gelaatskleur, dat zij veilig dat korenblauwe kleed kon aantrekken. De met punten geborduurde strook van haar doorzichtige muts of huive vormde boven de achterwaards-gekamde, licht bruine haren een soort van kanten diadeem. Het lijf van haar zwart geboord kleed was vierkant uitgesneden, tot op een met gitten bewerkte lange keurs. Een fraai geborduurde kraag verloor zich in haren kamerijkschen halsdoek, en omgaf, naar achteren verbreedend, op eenigen afstand, den hals, die dezen witten weërschijn niet noodig had, om het vrij groote geëmailieerde borstkruis sterk te doen spreken. Aan een zijdkoorden gordel hing een metalen reukfleschjen, dat nog nooit gevuld was geweest; zij droeg uitgepunte handboorden van het zelfde borduursel als kraag en huive: en als gij haar toegesproken hadt - en zij zag u met haar goedige schoone oogen zoo argeloos aan, - kont ge niet nalaten getroffen te worden door de gratie van die veêrkrachtige gestalte, zich daar koen verheffend op die fraai gekambreerde voeten, die zoo vlug op die goudleêren schoentjens voortkonden. Onwillekeurig zoudt ge gezegd hebben, dat Barlaeus, haar bezingende toen zij eens te paard zat, aan geene onwaardige amazone zijn deftige hexameters (of wat 'et wezen mag) gewijf heeft.

Nu volgt, naar recht en reden, zuster Geertruyt, die, vier jaar jonger dan Anna, maar zeven jaar ouder dan Tesseltjen, volgens den rang der leeftijd, reeds eerder had moeten geschetst worden. Dat onze letterkundigen, nog lang na het optreden van Jacobus Scheltema, van deze derde zuster nooit hadden hooren spreken, ligt hieraan, dat zij weinig aan chronologie deden en van ouds de gewoonte hadden de tijdperken van het leven onzer dichters, en der groepen, waarin deze zich bewogen, met eene beminnelijke wanorde door elkaâr te werpen. Jacobus Scheltema, de historiograaf van Hooft en de Visschertjens, zegt maar doodeenvoudig en, *une larme dans la voix*, dat Anna en Tesselschade zeer vroeg derzelver dierbare moeder moesten derven; hetgeen te wege bracht, dat Anna de opvoeding van Tesselschade te verzorgen had. Daar is, om de waarheid te zeggen, niets van aan. Toen Geertruyt Roemers trouwde, in Juni 1609, was Anna 23 en Maria Tesselschade ruim 14 jaar, zoo goed als volwassen. En wie was getuige bij dat huwelijk? Niemand anders dan de moeder der meisjens, Aefgen Jansd^f, die de goede Jacobus al vóór 1600 naar het koele graf had verwezen; en niets bewijst nog zelfs, dat de huismoeder zoo spoedig na het huwelijk harer middelste dochter overleden is.

Deze middelste dochter dan was, met haar man, den welgegoeden bierbrouwer* 'In 't Duyfgen' Nicolaes van Buyl, meê ten eten gevraagd bij vader Roemer, op den genoemden Sprokkeldag. Zij was wat opzichtiger dan hare zusters gekleed, en scheen in 't geheel in een grover vorm gegoten, zoo wat de ziel als wat het gebeente betrof. Haar man, de aanstaande Onderschout†, nam ook deel aan het gezelschap.

Men zag er voords het bevallige Swaentgen, van wier zwak voor den Generaal Reael ik boven gesproken heb. Te oordeelen naar de uitdrukking, waarmee zij nu en dan, onopgemerkt naar hem heenzag, zoû zij er geen zwaarigheid in gevonden hebben, ten pand van haar hart, hem haar hand te reiken, al wist ieder-een, dat hij op 't oogenblik bij de Heeren in den Haag een weinig geliefd persoon was.

Reael, had, voor heden, besloten zich geenszins door die stemming ten zijnen nadeele te laten overheerschen, en wilde meêwerken tot een allergeuoeglijkst samenzijn. In zijn ridderlijk gewaad, fluweelen lijfrok waar de goud lakensche mouwen van zijn onderkleed fraai bij afstaken, met zijn krijgsdegen en dikke gouden keten, trok hij al aanstonds de aandacht te midden der gasten, ook zoo zijn bruine tint, donker oog en raafzwarte knevel hem niet genoeg onderscheiden hadden.

Behalve Pieter Corneliszoon Hooft, die nog niet in het bezit was van de later hem ten deel gevallen ridderketen, behalve zijne lieve vrouw, de blonde clavecimbel-speelster Christina van Erp, die, naar het gebruik van de tijd, door den Drost doodeenvoudig met den naam van 'Stiintgen' werd toegesproken, was nog van het gezelschap een ander liefhebber der Italiaansche Letterkunde, een met roem bekend oud-Amsterdammer, Dr Johan Fonteyn genaamd, lijfmedicus van Roemer Visscher; voords: een jeugdig Hopman-ter-zee, met name Allart van Crombalch, die wellicht de thuisreis met Reael gemaakt had, zoo hij niet reeds door hunne Alkmaarsche betrekkingen met de familie Visscher in kennis

* Zie Keurboek I, bl. 254.

† Claes Buyl werd ten jare 1635 benoemd 'in plaets van Jan Tengnagel.'

was gebracht. De jonkman toch hoorde in de Kennemer hoofdstad thuis, waar zijn vader Jan van Crombalch woonde, al was hier in Amsterdam zijn peetoom en ambtgenoot Allart ‘Inde climmende bock’ meer bekend.

Toen het gezelschap zich om den disch had geplaatst, waar, naar Roemers ‘Tafel-recht’*, de ‘waerdt en waerdinne,’ in dit gezin vertegenwoordigd door den Vader en oudste dochter, de hoofdplaatsen van bezett'en, lichtte Roemer even den hoed, maakte een vrij vluchtig kruis en zeide overluid een kort gebed of ‘*Benediist*,’ gelijk hij 't zelf ergends heeft aangeduid. Duidelijker dan men, in dezen kring, de gewoonte had er zich over uit te spreken, heeft men in Holland bij den aanvang eener maaltijd getuigenis te geven van zijne kerkleer. Ook op dezen 11^{en} van Sprockelmaand waren de konfessiën nog al verscheiden. Niet alleen toch het kruisteecken, gemaakt of nagelaten, was hier kenmerk; maar een geoefend waarnemer zoû sterke schakeeringen en overgangen bespeurd hebben in de rij der genen die zich kruisten en der anderen, die het hoofd wat dieper bogen dan deze.

Hoofdt deed, onder het gebed, slechts zóo veel als, behoudends de voegzaamheid, niet gemist kon worden; Reael bad met meer innigheid; de Heer van Buyl had eene distraktie. Anna en Tesselschade zaten met neergeslagen oogen en schaamden zich hun kruisteecken niet. Voor zuster Geertruyt was het begin der familiemaaltijd immer een pijnlijk oogenblik. Vijftien jaren vroeger getrouwd dan hare oudere zuster, had zij, op haar 21^e, in het huwelijk met Claes Buyl of van Buyl hare geloofsleer en kerkplichten ten offer gebracht. Bij haar ondertrouw assisteerde, als wij boven zagen, hare moeder alleen. Was het den vader, ondanks zijne losse vaersjes, toch tegen de borst om in persoon de geloofsverzaking zijner dochter te komen bezegelen? Wij weten het niet: maar dit is zeker, dat de huwelijksvoltrekking door Dominus Caspar Heidanus niet heeft kunnen verhinderen, dat de geheele persoonlijkheid van Truytgen Roemers met een nevel overtoegen is, en dat, hoewel het familieverkeer nooit geheel geschorst schijnt geweest te zijn, Jufvr. of, later, Mevr. van Buyl, tegenover het sterk uitgedrukt kruisteecken harer zusters, zich nooit recht op haar gemak moet hebben bevonden. Met een zekere flinkheid werd het ook door den jongen Allart Crombalch gemaakt; Swaentgen voegde bij haar gebed om den zegen over het maal, een blosjen en een zucht om zegen voor een der meest gevierde gasten; de Drostin bad met ernst en vertrouwen; Dr Fonteyn, die eigenlijk den familienaam van *Holland* voerde, daar zijn geslachtsboom aanving bij een Graaf uit het Oude Vorstenhuis, terwijl hij, met Sybilla Plemp, eene dochter uit dat zeer katholieke geslacht, tot moeder, zich de woorden ‘FONS vitae Christus’ tot zinspreuk gekozen had, zoû tóch wel een middenevenredige hebben willen vinden tusschen ‘een kruis’ en ‘geen kruis:’ maar nog één persoon was er, die maar half vrede had met zijn eigen kerkgebruik van, zonder kruis, uit het gebed in het vrolijke tafelverkeer te-rug te treden. Het was een zeer bescheiden dischgenoot van nog geen 33 jaren, die, tusschen de goedge en vrolijke Tesselschade en den deftigen Dr Fonteyn gezeten, met geest en hart sterk scheen te deelen in den strijd van aardige slagen door Roemers levendige jongste uitgewisseld met den Drost, den Generaal en den jongen Crombalch, al zette hij met zachte stem een min of meer geleerd gesprek met zijn medikalen buurman voort.

Vader Roemer was niet spraakzaam; hij had iets dofs; Anna moest hem meer verzorgen dan men het een dischgenoot en gastheer pleegt te doen.

* *Brabbelingh* (1669), bl. 111.

‘t Is jammer, dat Coster niet heeft kunnen komen,’ zeide hij.

‘Is het om den zieken evenmensch, dat Doctor Samuël zich geëxcuseert heeft?’ vroeg Reael.

‘Ik denk eerder,’ zeide Tesselschade, ‘dat hij met de Academisten aan ‘t inventeeren van eenige vastelavondsmommerijen is...’

DE PASMETER.

- ‘Neen, dat denk ik niet,’ zeide Jufvrouw Buyl met zekere drift... ‘Er zijn misschien nog al zieken...’

- ‘Er zijn niet veel zieken,’ zeide de diepe stem van Dr Fonteyn.

‘Anders hadden wij de genuchte van úw gezelschap óók wel gemist,’ zeide Hooft heuschelijk.

‘Neen,’ merkte Anna aan, ‘Doctor Fonteyn kon van daag niet thuis blijven...’

- ‘Wel neen, hij heeft onze nooying wel voor lief willen nemen,’ zeide Tesselschade, ‘om dat het zijn verjaardag is, niet waar, Doctor?’

Dr Fonteyn knikte met een zekere gewichtigheid; en terwijl Tesselschade, die tusschen de jongste der aanwezige Heeren zat, namelijk den bleeken 33-jarige en den bruingebloosden Crombalch, met deze een stil gesprek aanknoopte over de juist ruchtbaar geworden verloving van een zoon des Doctors, medicus gelijk hij, hield Hooft niet op, met een lichte tint van ironie zijne drie dochters, die Belietgen, Trijntgen en Marijngen heetten, als de Drie Gratiën aan te duiden.

‘Ik verneem, dat deze uw zoon Nicolaes ook alweêr niet kwalijk gepaard zal zijn,’ zeide Jufv. Buyl, voor Hooft heen.

‘Waarlijk niet,’ zeide de Drost: ‘Met eene van het tweetal uit het huis van Jan Hendrixen Loen-Boelens...’

- ‘t Is een voeglijke alliantie,’ zeide Dr Fonteyn, terwijl hij, op een stalen vork, met blanke handen en een blank tafelmes een stuk van een kapoen uit den heerlijken ‘olli-podrigó’ anatomizeerde, dien men had voorgezet, ‘maar,’ voegde hij er bij, en trok de zwarte wenkbrauwen naar boven, ‘Mijn Heere den Drost is wel bekend, dat het Huis van Fonteyn-Holland, met zijn rooden Wapenleeuw, niet verlegen hoeft te wezen tegenover de Boelensen...’

- ‘Te minder,’ zeide Hooft, terwijl hij Van Buyl, die schuins over hem zat, en tot dus verre meer had gegeten dan gepraat, een oogjen gaf, ‘te minder, om dat ieder-een er praecies niet de leeuw van den graaflijken stamvader Floris den V^e in behoefte te begroeten; maar veeleer het blazoën van zijne vriendin Catharina van Teylingen, de schoonste vrouw van haar Eeuw.’

Dit scheen den Doctor maar half naar den zin. Hij zoû zich misschien voor zijn graaflijken oudgrootvader, dien Hooft in zijn treurspel *Geeraerd van Velsen* tamelijk ongunstig had afgeschilderd, niet hebben doodgevochten; maar de praetensie der familie was toch meer op den rang des Koningszoons, dan op de schoonheid zijner minnares gebazeerd. Bovendien de Doctor was monarchaal gestemd en voerde den titel van lijfarts van Prins Maurits. Tesseltjen kwam een afleiding geven: ‘Zoo, Doctor,’ zeide zij ondeugend, ‘was uw oudgrootmoeder zulk een mooye vrouw?’ De Doctor waagde insgelijks een glimlach en een scherts er bij ‘Al zeer schoon moet ze geweest zijn,’ zeide hij, ‘daar de eerwaarde en deftige kloosterbroeder Wilhelmus Procurator haar *pulcherrima Domina* noemt... Mijn Heer de Drost mag ook wel voorzichtig zijn, met zijn hekeling van Grave Floris: pas maar op, dat hij te Muyden niet nog eens bij u komt spoken...’

Mevrouw Hooft, die naast den ouden Heer Roemer zat, riep van de overzijde der tafel, met haar welluidende hooge stem: ‘Praat er niet van, Doctor! daar wordt genoeg van verteld, onder de bojen.’

- ‘Arme meiden,’ zeide Tesseltjen, die Mevr. Hoofts overbuur was, ‘dat zij 't moeten misgelden, als Mijnheer de Drost de disgratie van zijn treurspelpersonagies belooft.’

Onder deze en dergelijke samenspraken werd het avondeten, dat, door twee geoeffende dienstmaagden van de tafel genomen en rondgepraezenteerd werd, allengs verorberd. Aan een dressoor in een hoek der kamer was de handigste voorsnijder bezig, dien men ooit aan het werk had gezien: hij was een kleurling en kamerdienaar van Reael, die hem den zusters voor dit feestjen had afgestaan. Ook op het koelen en schenken der verschillende wijnen, het passelijk vullen van den omganger of groote feestbokaal, waar de voorname gezondheden meê gedronken werden, verstond hij zich uitmuntend.

Bij het nagerecht zeide Anna zacht iets tot haren vader, die daarop het knechtjen van Reael in last gaf den feestbeker op zilveren voet te vullen en dien aan den Hr. Hooft te brengen: ‘Heer Drost,’ zeide de grijzaart, ‘mag ik Uw Liefde wel vragen de gezondheid in te stellen van den Generaal, onzen hoogen en waarden gast?’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 29]

DE OORLOG IN HERZEGOWINA.

De oorlog in Herzegowina.

De opstand in Herzegowina, die men dacht in eenige dagen te zullen gedempt zijn, blijft nog voortduren en wij zien er op het oogenblik het einde nog niet van opdagen. Het machtige Turkije meende dat kleine volk onder zijnen vingerdruk te kunnen verpletteren, en het vindt integendeel in de bergen van Herzegowina, het graf voor duizende zijner dappere volgelingen.

De Herzegowinners willen hunne vrijheid, vooral hunne gewetensvrijheid, die door den Mahomedaan op eene schandelijke wijze miskend wordt. Daarvoor zullen zij strijden en blijven strijden, zeggen zij, tot den dood. Te vergeefs spreekt men hen van bemiddeling, van toegeving, van waarborgen: - zij gelooven geene beloften meer!

De Mahomedaan heeft hen inderdaad reeds zoo dikwijls bedrogen, dat zij waarlijk ongelijk zouden hebben, geloof te hechten aan wat de Halve Maan zegt. Die laatste, en zij weten het, is de gezworen vijandin van het Kruis, en zij kan jegens dat laatste niet toegeeflijk, niet rechtvaardig zijn. Die haat is ingeboren, is in het hart van den ongeloovige vergroeid. Al de waarborgen zouden hem niet voortdurend verdraagzaam kunnen doen zijn.

De grieven, welke de Herzegowinners tegen hunnen dwingelandijachtigen meester hebben, zijn gegrond, en hadden de Mogendheden deze vroeger wezenlijk ter harte genomen, er ware misschien reeds een einde aan gesteld geworden.

Zullen die moedige bergvolken den strijd volhouden? Zeker kan de worsteling langdurig zijn. Hoe lang en hoe fier vocht de kaukasische stam tegen Rusland, dat zóó machtig was, dat, gelijk het zelf zegde, 'als de hemel viel, Rusland hem op zijne bajonnetten zou kunnen ondersteunen!'

Ja, machtig was de czaar; maar toch antwoordde de stam, dat hij niet zou bukken, en als er geene strijders meer zouden te vinden zijn, 'zij de kinderen zouden wapenen, die nog niet geboren waren!' Jaren duurde de strijd en eindelijk moest dat volk ten onder. Zoo zal het ook met Herzegowina gaan, indien er geene afdoende tusschenkomst opdaagt, en dat volk niet onafhankelijk wordt verklaard.

Onze gravuur stelt eene hinderlaag in de bergen voor. Driftig komen de Herzegowinners toesnellen. Daar beneden, in dien hollen weg, verschijnen de turksche troepen. Ginder boven krielt het van oproerlingen. De strijd zal moorddadig zijn. Weerloos zullen de Turken, daar beneden, worden neêrgeschoten en de triomfkreet zal tot ginds verre, tot aan den Bosfoor, weêrklinken.

Wat den oproer sterkte bij zet, is de rampzalige toestand der ottomaansche staatskas, welke door den oorlog tot den bodem toe uitgeput wordt.

Bulgaarsche typen.

Het ras waarvan onze gravuur twee typen te aanschouwen geeft, heeft in de geschiedenis der middeleeuwen eene gewichtige rol vervuld.

Toen de Bulgaren op het einde der vijfde eeuw, uit Azië, waar zij aan den westelijken oever der Wolga hadden verblijf gehouden, zich in het zuidoostelijk deel van Europa kwamen vestigen, leverden zij voor het romeinsche rijk een ernstig gevaar

op door hunne vereeniging met de Slaven en hun woest en oorlogzuchtig karakter. Zij deden menigvuldige invallen in dat rijk, zoodat Athanasius, keizer van het Oosten, in het jaar 507 een groote verdedigingslijn of liever een muur tegen hen moest opwerpen. Dit hielp echter niet, want zijne troepen werden opnieuw door de Bulgaren verslagen, en deze laatsten kwamen zelfs onder de muren van Constantinopel hun kamp opslaan.

In 559 bracht Belisarius, een veldheer van keizer Justinianus, hun echter eene groote neêrslag toe, waardoor zij langen tijd genoodzaakt waren zich rustig te houden.

Ongeveer een eeuw later vormden zij een onafhankelijk koninkrijk, dat na langdurige oorlogen in 1019 bij het keizerrijk Byzantium werd ingelijfd. Gedurende de periode die toen volgde, omhelsden de Bulgaren het Kristendom en ging hunne uralische taal langzamerhand in de slavische over. Van af het jaar 1186 tot 1389 leefden zij opnieuw in een onafhankelijken staat, waaraan de turksche sultan Bayazet I, een einde maakte.

Zooals men weet, is Bulgarije tegenwoordig eene schatplichtige provincie van europeesch Turkije, met ongeveer vier millioen inwoners, en de stad Sofia of Triaditza tot hoofdplaats. De grond is over het algemeen bergachtig en met uitgestrekte bosschen begroeid, maar er zijn ook vlakten en vruchtbare dalen, die overvloedig voedsel opleveren voor een schoonen veestapel en een zeer gezochtpaardenras. Ook koorn en wijn brengt de grond in groote hoeveelheid voort.

Constantinopel, dat hunne geduchte voorouders eertijds zoo dikwijls deden beven, strekt thans tot woonplaats aan meer dan 50.000 Bulgaren, meestal kooplieden. Als venter van drinkwater vormen velen hunner een gilde, en verdienen zij betrekkelijk veel geld.

De personen die onze gravuur voorstelt, behooren tot deze klasse van kooplieden.

Op weg naar school.

Een kind op weg naar school - dat is zeker wel een onderwerp dat de eenvoud zelve is, en toch heeft Jeanne Bôle, de schilderes van dit lieve tooneeltje, het eene bekoorlijkheid weten te geven die het voor iedereen aantrekkelijk maakt.

En waarlijk, wie is niet verrukt over die kleine met haar lief gezichtje en haar blauwe oogjes, die zoo aardig onder die muts komen uitkijken.

Jeanne Bôle heeft haar model goed bestudeerd eer zij er aan begon, want eene getrouwere schets van een klein meisje hebben wij nog niet onder de oogen gehad. In alles vindt men de kleine terug, en zelfs in het opschorten van haar japon ligt duidelijk eene vrouwelijke coquetterie.

Mgr. dr. Martin, bisschop van Paderborn.

't Zal nu tien à elf jaar geleden zijn dat de bisschop Martin voor het eerst de algemeene opmerkzaamheid tot zich trok door zijn 'bisschoppelijk woord aan de Protestanten van Duitschland.'

Deze in conversatiestijl vervatte polemiek verwekte veel opziens, zoowel om de diepte der gedachten hierin blootgelegd als om de vernietigende argumenten waarmee hij tegen het protestantsch beginsel optrad.

Geen wonder dat hij zich door dit schrijven aan vele hatelijke aanvallen blootstelde, al werden hem deze ook verzoet door vele bekeeringen, door zijn voortreffelijk en gemoedelijk geschrift allerwegen te weeg gebracht.

‘Gods- en rechtswegens,’ zegt hij in dit schrijven, ‘ben ik bisschop van het diocees Paderborn - dat wil zeggen, niet alleen van de katholieken van dit diocees, maar ook van alle kristenen die binnen de grenzen van dit district wonen, welke belijdenis zij ook aanleven.

Door den doop behooren zij allen tot de Katholieke Kerk, die alle gedoopten als hare kinderen erkent, misschien als hare dwalende, verblinde, ongehoorzame, afvallige kinderen die haar gehoorzaamheid en eerbied verschuldigd zijn!’

Zijn doel bij dit schrijven was alle door vooroordeel en misverstand verblinde protestanten duidelijker omtrent de katholieke godsdienst in te lichten en ze weêr tot den schaapstal der Kerk terug te brengen.

Als toespijs vlecht hij verschillende reisavonturen in dit schrift, waarin hij zoogenaamd ontwikkelde protestanten door zijn sterke argumentatie tot andere gedachten brengt en somtijds, bijgestaan door hoogere genade, bekeert.

Daar vooral de evangelische synoden zich tegen dit bisschoppelijk woord verzetten, liet hij het eerste door een tweede bisschoppelijk woord volgen, waarin hij, ofschoon op gemoedelijken toon, een nog verpletterend polemiek voerde den wensch en de hoop uitsprak, dat het protestantsche Duitschland nog eens tot inkeer zou komen en het geloof der zoo versmade en miskende Katholieke Kerk opnieuw zou omhelzen.

Zooals vroeger met het ‘bisschoppelijk woord,’ stelde zich Mgr. Martin in 1859 als president der in het jaar 1849 opgerichte *Bonifacius-vereeniging* feitelijk aan het hoofd der katholieke propaganda in Duitschland.

Deelnemen aan deze vereeniging is in zijn oog de hoofdplicht van het katholieke Duitschland, daar van eene hernieuwing en verjonging des vaderlands geen sprake kan zijn zoolang Duitschland niet katholiek is geworden.

De vereeniging beoogt niet alleen voor de Katholieke Kerk wat de Gustaaf-Adolf-vereeniging voor de evangelische wil, de verstrooide geloofsgenooten te verzamelen, maar ook om de afgedwaalde schapen den waren weg aan te wijzen en de protestanten tot de Katholieke Kerk terug te voeren.

De zielzorgers, door deze vereeniging aangesteld en onderhouden, heeten *missiepriesters*.

Koenraad Martin werd den 18 mei 1812 als zoon van een rijken econoom te Geismar geboren.

Nadat hij het gymnasium in Heiligenstadt, waar hij, naar zijn eigen woord, op het jubelfeest der Augsburgsche Confessie, ‘de eerste en laatste protestantsche preek’ hoorde, doorloopen had, leê hij zich op de studie der godgeleerdheid toe.

Ofschoon innig katholiek, bezocht hij toch de universiteit te Halle, voornamelijk om de oostersche talen te studeeren, waar Gesenius toen ter tijd in deze studiën eene eerste autoriteit was.

Hij spreekt een verpletterend oordeel over dezen man uit, die ‘op lichtzinnige wijze met het Oude Testament omsprong, met de heilige patriarchen spotte en de verhevenste voorzeggingen der profeten in een bespottelijk daglicht stelde.’

Denzelfden afkeer gevoelde hij voor Wegscheider, die ‘met zijn marmerkoud gezicht en op zijne onuitsprekelijk nuchtere en koude manier Johannes' Evangelie uitlegde, en de wonderen voor zinsbedrog der fantasie-rijke Joden verklaarde.’

Daarentegen voelde hij zich door Leo aangetrokken, die, uitgaande van een katholiek standpunt, de feiten en personen der geschiedenis in hun waar licht deed uitkomen.

Ook bezocht hij te Munchen de collegiën van den grooten bekeerling Schelling en den geleerden Oken.

Na het voleindigen zijner studiën, zette Martin zich als privaat-leeraar te Munster neêr, waar hij door zijn promotie-schrift over de verloochening van Petrus zich den titel van doctor in de godgeleerdheid verwierf.

In het jaar 1836 te Keulen tot priester gewijd, werd hij daarop rector van de burgerschool te Hipperfürth, in Rijnland, die door hem spoedig tot een gymnasium werd verheven.

Daarna kwam hij als leeraar in het godsdienstonderricht in het Jesuïeten-gymnasium te Keulen.

Er waren reeds ouderhandelingen aangeknoopt om hem als leeraar in de dogmatiek aan het Theodorianum te Paderborn aan te stellen, toen hij in het jaar 1844 tot buitengewoon professor voor de moraal- en pastoraal-godgeleerdheid aan de katholieke godgeleerde faculteit te Bonn beroepen werd, waar hij in 1855 het professoraat in het Oude Testament en de moraal bekwam.

In dezen tijd van academische werkzaamheid verschenen van hem een leerboek van de katholieke godsdienst en een van de katholieke moraal, alsook eene met aantekeningen voorziene overzetting van de 'Joodsche oudheden' van Flavius Josephus.

Den 19 juli 1856 tot opvolger benoemd van den bisschop Frans Drepper van Paderborn, werd Koenraad Martin den 19 juni door Pius IX gewijd en den 19 augustus geïnstalleerd als de 59^e bisschop op den stoel van den H. Hathamar.

Zijn uitgebreid bisdom strekt zich, zooals hij het zelf uitdrukt, over een groot deel van het protestantsche Duitschland uit en voornamelijk over de wieg en de oorsprong der zoogenaamde hervorming. Zelfs zijne vijanden moeten toegeven, dat hij zijn bisschoppelijk ambt met

waardigheid en iever vervult en onvermoeid is waar het de plichten geldt van zijne H. bediening.

Op het Vaticaansch Concilie, waar hij den bekenden, thans overleden Jesuïeten-pater Roh als doctor theologiae medenam, sloot hij zich onmiddellijk bij de meerderheid aan en was er het ieverigste meê bemoeid, het onfeilbaarheidsdogma tot stand te helpen brengen. In het conflict, tusschen de duitsche bisschoppen en den duitschen Staat gerezen, heeft hij nog geen werkzaam deel genomen; alles bewijst echter, zijn verleden zoowel als zijn karakter, dat hij evenmin zal zwichten, als de roemrijke martelaars, die hem in den kerker zijn voorgegaan, en dat hij de vaan van Petrus, de vaan van waarheid en gerechtigheid immer hoog zalhouden.

In de vervolging welke de Kerk in Duitschland nu wordt aangedaan, kon Mgr. Martin niet vergeten blijven: hij ook werd een offer van Bismarck's vervolgingszucht.

Dezer dagen troffen wij den edelen man in het Limburgsche aan, waar hij tegen de vervolging in zijn vaderland eene schuilplaats zocht. Zelfs daar, in het anders zoo gastvrije Nederland, mocht hij niet rustig wonen. De politie gelastte hem, op hooger bevel - dat overigens uit Pruisen gekomen moet zijn - Nederland te verlaten.

Voorwaar, dat is geen eer voor Nederland!

Mgr. Martin gehoorzaamde en ging naar Engeland, het eenige land dat hem nog vrijheid verzekerde. Het is van gene zij van het Kanaal dat de prelaat zijn uitgestrekt bisdom besturen zal.

Het zal onzen lezers aangenaam zijn, het afbeeldsel van den edelen prelaat hier te mogen ontmoeten: het is de eenige hulde die wij den moedigen kerkvoogd kunnen bewijzen.

Een oogenblik aan de speeltafel.

Een bijdrage tot het Amerikaansche leven.

Men is gewoon geworden in dagbladen en tijdschriften de zonderlingste en vreeselijkste gebeurtenissen uit de nieuwe wereld te lezen, 't Zijn meestal tooneelen van moord en roof, van rechtszaken en verbintenissen waarvan wij ons nauwelijks eenig denkbeeld kunnen maken.

Bij dit alles wordt ongetwijfeld gespeculeerd op de lichtgeloovigheid van het publiek, dat behagen schijnt te scheppen in alles wat van den gewonen gang van zaken afwijkt.

Waarheid en verbeelding worden dooreen gemengd en zoo komen de ijzingwekkende tafereelen in het leven, die zoo menigen lezer een valsch denkbeeld doen krijgen van de zeden en gebruiken in Amerika.

Dit belet intusschen niet dat daar somwijlen gebeurtenissen plaats hebben welke wij Europeanen ons schier niet verbeelden kunnen. Ik wil dit bewijzen uit eigen ervaring, uit een voorval waarvan ik ooggetuige was tijdens mijn verblijf in de nieuwe wereld.

Ik had toevallig een vriendschappelijke betrekking aangeknoopt met een man, die reeds op gevorderden leeftijd gekomen was en sinds vele jaren Europa verlaten had. Hij had langen tijd rondgedoold in verschillende Staten en alles beproefd om zich eene onafhankelijke positie te maken.

Hij was rijk aan ondervinding en ik mocht menige waarschuwing en raadgeving uit zijn mond hooren, die mij later goede diensten bewezen heeft.

De onrust, welke hem in vroegere jaren bezielde, had plaats gemaakt voor eene betrekkelijke kalmte; hij had nu fortuin en was eigenaar van eene stoomboot, die hem jaarlijks belangrijke sommen opleverde.

Eens op een avond dat ik mij alleen met hem op zijn kantoor bevond, bij de aanlegplaats der stoombooten, kwam ons gesprek op de speelbanken in Duitschland die nu afgeschaft zijn en waarvan zoo menigeen het slachtoffer geworden is.

Ik maakte de opmerking dat Amerika, in weerwil van alles wat men daar zag, in dit opzicht altijd ver verheven was geweest boven Europa, dat men de speelbanken kon beschouwen als een schandvlek van de europische beschaving en zoo al meer.

De oude lachte en zeide: 'Gij schijnt geen denkbeeld te hebben van 't geen in dit opzicht hier vroeger plaats had en nog plaats grijpt. Ik zal u eens een voorval meêdeelen dat nog al belangwekkend is; wilt gij naar mij luisteren?'

Ik knikte. Wij staken een versche sigaar aan en zetten ons op echt amerikaansche wijze, dat wil zeggen zoo ongegeneerd mogelijk neder.

'De bijzonderheden van het afzichtelijke voorval dat ik u ga vertellen,' zoo begon hij, 'zijn mij even nauwkeurig bekend alsof ik daarbij een hoofdrol had gespeeld. Op gevaar af van in uwe achting te dalen, wil ik dan ook wel bekennen dat ik er getuige van ben geweest; 't is u dan ook overigens niet onbekend welk een rusteloos leven ik vroeger heb gevoerd.'

't Kwam mij voor, dat zijne stem eenigszins beefde toen hij de laatste woorden sprak. Hij had mij vroeger een aantal bijzonderheden uit zijn leven meêgedeeld, die niemand buiten Amerika aan de groote klok zou hangen, doch nooit had ik daarbij eenige ontroering van zijn kant kunnen waarnemen.

Na eenige oogenblikken vervolgde hij: 'Californië was het wachtwoord. Van elken hoek der aarde stroomden allen die naar rijkdom verlangden naar het gezegende goudland.

Ik liet niet lang op mij wachten, want de zucht naar goud verteerde mij, ik dacht slechts aan goud, ik droomde van goud, ik wilde spoedig rijk worden.

Die begeerte had mij de zee doen oversteken, en mij altijd vergezeld op mijne zwerftochten. In de grootste gevaren, bij de nijpendste armoede had nooit de gedachte mij verlaten dat ik eens het toppunt mijner wenschen zou bereiken.

Nu kunt gij het goud bij schuppen te gelijk opscheppen, riep ik juichend uit, en zoo groot, zoo machtig is de gouddorst, dat ik in staat zou geweest zijn tot het plegen van een misdrijf om mijn verlangen naar het beloofde land der fortuinzoekers te bevredigen.

Californië droeg goud in zijn schoot, wij delfden het op, wij konden schatten vergaderen, doch toen braken ook de driften in volle woede los, en een drift is nooit te bevredigen, jonge vriend.

De stad San Francisco verhief zich op den rijken bodem; men wierp met het edele metaal als met slijk rond, men gaf zich aan allerlei ongebondenheid over, men dronk broederschap met den eersten den besten en schoot hem den volgenden dag als een bedrieger door het hoofd.

Nooit waagde men zich zonder revolver op de straat en ook slapende hield men dit wapen in de hand.'

Mijn oude vriend zweeg eenige oogenblikken en stak nogmaals zijne sigaar aan.

‘Men kan zich geen denkbeeld maken,’ zoo vervolgde hij, ‘van het leven dat daar werd gevoerd. Het schuim van Europa was naar het goudland gestroomd, de grootste deugnieten gaven daar elkander *rendez-vous*, aan God en zijn gebod werd niet gedacht, het goud te bezitten en weêr te verzwelgen - dat was het eenige streven.

‘Men dacht zich boven de wet verheven en menigeen stierf te midden van zijn losbandig leven als het slachtoffer van een gewaanden vriend, die hem om zijn goud van het leven beroofde.

‘Ik ging eens met een vriend, Milly geheeten, arm in arm door de straten van Californië, toen laatstgenoemde mij op een jongeling wees, die uit een naburig huis trad. Hij stelde mij aan hem voor en noemde hem Mehrdorf.

‘De jongeling was een Duitscher en naar men geloofde aan een der kantoren verbonden. De vreemdeling was bescheiden, sprak slechts eenige woorden en verwijderde zich onder voorwendsel, dat hij zich naar zijn kant or moest begeben.

‘t Gebeurde echter later dat ik hem in een of ander koffiehuis aantrof, op een tijdstip dat geen enkel kantoor gesloten was; daarbij scheen hij geducht te kunnen drinken. Toen ik Milly te kennen gaf dat Mehrdorf door zijne kleeding en manieren bewees, niet tot onzen stand te behooren, schudde hij glimlachend het hoofd en zeide;

‘Hij is van een deftige, maar zeer eenvoudige familie en schijnt ook hier spaarzaam te zijn, inderdaad eene loffelijke uitzondering. Dat uit zijne oogen iets rusteloos straalt, moet ons niet verwonderen: het wantrouwen valt iedereen op 't lijf, die eenigen tijd in Californië heeft doorgebracht.’

‘Ik geloofde mij vergist te hebben en deed mijn best om zoo voorkomend mogelijk tegen den jongen Duitscher te zijn. Eens dat wij ons des avonds in eene restauratie bevonden, gaf Mehrdorf herhaaldelijk een bewijs van zijne behendigheid in het gooien met proppen naar voorwerpen. Ik heb nooit iemand met zooveel zekerheid naar een doel zien werpen. Milly wilde nu met hem wedieveren, doch verloor elk oogenblik en betaalde eindelijk zijn verlies, dat intusschen niet veel bedroeg.

‘Ik wil u revanche geven,’ sprak Mehrdorf, middelerwijl hij een stuk geld uit zijn zak haalde, in de hoogte wierp en wederom in zijn hand opving. ‘Kruis of munt?’ vroeg hij, de gesloten hand zijn vriend voorhoudend; ‘wie het verliest, zal het gelag van dezen avond betalen.’

‘Kruis,’ zei Milly.

‘Hij verloor en betaalde de echt californische rekening.

‘Toen wij ons lang genoeg in de restauratie hadden opgehouden, gaf Mehrdorf te kennen dat hij wel trek had een der speelhuizen te bezoeken. Hij had nog nooit zijne voeten in zulk een huis gezet en verzekerde ons ook dat hij niet wilde spelen; 't was alleen nieuwsgierigheid die er hem heendreef.

‘Wij lachten hem uit, wel wetende dat dergelijke voornemens op zand gebouwd worden, doch voldeden aan zijn verzoek en begaven ons naar een der voornaamste speelhuizen.

‘Het lokaal was niet groot, doch de aanwezige personen behoorden allen tot den deftigen stand en gedroegen zich als beschaafde menschen, wat intusschen niet verhinderde dat ieder een revolver voor zich op de tafel had liggen.

‘Een tijd lang bleven wij rustige toeschouwers, doch Milly kon eindelijk de bekoring niet langer weêrstaan en wierp een hand vol goud op de tafel. Hij verloor. Toen zijn goud op was, volgden de bankbiljetten; ook die verdwenen.

‘Mehrdorf werd uitgenoodigd zijn voorbeeld te volgen, doch weigerde. Milly werd allengs onrustiger, waagde grooter sommen en verloor altijd. Hij verzocht nu Mehrdorf

zijne plaats in te nemen. Gij hebt nooit gespeeld, zeide hij, gij zult ongetwijfeld winnen.

‘Dat was ook zoo. Mehrdorf speelde voor Milly en werd zoozeer door de fortuin begunstigd dat iedereen het oog op hem gericht hield.

‘De speelduivel was nu geheel in Milly gevaren, hij verkeerde in een zeer opgewonden stemming en spoorde onophoudelijk zijn vriend aan nog grootere sommen te wagen. De jonge Duitscher bleef schijnbaar zeer kalm en hoopte onophoudelijk de banknoten voor zich op.’

Hier zweeg de verhaler. Hij haalde zijn zakdoek te voorschijn en wischte zich het gelaat af; nog nooit had ik hem zoo opgewonden gezien.

‘Milly,’ zoo vervolgde hij na eenige oogenblikken, ‘kon zich zelfen eindelijk geheel niet meer beheerschen; 't was of zijne oogen uit hunne kassen puilden, hij stond op en verwijderde zich eenige schreden van de speeltafel, doch bleef desniettemin op rood en zwart staren.

‘Eensklaps breekt hij de doodsche stilte af met den uitroep: ‘Hij is een schurk!.....hijsteekt mijne bankbiljetten in den mouw van zijn jas!’

De oude haalde diep adem. Toen vervolgde hij: ‘Ik zag om mij heen, verbleekte, nam een spoedig besluit, raapte de bankbiljetten op, sloeg een der spelers naast mij, die mij wilde vatten, met den vuist voor het voorhoofd, sprong op de tafel, van daar op de vensterbank en door het geopende raam naar buiten.

Er knalden revolverschoten, de kogels floten om mijne ooren; men schreeuwde, raasde en tierde, doch ik ontkwam. Met het geld van Milly zwierf ik door de Vereenigde Staten en met de rest vestigde ik mij hier.....’

Hij was opgestaan en riep nu eensklaps: ‘Wat heb ik gezegd?’

‘Gij zegdet,’ antwoordde ik, ‘dat Mehrdorf door het venster sprong en ontkwam; doch gij hebt in den eersten persoon gesproken.’

‘Ja, hij..... hij ontkwam..... hij ontkwam..... Welnu, is dat geen speelbanktooneel, zooals in Europa maar zeer zelden voorkomt?’

Er kwam eene zonderlinge verdenking in mij op, want het zweet perelde op zijn voorhoofd, hij verkeerde in een buitengewonen toestand. Plotseling ging hij naar buiten zonder een woord te spreken. Toen hij terugkwam, was hij weêr de oude en vroeg mij:

‘Wilt gij mij een plezier doen?’

‘Als ik daartoe in staat ben, zeer gaarne.’

‘Hm! die Mehrdorf leeft nog..... ik zag hem eenigen tijd geleden, hij maakt het goed en zou gaarne zijn onrecht jegens Milly herstellen.’

Hij bezwoer mij dat ik hem niet ongelukkig zou maken en ik beloofde mijne bemiddeling in die zaak. Milly woont echter te New-York: ik kan daar niet heen gaan, daarom zou ik gaarne zien dat gij mijne plaats vervuldet, doch gij moet mij niet noemen, want ik..... ik benniet meer in goede verstandhouding met Milly. Wilt gij?’

Na eenige aarzeling stemde ik toe; hij gaf mij nog eenige inlichtingen en wij maakten de afspraak dat ik binnen acht dagen zou vertrekken. Juist toen ik mij wilde verwijderen, kwam de boot aan.

BULGAARSCHE TYPEN.

Wij stonden aan den ingang van het kantoor, toen eensklaps een vreemdeling door de menigte drong en den ouden man naderde met de woorden: ‘Vind ik u eindelijk!’

Evens gaf geen antwoord, maar zonk machteloos neêr. Ik droeg hem in het kantoor, waar niemand aanwezig was; de vreemdeling volgde mij.

‘Wie zijt gij?’ vroeg ik, nadat ik mijn ouden vriend zoo goed mogelijk op een stoel gezet had.

‘Wie geeft u het recht dit te vragen?’ klonk het antwoord.

‘Nu dan, ik zal het u wel zeggen, gij heet Milly!’

‘Hoe weet gij dat?’

‘Ik weet nog wel meer; ik ken de geschiedenis van zekeren Mehrdorf die.....’

Wij spraken nog lang met elkander. Toen mijn vriend zijn bewustzijn teruggekregen had, verzocht hij mij hem met den vreemdeling alleen te laten. Ik voldeed aan zijn wensch, doch bleef in de nabijheid en zag hem na een half uur het kantoor verlaten.

‘Wat gaat gij doen?’ vroeg ik verontrust.

‘Mijne reis voortzetten, mijnheer; gij kunt overigens gerust zijn en uw vriend Mehr.... Evens zal u op dit oogenblik waarschijnlijk goed ontvangen.’

Hij groette mij en begaf zich naar het spoor-

weg-station, dat in de nabijheid der rivier gelegen was.

Mijn oude vriend sloot juist zijn geldkast toeu ik bij hem binnentrad.

Hij reikte mij de hand en weende. 'Ja, ja,' sprak hij, 'oude lieden moeten zich in acht nemen, zij zijn soms niet bestand tegen onverwachte ontmoetingen. Als men zoo lang in Amerika is geweest en dan nog tranen..... 't is wonderlijk! Apropos, de reis naar New-York is thans overbodig, ik heb die zaak met Milly reeds uit de voeten gemaakt. Die oude heer was Milly.Kom, wij willen een flesch samen drinken.'

Hij was dien avond opgeruimder dan ik hem ooit gezien had; ik kende de oorzaak, al liet ik er ook niets van blijken: de oude schuld was nu betaald.

OP WEG NAAR SCHOOL, NAAR JEANNE BÔLE.

Hoe verschillende volken eten.

Het is haast eene vaste gewoonte, door alle schrijvers aangenomen, om, als zij hunne gedachten aan het papler gaan toevertrouwen, een woordje ter inleiding neêr te schrijven, ten einde zoodoende geleidelijker tot hun onderwerp te komen. Ten einde niet met de deur in huis te vallen, willen wij van deze gewoonte niet afwijken, ofschoon het opschrift van dit artikel wel als inleiding zou kunnen dienen.

Hoe onbeschaafder, wij zonden haast zeggen hoe wilder de mensch is, hoe meer zijne manier van eten overeenkomt met die van het dier. Evenals het dier eet hij gulzig, zonder er zich veel om te bekommeren wat hij eet, als hij zijn honger maar kan stillen.

Alleen de honger doet hem zijn aangeboren traagheid overwinnen en naar middelen omzien om dien te bevredigen, en die middelen zijn

voor den wilde slechts twee in getal: de jacht en de vischvangst.

Daar echter beiden grootendeels afhangen van het jaargetij, van de wisselvalligheden van het weêr en meer andere omstandigheden, zoo volgt daaruit, dat de wilde zijne maaltijden op geen geregelde tijd kan nemen.

Gaat men echter de zaken goed na, dan zal men zien, dat precies een regel in het nemen der maaltijden een kenmerk van beschaving is.

Zulk een regel vooronderstelt een zekere harmonie in het gansche bestaan van den mensch, eene berekening, die hier of daar op berust, en pleit dus, al is het dan ook slechts weinig, voor eene orde, door het verstand in het leven geroepen.

Dit zij als inleiding voldoende. Achtereenvolgens zullen wij de *menu's* der verschillende volken van den aardbodem behandelen en nagaan hoe en wanneer zij eten.

De Roodhuiden van Amerika eten gewoonlijk - dat wil zeggen als zij niet op het oorlogspad zijn - twee maal daags; hun eerste maaltijd nemen zij 's morgens zoodra zij een uur op zijn, doch die heeft niet veel te beduiden.

Hun tweede maaltijd echter zooveel te meer, en het gebeurt dikwijls genoeg, dat de dag daarvoor te kort is en zij er een gedeelte van den nacht aanknoopen.

Gewoonlijk zijn dan gekookt vleesch en maïskoeken hun beste schotels, doch als een Roodhuid zijn maag eens wil onthalen, dan eet hij gebraden hondenvleesch en een pap van erwten.

Zij brengen overigens den stelregel van Uilenspiegel: 'Eet als gij het hebt en vast als gij het niet hebt,' volkomen in toepassing, want hebben zij veel, dan moet alles in eens verslonden worden, en is dit eene onmogelijkheid, dan noodigen zij vrienden, bekenden en burens aan hun disch en eten dan zoolang tot er geen broksken meer overblijft.

Het gevolg daarvan is dat zij meer met een leêge, dan met een velle maag naar bed gaan, doch zij weten zich met eene koude onverschilligheid daarin te schikken en verliezen zelfs onder zulke omstandigheden hunne opgeruimdheid niet.

De afrikaansche volken, die van de voortbrengsels van hun landbouw en van het vee leven, eten op een vast uur.

In Accra, Sierra-Leone en Loango houdt men dagelijks twee groote maaltijden: de eerste 's morgens tusschen tien en elf, de tweede tegen zes uur des avonds.

De Senegambiërs doen het nog een keer meer: de eerste als zij opstaan, de tweede 's middags en de derde tegen elf uur des avonds.

De negers van Cuba gaan, Zoodra zij opstaan, aan den arbeid, ontbijten dan om 8 uur, middagmaal 's middags en nemen om 6 uur hun avondmaal, dat hun voornaamste maaltijd uitmaakt.

De chineesche planters van het Prins-Waleseiland behandelen hunne koelies op dezelfde manier.

Als de arbeid tot in den nacht duurt en de negers en koelies later opstaan, dan worden de etensuren ook in evenredigheid daarnaar geregeld.

In de middeleeuwen was het een vaste regel dat men om 10 en 11 uur middagmaal en om 6 uur zijn avondmaal gebruikte, doch langzamerhand werd het middagmaal op den middag en het avondmaal op 's avonds 8 uur gesteld.

In de zeehavens van Duitschland, zoowel als aan de boorden van den Rijn, ontbijten de meer gegoede klassen om 10 uur des morgens en middagmalen 's middags te 4 uren.

De rijke Russen hebben dit voorbeeld gevolgd, doch het eigenlijke russische volk, dat nog vasthoudt aan oude gewoonten en ovleveringen, eet slechts twee maal per dag en zoekt eene vergoeding voor het derde maal door een groote hoeveelheid thee te drinken.

De bewoners van Zweden en Noorwegen, doch vooral de Zweden, zijn eerste liefhebbers van tafelen.

De minste burger zoowel als de eerste zet zich zes of zeven maal per dag aan tafel en curieus zijn de namen, die men voor elken maaltijd heeft uitgevonden.

In Denemarken gaat het bijna evenzoo, doch de Denen zijn grooter eters dan hun noordelijke buurliê en drinken ook oneindig meer.

Tot hun eer moet echter gezegd worden, dat zij bijna in 't geheel geen sterke dranken gebruiken, zoodat dronkenschap bij hen niet voorkomt.

Een reiziger, die acht dagen te Kopenhagen verbleef, had gedurende dien tijd, dien hij waarlijk niet binnenshuis had doorgebracht, slechts eens een man gezien, die dronken langs de straat liep en, zooals hij later vernam, was het nog een duitsch matroos.

De straatjeugd volgde hem onder groot gejoel, terwijl de bedaarde voorbijgangers hem stonden na te zien als een wezen, dat zij nog nooit ontmoet hadden.

In China zijn 9 uur des morgens en 5 of 6 uur des avonds de voornaamste etensuren.

Wij zeggen de voornaamste, want daar de Chineezen zeer vroeg opstaan, hebben zij meer gelegenheid en ook meer behoefte om tusschenbeide te eten.

Van 4 uur 's morgens krielen des zomers de straten van Peking van volk, terwijl het gedurende den winter slechts twee uren later wordt.

Vroeg op, vroeg naar bed, is daar een vaste regel, zoodat na 9 uur geen enkele echte Chinees meer te spreken is.

In geheel het Oosten wordt de hoofdmaaltijd tegen zonsondergang gebruikt.

Voor al wordt die gewoonte door de Arabieren en Perzen nog streng in eere gehouden.

Ook de oude Hebreeuwen gebruiken 's avonds hun voornaamsten maaltijd, hetgeen nog een overblijfsel is van de aartsvaderlijke tijden, dat zich licht laat verklaren uit de frischheid van den avond, als de geschiktste tijd om te eten.

De volken, die onrustige tijden beleefd hadden en tot zekeren stilstand gekomen waren, volgden ook bij hunne maaltijden den oorspronkelijken regel niet meer. Zij brachten veel langer tijd aan tafel door en hunne eenvoudige maaltijden veranderden in braspartijen.

In het hoogste toppunt van hun bloei aten de Romeinen en Grieken zittende.

De spartaansche of atheensche burger nam zijn maaltijd in een afzonderlijke kamer, waar alles op banken rondom de tafel zat.

Langzamerhand begonnen de Romeinen en Grieken liggende te eten, en dewijl daardoor de tafel grooter moest zijn, werden er grootere zalen voor bestemd, die met de meeste pracht opgesierd werden.

De Romeinen overtroffen echter in de keuze hunner spijsen alle andere volken. Reeds in den laatsten tijd van de republiek besteedde men er kolossale sommen aan.

De beroemde Esopus verkwistte er zijn geheele fortuin aan, want hij zette zijne gasten schotels voor, die hij met groote sommen betaalde.

Zoo was het geen wonder bij hem nachtegaalstongen en harten van papegaaien op tafel te vinden, eene, weelde, die ongehoord en eenig in de geschiedboeken is, vooral daarom, dewijl genoemde schotels toch door niemand werden aangeroerd en zij alleen op tafel stonden om getuigenis af te leggen van den goeden smaak en den rijkdom van den gastheer.

De gewoonte om half liggende te eten, toonde genoeg aan hoe diep de Romeinen gezonken waren. Toen deze gewoonte ingang vond, kon men in die verwijfde en genot zoekende zwelgers geen spoor meer ontdekken van de fiere en trotsche afstammelingen van Romulus.

Het gebruik om vóór en na het eten te bidden bestond reeds in de oudste tijden.

De oude Hebreëuwen hadden het van hunne voorvaderen geërfd en voor hen was het een daad van godsvrucht.

Ook de Grieken en Romeinen hadden die gewoonte overgenomen, doch in plaats van te bidden, stelden zij een toast in op een of andere godheid.

Te tijde van Cesar, waren er te Rome zwelgers die, na geëten te hebben, hun verhemelte met veêrtjes kittelden om hunne opgevulde magen op eene onnatuurlijke wijze te ledigen, opdat zij dan weêr opnieuw met frisschen moed zouden kunnen beginnen. Men wekte den eetlust op door baden te nemen en gymnastische oefeningen te doen en men ontzag zich zelfs niet om stoombaden te gebruiken, alleen om veel te kunnen drinken.

Als middel tegen het veel drinken knauwde men vijgeboonen.

Zonder nog het groot aantal slaven te rekenen, die de gasten bedienen moesten, was er voor de toebereiding der spijzen een heirleger van koks noodig.

Alleen de aanvoer van spijzen, die men uit alle werelddeelen liet komen, verslond overgrooten sommen; want als men weet dat op de tafels der Romeinen papegaaien van Samos, kraanvogels van Delos, kiekens van Phrygië, geiten van Ambracië, konijnen van den Bosphorus, palingen en moeralen van Gibraltar, oesters van Tarente, perziken van Rhodus, noten van Thatos, dadels van Egypte, enz. naast elkaâr stonden, dan is het mogelijk er zich een denkbeeld van te maken.

Ook de oude Germanen waren niet minder goede eters, doch nog beter drinkers; dagenlang werden in aanhoudende braspartijen doorgebracht.

Dit voordeel hadden zij echter, dat zij hun voedsel niet buiten hunne bosschen behoefden te zoeken.

Paardenvleesch was hun geliefkoosde kost en werd alleen voorgediend bij feestelijke gelegenheden, doch vooral als offervleesch.

Daarom waren de missionarissen zoozeer tegen het gebruik van paardenvleesch, want het was niet om het gebruik zelve, maar om de gelegenheden, waarbij het gebruikt werd.

Zou het tegenwoordig gebruik van paardenvleesch niet in verband kunnen staan met het verlies der oude gewoonten en zeden, dat zulk een kenmerk is van onzen tijd?

Bij de Scandinaviërs was het verboden rauw vleesch te eten; zij rookten of droogden het.

De noordsche zeeroovers gebruikten echter nooit ander, daar zij dit beter konden bewaren en de moeite van koken overbodig was.

Sparkodder, een van die zeeroovers en de legendaire Samson van het Noorden, viel eens koning Invald aan, omdat hij gebraden of gekookt vleesch op zijne tafel had; volgens hem waren zulke lekkernijen een echten Goth onwaardig.

Eerst in de vijftiende of zestiende eeuw kwamen de feestmalen algemeen in voege, doch bij de Scandinaviërs waren zij reeds lang in gebruik.

Bij hen was het feest eene nationale gewoonte.

De godsdienstige feesten, bruiloften en begrafenisplechtigheden gaven tot reusachtige maaltijden aanleiding, die soms dagen achtereen duurden.

De wanden der zaal, waar de gasten bijeenkwamen, waren behangen met kostbare tapijten en de tafel beantwoordde geheel en al aan die weelde.

Goede vrienden dronken allen uit denzelfden beker, men bracht toasten uit, reciteerde lange verzen, zong onder begeleiding van harpspel, in één woord, alle vermaken hadden onder een feestmaal plaats.

Het minste werk van het eten maken de Amerikanen. Zij beschouwen dat eenvoudig als eene zaak die evengoed gebeuren moet als het lezen van een dagblad, en besteden er dan ook niet veel tijd aan. Met de Engelschen zijn zij echter de grootste vleescheters der aarde.

Wij moeten hier deze korte schets, die wij veel langer zouden kunnen maken, eindigen.

Wat wij in den aanvang zegden, dat de manier van eten en het voedsel zelve geheel overeenstemmen met de zeden der volken, met hunne gebruiken, met hun smaak, zal iedereen wel duidelijk voorkomen, al hebben wij er niet telkens op gewezen.

Wachten wij ons echter wel te gelooven dat eene keurige tafel de eerste en noodzakelijkste oorzaak is van het bederf, dat onder verschil-

lende volken heerscht, want een volk, dat slecht eet, kan evengoed slecht zijn als een volk, dat lekker eet.

Slecht voedsel gebruiken, geeft geen brevet van deugd.

Men kan van zijn buik evengoed een afgod maken als men hem opvult met groenten, als met vleesch, en daarop een oordeel uit te spreken zou das zeer gewaagd zijn.

Curiositeiten.

DE SIMOS. - Onlangs heeft pater Grommingenger eene reis gedaan op de Rio-Pongo, in Senegambië, en vertelt het volgende: 'De monding van die rivier is door een stinkend slijk bezet waarin een aantal krokodillen verblijven; maar eenige kilometers hooger is het water zeer helder en klaar. De bewoners aldaar volgen stiptelijk de wet van Mahomed; maar er bestaat op die oevers eene sekte, welke den naam van Simos draagt. Dit gezelschap heeft in den omtrek groote vertakkingen en straft de minste onbescheidenheid over zijne inrichting, statuten of opperhoofden, met den dood.

De zittingen dezer sekte hebben plaats in eene vuile zaal, onder dicht geboomte verborgen. De Simos onderscheiden zich van de andere stammen, door hunne scherp gevijlde tanden en hunne lange litteekens op den schouder. Die litteekens zijn de onderscheidingen, waardoor zij bewijzen dat zij zware proeven hebben onderstaan, en des noodig den dood zouden verduren liever dan hunne verplichtingen en hun geheim te verraden. Waar de vrijmetselarij zich al niet nestelt!

De koning van die streken, erkent het protektoraat van Frankrijk. Zijn broeder is katholiek en draagt den naam van Emmanuel Katty. Het klimaat is tamelijk gezond, maar het land is door serpente als overweldigd. Op de rivier Farindeah, in het binnenland van de Rio-Pongo, woont eene negerin, eene groote dame, zeer verkleefd aan Frankrijk, en welke meer dan 6000 slaven bezit; op verschillende punten der rivier heeft zij batterijen met kanons en zeer goed bediend door inlandsche kanoniers, welke zij zelve met de stukken heeft leeren omgaan.'

MERKWAARDIGE VISCH. - Aan de oevers van het meer van Tiberias, ter plaatse van het oude Capernaüm, zijn een aantal warme bronnen, die door hare vereeniging eene tamelijk aanzienlijke beek vormen, welker water 24 gr. C. warmte bezit. In dit water leeft een visch van middelmatige grootte; op den rug is zijn kleur olijfgroen, met blauwe strepen afgezet, de buik is glanzend als zilver en met blauwe vlekken getooid. Deze visch noemt men chromis paterfamilias, en inderdaad het manneke is een waar vader van 't gezin. Wanneer toch het wijfke hare eieren in een holte van den zandachtigen bodem heeft gelegd, of tusschen het rietbosch, komt het manneke en slorpt ze op, maar verslindt ze niet; hij verbergt ze in de franjevormige deelen der kieuwen. Daar ondergaan al de eieren hunne gedaanteverwisseling: de kleinen komen uit, groeien snel, en drukken tegen elkander aan tot zij kunnen wegzwemmen. Soms tijds zijn zij twee honderd in getal.

Vondels voorbereiding tot den grooten stap van 1641.

Door J.A. Alberdingk Thijm.

(Vervolg.)

Hooft liet niet na oogenblikkelijk aan dezen last te voldoen. De groet en de wensch, die hij Reael te-ge-moet-voerde, gloeiden en schitterden van de gevoelens, die wij weten, dat hij en de aanwezigen voor hem koesterden. Toen hij echter eenige toespeling maakte op het miskennen zijner den lande bewezen diensten door de Hooge Overheid, en de voorzichtige Drost zelfs een pijltje op Prins Maurits afschoot, zich den titel van Dr. Fonteyn niet herinnerende, betrok het gelaat van dezen zichtbaar; terwijl in tegendeel een glans van voldoening over het aangezicht kwam van Tesselschades bleeken buurman.

Maar hoe werd deze spanning niet nog vermeerderd, toen plotselijk de deur die naar de zijkamer leidde, zich opende, en de man van wien men straks gesproken had, de scherpe Samuel Coster, met zijn snaaksche tronie, meesmuilend tusschen hoed en mantel, een oogenblik acces vroeg voor een paar ongenoode gasten.

Hij werd op den voet gevolgd door een drietal zonderling toegetakelde Kamerspelers, die een dialoog of zinnebeeldige voorstelling begonnen over het feit van den dag, den terugkeer van Reael en zijne ontvangst in den Haag. Het was een samenspraak van de allegorische personagies *Juychent Nederlant*, *Danckrijck Oost-Inje* en *Tirannye van Eyghenbaet*. Door het laatste personage werd, niet onduidelijk, voor een goed gedeelte de Prins gecharacteriseerd. Nu en dan mengde Dr. Coster, die de geheele zaak ontworpen, ‘gerolleert’ en ‘gepersoneert’ had, zich in het gesprek, naar de methode, die wij de poppekastvrouwen voor eenige jaren nog volgen zagen, als zij het woord namen in de alleenspraken of uitvallen van Jan Klaeszen.

Met uitzondering van Jufvrouw Buyl, die door Coster in het geheim was genomen en die zoo veel beteekenis niet hechtte aan de politieke denkwijze van haars vaders lijfarts, tevens huisdoctor bij de familie Hooft, zat het gezelschap, bij verschillende tirades in het zinnespel, nog al op heete kolen. De personagies kweten zich uitmuntend van haar taak. Het *Juychent Nederlandt* bracht onder anderen een weegschaal voor den dag, waarin zij een hoorn van overvloed uitstortte, wier inhoud, uit kunstig vervaardigde vruchten, eikenloof en specerijen bestaande, opschriften droeg als ‘Goede Daden vanden grijsen Patriot’, ‘Goede Woorden van het Delfsch orakel’, ‘Goede Geuren vande aengespogen Lelye’: het eerste sloeg op Barnevelt, het tweede op De Groot, het derde op Reael, wiens wapen een Lelie was, geplaatst tusschen twee sissende slangen. Het *Danckrijck Oost-Inje* wierp in de zelfde schaal een gebeeldhouwd vlammend hart, om de stemming der Kolonisten voor Reael aan te duiden, en de schaal ging sterk naar onder; maar *Tirannye van Eyghenbaet* wierp haastig in de andere schaal een bundel papieren met het opschrift ‘Valsche loopmaren’ en ‘Ongherechte vonnissen’, en toen de schaal nog niet doorsloeg trok *Tiranny van Eyghenbaet* een zwaard en drukte met kracht de schaal naar onder. Vele gasten konden nu hunne toejuiching niet weêrhouden. Vele oogen richtten zich naar Tesselschades bleeken buurman: deze - 't was Vondel zelf-rees op, ontblootte zich het edele voorhoofd, en reciteerde met bewogen stem zijne beroemde strofen op den dood van Oldenbarnevelt:*

‘Had hy Hollant dan gedragen
Onder 't hart,
Tot zijn af-geleefde dagen
Met veel smart, -
Om 't meyneedigh swaert te laven
Met zijn bloet
En te mesten kray en raven

* V.L., II, bl. 318.

Op zijn goet?

Maer waeróm den hals gekorven?

Want zijn bloet

Was in d'aders schier verstorven:

In zijn goet

Vondt men noyt de Pistoletten

Van 't verraet, -

Uytgestroyt om scharp te wetten

's Vollecx haet.

Gierigheyt en wreetheyt beyde,

Die het swaert

Grimmigh ruckten uyt der scheyde,

Nu bedaert

Suchten: 'Wat kan ons vernoegen

Goet en bloet?

Och, hoe knaegt een eeuwich wroegen

Ons gemoet!'

Weest te vreen, haelt Predikanten

West en Oost;

Gaet en soeckt bij Dortsche santen

Heyl en troost;

't Is vergeefs de Heer kooft kloppen

Met zijn Woort.

Niemant kan de wellen stoppen

Van die Moort.

Spiegelt, spiegelt u dan echter,

Wie ghy zijt:

Vreest den worm, die desen Rechter

't Hart af-bijt.

Schent'uw'handen aen geen Vaders,

Dol van haet.

Scheldt geen Vromen voor verraders

Van den staet.'

't Handgeklap van Dr. Coster en zijn gezellen, het opstaan der gasten, om, op Costers voorbeeld, met Reael te gaan klinken en drinken, redd'e den toestand en stelde de door zulke tegen-princelijke demonstratie eenigszins benepen gemoederen gerust.

Reael, die in zijn hart de gantsche vertooning en de edele strofen van Vondel zeer had toegejuicht, te meer daar, voor nog geen 14 dagen geleden, bij zijn vriend Rem Egbertsen Bisschop, den trouwen medestander van zijn zwager Arminius, het schrijvertrek was opengebroken, en Rem Egbertsen was ingedaagd voor 't Gerecht*', nam toeu het woord, en zeide: 'Vrienden, dank, uit heeler harte! voor de goede opinie, die gij van mij hebt; voor de eer die ge mij aandoet; voor de vriendschap die gij mij betoont; en dat wel in een tijd, waarin het niet altoos even raadzaam is met de gevoelens, ook die men ter goeder trouw aankleeft, voor den dag te komen. Ik dank u hartelijk. Maar nu hebben wij nog een anderen plicht te vervullen. Wij mogen ons verheugen in ons gezellig samenzijn, bij het genot van eene goede gezondheid. Laten wij daar het Opperwezen voor danken: want, zoo als onze hooggeëerde dischgenoot Dr. Fonteyn in zijn zegel schreef: *Fons vitae Christus*; maar laten we óók huldigen en bedanken die mannen, die door de beoefening en voorschrijving van de

* Wagenaar, Amst. I, bl.

geneeskrachtige kruiden meêwerken met den Oppersten Gezondmaker. We hebben er hier twee, die wij tot onze geachte vrienden mogen rekenen: het is Dr. Coster en Dr. Fonteyn, die, beide, niet alleen den zoon, AEsculapius, maar ook, zoo als het hoort, den vader, Apollo, den God der dichtkunst huldigen.

‘Daar is, Heer Coster, nog een bizondere reden, waarom we hier uw kollega Dr. Fonteyn gedenken willen: het is van daag 's mans verjaardag, en dat geeft mij stof te wenschen, dat hij nog lang, in kracht en gezondheid, zich moog blijven wijden aan zijn weldadig kunstvak, de kwalen van de menschheid verlichten, een troostende Engel aan menig ziekbed zijn, en een welkome gast aan den vrolijken disch van Bestevaêr Roemer Visscher.’

Toen Reael deze woorden had uitgesproken, haalden de meeste gasten iets voor den dag, waar zij Dr. Fonteyn meê beschonken: Anna en Tesselschade eenig speldewerk, voor kraag en lubben; en terwijl Vondel een rol te voorschijn bracht, vervolgde Hooft den feestdrank van Reael in deze bewoo dingen:

‘Lief is het mij onzen waarden Dr. Fonteyn een bericht te kunnen verstrekken, dat in dezen kring wel mag worden overgebracht: Het is zoo goed als zeker, dat de Vroedschap dezer stad, in eene harer eerstvolgende zittingen, Dr. Johan Fonteyn zal benoemen tot Voorlezer in de Ontleedkunst aan hare Doorluchtige Schole, - eene vereering, die ik hoop, dat hem (evenals ons allen) wellevom zal wezen.’

Een daverend handgeklap volgde op deze woorden. Toen de kalmte zich weêr een weinig hersteld had, vroeg Vondel verlov een woord te spreken:

‘Na de opdracht van zulke degelijke en deugdelijke gaven zal wat ik aanbreng niet veel beteekenen. Ik heb hier een goed exemplaar van de platen van Sadeler, de Vaders, Profeeten en Helden des Ouden Verbonds, die gij, Heer Doctor, ook van wege de schoone teekening van stand en ledematen, met genoeg pleegt te zien. Berijmde uitleggingen zijn daar door mij op geschreven, en ik vraag verlov onder den naam van *Helden Godts* deze schare aan u toe

te eigenen. Zijn die vrome mannen de stichters van het zedelijk welvaren der Israëlieten geweest, gij behoort tot de kloeke en verstandige Genezers, die door heilzame artsenijen de belemmerende kwalen des lichaams met goeden uitslag bestrijdt, gij, die deze loffelijke Stad, naar wij gehoord hebben, nog tot eene ruimer vloeyende Fonteyn van nuttige kennis gaat strekken, gij, die ook de dichtkunst met een lieflijk gemoed omhelst, en van wien het verste nageslacht zal zeggen, wat de hoog dravende Heer Torquato Tasso in het elfde gezang van zijn *Gierusalemme liberata*, van den ouden Erotimus zegt:

‘De schrandere Fonteyn, van Rijn tot Amstelvliet
Zich tot 's gequetsten troost met vlijt gebruycken liet:
Die van het heylzaem nat, van planten, en van kruyden
't Gebruyk verstond, en wist elex krachten te beduyden,
En had de gunsten noch der Musen op zijn zij’.*

Vondel wilde hier nog een paar woorden aan toevoegen; Fonteyn was weêr geheel in goede stemming gebracht, de gasten waren alle tevrede, toen plotseling de 75-jarige Roemer Visscher een vreemd geluid hooren deed, akelig met de oogen begon te rollen, zich op zijn stoel heen en weder bewoog, en bewusteloos ter zijde viel. Mevrouw Hooft onderving hem, de dochters waren hevig verschrikt, maar terstond bij de hand om hulp te bieden, en het oogenblik was eerder daar dan iemand verwacht had, waarin Dr. Fonteyn proeven van zijne medische bedrevenheid zoû af te leggen hebben. Men droeg den grijsaart in de zijkamer; een kermisbed werd gespreid, eene Jating werd toegediend, de doktoren brachten den zieke weder bij, maar één van hen deelde den vrienden, die in de binnenkamer nog stil bij elkander zaten, mede, dat zich het toeval gemakkelijk weêr herhalen kon, dat rust een vereischte was, en dus allen, die niet van dienst konden zijn, in bedenking werd gegeven zich zachtkens te verwijderen.

MGR. DR. MARTIN, BISSCHOP VAN PADERBORN.

* V.L., II, bl. 15.

Dien zelfden 11ⁿ Febr., dagteekening van Vondels hulde aan Dr Fonteyn, is Roemer Visscher overleden.

IV.

Een bekeerling.

Wij bevinden ons, drie weken later, op nieuw in de zijkamer van het huis op de Geldersche Kade. Het is, sedert de vader er uit gedragen werd, als levenloos. Nu vooral gevoelen de zusters, Anna en Tesschelschade, hoe veel zij missen, daar zij geen broeder hebben. Toch is Anna nu al 36 jaar, en naar geest en lichaam een matrone, onder wier vleugelen Tesselschade, die, met haar naïeviteit veel jonger schijnt dan 25, veilig schuilen kan.

De beide zusters zijn in een statig rouwgewaad gekleed, en hare droefheid bij 's vaders dood heeft een matten sluyer over beider blos geworpen. Het is vier uur in den namiddag. Beiden zijn met eenig handwerk bezig. Er is bijna geen dag voorbijgegaan, dat Hooft niet naar haar is komen omzien. Ook hare geloofsgenoten, de latijnsche dichter Cornelis Gijsbertsz. Plomp en zijn vrouw Geertgen Dobbes, de Advokaat-literator Jan Vechters, voor Schepensbank meer bekend als Mr Joannes Victorinus (met zijne zuster wonend in de Calverstraet in den *Gelderschen Ryer*)[†], zijn ze bij herhaling komen bezoeken.

In dit oogenblik echter bevinden zij zich in een ander gezelschap.

Zij zijn in gesprek met een 40-jarig man, wiens zwarte met donker bont voorziene toga en smalle witte halsboord wel noodig waren om ons van de verkeerde meening terug te brengen, dat wij, in dat moedig voorkomen, die doordringende oogen, die arendsneus, die snorren, dien puntbaard, en een schedelvorm, als men gewoon is den Hertog van Alva toe te schrijven, iets anders dan een krijgsman te zoeken hadden. Nochtans zou zijn fijn gebeente en iets teers in zijne kleur, een gevolg van veel koortslijden, hem voor het staatsleger minder geschikt gemaakt hebben. Hij streed echter wel, en veel, en krachtig: hij is de Priester en Edelman Joan Stalpaert van der Wiele, die van gepromoveerd advokaat, dienaar in den geestelijken wijngaard des Heeren en Theologiae Doctor is geworden, en thands sinds eenige jaren de stad Delft tot werkplaats heeft, met den titel van Deken over de Delvenaars en Rotterdammers. Hij is zeer gezien bij de familie Visscher, en Anna draagt hem een bijzondere vereering toe.

Bij vroegere gelegenheden heb ik over zijne geleerdheid en bedrevenheid in de kontrovers, over zijn vernuft en dichterlijk talent uitvoerig gehandeld. In blijder dagen zal ook zijne zanggave recht welkom in het Huis van Roemer geweest zijn, en men mag onderstellen, dat vele liederen uit de honderden, die hij geschreven heeft, door Anna en Tesselschade zullen gezongen zijn. Hij komt thands de zusters troosten, bij den zwaren slag, die haar getroffen heeft, en twee regels pas had hij haar opgezegd uit zijn nog onuitgegeven dichtwerk *'tHemelrijck*,

‘Daer quetst geen Maen bij nacht, daar brandt geen Son by daeg,’*

toen Anna hem in de rede viel, en zeide: ‘Daar treedt juist Vondel de stoep op... wij hebben Mijn Heer van zijne neiging voor de Roomsche Kerk onlangs gesproken, niet waar?’

[†] Begr.-b. N.K. 27 Okt. 1594.

* Van Vloten, Het Leven enz. van Joh. St. v.d. Wiele, bl. 9.

Heer Stalpaert zag naar buiten en zeide: ‘Wat ziet hij er droefgeestig uit. Is hij niet gelukkig?’

- ‘Hij heeft niet veel gezondheid,’ zeide Tesselschade, ‘en de verwarringen in zijne gemeente trekt hij zich zeer aan...’

- ‘Hij moest eens een reis naar Rome doen,’ zeide Stalpaert, ‘voor zoo’n dichter zoû dat....’ Met-een ging de deur der zijkamer open, en Vondel trad blootshoofds van achter het zware gordijn te voorschijn, waar een gedeelte der kamer meê was afgescheiden.

‘Vergeving, Mejufvrouwen,’ zeide hij, ‘Claesgen zendt mij zoo maar naar binnen...’

- ‘Gij zijt ons hartelijk welkom,’ antwoordde Anna, ‘en kunnen u bij deze gelegenheid een onzer beste vrienden voorstellen, die u nog nooit persoonlijk ontmoet had.’

‘Mijn Heer de Deken dit is onze poëet Vondel, die zoo als Uw Eerw. wel weet, treurdichten schrijft en uitgeeft, die met Tessel Tasso leest....’

- ‘En die, wat erger is,’ zegt Tesselschade, ‘heel erg in ’t geheim rijmtjens dicht, daar de rechters van Barneveldt en de praedikanten van zitten te trillen op hun stoelen... Maar laat ik u eerst inlichten... Dit is Pastoor Stalpaert, Vondel!...’

- ‘O, de eerwaardige en lieflijke dichter van St Agnes:

‘Men hoort het uyt zijn mont, men sietet aen zijn handt....’

- ‘Mijn Heer zinspeelt op de stemming van ’s Gouverneuren zoon van Rome,’ zegt Stalpaert; ‘ik ben blij, dat mijne vaerzen, die de zusters u getoond zullen hebben, - want er is nog niets van mij gedrukt dan eenige vliegende liedtjens, - u eenigszins voldaan hebben.’

Het gezelschap nam plaats.

‘En gij leest dus Italiaansch?’ vroeg de Priester: ‘hebt ge Italië nooit bezocht?’

- ‘Neen,’ zeide Vondel: ‘mijn jonger broeder, aan wien ’t dan ook beter besteed is, studeert, en zal reizen; hij gaat mij ver te boven*’; God geve hem gezondheid!’

- ‘Ik heb een *sonetto* van hem gelezen voor uw juist verschenen treurspel van Hierusalem verwoest.... ’t Is een treffend tooneel van den ondergang der Heilige Stad, dat ge daar hebt opgehangen... Uw zin schijnt veel op godsdienstige stoffen te vallen....’

- ‘Wát hebben wij dan dat!’ zeide Vondel; ‘maar, even als Juffer Tesselschaâ daar aanmerkte: ik maak ook wel eens ondeugende liedtjens, en dat er mijn naam niet onder komt - zij weet óók wel, ’t is aan mij niet te wijten.’

- ‘Met voorzichtigheid wint men het meest,’ zeide Stalpaert.

‘En hoe vaart ge nu?’ vroeg Vondel aan de zusters.

Anna sloeg de oogen ten Hemel, trok de schouders een weinig op, en zeide: ‘Vrij wel! - de vrienden zijn zoo lief voor ons...’

Tesselschade bleef met neergeslagen oogen haar speldewerk voortzetten Roemer Visscher, ofschoon meest verzorgd door Anna, had een bizonder zwak voor zijne jongste dochter, spoorde haar steeds aan tot kunsttoefening (hoewel hij in vroeger tijd geene vrouw kon dulden, die iets anders deed dan de zaken der huishouding), en was altijd de eerste, wien zij hare dicht-, schilder- en glasgraveerproeven voorleide.

(Slot volgt.)

* Brant, *Leven*.

[Nummer 30]

HET PALEIS VAN DEN GRAAF VAN VLAANDEREN.

Het paleis van den graaf van Vlaanderen.

Wij deelen vandaag eene teekening meê van het paleis der graven van Vlaanderen, te Brussel. Veel is er over het uiterlijke van dit paleis, dat de bijzondere eigendom van den prins is, niet te zeggen. Het heeft echter een monumentaals aanzien en brengt het zijne bij tot de verfraaiing der plaats, op welker midden het beeld staat van Godfried van Bouillon. Het paleis is door een belgischen bouwmeester, volgens de plans van een parijzer architect, gebouwd.

De Gurier.

Ziedaar een bewoner der transkaukasische streken. Voorwaar, eene fiere en krijgshaftige figuur! De Gurier maakt deel van de Kolchis.

welke drie volksstammen omvat, waarvan de Mingrelier en de eerstgenoemde. De kleeding is, men ziet het, recht schilderachtig en rijk in kleuren, hetgeen overigens met alle oostersche volkeren, en die welke deze benaderen, het geval is.

Noorweegsche jacht.

Een jacht op schaatsen is voor ons iets zoo zeldzaams dat men haast aan een jachtavontuur van von Münchhausen zou denken. En toch is de goede baron de uitvinder niet van zoo'n praktijk; misschien heeft hij er ook somtijds wel aan gedaan, maar hij hoefde daarom niet naar de sneeuwstreken te verhuizen.

Hij kon dat wel in 't hartje van Duitschland, de sneeuw had hij maar voor 't bestellen. In 't land van ijs en rijp zou de jager echter zonder zijn schaatsen verlegen staan. Hoe zulk eene jacht eigenlijk plaats heeft, daartoe kan een blik op de gesteldheid van den grond, den aard van het wild, de jachtinstrumenten en wat zoo al meer, veel opheldering geven.

Noorwegen en Zweden zijn nu zoomin uit de buurt als Zwitserland en Italië, daar de toeristen in de laatste jaren met zelden in de richting van den Noordpool gereisd hebben. Er zijn er maar weinigen wie die reis niet goed is gekomen.

Een duitsch natuurkundige heeft er ook, wegens de nieuwe en verrassende natuurtooneelen, heel aangename dagen gesleten en bij zijne terugkomst uit het Noorden, ook over de jacht op het sneeuwwhoen en het rendier, menig belangrijk woord geschreven.

De noorweegsche bergvlakten zijn niet meer dat onbekende land, waar alleen de dood u toegrimt, zooals men dat eenige tientallen jaren geleden zich voorstelde.

Neen, het aanzien dier streken heeft een groote verandering ondergaan.

Men vindt er goede aanlegplaatsen, de zoogenaamde *Fjeldstuer*, welke den reiziger zooveel gemakken aanbieden als men op de grenzen van de eeuwige sneeuw kan verwachten.

In lichte wagens, met ééne zitplaats tusschen twee groote wielen, waarmee men zeer snel en gemakkelijk vooruitkomt, doorkruist de reiziger het gebergte.

Wat men van die zitplaats van de bergvlakten ziet, is slechts eene onme elijke geel-groene vlakte, met mos en kleine berkenboomen be dekt, overal doorkruist met kleine beken die omzoomd zijn door lage struiken, en op den achtergrond hemelhooge met sneeuw bedekte bergtoppen.

Het geheel maakt een somberen indruk en de diepe stilte die er heerscht, wordt alleen onderbroken door het klagend geluid van den pluvier of het klapwieken van den sneeuwvalk die hoog in de lucht naar een prooi zoekt.

Van de overige dierenwereld, die arm in soorten, maar zooveel te rijker in getal is, ziet of hoort men niets.

En toch vindt men in deze streek het voornaamste jachtwild van Noorwegen: het sneeuwwhoen en het rendier.

Het sneeuwwhoen komt in het noorweegsch hooggebergte in twee soorten voor: het dal- en het bergsneeuwwhoen.

Het eerste leeft in de uitgestrekte moerassen en op de helling van het gebergte, waar de kleine berkenboomen groeien, het tweede echter tusschen de steenen der naakte, boomlooze bergvlakten, op de grenzen van de eeuwige sneeuw.

Beide soorten hebben dit eigenaardig kenmerk, dat zij in den winter een heel veranderd voorkomen hebben. Terwijl namelijk in den zomer hunne veeren eene donkergele bruinachtige kleur hebben, welke het onmogelijk maakt hen te ontdekken op den grond die dezelfde kleur heeft, worden zij in den herfst sneeuw wit en slechts de donsveeren blijven zwart, zoodat men op de sneeuw hun zwarten bek alleen ontdekken kan.

Met millioenen komen zij in die streken van het noorweegsch gebergte voor en hun vleesch, zacht, donker, door berkenbloesem gekruid, maakt hen tot het meest gezochte wild gedurende het jachtseizoen (het najaar) als de jongen groot zijn, en dit riet alleen voor de inlandsche jagers, want ook de engelsche komen daar jagen.

Weken lang richten laatstgenoemden of in 't gebergte, of op het eiland Lofoden in Nordland eene ware verwoesting onder de hoenders aan, en dit alleen om in hunne dagboeken daarmee te kunnen pronken, want het grootste gedeelte van het wild dat zij schieten, werpen zij de honden voor.

Met uitzondering van enkele maanden is de jacht in die streken, die meestal staatseigendom zijn, geheel vrij, doch de verwoestingen die de engelsche jachtliefhebbers daar aanrichten, zal de noorweegsche regeering er wel toe brengen om strenge jachtwetten in werking te stellen.

Heeft in den zomer het sneeuwhoen vijanden genoeg in listige vossen, hongerige valken, roofgierige Engelschen en toeristen die op hun tocht zich met de jacht eens willen vermaken, in den winter heeft het dier het nog harder te verantwoorden.

Wel is waar zijn er dan geen Engelschen met hunne ver dragende geweren, maar de sneeuw en de kou drijven het hoen naar de lager gelegen vlakten, waar het in de takken der berkenboomen een overvloedig voedsel vindt, en hiervan wordt door de slimme bergbewoners gebruik gemaakt om 't gevogelte door middel van strikken te vangen.

Deze jacht gaat echter met veel moeite gepaard en er behoort een krachtig gestel toe.

Daar de bosschen van berkenboomen, die door het sneeuwhoen met voorliefde als winterkwartier opgezocht worden, in den regel zoo ver van de bewoonde dalen liggen, dat men niet elken dag de strikken kan gaan nazien, zoo vereenigen zich dikwijls eenige jagers en trekken, met het geweer op den rug en eene zekere hoeveelheid proviand in de tash, naar een goed gelegen chalet, waar zij dan weken lang blijven, totdat het de moeite waard is, het gevangen wild naar de stad te brengen.

Om echter de ongebaande streken, die bovendien diep onder de sneeuw begraven zijn, te kunnen doorkruisen, bedienen de jagers zich van sneeuwschaatsen, daar zij anders onmogelijk vooruit kunnen komen.

De sneeuwschaatsen zijn zes tot acht voet lange en drie duim breede latten van dennenhout, en nog beter van essenhout, die naar voren breder worden en in kromme punten uitloopen.

Aan de punt zijn zij zeer dun, soms slechts een derde duim, worden echter naar het midden dikker, bereiken daar de grootste dikte en worden naar achter weer dunner.

Daar de rijder juist op het midden staat, verkrijgen zij daardoor de noodige veerkracht; zijne voeten rusten in beugels.

In sommige streken worden de voeten ook nog met riemen vastgemaakt, doch dit is zeer gevaarlijk als men het ongeluk heeft bij het afglibberen van eenen berg te vallen.

Op andere plaatsen is een der schaatsen korter dan de andere, hetgeen bij het zwenken een voordeel oplevert, maar over 't algemeen gebruikt men twee even lange schaatsen met beugels zonder riemen.

Van onderen zijn zij òf effen òf voorzien van twee groeven, die er over de heele lengte doorheen loopen, wat vooral voor de eerstbeginnenden aangenaam is, daar zij er dan vaster op kunnen staan.

In streken waar het terrein heuvelachtig is, zijn zij ook wel met zeehondenvet voorzien, waarvan het haar naar achter loopt om het beklimmen van bergen, wat met sneeuwschaatsen slechts zigzag kan gaan, te vergemakkelijken, want de sneeuwschaatsen zijn eigenlijk ingericht om te glijden.

Een geoefend rijder kan echter in de vlakke ook heel snel vooruitkomen.

De beste baan voor de rijders is eene zacht dalende vlakke; de sneeuw die onder ligt, moet bevrozen zijn, opdat men er niet op sommige plaatsen doorheen drukt, en daarop moet dan eenige duimen versch gevallen sneeuw liggen, want op de gladdige ijskorst schuift men ten eerste spoedig uit, en ten tweede waagt men daarbij meestal eenige krabben en scharren in 't gezicht, als men valt, want de sneeuw is dan zoo scherp als glas.

Bij het rijden op de sneeuwschaatsen hoort nog een stok, waaraan van onder een dwarsplankske is vastgemaakt om te voorkomen dat men blijft steken.

Het rijden op sneeuwschaatsen is eene uitspanning, waaraan in Noorwegen jong en oud, boer en stedeling deelneemt. Het is nog zoo lang niet geleden dat de kompanieën jagers op sneeuwschaatsen zijn afgeschaft.

Alle jaren worden in verschillende streken van Noorwegen wedrennen gehouden, en de proeven die de overwinnaar moet afleggen, zijn nog zoo gemakkelijk niet, want hij moet niet alleen ongelooflijk snel kunnen rijden, maar over hindernissen springen die niet gering zijn.

Dat velen daarin niet gelukkig zijn en eer op hun hoofd dan op de voeten te recht komen, spreekt van zelf, doch dit doet niet weinig de toeschouwers en meêrijders lachen, want in den regel zijn eenige schrammen, en ten hoogste gebroken schaatsen, de geheele schade.

De brand in 't kristallen paleis.

‘In het zeventiende regeeringsjaar van koningin Victoria werd dit paleis opgericht en met duizend standbeelden en duizend planten versierd tot een boek voor alle natiën!’ dus luidde het trotsche opschrift, dat in hiëroglyphen op de tempelkolonnade prijkte, door welke men in het egyptische hof van het Sydenhammer kristallen paleis trad. Moge deze uitdrukking, welke van het paleis een miniatuur-wereld maakte, eenigszins trotsch klinken, het is buiten tegenspraak dat het paleis tot eene der meest grootsche merkwaardigheden behoort, die onze tijd ter bestudeering van volken en landen heeft voortgebracht.

Te bejammeren is het dus dat de voornaamste afdeeling, die, welke den bezoeker in de wonderen der tropische gewesten verplaatste en hem nuttige wenken gaf, omtrent de cultuur van het zuidelijk halfrond en hare geschiedenis, op den 30 december 1867 de prooi der vlammen is geworden.

Het glazen paleis, de schepping van sir Joseph Parton, diende in 1851 evenals later het veld van Mars, tot wereldtentoonstelling: in 1854 werd het door eene maatschappij gekocht en uit het Hydepark naar Sydenham overgebracht, waar het dienen moest

tot een reusachtig museum, tot eene encyclopedie van natuurwetenschap, kunst en geschiedenis.

Sydenham is eene der zuidelijkste, in het graafschap Kent gelegene, voorsteden van Londen: dáár verheft zich het paleis op het hoogste punt van eene heuvelachtige vlakte van 300 hektaren; het wordt omgeven door terrassen, tuinen, parken, vijvers, eilanden en waterwerken.

Het machtige gebouw, dat twee zijvleugels heeft, is 1600 voet lang en overdwars het middengedeelte van het schip 72 voet breed; zijne hoogte tot aan het gewelf is 104 voet.

Het schip is verdeeld in drie deelen: het noorden-, midden- en zuidentranssept; het eerste werd door den brand verwoest en bevatte de geheele tropische afdeeling, de assyrische en byzantijsche hoven, de Alhambra, de koninklijke vertrekken, de bibliotheek, de drukkerij, de indische en bouwkundige galerij en die van de scheepsbouwmodellen, gezamenlijk een lengte van 230 voet.

Daarenboven hebben de noordelijke toren en het noordelijk gedeelte van het middenschip door den brand en de werkzaamheden bij het blusschen en ruimen veel geleden; gelukkig bleven de grieksche en italiaansche verzamelingen, het orkest, het groote orgel, enz. gespaard.

Het hoofd- of middentranssept is voornamelijk toegewijd aan de muziek; hier vindt men het

prachtige Händelorqueest; plaatst men zich in dit transept met het orkest aan de linkerhand, dan heeft men aan beide zijden des schips de zoogenaamde hoven (Courts), die eene voorstelling geven van de egyptische, grieksche, romeinsche, moorsche, assyrische, byzantijsche, engelsche, fransche en italiaansche kunst en cultuurontwikkeling; door een muur hiervan gescheiden ligt de tropische afdeeling.

Met dit deel des gebouws, als zijnde door den brand verwoest, zullen wij ons eenige oogenblikken bezig houden; men kwam het eerst in den spaansch-moorschen hof, de Alhambra, die eene afbeelding leverde van het *Casa real* der moorsche koningen in Grenada.

Door den beroemden leeuwenhof met zijne door leeuwen gedragene fonteinen, zijne zuilen en stoute bogen kwam men in eene lange zaal, die eene rij van kamers uit het *Casa real* voorstelde, welke de namen droegen van zaal der gerechtigheid, zaal der Abenceragen, enz.

Deze zaal was eene bewonderenswaardige navolging van de oorspronkelijke; de trapsgewijze overgang van de schoone, vergulde zuilen tot de overhangende, moorsche bogen en van deze tot het gewelf, dat als eene zestienlijnige koepel de vier wanden der zaal verbond, was zeer getrouw weêrgegeven.

Het eigendommelijke der moorsche bouworde, hier door het kristal opgeluisterd, bracht een verrassend effect te weeg, en de pracht der oogverblindende stralen deed aan een tooverpaleis denken.

Steeds wijdden de kunstkenners aan de Alhambra hunne nauwlettendste aandacht en maakten er het voorwerp hunner oudheidkundige studiën van.

Reeds dadelijk werd de bezoeker gewaar, dat hij zich in de tropische afdeeling bevond; de temperatuur van 70° F., die de planten der heete luchtstreek koesterde, deed ook hem zijnen invloed gevoelen; zij had bij eene hoogte van 104 eene lengte van 300 voet, zoodat zij ongeveer het vijfde gedeelte van het geheele gebouw besloeg.

De ruimte in het midden werd bijna over de geheele lengte ingenomen door een met marmer belegde waterkom, aan wier vier hoeken beelden stonden, die de voornaamste menschenrassen voorstelden.

De waterkom zelve prijkt met de meest verschillende voortbrengselen uit het tropische water-plantenrijk. Trotsche varens vertoonden zich hier in haren vollen wasdom naast den ranken stengel van het suikerriet; ginds verhief de *musa paradisiaca*, de pisang, zijne lange en breede bladeren in de lucht; iets verder breidde de *victoria regia* hare prachtige en reusachtige blaêren uit.

Rondom de waterkom verhieven zich een aantal van de vreemdsoortigste boomen uit de overzeesche gewesten; het eerst viel de blik op eene uitgezochte verzameling van palmen, die van af den nederigen dadel- tot den trotschen pluimpalm een onafgebroken reeks vertoonden; verder zag men het bamboesriet, den thee- en koffieboom, den broodboom, den jamaïca-peperboom, den mango, den indiaanschen vijgenboom en andere nuttige en sieraadsplanten uit de tropische gewesten.

Het schoone en heerlijke, dat den bezoeker omringde, werd nog vermeerderd door eene verzameling van dieren, voornamelijk vogels en apen, waartoe Azië, Afrika, Amerika en Australië hun aandeel hadden geleverd; het geschreeuw der apen, die in hunne ruime kooien de boomstammen op en af klauterden, droeg niet weinig bij tot genot en afleiding.

Eveneens was een jonge hippopotamus, die in de waterkom zijn verblijf hield, de lieveling des publieks

Tusschen de reusachtige gebeeldhouwde egyptische zuilen van Rameses den Grooten en eene rij van sphinxen verhieven hoge palmen fier hunne kruinen.

Op hen zag met verachting neêr de californische *Wellingtonia gigantea*, bij de zoölogen bekend onder den naam van Mammouthsboom; de boom was oorspronkelijk 363 voet hoog; de hier geplaatste stam bereikte nog eene hoogte van 116 voet; aan zijn tegenwoordig toppunt, waar hij 15 voet omtrek had, begonnen weleer de takken; aan den grond had hij een omtrek van 31 voet; zijner ouderdom werd op 3000 jaren geschat.

Gewoonlijk bezocht de wandelaar ook den Ninivéhof, waar een der zalen van het paleis der oude assyrische koningen met wonderlijke nauwkeurigheid was weêrgegeven.

Uit de fresco's der wanden zou men de gansche geschiedenis van het ten onder gegane Assyrië hebben kunnen samenstellen; verscheidene voorwerpen waren te voorschijn gehaald uit de ruïnen van Ninivé; de zaal bestond uit eene grootere en eene kleinere kamer; de eerste bevatte de voorwerpen van godsdienstigen, de laatste van profanen aard.

Uit den Ninivéhof kwam men in een rij van vertrekken, die deels tot tentoonstelling, deels tot andere doeleinden gebruikt werden.

Naast eene kollektie produkten uit Australië had men hier eene voorstelling van het oude en nieuwe Egypte en verder van het tegenwoordige Griekenland; uit de egyptische verzameling kon men door eene deur naar den noordelijken toren komen, die evenals den zuidelijken eene hoogte had van 282 voet, en waarop men een prachtig gezicht had over den verren omtrek.

Ook bevond zich in de genoemde rij een vertrek voor de koninklijke familie, bij haar bezoek van het paleis; verder eene drukkerij, eene leerzaal, bibliotheek, enz.

Nog was er nabij de Alhambra eene zaal in oud kristelijken stijl, die verschillende stukken bevatte uit de eerste tijden des Kristendoms; daarenboven vond men kerkpoorten van Mainz, Hildesheim, Augsburg en zelfs geheele kerken in miniatuur uit de Anglo-Normaansche tijden.

De fontein in het midden der afdeeling was met mozaïken versierd en met de beelden der engelsche koningen Hendrik II, Richard Leeuwenhart en Jan zonder Land; aan de voorzijde zag men het standbeeld van Richard II.

Gaan wij thans over tot de beschrijving van den brand, die in weinige uren verwoestte wat met opoffering van ontzagelijke geldsommen in een groot getal van jaren uit Oost en West verzameld was.

Ongelukkig brak hij op eenen zondag uit, op welken dag ingevolge de bepalingen van de engelsche wetten, die betrekking op den zondag hebben, de toegang tot het paleis verboden is; hierdoor konden de vlammen zich ongemerkt en met onbegrijpelijke snelheid verspreiden.

Ten een ure na den middag had nog een beambte de ronde in het noordertransept gedaan, en alles in den gewonen toestand bevonden, en reeds ten half twee zagen eenige in de nabijheid wonende menschen een vuurzuil uit het dak te voorschijn komen.

Zij maakten spoedig alarm en poogden de opmerkzaamheid der beampten op te wekken, doch het duurde ongeveer een half uur, eer deze te voorschijn kwamen om te vragen wat men wilde; ongelukkig was op dit oogenblik niet een der hoogere

ambtenaars in het paleis aanwezig; slechts een politieagent, een hovenier en een huisbewaarder bewaakten het slapende sydenhamsche paleis.

Intusschen hadden de vlammen zich wijd en zijd door de geheele tropische afdeeling verspreid.

Met groote bereidwilligheid snelden de meest nabijzijnden toe om te blussen, te redden, het middentranssept te bewaren en alom boden om hulp uit te zenden.

Allereerst werd alles verwijderd wat zich nabij de scheidingsmuur bevond; tafels, stoelen, lessenaars, al wat men van het orkest kon vervoeren, werd naar buiten gebracht.

Gelukkig rukten weldra de spuiten der maatschappij aan en ook die van Croydon en Clapham, en verschenen de directeurs en andere hooge ambtenaars.

Men moet veronderstellen dat de geheel onverwachte uitbarsting des brands en de vlammen alle aanwezigen met schrik en ontzetting vervulde en hun de tegenwoordigheid van geest ontnam, die zij zoozeer noodig hadden; anders is het niet te verklaren, dat men zelfs met levensgevaar nuttelooze pogingen aanwendde om planten en dieren uit de vuurzee te redden, in plaats van de geheele afdeeling ten spoedigste als in een zee te veranderen.

Een kostbare tijd ging verloren, en de vlammen blakerden reeds de wanden van het middenschip; terwijl er hier een met eenige kanarievogels, daar een ander met een paar uilen, ginds een derde met een arend het vuur ontliep, stierven verreweg de meeste dieren in de vlammen, en hoorde men het akelig geschreeuw der apen en het bitter gekerm van den chimpansé en het nijlpaard.

Daarenboven verbrandde de geheele verzameling van palmen, zoowel als de reusachtige *Wellingtonia gigantea*.

Ten half vier ure zonken de muren van het noordertranssept ineen, en stortte het dak met een onbeschrijfelijk geweld en gedruisch naar beneden; gesmolten ijzer en glas vloeiden als een stroom door de afdeeling en verteerden al wat zij ontmoetten; het was een grootsch schouwspel een gebouw van 300 voet lengte in eene vuurzee veranderd te zien, waaruit de vlammen zich hemelhoog verhieven en de rookwolken te voorschijn kwamen, die het geheele gebouw soms in een nevel hulden.

Een half uur later verscheen de brandmeester, kapitein Shaw, met 100 man der londensche brigade en zeven spuiten, welke laatste in vereeniging met de reeds aanwezigen zulk een massa water in het gebouw wierpen, dat in korten tijd de brand bedwongen was.

Gelukkig dreef de wind de vlammen van het hoofdgebouw af, wellicht ware er anders niets van overgebleven; ook was het een gelukkig toeval dat de tropische afdeeling geheel van het middenschip door een muur gescheiden was, waardoor de vlammen zich geruimen tijd moesten concentreeren.

Nog den geheelen nacht woedde de brand onder de puinen voort en bleven de brandspuitgasten op de plaats, om eene nieuwe uitbarsting naar het vrij gebleven gedeelte te voorkomen.

In de volgende dagen verdrong zich het publiek tusschen de puinhoopen, om de half verbrande of verbrijzelde zuilen, bogen, glas- en muurwerken te bezichtigen en zich te verdiepen in gissingen naar de oorzaak van het treurig ongeval.

De schade werd begroot op 50.000 à 60.000 pd. st. (fr. 1.200.000 à 1.440.000, terwijl het verbrande voor eene som van 38.000 pd. st. (912.000 fr.) verzekerd was; de paleis-maatschappij leed dus eene geldelijke schade van minstens 12.000 pd. st.

(288.000 fr.), maar al was zij voor het geheele bedrag verzekerd geweest, dan nog was de schade onberekenbaar, daar onder de verbrande planten en dieren er een aantal waren die niet of ten minste moeielijk vervangen konden worden.

Een bezoek in een zinnelooshuis, door H.A. Banning.

Wij ontleenen aan een uitgebreid werk, *Uitstapjes in Nederland*, van onzen verdienstelijken vriend Banning, de volgende sierlijke bladzij:

De krankzinnige bevolking van Reinier van Arckel's gesticht te's-Bosch is gesplitst in twee hoofdafdeelingen en drie klassen. Aan het hoofd staan: een rector als zielzorger, twee geneesheeren, 31 liefdezusters en 30 broeders, terwijl het beheer is toevertrouwd aan een afdeeling van regenten der godshuizen, door den gemeenteraad daartoe benoemd.

Ofschoon de krankzinnigen door religieuzen verpleegd worden, is het gesticht niet uitsluitend voor katholieken bestemd; men vindt er dan ook, behalve een fraaie kapel voor de katholieken, een klein bedehuis voor de protestanten, waarin re-

gelmatig godsdienstoefeningen gehouden worden. 't Is zeer natuurlijk dat niet alle krankzinnigen aan die godsdienstoefeningen deelnemen; zij worden toegelaten naarmate zij minder onrustig zijn en hun begripsvermogen hen daarvoor vatbaar maakt. Dit neemt intusschen niet weg dat men in de kapel zonderlinge verschijnselen te aanschouwen krijgt. De beweeglijkheid, den krankzinnige doorgaans eigen, wordt ook daar waargenomen in gelaat en gebaren, velen worden door den indruk der plechtigheid teruggehouden van het mededeelen hunner gewaarwordingen, doch zij trachten daar dan een uitweg aan te geven door het trekken van allerlei wonderlijke gezichten, terwijl anderen nu en dan de armen boven het hoofd uitsteken. Daar zijn er echter die zoo ingetogen en zoo kalm neêrgeknield zijn dat men onwillekeurig geneigd is te vragen: Hooren die menschen hier wel thuis? De geneesheer zou intusschen wellicht een antwoord op die vraag geven dat menigeen zou verbazen, want die kalmte kan geenszins tot maatstat dienen.

DE GURIER.

De orde en zindelijkheid die overal in het gesticht heerschen, maken een zeer aangename indruk; het beddengoed, zelfs op de slaapzalen der armen-klassen, is onberispelijk en de verpleegden der eerste klasse hebben kamers die een voornaam logement tot eer zouden strekken. Luchtig en frisch is het overal, zoowel inde ziekenzalen als bij de onzindelijken en die zijn er veel, en zelfs in de zalen, waar er zich soms zestig en meer bevinden, behoeft men waarlijk den neus niet dicht te nippen.

Ennu de hokken waarin de razenden worden opgesloten? zal wellicht de een of ander vragen. Die zijn er niet, waarde lezers, evenmin als dwangstoelen, dwangbuizen en andere voorwerpen tot breideling. De ongelukkigen, die zich zelven zoo weinig weten te beheerschen, schijnen te zwichten voor de zedelijke overmacht der verpleegsters en het voorbeeld van anderen. Het eenig middel, dat nog wordt aangewend is de zoogenaam-

de gebombeerde kamer, een vertrek dat van alle kanten, zelfs op den vloer, gevuld is als een canapé en waarin de ongelukkigen kunnen uitwoeden zonder zich te bezeeren. Dit middel hoeft echter slechts zelden gebezigd te worden, want de krankzinnigen, die aan licht, lucht en omgeving gewoon zijn, hebben een afkeer van dat halfduistere vertrek, waar het zoo eenzaam en stil is, en zooveel besef bezitten de meesten nog wel dat eene bedreiging met die soort van straf voldoende is om hen tot bedaren te brengen.

NOORWEEGSCHE JACHT.

Men krijgt al zonderlinge gewaarwordingen te midden van een groot getal krankzinnigen, die zich in de zalen of op de open plaatsen bewegen. Dewijl een bezoeker daar even zeldzaam is als een kalf met vijf pooten op de kermis, zijn de oogen dan ook terstond op hem gevestigd en in al die oogen kaatst de waanzin, die de ongelukkigen beheerscht, zich als in een spiegel terug. De een lacht, de ander grijnst, de derde weent, handen en voeten komen in beweging, men hoort schateren en gillen, zingen en verwenschen, men wordt met vragen overstelpt die kant noch wal raken en soms in de meest onsamenvangende woorden. Wederom anderen zijn er die onbeweeglijk op hun plaats blijven zitten zonder zich aan iets te storen; zij schijnen geheel gevoelloos te zijn voor hetgeen om hen heen gebeurt. Men krijgt geen antwoord op zijne vragen en ik geloof dat zij doodbedaard zouden blijven zitten al dreigde ook het huis boven hen in te vallen.

En te midden van deze ongelukkigen, waarvan velen van den mensch niets meer over hebdan zijne uiterlijke gedaante, leven de zusters en broeders, onafgebroken, nacht en dag de taak vervullende waaraan zij zich hebben toegewijd, niet om een aardsche belooning maar ter liefde Gods en uit zuivere kristelijke liefde. Hun invloed is zoo groot dat een enkel woord, soms een blik voldoende is om een vlaag van onstuimigheid eensklaps te stuiten. Ik ben er getuige

van geweest dat een paar krachtige woorden voldoende waren om een krankzinnige die eensklaps in woede uitberstte tot bedaren te brengen.

't Is haast een regel zonder uitzondering dat de verpleegden in de stellige meening verkeerden dat zij verongelijkt zijn. Hoe verward zij ook mogen zijn, op de rij af zal iedere krankzinnige u vertellen dat allen gek zijn behalve hij. Sommigen halen nu en dan minachtend de schouders op wanneer een lotgenoot de een of andere buitensporigheid begaat. 'Och, hij is niet wijs!' hoort men dan zeggen.

Toen ik in een der zalen, alwaar zich stellig meer dan vijftig vrouwen bevonden, met potlood en een boekje in de hand rondwandelde, nam een der ongelukkigen mij bij den arm en vroeg:

'Wilt ge opschrijven, ik wou gaarne naar mijn man en kinderen.'

'Ik zal er met den dokter over spreken.'

'Asjeblief, mijnheer, want ge begrijpt wel dat het hier tusschen al die gekken niet om uit te houden is.'

Ik knikte met het hoofd; 't was ook waarschijnlijk het beste wat ik kon doen.

Op dat oogenblik gaf eene vrouw naast mij een vervaarlijken slag met de vuist op de tafel; zij vloog op en wilde de vrouw te lijf die mij had aangesproken.

't Is toch ongelukkig,' hernam deze met een meêlijdend schouderophalen, 'nu denkt zij dat ik kwaad van haar spreek. Dat zij gek is kan zij niet helpen, maar zij moest zulk een leven niet maken, want dat verdienen de zusters waarlijk niet, zij verdienen den hemel aan ons.'

'Dat moogt gij inderdaad wel zeggen,' antwoordde ik, haar met belangstelling beschouwende.

Er was niets aan die vrouw te zien dat aan een krankzinnige deed denken; 't was alsof zij met mij het gesticht bezocht.

'Ik ben vroeger ook wel eens zoo geweest, toen ik nog zoo ongelukkig was, maar nu zal ik gauw naar mijn man en kinderen gaan.'

'Ik wensch u dat van ganscher harte, vrouwke!'

'Zal mijnheer dan een goed woord voor mij doen?'

'Zeker, zeker!'

'Wil mijnheer mijn naam opschrijven?'

'Zeer gaarne.'

Ik meende werkelijk een oogenblik dat die vrouw tot de herstelden behoorde; zij was zoo kalm, zij sprak zoo bedaard en zoo regelmatig.

'Mag ik uw naam weten?' vroeg ik, om toch iets te zeggen.

'Mijn eerste man was groot-koning en keizer van Spanje en nu ben ik verloofd met den Sultan van Turkije.'

'Zoo, zoo!'

'Ja, mijnheer! zet er dan ook bij dat ik twee maal geboren ben; eens in 1822 te Vlijmen en den laatsten keer in 1864 in den Bosch.'

Deze woorden werden even kalm en bedaard uitgesproken als de vorigen; ik kon mij nauwelijks voorstellen dat zij uit denzelfden mond kwamen. Toen ik deed alsof ik dat alles inderdaad opschreef, was ik in een oogenblik door een aantal krankzinnigen omringd, die schenen te gelooven dat ik sommigen uit het gesticht kwam verlossen. De een trok mij aan den linker-, de ander aan mijn rechterarm, ik werd bestormd met aanzoeken om ontslag in de meest zonderlinge vormen.

‘Gij krijgt dadelijk een millioen, mijnheer, als ik het huis uit mag,’ zei een bejaarde vrouw.

‘Hebt ge dan zooveel geld?’ vroeg ik.

Zij knikte mij vriendelijk en zeer vertrouwelijk toe. ‘Ik heb 86 millioen,’ antwoordde zij; ‘ik zal u contant betalen.’

‘Maar hebt gij 't dan hier niet goed?’

‘Zeker, maar Pontius Pilatus is mijn neef en het past mij niet om mijn leven in zoo'n gekke boel door te brengen en altijd Pontius-Pilatuspap te eten.’

Een ander zei: ‘t Is maar een grap dat ik hier ben, mijnheer, dat begrijpt gij toch ook wel?’

‘Ik twijfel er geen oogenblik aan.’

‘Ik ben Onze Lieve Heer en wil alle menschen gelukkig maken.’

‘Dat vind ik heel schoon van u.’

‘Maar dan moet ik eerst hier vandaan, want die menschen hier hebben daar geen begrip van; zij zijn niet wijs, mijnheer, en wat zal ik nog langer onder die gekken doen?’

‘Als mijnheer eens een goed woord voor mij wil doen,’ sprak een derde. ‘Dat Onze Lieve Heer en de dokter mij hier hebben gebracht kan ik niet gebeteren, maar het wordt toch tijd dat ik bij mijn kinderen kom.’

‘Hoeveel kinderen hebt gij?’

‘Zestien, mijnheer; tien jongens, zeven en twintig meisjes en een geit. Mijn man is aan de tering gestorven toen hij vier jaren oud was, hij kan er nu niet meer op passen en daarom wou ik gaarne naar huis.’

Het zonderlingste van alles was dat bij dergelijke gesprekken de andere krankzinnige vrouwen het hoofd schudden en somtijds zegden: ‘Wat is ze toch gek!’

Aan een der tafels zat zeer bedaard een oud vrouwke met een vriendelijk en opgeruimd gelaat. Toen ik vroeg hoe zij het maakte, antwoordde zij:

‘Heel goed, mijnheer, als de vent, die daar in den schoorsteen zit, mij maar zoo niet plaagde.’

‘Wat doet hij dan, moeder?’

‘Hij steekt zijn tong voor mij uit, mijnheer, en trekt leelijke gezichten.’

‘Ik zal hem dat eens afleeren, hoor!’

‘Asjeblief, mijnheer. Ik heb het hier anders goed al zijn ze ook allemaal gek; ik ben liever hier dan thuis, veel liever.’

Dat was een uitzondering op den regel. Later vernam ik dat die vrouw altijd zeer braaf geweest was, en vroeger een groot vermogen bezeten had. Haar man had alles verkwist en haar ongelukkig gemaakt. Welke tooneelen moeten niet hebben plaats gehad om dat gemoed, nu zelfs nog altijd zoo kalm, zoodanig te ontstemmen!. Een leven van lijden deed haar ook nu nog met huivering aan huis denken.

Eene vrouw in den bloeitijd des levens had haar geheugen geheel verloren. Er was een muur voor het verleden opgetrokken die alles, alles uit het vroegere leven verborg. Vóór eenigen tijd hadden de marechassees haar aan den openbaren weg gevonden; niemand kende haar en zij is ook nu nog niet in staat haar naam te noemen. De arme krankzinnige weet niet waar zij zich bevindt; 't wordt psychologisch niet onmogelijk geacht dat zij zich hare vroegere omgeving en hare woonplaats zeer goed weet te herinneren, doch dat de namen daarvan in haar geheugen zijn uitgewischt.

Treurige toestand! van de dieren in *Artis* te Amsterdam kent men nog den naam en de afkomst, in dit gesticht leeft iemand die naamloos is.

In een andere klasse ontmoette ik een bejaarde dame, die mij op zeer statige wijze begroette.

‘De koningin van Saba,’ zeide de dokter, haar voorstellende.

‘Koningin van Saba en sphinx van Juda,’ sprak zij met een innemend lachje.

Ik maakte natuurlijk eene diepe buiging. Die bejaarde dame droeg een blauwen mantel van dunne stof, waarmede zij zich op een eigenaardige wijze wist te drapeeren. Haar hoofdsieraad was uit den tijd toen de dames eigenlijk nog hoeden droegen; het was getooid met een witte sluier die haar voorhoofd gedeeltelijk bedekte; op de borst droeg zij een ster van gekleurde kralen, in haar oog waarschijnlijk een ridderorde uit den tijd van koning Salomon.

‘Hoe is het met den oorlog, mijnheer, zal Nederland zijn ouden roem handhaven, zal de Russische ijsbeer naar zijn holen terug gedreven worden?’

‘Ik geloof het wel, mevrouw, de zaken staan ten minste op een goeden voet.’

‘Czaar Peter de Groote was mijn volle neef, mijnheer.’

Ik boog nogmaals en antwoordde dat dit algemeen bekend was. Wat moest ik anders zeggen?

‘De oorlog is een grootsch schouwspel, mijnheer,’ hernam zij, ‘maar ik hoû meer van bloemen, ik bemin de bloemen, ik bezing de bloemen in verheven verzen. Ik heb aan de foxia's twee duizend coupletten gewijd en als ik ze nu voorbij ga, buigen zij zich voor mij, gelooft u dat wel?’

Ik gaf zoo ernstig mogelijk te kennen, datik er mijn gansche leven geen oogenblik aan had getwijfeld.

‘De bloemen zijn veel beter dan de menschen, mijnheer.’

‘Denkt u dat, mevrouw?’

‘Zeker; de bloemen buigen voor mij en de menschen houden de koningin van Saba reeds meer dan twintig jaren opgesloten, is dat niet schandelijk?’

‘Maar 't is hier toch zoo goed, mevrouw.’

‘Dat is waar, doch onrechtvaardigheid is een groote zonde en de stad zal eens vreeselijk gestraft worden om het onrecht aan mij gepleegd. Maar mijn papier is op, mijnheer,’ zoo liet zij er terstond op een geheel anderen toon op volgen, ‘en ik gevoel dat mijn dichtader weder begint te vloeien.’

‘Dan zal ik u niet langer ophouden, mevrouw,’

‘Kan de sphinx van Juda nog wat dichtelijk papier krijgen?’

‘Ik zal er voor zorgen.’

Zij maakte nogmaals een hoffelijke buiging, wierp mij een kushandje toe en verwijderde zich met lichten tred, om met haar gelief koosde bloemen te gaan spreken.

Die arme vrouw wordt inderdaad reeds meer dan twintig jaren lang in het gesticht verpleegd.

De mannen zijn in den regel minder woelig dan de vrouwen; 't kan wel zijn dat laatstgenoemden zich geëmancipeerd achten, want buiten het krankzinnigen-gesticht openbaart zich hetzelfde verschijnsel. Overigens heeft men daar dezelfde toestanden, dezelfde ontmoetingen. Het mannenkwartier heeft zijn keizer, zijn koning, zijn Bacchus en meer andere grootheden. Er zijn stokoude mannen en kleine kinderen; daar wordt biljart gespeeld en over staatkunde gepraat als in een sociëteit.

‘Mag ik even uw sigaar verzoeken?’ vroeg mij een jongmensch met een lang hout in den mond. Ik voldeed aan zijn verlangen; hij bracht het hout aan het vuur, trok eenige malen, blies op de punt van zijn pseudo-sigaar en ging toen smakelijk rooken, waarschijnlijk in de stellige overtuiging dat hij een fijne havanna genoot.

‘Dat is Bacchus,’ zei de geneesheer van het gesticht, toen een man met een glimlachend gelaat naar ons toe kwam.

‘Hoe vaart mijnheer Bacchus?’ vroeg ik.

‘Heel wel, mijnheer ik heb altijd plezier in me’n leven al zit ik tusschen de gekken.’

‘Ik heb gehoord dat gij kunt kraaien als een haan.’

‘Ja, mijnheer, als een oude haan, als een jonge haan en ook als een heel klein krieltje.’

‘Mag ik dat wel eens hooren?’

‘Wel zeker, maar dan moet gij daarom niet denken dat ik gek ben.’

‘Toch niet.’

De man zette zich in postuur en bootste zeer getrouw de drie opgenoemde soorten van hanen na. De biljart-spelers staakten hun spel; zij zagen hem glimlachend aan en midden uit den grooten hoop steeg een luid geschater op.

Waarlijk, de ongelukkigen hadden een oogenblik van vreugde.

‘Hebt gij geen haver meêgebracht?’ vroeg mij een oud man, die er zeer ernstig uitzag.

‘Zoudt gij gaarne haver hebben?’

‘Wel zeker, mijnheer, want gij weet toch wel dat ik een paard ben.’

‘Dat is ook waar,’ antwoordde ik, als herinnerde ik mij zulks plotseling.

‘Ik zal u dat eens vertellen,’ hernam hij. ‘Ik heb van mijn moeders geboorte af een maagkwaal gehad, weet u.’

‘Ei, ei!’

‘Ja, mijnheer; daar was niets aan te doen, zei de dokter, of hij moest mijn maag uitsnijden, wasschen en bleeken.’

‘En heeft de dokter dit gedaan?’

‘Zeker, mijnheer, maar toen mijn maag op de bleek lag, kwam er een kat en die heeft haar opgegeten. Gelukkig had de dokter nog een paardenmaag en die heeft hij hier ingezet.’

‘Dat was heel schoon.’

‘Ja wel, mijnheer, maar ge begrijpt toch wel dat ik nu haver moet eten en die wil de dokter mij niet geven.’

Er zou geen einde aan komen wanneer ik al mijne ontmoetingen in het gesticht wilde mededeelen. Ik verliet de krankzinnigen met een verscheurd gemoed, doch tevens met een dankbare herinnering aan de stichting van Reinier van Arckel, waar de bekwaamheid en iever der geneesheeren en de onuitputtelijke zorgen van hen die de verpleging op zich hebben genomen, zooveel bijdragen tot leniging van het lijden der ongelukkigen.

Curiositeiten.

BIEËN EN ZIJWORMEN.- Volgens het laatste officieele rapport aangaande de produktie der zijwormen en honigbieën in Frankrijk, is het gewicht aan eieren, in den loop van een jaar tot ontwikkeling gebracht, 27.051 kilogr., vertegenwoordigende een bruto waarde van 7.263.000 fr. Deze eieren hebben 9.883.580 kilogr. cocons opgeleverd, ter waarde van 68.614.802 fr. Acht zuider-departementen verschaffen 94 procent van de produktie, en wel: le Gard, la Drôme, l'Ardèche, Vaucluse, Bouche-du-Rhône, Var, Isère en Hérault. De ziekte der zijrupsen heeft de produktie tot op een derde teruggebracht van wat zij vóór de ziekte was. Het aantal bieënkorven beliep 2.702.689. Zij hebben voortgebracht 10.587.090 kilogr. honig, ter waarde van 14.772.780 fr., en 2.736.251 kilogr. was of een waarde van 22.092.440 fr.

Vondels voorbereiding tot den grooten stap van 1641.

Door J.A. Alberdingk Thijm.

(*Vervolg en slot.*)

‘Wij hebben,’ ging Anna voort, ‘niet alleen, zoo als gij gehoord hebt, aan Vader, naar ons Kerkgebruik, de Sacramenten der stervenden nog kunnen doen geven; maar het heeft ons, ook na de begrafenis, die wij zoo lang mogelijk hadden uitgesteld, aan geen toespraak ontbroken. 't Is reeds het tweede bezoek, dat, hier, de Deken van Delft ons brengt; de Heeren Hooft en Reael zijn ook al, bij herhaling, gekomen, en hebben ons zelfs verlof gevraagd het wekelijksche studieavondtjen hier te laten doorgaan, waaromtrent we bij Vaders leven afspraak hadden gemaakt. Wij hopen, dat gij, Vondel, dan ook uw woord zult houden.’

- ‘Zeker,’ zeide Tesselschade, met zoeten ernst, ‘daar rekenen wij op.’

Toen zij aldus in gesprek waren, bracht Claesgen, de dienstmaagd, een onverzegelden brief binnen. Hij was afgegeven door den Heer Hooft zelf, die zijn leedwezen betuigde niet te kunnen binnengaan. Hij was gericht ‘Aen den Heere Drost Hooft ende de Ioffrouwen Anna ende Tesselschade Visscher.’

Anna las het adres. ‘O, van den Heer Huygens,’ zeide zij... ‘Wij waren ook al verwonderd, dat we, na Vaders dood, nog niets van hem gehoord hadden’ en zij sloeg een oog in den brief, die een vaers bevatte. ‘Misschien wil vriend Vondel ons het stuk wel eens voorlezen,’ zeide Tesselschade.

‘Heel gaarne,’ zeide de dichter en hij begon het bekende stuk:

‘De *Visscher*, die men *roemt* dat nemmer schier en miste,
Die uyt den *Poppen-sin* de *Sinne poppen* viste,
De Roemer daer Natger haer' schatten in verschonck,
Daer al dat mondigh was ziel-wateren uyt dronck,
Was eindelick gevelt en die Orak'len swegen.

.....

Wijs! Anna sagh bedroeft, schoon' Tessel stond verbaest;
‘Ah!’ seide d'een ‘dus vroegh!’ en d'ander: ‘ach! dus haest!
Dus jongh en vaderloos!’

en verder de klacht van Tesselschaâ over de dood van den grijsaart, dien zijne dochters voorzeker wel hartelijk beminden, maar aan wien toch eigenlijk geen orakel verloren

werd. Voords voert Huygens Hooft op, die de dochters komt troosten, en zich aanbiedt tot plaatsvervanger van den vader. Huygens vergat zeker, dat Hooft maar 3 jaar ouder was dan Anna en, in hun groene jeugd, haar dan ook zeer ondubbelzinnig het hof had gemaakt; maar Huygens was van een zeer jaloersche natuur; hem was reeds in dit tijdperk de vriendschap, die Hooft op rijper leeftijd voor Tesselschade had opgevat, even onaangenaam als de genegenheidsband die later tusschen haar en Vondel geknoopt en bekend werd. Van daar, dat hij Hooft de de onvoegzame woorden in den mond legt:

‘De Vader die ghy mist belet ick u te derven;’

met raad en daad, met wetenschap en vaerzen zoû Hooft de zusters bijstaan:

‘t Was te gewilden waer om langer aen te prijsen,’

zegt Huygens;

‘Der Maeghden bly gelaet begonde te verrijsen;
De droeve wolek verdween, de Sonne scheen verheught;
Strack schreid' er twee van rouvv, strack loegh' er dry van vreugd.’

En verder,

‘O meer als echte knoop geluckelick gebonden!
O dryhoeck van de Deughd, van boven af gesonden!
Volmaeckste Zielen-band van all' die Holland siet!’

Zoû men niet zeggen, dat Huygens, door zijne overdrijving, de zusters van de Drostelijke vriendschap afkeerig woû maken?

‘Gesegent Suster-paer, der Amstel-Nymphen eer,
Verarmt den Hemel u, of segent hij u meer?
Neen, hy ontoudert u, maer wil u niet ontrieven:
Dus moet ghy t' eener tijd verliesen en verlieven;
Dus geeft Hy nemende (dat 's Hemellijck gerooft)
Hier soo verweerden kop, daar soo vermeerden *Hooft!*’

Men ziet, ál woordspelingen naar den geest van de tijd. De geest van de tijd staat echter niet schuldig aan de koelheid en onvoegzaamheid van dit rouwbeklag. Het scheen, dat er door het gezelschap ook min of meer aldus over gedacht werd. Heer Stalpaert zeide iets tot lof van het karakter en de talenten van den Drost; Anna stond op en verontschuldigde zich wegens de noodzakelijkheid, waarin zij verkeerde, eenigen huiselijken arbeid te gaan verrichten.

Tesselschade vroeg aan Stalpaert: ‘Mijn Heer, Uw Eerw. is zoo lang in Rome geweest, zoudt ge niet eens een oog willen slaan in de vertaling van den Tuskaanschen Tasso, waarmee onze vriend Vondel en ik ons bezighouden?’

- ‘Waarmeê de Jufvrouw zich bezighoudt,’ zeide Vondel, ‘maar waar ik mij gelukkig voel hier of daar iets aan toe te mogen brengen.’

Uit een lessenaartjen, dat naast den hoogen schoorsteen stond, kreeg Tesselschade een quartodeel, inhoudend, met een groote letter op geel papier, Tassoos wereldberoemd heldendicht *Jerusalem verlost*. Zij kreeg daarbij een pak folio-schrijfbladen, bevattend het afgewerkt gedeelte der vertaling.

Stalpaert nam het gedrukte boek in handen, en vroeg, hoe ver men reeds gekomen was.

‘Wij zijn eigenlijk aan twee kanten te-gelijk begonnen,’ zeide Tesselschaâ. ‘Het geeft meer moed, als men niet voortdurend zoo heel ver van Jerusalem verwijderd blijft. Wij hebben den Eersten en den Elfden *Canto* te-gelijk onder handen genomen.’

De geleerde Priester sloeg het begin op van den Elfden Zang, las het Italjaansch en verzocht Tesselschade hem het Hollandsch te doen hooren:

Zij begon:

1.

‘Der Christnen Veltheer wendt zijn stadighe ghedachten
Ten aenval op de stadt, waarom men leed en streeft;
Hy schaert zijn krijgsgeweer, zijn stormtuyghs ruwe machten,
Nu Peter d' Heremiet hem stil ter syde treet;
Met ernst' en statichheyt sal hy zijn reên ontvouwen;
Hy spreekt, schoon in 't gheheym, hem streng en krachtigh aen:
‘Ghy stelt op stael en steen, o Veltheer, uw vertrouwen;
‘Maer niet met de aerde kracht vanght men dees worstling aen.

2.

‘Des Hemels sy 't begin; roept in, eer gy gaet strijden,
By openlijck ghebedt uw hoogsten Toeverlaet; -
Der Englen legerschaer; de Hemel schaffe u blijden
En rammen, die de wal der stede niet weêrstaet.
Uw heylge Priesterschap, in rijke pleegghewaden,
Heff' vromen kerk-zang aen en steil' sich in 't ghelidt.
Van u, roemruchtigh held, ghelieft om groote daden,
Leer' 't volk wat vroomheyt sy; en acht' gheen goet als dit!’

3.

So sprak de kluysenaer, de strenge en vrome Peter;
Rechtschapen Godefroy omhelst zijn wysen raet:
‘Verkoren Dienaer van een Heer, dien 'k om geen beter
(Wat volck heeft grooter Goôn!) verwissel noch verlaet,
‘K sal aenstondts by elckaer de Legerhoofden nooden.’
‘Ghy, soeckt de herders op van 't goed en volgshaem volck;
Wel-hem en Ademaer verstrecken haer gheboden;
Opdat Gods luyster schijn' door 's outers wierookwolck!’

- ‘Het komt mij zeer geslaagd voor,’ zeide de Deken: ‘gij hebt er hier en daar, om de langere vaerzen te vullen, gelukkige gedachten tusschen gebracht: bij voorbeeld het Davidische ‘Wat volk heeft grooter Goôn!’ Hoe hebt ge de hemelsche bondgenoten verder aangeduid? Beginnen wij met

‘Venia poscia il Buglion, pur come è l'uso
Di capitan, senza compagno allato...’

- ‘Lees gij nu eens, Vondel,’ zegt Tesselschade, en Vondel valt in:

6.

‘Bouillon treedt voor, alleen, als de eerste van die allen.
Der legerhoofden sleep volgt, twee aen twee gepaerd:
Gereghelt volghen dan de vele duyzent-tallen,
En keeren 't wapentuygh in needrigheyt ter aerd.
Eén geest vereent het volk, dat met bedaalde schreden
Zich naer d' Olijff bergh richt; geen wijckt 'er uyt den rangh;
Geen trom, noch wilde tromp beheerscht het voorwaerts-treden:
Men hoort slechts één gebedt, een oodmoedtssmeeck-ghesangh:

7.

‘U Schepper! U o Zoon, ghelijck aen uwen Vader!
U die uit beider Liefd' ontspruyt voor allen tijdt!
En U, die Moeder sijt van Godt en mensch te gader!
Roept hunne roepstem aen, dat ghy hun gunstigh sijt!
Aertsenglen, U, en wie de stralende esquadronnen
Des Hemels aenvoer' in driedubb'le gulden spheer!
Oock U, wiens forsche handt de stroom quam afgheronnen
Die 't Heiligh Voorhoofd wiesch van aller menschheyt Heer!

8.

‘Oock U aen-roepen sy, die Rotssteen wierdt en grondt-slagh
Van 't Huys, dat aen de Hel den stercksten weerstandt bood.
Van waer uw Nasaet heerscht en t'elcken nieuwen bondts-dagh
De deuren van Ghenade en Aflaets-gunst ontsloot;
Oock de andere boden, die Gods aenstaend' Rijck voorspelden,
De Doodt verkondigend', die 's menschen doot verwon;
En all' wier stroomen bloets uyt milden aedren welden,
Waer maer dit martel-schrift de waerheyt staven kon;

9.

‘Dan U oock noch, wier veêr de lesers uwer boecken
Ten smallen Hemelwegh stoutmoedigh heeft ge Spoort;
En U, Vriendin van God, die Christus trouw ginght soecken,
En, in des werelts roes het beste deel verkoort:
De maeghden-schaar in 't endt, die in haer kuysche cellen
Met heuren Godt-alleen ter hooge bruyloft gaen,
Of die met leeuwenmoedt de pijnen teghen-snellen
En lijdend, stervendt noch, het laegh gheweldt weêrstaen.

So singhende doorgolft het vrome volck de vlackte...’

Terwijl Vondel deze vaerzen voordroeg, was er eene bizondere uitdrukking in zijne stem gekomen. Hij scheen zich gelukkig te gevoelen in de geloofsgetuigenis, die in de vertaalde strofen vervat was. De edele en schrandere Stalpaert nam hem het blad uit de handen, en las op zijne beurt:

‘Oock u aen-roepen zy, die Rots-steen wierdt en grondt-slagh
Van 't Huys, dat aen de Hell' den stercksten weerstandt boodt,
Van waer uw Nae-saet heerscht en t'elken nieuwen bondts-dagh
De deuren van Ghenade en Aflaets-gunst ontsloot,’

Terwijl de Priester langzaam en met nadruk

deze vaerzen herhaalde, wierp hij twee maal een gevoeligen blik op Vondel. Ook Tesselschade, die tegenover den dichter zat, scheen getroffen; zij staarde, zonder het zelve schier te weten, met hare groote zachte oogen hem eenige oogenblikken aan.

‘Heeft Jufvrouw Tesselschade deze vaerzen geschreven?’ vroeg Stalpaert. Tesselschade wees op Vondel. De anders zoo stoute dichter, die in zijne ziel de reuzenkracht voelde kiemen, welke hij eerlang tegen het Calvinisme en de Mauritspartij in het veld zoude brengen, sprak geen woord, hij zag met de uitdrukking van den diepsten ernst vóór zich; daar rees hij op, tranen drongen naar zijne oogen: ‘Waar moet ik heen, Vader?’ riep hij Stalpaert toe. Ook de priester was opgestaan: de handen der beide mannen grepen elkander vast: ‘Naar het gebed, mijn zoon!’ was het antwoord. ‘Gij steekt nog in vele beslommeringen. De verwarringen in het kuddeke der Waterlanders zelve, waartoe gij tot-dus-ver behoort, genieten nog een aandacht van u, die zij niet verdienen; ook op het breedere staatsgebied hebt ge den voet gezet. Maar God zal met al zijne genade tot u komen ter zijner tijd.... Bid maar en vertrouw.’

- ‘Laat mij iets voor u mogen doen!’ zeide Vondel.

‘Ik zal het u vergen met al mijn hart,’ was het antwoord. ‘Gij kent het geschrift, dat ik onder-handen heb, ter eere van St Agnes, die lieve kinderlijke Heilige - zoo rein, zoo nederig en zoo moedig, wier feest wij, in de vorige maand, meer bijzonder gevierd hebben, - zie, of gij een rijm luim kunt treffen, om deze zoo goede voorbidster een klein dichtoffer te brengen.’

Toen Vondel op het hartelijkst afscheid had genomen van zijne vriendin en van den priester, zeide Tesselschade met vurige belangstelling: ‘Zou Vondel nog eenmaal Katholiek worden?’ Heer Stalpaert sloeg een blik ten Hemel. ‘Als Maria-Tesselschade alle dagen één Wees-gegroetjen voor hem offert, zal God ons dien troost niet onthouden.’

Het was echter in de raadsbesluiten Gods bepaald, dat er nog ten minste 19 jaren verloopen zouden, na de uitgave van het vaers, dat hij op het voorstel van den Deken geschreven had, alvorens hij tot de H. Kerk te-rug-keerde.

Met eenige trekken uit dien zang* zal ik dit hoofdstuk besluiten:

‘Dat Room’ der Heiligen gebeent’
Bewaert meer luisters haer verleent
Als soo veel konincklijke graven
En tomben van Gekroonde slaven;

Naest andre, daerse moed op draeght,
De grafste van de kuische Maegd
Agnes oit was de vreugd en 't wenschen
Van yverende Christen menschen:

Vermids dees groote martelaers
Verstreckte Christus Kercke een kaers
En heldre fakkel door haer lijden,
Geheughelijck tot allen tijden.

Jeugd, schoonheid, Adel, munten uit
En bloejen in een selve spruit;

* Getiteld: *Tot Lof vande kuische en Godvruchtige Martelaresse St. Agnes*. In *Vrouwelick cieraet van Sint Agnes versmaedt*. 's-Hertogenb. 1622.

En als dees worst'len met malkander
Verwint Godvruchtigheid al d'ander.

Want door haer achtse 't Salichst meest,
En heiligt Gode lijf en geest,
Als, gants verruckt, de sinnen vielen
Op Iesus, Bruidegom der sielen.

Vergeefs, vergeefs haer d'Ydelheid
Bekoren wil en stricken breid.
Vergeefs men tracht haer te verlocken.
Sy is te Hemels opgetrocken.'

Daarna verhaalt Vondel de lotgevallen der jeugdige Heilige: hoe Symphronius haar voor zijn zoon begeert; wat schande men haar aandoet, wat wonderen er plaats hebben en hoe de brandstapel haar de dood niet geven kan.

'De Rechter, moê van 't lang vertrek
Des doods, verwijst haar teere nek.
Sy sterft eer danse smart kan voelen.
De siel vertrekt naar hooger stoelen;

En langs een wit en suiver pad
Geswind sy reist na 's Heeren stad,
En siet de maen beneen haer voeten
Als d'Englen vrolyck haer ontmoeten,

Die haer geleien onbesurgt
En weren hooch in 's Hemels burgt:
Daer sy bevrijt van ongelucken
Een dubbel-kroon haer [hoofd] laet drucken.

Heldin van adelijcken stam!
Die, als een kuisch en suyver lam
Uw reynicheydt wout Gode schenken
Met vreugd wy, jaer op jaer, gedenken

Aen uwen strijd, hier uytgestreen,
Aen uw verwinning ongemeen.
Gy port ons aen om op te stijgen
En sulken Palmtak te verkrijgen.

Uw leerlijke gedachtenis
De Kerke een lieflijk wierook is.
Uw sterk geloof doet ons ervaren
Dat het niet leid in 't tal der jaren.

Ter dood gy stapte met meer moeds
Als Bruit oit nae haer bruilofts koets.
Het schreiter al, gy uitgesondert.
Den ouderdom uw jeugd verwondert.

Elk, bleek gedootverwt, met beklag
De roosen op uw wangen sag.
't Aenminnig uitsicht in het strijen
Uw vijand trof met medelijen.

Heer Jesus! geeftse kracht altijd,
Die u geheel sijn toegewijd.

Geeft dat sy op dit voorbeeld merken,
En wilt [hun] heilig opset sterken.

En gy, die leeft by God verhoogt,
Hoe veel ghy met gebeen vermoogt,
Verwerftse segen en genade,
En komtse met uw gunst te stade;

Maer hem by naem, die met dit dicht
Zijn duitsche wereld heeft gesticht;
Opdat hem voor dit zoete schrijve
Een eeuwig loon ten Hemel blijve!’

Voorstelling in wapenkrans van deze studie.

Het middenschild is het blazoen, dat aan het geslacht van den Vondel wordt toegeschreven, in de quartieren van een lid der familie De Flines. Het MS. kwam voor in de veiling Van Dam van Noordloos van Jan. 1873; ik meen onder n° 134: zoo iemand dan past dit wapen Joost. Zijn oudste devies, ‘Liefde verwinnet all,’ is er aan verbonden, en wordt verzinnebeeld door het latijnsche kruis, dat, in de emblematiek der XVIe en XVIIe Eeuw, de triomfeerende heilige liefde beteekent.

Het schild daarboven stelt het wapen voor van Stalpert van der Wiele, gelijk Heer Johan het gevoerd heeft. Aan zijn rechter zijde heeft hij Hooft (voor dat deze in den adel werd opgenomen), aan zijn linker Laurens Reael. Op Hooft volgt De Wolf. Van dit wapen zijn meerdere lezingen in de wandeling. De tegenwoordige is ontleend aan bovengenoemd MS. Tegenover De Wolf komt Roemer Visscher, zoo als Jac Scheltema het wapen gevonden heeft op een portret van Anna; onder Visscher, van Buyl: tegenover Buyl een wapen door Tesselschade in haar weduwstaat te Alkmaar gebruikt, en dat aan Allart Crombalch zal behooren. Op Tesselschades zegeltjen is echter het schild niet gedeeld en de kleuren zijn er niet op aangegeven. Het is een fraai wapen en verzinnebeeldt eigenaardig en cierlijk een christelijk huwelijk: het gouden kruis des geloofs en het zwaard van den man in het blauwe veld der trouw;

de roode rozen der liefde in het zilveren veld der zuiverheid. De Leeuw van Holland, met de zilveren barensteel, stelt hier D^f Johan Fonteyn voor; de *pendan* van dezen is D^f Samuel Coster, die een met zijn geest weinig over-eenstemmend zilveren duifjen voert. Op het schild van Goltzius schreef ik zijn kunstenaarsmerk; aan zijn linker hand schuilt Serwouters. Vondel duidt in vereerende woorden dit wapen aan, zonder de stukken op te geven, die ik aan het HS. ontleend heb, waarvan M^f Jac. van Lennep, naar mijne mededeeling, een beschrijving geeft.

(XII, 181.)

Rebus n°. 8.

Allen die dezen rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen, om een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop en voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. men gelieve bij het inzenden der oplossing van een rebus steeds op te geven bij wien men is ingeteekend.

Oplossing van rebus n°. 7: bier op wijn is venijn;
wijn op bier geeft plezier.

[Nummer 31]

HET BEZOEK VAN DEN HEER, NAAR F. VINCK.

Het bezoek van den heer.

De schilder Vinck kiest bij voorkeur zijne onderwerpen uit de zestiende eeuw, en voorwaar! hij heeft wel gelijk. Wat al rijke stof biedt die tijd aan in bouworde, in kleding, in gewoonten en gebruiken! Ziet, op de schilderij, waarvan wij hier eene gravuur meêdeelen, die rijke, gevariëerde vrouwenkleedsels, wel wat *al* te elegant voor den tijd, waaruit zij genomen zijn! Ziet dat mannenkostuum, dien achtergrond met zijne trapgeveltjes en puntige torentjes, een mengelmoes dat echter een harmonieus geheel daargestelt! Welk verschil met lateren en dan met onzen tijd, die toch ook zijne vereerders telt! De schilder heeft het oud Antwerpen tot model genomen; wij bemerken het aan verscheidene hoeken en punten van oude en nu reeds, jammer genoeg, verdwenen gebouwen. Onder dat opzicht is de schilderij zeer onderscheidend.

De gebroken tamboerijn.

Elk land levert zijne karakteristieke eigenaardigheden op, die op den vreemdeling vooral een zonderlingen indruk maken, dewijl zij zoo geheel afwijken van de zeden, gewoonten en gebruiken waarin hij als het ware opgegroeid is.

Om daarmee bekend te worden, helpt het niet veel dat men half Europa langs den spoor-

weg rondreist en zich alleen in de voornaamste steden ophoudt.

Men moet zooals Dickens heeft gedaan en gelijk Gustave Doré nog doet, het eigenlijke volk in zijn leven en bedrijf, in zijn doen en laten bespieden, om die eigenaardigheden werkelijk te leeren kennen.

In Spanje vooral, waar de driften zoo weinig bedwongen worden, is dit noodig, men moet daar afdalen tot de laagste klassen, tot de weelderigste bedrijven om de aangeboren fierheid en dichterlijkheid van dat volk te leeren kennen.

De spaansche bedelaar is een gentleman en hij die de spaansche straatmuzikanten niet gehoord en gezien heeft mag eigenlijk niet over Spanje meêpraten.

Een beroemd schrijver, Alban Stolz, die dat land bezocht en beschreven heeft, zegt van 't geen hij in dit genre hoorde:

‘Het lied dat zij zongen, stond in *mineur* en zij die nooit in Spanje of in de Levant geweest zijn, kunnen zich geen denkbeeld vormen van zulk een lied.

Een lied in *mineur* maakt op mij altijd den indruk dat die toon een zieke muziek verbergt, doch het lied dat ik te Madrid hoorde, was geheel Oostersch en waarlijk wegslepend; somtijds kwam het veel overeen met het gegons van een insect, door de warmte dol geworden.

Alsof de ziel met hare aandoeningen een onzichtbaar reuzenorgel ware, waarin tallooze registers zijn en waarvan wij er slechts weinige kennen, zoo gevoelde ik dat dit lied in mijn ziel een nieuw register opentrok, dat mij tot heden onbekend was.

Het bracht mij in een bijzondere, droomende stemming, die wel niet opwekkend, maar toch ook niet treurend is.’

De zangers worden door hun zang heel en al geestdrift, ten bewijze hiervan het meisje van onze gravure, dat zich door haar lied zoo heeft laten overheerschen, dat de kleine handjes de tamboerijn stuk geslagen hebben. Het gezichtje van de kleine ziet er nu dan ook niet zeer geestdriftig uit.

De St.-Gummariskerk te Lier.

Lier - wie kent het vriendelijke en nette stadje niet? - bezit eene inderdaad prachtige kerk, en wie de stad bezoekt, treedt voorzeker den sierlijken tempel binnen. Even als vele van de voornaamste kerken, waarop wij nu nog roemen, dagteekent deze van het begin der 15^e eeuw.

Schayes, in zijne *Histoire de l'Architecture en Belgique* zegt, dat de kollegiaal van Lier zelfs de meeste tempels overtreft, dewijl zij een wezenlijk geheel vormt en andere tempels uit verschillende stijlen zijn saamgesteld. De H.-Gummariskerk is een merkwaardig toonbeeld van den ogivalen bouwtrant.

‘St.-Gummaris heeft den vorm van een latijnsch’ kruis, zegt Bergmann; ‘zij is omtrent 250 voet lang, waarvan de beuken den boom, de zijdeelen de armen en het koor met zijne kapellen, het hoofd verbeelden. De drie deelen duiden tevens de verschillende tijdperken van den kerkbouw aan. Eerst werden de toren en beuken gebouwd, daarna het kruiswerk en eindelijk het koor.’

Het is niet met zekerheid bekend, door wie en wanneer beuk en toren werden aangelegd; doch in eene stadstrekening van 1377, staat vermeld dat meester *Mijs uten Anckere*, van Mechelen, werd ontboden door de schepenen, om hem opzichtsens de kerk raad te nemen.

De eerste vergadering met Mijs had den 11 februari van gemeld jaar plaats en hem werd, zoo als wordt gezegd, later het bouwen van den toren opgedragen. Men beschouwt dan ook Mijs als de eerste bouwmeester en die jaren later nog een aantal voorname werken in Lier daarstelde.

Van 1394 tot 1421 komt in de lijst der schepenen van Lier zekere Hendrik Mijs voor. Is het dezelfde bouwmeester? Was hij wellicht van Lier geboortig en woonde hij slechts te Mechelen? Hoe het zij men maakte in de 14^e eeuw toebereidselen tot het bouwen; doch de kerk hoort ontegenzeggelijk, zoo als deskundigen opmerken, tot de 15^e eeuw.

Van Graesen, een oud schrijver, meldt dat in 1425 aanvang met den torenbouw werd gemaakt. In 1455 werd de toren, 126 voet hoog, met een koperen appel van 34 pond en een verguld kruis bekroond.

Wat de kerk betreft, het eerste deel der hoofdkerk, de toren en de beuken, was dus omtrent het midden der 14^e eeuw voltrokken en waren er maatregelen genomen om het tweede deel des bouws, het kruiswerk, te voleinden.

Van dien tijd af, traden de beroemdste bouwmeesters van dien tijd te voorschijn, zoo als de Keldermans van Mechelen, de Waghentakere's van Antwerpen - twee namen, die wij bij het bouwen van alle de groote monumenten van dien tijd aangeteekend vinden.

In 1475 was het tweede deel der kerk voltooid en de relikwieën van St. Gummaris, werden den 14 maart van dat jaar, uit St.-Pieterskapel, naar de nieuwe kerk overgebracht; doch slechts in 1477 werd het altaar, den heilige toegewijd, ingehuldigd. Die overbrenging wordt echter door andere, en zeer geloofwaardige schrijvers, betwist.

De koor werd ter bouwing aan Herman de Waghentakere toevertrouwd.

‘Kort na het voltrekken der kerk,’ zegt meergemelde schrijver Bergmann, ‘werd zij met een meesterstuk versierd, waarvan geene kerken het evenbeeld bezitten, namelijk het prachtig hoogzaal, een kunstwerk der mechelsche beeldhouwers Jan Wislaegen en Franciscus Mynsheeren. Het werd vervaardigd tusschen de jaren 1536 en 1540, en door dezelfde meesters werd een tabernakel geleverd, dat in den beeldstorm van 1580 verbrijzeld werd.’

In eene nota van denzelfden schrijver, wordt opgemerkt dat vele kerken vroeger dergelijke hoogzalen of oksalen bezaten. De beeldstormers en ook de slechte smaak in de 17^e en 18^e eeuw deden schier alle die schoone versiersels onzer kerken verdwijnen.

In België bestaan er nog verscheidene, onder ander te Aarschot, Tessenderloo, Dixmude en Lier, die in de 16^e eeuw geplaatst zijn; de St. Pieterskerk van Leuven bezit er een uit de 14^e. Te 's-Hertogenbosch bestond er een die voorzeker allerprachtigst was; doch de gewaande kunstkenner hebben dit werk..... verkocht, en het versiert nu tegenwoordig een engelsch museum. Wij hopen dat zij welke die schennis gepleegd hebben, zich later berouwvol op de borst zullen hebben geklopt.

De kollegiaal van Lier werd met prachtige geschilderde glasramen versierd; doch de oudste zijn verdwenen; men vindt er nog slechts eene van deze, namelijk die van Rombout Kelderman, in 1475 gemaakt en in 1863 door Capronier hersteld. Nog andere glasramen, doch van de 16e eeuw versieren de kerk, terwijl zij tevens verschillende belangrijke schilderijen bezit, zoo als het tripliek uit St.-Christoffel-altaar, waarover onze vriend Génard, op eene zeer wetenswaardige wijze, geschreven heeft.

Onder de smokkelaars.

Uit het dagboek van een toerist.

Van Sixt kan men in het Arve-dal komen, als men het pad volgt, dat over den hoogen bergketen voert, welke zich tusschen Cluses en Sallanches uitstrekt Dit bergpad is echter weinig bekend en wordt het meeste gebruikt door smokkelaars, waarvan het in deze landstreek wemelt.

Deze stoutmoedige kerels koopen hunne waren te Martigny in het kanton Wallis, slaan dan met zware vrachten beladen den weg over de bijna ontoegankelijke hoogten in, en dalen in de lagere dalen van Savoye en het departement der Alpen af, terwijl de douaniers de strengste waakzaamheid langs de heele grensscheiding uitoefenen.

De douaniers zijn menschen in een uniform gekleed, met vuile handen en een pijp in den mond. Zij zitten daar, koesteren zich in de zon en wachten tot er een wagen voorbijkomt, die dit alleen daarom doet, omdat hij geen smokkelgoed bevat.

‘Hebben de heeren iets aan te geven?’ vragen zij.

‘Neen.’

In weerwil van dit bepaalde antwoord vallen zij op de koffers en valiezen aan, maken ze open, woelen met hunne vuile handen door het zuiverste linnengoed en de schoonste zijden kleêren en trekken alles dooreen. Voor deze dienstverrichting worden zij door den Staat betaald.

De smokkelaars zijn lieden, die goed gewapend en altijd geneigd zijn elken douanier, wien het soms mocht invallen op het pad te gaan wandelen, dat zij zich voorbehouden hebben, met een kogel te begroeten.

Gelukkigerwijze gaan de douaniers daar te lande, dewijl zij deze gebruiken kennen, niet wandelen, of volgen andere wegen, wat mij altijd als een bewijs van slimheid bij de heeren tolbeambten is voorgekomen.

De douanenposten dienen eigenlijk slechts daartoe om den smokkelhandel in eere te doen blijven, welke de beste leerschool voor allerhande misdrijven en rooverijen is, waaruit jaarlijks de beste kweekelingen voortkomen, die later op algemeene kosten in eene gevangenis gezet en gevoed moeten worden.

Ik was dikwijls met tolbeambten in aanraking geweest, mijn linnengoed genoot meermalen de eer door de boven beschreven handen betast te worden, ofschoon er nooit contrabande in te vinden was, doch ik had nog nooit met smokkelaars te doen gehad.

Dit geluk zou ik evenwel smaken, toen ik mij van Sixt naar Sallanches over de bovengenoemde hoogte wilde begeven.

Ik had mij den weg laten aanduiden; ongeveer een uur alvorens de hoogte te bereiken stoot men op een klein meer, het meer van Gers geheeten; vandaar volgt men een rotswand, die eene met sneeuw bedekte vlakte doorsnijdt, dan daalt men naar de bosschen af, die aan den kant van Sallanches den waterval van Arpenas kronen.

Na een goeden marsch van drie uren ontdekte ik het kleine meer. Het was eene waterkom tusschen groene hellingen ingesloten, die zich donker in het water afspiegelen, een water zoo helder dat het oog het mos kan onderscheiden, 't welk den bodem van het meer bedekt.

Ik zette mij aan den rand van het meer neêr.

Buiten mijn eigen waarden persoon, zag ik ook de omgekeerde afspiegeling van de omliggende rotstoppen, de boomen, kortom gansch die heerlijke natuur, met inbegrip van twee arenden, die, ofschoon zich in de hoogste luchtstreek bevindende, in dezen spiegel in de diepste diepte der tegenvoeters schenen te zweven.

Terwijl ik mij aan dit schouwspel verlustigde, meende ik het hoofd van een man of ten minste van eenig levend wezen, zich aan de helling van den berg te zien bewegen en nog wel juist van den berg dien ik voornemens was te beklimmen.

Ik lichtte het hoofd op om het voorwerp goed op te nemen, doch zag niets meer en begaf mij ten laatste op weg, het verschijnsel aan eene spiegel van het water toeschrijvende.

Daar ik evenwel iets meende gezien te hebben, bleef ik van tijd tot tijd staan, om het terrein te verkennen en toen ik in de nabijheid van de plaats kwam, waar zich in mijne verbeelding het hoofd vertoond had, stapte ik met de grootste behoedzaamheid voort.

Het was zeer warm op weg, hoewel de sterker luchtstroom op deze hoogte de hitte eenigszins vermindert; intusschen boeit de wondervolle schoonheid van het schouwspel, dat men beneden zich voor oogen heeft, de ziel, en doet iemand al de kleine onaangenaamheden vergeten, die in eene eentonige vlakte dikwijls ondragelijk worden.

Toen 'k mij bij toeval eens omwendde, zag ik nabij de sneeuwkuin van den Mont-Buet, maar ook niet ver van mij af iets wat zich achter den laatsten denneboom, dien ik zoo even voorbijgekomen was, scheen te bewegen; ik ver-

beeldde mij, dat het de beenen konden zijn die bij het hoofd behoorden dat ik vroeger had gezien, en zette mijn weg met de grootste omzichtigheid voort.

Ik ben precies niet bang, maar toch hoû ik niet van gevaren en mij bevalt niets beter dan onbedreigde veiligheid. Is reeds de gedachte onplezierig, in een duël, de punt van eenen degen voor zijne oogen te moeten zien en is deze gedachte voldoende om menigeen bedaard en voorzichtig te maken, dan zal niemand mijne bezorgdheid ongegrond denken in een geval, waarop het nog erger kon toegaan dan bij een duël; het kon toch een aanslag op mijne beurs of op mijn leven, ja, op beide te gelijk zijn; ik werd met eene vreeselijke ontkenning bedreigd en kon, zonder dat er een haan naar kraaide, naar de andere wereld gezonden worden.

Deze gedachte deed mij eindelijk besluiten mij achter eenen rotsblok te verbergen en te zien wat er achter mij plaats had.

Reeds een half uur lag ik op de loer; men begrijpt dat zoo'n bespiegeling heel vermoeiend is.

Daar kwam een man van een allerzonderlingst uitzicht behoedzaam van achter den denneboom te voorschijn. Hij zag lang naar de rots, waarachter ik mij verborgen hield, en klapte toen twee maal in de handen.

Op dit teeken verschenen nog twee mannen van dezelfde soort; zij staken alle hunne pijpen aan, namen zware zakken op hun rug en begaven zich op weg. Alras waren zij mijnen schuilhoek genaderd, waar ik op den grond uitgestrekt lag. Ongelukkigerwijze zetten zij zich juist daar neêr om uit te rusten.

In weêrwil van mijnen angst nam ik hen eens goed op. De heer en waren, naar het mij voorkwam, volledig gewapend, want ieder had een karabijn en twee pistolen, den grooten zak niet meêgerekend, die mijne verbeeldingskracht, bij gebrek aan iets beters, met poeier vulde.

Doch deze meening begon eenigszins te wankelen toen een der heeren opstond en zijne brandende pijp op den zak legde. Om mij echter zooveel mogelijk tegen eene mogelijke ontploffing te beveiligen, hield ik mij zoo dicht mogelijk tegen de rots.

Die man had zich verwijderd om een kleine hoogte te beklimmen, van waar hij een bespiedend oog wierp op den weg, dien zij wilden inslaan; daarop keerde hij naar zijne medegezellen terug met de woorden: 'Hij is nergens meer te zien!'

'Dat doet er niet toe,' merkte de tweede aan, 'de deugniet kan ons toch verraden.'

'Ik zou er op durven wedden,' bromde de derde, 'dat hij ons daarom vooruit geloopt is. Het was klaarblijkelijk een gemaskerde tolbeambte.'

Ik beefde bij deze vreeselijke verdenking.

'Hij bleef staan, om alles af te zien; hij zag hierheen, daarheen... Zie, het is dom, dat wij hem niet uit den weg geruimd hebben. Hier, in die eenzame plaats heeft niemand hem gezien of gekend. Alleen de dooden keeren niet terug!'

Ik vond deze anders zoo ware spreuk dezen keer al heel ongepast aangebracht.

'Ja, ja,' zeide de tweede. 'Jean Baptiste is ook niet terug gekomen. Precies onder aan deze helling is zijn lijk in den grond gesteken. Tot een aandenken bezit ik nog de karabijn die de schurk wegwierp toen wij hem zagen. Zijn proces was spoedig gemaakt: nauwelijks had Camèche hem aan den boom gebonden, of Pietro joeg hem een kogel door den kop; de spotvogel riep hem echter eerst daarna toe: 'Jean-Bapiste, spreek uw laatste gebed!'

De bandieten lachten over deze schandelijke woorden en stonden op, toen eensklaps dezelfde kerel uitriep:

‘Aha! daar hebben wij den vogel op het nest gevangen!’ en daarbij wees hij op mij.

De beide anderen waren fluks bij de hand en eer ik nog recht goed begreep hoe die man mij ontdekt kon hebben, meende ik een paar dozijn pistoollopen op mijn hoofd gericht te zien; in wezenlijkheid waren het er twee.

‘Mijnheeren,’ begon ik eenigszins bedremmeld, ‘mijne heeren.... ik.... gij vergist u.... ik verzoek u.... laat toch uwe pistolen zakken.... mijnheeren, ik ben de eerlijkste mensch van de wereld (bij dit gezegde trokken zij een allerzonderlingst gezicht), laat toch uwe wapens zakken;..... ik verzoek het u, ze konden afgaan, zonder dat gij het wildet.... Ik ben geen douanier.... slechts een vreedzaam toerist.... Laat toch uwe wapens zakken, zij beletten mij mijne gedachten te verzamelen. Weest toch zoo goed en vervolgt uw weg, zonder u om mij te bekommeren; ik haat de douanen en stel het grootste belang in uwen moeievollen arbeid, gij zijt allereerlijkste menschen, ik maak u mijn welgemeend compliment, mijnheeren.’

‘Zwijg, gij zijt hier om ons te bespieden!’ luidde het onvriendelijke antwoord.

‘Wel! lieve hemel! ik ben slechts hier om....’

‘Om ons te bespieden en te verraden. Wij kennen dat. Men heeft u gadegeslagen, terwijl gij daar beneden naar alle kanten uitzaagt.’

‘Naar de schoone natuur, beste menschen, waarlijk naar niets anders.’

‘Naar de schoone natuur? En hier achter deze rots zocht gij zeker naar genezende kruiden? Gij hebt een slecht beroep gekozen. Deze hoogten behooren ons. Wee dengene, die ons hier bespieden wil! Bid den Heer, dat Hij u uwe zonden vergeve.’

Zoo sprekende hief hij zijn pistool omhoog; ik haalde de schouders op als iemand, die inziet dat zijne tegenpartij niet te overtuigen is, en meende mij verloren. De twee anderen kwamen nu op hem toe en alle drie wisselden met elkander eenige woorden, ten gevolge waarvan een hunner mij, zonder iets te zeggen, zijn vracht op den rug legde en met den uitroep ‘hu!’ tot voortgaan aanspoorde, ofschoon ik met levendigheid tegen de begripsverwarring, welke mijn waarden persoon met een muilnier verwisselde, protesteerde.

Zoo was ik dus eensklaps tot deelneming aan eene smokkelpartij gekomen.

Het was voor de eerste maal in mijn leven, en ik wil hopen dat het ook de laatste maal geweest zij.

Mijn lot scheen in die korte beraadslaging beslist te wezen, want die lieden namen nu verder hoegenaamd geen notitie meer van mij, zij kwamen zwijgend achter mij aan en droegen afwisselend de twee overige pakken.

Ik ging nog steeds voort mijn onschuld te betuigen, maar zij hielden vol, dat het onverklaarbaar bleef, waarom ik met zooveel omzichtigheid mijn weg vervolgd en gestadig om mij heen gezien had, daar ik mij toch alleen had moeten denken.

Ik deelde hun tot opheldering hiervan meê, welke verschijning ik gehad had, terwijl ik in het meer zag.

‘Het doet er niet toe,’ antwoordde een hunner, ‘onschuldig of niet, gij kunt ons toch verraden! Voorwaarts! wij zijn nu dadelijk in het bosch, daar zullen wij u wel onschadelijk weten te maken.’

Ik moet erkennen, dat mij eene koude siddering door de leden dreef bij het hooren dezer woorden, waaraan ik bezwaarlijk eene gunstige beteekenis kon geven.

Gedurende het halfuur loopens, dat ons naar het naaste bosch voerde, had ik ruim den tijd mij een duidelijk gedacht te vormen van de gewaarwordingen eens armen veroordeelden, dien men naar het schavot brengt, en deed bij mij zelven de gelofte, in de toekomst, mocht ik er nog een hebben, tot de afschaffing der doodstraf te zullen meêwerken.

Ik kan op mijn woord verzekeren dat deze gevoelens niet van de aangenaamste zijn; en ik had toch nog de overtuiging van mijne onschuld in mijn voordeel, verder de mogelijkheid van iemand te ontmoeten, de gunstige gelegenheid niet meêgerekend, mij met mijn pak in een juist zeer geschikten afgrond te kunnen werpen, die aan mijn rechterhand gaapte.

De eerste dezer mogelijkheden bood zich niet aan, van de tweede wilde ik geen gebruik maken en zoo bereikten wij zonder ongeval het bosch.

Hier namen de heeren mij mijn pak af - zij dankten mij niet eens, de lomperds, bonden mij vast aan een berkenboom, en in plaats van mij neêr te schieten, gelijk Jean-Baptiste, zegden zij tot mij op den hoffelijksten toon, dien zij konden aannemen;

‘Wij moeten u om wille onzer veiligheid hier vier en twintig uren vastgebonden laten staan. Wees echter onbekommerd; morgen, als wij weêr terugkeeren, maken wij u los en de erkentelijkheid voor dezen liefdedienst zal u, vertrouwen wij, het stilzwijgen doen bewaren.’

Zij namen hunne pakken weêr op en gingen verder.

Ik geloof niet dat de natuur mij in mijn geheel leven zoo schoon is voorgekomen als op dat oogenblik. Zonderling! Mijn toestand boezemde mij hoegenaamd geen bezorgdheid in; vier en twintig uren schenen mij slechts weinige minuten toe en de mannen zeer brave en eerlijke lieden, door de omstandigheden eenigszins grof, maar nochtans zeer fatsoenlijk en welbekend met al de gebruiken der beleefdheid.

De plotselinge blijdschap bracht eene soort van ontspanning te weeg, toen begon ik allengs een voorgevoel te krijgen van het geluk dat ik zou smaken, als ik mij na dat avontuur weêr veilig in den kring mijner vrienden zou bevinden.

Ik was zoo verlangend in hunne armen te vliegen, dat ik op eenmaal gewaar werd, hoe onaangenaam het is als men ruggelings aan een berkenboom is vastgebonden.

Het was twee uur in den namiddag en ik had nog slechts drie en twintig uren te wachten.

Het oord was eenzaam en de omgeving woest, het lag in de nabijheid van de sneeuwgrens en werd bijna nooit door reizigers bezocht.

Wanneer in de eerste oogenblikken zich iemand vertoond had, zou ik in staat zijn geweest hem, uit achting voor de heeren smokkelaars, te verzoeken mij niet te bevrijden, ja, mij zelfs niet eens te naderen.

Tegen vier uren was mijn eerbied in eene wiskunstige evenredigheid tot hunne verwijdering verminderd, en tegelijk begon mijn berkenboom op eene heel eigenaardige manier mijnen rug te drukken.

Plotseling vertoonde zich een soort van boer, een allerzonderlingst wezen, die zingende den weg langs kwam.

‘Hé! help mij, goede vriend!’ riep ik hem toe.

In plaats echter van toe te snellen, bleef hij stil staan, bezag mij en nam onderwijl een snuifke. De savooische boer is juist niet slim, maar gebruikt overleg, hij overijlt niets, hij strekt zijn arm slechts daarheen uit, waar hij hem veilig denkt, hij mengt zich in niets, als hij daarbij op eenigerlei wijze in botsing met de overheid, in twist met zijn burens of in een vechtpartij met de karabiniers kan komen.

Overigens is hij de beste mensch van de wereld, maar de man, die daar voor hem aan den berkenboom gebonden stond, kwam hem heel verdacht voor.

Dit kon door de overheid of een ander mensch gedaan zijn.

Daaromtrent wilde hij zich eerst zekerheid verschaffen, eer hij nader kwam. Om nu een gesprek aan te knopen, riep hij spottend lachende: ‘Schoon weêr vandaag!’

Alsof ik daar voor mijn plezier stond!

‘Zeg eens, kom liever bij mij en maak mij los!’ antwoordde ik driftig.

‘O! men zal u wel losmaken. Staat gij daar reeds lang op die manier!’

‘Sedert drie uren. Kom, help mij!’

Hij deed drie stappen vooruit, terwijl hij zegde: ‘Stellig hebben boosdoeners u zoo toegetakeld, niet waar?’

‘Ik zal u later alles meêdeelen. Maak mij eerst los!’

Hij deed nog drie stappen voorwaarts en zegde toen geheimzinnig fluisterend:

‘Zeg eens, waren het geen smokkelaars?’

‘Ja, zulke lieden waren het; de schurken hebben mij hier vastgebonden, opdat ik vangebrek zou omkomen.’

Deze woorden hadden een voor mij alles behalve gewenschte uitwerking, de boer trad van schrik terug en maakte eene beweging om heen te gaan. Ik kon mijne gramschap niet langer bedwingen en overlaadde hem met alle bedenkelijke scheldnamen in den welluidendsten savooischen tongval.

Hij bleef niettemin langzaam terug gaan, terwijl hij mompelde:

‘Dat zal spoedig duidelijk zijn; men zal u strak losmaken.’

En met haastige stappen verdween hij langs een zijpad.

Het kwam mij voor dat mijn toestand door hetgeen ik tot dien man gezegd had, nu nog verergerd was, want hij kon mij toch bij de smokkelaars gaan zwart maken, als hij zelfs niet tot hunne bende behoorde.

Had niet het dartele springen van een of twee eekhorentjes mij eenige afleiding geschonken, ik zou heel ongelukkig geweest zijn. Deze hupsche, aardige diertjes wipten elkander van boom tot boom na en wekten in de hoogste mate mijne bewondering door de vlugheid van al hunne bewegingen.

Plotseling bleven beide tegelijkertijd onbeweeglijk zitten, waaruit ik opmaakte, dat zij van hunne hoogte iemand zagen naderen. Ik had mij niet bedrogen. Er verscheen een dikke man, gevolgd door den boer van straks.

Deze dikke man had een driedubbele kin, een vollemaans gezicht, kleine, ongelukkigerwijze zeer listige oogen en droeg een frak met lange panden. Toen hij mij zag, bleef hij staan om mij eens goed op te nemen.

‘Wie zijt ge?’ riep ik hem toe.

‘De burgemeester!’ antwoordde hij.

‘Welnu! maak mij dan los of laat mij losmaken.’

‘Men zal u wel losmaken!’ antwoordden beiden als uit één mond.

‘Deel mij uw wedervaren meê,’ voegde de burgemeester er bij.

Ik had mij voorgenomen geen woord meer van smokkelaars te reppen.

‘Mijn wedervaren? Dat is zeer gemakkelijk. Ik ben door roovers overvallen, beroofd, aan den boom gebonden geworden, en verlang nu ten spoedigste losgemaakt te worden.’

‘Zoo, zoo! zie eens aan!’ zegde de burgemeester, ‘door roovers! Wat ge zegt.’

‘Ja, ja, door roovers!’

‘Zoo! is dat dus de toedracht van de zaak?’

‘Nu gij die kent, moest gij u haasten om mij los te maken.’

‘Zoo! is dat dus de toedracht van de zaak?’ herhaalde hij, ‘dat zal veel geschrijf geven.’

‘Waarom veel geschrijf?’

‘Ja, ziet ge, wij moeten daarvan eene akte opmaken, gelijk de wet beveelt.’

‘Maak die voor mijn part naderhand op, doch maak mij eerst los!’

‘Dat gaat niet, beste heer! Eerst de akte en dan wordt gij losgemaakt; daartoe moet ik evenwel twee getuigen hier halen, die er hun naam onder moeten zetten en dat kost tijd, verstaat gij; daarenboven moet natuurlijk hunne moeite betaald worden!’ Nu wendde hij zich tot den boer. ‘Vlieg naar Maglan en vraag aan Pernatte, waar de notaris op het oogenblik is; gij zoekt hem op en verzoekt hem herwaarts te komen.’

Ik waagde nog eene poging.

‘Ik geef aan elk uwer een Napoleon als gij mij losmaakt’

De boer bleef staan, maar de burgemeester zegde:

‘Gij betaalt het opmaken van de akte en de verdere onkosten, en kunt dan eene fooi naar goedvinden geven. Weet gij wel, dat in weêrwil van al uwe Napoleons de Arve eerder geen water meer zou hebben, dan dat ik mij aan eenig plichtverzuim zou schuldig maken. Ik zal intusschen wat eten en drinken voor u halen en gij, pak u voort!’ riep hij den boer toe, terwijl hij zich zelf in beweging zette.

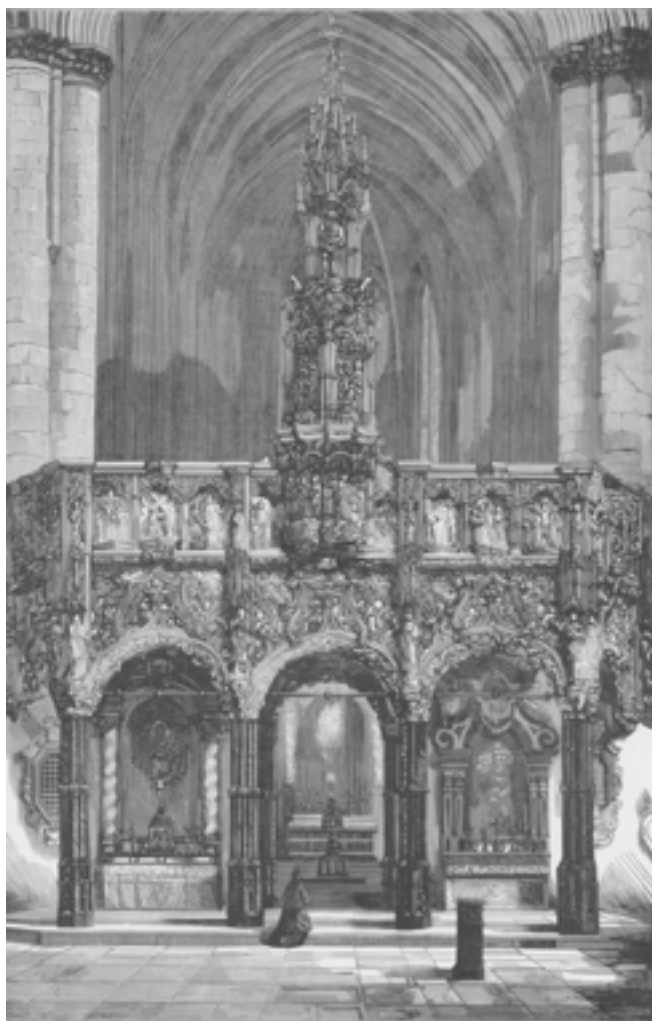
Ik bleef alleen met het tamelijk zekere vooruitzicht van niet voor den volgende morgen bevrijd te zullen worden.

Gelukkig was de namiddag warm en helder.

De ondergaande zon schoot hare stralen horizontaal door het bosch en de berkenboomen wierpen hunne lange schaduw op den bemosten grond, welke in het schoonste kleurenspeel pronkte.

Eenige roofvogels, die ik lang boven mijn hoofd had zien zweven, waren allengs verdwenen, de raven trokken naar het Arve-dal af en de hoogten zelve werden langzamerhand donkerder en schenen in te sluimeren.

Ondanks de onaangenaamheid van mijn toestand oefende deze avondstilte, deze aanblik van de inslapende natuur een geheimzinnigen invloed op mij uit.

HET HOOGZAAL DER ST.-GUMMARISKERK TE LIER.

Bij het laatste schijnsel der ondergaande zon zag ik in de verte een aantal mannen naderen met hunne vrouwen en kinderen, schier een geheel dorp.

Deze gedaanten, die zich tusschen mij en de zon bewogen, schenen wandelende schaduwbeelden op het doorzichtige loof der lager staande berken, zoodat ik spoedig mijn burgemeester onder hen herkende.

Naast hem ging de pastoor, en ik bereidde mij reeds voor, om tot verkrijging mijner vrijheid een beroep te doen op al de menschlievendheid die hij kon bezitten.

‘*O ciel!*’ riep hij uit, toen hij mij gewaar werd, ‘de booswichten hebben u leelijk beet gehad.’

‘Dat is zoo; vergeef het mij derhalve, mijnheer pastoor, dat ik u niet groeten kan, gelijk het behoort.’

‘In de allereerste plaats moet gij losgemaakt worden. Komaan!’ beval hij een boer, ‘snijd die koorden eens door.’

De boer, die het koord wilde sparen, maakte echter de knopen los en ik was vrij. Ik drukte den geestelijke de hand, maar mijn verstijfde ledematen weigerden mij hun dienst en ik moest gaan zitten.

De burgemeester liet mij eenige goede teugen wijn drinken. De pastoor zond om een muildier en verzocht mij, terwijl wij op de komst van het dier wachtten, te verhalen wat er met mij voorgevallen was.

Het heele dorp vormde een kring om mij heen en hoorde mij aan tot de zon onderging; toen ik mijn verhaal geëindigd had, kwam ook het muildier aan en nu gingen wij in schilderachtigen optocht in de avondschemering naar het dorp, een half uur van daar.

De pastoor bood mij een nachtverblijf aan, dat ik zonder veel complimenten aannam. Ik soupeerde, dat is te zeggen, ik verslond een kieke, dronk met den geestelijke een heerlijke flesch Grignolino en begaf mij te ruste.

Den volgenden morgen daalde ik af naar Maglan.

Mijn plan was geweest het heele Chamouny dal door te trekken; maar nu had zich, zonderling voorwaar! plotseling een gevoel van mij meester gemaakt, alsof er iets in mijn beminde vaderstad kon gebeurd zijn, of dat men mij thuis dringend noodig had; ik keerde dus aan de bergen den rug toe en sloeg regelrecht den terugweg naar mijn geboorteland in.

De muldenaar.¹⁾

Onder de insecten, die door den land- en tuinman, ook door den boomkweker met recht gevreesd worden, neemt de muldenaar of meikever eene eerste plaats in.

Hij vindt daarom in zijn kortstondig leven overal een vijand, die hem bespiedt; zelfs aan vele dieren leent de mensch de behulpzame hand om het gevaarlijke insect te vernielen.

Zonder meêdoogen wordt hij door zijne vijanden vervolgd, en de kinderen, die in den Schoonen bouw zijns lichaams behagen vinden, doen zijn dood recht smartelijk en langdurig zijn.

Zoo berucht het dier is om de verwoestingen, die het allerwege aanricht, zoo merkwaardig is het om den vorm en de samenstelling zijns lichaams en de verschillende gedaanteveranderingen, die dit ondergaat.

Daarom willen wij er ons eenige oogenblikken meê bezig houden en ten 1. eene beschrijving geven van het dier, 2. van zijne gedaanteveranderingen, en 3. van zijne verwoestingen en eindelijk de middelen opnoemen om de laatste zooveel mogelijk tegen te gaan.

De muldenaar behoort tot de schildvleugelige insecten, omdat zijne schoone maar fijne vleugelen door twee harde schilden bedekt zijn.

Terwijl hij vliegt, houdt hij deze onbewegelijk stil en spreidt zijne vleugelen uit als een paraplu; zet hij zich neêr, dan vouwt hij de vleugels te samen en bedekt ze geheel met de bruine schilden.

De vleugels bestaan uit een tusschen sterke ribben uitgespannen zacht gaas, dat zich gemakkelijk laat vouwen.

1) In Nederland Meikever genoemd.

Zijn lichaam is even als van alle zespotige insecten samengesteld uit drie deelen: kop-, borsten achterstuk of achterlijf, welke deelen door een heel fijn draadje aan elkander verbonden zijn.

Aan den kop heeft hij twee sprieten of voelhorens, die dicht bij de oogen staan, om ze tegen gevaren te beschermen.

Zij hebben den vorm van kleine waaiers en zijn bruin van kleur.

De oogen zijn een meesterstuk: Door het microscoop ontdekt men dat zij ieder uit 6000 kleine oogen bestaan, die als platte, uithoekige vlakken naast elkander zijn gevoegd en door hunne verschillende standen het dier gelegenheid geven naar alle kanten te zien.

Elk der oogskens heeft een gezichtszenuw; alle deze zenuwen voegen zich tot eene te zamen, die bij het diertje de gewaarwording van zien doet ontstaan.

De muldenaar neemt zijn voedsel tot zich door twee hoornachtige nijpers, die niet boven maar naast elkander liggen; de onderkaken, achter de nijpers liggende, houden het afgebetene vast, terwijl lippen, boven en onder de kaken, het in den mond brengen.

Deze inrichting van den mond doet begrijpen hoe het mogelijk is dat een zoo nietig diertje zulke verwoestingen kan aanrichten.

Het borststuk is op den rug zwart en van onder met fijne haarkens bezet; hier heeft het twee groeven, waarin de dijën der voorpooten passen.

Ter zijde vindt men twee gaatjes, waardoor het dier ademhaalt; zijn deze verstopt, dan moet het sterven.

Het achterlijf bestaat uit 10 ringen, aan 8 van welke luchtgaatjes gevonden worden; de twee laatsten zijn tot een naar onder gebogen, krommen staart gegroeid.

Dit achterstuk is van onder hoornachtig en ook van boven, waar het niet door de twee schilden bedekt is; onder de vleugels is het zacht en harig.

De ringen loopten ter zijde der schilden in helderwitte driehoekjes uit.

Ook heeft dit gedeelte van het dier de vier overige pooten, welke even als de voorste uit drie deelen Lestaan, namelijk dijbeen, schenkel en voet.

Het eerste is het dikste, het tweede het langste, het derde heeft 5 deelen of tarsen, waarvan het laatste van zeer scherpe klauwkens voorzien is.

De muldenaar, die, wat samenstelling des lichaams betreft, zeker boven de meeste insecten uitmunt, woont ruim drie jaren in den grond en slechts 4 of 6 weken er boven.

Gedurende deze weken boort hij met zijnen staart een gaatje in den grond en legt daar zijne eiers - 20 tot 30 in getal - in.

Uit zoodanig ei komt na eenigen tijd een worm te voorschijn, die snel groeit en spoedig veel overeenkomst met den muldenaar vertoont; zijn kop en achterlijf dat in 13 ringen verdeeld is, zijn bruinachtig; in het midden is de worm geel; de 6 pooten heeft hij aan de voorste ringen.

In dien toestand draagt hij verschillende namen als *masker*, *kwatworm*, *engerling* en *hemelt*, en doet onberekenbaar nadeel aan de planten, wier wortels hij afknaagt.

In verschillende streken van Duitschland heeft de engeling in de drie laatste jaren het vijftiende, ja in enkele zelfs het tiende van de te veld staande gewassen vernield.

Gedurende drie jaren leeft de muldenaar in die gedaante in den grond, waarop hij tegen den herfst in een pop verandert, om tot den volgenden mei in een soort van doodslaap te blijven verkeerden.

In dien tijd, ongeveer 8 à 9 maanden, eet hij niet; de kop en het borststuk zijn nu meer duidelijk te onderscheiden alsook de voelhorens, terwijl de vleugels en de zeer fijne schilden het dier bijna geheel omkleeden.

Zoo ligt het nu tot mei in eene tamelijk harde schaal verborgen, die het met zijne sterke pooten verbreekt, zoodra de tijd gekomen is om de wereld in te gaan.

Het werkt zich naar boven, werpt, ofschoon vier jaren oud, den eersten blik in het wereldruim, slaat zijne vleugels uit, beproeft ze en snorr.... daar broemt de muldenaar heen van boom op struik, van blad op bloem, en eet als ware hij niet te verzadigen en vernielt alles wat hij ontm et.

Maar ook tegelijk springt er eene ontzaggelijke menigte van vijanden op hem los. Kraaien, spreeuwen, eksters, musschen, vinken en kiekens vervolgen hem in het luchtruim of tusschen de takken; uilen en vleêrmuizen maken des nachts jacht op hem; katten en honden beloeren en grijpen hem als hij kort langs de aarde heen snort - en de mensch neemt of schudt hem eenvoudig van takken en blaêren, waarop hij rust, en levert hem aan den dood over.

Niet alle jaren richten de muldenaars even groote verwoestingen aan, wijl hun aantal niet ieder jaar hetzelfde is; om de vier jaren heeft men het eigenlijke muldenaars-jaar, en dit valt gelijk met het schrikkeljaar.

In 1864 was het aantal dezer dieren overgroot, en in sommige landen schier te vergelijken met dat der sprinkhanen, die sommige aziatische, afrikaansche en oost-europeesche gewesten soms zoo vreeselijk treffen.

Men gebruikt de diertjes, na ze gedood te hebben, tot mest, die gezegt wordt van zeer goede hoedanigheid te zijn.

Ook bereidt men er in het zuiden van Frankrijk en eenige zwitsersche kantons eene olie uit, die gedeeltelijk in de lampen gebrand, gedeeltelijk naar elders uitgevoerd wordt, waar men ze gebruikt bij het smeren der machines.

In Parijs is men sedert eenigen tijd begonnen ze te eten; de pasteibakkers maken er allerlei taartjes van en de koks eene soep, die men voor kreeftensoep zou eten, zoo er eenige kreeftenpootjes in dreven.

Het vangen der muldenaars heeft dus een dubbel nut en de landman kan daartoe niet genoeg aangespoord worden.

Menige musch wordt door hem in zijne onwetendheid gedood, en het dier, dat door de musch gevangen wordt, laat hij leven en zijne planten en vruchten verteren.

Velen gelooven dat het vangen van een getal muldenaars, groot genoeg om de vernieling onbeduidend te doen zijn, bijna onmogelijk is, doch zij vergeten dat Vereenigde kracht veel vermag.

Geven wij eenige cijfers.

Toen in 1864 in Salsmund in Duitschland eene premie werd uitgelooft, werden uit den omtrek der stad binnen eenige uren 1500 schepels muldenaars aangebracht.

In het kanton Bern in Zwitserland vergaêrde men in 1864 en 1865, 1528.132000 muldenaars en engerlingen.

Nu berekende een natuuronderzoeker dat zoo deze muldenaars hadden blijven leven, minstens een twintigvoud daarvan na vier jaar verschijnen zou, en dus in 1868 alleen in Bern 30.562.64.0000 muldenaars zouden rondvliegen; dat, daar iedere engerling in de drie jaren van zijn onderaardsch leven 2 pond plantenvoedsel behoeft, de massa meer dan 60000 millioen pond planten vernietigen zou, daar bij het verslinden van den wortel de plant verloren gaat.

In Frankrijk werden alleen in Normandië 7400 centenaars muldenaars en engerlingen vernietigd. Waar zulke getallen spreken, is alle verdere bewijsgrond overbodig.

Wij willen dit artikel besluiten met het geven van eenige wenken omtrent het vangen dezer diertjes.

De beste tijd daartoe is des morgens en des avonds.

Des morgens schijnen zij moê en mat, verzadigd als zij zijn van het voedsel, dat zij gedurende den vorigen avond en nacht gebruikt hebben; dan zitten zij op boomen en struiken, die men slechts hoeft te schudden om ze te zien vallen; een kleed of laken op den grond gespreid, vangt den oogst op.

Des avonds kan men ze met de handen vangen; zij vliegen laag bij den grond en vooral in de nabijheid van boomen en struiken, ook bij heggen.

100 Muldenaars vangt men gemakkelijk in een kwartier, ja soms in nog korteren tijd. Men moet niet wachten tot de groote massa zich vertoont, maar reeds in de laatste dagen van april beginnen, daar de diertjes onmiddellijk met het leggen der eieren een aanvang maken.

Ook moet men het werk zoo lang mogelijk voortzetten, soms tot half juni en denken dat het dooden van iederen muldenaar een twintigvoudige winst in de toekomst oplevert.

Men hoeft er niet bang voor te zijn dat men de diersoort geheel zal uitroeien; daartoe is de mensch niet in staat.

Gewoonlijk worden de muldenaars in zakken geworpen en vervolgens in kokend water gedood; waar men eene stoommachine in de nabijheid heeft, gaat het werk nog gemakkelijker.

Altijd moet men zorgen dat bij het dooden der diertjes, en bijzonder wanneer men er het

land meê bemesten wil, men de zekerheid heeft dat ook de eieren vernield worden.

In sommige streken, het meest waar men zandgrond heeft, treft men ook den juni- of den zoogenaamden Joanneskever aan. Bij de verdelging van dit dier kan men op dezelfde wijze als bij die van het gemelde te werk gaan.

Curiositeiten.

EGYPTISCHE EXPEDITIE. - In afwachting van 't geen later met Abessynië zal geschieden, verkent en verovert Egypte inmiddels de daar omheen gelegen landen. In september van het vorig jaar, zoo deelt het *Mémorial Diplomatique* mede, trok een expeditie-korps van 700 man en eenige artillerie, onder bevel van Reouf Pacha, door 't land der Somali en kwam in oktober in 't koninkrijk Karrar, ten oosten van Abessynië tusschen Sjoa en de Roode Zee (9-11 NB. 59-61 OL. Ferro) gelegen. Het korps werd onderweg twee maal door Galla-stammen aangevallen, die in groot aantal waren opgekomen, om den doortocht te beletten. Daar zij echter slechts met lans en pijl gewapend waren, werden zij gemakkelijk uit elkander gejaagd en onderwierpen zij zich, zoodra het korps de grenzen van hun gebied naderde. De emir van Karrar kwam persoonlijk bericht van zijn onderwerping aan Reouf Pacha biengen en de egyptische troepen werden in de hoofdstad door de bevolking wel ontvangen: ook op de terugreis ondervonden zij nergens overlast. De emir heeft zich in dienst gesteld van den onderkoning en hij is tot gouverneur van de hoofdstad benoemd. Die hoofdstad telt 30.000 inwoners en is geheel van steen gebouwd. De bevolking van 't geheele rijk bedraagt meer dan 1½ miljoen inwoners. De bevolking heet zeer werkzaam en het land is zeer vruchtbaar en buitengewoon rijk aan produkten. Men vindt er alles wat Egypte voortbrengt. Bovendien wordt de uitstekende koffie, welke het land voortbrengt, grootendeels naar Djeddah gevoerd, waar zij verkocht wordt als kwam ze van Yemen. De aanwinst dezer nieuwe provincie zal voor den egyptischen handel groot voordeel opleveren.

BIJ DEN SHAH VAN PERZIË. - Een Oostenrijker, te Teheran woonachtig, heeft aan de *Tagespost*, te Linz, eenige mededeelingen gezonden over het paleis van den shah van Perzië. Hij heeft daar de prachtige pauwenzaal gezien, met den geheel met goud bedekten troon. De troon, door leeuwen gedragen, die er uitzien als schoothondjes, is millioenen waard, door de tallooze diamanten, robijnen, turkooizen, smaragden en safieren, waaronder hij zucht. De zetel is met cachemir-dekken overtrokken, geborduurd met paarden. In dezelfde zaal ziet men de nieuwste liefhebberij des shahs, een wereldbol, bedekt met diamanten. In een andere kamer zag de Oostenrijker de diamant *aarîr-enur* (licht der zee), welke zes centimeter lang en drie à vier centimeter breed is.

DE R[E]IZIGER GILLES. - De beroemde reiziger E. Gilles, die in 1872 een zeer belangrijke reis aflegde, waardoor hij een tot dusver onbekend terrein, gelegen tusschen 23 en 25° ZB. 130 en 134° OL. Gr. bezocht, zal opnieuw op reis gaan en thans naar de streek, gelegen tusschen 29 en 30° ZB. Hij zal zien door te dringen tot 120° OL. Van daar tot de westkust is het terrein reeds meermalen onderzocht door Forest, wiens reizen voor eenigen tijd te Londen onder den titel '*Explorations in Austraba by John Forest*' het licht zagen. De kosten dezer nieuwe expeditie worden

gedragen door een rijken squatter, Thomas Elder van Adelaide. Den 23 mei van het vorig jaar is Gilles van Port-Augusta (in Zuid-Australië aan de Spencer-golf gelegen) op reis gegaan, vergezeld door twee blanken, twee Afghanen, kameeldrijvers en een jongen neger. Hij heeft eerst het meer Gairdner bereikt, bracht toen anderhalve maand in een shrub-woestijn door, welke hij in alle richtingen trachtte door te komen, en bevond zich in 't begin van juli bij een waterbekken, Youldeh geheeten, 135 eng. mijlen ten NW. van de Fawler-baai. Gedurende dat lange traject had hij slechts eenmaal voldoende water gevonden om zijn kameelen behoorlijk den dorst te doen lesschen. Van Youldeh uit deed Gilles een verkenning naar het Noorden. Op een afstand van 100 mijlen van daar vond hij tot zijn groote verwondering een streek, bedekt met dik gras, en twee bronnen, die steeds genoeg en goed water bezaten. De reiziger, die in 't begin van augustus zijn reis naar 't Westen verder wilde voortzetten, heeft naar de meest nabij zijnde zuid-australische posten zijn brieven en verzamelingen gezonden. De laatsten moeten zeer rijk zijn en zeer vele botanische merkwaardigheden bevatten.

KUNSTMATIGE KOUDE. - Wanneer men 250 gram fijne losse sneeuw van nul graden temperatuur, eensklaps vermengt met 250 gr. zoutzuur uit den handel van 1 graad temperatuur, verkrijgt men, al roerende, in minder dan ééne minuut een bijna volkomen oplossing, die niet aan de lucht rookt, en een temperatuur bezit van 37½ graad Celsius onder nul. Deze graad van koude duurt lang voort, indien men de vermenging verricht in een vat, dat in een tweede glas staat en door watten is omringd. Een weinig sneeuw meer of minder genomen, verhoogt de temperatuur 2 of 3 graden.

De tempeliers van Visé.
Oorspronkelijke novelle.
(Geïllustreerd door Victor Dedoncker.)

I.
De ontmoeting.

Visé is op het oogenblik een stadje van 2500 inwoners. Tusschen Luik en Maastricht gelegen, rust het bevallig tegen de bekoorlijke Maasheuvelds, terwijl de rivier van denzelfden naam door hare koele en gezonde uitwaseming er niet weinig toe bij brengt, de atmosfeer van hare verderfelijke dampen te zuiveren, die onafscheidelijk zijn van een fabrieksplaatsje als Visé is. Hoeveel eeuwen het stadje ook gezien heeft, toch heeft het den invloed van den nieuwen tijd moeten ondergaan, en het is tegenwoordig niet meer merkwaardig door zijne sterke wallen, die afgebroken zijn, maar door zijn weverijen, zijn groote zeepziederij en niet het minst door zijn scheepswerf, de beroemdste aan de geheele Maas, waarop bijna alle Luikenaars gebouwd worden, die zelfs tot in de hoofdplaatsen van Holland de luiksche waren heenvoeren.

Zooals wij zeiden, het is een fabrieksplaatsje, en het is daarom een groot geluk voor de inwoners dat er een frissche stroom langs het stadje loopt en de omstreken er allerheerlijkst zijn. De inwoners laten dan ook niet na, vooral des zomers deze omstreken met een druk bezoek te vereeren, en de herbergen, in den omtrek verspreid, lokken des avonds, niet weinig werkvolk naar buiten om hun pintje bier in de vrije natuur te drinken.

Al wordt de steenweg, die naar Luik leidt, misschien meer bezocht, de weg naar Maastricht is voor den oudheidkenner merkwaardiger, omdat hij hier de ruïnen van een kasteel vindt, dat heugenis heeft van af de vroegste tijden der middeleeuwen en waaraan me kwaardige verhalen en legenden verbonden zijn.

Het is in den waren zin des woords een ruïne. Niets is er meer recht gebleven dan de vier massieve ringmuren, terwijl het binnenste een *pêle-nêle* is van opeengehoopte steenen, die echter door hun kleur nog duidelijk bewijzen dat het kasteel eenmaal door brand is vernield geworden. Hier en daar, waar de steenen niet zoo hoog liggen, zijn woekerplanten door hun voegen heen[g]edrongen, die iets landelijks, iets onschuldigs aan deze woestenij bij zetten. De grachten staan nog altijd, wegens de nabijheid van de Maas, vol water, en de valbrug heeft men vervangen door een noodbrugske, waaraan men in den laatsten tijd zelfs een leuning heeft gemaakt.

Zooals wij zeiden, zijn er veel verhalen en legenden aan dit kasteel verbonden en de huismoedertjes weten aan hare kinderen merkwaardige geschiedenissen te vertellen van wat eens binnen deze verwoeste muren heeft plaats gehad. De merkwaardigste der in omloop zijnde verhalen zijn echter die waarin de oorzaak van de verwoesting van het kasteel wordt aangegeven. Wij willen trachten in de volgende bladzijden dit verhaal aan onze lezers mede te deelen.

Het was in het jaar 1313 op een der laatste dagen van de maand december. Het was avond. Naar den tijd van het jaar was het weer betrekkelijk gunstig. Men had in den laatsten tijd dan ook zooveel storm en regen gehad, dat de natuur uitgeput moest wezen. Het was geen prachtige winter-sterrenhemel; de lauwtte in de lucht zou ons onmiddellijk ook het tegendeel doen zeggen, al zag het oog niet dat de sterren nog afwezig waren. Het was dan ook een egyptische duisternis, die in het rond heerschte en de ruiters, dien wij daar op den eenzamen weg aantreffen, zou zich niet in de duisternis gewaagd hebben, ware hij niet zeker van den voetstap van zijn paard. Dit gaat dan ook met een vasten stap voorwaarts, al beduidt nu en dan de ruk aan de teugels dat de berijder lang zoo rustig niet is als zijn paard.

Het hoofd met een vilten hoed bedekt, waaronder grijsachtige haren uitkomen, zijne geheele gestalte in een langen donkerkleurigen mantel gewikkeld, hangt hij voorover op zijn paard, als wilden zijne oogen de duisternis doorboren. Zijn linkerhand houdt de teugels, terwijl de rechter onder zijn mantel verborgen is, zeker het gevest van een zwaard omklemd houdende.

Iemand die wist welke gevaren aan zoo'n avondreis verbonden waren, behoefde zich niet te verwonderen over de behoedzaamheid en voorzichtigheid, waarmede de reiziger in de duisternis voortging. De omstreken toch tusschen Luik en Maastricht werden sedert jaar en dag onveilig gemaakt door de tegenwoordigheid van een roovers- en moordenaarsbende. De annalen der laatste jaren wisten hiervan gruwelijke geschiedenissen mede te deelen. Kooplieden die naar Visé op weg waren, werden uitgeschud en langs den weg verslagen gevonden; kloosters en kerken ingebroken en van hun kostbaarheden beroofd; ja, hier en daar was de vermetelheid der boosdoeners zoo ver gegaan, dat zij kasteelen, wier muren niet zoo sterk en hecht waren, hadden bestormd en uitgeplunderd.

Deze roovers- en moordenaarsbende scheen door de burgeronlusten, die te Luik heerschten, en door de pest en den hongersnood, die het land in de laatste jaren bezocht hadden, ontstaan te zijn.

Tot opperhoofd had zij een man, geheimzinnig als alle rooverhoofdlieden, met een naam onbekend, maar wiens gruwelijke daden zooveel te luider spraken. Zijne

medegezellen schenen een onbepaald vertrouwen in hem te stellen en de tucht onder zijne volgelingen scheen voorbeeldig te zijn.

Zooals vanzelf spreekt, verdiepte men zich in gissingen naar den naam, den oorsprong en het wezen van den gevreesden bandiet.

Eenigen meenden dat het een roofridder was, wegens schaarschte van werk van den Rijn overgekomen en die hier thans zijn gruwelijk ambacht dreef. Maar hier stond weer tegenover dat de zoogenaamde roofridder alle omstreken van Luik en Maastricht op zijn duimpje kende, den verborgensten schuilhoek wist en zeer goed op de hoogte bleek te zijn van de plaatselijke omstandigheden.

De kruistochten hadden in Europa den naam van de *Oude van den Berg*, het gevreesde hoofd der moordenaarsbende van dien tijd, populair gemaakt. Was het bij wijze van overeenkomst dat men dezen bandiet den naam van *Oude van het Bosch* had gegeven? Zeer goed mogelijk, want al wist men zijn naam niet, men wist maar al te goed dat de groote bosschen, die zich langs de Maasoevers uitstrekken, hem schuilplaats en herberg gaven. Er waren echter anderen, die er op zouden durven zweren, dat hij geen ander was dan de beruchte luiksche slager die zich het eerst had bekend gemaakt door een zekeren jongen edelman de vuist af te houwen, terwijl hij in

de vleeschhallen de hand uitstak om zekere onwettige belasting in ontvangst te nemen. Dat was het begin geweest van dien verschrikkelijken strijd, die zijn einde gevonden had in de kerk van den Mont S^t.-Martin, door den dood van een honderdtal patriciërs, verpletterd of liever verbrand onder de puinen van den tempel. Daar waren echter eenige geloofwaardige getuigen, die beweerden dat Erembault in dezen strijd was omgekomen en dat zijn lijk bij die gelegenheid door zijne vijanden verminkt en in stukken was gekapt.

Wie de *‘Oude van het Bosch’* ook zijn mocht, zeker is het dat zijn daden zoowel van slim overleg als van een aan vermetelheid grenzenden moed getuigden. Na des nachts een woning of klooster in de Kempen geplunderd en neêrgebrand te hebben, vertoonde hij zich den anderen dag als een van top tot teen gewapend ridder, als een monnik, meistreel, boer of werkman.

Het was dus niet zonder reden dat de reiziger, van wien wij boven spraken, met zooveel behoedzaamheid en wantrouwen door de duisternis voortstapte en het oor leende aan het minste gedruisch dat hem anders voorkwam dan het klotsen der golven tegen den oever.

DE TEMPELIERS VAN VISÉ. ‘met welk recht belet gij mij den doortocht?.....

Niets verontrustends had zich tot nu toe nog voorgedaan, en hij wiegde zich reeds in de gedachten dat zijn rit langs dezen weg zonder de gevreesde ontmoeting zou voorbijgaan, toen hij, den heuvel beklimmend, op welks top het geducht versterkt kasteel van Argenteau zich als een dreigend spook verhief, eensklaps het hoefgeklatter van een paard hoorde.

Hij hield plotseling stil om te beter te kunnen luisteren en kreeg weldra de zekerheid dat een ruiter met lossen teugel in zijne richting naderde.

Die het nieuw personage, dat thans optreedt, in de duisternis had kunnen gaêslaan, zou uit zijn voorkomen gezien hebben, dat, ofschoon hij de zestig reeds achter den rug had, alles bij hem een sterke lichaamskracht en een ontembaar karakter aanduidde.

Stond hij hier tegenover een vijand of was het een reiziger, die evenals hij vreedzaam zijn weg wilde vervolgen? Moeielijke vraag, maar hij wilde ten minste op zijne hoede zijn, om, wanneer hij met een aanrander te doen had, hem met gelijke munt te kunnen terug betalen.

Hij rukte aan de teugels van het paard, dat verschrikt den kop ophief, plaatste zich midden op den weg, haalde van onder zijn mantel een breed, lang zwaard te voorschijn, dat vonken in de duisternis afwierp, en wachtte in deze houding den aankomenden ruiter af.

De vreemdeling liet niet lang op zich wachten; grijs was zijn mantel, grijs zijn vilten hoed en zijn paard.

Nog eenige schreden en het paard sprong schichtig achteruit, door de strakke teugels aangetrokken, daar zijn berijder eensklaps opmerkzaam geworden was op de onverwachte en dreigende gestalte voor hem. Op zijn beurt greep hij naar zijn zwaard en stelde zich in positie om den verwachten aanval af te slaan.

De twee mannen zagen elkander eenige oogenblikken zwijgend aan.

De grijze ruiter brak het eerst het stilzwijgen, terwijl hij met een dreigende en toornige stem uitriep:

‘Met welk recht belet gij mij den doortocht?..... Hetzij gij een edelman of een dienstbare, een priester of leek, een rechter of bandiet zijt, belet mij den weg niet langer of ik baan mij een doortocht over uw lijk.’

‘Ik begeer u niet tegen te houden,’ zei de andere, ‘heb geen zorg noch voor uw beurs noch voor uw huid; maar wantrouwen en voorzorgen schaden in dezen tijd zeker niet.’

‘Wat wilt gij hiermeê zeggen?’

‘U op mij aan ziende komen en niet wetende wat uwe bedoelingen waren, heb ik u ten minste bij voorbaat willen toonen dat ik klauwen en tanden heb om mij te verdedigen.’

‘Juist als ik! Laat ons echter onzen wegvoortzetten; ik heb haast.’

Onderwijl deze twee in de duisternis deze woorden wisselden, naderde op weinig afstands van tusschen de rotsen een derde personage. Het was een klein man maar van een verbazenden omvang, die een muilezel bereed, wiens voeten in een soort schoeisel waren gewikkeld, zeker met het doel om het geluid zijner voetstappen te verdooven.

De tweede ruiter, na zijn weg hernomen te hebben, hield opnieuw stil en scheen te wachten tot de andere zich bij hem voegde.

‘Het spel schijnt u te bevallen,’ zeide deze; ‘het beste vindt ik echter dat wij het opgeven en wij ieder onzen weg gaan.’

‘De zaak komt u nog altijd verdacht voor. Om u te bewijzen dat dit met mij het geval niet is, laat ons samengaan; de weg zal ons korter vallen, wanneer wij samen kunnen praten.’

Hij, tot wien deze woorden gericht waren, scheen te aarzelen.

De spreker ging echter voort:

‘Gij zijt een dapper man, ik heb het gezien en naar ik vooronderstel ook een eerlijk gezelschap; waarom van mij niet te gelooven hetgeen ik van u geloof? Nog eenmaal, laat ons kennis maken en dat God en de Heilige Maagd ons zegenen en ons de goede haven binnensturen..... Ik ga naar Maastricht en gij?’

‘Ik ben veel dichter bij mijn bestemming; ik ga naar Visé.’

‘Het is morgen jaarmarkt..... Gij zijt misschien koopman?’

‘Ik zou u dezelfde vraag kunnen doen.’

‘Ik zie wel dat het dieplood bij u geen grond wil vinden en dat gij geen lust hebt u te laten uithooren, en waarlijk, ik geef u geen ongelijk. Dezelfde verzichtigheid, die iedereen tegenwoordig slechts gewapend doet uitgaan, kan ook eischen, dat men verzwijge wie men is, van waar men komt en waar men heengaat.’

‘Ik zie wel dat wij het eens worden, en zwijgen is bijna nooit kwaad, de leugen is het altijd.’

‘Naar het jaargetij is het bijna al te warm,’ zei de man die in het grijs gekleed was. ‘Ik kan u zeggen, ik ben doornat van het zweet.’

En hij lichtte zijn hoed half op als om zich het voorhoofd af te wisschen.

Terwijl hij deze beweging maakte, viel zijn mantel half open en daaronder kwam een kleeding te voorschijn, geheel overeenkomstig met die door de Tempeliers gedragen werd.

Dit gezicht deed den ruiter groote oogen opzetten en de beweging, die hij maakte, bleef niet onopgemerkt door zijn wapengezel, want hij sprak tot zich zelve:

‘Hij heeft zich verraden. Waarlijk hij is het!’

Daarna hernam hij hardop:

‘Ziedaar de nieuwe prins-bisschop, Adolf de la Marc, die op weg is naar zijne goede stad Luik. God geve, dat zijne regeering gelukkig en voorspoedig zij!’

De ruiter, met den naam van prins-bisschop aangesproken, bleef echter zwijgen. De spreker, ziende dat hij geen antwoord kreeg, ging ondertusschen voort:

‘Alle moeite schijnt aan u verspild te zijn en gij schijnt maar in 't geheel geen lust te hebben u bekend te maken. Het zij zoo; laten wij onzen weg dan zwijgend voortzetten en ons met onze eigene gedachten bezighouden.’

‘Uitmunten,’ antwoordde nu de aangesprokene, ‘hetgeen nog gemakkelijker zal zijn, daar zich hier onze wegen kruisen. Deze weg leidt naar Maastricht en deze weg is de mijne. Ziet gij dat gebouw ginds op dien berg? Welnu, het is de Tempel.’

‘De Tempel! Wat moet dit beduiden?’ vroeg de ruiter in het grijs, waarom spreekt gij mij van den Tempel?’

‘Tot wederziens, mijnheer,’ zegde de grijsaard lachend, terwijl hij in galop den heuvel afreed.

‘Ik heb mij dus in zijne kleeding niet bedrogen,’ mompelde hij in zich zelve: ‘hij heeft zich verraden, hij is zeker een der onzen.’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 32]

UIT DE DAGEN DER OVERSTROOMING.

Uit de dagen der overstroming.

Het heeft den ganschen dag, den ganschen nacht gestormd. De wind huilt over den dijk heen, die de woningen, beneden aan zijnen voet gelegen, beschut. Het water klimt hooger en hooger; doch men heeft nog alrijd vertrouwen dat de dijk weêrstand zal blijven bleden.

Akelig is de dag, nog akeliger de nacht geweest. Langzaam, pijnlijk langzaam kruipt hij voort en eindelijk is hij met zijn lang, slepend en zwart kleed voorbij - nog niet gansch; maar het licht breekt aan den oosterkant flauw door de wolken.

In het kleine huis, beneden aan den dijk, waakt nog altijd de moeder bij hare twee kinderen; het jongske is gekleed gebleven, want het was zoo bang voor het nijdig huilen en razend brommen van den wind. Het zusterke slaapt in de wieg en bekommert zich niet om het gevaar, dat boven zijn ouders huis loeit.

Wat den vader betreft, deze is op den dijk en werkt met verdubbelden moed; want hij weet dat iedere stap, iedere greep zijner handen iets toebrengt om zijne lievelingen, ginds beneden, te beschermen.

Goddank, dat die dikke en akelige duisternis voorbij is, Goddank! Dit toch is eene kleine verlichting voor het neêrgedrukt gemoed; maar de wind huilt voort, en zweept en beukt den dijk, en meer dan eens neemt de moeder hare twee kinderen, met krachtvolle hand, vast en wil het huis ontvluchten, dat in haar oog niet meer veilig is.

Neen, zij gelooft niet meer aan de geruststellende woorden: ‘de dijk zal goed houden!’ Lang aarzelt zij: haar man mocht weêrkomen en het huis ledig vindende, zou hij een vreeselijk ongeluk kunnen vermoeden!

Eindelijk houdt zij het niet meer! Wat brult en huilt de wind; wat botst en klotst het water! Wat kraakt het huis onder de zweeping van den orkaan! Werd daar niet een deel van het dak weggeslagen? ‘Het huis uit!’ ziedaar de kreet, die de ontstelde moeder ten allen kante denkt te hooren.

Nu grijpt zij het kind uit de wieg; met de andere hand omvat zij het jongske en snelt naar de deur: zij wil naar buiten. Te laat, te laat!

Met een onbeschrijflijk gedruisch breekt de dijk, en met een donderend klotsend schuimen, stroomt het water door de opening en landwaarts in.

Met een geweldigen slag, bonst de breede golf tegen den zwakken muur van het huis aan; alsof die wand van bordpapier ware geweest, zoo zakt hij deels weg en valt de deur uit hare hengsels ten gronde.

Schuimend, bruisend komt het lang tusschen de dijken geketende water binnen; het is alsof het, in zijne vrijheid, des te baldadiger is geworden: het breekt, plettert, werpt om, verwoest, vernielt evenals het volk dat in omwenteling losgebroken, geen teugel meer kennen wil.

Ziet welke verwoesting dat binnenstormende water reeds heeft aangericht! De deur valt, de kas is omgeslagen, de huisraad drijft door de woning, de wieg vlot als het Mozeskorfke op den Nijl.

De wind huilt door de gemaakte bres, het venster waait open, de ruiten worden rinkelend verbrijzeld: het is eene verwoesting, een helsch gedruisch van hetwelk men met Alfred de Musset, in navolging van Macbeth's *hideous trumpet*, zeggen mag:

*..... qui vient jeter sur notre toit
A cette heure de nuit ces clameurs monstrueuses,
Et nous sonner ainsi les trompettes hideuses
Des malédictions?....*

De moeder heeft een ijselijken schreeuw laten hooren; met een bangen schrik in het hart, staart zij op dat ongenadige onverbiddelijke, barbaarsche water; zij denkt aan niets meer - aan niets, tenzij aan hare kinderen.

Door het stormende water plonsend, met hare dierbare vracht in den arm bereikt zij den zoldertrap en ijlt naar boven. Gered! Neen, dat woord is nog niet uit te spreken;

want als zij op den zolder gekomen is, of naar het dak zal geworsteld zijn, kan het water beneden het zwakke gebouw ondermijnen en als een kaartenhuis doen inzakken.

Arme moeder! Zij klautert, met hare dierbare vracht, door het dakvenster naar buiten, en daar gekomen ziet zij gansch het land, kort geleden nog zoo vruchtbaar, zoo frisch, zoo bloeiend, in eene wijde en bruisende zee herschappen.

Het zwakke steunpunt, waarop zij zit, knakt en kraakt en dreigt telkens weg te slaan, en de moeder, in iederen arm een weenend kind geklemd, heft de betraande oogen ten hemel en bidt. Daar, en daar alléén, is nog redding en hulp!

O gij, die in dergelijke oogenblikken niet meer bidden kunt, omdat gij niet meer gelooft, zeg mij, tot wien wendt gij u om hulp? Tot niemand, niet waar, omdat gij geen hooger wezen erkent. Ik beklaag u..... Die moeder is voorwaar gelukkiger dan gij; want haar gebed wordt verhoord.

Naarmate het licht door de wolken breekt, en een valen, doodschen glans over het watervlak verspreidt, bemerkt zij van verre een zwart op de golven dansend puntje. Nog onderscheidt zij niet wat het is. Indien het eene boot ware! O, mijn God, wees zoo genadig voor de arme verlatene!

En dat was Hij; want het is eene boot die het huis nadert. De moeder roept, wenkt met de armen..... Men heeft die beweging in het vaarttuig gezien.....; uit die boot stijgt een vreugdekreet op, die hooger klimt dan het gebrul van den wind en het brullen der golven.

De moeder en het oudste kind hebben den vader, den echtgenoot herkend. God zij dank voor die redding!....

Luzern en de Pilatusberg.

Luzern, de hoofdstad van het zwitsersch kanton van dien naam, is, op de hierbij gevoegde print, recht vroolijk afgebeeld en deze laatste doet inderdaad in ons de zucht ontstaan, om in den aan vang der lente naar het bekoorlijk Zwitserland te stoomen.

Men ziet het wel, 't is een zonnige, lieflijke dag. De *Helvetia* ligt gereed om ons nieuwe natuurwonderen te laten zien; doch alvorens weg te stoomen, moeten wij toch eenen oogslag werpen op het tegenwoordige natuurafereel, dat voorzeker iets grootsch in zich bevat.

Levendig is inderdaad de aanlegplaats; niet alleen inlanders, in hun eigenaardig en nationaal kostuum, maar men ziet er misschien ook wel van onze vrienden, die thuis zoo'n stemmige menschen, en op reis als vastenavondgekken toegetakeld zijn.

Doch laat ons niet te luid spreken: toen wij verleden jaar op reis - dat woord klinkt zoo voornaam, niet waar? - ik zeg, op reis waren, zag mijn kleine jongen van zijn vader naar zijn moeder, en van deze laatste weêr naar den eerste, en vroeg of wij, zooals wij toegetakeld waren, 'in den *cirque* gingen spelen.'

Aan de overzij ligt Luzern, met hare karaktervolle gebouwen, zich spiegelen in het heldere water. Een prachtiger gordijn achter die stad, dan de Pilatusberg is, zou men moeilijk kunnen wenschen; trotsch rijst de berg 6565 voet hoog ten hemel.

En dan de legende? Die ook moet ons noodzakelijk te binnen komen. Pontius Pilatus, zoo zegt de overlevering, dwaalde als een Ahasverus rond, door gewetenswroeging geplaagd, omdat hij het onschuldig bloed van den Godmensch vergoten had. Hij ging dag en nacht door, zonder eene plek te vinden, waar hij zijn

afgebeeld hoofd kon laten rusten. Eens was hij op den berg boven Luzern gekomen en daar, op die ontzaglijke hoogte, greep hem de wroeging zoo diep in de ziel, dat de wanhoop zich van hem meester maakte.

In plaats van de knieën te buigen en vergiffenis te vragen, wierp de rampzalige zich van die duizelige hoogte naar beneden, en viel in het diepe meir. Als nu de storm des nachts opstijgt, als de donderwolk den berg omhult en de bliksem snijdend langs zijne flanken naar beneden schiet, hoort men nog zijne stem akelig huilen.

Vandaar dat men den berg den ‘Pilatusberg’ noemt.

Nadenken.

Alleen zijn in de wereld! Dat denkbeeld moet folterend zijn, en des te folterender als de afgestorvene vader allen voorspoed, erger dan dat, de broodwinning meê ten grave heeft genomen. In dien toestand moet het jonge meisje, dat de schilder Lantseer ons voorstelt, zich bevinden.

't Is een slapelooze nacht geweest; zij heeft zich niet te ruste begeven. Gansch den nacht door heelt zij het ouderhuis, dat zij zelf weldra zal moeten vaarwel zeggen, met de beelden van allen, die haar lief waren op deze wereld, bevolkt. Dan ook heeft zij gebeden en troost gezocht in het Godsboek.

Het kaarslicht is schier uitgedoofd, het koude morgenlicht breekt door de wolken; de klokken luiden ter vroegmis en geven haar nieuwe herinneringen - herinneringen van hare eerste Communie, van blijde feestdagen.....

Lasciate ogni speranza heeft de nacht haar toegeroepen: doe afstand van alle hoop, doch de morgen is weldoender voor haar, want het licht, de klare en heldere hemel, de zilverige klokketoon - alles zegt haar: geloof, vertrouw en hoop!

Uit het leven van David Teniers. (Eene volksoverlevering.)

Het kleine, vriendelijke dorp Berk, gelegen tusschen Antwerpen en Mechelen, zal velen onzer lezers niet geheel onbekend zijn; het moet gezegd worden, het heeft echter ook te weinig merkwaardigs, dan dat het door toeristen zou bezocht worden.

Intusschen is het voor kunstenaars een aantrekkelijk oord, want het kan op een groot man wijzen, die daar geheel zijn leven heeft doorgebracht, op een der meest geliefde vlaamsche schilders, wiens werken in alle kabinetten, museums, galerijen en verzamelingen eene eerste plaats innemen, op den landschap en genreschilder David Teniers.

Al zijne eenvoudige landschapstukjes hebben hun oorsprong te danken aan dit dorp en zijne omstreken, zoodat het in de kunstwereld overbekend is.

Het kleine dorpke, dat zich in uiterlijk in niets van de andere belgische dorpen onderscheidt, bezit slechts een groot gebouw, dat naar zijne bouworde ‘het kasteel der drie torens’ genoemd wordt en het was daar dat de vlaamsche kunstenaar zijne beroemde schilderijen vervaardigde.

Het grootste gedeelte van zijn leven bracht hij hier door en alleen als dringende zaken hem naar Brussel of Antwerpen riepen, waar hij de waardigheid van inspecteur der galerijen bekleedde, verliet hij zijne lievelingsplaats en keerde dan zoo spoedig mogelijk weêr terug.

De roem des meesters was op het tijdstip, waarin de episode plaats greep, welke wij uit zijn leven willen meêdeelen, reeds door de geheele kunstwereld gevestigd en

deed talrijke leerlingen naar Berk stroomen, die allen in het kasteel met de drie torens gastvrij ontvangen werden; doch treden wij het verblijf van den schilder binnen.

Het was in het jaar 1657. In een ruime zaal zaten de leerlingen van den meester. Vlak daaraan grenzende bevond zich een klein, doch nog altijd ruim kamerke met hoge breede vensters.

Dit was de werkplaats van Teniers, van waar hij tevens een oog kon houden op zijne leerlingen en op het oogenblik, dat ons verhaal begint, treffen wij er hem aan met eenige zijner vrienden.

Een dezer, een lange en drooge man met een goed onderhouden knevel en baard en scherpe, hoekige trekken, doch uit wiens gelaat geest en moed spraken, stond naast den met ongelooflijke behendigheid het penseel voerenden meester, en maakte met hem het grootste contrast, dat men zich denken kan.

Teniers was tamelijk klein en gezet, met een rond, vriendelijk gelaat, een klein knevelke en lang hoofdhaar, terwijl zijn vriend, volgens spaansche manier, zijn haar kort afgesneden droeg.

Ook hunne kleeding verschildte veel van elkander, want terwijl laatstgenoemde een riddergewaad droeg met een grooten mantel er over heen, was Teniers eenvoudig gekleed in een kort overkleed, met fluweelachtigen kraag, van

voren met knopen vastgemaakt, zoodat, als hij het kleine knevelke gemist had, men hem zou hebben kunnen houden voor een protestantschen geestelijke.

De lange magere ridder was de bekende landschapschilder Judocus de Momper. In het landschapschilderen was hij een meester, doch kon zijne stukken met geene figuren versieren, waarom hij deze, bij gelegenheid door zijne vrienden liet schilderen.

Reeds met den vader van Teniers had hij betrekkingen aangeknoopt, en van tijd tot tijd kwam hij, met een aantal zijner landschappen, naar Berk, en verbleef een paar dagen bij Teniers, die de figuren in zijne schilderijen aanbracht.

Hij stond naast zijn werkenden vriend en zag met genot hoe deze met geoefende hand in zijne landschappen hier en daar een gioepke boeren schilderde.

De derde persoon, die in de werkplaats aanwezig was, was een aanzienlijk edelman, en wel niemand anders dan de landvoogd, don Juan van Oostenrijk.

Een vurig kunstminnaar zijnde, liet hij zich, zoo dikwijls hij tijd had, door Teniers in de schilderkunst onderrichten.

Hij zat insgelijks voor een schilderezel en was bezig het zoontje van Teniers, dat hij met koeken en suikergoed stil moest houden, op het doek te brengen. Op een derden ezel stond het portret van den prins, door Teniers zelven geschilderd, dat echter nog niet geheel voltooid was.

De drie vrienden waren geheel in den arbeid verdiept en er heerschte eene plechtige stilte, welke slechts nu en dan onderbroken werd door het ongeduld van het klein levend model.

Het was tegen tien uur des morgens: eensklaps verscheen de vrouw van Teniers, Anna Catharina, uit het kunstenaarsgeslacht der Breughels, en dekte eene goed voorziene ontbijttafel, waaraan zij de heeren noodigde.

Sappige vruchten en spaansche wijn lachten de vrienden tegen toen zij, in een vertrouwelijk gesprek gewikkeld, zich daaraan neêrzetten.

Nadat hij de gastvrijheid zijner gastvrouw alle eer aangedaan had, liep don Juan de kamer rond en zag met kennersblik naar de talrijke schilderstukken, welke langs de wanden der kamers hingen.

De meesten waren van Teniers' eigen hand, doch ook andere meesters waren er in ruime mate vertegenwoordigd.

‘Zeg eens, meester,’ vroeg de prins, ‘waar hebt gij dezen prachtigen Rubens gehaald? Het is waar, het is maar een vlugge schets, doch ik geloof niet dat er een stuk bestaat dat zoo ontegenzeggelijk zijne eigenaardigheid draagt.’

‘Dat stuk,’ antwoordde Teniers lachend, ‘is niet van Rubens, want ik heb het zelf geschilderd.’

‘Dat kan niet zijn,’ zeide don Juan, ‘ik wil wedden waarom gij wilt, dat het van Rubens is!’

‘En toch bedriegt gij u, het is mijn eigen werk.’

‘Ja, dit is zoo,’ zeide Momper, ‘ik heb gezien dat Teniers er aan gewerkt heeft.’

‘Nu,’ antwoordde don Juan, ‘daarom is het niets minder waard. Noem den prijs en het is mijn eigendom; ik wil wedden dat het door alle kenners voor een Rubens gehouden wordt.’

‘Dat is ook zoo,’ antwoordde Teniers. ‘Gij zijt de eerste niet, die er zich door laat bedriegen. Van af mijne jeugd heb ik de gaaf gehad andere meesters na te bootsen, zoo zelfs dat goede kenners er zich door lieten misleiden. Mijne meêdingers, bij

Brouwer, noemden mij daarom den natuuraap, of alleen maar den aap; doch ik geloof bewezen te hebben dat ik in staat ben ook eigen stukken voort te brengen. Ik heb veel van die naâpingen in de wereld gezonden, doch niet met het doel om er bedrog meê le plegen, want allen heb ik ze met mijn monogram geteekend.'

'Op dit stuk staat het toch niet,' merkte don Juan aan. 'Hoe het ook zij, het bevalt mij, kom, wilt gij het mij verkoopen?'

'Als Uwe Hoogheid dat verlangt, kan ik het u niet weigeren. Doch doe mij het genoegen en laat het mij; ik schei niet gaarne van het stuk. Het is op het nauwste met mijn levenslot verbonden, er zijn herinneringen aan vastgeknoopt, welke mij dierbaar zijn.'

'Welnu,' zegde de prins, terwijl hij den schilder vriendelijk op den schouder klopte, 'ik zal het u laten. Maar dan moet gij mij de geschiedenis van het stuk meêdeelen; of bestaan er redenen om ze geheim te houden?'

'Och neen,' antwoordde Teniers. 'Als gij eene episode uit mijne jeugd wilt hooren, ik ben bereid.'

'Accoord, vertel op; ik stel er belang in.'

De schilder leidde zijn gast naar het venster en toonde hem met den vinger een klein boerenhuis.

'Ziet gij daar dat roode dak met die schouw? Daar heb ik met mijn vrouw de eerste jaren van ons huwelijk in betrekkelijk armoedige omstandigheden doorgebracht. Ik was vlijtig met mijn penseel en had spoedig al de kamers van ons huis vol hangen. Gij weet dat het mij nog al vlug van de hand gaat; dikwijls schilderde ik op eenen namiddag eene schilderij geheel af; gij kent ook mijne voorliefde om kleine stukken aan de markt te brengen. Ik kan er mij echter niet over beklagen, dat zij niet vlug van de hand gingen, doch ik werkte te veel om niet eene groote verzameling over te houden. En toch verdiende ik maar nauwelijks genoeg om van te leven, want daar ik, om niet van honger om te komen, ze verkoopen moest, kon ik zulk een hoogen prijs niet bedingen. Als ik ze naar Antwerpen bracht, kreeg ik ze wel beter betaald, doch toch niet zooveel dat ik onbezorgd leven kon.

'Dit kasteeltje behoorde destijds aan een rijken kunstliefhebber, -den heer Van Esselen, die gaarne van mij kocht, doch zeer goed bieden kon en dus maar zeer weinig betaalde. Als hem een stuk aangeboden werd van een meester van naam, greep hij wel eens diep in de beurs. Mij echter had hij in de hand en daar ik mij, door den nood gedwongen, dikwijls tot hem wenden moest, waren vele mijner stukken voor een spotprijs in zijn bezit gekomen. Hij hield er vele voor origineel en zou ze mij ook als zoodanig betaald hebben, doch ik kon het niet van mij verkrijgen hem te bedriegen, en als ik hem zeide dat het copieën van mijne hand waren, dan was zijne kooplust over.

'Dat eeuwig gebrek moede, besloot ik, met toestemming mijner vrouw, naar Antwerpen te verhuizen om dicht bij de bron te zijn. Doch hoe aan geld te komen? De nood overwon echter mijn hoogmoed en ik besloot mijn rijken buurman door bedrog eene som te ontfutselen, groot genoeg om mijn plan ten uitvoer te brengen.

Mijn vader was een leerling van Rubens geweest en onder zijne leiding had ik mij zijne eigenaardigheden zoo eigen gemaakt, dat ik zeer goed eene schilderij kon vervaardigen, die zelfs een uitmuntend kenner voor een Rubens zou gehouden hebben. Ik wist ook dat mijnheer Van Esselen gaarne een Rubens in zijne verzameling zou

hebben, want welke poging hij daar ook voor gedaan had, hij had niet kunnen gelukken.

Ik schilderde deze schets, die zelfs uw kunstenaarsoog bedrogen heeft en hing ze in een hoek van eene kleine kamer, waar zij niet terstond in het oog viel. Wat ik verwachtte, gebeurde. Mijnheer Van Esselen kwam mij eens bezoeken en ik richtte het zoo in dat wij toevallig in de kamer kwamen, waar ik nog meer andere stukken had opgehangen.

Nadat hij alles afgezien had, viel zijn blik op deze schilderij, die ik vooraf bestoft en bijna onzichtbaar gemaakt had. Hij nam ze van den muur en ging er meê voor het raam staan. Met een natten vinger wischte hij het stof er af en zag aandachtig na. Ik zag hem scherp aan, zonder dat hij het in zijn iever bemerkte en zag dat hij maar met moeite zijne vreugde verbergen kon.

Vervolgens vroeg hij op onverschilligen toon:

Hoe komt gij aan dit ding? Het schijnt nog al oud te zijn.'

'Het is een stuk uit mijns vaders nalatenschap,' zeide ik, schijnbaar even onverschillig. 'Het is niet veel schoons, doch ik ben er zeer aan gehecht, omdat hij er veel van hield; het scheen hem toe nog al waarde te hebben, want hij kon er uren met genot naar staan zien. Dikwijls zijn er hem hooge prijzen voor geboden, doch hij kon er zich niet van scheiden. Mij bevalt het echter minder, doch ik bewaar het ter zijner gedachtenis.'

'Kunt gij het mij niet op mijn kasteel brengen? Ik zal het eens schoonmaken en zien of ik den meester niet kan uitvinden.'

'O, zeer gaarne, mijnheer,' antwoordde ik, 'doch ik moet u verzoeken het mij terug te geven, ik wil het niet verkoopen. Mijn vader zeide dikwijls, dat hij het onder de duizend gulden niet gaf, en zooveel geeft er een verstandig mensch niet voor.'

'Hij nam het stuk meê en liet mij den volgende morgen roepen. Hij ontving mij in deze kamer en zat in een armstoel met een flesch wijn naast zich, welke hij duchtig aansprak. Het was te zien, dat hij zeer opgewonden was en moeite deed om bedaard te schijnen.

Meester Teniers,' zegde hij, 'het stuk bevalt mij; het schijnt van een goede hand te zijn en ik wilde het wel in mijne verzameling hebben. Hoeveel moet het kosten?'

'Ik wil het niet verkoopen,' antwoordde ik; 'zooals ik u reeds gezegd heb, zegde mijn vader dat het duizend gulden waard was en die zult gij er toch wel niet voor geven?'

'En waarom niet?' zeide hij. 'Ik heb er nu eenmaal een zwak op. Het is, wel is waar, mijne gewoonte niet om voor stukken van den tweeden rang zooveel geld te geven, doch voor dit stuk wil ik eene uitzondering maken; ik zal u den gevraagden prijs betalen.'

'Gij spot, mijnheer,' antwoordde ik lachende, 'gij zult mij toch niet voor den gek houden!'

'Neen, zeker niet,' zeide hij, 'ik hoû mijn woord, sla toe.'

'Nu, als gij het ernstig meent,' zeide ik, 'dan kunt gij het houden, ofschoon ik het niet gaarne doe, want in mijn oog is het zooveel niet waard.'

'Dat is mijne zaak, meester,' antwoordde hij; 'het bevalt mij en als gij toeslaat, houd ik het voor dien prijs.'

'Goed, dan is het uw eigendom. Ik wil hopen dat gij er geen spijt van zult hebben.'

'Dus de zaak is beklonken, het stuk is het mijne; hier hebt ge duizend gulden.'

‘Ik nam innerlijk lachend de zware beurs aan en verklaarde hem voor den rechtmatigen eigenaar.

‘Het tooneel, dat nu volgde, staat mij nog levendig voor oogen. Hij ging lachend in zijn leuningstoel liggen, hield het stuk op zijne knieën en bekeek het met zijn vergrootglas.

‘Meester,’ zeide hij, ‘weet gij wel dat gij een groote dwaas zijt? Het is zonder twijfel een Rubens.’

‘Het is een goed oud stuk,’ antwoordde ik, ‘doch een Rubens is het niet’

‘Wel zeker is het een Rubens; zie hier en daar maar eens, dat kan niemand anders dan Rubens, geloof mij dat ik het ken. Gij hadt het nauwkeurig moeten nazien. Het is minstens het driedubbele waard.’

‘Gij zijt zeker een grootere kenner dan ik, en ik heb er spijt van dat ik het verkocht heb, want is het een Rubens, dan is de prijs niet hoog.’

‘Kom, kom, ik zal er vrijwillig nog vijf honderd gulden bijdoen, meester,’ antwoordde hij. ‘Het was reeds lang mijn wensch iets van Rubens te hebben en ik ben er u dankbaar voor, dat gij er mij aan geholpen hebt.’

‘En zoo waren wij beide geholpen. Wij dronken samen een flesch en namen afscheid als de beste vrienden. Met het geld kon ik naar Antwerpen verhuizen. Doch mijne geschiedenis is nog niet uit.

‘In de groote stad ging het mij niet veel beter dan in het dorp. Mijn grootste nadeel was, dat ik nog leefde en mijne toekomst was niets anders dan hard werken.

Op zekeren dag viel mij echter eene heldere gedachte in. Mijne vrouw en kinderen moesten rouwkleêren aantrekken en ik liet door hen uitstrooien dat ik op reis gestorven was.

Deze kunstgreep gelukte boven verwachting. Overal heette het dat de groote David Teniers gestorven was, en mijn lof werd buitengewoon uitgegalmd. Ik ondervond nu dat ik reeds een naam had, want de kunsthandelaars maakten met mijne stukken goede zaken, en konden aan de aanvragen niet voldoen.

LUZERN EN DE PILATUSBERG.

Zij kwamen daarom bij mij aan huis en boden de weduwe schatten met geld voor mijne schilderstukken. Ik had er voor gezorgd dat er een goede voorraad was, doch zij wees alle aanbiedingen van de hand.

Mijn oude vriend Momper, die in het geheim ingewijd was, speelde den voogd over mijne verweesde kinderen en verzekerde de bezoekers, met het ernstigste gezicht der wereld, dat zijn plicht hem gebood het welzijn zijner pupillen zooveel mogelijk te bevorderen, waarom hij eene openbare verkooping zou houden; dit was ook, zooals hij zegte, mijn wensch geweest op mijn sterfbed uitgedrukt.’

‘Ja, Uwe Hoogheid’ viel de landschapschilder in, ‘gij kunt u niet voorstellen hoe het ging. Ik moest mij goed houden om ernstig te blijven. Ik zou door die gelegenheid rijk kunnen geworden zijn, want fabelachtige sommen boden mij de handelaars en de verzamelaars voor eene schilderij van mijn gestorven vriend.

Eenige deed ik zoo van de hand, doch in den regel beriep ik mij op de aanstaande verkooping. En deze rekte ik met opzet zoolang tot de menschen razend werden. De uitslag was schitterend; er heerschte eene opgewektheid in de kunstwereld tot dusverre geheel onbekend: van alle oorden

waren handelaars en kunstvrienden naar Antwerpen gestroomd en rukten mij letterlijk de stukken uit de hand.

Teniers is door deze listeen rijk man geworden, doch hij verdient het ook, want het is schande dat een meester eerst dood moet zijn eer zijne werken gewaardeerd worden.'

De prins schudde van het lachen. 'En,' vroeg hij, 'hoe ging het toen Teniers weer levend verscheen? Hebben zij u niet gesteenigd?'

'Wel neen,' antwoordde Teniers, 'men lachte er meê en ik had de lachers op mijne zijde. Men vond den streek goed en ik bleef de gevierde schilder, met dit verschil dat ik toen een rijk man was.

NADENKEN, NAAR LANTSEER.

Sedert ben ik in de mode gekomen en heeft het mij nooit aan bestelling ontbroken, zoodat zelfs dit kasteel mijn eigendom is. Mijnheer Van Esselen heeft het verkocht en is naar Brussel vertrokken. Ik heb hem eerlijk mijn bedrog bekend en hem aangeboden zijn vijftienhonderd gulden terug te geven. Maar hij heeft ze niet aangenomen, doch mij ook niet vergeven.

Ik liet het kasteel door een ander koopen, omdat ik veel van deze streek houd. Toen ik hier kwam, vond ik alle kunstschaten weggeruimd, slechts den zoogenaamden

Rubens had hij in eene donkere kamer onder ouden rommel begraven. Hij kon het gezicht daarvan niet verdragen, zijne kennersijdelheid was er te diep door gekrenkt.

Ik zond hem later eene schilderij ten geschenke, doch hij zond ze mij terug. Sedert heb ik niets van hem vernomen en ik weet zelfs niet of hij nog leeft. Mijn Rubens vond ik echter en bewaar hem nu als een aandenken. Hij heeft

den grond gelegd tot mijn later geluk, waarom ik niet gaarne van hem scheid.’

‘Dat begrijp ik, meester, en ik wil hem u dan ook niet ontnemen. Doch gij moet mij eene getrouwe copie er van maken.’

‘Die zult gij hebben en wel als eene herinnering aan de eer, die gij mijn huis aangedaan hebt. En als ik mij ooit van dit stuk wil ontdoen, zal het niemand anders hebben dan gij en mocht ik voor u sterven, dan zult gij het erven. Vriend Momper zij getuige van deze belofte.’

De gems.

Natuurkenners noemen de gems *antilope rupricapra*, en zeggen dat zij de eenige soort van antilope is, die Europa herbergt.

Zij bewoont de hooge streken van de Alpische bergketens, van de Pyreneën, Apennijnen en van den Kaukasus, alsmede het Demavendgebergte in Perzië.

Haar gewoon zomerverblijf is op de ontoegankelijkste hellingen en flanken in de nabuurschap der gletschers of ijsvelden.

Zelden dalen zij in den zomertijd naar de valleien af, tenzij, door de jagers nagezet, ze daar een schuilplaats zoeken, evenwel weiden zij gewoonlijk met het aanbreken van den dag langs de berghellingen naar de lagere grasvlakten, die door de rotswanden aan het oog onttrokken worden.

In den voormiddag houden zij zich op aan den rand van steil afhellende, Loschachtige terreinen om in den middag weêr naar de hoogte te trekken en aldaar, zoo dicht mogelijk bij de sneeuwgrens, uit te rusten en haar voedsel te herkauwen.

Tegen het avonduur keeren zij naar de laagte terug en brengen den nacht gewoonlijk onder een overhangende rots door.

De gemzen volgen de jaargetijden: zoodra de herfstzon geene genoegzame kracht meer bezit om op de zilveren Alpentoppen eene natige warmte te onderhouden, trekken zij naar de lagere streken waar zij de dichte bosschen en wel het liefst die, welke de zuidelijke hellingen der bergen bedekken, wijl hier de wind de sneeuw meêneemt, tot haar winterverblijf nemen.

Men zegt, dat zij instinktmatig de plaatsen ontwijken, waar eene lawine of sneeuwval zal ontstaan, doch in weerwil hiervan is menig exemplaar van deze prachtige diersoort door dit natuurverschijnsel omgekomen.

De gems heeft groote overeenkomst met onze geit en onderscheidt zich van deze alleen door hare haak vormige horens, hare spitse ooren, het gemis van een baard, langer en breeder pooten, langeren hals en korten ineen gedrongen lichaamsbouw.

De punten harer horens zijn fijn en scherp en zijn haar een doelmatig wapen ter verdediging tegen gieren, arenden en honden, die zij daarmede den buik openrijt.

Bij de gemsbokken, die grooter en dikker koppen dan de gemsgeiten hebben, staan deze horens verder van elkander en zijn grooter dan die van de laatsten.

Wanneer het dier een stuk van een horen verliest, wast deze spoedig weêr aan, doch in eene andere richting, zoodat soms die dieren horens van de vreemsoortigste vormen dragen.

Achter ieder horentje zit een schelpachtige bult, die bij den bok in den laten herfst bij wijze van zwam uitschiet en een scherpen reuk verspreidt. Bijzonder schoon zijn de groote, ver ziende, scherpe en zwart glinsterende oogen.

De pooten van de gems zijn veel dikker dan die der geit, en de hoef is zoo ver gespleten, dat ze de teenen ver uit elkander kan zetten, wal haar van groot nut is bij hare snelle tochten over de bergen.

De gems is zoo buigzaam, dat zij het lijf kan opbeuren tot eene hoogte van anderhalve [...], in welk geval hare zwaarte bijna geheel op de achterpooten rust.

In het voorjaar is de gems het lichtst gekleurd; tegen den zomer wordt zij allengs rosachtig bruin, in het najaar bruingrauw en tegen den winter van zwartachtig bruin tot gitzwart.

Slechts behoudt zij de zwarte streep over den kop van het oog tot den neus, de geelachtig witte plekken op den neus, aan den kin, het voorhoofd en den buik en de zwarte streep over den rug in alle jaargetijden.

Deze kleutverandering geschiedt niet gelijktijdig met het verharen van den pels; men meent daarom dat zij het gevolg is van de verandering van voedsel, weêr en lucht; 's winters wordt de pels bijzonder dicht.

De bovenste grove haren worden bij oude bokken wel een paar duim lang, bijzonder aan den kop, het onderlijf en de pooten, terwijl de haren op den ruggegraat, die tot 6 en 7 duim aangroeien, het aanzien van manen krijgen.

De gems gelijkt in vele opzichten op het rendier, wegens hare wonderbare vlugheid, matigheid, haar nut en levensduur. Waar de klauterende alpengeit niet kan komen, op de grasplekken aan de steilste bergflanken, weidt de gems vroolijk en welgemoed, schrale maar voedzame alpenkruiden.

In den wintertijd vermageren de gemzen, niet door gebrek aan spijs, maar omdat deze alsdan minder voedzaam is.

't Korte winterhooi is taai en hard en daarbij dikwijls zoo karig, dat zij zich met sparrentakken, schors of mos, dat zij evenals het rendier met hare horens van onder de sneeuw moet oprakelen, vergenoegen moet.

Haar gewoon voedsel bestaat uit sappige kruiden der Alpen, als de jonge blaadjes en knoppen der Alpenrozen, wilgen, sparren, jeneverstruiken, enz.

Jong gevangen gemzen voedt men aanvankelijk met geitenmelk, en vervolgens met gras en fijne kruiden, met koolrapen en brood.

De gems, evenals alle herkauwende dieren, houdt veel van zout, weshalve zij de rotsen opzoekt, aan welker wanden zich zoutkristallen vormen.

Van uren ver komen zij in troepen naar de zoogenaamde Sulzen of Glecken, vooral wanneer deze nabij een water liggen, waarheen zij zich telken male na het zoutlekken begeven.

De jagers bewaken deze Sulzen zorgvuldig en strooien zelven wel eens zout neêr, maar zullen aan deze plek nimmer op de gemzen schieten, omdat de dieren zich dan lang zullen laten wachten voor een volgenden keer.

De gems wordt in vollen wasdom 60 tot 100, zelfs tot 125 pond zwaar.

In taaiheid van leven overtreft zij menig ander dier van haar soort.

Door een kogel getroffen, zoodat de ingewanden haar uit het lijf hangen, de lever doorboord of een poot verbrijzeld is, vliegt zij nog ver over rots en ijs, nog even vlug als vroeger, terwijl de steenbok bij eene veel lichtere wonde valt en sterft.

Is de gems zwaar gewond, zoo zondert zij zich af van de kudde, kiest een afgelegen hoekske, lekt de wonde onophoudelijk, geneest of sterft in de afgelegene bergkloof, en is dan een aan den jager ontsnapte buit.

In het najaar, wanneer het dier eene dikke vetlaag heeft, dringt deze dikwijls in de wonde en beschermt het dier voor doodbloeden.

Het scherpste zintuig van de gems is ongetwijfeld haar reuk. Zij bespeurt den jager, wanneer hij van de windzij nadert, reeds op een aanmerkelijken afstand en dat niet alleen van ter zijde, maar ook uit de diepte, daar de opstijgende, warme dallucht haar de uitwaseming van den mensch toevoert.

Wanneer zij op de smalste rotspunten rondspringen en spiegelgevechten met elkander houden en alsdan den mensch ontwaren, staan alle dieren op den uitkijk.

De zintuigen worden op het scherpst gespannen, om de plaats te ontdekken, van waar het gevaar dreigt; oor en oog wedieveren met den snuivenden neus.

Ontdekken zij hem zonder hem te zien, dan stampet de gems, die het gevaar het eerst ontwaart, met de voorpooten hevig op den grond. De anderen stellen zich van onrust als dol aan, rennen onverpoosd in het rond, scharen zich bijeen, rekken de halzen uit en pogen de zij le te ontdekken, van waar de jager komt, trach en te weten hoe nabij het verderf is en zien om naar den weg, welken in te slaan om te ontvluchten.

Zien zij hem vervolgens, dan houden zij zich stil en beschouwen hem een oogenblik nieuwsgierig; zoo hij zich niet beweegt, dan staan ook zij stil en welhaast keert haar vroolijke luim terug.

Langzaam trekken ze bergwaarts voort, staren in 't rond en gaan dan gewoonlijk tot de rotstoppen, aan welker hoogste kruin zich de geheele troep plaatst. In den zomer zal men ze dien dag zelden weêr terzelfder plaats zien; in den herfst echter, wanneer de bergen minder bezocht zijn, draven zij vroolijk dikwijls een uur later naar de vorige speelplaats terug.

De zintuigen van de gems, scherpe reuk, uitmuntend gezicht en fijn gehoor, alsmede hare bekendheid met de landstreek, beveiligen haar voor vele gevaren.

De gemzen houden zich in troepen van 20 tot 50 stuks bijeen, en onder het weiden plaatst zich altoos het dier, dat de troep aanvoert, het *Vorthier* of *Vorgeiss*, op wacht, hoewel de anderen in hunne gewone waakzaamheid niet verminderen; het weidt ook gaarne op een afstand alleen, wanneer de jongen grazen of met elkander spelen; het ziet naar alle zijden rond, strekt den hals wijd uit en snuift de lucht in.

Op het minst vermoeden van gevaar waarschuwt de *Vorgeiss* door een scherpklinkend geluid de anderen om te ontvluchten.

Bij de Vicunnas van Zuid-Amerika en de Lamas van Thibet is, in tegenstelling van het gebruik bij de gemzen, de bok de wachter. De gemsgeiten zijn veel zorgvuldiger, opmerkzamer en ieveriger dan de bokken, om welke oorzaak ook de jagers veel meer op de laatsten dan op de eersten schieten, en het bijna nimmer gebeurt dat een levende gemsgeit bemachtigd wordt.

Niet zeer moeilijk is het jong gevangene gemzen te temmen: zij worden zoo mak, dat zij haren meester getrouw volgen en zelfs van vreemden voedsel aannemen.

De jongen blaten in de eerste jaren evenals geiten, en volgen reeds weinige uren na de geboorte de moeder over heg en steg.

Zij nemen zoo spoedig in kracht toe, dat, wanneer zij twaalf uren oud zijn, geen mensch meer in staat is om ze al loopende in te halen.

Wordt de moeder dood geschoten, dan keert het jong in den regel naar het gevallen dier terug en laat zich daarbij vangen of dood schieten.

Angstig zijnde, brengen zij een doffen toon voort, en hebben den muil ten halven opengesperd.

Terwijl de gemsgeit veel op heeft met haar jong, bekommert zich de oude bok er in 't geheel niet om.

Dezen ziet men ook zelden bij de kudde; hij leeft meest eenzaam, bereikt dikwijls den ouderdom van dertig jaar en wordt dan bijna geheel grijs.

De spierkracht van het dier is moeilijk op te geven; over kloven van 10-20 voet vliegt het heen zonder eenig bezwaar en doet sprongen van 20 tot 30 voet in loodrechte diepte.

Vindt de gems, wanneer zij over een bijna loodrechten rotswand wordt gejaagd, geene gelegenheid om eene rotsvlakte te bereiken, waar zij al ware het slechts voor een oogenblik de snelheid van den val berekenen kan of zoo zij onder den val niet een of ander uitstek ziet, dat zij, met lijf en pooten balanceerende, kan bereiken, zoo stort zij zich toch naar beneden; zij dringt den kop en hals achteruit, laat den last des lichaams op de achterpooten rusten, drukt deze scherp tegen den rotswand en daalt in duizelingwekkende vaart, doch niet hals over kop in de diepte.

Op de weeke sneeuw, waar zij diep inzinkt, of op naakte gletschers gaat de gemzentroep langzaam en voorzichtig voort en is uit dien hoofde daar ook het best te treffen

Het behoedzaamst is zij op gekorrelde *firn*-sneeuw, of de gletschers met losse sneeuw bedekt, die, verraderlijk, diepe kloven verbergen.

Rustende behoudt zij gewoonlijk eene houding, die haar eene oogenblikkelijke vlucht vergemakkelijkt.

Vindt zij onverwachts op een ongewone plaats den indruk van den menschelijken voet, dan keert zij terug of loopt er in groote snelheid voorbij, en de troep verdubbelt hare waakzaamheid.

Uit de levenswijze en het fijne instinkt van het dier blijkt hoe gevaarlijk de gemzenjacht is.

Zij is ook weinig winstgevend. Een weitesch, een voetijzer om niet op de gladde ijsvelden uit te slibberen, een bijl om trappen in de ijsbergen te kappen, een lange bergstok, een tesch met eenige levensmiddelen, en veelal een verrekijker is de geheele uitrusting van de moedige en geharde jagers, die als loon voor bovenmenselijke pogingen van dikwijls verscheidene dagen, ééne gems schieten, welke behalve 30-40 pond vleesch, nog 10-12 pond vet en een huid van 6 tot 10 gulden oplevert.

In weerwil van al het gevaarlijke en het weinig winstgevende wordt de gemzenjacht dikwijls driftig volgehouden.

De borst ademt zoo vrij in de zuivere berglucht; de eigen kracht wordt nergens beter gevoeld dan in de stille eenzaamheid van het hoog gebergte; de moed wordt opgewekt in het zien der dreigende gevaren.

De Alpen wereld bezit eene wonderbare tooverkracht, die alle voorzichtigheid en gevaar vergeten doet.

Het vermogen van die tooverkracht heeft zich door tallooze voorbeelden doen kennen; vele jagers hebben echter hunne vermetelheid met hun leven geboet.

Tot het beklimmen der hooge Alpen zijn vooral noodig een onversaagde geest, een niet aan draaienissen onderhevig hoofd, een onfeilbaar gezicht en een vaste stap.

Curiositeiten.

ONDERZEESCHE KABELS. - De *Deutsche Allgemeine Polyt. Zeitung* bevat een artikel over de samenstelling, het leggen, enz. van onderzeesche telegraafkabels. Daarin wordt gewezen op een gevaarlijken vijand dezer kabels. Er zijn namelijk boorwormen, zooals bij voorbeeld *Limnoria terebrans*, buitengewoon kleine diertjes, die de kempbekleding en alle andere bedekking van de kabels doorboren. Hier werden er vele kleine openingen in geboord, daar had men bevonden dat de gansche kemplaag was weggeknaagd tot op de gutta-pertsjalaag, die den kabel omgaf. Naar het schijnt, hebben die diertjes een afkeer van gemelde zelfstandigheid.

Dergelijke verwoestingen hebben in vele streken plaats. De telegraafkabel in de Levant is op die manier beschadigd; bij het maken van herstellingen aan den kabel, die Holyhead met Dublin verbindt, heeft men op 6 engelsche mijlen van Port-Crugnor, dergelijke beschadiging waargenomen. Zelfs bleek het, dat de gutta-pertsjalaag van dien kabel niet was gespaard.

In de nabijheid der engelsche en iersche kust treft men vier soorten van boorwormen aan: *Lepidonatus equamatis*, *Evarno impar*, *Nereis pelagica* en *Limnoria terebrans*, ook wel *Limnoria lignorum*, welke laatste thuis behoort in de nabijheid der iersche kust en die tevens de eigenlijke groote vijand der onderzeesche kabels schijnt te zijn.

Op voorstel van den heer Siemens, worden thans proeven in vele zeeën genomen met kabels, die een dunne koperbekleding hebben. Men hoopt op die wijze het gevreesde kwaad te boven te komen.

ZWEDEN. - Uit statistieke opgaven blijkt, dat de bevolking van Zweden op ult. december 1874 bedroeg 4.341.559 zielen. In het begin van dat jaar had de bevolking het cijfer van 4.297.972 zielen bereikt. De vermeerdering in de steden was 2.85 pct., op het platteland 0.73 pct.

Tevens had men bij de laatste volkstelling het bewijs verkregen, dat de geboorten van personen van het vrouwelijk geslacht, die vroeger gedurende een reeks van jaren de meerderheid vormden, thans in een andere evenredigheid hebben gestaan tot die van het mannelijk geslacht.

Gedurende het jaar 1874 is de vermeerdering van de mannelijke bevolking geweest 1.10 pct., van de vrouwelijke daarentegen slechts 0.94 pct.

De tempeliers van Visé. Oorspronkelijke novelle. (Geïllustreerd door Victor Dedoncker.)

II. De jobstijding.

Het kenmerkende der middeleeuwen is zeker het ridderschap dier dagen, eene instelling, bij de noordsche barbaren reeds lang in bloei, maar die eerst geadeld zou worden door het Kristendom. Het was eene gewoonte bij de oude Germanen wanneer de jongeling een zekeren leeftijd bereikt had, hem op een plechtige wijze onder het getal der strijdbare mannen op te nemen. Hij moest eenigen tijd in afzondering doorbrengen, waarna de oudste of dapper te uit den stam hem den ridderslag gaf, door hem met zijn zwaard zacht in den hals te raken en hem de wapenen aan te binden. Wanneer deze plechtigheid verricht was, was de jongeling man geworden en hij had aldus het recht in de gelederen der vrije mannen op te trekken.

Als zooveel nam het Kristendom ook deze gewoonte uit het heidendom over, maar adelde haar door een hoogere beteekenis aan den ridderslag te verbinden. Wie waardig gekeurd werd de riddersporen aangeboden te worden, werd gewijd als verdediger van recht en onschuld, en zijn zwaard hoorde in het vervolg slechts toe aan zijn vorst en aan de beleedigde deugd.

Nog hooger vlucht nam het ridderschap toen de kruistochten het gansche Kristendom onder de wapenen riepen om het graf van Kristus te bevrijden. Onder de plichten, in het vervolg door de ridders te vervullen, behoorde ook de strijd tegen de ongeloovigen, de strijd voor het kruis.

Behalve dat gaven de kruistochten ook het aanzijn aan die godsdienstige ridderorden, aan wie de godsdienst later zooveel te danken zou hebben en die zich slechts wijdden aan de verdediging van het geloof en het beoorloogen der Saracenen.

Onder deze ridderorden is de orde der *Tempeliers* zeker de merkwaardigste, omdat zij den grootsten glans in de middeleeuwen heeft afgeworpen. Het is ons plan niet de geschiedenis dezer ridderorde te beschrijven. De overgroote schatten werden haar weldra benijd, en men lasterde de ridders niet zelden op de schandelijkste wijze. Philips de Schoone, koning van Frankrijk, was reeds lang belust op hunne schatten en goederen en hij wist het bij Paus Clemens V zoover te brengen, dat deze door een

bulle de orde ophief. De grootmeester moest in Frankrijk, schandelijk genoeg, zijn leven op den brandstapel laten en vooral in Europa werd nu een verdedigingsoorlog tegen de eenmaal zoo befaamde tempelridders ondernomen. Het beste voer Philips de Schoone hierbij, want de meeste bezittingen en eigendommen der orde waren binnen de grenzen van zijn rijk opgehoopt, en hij verzuimde niet zich onmiddellijk hiervan meester te maken.

Op een half uur afstands van Visé in de richting van Maastricht lag op de heuvelvlakte, die zich langs den Maasoever uitstrekt, het vermaarde en geduchte kasteel de *Tempel*.

De reiziger, die de Maas afvoer, zag reeds op een uur afstands het omvangrijk en hoog opgetrokken gebouw, tusschen de omringende heuvels en het hoog geboomte uitsteken. Vier breede, massieve ringmuren, die de ruimte afsloten, waarbinnen zich het kasteel verhief, waarschuwdeden iederen vijand zich eerst te bedenken voor hij zijn stormram of katapult tegen deze geduchte vesting richtte, terwijl de diepe en gevulde slotgracht iedere bestorming voorshands onmogelijk maakte.

De laatste *tempeliers*, die in België waren, hadden zich hier terug getrokken. Veilig achter hunne hooge en sterke muren, zagen zij met een bloedend hart hoe hunne wapenbroeders in België en ook in andere landen, een voor een voor de meest willekeurige vervolging zwichtten, terwijl zij telkens in drift de hand aan het zwaard sloegen, wanneer de een of andere bode hun het bericht bracht, dat dit kasteel, het eigen dom hunner ordebroeders, bestormd, dat in de asch gelegd, het andere door verraad was overgegeven. Den meesten haat voedden zij tegen den Franschen koning, die het niet verborg dat het hem slechts te doen was om de bezittingen der tempeliers, en op de meest willekeurige wijze tegen hen te werk ging. Waarom konden zij den oorlogskreet niet aanheffen, die de Saracenen zoo dikwijls den doodschrik om het lijf had doen slaan en die bekend was op alle slagvelden, waar tegen de heidenen gestreden werd? - en dan zagen zij op hun gering getal en dachten aan de overmacht hunner vijanden en zij moesten bekennen dat gewelddadig verzet hier een dwaasheid zou zijn. Waarop konden zij ook steunen, waar konden zij ook bondgenooten vinden nu de Paus, het hoofd der Kristenheid, hen vervallen verklaard had?

Zij hadden het slechts aan Thibaut-de-Bar, prins-bisschop van Luik, te danken, dat zij nog zoolang ongemoeid waren gebleven in hun kasteel 'de Tempel.' Deze behoorde tot het ge ringe getal van hen, die niet aan de schuld der tempeliers wilden gelooven en dan ook de getrouwe verdedigers waren der overal elders verbannen en vogelvrij verklaarde orde. Ook Jan de Blinde, graaf van Luxemburg, en Jan II, hertog van Brabant, hielden de ongelukkige tempeliers de hand boven het hoofd, al was het dan ook, zooals eenigen beweerden, uit haat tegen Philips den Schoone, koning van Frankrijk.

Dit alles was echter veranderd. Thibaut-de-Bar was in Luik als prins-bisschop opgevolgd door Adolf de la Marck. Deze had vast besloten de uitspraken, waardoor de tempelridders als orde waren opgeheven, ten uitvoer te leggen en de ridders, die zich binnen de grenspalen ophielden, over de grenspalen te laten zetten of ze aan het gerecht over te leveren.

Deze toelichting zij vooreerst genoeg. Laat ons nu terugkeeren tot de personen, die wij in ons eerste hoofdstuk ten tooneele hebben gevoerd.

Degene, dien wij zijne schreden naar het kasteel de Tempel hebben zien richten, was niemand anders dan de prior der tempeliers, Eustache d'Argenteau. Verwittigd van de ernstige maatregelen, die de bisschop op het punt was tegen hem en zijne

gemeenschap te nemen, had hij zich naar Luik op weg begeven om pogingen aan te wenden om den toorn van den prinsbisschop te ontwapenen. Een zijner kennissen had hem echter gewaarschuwd en hem van zijn voornemen afgebracht, hem de verzekering gevende dat hij onmiddellijk zou gevangen genomen worden. Ook verwittigde hij hem dat de bisschop in het geheim reeds maatregelen getroffen had, om zijne ordebroeders gevangen te nemen en dat hij bin en een kort tijdsverloop handelend zou optreden.

Dit was de reden, dat hij zich zoo zeer gehaast had om Visé te bereiken.

De wachter op den ringmuur, hem van verre den *Tempel* ziende naderen, blies op zijn hoorn en spoedig werd de valbrug neêrgelaten en de poort van het kasteel geopend.

De prior was nauwelijks het voorplein binnengestapt, of hij zag een ridder met een fakkel in de hand op hem aankomen.

Het was een jongeling van twee tot drie en twintig jaar met regelmatige, mannelijke trekken, een krijgshaftig voorkomen en een ranken lichaamsbouw.

‘Damianus,’ zei de prior, zijn paard aan een stalknecht overgevende, ‘laat zonder verwijl al onze broeders in de eetzaal bij elkander komen.’

Terwijl de jongeling, tot wien hij deze order richtte, zich verwijderde, zag hij hem met medelijdende en belangstellende oogen na, terwijl

hij bij zich zelven mompelde:

‘Arm kind! onder ons gekomen om den smart en 't jammer te ontvluchten en op het oogenblik, dat de kalmte en de vrede in uw hart zou terugkeeren, steekt eene nieuwe vlaag van ramp en ongeluk voor u op. Wat handelde ik verkeerd u tot de beloften toe te laten in de omstandigheden, waarin wij nu zijn.’

En waarlijk, Damianus de Grandaaz was slechts sedert kort in de orde getreden; bittere en zware rampspoeden hadden zijn jeugdig leven reeds getroffen; zijn vader en twee broeders waren de treurige slachtoffers geworden der binnenlandsche beroerten en hadden in den burgeroorlog, waarmede het land toen geteisterd werd, het leven gelaten. Zijne moeder en zuster waren aan de pest bezweken. Alleen in de wereld overgebleven, had hij zijn troost gezocht bij den prior, een oud vriend van zijn vader. Na lange overweging had hij besloten tempelier te worden, zijne afzondering van de wereld, naar hij zich uitdrukte, willende verzoenen met zijn neiging voor den wapenhandel.

DE TEMPELIERS VAN VISE. DAMIANUS DE GRANDAAZ WORDT IN DE ORDE OPGENOMEN.

Na een kort noviciaat had hij dringend gevraagd zijne beloften te mogen afleggen. De plechtigheid had plaats in omstandigheden, die het wel de moeite waard is op te teekenen.

Des nachts bevond zich volgens gebruik de geheele gemeenschap in de kerk van den *Tempel* vereenigd, die als voor een groot feest versierd en schitterend verlicht was.

De novice werd door twee ridders binnengeleid; hij knielde neêr voor den prior, die in zijn schitterend ordegewaad op de trappen van het altaar stond, en in deze knielende houding vroeg hij met een vaste stem ‘het brood, het water en zijne toelating in de orde.’

Alstoen had het hoofd van het kapittel hem de verplichtingen doen kennen, waaraan hij zich had te onderwerpen.

‘Damianus de Grandaaz,’ had de prior volgens het gebruikelijk formulier gezegd, ‘bedenk dat gij aan veel moeiten en gevaren zult blootgesteld zijn; dat gij zult moeten waken, wanneer gij wilt slapen; dat gij zult moeten voortgaan, wanneer gij zult willen rusten; dat gij honger en dorst zult moeten lijden, wanneer gij zult willen eten en drinken; dat gij naar andere landen zult moeten heentrekken, wanneer gij u aan uwen haard zult willen neêrzetten. Hebt gij dit alles wel overwogen en voelt gij in u zelve moed genoeg u hieraan te onderwerpen?’

Na hierop een bevestigend antwoord gekregen te hebben, liet de prior hem de belofte afleggen alsook den plechtigen eed, die door de statuten geëischt werd. Daarna had hij hem den ordemantel om de schouders gehangen en iedere broeder had den nieuw aangenomen broeder den kus der broederschap op de rechterwang gedrukt.

Damianus was dus met lichaam en ziel aan de gemeenschap verbonden en als de andere leden gehouden de plichten van zijn nieuwen staat te vervullen. Zijne tekortkomingen op dit punt waren echter vele, en de oudsten vonden dat de prior veel te veel verschooning tegenover hem gebruikte.

Een kwartier na zijne terugkomst uit Luik, trad Eustache d'Argenteau de eetzaal binnen, waar de ridders, schildknapen en leekebroeders, op zijn uitdrukkelijk bevel bijeengeroepen, reeds vergaderd waren. Hij was geheel in het wit gekleed; op zijn borst prijkte een rood linnen kruis, terwijl een breed vlassen koord zijne lenden omgordde. Met een bewogen stem kondigde hij zijne ordebroeders -aan dat alle hoop vervlogen was, dat misschien reeds den volgenden dag het klooster zou belegerd worden en dat iedere tegenstand nutteloos en onzinnig zou zijn. ‘Wij moeten ons haasten,’ zegde hij tot besluit, ‘om een toevlucht te zoeken op een bodem, waar onze personen en onze levens veilig zijn.’

Het was een plechtig en verheven schouwspel, dat op dit oogenblik al die mannen aanboden, met hunne ordeteekenen omkleed, zij die, voorheen het voorwerp van aller vereering en vrees, thans als vloekwaardigen uit de maatschappij gestooten, ieder oogenblik de gerechtelijke kastijdingen konden wachten, die hunne wapenbroeders in Frankrijk reeds getroffen hadden.

De oudsten en voorzichtigsten stelden voor, bij het dreigend ‘gevaar, dat ieder oogenblik op hen kon neêrstorten, om zonder verwijl booten aan te schaffen, en langs de Maas naar Zeeland te stevenen, waar men meende zeker en veilig te zijn.

Anderen waren van meening dat men de gebeurtenissen moest afwachten; de muren waren sterk en hecht, en talrijk genoeg als zij nog altijd waren, konden zij zich gemakkelijk tegen de troepen verdedigen, in afwachting van betere dagen en in navolging van de tempeliers van Arragon, die op dit oogenblik het voorbeeld gaven van een heldhaftigen wederstand.

Na lang en breed de verschillende punten overwogen te hebben, behield de raad van den prior de bovenhand. Men kwam overeen, indien de zaak uitvoerbaar was, dat men zich den volgenden nacht met alles wat men kostbaars bezat zou inschepen.

‘Broeders,’ voegde Eustache d'Argenteau er nog aan toe, ‘het spreekt van zelf dat wij niets aan onze vijanden moeten achterlaten. Na ons vertrek mag de *Tempel* niet als een welkomen buit in de handen onzer vijanden vallen. De brand zal hem van onder tot boven vernielen.’

Na deze laatste woorden gesproken te hebben, riep de prior broeder Damianus bij zich; zij echter, die bij hem gestaan hadden, verklaarden, dat op het oogenblik dat de prior hun het dreigend gevaar had meêgedeeld, hij plotseling was opgestaan en ten prooi aan een geweldige ontroering verdwenen was.

Dit feit verraste Eustache d'Argenteau in de hoogste mate.

‘Ziedaar iets dat buitengewoon is,’ zeide hij met luider stem, ‘hij, de vurige, opvliegende jongeling, met zijne wilde hartstochten, hij heeft, zegt gij, met gesloten mond mijne woorden aangehoord. Hij was ontroerd en verliet ons plotseling. Wat mag dit vreemd gedrag beteekenen?’

Deze woorden werden met een ijskoude stilte ontvangen; het duurde echter niet lang, of het gefluister en gemompel was algemeen en het was duidelijk dat er bij de meesten een vijandig gevoel bestond tegen den jongen ridder nog zoo onlangs in de orde opgenomen.

Na zoo plotseling de vergadering verlaten te hebben, had zich Damianus naar zijne cel begeven, waar hij andere kleederen had aangetrokken. Daarna was hij den tuin ingegaan en na in de hoogste opgewektheid dezen een paar keer te hebben rondgewandeld, had hij eene deur geopend en zich naar buiten gespoed.

‘Zal zij komen?’ hoorde men hem zeggen, terwijl hij de deur behoedzaam achter zich dichtsloot en zich met haastige schreden op weg begaf naar een in de nabijheid gelegen kasteel, welks donkere massa zich dreigend tegen de nachtelijke lucht afteekende.

Bijna op hetzelfde uur richtte de onbekende ruiter, wiens ontmoeting met Fustache d'Argenteau wij hebben medegedeeld, langzaam zijne schreden naar hetzelfde kasteel, maar in eene tegenovergestelde richting.

Hij ging aan de zijde van den man met den muilezel, dien wij op zoo zonderlinge manier achter hem hebben zien aankomen.

‘Zijt gij wel zeker, mijn waarde Drognon,’ vroeg hij aan zijn gezelschap, ‘dat mijne dochter verwittigd is en dat zij op de aangeduide plaats zal tegenwoordig zijn? Ik moet haar eerst zien voordat ik deze stoute en gevaarlijke onderneming ga wagen, die misschien mijn laatste zal zijn, want de *Tempel* moet onmetelijke rijkdommen bevatten.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 33]

ISABELLA, KONINGIN VAN ENGELAND, NAAR G.H. BOUGHTON.

Isabella, koningin van Engeland.

De schilder Boughton heeft in Shakespeare's

Richard II, in het derde bedrijf, het onderwerp gevonden van een, op het eerste gezicht, doodeenvoudig tafereel. Men ziet echter wel dat in den geest der koningin, op de hofbank gezeten, eene prangende onrust heerscht; doch welke? Wij kunnen voorzeker geene treffender uitleg-

ging van die gemoedsstemming geven, dan door het geniaal werk van Shakespeare zelf open te slaan en te vertalen. Luister:

(De koningin en twee harer hofdames bevinden zich in de hovingen van den hertog van York te Langley.)

DE KONINGIN.

Welk spel zou men in dezen hof kunnen uitvinden, om de verpletterende zorgen af te weeren welke mij plagen?

EENE DER EEREDAMES.

Mevrouw, wij zouden met den bal kunnen spelen.

DE KONINGIN.

Neen, dat spel zou mij doen denken dat de wereld vol Ongelijkheden is, en dat mijne gelukster van haren weg is afgedwaald.

DE DAME.

Mevrouw, wij zullen dansen.

DE KONINGIN.

Mijne voeten kunnen geen behagen vinden in de afgemeten stappen van den dans, als mijn arm hart zelf geene maat houdt in zijne smart. Och, kind-lief, geen dans, een ander spel.

DE DAME.

Wij zullen geschiedenissen vertellen.

DE KONINGIN.

Droevige of vroolijke?

DE DAME.

Eene en andere, mevrouw.

DE KONINGIN.

Noch deze, noch gene, kind lief; spraken zij mij van vreugde, dan zouden zij mij, aangezien de vreugde mij gansch ontbreekt, slechts mijne smart te binnen brengen. Spraken zij mij van lijden, dan zouden zij, aangezien de smart mij gansch overmeesterd heeft, nog meer mijn gemis aan vreugde vergrooten. Ik moet door mijne woorden niet hervorbrengen wat ik reeds heb, en 't is nutteloos te klagen over datgene wat mij ontbreekt.

DE DAME.

Mevrouw, ik zal zingen.

DE KONINGIN.

Ik ben gelukkig dat gij reden tot zingen hebt; maar liever zoudt gij mij zijn als gij wildet weenen.

DE DAME.

Mevrouw, ik zou weenen als dat u baat kon brengen.

DE KONINGIN.

Ik ook, ik zou weenen als mij dit troost kon brengen, en ik zou aan u geen traan ontleenen. Doch genoeg..... Ziedaar de hoveniers. (*Eenhovenier en twee knechten treden binnen.*) Laat ons in de schaduw dezer boomen gaan. Ik verwed mijne ellende tegen een handgreep spelden, dat zij van den Staat zullen spreken, want daarvan spreekt iedereen in dezen omwentelingstijd. De ongelukken hebben altijd de klacht tot voorlooper.

(*De koningin en de dames verwijderen zich.*)

DE HOVENIER.

Ga, bind de hangende takken van dien abrikozenboom op, die als ondeugende kinderen, hunnen vader onder het juk van hun al te overvloedig gewicht, doen bukken; geef eenigen steun aan de neêrgezakte takken En gij, ga gelijk de beul den kop van die al te weelderige scheuten afslaan, die zich trotsch boven onze republiek, verheffen. Alles moet in ons gouvernement waterpas zijn. Terwijl gij daaraan werkt, zal ik dat wilde en schadelijke kruid uittrekken, dat aan de bloemen het vruchtbare sap der aarde ontnemt.

EEN DER KNECHTEN.

Waarom zouden wij door eene enkele omsluiting, de wetten, de vormen, de regelmatige evenredigheden omvatten, en dit als een toonbeeld van vast bestaan voorstellen, wanneer onze uitgestrekte hof, door de zee omsloten, wanneer gansch het land vol onkruid is, zijne schoonste bloemen worden versmacht, de vruchtboomen worden geplunderd, zijne omheiningen gebroken, zijne bloemperken verwoest en de nuttige planten door de rupsen afgevreten?

DE HOVENIER.

Wees gerust: hij, die al deze wanordelijkheden der lente heeft geduld, is vandaag ook aan den val der blaêren gekomen. Het onkruid dat hij, tot verre in den omtrek met zijn breed looverdak beschutte en dat hem verslond terwijl het scheen hem te ondersteunen, is tot zelfs in den wortel door Bolingbroke uitgewied; ik wil zeggen graaf van Wilthire, Green en Bushy.

DE KNECHT.

Hoe? Zijn ze dood?

DE HOVENIER.

Zij zijn dood en Bolingbroke heeft zich van den verkwistenden koning meester gemaakt. Hoe jammer dat hij zijn koninkrijk niet heeft verzorgd en bebouwd zooals wij dezen hof deden! Wij, in het seizoen, wij kwetsen de schors, de huid onzer vruchtboomen, uit vrees dat, door te veel sap en bloed, zij in overmaat van rijkdom sterven. Had hij evenzoo gedaan met de grooten en eierzuchtigen, zij zouden geleefd hebben om vruchten te dragen, en hij om deze te plukken. Wij snijden alle overvloedige takken af, om het leven aan de vruchttakken te doen behouden. Hadde hij zoo gehandeld, hij zou nog de kroon dragen, terwijl hij nu, door zijne levensuren te verkwisten, schier zijn hoofd heeft doen vallen.

DE KNECHT.

Hoe, gij denkt dat de koning zal onttroond worden?

DE HOVENIER.

Hij is reeds overwonnen; het is zeer waarschijnlijk dat hij zal onttroond worden. Verleden nacht zijn er brieven aangekomen, gericht aan een hartsvriend van den goeden hertog van York, en die zeer droevige tijdingen bevatten.

DE KONINGIN, *te voorschijn tredende.*

O, ik stik door zoolang te moeten zwijgen; ik moet spreken. Hoe, oude Adam, die hier geplaatst zijt om de hovingen te verzorgen, hoe durft uwe onbeschaamde tong die rampzalige tijdingen herhalen? Welke Eva, welk serpent heeft u ingeblazen, aldus den val van den gevloekten mensch te hernieuwen? Durft gij, gij die niets anders zijt dan een aardworm, den val des troons voorspellen? Zeg mij, waar en wanneer zijt gij die slechte tijdingen te weten gekomen? Spreek, ellendige die gij zijt!

DE HOVENIER.

Mevrouw, vergeef me; ik vind er geen genoegen in die tijdingen te herhalen, doch wat ik u zeg is de waarheid. Koning Richard is in de machtige handen van Bolingbroke; beider fortuin is gewogen: in de schaal van uwen echtgenoot, staat hij alleen en eenige speeldingen die hem nog lichter maken; maar in dien van den grooten Bolingbroke staan met hem, al de pairs van Engeland, en door dat gewicht wint hij het Richard af. Ga naar Londen, en gij zult er vinden wat ik zeg. Ik herhaal slechts wat iedereen weet.

DE KONINGIN.

Zeg, snelvliegende tegenspoed, gij, die met een zoo lichten tred voorwaarts ijlt, zeg, hoorde uwe boodschap mij niet toe? En ik ben de laatste die er van onderricht word! O, gij zorgt er voor mij het laatst van al te dienen, opdat ik alzo het langste de smart in mijnen boezem behouden zou. Kom, mijne vrouwen, laat ons den koning van Londen, te Londen in zijn ongeluk gaan opzoeken: O, Hemel, was ik daartoe geboren, dat mijne smart den triomf van den trotschen Bolingbroke zou opluisteren? Hovenier, ik wensch dat de planten welke gij gegreffied hebt, nooit zullen gedijen, omdat gij mij die ongelukkige tijding hebt gebracht.

(*Af.*)

DE HOVENIER.

Arme koningin! indien uw toestand niet verergerde, zou ik er in toestemmen dat mijn werk onder uwe vervloeking bezweek! Hier is een harer tranen gevallen. Ik wil er de wijnruit planten, zoo onaangenaam voor den reuk; de wijnruit, die de smart verbeeldt, zal hier wel gedijen⁽¹⁾.

De benediktie van het Peetje.

't Zijn wonderlijke contrasten, welke de schilder Carstens, van Antwerpen, hier heeft bijeen gebracht. Wij bevinden ons in een prachtig huis, sierlijke meubels, prachtige behangsels, fluweelen leunstoel, een schitterend, wit toilette, een jong meisje dat blijkbaar tot den gegoeden stand behoort - en daar tegenover, eene goede oude vrouw,

(1) Ruth, dat woord komt van *to rue* (betreuren). Men noemde die plant het genadekruid, omdat zij diende om het wijwater rond te werpen.

met eene kanten trekmutts en die zonder den minsten twijfel in onze goede Kempen, en niet tusschen al die nieuwere pracht, thuis hoort.

Ons dunkt hier een tafereel uit een roman van Conscience voor ons te zien: de familie van het jonge meisje is oorspronkelijk van een onzer naburige dorpen; door iever en werkzaamheid heeft zij, als zoovelen in Antwerpen, een hoogen trap van welvaart bereikt en nu het oudste dochterke hare eerste Communie doet, is peetje, de oude tante, van het dorp gekomen om bij het feest tegenwoordig te zijn.

De goede oude heeft zich op haar paaschbest gekleed; de juweelen, van moeder tot moeder geërfd, zijn uit de kas gehaald en het zwart zijden kleed glimt alsof het fonkelnieuw was. Diep is zij ontroerd nu haar lief petekind voor haar neêrknielt en hare benediktie vraagt.

De kunstschilder heeft in dit tafereel veel fijn gevoel aan den dag gelegd; zijn werk is echt vlaamsch in opvatting en vormt een aangenaam kabinetstukje, dat men ook wel 'Oud en nieuw Antwerpen' zou kunnen noemen.

De eenige vriend.

Wij bevinden ons hier voor een treffend drama - een drama, dat wij niet in onze luchtstreek kunnen thuis brengen. Neen, om dit alles plaats te geven, steken wij den wijden oceaan over en wij richten ons naar het goudland, of naar een dier streken, waarheen de Europeaan zich begeeft, in de hoop er schatten te verzamelen en daarna Europa weêr te zien.

Dat planken huis heeft de avonturier zelf uit sterke boomstammen gebouwd. De meubels zijn ruw, maar sterk. De schup, de houweel, het geweer, de weizak, de hooge laarzen toonen genoeg het werkzame leven van den goudzoeker aan. Toch heeft hij zich eenige weelde vergund, namelijk een bed, zelfs eene ingelijste print die

hem misschien zijn geboorte-dorp, zijne stad herinnert en bij welker beschouwen het heimwee hem soms overvalt.

De man, die te bed ligt, ziet er krachtvol gebouwd uit; haar en baard groeien wild, de nek is gespierd, het hoofd heeft in zijn geheel iets leeuwachtigs. Nu echter is die kracht gebroken door de ziekte. Niemand komt aan de deur van het eenzaam gelegen blokhuis kloppen, en het eenige vriendennoog dat de gelukzoeker ontmoet, is dat van zijn trouwen hond.

Wat ligt er gevoel in dit arme dier, nu het zijnen meester daar afgebeeld liggen ziet! Hoe smartelijk is de oogslag, dien de meester op den trouwen makker werpt! Jaren hebben zij te samen in de goudwereld, in de bosschen en bergen, in de steden en hunne speelholten rondgedwaald; jaren lang geluk en ongeluk met elkander gedeeld - en nu komt eindelijk het oogenblik van scheiden.

Dat was gewis de droom van den gelukzoeker niet; hij had de zijnen en zijnen geboortegrond verlaten, in de hoop van slechts eenige jaren afwezig te zijn, rijk weêr te keeren en in eene oostersche weelde, tusschen de vrienden zijner kindsheid, te leven.

Nooit echter had hij, de avonturier, genoeg; rijkdom en armoede wisselen elkander ook in dat leven zoo snel af! Zoolang hij echter gezond en sterk was, zette hij zijn zwoegen en wroeten voort; doch eindelijk kwam de ziekte, die hem, in den bloei des levens, naar het graf zal slepen, indien men den kuil, waarin hij eens rusten zal, dien naam geven kan.

In zijne gedachten moet de gelukzoeker nu de wijde landen en zeeën oversteken en aan zijne geboortestreek droomen, waar misschien nog liefdevolle wezens aan hem denken! O gewis, nu wenscht hij daar te zijn..... Wat baat hem nu ook al dat zwoegen, dat wroeten! Indien hij hier of daar goud geborgen heeft, zal de eerste dwaler die aan het blokhuis komen zal, er zich van meester maken, en beweerden dat hij het als eene vergelding mag nemen, omdat hij het hem onbekende lijk in den grond gegraven heeft....

En hij dan, de laatste trouwe vriend? Die ook zal sterven naast het bed zijns meesters. Heengaan zal hij niet, neen! Voor hem heeft het leven niets aantrekkelijks meer.

Ziedaar een tafereel dat tot de verbeelding, dat tot de ziel spreekt, en vooral bij diegenen welke zich in hunne lezing gaarne naar genen kant van den oceaan, naar de wilde streken der wereld verplaatsen; die gaarne met Fenimore Cooper, Gerstäcker, Maine-Reyd, Aimard, de Beauvoir en anderen, aan schier onmogelijke tooneelen droomen.

Een nachtelijke tocht.

Na den slag bij Leipzig haastte zich Napoleon naar Frankrijk terug te keeren; onderscheidene fransche legerkorpsen stonden nog op duitschen grond, en in twaalf vestingen lagen nog fransche garnizoenen,

De vernietiging der legers en de bevrijding dier vestingen beschouwden de verbondene vorsten eene zaak van ondergeschikt belang en lieten er zich niet door terughouden van hun plan, om zoo mogelijk den Rijn vóór Napoleon te bereiken.

Dit gelukte hun echter niet; de wereldbeheerscher kwam den 2 november te Mentz en den 9 te St. Cloud aan; nauwelijks 70.000 man bracht hij van de 400.000 over

den Rijn. Onmiddellijk wierpen bijna al de staten van Duitschland het hun met geweld opgelegd juk van den hals, en hunne vorsten begaven zich naar Frankfort, om met de daar aangekomen keizers van Oostenrijk en Rusland en den koning van Pruisen over de te nemen maatregelen te beraadslagen.

Middelerwijl Bulow met zijne Pruisen en Winzingerode met zijne Russen naar Holland, Hiller met zijne Oostenrijkers naar Italië trok en Wellington met zijne Engelschen in Spanje tegen Napoleon streed, trok Blücher naar Keulen om over Aken en Brussel Parijs te bereiken, en stond Schwarzenberg, de opperbevelhebber, in Zwitserland, en Wittgenstein niet verre van Rastadt aan den Rijn.

De verdeeldheid, die onder de vorsten begon te heerschen, boezemde den dapperen Blücher groote bezorgdheid in.

Volgens zijn oordeel moest men Napoleon den vrede in Parijs gaan voorschrijven; doch er was allengs in Frankfort eene vredespartij ontstaan, die voor zijne plannen het ergste deed vreezen.

Tot die partij behoorden al de russische generaals en diplomaten, prins Metternich, min of meer ook de keizer van Oostenrijk en de koning van Pruisen, terwijl vorst Schwarzenberg er de ziel van was.

Die partij beweerde in den krijgsraad: men had bekomen, wat men verlangde; Duitschland was vrij tot aan den Rijn; Holland en Italië stonden op het punt het te worden.

De linkeroever van den Rijn was ook wel duitsch grondgebied, maar Hendrik II, Lodewijk XIV en de republiek hadden eveneens dien strook gronds bezeten.

De keizer van Oostenrijk had zijne reden om de duitsche kroon niet meer aan te nemen, en hij zou niet dulden, dat die op het hoofd van een ander duitsch vorst geplaatst werd.

Men moest den al te vurigen Blücher tot staan dwingen, en met Napoleon over den vrede onderhandelen.

Dit gevoelen verkreeg de overhand; de vroegere saksische gezant, baron St. Aignan, sinds eenigen tijd krijgsgevangen, werd met vredesvoorwaarden naar Napoleon gezonden.

Maar deze scheen als met blindheid getroffen; hem werd voorgeslagen: de Rijn zou de grens van Frankrijk zijn en Holland een zijner broeders tot koning bekomen; alleen Italië en Spanje moesten vrij worden.

Deze voorwaarden, gunstiger dan hij ze ooit had kunnen verwachten, bevredigden hem niet, en hij zocht uitvluchten om tijd te winnen.

Blücher kreeg het bevel om Mentz te blokkeeren en den rechter Rijnsoever van af Keulen te bezetten; hij werd woedend van spijt, maar moest gehoorzamen.

In Frankfort ging het lustig toe; met iederen dag kwamen nieuwe vorsten aan; de dikke koning van Wurtemberg kwam in prachtige hofekwipage; koning Max van Beieren nam ieder voor zich in door zijne vriendelijkheid en door zijn haat tegen de Franschen; de keurvorst van Hessen had door zijne witgepoeierde pruik de lachers op zijne zijde.

Aan de vorstentafel heerschte de meest volmaakte etikette; maar Blücher kon zich niet weêrhouden onophoudelijk tot zijn buurman in eene taal, die diplomatisch noch parlementair kon genoemd worden, te mompelen: 'Der Kerl musz 'runter!'

Inmiddels kwam het ontwijkend antwoord van Napoleon, en de diplomaten waren genoodzaakt het woord aan de legerhoofden te laten.

Deze kwamen nu tot het denkbeeld van Schwarzenberg om de vredesonderhandelingen door een offensieve beweging, maar altijd aan den rechteroever des Rijns, nadruk bij te zetten.

Dit plan viel echter ras in duigen; de ‘Winterbeweging’ werd voor onmogelijk verklaard, wijl de legers te ver van elkander gescheiden waren, en zij zelve gevaar liepen onverhoeds door Napoleon overvallen te worden.

Blücher werd daarop vrijheid gelaten zijn plan uit te voeren; slechts moest hij zich als einddoel de vereeniging met het hoofdleger aan de Boven-Marne voor oogen houden, doch daar dit leger onder Schwarzenberg diep in Zwitserland stond, was dit voor Blücher zeer moeielijk.

Hij moest in 't gezicht des vijands den stroom oversteken, de sterke vesting Mentz, die een garnizoen had van 15.000 man, insluiten, den franschen maarsebalk Marmont bestrijden, die het Moezeldal bezet hield en van Ney een reservekorps wachtte, en dan met zijn leger van 50.000 man Frankrijk indringen.

Groote moeielijkheid voorwaar, maar hij mocht het ‘voorwaarts’ uitspreken; dit was Blücher genoeg, en hij werd jong opnieuw.

Zijn eerste werk was den vijand omtrent zijne plannen te bedriegen; zulks ging niet gemakkelijk, want hij was overal door fransche spionnen omringd.

Hij verspreidde alom het gerucht dat hij aan den rechteroever de winterkwartieren zou betrekken, en nam daartoe schijnbaar ernstige maatregelen.

Hij ontbood gedeputeerden uit de Rijnlanden om met hen het onderhoud en de verpleging zijner troepen te regelen.

Zelf betrok hij op den eersten Kersdag zijn kwartier te Frankfort, ‘waar hij het liefst wilde zijn, als hij dan toch den winter aan den rechteroever des Rijns moest doorbrengen.’

Niemand begreep zijne groote plannen, die hij met slimheid wist te verbergen; ten overvloede kregen de Franschen, die te Frankfort woonden, bevel naar Mentz te vertrekken.

Op denzelfden dag ging naar de korpskommandanten York, Sacken en Langeron het geheime bevel, dat zij de troepen zóó moesten concentreeren, dat zij in den Nieuwjaarsnacht den Rijn bij Manheim, Caub en Coblenz konden overtrekken.

Niet zonder bedoeling had hij den Nieuwjaarsnacht uitgekozen: hij begreep dat het een onbeschrijflijken indruk zou maken, als de Duitschers op den eersten dag des jaars den voet op het nog altijd verdrukte gedeelte van Deutschland zouden zetten, en dat hierin een voortteeken van volgende overwinningen zou gezien en er den moed door opgewekt worden.

Met het nieuwe jaar zou de geliefde Rijn weder een duitsche stroom zijn!
Bemoedigende gedachte!

Blücher gaf bevel dat het 1^e pruisische armeekorps (York) op den 30 december zijne positie te Wiesbaden verlaten en op den 31 tot Caub oprukken zou.

Gelijktijdig moest een russisch korps het pruisische volgen en Sacken zijne korpsen nabij Manheim samentrekken.

Caub ligt aan den rechteroever des Rijns; tegenover het stadje ligt een klein eiland met een kasteel, de Pfaltz of Pfaltz-Grafenstein geheeten.

De afstand van beiden is 150, de doorsnede des eilands 120 en de afstand van het laatste en den linkeroever 240 schreden groot. Het kasteel is veelhoekig, heeft een koepeltoren en dikke muren, met schietgaten en muurtorentjes voorzien.

Achter Caub ligt op een berg de ruïne Guttenfels. Nu was de overtocht van uit Caub lang niet gemakkelijk te noemen.

Naar het stadje voerde slechts een enkele bergpas, die bestreken werd door de hooge bergranden aan de overzij der rivier; het stadje zelf kon gemakkelijk in brand geschoten en daardoor de marsch naar den oever belemmerd worden, waarna men met veel moeilijkheden en tijdverlies een ander punt voor den overtocht zou moeten opzoeken.

Had men den linkeroever bereikt, dan was het beklauseren der steile rotsen en het voorttrekken over de nauwe bergpaden zeer gevaarlijk, en daarenboven had men niet aanstands groote ruimte voor troepenbewegingen.

Doch juist deden deze moeilijkheden den veldheer tot Caub besluiten: de vijand, dacht hij, zou hem daar niet verwachten; daarbij was de linkeroever daar ter plaatse zwak bezet, en geen groot armeekorps was in de nabijheid.

Op den 31 december was het yorksche korps de nabij Caub gelegen dorpen binnen gerukt, en het werd den soldaten verboden zich aan den oever te vertoonen.

Tegen den avond kwamen de noodige aken van Lorchhausen om de infanterie over te voeren; het werk moest met voorzichtigheid geschieden om geen achterdocht te verwekken; gelukkig hielpen de bewoners van Caub en de omstreken ieverig.

Blücher had Frankfort verlaten en voegde zich onder zijne hem zoo dierbare soldaten.

Tegen middernacht rukte de voorhoede op; zij bestond uit 3 bataillons van de landweer, 2 kompagnieën jagers, 11 escadrons en 2 zesponds batterijen.

De infanterie stelde zich dicht aan den oever;

de kavallerie en artillerie hielden zich meer onder onder het stadje.

Er lag veel sneeuw, en ofschoon een heldere nacht, was het duister op het water door de lange schaduwen, die de Pfaltz om zich heen wierp.

Aan de overzijde lag een tolhuis; daarin brandde licht; overigens was alles stil.

Met ongeduld verwachtte men nu de pontons; deze kwamen tegen middernacht aan; onmiddelijk ging alles aan het bouwen van de schipbrug; de schippers van den Rijn hielpen getrouw.

Om de werklieden tegen allen mogelijken aanval te verdedigen, werd bij de ruïne van Guttenfels een 12ponds batterij geplant, en voorzichtigheidshalve omwond men de wielen der wagens met stroo.

Eene afdeeling jagers werd langs den oever, Rijnopwaarts, geplaatst om de overzijde te bespieden.

Eindelijk waren de toebereidselen zoover gevorderd, dat de veldheer het bevel tot den overtocht geven kon.

De majoor, graaf Brandenburg, steeg met 200 fuseliers in de aken en voer, door een visscher uit Caub geleid, over den stroom.

Zij moesten bij het tolhuis landen en alle gedruisch vermijden.

DE BENEDIKTIE VAN HET PEETJE, NAAR CARSTENS.

Op den vijandelijken oever was het volkomen stil gebleven; men had duidelijk het geratel van den postwagen op Baccharak en Coblentz gehoord en geen enkele beweging vernomen, wat te opmerkelijker was daar door de troepenmassa nabij Caub de stilte niet volkomen had kunnen bewaard blijven, en dus de aandacht moest opgewekt zijn geworden.

Men was dan ook bevreesd voor een hinderlaag. De overtocht duurde ongeveer een kwartier; dit scheen echter voor de kloppende harten eene eeuwigheid.

Nog altijd brandde licht in het tolhuis, en heerschte de diepste stilte; geen schot viel, toen de eerste aak tegen de rotsen stiet; de fuseliers vergaten het bevel en begroetten den linker Rijnsoever met een donderend hoera.

Nu viel er een schot uit het tolhuis; de Pruisen sprongen aan land, maar de Franschen wachtten hen niet af en zetten het op een loopen.

Terwijl de fuseliers zich in de bergpassen nestelden, gingen de aken andere infanteristen halen, en werkte men ieverig aan de schipbrug voor de kavallerie en artillerie.

Nu kon de grijze veldmaarschalk zich niet langer terughouden. Met eenige personen van zijnen staf stapte hij in een aak en voer naar de Pfaltz, waar hij de werklieden door vriendelijke woorden aanmoedigde en aan de pruisische jagers, die hier geposteed waren, op het hart drukte den vijand, zoo hij verscheen, in ontzag te houden.

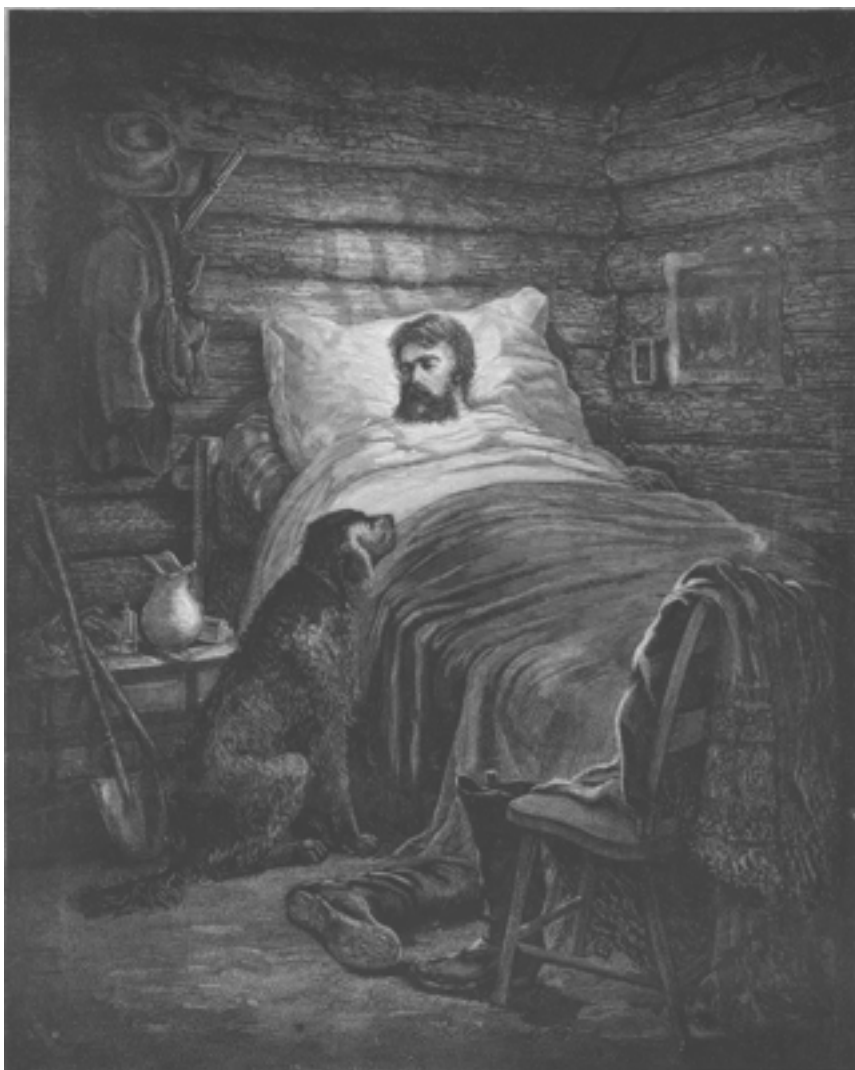
Op eens hoorde men het knetteren van geweervuur op den linkeroever; een klein fransch piket was van Oberwesel toegesneld, en er ontstond een tirailleursgevecht met de fuseliers, maar deze, door de jagers van den Pfaltz geholpen, dreven het piket op de vlucht en bezetten den straatweg.

Een oogenblik later viel hun een koerier in

de handen, wien zij voor Blücher gewichtige dépêches ontnamen.

Toen de dag aanbrak, waren de 6 liniebataillons overgebracht, en vervolgden de aken haar werk; nu vertoonden zich vijandelijke tirailleurs tusschen de rotsen langs den weg van Baccharak, die door eene kolonne, eenige honderden mannen sterk, gevolgd werden.

De vijand had slechts één kanon en moest spoedig de vlucht nemen; de Pruisen vervolgden hem eenigen tijd en bezetten toen de omliggende dorpen, waar zij met vreugde ontvangen werden.

DE EENIGE VRIEND.

Ten negen ure was de brug tot aan het eiland gereed, en konden kavallerie en artillerie naar het eiland den tocht aannemen; hier aangekomen, deed Blücher twee eskadrons zwarte huzaren en twee afdeelingen rijdende artillerie op pontons naar den linkeroever brengen, om de voorhoede op den vijandelijken grond eenigszins te ondersteunen.

Met nieuwen iever begon men nu aan de tweede brug; had men voor de eerste 27 pontons gebruikt, hier had men er 44 noodig. Blücher overzag zijn werk met welgevallen; de overtocht kon nu nog wei belemmerd, maar niet meer verijdeld worden.

Zijn schoone blauwe oogen straalden van geluk, en menig blijk van zijne tevredenheid ontvingen de naar den oever vertrekkende troepen.

Weldra zou hij ze naar Parijs voeren om aan de tirannie van den overheerscher een einde te stellen.

De tweede brug was den volgenden morgen ten 9 ure gereed, en het laatste deel des legers trad dien dag op den linker Rijnover, nu en dan slechts door een zwakken vijand een oogenblik in zijn overtocht belemmerd.

In den loop van den dag vernam Blücher dat ook de overtocht bij Manheim en Coblenz gelukt en te gelijk laatstgenoemde vesting ingenomen was.

Zoo was dus de geheele silezische armee aan gene zijde van den Rijn, en Blücher kon den tocht naar Parijs aannemen. Veel tegenstand moest hij nog overwinnen, eer hij Frankrijk's hoofdstad bereikte; niet alleen had hij te strijden tegen Napoleon, maar ook tegen zijne eigene vrienden. Schwarzenberg klaagde aan zijne vrouw, voor wie hij nimmer geheimen had, over Blücher en Gneizenau, *‘die met waarlijk kinderachtig en iever zich naar Parijs spoedden en alle regelen der kunst met voeten traden.’*

Aan dien kinderachtigen iever heeft Duitschland intusschen zijne volkomen bevrijding te danken gehad. Wie weet wat er zou gebeurd zijn, in aanmerking genomen de groote talenten van den eersten Napoleon, zoo de keizer van Rusland de plannen van Blücher niet ondersteund hadde en hem gelegenheid gegeven het ‘voorwaarts’ uit te spreken, het woord, dat in Blücher's ooren het meeste klank had.

In den laatsten tijd heeft Caub nog eene andere vermaardheid, - helaas! mag men hier zeggen, - gekregen. Ziehier hoe de instorting van den berg, bij het stadje gelegen, plaats had.

Reeds sedert jaren vreesde men voor de veiligheid van de inwoners van Caub, ter oorzake der chistachtige heuvels, die het stedeke beheerschen. Het gouvernement had 45.000 thaler gegeven, om werken in te richten, welke de instorting der rotsmassa's moesten tegen gaan.

Men begon in de maand november laatstleden; doch de onderneming ging maar traag vooruit, zoowel bij gebrek aan werklieden, als ten gevolge van het slecht weêr. De steunmuren moesten die groote massa rotsen in bedwang houden. De onophoudelijke regen verdubbelde echter de onrust. Twee dagen voor het ongeluk werd door ingenieurs verzekerd, dat de toestand zeer voortreffelijk was. Helaas! zonder de minste aardbeving is de kop der rots afgeschoven en heeft onder de afgescheiden rotsblokken, het naastbij gelegen gedeelte van het stadje begraven.

De verwoeste gebouwen waren voor het grootste gedeelte bewoond door arme lieden. Kleine winkeliers, barbiers, houthakkers waren de personen, welke dit gedeelte der stad bewoonden.

Verleden herfst waren, bij maatregel door de politie genomen, deze arme lieden uit hunne gevaarvolle huiskens verdreven; er was hun eene schadeloosstelling gegeven, ten einde zich een veiliger dak te bezorgen; doch nauwelijks had de overheid zich verwijderd, of reeds hadden de ongelukkigen opnieuw hunne vroegere woningen betrokken.

Vier en twintig uren alvorens de ramp plaats had, hadden de fonteinen plotseling opgehouden water te geven. Men begreep vooreerst die onderbreking niet, doch later is men gaan gelooven dat onderaardsche aardlagen, door af te schuiven, het water der bronnen, dat de fonteinen voedde, zullen verstoep hebben.

Ziehier eene zeer wetenswaardige bijzonderheid, door een duitsch blad meêgedeeld:

‘Vrijdag avond bemerkte men een ander vreemdsoortig verschijnsel; de deuren en vensters langs den kant van den berg wilden niet meer dicht of kraakten, wanneer

men ze toedeed, en dit zoodanig dat verscheidene personen niet durfden te bed gaan, zonder echter eenig voorgevoel te hebben van de verschrikkelijke gebeurtenis, welke er op handen was. Die ongelukkigen konden nog slechts aan den dood ontkomen door uit de vensters te springen, welke gelukkig niet zeer hoog waren, toen rond 11½ ure het bovenste gedeelte van den berg los raakte en als eenen valstroom op de stad Caub neêrrolde. De instorting had in twee malen plaats en uit de laatste huizen kon men de naburige zien begraven alvorens deze op hunne beurt verpletterd werden. Een dof, doch langdurend gedruisch, een gekraak als dat van een gansch bosch dat door den bliksem getroffen wordt, plotseling versmachte hulpkreten en als een laatste zucht, was alles wat er gehoord werd. Denzelfden nacht kwamen de pionniers van Coblenz, in allerijl ter plaatse. Die van Mainz waren aldaar rond den morgen en begonnen langs twee zijden, die akelige puinen weg te ruimen. De pompiers der naburige plaatsen waren insgelijks in allerijl geroepen.’

Een aantal menschen vonden den dood onder die verschrikkelijke instorting. De bijzonderheden over de wegruiming der puinen zijn hartverscheurend geweest. De ramp dompelt gansch de streek langs den Rijn in rouw, en de menschen verlaten eindelijk die onherbergzame landstreek.

Curiositeiten.

SPINOZA. - Aan dien zoogezegden filosoof wordt nu in Nederland een gedenkteeken opgericht. Ons dunkt dat onze noorderburen het dure marmer of het kostbare brons aan wat beters konden besteden, niet alleen omdat Spinoza een loochenaar, maar nog omdat hij enkel een kopist was en zijn stelsel aan anderen ontleend heeft.

Als mensch, vertelt Basnage, was Spinoza heel eenvoudig een man zonder takt en van wien men mocht zeggen, evenals van dien zoogezegden wijsgeer der oudheid: de trotschheid kijkt door de gaten van uwen mantel. Immers, die schrijver vertelt het volgende van hem:

‘De prins van Condé, die veel van zonderlinge verstanden hield, kreeg lust om Spinoza te zien. Deze, die met zijn ouden slaaprok niet naliet, zeer gevoelig te zijn in 't stuk van eer en naar de onsterfelijkheid te haken, ondernam in een zeer hachelijk tijdsgewricht de reis naar Utrecht. Deze tocht deed het volk tegen hem morren, en was niet alleen onvoorzichtig, maar ook vruchteloos, want hij kon den prins niet meer zien, daar die eenige dagen te voren reeds uit Utrecht vertrokken was.’

Zoo weinig verstand, zegt een ander schrijver, had Spinoza van welvoegelijkheid. Misschien deed hij het wel om aardig te schijnen en van zich te doen spreken. Hij begreep dus niet eens dat hij in zulk eene kleeding niet zou toegelaten worden. Zou, gaat die schrijver voort, die oude *slaapjapon* geen goed costuum zijn om hem, op zijn voetstuk, aan te geven?

Ons dunkt dat dit denkbeeld voortreffelijk zijn zou.

HET GLAS. - In een hollandsch dagblad vinden wij een belangrijk artikel, het verslag over eene wetenschappelijke voordracht, in den Haag gegeven door Dr. Brester, van Delft, en handelende over het glas.

Schier de eenige geleerde die hier, in ons midden, op eene recht populaire wijze, de wetenschap behandelt, is onze voortreffelijke vriend de Beucker; wij kunnen wel niet verlangen een half dozijn de Beucker's te vinden; doch wij zouden ons al licht met eenige graden kennis minder kunnen tevreden stellen.

In afwachting dat wij Vlamingen zullen zien optreden, die het goudstuk der wetenschap in nickel zullen veranderen en alzoo onder het volk rondstrooien, zullen wij zooveel mogelijk in die leemte voldoen en, waar onze krachten te kort schieten, de macht onzer bureu inroepen.

Zoo introduceeren wij nu Dr. Brester, en doen hem, met eene gunstige verhandeling, bij onze vlaamsche vrienden kennen.

Het verhaal van onze kinderjaren, zegde spreker, dat de Pheniciërs het glas zouden hebben ontdekt, wordt tegengesproken door latere onderzoekingen, die geleerd hebben, dat aan de Egyptenaren (1500 j.v.K.) de eer toekomt van de vinding van het glas.

De priesters van Vulkaan in Thebe en Memphis schijnen de eerste glasblazers te zijn geweest. Dat het in den aanvang een zeer kostbaar artikel was en tegen goud opwoog, blijkt hieruit, dat de Egyptenaren ten tijde van keizer Aurelianus hun belasting aan Rome in glas opbrachten. Uit Egypte vond het glas zijn weg over Griekenland naar Rome, waar het onder keizer Nero het eerst als een kostbaar luxe-artikel verscheen.

Van de toepassing voor vensterruiten was toen in de verste verte nog geen spraak. De Romeinen gebruikten daartoe mika of glimmer, dat nu ook nog in Siberië en op de meeste russische oorlogschepen voor dat doel wordt aangewend.

Van de voorwerpen, die toenmaals van glas werden vervaardigd, kon men zich eenig denkbeeld vormen bij de opgravingen van Herculaneum en Pompeji. Vensterruiten werden toen niet gevonden. Dat overigens het glas eeuwen lang een prachtartikel bleef, bewijst het merkwaardig feit, in de jaarboeken van de oostersche geschiedenis opgeteekend, dat eerst omstreeks 500 j n.K. de Sophiekerk te Konstantinopel met glazen ruiten werd versierd.

Tot het einde der 17^e eeuw waren de vensterruiten in Europa nog betrekkelijk schaarsch en in de laatste jaren der vorige eeuw waren er nog vele woningen in Duitschland, welker vensteropeningen door traliëwerk werden afgesloten.

De beroemde venetiaansche glas-industrie dagteekent van de 13^e eeuw. Zij stond toen zoo hoog in aanzien, dat de trotsche patriciërs van de dogenstad het zich tot een eer rekenden hun dochters aan glasblazers uit te huwen, terwijl zulk een vereeniging met een ander werkman onverbiddelijk het verlies van den adelstand ten gevolge had.

In Frankrijk was men misschien nog meer ingenomen met de glas-industrie; daar bestond toch de bepaling, dat alleen edellieden haar mochten beoefenen, en de *gentilhommes verriers* hebben nog lang een min of meer gewichtige rol gespeeld.

Ook de spiegel fabricatie werd te Venetië het eerst in practijk gebracht en later ook in Frankrijk, onder Colbert, zeer in bescherming genomen. In Nederland heeft de glas-industrie nooit bijzonder gebloeid en op dezen dag bestaan er slechts 22 fabrieken, die buitendien nog afhankelijk zijn van het buitenland, terwijl jaarlijks nog voor 1½ millioen aan glas voor het inlandsch gebruik moet worden ingevoerd.

Wat het glas is, hoe het bereid wordt en hoe men te werk gaat om het zijn verscheidenheid van vormen te geven en het verder af te werken, de beantwoording van die vragen had spreker zich ten taak gesteld.

Het glas wordt verkregen door twee kiezelzure zouten in bepaalde verhoudingen bij elkaër te voegen en scheikundig te verbinden, zoodat een geheel nieuw lichaam

ontstaat, waarin geen spoor van de bestanddeelen is te bespeuren en dat dan ook geheel andere eigenschappen vertoont.

Aan die eigenschappen heeft het glas zijn hooge waarde te danken. Het is kleurloos en doorschijnend, hard en bestand tegen de werking van lucht en water, ja zelfs tegen de meeste scheikundige invloeden, ook tegen de inwerking van zwavelzuur, dat al zeer weinig stoffen onaangetast laat.

Een andere eigenschap, dat het glas door hitte gesmolten kan worden, vindt haar toepassing bij het gieten, bv. van spiegelglas.

Maar dat smelten heeft niet plaats zooals bij het ijs, dat plotseling overgaat in den vloeibaren toestand: neen, eerst wordt het glas buigzaam en kan in dien toestand geplet, geknipt, gebogen worden, kortom, alle bewerkingen ondergaan en allerlei vormen aannemen.

Zoo helder en zoo zuiver als glas zijn spreekwoordelijke gezegden geworden, die een nieuw bewijs zijn van de kostelijke eigenschappen dier stof. Daar tegenover staat echter: zoo broos als glas, maar die schaduwzijde is - gelijk straks zal blijken - tegenwoordig ook al zoo donker niet meer.

Om nog eene eigenschap te noemen, wel een van de belangrijkste: het glas is nog al goedkoop, daar de materialen niet duur zijn.

Het gewone en dus het meeste glas wordt gemaakt van gewoon zand, kalk en soda, welke bestanddeelen in een bepaalde verhouding bijeen gevoegd en tot een hooge temperatuur verhit, de straks genoemde scheikundige verbinding met elkaar aangaan.

De temperatuur, welke vereischt wordt om het glas te smelten, is het smelpunt van gegoten staal, zoodat men kan nagaan welk een overgroote hoeveelheid brandstof door de glasovens verslonden wordt.

Die ovens kunnen het dan ook niet lang uithouden en de aarden kroesen, waarin de mate-

rialen gesmolten worden, zijn reeds na 3 of 4 weken onbruikbaar. Het glas-smelten in de fabrieken vereischt een tijd van ongeveer 12 uren en is verdeeld in verschillende tempo's. Zoodra het mengsel van zand, kalk en soda tot zoodanigen graad van hitte is gebracht dat het begint te smelten, treedt de zuivering in, dit wil zeggen, men zuivert de vloeibare stof van alle onreinheden, die zij weigert in zich op te nemen en die op het oppervlak van de massa komen drijven.

Vervolgens laat men de gloeiende massa zeer langzaam bekoelen, waardoor het gesmolten glas die mate van taaiheid bekomt, welke het geschikt maakt voor de bewerking.

Intusschen had de spreker ons nog op menige bijzonderheid gewezen. Daar de bestanddeelen, die in de kroes vervormd werden, tamelijk zuiver waren, was de voorwaarde vervuld om wit glas te maken.

Het gekleurde glas, van flesschen bv., heeft zijn ontstaan te danken aan de meerdere ruwheid en onzuiverheid van de bestanddeelen.

Meestal is daarmee ijzer vermengd, dat aan het flesschenglas de donkere kleur meêdeelt. Wellicht is dat ijzer de oorzaak van de opmerkelijke eigenschap van den wijn, om naarmate hij ouder wordt aan geurige en smakelijke kwaliteiten te winnen. 't Is toch niet onmogelijk, dat het ijzer langzaam door den wijn wordt opgeslorpt.

De drie bestanddeelen zijn niet onverbreekbaar, dit wil zeggen, de soda kan ook vervangen worden door potasch.

Het produkt onderscheidt zich dan alleen van sodaglas door de minder gemakkelijke smeltbaarheid.

't Wordt dan ook alleen gebruikt voor de vervaardiging van schei- en natuurkundige instrumenten, die veeltijds een groote hitte moeten doorstaan.

Voor dagelijksch gebruik is het kaliglas minder in tel, vooral omdat potasch veel duurder is dan soda. Vervangt men de kalk door een loodverbinding, dan verkrijgt men het kristalglas, dat wel het duurste is, maar dan ook de meeste en de beste hoedanigheden in zich vereenigt.

Het wint in zwaarte, in smeltbaarheid, in lichtbrekend vermogen, in klank en in fraaiheid van voorkomen. Ook de bewerking, speciaal het polijsten, geschiedt bij dit glas veel beter, getuige de kunstmatige edelgesteenten, het sierlijke email, enz.

Allerlei schoone kleuren kan men aan het glas geven door bijvoeging van verschillende metaal-oxyden: zoo verkrijgt men rood glas door goud, groen door uranium, blauw door kobalt, enz.

Evenzoo kan men aan de stof stoffen toevoegen, die er niet in oplossen, bv. beenderenmeel, waardoor de glas-substantie troebel wordt.

De witte op porcelein gelijkende lampenkappen en ballons worden op die wijze vervaardigd.

Ook langs anderen weg wordt die troebeling bevorderd, door bv. wat veel zand te gebruiken en de temperatuur niet tot een voldoende hoogte te laten klimmen, oorzaken waardoor de volkomen smelting wordt belemmerd en derhalve de voorwaarde voor een homogeen, helder vloeibare massa niet bereikt wordt.

Wij zegden hooger dat de heer de Beucker schier de eenige spreker was in onze gewesten, die de wetenschap op eene recht populaire manier weet te verbreiden; 't is zoo.

Dit wil echter niet zeggen, dat geene anderen, in verschillende wetenschappelijke vakken, optreden. Wij herinneren ons met hoeveel belangstelling wij eens eene sterrekundige verhandeling bijwoonden van professor Mertens, van St.-Nicolaas; eene voordracht over de insekten door den heer Ernest van Meerbeeck; eene andere over de ontleedkunde door professor Dujardin, enz., enz.

Indien ieder spreker in zijn eigen vak wilde optreden, wij zouden ons in eene reeks rijk gevarieerde en dikwijls voortreffelijk behandelde onderwerpen, mogen verheugen.

Dat de fondshandelaar in onze kringen kome spreken over geld- en wisselhandel; de geneesheer over de wonderen in het menschelijk lichaam; de boekdrukker over papier en uitgaven; de tuinkundige over bloemen en planten, enz., kortom, dat ieder zijne ondervinding te rade ga; doch ongelukkig handelen onze redenaars niet zelden over dingen die hun vreemd of boven hunne macht zijn, terwijl zij eene stof verwaarloozen, die bij hen voor de hand ligt.

Wat wij hier zeggen, zou misschien in een volgend seizoen, in de ieverige en bloeiende afdeeling des *Katholieken Krings* van Antwerpen in toepassing kunnen gebracht worden.

De St. Pieterskerk te Rome.

Men kan de kerken van Rome in drie klassen verdeelen: 1° de *patriarchale* of *meerdere basilieken* ten getale van vijf: St. Pieter op het Vatikaan, St. Jan van Lateranen, St. Paulus-buiten-de-muren, St. Maria-Maggiore en St. Laurentius-buiten-de-muren.

Die vijf kerken dragen den titel van patriarchale ter eere van de patriarchen van Rome. Konstantinopel, Alexandrië, Antiochië en Jerusalem; 2° de *mindere basilieken*, waarvan de voornaamste zijn: die van het H. Kruis in Jerusalem, de HH. Apostelen, St. Agne-buiten-de-muren, St. Sebastiaan, St. Cecilia, St. Clemens; 3° de gewone kerken.

Onder deze allen is de St. Pieterskerk de grootste en prachtigste.

Deze grootsche basiliek werd gebouwd volgens de plannen van den beroemden Michel Angelo Buonarroti, die op verzoek van Paulus III *uit liefde tot God, de H. Maagd en den vorst der Apostelen* de leiding op zich nam.

Volgens het plan van Michel Angelo, zou de basiliek den vorm van een grieksch kruis hebben en de dom door reusachtige muren in plaats van door zuilen gedragen worden.

Na zijn dood werd zijn plan aanmerkelijk gewijzigd, zoodat de basiliek de gedaante kreeg van een latijnsch kruis. Daardoor beantwoordde het gebouw wel aan de vereischen van de groote plechtigheden der katholieke Kerk, maar het verloor merkelijk in een ander opzicht.

Daar de groote lijnen zich niet verlengen en door de zijbeuken het gezicht afgetrokken wordt, schijnt de basiliek minder groot dan zij inderdaad is. Slechts wanneer men eenigen tijd het oog op het gewelf laat rusten, krijgt men een denkbeeld van de reusachtige afmetingen. Paus Urbanus VIII wijdde de basiliek den 18 november 1626 plechtig in.

Op het einde der XVIIe eeuw, toen zij nog niet geheel voltooid was, waren de kosten reeds tot 250 millioen francs gestegen. Het jaarlijksch onderhoud kost 160.000 francs. De lengte van het gebouw is binnenmuurs bijna 187, de breedte van het transept 137, de hoogte van het middenschip 45, en zijne breedte 25 meters; de koepel eindelijk verheft zich 117 meters boven den beganen grond.

De talentvolle schrijver Louis Veuillot roept in zijn *Parfum de Kome* in geestdrift uit: ‘Geschiedenis, wetenschap en kunst in hare geheele uitgestrektheid; de rijkdommen der natuur, de ontwerpen en werken der menschen in hun geheelen omvang zijn hier vereenigd, om van den Kristus, den Zoon Gods, te getuigen, om Hem te zegenen en te verheerlijken. Het onvergelykelijk koor van al die stemmen is de St. Pieter. Welk een onmetelijk vraagstuk, wat grootsche indeelingen, welke eene orde allerwegen, en welk een rijkdom van gedachten in die wondervolle eenheid!

Van de standbeelden der beide groote keizers, Konstantijn en Karel den Groote, die als zegevierende wachters onder den zuilengang geplaatst zijn, tot aan het altaar, waar het lichaam van den Vorst der Apostelen rust; van de *Loggia*, waar de zegen over de stad en de wereld *urbi et orbi* gegeven wordt, tot aan het hoofdeinde der basiliek, waar de Stoel van den Visscher wordt bewaard en ondersteund door de groote Kerkleeraren van het Oosten en het Westen; van de obelisk van Nero, op het voorplein opgericht, tot aan het kruis, dat op den koepel schittert, is er geen steen in dien berg van glorie, die niet op zijne plaats is, die niet een krachtig en verheven woord uit; Rome, dat het heelal vertegenwoordigt, is in de St. Pieter; en de St. Pieter verkondigt aan Rome en de wereld den zegepraal des Kruises over beiden’

Vier en twintig heilige Pausen, waaronder de H. Gregorius de Groote en de H. Leo I, de overwinnaar van Attila, rusten rondom Petrus' grafstede. Ook het lichaam van den H. Gregorius van Nazianze en van den H. Chrysostomus rusten met die van talrijke andere Heiligen onder verschillende altaren.

Elf zuilen van den tempel van Jerusalem verrijken dien van het Nieuwe Verbond; tegen een daarvan heeft de Zaligmaker geleund, toen Hij in den tempel het volk leeraarde.

Het *Volto Santo*, een oorspronkelijk afdruksel van het gelaat des Zaligmakers op den zwetdoek van de H. Veronica, de *Lans*, waarmede de zijde van den Verlosser der wereld werd doorstoken, groote relikwieën van het H. Kruis, de *Stoel* van den H. Petrus en ontelbare andere den katholieken zoo dierbare overblijfselen van den God-Mensch, de H. Moedermaagd en de Heiligen worden in de St. Pieter bewaard. De menigte kapellen, altaren, standbeelden, grafmonumenten, schilderstukken, mozaïk werken, enz. munten uit door pracht, historische en kunstwaarde; kortom:

De St. Pieter handhaaft met glans haren rang als hoofdkerk van de katholieke wereld.

De tempeliers van Visé.

Oorspronkelijke novelle.

(Geïllustreerd door Victor Dedoncker.)

III.

Damiaan de Grandaaz.

Het kasteel, waarheen de jonge tempelier Damiaan de Grandaaz en de man in het grijs, die een weinig te voren den prior Eustache d'Argenteau zoozeer in verlegenheid gebracht had en dien hij ten laatste voor een lid van zijn eigen orde had aangezien, zich langs verschillende wegen nu spoedden, was een kwartier uurs ten zuiden van Visé gelegen.

Priesville was de naam van het kasteel, dat van andere gebouwen van dit soort hierin verschilde dat het geen andere middelen ter verdediging had dan de parkmuren,

binnen welke het gelegen was. Men zag dat zijn bouwmeester, zonder iets te verwaarloozen dat tot zijne hechtheid kon strekken, echter geenszins van plan was geweest er een sterke plaats van te maken. Hij had er meer een sierlijken, dan een krijgshaftigen of oorlogzuchtigen stempel op gedrukt.

Priesville was later gebouwd dan de *Tempel*, en misschien had de bouwheer op de nabijheid van deze vreeselijke burcht gerekend, als machtig genoeg om zijn Priesville in tijd van nood te kunnen verdedigen.

En waarlijk, de betrekkingen tusschen de familie de Bernaux, eigenaar van Priesville, en de Tempeliers hadden nooit iets te wenschen overgelaten. Deze betrekkingen waren nog nauwer en inniger geworden ten gevolge der bloedverwantschap, die er tusschen den prior van den *Tempel* en de laatste kasteleines van Priesville, eene weduwe van zeventig jaar, bestond. Ook had Eustache d'Argenteau, die, zooals wij weten, eene bijzondere genegenheid voor Damiaan had opgevat, zich gehaast om den jongeling te Priesville binnen te leiden, hopende dat deze in den omgang met de bewoners van dit slot, zich aan de ziel en lichaam doodende gedachten zou kunnen ontrukken, die hem zoozeer kwelden.

De oude dame had een jong meisje bij zich, dat spoedig door den nieuwen gast werd opgemerkt en welks verschijnen niet naliet een diepen indruk op den jongeling te maken.

Men noemde haar eenvoudig weg Julia, een naam die op dat oogenblik zeer populair was, ter oorzake van de zaligverklaring eener Luiksche abdis van denzelfden naam, die in 1246 ten gevolge van een visioen den *Sacramentsdag* had ingesteld.

Ofschoon Julia voor een dienstmaagd doorging, kon men toch genoeg zien aan de wijze, waarop zij door hare meesteres behandeld werd, dat zij in de oogen van deze niet als dienstmaagd gold, en men zou eer zeggen dat het eene bloedverwante was, misschien eene wees

en zonder fortuin, die hier binnen deze muren een toevlucht had gevonden.

Wat was eigenlijk de waarheid? Wij willen het in een paar woorden meêdeelen:

Een man, die een hooge plaats innam in den luikschén adel, had haar jaren geleden als kind bij de dame de Bernaux ingeleid.

‘Mevrouw,’ zeide hij, terwijl hij het kind aan haar voorstelde, ‘ik bid u in naam onzer oude vriendschap aan dit kind eene wijkplaats te geven en het goed te behandelen, ofschoon het van burger af komt is. Zij heeft niemand anders meer op de wereld dan haar vader, die gedwongen is geworden het land te verlaten en wien ik bij eede heb moeten zweren over zijn kind te zullen waken alsof het mijn eigen was. Ik wil dezen eed houden, alsof ik hem aan mijn moeder gezworen had.’

De edele vrouw had toegestemd en het verlaten kind tot zich genomen. Onder haar oog groeide het op tot een ranke, schoone jonkvrouw, die door houding, manieren en natuurlijke aanvalligheid haar geen schande had aangedaan, ook al ware zij haar eigen dochter geweest. Niemand op het kasteel wist wie zij was, van waar zij kwam, en om eenigszins de kwade tongen in bedwang te houden, had de kasteleines haar voor den schijn tot de waardigheid van kamenier verheven.

Daar zij altijd in de nabijheid was der hooge burchtvrouw, kon het niet uitblijven, of Damiaan, die op het kasteel was ingeleid, moest met haar in aanraking komen. Beiden jong, met een wereld vol illusiën voor zich, was er weinig toe noodig om toenadering tusschen deze beiden tot stand te brengen, en het duurde dan ook niet lang, of Damiaan moest zich bekennen dat zijne talrijke bezoeken op het kasteel een ander doel hadden dan de bejaarde dame van het kasteel zelve.

Zijne intrede in de orde der Tempeliers was niets, anders geweest dan de aandoening van het oogenblik. Onder den indruk gekomen zijner rampen en ongelukken, alleen in de wereld, had hij een afkeer gekregen van zijn bestaan. Tusschen monnik en kruisridder was de keuze voor hem niet moeielijk, daar hij van jongs af in den wapenhandel opgevoed was, en zijn vader hem reeds vroeg smaak had ingeboezemd voor ridderlijke bedrijven.

Hij werd dus kruisridder, maar zijn karakter en geaardheid speelden hem ook hier weder leelijke parten. Zijne wonden begonnen zich langzamerhand te sluiten, de sombere stemming, het gevolg van de rampen des verledens, maakte plaats voor levenslust en eene ruimere opvatting des levens en het duurde dan ook niet lang, of hij had bitter berouw over den gedanen stap.

Met haar vrouwelijk instinkt bemerkte Julia spoedig dat de ridder nog iets anders voor haar voelde dan broederlijke genegenheid, die spoedig tot stand komt tusschen alles wat jong is, en al droeg zij den jongen tempelier een goed hart toe, toch zag zij met schrik zijne ontwakende genegenheid. Zij had te veel godsdienstig gevoel om niet te beseffen welk een kloof haar van den jongen ridder scheidde, en toch verraste zij zich nu en dan op gevoelens, die alles behalve van hare onverschilligheid voor den jongeling getuigden.

Gelukkig dat de gastvrouw haar in dezen strijd te hulp kwam. Het duurde toch niet lang, of zij werd de verstandhouding gewaar die er tusschen Julia en den jongen tempelier bestond, en haar geweten gebood aan deze opkomende genegenheid paal en perk te stellen.

Een ijzeren muur was thans opgetrokken tusschen hem en haar. Wij behoeven niet te zeggen dat de strijd, dien hij van nu af te verduren had, geweldig was.

HET STADJE CAUB AAN DEN RIJN.

Zoodra Damiaan dus vernam hoe spoedig het vertrek reeds ophanden was en dat zij dienzelfden nacht reeds scheep zouden gaan, kon hij zich niet langer bedwingen. Eerst haar zien, eerst afscheid van haar nemen, al moest hij ook muren doorboren en over slotgrachten springen. Dit was de reden waarom hij zoo eensklaps de vergadering verlaten had. Hij meende het niet langer te mogen uitstellen; den volgenden dag zou het misschien te laat zijn.

Spoedig stond hij voor den muur, die Priesville omgaf. Bij middel van ladders, in den omtrek verborgen, bevond hij zich spoedig in het uitgestrekt park van het kasteel.

Dit was de eerste stap gedaan, maar hoe het nu aangelegd om toegang tot haar te verkrijgen? Hij zag naar het hooge gebouw op en peinsde door welke deur of raam hij zou binnen dringen, toen hij eensklaps een deur van het gebouw hoorde opengaan.

Eene vrouw, in een langen mantel gewikkeld, kwam hieruit te voorschijn. Wie was zij, daar zij zoo licht als een gazelle over de paden heenzweefde? Julia - het was haar gang, haar houding; een straal van het maanlicht, op haar gezicht gevallen, had haar aan hem geopenbaard.

Wien wachtte zij? en hij schrikte voor dit denkbeeld terug en stond als aan den grond vastgenageld. Wat zou hij doen? Haar aanspreken?

Daar schoot op eens eene gedachte als een bliksemstraal door zijne ziel en hij neep zijne vuisten samen: wat deed zij in dit ver gevorderde uur van den nacht hier in den hof?

Hij zette zich op de hrukken achter een struik en zag door de kale takken naar Julia op, die gindsche laan op en neder wandelde. Maar hier kon hij het spoedig niet langer meer uithouden: het was of de grond onder zijne voeten brandde; hij wilde eene verklaring hebben.

Hij richtte zich eensklaps op en spoedig stond hij voor de verschrikte jonkvrouw, die vol verbazing achteruitsprong.

‘Damiaan’ - ‘Julia,’ dit waren de eerste woorden, die als door den schrik en verbazing waren ingegeven. Hij moest zich goed houden, hij moest niets van zijn vermoeden laten blijken en zich houden alsof hare verschijning hier eene van zelf sprekende zaak was.

‘Julia, ik kom afscheid nemen; het is misschien voor het laatst dat wij elkaâr hier nog op deze wereld zien. Morgen verlaat ik deze oorden, God weet waarheen. - Met geen ander doel ben ik hierheen gekomen. God is mijn getuige, dat ik onschuldig ben.’

Een pijnlijke trek kwam bij deze woorden om de lippen van het meisje. Zij zweeg als worstelde zij met een overweldigend gevoel. Damiaan kwam dit echter anders voor; hij meende dat dit stilzwijgen en die angstige, pijnlijke trek om den mond teekens waren van hare innerlijke boosheid, hare schaamte en spijt dat hij haar zoo plotseling had verrast en overrompeld.

Eindelijk verbrak zij het stilzwijgen: ‘Het is goed dat gij vertrekt, Damiaan. De Voorzienigheid heeft tusschen ons beiden een slagboom opgeworpen en het is slechts ter wille dat gij afscheid neemt, dat ik uw vermetele, uw onbezonnen handelwijze, dit geheel ongepast indringen wil verschoonen. Maar laat ons samenzijn kort zijn. Ik wacht hier iemand.’

Dit laatste woord ging den jongeling snijdend door de ziel. ‘Ik wacht hier iemand,’ en hij had al zijn zelfbedwang noodig om niet in toorn en woede los te bersten. Wien kon zij verwachten?

Nog zwegen beiden, toen een geluid aan gindschen muur hem eensklaps het hoofd deed oprichten. Een hoofd kwam daar te voorschijn, nog een - en zijn besluit was met bliksemsnelheid genomen. Hij greep Julia om haar midden vast, drong haar, voordat zij nog een kreet kon slaken, een prop in den mond, wierp haar op zijne schouders en voort ging het met haar den ladder op.

Op den kam van den muur gekomen en gereed aan den anderen kant af te klimmen, richtte hij het hoofd nog eens naar den hof, naar gindschen kant en thans zag hij aan de tegenovergestelde zijde twee mannen, die juist van den muur zich in het park zouden neêrlaten.

Hadden zij hem gezien? Hij wist het niet. In allen geval waren zij nog ver genoeg achter. Hij klom af, bracht de ladder weêr naar zijn schuilplaats en spoedig was hij met de in zwijm gevallen jonkvrouw op weg naar den *Tempel*.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 34]

De graaf de Méan.

Graaf de Méan, die den 7 april 1876 te Luik overleden is, in den ouderdom van 87 jaar, was de laatste afstammeling van een weleer beroemd geslacht, dat zijne plaats in de geschiedenis van Luik beslaat, en aan dit vermaarde prinsdom een zijner bisschoppen gaf. Graaf E. François de Méan was aan de hoogste familiën van den lande verwant, aan die der d'Aspremont-Lynde's, der Oultremont's, der Beaufort's, der de Briey's en der Baillet's.

DE GRAAF DE MÉAN.

Graaf de Méan was een zeer onderscheiden man, en die in het staatkundige leven aanzienlijke diensten heeft bewezen. In den aanvang van het onafhankelijke bestaan van België, maakte graaf de Méan deel van het Nationaal Congres en later van den Senaat. Toen echter Luik liberale vertegenwoordigers naar de vertegenwoordiging zond, trok de edele man zich in het stille leven terug, en werd weldra in de staatkundige wereld vergeten.

Men wist als het ware niet meer dat er nog een neef van den prins-bisschop bestond; zijn dood bracht het aan de wereld te binnen. Men herinnerde zich tevens, dat hij niet alleen als politick man diensten bewees, maar ook dat hij een liefdadig en oprecht Kristen gemoed bezat.

Graaf de Méan was ridder der Leopoldsorde en kommandeur der Orde van St. Gregorius.

De visschersjongen, naar H. Bource.

Hendrik Bource heeft sedert lange jaren, evenals de befaamde schilder Israëls, het zeestrand voor het vinden zijner onderwerpen gekozen, en heeft in dat genre ook zeer veel schoons geleverd. Minder dichter dan Israëls, is hij ruim zoo sterk in het weêrgeven der waarheid. Zijne jongens, meisjes, visschers en visschersvrouwen zijn dikwijls wezenlijk fotografieën. De schilder, men ziet het wel, heeft onder hen geleefd en zijne modellen naar de natuur geteekend. Het tegenwoordige tafereeltje is er ons een nieuw bewijs van. Ja, dat is wel de visschersjongen, die met voorraad en gereedschap naar de pink zijns vaders gaat, die dezen avond zal in zee steken en dien hij waarschijnlijk op den tocht vergezellen zal!

Eenige bijzonderheden Over het proces van graaf van Egmond.

Zijn er, in onze dagen, die den graaf van Egmond, door den hertog van Alba op de openbare Markt van Brussel gehalsrecht, onschuldig vinden, anderen beschouwen zijne straf als ten volle gewettigd. Wij zullen dit punt niet langs de beide zijden onderzoeken. Een der volledigste werken die wij daaromtrent kennen, is dat van den heer de Bavay, in leven prokureur-generaal bij het beroeps-hof te Brussel, wiens portret wij in den loop des jaars hebben meêgedeeld.

Zijn *Procès du comte d'Egmont et pièces justificatives* is uitgegeven volgens de origineele bescheiden te Bergen gevonden, ten huize van Jean-Baptist Leclercqz. In de laatste wilsbeschikking, gedagteekend 29 maart 1853, van dien bibliophiel, vond men eene bepaling (de 13e) meldende, dat hij 'wilde en bevoel' dat

het werk in zijne bibliotheek *Procès du comte d'Egmont*, in tegenwoordigheid van getuigen, op de binnenplaats van zijn huis, zou worden verbrand.

Volgens het gouvernement, beschikte hier Leclercqz over iets dat zijn eigendom niet was: deze officieele documenten kon hij noch door zich zelf, noch door hunne opstellers hebben aangekocht; zij waren wel zeker de eigendom des gouvernements. Hoe het zij, met deze documenten deels gewapend, heeft de heer de Bavay het proces herzien en komt hij tot een gansch tegenovergestelden uitslag dan de hertog van Alba kwam, die den graaf van Egmond veroordeelde en deed halsrechten.

De hertog van Alba deed den 22 augustus 1567 te Brussel zijne intrede, riep den Staatsraad bijeen om het versterkingsplan van Diedenhoven en Luxemburg te onderzoeken en deed, bij het heengaan der leden, Egmond en Hoorn aanhouden. Men bracht beiden, zegt Gachard, later naar het nieuw kasteel van Gent over, deze in eene draagkoets, gene in een wagen en dit onder geleide van een regiment infanterie, twee kompagnieën arquebusiers te paard en drie kompagnieën lichte ruitery, welke laatsten den optocht sloten.

De hertog van Alba verweet aan de gewone tribunalen slechts te veroordeelen op bewezen daadzaken, '*en casos probados*,' en nam dus zelf liever kennis van de feiten, daarin voorgelicht door een bijzonderen raad. Zoo deed hij later ook zelf uitspraak in de zaak van Egmond, *le tout bien meurement délibéré avec ceux du conseil estant auprès de sa personne*.

Dat onderzoek en dat vonnis schonden echter de privilegiën van Brabant en die van het Gulden Vlies-orde, zegt de Bavay.

Inderdaad, Karel V had à *lui seul et à nul autre* het recht voorbehouden door zijn eeuwig edict van 1531, in volle souvereiniteit over de *fautes ou mésus*, welke de ridders zouden kunnen plegen, te oordeelen, daarin bijgestaan door het advies der ridders of van het meerendeel hunner, in kapittel vergaderd.

De keizer had zich tevens het recht voorbehouden de schuldigen preventief te doen aanhouden, echter slechts op advies van zes ridders, *conpères dudit ordre, et autrement non*. Hij wilde alzoo beletten dat de ridders van het Gulden-Vlies onwettig werden beleedigd, zooals met Jean Manuel reeds gebeurd was.

De voorschriften waren formeel en men kon den graaf van Egmond, die ridder was van het Gulden-Vlies, zonder een persoonlijk bevel van Philips II, niet aanhouden; men moest daarenboven zijne konfraters voorafgaandelijk verwittigen, en eindelijk mocht hij aan geene andere jurisdictie onderworpen worden, tenzij aan die hooger aangegeven, namelijk aan de ridders of ten minste het meerendeel hunner, in kapittel vergaderd.

Men was van hoogerhand met die bepalingen natuurlijk wel bekend. In een brief, door Gachard in zijne *Documents inédits* aangehaald, meldt Philips II eene beslissing, te Brugge in 1468 genomen, waarbij een verschil wordt gemaakt tusschen misdaad en punt van eer. De eerste zaken werden aan de persoonlijke jurisdictie van den soeverein overgelaten; de tweede aan die van het kapittel van het Gulden-Vlies; maar die bepaling was door Karel V vernietigd in eene schikking, als volgt luidende: *tout ce qui pouvoit avoir été fait ou statué au contraire dans les chapitres précédents*.

Het doel van die bepaling was, dat Karel V geene vexatiën den ridders wilde zien aangedaan worden, buiten weten hunner ordegenooten.

De handelwijze, opzichts Egmond, door den hertog van Alba, was dus wel degelijk strijdig met de statuten, en de ridders der orde protesteerden op de hevigste

wijze; doch de koning gewaardig le zich niet een antwoord te geven, ofschoon de reclamen geteekend waren door den keizer van Oostenrijk, den hertog van Beieren, den hertog van Lotharingen en andere hooge personen.

Integendeel, de hertog van Alba kreeg bevel de zaak spoedig af te doen, en dus op den ingeslagen, willekeurigen weg voort te gaan.

Niet alleen in dit geval trad men buiten de wet, maar ook in de Blijde Inkomste, waarin geschreven stond dat men de *'baenrotsen en luyden van Brabant'* niet van hunne natuurlijke rechters mocht verwijderen, en die bepaling was des te heiliger, daar zij eene der voorwaarden uitmaakte, weleer door den hertog van Bourgondië aangenomen, in verwisseling der souvereiniteit, hem door de Staten van Brabant opgedragen.

Het was dan ook bij deze Staten dat de gravin van Egmond onderstand zocht; doch in plaats van een krachtvol protest tegen de schending der rechten, bepaalden zich de Staten een nederig request aan den hertog van Alba te zenden, die er zich dan ook hoegenaamd niet om bekommerde; hij antwoordde enkel en alleen dat het privilege van het Gulden-Vlies en dat der Blijde Inkomste zich niet uitstreckte over de misdaad van gekwetste majesteit.

Graaf van Egmond werd verder overgeleverd aan eene rechtbank, waaruit diegenen, gekend als te innig gehecht aan de privilegiën van Brabant, gesloten waren. De graaf mocht plichtig zijn aan de hem opgelegde misdaad, zeker is 't dat men opzichts hem alle rechten schond, en die onwettelijke voorzorgen, tot in het oneindige gedreven, zijn juist geene bewijzen dat men aan hoogerhand van zijne plichtigheid zoo vast overtuigd was.

De personen welke van die rechtbank deel maakten: Vargas, Delrio, Noircarnes, Berlaymont en anderen, waren daarenboven gekend als erg tegen de nederlandsche adellijken ingenomen. Willen wij hier nu doen veronderstellen, dat deze laatste heeren 'lammeren' waren van onschuld? Verre van daar; wij willen enkel doen zien, dat men onwettig en hoogst partijdig met den graaf van Egmond te werk ging, en men denklijk met bepaald vooroordeel in deze zaak handelde.

Graaf van Egmond, in het kasteel van Gent opgesloten, werd door een spaanschen kapitein bewaakt, ofschoon Karel V, in zijn edict van 1531, bepaald had dat de ridders der Vliesorde zouden bewaakt worden door ridders zelven. Zoo streng werd Egmond opgesloten, dat hij na zes maanden gevangenschap, nog niet met zijnen geneesheer, meester Jacques, in betrekking komen mocht.

De gravin, eene prinses van Beieren, had den heer Hincart naar Madrid gezonden, om van den koning te verkrijgen dat Egmond in een zijner eigene kasteelen, of huizen zou worden opgesloten, aangezien haar man, zoo schreef zij, gewoon was in de buitenlucht te leven. Daar, in een zijner huizen, zou hij dan nog tot het regelen zijner zaken hebben kunnen overgaan, die, door de bekende omstandigheden, tamelijk in verwarring geraakten, en dit tot groot nadeel van zijne drie zonen en acht dochters.

De hertog van Alba, die de zaken van dien aard nooit ten halve deed, had inderdaad al de goederen van Egmond in beslag genomen, en Sabina van Beieren en hare elf kinderen leefden nog van hetgeen men hun wel wilde toereiken.

Den 24 oktober was Hincart te Madrid aangekomen. 'Hij was er gezonden,' zegt de Bavay, 'door de gravin van Egmond, die ten minste als prinses van Beieren, eenigen eerbied verdiende, en hij kwam er den overwinnaar van Gravelingen en St.-Quintijn verdedigen, die tot twee maal toe onze belgische provinciën gered had. Philips II wilde er zelfs niet in toestemmen hem te ontvangen, en de graaf van Egmond bleef beroofd van de waarborgen, hem toegestaan door de Blijde Inkomste en de

ordonnancie van Karel V. Hij kreeg zelfs geene toelating om lucht te scheppen in zijne gevangenis, en met zijnen gewonen dokter in verkeer te zijn.'

Ofschoon men den schijn aannam dat Egmond zich vrijelijk zou kunnen verdedigen, was dit echter niets dan een kluchtspel, want men bleef hardnekkig weigeren hem met zijne advokaten te laten spreken, ter bereiding zijner verdediging.

Wij beoordeelen hier de punten van beschuldiging niet; doch zeker is het, dat het recht in den loop van het geding, opzichts Lamoraal van Egmond, op eene barbaarsche wijze miskend, en hem datgene ontzegd werd waarop ieder recht had. Overigens, van dat vertrappen van alle recht heeft de hertog van Alba meer dan een bewijs gegeven, en die werking van het geweld, doet hem nu meer dan eens veroordeelen en hem gepleegd onrecht toeschrijven daar waar hij wellicht met grond te werk ging.

Egmond moge plichtig zijn aan gekwetste majesteit, door de samenzwering van Oranje te hebben ondersteund, zoo niet openlijk dan toch heimelijk, de willekeurige handelwijze van zijne onnatuurlijke rechters zal altijd voor hem pleiten en eene groote kracht geven aan de redenen van die, welke hem als onschuldig of niet schuldig genoeg aanzien, om ter dood gebracht te worden.

Onze gravuur stelt den hertog van Alba voor, die, door het venster op de Groote Markt starend, de halsrechting volgt. Niets, geen zenuw, geen spier beweegt zich op zijn gelaat. Hij is koud voor het vergoten bloed en het gejammer der menigte, dat van beneden opstijgt.

Het hertenkamp.

Door August Snieders.

(Reisherinnering.)

Ik was sedert acht dagen in die dompige, bedrijvige, oorverdoovende fabriek, welke men Londen noemt, opgesloten; ik was duizelig van al het gewoel; schier verstikt door damp en mist, afgebeuld door eene gedurige beweging, welke mij als het ware gelijk eenen bal had heen en weêr geëkaatst, en vroolijk en blij gelijk een kind, dat hoopt welhaast de schooldeur te zien openen, verlangde ik naar den zondag-morgen, om Londen voor eenige uren te ontvluchten.

Eindelijk was het oogenblik daar.

Gisteren had echter de wereldstad nog eene zekere aantrekkelijkheid door hare bieënzwermmachtige beweging van menschen, wagens, cabs, flying coach en omnibussen, door al dat gedruisch, gewoel, geroep en gedommel: - vandaag is zij als eene kleine provinciestad zoo stil, zoo rustig. De huizen en winkels zijn gesloten,

'als lag in elke woon een lijk,'

zingt de dichter. De rijtuigen, gisteren ontelbaar, zijn nu schaarsch; die, welke wij ontmoeten, kruipen, of liever rijden met eene kwakerachtige statigheid; de paarden, die gisteren niettegenstaande hunne hongerige magerheid door de straten vlogen, als hadden zij stoom in het lijf, loopen nu op een eerbiedig drafke, den kop zelfs gebogen, alsof ze de evangelische traktaatjes wilden lezen, waarmee de vromen in Engeland den grond bezaaien, tot bekeering aller Heidenen.

De burger zelf, die gisteren liep, gejaagd door de zucht naar stoffelijke winst, gaat nu dood bedaard en stemmig, alsof hij vreest de zondagsrust door zijnen stap te zullen storen, over de *trottoirs*. Nu, er ligt in dit alles eene les voor hen, die op het vasteland,

den maandag in rustdag willen veranderen, enkel om den dag des Heeren te miskennen en den priester alléén in zijne kerk te laten.

Maar die rust kwam juist op dat oogenblik veel minder met mijn gemoed overeen dan het gewoel der week; ik wilde als contrast met dit laatste, eene volledige, niet eene gedeeltelijke rust. Het in zijn geheimzinnig mistkleed slapende Londen woog mij te zwaar. Ik had den *old father Thames* in al zijne drabberigheid, maar ook in al zijnen rijkdom, en zijne oevers in al hunne pracht en macht gezien; ik had het onderaardsche en soms onderwatersche Londen bezocht, en uit de diepte komende, was ik andermaal naar de Guildhal en Westminster-abbey opgeklommen.

Ik had de St.-Pauls-kerk bezocht - die koude en ziellooze navolging van de St.-Pieterskerk te Rome, die uitdaging, zegt een mijner vrienden, der groote protestantsche metropool aan de katholieke - en oneindig koeler had ik dat Pantheon der engelsche admiraals en veldheeren verlaten dan den Tower, waar ik in mijne verbeelding gansch dien stoet van jonge koninginnen, staatsbeambten, hertogen en baronnen, door den beul naar het schavot zag leiden; den Tower, die bloedige steenen blad zijde uit Engeland's geschiedenis....

Ik had Old Bailey, de beruchte rechtbank en daarna de Beurs, gezien; ik was uit een der prachtigste salons van Londen tot in eene der ellendigste wijken afgedaald; daar waar de ar-

moede zoo vreeselijk en onheilspellend is, dat zij u bleek doet worden en gij niet zelden angstvol het oog richt naar den hoek der straat, waar uw engelbewaarder, in den vorm van eenen policeman, zich bevindt.

En dat alles: Londen bij dag, Londen bij nacht; Londen onder en Londen boven den grond; Londen in zijnen handel en wandel; in zijne pracht en armoede; in zijne verdierlijkte onwetendheid en zijne schitterende wetenschap; in zijne vrijheid en zijne feodaliteit; in zijne puriteinsche zeden binnen het huis, zijne dikwijls zinnelooze losbandigheid in de opene straat - dat alles warrelde mij voor den geest, en gij zult begrijpen, dat ik eene andere lucht dan de mistlucht, eene andere rust dan de engelsche zondagsrust, verlangde.

Op een der ontelbare stoombootjes, die op de rivier schier dezelfde beweging doen ontstaan als de omnibussen in de straten, voer ik de Theems op naar Hampton-court, of liever naar die reeks van koninklijke lusthoven, welke, als het ware op de rivier gelegen, als zoovele juweelen zijn op dien golvenden kroonband vastgemaakt: het zijn Kew, Richmond, Hamptoncourt, Windsor - allen, zeg ik, vorstelijke verblijven, het laatste nog in vollen praal; de andere verlaten, treurende en stokoude weduwen, welke zelfs niet meer aantrekkelijk zouden zijn, zonder al hetgeen haar omringt.

Londen verdwijnt voor mij. De Vauxhallbridge is het laatste wonder in bruggen-bouwkunst, waaronder het snelle vaartuig doorvliegt gelijk eene zeemeeuw. Chelsea, Battersea verdwijnen evenzoo, en eindelijk wordt mij, in heerlijk panorama op den eenen oever, Hammersmith voor oogen getooverd.

Vlak voor mij op de stoomboot bevond zich eene vrouw, in diepen rouw gekleed. Zij was lang en mager van gestalte; haar gelaat zelfs was beenderig; zoolang zij daar voor mij neêr zat had geen zenuw in haar wezen zich vertrokken, en hield ze hare oogen voortdurend neêrgeslagen. Tegen hare knieën leunde een lief blond meisje van een tiental jaren, met lange, blonde haren en licht-blauwe oogen. Ook het kind was in rouw gekleed; maar er zijn rouwtooisels, welke mij leed doen aan het hart, en dat van grootmoeder en kleindochter - ik gaf haar die onderlinge betrekking bij veronderstelling - was zeker een van deze. Het zwarte kleed was ros geworden; hier en daar was het zorgvuldig gelapt; de zwarte shawl en hoed der oude vrouw hadden ook hunne beste dagen beleefd. Alles toonde, kortom, armoede, maar eene deftige armoede aan. 't Scheen mij toe geen gebedeld kleed te zijn, dat die twee personen droegen; neen, 't moest er een zijn met woeker bezuinigd, en juist dáárom hechtte ik aan dien rouw eene zekere belangstelling, en trok hij telkens mijne aandacht tot zich.

Boven Hammersmith verandert het landschap.

Herkent gij hier de Theems nog? voor waar, neen. Dagen lang had ik dien donkeren, vuilen, stinkenden, ondoorschijnenden stroom gezien als een eeuwig golvend, groenzwart laken, hetwelk in zijnen schoot misschien zooveel en meer misdaden verbergt dan de opene straat van Londen. Hier, integendeel, wordt het water helder en vroolijk; het doet aan eene der rivieren in Holland denken, met frissche, groene boorden, maar de oevers zijn hier oneindig schilderachtiger dan in Nederland.

De rivier wordt allengs al smaller, het landschap heuvelachtiger. Tusschen het groen piept hier een wit en rood geschilderd landhuis uit, of zelfs een gansch dorp, dat daar in den zonneglans ligt, alsof het voor den dag des Heeren versch geveerd was. Hier en daar vormen zich eilandjes in de rivier; ze zijn met een weelderig groen beplant en soms met schilderachtige gebouwtjes bezet: ze worden reeds, hoe vroeg ook, door een aantal vrouwen en kinderen bezocht. De laatsten in hunne witte

zomerkleedjes schijnen mij in de verte toe, zomervogels te zijn, die vroolijk over het groen zweven, terwijl de eersten op groepen witte eenden gelijken, die aan den boord der rivier zitten te luilakken en ten hoogste soms hare witte vleugels eens uitslaan.

Daar komt de Engelschman, afgebeeld van eene gansche week te draven, in de schaduw en op het gras uitrusten; daar vischt hij, die de gansche week met allerlei aas op de Beurs hengelt om den met zilver geschubden burger beet te krijgen, nu naar den onnoozelen, zilver geschubden bliek of baars; daar vaart hij in een gig, zonder dat de luie zwanen er aan denken, hem in snelheid den palm te betwisten. Een hoerrah stijgt uit een of twee gigs op, nu onze boot voorbij stoomt; waarom? Ik weet het niet, maar iedereen heeft toch eens opgezien, behalve de arme vrouw, al heeft het kind dan ook door een blijden uitroep hare aandacht willen opwekken en met den vinger de vliegende, kleine houten scheepjes aangewezen.

Ik hield mij nu ook niet meer met haar bezig; het tafereel rondom mij boeide mij te zeer. Gisteren, toen ik nog te Londen was, scheen het mij toe, dat Engeland - Londen was; dat daar niets groeide dan scheepsmasten, huizen, bruggen, rails en fabrieksschoorsteen; dat daar geene heldere zon, geen heldere hemel, geen helder water, geen frisch groen en bloemen waren. Wonderlijk denkbeeld, zult gij zeggen. Zeer mogelijk; maar als men in Londen mijlen en mijlen ver rijdt en dan nog niets ziet dan dompige huizen - huizen en altijd huizen - zonder einde, dan begint men zich allengskens met het denkbeeld te vereenzelvigen, dat er in gansch Engeland anders niets bestaat - en daarom is de natuur u zoo welkom; daarom is zij hier zoo frisch; daarom valt het u zoo op, dat ook hier de bloemen geuren, de vogels zingen - wie had gisteren kunnen denken, dat er zelfs engelsche vogels waren! - daarom rust uw oog met zooveel genot op de breedgetakte olmen en op de nette villa's, die als het ware den oever naderen om zich, evenals de wit geschorste berken die op den boord staan, in het water te komen spiegelen.

Ik werp alle bitsigheid, welke in Londen zoo vaak mijne bewondering is komen vergallen, ter zijde, en ik word weêr een gemoedelijk mensch, vooral als ik Kew bezoek met zijn bloemen-rijkdom, parken, museums, vijvers, hoge boomen - met zijn paleis, waar George III, verre van het gewoel der wereldstad, zijne koninklijke afstammelingen deed opvoeden en er zelf dikwijls kwam vertoeven, terwijl Pitt de de wereld regeerde en Fox, Sheridan en Burke den roem der engelsche tribune verhoogden. Daar op dat terras heeft zijn oudste zoon, George IV, als kind gespeeld, over wiens leven zoo menige donkere schaduw werd geworpen....

Richmond met zijn schilderachtig park is mij het liefste; ook Hampton-Court? - neen, daar komt de booze geest weêr in mij op; want hier zit mij andermaal het alles bedervende kunstmatige op de hielen. Hier zie ik fijn geschoren heggen; dreven, lijnrecht als een liniaal; gefriseerde priëltjes, grasvlakten zoo effen, zoo keurig geplooid als een tafelkleed; vijvers, zoo rond als een lampetkan of een scheerbekken; - neen, dat kunstmatige, dat stijve in de natuur maakt op mij een zeer onaangename indruk, en ik zag dat de koninklijke handen hier het koninklijke werk van den Schepper vreeselijk hadden verknoeid. Ik vlucht het gebouw in, altijd hopen de gewenschte rust te vinden; doch dáár werd de gal nog erger ontstoken bij het zien van eene reeks kunstlooze schilderijen, even slecht als in de galerijen van Versailles, welke men onbeschaamd als het werk onzer groote vlaamsche en nederlandsche meesters durft prijzen. Dat lustverblijf der engelsche vorsten is een grafkelder. Geesten en schimmen kunnen er ronddwalen - levende, gekroonde opvolgers komen er niet meer.

De pracht heeft er tamelijk geleden; 't is hier vervallen grootheid. De verf is ontleurd, het verguldsel heeft veel van zijnen glans verloren; de tapisserieën zijn niet meer frisch - kortom, Hampton-Court deed op mij het effect alsof ik eene coquette zag van voor een paar eeuwen, wier kleed verkleurd is, wier kanten geel geworden en verscheurd zijn, wier wang niet meer geblanket, wier haar niet meer gepoederd is, - die daar nog stijf en statig neêrzit als eene curiositeit, omringd door de verlepte sieraden van haren tijd.

Neen, ik moet de vrije en wilde natuur genieten. Hoe verre ik voortliep, hoe verre ik dwaalde weet ik niet; ik had geen haast en nog een goed deel van den dag te verteren. Ik bereikte eindelijk eene heuvelachtige plaats, van waar men een allerheerlijkst gezicht op den omtrek heeft. Voor mij zag ik een prachtig landschap; de hoogten en laagten, in breede golvingen geteekend, waren met groen overdekt - met een loover, rijk in tinten en kleuren; hier heldere punten, daar donkere vakken; hier bruin, daar geel of weêr donker-rood, naar gelang de zon haren glans over de vlakke wierp, of achter de wolken weg schuilde.

Het was daar zoo echt dichtelijk, dat ik er uren lang had willen vertoeven en het panorama zien, des morgens bij het aanbreken des dags, des avonds bij eene ondergaande zon, des nachts door den zilverigen glans der maan beschenen. Het was de herhaling van 't geen ik weinige dagen te voren gezien had, van uit de bibliotheek en het kabinet van H.M. koningin Victoria, te Windsor - een landschap, dat mij meer geboeid had dan al het fluweel, goud en purper, die in het kabinet zoo oogverblindend zijn ten toon gespreid.

Nu genoot ik het gezicht vrij en ongehinderd, zonder vrees van keurige tapijten te bezoedelen, zonder het achterdochtig oog der roode livreibedienden, die u nazien alsof ge geheel Windsor in uw vestzak zocht weg te smokkelen, zonder dat trappist-achtige opschrift, hetwelk hier en daar was opgehangen: *ga zwijgend door*, alsof de klank onzer stem den langdurigen rouw der koninklijke weduwe zou gestoord hebben.....

De horizon was door een zilverig blauwen nevel beperkt, in welken zich hier en daar de donkere silhouët van eenen toren verhief. Achter en bezijden strekte zich een bosch uit, met stokoude stammen, wijd uitgespreide takken en altijd gonzende toppen.

Een flauw geritsel, en onmiddellijk daarna eene kinderlijke stem wekten mij uit mijn stil droomen; ik zag ter zijde en bemerkte eerst twee herten, die uit het bosch kwamen gehuppeld en aan het traliwerk zeer gemeenzaam zich door het handje van een kind lieten streelen. Het meisje had het zeer druk met de lieve ree en een hert met prachtige takken. Het was alsof er een vriendschappelijk gesprek tusschen het drietal gehouden werd. Het kind gaf den elegante diertjes brood uit haar mandje, en toen het brood verslonden was, zocht het gras en kwam zijn lievelingen dit voorhouden. Bij eenig verwijderd gedruisch schoten de reeën schichtig ter zijde; doch, na een kort oogenblik, keerden zij op de stem van de kleine temster weêr naar het traliwerk terug.

Ter zijde, op eene bank, zat - waarom trof mij dat zoo? - de vrouw in haar versleten rouwkleed, die op de stoomboot reeds mijne aandacht had opgewekt. Zij zat daar even stijf en strak te zien als ginder, en toen zij opstond en op hare beurt de dieren naderde, was er in haren gang, in hare manieren iets zoo wonderlijk, zoo statig, dat ik zou gedacht hebben de koningin zelve te zien, welke zich gewaardigde het oude lustverblijf harer voorzaten eens te bezoeken. Maar ach, het rouwkleed, dat de bleeke vrouw droeg, was verre van koninklijk te zijn....

Het kind was mij genaderd, stond op eenige stappen van mij stil en staarde op eene graszode, die onder de bank, op welke ik gezeten was, groeide. Ik begreep het verlangen van het blonde meisje.

‘Verlangt gij dit gras, lief kind?’ vroeg ik.

Het kind knikte verlegen, terwijl het den wijsvinger in den mond hield, en toen ik haar eene goede handvol overreikte, gaf het mij een kushandje en ijlde, on er het u troepen van ‘*I thank you, sir,*’ naar de in rouw gekleede vrouw terug, welke langzaam en statig zich omwendde en weêr plaats nam op de bank, zonder mijne kleine dienst door een enkelen oogslag te beloonen.

Een uur later verwittigde mij de dalende zon, dat het tijd werd terug te keeren, wilde ik dien avond Londen nog bereiken; toen ik echter weêr plaats op de boot had genomen, zat de vrouw andermaal op drie of vier stappen van mij verwijderd, 't Was toeval - ja; maar een toeval dat mij, in weerwil van mij zelven, aanzette om iets naders omtrent dat bleeke, lijdende en schier ziellooze wezen te vernemen.

‘Gij hebt haar gewis aan het hertenkamp ontmoet?’ zeide een mijner engelsche vrienden, met eenen ietwat spotachtigen glimlach, en

schreef ter zelfder tijd met zijnen vinger over het voorhoofd, als wilde hij beduiden, dat het daar juist niet zeer orthodox toeging.

‘Inderdaad!’ was mijn antwoord, ‘aan het hertenkamp.’

‘Ze komt daar iederen zondag en beweert, dat het park haar in eigendom gegeven is door koning George III. Sedert de koninklijke familie de door u bezochte lusthoven niet bewoont, beschouwt zij zich als de goede genius dezer plaatsen. Zoolang de koningin Victoria haar te Richmond of Kew niet zal bezoeken, zal zij den rouw dragen. Men zou wel doen haar in dit of dat Bedlam op te sluiten.’

‘Waarom dat?’ viel een derde spreker in. ‘Die goede vrouw doet niemand kwaad. Laat haar het denkbeeld behouden, dat het koninklijk park haar toebehoort, en hoort het haar in zekeren zin niet toe? Het publiek geniet immers ongestoord die vorstelijke pracht. Het wandelt er vrij rond; het rust er in de schaduw; het bewondert er den bloemen-rijkdom, en dewijl het onderhouden der parken en tuinen uit zijnen zak wordt betaald, mag het ook dezelfde illusie hebben als die arme zinnelooze.’

Ik vond de opmerking tamelijk juist.

‘De vrouw heeft dagen van weelde beleefd,’ ging de spreker voort, ‘en als ik mij niet bedrieg, heeft ze meer dan eens tegen den honger geworsteld; maar nooit verloochent zij den stand, waarin zij waant geplaatst te zijn. Voor eenige maanden, toen ik voor een bedeelingsgenootschap, eene onzer arme wijken bezocht, vond ik de ‘gravin,’ zooals het volk haar noemt, op een naakten zolder, in gezelschap van dat blonde kind, hetwelk zij eens van de straat heeft opgenomen, toen het hulpeloos om zijne onbekende moeder schreide....’

DE VISSCHERSJONGEN, NAAR H. BOURCE.

Ik liet, niet zonder ontroering, het oog op de arme vrouw rusten.

‘Nooit,’ ging de spreker voort, ‘heb ik iets akeliger gezien dan dien zolder. De sneeuw lag buiten op het dakvenster vast gevroren. Binnen was geen sprankel vuur. Integendeel, een paar ijskegels hingen aan het kleine raam. De gravin ontving ons niettemin met alle mogelijke statigheid, alsof zij een paleis bewoonde, en verontschuldigde zich over haar verwaarloosd toilet. Wel verwaarloosd inderdaad! Er was in dit tafereel iets, dat bij anderen den lachlust zou hebben opgewekt; maar mij sneed het door de ziel, en het zou mij hebben doen weenen, toen zij mij zeide: ‘Als de lente komt, verlaat ik mijn hotel in de stad en keer naar Richmond, Kew of Hampton-Court terug.... Ze bouwen de huizen in onze dagen zoo vreeselijk tochtig....’ voegde zij er met eene holle stem bij, en ze klappertandde van koude.’

‘Gij zegt, dat die vrouw goede dagen heeft beleefd?....’ merkte ik op.

‘Haar leven is met eene der droevigste bladzijden van onze geschiedenis - zoo rijk aan vorstelijke schandalen - vermengd. Diezelfde vrouw was aan de dienst gehecht van prinses Caroline, de echtgenoot van den toenmaligen prins van Wallis, later George IV, wiens leven eene gansche reeks van tooneelen bevat, welke eenen geringen burger zouden hebben doen steenigen, indien in Engeland de lynch-wet bestond. Gij kent zonder twijfel de bijzonderheid in zijn leven, dat hij zich na de geboorte der prinses Charlotte Augusta - die later de echtgenoot werd van prins Leopold van Saxen-Coburg, gewezen koning der Belgen - van zijne gemalin verwijderde, eene scheiding welke voortduurde tot aan haren dood?’

Ik knikte bevestigend.

‘Die arme vrouw was eene der getuigen, ten voordeele der prinses, toen de prins, als een waardig opvolger van Hendrik VIII, haar onder de laagste beschuldigingen voor eene ministerieele commissie en later zelfs voor de Kamer der Lords deed verschijnen, om zich over haar gedrag te rechtvaardigen; toen schier gansch het

hof met den prins samenspande, om eene vrouw te verpletteren, die geen anderen steun meer had, dan de wet en de wezenlijke genegenheid van het engelsche volk. Koning George III was zinneloos en de prins van Wallis regent geworden; maar de eerste, die den haat zijns zoons niet deelde, bleef de beschuldigde prinses beschermen, en de verkleefdheid der “gravin” voor zijne schoondochter ziende, zou hij aan deze eens een adellijken titel en een der lusthoven Kew, Hampton-Court of Richmond als eigendom beloofd hebben. Vergeet niet, dat de man destijds niet recht meer wist wat hij deed! - Is dat de reden van die gedurige tochten naar die verlaten parken? Ik weet het niet; 't is haar geheim en meêdeelzaam is zij niet.'

DE HERTOEG VAN ALBA, DE TERECHTSTELLING VAN DEN GRAAF VAN EGMOND
BESPIEDEND.

De verteller sprak zachter, want de vrouw hield sedert eenige oogenblikken het oog op ons gericht.

‘Hoe het zij, prinses Caroline, na jaren te Blackheath in stille afzondering geleefd en duizende beschuldigingen verduurd te hebben, verliet Engeland en vernam in Italië den dood van den zinneloozen George III en de proclamatie van haren echtgenoot tot koning van Groot-Brittanje. Het was in 1820. De koning bood zijne gemalin 50.000 liv. lijfrente aan, indien zij van hare rechten als koningin wilde afzien en tevens haar woord verpanden, den voet niet meer in Engeland te zetten. Het offer was beleedigend, en Caroline weigerde. Weet ge wie, middelerwijl, eene groote rol in de volksbeweging, ten voordeele der verstooten echtgenooten, speelde? Het was

die arme vrouw, welke daar nu meer dood dan levend, voor u zit.... Toen de koningin in juni 1820 tegen den wil van George IV den voet op engelschen bodem zette, en het volk haar als het ware in triomf en op de armen droeg, was zij misschien eene der voornaamste bewerkers van dat schitterend ont-

haal. Zij, meer dan de lange pleidooien van rechtsgeleerden en redenaars, heeft hare meesteres verdedigd.’

Ik kan niet zeggen, welk een indruk die woorden op mij maakten; ik wist niets bepaalds over schuld of onschuld der aangeklaagde, maar die vrouw verdedigde de eer eener vrouw, de eer harer meesteres, de eer harer koningin!

‘In juli 1821, toen de kroning plaats had verzocht de koningin aan die plechtigheid te mogen deelnemen, of ten minste de ceremonie bij te wonen. Beide verlangens bleven onbeantwoord en de vorstin onderging de bloedige vernedering, toen zij zich aan de Westminsterabbey vervoegde, dat zij door de bedienden afgewezen werd, evenals eene vreemde die van geen behoorlijke toegangskaart voorzien was. De slag was verpletterend. In de daarop volgende maand stierf de gekroonde verstootene, welke, volgens het oordeel der ministerieele commissie, wel niet schuldig, maar toch niet vrij te spreken was van lichtzinnigheid; welke plichtig was volgens het Huis der Lords (met 123 tegen 95 stemmen), maar op wie men nooit den moed had het uitgesproken vonnis toe te passen, hoe machtig de meerderheid dan ook ware. Het vervoer van haar stoffelijk overschot deed te Londen ernstige onlusten ontstaan, en de arme “gravin,” welke zich ieverig met de beweging bemoeide, werd door de politie aangehouden, en zij verdween in den kerker, toen hare koningin in de graftombe verdween..... Toen zij weêr - wanneer? 't is mij onbekend - onder den open hemel verscheen, was zij..... zinneloos en draagt sedert zes en veertig jaren den rouw - stille hulde, welke alleen door God in aandenken wordt genomen..... Indien de grooten der aarde wisten, welke verhevene opofferingen voor hen, uit den boezem des volks, somtijds opstij en!’

We bereikten Londen - Londen met zijne duizende gazbekken tegen de donkere gevels der huizen; met zijn druk gewoel in de straten, tusschen he welk de kalme, ik zal zeggen, majestueuze policieman, zijn waakzaam oog laat rondgaan, en met een enkel woord de dringende menigte beheerscht. Ik trachtte, in die drukte, de vrouw met het kind in het oog te houden; zij had mij eene levendige belangstelling ingeboezemd, en 't was eene voldoening voor mij geweest, toen ik van den onderhoudenden Engelschman ten slotte vernomen had, dat ze tegenwoordig door eenige aristocratische salons werd ondersteund - voor zooveel ten minste als men er in gelukken kon, haar iets te doen aannemen, want zij was zoo fier, die arme zinneloze!

Op den hoek eener straat groepeerden zich eenige personen rond dezen of genen kruidenier, die, in zijn evangelischen iever, 's avonds den bijbel aan eenige dwaalgeesten komt uitleggen en u overstelpen met traktaatjes en extracten uit de Evangeliën. 't Is een wonderlijk verschijnsel voor ons; 't is iets zeer gewoons in het zoo ‘recht bedorven’ Londen. Bij dien straatpredikant stond ‘de gravin’ een oogenblik stil, stapte toen voort en verdween in eene zijstraat - gewis om haar ‘hotel,’ deze of gene armoedige kamer, te betrekken.

Ik heb den nacht in droomen en waken doorgebracht; tusschen al de natuur en kunstpracht, welke ik in den loop van dien dag aanschouwd had, drongen zich gedurigdie arme vrouw, het blonde kind, de lieve herten en reeën, gekroonde mannen, gekroonde vrouwen vooruit, en vooral die koningin, door knechten uit het paleis des konings gestooten: - treffend onderwerp voor een dichter, voor een schilder. Ik was schier gelukkig toen de dag aanbrak, 't Is niet de zon, die u in Londen den nieuwen dag verkondigt; neen, 't is een eindeloos gedommel, alsof duizende stoommachienen

rond u bromden en gonsden; 't is een gedruisch van schelle kreten in de straten, tusschen welke gij soms het *millo cow* van den melkboer, het *clo, clo* van den oud-kleërkooper, het *buy, buy* van den slachtersjongen, het *yep, yep* van den koopman in hondenen katten-eten onderscheidt.

Zeemonsters.

Van monsters gesproken, denke men slechts aan den draak van het vasteland, wiens vlucht ten minste gelijk moest wezen aan die van een condor, terwijl volgens de bevinding der wetenschap het beest niet grooter is dan een lange pijp; en meer nog dan het vasteland is de Oc[e]aan, door de verbeelding, bevolkt met een aan al vervaarlijke en afschuwelijke beesten, die den zeevaarder met dood en verderf dreigen.

Daar de onderzoekingen der wetenschap tot dusverre nog niet veel betreffende de wezenlijke bewoners van de onmetelijke diepten der zee aan het licht gebracht hebben, heeft de verbeelding daaromtrent vrij spel.

Onder die fantastieke bewoners nu van den Oceaan bekleedt de vermaarde *zeeslang* eene eerste plaats, daar zij nauw in betrekking staat met den *kraak* en meestentijds met dezen verward wordt in de maritieme overleveringen van het Noorden.

Lecouturier heeft daarvan eene voortreffelijke beschrijving gegeven, waaraan het grootste gedeelte van de volgende curiositeiten ontleend is.

De fabelachtige geschiedenis van de groote zeeslang klimt, evenals die der reusachtige inktvisschen, tot eene hooge oudheid op. Plinius en Valerius Maximus gewagen beide van eene slang, die op den oever geboren wordt en zich eerst te water begeeft, wanneer haar groei zich zoodanig heeft ontwikkeld dat hare bewegingen zoo niet onmogelijk, dan toch hoogst moeielijk zouden worden elders dan in de zee.

Een ander schrijver, Belleforest, heeft in zijne *Cosmographie* het verhaal van Plinius betreffende de zeeslang besproken, en omtrent dat gedrocht zeer uitvoerige meêdeelingen gegeven.

Volgens hem is het een reusachtig dier met eene buitengewone snelheid. Het wierp zich op de booten en kleine vaartuigen, deed ze omkantelen, vermorzelde ze met zijn staart en verzwolg dan de opvarenden de een na den ander.

Belleforest voegt er bij, dat, als het schip te groot was voor het monster om te verbrijzelen, het dit dan op het strand stiet, hoedanig ook de richting van den wind was; daar wachtte het geduldig tot de bemanning, door het gebrek of de hoop op ontsnapping gedreven, zich op het dek waagde of beproefde de kust te bereiken.

Alsdan greep het de equipage aan en verscheurde ze met de tanden, want die slang had - altijd volgens Belleforest - tanden.

Hij had ook den kop van een wolfshond met de ooren naar achter liggende. Voeg daarbij een lichaam, 'geheel bekleed met geelachtige schubben,' en een 'rug zich in bochtige kronkelingen buigende,' en gij hebt het welgelijkende portret van het monster: - hetzelfde waarschijnlijk, dat Neptunus verwekte om den zoon van Theseus te verslinden.

In het noorden van Europa is het geloof aan zeedieren van zonderlingen vorm en reusachtige gestalte zeer verspreid en diep in den geest van het volk ingeworteld.

Wat betreft de waarneming der juiste grootte en den aard van die dieren, daarvoor wachten de visschers en zeelieden, gelijk men denken kan, zich wel; want zoodra zij er een meenen te bespeuren, is hun eenige gedachte zoo snel mogelijk zeilende of roeiende te ontkomen.

Vandaar hunne verwarring van den eigenlijk gezegden kraak of reuzenpolyp, met de groote zeeslang, door hun mild de vreemdsoortigste vormen en geaardheden toe te dichten.

‘Noorwegen,’ zegt Lecouturier, ‘heeft een onwankelbaar geloof in het bestaan van de groote zeeslang en geeft haar de noordelijke zeeën tot verblijf.’

Pantoppidan, een noorweegsch geleerde, zegt dat men zoo vast aan het bestaan van dat monsterachtig dier geloofde, dat zoo dikwijls hij op het kasteel van Nordland in twijfelachtigen zin daarover durfde te spreken, hij de aanwezigen deed glimlachen, als had hij aan het bestaan getwijfeld van de paling, of elke andere gewone visch. De benaming van de zeeslang in die streken is *kraak*; men duidt haar ook nog aan onder die van *soe-trolden* (geesel der zee).

‘De noorweegsche visschers,’ zoo verhaalt Pantoppidan, ‘komen allen daarin, zonder de geringste tegenspraak, in hunne verhalen overeen, dat wanneer zij zich verscheidene mijlen ver van de kust verwijderden, de watermassa, voornamelijk in de heetste dagen van het jaar, plotseling onder hunne schuiten schijnt te verminderen; als zij dan het dieplood uitwerpen, bevinden zij in plaats van tachtig of honderd ternauwernood dertig vadem diepte. Dat komt, aangezien een zeeslang zich tusschen den bodem en de oppervlakte stelt.

‘Aan dit verschijnsel gewoon, werpen de visschers hunne netten uit, verzekerd, dat daar ter plaatse overvloed van visch is, vooral laberdaan en leng, en zij halen ze tot berstens toe vol op. Maar als de diepte van het water steeds afneemt en die toevallige en bewegelijke ondiepte hooger stijgt, hebben de visschers geen tijd te verliezen: de slang ontwaakt, beweegt zich, komt de lucht inademen en zijne breede kronkels in de zon koesteren.

‘De visschers roeien dan pijlsnel weg en wanneer zij, op eerbiedigen afstand verwijderd, eindelijk in veiligheid kunnen uitrusten, zien zij inderdaad het monster verschijnen, dat eene ruimte van anderhalve mijl met het bovengedeelte van zijn rug inneemt.

‘De verraste visschen spartelen een poos in de holten van zijn huid; daarop komen uit die drijvende massa soorten van punten of glinsterende hoornen te voorschijn, welke zich ontplooien en zich oprichten *gelijk aan masten met hare ra's voorzien*. Het zijn de armen van den *kraak*, die weêr te voorschijn komt, de slang die in polyp opgaat: zij heeft armen, en welke armen! Zoo groot is de kracht dezer zeegedrochten, dat als zij het takelwerk van een lineschip grepen, zij dit onvermijdelijk zouden doen vergaan.

‘Na eenigen tijd op de golven gerust te hebben, gaat het monster met dezelfde traagheid weder naar beneden, en nu is het gevaar niet minder groot voor het vaartuig, dat zich in zijne nabijheid zou bevinden, want door zich te laten zinken, verplaatst het gedrocht zulk eene massa water, dat draaikolken en stroomingen daaruit ontstaan, even vreeselijk als die van de befaamde Maalstroom.

‘Zoodanig is in Noorwegen,’ zegt Lecouturier, ‘het volksgeloof aangaande de zeeslang. De oude scandinavische schrijvers, van hun kant, geven haar zes honderd voet lengte, met een kop, welke veel gelijk op dien van een paard, met zwarte oogen en een soort van witte manen.

Volgens hen ontmoet men haar slechts in den Grooten Oceaan, waar zij zich eensklaps verheft gelijk de mast van een lineschip, en een gesis en gefluit laat hooren, dat verschrikkelijk klinkt, gelijk het gebulder van een orkaan.

De noorweegsche dichters vergelijken de vaart van de zeeslang met de vlucht van eene pijl. Als de visschers haar ontdekken, roelen zij in de richting van de zon voort, daar de slang ze niet kan zien als haar kop naar dat hemellichaam gewend is. Men zegt, dat zij zich soms als een reep rondom een schuit slingert, en de bemanning zich op die wijze van alle zijden omsloten ziet.'

Men verneemt in het verhaal der tweede reis van Paulus Egedius naar Groenland, dat in de maand juli een dier zijn kop boven de golven verhief, tot bijna halverwege den grooten mast.

Deze kop liep uit in een langen spitsen snuit en - hetgeen tot dusverre nog van geen enkele zeeslang gezegd was - zij spoot het water uit door een enkele opening boven op de kruin.

Het monster had bij wijze van vinnen onmetelijke ooren gelijk aan die van een olifant welke het als vleugels bewoog om het bovengedeelte van zijn lichaam buiten het water te houden.

Het dook na verloop van eenigen tijd, door zich achterover te werpen, daarbij eene soort van tuimelaar makende. waardoor men achtervolgens al de andere deelen van zijn met breede schubben bekleed lichaam kon waarnemen.

Meer andere wangedrochten nog zwemmen, volgens de sprookjes, rond in den onmetelijken oceaan, monsters, het een nog vervaarlijker dan het andere, waaraan een Victor Hugo zijn hart ter dege zou kunnen ophalen.

Men hoort echter nu minder van die zeegedrochten; 't is als zijn ze bang geworden voor de stoomschepen of vreezen in het museum van Barnum te land te komen.

Het nieuw onbreekbaar glas.

Tegen het einde van 1874 meldde een fransch redacteur, dat het een zijner landgenooten gelukt was, glas te maken, dat zoo hard was als staal en daarenboven dezelfde veêrkracht had als dit metaal.

Al de dagbladen der heele wereld namen dit bericht over en weldra gingen er duizende stemmen op, om er een oordeel over uit te spreken, ofschoon de uitvinder opzichts de samenstelling van zijn nieuw voortbrengsel niets had bekend gemaakt.

Velen, die dit later eerst inzagen, trokken zich toen terug en weldra bestonden er daaromtrent slechts twee meeningen meer, waarvan de eene zich gouden bergen van de nieuwe uitvinding beloofde, en het reeds zeer druk had over glazen horlogieveêren en smeedbaar glas, terwijl de andere eenvoudig verklaarde dat het slechts bedrog was.

Intusschen hielden de fransche bladen niet op, op hoogen toon te verzekeren, dat hun eerste bericht waar was en dat men er weldra meer van zou hooren.

En inderdaad, spoedig verschenen er authentieke berichten over. Wie had nu gelijk?

Zooals het gewoonlijk gaat, hadden de twee meeningen gelijk en ongelijk, juist zooals men dat nemen wil: de waarheid stond in het midden. De glazen horlogieveêren waren overdrijving en die den mond vol hadden van bedrog, enz., enz., wisten er ook niets van.

Een Franschman, Royer de la Bastie genaamd, had het wezenlijk zoover gebracht glas te maken, dat het gewone glas in hardheid te boven ging, doch niet zoo veêrkrachtig was als dit.

Dewijl nu al heel gauw het nieuwe glas, niet alleen door deskundigen, maar ook door het groote publiek zal besproken worden, dat het in den vorm van onbreekbare vensterglazen, tellooren, schotels, drinkglazen, flesschen en horlogieglazen gebruiken zal, zoo gelooven wij den lezers van de *Illustratie* eene dienst te bewijzen, met iets naders omtrent den aard van deze nieuwe uitvinding te zeggen.

Alle vaste lichamen zijn hard of week, broos of taai. Deze eigenschappen hangen af van den aard der moleculen of kleine deeltjes, waaruit de lichamen zijn samengesteld.

Laten zich deze deeltjes van een lichaam moeielijk van hunne plaats brengen of over elkaêr heenschuiven, dan noemt men dat lichaam hard, in tegenovergesteld geval noemt men het week; een lichaam wordt broos genoemd als zijne kleinste deeltjes zich bij de minste poging, om ze over elkaêr te schuiven, van elkaêr scheiden, terwijl de deelen van een lichaam, dat wij taai noemen, zelfs bij de grootste verschuivingen vast aan elkander blijven zitten.

Het glas, eene door smelting verkregen verbinding van kiezelzuur met verschillende metaaloxiden, is nu, zooals bekend is, eene der hardste lichamen, die wij kennen.

Het is harder dan staal, zoo zelfs dat met stalen werktuigen geen krassen kunnen gemaakt worden op voorwerpen, die men met glas zelfs zou kunnen doorsnijden. Bij die groote hardheid is het echter zeer broos, het breekt spoedig.

De broosheid, of, om het duidelijker uit te drukken, de breekbaarheid van een lichaam, is minder, naarmate de hardheid toeneemt, want eerst moeten de kleine deeltjes van hunne plaats gerukt zijn, wil het lichaam breken.

Is het dus moeielijk deze deeltjes te verschuiven, of met andere woorden, is het lichaam hard, dan zullen de kleine deeltjes elkaër niet zoo spoedig loslaten, en zal dus het lichaam niet zoo spoedig breken.

De begrippen van hard en onbreekbaar worden daarom in het dagelijksch leven nog al eens met elkaër verwisseld, en toch kan, zooals wij bij staal en glas gezien hebben, een harder lichaam breekbaarder zijn dan een dat minder hard is.

Het staal kan op glas geen krassen maken, daar het weeker is dan glas, doch slaat eens eene glazen en eene stalen plaat tegen elkander; al is het glas ook twee maal zoo dik als het staal, toch zal het glas breken en het staal ongedeerd blijven.

(Wordt vervolgd.)

De tempeliers van visé.

Oorspronkelijke novelle.

(Geïllustreerd door Victor Dedoncker.)

(Vervolg.)

IV.

Het verraad.

In den *Tempel* was men onderwijl bezig de noodige voorbereidselen te maken voor de ophanden zijnde vlucht. De grootste moeielijkheid, het aanschaffen van booten, was gelukkig uit den weg geruimd. Twee ridders, die onder de voornaamste en rijkste inwoners van Visé eenige vrienden telden, hadden op zich genomen deze te overreden om voor een zekeren tijd eenige booten ter beschikking te stellen van de vluchtende tempeliers. Deze zaak was spoedig beklonken. Een uur na middernacht zouden vier goed toegeruste booten aan den oever der Maas gereed liggen om de bewoners van den *Tempel* op te nemen.

De prior had hen nog eenmaal ter vergadering geroepen om over andere punten te overleggen, toen Damiaan de Grandaaz op eens in hun midden verscheen. Aller oogen richtten zich onmiddellijk op den binnenkomende, die daar straks zoo plotseling verdwenen was, en de prior wilde hem juist de reden vragen van zijn haastig weggaan, toen Damiaan hem voorkwam. Zijn toon duidde niet de minste aarzeling aan en hij sprak zoo zeker alsof hij niets dan waarheid, de volle waarheid verkondigde.

‘Wapenbroeders,’ zegde hij, ‘niemand is er onder u die niet weet dat Damiaan de Grandaaz niemand anders onder de zon vreest dan God; tegen de aanslagen en hinderlagen der menschen heeft hij zijn arm en zijn zwaard, en tegen die van den duivel het kruis, dat hij op zijn borst draagt. Gisteren avond echter, nadat de eerwaarde prior Eustache d'Argenteau ons het dreigende gevaar had meêgedeeld en de noodzakelijkheid, waarin wij waren, om onverwijld het land te verlaten, wilden wij niet een smadelijken dood ondergaan, hebt gij mij ten prooi gezien aan een groote ontroering; daarna ben ik eensklaps verdwenen als schaamde ik mij mijner zwakheid. Ja - ik beken het vrij - groot was mijne ontroering. Maar waarom was ik bewogen? Alleen om het denkbeeld, dat wij zouden wijken, zouden vluchten zonder den minsten weêrstand te bieden. Veel liever had ik gewild, in plaats van zoo lafhartig en schandelijk de vlucht te nemen, dat wij den storm het hoofd hadden geboden, dat wij tegen onze vijanden een beroep hadden gedaan op de eeuwige rechtvaardigheid van ons zwaard. Door te vertrekken behouden wij misschien ons leven en een gedeelte onzer goederen, maar wij doen afstand van de eer, wij bezoedelen ons wapenbord - en ik, ik zou het martelaarschap boven de schande verkozen hebben. Het was dus

niet de vrees, die mij zoozeer deed ontstellen, noch de zorg voor onze veiligheid. Neen, ik gloeide van verontwaardiging dat leden eener orde, eens de roemzuchtigste der wereld, zoo tot de vlucht besloten zonder strijd, aan overgave dachten voordat het zwaard in hunne handen was gebroken, en ik heb mij verwijderd om niet medeplichtig te schijnen aan een besluit, dat ik verwerp. Nu dat besluit eenmaal genomen, nu het onherroepelijk is, wil ik er mij niet langer tegen verzetten; ik zal u volgen, niet met de haastigheid van iemand, die slechts op redding bedacht is, maar met de overgave van dengene, die door de omstandigheden en het noodlot is ter aarde geworpen.'

Slim als hij was, bemerkte Damiaan spoedig dat hij zijn doel bereikt en de achting van den prior en zijne wapenbroeders terug gewonnen had. Deze toch, al moesten zij zijne onstuimigheid en dolzinnigen moed veroordeelen, konden niet anders dan zijne manhaftige en fiere taal bewonderen.

Deze taal was echter niets anders dan huichelarij en moest tot dekmantel strekken aan een plan, dat wij spoedig hierna zich zullen zien ontwikkelen.

De bewoners van den *Tempel* gingen uiteen om de uren, die vóór de vlucht nog overig waren, zoo goed mogelijk te besteden aan het bijeen brengen der schatten en merkwaardigheden, die men op den tocht wenschte meê te nemen.

Sommigen hadden de zaal reeds verlaten om door de anderen gevolgd te worden, toen een leekbroeder, die belast was met de omgeving van den *Tempel* te bewaken, eensklaps binnentrad en aan Eustache d'Argenteau meldde dat twee mannen, waarvan de een te paard zat, de andere een muilezel bereed, zich aan de hoofdboort hadden aangemeld en dringend verzochten binnengelaten te worden om den prior te spreken. Hunne namen en het doel hunner komst zouden zij bekend maken wanneer zij in de tegenwoordigheid van den prior waren gelaten.

Het was negen uren in den avond, een uur dat in de kritieke omstandigheden, waarin zij thans waren, een dergelijk bezoek wel verdacht en gevaarlijk moest doen voorkomen. De gezichten van de meesten namen een ernstige plooi aan en hoofdschuddend vroeg men elkander af wie die twee vreemdelingen toch wel mochten zijn.

De prior merkte aan, dat deze onbekenden wellicht door den prins-bisschop Adolf de la Marck gezonden waren met eene onheilspellende boodschap; misschien waren het de geheime voorloopers van het leger, door den nieuwen beheerscher van Luik afgezonden om den *Tempel* te sommeeren zich op genade of ongenade over te geven. Indien dit het geval was en zij werkelijk vijanden waren, moest men ze dan ontvangen of wegzenden?

'Wapenbroeders,' zegde Eustache, 'ik roep uw raad in over dit gewichtig punt.'

Na eenig beraad kwam men overeen de twee late bezoekers ten minste binnen te laten, wie zij ook mochten zijn. Welk gevaar toch kon hunne tegenwoordigheid opleveren in een besloten en sterke burcht en te midden van vijftig gewapende mannen, terwijl het van den anderen kant misschien onvoorzichtig zou zijn ze niet te willen hooren?

'Laat zonder verwijl deze twee vreemdelingen in de groote receptiezaal binnen,' zegde Eustache, 'ik zal mij er onmiddellijk zelf heen begeven.'

Eenige oogenblikken daarna bevond de prior zich in tegenwoordigheid der twee vreemdelingen, en hij was niet weinig verrast den persoon, dien hij eenige uren te voren op den weg tusschen Visé en den *Tempel* ontmoet had, voor hem te zien staan.

De man, in het grijs gekleed, was door den anderen, dien wij een weinig te voren op zijn muilezel ontmoet hebben, vergezeld. Het was een kort en dik personagie en hij hield zich op een eerbiedigen afstand van den anderen.

‘Zijt gij het!’ riep Eustache uit; ‘mijne vermoedens waren dus wel gegrond toen ik onder uwen mantel de kenteekenen onzer orde zag. En toen ik u op den *Tempel* wees, voedde ik geen den minsten twijfel meer.’

De aldus aangesprokene viel echter spoedig in:

‘Wat zie ik? Gij, dien het toeval mij van nacht deed ontmoeten, gij hier? De Hemel zij er duizend maal voor gezegend!’

Eustache hernam glimlachende:

‘Wees welkom, broeder! maar - het oogenblik van uw komen is niet gunstig. Wij beleven treurige tijden en God weet wanneer de beproeving een einde zal nemen. Nogmaals, wees welkom, maar de gastvrijheid, welke wij u aanbieden, kan slechts van korten duur zijn. Gij ontvlucht misschien het vonnis en zij, bij wie gij steun en hulp zoekt, zijn zelf verbannen en vogelvrij verklaarden.’

‘Wat wilt gij hiermeê zeggen?’

‘Wij hadden geloofd dat dit grondgebied voor ons een zekere toevlucht en wijkplaats zou blijven, maar de storm, die in andere landen reeds zooveel verwoesting heeft aangericht, is ook naar deze oorden overgeslagen. Philips van Frankrijk kan niet rusten, voordat de laatste tempelridder van den aardbodem is weggeveegd, en zelfs hier, aan den oever der Maas, heeft hij ons weten te vinden. Om aan de gevangenis, wie weet, misschien aan den dood der schande te ontsnappen, zijn wij gedwongen een andere wijkplaats op te zoeken, en het gevaar is, naar hetgeen ik gisteren te Luik vernomen heb, zoo dreigend en nabij, dat wij zelfs dezen nacht nog naar Zeeland moeten vertrekken. Wij kunnen niets anders voor u doen dan uw geleide te verzoeken op den tocht, dien wij spoedig zullen ondernemen Komt gij van Frankrijk of van Duitschland?’

‘Reeds een jaar dwalen wij als gejaagde dieren door stad en land; reeds een jaar zwerven wij van het eene oord naar het andere. Ik ben Riquier, graaf van Sabas, en behoorde vroeger tot de commanderij van Rheims in

Champagne. Tot den brandstapel veroordeeld, was ik zoo gelukkig mijn onteerend vonnis te ontkomen en vluchtte naar de vrije stad Spiers, waar ik de verwachte veiligheid echter niet vond. In gezelschap van mijn trouwen dienaar, begaf ik mij naar Luxemburg, waar ik door onze broeders van Diekirch op de meest hartelijke wijze werd ontvangen; maar de vorst des lands, Jan van Bohemen, na ons een tijd lang beschermd te hebben, zag zich genoodzaakt ons prijs te geven. Wij waren dus op nieuw voortvluchtigen, toen men in de abdij van Beaufays, waar men ons voor een nacht de gastvrijheid schonk, van uw huis sprak als van een veilig toevluchtsoord, ten minste voor eenigen tijd. Ik had mijn knecht stil vooruit laten gaan en ik zou mij hier reeds bij mijn aankomst aangemeld hebben, indien ik u niet onderweg ontmoet had. Ik had van de gevaren hooren spreken, die de wegen hier in den omtrek onveilig maken. Ja, ik moet het u ronduit verklaren, uw ontmoeten op den weg boezemde mij een zeker wantrouwen in en ik twijfelde waarlijk aan uwe bedoeling ten mijnen opzichte. Ik meende het dus aan mijne veiligheid verschuldigd te zijn een weinig te moeten wachten, om mijn spoor te doen verliezen.'

DE TEMPELIERS VAN VISÉ. Eenige oogenblikken daarna liet Drogon door de poort vier mannen, met maskers voor, den tuin van den *Tempel* binnen.

'Wij hebben door onze behoedzaamheid beiden wijs en verstandig gehandeld,' antwoordde de moed ge en loyale prior lachende, 'en wij hebben elkander dus niets te verwijten. Maar de oogenblikken zijn kostbaar: volgt mij! onze broeders zijn juist bij elkaâr.'

Eustache d'Argenteau stelde zijn twee vreemde bezoekers aan zijne ordebroeders voor. Het welkom was hartelijk en onderscheidde zich door die vertrouwelijkheid, die zoo spoedig ontstaat tusschen vreemdelingen wanneer zij door een zelfde gevaar bedreigd worden.

'En dus zijt gij besloten,' vroeg de prior, 'ons te volgen in nood en dood?.... Wij kunnen hier nog slechts eenige uren vertoeven. In afwachting van ons vertrek zal ik

u wat wildbaard en wijn laten brengen; de lange tocht zal u wel hongerig gemaakt hebben. Wanneer gij ook soms mocht verlangen eenige oogenblikken van uwe vermoeienis uit te rusten, dan zal ik de broeders bevelen eene legersteê voor u in gereedheid te brengen. Gij zult mij zonder twijfel verontschuldigen wanneer ik u alleen laat, maar de tijd dringt ons en wij hebben nog een zware taak te vervullen, opdat de dag van morgen ons niet meer in deze oorden verrasse - want de dag van morgen, het is misschien de gevangenschap, het is misschien de dood.'

Toen de twee vreemdelingen zich alleen in de kamer bevonden, die hen door den prior als tijdelijk verblijf was aangewezen, wierp hij, die tot nu toe het woord gevoerd had, den mantel van zich en zette zich op een zetel neêr, terwijl de andere met al de graagte van een hongerige maag zijn mes zette in den kop van een ever, de voedzame brokken met een goeden dronk wijn doorspoelend.

'Zij is dus niet op de plaats gekomen, waar mijn vaderlijk hart haar met zooveel ongeduld verwachtte,' sprak hij, die zich had bekend gemaakt onder den naam van Riquier de Sabas - een man die de vijftig reeds achter den rug scheen te hebben en wiens mannelijke en scherp geteekende trekken van hevige hartstochten getuigden. 'Volgens uwe eigene bevestiging moet zij mijn boodschap ontvangen hebben. Hoe haar wegblijven echter te verklaren? Zou zij verrast zijn geworden? Zou zij ziek zijn? Mijn God! zoudt Gij mij in mijn kind willen straffen en zou dit het begin zijn uwer wraak en kastijding tegen hem, dien eer de haat en de verachting der menschen, dan wel de liefde tot het goud tot gruweldaden heeft aangezet? Drogen!' ging hij door, 'ik zie in de doodelijke ongerustheid, waartoe mij het wegblijven van mijne dochter, van mijn kind gebracht heeft, eene eerste waarschuwing des Hemels. Deze menschen zijn reeds zoo zwaar beproefd, laten wij hun rampen niet grooter maken; laten wij hun lot niet verzwaren; geven wij onze onderneming op!'

Het gezicht van Drogen zeide genoeg hoe onaangenaam hem de woorden van zijn gezelschap in de ooren klonken.

'Meester Erenbault,' zeide hij, 'ik herken in u niet meer den *Oude van het Bosch*. Hoe, eene zoo winstgevende en gemakkelijke onderneming opgeven! Maar, zulk eene gelegenheid komt bijna nooit voor. Wij hebben twintig jaar galg en rad getrotseerd om nog de helft van het goud niet bijeen te brengen, dat wij hier in het kasteel zullen vinden. Buitendien, wat uw medelijden met de menschen betreft, zij hebben zeker zwaar misdreven, dat zij deze kastijdingen verdienen, en daar hunne personen en goederen hun niet meer toebehooren, benadeelen zij den Staat wanneer zij deze op hun vlucht medenemen. Tegenover hen hebben wij ons dus niet te ontzien, daar zij geen recht hebben op hetgeen zij willen meêvoeren. Zij mogen blijde zijn dat zij er het lijf behouden afbrengen.'

Deze redenen, hoe gedrochtelijk ook in zijn mond, lieten niet na op zijn makker haar werking te doen.

'Het zij zoo,' antwoordde de gewaande tempelier. 'Het berouw is toch te laat en ik zou mij slechts den spot des Hemels op den hals halen wanneer ik nog terug wilde treden. Aan het werk dus.'

'Laat ons nog een weinig geduld hebben. Het zal zoo elf uur zijn; ik zal eerst mijne mannen in den tuin brengen en hun een standplaats aanwijzen, waar zij ons signaal kunnen hooren wanneer wij ze noodig hebben.'

'Goed zoo. Maar wees voorzichtig en pas op geen vermoedens te wekken.'

'Te midden van al die drukte, dat gewoel voor het vertrek?..... Dwaasheid.'

Eenige oogenblikken daarna liet Drogen door de poort, waar wij Damiaan hebben zien uitgaan, vier mannen, met maskers voor, den tuin van den *Tempel* binnen. Zij

hadden groote grijs linnen zakken bij zich, wier bestemming gemakkelijk te raden was. Hij bracht hen onder een soort afdak, waar zij voor nieuwsgierige blikken verborgen waren, en waar zij gemakkelijk het signaal konden hooren.

(Slot volgt.)

Rebus n°. 9.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, bezorgen wij een belangrijk voordeel, door uitsluitend voor hen de gelegenheid te openen om een der vorige jaargangen van

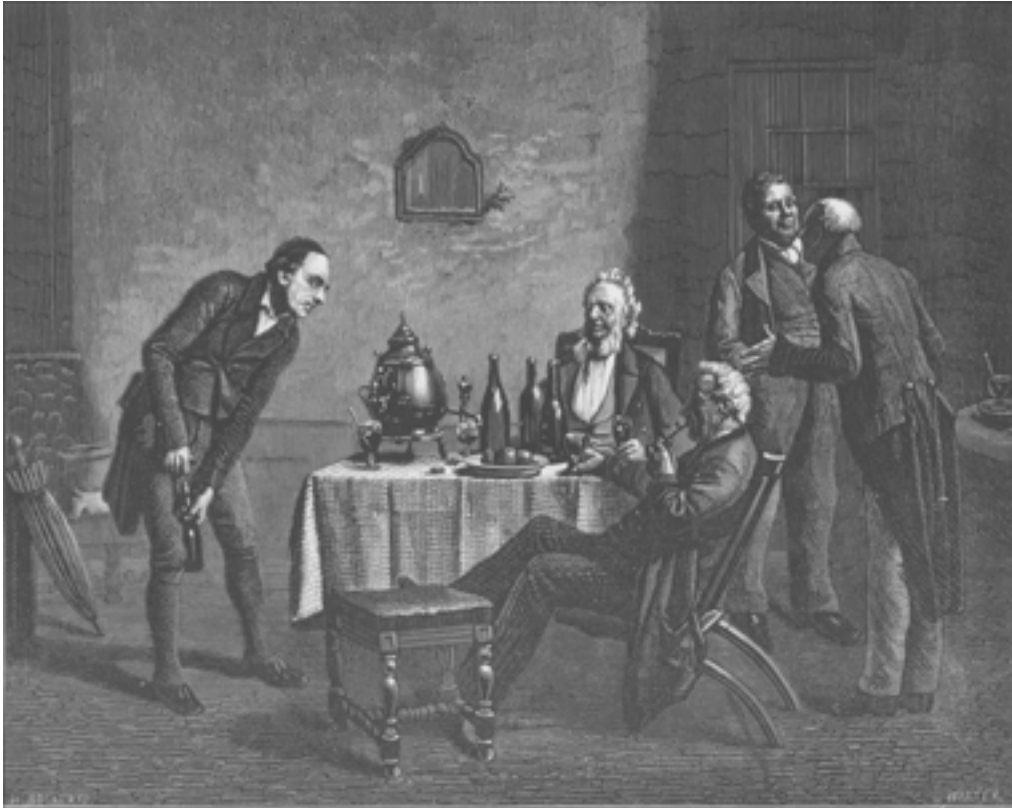
DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

te koop voor fr. 2.59 in plaats van fr. 7.80.

NB. Men gelieve bij het inzenden der oplossing van een Rebus steeds op te geven wien men is ingeteekend.

Oplossing van Rebus N°. 8: MENIGEEN WORDT GROOT DOOR ACHT TE GEVEN OP KLEINE DINGEN.

[Nummer 35]

DE FIJNE FLESCH, NAAR F. MEERTS.

De fijne flesch.

Ziedaar een recht vroolijk tafereeltje en dat vooral de groote verd enste heeft vol waarheid te zijn. Het zijn vier oude jonkmans, die bij een vijfden jonkman te gast zijn. 't Moeten vrienden van ouden datum zijn; misschien kennen zij elkander reeds van den tijd der kostschool of der universiteit, waar er van de vijf, minstens vier 'gebuisd' werden. Nu zijn ze de jongelingsjaren door, en hebben zelfs reeds grijze en kale koppen en waarschijnlijk wel koppen met pruiken.

De eenige uitspanning voor hen is nog eene goede tafel, eene fijne flesch en de geurige varinas. Vooral de fijne flesch lachen ze toe als de jonge vrijer zijne jonge bruid, als de dichter zijn droombeeld. De gewone flesch wordt ge-

ledigd, maar zonder veel aandacht; maar de fijne flesch, die na het eerste half dozijn komt aanrukken, dat is de zonnestraal aan den hemel, dat is de bloem in de lente, dat is het jawoord der bruid, dat is het schoonste dichtstuk dat er ooit gefabriceerd werd!

De vrienden hebben het jaartal van dezen of genen wijnoogst geroemd; zij hebben beweerd dat er niets beter was dan dat; maar de gastheer, in zijn eergevoel van kenner getroffen, roemde een ander merk, dat hij beweerde al de overige jaartallen en merken te overtreffen.

Daarop is hij in zijnen kelder, in zijne bibliotheek afgedaald en heeft daar iets gevonden onder stof en spinneweb begraven. Men ziet het wel aan de kalmte van zijn gelaat, de man is zeker van zijn stuk; hij is overtuigd dat zijn merk elk ander overtreffen zal.

Ziet den lord-achtigen gast aan tafel, wiens glimlach deels ongeloovig is, doch die toch zeker weet iets keurigs in zijn glas te zullen zien tintelen! De andere die, met de pijp in den mond, achterover op zijnen stoel leunt, is kalmer en zal ook een ongenadig beoordeelaar zijn, terwijl de twee rechtstaanden reeds aan het kapittel der 'confidences' zijn gekomen, dat is te zeggen, dat zij reeds dapper in den wijngaard hebben gewerkt.

Als type is het werk van den heer F. Meerts voortreffelijk. 'De fijne flesch' is een tafereeltje, dat bij iedereen een glimlach van voldoening doet ontstaan. Ons dunkt dat die tafelvrienden, na iederen dronk, van zalig genoeg met de tong kloppen, en als 't nog wat verder is zullen zij, met half toegenepen oog, een liedjen uit de oude doos zingen.

De Pandoer.

De Pandoer is van zijne jeugd af, een gewapende, een soldaat; men zou kunnen zeggen dat hij gewapend in zijne wieg ligt. Zijne kleeding is met de wapening als het ware vergroeid, en van die kleeding zal hij ook in geen geval afwijken. Een Pandoer zonder zijn lang geweer, zijne lange dolken in den gordel zou geen Pandoer zijn. De Pandoeren zijn een krijgshaftig volk en dat in meer dan een geval zich met roem, maar ook met wreedheid in den oorlog overdekt heeft. Zij vochten onder een eigen hoofdman, *Haroen-Bascha* of *Pacha* genoemd, en speelden, onder ander, in den dertigjarigen oorlog, gekommandeerd door baron von Trenck, eene verschrikkelijke en dikwijls bloedige rol. Dapper als de zouaven waren zij, maar ook dikwijls wreed als de turco's. Sedert 1750 heeft dit korps opgehouden afzonderlijk te bestaan; voor de krijgstuclit en andere redenen werden zij bij het regelmatige leger ingelijfd, en maken thans deel van de kroatische infanterieregimenten op de grenzen.

De Pandoer is van servischen oorsprong; de stam leeft verspreid in de gebergten, doch vooral in en rond het dorp Pandur, dat in het hongaarsch komitaat Sohl gelegen is.

Wij spraken hooger van baron von Trenck, die onder Maria-Theresia eene gewichtige rol vervulde: eene duitsche schrijfster, Muhlbach, doet ons dit personagie, ofschoon wat romantisch, zeer levendig kennen.

Wij bevinden ons in de receptiezaal van Maria-Theresia. De controlorgang was reeds, vóór het bepaalde uur, vol menschen en de kamerheer, die in de eerste voorzaal stond, had zich daardoor reeds genoodzaakt gezien, eenige nieuw aankomenden af te wijzen en hen tegen den volgenden dag te bespreken, toen de deur van de tweede voorzaal met tamelijk veel geweld geopend werd, en zich de rijzige, ontzagwekkende gestalte van een jonkman, in de rijke kleederdracht van een hongaarschen magnaat, vertoonde.

De kleine, pronkerig opgetooide kamerheer zag met schrik en bewondering tegen deze flinke en tevens herkulische gestalte op, die met groote vrijmoedigheid naar hem toekwam. De forsche gelaatstrekken, het flikkerend oog, het lange, zwarte hair, dat als manen van een leeuw aan beide zijden langs de van gezondheid en jeugd schitterende wangen neêrviel, die lange, kunstig gedraaide knevel, die aan weêrskanten van de kin afhing - zij vormden een geheel, dat wel geschikt was om iemand vrees in te boezemen.

Niet zonder moeite, geraakte de magnaat tot bij de koningin en toen hij uitdrukkelijk verlangd had haar alleen te spreken, zond zij hare kamerjuffers in de naburige kamers.

‘Spreek nu,’ zegde Maria-Theresia, zich met eene halve beweging van haar hoofd tot den jongeling wendende, en hem met een wenk harer hand te kennen gevende, dat hij naderbij komen moest.

Hij gehoorzaamde, en kwam met haastige stappen bij de vorstin; toen hij nog slechts weinige stappen van haar verwijderd was, knielde hij ootmoedig neêr, maar zijn hoofd boog hij niet; dat bleef omhoog geheven en zijne flikkerende oogen staarden met een onbevangen en vlammenden blik op de koningin.

‘Welnu, wat wilt ge? wat hebt gij te bekennen?’ vroeg Maria-Theresia. ‘Wij zijn nu alleen en ik vraag u nogmaals: gij zijt toch geen moordenaar?’

‘En ik antwoord Uwe Majesteit, zooals ik straks reeds geantwoord heb: ik weet het niet, ik wil Uwe Majesteit daarover laten beslissen,’ zegde de jonge man op een vast besloten, kalmen toon. ‘De gerechtsdienaars, die buiten voor de poort van het keizerlijk paleis staan en nu op mijne terugkomst wachten, om mij gevangen te nemen, houden staande dat ik een moordenaar ben; maar mijn geweten beschuldigt mij niet en dit briefje, door Zijne Hoogheid den hertog Karel van Lotharingen mij voor Uwe Majesteit gegeven, zal mij wel tot voorspraak bij mijne doorluchtige koningin dienen.’

‘Zoo, hebt gij een brief van mijn dierbaren zwager Karel!’ riep Maria-Theresia bijna gerustgesteld. ‘Geef.’

De jongeling stond op en kwam zeer dicht bij de koningin, om haar het verzegelde briefje over te geven.

Maria-Theresia nam het aan, brak het haastig open en vouwde het uiteen. Terwijl zij lang en aandachtig op het papier zag, glimlachte zij bij het zien van die bijzonder groote letters, welke als onleesbare hiëroglyphen haar aankeken.

‘Mijn zwager Karel schrijft al zeer onduidelijk,’ zegde zij half fluid en bij zich zelve.

‘Hij schrijft ook beter met het zwaard dan met de pen,’ zegde de jongeling levendig.

Maria-Theresia, zeer verbaasd dat iemand het wagen durfde, op half fluid uitgesproken gedachten iets te antwoorden, richtte een toornigen blik op den spreker. Maar haar oog moest een zoo langen tocht doen, alvorens het hoofd van die schoone reuzengestalte te bereiken, dat de gramschap toen reeds plaats gemaakt had voor den glimlach van verwondering.

‘Gij zijt inderdaad een groot man,’ zegde zij vriendelijk.

Hij boog dankbaar het hoofd en zeide met vuur:

‘Uwe Majesteit, tot nu toe ben ik nog maar een lang man; maar in den dienst Uwer Majesteit hoop ik een groot man te worden.’

‘Gij kunt goed antwoorden,’ zegde Maria-Theresia het hoofd buigend. ‘Maar gij moet zwijgen en wachten tot ik u vraag.’

En zij staarde weêr op het papier.

‘Weet ge wat er in den brief van mijn doorluchtigen zwager staat?’ vroeg zij na eenige oogenblikken zwijgens.

‘Neen, Uwe Majesteit, dat weet ik niet,’ zegde hij kalm; ‘maar ik vermoed dat het wat goeds zijn zal. Zijne Hoogheid heeft mij dezen nacht, op mijn dringend verzoek, verblijf en bescherming in haar paleis geschonken, en toen de edele vorst mij heden morgen roepen liet, zegde hij: ik durf u niet langer in mijn paleis verbergen, om de hooge politie niet te ergeren. Maar ik wil u een brief aan mijne koninklijke schoonzuster als talisman meêgeven. Zoek gelegenheid om dien aan de koningin ter hand te stellen, en gij zult gered zijn.’

‘Ik zal u zeggen, wat mijn doorluchtige zwager schrijft,’ zegde Maria-Theresia levendig. ‘Hij schrijft dat de brenger dezer regelen een moedig en dapper hongaarsch edelman is, die verscheiden jaren bij het regiment van den palatijn van Hongarië, den graaf Palfy, gediend heeft, toen naar Rusland gegaan is, daar zeer zonderlinge lotgevallen gehad heeft en alleen door een wonder aan den dood is ontkomen. Hij schrijft verder dat de bedoelde edelman nu weêr in levensgevaar verkeert, en verzoekt mij dat ik hem zal aanhooren, om daarna te beslissen of ik hem genade schenken of hem aan zijne vervolgers overleveren zal.’

‘En welk zal de beslissing van Uwe Majesteit zijn?’ vroeg de jongeling op smeekenden toon. ‘Wilt ge mij onder uwe genadige bescherming nemen, of moet ik veroordeeld worden om, als een moordenaar, door de bijl des beuls mijn eer en mijn leven te verliezen?’

‘Ik wil eerst hooren wat gij te zeggen hebt,’ zegde Maria-Theresia met majesteit. ‘Twee dingen zijn er die voor u pleiten. Vooreerst dat gij onder mijn dierbaren ouden Palfy gediend hebt, en vervolgens dat mijn geliefde zwager Karel uwe belangen voorstaat. Ik mag veronderstellen, dat mijn schoonbroeder Karel van Lotharingen mij niemand aanbevelen zal, die een lage moordenaar of misdadiger is. Spreek dan nu. Hoe heet ge?’

‘Uwe Majesteit,’ riep de jongeling terwijl hij neêrknielde en de twee handen gevouwen naar de keizerin ophief, ‘Uwe Majesteit, ik heet... Franz von der Trenck.’

Maria-Theresia sidderde en haar oog werd donker.

‘Franz von der Trenck?’ vroeg zij. ‘Zijt gij de woeste Trenck, die eenige jaren geleden zich schuldig gemaakt heeft aan die vreeselijke moordgeschiedenis in Hongarië?’

‘Ja, die ben ik,’ antwoordde de jonge man, terwijl hij droevig het hoofd liet zakken. ‘In de hitte mijns toorns heb ik een bedrieger, den eerloozen rentmeester, die mijnen vader zijn geld onthield, die het wagen durfde hem daarenboven te beledigen en hem den verschuldigden eerbied niet te bewijzen, met een slag van mijn zwaard den kop in twee geslagen. Ik beken, dat ik schuldig ben; maar ik kon niet dulden dat iemand in mijne tegenwoordigheid mijn eerwaardigen, edelen vader beledigde en tegen hem oneerbiedig durfde zijn. En de man, die dat deed, was niet alleen een bediende mijns vaders, maar deze had hem ook als een bedrieger en misdadiger leeren kennen. Ik deed daarom niet meer dan de uitspraak des rechters vooruitloopen. Dat heeft ook Zijne Majesteit de keizer, zaliger gedachtenis, zelf erkend, daar hij

gelastte dat men het aangevangen onderzoek zou staken en er zich meê tevreden zou stellen, dat ik uit de dienst ontslagen werd en het land verliet.'

'En nu zijt gij toch teruggekomen?' vroeg Maria-Theresia. 'Waar hebt gij u tot nu toe opgehouden?'

'Ik was in Rusland, Uwe Majesteit, waar ik, met verlof van mijn genadigen keizer Karel, dienst genomen en een eskadron huzaren gekregen had, om daarmee deel te nemen aan den oorlog tegen de Turken.'

'Dat is zoo; daarvan heb ik gehoord,' zegde de koningin levendig. 'Gij hebt in dien oorlog getoond dat gij een dapper man zijt, die weinig van subordina tie weet. Zijt gij daar niet ter dood veroordeeld, omdat gij uwen overste geslagen hadt?'

'Ja, Uwe Majesteit, ik had hem voor 't front van het regiment met mijn karwats geslagen; maar hij verdiende het en ik gaf hem de straf maar welke hem toekwam. Hij gedroeg zich als een lafhartig, eerloos soldaat, die aan de uniform, welke hij droeg, tot schande strekte, en in den naam van God en van de eer moest ik hem tuchtigen.'

'En wat schandelijks had hij dan gedaan?' vroeg Maria-Theresia, die blijkbaar behagen had in de stoutmoedige onverschrokkenheid van den jongen man. 'Waar in bestond het afkeurenswaardig gedrag van uwen overste?'

‘Het bestond hierin, Uwe Majesteit, dat hij een laf oud wijf was. Wij stonden op zekeren dag tegenover het turksche leger en de tartaarsche ruiters waren zoo overmoedig, dat zij vlak bij ons regiment rondreden en ons hoonden en tergden. Ik verzocht mijnen overste dat hij ons tegen den vijand zou aanvoeren; ik bewees hem duidelijk dat de vijand zich zeer onvoorzichtig en onverstandig geposteerd had, zoodat het voor ons een groot voordeel zijn zou, als wij hem konden aanvallen, voordat hij zijne onvoorzichtigheid inzag en eene betere stelling koos. De overste moest toegeven dat ik gelijk had, en toch weigerde hij bevel tot den aanval te geven, onder het ellendige voorwendsel dat hij daartoe geen last gekregen had. Deze lafhartigheid van den trotschen man, deze weigering om te doen wat ik hem voorstelde en dat hij zelf als goed erkende, deed mij mij zelven vergeten. Ik riep het regiment toe: “Wie een dappere kerel is, volg mij,” en mijn paard de sporen gevende, rende ik vooruit. Wij stormden op den vijand in, dood en verderf slingerden wij onder hem en wij dwongen hem te vluchten. Toen keerde ik juichende van blijdschap met mijne helden naar ons regiment terug. Daar stond de ellendige overste, bleek en sidderend, met terneêrgeslagen oogen voor het gedeelte van 't regiment, dat op zijn kommando achtergebleven was. Ik kon mijne gramschap niet bedwingen, ik nam de karwats van mijnen sabelknop en sloeg het eerlooze, lafhartige oude wijf tot groot vermaak mijner dapperen en tot ware voldoening van mijn eigen hart.’

‘En doorboorde de overste niet terstond den brutalen ondergeschikte, die het waagde hem te beleedigen?’ vroeg Maria-Theresia met vlammend oog en met verheffing van stem.

‘Neen, Uwe Majesteit, de overste ontving zonder iets te zeggen de welverdiende slagen en poogde zich niet te verdedigen. Maar de veldmaarschalk Münnich had van de zaak gehoord; hij deed mij gevangen nemen, voor den krijgsraad te recht staan en ik werd ter dood veroordeeld.’

‘Dat was billijk en rechtvaardig en het verwondert mij slechts dat men u niet dood geschoten heeft, zooals gij inderdaad hadt verdiend.’

‘Het scheelde ook niet veel of dat was gebeurd, Uwe Majesteit, en reeds waren de arquebusiers gekommandeerd die mij moesten doodschieten. Daar kwam als bij toeval de maarschalk Münnich aangereden, vlak langs de plaats, waar ik bij het geopende graf reeds gereed stond mijn vonnis te ondergaan. Ik riep hem toe: ‘Kan Uwe Excellentie dulden dat men een dapper soldaat, een oostenrijksch cavalier ter wille van een lafhartig russisch oud wijf dus zal dood schieten? Heb meêlijden met mij; veroorloof mij, dat ik ten minste mijn dood in de gelederen der vijanden zoek en op het veld van eer sterve.’ Maar hij zegde niets en zag voor zich, zonder een besluit te nemen. Daar hoorde men op de voorposten een geweldig geschreeuw en een hevig geweervuur. De Tartaren hadden onze voorposten aangevallen, en waren thans in een hevig gevecht met hen. ‘Uwe Excellentie,’ riep ik, ‘krijg ik pardon als ik drie Tartaren-koppen haal?’ De maarschalk glimlachte en zegde: ‘Ja.’ Ik sprong op, rukte een huzaar van zijn paard, sprong er op en rende naar de voorposten.’

‘En bracht gij den veldmaarschalk de beloofde drie Tartaren-koppen?’

‘Neen, Uwe Majesteit, ik bracht er vijf. De maarschalk omhelsde mij lachend en benoemde mij tot majoor bij een ander regiment. Maar het was eene korte vreugde: weêr had ik daar moeielijkheden met mijnen overste; ik gaf hem bij deze gelegenheid een oorveeg en werd voor de tweede maal ter dood veroordeeld. Doch mijn geheel

regiment smeekte knielend om genade voor mij, en generaal Löwenthal, ontroerd door dit bewijs van genegenheid mijner soldaten, schonk mij genade. Ik werd uit de dienst ontslagen en moest Rusland verlaten.'

Later ging hij naar Slavonië, dat erg door rooverbenden en hunne harumbachas, hunne opperhoofden, geteisterd werd. De politie en de gendarmerie hadden te vergeefs gepoogd die roovers uit te roeien, en dit zou ook niet gedoogd zijn geworden door de grensbewoners, want juist deze benden beschermden de grenzen tegen de aanvallen der Turken.

Daarom betaalden de eigenaars aan den harumbacha volgaarne eene schatting.

De *Merkwürdige Lebensgeschichte* van den vrijheer von der Trenck bevat daaromtrent zeer merkwaardige bijzonderheden. De baron wilde zich echter aan de schatting niet onderwerpen en verklaarde den hoofdliê den oorlog, aan het hoofd zijner Pandoeren. Hij versloeg de rooverbende, nam een aantal manschappen gevangen, deed er negen de handen af kappen en hen daarna radbraken. Vreeselijk tuchtigde hij de roovers; doch een hunner was onderdaan van een naburig grondeigenaar, en deze bracht eene klacht tegen von der Trenck in; daarbij had de baron de langs de grenzen getrokken pestkordon verbroken en dewijl kort daarna de pest in Slavonië uitbrak, werd hij beschuldigd ook daaraan plichtig te zijn.

Ziedaar de reden, waarom die woeste man, eene schuilplaats te Weenen zocht.

Baron von der Trenck trad in dienst van Maria-Theresia; hij ging naar Slavonië, werfde een regiment Pandoeren, werd harumpacha en was een geducht soldaat in den dertigjarigen oorlog.

Met bovengemeld uittreksel, zoo levendig verteld, hebben onze lezers en de Pandoeren, en hun gevreesden aanleider, alsmede den tijd waarin zij het zwaard hanteerden, leeren kennen.

De schoolmeester.

Men zou zeggen, dat er een ijsbeer voor ons zit: zijn haar, zijn baard zijn in wanorde, zijn jas, zijn ondervest en zijn broek schijnen wollig, zelfs harig te zijn, en dan zijn bedenkelijk gezicht!.... Als men hem daar ziet zitten, met de vreeselijke geeseloê in de hand, met zijne barsche tronie en over den bril heenloerende, zou men zeggen dat het een kapitein van een walvischvaarder of van een slavenschip was.

Er mogen daar boeken, dikke boeken met perkamenten omslag liggen; doch daarin zoekt hij de geleerdheid niet: neen! hij ranselt er die in; hij zet de jongens voor den mast en pekt ze duchtig bij en zodoende zal er de wijsheid wel inblijven!

Nu echter staart hij denkend voor zich, want 't is hier de herhaling van Oosterwijk-Bruyn's gedicht 'de kleine wereldschepper.' Herman was een stoute, wilde knaap, die nooit aandacht gaf en ook altijd geranseld werd; maar meester Bullebak ranselde hem, gedaan of niet gedaan, en om voortaan aan de geeseling te ontkomen, had Herman gedacht altoos maar te bekennen, wat hem ook ten laste werd gelegd.

'Zeg, Herman,' buldert de walvischvaarder, 'zeg mij, wie heeft de wereld geschapen?' en Herman, die schoorvoetend het spel verliet en niets verstaan had, zag den meester met een bang gezicht aan, en dacht dat er weêr iets bedreven was, dat hem werd aangerekend.

'Spreek!' buldert de ijsbeer, 'of.....' en zijn oog vlamt en in zijne hand trilt het vreeselijk 'berkenrijs,' waarmee de beul zoo geducht spelen kan. 'Spreek....'

‘Ik, meester,’ zei Herman, ‘maar ik doe het nooit weêr!’ Hij had dus de wereld geschapen; maar nooit, neen, nooit zou hij het nog doen, en daarin zou de jongen misschien groot gelijk hebben gehad. Recht bedenkelijk antwoord!....

En terwijl de meester op de belangrijke scheppingsvraag nadenkt, ledigt een andere leerling, in het voorhuis, de kan met smakelijk bier, waarmee de bullebak straks, onder het rooken van zijnen meerschuimer, meende zijne ‘keel te soppen.’

De ijsbeeren, walvischvaarders, slavenkapiteins en priegelmeesters zijn nu uit onze scholen verbannen; zij hooren niet tot onzen tijd, maar wel tot dien dat het onderwijs nog in staat van kindsheid was, en de schoolmeester, aangesteld om iets weg te leeren, deze hoedanigheid miste, daar hij niets weg te leeren had.

Het nieuw onbreekbaar glas.

(Vervolg en Slot.)

Welnu, de heele uitvinding van de la Bastie steunt op de reeds zoolang bekende eigenschap van alle lichamen, dat de onbreekbaarheid toeneemt, naarmate het lichaam harder wordt: hij maakt het glas harder en daarom wordt het onbreekbaarder.

Vele lichamen laten zich harder maken, als men ze van alle zijden samenperst, omdat daardoor hunne deeltjes dichter bij elkaêr komen te liggen.

Doch met alle lichamen is dit niet het geval en de la Bastie ondervond dat het glas noch in weeken, noch in vloeibaren toestand door samenpersing harder werd.

En ware dit ook al eens het geval geweest, dan nog zou het teenemale onpraktisch geweest zijn, daar het toch niet gaat om, bij voorbeeld, een lampenglas saâm te persen en het dan nog een lampenglas te laten blijven.

De manier, waarop staal gehard wordt, zou de leidraad worden tot de nieuwe uitvinding.

Zooals men wel zal weten, wordt het staal gehard door het in gloeienden toestand in water te steken, en de werking is dan de volgende: door het plotseling koelen van het gloeiend staal, veranderen de kleine deeltjes van plaats en kunnen deze, door de hitte uitgezet, bij de plotselinge koeling niet zoo spoedig inkrimpen als de warmte ontwijkt.

Het gevolg daarvan is, dat bij afnemning van het specifiek gewicht de hoeveelheid grooter blijft en door de kunstmatig verkregen uitzetting der kleine deeltjes deze in een zekere spanning brengt, welke spanning precies hunne hardheid uitmaakt.

Reeds lang geleden heeft men waargenomen dat glas, 't welk plotseling wordt afgekoeld, een hoogen graad van hardheid bezit.

Wie kent de zoogenaamde glastranen niet, die kleine glasdruppels met lange stelen, welke ontstaan, als men een druppel vloeibaar glas in koud water laat vallen.

Deze tranen zijn buitengewoon hard en kunnen op hun dik einde een hevigen slag verdragen zonder dat zij breken; breekt men echter een stukje van den dunnen hals af, dan houdt de traan op te bestaan: het geheel valt als stof in elkander.

Wat is de oorzaak daarvan? De natuurkundigen geven er ons de volgende verklaring van:

Door het plotseling vallen van den vloeibaren, zeer heeten glasdruppel in het koud water, wordt de oppervlakte van het glas heel snel afgekoeld en gaat van vloeibaren in vasten toestand over.

Binnen in den druppel is echter het glas nog wel degelijk vloeibaar en dus zeer uitgezet.

Spoedig wordt de temperatuur ook daar minder en de glasmoleculen moeten daarbij de algemeene wet der samentrekking volgen, doch worden daarin door de reeds afgekoelde oppervlakte van den droppel verhinderd, en daardoor ontstaat eene groote spanning, dewijl elk glasdeeltje binnen in den droppel door de hard geworden oppervlakte, zoekt heen te breken.

Om die spanning te doen voortduren, begrijpt men licht dat de buitenkorst al heel hard moet zijn en hij verdraagt dan ook den tamelijk harden slag van een hamer.

Wordt echter de oppervlakte uit haar verband gerukt, al is het dan ook nog zoo gering, dan is zij niet meer in staat aan het samentrekkingsvermogen der glasmoleculen weêrstand te bieden, de spanning, waarin zich elk glasdeeltje bevindt, wordt opgeheven, de moleculen worden vrij, laten elkaêr los en de traan valt in stof.

Met glas, dat aldus bereid is, zal men al zeer weinig kunnen uitvoeren en de la Bastie zou aan zijne uitvinding weinig hebben, als hij zijne glaswaren op die wijze vervaardigde.

Zelfs glas dat niet in koud water, maar in de buitenlucht is afgekoeld, is volstrekt niet te gebruiken; de buitenste oppervlakte wordt dan nog te spoedig hard, zoodat de spanning van binnen te groot blijft om een duurzaam glas te kunnen hebben.

De glazen voorwerpen moeten, nadat zij gemaakt zijn, zeer langzaam en zorgvuldig afge-

koeld worden, opdat de massa gelijkmatig afkoele en dus eene te groote spanning der deeltjes vermeden worde.

Het gebeurt wel eens, dat een op een tafel staande glas plotseling springt, zonder dat daar oogenschijnlijk eene oorzaak voor is.

‘Een ongeluksteeken,’ mompelt het gezelschap, dat rond de tafel zit, en men ziet elkaër met bedrukte gezichten aan, om uit te maken wien het onheil treffen zal, terwijl er toch niemand anders de schuld van draagt dan de arbeider, die het glas gemaakt heeft en het niet zorgvuldig heeft laten afkoelen.

Wij herinneren hier aan het bekende huismiddel, om lampenglazen voor het spoedig springen te bewaren, door ze in een pot koud water te leggen, het water goed te laten koken en vervolgens met het glas er in weër te laten afkoelen.

Hierdoor zou de te groote spanning van het glas weggenomen en de moleculen in de gelegenheid gesteld worden zich gelijkmatiger te verdeelen.

Wil men echter daarvan eenig gevolg hebben, dan moet men in plaats van water olie gebruiken, want het kookpunt van olie ligt veel hooger dan dat van water en de voorwerpen, die men er in legt, laten zich dus tot een veel hooger graad verwarmen, daar de temperatuur van kokend water niet in staat is den toestand van het glas zoo te veranderen, dat van eene vollediger samentrekking der moleculen sprake kan zijn.

DE PANDOER.

Het is echter meer dan tijd, dat wij den ongeduldigen lezer zeggen, hoe de la Bastie het dan wel aanlegt om niet van het Scylla van breekbaar vensterglas in het Charybdis der tot stof vervallende glastranen, of der uit zich zelve springende drinkglazen, te vallen.

Welnu, zijne uitvinding bestaat alleen daarin, dat hij het rood- of witgloeiende glas, tot een zekeren, maar toch nog altijd hoog liggenden graad gekomen, plotseling af koelt en langzaam laat koud worden.

Kokend water is voor die afkoeling nog veel te koud, men gebruikt dus daarvoor eene stof, welker kookpunt hooger ligt dan water, zooals olie, hars, enz.

In deze tot kookhitte gebrachte stoffen, worden dan de glaswaren gedompeld, de dikke als zij week beginnen te worden, de dunnere als zij gloeiend rood zijn.

Bastie geeft in zijne beschrijving, waaraan wij deze bijzonderheden ontleenen, niet op, hoe heet het koelbad moet zijn; hij zegt alleen dat hoe heeter het bad is, hoe beter de harding gelukt.

Door deze manier toe te passen, verkrijgen de glasdeelen toch eene zekere spanning, echter niet zoo groot dat bij een storing der oppervlakte van het glazen voorwerp dit geheel in elkaër valt.

Zooals men ziet, hebben wij niet te doen met eene nieuwe stof, maar met het oude glas met al zijne eigenschappen, behalve de spreekwoordelijk geworden breekbaarheid.

Slechts ééne eigenschap heeft het nieuwe glas, die het voor sommige zaken geheel ongeschikt maakt: als men het namelijk breekt, dan springt het terstond in vele kleine stukjes, ter-

wijl het oude glas meestal slechts springt en dan nog altijd met de scheuren er in, zeer goed kan gebruikt worden.

Van zijn oorspronkelijken naam, *elastiek* glas, heeft het nieuwe produkt reeds afstand moeten doen.

Wel zal een voorwerp van hard glas, als men het tegen den grond werpt, sterk terugspringen, doch dat zou ons oud glas ook doen, als het niet, voor het zijn elasticiteit kan toonen, in stukken sprong.

Om zijne uitvinding in het groot te kunnen toepassen, heeft de la Bastie bijzondere gloeiovens laten maken, waar de ruimte, om het glas tot gloeihitte te brengen, onmiddellijk in verbinding staat met het koelbad.

DE SCHOOLMEESTER, NAAR NICOL.

Zoodra de voorwerpen de vereischte temperatuur hebben, brengt de werkman ze met een ijzeren werktuig in het bad, waarvan de bodem met zand bedekt, of van een ijzeren draadnet voorzien is, waardoor een harde val vermeden wordt.

De la Bastie hield zijne uitvinding zooveel mogelijk geheim, en al zegde hij in algemeene termen hoe hij er meê te werk ging, toch hield hij het fijne van de zaak voor zich.

Dit nam echter niet weg dat voor velen die aanwijzingen eene handleiding werden, om het insgelijks te beproeven hard glas te maken. Nederland had vroeger, of ze nog bestaat, weten wij niet, eene fabriek.

Deze fabriek is die der heeren Jeekel en Cie. te Leerdam, die door hunne proefstukken bewezen hebben geheel op de hoogte te zijn.

De proeven, daarmee genomen, zijn merkwaardig genoeg om er hier enkele van meê te deelen. Eene drie millimeters dikke en 12 x 16 centimeters groote glasruit van gewoon glas brak door er een gewichtsteentje van een gram op te laten vallen, van een hoogte van 50 centi-

meters, terwijl een ruit van hard glas eerst door het vallen van hetzelfde gewicht van eene hoogte van 2 meters in stukken ging.

Horlogieglazen van hard glas werden verschillende malen achter elkander tegen de 4½ meter hoge zoldering der zaal geslingerd, zonder dat zij braken.

Een telloor werd insgelijks tegen het plafond geworpen en brak eerst toeu het de zesde maal met kracht werd omhoog geworpen, daarna terug op de tafel viel en vervolgens op den vloer te recht kwam.

Ook de vuurproef stond het glas uitmuntend door, want een telloor van hard glas werd met water gevuld, boven een petroolvlam gezet tot het water ziedend kookte, en de telloor bleef geheel zonder te springen.

Spoedig genoeg zullen onze lezers zich met eigen oogen kunnen overtuigen van de al dan niet deugdzaamheid van het nieuwe glas, dat voor proefneming gemakkelijk een stootje lijden kan. Wellicht ook vinden wij later gelegenheid op het nieuwe fabrikaat terug te komen.

Nieuwe boeken.

Pompeji-Herculanum.

Onder dien titel heeft de heer de Seranon een belangrijk werk in het licht gegeven, bij Michel Levy te Parijs.

‘De Campanië,’ zegt de Seranon, ‘was een romeinsche provincie. Het was een prachtig land, waar de natuur de oogen verblindt en dat men ziet om te zeggen: hier zou ik willen sterven; een land, dat altijd zijne onsterfelijke herinneringen behoudt, omdat deze zien verbinden aan zijn schoonen hemel, zijne schitterende zee, zijn prachtige ligging.

Reeds ten tijde der Romeinen was dit land om zijne veelvuldige schoonheden gezocht, en Plinius zegde, dat in Campanië alle de denkelijke genuchten vereenigd waren.

Bij de rijkdommen, die de natuur zoo kwistig verspreid had, voegde zich het werk der menschen. Dat was niet altijd zóó geweest. Tot het einde der punische oorlogen had Rome in de grootste eenvoudigheid geleefd; maar nooit was de romeinsche naam glansrijker en meer befaamd dan toenmaals.

In de laatste dagen der republiek, en niettegenstaande de prachtwetten van Julius Cesar, die deze de eerste van al schond, had de weelde gansch de romeinsche samenleving overweldigd; zij had in korten tijd dit werk volbracht.

Rome was toen het voorwerp van aller droomen, het was alsof men nergens dan dáár wonen kon; dat men dáár zijne gewoonten, zijne betrekkingen, zijne voornaamste vestiging hebben moest.

Is dit hedendaags het geval niet, voor een aantal menschen, met Parijs? Ook schreef Cicero aan een zijner vrienden: ‘Rome, Rome moet ge bewonen! 't Is dáár dat gij moet leven!’

Het was echter niet mogelijk het gansche jaar, zonder naar verandering te verlangen, in die woelige en gedruischmakende stad te verblijven, en zij die zich te Rome in de wereld bevonden, wilden er soms uit om elders genoegens, een zachter klimaat in den winter, eene frisscher lucht in den zomer te vinden.

Onder de meest geroemde plaatsen bekwaam Campanië, met zijne bewonderenswaardige natuurschoonheden, destijds voor de rijke en befaamde Romeinen, eene groote aantrekkelijkheid.

Het was zoo omtrent gelijk nu de gelukkige landstreken, door de Middellandsche Zee besproeid, en waar onze hedendaagsche patriciërs den winter doorbrengen; doch Campanië was meer gezocht en prachtiger.

In de laatste jaren der republiek veranderde Rome van aanzien. De pracht hervormde alles; de huizen werden weelderige paleizen en toen Varron zijn boek *de re rustica* schreef, omstreeks de geboorte van Jesus, was de toestand zoodanig geworden, dat hij met reden schrijven mocht:

‘Vroeger bouwde men met een nuttig doel, vandaag bouwt men om de meest dwaze grillen te voldoen.’

Toen Plinius de Oude van het huis van Mammura, op den Coelus-berg, sprak, zegde hij: ‘Hij was de eerste Romein, welke zijn huis, in alle gedeelten, met marmer deed bekleeden; alle de kolommen van zijne talrijke portieken, waren van Carrystia- of Luna-marmer.’

Horatius, die, zonder er precies neêrslachtig om te zijn, de weelde van zijnen tijd betreurde, voegde er bij:

‘De prachtige gebouwen zullen weldra geen grond voor de ploeg des landbouwers meer overlaten.’

De partikuliere fortuinen waren zóódanig aangegroeid, zij waren zóó aanzienlijk geworden, dat met haar schier alles mogelijk werd.

Om slechts eenige voorbeelden aan te halen, melden wij hier, dat Verres, na drie jaar als pretor in Sicilië verbleven te hebben, van zijne afruggelarijen, zoo schitterend door Cicero ontmaskerd, ongeveer eene som van 18 millioen francs meêbracht.

Crassus, de overwinnaar in den slaven-oorlog, de bondgenoot in het eerste driemanschap van Pompejus en Cesar, bezat, in gronden alleen, eene waarde van 200 millioen sesterce, of 42 millioen francs; het was Crassus welke zegde dat men niet rijk was, wanneer men van zijne inkomsten geen leger onderhouden kon.

Plinius de Oude had een zijner schriften voor 400 duizend kroonen kunnen verkoopen; doch hij weigerde, zeggende aan zijnen neef dat hij niet meer wist wat met zijn geld aanvangen - en die neef, Plinius de Jonge, was nog veel rijker dan zijn oom!

Clodius, door Milon gedood, bewoonde een huis dat 14 millioen sesterce (3.148.000 fr.) gekost had, hetgeen, zegt Plinius, niet minder verwondering baart dan de dwaasheden der koningen.

M. Perrault zegt in zijne voorrede van Vitruvius' werken, dat de pracht der gebouwen zóó ver gedreven werd dat het huis van eenen particulier, 50 millioen kostte.

Ieder senator kreeg een tractement van 125 duizend francs; ieder ridder 50 duizend fr. Er waren te Rome 20.000 burgers, zoo rijk als Lucullus.

Seneca bezat 100 millioen en Cicero kon het getal zijner lusthuizen niet opgeven. Plinius vertelt het volgende:

‘Ik heb Lollia Paulina, die de vrouw van Caligula is geweest, op een eenvoudig verloovings-avondmaal gezien; zij was overdekt met smaragden en peerlen, die in beurtelingsche afwisseling haar hoofd, heure haren, hare bindsels, hare ooren, haren hals, hare armbanden en vingers versierden. Dat alles had eene waarde van 40 millioen

sestercen (8 miljoen 400 duizend fr.) en zij zegde dat zij, door hare kwitanciën, kon bewijzen dat dit de wezenlijke waarde was.'

Ziedaar door eenige feiten bewezen, hoe groot de fortuin der romeinsche patriciërs was; van dat oogenblik begrijpt men ook, dat deze zich alle mogelijke pracht en grillen konden toelaten.

Het heidendom moedigde hen daarin aan, en het Kristendom, met zijne heerlijke voorschriften, was nog niet opgetreden, om aan die weelde teugels te geven en haar te bestrijden.

De wonderen der grieksche kunst overdekten den grond van Italië, en versierden de prachtige woningen, welke op flanken van den Pausilippus en op het strand lagen waar nu Baies, Pouzzoles en Cumes gelegen zijn.

Die woningen waren zoo talrijk in deze landstreek, dat er grond ontbrak, en men verplicht was de zee in te dijken, zooals Horatius zegt.

De rijke weelderigen kwamen uit alle oorden van Italië derwaarts gesneld, hetzij langs den weg van Appius, die tot Brindes liep, hetzij langs Ostia, destijds aan de monding van den Tiber gelegen, om daar zee te kiezen.

Die reizen werden met veel gemakkelijkeid en met veel pracht, volbracht.

Cicero spreekt in een zijner brieven aan Quintus, van een draagstoel met acht dragers en van een gevolg van honderd gewapende mannen, die hem op eenen tocht van Napels naar Baies ten dienste stonden.

De reis werd met eene betrekkelijke snelheid afgelegd.

Cesar legde honderd mijlen, of drie en dertig en een derde uur, in eenen dag af; gewoonlijk besteedde men vijf dagen aan de reis van Rome naar Brindes, dat is honderd twintig mijlen.

Hoeveel pracht was ten allen kante op dat rijk bedeelde strand verspreid!

Daar lag de villa van Lucullus, die aan Marius had toebehoord en daarna de eigendom van Cornelia, de moeder der Gracchen, was geworden; zij telde een overgroot getal portieken, onmetelijke vijvers, onvernietbare bouwingen in de zee, die zoo sterk waren dat ze nu nog tot rustpunt dienen aan het lazaret en zelfs aan de galeien.

De villa was verblindend schoon en een meesterstuk van pracht.

Niet verre van daar, en als een tegenhanger, stond het sierlijke lusthuis van Pollion, uit hetwelk men nog, ter hoogte van de oppervlakte des waters, de overblijfsels ziet van die beroemde vijvers, welke Seneca en Plinius, men weet niet waarom, ergerden: die twee leefden echter ook niet in grooten eenvoud.

Augustus had meer dan eens de gastvrijheid in de rijke woning van den rijken vrijgelatene, aangenomen; die villa werd hem zelfs bij testament gelegateerd.

Er waren daar zooveel villas, op eene zoo kleine uitgestrektheid grond als opgestapeld; er was daar zooveel marmer, zooveel goud, zooveel luister van allen aard bijeengebracht, dat een koning van Judea, Aristobulus, toen hij op weg naar Rome te Pouzzoles aan land stapte, in een lange en stilzwijgende bewondering verzonken bleef, bij het zien van zooveel schatten.

Pouzzoles was destijds de haven, door welke men de betrekkingen met het Oosten onderhield, en waar de H. Paulus ontscheepte om zijn glorierijk martelaarschap te vinden.

Daar lag het Lucriner-meir, thans halvelings gedempt, weleer overdekt met purpere en vergulde zeilen der vaartuigen, waarvan Seneca te recht zegde, dat men over een meer van rozen vaarde, zooveel rozenblaêren dreven er gedurig op het water!

't Is een beroemd meir, niet alleen om het water zoo sterk gezocht door de weelderige Romeinen, maar nog om de oesters, welke het aan de meesters der wereld leverde. 'Men gaat naar Baies,' zegt Juvenalis, 'en men vult er zich op met oesters.'

Wat de zinnelijkheden aangaat, waaraan men zich in die streken overgaf, deze gaan alle denkbeeld te boven.

De tafels van Lucullus, Apicius en van alle hunne romeinsche navolgers, waren met de keurigste spijsen overladen.

De tweede der hooger genoemden had eenen prijs bepaald voor dengene, die eene pekelsaus met den lever van zekeren visch zou uitvinden.

Juvenalis geeft ons, in zijne elfde satyre, een denkbeeld wat al geld er aan tafelgerechten verteerd, en welke pracht daarin ten toon gespreid werd.

De moeralen, met het vleesch der slaven gevoed, is geene fabel. De overdrijving was zóó hoog geklommen, dat Crassus, die toch een ernstig man was, den rouw aannam bij den dood van een zijner visschen, zooals hij zou gedaan hebben bij den dood zijner dochter.

Antonia, schoondochter van Tiberius, was zoo dankbaar aan die moeralen, omdat zij haar ver-

hemelte met haren fijnen smaak streelden, dat zij die palingen, juweelen oorhangers aandeed, hetgeen, zegt Plinius, vele vreemde bezoekers lokte.

Alvorens het slachtoffer der onbeschoftheden van Nero te worden, deed de keizerin Poppea, die alles bezat, zegt men, behalve de deugd, zich op haren tocht naar Baies door vijf honderd ezelinnen volgen, in wier melk dat verwijfd schepsel haar lichaam baadde.

Nero trok naar die lustplaats, vergezeld door duizend rijtuigen en twee duizend met zilveren hoefijzers beslagen muilezels. Poppea, volgens Plinius, deed hare gunstelingen onder de muilezels, met goud beslaan.

Daar, in die streek, welke wij slechts vluchtig kunnen schetsen, kwamen de rijke Romeinen dat prachtig en weelderig leven leiden, waarvan wij ons, in deze dagen, slechts een flauw denkbeeld kunnen maken.

Zij leefden er in het bederf dat de rijkdom ontwikkeld had, en hunne eenige zorg was dat bederf nog steeds te ontwikkelen. Zij waren, zegt Cicero, zorgeloos van geest, ontzenuwd naar het lichaam en vonden de republiek in goeden staat, als zij maar schoone barbeelen in hunne vijvers hadden.

De reiziger, die deze streken nu doorwandelt, vindt van al die pracht niets meer dan puinen; de tijd heeft schier alles vernietigd wat het sieraad en den glans dezer beroemde stranden uitmaakte.

Indien er niets overblijft van de werken en het verblijf der menschen in deze streek, dan toch is er nog altijd de schitterende hemel en vóór u eene bewonderenswaardige zee; zijn er nog altijd de herinneringen, en nergens zijn ze drukker dan op die enge vlakte.

Wanneer men deze, met eenige kennis der geschiedenis en een weinig verbeeldingskracht, bezoekt, wordt zij weldra weêr bevolkt, en weêr zoo levendig als tijdens zij de vereenigingsplek was van alles wat Rome beroemd in waardigheid, in rang, in talent en fortuin bezat.

De toeristen, welke die streek, zoo rijk aan herinneringen, bezoeken, zullen haar nooit vergeten.

In de diepte van den gezichteinder van de golf, aan welke de Romeinen, om de haar zoo eigen zijnde schoonheid uit te drukken, den naam gaven van gouden beker, ligt Napels. Die stad ligt daar in amphitheater, aan de eene zijde ingesloten door den Pausilippus, aan de andere beheerscht door het kasteel St.-Elmo en door het klooster van St.-Marten.

Het uitzicht op zee is vrij, evenals dat naar de verre kust, waarop Sorrente en Castellamare gelegen zijn. De ligging van Napels is de schoonste der wereld.

Als men den Pausilippus beklimt of zich op het terras van het Karthuizerklooster plaatst, vroeger zoo levendig en nu schier eene woestenij, ziet men voor zich uit een prachtig panorama, dat aan den bezoeker een langen kreet van bewondering afdwingt.

Ziet men van zee op Napels, dan bemerkt men rechts, zoo wat op den achtergrond van het landschap, afgezonderd in het midden der vlakte, den Vesuvius met twee punten.

In de vlakte tusschen de zee en in den berg, aan den voet van den vulkaan, liggen onbezorgd verschillende steden.

Hare bevolkingen zijn onbekommerd genoeg om rustig naast een altijd dreigend vuur te leven. Die steden zijn, onder ander, Portici, Resina, Torre del Greco, Torre del Annunziata.

Treden wij achttien honderd jaar terug, dan vinden wij drie andere steden, wier naam door de geschiedenis is bewaard geworden.

De eerste, welke 't dichtst bij den vuurberg lag, noemde men Herculaneum; de andere, Pompeji, lag wat meer oostwaarts, en eenigszins op eene hoogte, en de derde was te vinden in den uitersten hoek der golf van Napels, ongeveer in den bekoorlijken toestand waar thans Castellamare ligt - het Stabies.

De zee besproeide die drie steden, doch sedert Herculaneum en Pompeji, komt zij zoo ver niet meer.

Het klokje van het hart.

Wat of dat wel beteeknen mag?
Uw hartje tikt den ganschen dag,
Uw hartje tikt den ganschen nacht,
Dan tikt het hard, dan tikt het zacht:
Dat wonder tikken staat nooit stil.
Kind, weet ge wat dit zeggen wil?

Een klokjen is 't, mijn lieveling,
Dat Onze-Lieve-Heer daar hing
Aan d'ingang van dat kleine hart.
Daar belt Hij zelf, nu zacht dan hard,
En staat al wachtend buiten stil,
Of zich uw hart hem oopen wil.
Hij belt steeds harder tinglingtin
Totdat gij roept: 'Treed in, treed in!'

Mijn kind, daar komt een oogenblik
Dan slaat uw hart voor 't laatst tik-tik.
Heeft het dien laatsten tik gedaan,
Dan klopt het bij den hemel aan
En staat al wachtend buiten stil,
Of zich de hemel oopen wil.
Het belt steeds harder tinglingtin
Totdat men roept: 'Treed in, treed in!'

Dan hoort ge, kind, uit Jesus' mond:
'Daar ik uw hart steeds open vond,
Geschiede ook u op d'eigen wijs:
Treed binnen in mijn Paradijs!'

Germania's.

B. VAN MEURS.

De tempeliers van Visé.

Oorspronkelijke novelle.

(Geïllustreerd door Victor Dedoncker.)

(Vervolg en slot.)

V.

Ontknooping.

Wat was er ondertusschen van Julia geworden; waar had de jonge en onstuimige Damiaan haar heen gevoerd? Wij verlieten Damiaan de Grandaaz terwijl hij met zijn kostbaren last op de schouders Priesville den rug toekeerde en zich langs het vrije veld voortspoedde. Wat zou hij doen; waarheen met het meisje, dat in zijne armen was bezweken? Het was of zijne gedachten in een maalstroom ronddwarlden. Het plan om haar te ontvoeren, zoo sprak zijn geweten, al zocht hij zich ook wijs te maken dat hij haar aldus aan een gevaar ontrukte, was bliksemsnel bij hem opgekomen. Er kon dus geen sprake zijn van overleg, van voorbedachten rade. Nu hij het feit verricht had, stond hij voor de vraag wat hij thans zoude doen.

Hij stond reeds voor de geheime poort, die hem reeds zoo dikwijls vergund had ongemerkt uit den *Tempel* te ontsnappen, en nog altijd had hij geen vast besluit genomen. Aan langer dralen viel op het oogenblik niet meer te denken, hij moest beslissen. Daar helderde zijn gelaat eensklaps op; hij had een plan gevormd, en moedig stapte hij met zijn last den hof van den *Tempel* binnen. Hij had gevonden, hetgeen hij zocht.

In een afgelegen gedeelte van het gebouw bevond zich een kamerke, waar het daglicht slechts spaarzaam door een klein getralied venster binnendrong en waar eenigen tijd ge leden een ridder was gestorven, die aan zinneloosheid leed. Deze plaats bood alle voordeelen aan het oogmerk dat hij voorhad; geen middel om te ontsnappen, terwijl geen menschelijk geluid of kreet dit gewelf kon doordringen.

Eenige oogenblikken later lag Julia op dezelfde legersteê waar de waanzinnige voor eenige dagen was gestorven. De jonge ridder had gezorgd, koud en killig als de plaats was, eenig vuur in den haard te ontsteken; de brandende houtblokken wierpen een treurig en onheilspellend licht door de sombere kluis.

Onder den invloed van licht en warmte kwam het jonge meisje spoedig weêr bij.

Eerst onbewust van wat met haar was voorgevallen, gaf een weinig nadenken haar spoedig het besef van haren toestand en nu kwam er geen einde aan de beschuldigingen en jammerklachten, die echter behalve den jongen ridder geen andere getuigen hadden dan de dikke en ondoordringbare muren.

Maar de tijd ging voorbij. De roover begreep dat op het gevaar af dat zijne plannen in duigen zouden vallen, hij zonder verwijl in den schoot der comunititeit moest terugkeeren.

Na aan zijn ongelukkig slachtoffer op een beslissenden toon te hebben medegedeeld dat zij zich aan haar lot moest onderwerpen, dat wil zeggen, dat zij hem den aankomenden nacht moest volgen naar de plaats waar het hem zou goeddunken haar heen te voeren, verliet hij het rampzalige meisje, haar belovende spoedig weêr te keeren.

Hij sloot de deur op het dubbel slot en begaf zich toen naar de vergadering, waar wij hem die hoogmoedige verklaring hebben af zien leggen, waardoor hij niet alleen zijne afwezigheid rechtvaardigde, maar ook de sympathie verwierf van al zijne wapenbroeders, die, al keurden zij zijne omstuimigheid ook af, toch zijnen moed moesten bewonderen.

Een weinig voor middernacht, toen alles voor de vlucht in gereedheid was gebracht, lagen de vier bewuste booten reeds aan den Maasoever gemeerd, gereed om de vluchtelingen op te nemen. Na eerst voor de komende moeielijkheden en ontberingen hun lichaam met een krachtig maal versterkt te hebben, begaven zich de tempeliers naar de kapel om God te bidden dat Hij hen veilig naar hunne nieuwe bestemming mocht overvoeren.

Allen hadden hun ordekleêren aan; onder hunne witte en zwarte mantels kwamen hunne glinsterende kurassen en verschrikkelijke zwaarden te voorschijn, juist alsof zij ten oorlog togen.

De prior knielde aan den voet des altaars neêr en hief een gewijd gezang aan. Alle aanwezigen, waaronder zelfs de twee binnengedrongenen, paarden hun stem aan de zijne. Er was in dit koor, op dit oogenblik aangeheven, iets treffends en plechtigs; er glinsterden zelfs tranen in de oogen van die geharde en gebronsde mannen.

Zelfs de valsche tempelier kon zich niet onttrekken aan den overweldigenden indruk, dien dit tooneel op hem maakte. Hij voelde vrome gepeinzen in zich opkomen en onwillekeurig werden zijne oogen vochtig.

Hij richtte zich naar Drogon, die achter hem stond, om hem te zeggen dat hij zijn plan opgaf, maar juist sloeg daar middernacht en Drogon had zich afgewend, zoodat hij de woorden niet kon hooren.

Men ging nog altijd door met zingen, en Drogon, die eerst rond had gezien of de baan vrij was, gaf zijnen meester een teeken hem te volgen. Ofschoon met tegenzin gaf deze echter gehoor en volgde zijn dienaar.

Deze beweging was door Damiaan niet onopgemerkt gebleven. Zonder er de juiste reden van te gissen, gedreven door een geheim vorgevoel, besloot hij, zonder er iemand iets van te zeggen, daar hij bevreesd was de plechtigheid te storen, den voorgewenden Riquier de Sabas en zijn dienaar te volgen.

Hij had nauwelijks eenige minuten de kapel verlaten, of een ontzettende kreet, een kreet van woede en smart, deed zich daar buiten hooren. Hij scheen te komen uit de receptiezaal, waar men de schatten van den *Tempel* zoolang had geborgen.

De ridders spoedden zich met den grootsten haast naar deze plaats heen, en wat zagen

zij daar? Damiaan, aan den muur g[e]posteerd, het geheele lichaam met bloed bedekt, de kleêren verscheurd en met moeite het hoofd biedend aan een zestal mannen, waaronder men de twee opmerkte, die daar zoo even hunne gastvrijheid waren komen inroepen. Zich ontdekt ziende, vingen zij met hunne medeschuldigen een geveinsd gevecht aan. Zij hoopten het vermoeden nog van zich te kunnen afweren, te meer daar Damiaan, zwaar gewond en uitgeput, ter neder stortte.

Voor te vallen had hij evenwel zijne wapenbroeders eenige woorden kunnen influisteren. De twee schelmen, zich daardoor in de onmogelijkheid ziende om te ontsnappen, staakten nu hun geveinsd gevecht en richtten zich thans met hunne medeplichtigen tegen de aanstormende tempeliers. Nu werd het gewoel en gedrang verschrikkelijk. Hun medegezellen met woord en daad aanmoedigend, leverden die twee aan de tempeliers een woedend gevecht, waarin zij drie man doodden en verschillende anderen wonden. Eindelijk door de overmacht verpletterd, met wonden overdekt, waren zij genoodzaakt zich over te geven. Spoedig waren zij ontwapend en gekneveld.

DE TEMPELIERS VAN VISÉ. De vloer zakt weg en alle drie storten zij naar beneden in den kokenden vuurstroom.

‘Wie zijt gij?’ vroeg Eustache d'Argenteau aan het hoofd der bende, die aan zijne voeten lag uitgestrekt. ‘Wie zijt gij, ellendeling, die als een broeder bij ons binnendringt, om ons als een roover te plunderen en te vermoorden?’

‘Ik ben de *Oude van het Woud*,’ zeide de gevangene - de toehoorders maakten een kruis bij het hooren van dien gevreesden naam - ‘of liever, ik ben Jacques Erembault, de luiksche slachter dien men reeds lang dood waande. De geest der wraak en de begeerte om mijn kind, mijne dochter rijk te maken, hebben mij tot dit handwerk gedreven. In wat mij thans overkomt, herken ik den vinger Gods. Treft mij - want gij zult slechts de werktuigen zijn zijner rechtvaardigheid.’

Daar gingen vele stemmen op:

‘Dood aan den roover en moordenaar.’

En twintig zwaarden sprongen uit de scheê.

‘Houdt op,’ riep de prior uit, ‘gij vergeet dat wij in den advent zijn en dat wij gedurende dezen tijd geen bloed mogen storten dan in de verdediging van ons eigen leven. Luistert, zij zijn ontwapend en gebonden en vermogen dus niets meer tegen ons; ziehier dan wat ik voorstel. Wij hebben besloten, wanneer wij zoo straks vertrekken, deze woning in brand te steken: sluiten wij ze zoolang in deze zaal op. Wanneer zij ontsnappen, dan is het omdat hun laatste uur nog niet geslagen heeft; wanneer zij in de vlammen omkomen dan heeft het God gewild en Hij neme hunne zielen in genade aan.’

Deze voorslag werd eenstemmig goedgekeurd. Eerst voerde men Damiaan weg, die nog altijd bezwijmd daar neêrlag; vervolgens bracht men de lijken van de in dezen strijd gesneuvelde ridders naar den grafkelder. Toen dit verricht was, sloot nien de deur en liet den *Oude van het Woud* met zijne vijf lotgenooten, armen en voeten gebonden, in de zaal achter.

Het sloeg één uur na middernacht; dit was liet oogenblik voor de vlucht vastgesteld. In de afgelegenste gedeelten, in het midden en aan de vier hoeken van liet onmetelijk gebouw, werden licht ontvlambare stoffen en voorwerpen aangebracht en spoedig stak nien den brand in den burcht. Zware en dikke rookwolken, knetterende vlammen verkondigden weldra dat het vernielende element, het vuur, zijn werk der verwoesting was begonnen.

De vluchtelingen, zwaar beladen met de schatten van den *Tempel*, spoedden zich, in kleine groepen verdeeld, naar den Maasoever. Stilte en duisternis heerschten rondom hen.

Twee mannen droegen in een draagbaar Damiaan de Grandaaz, die, niettegenstaande de koude nachtlucht, zich nog niet van zijne bezwijming had hersteld. Hij werd voorzichtig en behoedzaam in een der booten neêrgelegd, en reeds was het vaartuig in beweging, toen de jongeling zijne oogen opsloeg, verbaasd om zich zag, een verschrikkelijken kreet slaakte, half razend van zijn leger opsprong en in een wanhopigen sprong den oever weêr bereikte. Men volgde hem, maar de nacht was te donker; vreezend dat hieruit eenig ongeval voor de vluchtelingen kon ontstaan, beval de prior de zijnen van de verdere achtervolging af te zien en met een verscheurd gemoed belastte hij van den oever af te steken. Den stroom afvarende, bevolen de bannelingen den jongeling, die hen daar zoo plotseling was komen te verlaten, in de handen van God.

Damiaan, zijne wonden vergetende, met eene bovenmenschelijke kracht beziel, bij de gedachte aan het gevaar dat Julia liep, die in den *Tempel* achtergebleven was, kwam ademloos van uit putting bij het onmetelijk gebouw aan, waar reeds een regen van vuurvonken uitspatte en waar nien een verschrikkelijk gekraak hoorde. Hij drong onstuimig naar binnen, en juist wilde hij den trap beklimmen, die naar de kamer leidde waar zijne ongelukkige gevangene opgesloten zat, toen bij plotseling een man met verscheurde kleêren en half verbrande haren voor zich zag verschijnen. Hij herkende den *Oude van het Woud* en hij week ontzet terug; hij was ongewapend en had geen minuut meer te verliezen. Ook de roover herkende hem op zijn beurt bij het sombere licht van den brand, die zijne verwoestingen immer voortzette.

‘Wees niet bevreesd, jonge man,’ zeide Erembault. ‘God heeft mij vergeven, omdat Hij mij alleen veroorloofd heeft te ontsnappen en ik zal mij wel wachten op nieuw zijn toorn op te wekken door mij op u te wreken.’

Bij het hooren dezer woorden riep de tempelier uit:

‘Help mij dan een wezen te redden van een onverdienden, afschuwelijken dood. God zal u loonen, want gij zult een goed werk verrichten!’

‘Ga mij voor, ik volg u,’ antwoordde Erembault.

Op het oogenblik, dat zij hun doel zouden naderen, deed zich plotseling een vreeselijk gekraak hooren. Het was een gedeelte van den houten vloer die instortte en een stuk meênam van den kamermuur, waarachter Julia was opgesloten. Door de opening heen zagen zij een jong meisje geknield neêrzitten; zij had de handen gevouwen en geleek een engel, die op het punt was naar den hemel op te stijgen. De sombere gloed van den brand spreidde een schitterenden stralenkrans om haar schoon hoofd.

Daar vernam men eensklaps een hartverscheurenden kreet, zoo wild en woest, dat hij de dooden, die daar onder in de grafkelders sliepen, had moeten doen ontwaken.

‘Julia, Julia, mijn kind, mijn kind!’

En Jacques Erembault wierp zich te midden der vlammen; deze sloegen om hem heen en verschroelden zijn lichaam - maar hij ging door. Een kreet van blijdschap, en hij was bij haar die hij nog hoopte te redden; hij greep haar in de armen. Hij sloeg zijne blikken rondom zich om een uitweg te zoeken.

Daar bemerkt hij eensklaps dat zijne kleêren en ook die van zijne dochter vuur hebben gevat. Hij wilde haar loslaten, de ongelukkige, om de vlammen van haar lichaam te kunnen blusschen, maar zij, onbewust, radeloos, hield hem vast met de kracht der wanhoop en handenwringend en kermend stonden zij daar te midden van dien cirkel van vuur, die immer nauwer werd.

En Damiaan was daar - niet in staat hulp te bieden, geen middel ziende om hen te helpen, zijne handen wringende van radeloosheid.

Daar doet zich op nieuw een hevig, verschrikkelijk gekraak hooren - de vlammen knetteren heviger op - een donderend geluid - het gewelf stort in - de vloer zakt weg en alle drie storten zij naar beneden in den kokenden vuurstroom.

[Nummer 36]

TENTOONSTELLING VAN PHILADELPHIA.

Tentoonstelling van Philadelphia.

Het was woensdag, den 10 mei 1876, dat te Philadelphia en bij het opkomen der zon, de klok der Independance-hall, den blijden dag van de opening der reusachtige tentoonstelling verkondigde. Al de klokken der stad, als werden zij door dien klokkentoon wakker geschud, beantwoordden dien oproep, en al dat gebammel, gevoegd bij het vlaggenewaai en een prachtigen zonneschijn, maakte van den 10 mei een feestelijk en dag voor Philadelphia.

Wij zullen niet zeggen dat alle openbare gebouwen gevlagd waren; neen, van alle huizen zelfs waaide de nationale vlag en, op zekere punten, was er in dat vlaggenewaai iets echt *yankeesch*: immers, op de Independance-hall wapperde meer dan 4000 meters doek; op het Public-Ledger staken meer dan 200 vlaggen. Begrijpt ge wat al beweging dat gewaai maken moet?

Het volk, dat zich in de straten bewoog, was ontelbaar. Daarvan kan een bewoner van Nederland of België, die nooit de groote centrums van de wereld bezocht heeft, zich geen denkbeeld vormen. Al wat een Amerikaan bewondert, was ook daar, te Philadelphia, op dit oogenblik vereenigd: de wonderen der hedendaagsche nijverheid en wetenschap; het vernuft der volkeren. Daarenboven was de president der Vereenigde-Staten voor de opening der tentoonstelling opgekomen, en dat ook was voor velen een reden om het feestelijk karakter van den dag te verhoogen.

De officieele stoet begaf zich ten 9 ure op weg; hij vormde zich aan de woning van den heer George W. Childs, bij wien de president Grant was afgestapt, en volgde de baan over de Schuylkill-rivier, terwijl aan beide zijden van den weg eene ontelbare menschenmassa had plaats genomen. Van 9 tot half 11 duurde het voorttrekken van den stoet.

Alle de straten, die op de baan of op de nijverheidspaleizen der tentoonstelling uitliepen, waren pekzwart van menschen en rijtuigen. Het scheen of alles wat wielen had zich op weg bevond, en van het gewoel en gedrang der voetgangers, zullen wij niet trachten u een denkbeeld te doen opvatten.

In Europa hebben die plechtigheden niet plaats dan met vertoon van epauletten, degens en schitterende dekoratiën. Van dit alles is geen schijn in Amerika. Het burgerkleed overheerscht alles, en niet alleen president Grant, maar zelfs de keizer van Brazilië en de keizerin, die de festiviteit bijwoonden, waren daar als burgerlijke personen. Zij zaten op de eereplaats naast den president der republiek en in eene kleine tribune, op welke de vlaggen der Vereenigde-Staten, van Engeland, Frankrijk en Duitschland wapperden.

De groote tribunen, waarin de genoodigden moesten plaats nemen, waren opgericht tusschen de Industrial-hall en de Memorial-hall. Toen de president op het terrein kwam, waren deze uitgestrekte zitplaatsen reeds door duizenden en duizenden bezet. Het publiek, uit dames en heeren samengesteld, berstte in een lang gejubel los en een orkest van 160 muzikanten speelde beurtelings de volksliederen van alle de natiën, die op de tentoonstelling vertegenwoordigd waren.

Na die nationale hymnen voerde het orkest eene openingsmarsch uit, het werk van Richard Wagner, den befaamden toonzetter der.... toekomst. Het amerikaansche volk betaalt met milde, met ruime hand: het gaf aan Wagner 25000 fr. voor die marsch. 't Was ook een prachtig werk, en het publiek juichte toe om te bersten.

Wat Witthier's koor aangaat, door 1000 zangers uitgevoerd, het publiek was opgetogen over het ensemble en het effect, dat, in de open lucht, door den zang werd voortgebracht.

Vóór het uitvoeren van dit koor, had de anglikaansche bisschop Matthew Simpson, een gebed uitgesproken: een bewijs, dat Amerika den godsdienstigen geest in zijne nationale plechtigheden niet vergeet.

Na afloop van dit deel van het program, overhandigde John Welsh, president der financieele commissie voor het eeuwfeest, de gebouwen, ten getalle van 190, aan de tentoonstellingscommissie. Men begrijpt wat een uitgestrekt terrein voor zooveel gebouwen benoodigd is. Onze gravuur zal, onder dit opzicht, den lezer het terrein aanschouwelijk maken.

Alweêr eene feestcantate, met begeleiding van het orgel! Men roemt in dit stuk de bas-solo's, die door Myron W. Whitney, van Boston, gezongen en die zelfs door de laatste groepen aanwezigen, gehoord en toegejuicht werden. Nu nam generaal

Hawley, voorzitter der commissie van 't eeuwfeest, het woord en droeg de gebouwen op aan den president der republiek. In zijne redevoering merkt men op, dat men een en twintig maanden geleden, aanvang maakte met de werkzaamheden en men nu, met voldoening, op de voltooiing staren mocht.

In het eerste jaar werden alleen 180 gebouwen voltrokken; er was altijd ruimte te kort, zoo groot was het getal exposanten, zooveel plaats vroegen zij voor de produkten, die moesten ingezonden worden. Na Hawley nam de president Grant het woord en wij denken hier zijne korte, zakelijke, echt amerikaansche redevoering te moeten doen kennen; hij zegde:

‘Landgenooten! Men heeft het eigenaardig gevonden om ter gelegenheid van het eeuwfeest in Philadelphia, ter algemeene aanschouwing, bewijzen van onzen vooruitgang in nijverheid, in schoone kunsten, in letteren, wetenschap en wijsbegeerte en ook in landbouw en handel bijeen te brengen, opdat wij grondig zouden kunnen onderzoeken, waarin wij uitmunten en waarin wij te kort schieten en tevens om eene warme uitdrukking te geven aan onze ernstige begeerte, vriendschap aan te kweken met onze broeders, leden van de groote familie der volkeren.

De verlichte landbouw-, handel- en nijverheid-drijvende volken der wereld zijn uitgenoodigd de bewijzen van hunne bekwaamheid herwaarts te zenden, om ze op gelijken voet en in vriendschappelijke mededinging met de onze ten toon te stellen. Op deze uitnoodiging hebben zij op edele manier geantwoord; daarvoor betuigen wij hun hartelijken dank.

De bestuurders der tentoonstelling zullen heden de schoonheid en de nuttigheid der inzendingen aan uw oordeel onderwerpen. Het verheugt ons te weten dat het aanschouwen der bewijzen van bekwaamheid van alle volkeren, u een onvermengd genot zal verschaffen en u te waardeeren praktische kennis zal geven van zoo menig belangrijken uitslag van bewonderenswaardige bekwaamheid, die bij de beschaafde naties aanwezig is.

Honderd jaar geleden was het land, omdat het nieuw was, slechts ten deele ingericht. Onze behoeften hebben ons gedwongen ons vooral toe te leggen op het bouwen van woningen, fabrieken, schepen, dokken, pakhuizen, wegen, kanalen, machienen. De meeste onzer scholen, kerken, bibliotheken en gestichten zijn in de laatste eeuw gebouwd.

Onder den druk van deze primitieve werken, die geen uitstel lijdten konden, hebben wij toch in de rechtsgeleerdheid, geneeskunde, godgeleerdheid, wetenschap, letterkunde, wijsbegeerte en in de schoone kunsten zooveel gedaan dat wij, deze tentoonstelling zal het bewijzen, met oudere, meer gevorderde naties kunnen wedieveren.

Terwijl wij trotsch zijn op 't geen wij hebben verricht, doet het ons leed dat wij niet nog meer hebben volbracht. Wij hebben het intusschen ver genoeg gebracht om het voor ons volk gemakkelijk te maken grooter verdienste, waar ook gevonden, te herkennen, en nu, medeburgers, ik hoop dat een nauwgezet onderzoek van 't geen ten toon gesteld zal worden u niet slechts vervullen zal met diepe achting voor de kunde en den smaak onzer vrienden uit andere volkeren, maar u ook voldoening zal verschaffen over 't geen door ons volk in de vervolgen eeuw is bereikt.

Ik roep uwe gewaardeerde meêwerking in voor de waardige commissie om het schitterend succes dezer internationale tentoonstelling te verzekeren en 't verblijf van hen, die ons bezoeken en die wij een hartelijk welkom toeroepen, zoo nuttig en aangenaam mogelijk te doen zijn. Ik verklaar dat de internationale tentoonstelling geopend is.’

Er steeg een storm van toejuichingen na die woorden op, en de president ging, vergezeld door den keizer, naar de Industrial-hall en bracht daar het reusachtige stoommachien in gang, dat alles in de expositie in beweging zet. Van dit oogenblik was de tentoonstelling voor de officieele personen en nadien voor het publiek toegankelijk.

Werpt nu eenen oogslag op onze gravuur, die voor den bezoeker een soort van wegwijzer is. Het is inderdaad eene stad van gebouwen, en zelfs monumentale gebouwen. In den aanvang dwaalt het oog slechts over deze laatsten, doch Lij nader toezien bemerkt men ten allen kante gebouwen. Deze laatsten zijn hier in acht groote partijen afgedeeld, als: het nijverheidspaleis, de kunsthall, het paviljoen voor de jury, het damespaviljoen, halle voor tuinbouw, halle voor akkerbouw, machienen, het paviljoen der regeering van de Unie.

Avondschemering in het bosch.

Het is nu zoo wat een vierde eeuw geleden dat de schilder van dit tafereel, voor de eerste maal als tentoonsteller in de *Royal Academy* van Engeland optrad, en sinds dien was zijn naam slechts zelden afwezig in de jaarlijksche kataloog. Die naam is J.S. Raven, in ons land nog niet gekend, doch die om de verdiensten van dengene die hem draagt, wel zou verdienen befaamd te zijn. Jammer voor ons en ook voor de engelsche kunstenaars, het Kanaal ligt tusschen ons en eene kunstbegaafdheid stijgt niet altijd de zee over.

Ons publiek kent eenige, zeer weinige namen van engelsche schilders; beter is de letterkunde, ten gevolge van vertalingen, er in gelukt de golven over te steken en zich eenen weg op het vasteland te banen. Hoe het zij, ook aan de eersten blijft een zeer gemakkelijk middel over om zich te doen kennen; dit is optreden in de driejaarlijksche tentoonstellingen en daar eene plaats innemen die hun met alle recht toekomt.

Raven neemt zijne onderwerpen in Engeland zelve, niet zelden in Sussex, Kent, Kenilworth en Warwickshire, wier prachtige natuur hem voorwaar ook stof genoeg oplevert. Aan het specimen dat wij hier van hem leveren, ziet men genoegzaam dat de kunstenaar met talent weet te kiezen. Die groep boomen op den achtergrond; die neêrgeslagen stam van een reusachtigen beuk; die met schaarsche bloemen en breed gebladerde planten voorziene voorgrond, en dan, onder eenen tunnel van loof door, die horizon waar de zon ondergaat - voorwaar, 't is recht schilderachtig!

Indien wij eene kleine wijziging aan die schilderij mochten doen, zouden wij die rustende figuur hebben doen verdwijnen, en op diezelfde plaats niets of ten hoogste een paar ooievaars, een ree of een reiger gezet hebben. Over kleur en smaak kan men echter niet twisten. Genoeg zij het ons te mogen zeggen, dat, als Raven zooveel koloriet als samenstellingskracht heeft, hij een schilder van voornamen rang is.

De leeuwenbruid. (Naar Gabriël Max.)

Wat prachtig, grootsch en echt dichtertlijk tafereel! Hoe meesterlijk is door den genievollen [k]unstenaar, door Gabriël Max, Chamisso's gedicht weêrgegeven! Bij die gravuur staat de lezer stil, denkt lang, keert er tot terug en zelfs hij die den dichter

en den schilder niet ten volle begrijpt, voelt iets mysterieus aantrekkelijks bij het zien dier hoogst dramatische figuren.

De groote meester, van wien wij reeds zooveel schoons leerden kennen, heeft het slot van het gedicht gekozen. De trotsche woestijnkoning, voor de scheiding en vlucht der geliefde beducht en in gloeiende woede en jaloezie ontstoken, ten gevolge het verschijnen des bruidegoms, heeft het prachtig en als bruid getooide meisje gedood. Nu werpt hij zijne donker vlamme blikken door de traliën, voor welke de bruidegom, met eene geladene buks gewapend, verschijnt om den afgunstigen dwingeland zijnen schat te ontnemen en zijne bruid ten altaar te geleiden.

De ‘Cynofère.’

Een uitvinder, wiens naam bij de mechaniekwerken zeer goed gekend is, heeft een nieuw voertuig daargesteld. Hij maakte eene soort van drie-wielige kar, ongeveer 80 kilogr., den zetel er in begrepen, wegende; dit voertuig brengt hij in beweging door twee honden, die nauwelijks 15 kilogr. wegen. Wilt gij een juist denkbeeld van die beweging hebben, dan wijzen wij u op eenen botermolen door een hond bewogen. De honden springen van zelf in het wiel, en dit eens aan 't loopen, moet de houd wel meê. Overigens, de honden schijnen die exercitie zeer gaarne te doen. De man die tusschen de wielen zit, heeft den frein in de hand en kan het voertuig bestieren en doen

stilstaan wanneer hij dit verkiest. In dit voertuig kan men tien kilometers per uur afleggen. Op ongelijke wegen zou dit voertuig moeielijk te gebruiken zijn; maar op zeer gelijke, zooals in het park of Terkameren-bosch kan het voortreffelijk werken. De ‘Cynofère’ zal geroepen zijn de velocipede te vervangen.

De vierschaar.

Aanteekeningen uit de rechtspleging in de XVIe eeuw.

Als men zekere schrijvers van onzen tijd zou moeten gelooven, ging het er erbarmelijk toe in gemelde eeuw, en in gansch het tijdperk der middeleeuwen, en zou er in die dagen zelfs geen schijn van recht hebben bestaan.

Alleen domheid of blinde partijschap kan dergelijke beweringen vooruit zetten, en het is niet uit zucht naar oppositie dat wij de rechtspleging over al die onwaarheden wreken, maar wel omdat wij alzoo de waarheid hulde doen.

In zake van rechtspleging had de beschuldigde, voor de vierschaar van Antwerpen, een zeer uitgebreid recht, en wij zouden haast zeggen, meer recht dan in onzen, als zoo verlicht geroemden, tijd.

Laat ons hopen dat de jonge schijngeleerden van onze dagen, ten minste dit artikel zullen lezen en zij niet langer op dat punt dwaasheden in weekbladjes en voordrachten zullen vooruit zetten.

Men mocht vooreerst (1546) geene vierschaar houden, of het meerendeel der schepenen moest tegenwoordig zijn, namelijk de burgemeester en met hem zeven schepenen, en was de burgemeester niet aanwezig, maar enkel zijn luitenant, dan moesten negen schepenen optreden, ‘ende dit zoe wel op extraordinarise daghe van rechte als opte ordinarise gerechten.’

In geval er geen voldoende getal schepenen aanwezig was, vroeg de schout (openbare aanklager) ‘oft den dach zoe verre gegaen is dat hy *vierschare* bannen ende maken mach,’ en om die vraag te doen, dienden er voor het minst twee schepenen aanwezig te zijn.

Deze laatsten verklaarden dat er geen recht kon gedaan en het houden der vierschaar moest uitgesteld worden, behoudens alle rechten.

De beschuldigden en rechters waren echter gehouden bij die verklaring aanwezig te zijn, op verbeuring dat de laatsten zich alle rechten zagen ontszeggen.

In geval de schepenen verklaarden niet voldoende over eene zaak ingelicht te zijn, of verlangden op deze na te denken, werd de uitspraak tot eene volgende zitting uitgesteld.

Dit uitstel kon, om dezelfde reden, eene tweede maal plaats hebben; doch de derde maal kon de uitspraak niet meer worden verdaagd.

Dunkt u niet dat men in dien tijd, als zoo afschuwelijk voorgesteld, met zeer veel ‘rijpe deliberatie’ te werk ging?

In zekere weekbladjes, onbekookte en domme voordrachten, saamgeflanste theaterstukken en novellen, doet men gelooven dat men zoo lichtvaardig met de tortuur omsprong, als nu met den *amigo*....

Het tegendeel is waar.

De schout van Antwerpen, noch eenig ander gerechts-officier, kon een poorter van Antwerpen, zoomin van binnen als van buiten, op de tortuur of op ‘scerper examinatie’ brengen, of deze burger moest eerst door den algemeenen Breeden Raad der stad, van zijn poorter-recht vervallen verklaard, en daarna nog bij sentencie van schepenen veroordeeld zijn, om ter pijnbank te kunnen gelegd worden.

Men ziet, dat leggen op de tortuur, waarmeê onze tegenwoordige schriftgeleerden zoo lichtvaardig omgaan, was dus zoo gemakkelijk niet te verkrijgen.

Zelfs de poorter die geen burgerrecht in Antwerpen had, kon niet ter tortuur gelegd worden, zonder voorkennis en toestemming van burgemeester en schepenen.

Deze laatsten moesten eerst de zaak, welke men ten laste van den betichte legde, onderzoeken en hun oordeel daarover vellen.

Had nu de schout toelating bekomen om den delinquant op de pijnbank te brengen, dan nog mocht dit niet gebeuren, tenzij in bijwezen van ten minste twee, door het magistraat gedelegeerde schepenen.

Ook mocht hij de pijniging niet langer en op geene andere wijze toepassen, dan dit de tegenwoordig zijnde schepenen beliefte.

Al de bekentenissen welke een misdadiger deed in de tortuur, of zelfs in de gevangenis, al was het zelfs in bijwezen der schepenen, konden hem niet ‘prejudiciabel’ zijn, of zij zouden moeten gedaan zijn voor de schepenen buiten het *Steen*, en zelfs buiten den *Borch*.

Hij moest die ‘confessiën voer schepenen (doen) onder den blaauwen hemel ende buyten alle hachten (detentie) ende banden van ysere opter Borchbruggen.’

De verklaringen dus die de schuldige buiten den gevangenisdwang en op de gekende brug, onder den open hemel deed, werden alleen voor waarachtig gehouden en op deze grondde zich het vonnis.

Alleen bij misdaden van ketterij, gekwetste majesteit en dergelijke werden de verklaringen in de gevangenis en voor schepenen ook als geldig zijnde beschouwd.

Guicciardini geeft verder eenige andere inlichtingen, die insgelijks doen zien, dat de schuldige of betichte destijds voordeelen bezat, die hij nu zelfs niet meer heeft.

Zoo mocht de markgraaf zonder de toestemming des binnenburgemeesters geen burger doen vangen, ‘t'en ware dat hij hem op 't feyt metter verscher daedt bevonde.’

Alzoo op heeter daad betrapt.

En wanneer hij alzoo wettiglijk in hechtenis genomen was, moest men hem ‘binnen drie daghen ten langsten voor de Oversten Magistraat vertoonen.’

Alzoo geene lange preventieve gevangenis.

De magistraat deed den beschuldigde ‘uitblasen ende vercondighen met den hoorn in de oude Borch, op dattet elcken kennelyck zij.’

Daarop werd de vierschaar beroepen, ‘staande (de beschuldigde) onder den blaauwen Hemel, met opene poorten, om dat een yegelyck soude moghen sien, hooren ende daar bij comen.’

Alzoo volledige openbaarheid.

Onder de opene lucht werd dan ook de eisch van straf gedaan; doch ook de ‘misdadighe heeft de macht te nemen sulcker advocaat als hem belieft, ende hem met reden in alle voegen te verantwoorden ende te verweeren.’

Alzoo verdediging naar verkiezing.

En indien de misdadiger geen geld heeft om eenen verdediger te betalen? zal men wellicht vragen. ‘Daerom en wordt hij niet verlaten: want daer zyn sekere Advocaten tot dien dienst gheordineert.’

Alzoo de verdedigers van ambtswege.

Ons dunkt dat in zake van recht, de beschuldigten in die zoo gelasterde 16^e eeuw, niet veel aan onze hedendaagsche beschuldigten te benijden hadden, en de heeren schijngeleerden in hunne weekbladjes en voordrachten ongelijk hebben, van eene zóó verschrikkelijke verdrukking te spreken.

Werd de zaak licht en klein bevonden, dan werd de overtreder in vrijheid gesteld, met last zich te bekwaamer ure te komen verantwoorden.

Werd een betichte onplichtig bevonden, 'soo moest d'Officier de kosten met rechte betalen.'

Ziedaar een recht dat wij niet meer bezitten. Vandaag als men ons met gendarmen heeft aangehouden, onze neering gedood, onze vrouw en kinderen zedelijk getortureerd heeft, als men ons geruimen tijd in de gevangenis heeft doen zuchten, zegt men heel eenvoudig: 'gij zijt vrij; gij kunt heengaan.'

De rechter die u deed aanhouden en pijnigen, maakt zelfs geen excuus!

In de 16^e eeuw hadden du aanhoudingen op geen zoo lichtvaardigen voet plaats als tegenwoordig.

Om nog duidelijker te maken wat wij hooger zegden, laten wij hier den geschiedschrijver spreken:

'Ist dat de saecke swaer is, soo begheert de Marckgrave hem te mogen ter pynbancken tot scherpe examinatie brengen.

Indien de schepenen dit toelaten, moet daarna de Borgherye de saecke ghehoort hebbende, 'tselve oock verwillighen, ende vervolgens den misdadigher ontpoorteren, dat is, van de poorterye oft borgerschap afsetten: welck gemeynlyck gheschiedt, eer dat hij in des Beuls oft scherprichters handen comt, die hier te lande Pynigher is.

Maer de Marckgrave en mach hem niet doen pijnighen, dan in teghenwoordicheyt van twee schepenen ten minste, noch oock niet langer dan hen goet en dunckt.

Als de misdadigher bekent, soo wordt hy terstont uyt 't ghevanckenisse gebrocht op een seker oude brugghe, om hem voor 't volck sulcke bekentenisse te doen bevestighen.

Ist dat hy 't bevesticht, soo wordt hy s'anderdaeghs, oft als den Heeren best gheleghen is, wederom ter Vierscharen gebracht; daer leest dan een van de Secretarissen, als Greffier van 't criminel, met luyder stemmen de voorseyde bekentenisse.

Deze ghelesen zynde ende de Wethouders de saecke, nae dat zy ghewichtich is, wel ondersocht hebbende, geven 't vonnisse, *al t'samen op een meyninghe over een comende, ende anders niet*: welck de Borghemeester met luyder stemmen uytspreekt.

Ende alst uytghesproken is, stellen de Marckgrave, soo alst is, binnen vier en twintich uren te executien, tot des Landtsheeren cost.

Maer eer 't vonnisse ghegeven wordt, heeft de Marckgrave macht met den misdadigher voor eene somme van penninghen t'overcomen, indien de saecke niet te seer onredelyck ende onmatich is: waer af de twee derde deelen den Landtsheeren, ende d'ander derde deel hem toe comt.'

Met vreemdelingen maakte men, 't is waar, zooveel omslag niet; maar zelfs voor hen werden regelen in acht genomen, die de rechtvaardigheid niet buitensloten.

Voorzeker, de justicie had hare nadeelige kanten; doch hebben wij wel bijzonder veel recht om de middeleeuwen den steen toe te werpen, als wij nu nog dagelijks

moeten protesteeren tegen de inrichting onzer tegenwoordige gerechtshoven en de bestaande wetten?

In burgerlijke zaken was er eene volledige regeling; de schuldenaar, na behoorlijk gedaagd en gevonnisd te zijn, kreeg na de uitspraak nog een korten termijn om zijne schuld te vereffenen. Bij niet-betaling plaatste men twee of drie mannen, ‘coluvers genoemd,’ in zijn huis, tot bewaring van den inboedel.

Na acht of tien dagen werd die inboedel openbaar verkocht.

Bracht de verkoop der roerende goederen niet genoegzaam op om de schuld te voldoen, dan werden de onroerende aangesproken, en deze nog niet het beloop der schuld bereikende, werd de schuldenaar ‘lyffelyck ghevangen’ gezet.

Hij die geene vaste woning bezat, mocht ten allen stonde, aangehouden worden, behalve in ‘kercken ende huysen, die altydt vry zyn geweest.’

Na drie dagen mocht hij onder borgtocht worden vrij gelaten.

In zaken van faillieten, nam de huisvrouw haar huwelijksgoed vooruit, dan zonderde men af wat den landsheer en de stad toekwam, en de rest kwam aan de schuldeischers.

De vader erkende geene schulden van den zoon, noch de zoon voor den vader, al at hij nog 's vaders brood en al stond hij nog onder 's vaders macht.

In erfelijke goederen van vader en moeder, erfden jongens en meisjes op gelijken voet, behalve in leengoed, wanneer de oudste zoon voor twee derde opkomt; het ander derde viel de overige zonen ten deel, terwijl de meisjes werden uitgesloten.

De vader mocht zijnen bastaardzoon niet wettigen zonder toestemming der overheid; gewettigd zijnde, kon dergelijke testament maken.

De gewettigde bastaard deelde echter niet gelijk de andere kinderen eens vaders: hij bekwam wat hem in het testament des vaders werd toegekend.

Indien de vrouw geene neering deed, was zij niet verplicht in de schuld des mans te treden; maar de man moest de schuld der vrouw betalen, die zij voor of na het huwelijk kou gemaakt hebben.

De vrouw mocht zich echter, zonder voorkennis des mans, in koopmanszaken niet verbinden behalve die vrouwen welke vrijelijk neering doen.

Men ziet, dat alles was zoo donker, zoo bloedig, zoo akelig niet als onze jonge schijngeleerden het willen doen gelooven.

AVONDSCHENERING IN HET BOSCH, NAAR J.S. RAVEN.

Overigens, in het gerecht gelijk in alle andere zaken, vindt men eene trapsgewijze ontwikkeling, en zelfs moet men bekennen dat wij sedert de 16^e eeuw, in het onderhavige, al zoo bijzonder veel veld niet hebben afgelegd.

Men schreeuwe niet tegen de voorgaande eeuwen; de tegenwoordige zou zooveel goeds niet bezitten, waren er de vorigen niet geweest.

‘Ik, ik zie verder dan gij!’ riep spottend de dwerg, die boven op den breeden rug van den reus zat. ‘Ja,’ antwoordde de reus, ‘maar gij zoudt zoo ver nie zien als ge niet op mijnen rug gezeten waart.’

Zoo is het ook met de eeuwen!

Mexiko.
(Reisherinnering.)

Zoodra men te Vera-Cruz, zoo verhaalt onze berichtgever, voet aan wal zet, den hemel dankende dat de muskieten ons niet geheel onken-

baar gemaakt hebben, gevoelt men zich onaangenaam gestemd door alles wat men ziet.

Vera-Cruz is eene vuile, onaanzienlijke stad, aan een onherbergzaam strand, een waterlooze zandvlakte gelegen. Het is bijna niet mogelijk een onderkomen te vinden, waar men niet walgt van de onzindelijkheid, die er heerscht.

Het riekt bijna overal naar traan en bedorven visch. Er zullen natuurlijk wel woningen zijn, waar ook een Europeaan goed zou kunnen leven, doch er is zeker geen enkel logement te vinden, waarin men zich langer ophoudt dan hoog noodzakelijk is.

Alles wat men aanraakt, is vettig; alles wat uit de keuken komt, smaakt naar zalf of kaarsvet.

DE LEEUWENBRUID, NAAR GABRIEL MAX.

Herbij komt nog dat er voortdurend groot gebrek is aan zoet water, ten gevolge waarvan het dan ook bijna niet gebruikelijk is dat de inboorlingen uit de lagere klassen zich wasschen.

Ook heeft de bevolking de gewoonte om al de vuilnis in de open lucht te laten liggen, die, wanneer zij tot verrotting overgaat, de lucht met verpestende dampen vervult. De gele koorts is dan ook een trouwe gast te Vera-Cruz, die voortdurend duizende slachtoffers maakt.

Het is dus zeer natuurlijk dat de vreemdeling, die naar de hoofdstad reist, zich zoo kort mogelijk in de afzichtelijke havenplaats ophoudt.

Er loopt door het geheele land een gebaande weg, waarvan een gedeelte naar de hoofdstad voert.

Regelmatig vertrekken van Vera-Cruz naar Mexiko langs dien weg diligences doch deze worden minstens één maal in de week aangerand; de voornaamste personen uit het gevolg des keizers (toen de keizers nog bestonden) zijn daarvan niet verschoond gebleven.

De reizigers, die zich bij zoodanige gelegenheid in het voertuig bevinden, worden natuurlijk beroofd, letterlijk uitgeschud, terwijl zij, welke zich ernstig verzetten, zonder omwegen naar de andere wereld worden gezonden.

De kondukteur, die aan zoo iets gewoon is, wacht geduldig zijn tijd af, zet zich daarna weder op den bok, en voert de diligence naar de naastbijgelegen stad.

Daar weet hij gewoonlijk een middel te vinden om zich van de verplichting, welke op hem rust om de reizigers naar hunne bestemming te voeren, te ontslaan.

Nu eens heet het dat de roovers ook hem van zijn geld beroofd hebben; dan weder is er een groot gebrek aan het rijtuig ontstaan: altijd weten zij er zich van af te maken.

Op de bedreigingen der vreemdelingen - die hem voluit betaald hebben - dat zij een aanklacht tegen hem zullen indienen, verwaardigt hij zich niet eens te antwoorden, wel wetende dat de politie in Mexiko even ver te zoeken is als een eerlijk man.

Er blijft voor de reizigers nu niets over dan zich tot den konsul te wenden, die hen, wanneer zij hunne legitimiteit kunnen bewijzen en voldoende waarborgen bezitten, zooveel geeft dat zij zich van kleêren kunnen voorzien en hunne reis voortzetten.

Menigeen moet echter het medelijden der menschen inroepen om niet van ellende om te komen.

Zij, die hunne kredietbrieven gered hebben of, uithoofde van hun aanzienlijken stand, door tusschenkomst van den konsul geld kunnen krijgen, meenen nu zeer voorzichtig te handelen met niet verder van een diligence - het voertuig der aanzienlijken - gebruik te maken, maar zich als iemand uit den minderen stand voor te doen, ten einde zoo de aandacht van zich af te kunnen leiden.

De Mexicanen zijn echter even slim als oneerlijk. De reiziger koopt nu een muildier, goede revolvers en een sabel en begeeft zich in een mantel gewikkeld op weg.

Hij heeft niet veel klinkende munt bij zich en het bankpapier eigenhandig op verschillende plaatsen tusschen de voering zijner kleêren genaaid.

Hij is thans in de gelegenheid om de schoone ligging en den weelderigen plantengroei te bewonderen, die nu begint en allengs toeneemt, doch tevens om met eigen oogen te zien, hoe zelfs het vruchtbaarste land der wereld door regeeringloosheid en voortdurenden oorlog een woestenij kan worden.

Overall is volslagen gebrek aan de voornaamste middelen tot ontwikkeling van den landbouw. Toen de Azteken in het rijk heerschten, hadden zij kanalen gegraven en door ijzeren volharding doelmatige waterwerken te voorschijn gebracht, waarvan de sporen hier en daar nog zeer goed te zien zijn.

Nu ziet alles er even vervallen uit; hier en daar vindt men nog wel een smalle stroom water, die uit de rotsen voortkomt, doch die kleine bron wordt nu en dan door menschen en beesten letterlijk uitgezogen.

Onder de Azteken had het land vijftien, thans nog slechts acht miljoen inwoners. Kan er welsprekender feit aangehaald worden? Terwijl gij, op uw muildier zittende, over dit alles nadenkt, verdwijnt de zon, en is het eensklaps avond, zoodat gij u moet haasten om een nachtkwartier te zoeken.

Wij zullen eens aannemen, dat gij zoo gelukkig zijt om uit eenige lichten op korten afstand te kunnen afleiden, dat gij u in de nabijheid van een stadje bevindt.

Daar aangekomen zijnde, zoekt gij te vergeefs naar een logement; wat men daar van dien aard vindt, zijn slaaphuizen voor landloopers, waarin een fatsoenlijk man onmogelijk zijn intrek kan nemen. Gij wordt echter spoedig uit uwe verlegenheid gered door de eigenaardige gastvrijheid der Mexicanen.

‘Caballero,’ zoo spreekt u iemand toe, ‘wanneer de Hemel mij de gunst wilde bewijzen van u een blijk mijner gastvrijheid te mogen geven, zou ik mij zeer gelukkig achten.’

Dit aanbod, op de goedhartigste en eenvoudigste wijze van de wereld gedaan, wordt natuurlijk door u aangenomen.

De gastvrije Mexikaan voert u naar zijne woning, die er lang niet welvarend uitziet, doch waarvan gij, uit gebrek aan iets beters, gaarne gebruik maakt.

Gij wordt reeds aan de deur onder allerlei buigingen door de vrouw en de dochters van uw gastheer ontvangen, die u den besten stoel aanbieden welken zij bezitten, terwijl de man zich beievert om uw valies te bergen en uw muildier te verzorgen.

Men zet u het avond-eten voor, dat bestaat uit gebakken koeken en gebakken boonen met *pulque*, een soort van brandewijn, die een walgelijken nasmaak heeft, en daarna wijst men u de plaats aan waar gij zult kunnen slapen, bijaldien de vlooiën en andere veel wat minder fatsoenlijke insekten u dit niet betetten.

Den volgenden morgen wordt gij weder even beleefd en hoffelijk ontvangen, en men onthaalt u op een ontbijt, dat uit chocolade, koeken en gebakken boonen bestaat.

Wanneer de gastheer uw muildier gezadeld heeft, en gij hem een geldelijke belooning wilt geven, blijkt het dat gij hem zeer verkeerd beoordeeld hebt.

‘Gij beleedigt mij, Caballero,’ zegt hij op fieren toon, ‘ik ben een Kreool.’ Het kost u moeite om de dochters des huizes te bewegen, iets van u aan te nemen om daarvoor een klein sieraad te koopen; zij doen dit dan ook eindelijk alleen om de herinnering aan uw kortstondig verblijf levendig te houden, en gij verlaat het huis en het stadje met diepe deernis over het beklagenswaardig lot van de bewoners, die wel is waar lui, vadzig en onzindelijk zijn, maar toch doorslaande bewijzen geven dat het hart op de rechte plaats zit.

De gastheer reikt u vriendelijk de hand toe, nadat hij u op uw muilezel geholpen en uw valies nogmaals goed vastgemaakt heeft, en de vrouw en de dochters maken weder buigingen en roepen den zegen des Hemels op uw hoofd af.

Die goede gedachten blijven u echter zoo lang bezielen, totdat gij uw valies geopend hebt, en het blijkt dat u enkele voorwerpen ontvreemd zijn; het duurt ook niet lang of gij komt tot de overtuiging, dat uw vriendelijke gastheer een oog en ook eenige vingers gehad heeft tusschen de voering uwer kleederen.

Wat nu te doen? In de eerste opwelling uwer verontwaardiging laat gij uw muildier rechtsomkeert maken om aangifte van den diefstal te doen; doch tot wien zult gij u melden? Tot de overheid?

Waar is die overheid te vinden, waar is uw bewijs? En hebt gij buitendien uit het geval met den kondukteur der diligence niet geleerd, dat men in Mexiko nog wel overheidspersonen maar geen recht en bescherming kan vinden?

Gij troost u met een diepe zucht in uw lot en eindigt met u nog gelukkig te denken, dat uw gastheer niet al de naden uwer kleêren losgemaakt en u slechts een gedeelte van uw eigendom ontvreemd heeft.

(Wordt vervolgd.)

Anastasia.¹⁾

- 1) In de maanden december 1866 en januari 1867, heerschte er in Turnhout een vreeselijke rotkoorts.

Het gasthuis lag opgepropt met zieken. De besmetting trof zonder uitzondering al de nonnen, met de dienst der ziekenzaal belast.

Door Dr. J. Renier Snieders.

I.

Herenthals! binnen uwe muren leefde, nog slechts eenige jaren geleden, eene groote heldin.

Gij hebt haar misschien niet gekend?

O, er zijn zoovele groote mannen, wier daden aan het hedendaagsch *egoïsmus* ontsnappen! Er zijn zoovele brave harten, wier namen in de schaduw der alles beheerschende *Cotterie* verborgen blijven!

Doch ik, ik heb haar gekend.

Zij was nog jong; zij droeg het reine kleed der gasthuisnonnen; het gasthuis, dat zich in het van ouds befaamde Herenthals bevindt, was haar verblijf; Anastasia was haar naam.

II.

Het was nacht.

O, wat was het akelig en doodsch in de ziekenzalen van het gasthuis van Herenthals!

Sommige zieken waren langzamerhand ingesluimerd, anderen lagen slapeloos op hunne legersteden.

Waaraan dachten deze ongelukkigen?

Deze aan een spoedig herstel, hetwelk hem weldra in den huiskring zoude wedervoeren; gene aan al de smarten, die hij hier op aarde nog had te verduren, voordat de dood hem wenken zou om een beter leven in te treden.

Van tijd tot tijd steeg er een vlugge smartkreet uit een der bedden op, of men hoorde een ingehouden gekerm, somtijds ook een vriendelijk verzoek om een teug water.

De mond van den armen lijder was zoo droog, zijn ingewand door de hitte der koorts ineengeschroeid!

Op zijne stem naderde de gasthuisnon, en bracht met een hartelijk troostwoord, met eene liefdadige opwekking tot geduld en moed, de drinkschaal aan zijne lippen.

De zuster, welke den armen lijder omhoog hief, hem in haren arm liet rusten en zoo zijnen dorst laafde, was Anastasia, wier naam mijne pen wil vereeuwigen.

Het was aan haar dat dien nacht de bewaking der ziekenzaal was toevertrouwd.

De arme lijder, die, daareven in haren arm rustend, zijn brandenden dorst heeft gelescht, is wederom ingesluimerd.

Alles is op dit oogenblik doodstil geworden.

De vlam eener lamp spreidt hare roodbleeke stralen in een kleinen kring rond zich uit; het grootste gedeelte der zaal en voornamelijk de hoeken zijn donker.

Aan het einde der zaal, bij een ledig bed, zit Anastasia op een kerkstoel te bidden.

Waarom bad de edele vrouw?

O, zij bad om de genezing der arme lijders aan hare bewaking toevertrouwd, om het geluk van vrienden en vijanden, om genade voor de levenden, om de verlossing der dooden, wier zondensmetten nog moesten gezuiverd worden.

Drie nonnen uit het naburige Herenthals, Anastasia, Augustina en Maria, en Dymphna uit het gasthuis van Gheel, boden zich aan, om de verzorging der menigvuldige zieken op zich te nemen.

Zij bad ook voor haar zelve, opdat de Heer haar zoude versterken in die verhevene roeping van zelfverloochening en opoffering, welke Hij aan zijne dienstmaagd had aangewezen.

Lang had zij ongestoord gebeden. In den geest lag zij geknield voor den troon van den Koning der koningen.

Die mijmerende bede had haar langzamerhand gebracht in dien zonderlingen toestand, welken men zielsvervoering, *extase*, noemt.

Roerloos als een beeld zat zij daar op den kerkstoel; haar adem scheen stil te staan; een engelachtige glimlach had zich op haar wezen uitgespreid; haar blik bleef beweegloos gevestigd naar boven, waar haar geest zich in een ongekend genot verlustigde.

Zag en hoorde zij reeds iets dier oneindige gelukzaligheid, haar eenig denkbeeld, haar streven, haar doel hier op aarde?

In het bed nevens haar vertoonde zich eensklaps het aangezicht van een vermagerd, stokoud man.

Zijne oogen stonden hem brandend in het hoofd, en toen hij naar de biddende non keek, was het alsof er twee vlammen pijlen tusschen de even geopende bedgordijnen uitschoten.

- Anastasia!

- Wie heeft daar gesproken? vroeg zij werktuigelijk, doch bleef beweegloos op den kerkstoel zitten.

- Anastasia! hernam de man met zijne brandende oogen.
- Waarom roept gij mij? Kan ik u helpen?
- Neen, blijf zitten; ik heb niets noodig.
- Waarom roept gij mij dan?
- Om u te zeggen dat ik medelijden heb met de arme Anastasia.

Zijne stem was zacht en streelend geworden, zacht en streelend gelijk de stem der listige slang, toen deze in het aardsch paradijs de zwakke Eva wist te bewegen, haren Schepper niet langer te gehoorzamen.

- Ja, ik heb medelijden met de arme Anastasia, herhaalde de stem op denzelfden vleienden toon.

- Met mij? Waarom heeft een lijder medelijden met een arme kloosterzuster? vroeg zij, zonder van houding te veranderen, zonder haren blik af te wenden van het punt, waarheen zij dien onveranderlijk gericht hield.

- Ik beklaag u..... gij zijt nog zoo jong! En altijd, altijd opgesloten te blijven tusschen vier muren, waar men niets aantreft dan smart en ellende! En wat raapt gij voor al uwe vermoeienissen, bewezene diensten en levensgevaaren? Niets anders dan een onmeetbaren kelk van ondankbaarheid.

- Wat gij smart en ellende noemt, noem ik schitterende rozen; wat gij beschouwt als ondankbaarheid, is voor ons eene bron van onbesefbaar genot..... Ja, dat zijn de schatten, waarvoor de kloosternon eenmaal een eindeloozen rijkdom in haar bezit krijgt.

- Een eindeloozen rijkdom? spotte de stem.
- Den hemel! glimlachte de non.
- Hier op aarde, kunt gij een hemel vinden, indien gij.....

- Op aarde is geen waar, geen bestendig geluk..... op aarde moet men bidden, vasten, waken, zijn evenmensch beminnen en bijstaan; dat is de ladder langs waar men naar het bezit van het hoogste goed opstijgt.

- Bidden, vasten, waken hebben geen nut, geen doel, lachte de oude; wat kan de Almogende er bij winnen, dat de mensch hier op aarde zijn leven in armoede en kwellingen doorbrengt? Zoudt gij daarmede wellicht den Schepper grooter willen maken?

- O, de Heer is uit zich zelve het toppunt van grootheid en volmaaktheid!
- Waarom moet de mensch dan zich plagen, leed en last aandoen, zijn lichaam martelen en afbeulen?

- De mensch moet boetvaardigheid doen; het is immers daardoor dat wij de straf der zonden uitwischen, ons tegen het hervallen behoeden, en in de genade, ons door God geschonken, volharden..... Zonder boetvaardigheid mag de mensch geen eeuwig geluk verwachten.

- Waarom boetvaardigheid doen, wanneer men niet zondigt? Welke smet kan er kleven op het geweten eener opgeslotene gasthuisnon?

- En waar is de mensch die niet zondigt? En is de onboetvaardigheid niet de eenige zonde, welke geen vergeving vindt?

- Moet het Opperwezen, dat gij volmaakt noemt, niet verheven zijn boven zulke domheden?

- Ach! zulke taal heb ik in mijn leven niet gehoord! zuchtte zij, sidderend van afgrijzen.

- En wat spraakt gij daar van uwen evenmensch te helpen en bij te staan?

- Is dat de plicht niet van elk braaf Kristen?

- Offer uwe gezondheid en uw leven maar op voor al dat slecht volk; niemand zal het u dank zeggen; integendeel, de ondankbare samenleving zal uw naam aanschrijven bij die lange reeks van dwazen, welke voor anderen hebben gezorgd, doch hunne eigene belangen niet wisten te behartigen.

- De belooning onzer daden verwachten wij niet van de menschen; de goede God alleen zal onze opofferingen duizend maal vergelden.

- Dwaasheid! werp dat nonnenkleed ter zijde en vermaak u liever in de schoone wereld, waar men in uwen leeftijd overal geurige bloemen kan plukken, altijd wandelen over rozenpaden.

Ik ken vrouwen met wie gij uwe kinderjaren doorbracht en welke thans alle aardsche vermaken genieten en.....

- O, zij zijn voorzeker toch zoo gelukkig niet, als de vergetene Anastasia in haar nederig kloosterkleed.

- Het geluk, dat gij najaagt, bestaat in ongerijmde droomerijen; de aardsche genoegens alleen zijn wezenlijkheid.

- Dat is de taal der verleiding!

Het bleef een oogenblik stil.

- Weet gij wel, hernam de oude man met zijne vlamme oogen, dat u een groot gevaar boven het hoofd hangt?

- Welk gevaar? vroeg Anastasia, even sidderend; zou ik den Heer vergramd hebben?

- Eene verschrikkelijke ziekte!

- Een kruis dat de Heer aan zijne beste vrienden verzendt.

- De dood!

- O, dat is de bevrijding; het graf is de deur langs waar men Gods Schoonen hemel binnentreedt!

- Dweeperij! Morgen wordt u een gevaarvolle last opgedragen.

- Daarom heb ik dikwijls gebeden.

- Niet ver van hier, in een besmet gasthuis, woedt eene verschrikkelijke ziekte.....

In de opgeproppte ziekenzaal is de dienst onmogelijk geworden; de geneesheeren bezwijken; de gasthuisnonnen, door vermoeienis afgetoed, liggen in hare cellen op het ziekbed..... velen van haar zullen misschien het slachtoffer worden van hare verregaande en nuttelooze onvoorzichtigheid..... al wie gedurende eenige dagen in aanraking komt met die afschuwelijke besmetting, loopt gevaar onmeêdoogend naar het graf te worden gerukt.

- Arme zieken!

- Gemeen volk, dat uwer bezorgdheid niet waardig is.

- Arme geneesheeren! sprak zij; arme gasthuizusters, gij zijt allen martelaars en martelaressen! ja, die kroon hebt gij verdiend!

- Martelaren! spotte de oude man.

- O, wat benijd ik hun lot! zuchtte de kloosternon.

- Morgen komt men hier in uw klooster uwe hulp inroepen.....

- O, dat is wel gedaan! waarom heeft men daaraan niet eerder gedacht?

- Met twee harer medezusters zal Anastasia worden aangewezen om de nonnen, door de ziekte neêrgeslagen, te gaan vervangen.....

- De Hemel zij gedankt!

- Vreest gij het gevaar niet?
- De kloosternon kent geen gevaar; wat gij gevaar noemt, is misschien het aanbreken van een eeuwig en dageraad.
- Dweeperij! Spaar uw dierbaar leven en weiger een last te aanvaarden, waaraan gij u met een enkel woord kunt onttrekken.
- Weigeren? O, dat ware eene afschuwelijke zonde.
- Zonde! sprak hij met een schaterlach, die de non door het merg van haar gebeente heen trilde.

Hare gevouwene en omhoog gehevene handen vielen met een stuiptrek naar beneden en met een gil sprong zij van haren bidstoel omhoog.

De zielsvervoering was verdwenen; Anastasia keerde in de werkelijkheid weder. Zij keek door de even opengeschoven gordijnen; doch het bed was ledig.

- Was dat de booze geest niet die daar heeft gesproken? vroeg de non sidderend; ja, gij alleen, satan, kunt zulke verleidende taal voeren.

En zij zegende zich met het teeken des kruises.

Aan den overkant der zaal stond ook een ledig bed.

Ten einde den indruk van het akelig visioen af te schudden en door den onderaardschen verleider niet gestoord te worden, nam zij haren kerkstoel op en ging daar haar gebed voortzetten.

Op nieuw klimt zij in geestverrukking omhoog tot voor den troon van den Almogende; de daareven, door den schaterlach van den bekoorder, onderbrokene zielsvervoering keert weder.

Tusschen de opengeschovene gordijn van het ledig bed vertoont zich eensklaps het hoofd van een jongeling met blonde lokken; hij had een schitterenden straalkrans om den schedel; uit zijne oogen straalde geen vuur, zooals bij den stokouden, vermagerden man daareven, aan den overkant der ziekenzaal; neen, zijn blik was zacht; zijne stem klonk als de stem van een engel.

- Anastasia! sprak hij fluisterend.
- Wie roept mij? vroeg zij werktuigelijk.
- Anastasia!
- Wat klinkt die stem hemelsch in mijne ooren!
- Anastasia! Ik groet u, dienstmaagd des Heeren! Ja, wees gegroet!
- Wees gegroet! Is dat de stem des Engels niet, toen hij Maria kwam aankondigen, dat zij onder alle vrouwen was uitverkoren?
- Gij ook zijt uitverkoren tot het verrichten van een groot werk, hetwelk den Heer aangenaam zal wezen, zoo vervolgde de zacht fluisterende stem van den jongeling.
- O, dan is mijn gebed verhoord! sprak de non met een helder lachje.
- Eene groote, maar gevaarvolle zending is u opgedragen.
- De gasthuisnon berekent geene gevaren.
- Dan vreest gij ook den dood niet?
- Niets vrees ik hier op aarde, dan den Heer te vergrammen.
- Zoudt gij uwe lijdende natuurgenooten willen bijstaan, zelfs met de verzekering dat gij aan de werking eener besmettelijke ziekte niet zult ontsnappen?
- Dat is de wensch van geheel mijn leven.
- Morgen zal u aangeboden worden uw klooster te verlaten, en een ander gasthuis, eenige uren van hier gelegen, binnen te treden
- De dienstmaagd des Heeren is bereid.

- Gij zult daar met twee uwer medezusters een tijd lang moeten leven in eenen verpesten dampkring....
- Ik ben bereid.
- Omringd zijn van opeengehoopte zieken, wier aantal dagelijks toeneemt, en ook dagelijks door de slagen van den onverbiddelijken dood wordt verminderd.
- Arme zieken!
- Al wie den voet zet in het besmette ziekenhuis, loopt gevaar het doodend beginsel op te zuigen en in den stroom der vernieling te worden meêgesleept.
- Ik zegen den dag, waarop ik mijn liefderijke zending zal mogen beginnen.
- En indien gij uw jong leven moest opofferen bij de verpleging uwer natuurgenooten?
- Mijn leven heb ik reeds lang den Heere opgeofferd!
- Ga dan, edele vrouw, en de goede God zal u zegenen.

De zielsvervoering der kloosterzuster was verdwenen.

Zij zag in het bed tusschen de openstaande gordijnen; doch de blonde jongeling, met den schitterenden straalkrans om het hoofd en zijn liefelijk fluisterende stem, was er niet meer.

- O, dat was een engel, murmelde zij zacht, en voegde er met eene uitdrukking van afgrijzen bij: maar ginds, in het andere ziekbed, hoorde ik de stem van den vijand der menschen!

III.

Het is in januari.

De sneeuw, dat onmeetbaar lijkkleed der dichters, heeft de straten, de daken, velden en akkers en de uitgestrekte heiden bedekt.

De noordenwind blaast met zijn fellen adem langs het sneeuwveld, doch kan geen vlokje opnemen van de bevrozen vlakke.

In de huizen warmt zich de rijke bij het helder brandend, gezellig koolvuur en zoekt eene milde vergoeding bij de eettafel, en in de dampende sigaren met vroolijke vrienden. Buiten op de straat strompelt de bedelaar krimpens van huis tot huis voort en loert met een onrustig oog mar de hooge torenspil, of de weêrhaan zijn spitsen bek niet uit het noorden zou willen wegdraaien.

De liefdadigheid reikt met milde hand voedsel en geld rond; zij dekt de armen hun bed warm; zij ontsteekt zijn vuur in den haard en brengt van wijd en zijd alles aan wat de ellende, door den harden winter aangevoerd, kan verzachten.

In weêrwil van al hare bezorgdheid kan de liefdadigheid toch niet beletten, dat op den dorpel der armen een afschuwelijk spook komt nederzitten.

Hoe heette dat spook? De vreeselijke rot koorts.

Reeds heeft de ziekte eene menigte slachtoffers weggesleept; doch de onverzadigde verdelgster heeft haar werk nog niet afgedaan.

De bevolking is neêrslachtig: de lijken, omdat het gevoel van medelijden voor den evenmensch langzamerhand het genoegen uit den huiskring wegdringt, en ook, omdat de geest van zelfbehoud de harten wakker houdt; - de armen, omdat het spook, hetwelk vader wegsleepte, thans ook loert op broeder en zuster.

O, wat was het treurig in het oude Turnhout!

Op eenen namiddag wandelde ik met een mijner oude akademiemakkers door de straten der Vrijheid.

Gisteren kwam hij uit Mexiko, waar hij den oorlog ter zoogenaamde bevrijding der natie, met al deszelfs bloedige bijzonderheden had bijgewoond.

Hij had in Sebastopol en Solferino de slachtoffers even menigvuldig als de afgeschudde herfstbladen zien nedervallen, en te Tacamburo, en in menige andere stad, was hij ooggetuige geweest van onbeschrijfelijke tooneelen van moord en verwoesting.

Hij was jong, sterk en ongewond.

Zijne borst was bedekt met kruisen en medaliën aan veelkleurige, zijden linten gesnoerd, iets waarop hij fier was en waaraan hij meer prijs hechtte, dan aan alles wat hij in de wereld bezat.

Al die kruisen had hij met de afgrijselijkste gevaren gewonnen, en zijn leven zoude hij andermaal gewaagd hebben indien iemand ondernomen had, hem die te ontrooven.

Ja, het was een dapper officier, en ik hoorde hem gaarne vertellen.

- Zijt gij in de levensgevaren, welke u van alle zijden omringden, ooit bang geweest? vroeg ik, den verteller onderbrekend.

- Toen ik in de eerste dagen van het oorlogsleven het akelig geschuifel der kogels hoorde en de sabels voor mijn oog zag blikkeren, ben ik, evenmin als elk ander, vrij gebleven van den doodschrik, die het bloed doet verstijven, armen en beenen ontzenuwt en verlamt.

- En thans?

- Is het gevoel van vrees voor mij eene onbekende zaak. Door den schrik niet meer overmeesterd te worden, is eene bloote gewoonte, niets anders. Voorheen beefde ik voor een geweerschot, gelost op een afstand, dat de kogel mij volstrekt niet kon schaden; later ben ik met mijn regiment meer dan eens tegen het vuur eener batterij ingeloopt en onbevreesd dezelve helpen bemachtigen. Ik heb verscheidene tweegevechten gehad..... Een vijandelijke krijgsraad veroordeelde mij ter dood, doch een uur vóór de strafuitvoering gelukte ik er in te ontsnappen.....

- Neen, gij kunt niet vatbaar meer zijn voor het gevoel van vrees; gij hebt al te veel ondervonden.

- Waarlijk, het komt mij voor dat ik alles zou durven... Eenige maanden geleden deden wij eenen kleinen veldtocht, waarvan ik u eene belangrijke episode wil verhalen.....

DE 'CYNOFÈRE.'

- Wacht, zoo aanstonds; ik heb hier een kort bezoek af te leggen, was mijn antwoord, terwijl ik van de straat op de stoep trad en de deur van een groot gebouw openstiet.

- Kan ik niet een oogenblik met u binnengaan? Het is zoo verschrikkelijk koud hier op straat.

- O, ja, kom binnen, ik heb in eenige minuten gedaan.

- Wat is dat voor een gebouw?

- Het gasthuis.

- Is daar binnen iets merkwaardigs te zien?

- Eene kleine zaal opgepropt met zieken; allen lijden aan de meest besmettende ziekte welke ik nog in mijn leven ontmoette.

Een der geneesheeren is reeds aan de besmetting bezweken; eene der gasthuiszusters stierf dezen nacht; de overige nonnen, vermoeid en afgesloofd, liggen allen gevaarlijk ziek in de ziekenkamers..... O, dat is hier een akelig vooruitzicht! De lucht is daar binnen verpest, door dat al te groot aantal lijders in eene al te kleine zaal.... Zooals ik gehoord heb, zijn er heden vreemde gasthuisnonnen aangekomen, om de onderbrokene dienst waar te nemen..... Kom, ga eens even met mij binnen.

- Neen, ik zal hier op de straat liever een oogenblik wachten.

- Zijt gij bang?

- Neen, maar....

- Hebt gij geen moed om met mij binnen te gaan?

- Liever wilde ik hier een oogenblik op u wachten.

- Zijt gij ooit bang geweest op een slagveld, met dooden en gekwetsten bezaaid?

- O, neen.

- En gij durft geene ziekenzaal binnen te treden, waar eene weerlooze non zoo rustig haar werk doet?

- Nu, ja, recht uit, ik heb geen moed genoeg om een besmet ziekenhuis binnen te treden; ik vind het daar zoo akelig, zoo doodsch.....

- En zoo gevaarlijk! Gij ziet wel, dat er meer dan eene soort van helden bestaat?

- Meer dan eene soort van helden?

- Ik heb eens in het werk van een filosoof gelezen, dat hij krijgslieden gekend had, die bang waren van een pistoolschot, maar niet van het blanke wapen; anderen die

met genoeg een charge van ruitery bijwoonden, maar van schrik stierven, wanneer men hen als tirailleur tegen den vijand opzond. Hij verhaalde dat er gevonden worden, die dapper vechten bij klaren dag, maar bevreesd zijn, wanneer het donker wordt; en weet gij wat ik voor mij vast geloof? Dat menig soldaat tien maal zoo moedig en dapper zijn zoude, indien hij stellig verzekerd ware uit den strijd ongehinderd weder te keeren. Ook ben ik van gevoelen, dat de meeste zoogenaamde helden niet zooveel moed zouden toonen, indien zij niet overtuigd waren, dat anderen het oog op hen hebben. Daarom ook vind ik den moed dier kloosterzusters, welke daar binnen zonder getuigen, zonder hoop op wereldsche belooning, haar liefdevol, maar tevens gevaarlijk werk verrichten, veel verhevener, dan al de heldendaden der slagvelden.

- De non gehoorzaamt aan een zeker reglement van haar klooster, dat....
- Dat zij vrijwillig heeft onderteekend, niet om aardschen roem te oogsten, niet om gemak en weelde te genieten, maar om het hemelsch geluk te verdienen.
- Mi schien hebt gij gelijk; nu, ga maar spoedig uwe zieken bezoeken; ik zal een oogenblik de straat op en neêr wandelen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 37]

De aanbevelingsbrief.

De schilder Leroux heeft, door dit tafereeltje, een geestig afbeeldsel gegeven van een onzer voorvaderlijke huisgezinnen uit de verledene eeuw. De kunstenaar titelde het 'de aanbevelingsbrief,' doelende op den brief dien het meisje heeft meê gebracht, om bij die twee rijke oudjes als dienstmeid te worden aangenomen. De brief zegt gewis veel goeds; maar het exemplaar ziet er wel dom en onhandig uit. Mevrouw heeft al de goede hoedanigheden, welke men in den brief opsomt, overwogen; maar als zij het oog opslaat en het schepsel ziet dat daar met pak en zak, den zwaren katoenen paraplu niet te vergeten, voor haar staat; als zij den dommen oogslag en de ongemanierde kneukels bekijkt, dan heeft ze wel recht om te twijfelen aan den inhoud des briefs. De oude heer, die ook de inspektie maakt, glimlacht onder het nemen van een snuifje. Lieve hemel! zoo denkt mevrouw, als ik aan dat vierkant schepsel moet wijsmaken hoe ze gaan en staan moet; als ik aan die handen mijn fijn chineesch porcelein moet toevertrouwen! Nu, in 's hemels naam; geduld overwint alles. Wie weet echter, of hij die ze aanbeveelt, niet gelukkig is ze kwijt te zijn en de eerste om niet te gelooven wat hij schrijft. Misschien ook zit er meer in dat vrouwelijk produkt dan men denkt: stille waters hebben dikwals diepe gronden! Nu, de aanbeveling is van dien aard, dat mevrouw niet weigeren kan... De toekomst zal leeren. In alle geval, Leroux's tafereeltje is een meesterstukje van opmerking en natuurlijke weêrgeving van het onderwerp.

DE AANBEVELINGSBRIEF, NAAR LEROUX.

De Dulle Griet.

Als ge te Gent op de Vrijdagmarkt komt, zal men u zonder twijfel ‘de Dulle Griet’ wijzen, het overgroot en kolossaal kanon dat daar ten toon ligt. Voorzeker, zoo'n groot

kanon is er sedert jaren niet gemaakt: het is niet minder dan achttien voet lang en heeft eene omvatting van tien en een halven voet. Dat kanon is niet gegoten, maar wel uit ijzeren banden met den hamer saamgesmeed. Het dagteekent van 1382, en werd gemaakt voor het beleg van Audenaerde.

Wij bezitten nog eene rariteit in zake van liedjes uit het jaar 30, onder welke er een op het groot kanon. Het stukje heeft wel niet veel om het lijf; maar het werd geschreven door een man van groot talent, door P. Lebrocquy, redacteur van den toenmaligen *Messenger de Gand*, en die zich, zooals men weet, met de omwenteling van 1830 niet kon vereenzelvigen, doch ook in later leven, toen hij gezien had wat zijne partij in het schild voerde, zijn *peccavi* over vele zijner politieke schriften uitsprak.

Het liedekje, waarvan wij hier gewagen, bevat geene staatkundige zinspelingen, ten minste geene die rechtstreeks op gemelde omwenteling toepasselijk zijn. Laat ons eenige regelen uit dit stukje afschrijven:

Dit wonderwerk van onze smeden,
Heeft meer als eens op 't bloedig veld,
Onder ons vaendel vroom gestreden
En menig bolwerk neêrgeveld.
't Is vier honderd en vyftig jaren (1832),
Dat *Griet* aen d'Audenaersche steê
De vrede rampen en gevaren
Van 't oorlogs-vuer beproeven deê.

Omtrent dien tyd kreeg Marguerite
De kroon van Vlaenderen tot pand;
Zij wierd gedoopt de *Dulle Griete*,
Als 't booste wyf van 't gansche land.
Om dat haer naem altyd zou leven,
En 't vrouwgezag zou zyn bekend,
Wierd die aen 't groot kanon gegeven
Tot spot van ieder Griet van Gent.

De zanger denkt er dan ook eene zedeles te moeten bijvoegen, en gaat verder:

Een vrouw door toorn en drift bewogen,
Is eene plaeg in huwlyksband;
Zy krenkt haer dierbaerste belangen
En strekt dikwyls den man tot schand.
Wilt jongmans myn raed niet verstooten:
Vlucht steeds een wyf dat altyd knort,
En gy meisjes, 't zy klein of groote,
Ziet toe dat gy geen Griete wordt.

Dit koeplet is er verre af veel kunstwaarde te hebben, en is ook geenszins zoo vloeiend als de eerst aangehaalde. Het laatste echter is voortreffelijk als gedachte:

Het groot kanon zal niet meer brommen,
Daer ligt het neêr in stille rust,
Zyn groote stem schynt te verstommen,
De tyd heeft zyn vuer uitgeblusht.
Nooit moet 't zoo met 't onze wezen,
Maer als ons 't vaderland ontbiedt,

Dan tot verlossing opgerezen!
Dan worde elk een van ons Griet.

Het melkmeisje.

De schilder Eerelman heeft het kabinet van onzen uitgever met verschillende, voortreffelijke stukjes verrijkt. De gravuur heeft dan ook zijne faam naar België overgebracht, waar hij tot voor eenigen tijd, gansch onbekend was. Een der meest bevallige schilderstukjes, welke zijn penseel voortbracht, is *het melkmeisje*, niet alleen om de uitvoering, maar nog om de daarin weêrgegeven gedachte.

Ja, twee snoepers zitten aan de lekkere melk. Het kleintje heeft er met den vingertop in gedopt en het lekt dezen af; doch terwijl het lachende meisje het kleintje bestraft, komt het kalf van ter zijde opdagen, en neemt terug wat het melkmeisje aan de moeder ontnomen heeft.

De groepeerings van het tafereeltje is zeer lief; de figuurtjes zijn lief geteekend; de uitdrukking is vol waarheid. Het landschap dat tot achtergrond dient, is frisch en levendig - met een woord, indien de heer Eerelman als kolorist op de hoogte van opvatting en samenstelling staat, is hij een voortreffelijk kunstenaar.

Het tentoonstellingsgebouw te Philadelphia.

In eene voorgaande aflevering hebben wij over de inhuldiging van het tentoonstellingsgebouw te Philadelphia gesproken en tevens een gezicht à *vol a'oiseau* meêgedeeld; vandaag doen wij den lezer stilstaan voor het geheele gebouw, ten minste langs de twee zijden. Men zal zich alzoo een denkbeeld kunnen vormen van het reusachtige van dit gebouw, dat er als het ware neêrgetooverd werd. Als de lezer, in deze aflevering, het gebouw langs buiten bezichtigd heeft, zullen wij hem later hetzelfde binnen leiden en hem ook, van die zijde, met het gebouw doen kennis maken.

Mexiko.

(Reisherinnering.)

(*Vervolg en Slot.*)

Op denzelfden avond viert men intusschen in de stad, die u heeft geherbergd, een luidruchtig feest.

De vrienden van uw gastheer wisten reeds bij uw vertrek, wat er gaande was; waren zij niet verzekerd geweest van hun aandeel in den buit, er zou een wedstrijd in gastvrijheid hebben plaats gehad. Zij worden uitgenoodigd om des avonds een tertulia op de Piazza bij te wonen.

Ieder brengt een vetkaars meê. Er wordt gespeeld, en de gastheer houdt bank van uw geld. Men drinkt brandewijn, niet den walgelijken, welken men u heeft voorgezet, maar aguardiente, den besten die te vinden is.

Eindelijk wordt de bolero of fandango gedanst, en de bijeenkomst loopt uit in een braspartij, waarbij op uwe gezondheid gedronken wordt.

Ik weet niet of er ook beampten der politie aan deelnemen, maar het is zeker, dat zij zeer goed weten wat er voorvalt.

Er blijft u niets over dan de reis voort te zetten en uwe waakzaamheid te verdubbelen, ten einde niet geheel uitgeschud te worden.

In de nachten wordt gij bont en blauw gebeten door gevleugelde, kruipende en springende insekten; doch de mensch weet zich aan alles te gewennen; ten laatste weet gij niet beter of het behoort zoo.

Gij wordt daarvoor dan ook gedeeltelijk gedurende den dag schadeloos gesteld, door de prachtige natuur, welke zich alom aan u voordoet.

Op een verkwikkenden morgen rijdt gij door een dal, dat meer dan eenige andere plek der aarde den naam van aardsch paradijs verdient.

De romaneske omgeving doet alle teêre snaren in u trillen; gij denkt aan uw vaderland, aan allen die u lief zijn; aan eene teêre moeder, die gij bij uw vertrek in tranen achterliet, aan een zorgenden vader, aan uwe broeders, zusters en vrienden, en de herinneringen aan het verledene doen u geheel in droomerijen verzingen.

Daar laat zich eensklaps een knal hooren als een donderslag bij een helderen hemel. Uw muilnier steigert en werpt u, ofschoon gij een goed ruiter zijt, uit den zadel; het arme dier bloedt deerlijk.

Alvorens gij tot bezinning zijt gekomen, gevoelt gij u van alle zijden aangevat; uwe ellebogen worden op den rug vastgesnoerd, en er treedt een Mexikaan voor u met een ontzaglijk grooten knevel, hooge rijlaarzen met sporen en een breed geranden hoed op het hoofd.

Hij maakt een hoffelijke buiging voor u en zegt: ‘Caballero! wij zijn arme reizigers en verkeerden voor het oogenblik juist niet onder zeer gunstige omstandigheden. Zoudt gij niet zoo vriendelijk willen wezen, om ons in staat te stellen onze reis voort te zetten? Houd ons ten goede dat wij, om tot dat doel te komen, u met al de aan uwen rang verschuldigde achting doorzoeken.’

Wat staat u te doen? Naast den capitano staan vier spitsbroeders, allen scherp gewapend, en gij zijt gebonden. Bij het aangekondigde onderzoek bewijzen de Mexicanen, dat zij in dit handwerk zeer bedreven zijn.

Men berooft u van uw horlogie en van uw geld tot op een kleinigheid na.

Het is gebruikelijk bij de Kreolen om den reiziger, dien zij zoodanig bezoek brengen, minstens 10 pesos te laten behouden, ten einde hij zijne reis kunne vervolgen.

Wanneer de operatie afgelopen is, steken de heeren hun revolver in den gordel, nemen de hoeden af, maken een beleefde buiging, verontschuldigen zich gewoonlijk nogmaals voor de vrijheid, welke zij zich veroorloofd hebben, en verdwijnen kort daarna in de prachtige bosschen, die u kort te voren in zulk een dichterlijke stemming brachten.

Ik wil het verwijt niet op mij laden, dat ik ongelukken op elkander stapel en, ten gevolge daarvan, het gebied der onwaarschijnlijkheden betreed; daarom wil ik eens aannemen, dat gij 1° een wissel op Mexiko hebt gered, die door de edele Kreolen over het hoofd is gezien; dat gij 2° te Puebla een ouden bekende aantreft, die u de middelen geeft om - nu toch met de onvermijdelijke diligence - naar de hoofdstad te vertrekken, en 3° dat gij werkelijk de plaats bereikt, zonder verder met gastvrije Mexicanen of lieden, die op hun ambacht reizen, kennis te maken.

Ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik zoodanig voorrecht onder de uitzonderingen rangschik.

Nu zijt gij te Mexiko.

Een nette stad met tooverachtig schoone paleizen, schoone kerken en keurige straten.

Gij begint u met de Mexicanen te verzoenen, want het is u nog onbekend, dat al dit schoone door de Azteken, de Spanjaarden en de Kerk gebouwd is.

Wat er in de laatste halve eeuw gebouwd werd, is alles even nietig en smakeloos, want kunst en wetenschap moet men daar evenals eerlijkheid met den lantaarn van Diogenes zoeken.

Nu leert gij spoedig de verschillende standen kennen. Gij vindt er eenige familiën van ouden spaanschen adel, die men in alle opzichten achting schuldig is, doch haar getal is, helaas, zeer klein; dan komt het gros der mexikaansche Kreolen, die hun leven doorbrengen met luierikken en dobbelen, en eindelijk het geslacht der Leperos, het indiaansche volk, dat bijna altijd in de zon ligt te braden en te lui is om zich te wasschen.

De eenige menschen, met wie gij kunt verkeerren, zijn lieden die er even vreemd zijn als gij en in Mexiko een leven voeren ongeveer als de vogels hier te lande, altijd beducht dat men hen vangen en hun de veëren uitplukken zal.

Wanneer gij echter buiten dien kring komt en b.v. ook eens de speelzalen wilt bezoeken, waarvan men u zooveel verhaalt, dan gaat u eensklaps een licht op, en gij krijgt beter inzicht van de maatschappelijke toestanden in Mexiko, dan dat gij al de boeken, die over dat land geschreven zijn, van A tot Z hadt doorgelezen.

Gij vindt namelijk in een dier speelzalen den heer, die u op den openbaren weg zoo hoffelijk uw geld heeft afgenomen. Hij is nu gekleed in een zwart kleed, naar den laatsten smaak heeft onberispelijk fijn en wit linnen aan, en wanneer gij goed toeziet, zult gij spoedig tot de ontdekking komen dat de gouden ketting, welken bij aan zijn horlogie draagt, eens op uw vest heeft geprikt.

Denk intusschen niet, dat gij de eenige zijt, die dezen heer nog in eene andere hoedanigheid kent.

Het gansche gezelschap weet, dat de houder van de bank tevens straatroover is, maar men kan dit in Mexiko zeer goed zijn zonder daardoor zijn goeden naam te verliezen. Hij wordt door de aanwezigen veeleer benijd dan veracht.

Middelertwijl gij intusschen den man, die u van uw geld heeft beroofd, met verwondering aanstaart, wordt u een zijden foulard ontvreemd en korten tijd daarna is uw portefeuille verdwenen.

Stelen behoort tot de nationale eigenaardigheden der Mexicanen en wordt niemand als een schande toegerekend; het is er even algemeen als in vele europesche staten het vloeken of jenever drinken.

Wanneer wijlen keizer Maximiliaan eenige voorname Mexicanen aan zijne tafel noodigde, moest hij er altijd op rekenen, dat er minstens een paar dozijn zilveren lepels en vorketten meê gemoeid waren, die door zijne gasten werden meêgenomen. De meeste generaals en rijks grooten waren dan ook gewezen rooverkapiteins.

Het behoort zelfs tot de historische feiten, dat zoodanige capitano's minister en president van de groote mexikaansche republiek zijn geworden.

Ik wil u met weinige woorden een van die mannen beschrijven. Capitano Beaveduria was een flinke kerel, die eenige beschaving en wezenlijk ridderlijke manieren bezat.

Hij leefde van den grooten weg tusschen Vera- Cruz en Mexiko.

Wanneer hij eens gelukkig zijn slag had geslagen, verscheen hij te Mexiko in het gewaad van een spaanschen mayo, dat wil zeggen in een prachtig zijden, met goud geborduurd gewaad, witte zijden kniekousen en balschoenen van het fijnste maaksel.

Zoo zag men hem door de straten der stad wandelen. De gansche wereld wist dat de schitterend uitgedoste mayo de rooverkapitein Beaveduria was. Dit verhinderde intusschen niet, dat hij toegang tot de 'fijnste gezelschappen' in de hoofdstad, en daarbij zoowel in Europa als in Mexiko den naam had van bij uitstek liberaal te zijn op de wijze zooals dit met Garibaldi in Italië het geval is.

Beaveduria kwam echter niet slechts in de hoofdstad om er te schitteren: hij hield er des avonds bank en bleef dit zoolang volhouden als hij onnoozelen kon vinden, die zich lieten bedriegen; gelukte hem dit niet meer, dan ging hij weêr op den grooten weg op de loer liggen.

En in zulk een maatschappelijken modderpoel moest de ongelukkige Maximiliaan te land komen! Mexiko zal hoe langer hoe dieper in de regeringloosheid en zedeloosheid wegzinken; het rijkste land der wereld zal een wildernis worden, tot eenmaal het democratische Noord-Amerika het den voet op den nek zet. En het zal zijn verdiend loon hebben. Sedert 1811 heeft Mexiko niet minder dan 127 konstituties gehad; het heeft twee keizers gedood en het bloed met stroomen doen vloeien, alleen om van de eene regeringloosheid in de andere te vallen.

Des zangers vloek.

Er lag een prachtig burchtslot
 - in overouden tijd -
 Met gulden torenspitsen
 die blonken wijd en zijd,
 Te midden van waranden
 vol bloemengeur en praal,
 Waar regenbogen speelden
 in der fonteinen straal.

Daar woonde een trotsche koning
 aan land en glorie rijk;
 Daar zat hij op zijn zetel
 schrikwekkend als een lijk;
 't Was ij slijk wat er omging

in zijn barbaarsch gemoed,
En wat hij sprak was gruwel,
en wat hij schreef was bloed.

Er toog eens naar dit burchtslot
een roemrijk zangrenpaar:
De een was reeds grijs van lokken
en de ander blond van haar;
De grijze met zijn harpe
bereed een melkwit ros,
En naast hem liep de jongling
in sierelijken dos.

‘Bereid u - sprak de grijsaard -
bereid u voor, mijn zoon!
Ons teederst lied moet klinken
in diep gevoelden toon;
Vereenig alle krachten
der vreugde beide en smart!
Het geldt hier te vermurwen
des konings steenen hart!’

Zij traden in de hofzaal,
de harpnaar en zijn zoon,
Waar tal van hovelingen
geschaard staan om den troon,
Waarop de koning schittert
als 't bloedrood Noorderlicht,
Naast hem de koninginne
met lieflijk aangezicht.

De grijsaard slaat de snaren
en roert ze meesterlijk;
Een vloed ontspringt zijn speeltuig
aan zilvren klanken rijk:
Daarin mengt hij de tonen
van 't zware basgeluid,
Daar klinkt de hemelstemme
des jonglings boven uit.

Zij zingen van de lente
van d'ouden, gouden tijd,
Van vrijheid, mannenwaarde,
van trouw en heilgen strijd;
Zij zingen al het zoete
dat 's menschen harte treft;
Zij zingen al het eedle
dat 's menschen geest verheft.

De wufte hovelingen
vergeten lach en spot,
Des konings fiere krijgers
verneedren zich voor God;
De koningin, verteederd,
zoo droef, zoo blij te moê,
Werpt een der schoonste rozen
den beiden zangers toe.

‘Mijn volk hebt gij bedorven -

verleidt gij ook mijn gâ?...'
Zoo brult de koning woedend
en 't welfsel brult hem na.
Hij werpt zijn zwaard, dat flikkend
des jonglings borst doordringt,
Waaruit voor gouden zangen
een straal van bloed ontspringt.

De hovelingen gruwen
en vluchten van dit feest.
De jongling geeft in de armen
des grijsaards zacht den geest.
Deez slaat om hem zijn mantel
en draagt den dierbren last
Luid snikkende de zaal uit,
en bindt op 't ros hem vast.

En als hij voor de burchtpoort
gereed ter afreis staat,
En aan een marmren zuilschacht
zijn harp aan splinters slaat -
Daar broemt een ij slijk 'wee u!'
tot driemaal uit zijn mond,
En galmt de muren over,
en klinkt de burcht in 't rond:

'Wee u, gij trotsche zalen!
nooit zal een enkle toon
Van harpenaar of zanger
meer ruischen door deez woon,
Neen! zuchten slechts en steunen
en schuwe slavenschreên,
Totdat de wrekende engel
tot stof u zal vertreên.

Wee u! gij geurge lusthof
in 't vroolijk lentelicht!
Aanschouw van dezen jongling
het doodsbleek aangezicht:
Dat gij ook moogt verkwijnen,
geen bron hier langer vliet,
En aller oog hier eenmaal
slechts dorre heide ziet!

Wee u! ontmenschte moorder,
gij vloek der zangrenschaar!
Geen spichte lauwerblaêren
omkransen ooit u 't haar!
Uw naam - hij zij vergeten!
en met uw laatsten zucht
Verdwijne uw roem, uw grootheid
als nevel in de lucht!'-

Hij gaat in somber zwijgen,
zijn vloekbeê werd verhoord.
Een puinhoop vindt de pelgrim
in 't eens zoo heerlijk oord
Een enkle zuil nog staat er
en tuigt van de oude pracht,

Ook deze, reeds gebarsten,
kan vallen d' eersten nacht.

In plaats van bloemengaarden,
een woestenij in 't rond:
Geen struik zelfs werpt er schaduw,
geen bronwel laaft den grond:
Des konings naam verkondigt
geen lied, geen heldenboek,
Verzonken en vergeten!
dat is des Zangers vloek.

Germania's.

B. VAN MEURS.

De vos.

De vos is een jager en een looper van de eerste soort; honig en druiven versmaadt hij niet, doch hij gebruikt ze enkel als lekkernij; ook eet hij wortelen en groenten, maar in afwachting van iets beters.

Minder sterk en geheel anders gebouwd dan de wolf, vergenoegt hij zich met eene onderaardsche woning; ofschoon hij van minder goede wapenen voorzien is dan de das en andere dieren, weet zijn vernuft, zijne list hem tot een goed einde te doen komen; metselen is zijn vak niet, maar hij is een uitmuntend architect; meestentijds laat hij aan anderen over zijne woning te graven, hij vergenoegt zich haar te voltooien en aan zijn doel dienstbaar te maken.

Als hij eene plaats gevonden heeft, waar hij zich wil vestigen, onderzoekt hij de hopen en loopgraven der konijnen, en eigent zich na een langdurige en scherpe waarneming van hunne ligging en toestand, dat wat hem het beste bevalt, toe; dan vergroot en richt hij het naar zijnen smaak in.

De woning van den das, voorzichtigheidshalve uit onderscheidene kamers, afgezonderde vertrekken, slingerende loopgraven samengesteld, is het best naar zijne gading; om den eigenaar te verjagen, speculeert hij op dezès bekende zindelijkheid.

De vos nadert op een goeden morgen den ingang van de woning van den das en bevuilt dien met drek; de das haast zich alle onreine stoffen weg te nemen; de vos herhaalt den volgenden morgen zijn werk en zoolang tot het den das verveelt, die niet beter weet dan zich elders eene woning te gaan bouwen.

Het recht van den slimme heeft hier gezegevierd; gewoonlijk is de geroofde woning den vos nog niet veilig genoeg; hij haast zich er nieuwe uitgangen aan te maken; men heeft zelfs ontdekt, dat een vos zich langs een steile rots, die over een diepen afgrond hing, moest laten afzakken, om aan den ingang zijner woning te komen.

Het is hem evenwel niet genoeg eene gemakkelijke en zekere woning te hebben; hij leeft niet als kluizenaar, hij rust, slaapt en zoekt er zijne toevlucht in, maar het grootste gedeelte van zijn leven brengt hij in de vrije lucht door; gewoonlijk is hij op jacht.

De plaats zijner woning is geen gering punt van onderzoek bij den voorzichtigen vos; bij voorkeur kiest hij de nabijheid van dichte heggen, struiken, holle boomen, waar hij het wild beloeren of bij gelegenheid zich kan verbergen; hij bestudeert onophoudelijk den omtrek, zelfs als hij zijne woning reeds gevestigd heeft; iedere

dag vindt hem op een nieuwe inspektie-reis, zoodat hij wellicht nog grooter strategist dan architect is.

Zooveel nauwlettendheid rechtvaardigt de reputatie van slimheid, die Reintje altijd genoten heeft.

De fabeldichters hebben het zinnebeeld van loos- en schelmschheid van hem gemaakt, omdat zij onder het masker van den vos den mensch ten tooneele wilden voeren; men heeft hem echter

onrecht aangedaan; hij is oprecht in al wat hij doet, eerbiedwaardig tot zelfs in zijne streken; hij gehoorzaamt de natuur, die zich ernstig en wijs in al hare vakken vertoont, die dichtstukken vervaardigt in ieder genre.

Verplicht om onophoudelijk zijne prooi te beloeren en te trachten zelf buiten schot te blijven, moet de vos wel behendig wezen; ook is hij dit in den hoogsten graad.

Zie hem loopen: elk oogenblik staat hij stil, den kop omhoog, de ooren gespitst; bij het minste gedruisch springt hij ter zijde of verbergt zich.

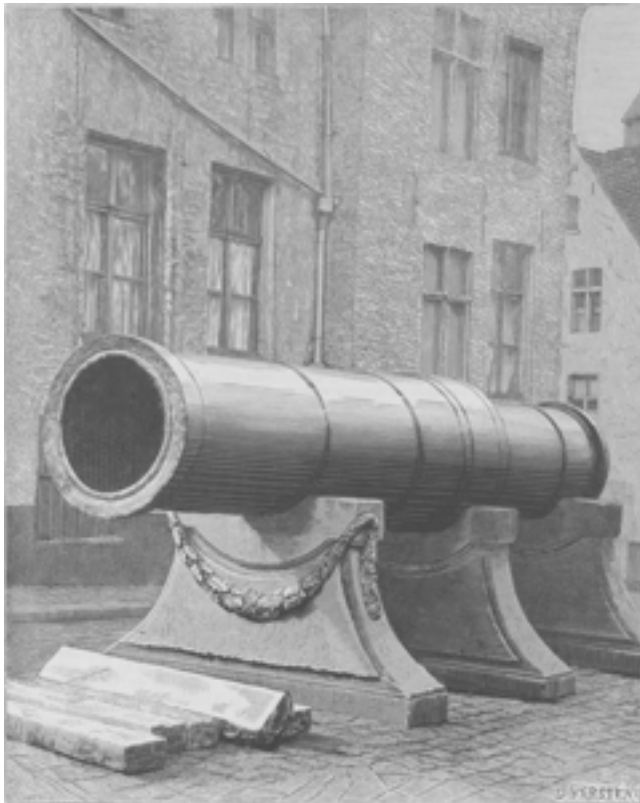
Ontmoet hij op zijnen weg een bevrozen stroom, hij steekt den poot vooruit, onderzoekt het ijs, en zoo het hem niet sterk genoeg toeschijnt, gaat hij terug en slaat een ander pad in.

Bij het naderen zijner prooi ziet men het gras nauwelijks zich buigen; zijne pooten schijnen zelfs den grond niet aan te raken; hij legt zich neêr, houdt zijn scherp blik onbewegelijk gericht en springt eindelijk toe.

Heeft hij ontdekt dat de mensch zijne woning heeft bemerkt, aanstonds verwijderd hij zich en gaat elders eenen das verjagen.

Het meest worden de vossen gevangen in april, maar dan is het ook de tijd, dat zij jongen hebben, wat dikwijls oorzaak is dat zij niet zoo voorzichtig kunnen zijn als hun aard meêbrengt; de noodzakelijkheid om de jongen te voeden doet wel eens noodige voorzorgen verwaarloozen; de moeder is dan vooral onversaagd; zij voorziet het gevaar, treedt terug, maar bewogen door de klaagtonen van de acht of tien hongerige monden, die zich tot haar richten, besluit zij, waagt en wordt gevangen.

De jongen kennen niets van de wereld, verlaten zonder vrees het hol, en vinden den dood bij de eerste schreden.

DE DULLE GRIET.

In andere omstandigheden laten de vossen zich zoo gemakkelijk niet vangen; zij weten de strikken te ontdekken en vermijden ze; men heeft er aangetroffen, die zich veertien dagen in hun hol opsloten en het niet verlieten dan in den uitersten nood, toen hun geen andere keus overbleef dan gevangen te worden of van honger te sterven. Sommigen hebben alleen hunne nagels in de strikken gelaten; is er een konijn in de nabijheid, dan laten zij dat den tol betalen; zij lokken het naar den strik en is het dier gevangen, dan waagt de vos den sprong voorbij de onschadelijke machine en is gered.

De reiziger Steller, die op het eiland Behring overwinterd heeft, verhaalt van vossen, die het vleesch wisten op te sporen, dat in den grond in vaten begraven was; hing men het vleesch aan palen, dan graafden zij den grond om, tot de paal omver viel.

Willis zag een vos haastig om een boom loopen, waardoor een kalkoen die op een tak zat en zijne bewegingen volgde, naar beneden tuimelde en Reintje's prooi werd.

Een dienstmeid, in het kiekenkot gekomen, vond al het pluimgedierte verworgd op den grond liggen en in het midden er van een vos. 'Zoo,' zeide zij, 'de roover heeft zoolang gevreten, dat zijn maag zeker gebersten is,' en dit zeggende wierp zij den vos, dien zij dood meende, op den mesthoop, waarvan het slimme dier gebruik maakte om te ontluchten.

Zeker is het waar dat de vos dikwijls den mensch groote schade toebrengt door het rooven van kiekens en ander pluimgedierte, maar niet minder waar is het dat hij, vooral als hij jongen heeft, den mensch van veel schadelijk gedierte, als ratten, muizen en dergelijken, verlost.

Het goud in Californië.

Het was in april 1848.

In de woeste en geheel onbewoonde streek, waar de Sacramento-rivier haar helder water

gaat overstorten in den Grooten Oceaan, in de nabijheid van de kort te voren gebouwde hoeve Nieuw-Helvetia, werd een zaagmolen gezet.

De bezitter van gemelde hoeve, een man van omtreeks 50 jarigen leeftijd, met een sterksprekend gezicht en scherpe, donkere oogen, wiens houding en kleeding den voormaligen soldaat verraadden, begaf zich naar de plaats waar de molen zou komen te staan, om te zien of het werk goed vorderde.

Zijn kennersoog ontdekte terstond eene kleine vergissing in het uitgraven der kreek, waarop de molen staan zou, want hij zag dat het water, dat noodzakelijk een val van minstens drie duim moest hebben om de noodige kracht te doen, slechts een duim val zou hebben, en hij riep den timmerman, die als meester bij dat werk arbeidde, om hem zijne misrekening onder de oogen te brengen.

HET MELKMEISJE, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN O. EERELMAN (IN HET BEZIT VAN DEN UITGEVER).

De timmerman, een sterk gebouwde Engelschman met een door whiskey rood gekleurd gelaat, onderzocht de opmerking, en moest tot zijn grooten spijt bekennen dat zij juist was.

‘Hoe mij zoo iets kan gebeuren, daar begrijp ik niets van,’ bromde hij, terwijl hij zich verlegen achter het oor krabde. ‘Ik zal terstond eene schup nemen, kapitein, en de gaten graven, die tot model moeten dienen voor de arbeiders.’

De aangesprokene knikte tevreden en ging naar den zaagmolen, gevolgd door den timmerman, die terstond zijne waterlaarzen aantrok, eene schup nam en aan het werk ging.

Hij baadde door het water en begon, op 12 voet afstands van elkaâr, gaten in het bed der molenbeek te graven. Terwijl hij daar zoo rustig bezig was het natte zand omhoog te werpen, dacht hij niet dat hij na weinige steken eene ontdekking zou doen, die de geheele wereld in eene koortsachtige spanning zou brengen.

Zijn naam dient aan de vergetelheid ontruikt te worden. Hij heette John Marshall en zijn patroon was de kapitein Sutter.

Deze laatste, geboortig van Baden, had reeds jong zijn aangenomen vaderland, Zwitserland, verlaten en het in de zwitsersche garde van Karel X tot kapitein gebracht.

De juli-revolutie brak uit en wierp met een enkelen slag al zijne vooruitzichten in duigen.

In 1834 keerde hij het oude Europa den rug toe en vertrok naar Amerika, waar hij in Missouri eene hoeve kocht.

De bedrijvigheid van eene kleine boerderij kon hem echter niet bevredigen en reeds het volgend jaar richtte hij een handelshuis op en maakte eene reis naar Santa-Fé in Nieuw-Mexiko, waar hij eenigen tijd verbleef.

Toen echter zijn compagnon te diep in de gemeenschappelijke kas greep, volgde eene scheiding en Sutter besloot naar het destijds nauwelijks bekende Californië te trekken, en op de kust van de Stille Zee een handelshuis te stichten.

In juli 1838 verliet hij met zes aangeworven lieden de plaats van bijeenkomst, Independence, en reisde naar het fort Hull, van waar hij den rechten weg naar Californië wilde inslaan.

Men raadde hem dit echter af, daar de Indianen, wier gebied hij moest doortrekken, zeer onrustig waren.

Hij begaf zich daarom naar het fort Boisé, trok de Blauwe Bergen over en kwam tegen het einde van september te Vancouver aan.

Van daar kon hij over land in vier weken Californië bereiken, doch men raadde hem het waagstuk af, zoowel om het geringe aantal mannen zijner karavaan, als om het feit dat de Indianen het dorre gras der prairieën hadden in brand gestoken, zoodat het zijne trekdieren aan voedsel zou ontbreken.

Terwijl hij te Vancouver verbleef, won hij door zijn gedrag en de oprechtheid van zijn karakter het vertrouwen van de beampten der Hudsonsbaai-Compagnie, en van den engelschen resident aldaar, die hem gewichtige aanbevelingsbrieven gaven, welke hem later zeer van dienst waren.

Eindelijk scheepte hij zich in op een engelsch vaartuig, dat op zijn terugtocht naar Londen de Sandwichs-eilanden aandeed, daar hij hoopte op die eilanden eene scheepsgelegenheid naar Californië te vinden.

Zijne hoop werd echter in het begin teleurgesteld en van zijn verblijf aldaar maakte hij gebruik om kennis te maken met den amerikaanschen consul, met wien hij zich verbond om een handel te beginnen op Russisch-Amerika.

Hij zeilde zelfs met eene lading koopwaren van Honolulu naar Sitka, waar hij door den russischen gouverneur vriendelijk ontvangen werd.

Na zijne waren met goed gevolg van de hand gedaan te hebben, gelukte het hem te Honolulu een schip te treffen, dat naar de haven van San-Francisco koers zette, en hij maakte er gebruik van.

De invloedrijke aanbevelingsbrieven, die hij bij zich had, bewogen den mexikaanschen gouverneur Alvaredo den ondernemenden vreemdeling met toestemming der regering eene groote streek vruchtbaar land in eigendom af te staan.

Het was inderdaad een vorstelijk geschenk, grooter dan geheel België.

Het door de natuur zoo ruimschoots gezegende Californië werd eerst onder spaansch en later onder mexikaansch bestuur geheel verwaarloosd.

De afgelegen provincie werd als een Cayenne beschouwd, waarheen de regering slechts misdadigers deporteerde, welke zij niet wilde laten dood schieten en toch onschadelijk maken.

De weinige, ver uit elkaër wonende inwoners, deels van spaansche afkomst, deels van gemengd ras, waren lui en vonden het niet der moeite waard de rijkdommen op te rapen, waarover zij met hunne voeten liepen.

In hunne armzalige woningen, opgetrokken van in de zon gedroogde leem, leefden deze ranchero's met vrouwen en kinderen in eene haliwilde onafhankelijkheid.

De helft van den dag brachten zij door met slapen en droomen, een gevolg van het onmatig gebruik van vuurwater, en des nachts dansten zij den fandango.

Zorgen voor het dagelijksch brood kenden zij niet; hunne talrijke halfwilde kudden voorzagen in hun onderhoud.

Deze caballero's waren uitmuntende ruiters en niemand die beter met den lasso kon omgaan, noch zoo spoedig en om zulke nietige reden het mes uit de scheê trok.

Wij hebben gezien hoe moeielijk het was voor Sutter om eene scheepsgelegenheid te vinden naar San-Francisco, de stad waar nu de vlaggen van alle bekende natiën wapperen. In weerwil zijner schoone ligging aan den Stillen Oceaan, met havens, die als het ware geschapen zijn voor den wereldhandel op China en Indië, met de baai van San-Francisco, die als de beste haven der heele wereld geroemd wordt, in weerwil van den onuitputtelijken voorraad hout om schepen te bouwen, dat slechts op de bijl wachtte, bezat de provincie vóór het jaar 1831 geen enkel zeeschip.

Eerst in genoemd jaar liep in de haven van San-Diego een schip van stapel, doch de maker daarvan was geen Mexikaan, maar een op speculatie loerende Yankee.

Ongeveer terzelfder tijd bouwde een andere amerikaansche avonturier bij San-Juan het eerste houten huis in Californië en de naburige ranchero's kwamen uit hunne onooglijke leemhutten te voorschijn om den tooverachtig prachtigen bouw van den stouten vreemdeling aan te gapen, doch het viel hun niet in zijn voorbeeld te volgen.

Door deze pioniers uit het Oosten, en door walvischvaarders uit Nantucket, die op hunne tochten door den Stillen Oceaan somwijlen in de baai van San-Francisco drinkwater kwamen innemen, zoowel als door schippers en cargadoors uit Boston, die met de ranchero's van de kust huiden en vet tegen andere koopwaren inruilden, drong de mare van de natuurlijke rijkdommen en de vruchtbaarheid van het gezegende land tot de kantoren der bankiers en kooplieden van New-York en Boston door, en er ontstond eene speculatie-zucht.

De Yankees droomden er ten dien tijde van aan Engeland den wereldhandel op China en Indië te ontrukken.

Een koopman uit Boston trok er heen, doorkruiste geheel Californië en gaf, na zijne terugkomst, een boek uit over zijne reis, dat veel opgang maakte.

De moneymaker had met zijn praktischen blik alles afgezien en bevestigde de goede geruchten.

Reeds toen werd er gesproken van een spoorweg die Californië met New York zou verbinden, want eene noordwestelijke doorvaart was niet te vinden. De ingenieur Whitney werd door het Congres belast een ontwerp te maken en toen hij daarmee op het papier gereed was, bevond men dat door een spoorweg van 3000 mijlen de groote handelsweg 16000 mijlen korter zou worden, daar de zeeweg om kaap Hoorn van New-York tot de monding van de Columbia 19000 mijlen Jang was.

De Engelschen, op het bericht daarvan bezorgd, haastten zich de Sandwich-eilanden te bezetten; zij moesten er echter van afzien een Malta in den Stillen Oceaan te stichten, dewijl de amerikaansche regering er hevig tegen protesteerde.

In 1842 ging er een schreeuw van ontzetting in de Vereenigde-Staten op, want een gerucht zegde dat de admiraal lord George Paulet de californische kust bezocht, en in last had namens de engelsche regering het land van Mexiko te koopen.

Vandaar de verbitterde strijd die toen in Oregon losbrak en die zeer ernstig had kunnen worden, indien Engeland niet bijtijds teruggetrokken had.

Het voerde toen juist den opium-oorlog tegen China en had dus goede gronden zich niet meer vijanden op den hals te halen.

Den Yankees waren echter omtrent de plannen van Engeland de oogen opengegaan en in elk geval moesten die vrijdeld worden. Een tijdlang dachten de Amerikanen er aan zelven eene neêrsetting in den engelschen archipel te stichten, en dat dan de Sandwich-eilanden het tusschen station zouden worden, spreekt van zelf.

Het plan om Opper-Californië van Mexiko los te rukken kreeg de voorkeur en werd uitgevoerd.

De commodore Jones bemachtigde de stad Monterey en de overste Fremont voltooide met zijne vrijscharen het werk: Californië werd een grondgebied der groote Unie en door het verdrag van 31 mei 1848 werd de grensregeling er van vastgesteld.

Onder al deze troebels had kapitein Sutter zijne neêrsetting gevestigd.

Het gelukte hem geld, krediet en alle overige hulpmiddelen te vinden, en zoo overwon zijn genie alle moeilijkheden. De groote hoeve Nieuw-Helvetia was te gelijk een soort van fort met sterke muren en bastions, gewapend met twaalf kanonnen, om zich tegen de ranchero's en Indianen te verdedigen.

Daarbij behoorden nog uitgestrekte akkers met de noodige schuren, molens en al wat tot eene groote boerderij behoort.

Reeds in 1842, toen zijn veestapel meer dan 20.000 paarden, runderen en schapen telde, stichtte hij de neêrsetting Harmonie en later de stad Suttersville.

Twee prachtige schoeners, die hij van Rusland kocht, waren zijne handelsvaartuigen.

Dit alles had de onvermoeide planter niet tot stand kunnen brengen, indien het hem niet gelukt ware een groot aantal Indianen op zijne zijde te krijgen.

In tegenoverstelling met de Amerikanen, welke meer van geweld hielden, behandelde hij de inboorlingen naar het verstandige voorbeeld, dat hem de vroegere spaansche missionarissen gegeven hadden, met goedheid en menselijkheid.

De op zich genomen verplichtingen kwam hij trouw na en daardoor gebeurde het dat vele honderde Indianen hem bereidwillig en trouw als knecht dienden.

De landverhuizing van blanken was, zelfs nadat Californië van Mexiko gescheiden was, zeer gering.

Slechts enkelen zag men komen en dan nog meest Amerikanen uit het oosten, want degenen die zouden willen verhuizen hadden in 't geheel geen gedacht op Californië.

Die overgroote toevloed van blanken zou als door een wonder komen en dan nog gelokt door een bericht, dat zelfs alle mogelijke Yankeedroomen te boven ging.

John Marshall was de gelukkige sterveling, welken het toeval tot werktuig gekozen had.

De timmerman had reeds zes gaten gegraven, en bevond zich omstreeks 50 schreden van den molen om een zevende gat, dat een voet dieper moest zijn, in het bed der beek te maken.

Plotseling bespeurde hij iets schitterends in het zand, dat hij met zijne schup opwierp. Hij nam het blinkende korrelke en zag tot zijne verbazing, dat het een geel glinsterend metalen kogelke was van de grootte eener erwt, dat buitengewoon zwaar was.

Naar den grond ziende, bemerkte hij dat er nog meer zulke kogelkens waren, en zijn schup wegwerpende, begon hij ze ieverig op te zamelen. In minder tijd dan een kwartier had hij een geheele hand vol en die stukskens te samen wogen meer dan anderhalf pond.

Eenig gerucht hoorende, zag hij verschrikt op en zag den kapitein op zich toekomen. Hij wenkte hem en Sutter, die groote waterlaarzen aanhad, kwam bij hem in de beek staan.

‘Nu, Marshall, wat is er?’ vroeg de planter vriendelijk. ‘Gij zijt zoo buiten u zelve, man, als waart gij hedenmiddag bij een geest ten eten geweest!’

‘Wat er is, sir?’ fluisterde de timmerman; ‘goud is er, sir! Goud, zuiver gedegen goud, zooveel als gij wilt! Zie, ik heb binnen het kwartier deze handvol uit het zand geraapt! Wie hier een week lang zoekt, kan millioenen dollars uit de beek halen!’

Sutter begon te lachen.

‘Kom, Marshall,’ zeide hij, ‘het is niet ernstig. Het is zoogenaamd kattengoud, wat gij daar hebt, een blinkend metaal dat geen cent waard is. Ik weet wel dat er een sprookje bestaat, dat vertelt dat men ooit in de baai van San-Francisco goud gevonden heeft, doch een verstandig mensch gelooft daar niets van.’

De timmerman schudde het hoofd en gaf zijn heer de gevonden metalen korrels over.

‘Neem ze in de hand, sir, en voel eens hoe zwaar ze zijn,’ antwoordde hij. ‘Dit is goud of ik laat mij hangen! Toen ik in Oregon was, heb ik mij met kattengoud laten beetnemen en weetdus zeer goed wat echt goud is of niet! zie!’

Hij bukte zich en nam uit den grond een stuk geel, metaalachtig kiezel, ter grootte van eene hazelnoot.

‘Bij alles wat blauw is! riep hij buiten zich zelve, op deze plaats kan men in een uur meer goud rapen dan men gedurende een geheel leven aan whisky verdrinken kan.’

(Wordt vervolgd.)

Anastasia.

door Dr. J. Renier Snieders.

(Vervolg.)

Terwijl ik de ziekenzaal binnen trad en nadacht over den hedendaagsch, zoo vereerden militairen roem, mompelde ik bij mij zelve: ‘Ja, de filosoof had wel gelijk toen hij zegde: de zucht naar roem, de vrees, de schaamte, het doel om rijk te worden, het verlangen om later een gemakkelijk leven te leiden, het inzicht om zijnen vijand te verlagen, zijn wel gewoonlijk de drijfveeren van al de heldendaden, waardoor de mensch zich zoo beroemd zoekt te maken!’

Geen enkele dier drijfveeren brengt de gasthuisnon in beweging. O, zij heeft veel verhevener en edeler beweegredenen voor haar heldhaftig leven!

Lezer, volg mij in den geest en doorloop met mij de ziekenzaal van Turnhout.

Ziehier een langwerpig lokaal met vier rijen bedden; aan het overeinde der zaal boven tegen den muur een groep heiligenbeelden, en onder die beelden eene wijde deur, die ingang geeft tot de kerk.

De kerkdeur staat open; het orgel speelt treurig bij het gezang der slepende lofzangen. Voor het altaar zit de priester geknielt te bidden, en de geloovigen, in den tempel vergaderd, bidden met hem voor de arme lijders, die daar binnen in de ziekenzaal het gebed hunner nog gezonde medebroeders inroepen.

Er is iets treffends in die, op dit oogenblik doodstil en reeds halfdonker geworden, ziekenzaal en in dien tempel, met biddende geloovigen opgevuld, en waarin men door de geopende deur uit het gasthuis alles kan afzien.

Onze voorouders hadden het lofwaardig gebruik het huis der zieken met het huis van den alvermogenenden Geneesheer te vereenigen; in hunne bouworde hadden zij voor stelregel de liefdadige verzorging der lijdende menschheid nooit af te zonderen van het beoefenen der godsdienst.

Van uit zijn ziekbed kon de ongelukkige een smeekend oog werpen naar het altaar, waar de Trooster van allen tegenwoordig is; de beterenden, de geredden konden, op

den arm der kloosternon leunend, van hunne legerstede opgestaan en eenige schreden verder voor de geopende kerkdeur gaan knielen, om den Gever der gezondheid voor hun herstel te bedanken.

Nooit was een lijder, door de verwijdering van Gods huis, van de volle beoefening der godsdienstige plichten verstoken; de Teerspijs der engelen, dat reisgeld, waarvan elk braaf Kristen op de geheimzinnige reis naar de andere wereld wil voorzien zijn, rustte bestendig op eenige schreden van zijne legerstede, en de bedienaar des tempels huisde, om zoo te spreken, nevens hem, ten einde altijd gereed te zijn, wanneer zijne raadgevingen of zijne gebeden gevraagd werden.

Heden vindt men die verhevene inrichting onzer voorouders niet gemakkelijk voor den zieke diender en zeer hinderend voor den zieke.

Heden bouwt men voor den lijdenden natuurgenoot echte paleizen, met prachtige zalen, waarin niets ontbreekt hetgeen aan het lichaam de gezondheid en de krachten kan wedergeven; om het godsdienstig gevoel, waarin zoo dikwijls een redmiddel des lichaams kan gevonden worden, om het godsdienstig gevoel, dat leven der ziel, bekommert de bewonderaar der eeuw zich niet!

Doch gaan wij in onze beschouwing niet verder.

De lofzangen houden op; de biddende menigte verlaat den tempel; de laatste orgeltoon sterft als een doffe zucht weg.

De deuren langs waar men uit het ziekenhuis in de kerk treedt, worden gesloten.

Het werk, rondom de ziekbedden, een oogenblik door de gebeden binnen den tempel onderbroken, herneemt zijn gewonen gang; geene enkele van Turnhout's gasthuiszusters is aanwezig; zooals wij reeds hebben gezegd, allen, na eenen arbeid boven de menschelijke kracht te hebben afgedaan, werden door de pestziekte neêrgeslagen en liggen in doodgevaar in hare cellen of in de algemeene ziekenkamer.

Hoeveel slachtoffers heeft de dood onder haar reeds aangewezen? Dat weet niemand dan Hij alleen, die over leven en dood regeert. Moge Hij de liefdadige vrouwen, die den dood zoo moedig trotseeren in het belang harer lijdende broeders, moge Hij haar genadig zijn!

Vier heldinnen hebben de heldinnen, door den vijand overwonnen, op haar gevaarlijk standpunt vervangen.

Hoe zijn uwe namen, edele vrouwen, die met onversaagden moed in de bres komt gesprongen, waar het gevaar misschien tien maal grooter is dan in de bestormde vesting, waarin een regen van kogels en bommen nedervalt? De eerste welke wij ontmoeten, is Anastasia; wij kennen de edele vrouw van den vorigen nacht; twee harer medezusters, Augustina en Maria, vergezellen haar op den gevaarvollen tocht, waarop de mexikaanche officier met al zijne eerekruisen haar niet zou durven volgen.

Ook de Vrijheid van het wereldberoemde Gheel heeft zijn aandeel in de strijdmacht geleverd en eene harer heldinnen ter ondersteuning der kleine bezetting afgezonden; moedige Dymphna! ook uw naam mag niet worden vergeten!

Stil! er wordt aan de deur geklopt; er komen twee mannen binnen. Zij dragen op eene handberrie eene hooge, vierkante kas, van voren met twee zwarte, zware gordijnen, gesloten.

Daarin zit een zieke; men heeft hem, lijdend aan de heerschende epidemie, gevonden op een zolder, waar licht en lucht ontbraken, en noch vuur, noch eten, noch drinken voorhanden waren.

Nauwelijks hebben de twee dragers den draagstoel nedergezet, of zij vlieden heen; de lucht, welke zij in het ziekenhuis inademen, is immers eene besmette lucht, en

daarenboven mocht de aanblik des lijders, hen eens doen schrikken, en zodoende de aanstekende kwaal op hen worden overgedragen!

Twee bloodaards! zult gij zeggen; ja, doch de mexikaansche officier, die er zoovelen met eigen hand had gedood, die op het slagveld koelbloedig over bergen van lijken was geklommen, en die beweerde niet meer vatbaar te zijn voor het gevoel van vrees, diezelfde mexikaansche officier had voor niets ter wereld de twee bloodaards in hun overhaast liefdewerk bijgestaan.

- Arme jongen! zuchtte Anastasia, terwijl zij door de opengetrokken gordijnen van den draagstoel den ineengezakten lijder beschouwde; arme jongen, wat zijt gij ziek! uw aangezicht en uwe handen zijn koud als een ijsklont!

- Arme jongen! herhaalden twee gasthuiszusters, terwijl zij elkander hielpen om den lijder op te richten, en hem op een stoel bij het warme koolvuur neder te zetten.

In eenige minuten tijds was de zieke door de behendige nonnen, gewasschen en gereinigd.

Eene andere had middelerwijl een bed in gereedheid gebracht en verwarmde hetzelfde met de voorouderlijke, maar toch zoo doelmatige koperen vuurpan.

Van weêrszijde op den arm eener non leunend, werd nu de zieke tot bij het verwarmde bed gebracht, waarin hij zich, zijne liefdadige helpsters dankbaar aanblikkend, nederlegde.

- Zal ik niet sterven? vroeg hij met eene gebroken stem.

- Betrouw op God! antwoordde eene der nonnen op bemoedigenden toon.

- Vader en moeder kwamen beiden, eenige dagen geleden, hier ook in het ziekhuis, hernam de lijder weenend.

- Arme jongen!

- Beiden liggen reeds in het graf.

- Gij zijt jong en sterk;... de geneesmiddelen werken krachtig op dergelijke gestellen, en aan goede verzorging zal het u niet ontbreken, zeide eene der nonnen geruststellend.

- Ook zullen wij allen voor u bidden, voegde de andere er bij, terwijl zij den zieke de hand streelde; tracht nu een oogenblik te rusten.... ligt gij nu warm? zijn uwe voeten niet koud? hebt gij geen dorst? op het oogenblik komt de geneesheer u bezoeken.

De nonnen zijn reeds weg van het ziekbed.

Ginds achter in de zaal heeft men geroepen om drinken; hier aan deze zijde vraagt een beterende zieke om voedsel.

De eerste herhaalt kermend dat hem de ingewanden ineenschroeien, de laatste dat zijn hart bij gebrek van prikkelend bloed, dreigt op te houden met kloppen, indien een weinig versterkend voedsel zijne uitgeputte krachten niet spoedig komt opbeuren.

Er snelt eene non naar het einde der zaal om den dorstige te laven; aan de andere zijde, waar de verzwakte lijder om voedsel heeft geroepen, zit eene tweede bij het ziekbed. Zij heeft den lijder recht gezet, en terwijl zij den arm om zijnen hals heen slaat, ten einde hem recht te houden, giet zij hem, evenals de baker bij een pasgeboren kind, lepel voor lepel, den verkwikkenden bouillon langzaam in den mond.

Meer dan een half uur zit daar de liefdezuster met den zieke in haren arm; de warmte van den lijder deelt zich aan haar bloed mede; zij ademt de lucht in, die de zieke uit zijne longen blaast.

Meer dan eens heeft men haar gewaarschuwd dat bij die onmiddellijke aanraking, voornamelijk van den beterenden zieke, de besmetting zoo licht wordt overgevoerd; doch het gevoel van menschlievendheid spreekt luider dan de waarschuwing des

geneesheers; de stem der roeping dier edele vrouwen heeft ver de overhand boven de vrees, welke de ziekte inboezemt.

Vrees! zij heeft reeds zoo duizende malen zich aan dergelijke gevaren blootgesteld! Haar lichaam is immers, door de gewoonte, tegen de werking van het besmettend beginsel gehard en - zoo voegt de moedige zuster er vroolijk schertsend bij - mag een krijgsman beven op het slagveld? Ware dat geene onvergeeflijke schande? En indien de arme kloosternon, die doodende smetstof eens inademde en al hare zorgen, aan hare ongelukkige natuurgenoeten besteed, met den dood moest bekoopen? O, zou de Heer van hierboven die opoffering dan niet loonen?

Zoo spreekt de gasthuiszuster, terwijl zij den lijder, die haar met een hoofdknik bedankt voor het genoten voedsel, zachtjes op zijn hoofdkussen laat nederzakken, hem in de dekens wikkelt en wegsnelt naar een ander ziekbed, waar een andere zieke haar heeft geroepen.

Dien lijder bracht men, nu reeds drie weken geleden, in het gasthuis. Hij heeft den eersten onstuimigen aanval der rotkoorts doorstaan; hij heeft gevaren van verschillenden aard doorworsteld; de hoop op herstel heeft den donkeren gezichteinder der langdurige ziekte eenigszins beginnen op te helderen. Doch een lastig ongemak heeft sedert eenige dagen zich tusschen de kenmerken eener op handen zijnde genezing gedrongen.

De verzwakte lijder kreeg sedert eenige dagen eene wonde in den hals. De heelmeester van het gasthuis heeft nog dezen morgen een verzachtenden balsem op die pijnlijke wonde gelegd en zal morgen het gelegde verband losmaken, ten einde haar te reinigen en met de noodige geneesmiddelen te bedekken.

Maar, o, morgen is nog zoo lang! De wonde veroorzaakt den armen lijder zooveel pijn! Hij zoude zoo gaarne het verband zien wegnemen, en na het reinigen der wonde hetzelfde herleggen.

Maar de heelmeester is niet aanwezig, en slechts morgen, want er is zooveel haastig werk van dien aard in de stad, komt hij zijn bezoek afleggen.

- Slechts morgen! kermt de zieke, o, welk lijden heb ik gedurende den langen nacht nog uit te staan!

De gasthuisnonnen hebben elkander met een vluchtigen blik geraadpleegd: waarom zouden zij niet beproeven, of het in hare macht was, den armen lijder te helpen, zijn last en pijnen

te verminderen en hem misschien een rustigen nacht te doen doorbrengen?

In een oogenblik is immers alles gereed wat er tot de verpleging der wonde benoodigd is, en indien men elkander eene behulpzame hand wil bieden, het verband ook spoedig gelegd.

Twee nonnen hebben den lijder reeds van het ziekbed omhoog geheven; een derde maakt het verband los, werpt het, met vuile etterstoffen doorweekte, pluksel ter zijde en reinigt de walgelijke wonde met eene in lauw water gedoopte, zachte spons.

De vierde gasthuiszuster brengt droog, zuiver linnen en mollig pluksel aan, waarmede de wonde wordt verbonden.

Een oningewijde, die dit werk zoude afzien, is gedwongen zijn diep gevoel van walg en af keer uit te drukken: ja, de hand des geneesheers en die der nederige gasthuisnon alleen, zijn bekwaam om onbeschroomd en zonder walging dit eenvoudig, maar gevaarlijk verband te leggen.

Neen, de mexikaansche officier, die daar buiten nog altijd door de koude, besneeuwde straat heenwandelt, zou den moed niet hebben, eene der vier zusters in dat werk, hetwelk binnen de vijf minuten is afgeloopen, te vervangen.

Het is avond geworden; het is reeds donker in de ziekenzaal. Stil! daar hoor ik de klank eener bel; men opent de kerkdeur.

De nonnen, die aan de ziekenbedden drank, voedsel en geneesmiddelen ronddeelen, laten eensklaps haar werk staan en knielen biddend neder op den kouden vloer.

Een graf is niet stiller, dan op dit oogenblik de ziekenzaal. Langs de kerkdeur treedt er eene non binnen; zij draagt in de eene hand eene kerkbel, in de andere eene brandende fakkel; achter haar komt de priester met een zilveren kelk in de hand. In dien kelk rust het gewijde Brood der engelen, bestemd voor een ongelukkige, die misschien, eer morgen de dageraad zijn bleek oog over de sneeuwvelden werpt, reeds de verschrikkelijke reis naar de eeuwigheid zal hebben afgelegd.

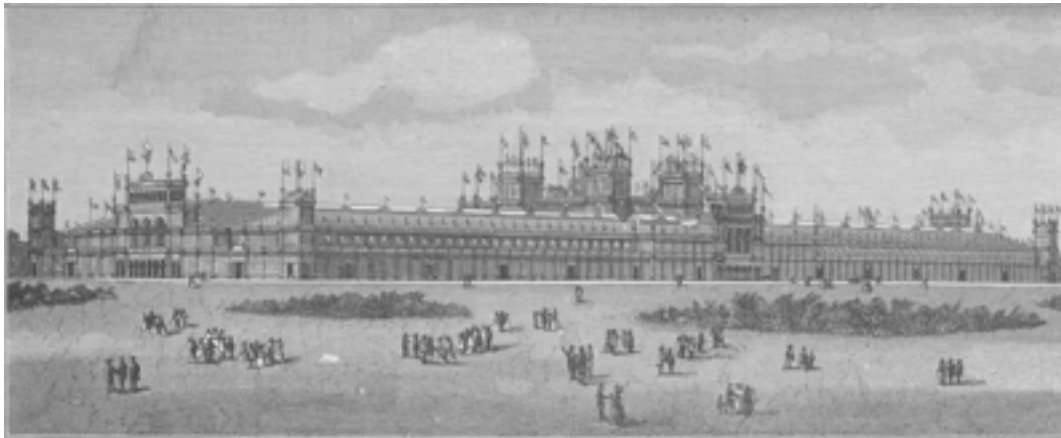
Waarom is alles toch zoo eerbiedig stil op het oogenblik dat die kleine groep, samengesteld uit eene gasthuisnon en een priester, tusschen de ziekbedden voorbijgaat?

O, misschien vliegen er op dit oogenblik engelen langs het gewelf der ziekenzaal, en, sterveling! indien uw oog die gelukkige hemelbewoners konde aanschouwen, zoudt gij zien, dat zij uit eerbied hun aangezicht met hunne blanke vleugelen bedekken! voor wien? voor Hem!!

Ziet gij daar den priester, die den stervende het laatste troostmiddel van de godsdienst toedient?

Hij ligt gebogen over het dampend ziekbed; den besmetten den adem des lijders, die elk ander als een doodgeur zou toe vliegen, is hij gedwongen in te ademen. Ten einde de Heilige Zalving toe te dienen, is hij verplicht geheel het lichaam des stervenden te ontblooten, en gedurende eenige oogenblikken in onmiddellijke aanraking te blijven met dien verpestenden damp, welke, bijna even vergiftig als de adderbeet, bij zoovelen den dood zou veroorzaken. Waarom is die priester, welke nog in den bloei zijner jaren, en bijgevolg zoo vatbaar is voor de zoo aanstekende rotkoorts, waarom is die priester zoo kalm, zoo rustig, alsof daar, bij dat besmette ziekbed, niet het minste gevaar bestond?

Is hij overtuigd, dat hij door de gewoonte reeds gehard is tegen de gevaarlijke lucht, welke men in de verpeste ziekenzaal inademt?

TENTOONSTELLINGSGEBOUW TE PHILADELPHIA.

O, neen; hij kent het gevaar dat hem omringt; hij weet, hoe weinig er noodig is, om door de looden hand der ziekte te worden neêrgeslagen. - Heeft hij gisteren niet een der geneesheeren, door de vreeselijke besmetting getroffen, ten grave zien dalen? Heeft hij dezen morgen niet een der zusters, evenals den geneesheer, zien wegslepen? Weet hij niet, dat in de kleine cellen en in de ziekenkamer van het klooster zelf, al de gasthuisnonnen aan de vreeselijke rotkoorts lijdend, tegen den dood liggen te worstelen?

Dat alles weet hij; maar, verdubbel de verwoesting, welke de dood hier sedert eenige weken aanricht, verdubbel ook de gevaren, waaraan allen, die de ziekbedden naderen, zich blootstellen, toch zal die verheven zendeling van de godsdienst niet terugdeinzen, of zijne bezoeken bij de menigvuldige lijders verminderen.

En bij al dat gevaar, tien maal grooter dan de kogelregen op het slagveld, is hij kalm en rustig evenals de gasthuisnon. Waarom? omdat hij werkt in naam der menschlievendheid, in naam der godsdienst, onder het oog van den grooten Belooner van het goede daarboven!

- Overdrijving! Neen, de gevaren van besmetting, waarvan gij spreekt, zijn zoo groot niet; en die gasthuisnonnen, en die priester, wier moed gij zoo hoog ophemelt, zijn even weinig blootgesteld aan de besmetting, als de geneesheer, door gewoonte daartegen verhard.

- Uwe opwerping aangaande die zoogenaamde verharding is eenigszins gegrond; doch zou die gasthuiszuster, zou die priester, welke daar in die ziekenzaal zoo kalm, zoo rustig leven, minder moed toonen, indien zij daar heden, voor de eerste maal huns levens, in die besmette zaal moesten binnentreden?

- Nog eens, overdrijving! neen, het gevaar daar binnen, is toch zoo groot niet.

- Wel, treed dan binnen, mexikaansche officier, en volg dien onbeschroomden priester eens eenige uren op zijn ondernomen veldtocht.

Het is reeds laat in den avond.

De vier gasthuiszusters zijn doodelijk vermoeid; zij hebben ook geheel den dag gearbeid en bijna geen tijd kunnen vinden, om het noodige voedsel te gebruiken.

Dat zij zich nu eenige oogenblikken rust vergunnen, een verkwikkend avondmaal gebruiken en zich dan ter rust begeven.

Onmogelijk; daar komt een nieuwe bezoeker de ziekenzaal binnentreden. Wie is die nieuwe bezoeker? De dood!

Hoort gij daar ginds aan het einde der zaal dat akelig gereutel, de voorbode der scheiding van deze aarde?

Een lijder, die verscheidene dagen tegen het vernietigend element heeft geworsteld, heeft eindelijk den strijd opgegeven. Nog eenige oogenblikken en de gevreesde bezoeker, die daar even binnentrad, voert zijne prooi mede.

De vier gasthuisnonnen zitten geknield voor het sterfbed te bidden.

De zieke heeft de gewijde waskaars in de hand. Zij brandt zoo flauw en dreigt zoo dikwijls bij den tocht der lucht uit te gaan, alsof zij het bewijs wilde geven, dat een lichtje, hetwelk weldra zal zijn uitgebrand, het sprekend zinnebeeld is van 's menschen bestaan.

Op de borst van den stervende rust een klein, koperen kruisbeeld, hetwelk eene der biddende nonnen nu en dan aan zijne lippen brengt.

Het is alsof de aanraking van dat kruis zijn verzwakte geestvermogens wederom een oogenblik verlevendigt, want nauwelijks heeft hij het beeld zijns Verlossers aan zijne koude lippen gevoeld, of hij drukt er een kus op en heft zijne gebrokene oogen opwaarts, waar het denkbeeld van dat koperen kruisbeeld hem in den geest heenvoert.

Tot laat in den nacht zitten de gasthuiszusters aan het sterfbed te bidden.

De ziel verlaat zoo ongaarne dat stoffelijk hulsel, waarin zij eenige jaren heeft gewoond! Zij is ook zoo bang voor die lange, lange eeuwigheid, zoo smartvol voor den booze, zoo duizend maal gelukkig voor den brave!

Waarom zou zij niet sidderen bij het gevoel dier ontzettende onzekerheid? Waarom zou zij dat verschrikkelijk afscheid van het lichaam nog niet een oogenblik verschuiven?

De Rechter, die op haar zit te wachten, is ook zoo gestreng... O, Hij is in zijne rechtvaardigheid, toch ook zoo vaderlijk genadig!

Het was, alsof deze overdenking van eene der gasthuisnonnen door de ziel des stervenden gehoord werd, want bij de laatste woorden: 'Hij is toch ook zoo vaderlijk genadig,' ontvloog zij haar aardsch hulsel en steeg opwaarts.

(Slot volgt.)

[Nummer 38]

Lodewijk van Houtte.

In ons eerste nummer deelden wij het portret meê van den beroemden antwerpschen plantenkundige, den heer de Beucker, en wij brachten alzoo eene vereering toe aan de bloemteelt en aanverwante wetenschappen, welke in België op een zoo hoogen voet ge klommen zijn.

LODEWIJK VAN HOUTTE.

Vandaag willen wij onzen lezer een ander verdienstelijk man, in dit vak, leeren kennen, namelijk den Gentenaar Lodewijk van Houtte. Deze verdienstelijke man werd den 29 juni 1810, te Yperen geboren.

Na schitterende studiën gedaan te hebben, zegt een biograaf, bracht hij twee jaren door in het Handels-instituut te Parijs, dat alsdan eene europeesche vermaardheid had. Hij vertrok, nog zeer jong zijnde, als reiziger-kruidkundige naar Brazilië, waar hij vier jaren verbleef, reisde alsdan de afrikaansche kusten af en kwam zich korten tijd nadien in België vestigen, waar hij te Brussel als bestuurder van den kruidtuin werd aangesteld.

Ten jare 1839 stichtte hij te Gentbrugge het hofbouwetablisement, dat een der merkwaardigste is, welke men kent. In 1839 begon hij de *Flore des serres et des jardins de l'Europe*, een uitmuntend tijdschrift, onder zijn bestuur en toezicht, welke uitgave 21 boekdeelen bevat.

Den 24 april benoemde het gouvernement den heer van Houtte tot bestuurder van de hofbouwschool te Gentbrugge. De heer van Houtte was lid van den bestuurraad der koninklijke maatschappij van landbouw en kruidkunde van Gent en der koninklijke kruidkundige maatschappij van België.

De Kuipersgasten.

Potgieter, een hier weinig of niet gekend hollandsch schrijver, doch die in Nederland naam heeft - ofschoon hij die enkel en alleen verdient om zijne *kritische studiën*, terwijl hij niets meer is dan eene middelmatigheid in zijne verzen - Potgieter noemt ergens in gemelde studiën, de zucht om in kunst te daguereotypeeren: 'kopieerlust des dagelijkschen levens.'

Die 'kopieerlust' heerscht onbepaald in onze dagen en in de kunst: in letterkunde gelijk in de schilderkunst, en daar zijn zelfs beeldhouwers die zich dit genre willen eigen maken, hetgeen echter moeilijk mag gezegd worden.

Het is ontwijfelbaar dat die 'kopieerlust' eene groote omwenteling heeft te weeg gebracht, misschien eene te groote, dewijl hij, in de schilderkunst, schier elk ander genre, dat eene hoogere strekking bedoelde, heeft verdrongen. 'Maar toch,' zooals Potgieter zegt, 'is het kunst, wanneer gij talent genoeg bezit om dat te idealiseeren; wanneer uw open zin er de natuur met liefde in waardeert; wanneer gij er van getuigen moogt, wat de italiaansche meester (*Correggio*) van die proeve onzer schilderschool (*in het werk van OEhlenschläger*) getuigt.'

'Het is,' zegt Antonio Allegri, die de vlaamsche meesters met hunne keukens en schoon geblonken koperwerk voor het eerst in eene galerij bewonderde, 'het is mij nog nooit ingevallen, dat men ook zulke dingen schilderen kon..... En echter hoe blinkt dat alles in die keukens van zindelijkheid; het is een lust om te zien. Als men er door de holle hand op tuurt, dan is het of men het zonnelicht, door de wijnrankblaâren om het vensterke geslingerd heen, in den koperen ketel ziet weërkaatsen.....'

Wat ons betreft, wij waardeeren dit genre hoog, doch nog hooger wanneer zich bij de trouwe weêrgeving der natuur, eenig denkbeeld paart en het volk, dat men uitwendig zoo trouw nabootst, ook inwendig aanschouwelijk wordt ge-

maakt, en in dit geval leggen de Duitschers een talent aan den dag, dat onze schilders dikwijls missen.

Maar, helaas, 't is wel zooals Potgieter verder zegt: 'de liefhebbers verlangen geene gedachten in een stuk - 'dat vermoeit zoo,' zeggen ze, en dewijl de liefhebbers alleen koopen, zijn de artisten ook ontslagen van te denken en geven vollen teugel aan den 'kopieerlust.' Nu, wij herhalen 't, daar ook is kunst in te vinden; maar men moet altijd, hoe realist men dan ook wezen moge, weten te kiezen, te schiften, te onderscheiden, zoo wat weten te geven en te nemen, om het 'weêrgegevene' een soort van poëtisch waas te doen erlangen.

Een lief, op de natuur betrapt, tafereeltje is dat van den antwerpschen schilder Portielje, en dat hij 'de Kuipersgasten' getiteld heeft.

De lezer vindt ze 'schoovend,' zooals men in Antwerpen zegt, en aan den ingang van eenen kelder gezeten, die er al te monumentaal uitziet om juist voor kelder-ingang bestemd te zijn; doch aan de korte broek der personagies zien wij dat wij ons in de voorgaande eeuw bevinden, en toen heeft men zooveel schoons 'verkelderd,' dat is bedorven en verknoeid.

De typen der twee gasten zijn flink geschilderd; de *accessoires* zeer behendig gegroepeerd.

Het stukje hoort toe aan het kabinet van onzen uitgever, en de gravuur geeft hetzelfde voortreffelijk weêr.

Washington op 15 juni 1775.

De gravuur stelt Washington voor, op het oogenblik dat hij den 15 juni 1775, het kommando over het continentaal leger op zich neemt, om de vrijheid van zijn land te bewerken. Niet alleen voor den Amerikaan, maar ook voor ieder die de geschiedenis van den amerikaanschen onafhankelijkheids-oorlog kent, is Washington een groote, een prachtige, eene alles overheerschende figuur.

George Washington werd den 22 februari 1732 geboren, en was het derde van vijf kinderen. Zoon van een planter, zelf planter, had hij zich vroegtijdig aan den arbeid en de inspanning gewoon gemaakt. Later werd hij landmeter en doorkruiste de dikwijls woeste woudstreken van zijn vaderland, onder den engelschen willekeur neêrgedrukt.

Van landmeter en zelfs vroeger aspirant in de marine, tot den staat van militair, was de afstand niet groot, en Washington had voor het militaire leven altijd eene zekere voorliefde aan den dag gelegd. In 1751 werd hij door het gouvernement van zijne geboortestreek, tot majoor der milicie aangesteld.

Zijne militaire werkzaamheden waren eer nuttig dan schitterend, zegt een schrijver, want zij bestonden slechts: in het organiseeren van rekruten, het beschermen der grenzen, het schermutselen met Franschen en Indianen, die het leven in de verafgelegen koloniën moeielijk maakten. Washington werd weldra tot kolonel der legermacht in Virginië benoemd.

In 1759 verliet hij de dienst, trouwde en werd lid der burgerkamer; doch pas berstte de omwenteling tegen Engeland los, of Washington plaatste zich aan dezès zijde. Met een vastberaden kracht, eigen aan zijn stalen karakter, verzette hij zich tegen elken willekeurigen maatregel, door de overheerschers genomen.

In 1774 was Washington lid van het Nationaal Congres. Dáár kenmerkte hem de beroemde redenaar en patriot Patrick Henry, toen hij antwoordde op de vraag: Welk is de voornaamste man van het Congres? met te zeggen: 'Indien gij van welsprekendheid gewaagt, dan is het Rudledge, die de grootste redenaar is; maar als gij doelt op soliede kennissen en gezond oordeel, dan is het kolonel Washington.'

Toen de groote dag der worsteling aangebroken was, werd de virginische planter, de gewezen kolonel, tot kommandant der legermacht uitgeroepen. Den 15 juni 1775 nam hij het opperbevel op zich; het leger, pas 14.000 man sterk, lag voor Boston; het was een havelooze troep, schier zonder krijgsvoorraad, slecht gewapend, vreemd aan tucht en vreemd aan kanons en ingenieurs.

Dat was niet alles: men moest een aantal Staten voor de zaak van den oproer winnen, de plaatselijke afgunst onderdrukken, wantrouwen overwinnen, verraad tegengaan, omkooperij ontspringen - kortom, met duizende moeilijkheden kampen. Een paar jaar lang lag Washington voor Boston; eindelijk viel die stad in zijne macht, en den 4 juli 1776 werd de onafhankelijkheid van Amerika geproklameerd.

Negen jaren lang duurde de oorlog tegen Engeland, eene worsteling die glorievol was voor den militairen dictator - de waardigheid, waarmeê hij door het Nationaal Congres bekleed werd.

Wie den moed niet heeft de geschiedenis van de Vereenigde-Staten na te gaan, leze onder ander Marshall's *Leven van Washington* of beter nog de verzameling zijner schriften, in 1840 met een voorwoord van Guizot en vertaald, uitgegeven.

Wie zulks nog niet verkroppen kan, neme Fenimore Cooper, die, vooral in *the Spy*, de spion, een zoo krachtig tooneel des oorlogs, een zoo mysterieus en tevens grootsch karakter van Washington maalt.

Toen de oorlog geëindigd was, verliet de held zijn glorierijk leven en werd weêr de stille en nederige planter; doch het vaderland had zijne diensten nog noodig, en in 1787 werd hij tot president van het federaal Gouvernement benoemd.

Na acht jaar de hooge waardigheid bekleed, dikwijls zijne edele inzichten miskend, zijne beste bedoelingen vergruisd te hebben gezien, verliet hij het bestuur en begaf zich naar Montvernon, waar hij den 14 december 1799, dus in den ouderdom van 67 jaar, stierf.

De man gevoelde diep de onrechtvaardige aanvallen, waaraan zijne vijanden zich overgaven: 'Ik geloofde nog niet, kort geleden,' zoo schreef hij aan Jefferson, 'dat het waarschijnlijk, neen, dat het mogelijk was alle de daden van mijn bestuur, op de grofste en onverstandigste manier te zien verminken, en dit terwijl ik mij de pijnlijkste moeite getroostte om eene nationale, eene ons eigene staatkunde te vormen en het land tegen de ijselijkheden van den oorlog te beschermen. Men pleegde echter die verminking op de meest overdreven en onredelijke wijze, welke men nauwelijks aan eenen Nero, aan een wezenlijken booswicht, of zelfs aan een gemeenen schurk zou toeschrijven.'

Washington werd in zijn vaderland, en wordt nog, als eene halve godheid vereerd. De vrijheidsdichters der gansche wereld hebben hem, den held, den eerlijken en eenvoudigen man, bezongen en zelfs Engeland, dat hij afstrafte en vernederde, heeft hem den verschuldigten lof niet onthouden.

De facsimile-telegraaf.

Het denkbeeld om de telegrafie aan te wenden tot het verzenden van teekeningen en handschriften is niet nieuw, want reeds Caselli in 1867 en Meijer in 1873 hebben dit

beproefd. Hunne toestellen zijn dan ook bij wijze van proef op verschillende telegraaflijnen in dienst gesteld, doch zoover wij weten, zijn hunne uitvindingen nog niet in algemeene toepassing gekomen.

Wat echter den Franschman en den Oostenrijker niet is gelukt, daarin schijnt de Amerikaan Sawyer volkomen geslaagd te zijn, en zijn facsimile-telegraaf, zooals hij zijne uitvinding noemt, heeft in de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika reeds eene maatschappij gesticht om haar over geheel de Unie te exploiteeren.

Bij de afbeelding van het nieuwe toestel zullen wij onzen lezers een denkbeeld pogen te geven hoe de nieuwe uitvinding werkt:

De afzender schrijft zijn bericht op een formulier met een bijzonder scheikundig geprepareerden inkt, die op alle kantoren ten dienste van het publiek voorhanden is. Het beschreven papier wordt op een dunne metalen plaat gelegd en met deze tusschen twee walsen heengetrokken, waardoor het geschrevene op de plaat afgedrukt wordt.

Deze metalen plaat nu wordt op de oppervlakte van een hollen, metalen, halven cylinder gelegd, die een deel van het toestel uitmaakt waardoor het bericht moet verzonden worden. Op het kantoor waar het bericht moet aankomen, heelt men een zelfde toestel staan, welks halve cylinder steeds bedekt is met een scheikundig geprepareerd papier.

Door uurwerken welke den electrischen stroom derzelfde batterij waarmee het toestel verbonden is, in beweging brengen, krijgen de twee halve cylinders eene gelijkmatige beweging en wel zulk eene, dat zij van voren naar achteren op en neêr schuiven en te gelijk meê vooruitgaan, zoodat alle punten van de bewegende cylinders in aanraking komen met twee metalen stiften, die er onder geplaatst zijn, en waarover de cylinders eigenlijk heenschuiven.

De scheikundig bewerkte inkt waarmee het bericht geschreven wordt, heeft de eigenschap te isoleeren, zoodat telkens als de metalen stiften over de plaatsen strijken waar inkt is, de stroom wordt afgebroken.

Het geheel is nu zoo ingericht dat de stroom, zoolang hij in het toestel van afzending onderbroken is, naar het ontvang-toestel loopt en daar op het chemisch bereid papier een streepje maakt van eene blauwe kleur.

De kopie, die dus door het ontvangtoestel geleverd wordt, bestaat uit kleine, evenwijdige, dicht onder elkaêr staande streepjes die den vorm der letters weêrgeven.

Soortgelijke uitvindingen zijn in theorie meestal prachtig, doch komt het op de praktijk aan, dan vallen zij doorgaans tegen. Dit schijnt echter met de uitvinding van Sawyer niet het geval te zijn, daar, zooals wij zegden, er zich reeds eene maatschappij gevormd heeft om haar in toepassing te brengen.

Vooreerst hebben wij dus maar af te wachten wat de gevolgen zullen zijn, en het zal werkelijk een belangrijke stap voorwaarts zijn indien de uitvinding praktisch blijkt.

Voegen wij er ten slotte bij, dat, volgens de amerikaansche bladen, het toestel het dubbele voordeel heeft van goedkoop te zijn en zeer vlug te werken: voor de verzending van een bericht is slechts het vierde gedeelte eener minuut noodig.

Het goud in Californië.

(Vervolg en Slot.)

Sutter had ondertusschen, nog altijd ongeloovig, de gele metalen korrels in de hand gehouden, doch zoodra hij de zwaarte er van onderzocht had, begon hij van ontroering krampachtig te beven.

‘Gij hebt gelijk, timmerman,’ fluisterde hij. ‘Dit is goed en zuiver goud. Gij hebt eene ontdekking gedaan, die voor dit schoone land de grootste en gewichtigste gevolgen zal hebben, want....’

‘Dat is waar, sir. Doch zouden wij niet eerst....’

‘Kunt gij zwijgen, Marshall?’

‘Als ik geen glas over de maat gedronken heb, ja, sir!’

‘Goed, luister! Het voordeel uwer ontdekking, die wij zoolang mogelijk geheim zullen houden, zal voor ons beiden zijn, wij....’

‘Zullen deelen; elk de helft.’

‘Gij zijt er dus meê tevreden?’

‘Ja, sir!’

‘Goed. Wij zullen uit deze beek meer goud rapen dan in de Bank van Engeland in staven geborgen is!’

Nadat beiden aldus afgesproken en er elkaêr de hand op gegeven hadden, zochten zij begeerig verder en vonden nog veel gouden klompkens, waaronder een van één pond zwaar.

In de duivelachtige begeerlijkheid, die zich van hunne zielen had meester gemaakt, vergaten zij alle voorzichtigheid.

De arbeiders bij den zaagmolen, die juist hun middagmaaltijd genomen hadden, keken met verwondering naar hun heer en den timmerman, die door de beek baadden, zich telkens bukten en in het water grepen alsof zij visschen vingen.

In het begin vermaakten zij er zich meê, doch toen zij dichter bij kwamen en zagen, dat Sutter

en Marshall kleine, in het zonlicht vonkelende steentjes uit het water haalden, viel hun de nevel voor de oogen weg.

Zonder zich te bezinnen sprongen zij allen in de beek.

Één er van had het geluk terstond een goudkorrel ter grootte van eene noot te vinden.

‘Hoerra, jongens!’ brulde hij. ‘Hier ligt de ware Jacob begraven! Pak aan, jongens! Voor het avond is, zijn wij allen millionairs! Leve Californië!’

‘Hoerra!’ brulden de andere arbeiders. ‘En nog eens: hip, hip, hip, hoerra!’

‘Hoerra!’ Weërkaatste de echo van het stille bosch.

De meester en zijn timmerman zagen bij dit getier op. Het groote geheim was geen geheim meer.

Aan het werk bij den zaagmolen werd natuurlijk niet meer gedacht.

Sutter ging naar zijn volk en drukte hun ernstig op het gemoed, dat zij dwazen zouden zijn als zij den mond niet hielden over de gewichtige ontdekking.

Hij eischte van hen de plechtige belofte om die stil te houden; het volk beloofde alles bereidwillig wat hij vroeg.

Na eenige dagen echter verlieten vele arbeiders heimelijk de plaats.

Zij hadden veel goud gevonden, de zoo gemakkelijk gewonnen rijkdom brandde hun in den zak en zij werden naar de kroegen en speelhuizen van San-Francisco, als het ware, getrokken.

Nauwelijks waren zij drie uren in de havenstad, of het geheim was naar alle winden verspreid.

Het was geen wonder, daar sommigen in hun overmoed een flesch whiskey met een goudklomp betaalden.

Als een vuur vloog het bericht door de stad: ‘Bij den molen van Sutter, aan de Sacramento behoeft men zich maar te bukken om de goudklompen uit de beek te rapen!’

Het kon geen bedrog zijn. Men had met eigen oogen de dronkenlappen gezien, die de zakken vol goud hadden.

De dorst naar goud maakte zich van de inwoners van San-Francisco meester.

De winkels werden gesloten, de werklieden verlieten hunne werkplaatsen, de beambten hunne bureelen, de matrozen de weinige schepen die in de haven voor anker lagen. Niemand was te houden.

‘Naar den molen van Sutter! Naar de Sacramento!’ dat was het parool van den dag.

Veertien dagen na de ontdekking van John Marshall baadden meer dan 2000 goudzoekers in de verschillende beken van Sutter's eigendom. Hij zelf zag zich op eens van al zijne arbeiders verlaten. Zijne groote boerderij verviel bijna geheel. Hij kon er echter niets aan doen. Hij moest wel *faire bonne mine à mauvais jeu*.

En van uit San-Francisco vloog de wonderbaar door de wereld: ‘Eldorado is ontdekt! Californië is het echte goudland! Daar heeft men het goud slechts voor het rapen! Californië is meer dan Peru en Golconda!’

De eerste bezending gelukzoekers kwam met scheepsladingen van Oregon, Peru en Chili; doch dit was nog maar een klein voorspel, in vergelijking met hetgeen volgen zou.

Zoodra de wonderbare ontdekking te New- York bekend werd en van daar door alle staten der Unie vloog, gingen er 200.000 menschen op weg naar het beloofde land aan den Stillen Oceaan.

De reeders van New-York, Boston, Charlestown en andere havensteden konden niet genoeg schepen samenbrengen om de menigte te vervoeren.

Half vermemelde vaartuigen werden weêr in dienst gesteld, inderhaast opgeflikt en zoo op gewetenlooze manier voor het transport bestemd.

De waanzin der naar goud begeerige menschen was zoo groot dat ook deze moordschepen, waarop geen hoekske ledig bleef, uitgeilden.

Velen daarvan vergingen in de stormen van kaap Hoorn, of sloegen tegen de klippen in stukken, zoodat passagiers en matrozen ellendig omkwamen.

Andere groepen goudzoekers sloegen den landweg in en trokken in karavanen door de destijds nog geheel onbekende groote savannen en woestijnen van het westen.

De oorlogzuchtige indiaansche stammen der Cheyennen, Utes, Shoshonen en Apachen zagen met schrik die karavanen over hunne buffelweiden trekken, waardoor die dieren, welke hoofdzakelijk hun levensonderhoud waren, verjaagd werden.

Zij grepen naar de wapens, en vermoordden en scalpeerden zonder uitzondering de indringers, zoo dikwijls zij er kans en gelegenheid toe hadden.

Uit gebrek aan voedsel en onbekendheid met den weg verloren zeer vele avonturiers het leven. Velen stierven van honger of versmachtten van dorst.

Men heeft beweerd dat van de 200.000 gelukzoekers niet de helft in Californië is gekomen.

Het gebeente van de grootste helft verbleekte nog vele jaren daarna op de klippen van kaap Hoorn of in de woestijnen.

De oostelijke staten werden door dien verhuizings-drift grootendeels van alle mogelijke schelmen verlost.

Moordenaars, roovers, dieven, valsch-spelers van beroep trokken naar het nieuwe beloofde land, daar zij zeer te recht vooronderstelden dat zij daar voor hunne talenten een gunstig terrein zouden vinden.

Zeker, er waren er ook, die werkelijk dachten goud te vinden, doch toen zij bevonden dat het goudzoeken veel moeilijkheden inhield, zochten zij het edele metaal liefst in de zakken van hen die het reeds gevonden hadden, en die zij voorzichtigheidshalve dood sloegen.

Op den tocht uit het oosten van Amerika volgden de groote tochten uit Europa en de overige werelddeelen.

Met duizenden kwamen de Chineezers over de wereldzee. In de straten van San-Francisco en het goud dragende dal der Sacramento ontstond een Babylonisch volksgedrang, zooals de wereld nog nooit gezien had.

De kooplieden, de handelaars, de herbergiers, die zich als zoodanig daar neêrzetten, maakten de beste zaken, daar alle levensmiddelen en goederen tot een ongehoord hoogen prijs stegen.

Iedereen dacht slechts aan het goudzoeken en niemand die lust in werken had. In het vruchtbaarste land der wereld, waar het koren meer dan twee maal kan geoogst worden, waren geen handen voor den landbouw.

Brood en andere noodzakelijke levensbehoeften moesten van duizende mijlen ver aangevoerd worden.

Vele der goudzoekers vonden zich bitter bedrogen. Zeker, het geheele Sacramento-dal bevatte goud, doch zoo menigvuldig waren de rijke plaatsen niet,

dat men op vele plekken, evenals bij den molen van Sutter, het gedegen goud in klompkens vond.

Slechts zelden werden zulke rijke plaatsen ontdekt en dan nog zeer spoedig uitgeput. Veel avonturiers vonden in 't geheel niet wat zij zochten en vervielen tot de diepste ellende.

Anderen vonden slechts zooveel om een kommerlijk bestaan te kunnen voortslepen; de hooge prijzen van alle behoeften verslonden geheel de winst van den arbeid. Daarbij kwam nog het harde werken, dat aan het goudwasschen verbonden is. Slechts sterke gestellen kunnen dat volhouden. Ziekten waren het gevolg, en de dood had een rijken oogst onder de goudzoekers.

Menigeen zonk als lijk in het gat, dat hij zelf gegraven had om het duivelsche goud te zoeken, en vond alzoo zijn graf.

Daarbij kwam nog de onzekerheid waarin leven en eigendom in het nieuwe land verkeerden. Roof, moord en doodslag waren aan de orde van den dag; het scheen alsof alle schurken van de wereld elkander in Californië hadden afgesproken.

De ergsten van allen waren de zoogenaamde *Hounds* (Honden) van Sidney-Coves, vluchtelingen uit de engelsche strafkoloniën te Zuid-Wales, Van Diemensland en Norfolk.

De schurken organiseerden zich te San-Francisco tot een bond en staken meer dan eens de stad in brand, om in de algemeene verwarring en wanorde te moorden en te plunderen.

De overheid was geheel machteloos. Toen echter de wettige overheid niets meer vermocht, vergaderden de ordelievende burgers en organiseerden het beroemde Veiligheids comité van San-Francisco. Nooit werd de lynchwet strenger toegepast dan door hen. De Honden van Sidney-Coves en honderde andere moordenaars, roovers en schurvan allerlei soort werden zonder genade opgehangen.

Langzamerhand ontstond er een geregelde toestand.

De goudkoorts nam af en de akkerbouw vond vlijtige handen. Handel en scheepvaart namen een geweldige vlucht en Californië werd, hoofdzakelijk door de ondernemingszucht der Yankees, binnen weinige jaren het kostbaarste goudblad in den rijken landenkring der machtige Unie.

De europeesche post.

Het kan onzen lezers niet anders dan aangenaam zijn iets naders over de post te vernemen en, al is het dan ook bij wijze van vogelvlucht, een blik te slaan op hare geschiedenis en op hare inrichting.

Wanneer wij toch bedenken dat wij met Parijs, Rome, New York even gemakkelijk en zeker kunnen korrespondeeren als met Brussel, dat, wanneer wij onze gelden aan de post toevertrouwen, wij minder vrees hoeven te hebben dan wanneer wij ze in onze brandkas hadden, dan kunnen wij ons niet anders dan verwonderen over de heilzame inrichting, die hare vertakkingen heeft door de heele beschaafde wereld.

En de honderde persoonlijke en staatsbelangen nog daargelaten die er meê gemoeid zijn - wat zouden wij beroofd zijn van een groote veraangenaming des levens als het postwezen nog in het oude tijdperk verkeerde!

Ouders, betrekkingen en vrienden, die de meesten onzer niet verondersteld worden altijd rondom zich te hebben, al die panden waaraan ons hart gehecht is en die wij achtergelaten hebben, zouden voor ons zoogoed als dood en verloren zijn.

Wie zou onzen brief door den verren afstand dragen om hem ter hand te stellen aan dengene, met wien wij ons te onderhouden hebben?

Bij de oostersche volken en later bij de Grieken en Romeinen schijnt de post ook nog in staat van kindsheid verkeerd te hebben.

Wij lezen ten minste nergens van postbeambten of van brievenbestellers, die een aangeteekenden brief binnenpalmden.

Wanneer men een brief naar een ander had over te brengen, liet men het doen door een bode.

Bij de belegering van Troje schijnt men reeds koeriers gehad te hebben, want Vondel spreekt in zijn *Palamedes* uitdrukkelijk van een zekeren spion, die een brief had over te brengen naar Priamus, maar die nog intijds gevat werd door Ulysses en andere brave lieden.

Cyrus en Darius, koningen van Perzië, schijnen reeds een voorgevoel gehad te hebben van wat later de post voor een beschaafden Staat wezen zou, want Herodotus maakt melding dat zij in hun reusachtig rijk een soort van postdienst ingericht hadden, natuurlijk uit niets anders bestaande dan uit koeriers, die zij heen en weêr lieten loopen en die misschien niets anders te doen hadden en hiervoor dan ook behoorlijke betaling genoten.

Dit beginsel van post in het perzische rijk zal wel geen ander doel gehad hebben dan de satrapen bekend te houden met wat er in Suza, de hoofstad des rijks, voorviel.

Uit de geschiedenis en uit de brieven van Cicero weten wij dat er in het romeinsche rijk,

en voornamelijk van Rome uit, een min of meer ingerichte *cursus publicus* bestond.

Vooreerst had deze bevelen en dépêches van de regeering over te brengen, en ook hooggeplaatste personen, zooals bijv. Cicero, konden hunne brieven hieraan gerust toevertrouwen.

Het was een soort van post, al was zij er dan ook naar en alleen ten dienste van den Staat.

Een dergelijke inrichting als de romeinsche vond men later in het rijk van Karel den Groote, bij de moorsche koningen en de kalifen in Spanje en bij de latere verschillende ridderorden, ontstaan tijdens of na de kruistochten.

Ons begrip van post kan men echter onmogelijk op deze inrichtingen toepassen. Zij waren toch niet veel meer dan een bodendienst, die bevelen, schikkingen of brieven overbrachten; zij waren alleen ten dienste van degenen, die ze hadden opgericht en onderhielden, en geen ridder of poorter had recht zulk een bode met een brief te belasten.

DE KUPERSGASTEN, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN PORTIELJE (in het bezit van den uitgever).

Dat de post in dienst treedt van den handel en alsdan eenigszins de publieke belangen tracht te bevorderen, vinden wij alleen een eeuw of wat later bij de Hanze-steden, die onderling een post georganiseerd hadden om op de hoogte te blijven van de verschillende marktkoersen.

Het duitsche rijk alleen komt de eer toe het eerst een redelijk begrip gegeven te hebben aan het postwezen.

De eerste geregelde postdienst werd ingericht door Frans von Taxis, van het oostenrijksch vorstenhuis Thurn en Taxis, in het jaar 1516.

Weenen en Brussel waren de eerste bestemmingsplaatsen. Dat zulk eene onderneming aan de meesten gewaagd en belachelijk voorkwam, zullen wij niet hoeven te zeggen.

Het is het lot van alle groote instellingen en verschijnselen, in den aanvang, in het opkomen met spot en minachting begroet te worden.

De onderneming van Frans von Taxis ontging het algemeene lot ook niet en de menschen konden maar niet begrijpen dat het vervoer van brieven en pakketten zooveel kon opleveren, dat men hiervan het onderhoud der paarden en postbeambten kon bekostigen.

Niet lang echter zou de vader van de europeesche post de lachers tegen zich hebben en

vooral de kooplieden begonnen spoedig bij te draaien, toen zij zagen dat men door middel van de post op de hoogte kon blijven van den koers der wissels, den prijs der koopwaren, zonder dat het noodzakelijk was dat men hiervoor een reis naar Antwerpen of Brussel deed.

Toen men eenmaal de groote voordeelen leerde schatten die de onderneming voornamelijk voor den handel afwierp, duurde het ook niet lang of de post, zooals haar Frans von Taxis in het leven riep, verbreidde zich over alle duitsche rijkslanden.

WASHINGTON HET KOMMANDO AANVAARDENDE, NAAR JOHN. S. DAVIS.

Keizer Rudolf II benoemde Leonard von Taxis, den zoon van Frans von Taxis, tot generaal-postmeester van het heele rijk, terwijl deze waardigheid op zijnen zoon overging.

Het duurde dan ook niet lang of het recht om posten in Duitschland aan te leggen, werd door de keizers in beslag genomen.

Dit gaf aanleiding tot een hevigen strijd tusschen den keizer en de rijksvorsten, een strijd die bijna twee eeuwen duurde en dikwijls op de rijksdagen en de kieskapittels het voornaamste onderwerp der beraadslagingen uitmaakte, totdat Frederik, de keurvorst van Brandenburg, de Groote zoogezegd, en de grondlegger

van het koninkrijk Pruisen, de moeielijkheid en het geschil op de hem eigenaardige manier oploste.

Hij had namelijk in 1648 eigen posten in zijne staten laten aanleggen en de steden Dantzig, Hamburg, Brunswijk en Hanover binnen zijnen kring getrokken.

Van af Kleef tot Königsbergen liepen zijne posten onafgebroken. De dienst was zeer goed ingericht en het tarief was veel geringer dan dat der rijksposten,

Daar kwam op eens een keizerlijk bevel dat hem gelastte zijne posten op te heffen en de rijksposten in zijne staten toe te laten. De keurvorst weigerde echter het keizerlijk bevel ten uitvoer te brengen en handhaafde zijn eigen post.

In het antwoord dat hij op de keizerlijke order zond, ontzegde hij den keizer het recht zich alleen en uitsluitend het monopolie van de post toe te eigenen.

De keizer liet het bij deze weigering, ten minste het is niet bekend dat hij zedelijke of dwangmiddelen gebruikt heeft om den keurvorst tot andere gedachten te brengen.

Het voorbeeld, door Brandenburg gegeven, werd spoedig door Brunswijk-Lüneburg, Saksen en andere Staten gevolgd.

Eene onderneming, waarvan de profijten voor handel en algemeene welvaart reeds zoo duidelijk gebleken waren, kon niet nalaten spoedig door andere landen gevolgd te worden.

De navolging was echter gebrekkig. Nederland maakte echter hierop eene schitterende uitzondering, en dit kon wel niet anders in een land waar de handel een zoo hooge vlucht genomen had en waar men bijna met alle landen in nauwe betrekking stond.

Wat onbegrijpelijk mag heeten is dat Engeland - dat van ouds gewoon was aan zoo menige nieuwigheid, wier gelukken en voordeelen niet altijd verzekerd waren, den eersten stoot te geven - in zake van de post zoogoed als tot de achterhoede behoorde.

Tot 1840 toch was de post daar te lande nog zoogoed als in den natuurstaat. De Staat toch ontsloeg zich voor dien tijd van den last van eigen beheer en toezicht, door de posten aan meestbiedenden te verpachten.

In Frankrijk werd het laatste verdrag met de postmeesters-generaal door het decreet van den 12 januari 1770 opgeheven en de post door den Staat overgenomen.

Napoleon liet de administratie, die tot toen zorgeloos en onbekwaam gedaan was, naar een bureel-stelsel inrichten, zoodat er meer eenheid kwam in het algemeen bestuur.

Het *cabinet noir* van Fouché, dat er niet tegen opzag het brievengeheim te schenden, bracht de fransche post in een slechten reuk en het hierdoor ontstane wantrouwen bracht veel nadeel bij.

De post van Rusland, waarvan reeds Peter de Groote de eerste grondslagen gelegd had, had door de groote uitgebreidheid des rijks met groote moeielijkheden te kampen.

In den laatsten tijd, voornamelijk tijdens de regeering van den tegenwoordigen keizer, zijn er gewichtige verbeteringen in deze dienst aangebracht.

Het postbeheer in de zuidelijke landen als Spanje en Italië is op fransche leest geschoeid, zooals bijna alles wat daar aan het hedendaagsche leven herinnert eene fransche navolging is.

In de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika laat het postwezen in zekerheid en snelheid niets te wenschen over; ook de Middel-Staten en de Staten van Zuid-Amerika hebben een eigen post, ja, op het internationale postcongres in 1868 te Parijs gehouden, was zelfs de post der Sandwich-eilanden vertegenwoordigd.

Dit congres heeft echter geene belangrijke voordeelen voor de post opgeleverd: evenals op zoo menige congressen en bijeenkomsten, liep het ook hier op niets uit.

Het beheer van de post is in alle beschaafde landen dus een dienst van den Staat geworden, en behoort voornamelijk thuis bij het departement van den minister van financiën.

De ambtenaren worden door den minister aangesteld na een examen te hebben ondergaan, dat zich hoofdzakelijk bepaalt tot de kennis van landen, steden, dorpen, vlekken, gehuchten.

Behalve de landpost heeft men nog een zeepost, gewoonlijk de maildienst of de *messengerie maritime* geheeten.

In Engeland, Frankrijk, Italië, Spanje, de Vereenigde-Staten is de zeepost voornamelijk in handen van particulieren, die echter genoeg waarborgen opleveren dat de Staat hun de maildienst kan toevertrouwen. Pruisen, Rusland, Denemarken, België en Nederland onderhouden de maildienst onmiddellijk voor staatsrekening, door middel van staats- of gehuurde schepen.

Van het hoogste belang voor de veiligheid en de zekerheid van het postverkeer zijn de onderlinge betrekkingen tusschen de Mogendheden.

Vandaar dat de regeringen al vroeg op het gedacht kwamen om onderlinge postovereenkomsten te sluiten, hetgeen in den laatsten tijd nog meer eene noodzakelijkheid is geworden, nu bij de uitbreiding, vorderingen en veroveringen des handels, de betrekkingen der landen, zelfs der meest verwijderde, zoo groot zijn geworden.

Er bestaan tusschen Europa en andere werelddeelen regelmatige postverbindingen tot op 8000 engelsche mijlen (Engeland-Calcutta), tot op 9000 engelsche mijlen (Valparaiso), tot op 11000 engelsche mijlen (Shanghai), tot op 12000 engelsche mijlen (Melbourn, van Londen over Marseille en Suez in 45 dagen te bereiken), de langste op aarde tot op 15000 engelsche mijlen (van Southampton naar Nieuw-Zeeland).

Bij zulke verbazende afstanden zijn de brieven onder de bescherming der tusschen de regeringen gesloten traktaten, en even veilig kan men een brief naar Madras, Boston of Melbourn verzenden als naar Amsterdam of Brussel.

Deze verdragen zijn als heilig en het schenden van het briefgeheim behoort in alle beschaafde landen tot de crimineele misdaden.

Curiositeiten.

WETENSCHAP. - Men staat soms verwonderd hoe geestig zekere romanschrijvers hunne vertellingen aaneen knopen; welnu, de geleerden der zoogezegde voorhistorische wetenschap, overtreffen zeer verre de vruchtbaarste inbeelding. Men veronderstelt iets in den aanvang van een artikel en op het slot neemt men aan, dat die veronderstelling waarheid is. Ziehier een van die geleerde aanhalingen:

‘Nabij Creswell in Derbyshire is dezer dagen, door professor Dawkins en den heer Mello, in een kalkhol een hoogst opmerkelijken vond gedaan, die een helder licht werpt over 't voorhistorisch leven in Engeland.

‘Nadat eene bovenlaag van steenbrokken en alluviaal zand was weggeruimd, werden verscheiden aardlagen blootgelegd, rijk aan overblijfselen uit verschillende tijdperken. De onderste laag was van rood zand, vermengd met beenderen van den leeuw, den grijzen beer, den wolf, den siberischen vos, 't rendier, den veelvraat, den bison, den eland, het paard, den wolharigen rhinoceros en den mammoeth.

‘Al deze beenderen waren blijkbaar afgeknaagd of gedeeltelijk verbrijzeld door hyena's, van welke mede de sporen gevonden werden. De tweede laag, mede van

roode aarde, bevatte dezelfde beendersoorten, doch bovendien een aantal ruwe gereedschappen van vuursteen, waaronder eene soort schrappers, gelijk nog heden ten dage de Eskimo's en de noord-amerikaansche Roodhuiden ze bezigen tot 't schoonmaken van huiden.

'De derde laag bestond uit *breccia* (aardachtige steenbrokken); ook zij bevatte beenderen van den hyena, den rhinoceros, 't rendier, enz., maar tevens stukken houtskool en vuursteen-gereedschappen van veel fijner maaksel dan die in de tweede laag: goed geslepen pijl- en speerpunten, zooals men ze ook in fransche beenderholen gevonden heeft, te gelijk met de vroegste kunstproeven van den mensch: afbeeldingen van den mammoeth, den holenbeer, 't rendier en 't paard, met een scherp voorwerp in stukken been of lei gegrift.

'Boven de *breccia*-laag was ten slotte nog eene moderne aard-ophooping, die fragmenten bevatte van romeinsch en middeleeuwsch pottbakkerswerk.

'Hier verhalen ons dan de aardlagen met de daarin vervatte overblijfsels geregeld de geschiedenis van 't hol. Eerst was 't de woonplaats van hyena's, die er hun prooi heensleepten: de mensch was afwezig. Daarna werd 't van tijd tot tijd bezocht door ruwe menschelijke jagers, die er hun vuursteen-gereedschap achterlieten; waren de menschen vertrokken, dan diende 't hol den hyena's weêr tot woning. Vervolgens vond een meer ontwikkeld slag van jagers (die reeds vuur, maar nog geen metalen en pottbakken kenden) er eene schuilplaats; ook toen brachten de hyena's er nu en dan nog een bezoek. Eindelijk, toen de bovengenoemde diersoorten allen sinds lang uitgestorven of naar warmer of kouder streken verhuisd waren, diende 't hol aan romeinsche soldaten tot keuken.

'De tegenwoordigheid van den siberischen vos en 't rendier getuigen van een klimaat in Derbyshire, veel strenger dan 't tegenwoordige. Het was vermoedelijk een klimaat als tegenwoordig in de noordelijke helft van Noord-Amerika, met zeer koude winters en zeer warme zomers. Wie thans de kalme Creswell-vallei doorwandelt, zal moeite hebben zich voor te stellen hoe eenmaal mammoeths en rhinocerossen, de leeuw, de eland, de bison en de beer hier hun dorst kwamen lesschen aan de beek die 't dal doorstroomt - om straks, dood of levend, een prooi te worden van de loerende hyena's.'

Dewijl de wetenschap het zegt, moet dit alles ook zóó wel gebeurd zijn.

STATISTIEK. - Het aantal kelderwoningen is te Berlijn in de laatst verloopen jaren zeer vermeerderd. In 1861 waren er op de 104.454 woningen der hoofdstad niet minder dan 9654; in 1871 was dit aantal gestegen tot op 19.240, dat is een vermeerdering van 90.3 pct., terwijl het aantal woningen gedurende die jaren slechts een aanwas vertoont van 41 pct.

Ten jare 1861 woonden niet minder dan 48.326 personen in kelders en 10 jaren later was het aantal bewoners in dergelijke lokalen geklommen tot 85.840, en dit alles heeft plaats gehad niettegenstaande talloze keeren in het helderste licht is gesteld hoe nadeelig het is, dat menschen wonen in lokalen, waar steeds gebrek heerscht aan verse lucht en het noodige licht, zoo onontbeerlijk voor de gezondheid, maar alwaar vochtigheid in hooge mate aanwezig is ten gevolge van het opstijgend water, zoodat men óf woont op een doorweekten bodem óf in het water plast.

Ten einde dit kwaad voor goed te bestrijden, heeft men indertijd het voorstel gedaan, om het bewonen van dergelijke lokalen te verbieden, maar dit is afgestooten op de onuitvoerbaarheid van den beraamden maatregel. De toestand is thans dermate

achteruitgegaan, dat een groot gedeelte der bedoelde woningen nooit meer in gezonde, wezenlijk bewoonbare lokalen veranderd kunnen worden.

Hierbij komt nog iets in aanmerking. De grond, waarop Berlijn is gebouwd, ligt grootendeels zóó laag, dat men het aanleggen en bewonen van dergelijke lokalen nooit had moeten toestaan. Mocht het ten slotte zoover komen, dat het voortgaan op dien weg wordt verboden, dan zal Berlijn toch de eerste stad in Duitschland niet zijn waar zulks geschiedt. Te Dusseldorf, Stuttgart, Weenen, Wurburg en Wiesbaden is men met het goede voorbeeld voorgegaan.

In Frankrijk zijn dergelijke woningen bij de wet van 1851 afgeschaft.

EEN GEDENKTEEKEN AAN COOK. - Het Parlement van Nieuw-Zuid-Wales heeft 4000 pond sterling beschikbaar gesteld om te Sydney een monument op te richten, ter herinnering een de nagedachtenis van den reiziger Cook.

DE LORD-MAIRE. - De functie van lord-maire van Londen dagteekent van de 13^e eeuw. In den jare 1202 wordt er gewag van gemaakt in eene ordonnancie van koning Jan. Alle kandidaat voor die functie, moet lid zijn van een der twaalf voornaamste gilden der city en het ambt van sheriff reeds bekleed hebben. Vandaar de spreuk: 'hij wil maire zijn, voor dat hij sheriff is,' hetgeen in onze spreekwoorden zeggen wil: hij wil verder springen dan zijn stok lang is. Verder moet de kandidaat, tijdens de kiezingen, het ambt van alderman in een der wijken van de city hebben waargenomen. De kiezing van den lord-maire heeft plaats in Guildhall. Daar komen op St. Michielsdag, de Corporation onder

het voorzitterschap der sheriffs, bijeen. Al de aldermen, die sheriff geweest zijn, worden volgens ouderdom voorgesteld. Men stemt bij het opsteken der hand, en de kandidaten die de meeste stemmen op zich vereenigen, worden vermeld in een rapport, aan het hof der aldermen gericht. Het zijn deze die de definitieve keus doen. De keus wordt aan den koning of aan zijnen kanselier onderworpen; doch deze bekrachtigen altijd. Na de koninklijke goedkeuring legt de gekozene den eed af in de Guildhall, en den volgenden dag wordt hij geïnstalleerd. Men geeft hem den hoogen titel van lord, en hij heeft den voorrang op al de burgers van Londen. Niets kan zijn gezag onderbreken; sterft de koning, dan zelfs bezet de lordmaire de eerste plaats in den bijzonderen raad der kroon. Zijn gezag is alsdan zeer uitgebreid, en dit keert slechts binnen de gewone grenzen terug, wanneer de nieuwe vorst den troon beklommen heeft.

Als burgerlijk gouverneur van de stad Londen, is de lord-maire de opperste scheidsrechter, zonder welks medehulp geen enkele akte der gilden wettig zou zijn. Voortdurende coroner, eerste rechter van alle hoven en in alle commissiën, president van de kiezing der aldermen, bewaarder van de Theems, heeft hij een aantal rechten, privilegiën en jurisdictiën; onder militair opzicht heeft hij dezelfde macht als de lord-luitenants in de graafschappen. In vroeger dagen was zijn persoon onschendbaar, en hem beleedigen was eene misdaad van gekwetste majesteit. De lord-maire heeft eene zekere hofhouding, en weleer telde hij onder deze zijnen poët en zijnen nar.

Zijn kleedsel is prachtig; hij draagt om den hals eene dubbele gouden ketting, of een band met edelgesteenten bezet. In de groote plechtigheden heeft hij een rood fluweelen toog aan. In den winter draagt hij, bij gewone omstandigheden, een kleed van rood scharlaken met vloeren kap; in den zomer een blauw zijden, beiden prachtig met bont gevoederd. In een officieelen optocht draagt men voor hem uit een degen en een gouden of zilveren staf. Te voet zijnde, heft een page zijn lang kleed op; verschijnt de lord-maire in koets, dan is deze van groote staatsie en door vier geharnasseerde paarden getrokken.

Anastasia.

door Dr. J. Renier Snieders.

(Vervolg en slot.)

Het is middernacht.

- Kunnen nu de gasthuiszusters eindelijk haar avondmaal gebruiken en zich ter rust begeben?
- Een oogenblik; haar liefdewerk is nog niet ten volle afgeloopen. De ongelukkige, die daar den geest geeft, moet nog gelijkt worden, en zijn lichaam kan hier op zijn sterfbed, nevens zieken en beterenden, niet langer blijven liggen.
- O, wat is dat alles toch akelig in het midden van den nacht!
- Ja, dat is een akelig, maar tevens zoo. schoon, zoo verheven werk, hetwelk niet dan door moedige menschen, wezenlijke helden en heldinnen, kan worden verricht!

Het lichaam wordt door de behendige liefdezusters gezuiverd, gereinigd en in zuiver lijnwaad gewikkeld. De eene sluit hem de oogen dicht; eene andere vouwt de handen als van een biddende, en laat die op de borst rusten.

Middelertwyl hebben de twee andere zusters eene draagberrie aangebracht. Het lijk wordt daar op getild, en bij een luid ‘onze vader’ voor de arme ziel, die een uur geleden, dat afgemarteld lichaam ontvlood, naar het lijkhuis gedragen.

Laat ons hier niet langer vertoeven, dan den tijd die er noodig is om de draagberrie op den vloer te zetten, en het lijk meteen wit, linnen kleed te bedekken. Neen, laat ons hier niet al te lang vertoeven; het is hier zoo koud, zoo akelig en bang tusschen die vier of vijf berries met linnen kleeden bedekt en nevens elkander gerangschikt.

Dat koude, dat akelige en bange voelen echter de nonnen niet; och, zij zijn zoo rustig als de dame, welke met haar borduurwerk voor het raam zit.

Waarom zouden zij bang wezen? Voor die dooden, welke daar op de berries rusten? Welk kwaad hebben zij te vreezen van die ziellooze lichamen, welke slechts misschien binnen duizende en duizende jaren, wederom zullen opstaan bij het vreeselijk schallen der oordeeltrompet?

Neen, die weerlooze dochters zijn niet bang voor de lichamen dier arme lijdens, welke zij in hun leven zoo zorgvuldig hebben opgepast en die zij zoo lief hadden als eigen broeders en zusters. Voor zij zich uit het lijkhuis verwijderen, wordt elk doodkleed nog eens opgeheven, elk lijk zorgvuldig beschouwd en onderzocht, of de dood haar offer wel vast en zeker heeft neêr geslagen.

Het uur van middernacht is reeds lang voorbij; alles is rustig in het ziekhuis.

- Nu toch kunnen de kloosterzusters zich eindelijk wel ter rust begeven, en slapen tot den morgen? Wat moeten die teedere vrouwen toch wel vermoeid zijn naar geest en lichaam!

- Ja, hare lichaamskrachten zijn bijna uitgeput en de geestvermogens letterlijk verlamd; maar toch is er geen tijd om zich eenige uren rust te vergunnen.

Er liggen zoovele zieken in het gasthuis, die dezen nacht de zorg der zusters kunnen noodig hebben! De voorgeschrevene geneesmiddelen moeten worden toegediend; hier zal een lijder om drinken, ginder een ander om eten vragen, en van meer dan een moet immers van tijd tot tijd het hoofdkussen worden zacht geschud? Er zijn er zoovele die, door hunne smarten overmeesterd, geen oog zullen slapen, en er zoo vurig naar verlangen, dat eene der nonnen hun een oogenblik komt gezelschap houden, in dien langen, akeligen nacht!

En dan, indien somtijds de toestand van een der zieken eens verslimmerde, zou men gedwongen zijn in allerijl den geneesheer, misschien ook wel den priester te halen.

O, gij ziet wel, dat de zusters moeten waken; twee, de oudste en de zwakste, zullen zich eenige uren ter rust begeven; twee, de jongste en de sterkste, gaan in de zaal op een kerkstoel zitten bidden, om bij het minste gekerm, bij den flauwsten klaagtoon eens zieken, terstond gereed te zijn. Morgen avond zal alles beter geordend zijn, en wellicht vindt men dan gelegenheid om aan de twee jongste zusters ook eenige uren rust te vergunnen.

Op die wijze zullen de vier heldhaftige nonnen elkander beurtelings aflossen, en ofschoon haar getal ontoereikend is voor een gasthuis, waar de toenemende ziekte elk oogenblik nieuwe lijdens binnenbrengt, en de dood gedurig slachtoffers naar buiten sleept, zal het werk toch worden afgedaan.

De Heer van hierboven zal haar moed en kracht geven, om in hare verhevene zending niet te bezwijken.

De groote dame, die met haar borduurwerk voor het venster zit, terwijl nevens haar de kachel staat te gloeien, mag misschien denken, dat die gasthuisnonnen, welke zoovele gevaren trotseeren, straffeloos zooveel groven arbeid kunnen verrichten,

omdat zij, uit een minderen, misschien wel uit den landbouwersstand gekozen, door opvoeding en gewoonte daartegen gehard zijn.

O, mevrouw, onder dat eenvoudig kleedsel der nonnen, heb ik er gekend die, evenals gij, op het dons der prachtige wieg hebben geslapen, die eene verfijnde opvoeding hebben genoten, die, evenals gij, met hare teedere voetjes, in satijnen kinderschoenen gestoken, over de mollige tapijten der salons hebben geloopt; ik heb er gekend, die de vermaken der balzalen en schouwburgen bijgewoond en, evenals gij, met volle teugen, uit den levensbeker hebben gedronken.

De freule met hare verfijnde opvoeding en somtijds eenigszins tengeren lichaamsbouw, kan dikwijls even goed het moeielijk en somtijds walgelijk werk der ziekenzalen verrichten als de nederige boerendochter, indien zij, evenals deze, slechts bezielde is met gevoelens van ware godsdienst, het verlangen, hare medemenschen bij te staan, en door het stipt volbrengen harer kloosterplichten den Heere aangenaam te zijn.

IV.

De winter met al zijne ellende blijft voortwoeden, en ook zijn akelige broeder, de typhus, zet zijn vernielingswerk voort.

Binnen de muren van het gasthuis, waar de dood, met zijne knokkelige hand, aanhoudend den wetsteen over zijn zeis schuurt, en dan, in uitzinnige vreugde voortmaait, binnen de muren van het gasthuis zetten de vier edele vrouwen, wier namen den lezer reeds bekend zijn, haar liefdewerk moedig voort, en kampen manhaftig voor hare ongelukkige natuurbroeders, tegen koude, armoê, ziekte en dood.

Dagen, reeds weken zijn er verlopen; zij zijn vermoeid en afgesloofd van dat ruwe werk in die dompige zaal, bij dat muffige ziekbed.

De arme kloosterzusters zien er bleek en vermagerd uit.

- Hebben zij ook den tijd wel om zich geregeld aan de eettafel neder te zetten, en zich des avonds, na een dag van rusteloozen arbeid, ter rust te begeven?

- Och, aan de eettafel wordt niet gedacht en het is op een kerkstoel, naast het bed der zieken, dat zij nu en dan des nachts een oogenblik mogen insluimeren.

- Moeten die arme, moedige vrouwen dan ook zelf worden opgeofferd? Is er dan niemand, die haar een paar dagen zou aflossen in haar vermoeiend en gevaarvol liefdewerk?

- Niemand!

- Er is dan geene hoop, die ontoereikende bezetting in die, van alle zijden bestookte, vesting te hulp te snellen?

- Geene hoop!

- Zijn die vier zwakke vrouwen dan veroordeeld, om door een overmachtigen vijand, onmeêdoogend te worden neêrgeslagen?

- Wie weet!

V.

Sedert gisteren is de bloes der gezondheid, die tot hiertoe de koonen der moedige Anastasia bedekte, beginnen te verbleeken.

Haar gang is traag en onzeker geworden; haar oog, anders zoo helder en vroolijk, blikt droevig naar den grond.

Sedert twee dagen heeft zij noch eten, noch drinken aangeroord; sedert twee dagen is de slaap van hare sponde geweken.

Eene felle pijn doorboort haar voorhoofd; er vloeit aanhoudend een dun, lichtrood bloed uit de neusholten; haar lichaam siddert van eene onbeschrijfelijke koude, en wordt eenige oogenblikken later, heet als een gloeiend koolvuur.

Haar geest is beneveld; hare leden verlamd.

De moedige kloosternon beweert slechts aan eene voorbijgaande onpasselijkheid te lijden; morgen zal al die last verdwenen zijn; morgen zal de gezondheid wederom de overhand nemen over die lichte stoornis in de werking der voorname organen des levens.

Morgen zal zij zich eenige uren ter rust begeven; heden niet, neen, er is nog zoo oneindig veel werk! De zaal moet nog afgestoft en geschuurd, zooveel linnen gewasschen, gedroogd, gesteven, gestreken worden.....

Er zijn wederom nieuwe lijders binnengekomen; de dood zit ginds achter in de zaal wederom te wachten bij een ziekbed, totdat de arme jongeling, welke gedurende vier weken tegen den ijzeren arm der ziekte worstelde, met hem wil meêgaan..... O, er is heden aan geene rust te denken! En toch, zij gevoelt zich op dit oogenblik wederom sterker, dan daareven, en beweert, dat hare hand even goed het werk zal verrichten als hare medezusters, welke hare hulp geen oogenblik kunnen missen.

Het is laat in den nacht.

Anastasia waakt; een oogenblik heeft zij gebeden; doch hoe komt het toch dat zij aan haren geest geene bepaalde richting meer kan geven, dat haar verstand aan den wil niet meer gehoorzaamt?

Met waggelenden tred, en zich aan de bedden, langs den muur geschaard, vasthoudend,

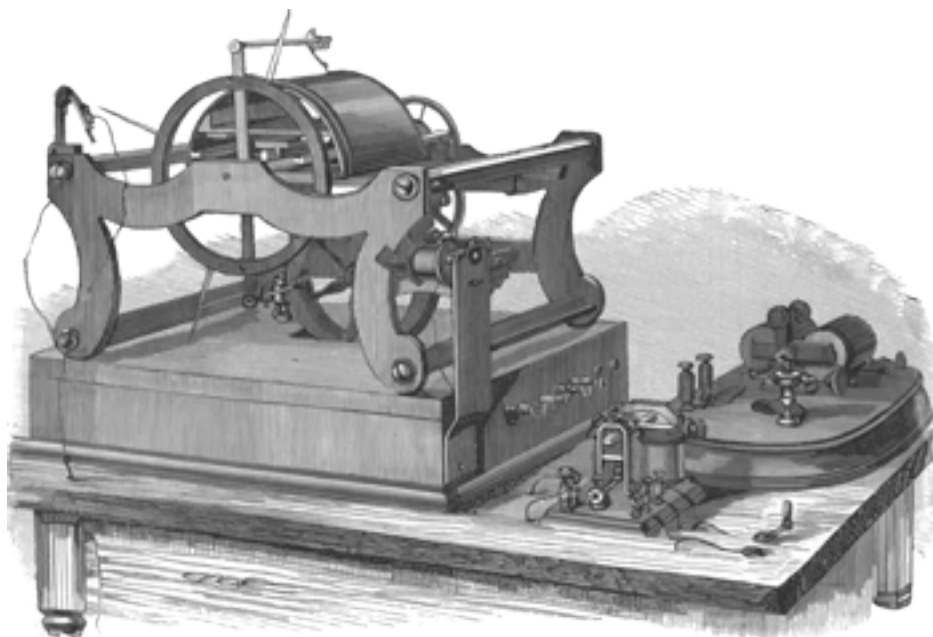
gaat zij verder de zaal in en zet zich neder bij een ziekbed, hetwelk sedert dezen morgen door een kind is ingenomen.

De knaap heeft heel den dag gekermd om vader en moeder, wil in zijne ijrende koorts aanhoudend heenloopen en werpt in zijne kortstondige sluimering de dekens van het lichaam.

Anastasia zal den armen knaap, indien hij wakker is, weten te troosten, te vleien en hem, met de belofte van dingen, die het kinderverstand zoo gemakkelijk betooveren, tot stilte brengen; indien hij gelukkiglijk mocht zijn ingeslapen, zal zij gedurig het afgeworpen deksel wederom op het bed leggen, ten einde de koude dat met zweet bedekte lichaam niet zoude schaden.

De kleine zieke is ingesluimerd; ook de non vielen de oogen dicht, de slaap overmeesterde haar afgematten geest, haar diep vermoeid lichaam.

Eenige oogenblikken later dacht zij wakker te worden, en het kwam haar voor dat zij haar naam hoorde uitspreken. In het bed, waarin daareven de kleine knaap lag, ontwaarde zij nu, het gerimpeld, akelig gezicht van den ouden man, dien zij daags voor haar vertrek uit het klooster, in het ledige bed der ziekenzaal te Herenthals gezien had.

DE FACSIMILE-TELEGRAAF.

Zijn blik was nog even gloeiend, en toen hij haar naam uitsprak, klonk zijne stem even vreemd en akelig.

- Arme vrouw, sprak de oude man, op een fleemenden en medelijdenden toon, wie heeft de rozen van uwe wangen geplukt? Wie goot in uwe aderen dat vlugge vergif, hetwelk uw levensbloed reeds heeft bedorven, en uw bestaan bedreigt? Gij hebt sedert dagen en weken geene rust meer genoten, uw lichaam, door waken en harden arbeid afgetobd, door een onmisbaar voedsel niet mogen versterken, en gedwongen geweest, onafgebroken te leven in een verpestend dampkring, waarin de sterkste moet bezwijken. De doodworm knaagt reeds aan uw hart; nog eenige dagen, en uw schoon, jeugdig leven zal in de felste smarten een einde nemen..... Ziedaar het loon van uwen arbeid; ziedaar de kroon die de ondankbare wereld u op het hoofd

drukt voor uwe nuttelooze zelfopoffering, ten voordeele van een hoop gespuis der samenleving..... Verlaat dit moordhol, het welk men een gasthuis noemt; vlucht dien verpestten dampkring, waarin de arme non, zonder doel, zonder belooning bezwijkt; ja, vlucht, misschien is het nog tijd, u aan het nakend gevaar te onttrekken.

- Satan! sprak Anastasia, een kruis makend, terwijl zij, met een ingehouden gil naar het hoofdkussen blikte, waar zij den ouden man, met zijn brandend oog, had meenen te zien.

Doch op het hoofdkussen zag zij het hoofd van den zieken knaap, die rustig sluimerde.

Half wakend, half sluimerend en droomend vroeg de non bij zich zelve:

- Welke bekoring? Heere, waar waart gij gedurende dien storm, welke daareven op mij nederviel?

- In uw hart! antwoordde eene stem, zoo zacht, zoo welluidend als de stem der hemelingen.

Op het hoofdkussen van het ziekbed meende zij het hoofd te zien van den Schoonen jongeling, dien zij nog eens, eenigen tijd geleden, in haar klooster ontwaarde. Om zijn hoofd schitterde een straalkrans, die de oogen der sterveling verdoofde.

- Anastasia! sprak de zoete stem des jongelings.

- Dat is de stem niet van den boozen verleider, sprak zij.

Er steeg uit het bed eene schitterende lichtstraal, waarlangs de blonde jongeling, in eene stofwolk van goud gehuld, als een bliksemschicht ten hemel vloog.

Met opgeheven armen lag de gasthuisnon op hare knieën en staarogde in verrukking den reeds opgestegen hemelbode achterna.

- Welk ongekend genot! welke zaligheid! murmelt zij, terwijl haar oog op dit oogenblik misschien door den dichten sluier der eeuwigheid heendrong, en een vluchtigen blik mocht werpen op het loon der braven.

VI.

Ziet gij daar op het bed van eene der ziekenkamers van Turnhout's gasthuis, die vrouw liggen? Zij is door den verpestenden adem der rotkoorts getroffen.

Loodzwaar drukt haar lichaam op het bed, want hare leden zijn als met lamheid geslagen. Haar gelaat is zonder uitdrukking; de werkelooze spieren hebben hetzelfde in een wezen van koud marmer herschapen. De verstandsvermogens zijn dicht beneveld; de gestoorde levensorganen zijn in volkomene wanorde.

Reeds verscheidene dagen worstelt zij met den dood.

Al wat de liefdadigheid der behendige medezusters, al wat de geneeskunde heeft weten te verzinnen, wordt in het werk gesteld om die arme zieke te redden.

Zij boezemt ook zooveel liefde in aan hare medezusters, zooveel sympathie aan den geneesheer.

- Wie is dan die belangwekkende vrouw?

- Anastasia, de nederige kloosterzuster, die gedurende twintig volle dagen bijna zonder nachtrust, bijna zonder aan eten en drinken te denken, in eene besmette ziekenzaal doorbracht, tusschen zieken, stervenden en dooden! Anastasia, de heldin, die een veldtocht aflegde, waarop de mexikaansche officier met al zijne eerekransen, haar niet dufde volgen!

- O, dat kostbaar leven van zelfverloochening en opoffering mag niet verloren gaan!

- Hoort gij den akeligen doodsreutel niet? Ziet gij niet dat het leven, evenals eene pit in de opgebrande olie, in dat lichaam nog slechts even meer flikkert, en elk oogenblik dreigt uit te gaan?

Hoort gij de gebeden der stervenden niet, die uit den mond van eenige zusters, voor het ziekbed nedergeknield, ten hemel stijgen?

Het noodlottig, neen, zeg ik liever, het oogenblik van eeuwig geluk is daar!

De stervende opent de oogen; een hemelsche lach spreidt zich over haar eensklaps verhelderd wezen uit.

Zij staart ten hemel en spreekt in verrukking:

- Hoe licht is het daarboven! De hemel in al zijne onbesef bare heerlijkheid!... De blonde jongeling de engel.....o, daar daalt hij neder op zijne blanke wieken..... daar is hij!

Op het oogenblik dat het laatste woord op hare lippen wegstierf, steeg hare ziel op de vleugels des engels naar boven.

VII.

Twee dagen later reed eene nederige huifkar over den straatweg, welke van Turnhout naar Herenthals geleidt.

Op de huifkar stond eene doodkist, welke het overschot bevatte der heldhaftige kloosternon. Moest haar lichaam niet rusten op het nederige kloosterkerkhof tusschen hare afgestorvene medezusters? Moest zij daar, op dien gewijden grond, hare nog levende vriendinnen niet afwachten? Moest daar op haar grafheuvel later niet een zerk, eene zuil, of misschien ook maar een nederig, houten kruis oprijzen, hetwelk den bidden den bezoeker ten eeuwigten dage tot een bewijs zoude strekken, dat daar, onder de zoden, eene weldoenster der arme zieken, eene heilige rustte?

Een nederig houten kruis, och, ja, dat is genoeg; maar laat ons daarin griften:

Hier rust Anastasia, eene der grootste vrouwen van onzen tijd!

Rebus N°. 10.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, kunnen verkrijgen een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

mits zij opzenden aan de Administratie te Brussel een postmandaat van frs. 2.59, of het portret van Z. Em. den Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, in prachtigen kleurendruk, bestaande uit 20 steenen.

Dit portret kost in den handel niet minder dan frs. 15. - Voor de oplossers van dezen rebus is het verkrijgbaar voor frs. 2.50, tegen postmandaat aan het adres der *Administratie*.

Oplossing van Rebus N^o, 9: EEN REIS IN NOORD-AMERICA.

[Nummer 39]

HET ARENLEZEN, NAAR MILLET.

Het arenlezen.

Wij staan hier voor een tafereel van Millet, den gekenden schilder, van wien ons niet altijd evenveel schoons werd voorgesteld. Het arenrapen of arenlezen is echter een zijner schoonste stukken. Het korenveld wordt gemaaid. Een aantal werklieden brengen den gouden schat, het Californië van den landman, naar de schuur of bergplaats. De meester woont, te paard gezeten, de werkzaamheden bij. Op den voorgrond rapen drie vrouwen de achtergelaten koornaren op - magere oogst, maar die toch een oogenblik verlichting in de armoë brengen zal.

Het tafereel heeft precies niet in onze landstreek plaats; maar ook hier, in onze gewesten, is het ae gewoonte, den arme de achtergebleven

aren te laten oprapen. In onze Kempen zijn het meestal arme kinderen, die de inzameling doen en aar voor aar opgeraapt, deze tot zoogezegde 'zangen' vereenigen.

Die kleine tiende aan den arme overgelaten, welke ze tusschen de dorre stoppels opzoekt, is eene overlevering uit de oudste tijden. Of kent ieder lezer de roerende en dichterlijke geschiedenis van Ruth en Booz niet?

Wee hem, den landman, die de kinderen of de armen van zijnen akker zou weggagen! Wee hem die moedwillig niets te garen zou overlaten! Of is u de legende vreemd van den rijken eigenaar, die aan den arme de geraapte aren ontnam en door de weduwe gevloekt werd? Wat was zijne straf? Hij werd met eene verlamming geslagen, en stierf van honger op een vollen koornhoop.

John Francis Millet is, zooals vele beroemde schilders en dichters, op een dorp in Normandië geboren en hield zich in zijne eerste jaren met den akkerbouw bezig; vandaar dat wij zoo dikwijls tooneelen uit het dorpsleven van hem zien. Immers, men vergeet de indrukken der jeugd niet; zij zijn, om dus te zeggen, den opgegaarden voorraad van poëzie.

Millet keert dikwijls in zijne geboortestreek terug en verzamelt er gedurig nieuwe schetsen voor zijne portefeuille. Als de boer den schilder ziet aankomen, onder zijn groenen zonnenscherm deels verborgen, opent hij de deur van zijn huis en den inboorling reeds van op den dorpel groetende, roept hij hem toe: 'Kom binnen, gij zijt een der onzen.'

Het nonnenklooster op den Ottiliënberg.

De Elzas, nu met geweld aan Pruisen verbonden, is eene der prachtigste landstreken die een toerist kan uitkiezen. Dáár woont een nog eigenaardig volk, terwijl de menschelijke handen met behulp der natuur er voet voor voet wonderen scheppen. Ottiliënberg is er een bewijs van, en de kunstenaar Rob. Assmus heeft het landschap op eene merkwaardige wijze weêrgegeven.

Het gebouw, dat op de hooge rots gelegen is, en van waar men een prachtig en geestverheffend gezicht op het landschap heeft, is een nonnenklooster dat door hertog Udalrich, ter eere zijner dochter Ottilia, werd gebouwd.

Ottilia had zich van de grootheid en pracht der wereld teruggetrokken en leefde daar in stille afzondering en alleen voor God. Het klooster werd gebouwd omstreeks het midden der 16^e eeuw.

De orgeldraaier in eene Londensche volksbuurt.

Terwijl wij naar een concert of bal gaan, die echter niet altijd even aantrekkelijk zijn, danst het volk in eene achterbuurt op de tonen van het draaiorgel en het heeft er voorzeker meer plezier van dan wij van ons gala-feest.

Pas heeft de draaiorgel-muziek door de achterbuurt geklonken, of de dansers en danseressen komen, om zoo te zeggen, uit alle reten en spleten voor den dag. Voor hen zijn er geen toebereidsels noodig: dat gaat op sloffen, op holleblokken, op de bloote voeten, die er uitzien als hoorden zij aan eenen roodhuid of eenen neger.

Ziet die groep kinderen! Hier maakt men een rondedans, daar polkeert, mazurkeert of walst men twee aan twee, en allen doen dat zoo deftig, zoo serieus alsof het engelsche lords en lady's waren.

De oudjes staan op het onverwacht bal te staren; aan de open vensters verschijnen nieuwsgierigen en eenige van hen heffen de toekomstige polkeerders op den arm in de hoogte, om des te beter het kinderfeest te kunnen nagaan.

Gustaaf Doré heeft hier een recht kenmerkend tafereel geschetst. Ja, dat is wel eene londensche achterbuurt; dat zijn wel de wonderlijke typen, de onmogelijke kleedij, de vuile huizen met onregelmatige vensters en deuren van eene londensche steeg. Hier of daar, in de schaduw, zal nog wel de onmisbare police-man met zijn kalmen, maar diep doordringenden oogslag, staan.

Het duikertoestel.

Ten Kate, de talentvolle dichter, heeft in een sierlijk dichtstuk, de schatten der zee bezongen. 'Goud hebt ge, en zilver, een gestarnte van juweelen,' zoo zingt de vurige dichter. Wat meer is, in dat klotsend graf 'daar slapen steden;'

't Zand vult paleizen, die uw monsters thans behooren,
En 't zeewier kronkelt zich om menig vorstenstaf.

Doch wij laten u, o zee, al die aardsche grootheden, gaat ten Kate voort; maar in uwen schoot liggen zoovele braven bedolven, zoovele die lief waren aan hunne vrouwen en kinderen hier op aarde.

Welnu,

Behoud uw goud, gij zee! maar balsem onze smarten:
Geef ons de braven weêr!

Die bede is zeker vergeefs, en juist wat de dichter haar wil laten behouden, goud en juweelen, laat zij zich, echter niet zonder moeite en gevaar, ontrukken. Reeds bestaat daartoe de duikerklok, doch als het gezonken schip zich op eene al te groote diepte bevindt, is de toepassing van die klok eene moeielijkheid, neen, eene onmogelijkheid.

In dat geval komt men er met het toestel-Toselli, hetwelk bestaat uit cylindrs van sterk en ondoordringbaar linnen, door koperen buizen hecht en sterk aan elkander vastgemaakt.

Om het schip weêr vlot te maken, moet dit ongeveer recht en niet ter zijde liggen; de man, gelast met de werken te besturen, bereikt het schip bij middel van eene klok, welke hij naar goedvinden kan besturen. Een telegrafische draad brengt hem in betrekking met de ekwipage boven hem.

Onmiddellijk laat men houvasten naar beneden, die met koorden aan vlottende boeien zijn vastgemaakt; zooals men begrijpen kan, (men zie de gravuur) toonen deze weldra, boven op de oppervlakte, de ligging van het vaartuig aan. Van dan af ziet men hoe men de boot moet besturen, om de cylindrs rond den romp te winden, en dit in op elkander volgende kringen.

Bij middel eener drukkingspomp, door stoom bewogen, worden de cylindrs met lucht gevuld, en het vaartuig vlot naar boven, ten gevolge het verschil tusschen het gewicht der gezwollen ketting en dat van het door haar verplaatste water.

Indien men de gravuur aandachtig wil nagaan, zal men overigens de bewerking volkomen begrijpen.

Nevel of mist en regen.

Ieder kent door eigene aanschouwing de twee natuurverschijnselen, waarvan wij de namen aan het hoofd van dit artikel schreven.

Nevel en regen zijn, vooral in het wintergetij, gestadig terugkeerende bezoekers, die het onaangename van het seizoen vermeerderen.

Des zomers brengt een regenbui nieuw leven, nieuwe verfrissing aan, en oefent op menschen, dieren en planten een heilzamen invloed uit.

Is men er door verrast, zonder van eene paraplu voorzien te zijn, men is wel niet bijzonder tevreden, maar vergeet toch spoedig het ondervonden leed.

Maar des winters, als stormen loeien en ons met de regendroppelen in het aangezicht slaan, dan is er geen vrede, geen verzoening mogelijk tusschen den regen en den mensch, en de laatste, als hij zich naar buiten begeeft, wapent zich tegen den eerste, al is de waarschijnlijkheid, dat hij door hem zal aangevallen worden, gering.

En wat te zeggen van den nevel of mist, van dat aschgrauwe, dikke kleed, dat als lood op het landschap, op de dorpen, op de steden drukt, den mensch berooft van het lieve zonnelicht en daarbij dikwijls zijne reukorganen onaangenaam aandoet.

Maar wat is regen, wat is mist, en waaraan hebben zij hun ontstaan te danken? hoor ik menigen lezer vragen.

Zeker is die vraag niet ongepast; niet allen toch kennen de oorzaken, die nevel, regen en verwante verschijnselen doen ontstaan, en, zonderling maar waar, het zijn juist de meest alledaagsche toestanden in de natuur, die het minst begrepen worden,

Waarom? omdat men ze te veel ziet en, er aan gewoon geworden, er niet over nadenkt.

Het zal derhalve zijn nut hebben eene korte verklaring te gaven van mist en regen; wij willen dit beproeven en daarbij pogen zoo duidelijk te zijn, dat zelfs een schooljongen ons volgen en begrijpen kan.

Wij beginnen met een proef.

Wij zetten een schoteltje met water op een komfoor met vuur en zien wat er met het water zal gebeuren.

Spoedig rijzen er lichte wolkjes uit het schoteltje op, en inmiddels vermindert het water.

Nemen wij het schoteltje weg, dan zal eindelijk al het water verdwenen zijn.

Waar is dat water gebleven? Is het vernietigd? Er wordt in de natuur niets vernietigd; alleen veranderen de lichamen van vorm.

Nemen we een tweede proef.

We plaatsen thans een grooten glazen bol, dien we nauwkeurig gewogen, met eenig water gevuld en potdicht, dat is zoodanig gesloten hebben, dat hij voor de buitenlucht geheel ontoegankelijk is, op het vuur.

Na eenig wachten zien wij de wolkjes; ze verdwijnen; het water verdwijnt ingelijks.

De bol schijnt ledig, wegen wij hem nu; hij is nog even zwaar als te voren; het water moet er dus nog in zijn, overigens het had ook onmogelijk kunnen ontsnappen.

Wat kan er nu hebben plaats gehad? Niets anders dan dit: het water is in een anderen, voor ons onzichtbaren, vorm overgegaan.

Te gelijk is het duidelijk dat deze vormverandering is tot stand gebracht door de warmte, die het vuur ontwikkelde, wyl geen andere kracht op het in den bol besloten water werken kon.

De warmte kan dus het water in een onzichtbaar lichaam doen overgaan, maar nauwelijks ontmoet dit laatste een lichaam, dat minder warm of, zooals wij gewoonlijk zeggen, koud is, of het wordt genoodzaakt weder tot zijn eersten vorm terug te keeren.

Toonen wij dit aan, na opgemerkt te hebben dat niet alleen voel- of zichtbare lichamen, maar ook onzichtbare, zooals de ons omgevende lucht, tot genoemde werking in staat zijn, als zij een minderen warmtegraad hebben dan het onzichtbaar geworden water.

Wij zetten een ketel met water op het vuur; de ketel is door het deksel gesloten; alleen de tuit is geopend.

Onmiddellijk begint de warmte haren invloed op het water te doen gevoelen; zij verandert het in een luchtvormig lichaam, dat om zijne geringere zwaarte dan de buitenlucht opwaarts stijgt.

Het kan niet door het deksel, daarom ontsnapt het door de tuit; maar ziet, hier ontmoet het de koude buitenlucht, die het in een zichtbaren toestand, de door ons bedoelde wolkjes, brengt.

Die wolkjes, altijd lichter dan de lucht, stijgen op, tot ze uit ons oog verdwenen zijn.

Inmiddels ontwikkelt zich meerder warmte in en óm den ketel; het water begint te koken, dringt door de tuit en ontmoet eene genoegzaam warme lucht om onzichtbaar te blijven, tot het ongeveer een duim verder is gekomen, waar de temperatuur der lucht vermindert, en het genoodzaakt is weder de gedaante der wolkjes aan te nemen.

Een andere proef zal ons de werking der koude op het onzichtbaar geworden water nog duidelijker maken. Wij nemen een lang fleschke, vullen het tot op de helft met water en plaatsen het op het vuur.

Weldra komen de wolkjes te voorschijn, omdat de koude lucht in het fleschke het water belet onzichtbaar te worden; maar die lucht wordt allengs minder koud en nu ontstaan de wolkjes op eenigen afstand boven het water, vervolgens al hooger en hooger, tot zij eindelijk eerst zichtbaar worden boven het fleschke.

Nu zien wij het water in zijne drie toestanden.

Op den bodem van het fleschke de vloeistof,

boven deze tot aan het uiterste punt van het fleschke, het water als volkomen onzichtbaar lichaam, buiten het fleschke de wolkjes.

Is het water in den tweeden toestand, dan noemen wij het gasvormig, in den laatsten dampvormig.

Wij hoeven nu niet verder aan te toonen, dat water minder plaats beslaat dan de damp en deze weër minder dan het gas, die uit het water ontstaan zijn, met andere woorden, dat de warmte het water uitzet, en omgekeerd de koude gas en damp tot water doet inkrimpen.

Deze stelling nu verklaart het ontstaan van mist en regen. De warmte verandert het water in gas; de koude doet de laatste in damp (*nevel*) of in water (*regen*) overgaan.

Evenals het vuur het water uit den ketel in damp doet veranderen, zoo verdampt er door de zonnewarmte onophoudelijk eene groote hoeveelheid water aan de oppervlakte der zeeën, meeren en rivieren.

Die damp bestaat uit heele kleine blaasjes.

Zij zijn niet altijd even groot, en men veronderstelt dat zij des zomers nog kleiner zijn; nu bepaalt de temperatuur der lucht, hoeveel damp zij kan bevatten; heeft zij die hoeveelheid opgenomen, dan zegt men, dat zij verzadigd is, en zij behoudt die, zoolang hare temperatuur dezelfde blijft.

De wolken zijn dus niets anders dan zichtbare waterdampen, die door het verschil der warmte van de onderscheidene luchtlagen, zich op verschillende hoogten ophouden.

Soms zijn de toppen van niet zeer hooge bergen in wolken gehuld; soms ziet men op de hoogste bergen, de wolken nog op ontzaglijken afstand boven zich drijven.

Wanneer de warmte eener wolk langzamerhand vermindert, dan laat de laatste zooveel waterdamp vallen, tot de overblijvende met haar, ten opzichte van temperatuur, overeenkomt.

Die waterdamp spreidt zich dan ook over de landstreek uit en is wat wij nevel of mist noemen.

Vermindert de warmte eener wolk plotseling, dan vereenigen zich de waterdampblaasjes tot een grooten droppel, die door zijn zwaarte genoodzaakt is te vallen, en het regent.

Nu zal het meer of minder hard regenen, naarmate de verkoeling plotseling heeft plaats gehad.

Dat verschil ontstaat gewoonlijk door het dringen van een kouden luchtstroom in eene warme, maar met waterdamp verzadigde lucht; de laatste moet een gedeelte van den in water opgelosten damp verliezen, omdat de warmte ontoereikend is om alles opgelost te houden.

Het neêrslaan van den waterdamp, zoo wij hoorden, veroorzaakt den nevel.

Deze maakt de lucht troebel en ondoorschijnend en belet de zonnestralen in al hare kracht tot de aarde door te dringen.

Soms verspreidt zij een onaangename reuk, namelijk als de waterdampen met opgestegen dampen uit verrotte lichamen of dergelijken zijn vermengd.

Nu bedekt hij een niet uitgestrekte streek lands, dan drukt hij op eene geheele provincie, soms op een of meer landen.

Onderscheidt hij zich soms door zijne uitgestrektheid, op andere tijden doet hij het door zijne wonderbare dichtheid.

Van dikke nevels hebben vooral Londen en het overige gedeelte van Engeland veel last.

Aan zee gelegen landen, zooals Noorwegen, Denemarken, Nederland, België en Frankrijk, worden dikwijls door nevels bezocht, waarvan de oorzaak zich ge makkelijk begrijpen laat; hoeveel te meer dan Engeland en Ierland, die geheel door de zee omringd zijn.

De dagbladen verhalen dan ook somtijds van misten, die in Londen den dag in een donkeren nacht veranderen.

De meest bekende is wellicht die, welke op den 24 februari 1832 heerschte.

Het was de verjaardag der koningin, waarom er des avonds eene algemeene illuminatie plaats had. De nevel had den ganschen dag de stad bedekt en eene duisternis veroorzaakt, die zich des avonds zelfs door de duizende lichten niet verdrijven liet.

Benden straatjongens, van fakkels voorzien, dwaalden door de straten om, zooals wij zeiden, de illuminatie op te zoeken.

Wat de londensche nevels ondragelijk maakt zijn, behalve de duisternis, de verpestende walmen, die zij verspreiden en overal zóó doen doordringen, dat men ze niet buiten de woningen houden kan.

Wit en helder als doorschijnende wolken uit de zee opgestegen, zweeft de nevel den mond van de Teems in en dringt door het moerassige land van Kent en Essex, waar hij zich tot eene dikke massa ophoopt, om boven Londen neder te dalen.

Hier neemt hij den rook uit de tallooze schoorsteen der fabrieken in zijn schoot op, verzadigt zich met zwavel en fosfor en maakt zich geheel ondoordringbaar voor de zonnestralen.

Voor al in het industriele distrikt Bermondsey en in de oostelijke, dichtbevolkte wijken van Londen, toont zich vaak de mist in al zijne afschuwelijkheid.

Men zal beseffen dat het onmogelijk is de verwarring te beschrijven, die op zoodanigen mistigen dag in Londen heerscht; al wat men er zich van voorstelt blijft verre beneden de werkelijkheid.

Verblind en gekweld door den stinkenden nevel, die door neus en mond een weg naar de longen zoekt, gaan de voetgangers tastende voort en zijn ieder oogenblik in gevaar door de elkander kruisende wagens en rijtuigen omvergeworpen en verpletterd te worden.

Ieder is met een fakkel gewapend, maar het licht dat deze verspreidt, vermindert weinig de duisternis en werkt zelfs mede om die akeliger te maken.

Niet alleen zijn koetsier en stalknecht er van voorzien, maar ook de in het rijtuig zittende personen hebben er een in de hand, en dikwijls gaat iemand met fakkellicht het rijtuig vóór, om het den weg te wijzen.

De handel, die in duizende voorwerpen op pleinen, kaaien en straten gedreven wordt, vermeerdert niet weinig de verwarring, daar kooper en verkooper het zonlicht missen om zich van de waarde der voorwerpen te vergewissen of er elkander van te overtuigen.

Dieven en zakkenrollers vergrooten den angst en de vrees, waarmede men zich op straat begeeft, en nopen de voetgangers zich zoo spoedig mogelijk huiswaarts te begeven.

In één woord, het zoo drukke en geregelde dagelijksch verkeer heeft plaats gemaakt voor een chaos, een toestand van vertwijfeling, waarin allen, oud en jong, rijk en arm, zich gebracht zien.

Trekvogels in Nederland.

De trekvogels in Nederland zijn ook de onze. Ziehier hoe Mr. Hubert Sassen, over de eerstgenoemden spreekt:

De musch is, daar men zich door oppervlakkige waarneming liet misleiden, als een plaag op den korenakker beschouwd geworden; men heeft dezen vogel te vuur en te zwaard, om zoo te spreken, vervolgd en door zoogenaamde musschengilden, in menige gemeente opgericht, zijne uitroeiing beoogd.

Maar zie, nauwelijks had de waarneming omtrent zijne levenswijze en gewoonten hem in het ware daglicht gesteld, of alle ongunstige meeningen vervielen; hij werd om zijn nut in zijne rechten hersteld en der bescherming van de hooge regering zelfs niet onwaardig gekeurd, getuige de circulaire, die tegen de musschengilden werd uitgevaardigd.

Wij wenschen, na deze opmerking, thans de aandacht te vestigen op de reistochten van het grootste aantal vogels in Nederland.

Het is slechts eene flauwe schets van deze bewonderenswaardige eigenschap, maar voldoende, zoo wij hopen, om de onverbreekbare wet der natuur, den dieren ingeplant, ook op dit gebied te leeren en de belangstelling in de beminnelijke bewoners van Nederland's beemden en bosschen meer en meer op te wekken.

Zij zijn, zonder hun nut in aanmerking te nemen, het sieraad, de perels van de natuurtafereelen: hetzij wij onze blikken op het sombere bosch, op de eenzame heide, hetzij op het peillooze hemelruim slaan, overal verdrijven zij de doodsche stilte.

Hunne welluidende zang weêrgalmt tot in de verborgen schuilhoeken van het bosch, en schatert door het luchtruim. Zonder hen was alles doodsch, zielloos. Het viervoetige dier is aan de aarde gebonden, niet zij: hun is de aarde, hun ook het hemelruim.

Zij verkondigen den lof van de ontwakende natuur, zoowel des daags als des nachts; en deze heeft zelfs den heerlijksten zanger. Wie kent den nachtegaal niet, die juist des nachts zijne verrukkelijkste en krachtigste tonen doet hooren? Wat is de schoonste menschelijke stem, waarmede een enkele onder millioenen is begaafd, bij de gorgeltonen van dit nietige, eenvoudige diertje?

Detrekvogel bewaarheidt op eene treffende wijze, dat het dier aan eene vaste natuurwet is onderworpen, daar hij onder haar gebied leeft naar vaste regelen, die het zelfbehoud, eene ingeschapen zucht, ten doel hebben.

Immers, elk schepsel is, naar zijnen fysieken toestand, met eigenschappen verrijkt, die zijn bestaan verzekeren. En die hoedanigheden zijn bij vele dieren voor ontwikkeling vatbaar.

Men merkt dit vooral bij de dieren, wier leven door gevaren meer is omringd.

De reistochten der vogels op twee vastgestelde tijdperken van het jaar zijn, op zich zelve beschouwd, onbegrijpelijk.

Er zijn, ja, natuurlijke oorzaken van die tochten, die hen naar verre, onbekende streken heenvoeren, aan te wijzen, maar de vogel voorziet ze, komt ze voor.

Wie of wat toch is zijn geleider? Maar dit niet alleen: aanschouw hunne tochten zelve; wie regeert de onverbreekbare orde, de hechte eendracht, die bij de reis voorziet? wie boezemt hun de onderlinge liefde in, die hier vooral uitblinkt, alsof ze leden waren van hetzelfde huisgezin?

De orde, welke op hunne tochten heerscht, vergemakkelijkt de lange reis; de eendracht beveiligt hen tegen hunne vijanden, en de moeilijke taak, die zij beurtelings standvastig vervullen, zoodat elk lid een werkzaam aandeel heeft in het bereiken van het doel en de arbeid billijk is verdeeld, doet de liefde, die zelfopoffering kweekt, uitschijnen.

Wanneer men het tijdperk van die tochten, het voor- en najaar, beschouwt, dan worden eenige oorzaken of beweegredenen van de reis duidelijker, hetgeen weldra zal blijken.

Het voorjaar lokt de tallooze scharen, die der lente door hunnen zang zoo veel bekoorlijks bijzetten, naar deze landen.

Het najaar, tijdperk waarop zij, omringd door een nieuw geslacht, ons land verlaten, voert ons andere gasten, van een geheel ander karakter toe: ganzen, zwanen en kraanvogels in wel geordende kolonnen vervullen de lucht; dichte drommen eenden zweven als stofwolken door de lucht en zoeken een rustpunt in de polders en meeren. Het zijn allen inboorlingen van het ruwe noorden, die den winter aankondigen.

De zeden en gewoonten der trekvogels verschillen hemelsbreed van elkander; het tijdperk van hunne komst en vertrek toont dit voldingend aan. Toch verdienen zij vermelding, omdat zij den oningewijde maar weetgierige stof tot opmerking leveren.

De vogels, welke in het voorjaar hier verschijnen, voltrekken hier ook, enkele uitgezonderd, de voortteeling van hun geslacht; de andere doen dit in andere oorden. Even gelijk de eersten de brandende zuiderzon, ontvluchten dezen de hevige koude van het noorden en vertoeven hier tot het voorjaar.

Genen onderscheiden zich door eene welluidende stem, dezen door de pracht van hun gepluimde.

De eersten bevolken het bosch en den lands-

douw, de laatsten de stroomen, beken en waterplassen; terwijl genen zich met graan, wormen en insekten voeden, vinden dezen hun levensonderhoud in waterplanten, visch en waterinsekten.

Gelukkig dat in dit opzicht de weldadige natuur het ledige gestadig aanvult en het verbroken evenwicht herstelt. Waarlijk, er zoude eene doodsche stilte in Neêrlands velden heerschen zonder deze belangwekkende dieren, want geen enkele vogel, die hier inheemsch is, mag aanspraak maken op eene welluidende stem.

HET NONNENKLOOSTER OP DEN OTTILIËNBERG.

Toch bestaat er eene enkele uitzondering, die, te weinig gewaardeerd, vermelding verdient. Het is die kleine, nietige, maar wel gemaakte dwerg, dien wij Winterkoning noemen, *troglodytis Europoeus*.

Hij tart het guurste jaargetijde, en, trots sneeuw en stormvlagen, verheft hij, in de doornhaag verscholen, zijne stem en vervult het sneeuwveld met zachte, liefelijke klanken.

Wanneer men dit belangwekkend diertje waarneemt, schijnt de winter als zijne lente te zijn, want, naarmate de winter streng is, schijnt zijne stem in kracht toe te nemen. Op eene treffende wijze, worden hier de woorden van Plinius bewaarheid;

*Rerum-natura nunquam magis
quam in minimis toto est.*

Het gebrek aan en de hoedanigheid van het voedsel nopen en bewegen vele vogels tot de reis; die van insekten of wormen leven, *insec-*

tivores, worden genoodzaakt, omdat guur weder en vorst insekten en wormen van de oppervlakte der aarde verdrijven, terwijl zij, die zich met granen voeden, *granivores*, andere oorden bezoeken, omdat het graan, hoozeer altijd op den akker voorhanden, door de najaars-regenvlagen doorweekt, zijne voedende eigenschap grootendeels verliest.

Toch is deze de uitsluitende oorzaak niet, want het jaargetijde zelf is eene krachtige drijfveer.

Het is opmerkelijk, dat zij, als het ware, een voorgevoel van de verandering van het weder hebben.

Immers zij voorkomen die en zijn bijtijds bedacht op hun vertrek. Deze onverklaarbare voorwetenschap dekt hen tegen plotselinge gevaren, waarmede de verandering van het jaargetijde hen bedreigt.

DE ORGELDRAAIER IN EENE LONDENSCH VOLKSBUURT, NAAR GUSTAVE DORÉ

Het is nochtans opmerkelijk, dat het vertrek van sommige vogels door niet eene der aangehaalde oorzaken kan worden verklaard.

De ooievaar b.v. ontwijkt, wel is waar, de verzengde luchtstreek van Afrika en is een der eerste trekvogels, die in Nederland in den loop van februari verschijnen, maar de reden, waarom hij ons reeds in augustus verlaat, is onbekend.

De warmte toch heeft dan haren hoogsten graad bereikt, en de moerassen en waterplassen zijn van zijn gewoon voedsel rijkelijk voorzien.

Men kan met grond veronderstellen, dat de reis van dezen vogel in verband staat met de overstroming van den Nijl.

Onafhankelijk van deze oorzaken, bezielt deze

vogels toch eene geheimzinnige, onweêrstaanbare aandrift tot de reis.

Immers de jonge vogel heeft herinnering aan noch kennis van tijd of plaats, en toch is hij evenals de oude door die aandrift vervuld. Hij zij in eene schoone kooi opgesloten, ruim van voedsel voorzien en door eene aangename temperatuur omgeven, zoodra de tijd van vertrek is aangebroken, wordt hij door eene koortsachtige onrust overvallen.

De kwartel b.v., die, van zijne vrijheid beroofd, in treurig gepeins vervalt, schijnt op dit tijdstip als plotseling uit een droom te ontwaken; hij doorloopt onrustig zijne kooi, springt tegen de traliën, in weêrwil hij zich dikwijls wondt, maar nauwelijks is de tijd verstreken, of eene zoo mogelijk diepere droefheid bevangt hem.

De trekvogel voorkomt de weêrsverandering; zij, die in gezelschap reizen, bereiden zich voor tot den tocht.

De ooievaar, de bekende en vredelievende gast van Nederland, die zich nauwer dan eenige andere vogel aan den mensch hecht en van de hooge kerktorens en de daken der huizen met welgevallen op het gewoel der volkrijke steden, als 't ware, neêrziet, levert daarvan een voorbeeld, dat ons in 't najaar in het oog springt.

Bij het aanstaande vertrek vereenigt zich een groot aantal, dat, door eene buitengewone levendigheid beziel, hoog in de lucht opstijgt, klimt en daalt en op onbewegelijke vleugels en beurtelings door het zwerk zweeft.

Het schijnt dat zij hunne krachten beproeven en oefenen, om den verren moeielijken tocht te aanvaarden:

*Dans un sage conseil par les chefs assemblé,
Du départ général le grand jour est réglé.*

Deze vogels reizen paarsgewijs of in scharen, des daags of des nachts.

De grootste menigte trekt in scharen af, enkelen paarsgewijs.

Des daags reizen de vogels, die in het bosch en op het land verblijven, des nachts de watervogels en moerasvogels, doch, gelijk overal, zijn hier vele uitzonderingen waar te nemen.

Het zou ons te ver leiden, indien wij hier in nadere bijzonderheden traden. Ons doel toch is geen ander dan het karakter van de reis te schetsen.

De vorm, de orde, die de vogels op reis in acht nemen, geven ons weder stof tot bewondering.

Vier soorten van vogels reizen in een duidelijken vorm, namelijk de zwaan, de kraanvogel, de gans, de schallevaar; wien toch, om vele omschrijving te vermijden, is, opmerkzaam gemaakt door de scherpe tonen der ganzen, die vorm ontsnapt? Niemand.

Deze vorm, een omgekeerde V, is de eenige geschikte, om den luchtstroom te doorklieven en den weerstand te breken.

Intusschen heeft de aan de spits geplaatste vogel, die de baan opent en de schaar geleidt, eene afmattende taak te vervullen, waaronder hij op den verren tocht noodwendig zou bezwijken, indien daarin niet met eene bewonderenswaardige bereidwilligheid door de anderen beurtelings werd voorzien.

Zoodra hij vermoeid is, wordt de leidsman in zijne taak door een ander vervangen, waarna hij in de achterhoede plaats neemt, waar hij door de voorgaande gedekt is tegen den fellen wind.

Hij, die den tocht opent, verheft nu en dan zijne schelklinkende stem, om de schaar aan te wakkeren en tegen gevaren te waarschuwen. In kleine afdeelingen gesplitst, zetten zij de reis voort, en, een rustpunt zoekende, vereenigen zich de kleine afdeelingen, welker vereeniging in jagerstaal *leger* wordt genoemd.

Trouwens de eendracht, de orde die daar heerschen, de behoedmiddelen ter beveiliging genomen, rechtvaardigen dit woord dat daaraan ontleend is.

In een dichten drom vereenigd, ver van het bedekte terrein, verzadigt zich de menigte, terwijl een zeker aantal makkers, op eenigen afstand verwijderd, het omliggende terrein bewaakt.

Des nachts verdubbelen zij de waakzaamheid en veiligheidsmaatregelen. Het zijn dan niet enkele makkers, hier en daar verspreid, die waken, maar kleine afdeelingen, welke het leger omringen, en ook hare vooruitgeschoven posten hebben.

Het is opmerkelijk, met welke onverstoorbare oplettendheid deze posten het omliggende terrein bespieden.

De menigte sluimert, den kop onder hare vleugelen verborgen, zorgeloos in, want, welk gevaar ook dreige, zij is verzekerd, dat de scherpe, doordringende stem der wakers, de listen van hare vijanden zal beschamen.

Hoewel de andere vogels den voorgeschreven vorm niet aannemen, toch heerscht er volmaakte orde onder hen, en zijn zij met denzelfden geest beziel. Sommigen, in ordelloozen drom, reizen toch met een min of meer uitgebreid front in eene zekere richting, van welke niemand afwijkt; anderen beslaan eene langwerpige streep.

Eene andere soort snelt cirkelvormig voort en vertoont in hare opwaartsche rechter- en linkerwending zeer verschillende vormen.

Het is opmerkelijk, met welke gelijkmatigheid de individuëele leden van den schijnbaar ordelloozen drom, de verbazend snelle wendingen uitvoeren. Toch schijnt de schaar geen aanvoerder te kennen.

Om ons een denkbeeld van hare krachtige en snelle vlucht te vormen, is de vergelijking aan een stofwolk, door den stormwind voortgezweept, ontleend, niet overdreven.

De hoogte en snelheid der vlucht op reis verschillen, behoudens enkele uitzonderingen, niet van die hunner gewone vlucht.

De ooievaar vliegt in zijne gewone vlucht niet hooger dan de noodzakelijkheid gebiedt; op reis bereikt hij dikwijls eene voor het oog onzichtbare hoogte.

De kwartel, die hier als 't ware een zittend leven leidt en zelden, als hij niet gedwongen wordt, gebruik van zijne vleugels maakt, bereikt op reis eene tamelijke hoogte. Ditzelfde neemt men waar bij den meerkoot, de waterhen, de rallen en anderen.

De snelheid van de vlucht van sommigen is onberekenbaar. Zeker is het, dat zij in vier en twintig uren verschillende luchtstreken doortrekken.

De vlucht van de zwaluw, vooral van de gierzwaluw, is zoo verbazend snel, dat zij eensklaps spoorloos verdwijnt, zoodat men vroeger meende, dat zij, even gelijk de vleërmuis, in den winterslaap de lente verbeidde.

Hoe hoog en snel de reis ook wordt voortgezet, zeker is het, dat de vogel, met een scherp oog gewapend, de landstreken overziet, die, als een bewegelijk panorama, elkander als verdringen. Intusschen is het niet onwaarschijnlijk, dat het klimaat, gevoelig als de vogel is voor de temperatuur, hem ten gids verstrekt.

Hoe hooger en sneller de vlucht, hoe grooter de afstand, die de vogelen van het doel der reis scheidt en omgekeerd. Wij wijzen hier op den ooievaar, de ganzen,

zwanen, kraanvogels, welke hoog en snel vliegen, om een lange moeielijke reis te volbrengen, op de Vinken en leeuwerikken, die langzaam slechts enkele ellen boven de aarde den tocht voortzetten, omdat hunne reis zich niet veel verder dan het Zuiden van Frankrijk uitstrekt.

Curiositeiten.

DE CHALLENGER. - Te Sheerness ligt sedert eenige weken het schip Challenger voor anker. Het vaartuig legde in drie en een half jaar niet minder dan 68.930 engelsche mijlen af, bijna genoeg om drie maal een koord te winden rond onze planeet. De Challenger koos zee, den 7 december 1872. Na de Canarische-eilanden bezocht te hebben, stak het vaartuig, zegt een engelsch blad, den Atlantischen Oceaan over naar Bermuda en Halifax. Van Bermuda terug naar St.-Michaels en Madeira. Van Madeira, langs de St. Paulus-rots onder den Equator, naar Bahia. Van Bahia, nogmaals dwars over den Atlantischen Oceaan, naar Kaapstad.

Van Kaapstad naar Australië, doch langs een omweg, op welken men 't Marion-eiland en de Crozets, Kerguelenland en 't nog zuidelijker gelegen Heard-eiland aan deed en doordrong binnen den zuidelijken poolcirkel, tot 1400 eng. mijlen van de Zuidpool.

't Heard-eiland is een dorre rots, met zware gletschers bedekt; amerikaansche walvischvaarders, die jacht maken op de talrijke zee-olifanten, hebben er een station. Binnen den poolcirkel ontmoette men eene menigte vlottende ijsbergen, sommige wel 300 voet hoog en twee of drie eng. mijlen lang; geen spoor vond men echter van Wilks-land, 't antarctische continent; op de aangeduide plaats peilde men 1300 vadem water, zoodat dit land òf nooit bestaan moet hebben, òf sedert verzonken moet zijn.

In deze zuidelijke poolzee kriede 't van dierlijk en plantaardig leven: van walvisschen, penguïnen en crustaceën. Na 't bezoeken van de australische havens, Melbourne, Sydney en Wellington, stevende men de Stille Zuidzee in, naar Tongataboe en Levuka. Van Levuka naar Banda en Amboina - naar Manila en Hongkong. Van Hongkong weêr terug naar Manila, en van daar, langs den vulkaan Camiquin en de kusten van Mindanao, naar de Humboldt-baai, waar men eenige niet heel vriendschappelijke ontmoetingen had met de inboorlingen van Nieuw-Guinea, naakte wilden - zóó primitief en onvervalscht, dat zij hunne met steen getipte pijlen afschoten op de schroef van 't schip, toen deze in beweging gezet werd - maar toch blijkbaar reeds genoeg bekend met de eigenaardige praktijken van handeldrijvende Kristenen, om hardnekkig de uitnoodiging tot een bezoek aan boord af te wijzen.

Op dit traject (van Manila naar Guinea) werd de grootste diepte gelood: 4500 vadem, op 11⁰ N.B. en 143⁰ O.L. Vermoedelijk is de zee nergens veel dieper, en waren dus vroegere peilingen, die veel grootere diepten deden vermoeden, niet te vertrouwen. Bezuiden den Equator vond men de diepte der zee steeds minder dan 3000 vademen, hetgeen tot de slotsom leidt, dat, zoo 't noordelijk halfrond meer land boven water heeft, in 't zuidelijk halfrond 't evenwicht wordt hersteld door mindere diepte van de zee.

Van de Humboldt-baai ging de tocht verder naar de Admiraliteits-eilanden, wier bewoners men niet minder primitief, doch genaakbaarder en meer geneigd tot ruilhandel vond. Na eene verpoozing te Yokohama, stak men nu in ernst de Stille Zuidzee over, naar Honolulu, Hilo, Tahiti en Juan Fernandez.

Van laatstgenoemd eiland - (eertijds de schuilplaats van Boekaniers, later 't eenzaam verblijf van den Robinson Crusoe der historie (Alexander Selkirk) en nu door de

chiliaansche Regeering verhuurd aan een veefokker - heeft de bemanning van de *Challenger* eene geit meêgebracht, gesproten uit Selkirk's kudde en Crusoë gedoopt.

Valparaiso was 't volgende rustpunt. Daarna ging 't door de Straat van Magellan naar de Falkland-eilanden, en eindelijk van daar over Montevideo, Ascension, St.-Vincent en Vigo naar Engeland terug.

Wat brengt nu de *Challenger* van dien belangrijken tocht meê terug? De opmerkingen daargelaten, voert het schip aan: 680 kisten vol natuurkundige voorwerpen en eene belangrijke volkenkundige kollektie, als kano's, wapens, kleedingstukken en sieraden. Het album van fotografieën is allercurieust.

Het blad zegt:

Hier ziet men portretten van Japansche en Tahitische vrouwen; Mindanaosche paaldorpen, aangelegd als de voor-historische paaldorpen in de zwitsersche meren; het breede gezicht van koningin Charlotte van Tongataboe; straatgezichten te Manila; grootsche landschappen en zeetafereelen; den machtigen vulkaan Kilanea op de Sandwich-eilanden; de dreigende St.-Paulus-rotsen, door eeuwige stortzeeën gezweept; de zoogenaamde 'steen-rivieren' op de Falklandeilanden; de ontzaglijke gletschers langs straat Magellan; de grimmige pieken van Tristan d'Acunha en Kerguelen-land; noten-perken op Banda; paradijsachtige valleien op tropische eilanden; een verrukkelijk strandgezicht op Fidji, met badende nymphen, enz. enz.

OPERA TE LONDEN. - Het nieuwe opera zal het schoonste en gemakkelijkste van de wereld zijn. Op de bovenste galerij zal men zelfs geene harde houten banken hebben, maar gemakkelijke armstoelen. De zaal is zoo groot als de Scala te Milaan; er zijn 94 loges, en voor iedere loge is eene kamer aangebracht. Verder vindt men er acht foyers en twaalf rookkamers. Tevens is bij de inrichting gelet: 1. op verwarming door stoom; 2. op ventilatie door draaiwaaiers; 3. op verlichting van zaal en tooneel, door middel van electriciteit; 4. op den aanleg van eene spoorwegstatie in het gebouw; 5. op een onderaardsche spoorwegverbinding uit het Parlementsgebouw en de St. Stephenclub; 6. op de beweging van alle tooneelmachinerieën door hydraulische kracht; 7. op den aanleg van een groot getal toiletkamers ten behoeve van diegenen, welke in het gebouw zelf toilet willen maken, als zij uit de bezigheden komen; eindelijk 8. op de inrichting van badkamers. Of de laatste dienen zullen voor de heeren en dames, die in de opera meêwerken, of voor het publiek wordt niet gezegd. Misschien moeten ze aan personen, die wat te veel in geestdrift zijn geraakt en zich warm hebben geapplaudiseerd, afkoeling verschaffen.

HANDSCHOENEN. - Frankrijk brengt twee en een half miljoen dozijn handschoenen van eerste, tweede en derde kwaliteit van verschillende soorten van leêr voort. De gemiddelde prijs is 35 tot 40 frs. per dozijn, de waarde der produktie ongeveer 100 miljoen frs. Drie vierde gedeelte gaat naar het buitenland; bijna 100.000 personen vinden bij die industrie bezigheid. Er wordt veel hondenleêr en vooral leêr van ratten gebruikt; het laatste is als zeer zacht en fijn gezocht.

Jagers en stoopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

De mislukte vangst.

Opgewekt en vroolijk stapten twee jagers door het donkere bosch; opgeschoten, ranke beuken en hoge, knoestige eiken vormden de pijlers van dezen reusachtigen tempel. Het nachtelijk donker bedekte nog het onderste gedeelte der stammen; als verdachte schuldigen staarden zij spookachtig om zich heen, alsof zij beangst waren voor den aanbrekenden morgen. De helle schemer des daags, het bleeke purper van het morgenrood stortten zich uit over het frissche groen van het jonge loof en teekenden als met een tooverpenseel kleurrijke figuren op de stammen dezer boschreuzen. Een ree sprong schuchter te voorschijn en verdween in het struweel; de vogelen verhieven hunne stenmen om den Schepper hun morgengebed toe te zingen.

Niets is meer in staat het voelende menschenhart hemelwaarts te trekken en het gemoed te verheffen dan een schoone morgen in de lente buiten in Gods vrije natuur, boven alles echter in de plechtige hallen van een lommerrijk bosch. De stille schemering daar binnen, de zachtens wegsmeltende kleuren stemmen het gemoed vroom en ontvankelijk, de ranke boomen treden op den voorgrond als wilden zij met opgeneven vingers den blik van de aardsche zorgen naar boven heffen, het hart voor het verhevene bezielen en tot edele daden en moedig handelen aanzetten. Het bosch gelijkt een reusachtigen gothieken tempel, waar omgekeerd de ranke pijlers, de trotsche gewelven, de gesneden zuilen, het sierlijke loofwerk, het kunstig aangebracht

kleurlicht der vensters - wat alles ons in een gothieke kerk zoo machtig verheft en tot bewondering opwekt - ons onwillekeurig aan het oorspronkelijk model, een reusachtig bosch herinneren.

De twee wandelaars echter hadden geen tijd voor zulke beschouwingen. Zwijgend gingen zij voorwaarts; met onderzoekende blikken monsterden zij hunne omgeving.

‘Spoedig zijn wij bij ons doel,’ zegde de oudste der twee boschwachters. ‘Thans geldt het oogen en ooren de kost te geven wanneer wij ons weer niet te vergeefs willen moê loopen.’ Daarbij nam hij de sierlijke jagersbuks van zijn schouders op en beproefde den slag, spande den haan en overtuigde zich dat het geweer in orde was.

‘Men moet op alles gevat zijn!’ antwoordde zijn metgezel, oogenschijnlijk een aankomende houtvester met een ietwat vreemd klinkend accent. ‘Deze schurken laten niet met zich spelen.’

‘Van morgen moet hier wild passeeren,’ zegde de andere boschwachter, ‘en wanneer mijne ondervinding mij niet geheel en al bedriegt, dan zullen wij ook stroopers aantreffen. Morgen is het in de stad schuttersfeest, dan hebben de kasteleins wildbraad noodig en zij betalen het goed. Daarvoor alleen wagen het sommigen.’

‘Gisteren avond ontwaarde ik bij Hulsberg een geheelen troep grof wild en ik wil wedden dat het zich hierheen begeven heeft om het jonge, sappige gras af te vreten.’

Zij traden nu uit het bosch.

De zon ging juist op en hare eerste stralen vielen op een breede uitgestrektheid jong hout. De lange grashalmen met hunne dauwdruppels kwamen hun voor als snoeren van blinkende peerlen; de met dauw beperelde weefsels der woudspinnen schemerden als stralenkransen; diamantdruppels glinsterden op ieder blad. Een hellende vlakte, bezet met jonge beuken en eiken, en rechts en links verstrooide elzen- en wilgen boomen vormde den overgang van het bosch tot een klein dal, dat door een heldere beek doorsneden werd. Aan den anderen kant verhief zich een steile bergrug met jonge dennen beplant wier donkere kleur schilderachtig afstak tegen het hel-groene loof. Kleiner en grootere grasvlakten slingerden zich langs de beek en grepen als armen diep in het jonge houtgewas, voor herten en reeën een welkome voedingsplaats. Zoo wisselde hier bosch en vlakte; men kon zich geen beter kwartier voor grof wild denken.

Rechts en links rondziende en de vlakte zooveel mogelijk vermijgend, stapten de beide jagers door het beschreven tooneel. In het midden echter hielden zij halt. Een oude eikenstam bood een geschikte zitting aan; het binnenste gedeelte was vergaan, de buitenrand had jaren lang aan de stormen en weêr weerstand geboden en men kon uit den geweldigen omvang besluiten welke dikte deze, misschien voor meer dan honderd jaar gevallen, boschreus moest gehad hebben. Zij zetten zich neêr en staken hun korte jagerspijpen aan. De buks in den arm, zaten zij onbeweeglijk daar en schenen geheel oor en oog. En werkelijk was dit plekske als om te spionneeren gemaakt. Kort, opgeschoten struweel verborg de plaats voor de nieuwsgierige blikken; een kleine grasvlakte strekte zich van de anderen zijde tot aan het bosch uit; aan den andere kant kon men door het ijl geworden elzenbosch de gansche vlakte tot aan de beek en de dennen overzien.

Alles wat de ruimte tusschen de beek en de dennen door moest, kon zich voor hun rondzienden blik niet verbergen.

Terwijl de jagers na de morgenwandeling zich een uurtje rust gunnen, kunnen wij de gelegenheid nemen hun voorkomen wat nader te beschrijven.

Kleeding en uitrusting deden bij den eersten oogopslag den boschwachter kennen en schenen voor een geheel leven in het bosch dienst te kunnen doen. De grijze jas verschilde weinig van de kleur der boomen en schutte tegen weêr en wind; een groene kraag en groene omslag duidden den jager aan. De groote knopen aan de jas vertoonden allerlei soort van jachtdieren en het wapen der grafelijke familie wie de uitgestrekte bosschen toebehoorden. De sterke, met nagels beslagen jachtschoenen waren nat van den dauw. Behalve hunne buksen droegen beiden nog een leêren halster of tesch als bergplaats voor munitie, ontbijt en hartsterking; een stevig jachtmes met hoornen hecht stak daarneven. Een stok met hertshoornen greep en ijzeren beslag kon tot een vast steunpunt en goed wapen dienen.

De oudste van deze twee was de houtvester Buchholz uit het naburige dorp Hannenthal. Het was een krachtige figuur, lang en rechtop, vol krachtig als de eiken van 't bosch. Menige storm was over hem heengegaan in de zestig jaren die hij doorleefd had, zonder zijn sterk lichaam te buigen. Bijna zijn geheel leven had hij in het bosch doorgebracht. Den vroolijken zangers der murmelende beek, den vluggen wind had hij vroolijken levenslust en opgewekten zin afgeluisterd; in de eenzaamheid van het stille bosch, tusschen die hooge beuken en knoestige eiken, had hij zich een vastberaden karakter, een ijzeren taaiheid van wil en ruwe natuurlijkheid eigen gemaakt. Een zware baard, rood en wit gespikkeld, omlijstte zijn door de zon verweerd gelaat; een groene hoed, met veêren en hertenbaard versierd, bedekte het geheel vergrijsde hoofdhaar; uit al zijne trekken sprak een krachtige en gezonde natuur en ongeveinsde goedhartigheid; het zwarte oog spatte vuur en leven.

Zijn metgezel was een nog jonge man, die de grens der dertig nog niet overschreden had.

Het militaire voorkomen, dat wil zeggen, de gekrulde knevel, het kort afgeknipt haar met de onontbeerlijke lokken om de slapen, boven alles de soldatenmuts en soldatenhouding gaven bij den eersten oogslag te kennen dat hij den soldatenrok nog niet lang had uitgetrokken.

Hij was geen Hannenthaler van geboorte. Zijn vader was een Sileziër van de Boheemsche grenzen, genaamd Kamper. Toen de spoorweg door het stroomdal gelegd werd, was hij met zijn toen ter tijd pas tien jaar ouden zoon Willem als zoovele 'Sileziërs' daarheen getrokken, had een korten tijd aan den aanleg der spoorlinie meêgeholpen en was daarna in het dorp aan de tering gestorven.

Een welgestelde boer van het dorp nam den vreemden knaap tot zich en voedde hem op. Aan de boerderij was hij gebleven en van ganzendrijver tot koeherder, van koeherder tot stalknecht, van stalknecht tot rijknecht geavanceerd. Toen de boer dood was, was hij met diens zoon Johan, die met hem opgevoed en van denzelfden leeftijd was, in onmin geraakt en had daarop de boerderij verlaten. Een korten tijd had hij daarop in het bosch gewerkt en later bij de jacht en boschwachtersarbeid geholpen tot hij zijne drie jaren dienen moest. Daar hij bij de jagers gediend had, iets van het boschwezen verstond en daarbij niet zonder hersens was, nam de graaf hem als jager in dienst en gaf hem aan den houtvester Buchholz tot medehulp. Hij woonde bij den houtvester op een grafelijk erf, maar at in zijn eigen herberg. De strooperij had in den laatsten tijd in de grafelijke bosschen zoozeer toegenomen en werd van de zijde der naburige stad zoo overmoedig gedreven, dat jongere krachten noodig waren om deze euvelheden te keer te gaan.

Willem was groot en rank opgegroeid. Hij was een schoon man geworden; het beeld van den haveloozen Sileziër-knaap was in den man geheel verloren gegaan. Wanneer hij in zijn engsluitend jagerspak, met zijn militairen stap de dorpsstraten

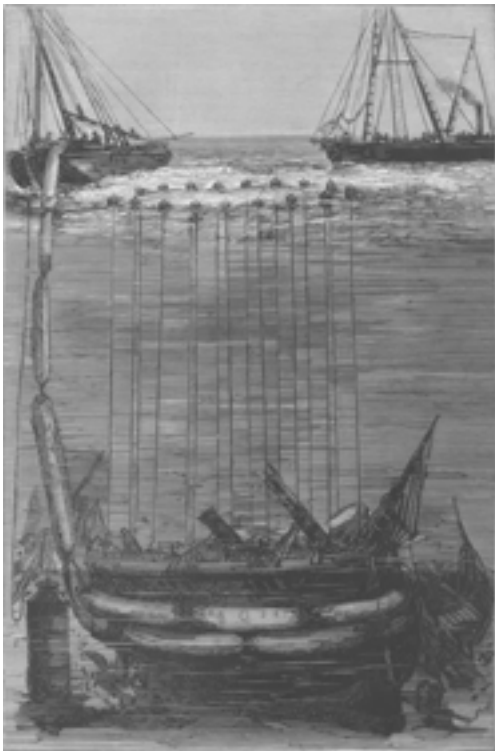
door naar het bosch ging, loerde menige dorpsschoone door het vensterglas of door de op een spleet staande deur, zag hem na tot hij in het bosch verdwenen was en zou, schoon zij het ook niet bekend zoude hebben, er volstrekt niets op tegen gehad hebben wanneer hij haar tot zijn vrouw had uitgekozen. Hij hield echter weinig vriendschap in het dorp, evenmin met de Schoonen als met de boerenknapen, en wie hem van meer nabij had leeren kennen, hield zich gaarne op een afstand. Men gaf hem na dat hij listig, vol streken en zoo haatdragend was dat hij het nooit vergaf wanneer iemand hem beleedigd had. Hoe het ook zij, een waarachtigen vriend bezat hij niet, men liet hem links liggen gelijk hij zelf ook ieder rustig zijn weg het gaan. Wie eenigszins de gave van opmerken verstond, kon in den vinnigen oogopslag en in den loerenden blik een bevestiging van dit vooroordeel vinden, en werkelijk had het aangezicht van den jongen jager iets valsch en achterhoudends, dat geweldig tegen het oprecht en open gezicht der landlieden afstak. Het is waar, de West- falers zijn zonder twijfel gemoedelijke lieden, tegen vreemdelingen echter wat teruggetrokken, en zulk een wedervaren kan den jongen, in het dorp achtergebleven knaap vooringenomen en

stug gemaakt hebben; maar ook even zoo waar is het dat de vooringenomenheid van het landvolk meestal grond heeft en dat aan hun algemeen oordeel veelal een waarheid tot grondslag ligt.

Bijna een uur zaten de beide jagers zwijgend op den verweerden boomstam; onvermoeid dwaalde het snelle valkenoog van den boschwachter over de voor hem liggende vlakte; peinzend staarde hij de blauwe rookwolkjes van zijn pijp na, die zich kringelend in de heldere lucht verloren.

De jager Willem scheen slaperig na te zitten denken; slechts de loerende blik, dien hij van tijd tot tijd bliksemsnel op den boschwachter richtte, bewees dat hij zijn eigene gedachten had.

‘Op het oogenblik is niets in ‘t zicht,’ zegde de houtvester en stond op. ‘De schurken zijn zeker hier. Zij zullen ons toch niet bemerkt hebben! Laat ons wat verder in het bosch gaan naar de oude mijlpaal daar beneden. De jonge klaver, die daar gezaaid is, lokt het wild.’

HET DUIKERTOESTEL.

Zij braken op. Gemakkelijk en licht bewogen zij zich door de struiken.

‘Halt!’ zegde de boschwachter. - ‘Ziedaar!’

Hij stond voor een tamelijk betreden pad dat door het bosch liep. Het was het zoogenaamde Marketentsterspad, dat het dorp aan de andere zijde van het gebergte met de stad verbond. Hij bezag nauwkeurig eenige voetsporen, die op den vochtigen bodem waren afgedrukt. ‘Het spoor is nog versch, van dezen morgen..... en laarzen; het zijn weêr stroopers uit de stad en zij kunnen niet ver zijn.’

‘En ziedaar - twee duidelijk ingedrukte sporen - het moeten twee stroopers zijn - de dauw toont aan dat het nog pas is getreden en het neêrgebogen gras heeft zich nog niet weêr opgericht.’

‘En naar onder leidt het spoor heen,’ zegde de houtvester en zag meteen naar zijn buks en volgde de richting naar beneden.

‘Zie, weêr een teeken. Wij zijn op een nog versch spoor.’ Een pas afgebroken beukentak lag, met het afgebroken eind de ingeslagen richting aanduidend, op den weg. Afgebroken of afgeknotte takken dienen den jagers en wilddieven tot wegwijzers.

‘Dat de duivel de schurken hale,’ bromde de houtvester. ‘Daar is weêr een spoor in den dauw. Hij schijnt den geheelen omtrek doorgezocht te hebben.’

De weg leidde naar een open vlak. Zij bogen zijwaarts naar het bosch uit om dit te mijden.

‘Zacht, zacht,’ fluisterde de boschwachter, ‘het komt mij voor dat ik iets hoor.’

Als katten slopen zij voorwaarts. Zij waren juist in het midden van het bosch, toen er eensklaps een schot viel. Pif, paf! Twee schoten vielen; langzaam stierf de echo weg. Verschrikt brak een troep wild zich een baan door het struikgewas. ‘Voorwaarts, eer zij opnieuw laden.’ Een sprong, en hij was op de open plek, de jager Kamper hem achterna. Twee kerels verdwenen aan den anderen kant in het bosch.

De kruitdamp loste zich langzaam in de lucht op.

‘Willem! vlug naar de vlakte! anders ontkomen zij ons door het dennenbosch.’ Willem ijldde voorwaarts om hun den weg te versperren. Toen hij aankwam, verdween juist de laatste in de schaduw van het ondoordringbare dennenbosch.

‘Sakkerloot!’ riep de jager, en een echt jagersvloekwoord klonk door de lucht zoodat de echo het ‘duizend donders’ dubbel en drievoudig terugkaatste.

‘Daar mat men zich af, gunt zich dag noch nacht rust en wanneer men het duivelspak eindelijk bij den kraag heeft, dan springt het een, twee, drie door de dennen en weg is het.’ En bij de laatste woorden stiet hij van ergernis met de buks op den bodem, zoodat de vochtige kleigrond rondom hem heen spatte. ‘Daar zou men bijna de koorts van krijgen, te denken dat men in de onmogelijkheid is den schurken een handvol kogels in het lijf te jagen.’

‘Hebt gij geen van hen herkend? Dat kon ons misschien op het spoor brengen,’ vroeg de jager.

‘Wat? Herkend? Ken maar eens een dier schurken! Baarden hadden zij, allebei, maar of die van haar of van vlas of van berkenmos zijn, weet ik niet. Het is om uit zijn vel te springen. Dat loopt hot en her, alle zondagen naar de stad, in de meest afgelegen kroegen, ziet toe, luistert, overlegt totdat men op het laatst in alle knepen thuis is, en wanneer het op een treffen aankomt, maakt de eene zich zwart of doet een valschen baard om en wanneer men komt aanloopen, kent men hen niet eens. De schurken van daar even heb ik echter nog niet in het bosch gezien.’

‘Zullen wij het dennenbosch niet eens doorsnuffelen? - ik zal er in gaan en gij zult toezien of geen van beiden er uit komt.’

‘Dat kan alles niets helpen. De schurken zijn ons veel te veel voor en lachen ons misschien nog op den koop toe uit.’

Nog lang bromde de oude zoo voort eer hij in staat was zijn woede te verkroppen. Toen begonnen zij het stuk wild te zoeken dat de stroopers onder schot genomen hadden. De stukken der laadproppen op den grond gaven de richting aan waarin zij zoeken moesten. Spoedig vonden zij ook in het jonge gras sporen van bloed. ‘Het dier heeft sterk gezweet, zeer sterk,’ zeide de boschwachter en vervolgde de bloedsporen, die zijn jagersoog zonder moeite op den bodem en aan de bladeren der struiken gewaar werd.

‘Het moet niet ver geloopt zijn.’

Bijna honderd schreden zijwaarts vonden zij het wild, eene vette hinde. Willem sprong met den blooten hartsvanger er op aan en wilde het afmaken. De houtvester hield hem echter terug. ‘Halt, dan merken de schurken dat wij het dier gevonden hebben. Wij zullen wachten tot zij den buit komen halen, en hen dan overrompelen.’

Zij legden zich, door het bosschage gedeekt, in de nabijheid van het gevelde wild op den loer.

‘Als ik aan onze mislukte vangst denk, dan zou ik mij zelf wel voor het hoofd willen slaan. Wanneer wij eens scheidden en één hun den weg versperde, dan hadden wij ze.

‘Het geeft altijd eenige vrees onder het korps, wanneer er een paar betrapt worden,’ merkte de jager aan.

‘Zij laten het toch niet. Als wij tien stroopers betrappen, vangen twintig anderen weêr hetzelfde handwerk aan. De graaf voedt het wild op en zij schieten het.’

‘Ik geloof toch niet dat zoo'n kerel alleen van stroopen leven kan.’

‘Zeker leven zij er van. Zij bekommeren zich om geen jachtijd en schieten er maar op los zooals het hun voorkomt. En wanneer zij er niet goed van leven, leven zij er slecht van. Er zijn in de stad zooveel leêgloopers, die den lieven dag niet tot den avond weten te brengen en zich alleen op stroopen toeleggen. Zoo vrij rond te loopen is aangenamer dan arbeiden. En in de hôtels der stad vinden zij een gereeden aftrek voor hun waar. Dezen zijn blij wanneer zij wildbraad bekomen kunnen en varen ook goed bij den handel. Of het gestroopt is of niet, het smaakt altijd goed. En niet alleen bedorven ambachtsliê en arbeidschuwe daglooners stroopen, ook het heerenvolk doet meê.’

‘Dezen gaan slechts uit liefhebberij en voor hun genoegen en daarbij richt zoo'n zondagsjager niet veel schade aan.’

‘Heel goed; in het eerst gaan zij allen dezen weg op, maar zij laten toch niets liggen van wat zij schieten, en heeft men eens een gelukkig schot gedaan, dan is men er zoo spoedig nog niet af.’

‘Met dezen kan men echter gemakkelijker klaar komen. Zij zijn zoo brutaal en gewetenloos niet als een strooper van beroep.’

‘Het zou wat! Wie zich met strooperij afgeeft, moet op alles gevat zijn. Zij maakt iedereen tot een schurk, al ziet hij er ook niet naar uit. Ik vertrouw er geen een zoolang hij een buks in handen heeft.’

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 40]

De nieuwe sultan.

De toestand van den 'zieken man' had de wereld sedert lang bezig gehouden en vruchteloos naar eene uitkomst in dien samenloop van tegenstrijdige omstandigheden doen zoeken, zonder dat de oplossing van het vraagstuk opdaagde. Op zekeren morgen bracht een drieregelig telegram de tijding aan dat de oude sultan, met al zijne vrouwelijke en mannelijke knaagdieren aan den eenen kant waren gezet en men Amurat V tot sultan geproklameerd had. Gansch die ommekeer maakte inderdaad al weinig meer gedruisch in de wereld, dan dat de deurwaarder in onze buurt verwekken zou wanneer hij een gefailleerde, een slechten betaler doet verhuizen.

DE NIEUWE SULTAN.

En 't was een slechte betaler die onttroonde sultan, en daarenboven een schandalig verkwister. Dom en barbaarsch, had hij niet de minste notitie van de kunst van regeeren; hij schatte zijn volk minder dan zijne paarden, honden en olifanten, preste willekeurig schattingen af, tastte ongenadig in de schatkist, leende, knoeide, morste met het geld zijner onderdanen - en zoo heer zoo knecht!

Men kan zich daarvan een klein denkbeeld maken, als men zich herinnert dat de vrouwen en bedienden van het serail of vrouwenhuis, een gansch leger uitmaakten en dat de 1200 dames, alleen aan geraspten suiker, 400.000 fr. verteerden! De turksche natie werd dagelijks armer en tevens dommer; want als hij, de sultan, millioenen besteedde voor het onderhoud van leeuwen, tiegers, honden en vrouwen, dan had hij geen duit over voor het onderwijs zijner *geliefde* onderdanen.

De sultan werd dan ook, gewis met gemeenzaam overleg van eenige europeesche mogendheid, uit den weg geruimd, en ofschoon de heeren dokters verklaren dat de man zich zelfmoord heeft, denken wij dat men hem kortweg naar de andere wereld

heeft gezonden een zeer gekend en ook zeer afdo[e]nd middel in Turkije, waar het leven van een mensch omtrent zoo hoog in waarde staat als een krijtstreep aan den balk: men gaat er met den natten vinger over en..... basta.

Amurat V, neef des onttroonden worstelaars - want deze laatste hield er van, zoodra zijn eerste minister in het paleis kwam om hem over staatszaken te onderhouden, het opperkleed uit te schieten en eene worsteling op het tapijt met hem aan te vangen en hem soms letterlijk en uit enkel plezier, af te ranselen - Amurat V leefde zeer afgezonderd, in eene soort van gevangenis, omdat hij de afgunst van de sefailbewoners had gaande gemaakt, toen de ministers hem het sultanschap kwamen opdragen en de minister van oorlog doodeenvoudig den oude..... bedankte en expedieerde.

De hervormingen, welke men hem voorschreef, heeft hij aangenomen; hij was overigens genegen alles aan te nemen wat men hem voorhield, dewijl hij van al die voorschriften waarschijnlijk het fijne woord niet zal begrepen hebben: - het vrouwenhuis, de twee- en viervoetige knaagdieren, welke het serail opvulden, zou hij daar laten; de verkwistingen staken; in de politiek eene meer europeesche richting aannemen; vrijheden verleen en aan de kristenbevolking, enz.

Zullen die maatregels het turksche rijk van den afgrond, naar welke het overhelt, redden? In geen en deele. Turkije moet vallen, en des te eerder vallen nu het europeesche element zich meer en meer indringt. Dat rijk is een balk

welke door de memel verteerd wordt: langs buiten is het hout nog geschilderd, doch langs binnen is het reeds verteerd en zal binnen kort gansch in stof en morzels vallen. Noch de nieuwe sultan, noch wie ook zal dien val verhoeden, al ware Amurat V dan ook een geniaal man - en verre van daar, dat is hij niet.

Karel V te Yusta.

De machtige vorst, die den scepter zwaaide over zooveel rijken, wordt ons hier voorgesteld als oud, lijdend en meer dood dan levend, doch altijd nog omgeven, al woonde hij dan ook in het klooster van Yuste, door al de pracht van hof en hovelingen. Het tafereel is het werk van onzen landgenoot de Vriendt en bevat schitterende hoedanigheden, ofschoon zijn Karel V die majesteit niet heeft, welke die van Robert Fleury ten toon spreidt.

De geschiedenis en de overlevering zijn, in dit geval, niet gansch tot akkoord, en als de eerste ons den machtigen keizer voorstelt als gansch afstand gedaan hebbende van de grootheden der wereld, toen hij zich te Yuste bevond, stellen ons eenige geschiedschrijvers den vorst voor als nog in hofhouding levende en zelfs nog zeer bekommerd om alle staatkundige zaken.

Wij gelooven het eerste gedeelte van wat wij hier uit de geschiedschrijvers aanhalen, doch minder volstrekt het laatste; immers, indien hij zich zoo druk met de staatszaken inliet, zou in 1557 Philips II zijnen vader niet gesmeekt hebben, bij monde van Ruy-Gomez de Sylva, het klooster te verlaten en de teugels der regeering weêr in handen te nemen.

Karel V was vroegtijdig oud en versleten; niet alleen was die vroege ouderdom toe te schrijven aan het veelvuldig en hoofdbrekend werk dat hij dagelijks aflegde, maar ook wel aan zijn tamelijk onmatig eten en drinken. De keizer was inderdaad een vriend van lang en goed tafelen, en zelfs als de geneesheeren hem het vorket- en bekerplezier ontzegden, greep hij duchtig naar beiden.

Zijne lichaamsgesteltenis maakte die neiging nog noodlottiger; immers, door de slechte vorming van den mond, waarvan de onderste kinnebak ver vooruit stak, kwamen zijne tanden niet regelmatig op elkander en kon hij de spijsen niet behoorlijk vermalen. Voeg hierbij dat hij leed aan zenuwtoevallen, veelvuldige hoofdpijn, dat hij geplaagd werd, en dit reeds op zijn dertigste jaar, door de jicht en de kortborstigheid.

Met een gebroken lichaam en zeker ook eenigszins ontgoochelde ziel; daarbij gevoegd eene tamelijk sterke voorliefde voor de monniken-orde en het godsdienstig gevoel, is het besluit van afzondering niet zeer vreemd. De keizer verkoos boven alle die orden, die van den H. Jeronimus, gansch spaansch van karakter en gevestigd te Santa-Eugracia, Sysla, Mejorada en Yusta.

Dit laatste klooster lag op den rand van een prachtig bosch van kastanje-, noten- en olijfboomen, en nabij eene kleine rivier, wier naam het gesticht had aangenomen. De landstreek van Estremadura is een der schoonste van Spanje: valleien met beken dooraderd, door bosschen beschaduwde, beneden overal een tapijt van bloemen, gras en vruchten en boven op de toppen der bergen, de sneeuw des winters.

Het klooster der monniken, ten minste het nieuwe, was in den stijl der *renaissance* gebouwd; het was omringd door een prachtige boomgaard en door tuinen, die de natuurlijke ligging nog gezonder en schilderachtiger, zoo mogelijk, maakte.

Karel V ging niet, zooals de volksverlevering vertelt, bij de monniken inwonen - neen, hij deed naast het klooster een gebouw oprichten, waarvan de plans door twee beroemde bouwmeesters geleverd werden, door Gaspard de Vega en Alonzo de Covarruvias. Terwijl men dit verblijf bouwde, hield keizer Karel den scepter en het zwaard met eene vaste hand, en legde zijne talrijke kroonen slechts een voor een neder: eerstens die der Nederlanden, dan die van Castilië, Leon, Grenada, Aragon, Sardinië en Sicilië.

Met zijne keizerskroon trad hij het klooster, of liever zijn kloosterlijk verblijf binnen. Men telde den 3 februari 1557 en hij behield den titel van keizer tot den 28 februari 1558. Het was op die dagteekening dat de frankforter Rijksdag den afstand van dien titel aannam.

Het vorstelijk verblijf te Yusta lag aan de zuidzijde van het klooster en schouwde over het heerlijke en frissche dal Vera de Plasencia geheeten. Het bestond, zegt een schrijver, uit vier vertrekken gelijkgronds en vier boven. Die laatsten, de vertrekken des keizers, waren door eenen gang gescheiden, geleidende, langs beide uiteinden, op twee terrassen; hierdoor ontstonden overdekte galerijen ondersteund door pilaren. Later werden deze galerijen in hovingen veranderd.

Karel V, zegt Mignet, versierde ze met welriekende bloemen, die hij zelf gaarne aankweekte, plantte daar oranje- en citroenboomen en deed er twee fonteynen maken, uit welke het frissche en heldere water, dat van de besneeuwde bergtoppen afdaalde, ontsprong.

In het bekken der westelijke fontein, die met hollandsche steentjes bevloerd was, werden de forellen voor de vastendagen bewaard, terwijl zij oorspronkelijk gevischt werden in de heldere en klare bronnen van de Garganta-la-Olla en naburige dorpen.

De gang, door de benedenvertrekken, liep uit op den hof van het klooster, door de monniken aan den keizer afgestaan.

In de slaapkamer des keizers was een opening, met traliewerken deur gesloten, welke op de kapel des kloosters uitzicht gaf, zoodat de keizer de diensten kon bij wonen zonder zijne kamer te verlaten. Zijn werk-kabinet gaf hem het gezicht op den hof, die rijkelijk van bloemen en plantgewassen voorzien was, en verder op de velden en vlakten afgewisseld door bosschaadjes van kastanje-, moerbeziën-, noten- en amandelboomen.

De vertrekken waren even prachtig gemeubeleerd, en een vijftigtal personen maakten de hofhouding uit.

Moeten wij echter Mignet hier onvoorwaardelijk gelooven? In geen deele. Mignet is een schrijver die iedere geschiedenis, met een denkbeeld van haat tegen het katholicisme, vervalscht. Leverde hij er, onder ander, het bewijs niet van in zijne geschiedenis der edele en heilige Maria Stuart? Wat hij zegt, in den loop van zijn werk over keizer Karel, is met dienzelfden geest doordrongen.

Als hij op eene recht venijnige wijze zegt, dat de Paus den keizer toeliet eerst te ontbijten en dan ter Communie te gaan, dan pleegt Mignet, in zekeren zin, eene vervalsching. De zieke is niet gehouden in den nuchteren toestand te zijn, indien hij het H. Sacrament des Altaars ontvangt. Kortom, men doet al het mogelijke om den keizer het godsdienstige karakter af te nemen, dat hem echter zeer eigen was.

De waarheid ligt dus, in gansch deze geschiedenis, in het midden: de godvruchtigen hebben den keizer al te kloosterlijk, en de profanen al te wereldlijk gemaakt. Keizer

Karel leefde te Yusta nog in eene schaduw van vorstelijsken luister, doch ook in eene godvruchtige afzondering, in een kalmen en godvruchtigen vrede, in een zelfs nauwe overeenstemming tusschen hem en de kloosterorde.

't Moge de aanhangers van Mignet's denkbeelden ongevallig zijn, doch de waarheid is daar, en al de episoden die deze schrijver behandeld heeft, welkdanige ook, zullen allengs tot de scheurmand vervallen, omdat men zal bevinden dat zij, door partijchap ingegeven, de waarheid zijn te buiten gegaan.

De keldermeester.

De schilder Franz Meerts stelt ons een keldermeester voor in een klooster, op het oogenblik dat hij de omvlochten kruiken met wijn, voor het Misoffer bestemd, vult. De oogst in de wijnbergen van het klooster is afgeloopt; met een weinig goeden wil kan men zich, voor dit tafereeltje, in een onzer abdijen: te Tongerlo, te Averbode of te Westmalle verplaatsen.

Daar, in die kloostergestichten, is de wijnberg nog in voege en wint men jaarlijks, als de druif gelukt, eene zekere hoeveelheid witten wijn, die aangenaam van smaak en vooral bijzonder zuiver is.

De wijnbergen zijn nog het overschot van eene tamelijk aanzienlijke wijnteelt welke, in vroegere dagen, in onze Kempen bestond. De wingerd kronkelde tot de 16^e en 17^e eeuw, zijne ranken langs schier al onze huizen, ja, tot zelfs langs de gevels in de steden. Buiten was de wingerd als iets onmisbaars; hij omlijstte de vensters, hij omvatte de deuren, hij omkranste gansch het huis.

Onze oude overleveringen zeggen, dat er in onze landstreek veel wijn werd gemaakt, en Karel V dronk dezen bij voorkeur. Het klimaat moet echter een hinderpaal zijn geweest, dat de teelt ieder jaar een gunstig resultaat opleverde. Hoe het zij, de wingerden en zelfs de wijnbergen waren hier zeer talrijk, en men verwijt aan Maarten van Rossem - die echter geen matigheidvoorstander was - dat hij deze plantagiën in onze Kempen grootendeels heeft verwoest.

Het schilderstuk van Meerts hoort in de kollektie van onzen uitgever thuis.

Nonnenwerth op den Rijn.

Het prachtigste gedeelte van den bekoorlijken en dichterlijken Rijn, is voorzeker het Zevengebergte. Dáár vindt men Treuenfels, Drachenfels, Wolkenburg en andere plaatsen, wier naam alleen een schat van legenden en overleveringen aanduidt.

Links van onze gravuur, ligt Rolandseck en in het midden Nonnenwerth, waar vroeger een klooster lag. Schiller heeft de legende, daaraan verbonden, hartroerend bezongen in zijn *ridder Toggenburg*.

De paladijn Roland ging ten oorlog naar het H.Land. Weêrgekeerd zijnde, was zijne bruid te Nonnenwerth, bruid des Heeren geworden:

'Die gij zoekt en dacht te ontmoeten
'Is des Heeren bruid;
'Gistren sprak zij aan zijn voeten
'd'Eed voor eeuwig uit.

Dat grievend leed was den ridder te zwaar om te dragen. Prachtig schildert de dichter hem af als hij strijdpvaard en wapenrusting verlaat; als hij eenzaam van den slotwal

neêrdaalt en 't haren kleet om de lenden zich, op eene plek waar hij het klooster ziet,
eene nederige woning bouwt:

En hij bouwt in gindsche streken,
Waar hij 't klooster ziet
Uit de duistere linden steken,
Zich een hut van riet;
Van het eerste morgenglaren,
Tot het maanlicht scheen,
Zat hij, in zijn hoop verloren,
Zat hij daar alleen.

Zat te staren op de muren,
Op het vensterglas,
Vele trage en kruipende uren,
Tot het open was;
Tot hij de engel daar ontdekte,
Die, in hemellust,
De ooggen langs de velden strekte,
Van geen kwaad bewust.

Daar, het oog op de muren gericht die zijnen schat bevatten, stierf hij:

En zoo zat hij, zonder leven,
's Ochtends als een steen,
Nog den dooden blik geheven
Naar het venster heen.....

Iets over Amerika.

Het was iets nieuws toen uit Amerika het bericht tot ons kwam, dat de Nieuwe Wereld
aan gene zijde van den Oceaan op hare beurt eene wereldtentoonstelling zou hebben,
en wel te Philadelphia.

De Vereenigde-Statens, het land der Yankees, zou met de oude wereld gaan
konkurreeren, en

iedereen stelde zich iets buitengewoons voor, iets Yankee-achtigs; want al ligt Philadelphia niet, zooals Parijs en Weenen, aan het groote Europeesche spoorwegnet, men begreep dat velen met genoeg de gelegenheid zouden waarnemen om eens te gaan zien naar het land waarvan men zooveel zonderlinge dingen vertelde.

Geen wonder dan ook dat de tentoonstelling het onderwerp van den dag werd, en nieuwsgierig naar elk bericht werd omgezien, dat daarvan iets wist meê te deelen, zoo zelfs dat een dagblad of tijdschrift zijn goeden naam zou verliezen, indien het er zich niet meê bezig hield.

Ook wij begrepen dit, en daar het niet meer dan rechtvaardig is, dat de redactie van een tijdschrift een wensch van hare lezers vervult, als zij dien raden kan, zoo hebben wij besloten van de voornaamste bijzonderheden der wereldtentoonstelling te Philadelphia in onze kolommen eene schets te geven.

Alvorens echter daartoe over te gaan, willen wij met een enkel woord spreken over de Amerikanen uit onzen tijd, over hun handel en wandel, hunne zeden en gebruiken.

Wij beginnen met een vooroordeel, dat tamelijk algemeen tegen den Amerikaan bestaat, te bestrijden. Als bij ons spraak is van Yankees, schijnt men zich een tien- of twaalfstal kerels voor te stellen met groote strooien hoeden op, de beenen op de tafel, wedieverende wie van hen het verst kan spreken.

Ofschoon het nu wel niet te betwisten valt dat dergelijke walgelijke buitensporigheden onder de Amerikanen bestaan, zal men veel dichter bij de waarheid zijn wanneer men zich dat volk voorstelt, rusteloos werkend als mieren, altijd zoekend naar een middel waaruit goud kan worden geklopt.

Wanneer men door de straten van New-York wandelt, en een der vele winkels binnengaat, moet het niemand verwonderen, als hij aan het eene venster hoeden uitgestald ziet, terwijl voor het andere een groote schotel staat met gewone zuurkool.

Zoo iets is amerikaansch, maar daarom toch niet buitengewoon. De eigenaar van bedoelden winkel weet heel goed - zonder dat hij zich wellicht geplaagd heeft om een verband te zoeken tusschen hoeden en zuurkool - dat wie een hoed draagt ook een maag heeft, en zuur- kool niet alleen een goed eten, maar ook eene waar is die winst oplevert, en bij zulk eene redeneering vervallen bij den Yankee alle andere.

Wij zouden zoo iets hier vreemd vinden, doch in Amerika is het alledaagsch. Iedereen gevoelt zich vrij en het zal niemand in het hoofd komen te lachen om den hoeden- en zuurkoolverkooper, die zulk eene zonderlinge overeenkomst heeft uitgevonden.

Over dat gevoel van vrijheid zijn niet weinig histories in de wereld gezonden, doch gewoonlijk heeft men bij de keus daarvan de uitzonderingen voor den regel aangegeven, zoodat men tot gevolgtrekkingen komt die den toets niet kunnen doorstaan.

Wat men in Amerika onder vrijheid en gelijkheid verstaat, kunnen wij begrijpelijk maken door een staaltje ons onlangs door een Amerikaan meêgedeeld.

Bedoelde Amerikaan is eigenaar van een kleermakerswinkel, in een der hoofdstraten van een niet onbelangrijke stad in den staat Ohio.

Als ik met mijne knechts op de werktafel zit - zoo vertelde hij - gelijken wij veel op een romeinschen Senaat, waar ieder doet wat hij wil, en ik ben er van overtuigd

dat de knechts geen steek zouden doen, indien de meester verkoos wat rond te loopen zonder iets uit te voeren.

Er kan daar geen kwestie zijn om het fijnste werk voor den meester te laten, hij moet evengoed als de minste zijner knechts alles doen wat voor de hand komt.

Des zaterdagsmiddags echter ziet men de gelijkheid het best uitkomen.

De winkel moet dan schoon gemaakt worden, en daar er nooit een vrouwenhand aan komt, moeten dit de heeren zelf doen.

En de meester is hiervan niet uitgesloten.

Water aanbrengen en dapper bessens en halvemaaan hanteeren, is eene kunst die iedereen verstaat, zoo redeneert men, en waarom zou de meester daarop eene uitzondering moeten maken?

Neen, alles moet meêdoen, en een meester die dit niet verkoos, zou geen knechts kunnen houden.

Dit is een staaltje uit het dagelijksche leven, men begrijpt dus hoe het in het algemeen toegaat. Amerika is wel eens vergeleken met een gebouw dat half uit marmer en half uit kalksteen is opgetrokken, en er is geen beeld dat beter gelijkt, want zonderlinger samenkoppelingen zal men nergens vinden.

Mannen met hooge zijden hoeden, blauwe kielen en gescheurde broeken; dames met de rijkste stoffen gekleed, met diamanten omhangen, en met schoenen aan waar de kous door komt kijken; haveloos gekleede sjouwers die dagbladen lezen, gezeten op een omnibus, naast een heer met een brillant in zijn ring die doodbedaard een haring uit de hand opeet; prachtig geschilderde rijtuigen, getrokken door paarden die geen enkelen tand meer in den bek hebben; winkels, waar men kleêren en groenten verkoopt, naast huizen met vergulde gevels; prachtige paleizen, waar tegenover de jodenbuurt is; in één woord de grootste tegenstellingen vindt men daar naast elkander.

Men weet dat Amerika het land is van kolossale ondernemingen, zoo zelfs dat de levendigste verbeelding daarbij te kort schiet.

Vandaar dan ook dat iemand die uit Amerika komt, heel wonder staat te kijken, wanneer wij met opgetogenheid gewagen van de groote inrichtingen van verschillenden aard die bij ons in de laatste jaren tot stand zijn gekomen.

Om meer op ons gebied te blijven, zullen wij enkele bijzonderheden meêdeelen betreffende de uitgave van de *New-York Herald*, het grootste dagblad van Amerika.

De bekende expeditie van Stanley, om Livingstone op te zoeken, kostte aan dat blad niet minder dan 15.000 fr. Er zijn verschillende redakteurs aan verbonden die een salaris trekken van 100.000 fr. Toen de beruchte Rochefort uit Caledonië ontsnapt was, zond de *Herald* onmiddellijk vijf reporters uit om hem te ontmoeten als hij den voet in Amerika zou zetten, en allen hadden in last hem den eersten brief af te koopen dien hij zou schrijven. Rochefort vroeg er fr. 15.000 voor en kreeg ze; de reporters waren intusschen gemachtigd om tot 25.000 fr. te gaan.

De *Herald* houdt er eene eigen stoomboot op na, om vóór de andere bladen het nieuws uit de oude wereld te hebben.

Des zondags loopen de spoortreinen niet, doch dit is voor de *Herald* geen belemmering, want elken zondag loopt er voor haar rekening een exprestrein, die het nieuws aanbrengt.

Hebben er in Europa belangrijke feiten plaats, dan zien hare reporters er niet tegen op 25.000 fr. voor een telegram te betalen, en in weerwil van al die Overgroote kosten verdient de eigenaar meer dan een millioen gulden per jaar.

Die sommen zijn zeker fabelachtig, doch de Amerikanen willen ook geen ander blad zien en begunstigen het met hunne advertenties, en, zooals men weet, de Amerikanen verstaan de kunst om te adverteeren.

Er zijn huizen die er jaarlijks schatten aan besteden en er wel bij varen.

Een groot handelshuis houdt er eene redaktie voor hare advertenties op na, en niet zelden ziet men in vloeiende en wezenlijk schoone verzen, schoensmeer, potlooden, zakmessen en andere voorwerpen van dagelijksch gebruik in de dagbladen aanprijzen.

Het is bekend, dat de Amerikaan Barnum een millioen gulden per jaar aan advertenties betaalt, en nooit zou hij 't zoover gebracht hebben, indien hij niet door zijn humbug-advertenties de aandacht had weten op wekken, want hij kende het karakter zijner landslieden, die in alles smaak hebben, wat naar excentriciteit gelijkt.

Een spoorweg als van New-York naar San-Francisco zou overal eene onmogelijkheid zijn, doch de Amerikanen, begrijpende dat zulk eene lijn van onberekenbaar nut voor hunnen handel moest zijn, zeiden: hij zal er komen! en geen twintig dagen nadat dit woord was uitgesproken, snorde de eerste locomotief reeds over een gedeelte van de nieuwe lijn.

Dat was echt amerikaansch!

Hunne staatsinstellingen zijn insgelijks zoo vrij mogelijk.

Elke staatsambtenaar, hoe groot of klein ook, van den cipier eener gevangenis tot den president der Unie, allen worden door het volk gekozen, en wie het meeste beweging weet te maken, is het zekerste dat de volkskeuze op hem zal vallen.

Standen komen daarbij volstrekt niet in aanmerking, want in een land waar een kleermakersjongen, Johnson, een neger, Lincoln, het tot president der republiek kunnen brengen, kan wel van geen standen spraak zijn.

De sjouwer met zijn gescheurde broek aan en een pijp in den mond loopt even fier langs 's Heeren straten als de *snob* met zijn Canadahoed op het hoofd en de fijne regalia in den mond, en al zag men die twee exemplaren gearmd loopen, niemand die er van zou opzien.

In dat wonderland wordt eene groote wereldtentoonstelling gehouden, en niet één europeesche natie, of zij heeft haar beste beentje vooruitgezet om er te schitteren, dewijl allen zeer goed begrepen dat er heel veel toe noodig is om van den Yankee een goedkeurenden hoofdknik te bekomen.

De Zwitsersche weiden. (Reisherinnering.)

Zwitserland mag onder meer dan een opzicht een merkwaardig land genoemd worden. Onze vriend Jan Bols heeft er ons reeds veel schoons over meêgedeeld. Door zijne bergen van het overige van Europa afgesloten, heeft zijne bevolking onderscheidene karaktertrekken, die men bij andere volken niet of in mindere maat aantreft.

Wij hebben in deze regelen echter minder het volk in het oog dan wel den grond, dien het bewoont; spreken wij hier hoofdzakelijk van den laatste.

Zwitserland heeft eene uitgestrektheid van ongeveer vier millioen bunders; een derde daarvan wordt ingenomen door water, wegen, ongenaakbare rotsen en ijsvelden, een ander derde door weilanden, terwijl het laatste voor de eene helft met bosschen is bedekt en voor de andere uit bouwgronden en wijngaarden bestaat.

Wij merken hier dadelijk op, dat geen enkel land in Europa naar evenredigheid zulk een aanzienlijk gedeelte van den grond voor zijn vee afzondert.

In weerwil van de betrekkelijk geringe uitgestrektheid van het bergachtige land, levert het niet alleen de gewassen van alle klimaten van Europa, maar zelfs van die, welke de verzengde luchtstreek naderen.

Geheel tegenovergesteld aan die der overige europeesche landen, zijn de zwitsersche gewassen niet afhankelijk van den breedtegraad, waaronder zij ontwikkelen, maar van de hoogte van den grond, waarin zij wortelen, boven de oppervlakte der zee.

Aan den voet der bergen groeien de appelcien en de wijnstok uit zuidelijk Italië; hooger op ontwikkelen zich de graangewassen en de vruchten uit midden-Europa; nog hooger prijken de bergruggen met onafzienbare grasvelden, hier en daar door dichte bosschen omzoomd, die, den eeuwigen winter naderende, de gedaante van verzamelingen van dwerggewassen aannemen.

Deze opklimming des plan tenrijks laat zich gevoegelijk in drie deelen verdeelen; het eerste deel verheft zich tot 800 voeten boven de zee; daar de laagste grond van Zwitserland zich gemiddeld 200 voeten boven de zee verheft, heeft genoemd gedeelte eene hoogte van 600 voet.

Wijn, graan en groenten zijn hier de hoofdprodukten.

Het tweede deel is 900 voeten hoog, wijl het zich verheft tot 1700 voet boven de oppervlakte der zee. Het hout in al zijne verscheidenheid neemt hier den grond in.

Het laatste eindelijk, dat 900 voeten hoog is en zich tot aan de sneeuwlinie uitstrekt, is eene onmetelijke savaan of graswoestijn.

Deze laatste is met de sneeuw in eeuwigen strijd, waarin de woestijn het altijd verliest; van jaar tot jaar strekt de winter zijn gebied uit ten koste van de zoo nuttige en den Zwitsers dierbare weilanden.

Het is niet te ontkennen dat het bergvolk er voor een zeker deel zelf de oorzaak van is.

KAREL V TE YUSTE, NAAR ALBERT DEVRIENDT.

Wel rukken de sneeuw- en ijslawienen menigen bergtop weg, dien zij over de grasvelden slingeren en onder een eeuwig koud, wit kleed doen zuchten; wel maken de ontbonden en door niets terug te houden waters, diepe kloven en afgronden, en knagen zij gedurig aan hunne wanden waardoor eindelijk eene groote weide een aanzienlijk meir wordt: toch zouden sneeuw en ijs zooveel veld niet winnen, als het volk zelf niet door het uitroeien der bosschen de guurheid van het klimaat vermeerderde en aan de stormen gelegenheid gaf het laatste levensvonkske uit het gras weg te nemen.

De veestapel van geheel Zwitserland bestaat thans uit ruim 172 millioen koppen.

Om deze dieren het heele jaar van genoegzaam voedsel te voorzien, is het land nauwkeurig verdeeld in hooi- en weiland.

Het eerste bevindt zich in de nabijheid der dorpen; het laatste, dat zich, zoo wij hoorden, tot aan de sneeuwlinie uitstrekt, is weêr verdeeld in drie zeer ongelijke deelen, namelijk de mei-, koe- en schaap-alpen.

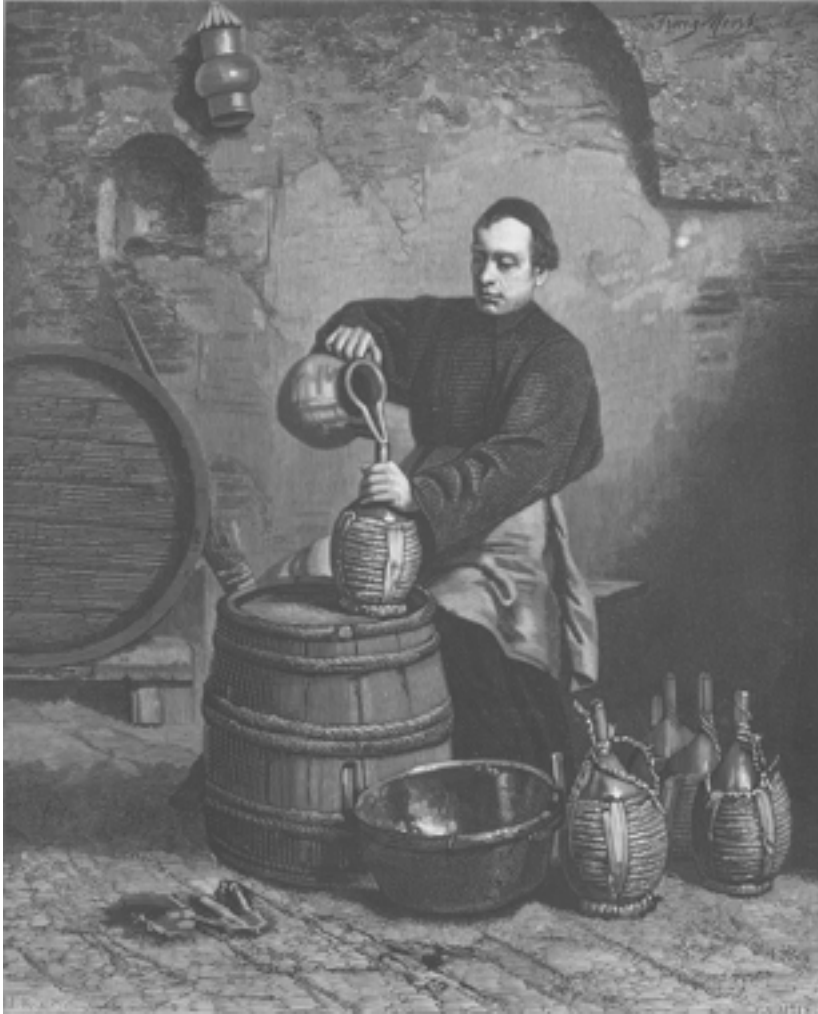
De mei-alpen grenzen aan het hooiland; zij voeden de runders van af de eerste lentedagen tot aan het einde van mei, waarna de herders het vee naar de koe-alpen, tot eene hoogte van 2000 voet, drijven.

Boven de koe-alpen verheffen zich de schaapalpen tot aan de sneeuw; de laatste, uit steile hellingen en gevaarlijke rotsen bestaande, kun-

nen alleen de schapen, die met alles tevreden zijn en uitmuntend springen, voeden; zij leveren te weinig op voor het rundvee en zijn er te gevaarlijk voor.

Eerst in het begin van juli vertoont hier de grond eenigen wasdom.

Lange, dunne grashalmen steken den kop uit de scheuren en spleten der rotsen en krijgen zoo weinig zon als het dwergachtige kreupelhout, dat slechts drie duim dik wordt.

DE KELDERMEESTER, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN FRANZ MEERTS, in het bezit van den uitgever.

Zij zijn het voedsel der schapen, die door herders in die streken geleid en aan hun lot overgelaten worden; nacht en dag brengen de spoedig half verwilderde dieren onder den blooten hemel door, en zien slechts nu en dan de herders, als deze hun zout komen brengen, dat hun noodzakelijk is om gezond te blijven.

Een vroolijk feest heeft plaats als het vee uit de mei- naar de koe-alpen vertrekt, waarna duizend groeten gewisseld, duizend gelukwensen meêgegeven worden op de lange reis, die vier maanden duren gaat, en de karavaan den tocht aanneemt door de gebloemde weide en langs de donkere bosschen.

Langzaam verheft zij zich, voorafgegaan door twee koeien, die hare bellen doen klingelen, waardoor zij den weg wijzen aan de geheele overige kudde.

De stier draagt den pot, waarin de melk, bijna het eenige voedsel der herders, moet gekookt worden.

Rondom de runders springen en loopen de geiten; achter de kudden komen de herders-

jongens, op hunne horens blazende of vroolijke liedjes aanheffende, terwijl eindelijk de Senn of voornaamste herder de lange karavaan sluit.

Men toeft eenigen tijd op geringen afstand van de plaats des vertreks; het gras is overvloedig en de herder ontvangt in zijn Sennhut nog menig bezoek van vrienden of familie.

Als het gras tot den grond toe afgeweid is, moet de Senn besluiten te vertrekken, en zoekt hij hooger gelegen plaatsen op, tot hij een ledige Sennhut gevonden heeft, waar hij zijn intrek neemt en het omliggende land aan het vee tot weide geeft.

Een Sennhut is een onaanzienlijk, laag gebouw, van ruwe steenen opgetrokken; het heeft venster, schoorsteen, noch meubelen; eene afgezonderde plaats wordt gebruikt voor de zuivelbereiding.

Daar staan de werktuigen, noodig bij het kaasmaken; in eenen hoek ligt eene hoop hooi, het bed van den Senn en zijne jongens.

Het leven der Alpenherders gaat eentonig voorbij; de eene dag is gelijk aan den anderen. Hunne levenswijze is bijzonder eenvoudig. Melk, kaas, een weinig rijst- of maïsmeel en brood, dat verscheidene weken oud is, zijn hun dagelijksch voedsel.

Niet alleen is het voor den alpenherder onaangenaam en verdrietig zoo langen tijd van zijne bloedverwanten, van hen, die hem zoo na aan het hart liggen, gescheiden te zijn, maar ook is het hem eene gedurige kwelling gedurende zooveel maanden de vertroosting van de godsdienst te moeten derven.

Als de herder de dalen verlaat en nog een weemoedigen blik naar het oord werpt, dat hij in verscheidene maanden niet zal terugzien, dan valt zijn oog niet enkel op het dak, waaronder een oud vader, een onvergetelijke moeder, een beminde echtgenoot, een aangebeden kind wonen, maar ook op den toren, die zich boven het schaliën dak der kerk verheft, waarin de goede God woont, dien hij van zijne jeugd af heeft gediend, en wien hij nog gisteren om bijstand heeft gesmeekt op den gevaarlijken tocht.

Maar al leeft hij op de bergen eenzaam en verlaten gedurende vele maanden des jaars, zonder godsdienstigen troost is hij niet. Nu en dan komen er priesters in de bergen, en zulke oogenblikken zijn feestgetijden.

Dan heeft het gras welriekender geur, de bergtop schitterender sneeuw, de hemel grooter pracht, de zon warmer gloed!

Vroolijke liederen, heilige lofzangen weergalmen tusschen de afgronden, en zoete gebeden stijgen van de graswoestijn tot voor den troon des Eeuwigen, die eens de Alpen schiep.

Wij herinneren ons dergelijk tafereel in teekening gezien te hebben: een Capuciner-priester heeft tegen den rug van eene Sennhut een altaar opgeslagen, bedekt met een witten doek, waarop hij het kruisbeeld tusschen twee kandelaars heeft geplaatst.

In Gods vrije natuur, op een bergtop wordt de Mis gecelebreerd.

De arme herders zijn op het geluid der bel, dat allen kennen, van wijd en zijd toegesneld, hun vee aan de Voorzienigheid ter bewaking overlatende. Een paar herdersjongens dienen den priester; zij knielen niet op bekleede altaartrappen maar op den harden berggrond; hun vee graast in den omtrek; een geit heeft zich in het midden der herders neêrgelegd.

Zoodra de Mis geëindigd is, verzamelt de priester de H.Vaten en verwijderd zich naar een ander oord der bergen, om den volgenden of een der volgende dagen, andere herders gelukkig te gaan maken.

Van waar komt die priester? hoor ik den lezer vragen.

Hier en daar vindt men op de Alpen eene kapel, door de godsvrucht der geloovigen of de spaarpenningen der herders gebouwd; aan vele dier kapellen of kerkjes zijn kloosters verbonden; zoo heeft men op den Rigi de kerk en het klooster van Maria ter Sneeuw, welke kerk zelfs een beroemde bedevaartplaats is; de kapel St.Martin in Graubunderland, de Wallfartskapel, 7000 voet boven de oppervlakte der zee, de Wildkirchli in Alpengellern en vele andere meer.

De geestelijken dier kerken of kapellen houden daar niet alleen de godsdienstoefeningen, maar velen hunner ondernemen tochten van dagen en weken om de herders in minder bedeelde plaatsen, de troostmiddelen van de godsdienst te gaan brengen.

Zij dragen in een zak wat zij voor het Misoffer noodig hebben en richten een altaar op, zooals wij het boven beschreven. Vóór hun vertrek deelen zij gewoonlijk den maaltijd met de herders, blijven nog eenige oogenblikken met hen in gezellig onderhoud en kunnen zich nauwelijks van het eenvoudige bergvolk verwijderen.

Een of meer der herders doen hun steeds een eind wegs uitgeleide.

Wanneer de bergruggen kaal geweid zijn, klimmen de herders al hooger en hooger, tot zij aan de schaa-alpen gekomen zijn, waar hun tocht zijn grenspaal gevonden heeft.

Hier dwalen zij rond tot aan het einde van augustus, wanneer niet alleen het voedsel is uitgeput, maar ook de weêrsgesteldheid koud en guur wordt.

Dan keeren de kudden terug en vinden weder gras, dat na haar vertrek den tijd heeft gehad het hoofd een weinig te verheffen.

Langzaam dalen zij neêr, steeds den winter met zich voerende en overal de tijding brengende van sneeuwvallen en stormvlagen.

In de mei-alpen gekomen, vertoeven zij er ongeveer een maand, waarna het vee in de stallen wordt gedreven, om er een winter van 6 à 7 maanden door te brengen.

Dat alles heeft onze vriend Jan Bols niet verteld en daarom vertel ik het!

James Watt, de uitvinder van het stoomtuig.

‘Ik heb nog nooit in mijn leven zoo'n luien jongen gezien,’ morde op zekeren avond tante Merhilde, toen zij haar vijftienjarigen neef den theeketel zag behandelen op eene manier, welke het vrouwelijk gemoed pijnlijk aandeed; ‘neem toch een boek en doe iets nuttigs; gedurende een heel uur heb ik nog geen enkel woord uit uw mond gehoord; gij zit daar stokstijf voor den ketel, neemt het deksel er af om het er aanstonds weêr op te zetten. Wat beteekent het toch, dat gij nu een zilveren lepel, dan weêr eene tas boven den damp houdt, en het verdichte water wegwerpt? Ik zou mij schamen, als ik zoo met mijn tijd omsprong.’

De jeudige James had toen reeds meer dan eens de *Grondbeginselen der Natuurkunde* van 's Gravensande doorgewerkt, en het kan ons dus niet vreemd schijnen, dat de overgang van het water tot damp en van den damp tot water zijne opmerkzaamheid gaande maakte; maar evenmin moet ons de handelwijze van tante Merhilde verwonderen; immers wie onzer zou in 1750 hierover verstandiger geoordeeld en gesproken hebben?

Gaan wij nu tot het leven van een man over, in wien de gaven der natuur veel meer onze bewondering opwekken dan de hoedanigheden, verkregen door wilskracht, persoonlijke inspanning en volharding.

James Watt werd den 19 februari 1736 te Greenock in Schotland geboren; zijn vader, een eerlijk man, dreef handel in scheepsbenoodigdheden en zeevaartwerktuigen.

Het ziekelijk gestel van James in zijne kinderjaren vroeg van de ouders vele zorgen en was oorzaak, dat hij noch aan de spelen zijner makkers deel kon nemen, noch met gelijken stap in de studiën voortgaan.

Men vertelt dat zijne moeder den last op zich nam den knaap te leeren lezen, terwijl zijn vader hem onderwijs gaf in schrijven en rekenen.

Later bezocht de jeugdige Watt in zijne geboorteplaats eene zoogenaamde handelsschool en maakte zich hier het noodzakelijke van 't grieksch en latijn eigen; verreweg het meeste nut echter trok hij uit de lessen van den wiskundige Dr. Marr, terwijl de stand zijns vaders hem gelegenheid gaf om zich al spelende te oefenen in de grondbeginselen der praktische werktuigkunde.

Weldra leerde hij de noodige stukken voor den scheepsbouw eigenhandig vervaardigen, maakte en herstelde zelfs in zijne kleine smidse verscheidene werktuigen, ja, versmeedde eens een groot zilveren muntstuk tot eenen lepel om dien als geschenk aan een zijner vrienden te geven; verder waren de telescopen, quadranten en andere optische instrumenten van zijn vader den jeugdigen werktuigkundige van groot nut.

James leerde aldus het gebruik van deze instrumenten en de grondbeginselen, waarop hunne samenstelling rust, door en door kennen; ook verhaalt men van hem, dat hij menig uur van den nacht in 't boschke, dat bij het vaderlijk huis gelegen was, op den rug uitgestrekt, doorbracht, om door de takken heen de beweging der sterren gaê te slaan.

James was nu bijna achttien jaren oud, toen de ongelukken, welke zijn vader troffen, hem noodzaakten eene loopbaan te kiezen, waarin hij van het werk zijner handen kon leven.

Wijl hij reeds lang het besluit genomen had mechaniciën te worden, ging hij naar Glasgow, waar hij, wonende bij een bloedverwant zijner moeder, gedurende een geheel jaar vergeefsche moeite aanwendde om een goed leermeester te vinden.

Echter was hem het verblijf in deze universiteits-stad niet nutteloos, daar hij in betrekking kwam met verscheidene leeraars, vooral met den natuurkundige Deck, door wiens aanbeveling hij in eene der voornaamste werkplaatsen van Londen werd opgenomen.

Daar hij nu onder vele opzichten reeds zeer bekwaam was, oordeelde men een jaar leertijd voldoende.

Na dit jaar echter moest hij om wille van zijne slechte gezondheid Londen weder verlaten en keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, om daar in de zuivere lucht der bergen zijne krachten te herstellen.

Later vertrok hij echter weêr naar Glasgow, om daar zelf eene zaak te beginnen, maar had er tegen vele moeielijkheden, die de gilden dezer stad hem veroorzaakten, te strijden.

In dezen toestand vond hij hulp bij den Senaat der akademie, welke hem in den zomer van het jaar 1757 tot mechaniekwerker der universiteit benoemde.

Ofschoon deze post, welke hem verplichtte voor de wis- en natuurkundige instrumenten der universiteit zorg te dragen, een gering inkomen gaf, zoo vond hij

zich toch op het einde van het jaar door den voordeeligen verkoop der instrumenten, welke hij vervaardigde, in staat, om in genootschap met een ander eene grootere werkplaats op te richten.

Weldra bemerkten nu de professoren van Glasgow welk een uitstekend man hun mechaniekwerker was, zoodat zelfs de kundigste en ieverigste zijn omgang zochten.

Dr. Robinson, die later zoo beroemd is geworden als professor der chimie, spreekt aldus van hem: ‘Toen ik met Watt in betrekking kwam, meende ik niet geheel onbekend te wezen met natuur- en werktuigkunde, doch ik moet bekennen, dat ik weldra niet zonder spijt bemerkte, hoezeer de jeugdige werkman mij overtrof.

‘Wanneer wij een natuurkundig vraagstuk niet konden oplossen, dan namen wij altijd onze toevlucht tot den behendigen mechaniekwerker, in wiens handen elk thema de bron van de belangrijkste ontdekkingen werd, en was eens iets ondernomen, dan rustte hij niet voor dat het volkomen afgewerkt was.

‘Eens scheen het hem toe, dat het werk van Leopold over de machienen een groot voordeel zou opleveren voor het onderwerp, dat wij toen behandelden, en aanstonds leerde hij Duitsch; bij eene andere dergelijke gelegenheid leerde hij italiaansch. Door zijne natuurlijke eenvoudigheid won James Watt weldra de genegenheid van allen, met wie hij in betrekking kwam; ook weet ik niet, of ooit het overwicht van een uitstekend man zoo algemeen erkend is geworden. Op de welwillendste wijze huldigde hij altijd de verdiensten van anderen, en zelfs gebeurde het niet zelden, dat hij zijnen vrienden

toeschreef, wat uit zijne gedachten geboren was.'

Op eene andere plaats spreekt Dr. Robinson aldus: 'Er was in Glasgow behoefte aan een orgel; wijl men nu algemeen geloofde, dat voor Watt niets onmogelijk was, werd hem het vervaardigen van dit orgel aangeboden, ofschoon men wel wist, dat hij in 't geheel geen muzikaal gehoor had. Reeds vroeger had hij eene orgelherstelling ten einde gebracht en hierin zooveel genoeg gevonden, dat hij dit aanbod aannam.

'Voor dat hij echter zijn werk begon, maakte hij een klein orgel, waardoor hij ontelbare dingen uitvond, waaraan vroeger geen orgelmaker gedacht had; onder anderen vond hij een middel uit om de kracht van den wind juist te weten en te regelen.'

(Wordt vervolgd.)

Jagers en stooopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(Vervolg.)

'Van ons dorp stroopen zij echter ook,' zegde de jager. - Een blik vol valsheid en wrok vergezelde deze woorden.

'Ja, dat weet ik. Er zijn daar een paar spitsboeven die zich met strikken ophouden; kon ik ze maar eens betrappen! Zij vangen meer dan men denkt.'

'Neen, dien ik meen, stroopt met kruit en lood.'

'Dat geloof ik niet. Wie zou het dan zijn?'

'Aan wien niemand denkt. Gaan wij er uit, dan gaat hij er in. Hij schiet meer dan men denkt.'

'Zeg dan op, wien meent gij?'

'Het is onze buurman Johan, de jonge boer.'

'Wat? - die een strooper?'

En nu vertelde de jager hoe hij en Johan vroeger, toen hij nog op de boerderij was, dikwijls waren weggeslopen en menigen haas heimelijk het levenslicht hadden doen uitblazen. Toen hij grooter was, had hij het misdadige handwerk opgegeven; de boerenzoon had het niet kunnen laten en was daarom een geslepen strooper geworden. Een slimme knecht vergezelde hem steeds.

De houtvester wilde het in 't eerst niet gelooven. De jager verzekerde hem echter, hij had voor eenige dagen nog den jongen boer met een buks gezien; hij had op een afstand op den uitkijk gestaan en de knecht Koenraad had hem het wild toegedreven. Hij kon het niet bezweren daar hij niet in de nabijheid was geweest, maar hij had zich toch zeker niet vergist. De houtvester trok het voorhoofd nu donkerder te samen. De kiem van wantrouwen was eenmaal in hem gestort. Wie den jongen jager echter aandachtig had gaêgeslagen, zou gezien hebben hoe een trek van boosaardige vreugde zich over zijn gelaat verspreidde.

Nog lang zaten zij daar op den uitkijk. Van stroopers echter was niets te zien of te hooren. Twee dagen lang werd het gevonden stuk wild bewaakt; de stroopers schenen echter lont geroken te hebben en kwamen niet om het wild af te halen.

De dochter van den boschwachter.

‘Zoo, zijt gij daar eindelijk? gij hebt lang op u laten wachten,’ zoo sprak een opgeschoten jonkman een jong, zwartoogig meisje toe en reikte haar vroolijk de hand. Zij was in gezelschap van een oude vrouw, oogenschijnlijk hare moeder, den schuttershof binnengetroten; twee kleine knapen volgden haar.

‘Ik kon niet eer,’ zei het meisje en gaf den jongen man zonder aarzelen hand en arm.

‘En waarom dan niet? wanneer het schuttersfeest is, moet geen jong meisje mankeeren.’

‘Ik had in huis nog iets te doen. En daarbij - onze jager wilde mij hierheen vergezellen en dat verkoos ik niet. Ik heb hem eerst laten gaan.’

De muziek ving aan. Zij deed het lichte overkleed af en spoedig mengde het jonge paar zich onder de feestvierenden.

Des boschwachters dochter was achttien jaren oud en mocht zich wel laten zien. Een nobele gestalte, bruine haren, zoo glanzend als een kastanje wanneer zij uit den bast breekt, oogen, zoo vol, zoo klaar, zoo vriendelijk dat men iedere gedachte er in lezen kon als een steentje in een doorschijnende beek, een vaardigheid van bewegen en adel van houding, door het lange, groene kleed nog verhoogd - in het kort, knapper meisje was er in den omtrek niet te vinden, ofschoon het dorp op de schoonste van het dal roemde en de naburige knapen hier menigmaal een vrouw kwamen zoeken.

Geen wonder dat de jonge mannen slechts oogen voor haar hadden. Setje was zedig en bedeesd en zoo braaf als zij schoon was. Zij zonderde geen enkelen uit en was tegen allen even vriendelijk, zoodat de jongelië op het laatst meenden dat Setje een steen had waar andere menschen het hart hebben. Slechts één wist beter hoe het met haar stond - en dat was Johan, een rijke, jonge boerenzoon.

Johan was groot, ferm gebouwd en toch flink. Aan hem was een schoone huzaar verloren gegaan, zoo meende de majoor ook, als hij in het voorjaar op de keuring was, en ergerde zich niet weinig toen dit schoone exemplaar aan zijne handen ontsnapte. Hij had een lijnrechte houding. Een schoone, bruine ringbaard beschaduwde zijn frisch, bloeiend gelaat en gaf een mannelijk voorkomen aan zijne trekken. Donker haar viel in weelderige krullen langs zijn open voorhoofd. Opgewektheid en vroolijkheid straalden uit zijn gezicht, schelmachtigheid zag hem de oogen uit. Hij was meê van de rijkste boerenzoons van het dorp, dat was bekend, en alle meisjes waren eenstemmig dat hij ook de knapste en braafste was, en dat kon zelfs de jager Kamper niet ontkennen, hoe gaarne hij het ook gedaan had, want hij was ieverzuchtig op Johan.

De dans liep ten einde. Johan leidde zijne danseres naar haar plaats terug. Eenige minuten brachten de buurkinderen nog in vroolijk gesnap door, toen scheidden zij. Dat zij werden gaêgeslagen, wisten beiden maar al te wel en daarom zochten zij iedere gelegenheid te vermijden die het geheim huns harten verraden konde. De jager Kamper volgde het meisje overal en ging Johan voet voor voet na. Ook de meisjes lag er veel aan gelegen eindelijk te weten, of die beiden het met elkaêr eens waren.

‘Wel,’ verzekerde de eene, ‘zij had Johan op een blik betrapt die ongemerkt naar Setje gevlogen was en die heel wat te denken gaf,’ morgen meende weêr de andere: ‘zij had gezien hoe Setje's zwarte oogen lang en niet zonder beteekenis op Johan gerust hadden, dat zij rood geworden was tot haar ooren toe, alsof zij betrapt was,’ hier bleef het echter bij, zekere bewijzen ontbraken - en zoo bleef haar nog altijd de hoop; het kon niet zijn, en Johan was nog te krijgen. Nu was het juist tijd om uit die onzekerheid te geraken.

Het feest ging zoo genoegelijk voorbij als een volksfeest op het land maar voorbij kan gaan. Het weêr was prachtig, juist alsof het voor 't feest extra daar was; het was in den nazomer; oud en jong, groot en klein zaten aan lange tafels onder het schaduwrijk loof in vroolijk gepraat. Goed bier en opgewekte muziek deden het hunne om een vroolijke stemming te weeg te brengen. Alles verheugde zich, slechts één was daar die zich niet verheugde, en die één was de jager Kamper.

Hij had een paar maal met Setje gedanst.

‘Johan,’ zei Setje als zij beiden den langen weg der polonaise door het dorp meêmaakten, ‘zorg toch dat ik niet meer met den jager behoef te dansen.’

‘Waarom wilt gij dan met hem niet meer dansen?’

‘Neen, ik doe het niet meer of ik verlaat de baan. Zoo even heeft hij mij nog slechte en onpassende woorden in het oor gefluisterd, waarover ik mij in het openbaar schamen zou. Dat moet hij zeker onder de soldaten geleerd hebben.’

‘Wat wilde hij dan?’ vroeg de jonge man. Zijne oogen vonkelden als kolenvuur, onwillekeurig, balde hij zijn sterke vuist.

‘Zwijg hier liever van stil. Ik wil niet meer met hem dansen, dat is de hoofdzaak.’

‘Maar dat zal uw vader tegen staan. Bij hem schijnt hij een wit voetje te hebben.’

‘Vader meent dat alle menschen zoo zijn als hij. Zooals hij het meent, zegt hij het den liê vlak in het gezicht, en wanneer hij iets op het hart heeft, moet het er uit. Hij gelooft dat iedereen zoo is als hij zich uitgeeft. Men kan de menschen echter niet in het hart zien.’

‘Hij schijnt veel met Kamper op te hebben.’

‘Dat heeft ook al zijn reden. Hij is dag en nacht om hem heen, zoekt op alle mogelijke wijzen in zijn gunst te komen, en ziet het haast zijn oogen af hoe hij hem op eenige wijze kan bevallen en van dienst zijn, en daarom meent vader dat hij wat wonders aan hem heeft. Ik denk echter als mijn tante zaliger: vleiende katten hebben de scherpste nagels.’

‘Zoo was de jager al vroeger toen hij nog op de boerderij woonde. Wanneer wij beiden een jongensstreek hadden uitgevoerd en hij bevreesd was dat het uit zou komen, dan zei hij het aan vader, hield zich onschuldig en ik kreeg mijn verdiende straf er voor. En mijne moeder heeft het ook niet aan hem verdiend, dat hij haar thans links laat liggen: zij heeft hem altijd goed gehouden en hem verpleegd als haar eigen kind, jaren lang.’

Zoo spraken zij beiden nog lang met elkaâr. De uren gingen om als minuten. De eerste, onbedorven neiging vervulde beider hart met al haar stille vreugde en volle tevredenheid. Eén echter stond aan den anderen kant van den hof, bij den houtvester Buchholz, en deze had het jonge paar niet uit het oog verloren, en toen zij in vroolijken dans ronddraaiden, volgden hen twee vergiftige oogen vol nijd en wraaklust.

De jager Kamper was slim en valsch, daaraan twijfelde niemand, en toen hij Setje met zijne aanzoeken begon te achtervolgen, was het ook geen nadeelig plan van hem. 't Is waar, de oude boschwachter was nog sterk en krachtig als een eik, maar hij was oud en kon toch ook niet eeuwig blijven leven. Zijn beide zoons, de eenige kinderen die behalve Setje nog leefden, waren jong en het stond nog ver te bezien of één van hen 's vaders opvolger als houtvester in Hannethal zou worden.

Het houtvestersambt was goed en de inkomsten groot: overvloed van hout en allerlei soort van wild, de woning op de helling, gemakkelijk en ruim ingericht, een schoone hof en menig morgen akkerland behoorde er toe. Als de jager nu de hand van de schoone boschwachtersdochter bekwam, kon de plaats hem niet ontgaan. Dat het bij Setje met dat alles zoo maar niet gaan zou, giste en bevroedde hij. Daarentegen

zocht hij de ouders voor zich te winnen en liet het noch aan list of vleierijen, noch aan kleine, tallooze dienstbetuigingen ontbreken, die zoo licht geschikt zijn om iemands gunst te winnen. Wat hij eigenlijk wilde, hield hij vooreerst nog verborgen, meenende, men moest zoo in eens niet met de deur in huis vallen.

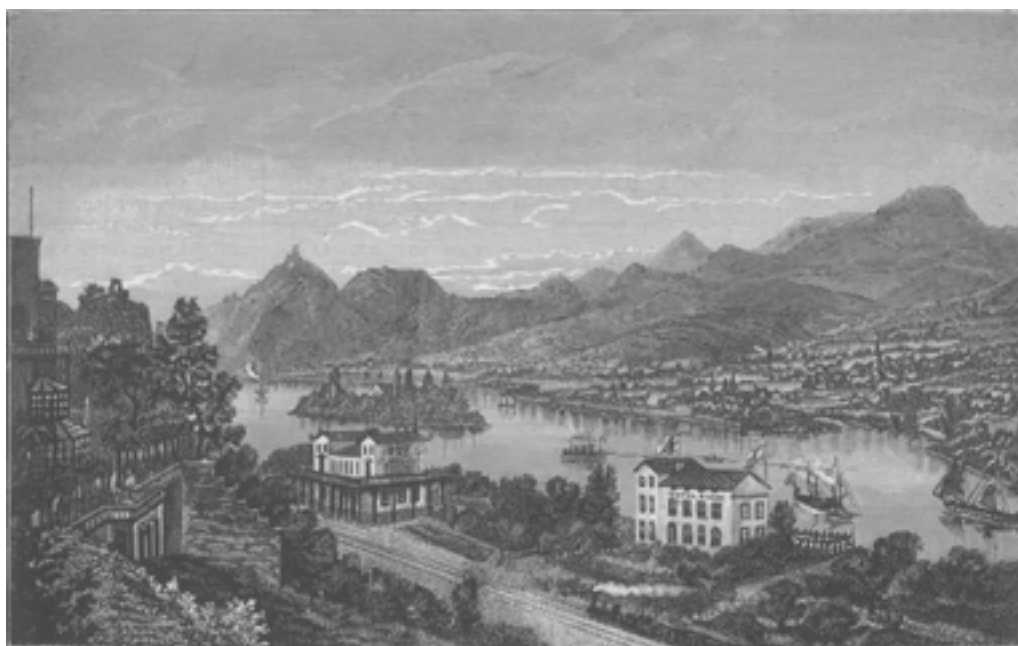
Den houtvester, een opene, eerlijke natuur zonder rimpel of kreuk, wist hij gemakkelijk in te palmen. Hij was fatsoenlijk en solied van gedrag, dienstvaardig en begeerig tot in het overdrevene toe om iets te leeren, en nam iedere onderrichting met dank aan. Ook de moeder was hem spoedig genegen. Kleine dienstbewijzen trekken dikwijls meer dan men denkt. Zij was ziekelijk en hij kon uren lang bij haar in de warme keuken op de houtkas zitten, en dan onderhield en troostte hij haar over haren toestand, en toonde het grootste medelijden en de innigste deelneming. Zij was nieuwsgierig als alle dochters van Eva; hij wist altijd iets nieuws, en menig uur dat andere knapen, en onder dezen ook de vurige en levenslustige Johan, in de ‘Kroon’ zaten, vertelde hij ware en verdichte geschiedenissen uit zijn soldatenleven en wekte de nevelachtige herinneringen uit zijn verre geboorteplaats en eerste kinderjaren weder op. En wanneer dan de vroolijke jongelieden onder lustig gezang uit de herberg naar het dorp togen, hoorde de jager onder deze ook de stem van Johan, hetzij hij er bij was of niet, 't Is waar, meest was hij er bij, want gaarne zat hij in den kring zijner vroolijke kameraden, gaarne stond hij aan het hoofd waar men gepaste vermakelijkheden vond, ja, hij stiet hen dikwijls terug door zijne hevigheid, maar gaarne vergaf men het hem, daar hij het toch zoo kwaad niet meende.

‘Wie de dochter hebben wil, moet eerst de ouders het hof maken,’ zegt een oud spreekwoord. De jager kende dit en handelde hiernaar. Ook thans bij het feest was hij de voorkomendheid zelve. De boschwachtersvrouw had een der kleinen uit het oog verloren; spoedig haalde hij hem weder bij. Had zij haar man iets te

zeggen of te geven - hij bracht het over. Daar danste een vreemde heer dien zij niet kende, vlak tegenover haar zat een meisje dat zij vroeger niet gezien had; het duurde niet lang, of de jager wist wie en van waar zij waren. Hij haalde bier en wist het beste vat uit te zoeken, hij bracht gebak en koeken aan, hij wierp de suikerklontjes ongeteld in het bier en daar de theelepeltjes ontbraken, sneed hij bereidwillig stokjes uit de beukentakken, om het suikerbier om te roeren.

Het feest liep ten einde. Meermalen poogde de jager het schoone boschwachterskind ten dans te leiden, maar iederen keer ontving hij een weigering. En daarbij haalde zij telkenmale den jongen boer ten dans af. Het kwam den jager voor dat zij hem steeds afsloeg en maar altijd met Johan danste, zelfs zonder dat hij er haar om verzocht. Dit was ook zoo. Hij kon met haar niet ten dans komen, ofschoon Setje met andere boerenknapen bereidwillig en dikwijls danste. Nijd en wraakzucht doorwoelden zijne borst, toorn en haat vlamden uit zijn oogen.

Het was avond geworden. Reeds daagden de sterren aan het blauw van den wolkeloozen hemel. De houtvestersvrouw was met de knapen naar huis gegaan; zij kon de avondlucht niet verdragen. De houtvester, als schuttershoofdman en president van het feest, kon nog niet vertrekken.

NONNENWERTH OP DEN RIJN.

Het was de tijd die aan de 'buurvrouwen' van het dorp zoowel als aan de jonge deerns bij het wasschen, bleeken of spinnen stof tot onderhoud geeft, namelijk de tijd waarop de schoonheden van het dorp - iedereen houdt zich daar natuurlijk voor - van het feest huiswaarts keerden, of liever zich huiswaarts lieten brengen.

'Wie heeft u gisterenavond naar huis gebracht?'

'Ik ben heel alleen gegaan.'

'Wat doortrapt e leugenaarster die gij zijt!'

'Wil ik het u eens zeggen?'

'Hannes was bij u.'

'Dat had ik onmiddellijk gedacht,' - of:

‘Hebt gij het wel opgemerkt, Pauline, wat heeft Andries Piepers gisterenavond veel met Thrina gedanst!’

‘Zeker heb ik het opgemerkt, en zoo'n leugenaarster zegt dat zij hem niet mag lijden.’

‘En gisterenavond heeft hij haar een heelen zak suikerboonen gebracht, zeker voor een halven gulden.’ - Of:

‘Zeg eens, Trees, hebt gij Netje van het naburig dorp gisteren niet gezien, met wat een air zij ons voorbijging?’

‘Ja, dat zal wel zijn, zij heeft het erg in den bol. Zij meent zeker dat zij reeds hoog en droog op de hofstede zit. Den geheelen avond heeft Hannes met haar gedanst als waren wij in het geheel niet daar. Nu, mij kan het juist niet schelen, maar ik heb mij toch tot in mijn ziel kwaad gemaakt. Juist alsof in ons dorp geen fatsoenlijk meisje meer te krijgen was.’

‘Gij hebt wel recht, Betje.’

‘En 's avonds heeft hij haar een half uur ver naar huis gebracht, zoo'n domme gek. Hij had zoo ver niet hoeven te loopen. En zij moest zich schamen.’

Zoo gaat het vier weken lang op alle koffievissites en zoo'n oude vrouwelijke dorpskalender weet dikwijls vijf jaren vooruit alle mogelijke paren aan te wijzen. Ook Setje en de jonge boer boden den lieden stof tot gesprek.

Al pratende over koeikens en kalfkens, sloegen zij met al de anderen langzaam den weg in naar het dorp. Hadden zij maar eenigszins op hun omgeving acht geslagen, zoo zouden zij bemerkt hebben hoe menig nieuwsgierig oog op hen gevestigd was, hoe menig nieuwsgierig meisje wat nader trad om van de zaak zeker te zijn; zij zouden dan ook bemerkt hebben hoe een hooge gestalte met fonkelende oogen zich in de schaduw der beukenlaan zocht te verbergen. Eindelijk was de weg afgelegd en de twee buurkinderen scheidden.

Met vluggen stap ging Johan nu op de boerderij aan. Onder uit het dorp klonk het vroolijk gezang uit de ‘Kroon’ hem te gemoet. Neen, nu mocht hij er niet heen. Hij was op dat oogenblik niet gestemd om zich aan luidruchtige vroolijkheid over te geven. Al peinzend trad hij verder. Plotseling verneemt hij een vluggen stap achter zich: eer hij zich kan omkeeren, voelt hij een hevigen slag op zijn hoofd. Bijna was hij bewusteloos neêrgezonden, zoo hevig en onverwacht kwam de slag. Fluks draaide hij zich echter om, week ter zij en stond voor zijn verraderlijken tegenstander. Hij was geheel weerloos; zou hij wijken of stand houden? ‘Schurk, waarom slaat gij mij?’ riep hij en stortte in blinde woede op den jager los. Deze was teruggesprongen om zich tot een nieuwen slag gereed te maken. Zijn voet gleed uit, hij struikelde. In een oogwenk was Johan hem naar de keel gevlogen, ontrukte hem den stok en slingerde dien ver van zich af. Nu begon een woedende strijd. Ieder zocht den anderen op den grond te krijgen. Eensklaps tastte de jager in den zak van zijn jachttrok; een blank jachtmes flikkerde in zijne handen. ‘Hond! wilt gij steken?’ riep Johan; met de eene hand hield hij zijn arm vast, met de andere wrong hij hem de keel toe. De jager stortte ter aarde; het mes ontviel zijne handen. Johan raapte het op en wierp het van zich af. Zijn tegenstander was overwonnen.

‘Strooper, laat mij los,’ kreunde deze. Die woorden brachten Johan buiten zich zelve van woede. Het was een geluk dat hij stok noch mes ter hand had. Toen de eerste woede voorbij was, verheugde hij zich dat hij niet zoo ver was gegaan. Eenige zware vuistslagen vielen. Menschen kwamen nabij; Johan liet den jager los. Deze schuimbekte van woede over zijne schandelijke neêrslag, sprong op en verdween in de struiken.

De schutters trokken onder het spelen der muziek den weg langs, om den hoofdman met de eerewacht naar huis te brengen. Een jonge man vond het dolkmes van den jager op het pad liggen en reikte het den houtvester over. Men vermoedde dat de jager twist gehad had en met wien ook - maar daar beiden zwegen, bleef het bij vermoeden.

In de vogelstrikken.

Wanneer de koude herfstwind over de stoppelvelden waait en de afgevallen boomblaëren wervelend voor zich heendrijft, dan breekt een vroolijke tijd voor de jagers aan, de tijd van de lijstervangst. Dan worden lijsterbeziën geplukt, wilgentakken tot beugels gesneden, strikken gedraaid, goede plekjes uitgekozen en wanneer de jager ook het heele jaar door zich meer om herten en reeën dan om ploeg of paarden bekommerd heeft, zoo monstert hij nu toch ieder span op den akker om te zien waar de schoonste en langste paardenharen voor vogelstrikken te vinden zijn. Die van schimmels en 'vossen' zijn, volgens hem, de beste, want zij houden het langst.

Het was een sombere herfstdag. De dikke, koude nevel wilde maar niet optrekken; overal klampte hij zich aan de bergen en heuvelen vast om aan de kracht der zon weêrstand te kunnen bieden. De nevelen om het dorp hingen neêr en dampten, een teeken dat wanneer 't nog niet regende, het toch ieder oogenblik regenen kon; in het kort, het was juist een weêr voor de lijstervangst.

Rustig stapte de houtvester Buchholz door het voetpad dat naar het bosch, langs de hoogte voerde. De tesh op zijnen rug was vol geladen met roode lijsterbeziën. Zijn beide kleine zoons volgden hem; zij droegen gereed gemaakte beugels met strikken.

Zij traden het bosch binnen. Een betreden pad slingerde zich door het bosch. Rondom kwamen de roode lijsterbeziën door den schemer der struiken te voorschijn en staken schilderachtig af tegen het groene kleed van het jonge loof.

'Vandaag hebben wij geluk,' zeî de houtvester, 'reeds in den eersten strik een vogel! Frits, maak hem los.' De kleine maakte zich gereed, maar juist toen hij hem den strik over den kop wilde werpen, sloeg de neêrgebogen tak terug en schommelde den gevangene heen en weêr. Eerst toen zijn kleiner broêr Hendrik den tak vasthield, gelukte het hem.

'Vader, ziedaar! nog één en nog een.' Verheugd sprongen de knapen naar voren.

'Halt daar!' riep de houtvester. 'Niet zoo hals over hoofd! Brengt de strikken eerst weêr fatsoenlijk in orde! In de beziën alleen blijven de vogels niet hangen. Gij kent het toch nog?' Ongeduldig volgden de knapen. Van den eenen vogel naar den anderen te springen, was ook veel aangenamer dan strikken zetten.

'Hendrik! zie, daar buigt een tak, vol geladen met beziën, naar u toe! Haal hem op en doe er een strik aan. Als de vogels genoeg beziën op den grond vinden, dan loopen zij van zelf in den strik.'

Langzaam volgde men het pad door het bosch.

De knapen waren geheel en al oog; de eene wilde den anderen vóór zijn om het eerst weêr een nieuwen gevangene te ontdekken. Had het van hen afgehangen, zij waren spoorlags van den eenen strik naar den anderen geloopt. De vangst was gelukkig, echter ging het niet zoo vlug van de hand. Hier en daar moesten nieuwe beziën gestrooid, nieuwe strikken gelegd worden en dikwijls, wanneer de vogel lang geworsteld had, ging het losmaken ook zoo gemakkelijk niet.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 41]

RICHARD WAGNERS SCHOUWBURG.

Richard Wagners schouwburg.

Richard Wagner is de man van de muziek ‘der toekomst,’ zooals men wel eens zegt. Wat profeet die voorzegging waarborgt, weten wij niet. Wij denken dat het tamelijk moeielijk is over den smaak onzer nazaten te oordeelen, en dat woord zou wel eens niet veel meer kunnen zijn dan een luidklinkend opschrift van een uithangbord.

Wij ontkennen niet, dat er passages in Wagners muziek zijn die ons treffen; maar, waarschijnlijk is ons muziekaal gevoel niet voldoende ontwikkeld; wij békennen ook dat wij meer dan eens doezelig en suizelig zijn geworden bij de geniale verwarring, die zich daarin scheen voor te doen. Ja, als men dan dat toch zoo wil,

zullen wij zeggen dat die muziek ons 'al te geleerd' voorkomt en wij liever, naar het voorbeeld ons door de natuur gegeven, de eenvoudige, zielroerende en ingrijpende melodie hebben dan wel al die geleerde schermutseling.

Wij wenschten anders te kunnen spreken, doch ongelukkig voor ons, wij hebben altijd behoefte ons voor te doen zooals wij zijn, en wij kunnen diegenen niet navolgen, welke uit mode verklaren dat de muziek zoo en niet anders wezen moet; dat zij voortreffelijk tot in het diepste diep van dien chaos van tonen dringen, en het daar voor hen zoo helder licht is als bij klaren dage.

Richard Wagner is dus voor ons, zooals voor zeer velen, een onbegrepen genie, zeer gevaarlijk om aan jonge kunstenaars ten voorbeeld gesteld te worden; doch die van de andere zijde belangrijke hervormingen op het dramatisch muzikaal gebied heeft te weeg gebracht.

Wat ons voor het oogenblik bezig houdt, is het theater, dat hij te Beiruth heeft opgericht en welk gebouw wij hier in gravuur meêdeelen. Te Beiruth? zal men zeggen. Ja, en juist daarom, zegt een duitsch tijdschrift, kan dit werk niet als een nationale schouwburg gelden, dewijl het duitsche rijk er zelfs geen medehulp aan verleend heeft.

De bouw van Richard Wagner is inderdaad kolossaal. Het zuidfront heeft eene lengte van 178 voet; de breedte des gebouws beloopt 236 en de diepte van het zuidfront tot het einde, insgelijks 236 voet. De eigenlijke tooneelruimte beloopt 82 en het noordelijke deel, tot aan de dakkruin, 120 voet.

Het inwendige is op eene gansch eigenaardige wijze ingericht; zoo is het orkest voor den toeschouwer onzichtbaar gemaakt en zijn de zitplaatsen amphitheatersgewijs geschikt. Die zitplaatsen zijn ten getale van 2000.

Heeft Wagner voor den bouw gezorgd, dan nog meer zorgde de komponist voor de uitvoering zijner muziek. De toezegging van hulpverleen heeft hem niet ontbroken en zangers en zangeressen scharen zich ievervol rondom hem, om zijn droom, als wij die onderneming zoo mogen noemen, ten uitvoer te brengen.

Nog eenige weken en de uitvoering zal beginnen: zondag, 4 augustus, des avonds ten 7 ure, vangt men aan met de uitvoering van *Rheingold*; maandag namiddag, ten 4 ure, de *Walküre*, eerste bedrijf; ten 6 ure, tweede bedrijf; ten 8 ure, derde bedrijf; dinsdag namiddag *Siegfried*; woensdag *Götterdämmerung*.

In de tweede week van augustus, zal de eerste, in de derde, de tweede herhaling van het opgevoerde plaats grijpen. Ieder der vier stukken duurt vier uren, doch voor de noodige pauzen is, zoowel voor de uitvoerders als voor het publiek, liefderijk gezorgd. Verfrisschingsplaatsen zijn behoorlijk ingericht.

Zeker is het, dat de onderneming eene der kolossaalste, maar zeker wel de origineelste is welke onze tijd heeft voortgebracht, en zij voor de muziekale kunst ontegenzeggelijk goede resultaten zal opleveren. Wie meer bijzonderheden over den Wagner-schouwburg wil kennen, leze het te Leipzig verschenen boek *das Bühnenfestspielhaus zu Baireuth* (1873). De daarin opgenomen plans zijn zoo nauwkeurig, dat men met deze in de hand, overal in het gebouw kan te recht komen.

Dood van den graaf van Warwick.

De familie der Warwicks is eene der grootste, der machtigste, der invloedrijkste van Engeland geweest, vooral in den oorlog der *roode* en der *witte roos*, dat is in den oorlog tusschen de familiën Lancaster en York, en die eindelijk gebluscht werd toen Hendrik VII, graaf van Richmond, uit het geslacht van Lancaster, den troon van Engeland bemachtigde, en zich met het geslacht van York verzoende door zijn huwelijk met Elisabeth uit dat laatste geslacht. Opmerkelijk is het wel dat meest al de leden van die twee geslachten op het slagveld of op het schavot omkwamen, natuurlijk ten behoeve hunner zaak. Mr. Houston heeft uit de bloedige geschiedenis eene episode genomen en den dood van den graaf van Warwick op het slagveld, den 14. april 1471, treffend voorgesteld.

Het huis van den volksvertegenwoordiger Edw. Coremans.

Reeds in een vorigen jaargang deelden wij het portret en de korte levensbeschrijving van den heer Coremans meê, die zich in de vlaamsche politiek voorzeker een welverdienden en blijvenden naam verworven heeft, al ware het slechts door de wet, welke zijn naam draagt en waarbij de Vlaming eindelijk, na sedert 1830 voor de rechtbanken miskend te zijn, voor deze recht bekwam.

Sedert lang was de haat jegens den vlaamschen afgevaardigde bij zijne tegenpartij, alle maat te boven gegaan. De *brieven-Coremans*, afzweepende brieven gericht tegen eenen schepen van Antwerpen, die den vertegenwoordiger, in openbare zitting, straffeloos meende te kunnen beledigen, hadden dien haat gewis niet verminderd. Het was dan ook grootendeels tegen hem, tegen den wakkeren volksjongen, dat in de kiezingen van den 13. juni 1876, de stormloop der liberale partij gericht was.

Niets werd hem en zijne vrienden gespaard: beledigingen in dagbladen, in spotschriften, in caricaturen en strooibiljetten. Niets kon echter de populariteit van den heer Coremans breken, en niettegenstaande alle pogingen, door de tegenpartij aangewend, werd hij, evenals zijne even erg aangevallen collega's, de heeren Victor Jacobs, Alfred de Laet, Eugène de Decker, Eug. Meens, Guyot-van Braet, allen erkende voorstanders van het flamingantisme, met eene prachtige meerderheid herkozen.

De haat brandde in razernij los en 's avonds, beschermd door de duisternis, stroomde het janhagel, door de verslagene partij betaald, naar de huizen van verschillende voorstanders der Meetingspartij - een bondgenootschap van katholieken, Vlamingen en vrijzinnigen - en richtte daar de grootst mogelijke verwoesting aan.

Het huis van den heer Coremans ligt in de Montebello-straat, even buiten den vroegeren ringmuur der oude stad. Gewapend met koevoeten, breekijzers, bijlen en steenen - een bewijs dat de zoo anti-grondwettelijke en anti-vrijzinnige verwoesting reeds voorafgaandelijk besloten was - viel eene razende bende huurlingen, schooljongens en gekende leiders, het huis van den volksvertegenwoordiger aan, brak hetzelfde binnen en buiten en bracht er de verwoesting aan toe, welke wij zooveel mogelijk door de gravuur duidelijk maken.

De vier gravuren stellen voor: de huispoort langs binnen, van de hofzijde gezien; de zware deuren zijn letterlijk met bijlslagen doorboord. De drie andere gravuren stellen de appartementen langs de straatzijde voor, namelijk de voorkamer, de bibliotheek en het kabinet van den rechtsgeleerde.

De verwoesting, men bespeurt het gemakkelijk, is volledig; niets is als het ware geheel gebleven: ruiten zijn verbrijzeld, zware vensterblinden met den koevoet uitgelicht en daarna, dwars door alles heen, in de appartementen geworpen; pendules,

fauteuils, tapijten, gordijnen, kunstsieraden van allen aard werden vernield, gescheurd, gebroken, bedorven. Voorwaar, men zou zeggen, dat kanonkogels door het huis waren heen gevlogen.

De representant was ten zynent gekomen en nam, na een drukken kiezingsdag, het avondmaal; Mevrouw en verdere familie waren nog afwezig, zeer gelukkig voorwaar! Zich beneden tegen honderden razenden verdedigen was voorzeker den anders kloeken man onmogelijk. De kreten die het schuim hooren liet, waren daarenboven alles behalve geruststellend. De heer Coremans ging naar de eerste verdieping toen hij de overtuiging had dat het benedenhuis, langs deur en vensters, overrompeld was.

Boven aan den trap, nam hij, met een paar scherp geladen revolvers in de hand, post, wel besloten zich daar tot den dood toe te verdedigen. Langs den trap konden de aanvallers slechts een voor een de eerste verdieping bereiken, en goed gewapend zou de aangevallene de worsteling geruimen tijd volhouden.

De aanvallers waagden echter de opstijging niet; zij vergenoegden zich met de verwoesting beneden, gelijkvloers, roofden daar eenige voorwerpen, namen die als tropeeën meê, en poogden bij middel eener petroleum-lamp de brand in het huis te steken.... Dat ontbrak er nog aan om het tooneel der *commune* waardig te maken.

Laat ons een sluier over dat eeuwige, dat onuitwischbare schandmerk werpen!

Toen de nacht voorbij was en de antwerpsche bevolking de afschuwelijke verwoesting zag, steeg er dagen nadien nog een kreet van verontwaardiging tegen de partij op, die zich aan deze misdaden had plichtig gemaakt, en men wenschte zich openlijk geluk dat menschen, die tot iets dergelijks in staat waren, niet aan het hoofd des lands hadden kunnen geraken.

De heer Coremans was de eenige niet wiens eigendom geschonden werd: onder de aangerande huizen telt men die van den volksvertegenwoordiger De Laet, van den advokaat Mr. Jacq. Jacobs, van de heeren de Winter-Lauwes, Van Boghout, de eerste gewezen gemeente-, de tweede gewezen provinciaal raadsheer; de werkhuizen van *het Handelsblad* en *l'Escaut*, een aantal geestelijke gestichten, vooral het nieuwe klooster der paters Jesuïeten, aan het Meetingpark.

De *Illustratie* is geen staatkundig tijdschrift; wij kunnen dus niet breedvoeriger de gebeurtenissen van den 13. Juni en verdere dagen binnen treden; doch wij hebben deze actualiteit, zoo gedenkwaardig, doch tevens zoo noodlottig in de geschiedenis van België, niet ongemerkt kunnen voorbijgaan.

Tentoonstelling te Philadelphia.

De tentoonstelling van Philadelphia trekt meer en meer de aandacht, en ter gelegenheid der teekening van het werktuig van 1400 paardenkracht, dat daar voor het eerst door den president Grant in beweging werd gesteld, zullen wij den lezer nog eenige wetenswaardigheden over die belangrijke tentoonstelling meêdeelen:

Het mocht een gelukkig denkbeeld van het Congres van Washington genoemd worden, het honderdjarig bestaan der Unie te vieren door eene wereldtentoonstelling, want men kon zich niet alleen overtuigd houden dat elke Amerikaan de regeering van zijn land de hand zou reiken om dit plan te verwezenlijken, maar ook aan handel, nijverheid en schoone kunsten zou het een machtigen stoot voorwaarts geven, en als zoodanig kon het niet anders of de medewerking moest algemeen zijn.

Dat Philadelphia werd aangewezen als de stad die alle natiën binnen hare muren zou ontvangen, was geen gevolg van grillen of bevoorrechting, daar de president

Grant, in zijn *speech* daarover tot het Congres, Philadelphia noemde als een der oudste steden der Unie, en door hare historische herinneringen en door hare gunstige ligging het meest aanspraak hebbende op die schijnbare bevoorrechting.

Wij zullen op dit oordeel van den president niets afdingen; het is voor ons voldoende te zeggen dat het Congres met zijn voorstel genoeg nam. Philadelphia is overigens eene stad eene wereldtentoonstelling volkomen waardig, en wat de plaats aangaat waar de gebouwen moesten verrijzen, het was eene stilzwijgende overeenkomst dat het Fairmount-Park daarvoor aangewezen zou worden.

Het Fairmount-Park ligt in het noordoosten van Philadelphia en beslaat eene oppervlakte van 2740 roeden. Dit park, een der wonderen der Vereenigde Staten, en dit wil iets zeggen, heeft de stad reeds 6 miljoen dollars gekost en nog worden er jaarlijks ongehoorde sommen uitgetrokken om het te verfraaien.

Zooals de gravuur in ons vorig nummer te zien gaf, is dat park overal beplant met boomen en wordt het door eene rivier in tweeën verdeeld, terwijl marmeren en bronzen standbeelden als bij tooverslag op de voornaamste punten uit den grond rijzen. Men heeft er voor gezorgd dat de tentoonstellingsgebouwen juist op die plaatsen zijn gezet die het schilderachtigst zijn gelegen, zoodat het oog van den

bezoeker, overal waar hij zich wendt, aangenaam verrast wordt door de heerlijkste grootschen van natuur en kunst, die hier als het ware met elkaâr schijnen te wedieveren.

Als men een blik over het geheel laat gaan, kan het niet anders of men krijgt een grootschen indruk van de macht der Amerikanen, eene macht die wij niet altijd willen erkennen, maar waarvoor wij toch onder zullen moeten doen als wij den uitslag van de bekroningen vernemen.

Eenige jaren geleden is te New-York eene internationale tentoonstelling georganiseerd, doch zij kan met die van Philadelphia nauwelijks vergeleken worden. Alles wat men daar ziet is grootsch en gaat in verscheidenheid van inrichting alles te boven wat zelfs de tentoonstellingen van Londen, Parijs en Weenen aanboden. Aan de kleinste bijzonderheden kan men duidelijk zien dat bij de regeling een genie heeft voorgezeten, het genie eener natie die 45 miljoen inwoners telt.

De Amerikanen zijn rusteloos werkzaam geweest om het geheel te doen gelukken, en zijn daarbij met eene geestkracht te werk gegaan waarvan zij alleen het geheim schijnen te bezitten. Zij hebben gehandeld zooals het in hunne zinspreuk staat uitgedrukt: *spoedig*, en het moet gezegd worden, er ontbreekt niets aan.

De tentoonstelling zelve beslaat eene ruimte van 236 roeden, behalve de stallingen voor paarden en vee. Alleen de gebouwen nemen 50 roeden plaats in, wat eene oppervlakte geeft van 2.107.000 vierkante voeten, zoodat dit nog 10 roeden meer is dan de tentoonstelling te Weenen en 3 roeden meer dan die van Parijs.

Het is aan alles duidelijk waar te nemen, dat de Amerikanen iets hebben willen voortbrengen wat de gansche wereld tot dusverre nog niet heeft aangeboden.

Wij zouden hier een reeks van cijfers kunnen neêrschrijven om onzen lezers een denkbeeld te geven van de kolossale uitgebreidheid der terreinen en de reusachtige afmetingen der gebouwen, doch wij vreezen dat ons doel daardoor niet zou worden bereikt. Men maakt zich gemeenlijk een veel te klein denkbeeld van cijfers en er bestaat voor vele mensen zoo heel veel verschil niet tusschen 10.000 en 100.000 meters, daar het hoogst moeilijk is zich onder het lezen dergelijke afmetingen voor oogen te stellen. Wij onthouden er ons dus van en gaan liever over tot de beschrijving der bijzonderheden.

Behalve de 150 nevengebouwen kunnen wij vijf gebouwen, als eigenlijk de tentoonstellingsgebouwen uitmakende, opgeven. Alle vijf hebben eene afzonderlijke strekking, waaraan dan ook hun naam ontleend is. In de nijverheids-hal zijn de industriele voorwerpen van allen aard en soorten opeengehoopt; de machine-hal, het paleis der schoone kunsten, de tuinbouw-hal en de landbouw-hal duiden vanzelf door hunne namen aan wat zij bevatten.

De nijverheids-hal spant echter boven alle, zoowel in pracht als in uitgebreidheid, de kroon. Zij is opgetrokken uit ijzer en steen en heeft vier ingangen, op de manier van triomfbogen gebouwd. Als men dat gebouw binnentreedt, zou men niet zeggen dat het zoo uitgestrekt was, want alles komt zoo evenredig voor, dat de verbazende grootte nauwelijks in het oog valt en hoogst natuurlijk schijnt.

Hetzelfde is het geval met de andere gebouwen, doch juist die schijnbare tegenstrijdigheid is het welsprekendste bewijs dat de inrichting der tentoonstelling

uitstekend geslaagd mag heeten. Waren toch de gebouwen niet opgepropt met de goederen van inzenders der geheele wereld, hunne ruimte zou meer in het oog vallen, wat nu niet het geval is.

Wanneer men eene wandeling wilde doen door de nijverheids-hal, zou men tamelijk goed door moeten stappen en zich vooral nergens lang ophouden, om in één dag klaar te komen, ten minste als men na die wandeling met recht zou willen zeggen dat men overal geweest was. Het zijn goede voetgangers die 11 mijlen per dag afleggen en toch, al schijnt het ongeloofelijk, in de nijverheids-hal moet men 11 mijlen maken, alvorens te kunnen zeggen dat men overal geweest is.

En nu het machien, waarvan wij hooger spraken. De beweger Corliss bestaat, zooals men ziet, uit twee werktuigen met balanciers. Grooter dan deze zijn er tot dusverre niet gemaakt, volgens de gecombineerde stelsels van Watt en Wolff. Die machienen zijn 13 meters hoog, wegen 900.000 kil. en hunne volants van 10 meters doorsnede, hebben een gewicht van 70.000 kil.

Ieder balancier weegt 22.000 kil. Die machienen hebben, zooals gezegd is, eene kracht van 1400 paarden en deze zou tot 2800 kunnen gebracht worden. Het geheel staat op een platform van 18 meters doorsneê, gevestigd op de meest solide fondementen.

De beweger is door amerikaansche werklieden van amerikaansch ijzer en staal gegoten en gesmeed.

James Watt, de uitvinder van het stoomtuig.

(Vervolg en slot.)

In het jaar 1763 droeg hem de professor der physica de taak op, om eene stoommachien van Neucomen, welke niet meer voor alle proeven geschikt was, te verbeteren. Dit werk nu had de grootste en belangrijkste uitvinding van Watt ten gevolge.

Toen hij namelijk meende, dat de machien volledig hersteld was, en hij haar in werking wilde zetten, ondervond hij, dat zij nauwelijks in staat was den zuiger op te heffen.

Door verhooging der hitte werd, wel is waar, dit gebrek eenigszins verholpen, maar hij moest dan om den stoom te verdichten en den metalen cylinder af te koelen, eene aanzienlijke hoeveelheid koud water aanwenden; dit alles ging echter gepaard met het verbruiken van eene aan den noodigen arbeid onevenredige hoeveelheid brandstoffen en eischte een tamelijk lang oponthoud.

Watt spande nu zijne krachten in om een middel te vinden, waardoor de stoom zonder verkoeling des cylinders kon verdicht worden. Hij kwam op de gedachte met den cylinder eene afgescheiden kamer te verbinden, waarin aanhoudend eene ledige ruimte zou onderhouden kunnen worden.

Werd het nu mogelijk deze kamer met den cylinder in verbinding te brengen, dan zou het vraagstuk opgelost zijn.

Deze gelukkige gedachte was de eerste stap, welken hij op de roemrijke baan zette, die den naam van Watt bekend gemaakt en zijn roem tot de uiterste grenzen der aarde gevoerd heeft.

Hij zelf zegt, dat van nu af alle andere verbeteringen van zijne stoommachien zich snel en onafgebroken opvolgden.

De verbinding van dit vat (condensator) met den cylinder voldeed echter niet aan alles, want de tot water verdichte stoom, die zich in het onderste gedeelte van den condensator verzamelde, werd eene hindernis; hierin werd echter gemakkelijk voorzien door den bodem van den condensator in verbinding te brengen met eene pomp, welke door het mechanisme der machien in beweging gesteld wordt.

Eene andere moeielijkheid bestond daarin, dat er bij het dalen van den zuiger in den cylinder lucht binnen drong, en zijne temperatuur zoo verminderde, dat bij het volgend zuigerheffen een deel van den in de buis dringenden stoom verdicht werd.

Om hierin te voorzien sloeg Watt voor, het bovenste gedeelte van den cylinder met eene lucht- of stoomdichte bus geheel te sluiten, den zuigersteel echter in pakking te laten bewegen en den zuiger zelven door damp in plaats van door lucht neêr te drukken.

Door deze verandering verloor de luchtdrukkingsmachien hare vorige eigenaardigheid en werd eene werkelijke stoommachien; ook was het geene verbetering, die Watt haar aanbracht maar eene volkomen nieuwe uitvinding.

Bij dit alles echter begonnen nu slechts de voornaamste moeielijkheden voor onzen bescheiden mechaniekwerker, die, ofschoon overtuigd van het groot gewicht zijner uitvinding, op verre na de bespreektheid en standvastigheid niet bezat, welke gewoonlijk vereischt worden om anderen te overtuigen en tot het aanwenden der noodige middelen over te halen.

Gelukkigerwijze kwam hij nu in aanraking met den kennisvollen dokter Roebuck, die hem in staat stelde zijn denkbeeld tot uitvoering te brengen.

De eerste machien, die vervaardigd werd, was eene zoogenaamde eenvoudige werkende machien; zij moest als proef gelden en onderging van tijd tot tijd verbeteringen, naarmate de omstandigheden ze aan de hand gaven, totdat zij eindelijk eene groote volmaaktheid bereikte.

Daar Dr. Roebuck echter vele ongelukken troffen, verloor Watt in hem weldra zijn steun, en stond hij weêr ontmoedigd en krachteloos alleen.

Eensklaps verklaarde zich nu een zekere fabrikant van Birmingham, Mathew Boulton, geneigd om in Roebuck's plaats te treden.

Nu begon in het begin van 't jaar 1775 de nieuwe compagnie hare werkzaamheden, na eerst de zaak naar Loho bij Birmingham verplaatst te hebben.

Daar Boulton niet over een groot kapitaal beschikken kon, maar ook alle eigenschappen bezat om de voortbrengselen hunner kunst ter markt te brengen, steeg de onderneming in korten tijd tot een grooten bloei.

De teruggetrokken en stille Watt zou moeielijk een beteren compagnon hebben kunnen aantreffen, want de ondervinding leerde, dat men niet voor tegenspraak terug moest wijken en alle kunst der overreding noodzakelijk was om de nieuwe uitvinding een weg te openen.

Ja, 50.000 ponden waren door de onderneming uitgegeven, voor dat deze eenig voordeel afwierp.

De stoommachien werd tot 1780 slechts voor het waterpompen in de kolenmijnen benuttigd.

Watt echter dacht nu de belangrijke verbetering uit, welke de groote veranderingen moest aanbrengen, die sedert dien tijd de meeste technische bedrijven ondergaan hebben, welke niet onmiddellijk van handenarbeid afhangen.

Men moest namelijk de op- en neêrgaande beweging in eene draaiende veranderen, en hierdoor de machien voor molens, enz. dienstbaar maken.

Reeds in 1780 maakte Watt een proefmodel, ingericht naar het voorbeeld eener draaibank; dit denkbeeld werd hem op eene schelmachtige wijze ontnomen en door een ander tot uitvoering gebracht.

Daar deze zich hiervan een patent had laten geven, zag Watt zich genoodzaakt de oorspronkelijke gedachte door eene andere te vervangen, waarin hij nu op eene hoogst behendige wijze de zoogenaamde zons- en planetenbeweging invoerde.

Het werk bleef echter nog altijd onvolmaakt, zoolang de zuigerstang met den evenaar der machien door een keten verbonden bleef; deze keten toch kan wel naar boven trekken maar niet naar beneden drukken.

Het gelukte Watt door eene doelmatige vinding ook deze zwaarigheid op te heffen.

De machien kreeg hierdoor juistheid en zekerheid in hare beweging, en werd veel minder kostbaar; niet alleen toch verbrandde zij een derde minder kolen, maar ook al hare deelen werden veel kleiner en konden dus goedkooper gemaakt worden.

Het zoude ons te ver voeren, wanneer wij bij de vele nieuwe toepassingen die Watt der stoommachien gaf, wilden blijven stilstaan, of ons bezig houden met de menigte kleinere uitvindingen, die zijn scheppend vernuft daarstelde.

Nadat het oorspronkelijk patent in 1800 verlopen was, ging de machienenfabriek door een nieuw verdrag aan de zonen van Watt en Boulton over.

In den zomer van het jaar 1819 werd Watt door eene schijnbaar onbeduidende ziekte aangevallen; doch, vol overgeving aan den wil van God, erkende hij echter weldra, dat zijn laatste uur gekomen was.

Hij stierf dan ook den 19. augustus van datzelfde jaar op zijn landhuis te Heathfield nabij Birmingham in den ouderdom van 83 jaren. en werd in de parochiekerk van Handsworth naast zijnen kort te voren ontslapen vriend Boulton begraven.

DOOD VAN DEN GRAAF VAN WARWICK, NAAR HOUSTON.

De luchtvaart.

Wanneer een lichaam in eene vloeistof gedompeld is, zal het daarin zinken, zweven of opstijgen, naarmate het zwaarder, even zwaar, of lichter is dan de hoeveelheid vloeistof, welke het verplaatst.

Van nature is een kurk lichter dan de hoeveelheid water, die zij inneemt; zij zal dus op het water drijven.

Verzwaart men haar, totdat haar gewicht gelijk is aan dat van de hoeveelheid water, dan zal zij op ééne plaats blijven hangen in die vloeistof, en, eindelijk, als men haar betrekkelijk zwaarder gemaakt heeft, zal zij zinken.

Bevrijdt men haar weêr van het toegevoegde gewicht, dan rijst zij terstond tot aan de oppervlakte.

Het huis van Edw. Coremans.

I. DE INGANGDEUR LANGS BINNEN GEZIEN,

II. DE BIBLIOTHEEK.

III. DE VOORKAMER.

IV. HET KABINET.

Hetzelfde zien wij plaats grijpen bij een luchtbol.

Lange banen taf of zijde worden aan elkander genaaid en overdekt met een veerkrachtig vernis, dat het weefsel water- en luchtdicht maakt.

Bovenaan bevindt zich eene door eene veer gesloten klep, welke de luchtreiziger kan openen door middel van een koord; een licht wissel schuitje, waarin eenige personen kunnen plaats nemen, hangt onderaan in het koorden net, dat het geheele toestel omsluit.

Men vult den luchtbolter opstijging gemeenlijk met gewoon steenkolengas, doch niet heel en al; de lucht toch wordt, hoe hooger men stijgt, steeds ijler; het is dus van het hoogste belang, dat men niet zooveel gas opneme als mogelijk zijn zou; immers daar alle gassen zich trachten uit te zetten, zou, bij verminderende tegenwerking der lucht, de spankracht der ingesloten en zich uitzettende gasmassa, het taffen weefsel kunnen doen bersten.

Is men eenmaal zoo hoog gestegen, dat de zwaarte van den ballon evenwicht maakt met de lucht, die hij verplaatst, dan blijft men zweven op dezelfde hoogte in de richting van den daar waaienden wind.

Wil de luchtreiziger dalen, dan opent hij de klep, en het gas, dat hem omhoog voerde, ontsnapt in de vrije lucht: hij daalt meer en meer.

Hij slaat een oog naar de aarde en ziet dat hij drijft boven het water.

Zal hij omkomen? Neen; plotseling sluit hij de klep, ledigt een of twee zakken, die hij met zand gevuld, als ballast meênam, verlicht aldus zijn voertuig, stijgt weêr iets hooger en drijft op den wind verre van daar, totdat hij eene gunstige plaats ontdekt om het anker uit te werpen en te landen.

Maar als nu de wind eens in eene andere richting blaasde en hem verder b.v. in zee joeg; wat dan? Zou hij dan onherroepelijk verloren zijn?

Nog niet.

Het is genoegzaam zeker, dat op eene zelfde noogte van den dampkring maar één wind in dezelfde richting waait; maar eveneens is het bewezen, dat bij verschil van hoogten er tevens verschil van richting ontstaat in den windstroom, zoodat het mogelijk zijn zou voor den luchtreiziger om, bij herhaalde neêrdalingen, door vrijlating van gas of opstijgingen, door uitwerping van ballast, eindelijk een wind aan te treffen, die hem gunstig is.

Doch iedereen gevoelt hoe onzeker en moeielijk deze kans van uitkomst zijn moet; bovendien het gas, dat men vrijliet, de ballast, dien men opofferde, komen niet weêrom, zoodat na een zeker getal vruchteloze stijgingen of dalingen de reiziger genoodzaakt kan worden om, nederig en beschaamd, een onderkomen te vragen nog verre van het doel zijner reis en verder nog misschien van het punt, van waar hij vertrok.

Velen hebben zich moeite gegeven, om het vraagstuk der onafhankelijke luchtscheepvaart op te lossen.

Veel, zeer veel is er over dat punt geschreven en te recht; immers zoolang men het middel niet vindt om zich naar willekeur, bij wat windrichting ook, in de lucht te bewegen, zal iedere luchtreis niets zijn dan eene minder of meer belangwekkende vertooning zonder nut.

Tot eene bevredigende uitkomst kwam men echter niet, en zal men wellicht niet komen.

Ze zijn dan ook niet gering de zwaarigheden, die men overwinnen moet om een werktuig te maken dat voor den mensch geregeld de verhoudingen aanbiedt, die de vlucht der vogelen mogelijk maken.

Immers aan een middel om een ballon naar willekeur te sturen valt niet te denken, daar deze geen genoegzaam steunpunt voor eene bewegende kracht bezitten kan, en hoogstens de dienst zou kunnen doen van een blaas, die een zwemmer wel boven water helpt, doch niet voortstoot - ofschoon er nog geene volkomen gelijkheid bestaat tusschen iets wat *in* de lucht zweeft en iets wat *op* het water zich beweegt - de zwemmer moet uit zich zelf de beweging, die hem verplaatst, voortbrengen.

En dan nog: is voor een ongeoefende zulk eene blaas een middel om minder gevaar te loopen van meer te drinken dan hij wenschen zou, ze is tevens eene belemmering, waarvan een bekwaam zwemmer zich bevrijdt; evenzoo zou de ballon - altijd in de vooronderstelling, dat hij aanwendbaar is - in evenredigheid van zijn omvang en bewegingsnelheid, eene belemmering zijn voor den luchtreiziger.

Men moet dus naar iets anders omzien; maar juist dat, wat ons helpen kon in het zoeken, is ons ten eenemale onbekend.

De visch daalt en rijst, wendt en keert zich naar hartelust in zijn element. Maar hoe? Alles is onderzocht, ontleed en doorgrond; alleen dat wat een visch een visch doet zijn - het zwemmen - ontsnapt aan alle onderzoek, is onbekend en wordt nauwelijks vermoed.

‘Van alle wetenschappen,’ zegt een groot geleerde, ‘is er geene zoo weinig ontwikkeld en tot helderheid gebracht, dan die der werktuigkunde der natuur. Die onwetendheid is een ware ramp, want zij brengt den mensch op een dwaalweg; de mensch, die slechts nabootser zijn moest, werpt zich - omdat hij niet begrijpt en in dit geval niet navolgen kan - op als schepper, en zijne dwaze pogingen putten hem uit tot zijne beschaming.’

De volk.

Een gedicht van G. Antheunis.

‘Onze poëzie gaat den berg af,’ schreven wij eenige jaren geleden, en als bewijs dat er waarheid in dit gezegde gelegen is, wezen wij op het onweêrlegbare feit dat ons volk, anders zoo zangerig, geene dichtstukken meer leest. De poëzie is, in de meeste letterkonden, zoo wat terzij geschoven, zal men antwoorden; doch bij ons bestaat zij schier voor het volk niet meer. Geloof ons, 't is minder de schuld van ons volk dan dat onzer dichters, die den rechten toon hebben verloren.

Wij hadden twee dichters, in den dageraad onzer letterkunde, die het hart des volks wisten te treffen: Ledeganck en van Ryswyck - de eerste door het dramatische zijner onderwerpen en de tweede door het luimige van deze. Beiden behandelden meer dan eens het verhaal en de legende, en kluisterden daardoor het vlaamsche volk aan hunne zangerige tonen.

Van het oogenblik dat de vlaamsche poëzie, zooals de Engelschen zeggen, in *selfcontemplation* verviel, en erger dan dat, sedert eene dikwijls waterachtige rijmelarij in de mode kwam, verre navolging van zekere engelsche en duitsche school, heeft de vlaamsche lezer haar den rug toegekeerd.

De heer Antheunis beoefende ook - uit mode gewis - het hedendaagsche genre in zijn *Uit het hart*; doch hij maakte reeds eene loffelijke uitzondering tusschen de

beoefenaars; hij toch heeft gedachten, en zij sprankten als vuurvonken zijne kleine dichtstukjes uit.

Allengs vervormt zich nu, misschien zonder dat hij het zelf weet, het talent van den jongen dichter; indien hij in de eerste dagen ook dapper offerde aan het '*windeken waait en meuleken draait*' ziet men van lieverlede zijne poëzie iets vaster, bepaalder, iets klaarder en helderder bekomen, en evenals Lodewijk de Koninek, niettegenstaande alle verlokseisels van mode en dagblad getrompet, zich op een gansch eigenaardig standpunt hield, evenzoo zien wij Antheunis naar een dergelijk standpunt heen treden.

Het ware inderdaad te hopen dat een man met geest en talent, een meer eigenaardigen weg opende voor de poëzie, dan nu bestaat, en in dezen andermaal tot het volk sprake.

Indien men de snaar in het gemoed des volks weêr trillen doet, zooals Ledeganck, Tollens, van Ryswyck, Beets, Staring en anderen deden, zal ook de poëzie weêr haar rechtmatigen invloed herwinnen; dat is ontwijfelbaar.

De Wolk van den dichter Antheunis benadert, gelukkig, een beter tijdvak voor de poëzie. Bij de gedachte, die hem steeds eigen is, voegt zich nu reeds een vaster, een flinker vorm. Dat losse, lamme, achtellooze, hetwelk men in de mode brengen wil - juffer poëzie, of zij die hare plaats inneemt, schijnt er veel plezier in te vinden, zoo slonzerig te zijn als mogelijk is - maakt plaats voor iets dat ten minste de ontleding kan doorstaan.

Het stuk van Antheunis verscheen in Nederland en is dus onzen vlaamschen lezer vreemd, doch dewijl wij onzen lezers met den loop der letterkunde willen bekend houden, zullen wij het sierlijke vers in onze *Illustratie* opnemen, en wij roepen er de aandacht der liefhebbers van schoone poëzie op in:

De gloeiende zonne kuste de zee,
En 't water rilde van lust en wee.

Een wasem uit den kus ontstond,
Zoo zacht en stil als de zucht uit den mond.

De wasem werd wolk en steeg en klom,
En hoog in den blauwen hemel zwom;

En klom steeds hooger, zoo hoog zij kon,
Naar 't licht, de glansende heerlijke zon.

Maar achter de kim de zon verdween
En liet in de ruimte de wolk alleen.

'Geen licht, geen koesterende zonne meer!'
En weenend viel de wolke neêr.

Zij viel op des berges woesten top;
De kloven der rotsen vingen haar op.

Langs der kloven wand, den gladden,
Druipt en zijpt en lekt zij henen,
Over vale, kale steenen,
Kil en slijmrig als de padden,
Immer, immer door het duister,
Naar den afgrond immer voort.

Zij, uit liefde en licht geboren,
Afgedwaald van glans en luister,

Druipt en zijpt en lekt verloren,
Immer, immer door het duister,
Naar den afgrond immer voort.

Maar neen! nog wijd van de eindelooze gronden,
Daar heelt zij plots een bed gevonden,
Na eeuwen tijds den klomp gesleten,
De rots gespleten,
En bobbelt en hobbelt, met juichende kreten,
Als bronnen vooruit.

Licht! daar is licht nu! zij borrelt, zij spruit,
Vrij en in lachende, lustige stralen,
Baant zich een weg door de bloeiende dalen,
't Golvende gras en het geurende kruid,
Vooruit!

De bloemen fluistren: 'Blijf met ons!
De weide is als fluweel en dons.
Hier zal geen slijk uw glans besmeuren;
Hier zult ge uw vrijheid nooit verbeuren.
Och! blijf met ons! och! blijf met ons!
Bij vooglenzang en biegegons,
Bij starrenglans en zonnepracht,
Men leeft en mint, men schertst en lacht,
Den dag, den nacht
Bij ons!'

'Neen!' roept hun de bronnen tot beke geworden;
'Ik wil mij met sterkte en met wilskracht omgorden.
Noch dwang, noch beê
Weêrhoudt mijn schreê,
Ik wil en ik zal tot mijn moeder, de zee!'

De zonne stijgt. De grond is dor
En schor.
Hier sist de slang in wilden toorn,
Daar grijpt naar hem, met boos gemor,
De doorn.
De vliet
Naar 't blauw des hemels ziet;
Zijn welle zingt een ruischend lied,
En snelt zoo kronklend, klaar en blij,
Voorbij.

'Sta! sta!
Verwijl een poos!
Of zijt ge zin- en roekeloos?
Daar is geen weg meer! Ha! ha! ha!
Daar is de diepte, wel duizend voet.
Gij vlugge, gij stoute, waar is nu uw moed,
Uw overmoed?
Hier zult gij wel staan
Of vergaan!'

‘Slange,’ zegt hij, ‘k wil u laven;
 Dorre grond, ik zal u drenken,
 Braam en doorn, u rozen schenken.
“Goed voor kwaad” is leus der braven.’

Hij springt,
 Terwijl het heinde en verre klinkt:
 ‘Noch dwang, noch beê
 Weêrhoudt mijn schreê,
 Ik wil en ik zal tot mijn moeder, de zee!’

Het woud
 Ontvouwt
 In 't wijd verschiët zijn donkre kruinen,
 En op den heuvel steken puinen
 Hun wangestalt' ten hemel op.
 't Is brandend heet. De middagzonne
 Verdroogt den laatsten zwalp en drop
 Van meen'ge bronne.
 't Is brandend heet!
 De vliet heeft zijnen loop verbreed,
 En treedt
 Nu stout
 In 't woud.

Hoe frisch! hoe plechtig en hoe schoon!

‘Blijf met ons, en vestig hier uw woon!’
 Ritslen jong gewas en eeuwenoude boomen;
 ‘Zoet is 't hier te leven, zoet is 't hier te droomen.

‘Kom en smaak in de eenzaamheid
 't Stil geluk u voorbereid.
 Blijf en wil u toch bezinnen;
 Alles zal u hier beminnen,
 Alles u gehoorzaam wezen,
 Alles in uw blikken lezen.
 Louter zegen
 Zijn uw wegen,
 Louter goed
 Plengt uw vloed!’

Zijn harte zwelt. Hoe zoet en smachtend,
 Hoe streelend en hoe wilverkrachtend,
 Uit stam en twijgen, spreekt die stem
 Tot hem.

Maar hoort! Daar ruischt op eens de wind
 Door 't bukkend geboomte en de ritslende blaren,
 En 't schijnt hem als smeekten de golvende baren,
 Uit de eindlooze verte: ‘Mijn kind! mijn kind!’

‘Neen!’ roept de vliet tot stroom geworden;
 ‘Ik zal mij met sterkte en wilskracht omgorden.
 ‘Geen dwang, geen beê
 ‘Weêrhoudt mijn schreê;

‘Ik wil en ik zal tot mijn moeder, de zee!’

Langs de dorpen, door de steden,
Kalm en grootsch, met reuzenschreden,
Volgt hij zijne baan.
Lustig draait hier rad en molen;
Wiegend glijdt de slanke kaan,
Onder 't dichte loof verscholen,
Met een jong en minnend paar,
Hier en daar.

Schepen stoomen, bruisen,
Ankren, laden, kruisen
In het rond;

Haven, werven en paleizen
Elken dag ontstaan en rijzen
Uit den grond;

En alom, in duizend vreemde talen
Hoort men zijnen lof en roem herhalen
Elken mond.

‘Och! blijf met ons! Gij zijt de bron des levens,
Des werks, der nijverheid, ons dierbaarst pand;
Met fierheid blikken wij op u en met vertrouwen tevens.
Gij laaft en voedt en schut het vaderland!’

Zoo roept en smeekt met opgeheven handen,
Het volk, zijn volk tot hem.
O! liefde smeedt en klinkt de sterkste banden.
Zijn harte zwelt. Weêrstaat hij ook aan deze stem?
‘Ja!’ roept hij, ‘ik laat mij door niemand bekoren!
‘Het hart rukt mij henen; ik heb het gezworen:
‘Geen dwang, geen beê
‘Weêrhoudt mijn schreê,
Ik wil en ik zal tot mijn moeder, de zee!

Onafmeetbaar is de vlakte,
Onafmeetbaar zijn de weiden.

't Is alsof zijn boezem snakte:
‘Moet ik langer nog verbeiden?’

Over zijnen breeden vloed nu
Waait een frissche wind hem tegen:

‘Wind der zee, mijn harte groet u!
Brengt gij mij haar moederzegen?’

Meeuwen boven zijne baren
Drijven, duiklen naar beneden:

‘Vogels, brengt gij goede maren?
Zaagt gij mijne moeder heden?’

De zonne daalt!
De dag gaat rusten;
De duin der kusten

In de avondzonne straalt.
Het strand verbleekt,
Het water zwelt.
Genoeg gesmeekt!
Daar komen de ruischende baren gesneld.

‘Kind! mijn kind!’ zoo dreunt het uit de kolken
Tot de wolken,
‘Kind, wat heb ik lang gewacht!’

‘Moeder!’ galmt de stroom met kracht,
‘Geen dwang, geen beê
Weêrhield mijn schreê!’
En zinkt in den schoot zijner moeder, de zee!

Thourout (België), 26 Januari 1876.

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(Vervolg.)

‘Vader, hoor eens, wat is dat?’ riep de kleine Hendrik..... En werkelijk scheen zich iets in de takken te bewegen.

‘Ziet zelf maar,’ zegde de vader, ‘maar maakt geen leven.’ Loerend en stil gingen de knapen v oorwaarts. ‘O, een levende merel!’ riepen beiden als uit één mond.

‘Vader, pak hem, anders vliegt hij wezenlijk weg.’ Een merel had zich met de pooten verstrikt en spartelde heen en weêr, zoodat het loof om hem ruischte als het rad van een watermolen.

‘Vader, dien nemen wij meê en doen hem in de groote vogelkooi, niet waar?’ vroeg de knaap.

De houtvester greep den vogel, zag of hij zich ook gewond had en maakte hem zorgvuldig los.

Het dier beet met den goudgelen snavel om zich heen en zag hen met zijn zwarte oogen recht vergramd aan. De vader bond hem in den linnen zakdoek van den kleine. Zorgvuldig nam deze den gevangene aan om hem niet te bezeeren; uit alle trekken van het kindergezicht sprak onverborgen blijdschap. ‘Vader, als hij nu maar eten wil.’

‘Lijsterbeziën zal hij wel eten. Anders zijn de merels koppige en halsstarrige vogels. Als hij eten wil, zult gij er veel plezier van hebben, vooral wanneer hij in het voorjaar begint te zingen.’

Zooveel vogels als vandaag had hij in langen tijd niet gevangen. Een groote zwerm was neêrgestreken en bijna in iederen strik spartelde een gevangene. Het was een lust van verre de strikken te beschouwen en de ongelukkige diertjes te zien worstelen. En het waren alle schoone en vette vogels. Overal ruischte en fladderde het in het bosch, en die geluiden waren gemengd met de kort afgebroken tonen der lokvogels.

Het was een waar plezier voor knapen.

‘Halt, jongens, wacht even,’ riep de houtvester. Hij ging voor. Op eene plaats liep het dicht bosschaagie vlak langs den weg. Een dunne, dorre tak belette den doorgang. Hij was zoo gelegd dat hij bij de minste aanraking moest vallen. Daaraan kan men zien of een strooper in het bosch is. Wie het niet weet, let er niet op en denkt niet dat hij met opzet zoo geplaatst is. Waar het pad langs vochtige, moerassige plaatsen

leidde, was het zorgvuldig plat getrapt, zoodat men duidelijk den afdruk van ieder voetspoor kon waarnemen.

De knaap wilde beziën in een strik doen, toen hij bleef staan. ‘Zie eens, vader, zie wat een lief, schoon vogeltje. Het vloog niet eens weg toen ik aankwam.’

‘Dat is een roodborstje. Die zijn zoo tam dat zij 's winters bijna altijd om de houthakkers rondvliegen.’

Het diertje zag met zijne groote, schoone oogen smeekend naar hem op, liet zich gemakkelijk vatten, ja spartelde zelfs niet toen de houtvester het losmaakte.

‘Daar, Frits, laat het vliegen.’

De knaap nam het los in de hand en liet het daarna vliegen. Eerst bleef het vogeltje een wijl rustig zitten en vloog toen in het nabijgelegen bosch. Daar huppelde het, lustig fluitend, rond, alsof er niets gebeurd en geen mensch in de nabijheid was.

‘Vader, zie alweêr een roodborstje. Maar het is dood. Het is waarlijk jammer dat zulke schoone diertjes zich zoo gemakkelijk laten vangen.’ Hij wilde het losmaken.

‘Neen, Hendrik, laat het hangen. Ik heb het er eerst gisteren neêrgehangen.’

‘Waarom, vader? En de strik hangt ook veel te laag over den ouden boomstam.’

‘Daar zal ik marters en vossen meê vangen. Wanneer deze roofdieren eens een vogel te pakken krijgen, loopen zij dag en nacht langs het pad waar de strikken liggen en eten alles op. Nu en dan hang ik hier echter een lokvogeltje; dat halen zij spoedig regelmatig weg en worden wilder.’

‘En terwijl zij zulks doen, schiet gij ze dan dood?’

‘Neen, wanneer ik ze zoover heb, leg ik het vangijzer op den stam. Dan hang ik een vogel in den strik boven het ijzer, en wanneer zij weêr iets willen wegstelen, zitten zij vast.’

‘Den Schoonen bruinen marter van het vorig jaar met zijn goudgelen hals en fijne, gladde huid, hebt gij dien ook hier gevangen?’

‘Ja, op dezelfde plaats. De holte in den stam waarin het vangijzer gelegen heeft, kunt gij nog zien.’

Weder hoorde men in de verte het ruischen en schudden der takken.

‘Vader, hoor eens, weer een gevangene.’ Hoe meer nabij hij kwam, des te harder klonk het gedruisch. Daar tusschen door hoorde men een onderdrukt kirren en halffluid krassen in de eiken die verstrooid tusschen het jonge hout stonden.

‘Stil,’ zei de houtvester zacht. ‘Ga niet verder! Hoort, daar zijn meerkollen. Zal ik er eens een schieten?’

Hij nam de buks van zijne schouders en spande den haan.

‘Vader,’ zeide de kleine Hendrik zacht en het hartje klopte hem hoorbaar van blijde verwachting, ‘dat zijn zulke groote vogels met schoone blauwe veêren aan de vleugels. Herman Smidt heeft er een; dien heeft hij tam gemaakt en fluiten geleerd. Wanneer men hem kwaad maakt, zet hij zijn kuif op, bijt iemand in den vinger en ziet er met zijn helm zoo nijdig uit als was hij een gendarm.’

‘Houd u stil. Ik zal zien of ik er een kan vangen, zij schaden den strikken toch al genoeg. Wanneer zij een vogel gevangen zien, fluks zijn zij er bij en eten het arme beest zijn hersens en kop af, terwijl zij de rest uitzuigen. Wanneer zij maar weten waar strikken zijn, dan liggen zij als roovers op de loer.’

Het kirren en krassen nam gedurig toe. Eikels en blaêren regende het van de boomen; men kon echter wegens het dichte en hooge struikgewas de kruin niet zien.

‘Frits, tracht den vogel zoo na mogelijk te komen, neem dan een jongen lokvogel en schud dezen dat het den schijn heeft alsof hij in strikken spartelt.’

De knaap deed het. De anders zoo slimme vogels lieten zich door den buit die daar spartelde, verlokken. In een oogwenk waren er één, twee, drie bij den lokvogel die in den strik hing. De gevangene, een merel, kreet het uit van schrik en spartelde heen en weêr.

Schuw zagen de roofridders nog eens om, maar het knalde reeds. Twee lagen dood op den grond, de anderen vlogen onder luid gekras ijlings voort.

Twee meerkollen met bonte veëren waren buit, twee merels konden zij meênenemen, de vangst nog nooit zoo goed uitgevallen, wat wilden de knapen meer om zich te verheugen? De blauwe veëren der vogels staken zij spoedig op hunne klakken.

Zij gingen verder. Men moest spoed maken om 's middags weêr thuis te zijn. Het pad leidde door een vlakte. De houtvester bleef staan. Een man was nog niet lang geleden langs het pad door de vlakte gegaan. De jagers en boschwachters van den omtrek kende, hij tamelijk goed aan hun spoor; dit echter was geheel onbekend. En wie heeft sedert gisteren bij zulk slecht weêr hier in dit afgelegen bosch iets te maken gehad?

DE REUZENMACHIEN VAN DE TENTOONSTELLING VAN PHILADELPHIA.

Hij liet de knapen langs den gewonen weg verder voortgaan, en ging zelf het spoor na. Dat was in den weeken moerasgrond niet moeielijk. Nauwelijks had hij vijftig schreden afgelegd, of hij bleef staan; een eigenaardige lucht verbreidde zich rondom hem. Hij ging verder en vond in een dicht elzenbosch de ingewanden van een pas opengesneden reebok. Een jager had het dier niet geveld, dat wist hij, en dit werd nog duidelijker door de oneigenaardige wijze van opensnijden. Alzoo tot hiertoe, tot in de nabijheid van het dorp waagden zich stroopers.

In zich zelven morrende en halflied pratende, bezag hij nog eens het spoor, het aantal, de grootte der schoennagels. Hij had de gewoonte hard op te denken wanneer hij in een opgewonden stemming was; zijn ergernis gaf zich in woorden en gebaren lucht. Hij volgde de knapen. Met het vroolijk en leerzaam geklap was het gedaan. Van zijne ontdekking zegde hij echter niets, om ze niet bang te maken en ze den moed te benemen alleen in het bosch en tusschen de strikken te gaan.

Werktuigelijk maakte hij de overige vogels los, en stak ze bij de anderen in het wijde net van zijn tesh. De vreugde over de goede vangst was geheel bedorven door

deze ontdekking. Reeds jaren had hij dezen Schoonen reebok gekend, hem steeds als een oudbekende gegroet en nu steelt zoo'n schurk hem juist voor zijn neus weg.

Het was middag toen zij het bosch uitkwamen.

Van de oude, eerbiedwaardige dorpskerk luidde de klok het Angelus

De arbeiders op het veld ontblootten hunne hoofden; de arbeid rustte tot zoolang.
- Dan spanden zij de paarden uit. De klok riep niet alleen tot het gebed, zij noodigde ook tot het middageten.

Ook Johan, de jonge boer, verliet met zijn sterken 'bruinen' den akker om eens te zien wat moeder voor lekkers gekookt had. Al voortgaande float hij een vroolijk deuntje alsof de arbeid slechts uitspanning voor hem geweest was. Toen hij langs de woning van den houtvester ging, float hij nog harder en lustiger, liet de zweep er flink tusschen door knallen en wendde het oog niet van het keukenvenster af.

Weinig schreden achter hem kwam de houtvester Buchholz met zijn beide knapen aan. Gramschap en ergenis hadden een wolk over zijn anders zoo helder en open voorhoofd getrokken. Peinzend en overlegend ging hij verder. Hij was in zijn geest met den brutalen strooper bezig, die den reebok geschoten had.

Doch wat zag hij daar? Hetzelfde voetspoor dat hij zoo even in het bosch gevonden had. Hier was geen misverstand mogelijk - dezelfde grootte, hetzelfde aantal schoennagels. Hij ziet op - voor hem uit gaat de jonge boer en werpt een vriendelijken groet naar zijn huis.

Ja, de ingedrukte voetsporen hier op den weg zijn van hem en aldus is de jonge boer toch een strooper? Reeds een half jaar had hij gezocht om hiervan zekerheid te krijgen, nu echter, nu hij de ontdekking gedaan heeft, schrikt hij er voor terug.

Een stroom van gedachten bestormde hem. Zijn eigen dochter had een goed oog op dezen strooper, dat was duidelijk. Ieder woord, iedere ontmoeting der jongelieden, alles waarop hij vroeger geen acht had geslagen, kwam hem nu helder voor den geest en verkreeg duidelijke omtrekken; het was zeker, tusschen hen bestond verstandhouding. Maar even zeker was het voor hem dat een strooper nooit zijn dochter ten altaar zou voeren. 'Liever wil ik,....' hij schrikte terug voor de gedachte, maar zijn hand greep onwillekeurig het geweer vaster.

Mistroostig ging hij het huis binnen. Reeds bij het binnenkomen en het afleggen van geweer en tesch konden de huisgenooten zijn misnoegdheid opmerken.

Het gezicht toonde duidelijk dat de zon daar binnen niet scheen. - En zoo was het ook, alles wat hem bewoog of opwekte, las men in zijn trekken en gebaren, in zijn doen en laten. Over de zaak sprak hij echter geen woord, maar men kon het hem toch aanzien dat iets niet bij hem in orde was.

Hoe iemand een strooper werd.

En was de jonge boer werkelijk een strooper? zoo vraagt misschien menig lezer. Ik kan er niet recht wijs uit worden en geloof het ook niet. De jager en de houtvester konden er ook niet uit wijs worden, hoezeer zij ook spionneerden; zij geloofden het echter toch. Evenwel had Johan werkelijk dit rampzalig bedrijf ter hand genomen, dat reeds menigeen in ellende gestort, maar nog niemand geluk en welvaart heeft aangebracht.

De oude boer, zijn vader, was een groot liefhebber van de jacht. - Een prachtige buks benevens tesch hing altijd in de zijkamer te pronk en menig herten- en reeëngewei sierde nog den wand en getuigde van zijn jachtgeluk. In 1848, toen de jacht voor het algemeen open werd gesteld en nog eenigen tijd later toen reeds lang

voor herten, reeën, hazen en vossen gewone toestanden waren ngetreden, was hij een der aanvoerders, waar het gold een veldtocht tegen het wild te ondernemen. - Iedereen kan in het gebergte een buks of geweer hanteeren. In afdeelingen van twintig tot dertig man trokken de boeren met alle mogelijke jachtgeweren uit, zoodat het den schijn had alsof zij een arsenaal geplunderd hadden. Heele dagen en nachten bleven zij in het bosch, en schoon zij ook meer rundvleesch en spek meê in het bosch namen dan herten- of reebouten er uit brachten, toch bleven zij opgewekt en vroolijk, zorgden er voornamelijk voor dat zij in het bosch aan niets gebrek hadden, en thans nog springt hun het hart in het lijf op wanneer men ze aan dezen tijd herinnert.

Toen orde en kalmte waren terug gekeerd, legde de koorts zich neêr en nadat de schoone wildvoorraad bijna tot het laatste hert gedood was, kwam er van zelf een einde aan het plezier. Zoo ging het onzen boer ook - zijn schoon jachtgeweer hing rustig aan den wand en werd slechts eens per jaar er af genomen, op Magdalena-dag, voor het vogelschieten.

Zijn lust en liefde voor het jachtvermaak had zijn zoon Johan geheel van hem overgeërfd. Dat hij als knaap reeds soldaat speelde en iederen hollen sleutel afvijlde en tot een geweer vervormde; dat hij eiken klosjes doorboorde en er kleine kanonnen van maakte en daardoor heel veel kruit verschoot; dat hij, grooter geworden, zich een geweer met dubbelen loop aanschafte, op iederen boom aanlegde, maar ook iederen boom voorbijschoot, dat zal hem niemand kwalijk nemen die zelf ook eens jongen geweest is en zijn kunst als kanonnier beproefd heeft.

Dit alles diende echter slechts om zijn aangeboren lust tot schieten en jagen op te wekken en aan te kweeken. Zijne trouwe medehulp bij al die jongensstreken was de jager Kamper, toen ter tijd nog koeherder op de boerderij. Erger was het dat deze hem er toe verleidde, zijnen vader eenige dozijnen slaghoedjes en menig handvol kruit uit den grooten kruithoorn met ingesneden bloemen te ontstelen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 42]

Vrijheer von Schorlemer-Alst.

Het centrum in den duitschen Rijksdag zoowel als in den pruisischen Landdag bestaat uit eene groep mannen, welke door moed, onverbreekbare vastheid van beginselen en eene ware en degelijke welsprekendheid vergoeden, wat zij in getalsterkte te kort komen.

VRIJHEER VON SCHORLEMER-ALST.

In den strijd tegen den *Culturkampf* staat het weinig talrijke centrum alleen tegenover het geheele Huis van Afgevaardigden; maar sterk door zijn goed recht, gaat het niet voor den reuzenstrijd tegen eene regeering en Kamer achteruit, die met het recht den spot drijven.

Geen duimbreed is het centrum van zijn standpunt afgeweken: het houdt den strijd met moed en vastberadenheid vol, en kan het al niet op groote overwinningen roemen, toch knakt elke aanval min of meer de regeering.

Een der aanvoorders dezer keurbende, sterk in hare eenheid van geloof en van wil, is de vrijheer von Schorlemer-Alst.

En hij heeft er recht op, de geniale redenaar, de gemoedelijke, maar vurige katholiek. Waar het de belangen van de bedreigde godsdienst, de belangen van zijn bedreigd vaderland geldt, staat de beroemde afgevaardigde vast als eene rots

Het redenaarstalent van den aanvoerder is onbetwistbaar, zelfs zijne politieke vijanden doen hem daarin recht, en waar hij aanvalt gaat hij steeds recht op zijn doel af; sterk door zijne overtuiging en door de kracht van zijn woord, versmaadt hij alle zijwegen en politieke kunstgrepen, waarvan de regeeringsmannen zich in den pruisischen Landdag maar al te veel bedienen.

Wie zijne redevoeringen gelezen heeft, zal moeten toestemmen, dat hij èn zijn stof èn de taal geheel meester is, dat zijne snijdende, soms humoristische, maar altijd degelijke aanvallen hem tot een gevreesd tegenstander maken.

Met een Windthorst, de gebroeders Reichensperger en andere voor treffelijke redenaars van het centrum valt hij onverschrokken den *Culturkampf* aan, legt het heilloos streven der regeering in al zijn naaktheid bloot, en treedt altijd weêr op voor de vertrapte rechten der katholieke bevolking.

Zijne redevoeringen tintelen van geest en humor; het zijn meer dan speldesteken welke hij zijnen politieken tegenstanders geeft - het zijn dikwijls bloedige geeselslagen, die de getroffen en wel met haat jegens den grooten redenaar vervullen, maar die zij niet weten af te weren.

Als men zijne redevoeringen leest, denkt men onwillekeurig aan den diep betreurden Mallinckrodt, die voor ruim twee jaren aan de katholieke wereld ontviel.

Het schijnt dat Mallinckrodt's geest in Schorlemer-Alst gevaren is, dat deze grooter en welsprekender is geworden sedert de eerste het stoffelijk omhulsel afgelegd heeft. Hij is een tweede Mallinckrodt en diens waardige opvolger.

Burghard Franz vrijheer von Schorlemer-Alst werd den 20 oktober 1825 op het voorouderlijk slot Herringhausen in Westphalen geboren. Hij was de jongste van vier broeders en acht zusters.

De familie Schorlemer is eene der oudste en aanzienlijkste van Westphalen, daar zij reeds meer dan vijf eeuwen in het voortdurend bezit van de oude heerlijkheid Friedharzkirchen in het distrikt Lippstadt is.

Zijn vader leidde grootendeels de opvoeding van den jeugdigen en veelbelovenden knaap; hij was zelf een man van groote kennis en zeld-

zame gaven naar geest en hart; met de meest ontwikkelde mannen van de kristelijk-conservatieve richting van zijn tijd, zooals Stein, Vinke, generaal Müffling, enz., stond hij in nauwe betrekking.

Liefde voor de godsdienst, voor het vaderland en de ware vrijheid waren de hoofdtrekken van zijn karakter; het is dus niet te verwonderen dat ook de zoon, door den vader geleid, reeds vroegtijdig die karaktertrekken en eigenschappen in zich opnam, welke hem geheel zijn leven bijgebleven zijn.

De jongeling voltooide zijne opvoeding op de koninklijke saksische kadettenschool te Dresden, welke inrichting toen ter tijd in Duitschland een bijzondere vermaardheid bezat.

Toen hij zijne militaire studiën geëindigd had, trad hij in dienst van het achtste pruisische ulanen-regiment, waarmee hij als adjudant den veldtocht in Baden, ter onderdrukking der revolutionaire bewegingen meêmaakte.

Als belooning voor zijne dapperheid ontving hij van den koning van Pruisen de orde van den Rooden Adelaar. Vroegtijdig verdedigde hij dus reeds op het slagveld de kristelijkconservatieve grondbeginsels, een strijd welken hij later met andere wapenen en op een ander terrein niet minder roemrijk zou voortzetten.

In 1852 nam Schorlemer-Alst zijn ontslag uit de dienst en trad nog in hetzelfde jaar in het huwelijk met de gravin von Droste-Vischering. Door haar kwam hij in het bezit van het kasteel Alst in Munsterland, waar hij zijne woonplaats vestigde en zijne rustelooze werkzaamheid begon.

Daar hij zich hier op den praktischen landbouw toelagde en aldus meer van nabij den landbouwer leerde kennen, vatte hij het plan op den landbouwer zooveel mogelijk te verheffen door de oprichting van een *Bauernverein* (Boeren-Vereeniging).

Zijn plan onmiddellijk willende verwezenlijken, richtte hij in de omstreken verscheidene vereenigingen van landbouwers op, wat echter door de regeering tegengewerkt werd.

Om de leden echter meer vastheid en steun te geven, riep hij alle verspreide vereenigingen tot eene algemeene vergadering te Munster bijeen, waar, door zijn invloed en voorlichting, de *Algemeene Westphaalsche Boeren-Vereeniging* tot stand kwam, welke, door duizende en duizende leden versterkt, een veelzijdig nut gesticht heeft.

De naam van Schorlemer-Alst begon reeds een goeden klank te krijgen; hem werd het presidentschap of lidmaatschap van verschillende genootschappen en vereenigingen aangeboden.

Ook zijn eigen stand zocht hij te verheffen, en hij was een der eerste leden van de kortelings weder opgerichte adellijke *Johanniter-Malteser-Vereeniging* voor de Rijnprovincie en Westphalen, welke de verdediging van het kristelijk geloof en de beoefening der kristelijke liefdadigheid ten doel had.

Hier was Schorlemer-Alst geheel op zijne plaats; bij den fransch-duitschen oorlog van 1870 en 1871 wist hij zich dan ook als lid dier vereeniging zoo verdienstelijk te maken, dat hem door de regeering de Kroonorde derde klasse geschonken werd.

Later werd in Westphalen de *Vereeniging van katholieke Edelen* gesticht, waarvan Schorlemer-Alst onmiddellijk lid, en na den dood van den vrijheer Wilderick von Ketteler met algemeene stemmen tot het voorzitterschap dier schoone instelling benoemd werd.

Het is onder zijne leiding dat die vereeniging zich over geheel Duitschland uitgebreid heeft en een krachtige steunpilaar van den adel is geworden tegen de meer en meer veld winnende revolutionaire denkbeelden.

De parlementaire loopbaan betrad Schorlemer-Alst in 1870 als lid van den Rijksdag voor Koerfeld en als afgevaardigde van den pruisischen Landdag voor dezelfde plaats.

Op dit oogenblik is hij afgevaardigde in de beide Huizen voor Steinfurt-Ahaus. Dat hij het hoofd van de centrum-partij in den pruisischen Landdag en daar geheel en al in zijn element is, hebben wij reeds gezien. Ook in den duitschen Rijksdag is hij eene schitterende verschijning en staat hij den aanvoerder van het een trum, den heer von Frankenstein, moedig terzijde.

Afvaart uit Oostende.

Het opschrift op het zeil toont aan dat het eene andere dan eene vlaamsche hand is, die deze prachtige teekening bewerkte, 't Is inderdaad de duitsche teekenaar Th. Weber, die deze 'Originalzeichnung' leverde. Voorwaar, zij bezit eene fotografische waarheid! Die getimmerten, tot diep in de bruisende en schuimende zee, die afvarende visscherssloep, die grauwe hemel met zwarte zwevende plekken - krijschende zeemeeuwen - hebben wij er meer dan eens gaêgeslagen.

Onder het opzicht van af- en invaart, levert Oostende meer variatie op dan wel de meer noordwaarts gelegen stadjes, Blankenberghe en Heyst; ook is Oostende meer stad dan laatstgenoemde badplaatsen. Het heeft zijne haven, zijne dokken, een grooter getal badgasten in het schoone seizoen, en een langer reeks genoegens - kortom, Oostende is wat gedruischmakender, ook in karakter van personen, dan wel de beide andere steden.

De landstreek tusschen Brugge en Oostende is zeker niet aanlokkelijk, aangezien zij weinig of geen verscheidenheid oplevert, en men moet tot in de vorige eeuwen terugkeeren, om vele der plaatsen, wier torenspitsen rechts en links in de verte oprijzen, te bevolken. Aldus zijn Oudenburg en Ghistelles, zoo belangrijk in de middeleeuwen, en aan welke laatste plaats eene der dichterlijkste legenden verbonden is, welke ooit aangeteekend werd: wij bedoelen die der H. Godelieve, door onzen vriend Coomans, in zijn roman *Richildis* zoo meesterlijk verteld. Ook mevrouw van Ackere bracht die smartelijke geschiedenis in dicht.

Voortstroomende ziet men allengs in de verte de wit glansende duinen opdammeren; de groote zeebaak rijst op en weldra bereikt men Oostende. De oude stad werd aangelegd door Robert de Fries, die er in 1072 eene aan St.-Pieter toegeheiligde kerk bouwen deed; in 1334, toen een ijselijk orkaan Oostende teisterde, was men verplicht dien tempel verder af van het strand te bouwen.

Na het haringzouten of haringkaken, dat door Willem Beukelszoon uitgevonden en door den Oostendenaar Kien voortgezet werd, erlangde de stad eene aanzienlijke uitbreiding. In 1443 werd zelfs eene nieuwe haven gegraven.

Oostende was eene versterkte stad, en nadat gansch Vlaanderen onder den sabel van den hertog van Parma had moeten bukken, bleef die vesting in de macht der Vereenigde-Provinciën. Een talrijk garnizoen hield er stand en deed van tijd tot tijd, van daar uit, strooptochten door Vlaanderen.

Aartshertog Albert sloeg het beleg voor Oostende; doch het hollandsch garnizoen was zoo dapper, de stad zoo wel versterkt en voorzien, de overstromingen zoo

uitgestrekt, dat er drie jaren noodig waren om haar te doen zwichten. In die drie jaren tijd hadden belegerden en belegeraars duizende en duizende dapperen verloren.

Den 22 september 1604 viel Oostende in de macht van Ambrosio Spinola, doch was letterlijk niets meer dan een puinhoop; de oude stad van Robert de Fries bestond niet meer; zij werd echter spoedig herbouwd en nu door de aartshertogen met groote privilegiën begiftigd.

In de 17^e eeuw treden de boekaniers op, die kapers welke op zee den Spanjaard bestookten, doch weldra voor eigen rekening roofden. Wij hebben in een voorgaanden jaargang der *Illustratie*, de geschiedenis dezer roovers in het kort verteld. Welnu, Oostende leverde zijn contingent en meer dan een Oostendenaar heeft eene geduchte rol in die stoute rooverijen gespeeld, zoowel als hunne landgenooten, de Hollanders.

In 1706 werd Oostende door de bondgenooten ingenomen, en in 1722 werd er de beroemde Oostendsche Kompanie opgericht, die door de Vereenigde-Provinciën, in 1728, den kop werd ingedrukt, omdat deze - 't was verre van edel en grootsch - naieverig waren op den handelsbloei der kleine haven.

Onder Maria-Theresia steeg die bloei echter tot op een buitengewonen trap; in 1782 beliep het getal der aankomsten van schepen, het cijfer 2600, en het gevolg van het edikt van 1781, waarbij de stad vrij-haven verklaard was, werd dat er eene nieuwe stad werd bijgebouwd.

Kort nadien brak de fransche omwenteling uit - zij, die door zekere partij als voor ons zoo schoon, zoo gunstig wordt aangezien en ons integendeel niets aanbracht dan ellende, uitzuiging, vertrapping en verdrukking. De vrijheid? Maar wij bezaten die lang vóór de Franschen. Kunst en rijkdom? Wel, die werden ons juist door die zoo 'gezegende' revolutie ontnomen. Evenals andere steden door de fransche 'gelukkigmakers' vernield en uitgeplunderd werden, onderging ook Oostende dat rampzalig lot.

Onder de regeering van koning Willem werd Oostende eenigszins opgebeurd; doch er waren in België zooveel wonden te heelen, er was zooveel onrecht te herstellen, door de fransche 'vrijheidsvrienden' gepleegd, dat de vijftien jaren van koning Willem daartoe niet toereikend waren.

Na 1830 is Oostende meer badplaats, dan wel handelsstad geworden, en daarin heeft ze dan ook eene zoo groote vermaardheid verworven, dat schier jaarlijks gekroonde hoofden aldaar komen vertoeven en de badgasten uit alle landen van Europa, doch vooral uit Duitschland, daar te samen stroomen.

De zeedijk is sierlijk ingericht en langsheen denzelfde verheffen zich een aantal, in voortreffelijke voorwaarden gebouwde etablissementen, zooals onder ander de kursaal, waar de concerten en de bals gegeven worden.

Het woelige leven is nu in Oostende andermaal aangevangen; het badseizoen is reeds verre gevorderd. In den winter en in het najaar moge die stad stil en doodsch zijn, in het schoone jaargetij is zij recht levendig en wordt er eene pracht ten toon gespreid, die men moeielijk elders vinden zou.

Boudewijn met de Bijl.

Zoo was de schilderij van Julien Devriendt, in de tentoonstelling van Parijs, getiteld. Het is een levendig, ingrijpend tafereel en waarin de typen inderdaad rijk aan kracht en gevoel zijn. Boudewijn zit op zijn hoogen zetel, met de karakteristieke bijl in de hand, en staart gramstorig op een kerel van hooge gestalte, een baron, nog in zijn maliënkolder, doch ontwapend en gebonden en die door wachters in de rechtszaal

wordt geleid. Welk is zijne schuld? Waarschijnlijk heeft hij het meisje niet geëerbiedigd, dat daar op de knieën ligt; waarschijnlijk heeft hij dien jongen man, met zijnen doek om het hoofd, den schedel gekliefd, op het oogenblik dat de verloofde zijne bruid tegen den laffen aanval verdedigde. Er is iets grootsch in die schilderij, en het geheel brengt ons voortreffelijk in dat lang verleden terug. De kunstenaar heeft gelijk zijne onderwerpen in onze eigene geschiedenis te zoeken: zij is rijk aan zielroerende tooneelen, vooral de geschiedenis der vlaamsche gewesten.

Het paviljoen van de regeering der Vereenigde-Staten op de wereldtentoonstelling te Philadelphia.

Zooals men licht begrijpen kan, heeft de amerikaansche regeering haar best gedaan om de andere natiën der wereld te doen zien, dat hare instellingen volkomen beantwoorden aan den roep dien Amerika overal bezit, en zelfs een afzonderlijk gebouw moest er opgetrokken worden om die schatten ten toon te spreiden. Op onze laatste pagina geven wij er eene gravuur van, en zooals onze lezers kunnen zien, is het een gebouw, dat op eene tentoonstelling naam moet maken. Het maakt dan ook een goeden indruk, zoowel om zijne grootsche bouworde als om de buitengewone sierlijkheid, waarmee het afgewerkt is, en alle korrespondenten, die er over geschreven hebben, wijden uit over zijne kostbare inrichting.

Het paviljoen zal dan ook niet weinig bezoekers lokken, want behalve dat het leger, de

vloot en het berg- en muntwezen er in hunne fijnste bijzonderheden schitteren, is ook eene plaats ingeruimd voor het werpen van een oogslag op de toestanden der Indianen, en vooral dit zal een aantrekkingspunt zijn. Wie ooit de werken van Cooper, Ferry en Aimard heeft gelezen, zal zich eene voorstelling kunnen maken van het schilderachtige en buitengewone dat deze afdeeling te zien geeft, vooral daar de amerikaansche regeering het er op schijnt gezet te hebben om met hare Indianen effect te maken.

Roodhuiden van alle stammen zijn aangeworven om daar op zekere dagen ten toon te staan voor een gapend publiek, en zelfs zijn er teekeningen gemaakt, waarnaar zij gegroepeerd worden, zoodat de *mise en scène* niets te wenschen overlaat en het niet anders kan, of de amerikaansche regeering zal het doel, dat zij zich daarmee heeft voorgesteld, volkomen bereiken.

De spoken in de schouwburgen.

Eenige jaren geleden mochten de schouwburgen van Parijs zich in een buitengewonen toevloed van volk verheugen. Het was niet om een Mademoiselle Rachel de treurspelen van Racine te zien voordragen, noch om het gezang van de zweedsche nachtegaal te bewonderen; het volk der hoofdstad verdrong zich in de schouwburgen, als de kleine kinderen om grootmoeder bij den haard, wel niet om spook- en toovergeschiedenissen te hooren vertellen, maar om ze te zien opvoeren.

Men zag dien winter de dooden met de levenden wedieveren, om het publiek te verlustigen; ze traden gezamenlijk hand aan hand op, speelden, dansten, vochten met elkander, staken zich met degens door het lijf; de levenden deden de dooden uit den grond oprijzen; de dooden haalden de levenden weg, enz.

De lezer zal zeker begrijpen dat hier geen sprake kan zijn van acteurs, die, eenvoudig als spoken verkleed, in persoon optraden, gelijk bij een vastenavond-maskerade, dit zou voorzeker zulk eenen opgang niet hebben kunnen maken.

Ook waren het geen beelden, die door een tooverlantaarn op het achterdoek van het theater werden geworpen, het waren wezenlijke schimmen, die in volle lichamelijke gestalte, op het tooneel tusschen de gewone acteurs rondwaarden, met een lichaam gelijk het onze, uitgezonderd alleen, dat ze wel grepen maar niet gegrepen konden worden.

Wat kan men al meer verlangen van een wezenlijk spook?

De voornaamste uitvoerder dezer zonderlinge vertooningen was de vermaarde goochelaar Robin. Hij trad het tooneel op, en op zijn bevel verschenen en verdwenen de spoken.

Een zouaaf uit den slag van Inkermann verscheen bij trommelslag en vertoonde met een bleek en ernstig gelaat het eerekruis en de wonden, die zijne borst bedekten.

In een ander tafereel verschijnt de dood onder de gedaante van een afschuwelijk geraamte.

Langzaam opent hij zijn lijkkleed en omklemt met zijn ontvleesde armen den wanhopigen toovenaar, die te vergeefs eene pistool op zijn aanrander losbrandt.

Al deze schimmen vertoonen eene verschrikkelijke levendigheid.

Men ziet ze voor en achteruit treden, door de muren in en uit dringen, op de plaats zelve wegzinken en bij een slag met de tooverroede weêr oprijzen. Zij verschillen

alleen van de levenden door haren eenigszins uiteenvloeienden vorm en hare bleekheid, gelijk dit aan geesten past.

Een ander maal werd een engelsche spookgeschiedenis op veel grooter schaal voorgesteld. 's Nachts op klokslag van twaalf uren gaat het gordijn omhoog, en men ziet een bosch, door het maanlicht flauw beschenen. Een moordenaar treedt vooruit; in zijn bebloede handen knelt hij een pak bankpapieren, die hij zijnen meester ontnam, nadat hij hem verraderlijk had dood geschoten.

Maar welk verschrikkelijk gezicht! Op eenige passen afstands vertoont zich in het flauwe maanlicht de bleeke schim van zijn slachtoffer.

Zij ligt daar aan den voet van een boom, op dezelfde bank van mos, waar de dood zijn meester heeft getroffen. De moordenaar springt van ontsteltenis achteruit, dan werpt hij zich op de schim, wier helsch gelach hem doet verstijven.

Maar zijn dolk treft slechts de lucht.

Het spook verdwijnt om oogenblikkelijk weêr te voorschijn te komen; ditmaal vertoont het eene breede wonde onder zijn bebloede kleêren.

De booswicht grijpt eene bijl en werpt zich nogmaals op de verschrikkelijke verschijning, doch zij snelt weg gelijk de eerste maal.

Daar verrijzen eensklaps tusschen de boomen een menigte, met witte lijkkleêren omhangen geesten; dreigend scharen zij zich om den moordenaar heen; met den vinger wijzen zij hem aan, om zijn misdaad aan de gerechtigheid der menschen bekend te maken. Al deze verschijningen veroorzaken een volkomene begoocheling.

Men zou lichtelijk kunnen meenen dat er voor deze vertooningen een groote mate van kunst vereischt wordt; dit is echter niet het geval.

Hun rol is zeer gemakkelijk; men zou zelfs een slapende zonder moeite als spook op het tooneel kunnen vertoonen. Iets anders is het wat de gewone acteurs aangaat, die geen spoken voorstellen; deze moeten een groote mate van kunst en behendigheid bezitten; want al worden die schimmen door het gansche publiek gezien, de acteurs zien deze hunne wonderlijke speelgenooten niet en toch moeten ze doen alsof er wezenlijke personen voor hen stonden; ze moeten tegen hen gebaren maken, met hen vechten, zich laten vastgrijpen, enz.

Ziehier hoe de zaak gebeurt:

Een ieder weet dat, zoo men zich voor een spiegel bevindt, men zijn beeld even ver achter den spiegel ziet als men er zelf vóór staat; dat insgelijks een gewone doorschijnende glasruit, een al is het dan ook zwak spiegelbeeld vormt.

Veronderstel nu dat aan den anderen kant der ruit een persoon geplaatst is, even ver daar achter als gij er vóór staat, dan zult gij uw beeld naast hem zien staan.

Dit is het beginsel waar de spookvertooningen geheel op berusten.

Onder het tooneel heeft men van voren een holte gelaten door er de planken gedeeltelijk weg te nemen; daarin verbergen zich de personen, die de spoken moeten voorstellen.

Deze zijn sterk verlicht, maar het overige van het tooneel en nog meer de zaal zelf verkeerden in een schemer-donker.

Op het tooneel is een buitengewoon groote glasruit geplaatst, geevenredigd naar de breedte van het tooneel; de doorschijnendheid dezer ruit en het schemerlicht der zaal maken haar voor het publiek onzichtbaar, want het licht beneden het theater is zoo geplaatst, dat het rechtstreeks op de ruit kan vallen.

Zij is eenigszins vooroverhellend gezet, zoodat het beeld der personen, die zich onder het tooneel voor dezen doorschijnenden spiegel bevinden, nagenoeg horizontaal of waterpas de zaal wordt ingekaast.

Dank de electrische lamp, waarmee de levende spoken verlicht worden, bezitten hunne beelden, die zich daarenboven op donkeren achtergrond vertoonen, een buitengewonen glans. Zij teekenen zich duidelijk af te midden der acteurs, die men rechtstreeks door het glas heen ziet, en die zelf slechts zwak verlicht zijn.

De acteurs achter de ruit kunnen echter die beelden niet zien, daar die ruit als een spiegel werkt, en iemand die zich achter den spiegel bevindt, het beeld niet kan zien van een ander die er voor staat.

Daarom wordt de plaats, waar de schimmen zich voor de oogen der aanschouwers op het tooneel vertoonen, te voren proefondervindelijk bepaald, en vervolgens door de acteurs nauwkeurig onthouden. Zoo b.v. strekt de persoon, die in de vermelde spookgeschiedenis de schim van den vermoorde moet voorstellen, zich uit op een onder het tooneel aangelegde bank van mos; het licht wordt ontstoken, en zijn beeld verschijnt achter op het tooneel; iemand in de zaal neemt de plaats op, waar het zich vertoont, en door diens aanwijzing geleid, begeeft de vermeende moordenaar zich daar heen, zoodat hij ze later, wanneer het stuk voor het publiek wordt opgevoerd, van zelf kan vinden.

Ook kunnen de acteurs boven op het tooneel, die welke zich daaronder bevinden, rechtstreeks door het glas waarnemen, en dit helpt hen veel om den draad niet te verliezen.

Moet het spook op het tooneel rondspringen, dan verricht de persoon beneden slechts de noodige bewegingen, welke dan natuurlijk door de schim volkomen worden nagevolgd.

Moet het spook daarentegen verdwijnen, dan doet men het licht eenvoudig uit, en het beeld is weg. Gaat de acteur ondertusschen naar een andere plaats onder het tooneel, en steekt men het licht weêr aan, dan schijnt het spook op nieuw uit den grond op te rijzen.

Kortom, de acteurs onder den beganen grond spelen een pantomime, welke door de spiegelruit in de zaal wordt weêrkaatst, en waartusschen de geoefende spelers daar boven een overeenstemmende pantomime invlechten.

Wel gebeurt het niet zelden dat deze laatsten, in weerwil hunner vaardigheid, de schim met hunne slagen niet treffen, en hun degen bezijden schermt, maar dat is bij iemand, die met een spook moet vechten, ook al heel natuurlijk, en zij worden daarom door het publiek niet uitgefloten.

Dat zich bij deze spookvertooningen, even gelijk bij alle andere tooneelstukken, onzedelijke voorstellingen kunnen opdoen, hoeft niet gezegd te worden, en voorzichtigheid is ook hier wel degelijk aan te raden.

De spookgeschiedenissen zijn nu uit de mode, en dit is geen wonder. Ze zijn uit den aard der zaak eentonig, en iemand, die ze een paar maal gezien heeft, zal er spoedig genoeg van hebben, 't Is niets anders dan een nieuw Jan-Klaassenspel.

Een reisavontuur.

Er behoort veel moed toe om ter wille van de schoonheden der natuur of de bevordering der wetenschap zijne geboorteplaats, zijne bloedverwanten en vrienden te verlaten en zich te begeven naar plaatsen, waar wel is waar onbeschrijfelijk genoeg is te wachten, maar waar ook bij iederen stap het gevaar zich onder duizend vormen vertoont.

Meestentijds vereenigen zich eenige mannen tot het doen van de moeielijke reis; enkele keeren slechts waagt de een of andere stoute zich alleen in het hart van

onbekende streken. Doch wanneer ook in gezelschap door de reizigers den weg wordt afgelegd, zijn zij niet altijd in elkanders onmiddellijke nabijheid.

Eene nietige omstandigheid is dikwijls in staat eenige leden van het gezelschap af te scheiden, of dit laatste zelfs geheel te verstrooien.

Een toeval brengt dan na korteren of langeren tijd de leden weêr bijeen, en de stond des weêrziens vervult aller hart met onverwachte vreugde.

Zoo werd ook de beroemde fransche reiziger Trémeaux bij het vervolgen van een wild dier in een der bosschen van Soedan van zijne makkers gescheiden.

Geruimen tijd achtereen zat hij het dier achterna, schoot herhaalde malen, doch het schot drong in het kreupelhout of in de struiken, zonder het dier te treffen.

Eindelijk had het zijnen vervolger weten te ontkomen, en geen spoor wees den weg aan dien het genomen had.

Daar stond nu Trémeaux tegen het vallen van den avond in een wel is waar schilderachtige, maar woeste en eenzame streek, wellicht op grooten afstand van zijne vrienden.

Al spoedig maakte zich groote vrees van den zoo dapperen man meester; hoe zou hij den weg terugvinden, dien hij genomen had?

Op goed geluk af trad hij in een dicht bosch, dat hij zoo even had verlaten, en maakte zich een pad door het geboomte.

Prachtige vogels, die de takken bewoonden, deden hem spoedig alle vrees vergeten, en hij

dacht er meer aan, er eenige van meester te worden dan zijne vrienden te bereiken.

Na korten tijd hingen dan ook verscheidene vogels aan eenen band gebonden, hem op de borst en den rug, en zoo vervolgde hij den weg. Vroeger dan hij gedacht had, bereikte hij den zoom van het bosch en stond nu voor een stede hoogte, die zich aan beide zijden ver uitstreckte. In dien heuvel, want een berg kon het niet genoemd worden, zag hij een hol, dat diep naar binnen scheen te dringen en naar de zachte aarde, waaruit de heuvel bestond, te oordeelen, door dieren uitgegraven moest zijn.

Door nieuwsgierigheid gedreven, kroop hij het in; het was ongeveer een el hoog, dus moest hij den vorm aannemen van de gewone bezoekers van het oord.

AFVAART UIT OOSTENDE.

Op handen en voeten kruipende, het geweer op den rug tusschen de vogels vastgemaakt, ging hij eenigen tijd voort en zag tot zijne verwondering dat het hol geen einde scheen te hebben. Hij vond een aantal afgeknaagde beenders en schedels, en deze brachten hem op de gedachte, dat hij hier wel eene zeer onaangename ontmoeting met een wild dier hebben kon. Wat zou hij in zoodanig geval aanvangen? Van zijn geweer zou hij geen gebruik kunnen maken; zelfs had hij bij de kleine ruimte van het hol zijne natuurlijke krachten niet ter zijner beschikking. Ook voelde hij reeds eene niet geringe vermoeienis ten gevolge van zijn zonderlinge houding.

Hij besloot dus terug te keeren, maar daar hij nog een scherp blik voor zich uitwierp, meende hij in de verte, hoewel flauw, het daglicht te onderscheiden.

Nu was zijn plan onmiddellijk veranderd; hij verwijderde de vogels van zijne borst, wierp die op den grond voor de bewoners of bezoekers van het hol, en vervolgde zijn weg.

Doch zijne vermoeienis nam met iederen stap toe, en hij begon eindelijk hoorbaar te hijgen; aan terugkeeren viel niet meer te denken, want hij had reeds den grootsten weg afgelegd.

Hij ontdeed zich dus van de overige hem zoo dierbare vogels en spande zijne laatste krachten in om het hol te verlaten. Uitgeput en mach teloo bereikte hij den uitgang en kwam nu op

eene kleine opene plaats, waarachter zich een dicht bosch uitstreckte. Hij zette zich op het zachte gras neêr en vertoefde geruimen tijd op de plaats om van zijne vermoeienis te bekomen.

Toen hij zich een weinig hersteld had, overwoog hij wat hem nu te doen stond; hoewel de duisternis niet volkomen worden zou, daar weldra de volle maan aan den hemel moest verschijnen, was het geen zaak om het tegenover hem liggende bosch in te dringen of langs een anderen weg zijn tocht te vervolgen.

Er bleef hem dus niets over dan op de plaats te blijven en, om veilig tegen het verscheurende gedierte te zijn, den nacht in een boom door te brengen.

Met een stuk brood, dat hij gelukkig in den zak van zijne vest vond, deed hij zijn avondmaal.

SALON VAN PARIJS, 1876: BOUDEWIJN MET DE BIJL, NAAR J. DEVRIENDT.

Tot laat in den avond kruiste hij den omtrek door en ging vervolgens zijn nachtelijk leger opzoeken; dit vond hij naar wensch in de takken van een tamarindeboom, die met zijn dicht gebladerte hem tegen de nachtelijke koelte beschermen kon.

Om zeker te zijn voor alle gevaar, bond hij zich met een koord tusschen de takken vast en sliep nu gerust in, als lag hij op een zacht bed.

Hij kon nog niet lang geslapen hebben, toen hij op eens verschrikt ontwaakte.

Het regende blaêren en takken, en hij hoorde een gedruisch boven zich, als was de geheele kroon des booms bewoond.

Hij richtte zich op en ontdekte onmiddellijk de oorzaak van dat zonderlinge rumoer.

Eene menigte apen sprong en klonterde van den eenen tak op den anderen; zij kwamen op onzen reiziger af, doch sprongen verschrikt terug bij de minste beweging, die hij maakte.

Trémeaux schoot in een vroolijken lach en vermaakte zich niet weinig met de potsierlijke sprongen der apen; maar met zijne nachtrust was het, ten minste op dien boom, gedaan.

Een aap, die hem zeer dicht genaderd was, meende hij te kunnen grijpen, maar voor hij de hand uitstak, zat de aap reeds in den top van den boom, en zijn geschreeuw werd herhaald door zijne makkers, zoodat er een oorverdoovend concert plaats had; schaterlachend, rukte Trémeaux het koord los en klom uit den boom.

Een nieuw tooneel trof nu zijne oogen; verscheidene antilopen liepen wijd en zijd verschrikt dooreen en schenen met de uiterste haast een dreigend gevaar te willen ontvluchten.

Hij zelf kon de oorzaak van hunnen angst niet zijn, want zij vlogen hem op nauwelijks een el afstands voorbij, zonder zich in het minst om hem te bekommeren. Hij stelde dus een onderzoek in en verliet den voet van den boom, maar nauwelijks had hij eenige schreden gedaan, of hij werd zelf door grooten angst bevangen. Een panter stak den zwaren kop uit de struiken en scheen het offer te kiezen, dat hij verscheuren wilde.

Trémeaux had hem gaarne een kogel door den kop willen jagen, maar zijn laatste kruit had hij op de papegaaijacht verschoten.

Het liep echter gelukkig af; zijne plotselinge verschijning scheen op den panter een verschrikkelijken indruk te maken, want onmiddellijk keerde hij zich om en verdween bliksemsnel in het geboomte.

Toen nu Trémeaux weêr naar den boom trad, zag hij dat de apen een brug gemaakt hadden van de koord, die hij vergeten had mede te nemen. Of het toeval of berekening was geweest, waardoor zij gedreven waren de koord aan den nevenstaanden boom vast te hechten, kon hij niet uitmaken; de zaak kwam hem niet te min onbegrijpelijk voor.

Hij vond er gedurende langen tijd vermaak in de bewegingen der apen, waarbij het heldere maanlicht hem zeer te pas kwam, te volgen en klom eindelijk naar boven om zijn eigendom aan de grijnzende dieren te ontnemen.

Bij het aanbreken van den dag richtte hij zijne voetstappen naar de beek, die zich op eenigen afstand door het geboomte kronkelde en volgde nu, in de hoop ergens zijne vrienden te ontdekken, de boorden van het zacht vlietende water.

In die hoop werd hij niet bedrogen; hij kon nauwelijks een uur geloopt hebben, toen hij geweerschoten hoorde; hij was niet in staat die te beantwoorden maar richtte zich naar de plaats, van waar het geluid scheen voort te komen.

Herhaalde schoten wezen hem nog duidelijker den weg, tot hij eindelijk een zijner vrienden tusschen het geboomte ontwaarde. Men kan begrijpen, met welke vreugde hij ontvangen werd door zijne makkers, die hem den ganschen nacht gezocht hadden.

Inmiddels diende het gebeurde hem tot leering, en later vervolgde hij nimmer meer een dier zonder op zijne vrienden of op den weg, dien hij volgde, het oog te houden.

De obelisk des Vatikaans.

Obelisk en naalden zijn lange, dunne, rechthoekige of ronde zuilen, die in een puntigen top eindigen en op een voetstuk rusten, waarvan het bovenvlak niet veel grooter is dan het grondvlak van den obelisk.

Zij zijn het eerst opgericht door de Egyptenaren; deze plaatsten ze voor hunne tempels en paleizen, ook voor de graven hunner koningen en voorzagen hunne muren van hiërogllyphen (teekens, die gelijk vele onzer woorden personen of zaken moesten

voorstellen, als b.v. een cirkel de eeuwigheid), die de bestemming der gebouwen aanwezen en de koningen, die ze gebouwd hadden.

Uit dien hoofde zijn zij van groot nut voor de geschiedenis, en een reiziger durfde beweren: egyptische tempels en obeliskken zijn opengeslagen boeken, waarin de wetenschap onthuld, de zedekunde geleerd, en nuttige kunsten aangewezen worden.

Toen Egypte onder de Romeinen kwam, deden de keizers een aantal obeliskken naar Rome overbrengen en versierden er de wereldstad mee.

Gedurende vijfhonderd jaren prijken zij op hunne voetstukken, tot zij door de barbaren, die in Italië vielen, het uitplunderden en aan het romeinsche rijk een einde maakten, omver geworpen werden.

Alleen de obelisk, die zich thans op het plein des Vatikaans verheft, bleef van de vernieling bevrijd.

Deze obelisk, uit een stuk graniet gekapt, niet voorzien van hiërogllyphen, werd door keizer Caligula uit Egypte naar Rome gevoerd en in zijn renperk op den vatikaanschen heuvel geplaatst, dat men later het renperk van Nero heette, en waar zich nu de sakristy van St.-Pieter bevindt.

Paus Sixtus V kwam op het denkbeeld er het St.-Pietersplein mede te versieren en vertrouwde aan Dominicus Fontana het gewichtige werk toe, het gevaarte naar zijne nieuwe bestemming over te brengen.

De obelisk stond tot op een vierde van zijne hoogte in den grond, ten gevolge van eene aanmerkelijke verhooging, die in de wijk des Vatikaans zooals in andere wijken had plaats gehad.

De taak was dus: een granietblok van 993537 ponden uit den grond te lichten, te vervoeren en op het plein des Vatikaans op zijn voetstuk te plaatsen.

Op den 30 april 1586 begon men aan de twee eerste deelen van dezen reusachtigen arbeid; de obelisk werd van het voetstuk gelicht en onder het gejuich der inwoners van Rome naar het plein gebracht.

Met de oprichting besloot men te wachten tot op den 10 september, wjl omtrent dien tijd de hitte begint te verminderen.

Op dien dag begaf zich Fontana, aan het hoofd van 800 werklieden, in den vroegen morgen naar St.-Pieter om de H. Mis bij te wonen; alvorens den gewichtigen en gevaarlijken arbeid te beginnen, wilde hij den goddelijken zegen afsmeecken.

Op bevel des Pausen was het plein door eene schutting afgesloten en deze door soldaten omringd, opdat niemand de werklieden zou hinderen, die eene groote ruimte noodig hadden om hunne machines te doen werken.

De bevolking had zich in de vatikaansche wijk verzameld; bezorgdheid was op het gelaat der menigte leesbaar; zóó groot was de angst, zegt een geschiedschrijver van dien tijd, dat de stilte slechts afgebroken werd door het gedruisch der kaapstanders en hefboomen, het getrappel der 140 paarden, die voor 40 windassen gespannen waren, en de stem van Fontana, als hij zijne bevelen gaf.

Slechts een enkele maal ging er een kreet uit de menigte op. *Acqua alle fune! water aan de koorden!* riep een man uit de verzamelde menigte.

Werd ooit een nuttige raad gegeven, dan was het zeker in dit geval.

De zuil had zich langzaam verheven tot boven zijn voetstuk en hing daar eenigen tijd als zwevende boven.

Waarschijnlijk vreesde de bedoelde toeschouwer, dat de koorden het gevaarte niet langer konden dragen. Fontana maakte van den wenk gebruik, liet de koorden bevochtigen en langzaam bewoog zich de obelisk, tot hij trotsch en onbewegelijk op het voetstuk stond.

Toen scheen op eens de donder los te breken; een uitbundig en langdurig gejuich ging uit de duizende toeschouwers op en weêrgalmde tusschen Rome's zeven heuvelen.

Fontana, bijna in onmacht gevallen van geluk, werd in zegepraal en onder de jubelkreten des volks door de stad gevoerd.

Hij ontving eene belooning van 5000 romeinsche kronen, benevens de werktuigen, die tot de volvoering van het grootsche werk gediend en eene waarde van 20000 kronen hadden.

De raad van de koorden nat te maken, was door een jong genueesch zeeman, Bresca genaamd, gegeven.

Paus Sixtus deed hem voor zich komen en vroeg hem, welke belooning hij begeerde.

De jongman bedacht zich niet lang, maar verzocht uitsluitend voor zich en zijne nakomelingen het recht om den palm te leveren, die op palmzondag in het Vatikaan noodig is.

Zijn verzoek werd toegestaan, en daarenboven begunstigde de H. Vader hem met nog andere geldelijke voordeelen.

Nog ten onzen dage komt de palm, voor de plechtigheid benoodigd, uit San Remo, waar de familie Bresca woont.

Van de drie palmtakken, die den H. Vader aangeboden worden, houdt deze er een voor zich zelven en geeft hem een geheimen kamerheer in bewaring, als hij haar niet in de hand draagt; de tweede wordt door den ceremoniemeester gebracht aan den voornaamsten assistent bij den pauselijken troon, die haar in de handen heeft, zoolang hij in bediening is; de derde blijft ter verdere beschikking van Zijne Heiligheid.

Op den 27 september werd de obelisk, van zeilen en koorden ontdaan, plechtig toegewijd aan het H. Kruis.

Na eene hoogmis, opgedragen aan het altaar des kruizes, trad de geestelijkheid in processie uit de St.-Pieters-kerk en richtte zich naar het midden van het plein onder het zingen van toepasselijke psalmen.

Aan den voet van het gedenkteken gekomen, sprak een bisschop het bezweringsformulier uit, zegende het vervolgens, besproeide het driemaal met wijwater en teekende achtereenvolgens elk vlak met het teken der verlossing; daarop plaatste hij, geholpen door eenige geestelijken en werklieden, het kruis op den top van de oude naald der Pharaos, terwijl het koor met het volk het heerlijke loflied *Vexilla Regis prodeunt* zong.

Eindelijk, toen men bemerkte dat het kruis geplant was, hieven de geestelijken het *Te Deum* aan; duizende stemmen vereenigden zich met die der priesters, en de kanonnen van het fort St. Angelo begroetten het monument.

Bij een *motu proprio* van den 1 december 1587 verleende Sixtus V een aflat van tien jaren aan ieder, die, de obelisk voorbijgaande, ter eere van het H. Kruis het Onze Vader en Wees gegroet godvruchtig bidden zou.

Op het voetstuk vindt men de opdracht, die Caligula van den obelisk aan de keizers Augustus en Tiberius deed.

Onder de gewijde opschriften komen vooral de twee volgende in aanmerking: *Ecce crux Domini. - Fugite. - Partes adversae. - Vicit Leo - de Tribu juda.* - Ziehier het kruis des Heeren; vlucht, vijandelijke machten; de leeuw van den stam van Juda heeft overwonnen. *Christus vincit - Christus regnat, - Christus imperat, - Christus ab omni malo - Plebem suam - defendat.* Kristus overwint; Kristus regeert; Kristus beveelt; Kristus bevrijdt zijn 'volk van alle kwaad.

Het marmeren paleis des sultans te Konstantinopel.

Onder de nieuwere gebouwen, die Konstantinopel versieren, verdient het zoogenaamde marmeren paleis des sultans eene eerste plaats: om zijne schoonheid stellen de Turken het op ééne lijn met de Sophia-moskee, de door Konstantijn gebouwde heerlijke baziliek, en de moskee van Achmed.

Dat sommigen het laatste gebouw de voorkeur geven, is wellicht voor een groot deel toe te schrijven aan hun fanatisme, dat alleen de zuiver mahomedaansche werken vereert en niets wil weten van hetgeen door kristenhanden vervaardigd is.

Ofschoon ook Turken aan het paleis hebben gearbeid, is het hoofdzakelijk door Italianen gebouwd; het is dan ook in den italiaanschen rondbogenstijl.

Het is niet geheel van marmer, zooals de naam aanduidt: alleen de korintische zuilen, die het versieren, en de schoone trap, waarmee men van de hofzijde aan den hoofdingang komt, is van dien steen; overigens is het van zeer zachten zandsteen opgetrokken.

Het bestaat uit een middendeel met twee zijvleugels. Het middendeel, dat door een trotschen koepel gedekt is, wordt als divan gebruikt, dat wil zeggen, als vergaderzaal voor den staatsraad; het is 120 voet hoog; van het middenpunt des koepels hangt een kroonluchter neêr, die wellicht in pracht en in zwaarte zijns gelijken niet heeft; hij draagt 464 kaarsen, weegt ruim 160

centenaars of 8000 kilo's, is 27½ voet in doorsneê; hij hangt 9½ voet boven den grond, terwijl de ijzeren stang, waarmee hij aan den koepel verbonden is, 80 voet lang is.

De vloer is zeer kunstig in hout-mozaïek vervaardigd. Tusschen de zuilen voor het middendeel staan trotsche lantarens, die, het des avonds verlichtende, zijne schoonheid te meer doen uitkomen.

De oostelijke vleugel bevat de bijzondere vertrekken des sultans, terwijl de westelijke door den harem wordt ingenomen.

Deze is, gelijk men weet, het verblijf der keizerinnen of der vrouwen van den sultan.

Rondom het paleis strekt zich een zeer groote hof uit, omgeven door een dikken, hoogen muur; die tuin geeft een denkbeeld van de groote pracht, waarmede de rijke en hooggeplaatste oosterlingen zich weten te omringen; op de bloembedden prijken de schoonste bloemen der warme gewesten, die er met groote kosten zijn heengevoerd, en zoodra de weêrsgesteldheid ongunstig wordt, op eene behendige wijze in ruime broeikassen worden overgebracht; de boomen, uit alle streken daar overgeplant, bekoren het oog door de rijke verscheidenheid van hoogte, vorm, blaêren, bloemen, vruchten, enz.

Hier en daar staat op een bed van graszoden een prachtige marmeren of kristallen fontein, uit wier kolossale bekken stralen waters springen en aan den voet neêrvallen.

Verder wordt hij doorsneden door beken, die uit verschillende rotsen ontspringen, een wijl door den hof dartelen en daarna in groote kommen vloeien, waar zij vijvers vormen.

Op de rotsen liggen tusschen opgeschoten groen en slingerplanten kristallen en verzilverde bollen, waarin men als in een spiegel den geheelen hof kan beschouwen.

Ook vindt men verscheidene kiosken, die, meestal in oosterschen stijl gebouwd, door hare schitterende kleurenpracht den omstreek een betooverenden luister bijzetten; aanvankelijk waren de wandelpaden met zwarte steenen uit de naburige Zwarte Zee naar oostersche mode geplaveid, doch daar zij een somberen tint over het geheel verspreidden, zijn zij door grint vervangen.

De muren, om het gezicht niet te beperken en daardoor te vermoeien, zijn voor het oog verborgen door rotsen, leiboomen, boschjes, enz.

Konstantinopel ligt op beide oevers van den Bosforus.

Met de zes voorsteden en 40 dorpen langs de zeeëngte tot aan de Zwarte Zee, wordt de bevolking op 1.075.000 zielen geschat.

Het klimaat stemt met dat van Venetië overeen.

Het serail heeft twee uur in omtrek.

De stad telt 344 moskeeën, waaronder de Aja Sophia de beroemdste en oudste is. De Grieken bezitten ongeveer 30 kerken en hebben een patriarch en 12 synodale bisschoppen. De gregoriaansche Armeniërs hebben eveneens verscheidene kerken en een patriarch, terwijl de katholieke Armeniërs in de laatste tijden verscheidene prachtvolle kerken gebouwd hebben.

De latijnsche katholieken bezitten 9 kerken en 6 kloosters.

De stad wordt door de Turken *Istamboel*, door de Walachen en Slawen *Carogrod* d.i. Keizerburg of, zooals vroeger, *Byzantium* genoemd; in het jaar 330 na Kr., toen zij de hoofdstad van het romeinsche rijk werd, ontving zij den naam van *Constantinopolis* of ook *Nova Roma*, Zij viel in het jaar 1453 in de handen der Turken.

Curiositeiten.

HANDSCHRIFT. - Het *Athenaeum* deelt mede dat op een der Azorische eilanden een handschrift is gevonden. Het heeft betrekking op de kolonisatie van sommige noordelijke streken van Amerika. De landverhuizers, hier bedoeld, vertrokken in het jaar 1500 uit Oporto, Oveiro en het eiland Terceira. Het verhaal is van de hand van Barboza Marchade; hij schreef het ten jare 1570. Weldra zal het in het licht verschijnen, en zeer belangrijke punten, betreffende de ontdekking van Amerika, zullen daardoor in een helder licht worden gesteld.

DE BEVOLKING DER CANARISCHE EILANDEN. - In een der zittingen van de Koninklijke Academie van Wetenschappen te Munchen, heeft de heer von Löher een mededeeling gedaan betreffende de Canarische Eilanden. Volgens den heer von Löher is de guandsche of woudsche bevolking der Canarische Eilanden van de vandaalsche afkomstig. Het meerendeel der bevolking is van vreemde herkomst, maar velen stammen af uit het duitsch. Wat betreft de namen van mannen en vrouwen, deze zijn bijna alle uit de duitsche taal herkomstig. Dit is insgelijks het geval met vele titels en benamingen van openbare ambtenaren en een groot aantal uitdrukkingen van godsdienstigen aard.

De heer von Löher is van gevoelen, dat Vandalen of Gothen zich in de 8^e eeuw op die eilanden hebben gevestigd; de bevolking van vreemde afkomst die zij aldaar aantroffen, werd door hen ten onder gebracht. Langzamerhand ging de scheepsbouwkunst bij hen verloren, zoomede het gebruik van ijzer, en van Kristenen werden zij heidenen. Maar hoe ook afgesloten en beroofd van het verkeer met de overige wereld, toch bezaten zij, toen de Europeanen hen ontdekten, nog menigen karaktertrek, nog vele gebruiken van den stam, waaruit zij waren voortgesproten. Blondharige mummies zijn in hunne graven gevonden en de afmetingen van hunne schedels komen overeen met die van de germaansche volken.

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(*Vervolg.*)

Toen zij verder in de vlegeljaren gekomen waren, de jaren van 15 tot 18 - bij menigeen duren zij langer - dreven zij het spel nog verder. Een oude buks met vuursteen, die zij op een afgelegen zolderkamerke ontdekten, haalden zij voor den dag, en ofschoon het juist geen pracht van een geweer was, het ging er meê en dat was reeds voldoende. Eerst beproefden zij hun edele kunst op kraaien en spreeuwen, op planken beschotten en boomstammen, en als de hazen en vossen van het naburig bosch het eens in 't hoofd gekregen hadden om stil te staan, dan zouden zij er niets uit gemaakt hebben ze met een handvol lood te begroeten. 'Strooi hun zout op den staart, dan kunt gij ze vangen,' zoo zegt het spreekwoord; maar zoover lieten het onze jagers niet eens komen; zij oefenden hun handwerk uit zonder verlof te vragen. - Het is waar, menigmaal brandde het kruit van de pan en weigerde het geweer, maar men werd niet moede het zundgat met de naald weêr te ontruimen, en aldus werd hier ook het woord bewaarheid: 'geduld overwint alles, zelfs een verstopt en verroest geweer.'

De vader van den jongen boer stierf. - De geheele last kwam nu op de schouders van dezen te rusten. Treurig over het zwaar verlies, konden arbeid en zorgen hem slechts afleiding verschaffen. Ook Kamper had de boerderij verlaten en was in dienst

getreden. Met den tijd echter schikt men zich in alles. Hij vond genoeg vrijen tijd in de zondagnamiddagen.

Het dorp lag ver van de kerk. Vesper was er niet; slechts de oude pastoor hield een toespraak, waarbij hij koster en pastoor te gelijk was. Dat was spoedig afgelopen en dan had men den geheelen namiddag voor zich. Wanneer men zoo niets aan de hand heeft, vervalt men tot alles.

Het was weder zondag. Johan zat in de zijkamer; het geeuwende spook der verveling viel dreigend op hem. Wat zou hij doen? Daar lachte hem zijns vaders buks vriendelijk van den wand tegen, als wilde zij zeggen: 'Haal mij er af en neem mij meê naar het bosch.' Johan verstond de kunst met haar om te gaan; reeds dikwijls had zij hem den eereprijs bij het vogelschieten doen winnen. Maar durfde hij ook zoo vrank en vrij met zijn geweer in het bosch gaan? Waarom niet? gij schiet hoogstens een kraai of een spreeuw, en dat nog niet altijd, en vroeger zijt gij zoo dikwijls in het bosch geweest. Maar wanneer de oude Buchholz u eens aan trof? Nu, dat is ook het ergste niet en dat zal zich wel schikken. En zal hij u dan altijd zien? Ga door den boomgaard, spring over het hek in den hollen weg, en van daar hebt gij nauwelijks honderd schreden noodig om in het bosch te komen. De doornenheg aan den rand van den hollen weg dekt u wanneer gij des houtvesters woning voorbijgaat. Zulke gedachten speelden Johan door het hoofd. Nog hing de buks aan den muur; maar zij wenkte hem zoo vertrouwelijk toe, hij nam ze en was spoedig in het bosch verdwenen.

Zoo ging het meerdere zondagen. Hij schoot een spreeuw, een meerkol, ook wel eens niets. Maar het was voor hem zoo'n zalige gedachte met de buks in den arm door bosch en struik te sluipen. Hij voelde zich zoo licht als hij het geweer bij zich had.

Een prachtige reebok stond vooraan in het bosch. Hij was zoo stout dat hij op vollen dag uit het dichte struikgewas in het open veld kwam. Meer dan eens had Johan hem gezien. Weder was hij in het bosch. Ik wil toch den reebok eens opzoeken! Zoo gezegd, zoo gedaan. Om hem te schieten, daaraan dacht hij nog niet. Met het wijfje en haar jong zocht de reebok meestal de vlakte, om op moerassige plaatsen het jonge gras en de voedzame klaver af te grazen. Johan begaf zich hierheen; een grasveld strekte zich voor hem uit; rustig zat hij daar neêr, geheel en al oog en oor. De kans was hem gunstig. Eensklaps ruischte het in de struiken; rossig schemerde het door het groene loof.

De reegeit ging vooraan, het jong trippelde haar achterna; het laatste trad de bok majestueus uit de struiken te voorschijn. Hoorbaar klopte Johan's hart. Het was een overschoone bok. Zou hij schieten? Neen, schieten wilde hij niet. Maar aanleggen op den vetten bok, dat was zoo erg niet. Hij bracht de buks aan zijn schouder en mikte. Of de dieren het merkten toen hij den haan overtrok? Het wijfke spitste de ooren en zag om zich heen, maar zij hoorde niets; zij graasde rustig voort.

De bok trad in het vrije: Johan legde nu nog eenmaal aan; hij had slechts te drukken, en de bok was geveld. Zijne vingers trilden; onwillekeurig greep hij naar den trekker. Zou hij schieten? Neen! Paf! - daar knalde het schot. Een angstige, kort afgebroken kreet van het wijfke klonk door de lucht; zij sprong voort; de schrik dreef het jong ook het bosch in. De bok deed een stap verder en zakte ineen. Toen de kruitdamp uit het bosch was opgetrokken, was hij reeds niet meer, de jager had hem door en door geschoten.

Vroolijk stapte Johan naar het statige dier toe. Maar wat zou hij er nu meê aanvangen? En als de houtvester Buchholz het schot eens gehoord had en naderbij

kwam? Fluks wierp hij het geweer in het hooge heidekruid. Alles bleef rustig. Hij ging naar het dorp. Hij wilde den bok laten liggen; maar was het geen zonde van het schoone dier? Naar huis durfde hij hem niet te brengen, zijn moeder zou hem wat anders gezegd hebben. Hij wist niet wat hij wilde; maar het fameuze schot deed hem toch plezier. De knecht Koenraad kwam hem tegen; het was een slimme gast, die voor alles raad wist.

‘Koenraad! ik heb een dwaze streek gedaan. Gij moet mij helpen. Maar voor alles moet gij van deze zaak zwijgen. Kan ik mij hierop verlaten?’

‘Zekerlijk, ik zal zwijgen als het graf, maak daar staat op. En wat ik zeg, staat zoo vast dat men er huizen op kan bouwen.’

‘Nu goed, Koenraad, hoor! zoo even ga ik met het geweer uit, loop zoo heen en weêr en ontmoet daar in de vlakte den beroemden reebok. Ik had de buks geladen - mikte en mikte alleen slechts uit aardigheid, druk eensklaps los zonder dat ik het juist wil en de bok valt neêr. Een prachtig dier! Maar wat nu?’

‘Als het anders niet is, zal ik er wel voor zorgen. Waar ligt de bok?’

‘Wanneer ik zeker was dat de houtvester niet in het bosch was, ging ik meê.’

‘Die zal ons op het oogenblik niet overvallen. Hij zit gelijk iederen zondag om dezen tijd, rustig en wel in de ‘Kroon,’ drinkt zijn kruik bier en speelt pandoer.’

Johan toonde den knecht zijn buit, nam het geweer weêr op en begaf zich naar de ‘Kroon’ in het dorp. De knecht liet zich 's avonds bij

het eten niet vinden; eerst iaat kwam hij terug, en toonde Johan vijf blanke daalders, die hij voor het wild in de naburige stad gekregen had; meteen haalde hij het nog bloedend gewei van onder zijn kiel te voorschijn. - Het was een prachtstuk van een reeëngewei, breedte, wijd uit elkander staande takken met sterk uitkomende paarlen en een groote, breed gerande roos. Van het geld raakte Johan niets aan.

Koenraad was reeds lang op de boerderij. Hij was een allemans vriend, voor alles te gebruiken, vroolijk en opgewekt, goedaardig en lichtzinnig, daarbij geslepen als een procureur. Hij had met alle honden gejaagd, in alle zadels gereden. Op achtenveertigjarigen leeftijd had hij kennis gemaakt met de herbergiers in de stad, die wildbraad afkochten zonder te vragen van waar het kwam, en deze kennismaking had hij nu en dan door een stuk wild onderhouden, dat hij heimelijk geschoten had.

Van de leeuwen vertelt men, dat, hebben zij eens menschevleesch geproefd, zij het boven ieder ander op prijs stellen en met woede en bloeddorstigheid ieder mensch aanvallen die hun nabijkomt. Zoo gaat het ook met den hartstocht. Heeft men hem eenmaal voedsel gegeven, dan laat hij zich zoo gemakkelijk niet meer bevredigen; met onverzadelijken honger verlangt hij immer naar meer en zoo gaat het van trap tot trap, totdat het arme menschenhart op het laatst geheel door hem beheerscht wordt. Hij is als vuur: de vonk die in het stroo valt, flikkert helder op, grijpt gedurig verder om zich heen, spat immer voort; het huis staat in vlammen, de roode haan kraait boven op het dak. Is de hartstocht eens in een menschenhart ontbrand, dan grijpt hij altijd verder om zich, totdat hij ten laatste den geheelen mensch onder zijn tyranniek bedwang heeft.

Zoo ging het ook met Johan. Het eerste gelukkige schot was zijn ongeluk geweest. Hij wilde niet meer schieten 'voor eens en voor altijd,' dacht hij, maar spoedig begaf hij zich weêr in het gevaar en kort daarna had Koenraad weêr zaken in de stad. De hartstocht voor de jacht greep hem aan met onweêrstaanbaar geweld; wanneer hij wist waar wild was, rustte hij niet eer voordat hij het neêrgeschoten had, en wanneer hij niets wist, spoorde hij het op en was hierin maar al te gelukkig. Hij kon het niet meer laten. Hij dreef de zaak echter zoo geheim mogelijk, voor alles mochten er zijne moeder en Setje niets van weten. Het geweer verborg hij meestal in het bosch. De sluwe Koenraad was zijn helper en leidde, daar hij zijn meester nu in zijn macht had, een recht plezierig leven. Een schoon bosch behoorde tot de boerderij; het getal bunders was echter niet zoo groot dat hij eenig vrij jachtrecht mocht uitoefenen, en zoo was er voor den jongen boer gelegenheid genoeg, zonder dat het juist opviel, in het bosch te gaan.

Zoo was Johan een gelukkige en geslepen strooper geworden. Hij kon een reebok lokken, beter dan een uitgeleerde jager, kende de sporen der herten zoo nauwkeurig dat hij kon aanwijzen, wat voor een en hoe groot het dier was. Koenraad dreef ze naar hem toe, maakte dat alles heimelijk wegkwam en bracht menig daalder daarvoor naar huis. Het geld deelden zij: 'maar zoo gewonnen, zoo verteerd.'

HET PAVILJOEN VAN DE REGEERING DER VEREENIGDE-STATEN OP DE WERELDTENTOONSTELLING TE PHILADELPHIA.

En geluk had hij bij dit alles zooals niemand. Reeds twee jaren had hij in de zomer- en herfstmaanden gestroopt en niemand had hem nog gezien, veel minder verdacht. Daar de stedelingen volop stroopten en niemand aan hem dacht, zoo viel ieder schot dat hij deed, ten hunnen laste en wendde zoo het vermoeden van zich af. Hoe sterk en krachtig hij ook was, toch kon hij zijn lichaam wenden en buigen als een paling. Oogen had hij als een vos, hij zag op verre afstanden het wild zich bewegen en onderscheidde nauwkeurig de groene kleeding der jagers. Hitte en koude, regen en sneeuw verdroeg hij zonder er nadeel van te vreezen. Met een stuk brood en vleesch en een veldflesch voorzien, dwaalde hij door het gebergte, zonder dat men hem zag of verdacht. De slimme knecht geleidde hem als zijn schaduw; ook zien twee meer dan één. Het bosch is groot en wanneer hij zich rustig op een afstand plaatste en op het wild loerde, moest het wel een wonderbaar toeval zijn dat de jager hem zou verrassen; hij paste daarbij zorgvuldig op. Hij ging er uit als de houtvester er in was. Ging deze rechts, dan ging hij links. Zag hij hem met zijn scherpe oogen in het bosch, dan maakte hij van boomen en struiken gebruik om zich te dekken en ontkwam alzoo.

Gelukkig voelde hij er zich echter niet bij. Dikwijls nam hij zich voor niet terug te gaan, maar dan stond hier een sterke reebok, daar een hert en die wilde hij nog neërschieten en zij zouden de laatsten zijn. En zoo ging het van het eene tot het andere. Ontdekking vreesde hij echter niet. Het had reeds zoo lang goed gegaan, waarom zoude het ditmaal niet gelukken? Wanneer hij echter bij zich zelven nadacht, hoe hij zijne goede moeder bedroeven zoude wanneer hij eens betrapt en als strooper gestraft zou worden, en wat er van zijn voornemen om met Setje te trouwen komen zou, dan verwenschte hij het onzalige handwerk. Maar hij liet het er echter niet om.

Toen de jager Kamper als medehulp van den jager optrad, veranderde de zaak eenigszins. De houding van den jager ten zijnen opzichte bewees duidelijk dat hij iets gemerkt had. Dat de jager op hem loerde was duidelijk genoeg; meermalen volgde hij zijn spoor, wanneer hij in het bosch ging en jagen wilde. Dan liet hij echter het geweer rustig op zijne plaats liggen, liet het wild ongestoord, ging naar zijn eigen hoesch en arbeidde daar, alles om hem op een alsch spoor te brengen. Dat deed de verbittering echter, die hij tegen den jager voedde, nog des te hooger stijgen.

Ook de knecht Koenraad was den jager alles behalve vriendelijk gezind. Johan had 's avonds een stuk wild aangeschoten, maar het niet kunnen vinden. Koenraad zocht het den anderen morgen. Daar was de jager hem tegengekomen en had hem onder vier oogen op een pak slaag onthaald. Het was juist geen heldenstuk, daar de knecht oud en weêrloos tegenover een jongen, krachtigen man stond en het diende slechts om nog meer te verbitteren.

Lief en leed.

De liefde, zelfs de reinste, is slim. 'Wanneer twee personen elkander verstaan, bedriegen zij een derde, zelfs wanneer hij er midden tusschen staat,' zegt het spreekwoord met recht. Het geheim heeft zulk een betoovering aan zich, dat hare macht oneindig groot en geweldig is. De toegenegenheid, de gehechtheid stelt ons voor alles schadeloos en een oogenblik van samenzijn, een stomme blik en vriendschappelijke groet, een paar niets beteekenende woorden zijn dikwijls reeds genoeg, 't Is een zeer gevaarlijk tijdperk.

Ook Johan en Setje kwamen zelden bijeen. Wanneer hij zijne ploegpaarden naar den akker dreef, dan klonk zijn vroolijk, opwekkend lied, dan klapte wakker zijn zweep, en onder het opgeslagen gordijn aan de houtvesterswoning kwam een jeugdig aangezicht te voorschijn en wenkte met een vriendelijken groet.

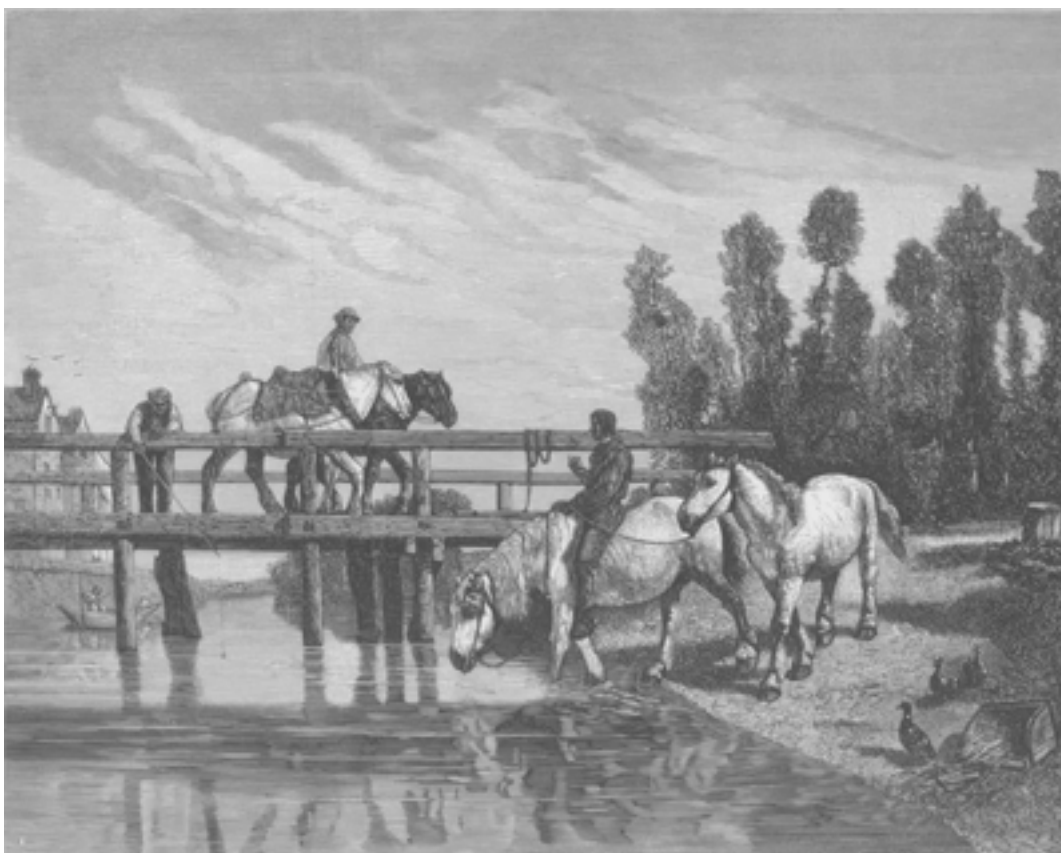
En nog een oog volgde den kloeken jongen man achter de vensters der bovenverdieping, doch het straalde niet van geluk of welwillendheid, maar van jaloezie en nijd.

En zondags ging Setje zedig en vroom den weg door het dorp, bijna een uur ver, naar de dorpskerk, en van de boerderij kwam een jonge man, in gezelschap van zijne moeder en zijn twee jeugdige zusters, en voegde zich bij het schoone meisje en zij gingen samen den weg, spraken over niets beduidende dingen, zagen elkander en verheugden zich. Het was toevallig dat dit zoo trof, maar het was eenmaal zoo. En bijna altijd werd de groep door zeker iemand gevolgd die zich dood ergerde, en wanneer die persoon zich bij de groep aansloot en zich nog zoo voorkomend aanstelde, dan was het of allen de keel was dichtgesnoerd en het vroolijk gesprek en opgewekt geklap scheen eensklaps verstoord te zijn. Wie deze spelbreker was, zal ik wel niet hoeven te zeggen.

Achter de boerderij lag een groote boomgaard. Oude knoestige peeren- en dikke, breedgetakte appelboomen getuigden van de vruchtbaarheid dezer plek; jongere boomen hingen tot buigens toe vol en beloofden nog veel meer voor de toekomstige geslachten. Daar eene beek den boomgaard besproeide, zoo groeide hier weelderig gras, dat drie tot vier maal jaars gesneden werd.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 43]

DES AVONDS AAN DE RIVIER, NAAR VEIJRASSAT.

Des avonds aan de rivier.

Onder den titel van *le Petit-Pont à Samois* stelt ons de gekende schilder Veyrassat een tatreel voor uit het departement Seine-et-Marne. Het verdienstelijke doek figureerde in de parijzer salon van 1876. De opvatting van het onderwerp is nieuw, of ten minste gaat buiten den gewonen sleur. De paarden zijn flink gegroepeerd en met onmiskenbaar talent geteekend. Er ligt eene recht landelijke rust over het doek verspreid, die ons aan het werk van den voortreffelijken Verschuur herinnert. Jammer dat deze laatste even als van Cuyck, Moerenhout

en anderen, aan de eentoonigheid in de onderwerpen mank ging en er geene vlucht in zijne onderwerpen te vinden is gelijk in die van den duitschen meester Otto von Thoren. Wij kennen tot nu toe geen schilder van dergelijke onderwerpen, die ze in zoo'n hoogte weet te dramatiseren als deze laatste.

In de straat van Konstantinopel.

Laat ons, ter gelegenheid van dien barbier, welke zeer flegmatisch zijnen buurman den schedel scheert, het een en ander over Konstantinopel vertellen.

Als men uit de zee van Marmora, den Bosphoor nadert, geniet men, volgens alle bezoekers van het oosten, een schouwspel, welks gelijken men op de wereld niet vindt. Het gezicht op Konstantinopel is inderdaad zóó prachtig, dat het nooit meer uit het geheugen van den aanschouwer gewischt wordt.

Geene ligging kan bij dat natuurtooneel halen, noch Lissabon, noch Rio-Janeiro, noch Napels.

‘Terwijl,’ zegt een reiziger, ‘het schip langzaam voortzeilt, ontplooit zich allereerst voor het oog des reizigers, eene bekoorlijke groep eilanden, bedekt met bosschen van cypressen, arbakas en altijd groene eiken, in de schaduw van welke men hier en daar de muren van een grieksch klooster ontwaart.

‘Deze eilanden, *Prinsen-eilanden* genoemd, bevatten grootendeels de buitenverblijven en lusthuizen der aanzienlijke Grieken, die des zomers de hoofdstad verlaten, om hier rust en aangename koelie te genieten.

‘Rechts van deze eilanden rijst de kust van Klein-Azië statig omhoog, overwelfd door den donkerblauwen hemel van het oosten, en afgebroken door den aziatischen Olympus, welks hellingen met dichte bosschen beplant zijn, terwijl zijn spits met sneeuw is gekroond.

‘Na een half uur voortgezeild te hebben tusschen eene menigte schepen, die voor anker liggen, nadert men het keizerlijk paleis, het serail, omringd van muren, welke eenen hoek vormen op de plaats waar de zee van Marmora van den Bosphoor en den Gouden Hoorn gescheiden wordt.’

Hoe komt nu de reiziger aan wal? Geene moeite! Honderden kaïks, bootjes, liggen gereed om hem dien dienst te bewijzen.

De kaïks zijn zeer licht en sierlijk gevormde vaartuigen, uit notenboomhout saamgesteld en pronkende met snijwerk; de riemen zijn van beukenhout, en de kaïksji of roeier zou het beste lid onzer roeiclubs beschaamd maken.

Gewoonlijk heeft ieder bootje maar één roeier; doch als bij voorbeeld de sultan in zijne kalk opdaagt, dan nemen een aantal roeiers in de tachtig voet lange boot van den Grooten Heer plaats.

De verschijning van den sultan heeft des vrijdags plaats; het is op dien dag dat hij zijn gebed in een der moskeeën van de hoofdstad komt doen.

De pracht van de keizerlijke kaïk gaat alle denkbeeld te boven; op hare voorplecht spreidt eene vergulde zeemeeuw hare vleugelen uit.

De sultan zit onder een rooden en met goud omzoomden troonhemel, en de roeiers, allen sterke knapen, dragen eene spierwitte broek, welk door een rood zijden gordel is opgehouden.

Armen en schouders zijn bedekt door een vest van ruwe witte zijde; hals en borst zijn bloot; het hoofd is bedekt door den rooden fez met blauw zijden kwispe!.

‘Bij iederen riemslag,’ zegt een schrijver, ‘verheffen de roeiers zich, om daaraan de volle kracht te kunnen bijzetten, en de gelijkmatigheid hunner bewegingen, welke als door eene machine in werking schijnen gebracht te zijn, drijven het schoone vaartuig met de snelheid eener stoomboot door de golven.

‘De boot des sultans wordt gevolgd door eene menigte van kaïks, in welke de hooge staatsdienaars hebben plaats genomen, en die naar gelang hunnen rang door tien of twintig roeiers voortgedreven worden.

‘Achter dit gevolg komt de bijzondere kaïk van den sultan, in welken hij plaats neemt als hij naar zijn paleis terugkeert, wijl de wet voorschrijft dat hij zijnen terugtocht niet in dezelfde boot mag houden.

‘Bij die gelegenheid is de Groote Heer zeer gemakkelijk van alle andere personen te onderscheiden, en wel aan eene soort van rooden parasol, welk teeken van waardigheid hij alleen dragen mag.’

Wie in Konstantinopel komt, verlaat die stad niet, zonder dien vrijdagschen optocht gezien te hebben.

Doch wij zijn, om aan wal te geraken, in een der bootjes - de vigilant aan onze stations - gestapt en ijlen naar den vasten grond.

De wal is met houten steigers bezet; deze zijn de aanlegplaatsen. Op elk dezer is eene soort van wacht geplaatst, gewoonlijk een oude Turk met langen witten baard en met een staf, ten teeken zijner waardigheid, in de hand.

Die ouderlingen zijn pelgrims, welke het graf van den profeet hebben bezocht, en die dan ook bij voorkeur tot gezegde functie worden geroepen, even als bij ons een oud kaporaal of sergeant.

De man handhaaft de orde, maar als hij u zijn *Allah slamadak*, God bescherm u, toespreekt, steekt hij ook de hand ten aalmoes uit; gewoonlijk geeft men een tien-parastuk (zes centiemen).

Behalve de 10.000 kaïks, treft men op den Bosphoor ook barken aan, het goedkoope vervoermiddel der volksklasse: dat zijn in Konstantinopel zoo wat onze tramwagens en omnibussen.

Een toerist beschrijft den aanblik van Konstantinopel als volgt:

‘Wanneer men van dit punt der haven, den Gouden Hoorn, een oogslag over de stad werpt, rijst Konstantinopel in eene onbeschrijfelijke pracht voor u op. Zoo ver het oog reikt, ontwaart men huizen in bonte kleuren geverfd.

‘De zeven heuvels, op welke de stad gebouwd is, maken eene golvende beweging aan den horizon, en op deze heuvels liggen keizerlijke moskeeën, die door hare grootte en vorm aan de stad een gansch eigenaardig karakter geven.

‘Over het algemeen zijn deze gebouwen vierkant, in het midden koepelvormig en aan de vier hoeken rijzen hooge en sierlijke torens of minarets op. De koepels zijn met metaal gedekt, de minarets aan de spits verguld en loopen in vergulde halve manen uit.

‘Die daken en vergulde spitsen door de zon verlicht, brengen een inderdaad tooverachtigen glans voort.

‘De moskeeën nemen eene zoo ruime plaats in, dat er geen verhouding tusschen deze gebouwen en de gewone huizen bestaat; vergeleken met deze laatste gelijken zij in de verte op donkere heuvels.

‘Boven al die moskeeën en huizen, steekt slechts een voorwerp uit, namelijk de Seraskiertoren, die als eene reusachtige kolom tot in de wolken reikt. Deze toren hoort tot het ministerie van oorlog (Seraskeriaat), en is tevens ingericht als kazerne, waarin 10.000 soldaten verblijf houden.

‘Een even groot gebouw is het ministerie van buitenlandsche zaken, dat in westerschen stijl opgetrokken is en het eenige gebouw van dezen aard is in gansch Konstantinopel.

‘De dalen rond de stad worden door eene waterleiding doorsneden; het water van de bergen der Zwarte Zee afstroomende, wordt langs daar in de verschillende pompen naar de stad geleid.

‘De muren, welke zoowel Konstantinopel, alsmede de verschillende gedeelten en gebouwen omringen, zijn meestal door een groenen feestdos overgroeid.

‘De bestendige vochtigheid der muren, waardoor de verschillende planten voedsel krijgen, is hiervan de oorzaak; doch alzoo vormen zich dichterlijke arkaden en festoenen, die aan de verbrokkelde muren een frisch en aantrekkelijk uitzicht geven.’

Tegenover Scutari strekt zich eene landtong in zee uit en daar, omringd door al wat de natuur schoon kan opleveren, staat het paleis van den sultan, dat, evenmin als de stad zelve, een regelmatigigen bouwtrant heeft.

In de verte zou men niet zeggen ‘een paleis’ maar wel een dorp, een vlek met paleizen, of beter gezegd, kiosken, hovingen, stallen, enz.

De muren van het serail worden langs twee zijden door de zee bespoeld; het terras loopt in eene zachte helling naar het strand en wordt dáár, door een zwaren muur, afgesloten. Men houdt het er voor dat die muur uit de oude overblijfsels van Byzantium is saamgesteld.

Nog bemerkt men, als men hier en daar behangels van klimop ter zijde schuift, trappen die naar onderaardsche gangen hebben geleid, geheime deuren, plaatsen waar de dames, van ontrouw aan den bengaalschen tieger, dien men sultan noemde, beticht, ongenadig in zee werden geworpen, kortom, die muren hebben eene lange en vooral eene bloedige geschiedenis.

En echter kan er geene dichterlijker plek op de wereld uitgedacht worden dan deze. Voorwaar het contrast is treffend!

De keizerlijke poort, of zoo als men zegt de *verhevene poort*, waarvan de uitdrukking *de verhevene porte* (la sublime Porte) voortkomt, geeft toegang tot het serail.

Rechts en links ziet men groote nissen, waarin vroeger de hoofden der pacha's, op bevel van den sultan afgeslagen, werden ten toon gesteld.

Had nu de strafuitvoering in de provincie plaats, dan stak de beul het met hooi gestopte en omwonden hoofd in eenen leëren zak, hing dezen aan den zadelknop en bracht het alzoo, als een stuk ossenvleesch, naar de stad.

Na de poort te zijn binnen getreden, komt men op eene met groote boomen bezette binnenplaats, waar zich verschillende gebouwen, onder andere de munt en de broodbakkerij bevinden; in deze laatste wordt het brood voor gansch het personeel van het serail bereid.

Verderop komt men aan eene tweede deur, die toegang geeft tot de poort; daar aan die deur stonden de beulen, de *djellad*, die de staatsdienaars, door den Grooten Heer veroordeeld, ongenadig naar de eeuwigheid zonden.

Ook deze binnenplaats is met boomen beplant; doch levert evenmin als de eerste, iets gansch bijzonders ter aanteekening op.

De tweede poort is langs binnen voorzien van twee kleine torens, vastgebouwd aan eenen muur met schietgaten: dat is de poort des geluks, *bab-ur-selam*.

Alleen de viziers die naar den divan, de hooge staatsvergadering, gingen en de afgezanten, die ter audiëntie bij den sultan werden toegelaten, mochten den drempel van die poort overschrijden.

Eene turksche wacht, die er, zegt een schrijver, tamelijk slordig uitziet, bewaakt dien toegang.

Aan den overkant van *bab-ur-selam* staat men op eene andere omheining, insgelijks met platanen bezet. Alles is daar doodstil en men zou denken dat dit deel van het serail onbewoond is; doch bij nauwkeurig toezien en luisteren, ontwaart men tusschen het loof van cypressen en vijgenboomen eenig leven.

Daar woont de sultan en geen vreemdeling mag er den voet zetten; ook daar wonen eenige oude favorieten.

Eindelijk bereikt men de hovingen van het serail, en men denkt dat zich daar al de oostersche weelde, in de *Duizend en eenen Nacht* vertelt, zal ontwikkelen. Te vergeefs gehoopt!

Wel zijn er fonteinen die nog haar ijskoud en verfrisschend water geven, en onder deze is de 'fontein van het serail,' uit perzisch porcelein saamgesteld, de voornaamste; doch over het algemeen waren die hovingen, ten minste eenige jaren geleden, gansch vervallen: de bloemperken waren weinig verzorgd, en vele bloemen en heesters niet bijgeplant.

Eene der poorten blijft voor den vreemdeling eeuwig gesloten: namelijk de poort die naar den harem geleidt.

Harem beteekent *haremi nebevi* dat wil zeggen: heiligdom des profeets; denzelfden naam draagt ook de heilige stad Medina.

Het is daar in dat verblijf, en ook in den nieuwen harem, dat zich de twaalf honderd vrouwen van den vroegeren sultan bevinden.

Een sultan is de eenige man in Turkije, die geen wettig huwelijk mag aangaan, terwijl de koran aan ieder ander man vier wettige vrouwen toekent, indien hij deze ten minste kan onderhouden; de sultan heeft enkel favoriten, en wanneer het volk van zijnen meester spreekt, zegt meergenoemde schrijver, noemt het hem, 'den zoon der slavin.'

De pracht in het serail werd, vooral door Soliman II, achterkleinzoon van Mahomet II, tot op het hoogste punt gedreven.

Paleizen, tuinen, kamers, meubelen - alles was te dien tijde uiterst prachtig; de slaapkamer des sultans werd verlicht door lampen van zuiver goud.

Ook was het Soliman, die regel stelde in de etiquette, en aan het vrouwenhuis eene geldverslindende pracht toekende.

De slavinnen waren destijds niet zelden van spaanschen, italiaanschen en franschen oorsprong, ten gevolge het kapen van schepen door barbarijsche zeeroovers in de Middellandsche en naburige zeeën.

Soliman vulde zijn paleis op met witte en zwarte gesnedenen, dwergen, stommen en wat dies meer; de laatsten werden als verworgers gebezigd; zij hadden onderling een gebarentaal, die echter buiten het serail niet verstaan werd.

Er bestond alzoo daar, in gevallen van moord of strafuitvoering, een eeuwig geheim.

De dwergen werden als narren gebezigd, en de afzichtelijkste werden zelfs het meest gezocht.

Zooals wij in een vorig nummer zegden, was Byzantium tot in 1453 eene kristene stad; in dat jaar werd zij door Mahomet II overmeesterd.

De oude muren, torens en wallen bestaan nog. Galata is de stad, waar de kooplieden hunne magazijnen en kantoren hebben; op den rug van het gebergte, tusschen de haven en den Bosphoor, ligt Pera, waar de Franken wonen.

Hier zijn de huizen hoog, helder en flink gebouwd, terwijl die der Turken veelal laag van verdieping, schraal van licht voorzien en in hout opgetrokken zijn.

Te Pera wonen de gezanten der europische Mogendheden; de engelsche en russische hotels blinken inderdaad in pracht uit.

Eene groote brug brengt deze voorsteden met Konstantinopel in verband, en zoo druk is op die brug het verkeer, dat het gouvernement den doorgang voor 800.000 piasters verpacht heeft. Echter betaalt ieder persoon slechts 5 para's, 't geen iets meer dan 2 centiemen beloopt.

De vereering van den gordel aan den sultan, de kroning bij de europische vorsten, heeft plaats in de moskee die boven het graf van den turkschen heiligen Job, of Abu Eyub, gebouwd werd.

Deze Job was een veldheer, die zich tijdens de verovering van Konstantinopel, in den jare 672, hoogst verdienstelijk maakte.

Het is in deze moskee dat aan den sultan den gordel met het zwaard wordt gegeven, wanneer hij de regeering aanvaardt.

Vóór deze plechtigheid komen de Sheikh-UI-Islam, de vizier en andere hooge staatsdienaars te paard in het serail en geleidden den sultan naar gemelde heilige plaats.

De hoogste iman of priester herinnert den sultan dat hij verplicht is, uit alle zijne krachten, de godsdienst van den profeet te verdedigen, hetgeen door den Grooten Heer dan ook op den koran bezworen wordt.

Na die plechtigheid betreedt de sultan de marmeren zitplaats en de omgording heeft plaats.

De moskee is schilderachtig gelegen, omringd door geboomte. Hare muren zijn gansch van marmer en de relikwieën zijn er ontelbaar. Onder andere bewaart men er een stuk marmer met het voet-inprintsel van den profeet.

Abu Eyub is dus, onder alle opzichten eene hoogst merkwaardige plaats en welke met bijzonderen eerbied door de geloovigen bezocht wordt.

Voor den Europeaan heeft de omtrek nog eene andere aantrekkelijkheid, namelijk de fabriek van de fez of roode muts, die algemeen in Turkije gedragen wordt.

Het is in Abu Eyub dat het laken voor dat hoofdtooisel wordt geweven. Het bijzonder fatsoen van de fez wordt door machines verkregen en daarna de hoog roode kleur aangebracht. Die verwerij was vroeger het geheim van Tunis; doch wat geheimen blijven op slot van rekening verholten?

Een Armeniër kwam achter het recept en Konstantinopel bewerkte voortaan zelf dat echt nationale hoofddeksel.

Tegenover Eyub ligt het Slangenpaleis, zoo geheeten omdat men vroeger bijzonder veel slangen daar in den omtrek ontmoette.

Die kruipdieren zijn echter nu sedert lang verdwenen; de overlevering houdt niettemin den naam van Jillan-serail in voege.

Ook ligt in deze nabijheid de kazerne der konstabels en de fabriek waar de zilveren platen, dienstig voor het vervaardigen van munt, worden gemaakt.

Deze munt draagt het afbeeldsel des keizers niet, maar enkel zijn titel en naamcijfer.

Niet verre van de kazerne ligt het dorp Hazkol, waar de joden gevestigd zijn. Arme joden! die wonen maar goed als zij in 't graf liggen. Hun kerkhof is frisch en sierlijk; hunne huizen zijn ellendig en dompig.

Verder op ligt het ministerie van marine en de kazerne der mariniers, en achter deze rijst de Galata-toren op, van welken men gansch de stad kan overzien en waar dan ook de zeven kanonschoten gelost worden, in geval men ergens in de stad brand ziet. Ook van den Seraskar-toren worden die brandsignalen gegeven.

Brand in Konstantinopel is eene onvergetelijke ramp; immers de straten zijn er zeer eng en het blusmateriaal is er verre van op de hoogte des tijds te zijn.

De straten zijn dikwijls zóó eng, dat men deze met eene spuit niet zou kunnen binnen rijden, en ware dit het geval, dan nog zou het meer dan eens aan het water ontbreken.

Het eenige wat er te doen staat als er brand woedt, is, een aantal huizen neer te schieten en alzoo den brand af te scheiden.

Westelijk van het douanen-kantoor ligt het grieksche kwartier, eene vuile en morsige wijk met ellendige huizen; doch met eene bevolking, die de aandacht van den bezoeker trekt.

Inderdaad, de vrouwen en meisjes zijn er dikwijls wonderschoon; zij dragen nog altijd de type der klassieke schoonheid, welke de grieksche vrouwen zoo wereldberoemd heeft doen worden.

Nog verder ligt de paradeplaats, waar des avonds de voorname Turken, Europeanen en andere natiën, ter wandeling komen en door hunne kleederdrachten de meest mogelijke variatie voor het gezicht opleveren.

In een voorgaand nummer deelden wij, volgens de beschrijving van een vlaamsch toerist, een aantal bijzonderheden over de Sophia-moskee mede.

Laat ons die bijzonderheden eenigszins volledigen.

De grondsteen van die prachtige kristene kerk werd door Konstantijn gelegd, en hij wijdde haar toe ‘aan de heilige en eeuwige wijsheid Gods’ Het gebouw werd na Konstantijn's dood afgebroken en door Justiniaan herbouwd.

Om de kosten te dekken, deed Justiniaan het zilveren beeld van Theodosius den Groote, dat 7400 pond woog, smelten.

Zes jaar lang werkten tien duizend menschen aan dien reusachtigen bouw, en toen de keizer hem voltrokken zag, riep hij uit, ‘O Salomo, ik heb u overtroffen!’

De mensch wikt, God beschikt; eene aardbeving verwoestte deels de kerk, de herstelling van de schade eischte andermaal een ruim tijdbestek.

De H.-Sophia-kerk werd, na de inneming van Konstantinopel, door de Turken overrompeld en zij zou door den moedwilligen soldaat vernield zijn, ware de sultan niet op het denkbeeld gekomen haar in eenen tempel, aan Allah en zijnen profeet toegewijd, te herscheppen.

De H. Mysteriën werden door de dienst der Halve Maan vervangen. De beelden en schilderijen verdwenen; de laatste werden overkalkt; doch wat erger is, de Turken hebben, in den loop der eeuwen, een aantal torentjes, minarets, koepels en wat dies meer, bij het gebouw gevoegd en alzoo de regelmatigheid van den tempel erg beschadigd.

De platte grond der moskee bestaat uit een vierhoek; den zuilengang meêgerekend is de kerk 269 voet lang; boven het middelpunt verheft zich de koepel.

Deze laatste is uit puimsteen, die zeer licht is, en uit baksteen van Rhodes, die insgelijks eene geringe zwaarte hebben, gebouwd. De koepel wordt door marmeren kolommen ondersteund, zoodanig gewrocht dat zij aan lichte aardbevingen kunnen weêrstand bieden.

Het gebouw heeft zes en twintig kleine en groote vensters; 104 zuilen, van welke er acht van porfier zijn en zes van groene jaspis.

De eersten werden uit den zonnetempel van Rome, de tweeden uit den tempel van Diana, te Ephesen, aangevoerd.

De meubeling der kerk is schraal; er zijn noch stoelen, noch banken, noch preekstoel in te vinden: - men ziet er enkel schilden met opschriften, matten op den vloer, een lessenaar voor den iman en groote kussens in roode zijde, waarop de priesters gehukt zitten.

Het gebouw heeft dus reeds eene lange reeks eeuwen getrotseerd; doch het verval is op meer dan een punt zichtbaar en de scheuren in de muren zijn zeker niet zeer geruuststellend.

De bazar is de wijk waar een drukke handel gedreven wordt; het is een doolhof van enge gangen, die tusschen de kramen gevormd worden.

Alleen voetgangers kunnen hier cirkuleeren, hier en daar ook wel een lastdier, doch geene voertuigen zouden door de gangen kunnen rijden.

Het is onmogelijk zich een denkbeeld van den biënzworm te maken, welken die bazar oplevert; aan vrouwen is hier voorwaar geen gemis, en vooral niet daar waar toilette-artikels en suikergoed te koop zijn.

Deze vrouwen zijn licht gekleed en hebben den witten sluier (Yakmaks) voor het aangezicht, van welk laatste niets zichtbaar is dan het zwarte oogenpaar.

Wat er zoo al meer in den bazar verkocht wordt? Kleedingstukken, schoeisels, wapens, juweelen, gordels, reukwerken, tapijten, bontwerk en de hemel weet wat al meer.

Het binnenhuis van een Turk is gewoonlijk zeer licht, helder en ruim; ook is het niet met allerhande meubels opgepropt zoo als bij ons het geval is.

De divan is het voornaamste meubel; van schilderijen is er geen spoor te vinden, aangezien de koran verbiedt een menschelijk evenbeeld te maken.

De rustbanken worden langs de muren, die met wit mousseline gordijnen behangen zijn, geplaatst; in het midden van de zaal staat niet zelden eene fontein.

In Pera, de stad der kristenen, zijn wel is waar sommige huizen naar de westersche manier ingericht, doch zelfs vele Europeanen, te Konstantinopel wonende, nemen, voor wat de woningen betreft, de oostersche wijze aan.

Als een Europeaan bij een aanzienlijken Turk verblijft, schikt men zijne slaapkamer eenigszins naar de europische wijze: ten minste men plaatst er stoelen, een washtafeltje, eene pendule, een spiegel en wat dies nog meer.

Voor den nacht brengt men een aantal kussens aan, die in het midden der kamer worden gelegd, overspreid door een zijden deken.

De slaaf houdt voor de deur, met den blooten sabel in de hand en de pijp in den mond, de

wacht; hij slaapt slechts in bij het aanbreken van den dag, of liever als de dageraad reeds Lang aangebroken is.

Het ontbijt wordt gebruikt nadat de muesim tot het gebed heeft opgeroepen en wanneer dit dan ook behoorlijk afgeloopen is.

Het eerste wat men nuttigt is een glas regenwater; bron- of putwater houdt men voor ongezond; dan volgen allerlei suikergoed, versch gezuurd brood, zure melk, honing en rijstpodding, waarna de altijd onmisbare koffie en pijpen opdagen.

In den loop van den dag eet men van tijd tot tijd eene zure kriek, druiven, gesuikerd ijs, kweepeer, en ander verfrisschend fruit.

IN DE STRAAT VAN KONSTANTINOPEL.

Het middagmaal heeft ten 5 ure plaats; een laag bankske, waarop een blinkend koperen blad gelegd wordt, dient voor tafel; kussens rondom dit bankske gelegd, worden als stoelen gebezigd.

Op de hoeken van die koperen plaat liggen stukskens brood en tusschen deze stukskens brood staan kleine tellooren en schoteltjes met olijven en gekleurde suikere erwten. De olijven liggen in eene siroopachtige zelfstandigheid.

Bij voorname Turken ligt er tusschen dit alles eene smalle plaat van gepolijst staal, welke bij het eten der olijven de plaats van ons vorket moet vervangen.

Drie lepels: een van ivoor, een van ebbenhout, een van schildpad, zijn insgelijks aanwezig; zilverwerk komt bij den echten en geloovigen lurk nooit op tafel; dat strijd, volgens hem, tegen den geest van den koran.

Alvorens aan tafel of hoe men het noemen wil, te gaan, houdt een slaaf u een waschbek-

ken voor, terwijl een andere het vertrek of de zaal parfumeert.

Eens de formaliteit der handenwassching volbracht, gaat men zitten of liggen, volgens men het gemakkelijkst vindt; de gastheer neemt een stuk brood tusschen den wijsvinger en den duim, doopt dat brood in het zout en reikt het den gast over.

DE BOKKINGKOOPMAN.

Door dit aanbod wordt deze tot heer der tafel verheven; hij mag krachtens die bewezene eer elke schotel zoo lang hij wil op tafel houden, doch is ook verplicht van elke spijs te proeven.

Nu verschijnt de terrine met soep; de gastheer doet er met de schildpadden lepel een paar scheppen in, een voorbeeld dat de gasten weldra volgen en middelerwijl dat die spijs gebruikt wordt, besproeit de slaaf de handen der gasten met water, 'opdat' zegt de reiziger, die deze bijzonderheden meêdeelt, 'deze vooral rein zouden blijven.'

Indien onze menu's somtijds zwaar belast zijn, is dit in Turkije evenzoo het geval: niet minder dan vier en twintig schotels volgen elkander op.

Na de soep komt eene pap van tarwemeel, honig, boter, room, specerijen, vruchtensappen; deze schotel wordt *hawa* genoemd; verder het gevogelte, waaruit men het gebeente verwijderd heeft; de *bamia*, een soort van kool, de rijst, gelei van visch enz. volgens op tijd en stond.

Bij iederen hoofdschotel eet men een stuk knoflook en de zoetigheden verdunt men met roozenwater. terwijl ten slotte eene schotel roozen, gekookt en met suiker gestoofd, wordt voorgehouden. ‘Ik kan een ieder aanraden,’ zegt de schrijver, ‘zulk een schotel nooit te laten voorbijgaan. ‘

De twee andere lepels worden, de ivoeren

voor de pap en de ebbenhouten voor het suikergoed gebezigd; zoo eischt het de etiquette, die een beschaafde Turk nooit over het hoofd ziet.

Met de linkerhand eenige spijzen aanraken, is onbeleefd, en men gaat voor een belachelijk mensch door als men iets van het staafke op zijne kleeren of op tafel laat vallen, 't geen bij ons, Europeanen al licht kan plaats hebben.

Ten minste alle vijf minuten moet men zijn vingers afleken, hetgeen bij ons voor de grootste onbeleefdheid zou gehouden worden.

Het wasschen der vingers gedurende den maaltijd, mag zoo dikwijls als men het noodig acht, herhaald worden.

In een vorig nummer hebben wij wijd en breed de godsdienst der derwischen besproken, en wel volgens opgaven van een vlaamschen toerist, wij achten de bespreking van dit punt voor het oogenblik dus overbodig.

De bokkingkoopman.

Het woord bokking is in onze vlaamsche landstreek niet veel gekend; men noemt dat goudgele, uiterlijk smakelijk, maar innerlijk dikwijls urakzout vischje, 'droogen heering' of haring. De figuur, welke wij voorstellen, is dan ook niet inlandsch; zij is engelsch, en al wie Engeland bezocht heeft, zal dergelijken koopman, met de gevulde ben op het hoofd en eenige bokkingen in de hand, luidkeels zijne waar uitventend, ontmoet hebben. De teekenaar maakte eene flinke, sterke, gezonde en krachtige figuur van den koopman, die niettegenstaande de regen zijn dagelijksch broodje hoopt te verdienen - en dat zal hij ook!

De landbouwhal op de wereldtentoonstelling te Philadelphia.

Het prachtige gebouw waarin de landbouw zal tentoongesteld worden, behoort, zooals wij reeds in een onzer vorige nummers opgemerkt hebben, tot de hoofdgebouwen der wereldtentoonstelling, daar te recht bewezen is, dat de landbouw een der hoofddeelen van bestaan is van alle volken. Maakt het gebouw reeds een prachtigen indruk, niet minder is dit het geval als men er binnen treedt. De schatten die er opgehoopt zijn, dat wil zeggen, de schatten der natuur, dwingen een kreet van bewondering af, en voor de liefhebbers is hier zooveel merkwaardigs te zien, dat zij weken noodig hebben om eenig overzicht te krijgen van 't geen er is. Daarbij is alles zoo bijzonder keurig en schoon gerangschikt dat het vele toeschouwers lokt, die nu minder aan landbouw doen, zoodat het voortdurend gevuld is met eene menigte die is gekomen om wat schoons te zien en eene menigte die gekomen is om wat te leeren. Onze ruimte gedooft niet dat wij in bijzonderheden treden omtrent de prachtige planten, wellicht spreken wij er later nog over.

San Angelo te Rome.

Niet verre van het Vatikaan, aan den rechteroever des Tibers, verheft zich eene geduchte sterkte, algemeen bekend onder den naam van Engelenburcht of kasteel van St. Angelo.

Dit kasteel, een der sterkste punten van de hoofdstad der katholieke wereld, was oorspronkelijk een praalgraf, opgericht met al de pracht en luister, die de oudheid zoo gaarne aan dergelijke gebouwen ten toon spreidde.

Keizer Adrianus, die op zijne reizen door Griekenland en het Oosten opgetogen was geworden bij het zien der heerlijke gebouwen, die de oosterlingen voor hunne dooden oprichtten, wilde dat voor hem en zijne familie een graf gebouwd zou worden, dat al wat hij gezien had in schoonheid zou overtreffen.

In het jaar 135 na J.C., in het 19 jaar zijner regeering, begon men aan den reusachtigen bouw; de keizer mogt de voltooiing daarvan niet beleven, maar deed toch in het tijdens zijn leven afgewerkte gedeelte de asch plaatsen van zijn aangenomen zoon Aelius.

Na den dood van Adrianus werd er ook zijne asch bijgezet en aan het gebouw nog door de twee volgende keizers gearbeid.

Achtereenvolgens werden er in begraven Antonius Pius, Marcus Aurelius, Commodus en Septimus Severus en hunne familiën.

Na den dood van laatstgenoemden werd het Mausoleüm gesloten, en eerst weder geopend in het jaar 410 door Alaric, die Rome grootendeels verwoestte.

De geschiedschrijver Procopius, die in de 6^e eeuw leefde, verhaalt dat het Mausoleum, met groote platen van marmer van Paros bekleed, op een breed vierkanten grondmuur, die met bloemwerk versierd was, rustte.

Te midden der versieringen waren inscripties aangebracht ter eere der keizers, die in het gebouw begraven lagen.

Aan de vier hoeken zag men groepen van mannen en paarden in verguld brons.

De rotonde (rond gebouw), die op den grondmuur rustte, was omringd door een dubbele rij van muurpijlers, een lijstwerk dragende, waarop een aantal heerlijke standbeelden prijkt.

Behalve deze standbeelden waren er nog tusschen de kolommen, maar van mindere grootte dan de eerste.

Op den top des gebouws stond het standbeeld van Adrianus.

Juist tegenover de brug Aelius, was in den grondmuur een zware bronzen poort, die den toegang tot het praalgraf verleende.

In het jaar 1825 werd deze poort weggenomen en de opening van den muur toegemetseld.

Door deze poort gaande, kwam men in een corridor, die naar een groote nis voerde, in welker nabijheid zich een spiraalvormig pad opende, dat allereerst naar de grafkamer en vervolgens naar het bovenste gedeelte des gebouws leidde.

Dat pad, eertijds met mozaïeken belegd, ontvangt het daglicht door pyramidale vensters.

De grafkamer bevat 4 nissen; men gelooft dat de grootste daarvan de urn van Adriaan bevatte.

Nog bevinden zich in het bovenste gedeelte van het gebouw een aantal cellen, die vroeger tot gevangenis van misdadigers dienden.

Langs een trap komt men eindelijk op het plate-forme, van waar men een schoon gezicht op Rome en voornamelijk op den heuvel des Vatikaans heeft.

Zoo als wij zegden, werd het Mausoleüm in het jaar 410 door Alaric geopend; deze gaf het zijne bende ter plundering over, zoodat het van zijne schatten werd beroofd en ook voor een groot gedeelte van zijne versierselen.

In 537 werden er de Grieken, die er een schuilplaats gezocht hadden, door Vitiges en zijne Gothen belegerd; de Grieken verwoestten de laatste overblijfgelen der heerlijke kunstwerken, daar zij met de standbeelden hunne aanvallers verpletterden.

Sinds dien tijd is het Mausoleum een krijgskundig punt geworden en tegelijk het mikpunt van al de partijen, die elkander gedurende onderscheidene eeuwen de macht in Rome betwistten.

Het werd genomen en hernomen door de Gothen, Romeinen, Byzantiërs, Normandiërs en Franschen en door de revolutionnairen, die, op verschillende tijdpunten, evenals de hedendaagsche italiaansche volksleiders, den Paus van zijne souvereiniteit beroofd hebben.

Reeds in het begin der 10^e eeuw kostte zoodanig boos opzet een Paus het leven.

Zekere Marozia, eene beruchte vrouw van adellijke geboorte, had tegen den Paus een vijandige partij weten te vormen, aan welker hoofd zij optrad.

Zij maakte zich meester van de sterkte, deed Joannes X, die reeds sedert 14 jaren den Stoel van Petrus bekleedde, gevangen nemen en ter dood brengen.

Eenigen tijd later werd zij door haren eigen zoon, zekeren Alberic, op het kasteel gevangen gezet, wat het volk als een rechtmatige straf des Hemels voor hare gruweldaad beschouwde.

Alberics zoon volgde het voorbeeld van zijne grootmoeder; onder zijne hand stierf Benedictus VI. Joannes XIV stierf op het kasteel den hongerdood.

De geschiedenis van het kasteel St. Angelo in de middeleeuwen is in korte trekken die der fakties, die de Eeuwige Stad met bloed en tranen overstroomden.

Het kasteel ontleent zijn naam aan eene wondervolle gebeurtenis.

In het jaar 590 werd Rome door de pest bezocht; de ziekte woedde zoo vreeselijk, dat geheele wijken uitstierven, en sommige huizen met dooden opgevuld lagen, daar handen ontbraken om ze te begraven.

In dien nood beval de heilige Paus Gregorius de Groote eene processie te houden, om de barmhartigheid des Hemels af te Smeeken.

De lange trein ging naar de kerk van Maria de Meerdere; alvorens men die kerk bereikt had, waren 80 menschen door de pest geslagen, bezweken en op den weg neêrgevallen.

Nu ging de Paus blootsvoets, met een ruwen zak omhangen en een beeld der H. Moeder Gods dragende, aan het hoofd der menigte naar de basiliek van St. Pieter; allen, die hem volgden, waren eveneens in het gewaad der boetelingen.

Langzaam en zwijgend trok de lange processie door de verlaten straten van Rome; toen zij door het praalgraf van Adrianus gekomen was, hoorde men op eens eene hemelsche stem deze woorden uitspreken: 'Regina Coeli, laetare, alleluja! Resurrexit sicut dixit, alleluja!' (Verheug u, Koningin des Hemels, alleluja! Hij is verrezen gelijk Hij gezegd heeft, alleluja!)

De opperpriester en het volk, door vreugde en heiligen eerbied bevangen, knielden neêr, en Gregorius voegde in vurige begeestering bij de woorden des Engels: 'ora pro nobis Deum, alleluja!' (Bid God voor ons, alleluja!)

Nauwelijks had hij dit gezegd, of op den top des kasteels verscheen een engel, die een zwaard vertoonde en het in de scheê stak, daarmee verkondigende, dat God op het gesmeek van zijn Stedehouder een einde maakte aan de ramp, die Rome trof.

Inderdaad, op hetzelfde oogenblik hield de pest op; niemand werd er meer door bezocht, en zij, die er meê geslagen maar nog niet gestorven waren, herstelden onmiddellijk.

Om de herinnering aan deze mirakuleuze verschijning te vereeuwigen, bouwde Paus Bonifacius IV ter eere van den aartsengel Michaël, in 608 eene kapel op den top van het Mausoleum, en Paus Paulus III versierde die met een standbeeld van genoemden engel, vervaardigd door Raphaël de Montelupo.

Benedictus XIV verving dit door een ander en wel door het beeld, dat er nog op prijkt, en dat het werk is van een belgisch beeldhouwer, Peter Verschaffelt geheeten.

Nadat het kasteel in den loop der eeuwen door verschillende belegeringen geleden had, en op sommige plaatsen tot een puinhoop geworden was, begon Paus Alexander in de 15^e eeuw het te herstellen en te versterken.

Hij omringde het met grachten en verbond het door een boogbrug met het Vatikaan. Aan dit laatste had Paus Clemens het te danken, dat hij op den Engelenburcht een schuilplaats kon zoeken, toen de ruwe benden van den maarschalk de Bourbon, Rome te vuur en te zwaard verwoestten.

In de laatste jaren heeft Pius IX dezen weg laten verbeteren en versterken, om zich eveneens in tijd van nood daarvan te kunnen bedienen.

Onderscheidene Pausen gingen voort het kasteel te versterken; sommigen, die den kunstzin wilden bevorderen, lieten in tijden van rust en vrede, verschillende nasporingen in de cellen, nissen en andere vertrekken des kasteels doen, waaraan men het te danken heeft, dat menig stuk der oudheid uit zijn eeuwenlangen sluimer te voorschijn is gebracht.

Het laatste onderzoek, dat van belang kan geacht worden, geschiedde in 1825 door eene vereeniging van kunstenaars en geleerden.

Onder de vele merkwaardigheden, die zij vonden, behoorde ook het levensgroot standbeeld van keizer Adrianus; het was aan den hals gebroken, maar kop en romp werden spoedig samengevoegd, en het beeld kreeg een plaats in het museum van oudheden.

Ten tijde der fransche bezetting van 1849 tot 1865 was de artillerie op het kasteel St.-Angelo gelegd, waarom de beroemde illuminatie die jaarlijks op Paschen en op het feest van de HH. apostelen Petrus en Paulus plaats had, in de tuinen van Monte-Pincio, gedurende dien tijd gehouden werd.

Curiositeiten.

ERNST GILES' REIZE IN NIEUW-HOLLAND. - Op zijn vierde reis is het Ernst Giles gelukt Australië van het oosten naar het westen te doorkruisen. Dat was vóór hem slechts gelukt aan John Forrest en majoor Warburton. Gansch de reis is bekostigd door Thomas Elder, wiens vriend Yesse Young, uit liefde voor wetenschap en avonturen, zich bij den tocht aansloot. In 't geheel bestond de expeditie uit acht personen. Yesse Young, die vroeger in de engelsche marine gediend had, nam de sterrekundige en natuurkundige waarnemingen op zich. Het overige personeel bestond uit twee bedienden, een kameeldrijver (den Afghaan Saleh) en twee jonge inlanders, onder welke Tommy zeer goede diensten bewees. Achttien kameelen, van welke slechts twee stierven, vergezelden de expeditie. Van de westelijke posten der kolonie Zuid-Australië tot de oostelijkste van West-Australië lag een onbekende streek, die in rechte lijn 1000 mijlen bedroeg; de weg, door de reizigers in vijf maanden afgelegd, had echter een lengte van 2000 mijlen en liep de geheele reis door tusschen den 29. en 30. breedtegraad.

Te Oldabina, 120 mijl N.N.W. van Youldah, sloeg men de westelijke richting in, om in november 1875 Perth aan de westkust te bereiken. Het terrein liet zich weder van ongunstige zijde kennen.

Op 29° 27' Z.B. en 128° 40' O.L. Gr. ontdekte men een 'native dam,' een waterkom, door inboorlingen gemaakt, maar kort daarna begon de droogte. Eens moest men 16 dagen 325 mijlen verder reizen zonder een druppel water te kunnen vinden. De toestand werd zeer gevaarlijk. Reeds raakte de meëgenomen watervoorraad op, toen Tommy met het bericht kwam, dat hij op twee mijl afstand van het legerkamp een rijke waterbron gevonden had. De bron, *Victoria Spring* geheeten, lag op 30° 27' Z.B. en 123° 24' O.L. Duiven ver levendigten de plek. Daarop volgde weêr een waterlooze streek van 140 mijl, toen men in een granietrots een opening vond met water gevuld. Bij die rots 120° O.L.) ontmoette men voor 't eerst inboorlingen, tachtig in getal. Zij waren vijandig gezind en begonnen den aanval, zoodat de reizigers van hun vuurwapens moesten gebruik maken. Onder gehuil trokken zij weg en keerden niet meer terug. Van die rots ging de reis over den reeds bekenden Mount Churchman (29° 55' Z.B. en 118° O.L.) zuidwaarts om Lake Moore en zoo naar de werde-districten van West-Australië. Toen was alle leed geleden, want de squatters wedieverden in gulheid en hartelijkheid bij de ontvangst der reizigers. Daar de reizigers, nadat hun voorraad levensmiddelen verteerd was, zich bijna uitsluitend met de eieren van een vogel, Malleehen in Australië geheeten, van welke men dagelijks gewoonlijk 30 à 40 stuks vond, hadden moeten voeden, was hun een betere tafel zeer aangenaam. Te Perth was de ontvangst schitterend; aan adressen en feestmalen geen gebrek.

Wat nu het karakter der bereisde streek in 't algemeen betreft, men vond bijna niets anders dan een golvenden bodem van dicht woest shrub en zand. Een uitzondering maakte de streek tusschen den 25 en 27 lengtegraad. Daar strekte zich een arm uit van de groote, zuidelijke, open vlakte, goed van gras voorzien. Boomgroei, althans grootere boomen, trof men eerst aan, toen men de bewoonde districten van West-Australië had bereikt; toen men tot deze genaderd was, werd ook de grond beter. De kameelen hielden zich weder uitstekend: zonder hen zouden de reizigers de westkust nooit bereikt hebben. Mr. Young heeft 700 à 800 soorten van planten bijeen gebracht, onder welke zeer vele geheel nieuwe; ook geologische specimina heeft hij meêgebracht. De eerste zendt Elder ter onderzoeking aan dr. von Müller te Melbourn. Giles heeft te Perth aan Elder geschreven en het plan ontwikkeld, om weêr over land naar Zuid-Australië terug te keeren, uitgaande van de bronnen der Gascoyne rivier, tusschen de routes van Warburton en Forrest door. De even onbekrompen als wetenschappelijke millionnair Elder zal ongetwijfeld Giles' voorstel wel willen aannemen. Dan zal de onvermoeide reiziger zijn vijfden tocht ondernemen.

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(Vervolg.)

De hof van den houtvester paalde aan dezen boomgaard; onder de zorgzame hoede van Setje tierden kruid en groenten hier voortreffelijk. En zelden gebeurde het wanneer zij in den hof vruchten plukte of onkruid wiede, of spoedig klonk het vroolijk gefluit van den jongen boer door den boomgaard. Waarom zou hij ook zoolang wachten tot dat zij weg was? Moesten de koeien geen voêr hebben, en als het nog niet gesneden was, wie weet of men morgen zoo'n goeden tijd om te snijden had als thans! En daar, dat jonge boompke vol goudgele appelen - kon het van nacht niet breken, wanneer het nu niet op het oogenblik gestut werd? En hier, de blanke zeis - zou zij daar blijven liggen terwijl van nacht de roest haar kon afstompen? Het is waar, hij had ze onmiddellijk na het maaïen kunnen meênemen: - maar wie kan ook aan alles denken? In het kort, zij zagen daar elkan der, wisselden over de omheining een paar vriendelijke woorden, en wanneer toevallig iemand den weg langs ging, vond hij hen zoo ieverig aan den arbeid, alsof zij beiden niet hooren of zien konden, en alsof Johan niet wist dat aan den anderen kant van de heg een hof, en Setje niet dat daarover nog een boomgaard was. Het waren slechts korte oogenblikken dat zij elkander zagen, maar zij zagen elkander, zij hoorden elkander en daar schenen beiden zeer goed meê tevreden te zijn.

Johan's moeder, die na den dood van haar man het bestier der boerderij op zich had genomen, zag de wederzijdsche toegenegenheid der jongelieden met stille vreugde. Reeds lang wist zij hoe het met beiden stond, geen woord echter liet zij er zich aan iemand over ontvallen, geen toespeling bracht Johan in verlegenheid. Zij was van meening dat het zedige en verstandige Setje juist voor haar zoon paste en zij moedigde beider toegenegenheid aan met moederlijke zorgvuldigheid. Kon zij een gevaar afwenden, zij deed het met liefde. Was Johan in den boomgaard, zoo haastte zij zich naar boven, waar zij boomgaard en tuin overzien kon.

En wel hadden zij zulk een schutsengel noodig om hunne wederkeerige toegenegenheid geheim te houden. Had de vader maar iets dat hem zekerheid gaf voor hetgeen hij vermoedde en wat de jager hem altijd en eeuwig in het oor fluisterde,

het meisje zou het hard te verantwoorden hebben gehad. Eenen strooper zou hij liever een kogel dan zijne dochter gegeven hebben.

Zij moest over de boerderij en den jongen boer al genoeg bittere woorden hooren, die haar diep door de ziel sneden, voornamelijk als de jager tegenwoordig was, die zijn vreugde hierover niet kon onderdrukken. Hij was hem niet gunstig gezind, dat was duidelijk, maar het waarom wist zij niet. Het lag als een nachtmerrie op haar borst, zij leed zichtbaar er onder en des te meer omdat zij bij hare moeder geen troost vond.

Bij deze had Kamper een wit voetje en ofschoon zij fijngevoelig genoeg was hem hare dochter niet op te dringen, zoo liet zij deze gezindheid toch duidelijk genoeg merken.

En toen de vader eens tegen den jongen boer was uitgevaren, had zij partij gekozen en hem verdedigd; toen was het onweêr met donder en bliksem losgebroken, narde woorden waren er over den jongen boer gevallen, die zij echter niet verstond, en over het gedrag van haar zelve wanneer zij zich aan dien man liet gelegen liggen. Nooit en nimmer zou hij zoo iets dulden. Wat moest het einde van dat alles wezen? In deze treurige gedachten stond zij peinzend daar en menige zucht ontsnapte aan haren mond. Toch hoopte zij nog.

Dat de jager Kamper er de hand in had, hiervan hield zij zich overtuigd, en daarom ontweek zij hem waar zij het slechts doen konde. Hij scheen ongevoelig voor de verachting, die zij hem betoonde, doof voor de bittere woorden waarmee zij zijn vleitaal beantwoordde; niets scheen hem te treffen of te deren. Altijd dezelfde lach, altijd dezelfde vleierende vriendelijkheid. Maar wat had haar vader tegen Johan? Waarom moest zij zoo dikwijls woorden slikken, die er op berekend waren om bare toegenegenheid te verstikken?

Waaruit maakte vader het dan op dat zij het eens waren? Zij wist hiervoor geen zeker antwoord. Geen woord sprak de houtvester over de ontdekking bij de vogelstrikken, ook zelfs tegen Kamper niet. Hij vermaande hem slechts nauwkeurig acht te geven op de gangen van den jongen boer, welke vermaning de jager echter niet noodig had.

De naderfst had de bloemen in veld en tuin van haar stengels geslagen: het loof was gevallen, de winter teekende als met een reuzenpenseel des nachts ijsbloemen op de ruiten der vensters. Het breede, witte sneeuwlaken bedekte de gestorven natuur. In het dorp ging het leven in stille, eenvormige bezigheid voorbij. In den vroegen morgen klonk uit de deel der boerenwoning het klapperen der dorschvlegels; in het bosch dreunde het van de bijlslagen die de boschreuzen velden.

Des avonds verzamelde zich groot en klein, jong en oud bij den grooten haard in het warme vertrek; slechts het snorren van net spinrad begeleidde de woorden der ouden die van vroegere, lang vervlogen tijden verhaalden. Zoo ging het dag aan dag.

Op de boerderij was hetzelfde leven. In den vroegen morgen dorschte men om den rijken oogst op de korenzolders te bergen. De buks hing rustig aan den wand, - maar voor altijd, dat was een andere vraag.

Ginder in de houtvesterswoning was een treurige, sombere stemming binnengeslopen. De verhouding tusschen vader en kind was niet zoo hartelijk en vriendelijk als weleer.

Altijd morren en brommen, zonder dat men recht wist waarom. Het meisje was er achter gekomen dat men haar aan den jager Kamper wilde koppelen. Tegen deze gedachte kwam haar geheele natuur in opstand. Johan ontmoette zij zelden, slechts op weg naar de kerk zagen zij elkander nu en dan. Zoo ging de winter voorbij.

Ook ditmaal bleef de lente niet uit. De ijsbloemen aan de venster losten op: hier en daar tusschen een struik of heg kwam een blauwoogig viooltje te voorschijn. Overal knopte en botte het: het bosch kreeg hel eerste loof, de weiden kleedden zich met gras, overal kiemde nieuw leven. De Meidag kwam: voor ieder huis verhief zich, met steenen en palen vastgemaakt, de groene meiboom. - De knapen lieten niet na hem te planten, al moesten zij hem nog zoo ver in het bosch halen; hiermeê verdienden zij dan ook een pannekoek, groot als een ploegrad.

Het moest dan ook een heele koek zijn wanneer de moeder de schande niet wilde beleven, den boom in het midden doorgehakt te zien, tot ergenis van het geheele dorp. Bij een halven koek behoort ook maar een halve boom, dat is duidelijk.

Den ouden schoolmeester zongen de knapen een dag te voren bijna de ooren doof met hun

‘Morgen op den eersten Mei
Hebben alle kinderen vrij,’

zoodat hij toen reeds ter wille van zijn gehoor hun een vrijen dag moest geven.

De bezigheden op den akker hielden den jongen boer nog steeds thuis en rustig hing de buks nog altijd aan den wand. Maar de zomer kwam, de lente was voorbij, de arbeid was niet meer zoo druk en aldus kreeg hij menig vrij uur. Het wild was weêr vermeerderd en woest geworden. Dagelijks wist de slimme Koenraad er wat nieuws van te vertellen.

De buks verdween weer uit het huis. Johan

was dikwijls 's avonds en 's morgens en altijd op zondagen van huis; hij ging weder zijn ouden gang. Ook de stedelingen snapt menig stuk wild en waren stouter dan ooit.

De houtvester meende uit zijn vel te springen wanneer hij er aan dacht. Dag en nacht was hij op de been, ook de jager Kamper was onvermoeibaar, en toch konden zij geen enkelen strooper in handen krijgen. In huis was hij slecht geluimd en brommig. Sombere gedachten hielden hem bezig, dreigend hing de toekomst boven zijn hoofd als een zware onweerswolk die hem wilde verstikken.

Menigmaal voer de vader uit tegen de stroopers. Daar ging het haar als een bliksemstraal door de ziel. Zou Johan een strooper zijn? Doch neen, dat was onmogelijk. Spoedig onderdrukte zij de gedachte die haar voorkwam als verraad aan den jongen boer gepleegd. Maar altijd en immer kwam deze gedachte weêr op. En moed en vermetelheid bezat Johan in dubbele mate; wist zij dan niet dat hij altijd de eerste was, waar er spraak was om eene dolle, overmoedige streek ten uitvoer te brengen.

Hanethal kon zich juist niet op vette en vruchtbare weiden beroemen. Goeden weigronde vindt men slechts aan de oevers der rivieren en beken en deze zijn meestal in handen van den adel en worden verpacht voor de vetweiërij. Daarom komt het dat het voeder voor het vee in het voorjaar daar meestal schraal is. Wie het hebben kan, zamelt boschhooi in. Het is meestal zuur, louter biesgras, toch vreet het vee het, voornamelijk omdat men niets anders heeft, en wat het niet vreet, gaat ook niet verloren en dient tot strooisel.

Ook de houtvester Buchholz had dezen zomer een massa boschgras gesneden. Ginder in het bosch, aan den steenweg, lag een groot vlak veld, een van de vruchtbaarste plekjes en leverde meê van het beste hooi uit den omtrek.

Het was zonnig en warm, een prachtig hooiweer. Daarom moesten eenige oude vrouwen uit het dorp naar de wei om het hooi te keeren, te drogen en in oppers te zetten.

Setje bracht de menschen koffie in het bosch. Het was nog vroeg in den morgen. Zij nam een hark ter hand en hielp een weinig meê bij den arbeid. Zij begaf zich naar een afgelegen gedeelte van de wei, die het dichtst aan het bosch paalde en door eene beek hiervan gescheiden werd. Zij was geheel met hare gedachten alleen, en vermeed met opzet het gezelschap der onophoudelijk doorbabbelende vrouwen. Over het nabij liggende struweel heen zag men aan den anderen oever het prachtig bosch. Een open weg die door het bosch leidde, liet het oog vrij zoover mogelijk door het grootsche bosch te dwalen.

DE LANDBOUWHAL OP DE WERELDTENTOONSTELLING TE PHILADELPHIA.

Setje gaf zich veel moeite en de arbeid vloog als van de hand. Reeds werden de schaduwen der boomen breeder en breeder. Zij luisterde: had zij niet een kraken gehoord als van voet stappen? Doch zij kon zich ook vergist hebben. En klonk haar niet een zacht fluisteren in de ooren? dat deden de vrouwen zeker. Maar het kwam van den anderen oever. Zij zag op; bewoog zich daar tusschen het hakhout geen gestalte? Haar hart klopte geweldig, zij kon zich zelve nauwelijks beheerschen, hare o oogen zochten den verren afstand door te dringen. De gestalte bewoog zich en trad in het vrije. Nog eens zag het meisje op - een doordringende gil - en zij stortte bewusteloos ter neêr. Het was Johan die daar stond, met de buks onder den arm. Ja, zij had het duidelijk gezien. Alzoo toch een strooper! Het werd haar alles donker voor de oogen, het was als of haar hart zou bersten.

‘Meisje, wat scheelt u?’ zei de oude Marianne deelnemend en ging naar haar toe. Setje stond op; de gestalte was verdwenen. Zij wist niet wat zij zeggen zoude.

‘Gij schreeuwde daar alsof gij met een mes gestoken waart, Gij zijt zeker voor een slang geschrokken?’

‘Ja het was een slang,’ zeide Setje gevat. ‘Ik kan die dieren maar niet zien.’

‘Wanneer gij eens op mijne jaren komt, zult gij zoo licht niet meer schrikken.’

Bleek en ontdaan, bleef zij toch nog altijd doorwerken. De vrouwen lachten over hare vreesachtigheid; zij kon zich niet verdedigen, veel minder nog met het vroolijk geklap instemmen. Het geluk haars levens was voorbij, de rooskleurige hemel was boven haar hoofd ingestort. Later kwam vader en hielp het hooi in oppers zetten. Stukken papier bestreek hij met vochtig kruit en maakte ze vast aan de oppers om het wild door de kruitlucht op een afstand te houden.

Vriendelijk rees de volle maan boven de boomen toen zij den terugtocht aannamen. Helle lichten wisselden op den weg met donkere schaduwen. Zwijgend stapten vader en dochter voort.

Laat in den avond nog stonden twee jonge lieden aan den hoek die de boerderij van de houtvesterswoning scheidde. Toen zij een oogenblik later elkaar verlieten, ging een ranke vrouwengestalte naar de houtvesterswoning: zij snikte half fluid en poogde met haar voorschoot de tranen af te drogen, die zij geweend had van kommer en droefheid. De volle maan zag een paar roodgeweende wangen.

Ginder wandelde een jonkman mismoedig en somber naar de boerderij. Den knecht die hem heimelijk toewenkte om hem misschien eenig goed nieuws te vertellen, sprak hij met harde woorden toe:

‘Gij hebt mijn gansche ongeluk op uw geweten,’ riep hij en ging naar zijn slaapkamer. Slapen echter kon hij niet. Van woede en smart rukte hij zich de haren uit het hoofd. Ginder echter weende een meisje van smart en kommer.
(Wordt vervolgd.)

Rebus n°. 11.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, kunnen verkrijgen een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

mits zij opzenden aan de Administratie te Brussel een postmandaat van frs. 2.59, of het portret van Z. Em. den Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, in prachtigen kleurendruk, bestaande uit 20 steenen.

Dit portret kost in den handel niet minder dan frs. 15. - Voor de oplosers van dezen rebus is het verkrijgbaar voor frs. 2.50, tegen postmandaat aan het adres der *Administratie*.

Oplossing van Rebus N°. 10: MET GROOTE KAPITALEN IS ER VEEL ONDERNOMEN.

[Nummer 44]

Vorst Milan IV.

Milan IV Obrenovitch, die op dezen oogenblik in het oorlogzuchtige Servië den scepter zwaait - zoo als de dichters in hunne verhevene taal zeggen - is nog jong, doch tamelijk vermetel en eierzuchtig. Den 2 juli 1868 werd hij tot vorst uitgeroepen, doch eerst den 22 augustus 1871 mondig, dat is meerderjarig verklaard. Zoo wat drie jaar later, den 17 oktober 1875, stapte vorst Milan in het huwelijksbootje met prinses Natalia, die toen ongeveer zestien lentes telde. Zij is de dochter van wijle den russischen kolonel Keschko en zijne echtgenoot, geboren prinses Stourdza.

VORST MILAN IV.

In dat landje, dat is Servië, met 1.338.505 inwoners - velen beweren, dat de statistiek zich in dit geval al te veel opblaast en Servië eigenlijk minder groot is dan men zegt - regeerde vorst Miloch met eene grondwet, welke in 1868 op nieuw verklaarde en bevestigde dat zijn nakroost, op de trappen des troons geboren zoo als men alweêr in de verhevene taal zegt - met volle recht erfelijk was.

De thans regeerende familie Obrenovitch kwam aan het bewind door Miloch I Theodorovitch Obrenovitch, geboren in 1780 te Drobigna, in den kreits van Ujitza, in Servië. Die optreding had plaats in de maand april 1815; zij werd bij volks-acte in 1817 en 1827 bevestigd, en sultan Mahomed II erkende, na den vrede van Andrianopel, in 1829, de Obrenovitch's als erfelijke vorsten.

Milan IV heerscht dus over Servië krachtens eene grondwet, welke eene wetgevende macht daarstelt, en met eenen Staatsraad, die de wetsontwerpen voor gemelde vergadering bewerkt en toebereidt. Die vergadering, Skupchtina geheeten, bestaat uit 134 leden, waarvan er 33 door het gouvernement en 101 door het volk worden benoemd.

De vorst heeft met minder dan zeven ministers, een opperhoofd van de officieele statistiek, een metropolitaan, eenige diplomatische agenten, en beslaat ruim twee bladzijden in den *Almanach de Gotha*. 't Is misschien dit alles te samen, dat de glenster der heerschezucht in vorst Milan heeft aangewakkerd, en hem aan eene zending heeft doen denken, namelijk die van de Slavische volksstammen in ééne groep samen te vatten, en over deze als koning te regeeren.

Vorst Milan heeft het oogenblik, nu de 'zieke man' in Konstantinopel het benauwd krijgt, waargenomen, om hem den oorlog te verklaren en zich te ontmaken van de suzeriniteit welke de Groote Heer op hem wegen doet. Rusland steunt hem; doch dat punt is nog geen waarborg van goed gelukken. Op het oogenblik dat wij deze regels schrijven, staan zelfs zijne zaken, opzichts Turkije, op verre na niet prachtig. Turkije heeft hem vervallen verklaard van zijnen troon en de man kan weêr varkenshoeder worden, zoo als men zegt dat de oude Milosch geweest is, indien de zaken een voor hem nog slechter keer nemen.

Breda en het monument van Engelbert van Nassau.

Wie onzer is nooit naar het sierlijke, nette stedeke Breda gestoomd, dat, ofschoon een paar stappen over de grenzen gelegen, reeds een zoo hollandsch karakter heeft, ten minste in de zeden en gebruiken; want als men moest oordeelen naar de uithangborden, die talrijk in het fransch zijn, zou men denken zich in een onzer verfranschte grensstadjes te bevinden.

Inderdaad, de Bredanaar, die in Noordbrabant het meest van al de bewoners, zich de hollandsche type eigen heeft gemaakt, doet den vreemdeling niet zelden vermoeden dat hij franschgezind is. De man is dus veel beter van binnen dan hij van buiten schijnt, en de eerste opmerking wordt nog des te meer bewaarheid, wanneer men met den Bredanaar in aanraking komt.

Laten wij die vreemde uithangbordziekte ter zijde, en een oogenblik met bewoners en stad in aanraking zijn. Die meer sprekende hollandsche type in Breda, dan wel in andere plaatsen van Noord-Brabant, komt grootendeels voort van de te Breda gevestigde militaire academie, en ook dat de stad het geliefkoosde verblijf is van een leger gepensionneerde officieren en ambtenaars, die zich in den schilderachtigen en schaduwrijken omtrek van Breda, vooral in het zoogezegde ‘Haagje,’ vestigen, en daar hunne hollandsche manieren inplanten.

Op den weg naar het ‘Haagje’ ziet men aan weerszijden van de baan, kleine, aangename villa's, minder rijk door bouwkunst bedeed, dan wel door planten, boomengroei en bloemen.

Rijdt ge langs het hekken dat die schier eenzame, maar aantrekkelijke kluisjes van de baan afscheidt, dan zijl ge schier zeker daar binnen den resident te zien: een man met een wit hoofd en witten knevel; eene met gouddraad doorweven *bonnet grec* op, en een gebloemden kamerrok aan - en dan de eeuwige, lange pijp in den mond.

In zijn glorievollen tijd was hij rijk met goud bestikt, de schildwachten sloegen voor hem aan en presenteerden het geweer; hij vocht in 1830 of in de Indiën. Nu drinkt hij thee, leest de *Haarlemsche Courant*, rookt zijne pijp en droomt soms ten hoogste nog dat hij den veldmarsch hoort trommelen.

Voor vele van onze Vlamingen, heeft Breda slechts twee beroemdheden: gepensionneerde officieren en peperkoek. Wij willen die keurige lekkernij niet minachten; doch wij moeten bekennen dat zij voor ons niet op het eerste plan, in de rij der merkwaardigheden, staat. Toch zullen wij er wel van profiteeren even als van de deftige lange pijp en het sneeuwbaljetje, (zoo als men recht kenmerkend, het glaasje Schiedammer met suiker noemt), nadat wij rechts en links een oogslag in de stad hebben gegeven.

Weinige steden hebben eene zoo belangrijke rol in de geschiedenis der beide Nederlanden gespeeld als Breda, en 't is dan ook begrijpelijk dat deze stad een wezenlijken schat van oudheden in haar midden bevat. Onder deze telt men de kerk, die echter voor de roomsche kerkdienst bestemd was, doch tijdens de godsdienstwoelingen aan de protestanten is overgegaan, en aan deze is gebleven.

Dunkt u niet zoodra gij den voet in die oude, spitsbogige kerken zet, dat u daar een roomsche walm tegenwaait? Ge denkt telkens, bij het omkeeren aan eenen pilaar, den priester voor het altaar en de wierookgolf te zien, die langs het marmeren beeldhouwwerk en de geschilderde paneelen in de hoogte stijgt. Integendeel, ge ziet die wijde kerkruimte ledig; doodsch, zielloos, en als gevoelde het protestantisme dat het onder de gothieke welfsels niet thuis is, heeft het eene bidplaats in die bidplaats getimmerd.

In de meeste kerken van dien aard heeft men een planken schutting in het midden der kerk gemaakt, die zelfs in stijl niet met den tempelbouw overeenkomt; de kerk is er onder kunstopzicht door geschonden; doch het protestantisme houdt eigenlijk weinig of niet aan kunst: de oude beeldenbrekersgeest zit er nog altijd min of meer in.

In dat geval zou het beter doen die aloude gothische tempels te verlaten, en zijne planken schutting elders op te slaan.

Wat de kerk van Breda betreft deze is een wezenlijk kunststuk; doch, zoo als wij zegden ter gelegenheid van een aantal andere oude kerken, dat gebouw mist zijne priesters, zijne altaren, zijne mysteriën, en zelfs de gedenkteekens welke rechts en links staan, ademen denzelfden geest. Zoo is dit onder ander het geval met het monument aan Engelbert van Nassau opgericht, hetwelk van de vroomheid der Nassauërs, ten minste van die van vóór de hervorming, getuigenis aflegt.

Dit gedenkteeken was eenige jaren geleden erg in verval; doch de koning der Nederlanden heeft die herinnering aan zijne voorzaten, in al zijnen luister, laten herstellen. Bij den minsten oogslag welke men op de gravuur werpt, welke wij er hier van meêdeelen, zal men zien welken geest van godsvrucht de beelden, op dat werk gegroepeerd, ademen en hoe misplaatst dit alles in eene Protestantsche kerk is.

Het monument is toegewijd aan Engelbert III, aan Jan van Nassau en hunne vrouwen, en verbeeldt tevens de beschermheiligen van de vier personen, de HH. Johannes, Engelbertus, Jeronimus en Joris. In het midden verrijst het beeld der H. Maagd. Dit laatste is nieuw, aangezien het oude in de zeventiende eeuw werd verdelgd.

Het gedenkteeken dat inderdaad kunstrijk is, werd in het leven van Engelbert of Jan van Nassau, of kort na hunnen dood, opgericht. Even als andere gedenkteekens in de kerk, werd het thans besprokene, tijdens den beeldenstorm gespaard, waarschijnlijk wel omdat zij aan Nassauërs waren toegewijd; want ook dat hetwelk aan Engelbert II werd opgericht en aan Michel-Angelo wordt toegeschreven, is nog in betrekkelijk goeden staat tot ons gekomen.

De restauratie van het hooger genoemde werd opgedragen aan den voortreffelijken beeldhouwer, den heer Cuypers, en bekostigd, zoo als wij zegden, door de koninklijke familie der Nederlanden.

Wij laten een aantal andere merkwaardigheden ter zijde, die een bezoek te Breda dubbel aantrekkelijk maken en ons overtuigen, dat er iets meer te vinden is in de oude prinsstad, dan gepensioneerde officieren en voortreffelijken peperkoek.

Breda is eene stad waarheen de vlaamsche toerist zich des zomers gaarne richt, en waar hem ook een aangename dag wachtende is. Men vindt er flinke koffiehuisen, herbergen met frisch bier, goede hotels, recht vriendschappelijke menschen. Het station ligt op een bolwerp van de stad, doch als eens de vestingen, die in onze dagen niet meer waarde hebben dan wallen van papier, zullen verdwenen zijn en de oude stad zich ontwikkelt, zal deze spoedig met het station verbonden worden.

De vrouwelijke kruistocht.

In Engeland heeft men een groot getal mannelijke en vrouwelijke apostels, die, deze voor dit, gene voor dat, een zendelingschap op zich nemen. Dames uit den deftigen stand, aangezet door de berucht geworden ‘mother Stewart,’ de amerikaansche preëkster, ieveren druk op dit oogenblik tegen het gebruik van allen sterken drank, en stellen zich voor het in den spiritus meer en meer verzinkende Engeland, te redden.

Van waar komt het toch dat in Engeland en Amerika, de dames zich rollen toeëigenen welke zij in België, Nederland of elders niet op zich zouden nemen? Wij zouden Nederland reeds min of meer moeten uitzonderen, waar zekere vrouwen reeds min of meer excentrieke zendingen beginnen te vervullen, en hierin, verwonderlijk genoeg, door zekere bedaaide Hollanders worden toegejuicht.

Hoe komt het? vragen wij. 't Is bij eenigen wel het middeltje om wat buitengewoons te doen; doch wij nemen aan dat velen van goede meening zijn en zij, overtuigd zijnde van de verlatenheid waarin hare godsdienst den minderen man laat, denken, in die leemte door eigenhandige pogingen te kunnen voorzien.

Inderdaad, het protestantism en al zijne aanhorige sekten, laten den werkman aan zijn lot over; er bestaat geen hechte broederband tusschen de harten en de godsdienst. Het katholicism is juist het tegenovergestelde: deze godsdienst toch scheidt zich nergens van den minderen man; de godsdienst neemt den pasgeborene op en blijft hem bij tot na den dood.

Het is die ledigte, door de hervorming daargesteld, welke dus die wereldsche dames willen aanvullen. Zeer lofwaardig, inderdaad! Wij juichen de poging toe; doch zij zal nooit die vruchten dragen, welke de werking van de bepaalde godsdienst daarstelt.

Onze gravure stelt de apostolische dames voor, op het oogenblik dat zij haar matigheidswerk in eenen drankwinkel gaan vervullen. Nu, voorwaar, dat is reeds stout genoeg voor dames! Den vijand aantasten in zijn paleis en waar hij gezeten is op zijnen troon van alle mogelijke geëtiketteerde flesschen en vaten!

De herbergier schijnt echter niet erg met de zaak ingenomen. De dames mogen pleiten zooveel zij verkiezen, doch voor gezondheids- en andere maatschappelijke redenen zal hij niet zwichten. Men zou hem,.... rentenier moeten maken, wilde men hem als een voorstander der 'matigheid' doen optreden, en juist dat 'rentenier-maken' zou de opvolgers als paddestoelen zoo talrijk, doen opschieten.

Hoe het zij, goeden moed, dames! doch het is wel te betreuren dat zooveel opoffering aan eene zoo onvruchtbare zaak wordt gewijd.

Questenburg in Thuringen. (Reisherinnering.)

Sinds de stoom in de dienst der menschen trad, is de afstand tusschen de onderscheidene deelen des aardbodems veel verminderd, ja op sommige plaatsen is hij, om zoo te spreken, weggenomen.

Landen en volken zijn tot elkander genaderd, en de menschen uit verschillende gewesten bezoeken elkander alsof zij burens waren, terwijl niet weinigen, zich een kleine opoffering van geld getroostende, de schoonste punten der aarde, die zij vroeger slechts van afbeeldingen konden leeren kennen, in oogenschouw gaan nemen.

Die punten, nog in hunne oorspronkelijke schoonheid verkeerende, verminderen evenwel met ieder jaar, en weldra zullen zij nog alleen in sommige wildernissen van Amerika en Australië aan te treffen zijn.

De ijzeren baan doorsnijdt alles, wat zij op haren weg ontmoet, en verdeelt een romantisch oord in verschillende onharmonische deelen; zij doorgraaft bergen en doet eeuwenoude bosschen vallen; schilderachtige beken, zich door groene akkers en beemden slingerende, stuit zij in haren loop of verandert dien zoodanig, dat al het bekoorlijke er van wordt weggenomen; liefelijke bergdalen, waar de hobbelige grond elk oogenblik een nieuw panorama ontplooit maakt zij effen en doet hen eentonige beelden der gelijkheid worden.

Soms evenwel ontmoet zij moeielijkheden, die zij met de hulpmiddelen, welke zij tot heden toe bezit, niet of niet gemakkelijk kan overwinnen.

Op andere plaatsen kunnen de voordeelen, die zij zal aanbrengen, niet opwegen tegen de aanzienlijke kosten die haar aanleg eischt.

Aan deze en dergelijke oorzaken dankt de *Goldene Aue* (de gouden weide), een der heerlijkste streken van Duitschland, misschien van Europa, nog altijd het bezit van hare maagdelijke schoonheid.

Aan haren rug heeft het ijzer der rails zich nog niet willen vasthechten, en de toeristen, die haar willen bezoeken, moeten in Halle, Erfurt of Naumburg in den voorvaderlijken postwagen klimmen; maar daarvoor ontgaat hun dan ook niet ééne schoonheid van het aardsch paradijs, dat zij met een bezoek vereeren.

De *Goldene Aue* is een bergdal in het Hartsgebergte; het begint in Brunswijk ten Z.O. van Hannover en slingert zich door het N.W. deel van Saksen, tot het wegs melt in het Thuringerbosch.

Zijne schoonheid brengt iederen bezoeker in verrukking.

Poëzie en romantiek, mythe en legende hebben het hare schoonste offers gebracht, en de vereerders der toonkunst wijdden het sinds eeuwen hunne heerlijkste zangen.

Midden in het dal verheft zich op een kegelvormigen berg de duizendjarige Kijffhauserburg, waarin de legende keizer Frederik Barbarossa slapen laat, tot de eenheid van Duitschland teneenemaal zal gegrondvest zijn, op welk glorierijk tijdstip hij ontwaken zal.

De bergtoppen, die het aan beide zijden omgeven, dragen ruïnen van kasteelen, die aan alle tijden uit Duitschlands geschiedenis herinneren.

Eeuwenoude bosschen laten het groen hunner zoomen over de hellingen hangen en brengen hier schaduwen, daar een geheimzinnige schemering, die het oord een karakter van kalmte en rust bijzet.

Het dal wordt doorsneden door eene prachtig kronkelende rivier, de Unstrut; deze doorloopt het door zijne geheele lengte en werpt zich bij Naumburg in de Saaie, welke rivier, uit het Thuringerbosch gekomen, Saksen in twee deelen snijdt en eenige mijlen beneden Maagdenburg in de Elbe valt.

Aanvankelijk dringt zich de Unstrut langzaam door het groene dal en overstroomt het op sommige tijden even als de Nijl Egypte, waardoor zij de *Goldene Aue* hare zoo beroemde vruchtbaarheid aanbrengt.

Al voortgaande ontmoet zij aan hare oevers bevallige dorpen, middeleeuwsche kloosters, waarop de nieuwere tijd zijn zegel heeft gedrukt, en kasteelen, die, eenige honderde jaren oud, nog hun oorspronkelijk karakter hebben bewaard of geheel of gedeeltelijk in moderne landhuizen herschapen zijn.

Zoo komt zij eindelijk in Saksen en bespoelt het stadje Nebra, welks kasteel zich in haar water spiegelt en dat eenmaal de residentie was der Thuringische koningen, waarvan de laatste, Hermanfried geheeten, in de 7^e eeuw verslagen en zijn rijk onder Saksers en Franschen verdeeld werd.

Van Nebra gaat zij naar het stadje Laucha, dat een zeer oud klooster heeft en van hier naar de perel der Thuringische steden, naar Frieburg, welks witte burg door Lodewijk den Duitscher voor zijne vrouw werd gebouwd, en die na den slag bij Jena het eerste toevluchtsoord was van de echtgenoot van den door Napoleon verslagen koning van Pruisen.

Twee uren verder valt de Unstrut bij Naumburg in de Saale.

Zonderling mag het schijnen als wij beweren, dat in de *Goldene Aue*, een der schoonste lustoorden der wereld, zich een plaats bevindt, die door haren luister en pracht en de merkwaardigheden, die zij bevat, niet alleen hare weerga in geheel Duitschland niet vindt, maar zelfs alle overige punten van de *Goldene Aue* verre in de schaduw laat.

Scherp begrensd door de Z. en N. Hartsbergen vormt het een dal in het dal en is zoodanig van de overige wereld afgezonderd, dat niemand zijn aanwezen vermoedt, alvorens zich binnen zijne rotswanden te bevinden.

De bergen zijn als sneeuw zoo wit, als geheel bestaande uit graniet en kalk; de verschillende lagen liggen zoodanig boven elkander, dat aan hare zijden gemakkelijke trappen zijn, waardoor men de toppen der bergen zonder zich te vermoeien, bereiken kan.

Als kegels verheffen zich hier en daar de granietblokken hoog in de lucht; soms ook meent men een witten, stompen, ruwen toren te zien, en waar zich vele dier torens bij elkander bevinden, daar denkt men onmiddellijk aan de reuzenkasteelen en de kristallen paleizen uit de voorwereld.

Eiken en beuken wortelen zich op de ruggen dier bergen in hunne spleten en verheffen zich op sommige plaatsen tot op de hoogste toppen, waarvan zij de kroon uitmaken.

De onderscheidene lagen van kalk en graniet doen een aantal hollen ontstaan, soms trechtervormige afgronden, die door het volk als de woonplaatsen van dwergen beschouwd worden.

Zoo geheimzinnig als het geheele dal, is ook de geschiedenis van het dorp en het kasteel, die er het middelpunt van uitmaken.

Uit oude oorkonden heeft men meenen te kunnen besluiten, dat het kasteel bewoond werd in de 13^e eeuw door de familie Knoet, later door de graven van Stolberg (waarvan er een om zijnen overgang tot de katholieke Kerk en zijne grondige geleerdheid zich in het begin dezer eeuw heeft beroemd gemaakt, vervolgens door de heeren van Schutspeer en eindelijk door die van Haake.

De laatste heer van Haake verliet het in 1525, waarna het spoedig meer en meer verviel.

In genoemde tijden heette het Vinster - thans wordt het Questenburg genoemd.

De oorzaak van die naamsverandering ligt geheel in het duister.

Dat het kasteel eenmaal een rooversnest moet geweest zijn, hiervan kan ieder bezoeker zich overtuigen; hij dale slechts neêr in den ineengezakten toren, waarvan de muren aan den grond vier ellen dik zijn.

Eene opening door nieuwsgierigen en schatgravers in den eenen muur gemaakt, stelt hem daartoe in staat.

Spoedig zal hij in een afschuwelijken kelder komen, waarvan het gewelf bewaard is gebleven, en waar enkele brokstukken van muren teekens en woorden bevatten, die doen zien, dat hier de offers van barbaarsche roofridders tot een rampzaligen hongerdood veroordeeld werden.

Schuppen, bijlen, hamers, kruisen en andere zaken, die op de muren zijn afgebeeld, hebben den vorm uit lang vervlogen eeuwen.

Aan den voet van den slotberg staat een klein klooster, vroeger de slotkapel en de begraafplaats der burchtheeren.

Voor het klooster staat een reusachtig Rolandsbeeld, dwazelijk uitgedost; het draagt een lange pruik, een rooden frak, een gele leêren broek, hooge laarzen en aan de zijde een hartsvanger. Men wachte zich wel het beeld tot voorwerp van zijne scherts te maken, de Questenburgers zouden het zeer kwalijk nemen. Waarschijnlijk is het beeld een zinnebeeld der justicie.

Sinds zes eeuwen wordt jaarlijks in Questenburg een volksfeest gevierd, dat de vermelding ten volle waardig is.

Alvorens het te beschrijven, willen wij de gebeurtenis mededeelen, die er aanleiding toe gaf.

In het midden der 13^e eeuw leefde op het kasteel een der heeren van Knoet, wiens grootste schat zijn vierjarig dochterke was.

De geboorte van het kind had de moeder het leven gekost.

Op zekeren dag, het was daags voor Pinksteren, speelde het kind op het bloemrijke terras, dat het kasteel omringde, en verwijderde zich al spelende meer en meer van de ouderlijke woning, tot het die eindelijk geheel uit het gezicht had verloren.

Toen de avond gevallen was, en de nachtvogels ontwaakten, vervulde hun gekras het arme kind met den grootsten angst; maar niet minder groote verlegenheid heerschte op het kasteel.

De ongelukkige vader stelde zich zijn kind voor tusschen de klauwen van een beer of wolf; alle lijfeigenen werden uitgezonden om het op te zoeken maar keerden onverrichter zake weêr.

Den volgenden dag zond de heer van Knoet zijne boeren nogmaals uit om ten minste het lijk op te sporen. Tot den derden Pinksterdag toe waren alle pogingen vergeefs, doch op dien dag vonden de boeren het kind weêr bij het dorp Roda, waar het voor de hut van een kolenbrander een blaêrenkrans met twee bloemtrossen zat te vlechten.

De kolenbrander had het kind in het bosch ontmoet en, niet wetende wie het toebehoorde, het meê naar zijne woning genomen.

Een luid gejuich ging onder de boeren op, en toen de vader, voor het venster staande, zijn kind zag weêrkeeren aan de hand des kolenbranders, en in de andere een blaêrenkrans houdende, weêrgalmden de rotskloven van aller heilkreten en gejubel.

De edelman drukte het kind aan zijn hart, en alles was vreugde en vroolijkheid op het kasteel.

De krans werd aan een staak gehecht en deze in den grond geplant; de boeren bleven volgens oude duitse mode tot laat in den nacht onder zang en dans bijeen.

Tot een dankbaar aandenken schonk de heer aan de Questenburgers een stuk boschland en aan het dorp Roda het bosch, waar de kolenbrander, die in het bijzonder beloond werd, het kind had weêrgevonden.

Dit weêrvinden wordt nog altijd jaarlijks op de feestelijkste wijze herdacht.

De voorbereidselen voor het feest beginnen op zondag voor Pinksteren, soms reeds op Hemelvaartdag.

Alle dorpelingen begeven zich naar het Questenburgsche bosch en zoeken den schoonsten eikenboom uit; zij hebben het recht dezen om te hakken; dit gedaan zijnde, berooven zij hem van zijn takken.

Nu moet hij door 16 mannen en jongelingen naar den slotberg vervoerd worden; zij mogen zich niet van paard en wagen bedienen, maar zijn verplicht den boom op hunne schouders te dragen.

Om hem op den berg te krijgen, dat met levensgevaar gepaard gaat, mogen zij hefboomen gebruiken.

In den nacht van den tweeden Pinksterdag zijn alle jongelingen op de been.

Dan verschijnt er een bode uit Roda, die aan Questenburg een brood en vier kazent geschenke komt brengen; hij wordt feestelijk onthaald, maar moet zorgen voor zonsopgang Questenburg verlaten te hebben.

Op den derden Pinksterdag trekken de jongelingen in hun zondagsgewaad gekleed, met wapperende vederbossen, onder trommelslag en muziek twee aan twee den berg op, terwijl de bergen weêrgalmen van het gejuich der menigte en het geknal van geweer- en pistoolschoten.

Een hunner draagt een blaêrenkrans ter grootte van een wagenrad; hij is vervaardigd door de jonge dochters van Questenburg.

Op den berg gekomen, klimt hij, die den krans gedragen heeft, tegen den boom op en hangt den krans aan den kruin.

Nieuw gejuich en geweervuur; nog andere hangen kleinere kransen aan de stompen der afgeknotte takken.

Nu trekt de volksmenigte naar het dorp terug en houdt zich met allerlei vermaken bezig.

Na den middag verzamelen zij zich weêr op den berg rondom de ruïne, waar nu eene dramatische voorstelling gaat plaats hebben.

Een der Questenburgers speelt de rol van ridder Knoet; hij is gekleed als de ridders uit de middeleeuwen, en draagt een grooten sabel op zijde.

Als lijfeigenen verkleede boeren komen hem de droevige tijding van het verdwijnen zijns kinds brengen, en hij zendt onder groot misbaar allen uit om het te zoeken.

Na eenigen tijd verschijnt de kolenbrander met het meisje, en terwijl de vader het omhelst, breekt de menigte in donderende toejuiching los, en alle mogelijke vuurwapens doen een levendige kanonnade hooren.

De spelers verlaten daarop de ruïne en begeven zich, door de menigte gevolgd, naar de dorpsheberg, waar zij met loftuitingen overloden worden.

Bij het sluiten van dit artikel meenen wij aan hen, die in het voorjaar een reisje wenschen te gaan doen, een goeden raad te geven, als wij hen een bezoek aan Questenburg aanbevelen.

Zij zullen, zoo zij aan dien raad gehoor geven, moeten erkennen, dat het gezegde van graaf Bodo van Holberg, van zijn kruistocht terug keerende, waarheid bevatte: 'Ik heb nergens op de wereld een plek gevonden, gelijk aan de *Goldene Aue* van Thuringerland.'

De werelttentoonstelling te Philadelphia.

Na hetgeen wij reeds van de werelttentoonstelling gezegd hebben, kunnen wij nu overgaan tot eene beschrijving van de bijzonderheden en wel van de wonderen die de nijverheidshal bevat. Onze vroegere gravure mag een denkbeeld geven van het gebouw zelf. Grootsch is de in-

druk dien het maakt, en bij den eersten oogslag bewondert men de sierlijkheid bij zulke afmetingen.

Doch treden wij het gebouw binnen.

Met een verstommend ha! blijft gij op den dorpel staan, want het reusachtige paleis ligt daar in zijne geheele lengte voor u. Gij weet niet waar de oogen te wenden, de massa kostbare, zeldzame en schoone voorwerpen verbazen u, en het is bijna ondoenlijk om iets bepaalds te zien.

Laten wij echter uw geleider zijn en wandel met ons den hoofdgang door, die het gebouw in zijne geheele lengte doorsnijdt.

BREDA EN HET MONUMENT VAN ENGELBERT VAN NASSAU.

Hier aan de linkerhand hebt ge Italië, duidelijk te kennen aan den triomfboog met zijne nationale vlaggen. Gij ziet het, de beeldhouwkunst voert hier den hoofdtoon en die uit kleine stukjes hout sramgevoegde figuren, op de meubels, zijn proeven van de zoo beroemde florentijnache mozaïek.

Wij vestigen vooral uwe aandacht op dat prachtig paneel met zijn heerlijk snijwerk, dat wezenlijk het juweeltje van de tentoonstelling mag heeten.

Daar tegenover hebt ge Chili. Die reusachtige condor, omringd door vele soorten van edelsteenen, benevens goud en zilver, moeten een denkbeeld geven van de schatten die de Cordilleras van dat land opleveren en behalve het prachtige bronzen beeldje van een spelenden knaap is er verder niet veel merkwaardigs te zien.

Op Chili volgt aan dezelfde zijde van de hoofdgalerij China en Japan. Als de Chineezzen van plan geweest zijn de bezoekers afschuw in te boezemen van hunne afdeeling, dan zijn zij

daarin volkomen gelukt, want als men hun met scherpe en onuitstaanbare kleuren en met gedrochtelijke draken versierden triomfboog ziet, heeft men er genoeg van, en men is blij bij hunnen buurman Japan aan te landen.

De japansche triomfboog met zijn lakwerken en geëmailleerd porselein maakt een goeden indruk en de reuzen-vazen van porselein wekken wezenlijke belangstelling.

Doch stappen wij over naar Zweden en Noorwegen: zijn pittoreske boog, voorzien van keurig snijwerk, hier en daar met vermiljoen getint, doet u al dadelijk belangstellen in dat land.

DE VROUWELIJKE KRUISTOCHT.

Een oogslag valt dan ook volstrekt niet tegen en met moeite kunt gij een oog werpen in de drie groote kassen vol met sieraden van zilverdraad, want de dames zijn er bijna niet dan met geweld van te verwijderen. Doch ook het porselein en aardwerk is bezienswaardig en in verhouding tot Zwedens hulpmiddelen is dit de beste collectie van geheel de tentoonstelling.

De fontein die hier den weg afsnijdt, moet een bewijs afleggen hoever Boston het gebracht heeft in het mengen van verkoelende dranken.

Blijft men de linkerzij van den hoofdgang volgen, dan heeft men geheel Australië voor zich. Victoria, Zuid Australië, Nieuw-Zuid-Wallis, Nieuw-Zeeland en Jamaica

liggen daar op een rij, en vooral NieuwZuid-Wallis steekt verre boven de anderen uit.

Goed geconserveerde vogels moeten getuigen van de kleurenpracht der gevederde bewoners van Australië, en onder deze is de australische slangeneter wel het merkwaardigst.

Die trophee van metalen is echter de grootste roem van Zuid-Wallis Het midden wordt ingenomen door een kolossalen cubus, die de hoe-

veelheid goud voorstelt uit de aarde gedolven sedert de eerste ontdekking van het goud in 1851.

In goud zou die cubus eene waarde verte genwoordigen van 420 millioen gulden. Het tin en koper is niet minder vertegenwoordigd, en hoogst belangrijk zijn de verschillende ertsen.

Daar tegenover heeft men Denemarken en Egypte, doch geen van beiden zullen de aan dacht trekken, ofschoon Denemarken smaakvol uitgestald heeft. Turkije, dat er vlak naast ligt, heeft niet eens de moeite genomen iets in te zenden; wat zou het ook kunnen aanbieden?

Doch laat ons niets onaangenaams zeggen, en liever een oogslag nemen bij Spanje, dat er schitterend uitziet. Het gezicht van zijn triomf boog alleen wekt sympathie op. De boog zelf is eene nabootsing van licht rood graniet met bronzen versiering.

Boven de drie doorgangen hangen draperieën van gele en karmijnroode zijde en in den middelste hangt een lichtkroon, die in gothischen stijl en buitengewoon sierlijk is.

In een van een troonhemel voorziene nis staat de patroon van Spanje, St. Jacob, omringd door twaalf ridders met speer en schild. Zijn kostbaarste producten zijn de borduurwerken en kerkornamenten, die in pracht en sierlijkheid alles te boven gaan wat men zich daarvan kan denken.

Op Spanje volgt Rusland, dat schittert door zijne afwezigheid, en daar tegenover heeft men Canada met zijn kostbaar bontwerk.

Oostenrijk, Duitschland en Engeland zijn nu aan de beurt en 't is wezenlijk een lust die drie groote europeesche rijken rond te wandelen.

Met zijn boheemsch glas, verwerkt tot duizenderlei snuisterijen en ook groote voorwerpen, maakt Oostenrijk veel effect. Alles blinkt en schittert er, en men kan er zich bijna niet van verwijderen.

Oostenrijk zou Oostenrijk niet zijn als het niet met zijn meerschuur en barnsteen pronkte, en de verscheidenheid van voorwerpen die het daarin aanbiedt, is bijna ongelooflijk. Alles is zoo keurig en net bewerkt, dat het niet anders kan of het zal veel nieuwsgierigen lokken.

Duitschland pronkt vooral met zijn weefsels en porselein. Van het linnen van Wittenberg tot de zijden stoffen van Elberfeld. alles is er vertegenwoordigd.

Zijne uitstalling van porselein spant echter de kroon, en daaronder trekt vooral de aandacht eene donkergrijze vaas, allerkeurigst van vorm, beschilderd met eene kopie van het groote fresco van Kaulbach, voorstellende keizer Otto de Vogelaar, 'het graf van Karel den Groote te Aken bezoekende.' Een correspondent beschrijft dat kunststuk in de volgende woorden:

'De schilder van dit meesterstuk is er in gelukt de prachtige licht- en schaduwpartijen van het origineel terug te geven. De gestorven held zit ontzag inboezemend op zijn troon, de scepter ligt in zijn levenlooze hand en op zijn schoot; de tooverlamp aan zijn voet geeft zulk een schitterend licht, dat een barbaar vol angst zijn schild gebruikt om zijne oogen te beschermen tegen de heldere stralen. Achter hem staat de keizer en zijn gevolg; het schoone gelaat van de keizerin teekent schrik en nieuwsgierigheid; zij is bang om te zien, maar toch vast besloten haar oog niet af te wenden. De vaas zelf is het schilderwerk waard; zij is edel van vorm en eerbaar versierd.'

In verscheidenheid van uitstalling wint het Engeland alle natiën af. Chronometers, papeterieën, Sheffieldsche staal waren, weefsels uit de fabrieken van Dublin, Gloucester, Leeds, Manchester, enz., meubelen, Doulton-aar tewerk, kristal en gouden en zilveren werken, alles is even merkwaardig en echt Engelsch, want alle voorwerpen die men ziet, zijn solide, schoon en practisch, drie eigenschappen die het engelsch karakter kenmerken.

Aan prachtstukken ontbreekt het dan ook niet, en op de eerste plaats komt daarbij in aanmerking eene metalen tent, die bestemd is om er croquet in te spelen.

Het is een japansch model en zit, even als de japansche huizen, zonder nagels in elkaar.

Als eene bijzonderheid moeten wij vermelden dat een londensch juwelier en zilversmid er zijne artikele voor eene waarde van 1¼ miljoen gulden heeft ten toon gesteld.

Frankrijk munt vooral uit door zijne lyonsche zijde en fluweelen stoffen, zijne kunstbloemen en glacé-handschoenen.

Voor België moeten wij weêr het woord geven aan een correspondent, die een kunststuk, eenig op de tentoonstelling, beschrijft, namelijk een preekstoel.

‘Dit stuk,’ zegt hij, ‘dat stellig een der kostbaarste is op de tentoonstelling aanwezig, is 16 voet hoog, het klankbord meêgerekend, en bestaat uit niet minder dan 80 afzonderlijke deelen. De preekstoel is de helft van een denhoek en heeft dus vijf zijden, die allen een, onder een spitsen boog bedekt, *en haut relief* gesneden paneel vormen.

‘Deze *hauts reliefs* stellen voor: het Huwelijk van de H. Maagd en den H. Jozef, de Blijde Boodschap, de Begroeting van Maria door Elisabeth, de Vlucht naar Egypte en ten slotte eene gekroonde figuur die de neêrgeknielde H. Maagd eene kroon op het hoofd drukt.

‘Voor aan de pilaren van de bogen is een uitstek dat tot basis dient aan godsdienstige figuren, die in harmonie zijn met de onderwerpen der paneelen. Het klankbord wordt van voren gesteund door twee pilaren, die op de zijden van den preekstoel rusten.

‘De kroonlijst van het klankbord is met bladen en vruchten gesneden, en het klankbord zelf is van onderen in byzantijschen stijl met rijke kleuren op een vergulden grond versierd. In één woord de preekstoel is een meesterstuk.’

In de kunstafdeeling pronkt de meesterlijke schilderij *Parsina*, van den antwerpschen meester Wittkamp. In de nijverheid: weefsels, wapens en smederij werk, toont België zich op den eersten rang onder de industriele volken.

Ten slotte zijn wij aan de Nederlandsche afdeeling genaderd, en wij mogen zeggen, dat zij niet alleen als eene ster schittert onder de kleine staten, maar zelfs vele groote Mogendheden in de schaduw stelt. De amerikaansche bladen zijn eenstemmig in den lof van het kleine Nederland. De openbare werken en de voortbrengselen zijner koloniën, zijn voor de Amerikanen aantrekkingspunten en niet minder maken de particuliere inzendingen een goed figuur.

De oorsprong der pauselijke Zouaven. Eene herinnering.

Z. Em. kardinaal Dechamps, heeft vele jaren geleden eene redevoering gehouden, die wij voor onze lezers willen vertalen om de opmerkelijke bijzonderheid, dat zij ons leert wie de oprichter van het Zouaven-korps was.

‘M. de graaf de Villermont,’ zegde de toenmalige aartsbisschop, ‘u den oorsprong verhalende van het korps der Zouaven, zinspeelt op zeker gesprek, waaruit dit is voortgekomen. De verdienste, die men daaromtrent den geachten spreker en mij toeschrijft, komt ons niet toe, en ik zal de waarheid mededeelen; zij verdient aan den dag gebracht te worden.

‘Op zekeren avond, trad ik tegen 8 uur mijne woning binnen. Men gaf mij een ongeteekend briefje, dat alleen deze woorden bevatte: *Kom onmiddellijk, rue Terre Neuve numéro 105*. Het was laat en de aangewezen plaats op grooten afstand; ik aarzelde aan die zonderlinge uitnoodiging gevolg te geven, toen, het briefje met aandacht beschouwende, ik het schrift herkende van Mgr. de Merode.

‘Ik vertrok dadelijk en bereikte het bedoelde huis. Ik ontmoette een man, aan wien ik vroeg, wie mij had ontboden. Hij antwoordde mij: gelief naar boven te gaan, waar iemand u wacht.

‘Ik vond den generaal de Lamoricière, gebogen over eene kaart van Italië. Reeds drie uren, zeide hij, wacht ik u in doodelijk ongeduld. Ik vertrek morgen naar Rome; zoo ik alleen tegen de revolutie heb te strijden, ben ik zeker van den uitslag; indien er zich een gouvernement mede bemoeit, zal ik misschien verslagen worden, maar dan ook Europa doen blozen.

‘Den volgenden morgen, na de H. Mis gelezen te hebben, vond ik den graaf de Villermont in de sacristij. Ik verhaalde hem onder het zegel des geheims mijn gesprek van den vorigen avond. Lamoricière vertrekt, zeide ik, zullen wij hem alleen laten gaan? De graaf zag mij verbaasd aan, maakte eenige opmerkingen ten opzichte van het moeilijke der onderneming, en na eenige oogenblikken waren wij het eens; het genootschap tot werving der Zouaven was gesticht.

‘Gij ziet het, mijne heeren, de ware stichter is niet de graaf de Villermont noch ik: het is generaal de Lamoricière.

‘Men heeft u zoo. even gesproken van de kracht der daden. Ziedaar een daad!... De rapporten zeiden dat de rede van Thiers daarom een zoo groote kracht had, omdat de publieke opinie was gevormd door de verdediging, waarmede men den H. Stoel omringd had. Welnu, het zijn de overwonnelingen van Castelfidardo, die de overwinnaars van Mentana hebben voortgebracht.

‘Van Lamoricière sprekende, heb ik nog eene andere dwaling te herstellen. Men zegt dikwijls dat de generaal in België is gekomen in gezelschap van drie Franschen. Neen, hij is alleen gekomen en heeft slechts drie personen gesproken, Mgr. de Mérode, mij en een landmeter uit Brussel, M. Cattoir, die, ondanks zijne veelvuldige bezigheden, den generaal is gevolgd en een plan van Ancona heeft ontworpen, dat Lamoricière later diende bij zijne roemrijke verdediging.’

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(Vervolg.)

De verrassing.

‘Overmorgen viert mijn schoondochter haar huwelijk, daarvoor moet ik een reebok hebben, hij mag komen van waar ook.’ zoo sprak twee maanden later op een avond de corpulente herbergier te Feichhausen, een dorp aan gene zijde van het gebergte, en vestigde bij deze woorden zijne blikken op twee gasten die daar, oogenschijnlijk zonder ergens op te letten, hun glas brandewijn dronken.

Het waren een paar verdachte gezellen, die men niet gaarne bij nacht of donker zoude ontmoeten, stroopers van beroep en reeds dikwijls genoeg gestraft. Zij hadden het voetspoor der steedsche stroopers gevolgd, die zoo ver in hun overmoed gingen dat zij zich geheel en al als jagers kleedden; ook zij droegen grijze vesten met groenen zoom en jachtknoppen, broeken met breede groene strepen, mutsen van groen doek en met veêren voorzien. Alles echter duidde den schurk aan.

‘Hoeveel betaalt men hier dan wel voor een goeden reebok?’ vroeg een der beide gasten, met de oogen pinkend. Het was de ‘zwarte schoenmaker’ uit een naburig dorp. Het dwalende oog, de loerende blik en het bleeke gal gengezicht, door een pikzwarten baard omlijst, toonden genoeg aan dat hij een gevaarlijk mensch was.

‘Dat is er naar,’ zeide de waard. ‘Naar dat het kalf is, daarnaar het geld,’ zeide de jood. Het komt er op vier, vijf thaler niet aan, daar ik hem hebben moet.’

‘De tijd is te kort,’ zeide de tweede gast, een lange, magere kerel. Hij was voorheen schaapherder in het dorp, geen boer echter wilde hem vanwege zijn dieverijen meer in dienst nemen. ‘Wanneer gij echter zes thaler geeft, dan kon ik u een vetten reebok bezorgen. Ik moet hem ook eerst koopen.’

‘Goed dan, wanneer het niet anders is. Wanneer de boer zegt: ik wil! dan moet hij raad schaffen. Wanneer gij mij den reebok brengt, ontvangt gij geld. Drink eens uit; ik trakteer u.’

Op denzelfden avond dat dit gesprek in de dorpsherberg aan gene zijde van het bosch gevoerd werd, vertelde aan de andere zijde van het bosch de knecht Koenraad zijn meester dat een schoon groot hert boven op den rug van het gebergte stond. Reeds veertien dagen was het daar en driemaal reeds had hij het 's morgens gezien. Het was een kleinigheid hem neêr te schieten, hij wou zijn kop wagen dat, wanneer zij mor-

gen vroeg uitgetrokken, het hert 't hun was. Johan willigde gemakkelijk in. Zelfs de tranen en gebeden van Setje konden hem niet van dit onzalig bedrijf afhouden. Sinds den dag dat het meisje hem in het bosch gezien had, was hij niet meer op de strooperij uit geweest, de gewoonte echter, de hartstocht voor de jacht, de goede gelegenheid, boven alles de schelmsche knecht, waren sterker geweest dan hare tranen.

Den anderen morgen trok de jonge boer met den knecht vroegtijdig uit. Langs verborgen paden drongen zij steeds dieper en dieper in het gebergte. De schoone morgen die hen van alle kanten tegenlachte, kon hun weinig schelen; zij hadden slechts oor en oog voor de jagers wie zij ontloopen wilden en voor het wild dat hun niet ontloopen kon. Plotseling bemerkten zij voetsporen in het gras en weken verschrikt terug. Zij hoorden spreken, spoedig verborgen zij zich achter boomen en struiken.

‘Komt maar op. Gij behoeft u niet te verbergen - wij kunnen samen gaan,’ riep de zwarte schoenmaker en sprong te voorschijn. De lange schaapherder volgde hem. Zij wilden den reebok schieten, dien de waard noodig had en zoo goed betalen zou.

Ook Johan en de knecht kwamen thans uit hun schuilhoek te voorschijn.

‘Ik dacht dat het Buchholz met den jager was,’ zeide de zwarte schoenmaker.

‘Wij ook,’ antwoordde Johan, ‘ik geloof echter niet dat hij hier is.’

‘Niet? - Hij loopt dag en nacht hier rond en let op alles. Hij zal nog eens hier komen spoken als hij dood is.’

‘Zijt gij het hert nog niet op het spoor dat hier in den omtrek moet weiden?’ vroeg Johan.

‘Neen, wij hebben nog geen sporen gezien. Eigenlijk wilden wij een reebok aan het lijf.’

‘Dan moet gij naar beneden gaan, daar staat een groote reebok. Wanneer gij blaas, zal hij spoedig naar u toe komen. Ik wou het hert het levenslicht uitblazen.’

‘Ik heb geen lokfluitje bij mij. Wanneer wij slechts een goed stuk wild onder schot krijgen, is het mij het zelfde. Worst is ook vleesch.’

‘Een ree fluitje kan ik u leenen,’ zei Johan. ‘Gij kunt echter zeker ook op een beukenblad blaten.’

‘Laat dat ding maar rusten, wij willen eerst dezen slag slaan. Wij vertegenwoordigen met ons viere vier buksen, en het zou de duivel halen wanneer wij niets onder schot kregen.’

‘Ik geloof dat het beter was dat wij ons verdeelden. Twee man maken minder leven dan vier en kunnen gemakkelijker ontkomen,’ meende Johan.

‘Wat, verdeelen? Vier zien en schieten ook meer dan twee. Eerst willen wij echter eens drinken.’ En hiermeê haalde de zwarte schoenmaker zijn groote, met herten huid overtrokken veldflesch te voorschijn en na een flinken slok genomen te hebben, reikte hij haar den jongen boer over.

‘Top, broeder, leve de edele jacht!’

Johan nam de flesch en dronk er een weinig uit. Het stuitte hem tegen de borst dat dit volk alles zoo lichtvaardig aannam. Gaarne had hij zich van hen ontdaan, maar zij lieten zich zoo maar niet wegzenden. Hij hield zich altijd nog voor een extra fijnen strooper, ofschoon hij in den grond der zaak niets beter was dan zij. Wat zij waren, kon hij worden en hij was reeds tamelijk ver op weg. Maar hij durfde zich niet uitlaten hoezeer hij die schurken verachtte. Zij waren zulke dikke vrienden, als hadden zij elkander honderd jaar gekend.

Zoo gaat het. Wie zich met wolven afgeeft, moet meêhuilen. Overigens wordt men nooit zoo gemakkelijk vertrouwd dan als men gemeenschappelijk op verboden gronden gaat; het is waar, de vriendschap der boozen houdt in nood en gevaar weinig stand, maar zij steunen elkander toch in hun drijven, zoolang het geen grootere offers kost, en in dit opzicht kunnen de beteren, die meestal hun eigen weg gaan, van hen leeren. Ook de stroopers kenden elkander, ten minste bij naam, en wanneer zij elkaar nog niet kenden, dan was het eerste samentreffen en de gedachte reeds genoeg: ‘Gij stroopt ook’ om elkander als vrienden en broeders te beschouwen en elkander wederkeerig te helpen.

Zij gingen verder; niets echter kregen zij onder schot. Het wild scheen van weide veranderd te zijn.

‘Wij willen eerst wat eten,’ zei de zwarte schoenmaker, ‘en dan zullen wij op den reebok losgaan.’ En weder haalde hij zijn flesch te voorschijn en reikte haar Johan toe om er uit te drinken. Koenraad pakte ook uit en deelde brood en vleesch rond.

Zij zetten zich op een boomstam, het geweer in den arm. De lange schaapherder echter, aan niets doen achter zijn schapen gewoon, wierp de buks weg en legde zich zoo lang als hij was op het groene gras neêr. Zij staken hunne pijpen aan.

‘Wanneer men zoo ronddooft zonder iets te schieten, zou men een weêrzin tegen het handwerk krijgen,’ zeide de zwarte schoenmaker.

‘En wanneer men de zaak in den grond beschouwt, is het ook een slecht en verwenscht handwerk,’ zei Johan en zuchtte diep. Hij dacht aan Setje. ‘Ik wou dat ik nooit een geweer had gezien.’

‘Met u is het wat anders,’ meende gene. ‘Gij kunt toch leven, maar wij arme duivels niet. Wij moeten stroopen wanneer wij niet willen verhongeren.’

‘En niet versmachten van dorst.’ zeide de schaapherder geeuwend. ‘Reik mij de flesch nog eens toe!’

‘Recht is het toch niet,’ zeide Johan die op het oogenblik goed gestemd was.

‘Onrecht is het echter ook niet,’ zeide de schoenmaker geraakt. ‘Heeft God het wild niet voor alle menschen geschapen? Wien behoort de vogel die door de lucht vliegt, wien de hertenbok die heden hier, morgen daar ronddooft?’

‘In ieder geval aan ons niet,’ zeide de jonge boer, ‘ik zou denken dengene op wiens grond hij zich voedt en ophoudt of die zich met veel geld het jachtrecht koopt. Wij behoeven elkander niets wijs te maken.’

‘Nu, wanneer het dan absoluut zonde moet wezen, dan is het een heel kleine zonde die u de kosten zal vergeven,’ zeide de zwarte schoenmaker en lachte om zijn vermeende aardigheid.

‘Spreek zoo luid niet,’ merkte Johan aan. ‘Men kan niet weten wat er gebeuren kan. Het kwam mij voor alsof ik iets hoorde.’ Hij lei zich met het oor vlak op den grond en luisterde

‘Wie zou toch komen? Hoogstens de oude Buchholz of de jager en die mogen gerust komen. Of denkt gij dat ik mijn geweer met haver geladen heb.’

‘Wanneer iemand komt, dan loopt men weg of verbergt zich, dat is het beste. Men moet niet met vuur spelen. Zoo komt men er nog het beste van af.’

‘Gij hebt goed spreken,’ zei de schoenmaker lachend. ‘Wie met het dochterke vrijt, kan licht gewaar worden waar de vader is.’

‘Meent gij dat ik haar eigen vader wil bedriegen?’ riep Johan heftig. De gemeenheid waartoe men hem in staat achtte, verbitterde hem.

‘Nu, nu, zoo meen ik het niet. Het mag gaan zoo het wil, ik houd mijn geweer gereed.’ De stem van den schoenmaker klonk dreigend bij deze woorden, zijn oogen

fonkelden van een donker vuur. 'Met den ouden grijskop heb ik toch nog een appeltje te schillen. Hij zal mij niet te vergeefs een jaar in de gevangenis geholpen hebben.'

'En de jager verdient ook een terechtwijzing,' zeide de lange schaapherder. 'Die zit ons nog erger op de hielen dan of wij hazen of vossen waren. En wanneer hij u maar ziet, geeft hij onmiddellijk vuur. Ik heb zijn blauwe erwten ook gevoeld, drie drongen mij in het lijf, en had ik geen dik wambuis en dikken kiel aangehad, zoo zou ik er nog meer bekomen hebben. Van mijn levensdagen vergeet ik den schrik niet.'

'En gij, Koenraad, hebt gij ook niet eens een proefje gekregen van zijn hertshoornen stok?' vroeg de zwarte schoenmaker.

Eensklaps werden de struiken gescheiden. Een sprong - en de houtvester Buchholz stond in hun midden. In een oogopslag waren zij in het bosch verdwenen. Alleen met den luien schaapherder ging het zoo vlug niet, de houtvester greep hem bij den kraag en zette den voet op de daarnaast liggende buks.

'Schurk, heb ik u eindelijk?' riep de houtvester met een van woede bevende stem. Een wanhopige worsteling begon. Hij zocht den langen kerel op den grond te werpen, deze hield hem echter krampachtig vast.

'Schoenmaker, schiet, help! Hij heeft mij vast.' Het geweer van den schoenmaker glinsterde door de struiken. - Beiden worstelden nog door; hij kon geen schot doen wanneer hij geen gevaar wilde loopen, den schaapherder te treffen. Het loerende oog van den schoenmaker en de dreigende loop van het geweer volgden de wendingen der strijders. Het bliksemde, een hevig knal volgde, doorboord viel de hoed van den boschwachter op den grond, hij zelf stortte bewusteloos ter aarde. De schaapherder rukte zich los, raapte zijn buks op en sprong in de struiken.

'Goed getroffen,' riep de stem van den zwarten schoenmaker, en zij klonk als kwam zij uit de hel.

Naar allen schijn had de welgemikte kogel den houtvester het hoofd verbrijzeld. En toch was het niet zoo. De kogel had slechts even den schedel geschampt en de huid meêgenomen. Hij bloedde sterk.

'Schurk, nog is het zoover niet,' riep de houtvester, weer bijkomend en zijn jachtgeweer bij den loop grijpend. 'Schurk nu zijt gij verloren!'

'Schaapherder, schiet!' klonk het nu. 'De hond moet kogelvrij zijn.'

De boschwachter boog het hoofd op zij om te zien naar het geweer van den schaapherder. Dit was zijn geluk; het knalde, eenige stukken schampten des boschwachters hals, de andere vielen echter in de struiken achter hem. Hij viel.

'Schaapherder, wij moeten hem afmaken; als hij ons aangeeft, gaat het ons slecht,' zei de zwarte schoenmaker en sprong met een jachtmes op den houtvester in. Snel als het weerlicht, had hij hem van achter vastgegrepen en schoot, daar de houtvester niet geschoten had, de beide loopen af.

'Schurken, ellendig geboefte,' klonk het. Johan sprong, blakend van toorn, met gespannen haan te voorschijn. 'De eerste die den houtvester een haar krenkt, is een man des doods.'

Lafhartig liepen de schurken weg om niet weêr te komen. Johan had reeds een grooten afstand door het bosch afgelegd toen hij plotseling de schoten hoorde. Hij vermoedde niets goeds. Ijlings keerde hij zich om en kwam nog tijdig genoeg om een laffen moord te beletten.

Het bloedverlies had den houtvester uitgeput. Johan reikte hem een slok brandewijn toe; langzamerhand kwam hij weder bij; ook de knecht kwam nu te voorschijn, en beiden vervoerden den gewonde naar de beek. Daar waschten zij de wonde. Een

goede engel had over den houtvester gewaakt; een haarbreed dieper en de kogel had hem de hersens verpletterd; had hij het hoofd niet toevallig op zijde gehouden, zoo had hij de geheele lading van des schaapherders geweer in het gezicht gekregen. Toen hij weêr bij gekomen was, begaven zij zich op weg. Sombere gedachten gingen hun door de ziel. Daar ontmoette hen de jager; zij hadden zich verdeeld om nauwlettender het oog op alles te kunnen houden. Bij het hooren der schoten was hij te hulp gesneld; hij kwam echter te laat. Toen hij de zonderlinge groep zag, den houtvester waggelend in het midden, met verbonden hoofd, Johan met de buks en den knecht met des houtvesters geweer aan beide zijden, legde hij aan.

De boschwachter wenkte hem toe en hij kwam naderbij. Boosaardige vreugde schitterde in zijn oogen, toen hij zijn medeminnaar met het geweer zag. In weinige woorden deelden zij den jager het voorval mede. Beiden konden zich overtuigen dat Johan niet geschoten had, daar zijn geweer nog geladen was. In het eerst wilde de jager Johan zijne buks ontnemen, de houtvester verbood het hem echter. Toen scheidden zij. Langs verschillende wegen gingen de beide paren het dorp in, Johan en de knecht zwijgend en vlug, de houtvester en den jager langzaam en gedurig het voorval besprekend. Hoe dikwijls de houtvester tegen den jongen boer ook was losgevaren, daarin dat hij zijn leven gered had, liet hij hem met warmen dank recht wedervaren. De jager echter zweeg.

(Wordt vervolgd.)

De kleeven maken den man.

Een hoofd met zulk een slaapmuts op,
En dan zoo'n grooten pijpenkop,
Dat is een knecht, niet meer!

Doch rotting, das en hooge hoed,
Lorgnet en sneeuw wit linnengoed,
Die maken hem mijnheer.

Een dame in zulk een vuil toilet,
Die niets van pracht weet noch koket,
Dat is een werkersvrouw!

Maar draagt zij krullen, broche en kant,
En al het andere *à venant*,
Dan heet men haar mevrouw.

Een doek om 't hoofd en zonder das,
En in de hand een pijltje gras,
Zoo'n meisje lijkt op niks!

Doch hoed en waaier en chignon,
Die maken haar, of 't gekker kon,
Mademoiselle X.

[Nummer 45]

Nicolaas I, vorst van Montenegro.

Op de grenzen van Albanië, Herzegowina en Bosnië ligt het vorstendom Montenegro, alzoo geheeten door de meer noordelijk wonende Europeanen, Czerna-Gora door de Slavische bevolking en Kara-Rag door de Turken. Volgens den *Almanach de Gotha*, waarin dit vorstendom drie vierde van een bladzij beslaat, is dit land 80,4 vierkante geographische mijlen groot. Van het noorden naar het zuiden zou men het in 17 uren, van het oosten naar het westen in 10 uren doorloopen. Niet groot dus!

NICOLAAS I, VORST VAN MONTENEGRO.

Montenegro telt ongeveer 120.000 inwoners, waarvan er 20.000 van 20 tot 50 jaar, bekwaam zijn de wapens te dragen. Een voortdurend leger heeft het vorstendom niet; alleen een honderdtal gardes van den prins zijn steeds in dienst. De prins heet men in de volkstaal *perjanici*. De heerschende godsdienst is de grieksche, dat is eene soort van katholicism.

Het vorstendom heeft een senaat van zestien leden, die zich met het bestuur van het landeke, in overeenstemming met den prins (*perjaniei*) of hospodar, bezig houden. De tegenwoordige prins, die slechts van zich deed spreken, nu de oostersche kwestie op het tapijt is en alsdan een werktuig is in de hand van Rusland, heet Nicolaas I Petrovic Njegos, hij is geboren den 25/13 september 1841, en werd den 14 augusti 1860, dat is een dag na den dood van prins Danilo I, tot vorst geproclameerd.

De negentienjarige hospodar stond niet hoog genoeg om naar de trappen van een naburigen troon op te zien, of daar soms niet een vorstinneke voor hem beschikbaar was; hij zag rondom zich en verliefde op de 13jarige Milena Petrona Vucoticova, dochter van beter Vucotic, senator, voivode en opperhoofd van de lijfwacht van den prins. Nicolaas trouwde met Milena den 8 november 1860.

Drie prinsessen werden in 1866, 1868 en 1869 geboren en eindelijk den 13 juni 1871 kwam er een erfgenaam, prins Danilo-Alexander, ter wereld.

De Montenegrijnen zijn een oorlogzuchtig en heldhaftig volk; doch de grieksche godsdienst is er nooit in kunnen gelukken, de barbaarschheid in hunne zeden te doen verdwijnen, de inlanders zijn nog wat zij waren voor eeuwen, en het schijnt dat juist die karaktertrekken als noodwendig beschouwd worden aan diegenen, welke eene oppermachtige hand over dit volk uitstrekken en het, zoo als wij hooger zegden, tot een politiek werktuig bezigen

Gansch de geschiedenis van Montenegro is een slechts van tijd tot tijd onderbroken oorlog tegen Turkije. Bondgenooten van Rusland, deelden de Montenegrijnen in verschillende oorlogen die de noorderkolos te voeren had, onder ander in den aanvang dezer eeuw tegen Frankrijk. Het was in 1806, generaal Molitor, die destijds het bevel voerde in Dalmatië, deed dien heldhaftigen volksstam gevoelige verliezen ondervinden, en dreef hem, even als generaal de Launay, in hunne bergen terug.

Zonne-ondergang, naar een schilderstukje van J.B. Wittkamp.

De zon gaat over de wijde vlakke onder. Haar gouden gloed heeft den hemel overtogen,
De heide zelve is dor en droog en schijnt te

snakken naar een malschen regendroppeel. Twee kinderen komen dwars over de vlakke heen. Zij volgen geen weg; voor hen is er ook geen baan noodig, evenmin als voor den zeeman op den wijden oceaan. Zij gaan instinktmatig voort, zeker zijnde aan de kleine hut op den boschkant uit te komen, zelfs zonder poolster, zonder het blinkend torenhaantje, groenen masten-boom, of de kronkelende rook die hier of daar soms uit een schoorsteentje opstijgt, en hun tot baak dienen kon.

't Zijn echte kinderen der natuur: weinig gekleed, gehavend en met verwarde haren. De blonde haren zijn schier zwart van het stof, en de zwarte worden schier blond. Zonder heb- of eerzucht groeien de kinderen der heide op, weten niet dat de wereld grooter is dan eenige dorpen en de heivlakte in den omtrek, en bekommeren zich niet om de woeling welke in de mierennesten, die men steden noemt, heerscht. Hun levensweg loopt van de hut naar de kerk en een paar keeren in hun leven zal hij het raadhuis aanraken, waar de man met den driekleurigen sjerp den pas geborene zal opschrijven en waar hij vroeger op een stuk papier heeft geklad: 'echtelieden.'

Dat overigens ligt den dorpeling weinig aan het hart: zijn huwelijk wordt eigenlijk in de kerk, aan den voet van het altaar en door den pastoor, voor hem de vertegenwoordiger Gods op deze wereld, voltrokken: het overige is iets dat men hem oplegt en waaraan hij zich zonder morren onderwerpt.

Doch de kinderen, welke de schilder ons hier in eenige trekken voorstelt, zijn nog zoo verre niet in het leven: voor hen bestaat nog slechts huis en kerk. Nu komen zij van het dorp met proviand beladen, en vader die reeds uit het veld thuis is, wacht op eene goede sneê brood en een teug verse melk; dit is met den aardappel - dat manna der heidorpen - zijn avondmaal.

De hond heeft van verre de kinderen bemerkt, en hij is blij blaffend het tweetal te gemoet gesneld, en nu zullen de kinderen ook gewis den stap verhaasten en weldra de hut bereiken, waar vader, na een drukken en afslopenden dag, hen onder den vlierboom aan den waterput, zit af te wachten.

Het schilderstukje, uiterst fijn en warm van toon, maakt deel van de kollektie van den heer Bogaerts, te 's Hertogenbosch, die allengs eene zeer nette verzameling van voortreffelijke meesters vormt en aan hunne werken, door de gravuur, eene befaamdheid geeft tot welke deze anders moeilijk zouden geraken.

Herten.

Eene prachtige studie, voorwaar! De groep herten heeft plotseling het grazen gestaakt en schijnt door de uitgezette schildwacht verwittigd te worden dat er in de verte 'onraad' opdaagt. Allen hebben het oog wijd open en de ooren gespits. Prachtig is vooral de reebok, met een breed en sierlijk geteekend gewei. Hij is als de meester van het gezin, als de koning der bergtoppen.

Nadert het gevaar niet, dan zal de kudde andermaal den kop bukken en de ruime voor raad van gras en planten afknabbelen. Doch is het gevaar wezenlijk, dan zult gij de troep met eene snelheid die vliegend, met sprongen die duizelig mogen genoemd worden, over heg en steg, over afgrond en hogten zien verdwijnen. Niets houdt de driftige vaart tegen, stroom, noch diepte. Paarden en honden komen bij die vlucht niet zelden te kort. Wat echter het edele dier moeilijk ontloopen kan is de kogel, die uit een verborgen hoek en verraderlijk wordt gelost.

In onze Ardennen vindt men herten en reeën, doch zij hooren, in onze dagen, op de private jachten thuis, en worden daar eigenlijk als sieraad in eere gehouden. In vroegere eeuwen waren de hertenkampen zeer talrijk in onze vlaamsche landstrecken; nu zijn deze echter zeldzamer. Men moet naar de meer oostwaarts gelegen landen gaan, wil men nog van hertenjachten, in den vollen zin des woords, hooren.

Het graf van James Ward.

Het allegorische beeld, dat op de laatste bladzij van dit nummer wordt voorgesteld, bevindt zich op het eenvoudig en treffend monument van een der grootste engelsche schilders van onzen tijd, James Ward, wiens loopbaan in het jaar 1859 eindigde.

Niet lang nog was Ward overleden, of zijn zoon besloot om op de laatste rustplaats van zijn vader, op het Kensal-Green-kerkhof, een gedenkzuil te laten oprichten, den roem van hem waardig, dien men niet ten onrechte 'de Paul Potter der engelsche school' heeft genoemd.

De uitvoering van dit gedenkteeken werd opgedragen aan den vermaarden beeldhouwer Foley, die zich voor deze taak berekend heeft getoond. Vooral de eenvoud, een nog al eens ontbrekende eigenschap bij allegorieën, heeft hem bij dit zijn werk geleid. Het monument is een eenvoudig voetstuk met een eenigszins wijkend kapiteel, in welker nis een beeld van de muze der schilderkunst is uitgekapt.

Deze allegorische gedaante, een keurig *altorelievo*, draagt de kenteekens waardoor Foley's kunstvoortbrengselen zich onderscheiden: strengheid der lijnen, verhevenheid van opvatting maar tevens strikte beperking binnen de regelen.

De attributen in de linkerhand van de figuur, het palet en de penseelen, doen onmiddellijk zien welk soort van muze men voor heeft, terwijl de lauwerkrans die haar hoofd omgeeft, heenwijst naar den roem dien de groote schilder wiens assche daar rust, zich heeft verkregen. De gelaatsuitdrukking is vol beteekenis, het hoofd een weinig voorover gebogen, met neêrgeslagen oogen, alsof de geest bezig is met het een of ander ideaal.

De snuivers.

Het edele 'nieskruid' zal ditmaal het onderwerp onzer bespreking zijn, en al trekt een liefhebber van de snuifdoos reeds den neus op als hij het woord nieskruid tusschen twee aanhalingsteekens ziet staan, wij verzoeken hem zijne verontwaardiging in te houden tot wij met ons snuifpraatje gereed zijn en zullen dan - wij kunnen die verzekering geven - bij onze vraag 'hoe is u dat snuifje bevallen?' zeker geen twist krijgen, aangezien wij slechts van plan zijn het een en ander meê te deelen over den oorsprong van het snuiven, benevens eenige wetenswaardige bijzonderheden die er meê in verband staan of het gevolg er van waren.

Zooals bekend is, hebben wij de tabaksplant aan de nieuwe wereld te danken en het waren Columbus en zijne tochtgenooten die het eerst de Indianen zagen snuiven en rooken. De manier waarop dit ging was echter alles behalve geschikt om er een Europeaan trek in te doen krijgen, en het is zeker dat alle rookers en snuivers er hartelijk voor zouden bedanken.

De Indianen legden namelijk een groot houtvuur aan dat zij lieten uitbranden, totdat er niets meer dan gloeiende houtskolen overbleven. Op deze houtskolen werden nu de tabaksblaêren gelegd en de rook welken zij gaven, werd door de Indianen, die

rond het vuur op de hukken zaten, opgevangen door rietjes waarvan zij het uiteinde in den neus hielden en zoo den tabaksgeur opsnoeven.

Wat het snuiven aangaat, dit ging insgelijks door rietjes, doch de tabak werd dan eerst gedroogd en fijn gewreven.

De matrozen van Columbus konden zich ook niet vereenigen met de rietjes en al spoedig gebruikten zij om te rooken, pijpen en om te snuiven hunne vingers, zooals dat nog vandaag geschiedt.

Wij kunnen echter niet met zekerheid zeggen of zij bij het snuiven den duim en wijsvinger der rechterhand gebruikten, en of zij er zooveel zwier en bevalligheid konden bij zetten als onze tegenwoordige snuivers.

Dit doet ook minder ter zake; het zij genoeg te weten dat er bij hunne terugkomst in Europa een storm over hun hoofd losbrak, die de invoering van rooken en snuiven voor altijd onmogelijk scheen te zullen maken.

Niet minder dan een halve eeuw duurde de vloek, dien over de tabak was uitgesproken, en toen deze geduld werd, was het nog maar alleen, omdat men zijne kracht had leeren kennen als geneesmiddel.

De eer der vinding daarvan komt toe aan den franschen gezant aan het portugeesche hof, Jean Nicot, en dat zijne vinding opgang maakte, kan men daaruit afleiden dat de tabak al spoedig den naam kreeg van nicotiaansch kruid.

Die opgang had Nicot echter meer te danken aan het toeval, dan wel aan de buitengewone geneeskracht, welke hij de tabak toeschreef.

Op zekeren dag toch leed de bekende Catharina de Medicis aan zoogenaamde schele hoofdpijn en werd deze geheel weggenomen door een snuifje.

Het spreekt vanzelf dat van af dit oogenblik de tabak of liever de snuif in Frankrijks koningin eene beschermster vond en de gevolgen daarvan lieten zich spoedig waarnemen.

Wel waren er nog talrijke schrijvers die in spotschriften en hekeldichten tegen de tabak te velde trokken, doch het fransche hof volgde zijne koningin getrouw en weldra werd de tabak van geneesmiddel een mode-artikel, zoodat reeds in een groot gedeelte van de zeventiende eeuw in Europa het nemen en aanbieden van een snuifje eene gewoonte was geworden, welke zich niet slechts de grooten, maar ook het volk veroorloofde.

Dat was de eerste bloeitijd van de tabak en die bloei nam niet weinig toe toen Lodewijk XIV de tabak in bescherming nam.

Geloof echter niet dat de groote koning een groot rooker of snuiver was. Integendeel, niemand haatte de nieuwe plant zoozeer als hij, doch de vele oorlogen die hij voerde, maakten de schatkist spoedig leêg, en in de tabak zag hij den bondgenoot welke haar opnieuw zou vullen.

Hij verklaarde zich namelijk tot den eenige die in Frankrijk het recht had tabak te verkoopen, of met andere woorden hij verzekerde zich het monopolie van den tabakshandel, en de schatten die ten gevolge daarvan in zijne handen vloeiden, bewezen genoeg hoezeer het gebruik van de tabak zich reeds diep bij het volk had ingeworteld.

Er was zelfs een tijd, waarin men door de openbare meening geen fatsoenlijk mensch genoemd werd als men geene snuifdoos in den zak had.

Dit duurde echter niet lang en hield bepaaldelijk op, toen men de gewoonte invoerde om de snuif te parfumeeren, en wel zoo sterk, dat de tabaksgeur geheel en al verdween.

Het werd toen gevaarlijk een snuifje aan te nemen van iemand dien men niet kende, daar het dikwijls gebeurde dat de patiënt die met een snuifje vereerd was, die eer met zijn leven moest boeten.

Duizenden gevallen hebben bewezen dat de beruchte giftmengers, die gedurende de laatste helft der zeventiende eeuw in Frankrijk en daarbuiten zooveel familiën in rouw hebben gedompeld, de snuif hadden gekozen, als het beste middel om hunne afschuwelijke misdaden ten uitvoer te brengen.

Het bekende geval met eene fransche kroonprinses heeft de geschiedenis ons overgeleverd.

Zij had namelijk van den hertog van Noailles eene doos met spaansche snuif ten geschenke gekregen, waarover zij zoo verheugd was dat zij niemand er een snuifje van gunde.

Dat was echter voor die anderen zeer gelukkig, want vijf dagen nadat de prinses de doos had ontvangen, was een zij lijk.

Verder staan er veelvuldige gevallen opgeteekend waarin vergiftigde snuif werd gebruikt om tegenstanders uit den weg te ruimen, zoo dat in de snuifwereld, zoowel bij de ‘nemers’ als ‘aanbieders,’ eene crisis ontstond.

Was de snuif gebruikt om tegenstanders uit de baan te schuiven, zij werd later ook aangewend om partijgangers te winnen.

Zooals men weet, was violet de kleur der Bonaparten, en toen Napoleon op Elba zat, kleurden zijne aanhangers hunne snuif violet, gingen met zulk eene doos gewapend naar hen die zij voor Napoleon wilden winnen, en boden hun de doos aan met de veelbeteekenende vraag: 'Houdt gij van dit snuifje?'

Het meeste nut trokken echter de staatslieden van de snuifdoos.

Werd hun namelijk eene netelige vraag voor de voeten gelegd, dan werd aanstonds de snuifdoos, die altijd klaar stond, ter hand genomen, een greep in de snuif gedaan en met het grootste gemak het poeier opgesnoven.

In dien tusschentijd hadden de heeren den tijd gehad behoorlijk over de zaak na te denken en daarna hun antwoord in te richten zonder dat hun prestige, niet op de zaak voorbereid te zijn, er onder leed.

Een snuifdoos was dus een zeer passend geschenk aan een staatsman. Dit begrepen de vorsten ook, en als voorbeeld daarvan vinden wij in de onkosten-rekening ter gelegenheid van de kroning van George IV tot koning van Engeland den volgenden post: 'Aan Messrs. Rundell and Bridge, voor snuifdoozen aan vreemde gezanten, 8205 l. 15 s. 5 d,' in onze munt omstreeks 200.000 fr.

Het moet ter opheldering gezegd worden dat men snuifdoozen had die met diamanten waren ingelegd, en men begrijpt dat men dan zooveel doozen niet hoeft te hebben om eene waarde van 200.000 fr. vertegenwoordigd te zien.

Toch waren er velen die de snuif in een papieren zakske bij zich droegen en er volstrekt geene doos op na hielden. Dit getuigt nu wel niet van rijkdom doch ook niet van armoede, want zelfs de bekende Oude Frits, die toch wel een snuifdoos betalen kon, bewaarde zijn snuif doodeenvoudig in zijn giletzakske.

Hiermede willen wij ons snuifpraatje besluiten. Die het snuifje dat wij den lezer aangeboden hebben, heeft genomen, en niest, wenschen wij op zijn oud-burgerlijks, een hartelijk 'wel bekome het u' toe.

Oude en nieuwe bekenden.

Wij lezen in de *Katholieke Illustratie*, het volgende sierlijke artikel:

Ik weet niet welk toeval een goede oude kennis, een vriendin die ik reeds lang voor hare meer moderne opvolgster vergeten had, zoo onverwacht op mijnen lessenaar bracht, maar zij lag daar toch, die goede kennis uit mijn kinder- en jongelingsjaren, en wel rustig en vreedzaam naast haar zegevierende mededingster.

Een stroom van herinneringen uit den goeden ouden tijd, uit den tijd der onbezorgde jeugd, waarvan Hildebrand, in navolging van Hölty, zingt:

Hoe zalig als de jongenskiel
Nog om den schouder glijdt!
Dan is het hemel in de ziel,
En alles even blijd,

een stroom van herinneringen, zeg ik, uit dien tijd kwam weêr bij mij boven, toen ik de lang vergetene voor mij zag liggen - de veêren pen.

Een veêren pen! welke vriendin was ze voor mij in de dagen van eertijds; soms ook wel eens eene vijandin, eene lastige plaagster, als ik op de schoolbanken gezeten haar een half uur lang hanteeren moest en 'spekhaken' en w's en e's en die lastige k's moest zetten, en zij soms een druppel, een grooten, zwarten druppel uit haren bek op het witte papier wierp, welke dan een leelijke, grijnzende vlek werd, en als dan de meester kwam.....

Maar ik val u al te hard, oude vriendin, het was toch uwe schuld niet, neen! want als meester of de lange barsche 'ondermeester' schreef, *dan* viel er nooit een enkel vlekske op het papier, dan kwamen er letters uit uw spitsen bek gevloeid alsof ze gedrukt waren, zoo zuiver en rond waren zij.

Neen, neen, mijne goede oude, geheel vergeten heb ik u toch nog niet, en als een bewijs dat ik mij uwer nog herinner, wil ik uwe geschiedenis, ik had haast gezegd uwe *mémoires*, schrijven. Ik ga beginnen en grijp daartoe - helaas ondankbaar genoeg, ik beken het, maar waarheid boven al - naar uwe zegevierende mededingster, naar..... de stalen pen.

Gij kondet eene rechte plaagster zijn, mijne goede oude; ik haalde er zoo even een voorbeeld van aan, maar toch waart gij ons lief, hadden wij recht plezier in u.

Als wij u voor het eerst in de vingers kregen, zeker, dan waart gij ons eene plaag, een verdriet. Wel streelde het onze vijf- à zesjarige jongenseerzucht als de ondermeester of 'ondermesjeu' u met een gewichtig gezicht voor ons neêrlegde en wij u trillend van hoogmoed voor het eerst ter hand namen, maar dat eerste nieuwtje ging er spoedig af, en dan kwamen die akelige plekken en spatten, en die kromme scheve letters en als noodlottig gevolg de zuurziende ondermeester met zijn dun, veêrkrachtig stokske....

Doch die tijd der beproevingen ging voorbij; langzamerhand werden wij aan u gewoon, trouwe veêren pen; onze letters werden sierlijker en als gij nog ooit wederspanning waart, wisten wij u te kortwieken; dan sneden wij aan uw breedten, witten staart en we knipten er trapjes en boogjes in, of we verfden uwe sneeuw witte veêrtjes rood en bruin en zwart, tot straf voor het zwart maken van ons 'cahier.'

We wisten ons op u te wreken of de schuld van ons af te schuiven, als gij ons eene poets speeldet. Gij waart te stijf, dus gij 'sprenkeldet,' gij waart te slap, ergo gij wierpt kladden op het papier.

Dan moest de ondermeester, soms ook de 'kleine meester' (kweekeling) u vermaken.

Of dat 'vermaken' ook een vermaak voor den meester was, betwijfelen wij, maar jongens zijn zorgeloos en wreed, dat ligt zoo in hun aard; voor ons was het toen bepaald een vermaak, vooral wanneer het niet goed lukken wilde en vele leerlingen te gelijk de pen omhoog staken.

Dan werkte de arme meester zich in het zweet, dan, vooral als de spleet te diep ging of het pennemes niet snijden wilde, werd de ondermesjeu ongeduldig en..... dan, ja, dan hadden wij, ongevoelig als wij waren voor het pennenvermakersverdriet van den armen geplaagde, plezier en lachten we in ons vuistje.

O, dat pennenvermaken was eene ware plaag voor den ondermeester, en dat des te kwellender, te ondragelijker, omdat zij dagelijks terugkwam.

Als de school om negen uur begon, dan was hij reeds een half uur vóór schooltijd aan 't pennenvermaken. Wij konden het aan zijn gezicht zien - jongens hebben een scherpen blik - dat die arbeid zwaar en lastig en vervelend was.

Maar ons, jongens, kon eens anders leed nog niet treffen en het allerm minst 't verdriet van dien ondermesjeu, die met ons zoo weinig geduld had, maar bij zijne pennen wel geduld oefenen *moest*.

Veëren pennen, oude, trouwe kennissen, wij hadden u lief! Wij misbruikten u soms wel eens, en als onze buurjongens naar onzen zin wat *al te* ieverig werkten, dan ware uwe fijne haartjes bij de hand om hem in den hals of achter het oor te kittelen en hem van zijn werk te doen opspringen.

Dat was niet schoon, zeker, maar we waren toen nog kinderen, levenslustige, plaagzieke kinderen.

En dan, als wij eens het geluk hadden eene *hee*le ganzenveêr machtig te worden, dat was dan een plezier! Het mes bij de hand, en de pen herschapen in een proppenschieter. Een of meer schijfjes aardappel hadden we altijd in den zak in voorraad.

Nu spoedig het buisje door het schijfje gedreven, van boven een propke, van onder een propke en - ons kinderkanon was geladen. Nog een dun, heel dun, rond houten stamperke en alles was klaar. Dat stokske door het buiske gedreven en - flap, daar vloog het aardappelpropke ver, heel ver weg, tegen den muur, tegen Jans of Piets neus, een enkele maal, maar dan was 't natuurlijk bij ongeluk, tegen het hoofd van den ondermeester.

Onverbeterlijke jongens als wij waren! Maar als de ondermeester 't ontdekte en het *corpus delicti* te voorschijn moest komen, dan, ja dan boetten wij ons katekwaad duur genoeg; maar dat was goed, dat was billijk, dat behoorde zoo.

Dat alles is thans gedaan; de veëren pen behoort tot het verledene; er zal een tijd komen dat men schrijven zal in de encyclopedieën en woordenboeken: 'onze voorouders gebruikten in vroeger eeuwen om te schrijven de veëren van de gans, welke door eene behendige bewerking, bij middel van een zoogenaamd pennemes, in pennen herschapen werden,' zooals *wij* thans schrijven: 'de Romeinen en Grieken gebruikten houten stiften,' enz.

Zij hebben dus haar tijd gehad, die oude, trouwe kennissen van vroeger dagen; geen katekwaad meer met de moderne pennen: de stalen pen is ernstig, deftig en onbuigzaam; zij verstaat volstrekt geen gekscheren; geen schooljongen mag ze ruw behandelen of - krak, ze breekt en is reddeloos verloren. Men maakt pennen, men vermaakt ze niet meer.

Eene veëren pen is eene zeldzaamheid, eene curiositeit, eene witte raaf geworden.

Toch heeft het heel veel in gehad alvorens de moderne stalen pen het burgerrecht verkreeg en hare oudere zuster verdrongen had.

Geen wonder ook; sedert de zesde of zevende eeuw in gebruik (voor dien tijd gebruikte men houten stiften), gaf zij zoo spoedig hare heerschappij niet op, eene heerschappij van meer dan twaalf eeuwen.

Daarenboven kwam hare mededingster tamelijk lomp te voorschijn; ook viel zij in den beginne buiten het bereik van het volk, daar ze toen nog betrekkelijk duur was.

Reeds in 1816 werden de eerste stalen pennen te Birmingham vervaardigd, maar nog jarenlang werden ze als een soort van curiositeit aangezien, waarnaar ieder kwam kijken, maar die nog door niemand in ernst gebruikt werden.

Zij werden dan ook slechts uit de hand, met zeer onvolkomene werktuigen en in kleine hoeveelheden vervaardigd.

Perry, een Engelschman, bracht in 1830 eene groote verbetering aan de stalen pennen; hij spleet ze op de tegenwoordige wijze en zorgde dat zijn fabrikaat meer algemeen bekend werd.

Naar hem werden de stalen pennen nog langen tijd Perry-pennen genoemd. Toch bleven de stalen pennen nog lang zeer onvolkomen en het was er verre af dat ze reeds terstond bij het schrijvende publiek algemeen bijval vonden.

Het duurde nog ver scheidene jaren alvorens zij hare oudere zuster verdrongen had, en wie haar ter hand nam en er mee beproefde te schrijven, legde haar als eene voorbijgaande nieuwigheid hoofdschuddend ter zijde en greep opnieuw naar de oude veëren pen.

Maar de aanvoer der eersten werd grooter; voorstanders van het nieuwe roemden hare goede, deugdelijke eigenschappen, en zoo kwam de stalen pen langzamerhand meer en meer in gebruik; zelfs de twijfelaars namen haar opnieuw ter hand, van den schoonschrijver af tot den snelschrijver toe.

Toch kon de eerste in den beginne de mollige, ronde vormen van vroeger nog maar niet met die harde pen van metaal weergeven en de snelschrijver werd wanhopend als hij zijne met spatten en sprenkels bezaaide papieren bezag en die nieuwe pen hem telkens een *halt* toeriep, wanneer ze weêrspanning en koppig in het papier bleef haken.

Langzamerhand verbeterde echter ook dat; de stalen pennen werden beter en veêrkrachtiger, de schrijver raakte er aan gewoon en - de moderne mededingster behaalde de zegepraal op de aloude ganzenpen.

De koffie.

De tijd is lang voorbij toen de koffie en haar gebruik nog slechts in de groote steden bekend was en de bewoners van afgelegen dorpen schouderophalend of hoofdschuddend luisterden naar de verhalen van meer mgewijden over dat bruine poeier, dat, op kokend water afgetrokken, een versterkenden, slaap verdrijvenden drank opleverde.

De volgende anecdote, al wordt ze gezegd in 't een of ander hoekje van Noorwegen te hebben plaats gehad, dagteekent minstens reeds uit het einde der vorige eeuw.

Een vrouwke uit een afgelegen dorp had van de koffie en hare wonderlijke eigenschappen hooren spreken.

Toen haar man eenigen tijd later met eene koe naar de stad ter markt moest, verzocht zij hem wat van die koffie mede te brengen; de man voldeed aan het verzoek zijner vrouw en bracht eene zekere hoeveelheid gemalen koffie meê naar huis.

De vrouw ging aan het klaarmaken er van; een potje werd op het vuur gezet, de koffie gekookt en toen zij naar het oordeel der vrouw genoeg gekookt en - gaar kon zijn, werd het water er afgegoten; man en vrouw schoven nu hunne stoelen aan de tafel en begonnen met een lepel den bruinen brij te eten. Dat beiden de 'koffie' slecht vonden hoeft niet gezegd te worden.

ZONNE-ONDERGANG, NAAR EEN SCHILDERSTUKJE VAN J.B. WITTKAMP. In het bezit van den Uitgever.

Maar de tijden dat dit kon voorvallen, zijn voorbij; de koffie is tegenwoordig in de geheele beschaafde wereld bekend en gewaardeerd.

Zelfs de vele samenstellingen op koffie bewijzen de algemeene bekendheid van den genotvollen drank.

We noemden de koffie zoo even een genotvolle drank; dat veelzeggend bij voegelijk naamwoord verdient zij ten volle en is geheel op zijne plaats.

Immers, het matig gebruik van niet al te sterke of te heete koffie - overdrijving schaadt natuurlijk in alles - heeft een weldadigen invloed op de spijsvertering en het zenuwstelsel; voor den vermoeiden werkman of reiziger werkt het verlichtend en versterkend; bij groote afwisseling van hitte of koude brengt het 't lichaam zooveel mogelijk in zijn normalen toestand terug.

Dit is ten minste zeker, dat de koffie voor reizigers, die groote, vermoeiende tochten te maken hebben - bijv. bij karavaanreizen in Noord-Afrika - zeer weldadig werkt, terwijl het vermeerderd gebruik van dezen drank in den laatsten fransch-duitschen oorlog er het zijne toe heeft bijgedragen om den gezondheidstoestand der soldaten te verbeteren.

Ofschoon de *Illustratie* reeds vroeger een en ander betreffende de koffie heeft gezegd, meenen wij onzen lezers geen ondiens te doen met eenige nadere bijzonderheden over hetzelfde onderwerp mede te deelen.

De koffieboom bereikt, wanneer hij in het wild wast, eene hoogte van 15 tot 25 voet, maar waar hij geteeld is, groeit hij niet hooger dan 8 tot 10 voet; hij moet een gemiddelde warmte hebben van 16⁰ Réaumur; waar de temperatuur dikwijls onder 10⁰ daalt is hij niet geschikt om

in het groot aangekweekt te worden; zeer felle hitte kan de koffieboom evenmin verdragen: in landen dus waar het buitengewoon warm is, groeit hij slechts in de schaduw van grootere boomen.

In goed verzorgde broeikassen kan men hem in koudere landen aankweeken, mits op goeden, zwaren grond en met gelijkmatige verwarming; hij brengt dan licht vruchten voort.

De koffieboom is een schoone boom; de takken breiden zich in horizontalen stand tot laag aan den grond uit en daar ze naar boven allengs smaller worden geven ze den boom een piramidalen vorm.

Herten.

Hij draagt altijd groene, glanzende, leêrachtige en langwerpige blaêren, in den bloeitijd afgewisseld door welriekende sneeuwwitte bloemtrossen, waaruit zich de vurig roode vruchten ontwikkelen, welke de grootte en de gedaante eener kriek hebben.

In die sappige vleeschmassa zijn twee vruchten besloten, de welbekende koffieboonen, wier vlakke kanten tegen elkander zitten.

Daar de koffieboon geen peulvrucht is, is de benaming van boon minder juist; maar de gewoonte heeft ons, evenals met zoovele andere oneigenaardige benamingen, over die natuurkundige zonde doen heenstappen.

De koffieboom wordt gewoonlijk door afzetsels vermenigvuldigd, die reeds in het derde jaar vruchten kunnen dragen; een volwassen boom brengt gemiddeld een kilogram boonen op.

Men is lang in het onzekere geweest omtrent het oorspronkelijke vaderland van den koffieboom; de onderzoekingen van duitsche reizigers in den laatsten tijd hebben zoo goed als bewezen dat men als zoodanig de beide berglandschappen Enarea en Kaffa in Abyssinië mag aannemen.

Het is zelfs waarschijnlijk dat de naam koffie (fransch *café*, duitsch *Kaffee*, engelsch *coffee*) van het laatstgenoemd landschap afgeleid is.

Van Abyssinië heeft zich de koffieboom waarschijnlijk tot Timbuktú en de bronnen van den Niger en de Senegal, en van daar zuidwaarts tot Angola en westwaarts tot Sierre-Leona, dus door geheel Middel-Afrika van de Indische Zee tot den Atlantischen Oceaan verspreid.

Hij plantte zich ook in noordoostelijke richting voort en kwam zodoende, men zegt omtrent het midden der 16. eeuw, in Arabië, van waar hij eigenlijk zijn rondreis over de geheele aarde begon.

Een oud-burgemeester van Amsterdam, zekere Wieser, bracht tegen het einde der zeventiende eeuw den koffieboom van Mokka (Arabië) naar Batavia over, van waar hij zich snel over het geheele eiland Java voortplantte; eenige jaren later zond dezelfde persoon 169 jonge boomkies van Java naar Amsterdam, waar zij in den plantentuin van die stad geplant en verzorgd werden.

In het jaar 1714 verkreeg Parijs een boomkies uit Amsterdam, van hetwelk kapitein Declieux een afzetsel mede naar Martinique nam; binnen weinige jaren was niet alleen het genoemde eiland, maar de geheele Antillen en spoedig ook het vasteland van Amerika met koffieboomen bezet.

Het is niet met zekerheid na te gaan, hoe men op de gedachte is gekomen de koffieboonen te branden, de gebrande koffieboonen te malen en van het poeier een drank te bereiden.

De volgende onderstelling is niet onwaarschijnlijk.

Bij den een of anderen boschbrand is men op den geur der aldus toevallig gebrande koffieboonen opmerkzaam gemaakt; dit bracht het volk op het denkbeeld om ook den smaak er van te proeven, en na misschien verscheidene mislukte pogingen, zal men er toe gekomen zijn de gemalen of fijngestooten koffie op warm water af te trekken.

Hoe het zij, in Abyssinië moet het gebruik der koffie sedert onheugelijke tijden bekend zijn; van daar heeft het zich naar Arabië overgeplant, van waar het zich over Konstantinopel verder door Europa verspreidde.

Een duitsch geneesheer, Leonard Rauwolf, heeft, in eene omstreeks het jaar 1573 gedrukte reisbeschrijving, voor het eerst Europa met het gebruik der koffie bekend gemaakt.

In het jaar 1591 bracht Prosper Alpinus de koffie als geneesmiddel uit Egypte naar Venetië mede.

Intusschen was reeds in 1551 te Konstantinopel het eerste koffiehuis opgericht; eene eeuw later (1652) zag Londen een koffiehuis verrijzen, in 1657 Parijs, Neurenberg in 1696, enz.

Er verliepen intusschen nog vele jaren alvorens de koffie in Europa algemeen in gebruik kwam.

De vooroordeelen van het volk tegen elke nieuwigheid, dus ook tegen deze, de tegenstand der regeeringen, die het algemeen gebruik van dien donkerkleurigen, heeten, dampenden drank als verderfelijk beschouwden, beperkten of bemoeielijkten de spoedige verspreiding er van; maar toen de vooroordeelen langzamerhand overwonnen waren, moest de koffie wel den volksdrank in Europa worden.

Het bekende *Continendale Stelsel* van Napoleon kon de verspreiding en het gebruik der koffie wel voor een oogenblik beperken, maar geenszins onderdrukken.

Zooals wij reeds gezegd hebben, is de koffie boon tegenwoordig in alle warme gewesten der wereld verspreid; het beste gelukt hij op de eilanden der keerkringsgewesten; daar zijn uitgestrekte koffieplantages aangelegd, welke veel zong vereischen, terwijl de grond zorgvuldig van onkruid moet zuiver gehouden worden. Die plantages leveren door hare zuiverheid en regelmatigigen aanleg een zeer aangenaam gezicht op.

Daar de koffieboom acht maanden achtereen bloeit, zijn ook de vruchten natuurlijk op zeer verschillende tijdstippen rijp.

In sommige gewesten houdt men dan ook jaarlijks drie oogsten.

De geplukde vruchten worden in de zon uitgespreid, waardoor de bezie in drie of vier dagen hard geworden en samengetrokken is; nu worden de pitten in molens van het gedroogde vleesch ontdaan, gezuiverd, in balen geschept en verzonden.

De gewesten welke de meeste koffie voortbrengen zijn West-Indië, Java en Brazilië.

In den handel komen verschillende soorten van koffie voor, waarvan wij hier noemen: de Mokka- of levantsche koffie, met kleine, groenachtige, grauwe korrels; de javaansche of oostindische koffie met groote gele boonen; de west indische met zeer groote korrels, enz.

De koffie uit Brazilië wordt voor de slechtste gehouden; de meest beroemde, maar in Europa de minst bekende is de Mokka-koffie.

Een bekend reiziger, W.S. Palgrave, verhaalt het volgende omtrent deze geachte koffiesoort:

‘De landschappen Mahro, HalDRAMUT en Vemen zijn het vaderland der Mokka-koffie. Er gaat echter zeer weinig van die koffie naar Europa;² 3 gedeelte er van wordt in Arabië, Syrië en Egypte en het grootste van de rest in Turkije en Armenië verbruikt; maar ook deze laatste landen ontvangen zelden of nooit de beste en zuivere Yemen-koffie. Alvorens de waren de havensteden Alexandrië, Jaffna of Beyrut bereikt hebben, worden zij gezift en nogmaals gezift; de balen worden geopend en ervaren handen zoeken korrel voor korrel uit, zoodat in plaats van de harde, ronde, half doorschijnende en groenachtige korrels alleen de ondoorschijnende, platte, witachtige boonen aan boord der schepen komen. Deze wijze van behandeling wordt zoo aanhoudend toegepast, dat de kwaliteit met den afstand van Vemen voortdurend afneemt; ik zelf heb tallooze malen die operatie bijgewoond, welke met den grootsten ernst der wereld volbracht werd.’

Nu wij een en ander omtrent de invoering en de verspreiding der koffie medegedeeld hebben, gelooven wij de huismoeders geen ondienst te doen met haar eenige wenken te geven omtrent het gereedmaken der boonen en het zetten van een tas lekkere koffie.

Dat men in Arabië soms koffie van ongebrande boonen zet, of om koffie *à la sultane* te bereiden, ook het gedroogde omkleedsel der boon meê op water laat aftrekken, zal onze lezeressen minder belang inboezemen, evenmin als de omstandigheid dat de Arabieren veelal kruidnagelen en andere specerijen bij hunne koffie mengen.

Van meer belang is het haar te herinneren, dat men de koffieboonen niet langer branden mag dan tot zij een lichtbruine kleur aangenomen hebben, want zijn zij te zwart gebrand, dan gaat de eigenaardige geur (aroma) verloren.

In sommige inrichtingen waar veel koffie verbruikt wordt en men op goede koffie prijs stelt, op vele badplaatsen bijv., brandt men elken dag versche boonen, daar zij, eenmaal gebrand zijnde, elken dag van haren eigenaardigen geur verliezen.

Komt dit echter te lastig uit, dan is het voldoende dat men de boonen alvorens zij uit de trommel gedaan worden, met een weinig suiker bestrooit.

Een lood suiker op een pond boonen is voldoende.

Door het omdraaien der trommel zet zich de suiker als een dunne laag kandij om elke boon vast, wat ten gevolge heeft dat de geur niet vervliegen kan.

Het is nu echter van belang de boonen op een droge plaats te bewaren, daar de suiker gemakkelijk vocht tot zich neemt.

Wat het koffi zetten zelve betreft, J. von Liebig geeft daaromtrent, als de beste methode, het volgende recept:

‘Voor elke twee tassen koffie gebruike men een lood gebrande boonen, male deze, neme het drierde gedeelte der ge aalen koffie, doe ze in de noodige hoeveelheid koud water, en laat het 10 of 13 minuten op een zwak vuur koken. Thans doet men de teruggehouden koffie er eveneens bij en zet den ketel van het vuur. Na 5 à 6 minuten is de koffie gereed. Zij heeft thans eene bruine, eenigszins onklare kleur; dit laatste wordt door het boterachtig vet veroorzaakt, waarvan de boonen ongeveer 12% inhouden. Door het koken van het koffiepoeier met water is een goed afgetrokken, maar weinig geur bezittende drank ontstaan; door het later bijvoegen van de teruggehouden koffie wordt de aroma er weêr bijgevoegd. Op deze wijze te werk gaande, verkrijgt men dus een sterke en geurige tas koffie.’

Ondanks de vele namaaksels van koffie, zooals gebrande vijgen, beetwortels, eekels, erwten en vooral chicoreiwortels, welke in later tijd door den steeds stijgenden prijs der koffie ontstaan zijn, neemt het koffieverbruik in Europa gedurig toe.

Jaarlijks worden ongeveer 260 miljoen pond in Europa ingevoerd. Het koffieverbruik buiten Europa kan gerust op 200 miljoen geschat worden.

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(Vervolg.)

Het was middag, reeds één uur, en nog was vader niet terug. Hij was toch zoo vroeg al naar het bosch gegaan. Zou hem een ongeluk overkomen zijn? Met zulke angstige gedachten zat Setje aan het keukenraam en zag de straat nu eens in dan weêr af. Een onbestemde angst had zich van haar gemoed meester gemaakt en het was haar te moede als dreigde haar een groot ongeluk. Eindelijk blafte de groote, zwarte hond in de ‘Kroon.’ Deze kon geen geweer zien, geen kruid rieken zonder in blaffen uit te bersten. Zijn blaffen was een teken dat vader op de komst was. Setje dekte de tafel. Maar vandaag duurde het zoo lang, zoo schrikkelijk lang. Eindelijk zag zij den jager en vader komen; zij schrikte. Nieuwsgierig zagen de menschen over de onderdeur of door het venster en staken de hoofden bijeen. Wat was er voorgevallen?

De angst van het meisje groeide gedurig aan, de adem begaf haar. Eindelijk kwamen beiden binnen, spoedig stelde de houtvester vrouw en kind gerust en vertelde het voorval. Setje hing aan zijne lippen. Hoe angstig was het haar te moede toen zij hoorde dat Johan er bij geweest was! Had hij op vader geschoten? Vreeselijke gedachte! Hoe geruststellend klopte haar het hart, toen zij hoorde dat hij haar vader

het leven gered had. Zou zij boos op Johan zijn dat hij weêr naar het boch gegaan was? Zij kon het niet, al had zij het ook gewild.

De zaak kwam voor het gerecht. De beide stroopers werden denzelfden dag gevangen weggevoerd. Johan, Koenraad en de jager waren behalve de houtvester getuigen. Verschoonend sprak de houtvester over den jongen boer, met klem sprak hij van zijn moedige daad. De jager zocht er echter een en ander over Johan's strooperijen in te lasschen, hetgeen in 't geheel niet bij de zaak te pas kwam.

De beide stroopers werden tot tienjarige tuchthuisstraf veroordeeld.

De schoenmaker heeft zich een jaar later opgehangen, de schaapherder zit nog. Zoo hij echter ooit weer levend mocht loskomen, nooit zal hij het bosch weder betreden. Jicht en rheumatism hebben hem verlamd, hij is krom in elkaêr gegroeid en kan zich nauwelijks van de plaats bewegen Zoo was het einde der beide stroopers.

Ook Johan kwam er niet geheel zonder kleêrscheuren af. De houtvester en de rechtbank wilden de zaak laten rusten. De jager wist het echter door te drijven dat vanwege de opperhoutvesterij een aanklacht wegens strooperij tegen hem werd ingediend. Hij kreeg veertien dagen gevangenisstraf en de kosten van het proces. Eene groote geldsom bevrijdde hem van de onteerende straf.

Deze handelwijze van den jager wekte niet weinig de verontwaardiging van het dorp.

Dat Johan op stroopen was uitgegaan, verwekte in het eerst verwondering - spoedig echter dacht niemand er meer aan. Den jager vergaf men het echter zoo licht niet, dat hij hem uit wraakzucht had aangeklaagd.

De verbittering stijgt.

Weder kwam de winter in het land en dekte veld en pad met hooge lagen sneeuw. Alle gemeenschap had opgehouden, zelfs de posten liepen niet meer. Wie niet heel goed ter been was, dorst zich zondags zelfs niet naar de dorpskerk te wagen. Van huis tot huis werden paden gemaakt en deze wegen tusschen de sneeuwmuren toonden alleen aan dat er nog leven in het dorp heerschte. Binnen had men genoeg te doen om de ijsbloemen op de vensters te ontdooien. Het waren rustige, gemoedelijke dagen, alle arbeid bestond daar in hout voor den haard te hakken, en daartoe maakte men het zich ook gemakkelijk en men haalde zich hakhout, takken van de dennen waar men beschut was tegen sneeuw en storm. Slechts de kinderen lieten zich niet in huis houden. Hier was een schaar die den vijver van sneeuw schoon veegde en spoedig gleden zij pijlsnel langs de gladde ijsbaan, daar was een rozenwangige knaap aan 't overleggen hoe hij een vogelknip uit baksteen en planken kon samen stellen; de vreugde straalde den kleinen knaap uit de blauwe oogen, die begeerig naar de spreuwen op zagen die nog vrij op den notenboom zaten en nieuwsgierig op den arbeid van den knaap neêrzagen; op een andere plaats waren jongens en meisjes bezig een grooten 'sneeuwman' op te stapelen en onder dien arbeid klapperden hunne tanden en krompen zij bijna van koude ineen.

In het huis van den houtvester ging het rustig en kalm toe; hij scheen geheel veranderd sinds het voorval in het bosch. Over den jongen boer sprak hij zelden, en wanneer hij het deed, geschiedde het zonder toorn of drift. Dat deze hem het leven gered had, erkende hij met dank. Setje hoopte. Den jager Kamper kon hij het echter niet vergeven dat hij den jong[e]n boer voor het gerecht gedaagd had, en menig scherp woord was hierover reeds tusschen hen gevallen. Zijne vrouw was meestentijds ziek en zoo drukte de last der huishouding geheel op het meisje en bond haar geheel aan huis. De oude houtvester echter ging dag in dag uit naar het bosch, trots weêr en wind, meer omdat hij het gewoon was dan omdat daar iets te doen viel.

Voor Johan bracht de winter menig bitter uur. Sedert langen tijd waren zijne ouders meê van de eersten van het dorp; zij hadden zich beieverd hun erf uit te breiden, hunne landerijen te verbeteren en hadden zelfs in kommervolle tijden met vlijt en spaarzaamheid zich er tamelijk doorheen geslagen. Zijn moeder was nog zoo geheel en al van den ouden stempel; trotsch op hare boerderij, eenvoudig en natuurlijk, spraakzaam en nieuwsgierig, vol deelneming voor alles wat haar omgaf, godsdienstig en vroom, was zij naieverig op de eer der boerderij. Dat eene woord: 'het is mij niet goed genoeg' besliste alles.

En nu had haar zoon, de erfgenaam der boerderij zich voor zijn geheel leven ten schande gemaakt, door zich aan vreemden eigendom te vergrijpen. Dat smartte haar diep en kon niet licht verzet worden.

Dikwijls genoeg kon Johan het hooren dat het haar nog altijd in het hoofd zat, en zij kon niet anders, zij moest er altijd over spreken en lamenteeren. En wanneer zij met tranen in de oogen hem aan het verstand bracht, hoe hij als strooper steeds in

vijandschap met den houtvester leefde en hoe onverstandig hij handelde door de genegenheid van het meisje te zoeken en den vader van zich te stooten, en hoe hij zich zelven en het meisje reddeloos ongelukkig maakte wanneer hij zoo voortging, dan beloofde hij haar met de hand op het hart dat hij nooit een buks meer in de hand zou nemen en op stroopen uitgaan.

Ook dezen keer kwam 'de meidag' weêr met zijn groen loof en bonte bloemen, zijn blauwen hemel en nieuw leven. De nieuwe knechts en meiden, die maanden te voren hunne dienst hadden opgezegd, aanvaardden hun nieuwe betrekking; de ouden hadden een dag te voren voor hen plaats gemaakt. Op de boerderij viel zelden eene verandering voor; het werkend personeel had het goed en allen, knechts en meiden, waren gebleven, slechts één ontbrak, en dat was Koenraad, de opperknecht en bouwmeester.

Waarom hij was weggegaan, daarover brak zich menig een in het dorp het hoofd; de lezer echter zal het reeds weten en Johan wist het ook heel goed. Zijne bekeering was ten volle gemeend en hij wilde voor goed het heillooze stieljen opgeven, en daarom had hij den knecht, die hem bijna geheel in zijn macht had, zijn ontslag gegeven.

De lente en voorzomer gingen voorbij; de veldarbeid op het land was gedaan. De lange zomerdagen waren aangebroken, de zondagnamiddagen kwamen weêr met hunne eeuwiglange uren zonder arbeid of bedrijvigheid. De buks echter hing nog rustig aan den wand en had het groene bosch niet weêrgezien. Maar waar bleef dan Johan, de rusteloze wildzang? Zat hij als de andere boerenknapen op zondagnamiddag met witten kiel en lange pijp op de houten bank, en besprak hij wat in het dorp of daarbuiten was voorgevallen en nog zoude voorvallen: wanneer Antoon van den schoenmaker en dikke Marianne bruiloft zouden houden, of Piepers Andrees Trina zou krijgen en of zij bij elkander pasten en van zulke onderwerpen meer; - of wat de Rus van plan was, of zij den Paus het lapke grond nog zouden ontnemen wat hem was gelaten, wat de Oostenrijker, wat de Franschman er van zou zeggen, of Napoleon nog altijd vast op den troon zat? Of dacht hij als menig ander: 'ik heb mij de geheele week geplaagd, vandaag wil ik eens goed uitrusten,' en zat hij droomend in het vertrek, staarde de vier wanden aan en rookte de eene pijp na de andere, dat men geen hand voor oogen kon zien en den walm met een mes snijden kon, en dat de vliegen bedwelmde neêrvielen? Niets van dat alles. Wel sprak Johan over dit en dat, wat God weet en niemand anders, doch hij zat niet in de herberg te midden van andere jonge mannen, maar in het groote vertrek van des houtvesters woning en niet ver daarvan zaten Setje en hare moeder.

Wel rookte hij de eene pijp na de andere, maar niet wild er op los alsof de tabak geen geld kostte, maar kalm, langzaam, zoodat de longen van des houtvesters vrouw het verdragen konden. En dikwijls ging zijn pijp uit onder het vertrouwelijk geklap, vooral wanneer het meisje in de keuken bezig was, en wanneer hij dan met de moeder naar de keuken ging om een kooltje te halen en de tabak heel slecht branden wilde, en het dikwijls lang duurde eer hij naar het vertrek terug keerde, dan merkte de houtvesters vrouw lachend aan, dat hij zeker tabak rookte die heel slecht was. Zoo gingen de uren onder zoet gepraat voorbij en wanneer zij ook nog zoolang gesproken hadden, toch hadden de jongelieden elkander nog zooveel te zeggen, dat het dikwijls zeer laat werd en de pannekoek aanbrandde, die Setje op het vuur had.

Een heel nieuw leven was voor hen aangebroken. Johan had het gewaagd de houtvesterswoning te betreden, en ofschoon men in de dorpen zich weinig aan etikette stoort, zoo was dit toch een waagstuk van hem te noemen. Des houtvesters vrouw

had er zich aan gewend en zag hem gaarne. Zij begon een vergelijking te maken tusschen hem en den jager. Huis en hof, zijn eigendom, namen haar geweldig voor hem in; de jager bezat niets dan wat hij aan zijn lichaam droeg, en als hij op een boom klom, dan was het met zijn rechten op den grond gedaan. Zelfs de houtvester was vriendelijk en voorkomend, sprak met den jongen boer gemoedelijk over dit en dat en scheen geheel vergeten te zijn, dat Johan vroeger op strooperij was uitgegaan. Wat hij echter wilde, daarover sprak men niet. En had Johan dan niet altijd bezigheden in de houtvesterij? Hij wilde in den naasten winter hout in het bosch hakken: eerst moest hij den houtvester raadplegen waar hij het 't beste kon wegnemen. Piepers Andrees wilde bouwen en daarom hout van hem koopen; de houtvester moest weten of hij knoestige eiken liever wilde verkoopen dan de ranke. Hij maakte de landerijen van den houtvester weer in orde; hij vroeg hem of hij op dit of dat stuk land haver of koorn wilde zaaien, of het nog eens beploegd moest worden of niet, of hij morgen beginnen moest of nog een tijd lang wachten. En dan de vele dringende bezigheden met de houtvesters vrouw. Haar kat was dood, hij bracht haar een andere; zij had geen zaaiboonen genoeg en naar de stad was te ver; op de boerderij waren er genoeg over. Zij zou zoo gaarne volle, roode rozen hebben, hij bracht haar de schoonste en plantte ze zelf. Zoo had hij altijd bezigheden in de houtvesterij en had hij er geene zoo maakte hij ze.

Slechts één zag met droevige oogen den vriendschappelijken band die de beide familiën en de jongelieden vereenigd had, en dat was de jager. Den houtvester zocht hij tegen den jongen boer op te zetten; dan zoude hij hem hier, dan daar met de buks weêr in bosch gezien hebben. Was het echter waar geweest, hij zou zich bij die aanduiding alleen niet bepaald hebben. Daar hij het bij het zeggen alleen liet, vertrouwde de houtvester de zaak niet geheel en al.

Pinksteren was gekomen, het bruilofsfeest der ontwakende natuur. Bosch en wei stonden in het volle groen, overal botten gras en bloemen. In bosch en heg klonk het vroolijk gezang der vogels; een fijne balsemgeur vervulde den geheelen omtrek. Des boschwachters vrouw was dezen dag met hare dochter op bezoek bij hare zuster die in het naburig dorp getrouwd was. Johan ging in het bosch, echter zonder buks. Hij was zoo vroolijk te moede in die hooge beukenlaan, hij wist zelf niet waarom. In gepeinzen dwaalde hij immer verder en verder, het 'Christiaanpad' langs. Zoo noemde men naar den voornaam des boschwachters Bucholz een pad in het bosch dat de houtvester altijd insloeg wanneer hij naar het bosch ging. Zonder het te bemerken, was hij tot diep in het bosch doorgedrongen; dit eenzaam pad voerde door een laan van hooge, schaduwrijke dennen.

Plotseling bleef hij staan; een gebroken stok lag op den weg, voetstappen hadden het pad platgetrapt en de groene zoden omgewoeld. De stok behoorde den jager, waarschijnlijk had hier een gevecht plaats gehad.

Hij ging nieuwsgierig voort; vrees kende hij niet. De zaak viel hem op, want de jager was sedert gisteren morgen niet in het dorp geweest. Men meende echter dat hij in het jachthuis gebleven zou zijn. Midden in het bosch namelijk had de graaf een klein huis laten bouwen dat hem zelf in den herfst en zijnen jagers gedurende het geheele jaar door tot verblijf diende. Ieder jager had daarvan een sleutel. Daar vond hij, als het wat laat geworden en het weêr al te slecht was, een rustplaats voor den nacht en voor zijn hongerige maag levensmiddelen genoeg, en dat is waarlijk geen gering iets, want visschen en jagen maakt hongerige magen. Daar kon de jager den nacht overgebleven zijn zooals hij dikwijls deed; opvallend echter was het dat hij den zondag over daar bleef.

Johan stapte immer verder. Op eens trof een onderdrukt klagen zijn oor; hij zag om zich en ziet - den jager, met verbonden oog, ruggelings aan een der dennen vastgebonden. Hij sprong te hulp en hoe verwonderd hij ook was, toch had hij moeite zijn lachen te onderdrukken. Fluks trok hij zijn mes uit den broekzak en sneed de sterke reepen door die hem aan den boom vasthechtten. Uitgeput zonk de jager neêr. Zijn jachttesch lag op een afstand; Johan zocht en vond nog een stuk brood. Dit en een dronk frisch water, dien hij uit de nabijzijnde beek geschept had, versterkten den jager in zoover dat hij verhalen kon hoe hij in dezen toestand was gekomen.

Gisteren avond was hij, 't geweer op den rug, zeer laat naar huis gegaan. In het dennenbosch, waar het pikdonker was, hadden hem eensklaps eenige kerels overvallen, in ieder geval stroopers, die daar op hem geloerd hadden om hem een streek te spelen. Eer hij zijn toestand overzien kon, had men hem 't geweer en de weitesch afgenomen; zijn stok, waarmede hij zich verdedigde, had men stuk geslagen en hem zelf erg toegetakeld. Daarvan getuigde nog menige buil en blauwe plek. Op het laatst had men hema aan een boom vastgebonden waar hij zich niet verroeren kon. Zijn zakdoek, dien men hem

als prop in den mond gestopt had, had hij met moeite er uit gehaald. Herkend had hij nie mand, daar het geheel donker geweest was en de kerels niet gesproken hadden, vermomd en zwart gemaakt als zij waren. Wegens den zondag had zich hier, op die afgelegen plek, geen mensch laten zien en zoo had hij in dien onaangename toestand, geplaagd door honger en dorst, den geheelen langen nacht en bijna den geheelen dag moeten doorbrengen.

Johan wist niet recht of hij den jager beklagen of over den streek lachen moest. De jager had in zijn al te grooten dienstiever zich den haat der stroopers op den hals gehaald en mocht blij zijn, dat hij er nog zoo genadig met een blauw oog was afgekomen. Het slimste van de geschiedenis was dat men de buks nergens kon vinden; de kerels hadden haar meêgenomen. Johan vergezelde den jager naar het dorp. Dat hij het juist geweest was die hem bevrijd had, dit deed hem genoeg.

HET GRAF VAN JAMES WARD.

Op verzoek des jagers zweeg hij van de zaak. Dat zij in des boschwachters woning bekend werd, daaraan kon men niets doen; en dikwijls genoeg lachten Johan en Setje er recht hartelijk over hoe de lange jager als boompaal gediend had.

En weêr kwam de dag, in welks vooruitzicht men zich in het dorp reeds lang verheugd had, Magdalena-dag. en met dezen processie, vogelschieten en schuttersfeest.

Ten vorige jare was het vieren van dien dag, wegens de missie in de kerk, verboden, dit jaar echter vierde men hem weêr met alle pracht. Wanneer de meisjes voor twee jaar reeds zoo vlijtig gelogen hadden dat de jonge boer zoo dikwijls met Setje danste, thans hadden zij het niet noodig te doen, want beiden gedroegen zich als verloofden en het gehele dorp geloofde, dat het tusschen die beiden klaar was.

Het was zondag daarop. Nogmaals togen de mannen naar het terrein, maar zonder trommels en muzikanten en zonder het bonte gewemel van vrouwen en meisjes. De banken stonden er nog, de bodem was zoo hard gedanst als een dorschvloer. De commissie legde rekening en verantwoording af van de inkomsten en uitgaven; daarvoor waren eenige vaten bier uitgespaard. De frissche dronk, veel meer dan het vervelende rekenen lokte oud en jong daar heen. Toen men klaar was zoo wel met

het bier als met de rekening, en tot algemeene vreugde nog zoo en zooveel thaler waren overgeschoten, trok men gezamenlijk naar de 'Kroon' om een nafeestje te vieren.

De jonge boeren zetten zich aan lange tafels, praatten en dronken naar hartelust. Hier en daar klonk een vroolijk lied, waarmêe zelfs de oudere en ernstiger gestemde mannen instemden. Spoedig stond een lange rij leêge kruiken voor hen zoolang als de tafel. Dat Johan niet mankeerde, was zoo klaar als de dag. Hij zong met helle stem, zoo lustig en opgewekt dat het zeker tot het bovenste gedeelte van het dorp en tot des boschwachters woning overklonk, waar een meisje luisterde of zij ook een bekende stem kon vernemen.

Ook de jager was daar, hij zat in de nabijheid van de tafel waar om de jonge boeren zaten. Reeds niet al te zeer bemind, strekte hij spoedig tot voorwerp hunner plagerijen. Johan zocht het wel is waar te verhinderen, zij lieten zich echter niet gezeggen; zij wilden die beiden eens aan elkander hebben. Zoo gaat het altijd. Heeft de vlam van den drift twee harten doen ontbranden, zoo zijn allen er op uit brandstof aan te brengen en de vlam te voeden.

Vroolijk en opgewekt als de jonge boeren waren, lieten zij zich in niets weêrhouden en duidelijk genoeg merken dat de jonge boer den jager bij Setje de loef had afgestoken. Hij moest toch wel een lummel zijn dat hij zich het meisje voor den neus liet wegkapen. In het eerst zweeg de jager; ten laatste riep hij echter uit:

'De houtvester Bucholz zal zoo dwaas niet wezen zijn dochter aan een strooper te geven.' Dit laatste woord zeide hij scherp en met de diepste versmading. Dat krenkte Johan. Het eene woord gaf het andere. Op het laatst vertelde hij, op een komieke wijze, hoe de jager op Pinksterdag zich door de wilddieven had laten overvallen en vastbinden als een kind, hoe hij gehuild had als een hond aan de ketting: men zou hem toch losmaken. Een kind zou zich den lepel niet laten ontnemen waarmede het zijn soep at, hij echter had onmiddellijk zijn wapentuig prijsgegeven. Het gansche gezelschap luisterde en deed Johans woorden met luid spotgelach vergezeld gaan; woedend verliet de jager de zaal; in zijn hart echter zwoer hij den boer bloedige wraak.

'Ja, ziet gij wel,' riep men hem toe. 'De stroopers zijn gelukkiger dan de jagers.'

Het offer der wraak.

Wanneer dē lijsters beginnen te slaan en de viooltjes hun blauwe oogen open doen, dan maakt de sneeuw plaats voor het jonge groen. De jager houdt het niet meer bij den warmen haard uit; wanneer de knoppen breken, het gras kiemt, de vogelen immer vroolijker de lente bezingen, dan kan hij niet meer werkeloos in zijn woning blijven. Zorgvuldig zoekt hij de plaatsen weêr op die gewoonlijk door het wild bezocht worden, dwaalt links en rechts om het prachtige gewei der hertenbokken op te sporen die deze dieren reeds in Maart afwerpen. Hij heeft nog plaats in zijn woning voor een gewei, ook wel voor meerdere.

Spoedig echter groeit het gewei weêr aan; in den regel wordt het sterker en krijgt meer vertakkingen. Na eenige weken is het weêr tamelijk lang maar altijd nog week en met een harige huid, 'bast' genoemd, overtrokken; later echter verhardt het en wordt op het laatst bot. In dezen tijd echter houdt het hert zich rustig en zoekt het gewei voor verwondingen te bewaren: wordt het echter toch gewond, dan bloedt het geweldig en neemt een onregelmatigen vorm aan. Na twee, drie weken echter is het

gewei verhard; de bast wordt tegen jonge stammen afgeschuurd. Daarna wordt het grauw, kleurt zich donker bruin, bij sterke herten zwart; slechts de einden blijven glad en wit.

Is het gewei verhard, dan breekt de bronstijd aan, die omstreeks vier weken, van de helft van september tot het midden van oktober, duurt. Dan begint het jagersleven. De herten ijlen naar de bronsplaatsen om daar de troep op te zoeken. In dezen tijd zijn de herten stout en dapper, woedend en trotsch en zelfs gevaarlijk voor de menschen. Ver door den omtrek klinken hun luide kreten, niet ongelijk aan het brullen van den var. Dan is het de tijd om naar hartelust te schieten, en jagers en stroopers laten de gelegenheid niet onbenut voorbijgaan.

Ook in dit jaar was de bronstijd gekomen. Door de stilte des nachts klonk het brullen der herten. Johan was gedurende dezen tijd in zijn bosch bezig. Hij wilde in den komenden winter een nieuwe schuur bouwen. Zoolang het loof nog op de boomen zit, ziet men het beste waar men boomen kan vellen zonder het terrein al te zeer te ontlooten. Johan was reeds eenige dagen in het bosch om de stammen uit te zoeken.

Vlak in de nabijheid lag de bronsplaats. Het was een begroeide plek, afgewisseld door weiland en struikgewas. Wilde appelboomen stonden hier en daar verstrooid.

Was dit gezicht niet in staat zijn ouden jachtlust te wekken? Of was hij geheel en al genezen? De verlokkende stem in zijn binnenste begon eerst zacht toen al luider en luider. 'Had ik toch mijn buks hier, ik zou ze spoedig tam krijgen,' zoo dacht hij dikwijls. En dan zag hij hoe dicht het dier hem bij zich liet komen; het liet zich nauwelijks verjagen. Drie, vier dagen zag hij het drijven der herten toe; de stem daar binnen sprak luider en luider. Hoe gemakkelijk had hij vandaag het hert kunnen neêrschieten!

(Slot volgt.)

[Nummer 46]

KERMIS TE CHARLEROI.

Kermis te Charleroi.

Het waalsch gedeelte van België is niet alleen onder opzicht van taal, maar ook, en het gevolg is natuurlijk, onder dat van zeden, gansch verschillend van het vlaamsche gedeelte. Men moge zooveel van eenheid droomen en spreken als men wil, doch er blijft tusschen de waalsche en vlaamsche stammen eene groote en wijde grens bestaan, die, voor wat het innerlijke leven betreft, hen van weërszijden vreemdelingen voor elkander doet zijn.

Onze vlaamsche bevolking is vooral huiselijk en dat juist is de hoedanigheid van de waalsche niet, welke door haar nijverheidsleven gansch den dag van haren huiskring verwijderd zijnde, daarin 's avonds teruggekeerd, niet veel aantrekkelijks vindt en dan ook, pas juist uit de koolmijn gekomen, den weg naar de herberg inslaat.

De afwezigheid der vrouw van den huiselijken haard is de schuld van dien toestand. Dat daaruit een groot zedelijk verval komen moest, was onvermijdelijk. De vrouw zelve verliest niet zelden hare schoonste hoedanigheden. Ook zij werkt en wroet als eene slavin, diep in den schoot der aarde en draagt, om des te gemakkelijker te kunnen werken, het kleed des mans.

Het loon van gansch een huisgezin, want de kinderen werken even als de moeder, zou aanzienlijk zijn, indien orde en zuinigheid hetzelfde regelden; doch van die kostbare hoedanigheden is men dikwijls verre verwijderd. Integendeel, de dagen dat er niet gewerkt wordt, zijn niet zelden braspartijen, waarin zelfs de champagne zijne rol speelt.

Wat men dan ook zegge; hoe men zekere statistieken dan ook opblaze, de zedelijke en ook de verstandelijke waarde des volks, is lager in het waalsche dan in het vlaamsche land, en vooral mag men dit zeggen, onder het opzicht der vrouw, welke bij de Walen nog op een lagen trap staat, terwijl zij, in ons vlaamsch midden, als meisje en moeder ten troon verheven is.

De kermissen in den omtrek van Luik en Charleroi zijn zeer gedruischmakend. Dat is overigens ook in het vlaamsch gedeelte het geval. Het schijnt wel dat de kalmste bevolking hare dagen van bandelooze uitspatting hebben moet.

Wat in het Walenland kenmerkend is, zijn de volksdansen, die men *Cramignon* noemt en welk woord wij het beste vertalen door het woord *slingerdans*. Dat woord teekent inderdaad de beweging van den dans voortreffelijk aan.

In 1869 woonden wij te Luik onder ander een *Cramignon* bij. Hel lied dat gezongen werd, was getiteld *les ouyes di nonante ans*:

‘*Di nonante an, Lîgeois, mes blancs chvet sont chergî,*’ doch gij zult, lezer, uit die brabbeltaal gewis niet wijs worden en wij willen hier de vertaling van *negentigjarige oogen* opnemen.

Met negentig jaren, Luikenaars, zijn mijn haren beladen; ik ben van dien droeven tijd die niet anders kende dan slaan. Heden op het bloemrijke pad, wil ik dansen, springen. Ik ben van dien droeven tijd, die niet anders kende dan slaan, toen de keizerlijken ons op den nek vielen. Heden, enz.

Toen de keizerlijken ons op den nek vielen..... Dan was het Dumourier die kwam om ze te verjagen, en ons arm luiksch volk was bijkans verpletterd⁽¹⁾ Men wist niet

(1) En zouden de Sansculotten het volk gered hebben? Doch de poëet is niet duidelijk in zijne uitdrukking. Hij doelt hier, bij het beschrijven dezer gruwelen, zonder twijfel op de fransche benden.

tot welken heiligen zich keeren. Rijken en domheeren vluchtten onze stad; onze vrouwen en zusters staken zich weg om niet onteerd te worden en op de groote Markt zat iedereen in 't nauw.

En nu herbloeit ons Luik, als een lustige roozeelaar, als een boom, vol bloem en vrucht, met weelde overladen. Dat gaat mij, eer ik sterf, te zien op onze torens, de vaandels van twintig kleine of groote volken. Hunne volkskleuren en de onze schijnen zich onderling te streelen; olijftakken verbin len onze banieren.

Onze slingerende dansen kan men van verre hooren, om 't geluk te viere van een sterk verbonden volk. Hier wordt de zalige wijn begoten; hier komt Oostenrijk en Engeland met Frankrijk kermis houden.

Ik zie ze malkander kussen uit echte broederliefde; zij zweren vriend te zijn en nimmermeer te kijven. Verrukt bedank ik God. Ik mag mijn oogen sluiten. Met negentig jaren, Luikenaars, zijn mijne witte haren beladen. Heden op het bloemrijke pad wil ik dansen, springen: *Houie, so des pasai d'fleur, ji veus danser, pochî.*

De *cramignon* werd gedanst ter gelegenheid van het internationaal schuttersfeest.

Doch wij dwaalden van onze gravure eenigszins af, om de verscheidenheid in de zeden en gewoonten tusschen de beide deelen van Zuid-Nederland te doen zien. De kermis, die onze gravure voorstelt, zou voor een vlaamsch tooneel kunnen doorgaan, - want de 'vogelpik' is ook een vlaamsch spel - zagen wij die drinkende vrouwen in manskleeren niet.

De wilde eend.

Wie kent onze wilde eend niet? Van haar stammen onze tamme eenden af, welke zich nog in verschillende rassen verdeelen. De wilde eend, zegt Schlegel, komt in alle streken van het noordelijk halfond voor. Het manneke in het prachtkleed, waard genoemd, is zeer gekenmerkt doordien de vier middelste bovendekveeren van den staart naar boven en onder omgekruld zijn.

De wilde eend nestelt in het riet, tusschen waterplanten, in het gras, somtijds ook op lage boomstammen, b.v. knotwilgen, in holle boomen, of zij legt zelfs hare eieren in oude kraaiennesten. In het koude seizoen verhuizen de eenden of zwemmen zij in het rond.

Men weet dat de jacht op eenden in waterrijke streken, een geliefkoosd vermaak aanbiedt, dat deze vogels in groote menigte in de zoogenaamde eendenkooien gevangen worden, en dat ons land van oudtijds wegens deze vangst beroemd was.

Wij zegden hooger dat de uit de wilde eend afstammende tamme rassen zeer veelvuldig zijn. Inderdaad bek, kleur en grootte verschillen aanzienlijk. De zonderlingste is wel de pingoeïneend, uithoofde van de buitengewone lengte van haar lijf, en zij, zegt gemelde professor, bij het staan en loopen eene nagenoeg loodrechte richting aanneemt.

De zeldzaamste der buitenlandsche eenden, is die van Midden-Azië, en in het latijn de *anas caryophyllacea*; kop en hals zijn roosrood en de rest van haar veërenkleed is bruin.

Doch het valt niet in ons bestek de veelvuldige eendensoorten op den aardbol te beschrijven. Wij moeten echter de pijlstaart noemen de *anas ocuta*, die hier precies, ten minste in eenige landen, niet vreemd is; de slobeend, de *anas chlypeata*, de zomer- en wintertaling. De laatste blijft in het koude seizoen in onze luchtstreek, doch de

eerste trekt naar het zuiden. De zomertaling is iets of wat grooter dan de wintertaling, en verschilt van deze ook in kleuren.

Ook de mandarijn-eend is sedert lang een sieraad onzer vijvers geworden. Bij het manneke, zegt meergemelde schrijver, bekomt, in het prachtkleed, eene der kleine slagpennen eene geheel buitengewone ontwikkeling en neemt den vorm aan van een grooten opstaanden waaier. Het dier heeft bovendien eene kuif en het vederkleed is met de fraaiste kleuren versierd. Deze soort komt van China en Japan, en wordt aldaar, gelijk bij ons, in vijvers en tot sieraad gehouden.

Canut en zijne hovelingen.

De geschiedenis meldt een zestal koningen, die den naam van Canut, hetgeen Knout beteekent, droegen; doch onder deze bekleed Canut de Groote de voornaamste plaats. Niet alleen droeg hij de kroon van Denemarken; maar nog die van Engeland, welke door zijn vader overmeesterd was.

Canut ving aan met regeeren in den jare 1015, en toen in 1017 de saksische koning Eduard II, zoon van Ethelred, vermoord werd, deed Canut zich door eene *wittena-gemot*, samengesteld uit Denen en Saksers, tot vorst van gansch Engeland proklameeren. Met hem overweldigden de Engelschen Noorwegen; doch Schotland kon hij voor zijnen wil niet doen bukken.

Machtig als hij was, werd Canut ook door een aantal vleiers omgeven, die hem om het meeste hulde bewezen en waarvan velen hem wilden doen gelooven, dat hij slechts te gebieden had, om, even als eene godheid gehoorzaamd te worden.

Wie kent de wijze niet, waarop hij zijner omgeving eens, door eene diepzinnige les, wist te beschamen. Op den oever der zee wandelend, wilden zijne hovelingen hem doen gelooven, dat hij een almachtige was, en zelfs slechts aan de elementen te gebieden had.

Met een fijnen glimlach op de lippen, deed Canut zich een vorstelijken stoel brengen en plaatste hem op het zeezand. De zee rolde brullend en bruisend hare golven voorwaarts en meer en meer naar het strand. De koning stak gebiedend den vinger uit en sprak even als God eenmaal, de woorden: ‘tot hiertoe en niet verder’ uit.

Doch de zee luisterde niet naar die woorden, en zette het werk voort, haar door den Eeuwige voorgeschreven, en bereikte de haar aangewezen grenzen. Zij spoelde oneerbiedig over 's konings voeten en klotste tegen den koninklijken zetel.

Canut zag met misprijzen zijne hovelingen aan, en had hun het bewijs geleverd dat, als koningen der aarde regeeren over den wil der menschen, zij niet het minst vermogen hebben over de natuur en hare wonderen. Neen, neen, zij zijn niets meer dan onderdanige dienaars van den Koning des hemels.

Dat feit, in Engeland nog algemeener bekend als hier te lande, heeft de engelsche teekenaar tot onderwerp genomen, en het ook met een verheven talent uitgedrukt.

De salonwagen van Pulman.

Meermaals waren wij in de gelegenheid een enkel woord te zeggen over den spoorweg die New-York met San-Francisco verbindt, en nog onlangs, de wereldtentoonstelling van Philadelphia besprekende, wezen wij er op als een der grootste wonderen van Amerika.

Deze verbinding van den Atlantischen met den Grooten Oceaan is voor den amerikaanschen handel van onberekenbaar nut, want niet langer dan zeven dagen heeft een trein noodig om dwars door Amerika te stoomen en de goederen van de eene plaats naar de andere over te brengen.

Gaat het vervoer met koopgoederen gemakkelijk, dit is in 't geheel het geval niet met passagiers. Zeven dagen en zeven nachten in een spoortrein te zitten, is alles behalve aantrekkelijk, en al zijn de waggons dan ook al zoodanig ingericht, dat men er op zijn gemak kan rusten, dan nog zullen er zich weinigen opdoen die zich aan zulk een reis wagen.

Vooreerst diende men voor zeven dagen proviand meê te nemen - geene kleine moeielijkheid - en ten andere het vooruitzicht van zeven dagen achter elkander te moeten blijven zitten op de plaats waar men bij het begin van de reis heeft plaats genomen, is afschrikkend genoeg, dat velen liever den oneindig langeren weg over zee zouden willen doen, dan zich vrijwillig zulk eene pijniging op te leggen.

De *great continental railway* vervoerde in het begin dan ook vooral koopwaren, en diegenen, die in den trein plaats namen, hadden daarvoor redenen, zoo gewichtig, dat de amerikaansche bladen bij het opgeven der namen van de dappere reizigers een behoorlijk overzicht gaven van het doel hunner reis.

Dat was een groot bezwaar. De amerikaansche geest kent echter geen rust waar het geldt een vraagstuk op te lossen welker uitkomst veel kan bijdragen tot den bloei eener onderneming, die van algemeen belang is, en men kan er zeker van zijn, dat meer dan een Yan-

kee zich in die dagen het hoofd heeft gebroken om den steen der wijzen, de oplossing der bestaande moeilijkheid te vinden.

Pulman heette de man die daarin mocht gelukken. Hij was namelijk op het denkbeeld gekomen om een nieuwe modelwaggon te maken, een waggon die een hotel in het klein zou zijn. Deze oplossing was zoo eenvoudig mogelijk, en toch, ook de uitvoering daarvan had hare moeilijkheden.

Tot een volledig hotel, op welken kleinen voet het ook ingericht is, behoort behalve een bed, waar men den nacht kan doorbrengen, eene *table d'hôte*, waar men den inwendigen mensch kan versterken, en deze beide voorwaarden na te komen is niet gemakkelijk vooral met het oog op de kleine ruimte, waarover men beschikken kan, en de eigenaardige moeilijkheden die zulk eene inrichting op den spoorweg van zelve meêbrengt.

En toch is Pulman volkomen gelukt.

Wij schreven aan het hoofd van dit artikel: 'De salonwagen van Pulman,' doch deden dit alleen korthedshalve, daar de eigenlijke titel moest geweest zijn: De salon-, diner- en slaapwagen van Pulman. Men zal hieruit begrijpen hoe de uitvinding van Pulman in elkaar zit.

Elke waggon zou een klein hotel op zich zelve zijn, met eene gemeenschappelijke keuken, insgelijks eene vinding van Pulman, en zoo ingericht, dat de gasten zich in 't geheel niet zouden te beklagen hebben. En zoo is het werkelijk geworden.

De drie achterstaande gravures zullen wij tot uitgangspunt nemen, om een denkbeeld van Pulmans waggon te geven.

Van buiten gezien heeft hij niets merkwaardigs; alleen valt zijne grootte terstond in het oog. Van binnen echter is dat geheel anders. De ruimte wordt niet grootendeels gevuld door banken, waarop men met het gezicht naar elkaar gekeerd zit, maar terstond ziet men dat Pulman van den waggon een salon heeft willen maken, en hem dan ook in dien geest heeft gemeubeld. Onze middelgravure geeft er een gezicht op. Al vliegt de trein somtijds met eene snelheid van 50 mijlen in het uur, toch zit er de Yankee op zijn gemak zijn dagblad te lezen en zijn glas brandy te drinken.

Breekt echter de tijd van het diner aan, dan verschijnt Sambo, de zwarte hofmeester, en verzoekt de heeren zich eenige oogenblikken naar een anderen waggon te begeven, of als het schoon weêr is zich den tijd te korten met eene wandeling boven op den trein, om er het diner af te wachten.

Allen staan op, behalve natuurlijk de een of andere Engelschman, die zich door een neger de wet niet laat voorschrijven; doch Sambo stoort zich in 't geheel niet aan den trotschen zoon van Albion, die slechts den mond opent als hij aan tafel zit.

Met eene vaardigheid, die negers eigen is, wordt de salon herschapen in eene *dining-room*, en weldra geeft eene klok het teeken dat het diner begint. De afzonderlijke tafeltjes met de groote armstoelen zijn verdwenen en in de plaats daarvan staat men voor eene tafel, waar de spijsen en de bediening even keurig zijn, als men dat in het hotel *de l'Europe* te Antwerpen, of bij Segaert te Blankenberghe, kan verwachten.

Wel behoort er eenige oefening toe om bij het schokken van den wagen, al is dit dan nog zoo gering, te eten en te drinken zonder dat overhemd, vest en broek er hun deel van krijgen, doch reeds den tweeden dag is men hieraan gewoon, en doet men dat gewichtig werk met eene kalmte alsof men thuis zat.

Na het diner wordt men opnieuw verzocht zich te verwijderen en keert men eenige oogenblikken later terug, dan heeft men weêr de oude salon voor zich, waar men gezellig met elkaar den tijd doorbrengt.

Tegen den avond heeft echter de grootste verandering plaats. Wanneer een reiziger rustig aan 't quadrilleeren is geraakt, behoeft hij waarlijk geen driftig speler te zijn om, als hij de kaarten weglegt, tot zijn groote verwondering te bemerken, dat de salon, waarin hij dacht te zitten, eensklaps is veranderd in eene slaapzaal.

Langs beide zijden van den waggon zijn de bedden opgemaakt, door gordijnen van elkaar gescheiden, en men moet wel in het bezit zijn van eene ijzersterke natuur als het gezicht daarvan niet aanspoort de rust te gaan zoeken, die men zoo hard noodig heeft.

Het buitengewone mag u een oogenblik uit den slaap houden, doch spoedig is dit voorbij en gij slaapt even gerust als of gij thuis waart.

Intusschen vliegt de trein voort met eene snelheid die u, als gij het kondet zien, zou doen duizelen en 's morgens wanneer gij ontwaakt zijt gij honderden uren verder.

Zooals wij boven zegden, heeft de trein zeven dagen noodig om zijnen tocht af te leggen, doch de vorige maand werd er eene proef genomen om het vlugger te doen en duurde de reis dan ook niet langer dan 83 uren. Dit was echter onder zeer gunstige omstandigheden, die men voor een algemeenen regel niet tot basis nemen mag, doch de amerikaansche bladen hebben reeds den wensch uitgesproken dat, ten gevolge van de genomen proef, de zeven dagen tot vijf zullen worden ingekrompen.

Vliegmachines en vogelmenschen.

Toen de uitvinding der luchtballons algemeen bekend was, waren er niet weinigen die geloofden dat het menschelijk vernuft nu geen hinderpalen meer in den weg stonden, en de mensch voortaan slechts had te willen om de geheimste dingen in de natuur te verklaren.

Het water en het land waren reeds lang zijn eigendom en nu men de mogelijkheid had gevonden om insgelijks ontdekkingsreizen in de lucht te gaan maken, droomde men zich gouden bergen van de toekomst.

Hoe die toekomst is tegengevallen, hoe men het na veel tobben eindelijk zoover gebracht heeft, dat men zich in een schuitje van een ballon kan wagen en, ofschoon geheel afhankelijk van de grillen van den wind, toch de halve zekerheid heeft heelhuids op de aarde te recht te komen, al weet men dan niet waar, is ons plan niet hier in het breede te vertellen.

Voor ditmaal willen wij de proeven van luchtvaart bespreken, die de uitvinding der luchtballons voorafgingen, namelijk het zoogenaamde vliegen.

De vliegkunst, of beter gezegd de pogingen om het vliegen tot eene kunst te maken, zijn zóó oud dat wij naar de grieksche fabelleer terug moeten om er het eerste spoor van te vinden, en de fabel van Dedalus en Icarus is wellicht eene eerste proefneming geweest, om zich als een vogel door de lucht te bewegen.

Ook de geschiedschrijver Diodorus vertelt van zekeren Architas, een tijdgenoot en vriend van den wijsgeer Plato, als zou hij eene *vliegende duif* hebben uitgevonden. De duif was van hout en zweefde door de lucht, doch beide verhalen zijn zoo onwaarschijnlijk dat zij meer gehouden worden voor fantasieën van hen die ze te boek hebben gesteld, dan voor wezenlijke feiten.

De eerste proef om te vliegen vinden wij opgeteekend bij den geschiedschrijver Knolles, die haar in 1147, gedurende zijn verblijf te Konstantinopel, bijwoonde.

Een Turk, zoo verhaalt hij, had, bij gelegenheid van een bezoek van den turkschen sultan Chisasthlan bij den griekschen keizer Emmanuel Commenus, algemeen laten bekend maken dat hij van een hoogen toren verscheidene duizenden stappen ver zou vliegen.

Toen het bepaalde uur gekomen was en het volk in ontelbare menigte zich verzameld had, vertoonde zich de Turk volgens zijne belofte op den toren, gekleed in een wit gewaad met groote en wijde plooien, die moesten dienen om de lucht op te vangen.

Toen hij echter stond, scheen hem het waagstuk wel wat al te groot en niet dan nadat het volk hem spottenderwijze onophoudelijk toeriep: ‘Vlieg, Turk, vlieg!’ strekte hij de armen uit bij wijze van een paar vleugels, en begaf zich in de lucht.

Zijne vlucht was echter al even ongelukkig als die van Icarus, want in plaats van op te stijgen of te zweven, viel hij loodrecht naar beneden, waar hij geheel verpletterd werd opgenomen.

Die eerste proef mislukte dus, en moest wel mislukken, daar te recht later is uitgemaakt dat de verongelukte Turk aan zinneloosheid leed, doch, zooals het met zooveel andere dingen gaat, de eerste stoot was gegeven, en er zouden later mannen opstaan die op wetenschappelijke gronden wilden bewijzen dat het vliegen mogelijk is.

De wiskunstenaar Dante uit Perugia, een bloedverwant van den beroemd geworden dichter, was de eerste van die mannen. Hij maakte aan zijne schouders twee vleugels vast, en wezenlijk gelukte het hem daarmee te vliegen.

In 1460 vloog hij van den stadstoren naar eene plaats die hij vooraf had aangewezen, doch onderweg kreeg hij een ongeluk aan het toestel waarmee de vleugels aan zijne schouders gebonden waren, en daar hij zijn lichaam nu niet meer in evenwicht kon houden, viel hij naar beneden en brak het scheenbeen.

Hij bracht er het leven af, doch niet meer de kracht bezittende om zijne proef te herhalen, schreef hij verschillende studiën over de vliegkunst, welke studiën later aan verschillende ‘vogelmenschen’ gediend hebben tot handleiding bij hunne proeven.

De beste verhandelingen over de vliegkunst zijn echter van de eerw. paters Lana van Brescia en Galien van Avignon, maar beiden raden het nemen van proeven, als heel gevaarlijk, sterk af, daar, al kan men de theoretische mogelijkheid er van bewijzen, de bezwaren die men in de praktijk te overwinnen heeft zoo groot zijn, dat eene uitvoering zoo goed als onmogelijk is.

Toch waren er waaghalzen die het wilden beproeven en de namen van Buritini, Bolori, Cook, Oliver, Elmero de Malamerio, Guzman en anderen zijn als zooveel titels van drama's in de geschiedenis der vliegkunst, waarin zij de hoofdrol speelden, maar waarbij ook de helden hun leven lieten of minstens erg verminkt er af kwamen.

De eerstvolgende die als ‘vliegende man’ veel van zich deed spreken was de fransche werktuigkundige Le Besnier, die in 1768 te Parijs verschillende proeven deed met zijne vliegmaschine.

Zijn toestel bestond uit vier vleugels of riemen van zijde, die rondom twee stokken waaraan zij vastgemaakt waren, door middel van een scharnier konden draaien en zich half toevouwen.

De twee stokken werden over de schouders gelegd en met de handen bewoog hij de voorste vleugels, terwijl hij met de voeten, die met de stokken in verband stonden, door een koord, de vleugels in beweging zette.

Het toestel van Le Besnier was meer een zweef- dan wel een vliegmachine, want de kunsten die hij er meê vertoonde, bepaalden zich tot het gemakkelijk neêrdalen van eene hoogte naar den grond en het is wellicht daaraan te danken dat hij roem en fortuin inoogste voor zijne uitvinding, in plaats van een ongeluk, zoo als zoovele zijner voorgangers.

Dit is ten minste zeker, dat toen een zekere koorddanser Alard met het toestel van Le Besnier beproefde te vliegen, hij bij die proef den hals brak.

Tot dusver had men om te vliegen er meer op gelet om de figuur van een vogel na te bootsen, dan wel om een vliegtoestel te maken, en het was dus iets nieuws toen de abbé Desforge in 1772 met zijn ‘vliegende koets’ voor den dag kwam.

Zijn toestel had de vorm van een bootje, waaraan groote vleugels vastgemaakt waren, doch in weerwil van de logische verklaringen over het gelukken zijner proeven, kon hij het niet verder brengen dan tot eene langzame neêrdaling, zoodat er van vliegen geen spraak kon zijn.

Een tiental jaren later maakte Blanchard naam met zijn ‘vliegende boot.’

Hij kon het echter evenmin tot vliegen brengen, want wel steeg hij op tot eene hoogte van

80 meters, doch door middel van een tegenwicht dat over een katrol liep.

Om te vliegen moest dat tegenwicht verdwijnen, maar dat was juist de moeilijkheid.

Vele jaren zocht hij te vergeefs om zich van dien boei te ontdoen, en ten laatste kwam hij tot de overtuiging dat hij met zijn toestel zonder tegenwicht een koorddanser was zonder balanceerstok.

De ongunstige uitslag der talrijke proeven om vliegmachines te maken, begonnen velen af te schrikken, en toen de beroemde landmeter Lalande in 1782 in een geschrift de onmogelijkheid bewees van een vliegmachine, was het zo goed als gedaan met nieuwe proefnemingen.

DE WILDE EEND.

Lalande toch toonde op wiskunstige gronden aan, dat een mensch, die zich zonder anderen steun dan zich zelve in de lucht wil bewegen, voorzien moet zijn van twee vleugels van 184 voet lang en van dezelfde breedte, of met andere woorden dat zij de afmetingen moesten hebben van de zeilen van een schip, een massa, die onmogelijk door de krachten van een enkel mensch kan bewogen worden.

Toen dan ook in 1783 de luchtballons werden uitgevonden was het voorgoed met de ‘vogelmenschen’ gedaan en moesten zij plaats maken voor de luchtschippers.

Wij zouden hier onze beknopte schets kunnen eindigen, ware het niet dat de ‘vogelmenschen,’ al hebben zij ook uitgediend, toch met hunne talloze mislukte

proeven het aanzijn hebben gegeven aan eene nieuwe uitvinding, namelijk het valscherms, dat te recht als eene nieuwe vinding in de geschiedenis der vliegkunst beschouwd wordt.

Alle proeven die tot nu toe genomen waren, hadden geen ander gevolg gehad dan dat men toestellen had uitgevonden om langzaam van eene hoogte op de aarde neêr te dalen, en wat

heeft het valscherp anders ten doel?

Het draagt wel een meer passenden naam, doch zijne toepassing is dezelfde; 't is daarom dat wij het niet over het hoofd mogen zien.

(Wordt vervolgd.)

Het volksleven in Brazilië.

Brazilië's keizer, die op dit oogenblik weêr in Europa reist, moet wel een benijdenswaardig mensch op Gods schoone en wijde wereld zijn. Hij is toch de beheerscher van een land dat zulke onmetelijke schatten bevat, als geen ander gewest in Amerika kan aanwijzen.

Ofschoon de bebouwing van den grond in vergelijking met zijne oppervlakte nog zeer gering is, is toch de handel in de schier zonder arbeid of vermoeienis gewonnen natuurvoortbrengsels gansch niet onbelangrijk.

Duizenden vierkante mijlen vruchtbaren grond liggen nog onbebouwd en renteloos, eene oppervlakte grooter dan verscheidene europeesche koninkrijken te zamen.

Welk een onmetelijk gebied dus voor de werkzaamheid van een vorst, die met geestkracht en ondernemingsgeest beziel is!

CANUT EN ZIJNE HOVELINGEN.

Ofschoon de macht der braziliaansche kroon door de grondwet zeer beperkt is, heeft echter de omstandigheid dat Brazilië eene monarchie is, en dus een eenhoofdig bestuur heeft, er veel toe bijgedragen, om de ontwikkeling van dat gezegende land te bevorderen en boven die der zuid-amerikaansche republieken te verheffen.

In den toestand waarin Zuid-Amerika zich bevindt, is het vooral noodzakelijk dat een krachtige hand aan de politieke kuiperijen van

legerhoofden of avonturiers een einde weet te maken.

Het is buiten twijfel dat de regeering van Brazilië alle pogingen aanwendt om de opgehoopte schatten aan den wezenlijken vooruitgang des lands dienstbaar te maken, maar het heerschende gebrek aan arbeidskrachten is een groote, schier onoverkomelijke hinderpaal ter bereiking van dat doel.

De Brazilianen zelve, overigens te weinig talrijk voor het uitgestrekte gebied, zijn niet zeer geschikt voor een volhardenden arbeid, evenmin als voor het drijven van handel en koopmanschap.

Het zijn dan ook grootendeels de Engelschen en Duitschers, die het handelsverkeer van Brazilië met de overige wereld onderhouden.

De inlandsche bevolking is eene ware staalkaart van kleuren en alle klassen dezer kleurlingen stooten elkander af; het ontbreekt hun aan natuurlijke verwantschap, dat gevoel van maatschappelijke eenheid, dat tot den bloei en den vooruitgang eener geregelde maatschappij noodzakelijk is.

Men kan ter nauwer nood zeggen dat er een eigenlijke braziliaansche nationaliteit bestaat, en de eenige band welke zooveel verscheidenheid van rassen en talen bij elkander houdt, is de eenhoofdige monarchale regeering.

Onder de blanken zijn de Portugeezen het talrijkst vertegenwoordigd, waarna de fransche nationaliteit volgt.

De Franschen oefenen hier onderscheidene bedrijven uit, en hun hoofddoel is in den kortsten tijd zooveel geld mogelijk te vergaderen, ten einde met het overgewonnen kapitaal naar hun vaderland terug te keeren.

De Engelschen en Amerikanen zijn grootendeels kooplieden, even als de Duitschers en Zwitsers; zij houden zich eveneens met handwerken bezig.

In verschillende streken van Brazilië zijn duitsche landbouwkoloniën opgericht, die in den aanvang met vele hinderpalen te kampen hadden, maar allengs tot eenigen welstand kwamen.

Het is den Europeaan echter niet aan te raden om zijn geluk te beproeven door naar die verre gewesten te trekken, daar er tien kansen tegen één zijn, dat de landverhuizers daar het doel hunner wenschen niet bereiken.

Dat er echter ook gevallen zijn van een spoedig gemaakt fortuin, valt niet te loochenen, en wordt bevestigd door het volgende verhaal van een reiziger, die voor eenigen tijd Brazilië bezocht.

Ik zat, zoo ongeveer begint hij zijn verhaal, op een Schoonen achtermiddag van de maand juni op eene bank voor het Nova York-hotel te Rio-Janeiro en beschouwde de belangwekkende typen, welke het volksgewoel aanbood.

Het Nova-York-hotel bevindt zich in de *Rua Directa*, thans *Rua do Marco* genoemd, de schoonste en drukste straat der stad.

Haar voormalige naam duidt aan, dat zij in rechte linie voortloopt; hare breedte wedievert met die der parijzer boulevards en sommige harer paleizen doen aan die der *rue Tivoli* of der *Oxford-street* denken.

Het bonte panorama dat deze straten aanbieden, geeft aan de oostersche hoofdstraten niets toe.

Europeanen, Amerikanen, Aziaten, creolen, kleurlingen, negers, alles wemelt daar in bonte wanorde door elkander en handelt, arbeidt of slentert rond, naar voorvaderlijke zeden en ge bruiken.

Duizend verschillende omstandigheden dragen er het hare toe bij, om het tooneel te verlevendigen.

Geheele rijen muildieren met rinkelende bellen; kooplieden, beladen met vruchten die in Europa geen naam bezitten; compagnieën soldaten met donkerblauwe rokken en witte kousen; magere Brazilianen met vuile gezichten en witte hemden, die het *dolce for niente* der Italianen in beoefening brengen - alles trekt in de kleurigs te wanorde voorbij.

In dat afwisselend schouwspel verdiept, zat ik nog altijd op de bank voor het prachtige Nova-York hotel, toen mijne gedachten plotseling afgebroken werden door de vraag:

‘Kunt gij mij zeggen, sennor, waar het bureel der passen is?’

De vraag werd in tamelijk zuiver portugeesch gedaan, maar het accent verraadde een vreemden tongval, en een oog op den vrager geworpen, was voldoende om mij zijne nationaliteit te doen raden.

Er was geen twijfel aan, die frissche en gezonde gelaatskleur, een weldadige afwisseling van de gele en ongezonde gezichten van Rio, het blonde haar, die heldere, blauwe oogen, en, *last not least*, de korte gebogen tabakspijp, alles herinnerde mij aan het schoone Duitschland, aan de heerlijke oevers van den Rijn en den Neckar.

Even opvallend als de man was ook de kleine vrouw, die met hare levendige, vriendelijke oogen en hare eenvoudige, smaakvolle kleederdracht naast hem stond en met moederlijke fierheid een gezonden en levenslustigen jongen van ongeveer twee jaren op hare armen droeg.

‘Hebt gij reeds lang uw vaderland verlaten, vriend?’ vroeg ik hem in het duitsch.

‘Gij spreekt duitsch, mijnheer?’ riep de man vroolijk verrast uit. ‘O, Goddank! Het is reeds lang geleden sedert wij Duitschland verlieten - minstens achttien maanden, en wij komen nu van Rio de la Plata en kennen in deze groote stad geen levende ziel. Wat doet het mij goed eens weêr die schoone duitsche taal te hooren spreken. Want, weet gij, het portugeesch gelijkt op eene dunne soep: men spreekt een uur en heeft nog niets gezegd.’

‘Thans keeren wij, Goddank! naar het vaderland en onze landslieden terug,’ zeide de kleine vrouw, terwijl zij haren kleinen Wilhelm in de hoogte hield, opdat ik hem goed zou kunnen zien, ‘en als ik mijn zin heb, gaan wij nooit meer Duitschland uit. Verstaat gij het wel, Frederik, nooit, nooit meer!’

(*Wordt vervolgd.*)

Jagers en stroopers.

Novelle van Fr. Schnettler, Pr.

(*Vervolg en Slot.*)

‘Maar gij wilt immers niet meer gaan, gij hebt het u voorgenomen. - Zoo'n sterk hert hebt gij nog niet geschoten. En het komt u elken dag in den weg, juist alsof het u wilde tergen. - Maar wanneer de houtvester eens kwam? Zou moeder het dan niet van kommer besterven, zou Setje's hart niet breken? Wanneer men u weêr betrapt, komt gij niet zoo gemakkelijk weêr vrij en gij durft den houtvester niet meer in de oogen te zien. - Maar niemand zal het merken. Gij neemt heimelijk het geweer, schiet

hem neêr en laat hem liggen. 't Is het werk van een oogenblik. Er kraait geen haan naar. En wanneer het ook eens mislukte? Wat dan? Het kan immers niet mislukken. Vroeger hebt gij er nooit aan gedacht en altijd lukte het. En nu ook gelukt het zeker; maar gij zijt bang, gij zijt laf.' Zulke gedachten joegen hem door het hoofd. Hij bleef nog altijd uit het bosch, maar de stem verhief zich immer sterker. 'Gij domme gek, gij lafaard,' riep zij hem toe als 's avonds in de schemering, het bronsgeloei der herten tot in het dorp overklonk.

In huis kon hij het niet uithouden. Het was hem als werd hij naar het bosch gedreven, naar de bronsplaats. 'Schiet het hert neêr,' klonk het in zijn binnenste. 'Morgen is het misschien verdwenen.' Hij aarzelde nog. 'Wanneer het vandaag weêr daar is, dan past gij het morgen op, ja, dat zal ik, daarvan zal het afhangen.'

En Johan ging naar het bosch; het hert was er ook. En den anderen avond was hij weêr in het bosch, met de buks onder den arm. De hartstocht had overwonnen. Zoo gaat het altijd; wanneer men met den duivel accordeert en hem voor waarden stelt, blijft hij immer aan het langste eind.

Het was alsof het dier merkte dat het doodelijk schot hem wachtte. Nu was het hier dan daar, rusteloos dwaalde het van plek tot plek. Stil en oplettend sloop Johan nabij, van bosch tot bosch, geheel oog en oor. Nog woedde de strijd in zijn binnenste voort. 'Keer om, werp de buks weg, gij maakt u ongelukkig,' riep de goede engel hem nogmaals toe. Hij stond stil en zette het geweer neêr. Doch daar klonk iets door het bosch, rossig schemerde het door de struiken, het was het hert. 'Nu om te keeren, zou al te dom en te laf zijn,' riep de stem des boozen. Hij sprong naderbij. Het hert trad in het vrije, hij zette de buks aan den schouder, het knalde, de kogel moest getroffen hebben.

Wel is waar brak het dier zich spoedig ruim baan door het struweel, maar het had sterk gezweet en menig blad bloedrood geverfd. Het moest spoedig neêrstorten.

Buiten zich zelve van ontroering ijlde hij het achterna. Spoedig was hij het hert nabij. Het wentelde zich in het moerassige slijk om de brandende wond te koelen. Langzaam en langzamer werden zijne bewegingen, zwarter en dikker vloeiende het bloed uit zijne zijde; het wilde opspringen, daar stortte het neêr. Het vuile moeraswater was rood van bloed.

Vroolijk ijlde de jonge man nu naar het gevelde dier toe. Welk een pracht van een hert! En welk heerlijk gewei! geheel donkerbruin, slechts de spits der hoornen was hagelblank. Armdikke takken bogen zich ver uit elkaâr; de bovenste vier takken naderden elkander meer en vormden een soort van kroon als een hand met uitgestrekte vingers. Bij het zien van zijn buit werd Johan weer eenklaps door den ouden jachtlust aangegrepen. Hij hoorde zelfs niet de stappen die in het bosch naderbij kwamen.

'Strooper, heb ik u eindelijk!' riep de jager Kamper honend. Het schot had hem hierheen gelokt. 'Nu rekenen wij af.' Dreigend was de mond van het geweer op Johans borst gericht.

Johan verschrikte. Hij voorzag niets goeds. Het oog van zijn tegenstander fonkelde van onheilspellende wraakzucht. Hij greep zijn buks en spande den haan. De loop was met schroot geladen.

'Strooper, leg het geweer neêr! verroer u niet; anders jaag ik u een kogel door den kop,' riep de jager. Zijn stem beefde van woede.

'Wilt gij mij doodschieten als een hond? Daar ben ik bij,' antwoordde Johan en week terug om zich achter een nabijstaanden beuk te dekken.

'Sta of ik schiet! geef het geweer af.'

‘Neen, het geweer krijgt gij niet. Maak het bekend, geef mij aan, ik zal het niet loochenen. Blijf mij echter van het lijf.’ Ook Johan werd door toorn en hartstocht overmand.

‘Werp het geweer weg! sta! gij ontkomt mij niet.’ Het geweer aan den schouder, drong de jager in blinde woede op hem aan. Johan merkte dat hij zijn leven wilde, en ook hij legde op zijn tegenstander aan; oog in oog, monding tegen monding, stonden zij daar, de beide doodsvijanden tegenover elkander. Een oogenblik - en het knalde en een hartverscheurende jammerkreet van den jongen boer klonk door het bosch En toen was alles stil.

‘Goed getroffen! gij beweegt u niet meer,’ riep de jager met duivelachtige woede. Warm stroomde het rookende bloed uit de borst van den jongen boer - roggelend wentelde hij zich langs den grond, woest rolde zijn oog, krampachtig klampten zijne handen zich aan den bodem vast en rukten het gras uit; een laatste trekken en het leven was niet meer. De nacht spreidde zijn zwarten sluier over dit ijzingwekkend tooneel; ook een donkere, raafzwarte nacht daalde in het hart van den moordenaar. Star van schrik en ontzetting, koud tot in het diepste zijner ziel, blikte hij neêr op het ongelukkig offer zijner wraak en ijverzucht. Een oogenhlik stond hij daar en hij leed hellepijnen; een koude rilling greep hem aan, een koud zweet druppelde hem van het gelaat.

‘Moordenaar, moordenaar,’ klonk het van alle kanten uit het struweel, uit ieder bosch en struik, uit iederen boom; voort dreef het hem van die onzalige plek.

Hij vermande zich echter. Met vreeselijke klaarheid overzag hij thans zijn toestand. Nog eenmaal ging hij naar de plaats terug; zijn geheel wezen kwam er echter tegen op, de haren stonden hem te berge.

Ha! hoe vreeselijk richtte ook zelfs nu nog de doode het gebroken oog op den moordenaar. Een greep en de buks van den vermoorde was in zijne hand. Nog was zij gespannen. Hij mikte en drukte los. Kletterend sloeg het schroot in den beuk in welks nabijheid de jager het onzalige schot had gedaan. Dan wierp hij het

geweer weg en ijlde voort van de Vreeselijke plek, alsof de duivel hem op de hielen zat. Het wild sprong van zijn rustplaats op; hij sidderde, doodsangst greep hem aan, hij schrikte terug voor zijn eigen voetstap, schuw blikte zijn dwalend oog in het rond, alsof de dood hem achtervolgde; een raaf vloog hem voorbij en diens onheilspellend gekras klonk hem in de ooren, als riep hij: moordenaar! De dauw druppelde van het loof der boomen en maakte zijn handen en aangezicht nat; - ha! was dat geen bloed, warm bloed dat uit de hartewonde vloeide? Het vreeselijk bewustzijn van zijn bloedschuld drukte hem als een eeuwigheid op de ziel en dreigde zijn hart te doen barsten?

Hij ijlde naar het dorp, naar menschen. Toen hij den houtvester niet thuis vond, ijlde hij verder voort; voort naar de stad, naar het gerecht om aangifte te doen. Hij had een schot hooren vallen en was toegesneld. Daar had hij den jongen boer bij het gevelde hert aangetroffen. Deze was opgesprongen, had zich achter een beuk geposteed en op hem aangelegd. Toen had hij zich ook achter een boom geplaatst en Johan opgevorderd het geweer af te geven en rustig zijn weg te gaan. In plaats van hierop te antwoorden had deze op hem geschoten; de boom had hem gedekt, slechts eenige stukken hagel waren door zijn mouw gedrongen, zooals de gaten nog aantoonde. Toen had hij ook aangelegd, voornamelijk toen hij zag dat de andere naar stroopersmanier zijn geweer opnieuw laadde. Hij had hem nogmaals aangemaand te gaan, maar Johan had hem met een tweede schot gedreigd en opnieuw aangelegd. Toen was hij voor zijn leven gaan vreezen en in toorn losgebersten. Ongelukkigerwijze had hij goed getroffen. Het lijk lag in het bosch, een goed uur van het dorp. De zaak had een vreeselijken indruk op hem gemaakt; hij was met den jongen boer opgevoed en zou in eeuwigheid het uur vervloeken, waarin deze door zijn hand van het leven was beroofd. Onmiddellijk werd een protocol opgemaakt. Het was reeds laat in den avond en het duurde zeker twee uren eer de mare zich door het dorp verspreidde. Daarom werd de zaak tot den volgenden morgen uitgesteld. De jager bleef op de plaats. Hij schrikte er voor terug alleen in den nacht den weg naar het dorp af te leggen. Slapen kon hij echter niet.

Den volgenden morgen, toen de dag nauwelijks was aangebroken, werd er reeds bij den burgemeester in Hannethal geklopt. Grommend stond hij op, om te zien wie toch die onwelkome rustverstoorder mocht wezen.

Hoe verschrikt opende hij de oogen als hij den ambtman, eenige schrijvers, den politiedienaar en den jager daar staan zag. Met ontzetting vernam hij het nieuws. Zij traden binnen.

De jager ijlde door het dorp om den ouden houtvester te wekken en hem te verzoeken met hem meê te gaan. Toen hij de boerderij voorbijging, stortte hij bijna neêr onder het gewicht zijner schuld. Daar lag die vreedzame boerderij die zijn kinderjaren had gezien, waarop hij tien jaren als een eigen kind was verpleegd, en nu bracht hij ongeluk en ramp over haar. Het was als riepen de gebouwen, het huis, de posten, de steenen, de boomen, in het kort alles over hem vloek en verderf. Alles lag stil en vreedzaam in de armen van den slaap, slechts de zorgzame moeder maakte zich ongerust over het uitblijven van haar zoon.

En in des houtvesters woning? Ook hier heerschten vrede en geluk. Maar de rustlooze moordenaar naderde en verstoorde ze met bloedige hand. Ontzetting greep den houtvester aan bij het hooren van de mare. Hij vermoedde welk een vreeselijke schuld de jager op de ziel had. Setje hoorde het gedruisch; zij dacht dat de vader

vroeg naar het bosch wilde gaan en fluks wierp zij zich in de kleeren om koffie te zetten. Zij las echter in de bleeke gezichten dat er iets ontzettends was voorgevallen.

Langzaam en voorzichtig deelde de houtvester het gebeurde mede; men hoorde een bange kreet en Setje viel machteloos neêr. Het duurde lang voordat zij weder tot zich zelve kwam. Hoe gaarne zou zij ook gestorven zijn! Was haar levensvreugde niet voor altijd weg!

De treurige stoet naderde des houtvesters woning; de burgemeester had zich daarbij aangesloten. Een knecht volgde met een wagen. Als dieven slopen zij de boerderij voorbij; niemand wilde daar de vreeselijke mare verkondigen. De houtvester en de jager waren bereid mede te gaan. Ernstig en zwijgend zette men den tocht voort.

Toen zij aan de gruwelijke plek kwamen, vonden zij alles zooals de jager had opgegeven. Daar lag het lijk, koud en stijf, nat van den dauw; de afgeschoten buks lag daarneven, niet ver daarvan het hert. De staat van het lijk werd geconstateerd, alles nauwkeurig onderzocht en daarna lijk en hert op den wagen geladen. Langzaam zette de droevige stoet zich in beweging.

Op de boerderij had men het vreeselijk nieuws reeds vernomen. Snikkend en biddend stonden moeder en zuster daar en wachtten den trein af. Bliksemsnel had zich de mare door het dorp verspreid; alles was op de been en op de straat.

De stoet kwam aan. Alles klaagde en weende. De moeder stortte zich op het bloedige lijk en weende: Setje viel bij den vreeselijken aanblik bewusteloos neder. Maar noch de liefde der moeder, noch de tranen der bruid konden het verloren leven terugroepen. Stom waren zij daar allen en eerbiedigden de diepe smart. Zij stonden allen onder den indruk eener vreeselijke bloedschuld. Twee ongelukkige vrouwenharten in Hannethal drukt sedert dien tijd diepe, troosteloze kommer.

Twee dagen daarna, toen het gerecht alle bijkomende omstandigheden onderzocht en alle getuigen gehoord had, werd het offer van wraak en ieverzucht begraven. Het geheele dorp volgde achter het lijk en treurde om den vroolijken jonkman, dien allen zoo gaarne hadden mogen lijden.

De jager werd als jachtopzichter en vooral wegens de omstandigheden die hij had aangegeven, vrijgesproken. Andere getuigen ontbraken. Slechts een herdersjongen die niet ver van de bedoelde plek gestaan had, had gehoord dat eerst één schot gevallen was en spoedig daarna twee. Ook geloofde hij tusschen de beide laatste schoten een kreet vernomen te hebben. De verbittering die tusschen den moordenaar en zijn offer bestaan had, kwam in herinnering; zij bracht echter geen wijziging in de uitspraak. Voor de wereld was de jager onschuldig, maar inwendig, voor den binnensten rechter?

Op de plek waar het ongeluk heeft plaats gehad, verheft zich een wit kruis en schittert van ver door het donker bosch. Het kondigt den eenzamen wandelaar die zich wellicht hierheen begeven heeft aan, welke bloedige daad op den avond van den 25 september 1862 hier is voorgevallen, en verzoekt hem den ontslapene in zijne gebeden te gedenken. De wandelaar echter verhaast zijne schreden om buiten den omtrek dier schuldbewuste plaats te komen. Wanneer hij het geloof van het volk echter niet deelt, zoo kan hij zich aan den diepen indruk toch niet onttrekken. Het is immers of er een vloek op zulke plaatsen kleeft!

Gods vinger.

Lang nog was de bloedige daad in het dorp het onderwerp aller gesprekken. Op allen drukte het als een overzwaren last, dien men niet van zich kon afwentelen. Overal sprak men er van, men vertelde over en weêr wat men gehoord had. Iedere trek,

iedere kleinigheid uit het leven des gestorvenen, of over de verbittering die tusschen hen beiden bestaan had, werd opnieuw herdacht, opnieuw besproken. Over den doode sprak men met innige deelneming; men had hem gaarne mogen lijden; had hij dezen en genen ook door zijne driftigheid beleedigd, alles toch was lang vergeten en vergeven. Velen echter dachten, en menigeen sprak het heimelijk en zelfs ook openlijk uit dat de zaak niet zoo ongelukkig zou afgeloopen zijn wanneer de jager al niet voorheen den boer haat en wrok had toegedragen, en dat het niet zonder reden was dat hij thans zoo gedrukt en zoo gejaagd was.

Den jager vermeed men voortaan als iemand waarop de vloek Gods rustte. Wanneer men kon, ging men op zijde, en wanneer hij reeds vroeger alleen gestaan had, zonder een enkelen vriend, thans was hij geheel en al verlaten en eenzaam. Dit is op de dorpen waar de een aan het wel en wee van den ander deelneemt, de vreeselijkste straf. De vloek der bloedschuld rustte op hem en vergiftigde zijn geheele leven.

Alle leed, al is het nog zoo groot, kan de mensch vergeten, bloedschuld echter vergeet men niet. Zij teert op het merg des levens, dringt door alle poriën van het aardsche bestaan, zoodat de schuldbeladene niet weêr recht vroolijk kan worden. Zij maakt iedere vreugde bitter, den slaap tot een foltering.

Zoo ging het den jager. Er was wel niemand die zoo ongelukkig en ellendig was als hij. Dag en nacht achtervolgde hem het beeld van den vermoorde, hoe hij zich wrong in den harden doodstrijd, hoe hij zijn brekend oog op den moordenaar gericht hield.

Het leed dat de houtvesters-familie en het arme meisje ter neêr drukte, greep hem in de ziel; iedere plek der boerderij waar hij met Johan als knaap gespeeld en gezongen had, was hem een kwellende herinnering; hij rilde er van wanneer hij de buks zag waarmee hij de daad had bedreven, 's Nachts gingen verwarde beelden hem door den geest: een havelooze knaap ging weenend achter een lijkbaar; twee knapen speelden op de boerderij en dwaalden door veld en bosch rond; dan kwam hem weder de onzazalige plaats voor oogen waar de gruwelijke daad gepleegd was.

Niets hield hem meer in het dorp, waar allen voor hem uit den weg gingen, waar alles hem zijn bloedschuld herinnerde. Zij dreef hem voort met onweêrstaanbaar geweld van de plaats, waar hij de daad vericht had. De broeder van den graaf had boven in het gebergte, eenige dagreizen van het dorp, een grooten Schoonen bouwhof. Met gretigheid nam de jager de betrekking aan die deze hem daar aanbood. Niemand ging het aan het hart toen hij het dorp verliet, waar hij zoolang vertoefd had. Maar hij bedroog zich, wanneer hij meende dat de knagende worm des gewetens van hem zoude afwijken als de plek der bloedschuld achter hem lag. Niet een plaats herbergt de schuld, maar het hart; daar had de worm zich vastgezet dien hij zocht te ontvluchten. Om zich zelve te vergeten, greep hij zijn nieuw bedrijf met gretigheid aan. Groote bosschen en uitgestrekte jachtgronden behoorden bij het goed. De bedrijvigheid verstrooide hem, maar vroolijk werd hij toch nooit. Hij liep in zich zelve gekeerd en had met geen mensch omgang. Niet lang echter bleef hij op deze plaats.

Dezelfde hartstocht, waarvan Johan als offer gevallen was, werd ook de oorzaak van zijn val. Hij was de eenige jager op het goed; de graaf was den meesten tijd afwezig; de bosschen hadden wild in overvloed. Daar had hij heimelijk wild geschoten en het op zij gelegd.

Een hotelhouder uit de naburige stad had zich met hem in verbinding gesteld. Voor hem schoot hij wild op de jachtgronden van zijn heer en leverde het af op een geheime plek in het bosch, waar de waard het door een knecht, die in het geheim was ingewijd,

liet afhaken. Een bode die dikwijls naar de stadlgang, bracht aan den waard bericht dat er weêr iets voor hem klaar lag; hij moest voor den jager allerlei snuisterijen meêbrengen en daaraan merkte deze wat hij halen moest. Twee jaren ging het goed. Eindelijk kwam de meester er achter en joeg den jager onmiddellijk uit zijn dienst. Een doortrekkend handelsman uit den omtrek had het bericht naar Hannethal gebracht. Daarna hoorde men in langen tijd niet meer van den jager.

De oorlog van 1866 was uitgebroken. Vreeselijk lichtte de krijgssfakkel tusschen de boheemsche bergen, die reeds zoo dikwijls vijandelijke heiren hadden gezien. Dagelijks kwamen berichten van de zegevierende Pruisen, die met den stormpas vooruittrokken. Bange verwachting heerschte in aller harten. Daar zat een moeder in angstige gedachte; hare lippen murmelden een stil gebed; zou zij haar zoon weêrzien, den steun van haar oude jaren? Daar weende een bruid heete tranen van angst; misschien heeft reeds een vijandelijke kogel het jonge leven van haar minnaar weggenomen. De grijze vader leest de nieuwste berichten; het regiment waarbij zijn zoon staat is in het vuur geweest en heeft zwaar geleden. Alle dagen wordt de brievenbesteller met angst opgewacht; hij komt, maar brengt geen tijding. Maar daar hebben zij een brief ontvangen: misschien bevat hij een regel, een bericht, een groet voor hem.

Maar neen! De brief gaat van hand tot

PULMANS SALONWAGEN.

DE KEUKEN.

DE EETZAAL.'

hand, wordt gelezen en herlezen. Alles leeft en beweegt zich in koortsachtige spanning.

De officieele verlies-lijsten komen aan. Haastig leest men de namen; hier een bekende, daar een uit den omtrek dood, zwaar gewond, licht gewond, vermist; de zoon is er niet bij.

Ook in het dorp was alles in de hoogste spanning.

Was niet menige wakkere zoon, menige brave huisvader meê opgerukt naar het slagveld! Voor het oogenblik was er echter nog geen verlies te betreuren.

Op eens gaat de mare door het dorp, de jager Kamper die mede heeft moeten opmarcheeren, is zwaar gewond 'Zwaar gewond: een granaatsplinter door het linkerbeen, een kogel in den rechterarm' melden de lijsten met huiveringwekkende korthed. Iedereen erkende hierin de wrekende hand Gods.

Het was de 25 September 1867, de dag waarop voor vijf jaren het ongelukkige schot gevallen was. In het zwart gekleede mannen en vrouwen keerden uit de dorpskerk terug; het was 't jaargetijde geweest voor den jongen boer. Het laatste kwamen een oude vrouw en een jong meisje langzaam aan, beiden in zwaren rouw; tusschen hen in ging een arme, ongelukkige gestalte, welker aanblik ieders medelijden moest opwekken. Het was de moeder van den jongen boer, Setje en de jager Kamper. Een granaatsplinter had het linkerbeen verpletterd, zoodat het had moeten afgezet worden, een geweerkogel had den rechterarm doorboord, zoodat hij geheel krom gegroeid was. Het was dezelfde hand die voor vijf jaren een menschenleven had geroofd. Kamper was geheel kreupel; met moeite sleepte hij zich op zijn kruk voort. De ranke gestalte was mager en gebogen, de borst scheen ingevallen, de oogen lagen diep in hunne holen en waren zoo mat en flauw, de bloeiende wang was bleek, de handen blauwachtig wit en mager en wanneer hij sprak kwam het zoo diep uit de borst dat het iemand bang om het hart werd. Diepe kommer en bittere smart spraken uit al zijne trekken, alles het beeld van den diepsten jammer.

De jager had met vreugde het uitbersten van den oorlog vernomen. Hij hoopte een medelijdende kogel zou een einde maken aan zijn ellendig leven. Hij stortte zich met razende vertwijfeling in het dichte kampgewoel. Wel had de slag kogels en wonden voor hem, de zwakke draad waaraan zijn leven hing, wou echter niet breken. De zorgvuldige verpleging in het lazaret gaf hem het gehate leven en de kwellende herinnering weêr terug. Hij moest ondragelijke smarten lijden, langen, langen tijd; smart en leed echter hadden hem week gemaakt en zijn hart tot God teruggebracht, die hem alleen helpen kon. Rouw en boete braken de wilde vertwijfeling. Toen de laatste gewonden uit de lazaretten kwamen, keerde hij ook naar het dorp terug. Een krachtige hand trok hem daarheen waar hij nog zooveel te verzoenen had. De koninklijke milddadigheid zorgde ook voor hem; een toereikend invaliden-pensioen waarborgde hem voor hongersnood en gebrek.

Langzaam gingen die drie hun weg. De aanblik der jammerlijke gestalte had de medelijdende vrouwenharten week gemaakt en verzoenend gestemd. De jager bekende openhartig zijne schuld, zijn met opzet beganen moord.

Met sidderende stem bad hij om vergiffenis; dan kon hij rustiger sterven, daar het toch niet lang meer duren zoude. De vrouwen vergaven hem gaarne. Nu toch hadden zij den troost dat zij zonder angst en onrust voor den gestorvene konden bidden, daar zij wisten dat hij met geen wraakzucht ten moorddadige gedachten uit de wereld gescheiden was. Van de zaak zwegen zij en wanneer zij ook bekend geworden ware,

zouden zij geen aangifte gedaan hebben. Waar de wrekende vinger Gods gestraft heeft, is de zwakke hand der menschen onnoodig.

In het dorp en op de boerderij ging alles rustig zijn gang. De tweede zoon zou de zorg voor de boerderij op zich nemen. De vrouw zorgt echter nog voor alles en houdt een oog op wat er omgaat.

En Setje? Zij leeft stil en rustig in de houtvesterswoning. Sedert hare moeder gestorven is, helpt zij haren vader in het huishouden.

Zij heeft zich innig aan de vrouw van de boerderij gehecht, deze is haar tweede moeder geworden. Zij helpen elkaâr wederkeerig het leed dragen en hebben dikwijls ook een woord van troost voor den ongelukkigen jager. Setje is stil - niet vroolijk of treurig - kalm en overgegeven verricht zij haren arbeid. Maar nog dikwijls keeren hare gedachten droomend terug naar het verledene. Herinnert haar toch niet iedere plaats, van af de vertrouwelijke plek in de houtvesterswoning tot het belommerd bosch tusschen den tuin en de boerderij aan haar verloren levensgeluk, dat voor altijd voorbij is? Van hare beide broeders zal niemand vader in zijn schoone maar gevaarvolle betrekking opvolgen.

Ginder in het bosch schittert nog altijd het witte kruis. Menigmaal als de zon gloeiend en majestueus achter de boomen wegzinkt en met haar laatste warme stralen afscheid neemt van bosch en veld en als dan de avondhemel fonkelt, de schemering daalt en het geuriger, stiller en koeler wordt in het hooge bosch, dan beweegt zich daar de magere gestalte des jagers. Nu drijft hem iets naar de plek die hij vroeger ontvluchtte. Hij is rustig en stiller geworden, maar vroolijk wordt hij nooit meer. De bloedschuld knaagt aan zijn leven en niet lang meer zal het duren dat zij nem meêsleeps naar het stilte grat

[Nummer 47]

DE TARTAREN VAN DOBRUDSCHA.

De tartaren van Dobrudscha.

Evenals de Tscherkessen zijn de Tartaren uitwijkelingen. Ofschoon deze vreedzame stam der russische regeering lang niet zooveel moeielijkheden in den weg legde als de wilde zonen van den Kaukasus, zoo waren onder hen toch, vooral van het godsdienstig standpunt beschouwd, veel ontevredenen. De Tartaren wilden de godsdienst hunner vaderen getrouw blijven en waren doodvijanden van de russische militaire heerschappij, die hen in regimenten wilde indeelen en onder kristen officieren stellen. Zonder zich met geweld te verzetten, verlieten de meeste Tartaren-stammen de Krim en Besarabië, waar zij tot dan gewoond hadden en namen de wijk naar turksch gebied, waar zij door de turksche regeering gecoloniseerd werden. Dat deze hun Dobrudscha als woonplaats aanwees, was omdat men te Constantinopel dacht, dat men op dat meest bedreigde punt van het rijk het best beveiligd zou zijn als men daar die vijanden der Russen had wonen, en men hoopte dat zij bij een eventueelen inval van Rusland gemeene zaak zou den maken met de slavische Bulgaren, die tot dan de eenige bewoners van deze streek waren. Wie heden eene reis langs den Beneden-Donau maakt moet het opvallen, dat hij zich onder een geheel ander volk bevindt dan hij in de Marken van Oostenrijk heeft leeren kennen. Over het algemeen zijn de Tartaren een vlijtig, vreedzaam volk, dat beter de ploeg kan sturen en den dorschvlegel hanteeren dan geweren en dolken, en ofschoon zij door de Turken gewapend worden (zooals onze gravure voorstelt) is het dus zeer te betwijfelen of die met dwang gevormde troepen uit de koloniën van Dobrudscha zulke goede soldaten zullen zijn als men van hen verwacht.

De duitsche staande hond.

De hond, dien wij hier op deze afbeelding zien, is bij onze jagers schier niet, of liever geheel onbekend, en echter wordt hij door de deskundigen, om de goede hoedanigheden die hem op de jacht kenmerken, hoog geroemd. Zoowel op het veld, in het houtgewas als in de watervlakten, is de duitsche hond voortreffelijk op zijne plaats, en jaagt met een voorbeeldeloze onvermoeidheid.

De duitsche staande hond, is, zoo als men ziet, sterk gebouwd, heeft eene breede, ferm geknookte borst; kop, spieren, voorhoofd, donker bruine oogen en pooten, alles toont kracht, levendigheid en onvermoeidheid aan. Alleen als die honden vet gehouden worden, worden zij lam en luierig.

De kleur is meestal gevlekt, en niet zelden wat wij zeggen getiegerd. Wij zijn zeker, dat de teekening, welke wij hier van den duitschen staanden hond meêdeelen, de aandacht van onze jachtliefhebbers tot zich trekken zal.

Ugolino in den hongertoren te Pisa.

Italië was gedurende de middeleeuwen in twee groote partijen verdeeld, de partij namelijk welke het met de duitsche keizers, bepaaldelijk de Hohenstaufen, hield (de Gibelijnen) en de volkspartij, die er vijandig tegen over stond (de Welfen). Met den dood van den jeugdigen, maar rampzaligen Konradijn van Schwaben, de laatste afstammeling van het eens zoo machtige Huis der Hohenstaufen, die na een korten maar ramspoedigen veldtocht in Italië, te Napels het schavot beklom (1268), was de Gibelijnische partij ontmoedigd en verslagen, te meer daar met den jongen keizer de bloem dier partij bezweek.

Ook twee edele burgers van de machtige koopstad Pisa, de beide graven Gherardesca, vielen bij het bloedige drama te Napels, welke omstandigheid de vijanden van dit machtige geslacht het hoofd stout deed omhoog steken, en de Welfsgezinde Visconti's gelegenheid gaf zich van de heerschappij over Pisa meester te maken.

De Visconti's vonden echter een geduchten mededinger in een anderen telg der Gherardesca's, graaf Ugolino namelijk, en daar beider macht zeer wel tegen elkander scheen opgewassen, sloot Ugolino della Gherardesca een verbond met Giovanni Visconti en gaf hem zijne zuster tot gemalin. In de plaats echter van het beoogde doel - de wederzijdsche versterking hunner macht - te bereiken, werkte het onnatuurlijk verdrag tusschen de beide partijhoofden slechts uit, dat zij het wantrouwen der Pisenzers gaande maakten en door deze gedwongen werden de stad te verlaten.

De beide bannelingen zochten steun bij de naburige, op Pisa's grootheid naieverige steden en vonden dien bij Florence en Lucca; er ontbrandde een oorlog, die zoo ongelukkig voor Pisa afliep, dat de stad gedwongen werd op nadeelige voorwaarden vrede te sluiten en hare voormalige hoofden weêr in hun midden op te nemen. Ugolino keerde in 1276 naar Pisa terug en met hem Giovanni's zoon, Nino Visconti, wiens vader in ballingschap gestorven was.

Waren de Pisenzers door de omstandigheden gedwongen hunne voormalige heeren weêr op te nemen, het vertrouwen in hen keerde niet meer terug en menige poging

werd beproefd om van de ‘dwingelanden’, zooals zij door het volk genoemd werden, ontslagen te worden.

Een vreeselijke oorlog echter, die in 1282 met Genua ontbrandde, zou het vuur van den burgertwist voor een oogenblik in Pisa uitdooven. Deze stad moest al hare krachten inspannen om hare machtige mededingster op den duur het hoofd te bieden, tot er na twee jaar van met afwisselend geluk gevoerden strijd een zeeslag plaats had, die Pisa's aanzien en macht als zeemogendheid voor altijd vernietigde.

De admiraal der Genuezen, Oberto Doria, vatte met 130 galleien post bij het eiland Maloro en wachtte er de vloot van Pisa af, die onder Ugolino en andere bevelhebbers weldra naderde. Het aantal schepen dezer laatsten bedroeg niet meer dan honderd, maar ondanks de ongunstige voorteekenen wilde Ugolino den ongelijken strijd aanvaarden.

De aartsbisschop der stad Pisa, die zich op de vloot bevond om de strijders te zegenen, had het ongeluk het daartoe strekkend kruisbeeld in de zee te laten vallen. De bemanning achtte dit een onheilspellend voorteeken, maar overmoedig sprak de bevelhebber haar toe: ‘Voorwaarts, mannen, Christus moge tegen ons zijn, toch zullen wij overwinnen, mits slechts de wind vóór ons zij!’

Dat vermetele woord zou den Pisenzers duur te staan komen; bij den kort daarop gevolgden zeeslag werden zij volkomen geslagen, meer dan de helft hunner vloot vernietigd en 11.000 hunner manschappen door de Genuezen gevangen genomen.

De gevangenen van het overwinnende Genua waren opgevuld met de bloem des adels van de vernederde zusterstad, meer dan dertig groote galleien, den vijand ontnomen, landden in triomf in de haven van Genua. Spottend weêrklonk het woord: ‘Wie Pisa zien wil, moet Genua bezoeken.’

Ugolino was met een deel der vloot de slachting of eene smadelijke gevangenschap ontkomen en kwam te Pisa terug. Door een verbond met Florence wist hij zich staande te houden en zich tot *capitano* en *podesta* zijner vaderstad te doen benoemen; zijn neef Nino, Giovanni Visconti's zoon, echter verzette zich tegen zijn oom, en van die oneenigheid maakte een derde volksleider, Guidoccino Bongi, gebruik, om zich in de gunst der Pisenzers te dringen en de beide mededingers te noodzaken hunne ambten neêr te leggen. Eerst toen deze zich weêr aan elkander aangesloten hadden, behaalden zij opnieuw de overwinning, bezetten de stad en verdeelden het oppergezag zoodanig, dat Ugolino het ambt van *capitano* en Nino dat van *podesta* ontving. De eerste koos nu tot zijne verblijfplaats het *Palazzo del Popolo* (volkspaleis, stadhuis), terwijl de laatste zich in het *Palazzo del Commune* (gemeentehuis, paleis van justicie) vestigde.

De vriendschap tusschen de beide naieverige hoofdleiders kon echter niet van langen duur zijn; in het geheim bleven zij tegen elkander kuipen: toen Nino in 1286 een wapenstilstand met de Genuezen voorsloeg, kantte Ugolino zich er met alle macht tegen, vreezende dat de te Genua gevangen gehouden Pizensers, onder welke zich vele persoonlijke vijanden van hem bevonden, terug zouden keeren en hem ten val zouden brengen. Toen de stem des volks bepaald den vrede wilde, ruide hij italiaansche zeeroovers tegen Genua op en zoo wist hij het sluiten van een vredesverdrag te verhinderen.

Het heulen der beide aanvoerders nu eens met de Welfen dan met de Gibelijnen en hunne onderlinge twisten en verdeeldheden deden eene derde partij opstaan, welke zich de zuivere gibelijnische partij noemde; zij stond onder verscheidene invloedrijke hoofden, waarvan, behalve de aartsbisschop der stad, de edellieden Gualandi en Sismondi de voornaamsten waren.

Toen in Pisa een hongersnood uitbrak, zagen deze laatsten de kans schoon de beide volksleiders ten val te brengen. De aanslag moest echter met beleid volvoerd worden, want zoo wel Ugolino als Nino beschikten nog over talrijke gewapende aanhangers. Zelfs toen de eerste eenen neef des aartsbisschops, Roger Ubaldini, die hem over den onverdragelijken druk der belastingen kwam klagen, met zijn degen door stak, achtte men het geschikte oogenblik nog niet gekomen, en eerst toen er eene nieuwe verwijdering tusschen de twee volksleiders ontstaan was, durfde men de kans wagen. De aanhangers der zuiver gibelijnische partij schoolden bij elkander; de stormklokken werden geluid, het ‘te wapen!’ weêrklonk door de geheele stad en een vreeselijke strijd ontbrandde in de straten, zoodat het bloed in stroomen vloeyde.

Na een hevig en verbitterd gevecht werden Ugolino's aanhangers uit elkander gedreven, hij zelf in zijn paleis terug gedrongen en dit door de verbitterde Gibelijnen in brand gestoken. De ongelukkige aanvoerder was nu genoodzaakt zich met zijne beide zonen, Gaddo en Uguccone, benevens zijn kleinzoon, Nino Brigita, aan zijne vijanden over te geven.

Daardoor was de binnenlandsche krijg geëindigd; de gevangenen werden in het *Palazzo del Commune* opgesloten en later overgebracht naar den toren van Gualandi, *alle Settevie* genoemd, naar de zeven wegen welke er heen geleidden. Zij verbleven er tot maart 1289, toen de aanvoerders der heerschende partij den toren plotseling deden sluiten, den sleutel in de Arno wierpen en vader, zoons en kleinzoon aan den hongerdood prijs gaven.

Het vreeselijke, tragische lot der rampzalige gevangenen is op bijgaande gravuur even treffend als natuurlijk voorgesteld. De groote Dante heeft deze geschiedenis in zijne onsterfelijke *Divina Commedia* vereeuwigd, een dichtstuk dat men in de oorspronkelijke taal lezen moet, om er de schoonheden van te kunnen vatten.

Acht dagen na het sluiten van den beruchten toren werd de deur weder geopend en werden de doodgehongerden, nog met de ketenen aan de voeten, in het nabij gelegen Franciscanerklooster begraven.

Sedert dien tijd heeft de toren van Gualandi den naam van *torre di fame*, hongertoren, ontvangen. Nog heden ten dage is de onderbouw van dien toren aanwezig, daar in later tijd op zijne grondslagen een paleis gebouwd is, dat nog heden bestaat.

Het volksleven in Brazilië. **(Vervolg en Slot.)**

Frederik lachte vergenoegd en zag mij ter zijde aan, als wilde hij zeggen: ‘Ziet gij, zij wil toch eenmaal haren zin hebben.’

‘Ik wil u wel zeggen, brave menschen,’ sprak ik op mijne beurt, ‘dat gij den weg naar het pas-bureel moeielijk vinden zult, en dat het in het geheel geene kleine zaak is naar wensch met zulke dingen klaar te komen. Het zal daarom maar het beste zijn met u meê te gaan en u een handje te helpen.’

‘O, gij zijt al te goed, mijnheer,’ sprak de man, door mijne aanbieding zichtbaar verlicht en opgemerd. ‘Kom meê, Liesbeth, mijnheer is zoo goed ons den weg te willen wijzen.’

De kleine vrouw dankte mij met een blijden glimlach en ik ging mijne gezellen voor door de straten, welke ik voor dergelijke aangelegenheden reeds meermalen doorgewandeld had.

Het passen-stelsel heet in Brazilië afgeschaft te zijn, maar is toch, zooals het met vele ‘afgeschafte’ dingen gaat, nog altijd in vollen bloei.

Het is gemakkelijk met een pas het land binnen te komen, maar het kost oneindig meer moeite er meê uit te gaan. Het keizerrijk gelijkt op eenen palingkorf: gemakkelijk er in, moeielijk er uit.

Wij waren eindelijk ter bestemder plaatse aangekomen en eerst na het overwinnen van vele zwaarigheden en mijne bedreiging eene aanklacht bij hooggeplaatste personen te zullen indienen, gelukte het de verlangde passen machtig te worden.

Toen die zaak tot een gelukkig einde gevoerd was, sloeg ik voor in het hotel een tas koffie te gaan drinken. De vrouw zette een vergenoegd gezicht, maar de man, die zijne zinnen op een anderen drank gezet had, bracht een amendement in.

‘Koffie, mijnheer, is goed voor lieden die niets beters krijgen kunnen: ik houd meer van een goed glas bier.’

De nadruk dien de goede man op het woord ‘bier’ legde, maakte mij week en deed mij zijn voorstel aannemen. Wij begaven ons dan naar een koffiehuis en bestelden den verlangden drank, terwijl de vrouw hare koffie ontving.

‘Mijn waarde heer,’ sprak Frederik, toen wij goed en wel gezeten waren, ‘hoe gaarne zoude ik u den mij bewezen dienst willen vergelden, maar wat kan ik voor u doen? Het verhaal mijner lotgevallen zal u misschien niet ongevallig zijn, daarom wil ik het u ten beste geven.’

Na die inleidende woorden nam Frederik een goeden teug uit zijn glas, zooals de Duitschers alleen dien nemen kunnen, veegde met welbehagen zijn knevel af, legde de beide ellebogen op de voor hem staande marmeren tafel en begon volgenderwijze zijn verhaal:

‘Het voorval dat ik u zal vertellen had plaats toen wij ons in de bovenlanden aan eene zijrivier

van de Panama bevonden. De arbeid was daar zwaar, bijzonder voor mijne Liesbeth: ik voor mij was daar reeds sedert lang aan gewoon geraakt. Wij woonden in eene kleine hut, en zaten midden in een dier oorspronkelijke bosschen, die zoo dicht bewassen zijn, dat een olifant er voor- noch achterwaarts zou hebben kunnen gaan en een mier er in verdwaald zou zijn. Over dag blakerde de zon een eerlijk mensch zwart en des nachts maakte de dauw hem weêr geel. Ons eenig voedsel bestond uit afschuwelijk rundvleesch, zoo hard en taai, dat men aan een dun reepke ervan iemand zou hebben kunnen ophangen. Wat zou ik dikwijls wel hebben willen geven voor een stuk worst of een glas bier. Maar ik dacht klagen en jammeren helpt niets, en mijne Liesbeth verdroeg alles als een oude grenadier.

Het zal u misschien bevreemden, mijnheer, dat ik mij op zulk een afgelegen plaats had gevestigd, maar dit was toch nog zoo dom niet overlegd als het scheen.

Luister slechts: In Rosario had ik een jongen man uit Paraguay leeren kennen; op zekeren avond te diep in het glas gekeken hebbende, liet hij zich ontvallen dat hij een goudader ontdekt had bij zekere plaats aan den stroom, niet verre van de plek waar deze zich in de Panama-rivier ontlast.

Toen hij den volgenden morgen vernam dat zijn geheim verraden was, geraakte hij buiten zich zelve van spijt en woede, maar om de begane domheid weder zooveel mogelijk goed te maken, bleef hem niets anders over dan met mij naar de bedoelde plaats te trekken en het gevondene eerlijk te deelen.

Wij trokken er dan heen en waren weldra even werkzaam als de biën. Dag voor dag, week bij week waren wij aan 't graven, wasschen, wiegen, schudden, ziften; elken avond was ik zoo stijf en afgemat als maar zelden in Duitschland het geval was.

Op zekeren avond dicht bij mijne deur gezeten, van de vermoeyenissen van den dag uitrustende en onder het lommer van een palm boom mijne pijp rookende, wachtte ik op het avondeten, dat mijne goede vrouw binnenshuis gereed maakte.

Daar mijn gezelschap uit Rosario zich dieper in het bosch begeven had, had ik het rijk alleen. De maan scheen helder en mijne gedachten hadden zich juist naar het verre, maar onvergetelijke vaderland verplaatst, toen ik plotseling in mijne nabijheid een gedruisch en het loopen in de struiken hoorde.

Spoedig daarop kwam een man, het was een neger, uit het houtgewas te voorschijn en liep zoo snel hij kon verder; maar een ander persoon zat hem op de hielen en scheen hem te vervolgen. Toen hij ongeveer tegenover mij kwam, struikelde de neger over een boomwortel en viel languit ter aarde; alvorens hij nog den tijd had gehad wederom op te staan, had de tweede hem bereikt.

Ik zag bij het maanlicht iets glinsteren en hoorde daarop een verdoofden smartkreet. De schurk had den neger doorstoken. De moordenaar zou echter zijn straf niet ontgaan; mijn revolver, die in mijn gordel stak, nemende (in die streken houdt men altijd zijne wapens bij de hand), legde ik aan en schoot den moordenaar morsdood.'

Bij deze woorden van den Duitscher zag ik dat zijne vrouw eene lichte rilling over de leden liep; hij hervatte rustig zijn verhaal, als een man die overtuigd is zijn plicht gedaan te hebben.

'Ik wierp mijn revolver weg en spoedde mij naar den gewonden neger; ik merkte echter dat het met hem ten einde liep, want de ontvangen wonde was voldoende om tien man te dooden.

‘Ik liet zijn hoofd op mijne borst rusten en wilde hem het sterven zoo licht mogelijk maken. In afgebroken woorden vertelde hij mij dat hij een weggeloopt slaaf was; hij had een grooten diamant gevonden en was op de vlucht gegaan met het doel den diamant te Buenos-Ayres te verkoopen; een ander persoon had echter alles ontdekt, hem achtervolgd en zoo waren beiden hier gekomen.

‘De stervende haalde een leeren zakske, dat reeds geheel met zijn bloed doorweekt was van onder zijn kleêren te voorschijn, en reikte het mij over met de woorden: ‘Neem dit van mij aan; ik heb het niet meer noodig; dit is alles waarmee ik u mijnen dank betuigen kan.’

Toen kwam een akelig gereutel uit de keel van den gewonde en eenige oogenblikken later was hij een lijk. Bijna op hetzelfde oogenblik zag ik een schaduw langs de struiken schuiven en scheen het mij toe, alsof ik mijn metgezel herkend had. Om u de waarheid te zeggen was ik op dit oogenblik over die ontdekking weinig gesticht, diamanten groeien zoo maar niet aan de boomen en als mijn compagnon vermoeden van een en ander had, was ik even zeker van mijn leven als eene gans welke zich tusschen de klauwen van den vos bevindt. Wat moest ik echter doen?

‘Ik ging langzaam en in gepeinzen verdiept naar mijne hut terug en toen ik het vertrek binnentrad, zat mijn metgezel reeds bij het vuur; hij zette een gezicht, zoo effen, als hadde hij zich in de kerk bevonden, maar op het eerste oogenblik toen ik binnen kwam, was zijn oog zoo scherp en onderzoekend als dien eens douaniers, welke een koffer onderzoekt.

Ik begreep dat hij alles gezien had. “Manoël,” sprak ik tot hem, “ik heb daar een zonderling avontuur gehad. Toen ik daar ginds onder een boom zat, rende mij een man voorbij, die door een anderen achtervolgd werd. Deze laatste haalde den vluchteling in en doorstak hem. Ik heb op mijne beurt den moordenaar een kogel door het hoofd gejaagd; de gewonde gaf mij dezen diamant als dankbetuiging.” Gij ziet het, wij Duitschers weten ook de zaken te plooiën, en ik liet hem den steen zien. Mijne vrouw zag mij aan met een oog, waarin duidelijk te lezen stond: Hoe kunt gij toch zoo dwaas zijn?

Manoël liet een zacht gebrom hooren, ongeveer zoo als dat van een paard bij een dooden wolf. Ik bad hem in de verbeelding gebracht, dat ik zoo vol was van het avontuur dat ik er niet over konde zwijgen.

“Dat is een schoone, kostelijke steen,” sprak hij na eene wijl zwijgens, “maar wat denkt gij er mede te doen? Als iemand achter uw geheim komt, is uw leven geen knip voor den neus meer waard.”

“Heb daar geen zorg voor,” antwoordde ik hem, “ik zal den diamant zoo goed verbergen, dat niemand hem zal vinden. Wacht slechts een oogenblik.”

Ik begaf mij naar de achterkamer en haalde daar eene stalen doos, die met eene veer toe sloeg, kwam een oogenblik later bij Manoël terug, haalde in zijne tegenwoordigheid den diamant uit het leeren zakske te voorschijn en deed hem in de doos.

Ik bemerkte dat mijn gezel mij nauwlettend gaê sloeg, maar ik hield mij onverschillig; ik nam eene koord, knoopte daar de stalen doos aan en hing haar om mijnen hals.

Manoël stond toen plotseling op, vertrok en kwam weldra met een flesch rum terug, zeggende, dat wij op den gelukkigen vondt drinken moesten.

Alvorens echter de man met zijn drank terug gekeerd was, had ik gelegenheid tot mijne vrouw te zeggen: “Liesbeth, ga naar bed, en laat ons beiden alleen: gij kunt mij op mijn woord gelooven: er is niet het minste gevaar bij.”

Zij zag mij eene poos ernstig aan, maar toen zij zag dat ik hartelijk begon te lachen, wist zij wel dat alles in orde was en ging zij zoo gedwee als een lam naar bed.

Wij waren ondertusschen aan het drinken geraakt.

Ik doorzag gemakkelijk het doel van mijn vriend, en om zijn geduld op geen al te groote proef te stellen nam ik spoedig den schijn aan, alsof ik te veel gedronken had, begon te knikken en eene groote neiging tot slapen voor te wenden.

Eindelijk liet ik mij van mijn stoel op den grond neêrzakken, waar ik als een steen bleef liggen. Meer dan een kwartier lang bespiedden mij zijne onderzoekende oogen, en die tijd scheen mij wel eene eeuwigheid toe.

Toen hoorde ik hem zachtens naar de binnendeur toetreden, om te hooren of Liesbeth ook sliep. Hij knikte alsof hij wilde zeggen: “alles is in orde.” Vervolgens knielde hij naast mij neêr. Ik voelde zijn warmen asem langs mijn gezicht gaan en zijn eene hand maakte langzaam het koord los; wat zich in de andere hand bevond, kon ik gemakkelijk raden. Ik kan u zeggen, mijnheer, dat het mij wel een eeuw toescheen tot hij de doos los gemaakt had.

Eindelijk stond hij op en liep zonder gerucht te maken de deur uit. Ik bleef nog wel een half uur roerloos liggen. Toen ik de zekerheid had, dat Manoël weg was, stond ik op. Den volgenden morgen zagen wij dat zijne hut ledig was. Wij verzamelden het reeds gevonden goud en voeren stroomafwaarts naar Buenos-Ayros. Daar hebben wij den diamant en het goud voor 20.000 pruisische thaler verkocht, en thans keeren wij met onzen schat naar huis terug.’

‘Maar wat heeft Manoël dan eigenlijk meêgenomen?’ vroeg ik verwonderd.

‘Nu ja, niet heel veel bijzonders. Bij het halen der stalen doos had ik inderhaast den diamant uit het leeren zakske genomen en hem met een valschen steen verwisseld.

Op deze wijze heb ik mijn eigendom behouden. Ik erken het, het was een waagstuk, maar er schoot mij niets anders over. Had ik ook maar de geringste beweging gemaakt, toen Manoël naast mij neêrknielde en met zijne rechterhand mij de doos ontroofde, zijne linkerhand had gewis toegestooten en wij zouden hier thans niet naast elkander zitten.

Overigens geloof ik niet, dat Manoël nog ooit een Duitscher voor een domkop zal uitschelden. Kellner, nog een glas bier!’

Hopen wij, geachte lezer, dat de Duitscher met zijne familie gelukkig in zijn vaderland zal terug gekomen zijn. Frederik had in Brazilië zijne fortuin gemaakt, maar wie onzer zou trek gevoelen hem, onder gelijke omstandigheden, zijn kunststuk na te doen?

Vliegmachines en vogelmenschen. **(Vervolg en slot.)**

De eer der uitvinding van het valscherms of de parachute komt toe aan den franschen natuurkundige Sebastien Lenormand, die er in 1783 zijne eerste proef meê deed.

Lenormand had in eenige oude reisverhalen gelezen, dat in sommige landen de slaven, om hun koning den tijd te verdrijven, zich van aanzienlijke hoogten neêrlieten, zonder zich te bezeeren en dat zij die zachte neêrdaling toeschreven aan een parasol, die zij in de hand hielden.

Ondernemend van aard, wilde hij de proef op de som nemen en den 26 november 1783 daalde hij van eene verdieping met eene parasol in elke hand.

De parasols waren zoo gemaakt dat zij niet konden omslaan, en inderdaad de proef gelukte.

Het lag niet in de bedoeling van Lenormand om aan zijne ontdekking vooreerst publiciteit te geven, doch hij rekende buiten den geleerden abbé Bertholon, professor in de natuurkunde te Montpellier, die hem had afgespied.

Het gevolg was dat beiden de handen ineen sloegen om nieuwe proeven te nemen. In het begin plaatsten zij dieren in de parachute, doch weldra daalde Lenormand zelf van den toren van het observatorium te Montpellier neêr, waardoor de uitvinding ruchtbaar werd en geen ballon ging in die dagen op, of hij was voorzien van een valscherms, waarin men uit de hoogte dieren naar beneden liet.

Zonderling is het, dat men niet terstond op de gedachte kwam, om het valscherms te gebruiken als een reddingstoestel voor luchtschippers.

Twee gevangenen, Garnerin en Drouet, die de proeven van Lenormand bijgewoond hadden, poogden er hunne vrijheid door te verkrijgen.

In 1793 was Garnerin als commissaris der Nationale Conventie naar het noorderleger gezonden, en in het voorposten-gevecht bij Marchiennes krijgsgevangen gemaakt.

Gedurende de lange gevangenschap die hij te Buda in Hongarië onderging, dacht hij aan de uitvinding van Lenormand en hij besloot ze aan te wenden om zijne vrijheid te herkrijgen.

Hij kon echter de voorbereidselen tot zijne vlucht niet verbergen, en alvorens hij gereed was, werden zijne stukken in beslag genomen.

Drouet, de postmeester die Lodewijk XVI op zijne vlucht te Varennes aangehouden had, bracht het verder.

Voor het departement Marne tot lid der Conventie benoemd, werd hij in 1793 als commissaris naar het noorderleger gezonden, en hij bevond zich te Maubeuge toen die stad door de Oostenrijkers belegerd werd.

Vreezende in de handen der belegeraars te vallen, besloot hij naar Parijs terug te keeren en vertrok op zekeren nacht met een escorte dragonders.

DE DUITSCHE STAANDE HOND.

Hij viel echter in handen van den vijand en werd naar Luxemburg vervoerd; toen de geconfedereerden ons land verlieten, werd Drouet naar het fort Spielberg in Moravië gebracht.

Het was daar dat hij de uitvinding van Lenormand in toepassing wilde brengen om te vluchten.

Van de gordijnen van zijn bed maakte hij eene parasol en gelukte er in deze voor de soldaten die hem bewaakten, te verbergen.

Op zekeren nacht liet hij er zich meê uit het raam zijner gevangenis naar beneden.

Neêrvallende brak hij echter de beenen en werd weêr in zijne gevangenis teruggebracht, die hij niet verliet dan om met nog eenige volksvertegenwoordigers uitgewisseld te worden tegen de dochter van Lodewijk XVI.

Toen Garnerin in 1797 zijne vrijheid had terug gekregen, zoo als wij reeds vroeger verteld hebben, wilde hij onderzoeken of het valscherp niet zou kunnen dienen om het als een veiligheidsmiddel den luchtschipper meê te ge-

ven, en te recht meenende dat hij zelf een voorbeeld moest geven, wilde hij andere zien volgen, zou hij op den 22 oktober 1797 er een proef meê nemen.

Des avonds te 5 uur steeg Jacques Garnerin uit het park van Monceau op.

Onder het bootje was een valscherms vastgemaakt, waarin hij plaats had genomen en waarmee hij naar beneden zou dalen.

De toevloed van nieuwsgierigen was groot, een doodsche stilte heerschte, iedereen was bevreesd voor het lot van den stoutmoedige.

UGOLINO IN DEN HONGERTOREN TE PISA.

Toen de ballon 1000 meters hoog was, zag men hem het touw doorsnijden dat hem aan den ballon verbond.

Met eene vaart, die de toeschouwers een kreet van ontzetting afperste, daalde het valscherms naar beneden.

Zoodra echter het valscherms geheel was uitgestrekt, verminderde de snelheid der daling, doch het bootje werd zoo heen en weer geschommeld dat de toeschouwers niet omhoog durfden zien en velen van schrik in zwijm vielen. Gelukkig had men

geen ongeval te betreuren, want terwijl men nog bezig was Garnerin te beklagen, kwam deze te paard aanrijden om allen te doen zien dat zijne proef gelukt was.

Bij zijn tweede opstijging of liever neêrdaling bracht hij aan het valscherf eene verbetering aan, die het gebruik er van minder gevaarlijk deed zijn; hij maakte boven in het scherm een gat en zette er buiten een koker op van eene meter hoogte, en die vernuftige verbetering voorkwam de schommelingen die Garnerin bijna hadden doen verongelukken, daar de lucht onder het valscherf als door een schoorsteen kon ontsnappen.

Wij zullen niet spreken van de tallooze opstijgingen die achter elkander plaats hadden; het zij genoeg te zeggen dat het valscherf als redmiddel voor luchtschippers nooit aan dat doel heeft beantwoord.

Men kent geen enkel geval waarin het valscherf een luchtreiziger uit een gevaar verlost heeft. En het is inderdaad ook zeer moeielijk aan te nemen dat iemand uit het bootje van een ballon in de mand van het valscherf zou kunnen klimmen wanneer hij zich boven in de lucht bevindt; zelfs een volmaakte koorddanser zou het niet wagen.

Het valscherf geraakte dus meer en meer op den achtergrond, vooral dewijl de luchtballons algemeen de aandacht trokken. Wel heeft later de horlogiemaker Degen te Weenen veel opspraak verwekt met zijn vliegtoestel, doch hij gebruikte bij zijn toestel een kleine ballon, zoodat hij niet onder de vliegende mannen kan gerekend worden.

Wij moeten hier echter nog den ‘vliegenden de Groof’ van Brugge gedenken.

De man had iets uitgevonden, dat volgens de wetenschap, onmogelijk tot een goed resultaat leiden kon; echter was deze Bruggenaar met het vaste denkbeeld bezielde dat hij vliegen, en zelfs heel Europa doorvliegen zou.

Het was in de hoofdstad, te Brussel, nu pas twee of drie jaar geleden, dat hij het eerst zijne kunst zou vertoonen, en dewijl Brussel een oneindig getal *badauds* in zich bevat, was die keuze dan ook voortreffelijk.

Duizenden en duizenden stroomden naar het *Plaine des Manoeuvres* en de Groof maakte eene kolossale ontvangst; er kwam echter een ongeval aan de machine en..... men had het geluk niet den Bruggenaar te zien vliegen. Elke poging, kortom, mislukte; maar de Groof bleef bij zijne overtuiging.

De man ging met zijn toestel naar Londen, denkende dat het aloude vlaamsche spreekwoord op hem toepasselijk was: ‘geen profeet is geeerd in zijn eigen land;’ hij ging dan naar Londen, liet zich door een luchtreiziger tot op eene zekere hoogte meêvoeren, en op zijne kommando loslaten.

Te vergeefs raadde de luchtreiziger hem aan, van de onderneming af te zien; de Groof bleef bij zijn stuk. Van den ballon losgemaakt en aan zijne vliegmachine overgelaten, daalde de ongelukkige met eene duizelige snelheid naar beneden en lag weldra, hij even als zijne machine, verpletterd op den grond. De Groof is, tot nu toe, de laatste Icarus geweest.

Wij eindigen met het verhaal van een vliegtocht, dat wij in een oud boek vonden, getiteld: ‘Reisbericht van twee moniken, die zich in het gevolg van een fransch gezant aan het hof van Siam bevonden.’

‘Op zekeren dag,’ zoo luidt het verhaal, ‘zou het volk van Siam ter eere van den franschen gezant een vuurwerk afsteken, en om het pikant te maken, zeiden zij dat aan het slot daarvan de vuurwerkmaker in een vat in de lucht zou stijgen.

De Fransche gezant was weinig gesteld op een schouwspel dat hij voor eene dwaasheid hield, en vreezende dat de vuurwerkmaker ter zijner eere zou opgeofferd worden, trachtte hij het volk van zulk eene dwaasheid terug te houden, doch zij spraken met zulk eene zekerheid van het welgelukken der proef, dat de gezant toestemde.

Er werd dan een vat gebracht, waarop de vuurwerker plaats nam met een groot scherm in de hand. Onder het vat werd een weinig buskruit aangebracht, dit werd aangestoken en het vloog met den vuurwerker in de lucht.

Op een aanzienlijke hoogte opende deze zijn scherm en kwam weêr heelhuids op de aarde terug.'

Zoo luidt het verhaal, doch wij weten zeer goed dat zulk eene ontploffing van kruit niet kan plaats hebben zonder den vuurwerkmaker te verpletteren, en te recht is daarom later opgemerkt dat zich in het vat een luchtballon bevond, terwijl het scherm niets anders geweest is dan het later uitgevonden valscherms, zoodat de ontsteking van het kruit nergens anders toe gediend heeft, dan om de ware oorzaak der opstijging te verbergen.

Wij laten het verhaal voor hetgeen het is, doch bevat het waarheid dan zijn de Siameezen de Europeanen op dat gebied veel voor geweest.

Nieuwe boeken.

De glasschildering.

Herman Druyts van Antwerpen geeft op dit oogenblik een boek uit over de glasschildering, dat voorzeker zijn belang heeft en waarop wij dan ook de aandacht onzer lezers inroepen.

En wiens aandacht wordt voor die kunst, zoo schitterend in onze kerken vertegenwoordigd, niet opgewekt! De glasschildering hoort daar, in onze tempels, thuis en wij zien haar andermaal meer en meer in ons midden gehuldigd worden.

'Volgens den heer Druyts zijn de geheimen der kunst niet verloren gegaan; integendeel, zegt hij, en dat is waar, staan ons tegenwoordig meer chemische middelen ten dienste dan vroeger, en moeten wij dus een hooger trap bereiken.

Welk is dan de reden dat de tegenwoordige produkten zoo ver beneden de oudere staan?

De reden daarvan, zegt de heer Druyts, is eenvoudig aan de beoefenaars te wijten, die veelal het vak niet verstaan, en verder ligt die schuld hierin dat die kunst gelijk elke andere aan *mode* onderworpen is.

Die redens zijn echter niet altijd gegrond en de laatste is dit vooral niet, dewijl men niet zelden in onzen tijd oudere meesters wil navolgen en in dat geval beneden deze blijft.

Waar is het wat de heer Druyts verder schrijft:

'Men schijnt vergeten te zijn dat de glasschildering de versiering tot hoofddoel heeft en niet het voorstellen eener schilderij.'

Hoe het zij, het boek van den heer Druyts is merkwaardig en wij nemen er eenige bladzijden uit over:

Het kleuren van glas was reeds bij de oude Grieken bekend, die de kunst bezaten, het of wel in massa, of enkel langs de oppervlakte te kleuren, door het met stoffen te beschilderen, welke, aan eene hevige hitte bloot gesteld, smolten, en bij verkoeling glasaardig werden. Derwijze bootsten zij de edelgesteenten na.

Volgens getuigenis van Herodotes en Theophrast, bevond er zich in eenen tempel der stad Tyr, aan Hercules toegewijd, een kolom van buitengewonen glans en die wonderwel aan een smaragd geleek; nogtans was zij niets anders dan gekleurd glas. Met volle zekerheid mag men zeggen, dat dááruit het beeld Serapis was gemaakt, waarvan Apion gewaagt, en dat 9 ellebogen hoog was.

Plinius spreekt van het glaskleuren als van een winstgevend bedrijf, in zijnen tijd tot een hoogen graad van volmaking gestegen.

Diodorius Siculus maakt melding van een geheim middel dat de glaswerkers van Thebe aanwendden om hyacinten, saffieren, robijnen en smaragden na te bootsen.

De kunst, het glas te bewerken en te kleuren, zou in Rome ten tijde van Cicero ingevoerd zijn; wat er van zij, onbetwistbaar is het, dat de werklieden dier stad al spoedig hunne voorgangers (Egyptenaren en Pheniciërs) overtroffen.

Onder de werken welke men hun toeschrijft, behooren die kleine mozaïeken, die, slechts ter grootte van een gewoon geldstuk, gebruikt werden om in juweelen te prijken. Meestal verbeeldde zij vogelen, bloemen, dierenkoppen en maskers.

Eenvoudig was het middel door deze lieden aangewend, om hunne voortbrengsels te vermenigvuldigen.

Vooreerst maakten zij een groot getal draden van onderscheidene kleuren, welke draden zij kunstmatig tot een bundel samenbrachten, derwijze dat dezer oppereinden of doorsnede eene teekening voorstelden.

Wanneer alles naar gelang geschikt was, hitte men het pakje tot dat de oppervlakte van het glas smolt; daardoor hechtten zich de draden aan elkander en bij de verkoeling zaagde men den bundel in schijfjes, waarvan elk hetzelfde voorwerp vertoonde.

Sommige schrijvers vermeenen dat de eigenlijke glasschildering, welke natuurlijk uit het kleuren van glas voortvloeide, van de XIe eeuw dagteekent.

Wat zulks veronderstellen deed, was de nog volgens hen *barbaarsche* behandeling der ramen ons van de XIIe eeuw overgebleven.

Nu echter dat wij de overtuiging hebben van de hooge waarde dier ramen, kan men gerust den oorsprong dezer kunst tot het begin onzer tijdrekening verplaatsen.

Het gebruik van gekleurde ruiten moet in het oosten van onheugelijke tijden bekend zijn. In Italië benuttigde men ze lang voor dat ze op het versieren van de tempels van het Christendom werden toegepast.

De kerkleeraar Hieronymus (einde der IVe eeuw) maakt melding van ramen uit verschillende kleuren samengesteld.

De bisschop van Clermont verhaalt ons dat de kerk, welke ter eere der Machabeën te Lyon gebouwd werd in 450, van gekleurde vensters voorzien was.

Bij de herstelling der St.-Sophia-kerk te Konstantinopel (VIIe eeuw) werd deze met gekleurd glas versierd. Eene eeuw later was de kunde der fransche glasschilders zóó gunstig gekend, dat bisschoppen uit Engeland en Zweden deze werklieden derwaarts riepen om de ramen hunner kerken te vervaardigen.

In den loop der VIIIe en IX^{e(1)} eeuw zien wij de glasschildering weinig voortgang maken. Op enkele plaatsen gewaagt de geschiedenis van haar bestaan, tot dat eindelijk de voorspelling, welke het einde der wereld in 't jaar 1000 deed te gemoet zien, dit vak gansch uitdoofde. Het menschedom, in diepe neêrslachtigheid gedompeld, liet

(1) Volgens een historisch document, door Emeric David ontdekt, had men in de XIe eeuw te Dijon een oud geschilderd raam bewaard, den marteldood van sint Purchasia voorstellend. Die raam zou toegehoord hebben aan de door Karel-den-Kale herstellde kerk, en was bij gevolg een kunstgewrocht der IXe eeuw.

alsdan kunsten en wetenschappen onbeoefend en wachtte in angst het plechtig oogenblik af der algemeene verwoesting.

Nauwelijks hadden de eerste jaren der XIe eeuw bevestigd dat die gewaande wereldverdelging niets anders was dan het gevolg van verkeerd uitgelegde voorzeggingen, of de kunst, als met een nieuw leven beziel, herschiep met nog meer pracht en luister hare in puin gevallen tempels.

Tot op dit tijdvak is alles wat wij over glasschildering zegden, slechts bij overlevering gekend, daar de oudste ramen welke ons zijn overgebleven, van de XIe en XIIe eeuw dagteekenen.

Aangezien het moeilijk is de werken der ouden te beoordeelen zonder, ten minste oppervlakkig, hunne manier van werken te kennen, zullen wij in het belang der zaak zelve desaangaande in eenige bijzonderheden treden.

Om glas-mozaïeken te vervaardigen, sneed men patronen, eerst rechte, daarna met gebogen omtrekken; weldra werden uit zulke stukken gansche menschenbeelden gevormd. De ciment of pleister, welke tot dan toe gediend had om de gekleurde ruiten te vereenigen, werd door dunne looden banden vervangen, waarvan de beide gegroefde⁽²⁾ zijden het glas insloten.

Het snijden van glas door den diamant was nog niet gekend⁽³⁾. Dit belette echter niet

- (2) Tot het begin der XVIe eeuw werden deze groeven door de schaaf aangebracht; op dit tijdstip kwam de *loodmolen* in zwang, welke men heden nog gebruikt en die door pletting den bepaalden vorm aan de banden geeft.
- (3) Het vinden van glassnijden bij middel van diamant wordt aan den franschen koning François I (begin der XVIe eeuw) toegeschreven.

dat de ouden in dit vak zeer behendig waren.

De vorm der stukken werd op de ruit met wit gomwater afgeteekend; de punt van een verhard staal volgde al schrammende de aangeduide lijn, waar men, nadat ze nat gemaakt was, langs de andere zijde met een gloeiend ijzer overheen ging.

De ongelijke hitte deed eene berst ontstaan, welke het ijzer gedurig opvolgde. Verder bediende men zich van een houten hamertje om de stukken van elkander te scheiden.

Dat zulks moeielijk viel, laat zich denken, wanneer men weet dat het glas van dien tijd eene gemiddelde dikte van 5 millimeters had en bovendien gansch onregelmatig was en hobbelig. Ook waren de stukken nooit langer dan 12 centimeters.

Aan kleuren had men niet veel keus; zoo kent men van de ouden slechts de drie *enkele*: rood, blauw en geel, en twee *samengestelde*: violet en groen; daarentegen was men rijk aan tonen; hiervan getuigen de handschriften van Eraclius en den monnik Theophiel⁽¹⁾, door wien de middelen werden aangeduid, welke de glasschilders van hunnen tijd aanwendden om tonen trapsgewijze te doen stijgen.

Bovendien was het om zoo te zeggen onmogelijk zuivere kleuren te maken; gemis aan scheikundige kennissen belette hun de eigenlijke kleurstoffen van de mijnerts af te scheiden. Door de tegenwoordigheid van vreemde zelfstandigheden worden de kleuren altijd min of meer gewijzigd. Geen wonder dan, dat het maken van wit glas aan ons tijdstip toebehoort; immers nu eerst kennen wij de middelen om de oorstoffen van het ijzer te ontlasten, welke het glas zoo groenachtig kleurde.

(Wordt vervolgd.)

Wat werd zij ongelukkig!

Eene geschiedenis uit den vreemde, medegedeeld door den Ouden Valentijn.

't Ging naar het midden van den zomer. Op de uitgestrekte akkers wiegelden de lange koornaren, de grasvelden prijken met een prachtig groen tapijt en de takken der boomen begonnen reeds te buigen onder het gewicht der vruchten, die elken dag meer omvang kregen.

Op een smal voetpad, dat langs een roggeveld loopt, vinden wij de beide personen wier voornaamste lotgevallen wij hier willen mededeelen.

't Is zondag en nog vroeg in den morgen.

De jongeling scheen reeds een groote wandeling te hebben gemaakt, het meisje was pas een vijftigtal schreden van het dorp verwijderd; zoo hadden zij elkander ontmoet. Beiden zagen er goed uit: hij was breed geschouderd, zwaar gebouwd, zij was rank gebouwd en wist zeer goed dat zij hagelwitte tanden en schoone bruine oogen had. Al ware er ook geen spiegel in de wereld geweest, zij zou dit toch geweten hebben, want men vindt maar al te veel vleierende tongen en die zijn voor niet weinige jonge meisjes nog veel gevaarlijker dan spiegels.

Het ontging haar niet dat de jonkman niet vroolijk gestemd was, zij zag dit reeds in de verte en glimlachte hem daarom zoo vriendelijk toe, wat intusschen op dat oogenklik niet zeer veel baatte, want de jonkman gaf haar slechts aarzelend de hand.

(1) Men beweert dat Eraclius, alhoewel in Rome woonachtig, een Griek van geboorte was. De monnik Theophiel zou van duitschen oorsprong zijn.

‘Goeden morgen, Jacob, wat scheelt er aan?’ vroeg zij. ‘Ik ben vandaag jarig en gij hebt niet eens een goed woord voor mij over.’

‘Zoo! zijt gij jarig? Ik moet zeggen dat gij op een schoonen tijd van het jaar in de wereld zijt gekomen, maar dat neemt niet weg dat rozen ook steken.’

‘Wat is er toch gebeurd?’

‘Gij hebt mijne moeder diep gekrenkt, Ka, dat weet gij zeer goed.’

‘Ha, ha!’ lachte het meisje zoo luid, dat 't over het veld klonk. Het was een lach vol ijdelheid en hoogmoed; hare witte tanden stonden te pronken, haar oogen schitterden, er kwamen kuiltjes in de wangen, die ook al oogen schenen te zijn. Zij kende de kracht van al die wapenen en daarom verwonderde het haar zeer, dat Jacob nog altijd even knorrig bleef zien.

‘Gij neemt de zaak te licht op,’ hernam de jonkman; ‘weet ge nog wel eens wat gij gedaan hebt?’

Het meisje haalde de schouders op.

‘Nu dan zal ik het u nog eens vertellen,’ vervolgde Jacob. ‘Gij zijt gisteren bij ons in de buurt geweest om werk af te leveren en toen heeft de zoon van den bakker gezegd: ‘Zie eens, kent gij die oude vrouw wel?’ en toen hebt gij gezegd: ‘Foei, wat monster, zoo een moet mij drie passen van 't lijf blijven!’ Dat hebt gij gezegd en nog wel meer, dat ik nu niet wil herhalen. Gij hebt zeker niet gezien, dat het mijn moeder was, wel?... zeg toch neen, Ka!’

‘Neen!’

‘Maar toen zij u toeriep: ‘Gij kunt ook nog wel bespot worden eer gij van ouderdom sterft!’ - toen hebt ge mijne moeder toch wel herkend.

‘Zij is, helaas, krom en gebrekkig en als zij aan het kolendragen is, kan zij er niet uitzien als iemand die naar de kerk gaat. Waarom zijt gij niet naar haar toegegaan, waarom hebt ge niet gezegd: Vergeef mij, ik heb 't zoo niet gemeend?’

‘Omdat ik er geen lust toe had.’

‘Zoo!... Maar toen mijne moeder zich die woorden liet ontvallen, hebt gij den schoolmeester, die bij u stond, gevraagd haar een snuifje te geven, om eens te zien hoe zulk een vogelverschrikker niest. Foei, 't is schande, en gij hebt daarbij nog wel staan lachen.’

‘Is de preêk nu uit?’ vroeg het meisje, en hare oogen vonkelden van gekrenkte trots. ‘Ik zal lachen waar ik wil en over wie ik wil, hoor!’ sprak zij. ‘Wees zoo goed wat op zij te gaan, ik zou anders op de korenaren moeten trappen.’

‘t Zou nog zoo erg niet zijn als een oude vrouw te vertrappen,’ antwoordde de jonkman; hij ging wat ter zijde en het meisje stapte hem voorbij.

Jacob stond een oogenblik met de oogen naar den grond geslagen; plotseling zag hij op als ware hij geroepen. Nog een poosje bleef hij staan, toen volgde hij het meisje. Hij wilde haar niet terug roepen, ook niet inhalen, want zij had immers zijne brave moeder zwaar beleedigd, doch hij verwachtte elk oogenblik dat zij om zou zien en hem toeroepen: ‘Wees toch niet kwaad op mij!’

Jacob maakte echter zijne rekening buiten den waard op, zoo als duizenden vóór hem gedaan hebben en duizenden na hem zullen doen. Kaatje zag niet om, want zij wist zeer goed dat Jacob haar zou volgen en de jonkman meende dan ook te zien dat zij lachte. Zoo was het ook, en bij dien lach speelden de schoone witte tanden weder een groote rol. Foei, wat ondeugende tanden waren dat! Men behoefde niet veel van de beeldspraak te kennen om in deze twee rijen ijdelheidsletters te lezen: ‘Hij zal wel met hangende pootjes terug komen, want ik ben het schoonste meisje uit het dorp.’

Dat was zij, maar daarom nog lang niet het beste en braafste meisje, 't Was wel jammer dat de menschen haar zoo ijdel en hoovaardig hadden gemaakt, door altijd hare schoonheid te vleien, want Kaatje was vlijtig en huiselijk.

Hare ouders hadden vroeger in de stad gewoond en haar goed onderwijs doen geven.

Die ouders waren nu dood, zij woonde bij eene oude nicht en verdiende haar brood met borduren voor winkeliers in de stad. Van jongs af verwend, heerschte zij nu in de woning harer nicht als een vorstin, en kon nooit tegenspraak gedoogen. Velen hadden haar reeds lang aangeraden zich in de stad te vestigen en daar fortuin maken, doch daar had zij geen lust in.

Zij was nu een der voornaamste personages van het dorp; dat beviel haar, en daarenboven dacht zij eerlang in het huwelijk te treden met den flinken smid Jacob, een jonkman van onbesproken zeden, een knap uiterlijk en door en door bekwaam in zijn vak. Zij hadden elkander tijdens de kermis leeren kennen; 't was niet de eerste kermis die hoofden op hol heeft gebracht.

Jacob was de eenige zoon, het eenig kind eener oude, gebrekkelijke weduwe, die altijd haar best gedaan had en nu nog van den morgen tot den avond werkte. Zij droeg de steenkolen aan, en trok aan den blaasbalk als 't noodig was. Kaatje had haar ontmoet toen zij midden in haar werk was. De oude vrouw had van den beginne af haar zoon gewaarschuwd tegen het trotsche meisje, dat met hare schoone tanden en oogen zooveel hoofden op hol bracht.

Uren lang voorspelde zij haar zoon dat hij zijn ongeluk te gemoet ging, wanneer hij een vrouw nam die dagelijks wel twintigmaal wilde hooren dat zij schoon was, die niet kon leven zonder aanhoudend bewierookt te worden. Men mocht niet van haar zeggen dat zij slecht was, maar ijdel was zij in hooge mate, hoovaardig ook en uit hoovaardij kan veel kwaad geboren worden.

Jacob had zijne moeder lief, doch hij gaf natuurlijk toch niet veel acht op al dat geknor; volgens zijn gevoelen meende de oude vrouw het wel goed met hem, doch zij was in deze aangelegenheid al te zwaardenkend.

Thans was echter de moeder diep gekrenkt geworden en zij smeekte haar zoon met opgeheven handen niet om harentwille - ofschoon zij daartoe ook het volle recht had - maar om zijn eigen toekomst, van het meisje af te zien.

‘Een wezen dat den ouderdom minacht en bespot, zal ook geen achting voor den man hebben,’ zeide zij herhaaldelijk; ‘als gij niet onophoudelijk haar zin doet, of eens ongelukkig of ziekelijk mocht worden, dan zal zij zich weinig over u bekommeren. Kaatje wil heerschen en altijd geveleid worden; kan zij dat doel niet bereiken dan is er geen huis met haar te houden. Zoek een deugdzame, ingetogen vrouw, dat zal vrij wat beter zijn dan zoo'n ijdel ding; een meisje moet haar tanden zóó niet laten zien, al zijn zij nog zoo schoon.’

Jacob trachtte zijne moeder te sussen, doch het gelukte hem niet.

Des avonds bleef hij langer dan gewoonlijk tehuis; hij verwachtte altijd dat Kaatje zou komen om de oude vrouw een goed woord toe te spreken, doch werd in die verwachting bedrogen. Toen werd hij kwaad en nam zich vast voor om haar niet te bezoeken, haar niet meer aan te zien, tot zij uit eigen beweging vergiffenis had gevraagd; dat was haar plicht.

Nadat hij echter te vergeefs zeer lang had gewacht, begon hij te bedenken dat Kaatje toch niet goed alleen kon komen; zij zou liever zien dat hij haar bij de moeder bracht en zoo al meer. De oude vrouw zag zeer goed dat haar zoon begon te wankelen

en daarom spoorde zij hem aan, dat hij zich een paar dagen goed zou houden; het geluk van zijn gansche leven hing er misschien van af.

Jacob stond bij het hek van den kleinen moestuin en floot een deuntje; welk deuntje wist hij waarschijnlijk zelf niet.

Zoodra nu de moeder zich omkeerde en het huis binnen ging, liep hij op een drafke weg als moest hij snel een groot verzuim herstellen. Bij Kaatje komende, lachte zij hem toe en hare tanden glinsterden als twee rijen perels. Zij had zeer goed geweten dat hij zou komen en begreep nu meer dan ooit dat zij hem om haar vinger kon winden. Toen Jacob nu nogmaals over de vernedering sprak die zij zijne moeder had aangedaan, verzocht zij hem die oude koeien met meer uit de sloot te halen, want dat verveelde haar.

En?.....

Es ist eine alte Geschichte,

Doch bleibt sie ewig neu!

De moeder liep vele dagen lang met een treurig gelaat in huis rond, en sprak geen woord.

Jacob drong er met alle kracht op aan dat Kaatje, ook slechts een enkelen keer, naar de oude vrouw zou gaan en haar vergiffenis vragen, doch het meisje verzekerde dat zij dit niet wilde doen.

‘En als ik dan nu eens niet terugkom?’ vroeg hij.

‘Dat doet gij evenmin als ik vergiffenis vragen zou,’ antwoordde zij.

En zij had gelijk.

Jacob kon intusschen niet verdragen dat de verstandhouding tusschen zijne moeder en zijne aanstaande vrouw zoo slecht bleef, daarom verzoon hij een leugentje, dat hij geoorloofd achtte. Eens op een dag zeide hij tot zijne moeder, dat Kaatje haar duizendmaal vergiffenis vroeg; zij kon echter niet goed tot haar komen, dat zat nu eenmaal in haar aard. Als moeder nu het meisje een bezoek wilde brengen om zijnentwil, dan was alles uit den weg geruimd. Aan Kaatje vertelde hij dat zijn moeder niet kwaad op haar was, en reeds alles vergeven had.

Kaatje knikte met het hoofd, maar sprak geen woord.

De oude vrouw liet zich bewegen - een moeder doet zooveel voor haar zoon - en zeide tot Kaatje, die aan haar werk zat:

‘Ik vergeef u alles en vergeef het mij nu ook dat ik u een hard woord heb toegesproken toen gij den spot met mij dreeft. Laat ons doen alsof er geen kwaad woord tusschen ons is voorgevallen, dat zal wel het beste zijn.’

‘Ja, ja, dat zal wel het beste zijn,’ antwoordde Kaatje; zij beet den draad af en deed alsof zij niet zag dat de oude vrouw haar de hand toestak.

‘Gij zijt schoon, dat moet iedereen bekennen,’ hernam de moeder, ‘maar mag ik u wel eens wat zeggen?’

‘Gerust... waarom niet?’

‘Zie, ik ben nooit schoon geweest, maar ik kan mij toch zeer goed voorstellen hoe dat is.’

‘Zoo? en hoe is dat dan?’

‘t Moet wel een geluk zijn, een groot geluk. Doch wanneer men daar altijd aan denkt kan het toch niet goed gaan, het maakt ijdel en hoovaardig en in een ijdel en hoovaardig hart kan de vreeze des Heeren niet wonen.’

De oude vrouw voegde er nog veel meer bij. Kaatje bewoog zich ongeduldig op haar stoel en zeide eindelijk heel snibbig:

‘Nu ja, ik zal er aan denken.’

Toen echter de moeder vertrokken was, ging zij voor den spiegel staan, - zij had kort te voren een nieuwen spiegel van groote afmeting gekocht - zag met welgevallen haar beeld aan, groette lachend hare schoone tanden en was zeer tevreden over zich zelve.

Het was herfst geworden en Jacob en Kaatje werden in de kerk als bruidegom en bruid afgekondigd. Men wenschte de oude vrouw geluk met haar aanstaande schoondochter; zij knikte de menschen toe, zonder een woord te antwoorden. Haar hart was te vol, want zij had er een voorgevoel van dat Kaatje verlangde, de moeder zou eenige uren van daar bij haar zuster gaan wonen. Dat was waar, doch Jacob had haar gesmeekt de oude vrouw niet uit zijn huis te verdrijven; hij kon haar niet verlaten, hij wilde haar bij zich houden tot de dood haar riep. Bij zijne tante kon zij niet wonen, want daar ging het zoo onordelijk toe. Kaatje gaf eindelijk hare toestemming, doch zeide met een schalkschen glimlach, waarbij hare tanden weêr een groote rol speelden:

‘Weet gij waarom ik er in toestem?’

‘Omdat gij een goed hart hebt en mij gaarne plezier wilt doen.’

‘Misgeraden. Ik geef alleen mijne toestemming dewijl gij zoo verstandig zijt van niet te dreigen, niet te willen - want dat kan ik niet verdragen.’

Er werd bruiloft gehouden en in langen tijd had zulk een flink bruidspaar niet voor het altaar gestaan. Men was vol vreugde, er werd gejuicht en geschoten, doch de oude moeder bleef in dezelfde droefgeestige stemming, al trachtte zij dit ook zooveel mogelijk te verbergen.

II.

Jacob had nu de schoonste vrouw van het dorp, en wist hij vroeger in de smederij lustig den hamer te hanteeren; hij scheen thans met nieuwe kracht bezielde te zijn.

Wanneer hij daar stond, met zijne naakte armen den zwaren hamer zwaaiende, zoodat het aanbeeld trilde en een regen van vonken om hem heen spatte, dan bleven de menschen voor de geopende deur staan, om zich in den krachtigen werkman te verlustigen.

In huis was het echter niet zoo als het behoorde.

IJDEL KAATJE.

JACOB IN DE SMEDERIJ.

De moeder beklagde er zich over dat haar schoondochter haar norsch bejegende, dat zij haar nooit een goed woord toesprak en zij werkte toch als een meid, als twee meiden. Daar zag zij nu wel niet tegen op, doch men wilde ook gaarne een goed woord hooren. Kaatje liet zich echter van den morgen tot den avond bedienen alsof dat zoo behoorde. Jacob bracht in het midden dat zijn vrouw gewoon was te borduren, en dus niet veel verstand had van huiswerk; daarenboven zouden hare handen ook ongeschikt worden voor fijn werk wanneer zij moest schrobben en schuren. De moeder zeide op haar beurt weêr dat zij gaarne al het huiselijk werk voor hare dochter

wilde verrichten, doch Kaatje kon toch wel eens zeggen: ik dank u, moeder of: dat hebt gij goed gedaan, moeder; zij beweerde zelfs dat Kaatje een afschuw van haar had.

‘Ik vrees, ik vrees,’ sprak zij dan ten slotte, ‘dat uwe vrouw haar trotsch hoofd niet zal buigen alvorens eens een ongeluk of ramp komt: ik zou het haast voor haar wenschen, zoo gij er maar niet onder te lijden hadt.’

Kaatje had van haar kant altijd over de moeder te klagen. Vooral des zondags, wanneer zij geene bezigheden had, somde zij alle grieven op, die gedurende de gansche week waren opgezameld. Dit maakte den smid zeer verdrietig. Hij eerde zijne moeder en had zijne vrouw lief, doch zag intusschen zeer goed dat Kaatje een afkeer van hare schoonmoeder had, dat zij haar steeds norscher bejegende, en het krenkte hem dat zij zich voor zijne moeder schaamde, dat zij des zondags weigerde met hem te wandelen, wanneer de oude vrouw hem moest vergezellen.

De grofsmid verloor al eens zijn goede luim en geduld; in zulke gevallen konden de schoone witte tanden geen dienst doen; er kwamen dan tranen en daar was hij geheel niet tegen bestand.

Zoo ging het eerste huwelijksjaar voorbij. De moeder klaagde, Kaatje klaagde en Jacob deed zooveel mogelijk zijn best om beiden tevreden te stellen. Eens stond de jonge man aan het hekken van den kleinen moestuin; de moeder hoorde hem zuchten en zegde troostend:

‘Ik wenschte dat er maar kleine kinderen in huis waren, dat zou een goede afleiding geven.’

Kaatje, die deze woorden had gehoord, riep uit het venster:

‘De Hemel beware mij voor kinderen; ik kan toch gauw genoeg oud en leelijk worden.’

Jacob ontstelde voor de eerste maal over zijne vrouw. Dagen lang liep hij rond zonder een woord te spreken en als hij aan het smeden was, kwam zijn hamer altijd te vroeg of te laat bij den maatslag van zijn gezelschap.

De moeder die wel zag dat haar zoon veel verdriet had - Kaatje bekommerde er zich al zeer weinig om - zeide hem dat zij wilde beproeven of zij huisvesting kon vinden bij haar zuster. Hij moest echter niet aan zijn vrouw zeggen dat zij voornemens was weg te gaan, want als hare poging eens mislukte, dan zou het later zooveel te erger voor haar zijn. Jacob beloofde dit en gedurende de dagen dat de oude vrouw afwezig was, heerschte de grootste vroolijkheid in zijne woning. Kaatje spande alle krachten in om haar man het huiselijk leven zoo aangenaam mogelijk te maken, 't was of men haar geluk in de oogen kon lezen, en sinds lang hadden de tanden zooveel tooverkracht niet meer uitgeoefend. Eens zegde zij, toen Jacob zijn pijp stopte en een vroolijk deuntje floot:

‘Zoo zouden wij altijd kunnen leven, wanneer moeder er maar niet meer was.’

Hij ontstelde.

‘Gij meent waarschijnlijk als moeder niet meer hier maar bij tante woonde.’

‘Zeker, zeker,’ antwoordde Kaatje haastig, doch men kon zeer goed zien dat haar glimlach gekunsteld was.

't Was op dat oogenblik precies of Jacob koud water langs den rug liep; hij huiverde van dien gedwongen glimlach welke, naar zijn oordeel, het gelaat zijner vrouw misvormde. Hoe het nu mogelijk was dat hij juist toen haar het voornemen zijner moeder meêdeelde, dit wist hij zelf niet, maar hij deed het en de gloed die in hare oogen kwam en de glans die van hare witte tanden straalde, deden zijn hart ineen

krimpen; 't was hem alsof de koffie die hij aan den mond bracht, door dien blik vergiftigd was; hij sprak echter geen woord van 't geen in hem omging.
(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 48]

Adolphe Mathieu.

Deze fransch-belgische letterkundige is geboren te Bergen, den 22 juni 1804, waar zijn vader notaris was. Na te Gent en te Leuven gestudeerd en zijn diploma van doctor in de rechten bekomen te hebben, vestigde hij zich in zijne geboortestad en nam het bestuur van de zaken zijns vaders op zich. Zijne liefde voor de letteren was echter grooter dan die tot het notariaat, en hij maakte verzen door de akten heen! Van 1840 tot 1842 was de heer Matthieu conservateur der openbare bibliotheek te Bergen; in 1852 werd hij benoemd tot adjunct-conservateur der koninklijke bibliotheek te Brussel.

ADOLPHE MATHIEU.

Beurtelings schreef Adolphe Mathieu in verschillende tijdschriften en dagbladen, en gaf een aantal dichtstukken in het licht. Zijn eerste werk verscheen te Bergen in 1830, en was getiteld *Passetemps poétiques*. Verscheidene andere stukken zagen later te Brussel het licht, onder ander zijn *Givre et Gelées*, welke hij in 1852 in de hoofdstad drukken liet. De heer Mathieu schreef eenige artikels in proza, handelende over oudheidkunde en letterkunde. Hoeveel verdiensten onze franschbelgische letterkundigen dan ook aan den dag leggen, het is hun moeielijk in Frankrijk naam te maken. Waaraan is dit toe te schrijven? Aan gemis van originaliteit. De fransch-belgische dichters zijn geene Belgen, zijn teenemaal Franschen. Het is met dezer letterkunde dat zij zich voeden, het is in dezer gedachten dat zij worden opgekweekt. Welnu, die fransche denkbeelden bevatten niets nieuws voor Frankrijk. Integendeel, zij worden door oorspronkelijk fransche schrijvers beter ingekleed en uitgedrukt dan door de meeste onzer belgische letterkundigen; doch indien deze laatsten onze eigene zeden, gebruiken en denkbeelden in hunne werken weêrgaven;

indien zij inderdaad belgisch, dat is indien zij origineel waren, zouden zij aan genen kant der grenzen ook als zoodanig ingang vinden. Onder de belgische dichters, welke echter verdienden eene eervolle plaats tusschen de hedendaagsche fransche dichters in te nemen, mogen wij Adolphe Mathieu aanwijzen.

Adolf van Gelder.

Rembrandt heeft ons een tooneel weêrgegeven uit het leven van Adolf van Gelder; hij koos het tooneel, waarin de ontaarde zoon den gevangen gehouden vader beleedigd. De vloek weegt nog immer op den zoon, die op eene zoo wreede wijze het Gods-gebod: 'eer uw vader' onder den voet trapte.

Het was die vorst welke de schuld draagt, dat Gelderland, tot dan toe door inlandsche vorsten geregeerd, onder de heerschappij van Karel-den-Stoute overging. Adolf kon den dood van den ouden hertog niet afwachten, om hem op te volgen; hij stak de oproervaan omhoog, en zoo wreed was hij, dat hij in een winternacht den ouden man oplichtte, blootvoets door de sneeuw en langs het ijs, van Grave naar Buren voeren deed.

Iedereen kent dat verschrikkelijk drama, des te zwarter daar de zoon zelf den ouden en weinig gekleeden man, te paard vergezelde. Dit ijselijk tooneel werd eens treffend weêrgegeven door den antwerpschen meester Wittkamp.

De gravuur, welke wij hier van Rembrandt meêdeelen, bevindt zich in de koninklijke galerij van Berlijn, en is een meesterstuk van heerlijke kleuren en tinten.

Zes maanden lang hield de zoon den ouden man opgesloten, toen de hertog van Bourgondië hen beiden voor zijnen raad daagde, opdat beider belangen zouden worden gehoord. Men stelde aan Adolf voor, zijnen vader den titel van hertog te laten behouden tot aan zijnen dood, en hem zes duizend gulden rente te betalen. '*Il nous fit responce*, zegt Philippe de Commines, *qu'il aimerait mieux avoir jetté son père la teste devant dans un puits et s'estre jetté après, que d'avoir fait eet appointment et qu'il y avait quarante et quatre ans que son père estait Due, et qu'il estait biën temps qu'il le fût.*'

Voorwaar, die woorden kenmerken, in den schelmschen zoon, de type van een volledigen schurk. Ook hield men hem gevangen tot na den dood van Karel-den-Stoute. Toen onder de regeering van hertogin Maria van Bourgondië te Gent een oproer uitbrak, werd hij door de oproerlingen vrij gemaakt. Schurken zoeken hulp bij schurken! Deze laatsten zetten hem aan hun hoofd in hunnen tocht naar Doornik.

Adolf sneuvelde onder de muren van laatstgemelde stad en werd in de kathedraal begraven. Negentig jaar rustte de vaderbeul in zijn graf, toen de beeldenstorm losbrak en de Calvinisten de kerk overweldigden. Zij hoopten gewis in de prachtige tombe een rijken schat te vinden en openden dezelve. Het lijk was gebalsemd, en volgens Philippe de Commines, nog in goeden toestand.' *debuant ce aux excellents épices, qui l'avaient préservé de vétusté.*

Pontus Paijen zegt dat het lijk verscheidene dagen op den kerkvloer liggen bleef, blootgesteld aan de vervloeking der menigte. Wij nemen dit zoo gereedelijk niet aan. Hadden de beeldstormers inderdaad eene 'rechtspleging na den dood' willen inrichten, zooals Motley opgeblazen zegt, dan zou men het lijk daar niet onaangeroerd hebben gelaten. Het volk in woede, is juist zoo vreedzaam in zijne wraak niet, en gewis was dit het geval niet met de beeldstormers.

De 'rechtspleging na den dood,' als eene verhevene volkswraak aangeteekend, zullen wij het liefst dan maar niet aannemen, en herhalen wat wij hooger zegden, dat men het graf open gebroken en het lijk opgehaald had, in de hoop van eenige rijkdommen te vinden.

Met het lijk zelve, dat misschien niemand van de beeldstormers wist wie het weleer geweest was, kon men eigenlijk niets aanvangen, en vandaar dat men het onaangeroerd liggen liet, terwijl, hadde de verontwaardiging over de snoode daad, negentig jaar geleden gepleegd, de beeldstormers bezield, zij die mumie vernield, vernietigd en wie weet op wat wijze in den wind verstrooid hebben.

Onze uitlegging is wel is waar zoo dichterlijk niet als die van Motley, maar ons dunkt dat zij natuurlijker is.

Het vergaan van het nederlandsche stoomschip 'Luitenant-Generaal Kroesen.'

De meesten onzer lezers zullen uit de dagbladen reeds het verschrikkelijk ongeluk van het stoomschip *Luitenant-Generaal Kroesen* vernomen hebben, en het is naar aanleiding onzer gravure, welke het verongelukte schip voorstelt, op het oogenblik dat de laatste boot wordt uitgezet en het schip zelve middendoor breekt, dat wij nog het een en ander daarvan willen aanstippen.

De *Luitenant-Generaal Kroesen* vaarde van Atchin naar Batavia en had, volgens de schatting van de geredden, ruim driehonderd koppen aan boord. Van die 300 menschen zijn de helft verongelukt en de overlevenden hebben met zulke verschrikkelijke moeilijkheden te kampen gehad om hun leven te redden, dat bij het lezen dier bijzonderheden de haren te berge rijzen.

Een der passagiers, mevrouw Bosch, vergezeld van haar kind, is gedurende anderhalven dag de speelbal geweest der golven, en toen de redding nabij was, moest zij nog zien, dat haar kind in de baren verdween. Zij had hare redding te danken aan eene plank die zij, na het zinken van het schip, had weten te grijpen en op die plank voortdrijvende, werd zij eindelijk van landzijde opgemerkt en gered.

De wonderdadigste redding is echter die van majoor Boom. Toen het schip op de rif stiet, ten gevolge waarvan het is verongelukt, sprong de majoor, op het zien van eene boot waarin inlanders zaten, over boord, in de hoop daarin opgenomen te worden. De boot verwijderde zich echter en de majoor was verplicht weêr tegen het schip op te klauteren dat ondertusschen langzamerhand in de diepte verdween.

Toen hij het dek weêr bereikt had, sloeg de groote ijzeren mast om, in zijn val 50 à 60 menschen verpletterende, en het gevolg daarvan was dat de achtersteven, waar de majoor zich op bevond, in de diepte verdween. Boven water komende, stiet hij het hoofd tegen eene deur en deze greep hij als een laatste redmiddel vast.

Toen hij weer in staat was regelmatig te denken was van het geheele schip niets meer te zien, doch zooveel te meer van de ongelukken die het veroorzaakt had.

De watervlakte was bezaaid met balken en stukken hout, waaraan zich wanhopende handen hadden vastgeklemd, en onophoudelijk moest hij zien, dat die handen van lieverlede in de diepte verdwenen, na te vergeefs alle pogingen ingespannen te hebben om het reddende hout vast te houden.

De majoor bleef echter drijvende en had het geluk een tweede plank te kunnen grijpen, waardoor hij zich kon boven houden. Zoo ging een vreeselijke nacht voorbij. Den volgenden morgen dreef hij langs verschillende klippen, waarop schipbreukelingen zaten, doch het mocht hem niet gelukken daarheen te sturen, hij dreef verder zeewaarts.

De ontmoeting der klippen had in den vroegen morgen plaats gehad en dien geheelen dag zag hij niets meer. Hij dreef verscheidene eilanden op een afstand voorbij en moest zich ieder oogenblik het hoofd nat houden tegen de brandende zonnehitte.

Zoo brak de nacht aan en met hem een zware bui en hevige golfslag. De plank werd hem onder het lijf weggeslagen en hij had reeds zijn laatste gebed gedaan. Toch hield hij zich boven en worstelde dien verschrikkelijken nacht door.

Toen de dageraad aan de kim verscheen, zag hij tot zijne onuitsprekelijke vreugde, dat hij niet ver meer van land verwijderd was en er heen dreef.

De laatste krachten werden nu ingespannen en al werd hij tot driemaal toe door de hevige branding weg geslingerd, toch gelukte het hem eindelijk vasten grond onder de voeten te krijgen; hij was gered, dat wil zeggen, hij lag op vasten grond, doch miste zelfs de kracht om de knopen van zijn uniformjas los te maken.

Na een vermoeienden tocht bereikte hij eindelijk eene hut, waarvan de bewoonster hem vriendelijk onthaalde en waar hij gelegenheid vond om verder te komen.

Niet alle geredden hebben zulk een avontuurlijken tocht gehad, want velen waren reeds denzelfden dag dat de ramp plaats had, aan wal en gered.

Toch zijn er 150 menschenlevens verloren gegaan, en de kapitein, die onder de geredden behoort, zal zich over het verlies van die menschenlevens voor het gerecht

te verantwoorden hebben. Nu reeds gaan er stemmen op, die beweren, dat de klip waarop het schip is gestooten, niet onbekend mocht zijn en daarom is ook reeds het nederlandsche stoomschip *Bromo* op ontdekkingsstocht gezonden, om de klip te zoeken, waarna moet uitgemaakt worden in hoeverre het de schuld van den kapitein is geweest dat het ongeluk heeft plaats gehad.

Geïllustreerd nieuws.

INHOUD: De tentoonstelling te Brussel. - De spoorwegramp te Bath. - Turksche wreedheden. - De oorlog in het Oosten.

Ja, gezegend uw vermogen,
Vuur, geheimvol element!
Als ge, omringd van waakzame oogen,
's Menschen heerschappij erkent.
Wat wij schoons te voorschijn brachten,
Danken wij uw wonderkrachten;
Maar hoe vreeselijk wordt ge, o vuur!
Als ge, moê den toom te dragen,
Eigen paên hebt ingeslagen,
Vrije dochter der natuur!
Wee! wanneer gij losgelaten,
Spot met elken tegenstand
En den teugelloozen brand
Voortzweept door bevolkte straten.

Bij het bezichtigen van de tentoonstelling voor gezondheidsleer en reddingsmiddelen te Brussel schoten ons bovenstaande versregelen uit Schiller's beroemd *Lied von der Glocke*, zoo meesterlijk door Ten Kate in het nederlandsch overgebracht, te binnen. En inderdaad, een bezoek aan die tentoonstelling, in den loop van den zomer reeds door zoovele gekroonde hoofden bezocht, moet met hare tallooze varieerende maar grootendeels vernuftige en practische blusmiddelen en reddingstoestellen - in de volgende aflevering komen wij er op terug - wel aan dat 'geheimvol element' doen denken.

En niet ten onrechte roemt de dichter het gezegend vermogen van het weldadige vuur, 't zij het als 'lamp der Godheid' (de zon) - zooals De Lamartine het zoo schoon uitdrukt - aan het blauwe uitspansel schittert en als koesterende meizon het aardrijk verwarmt en stooft en de groene spruitjes uit den grond en de witte en roode bloesems uit de windselen te voorschijn roept - 't zij het aan den wil en de macht van den mensch dienstbaar gemaakt, door stoom de afstanden als vernietigt en het prachtige zeekasteel pijlsnel over de groene golven van den oceaan stoomt of de lange sleep van waggons met de snelheid van den bliksem over de gladde spoorbaan, door landen en rijken, door vlakten en woestijnen heenjaagt.

Maar het 'wee' des dichters is evenmin een ijdel woord, wanneer het vuur, des menschen macht ontwassen, zijn eigen weg volgt. Dan is zijn macht vreeselijk, ontembaar. Zie, rustig slaapt de vriendelijke vesting, onbewust van gevaar, aan den voet des heuvels, of aan den oever van den blauwen stroom. Toch loert dood en verderf binnen hare muren, want een kleine vonk, een enkele bliksemstraal kan het zwarte slapende buskruit doen ontwaken en de heerlijke stad in puin doen verkeeren, om de van gevaar onbewuste burgerij wakker te schudden en haar te werpen in de armen van den dood.

Zie die heerlijke wijk der trotsche hoofdstad. Het zijn geen huizen, waaruit zij samengesteld is, maar prachtige paleizen, waar de grooten der aarde verblijf houden. Alleen een enkel onaanzienlijk huisje is als verscholen en overschaduwde door die heerlijke gewrochten der bouwkunst, als een lage en verachte hazelstruik door de breedgetakte woudreuzen. Maar een kleine, flikkerende vlam verheft zich uit die onaanzienlijke woning, een roode gloed slaat uit het smalle venster, bijt om zich heen, tast de paleizen aan, wint veld, breidt zich uit, en, links en rechts voortgezweept, holt hij voort en voort, tot het vuur uitsterft door gebrek aan voedsel, na de gansche wijk in een gapenden puinhoop te hebben herschapen.

Intusschen, niet zelden gelukt het den mensch den vreeselijken vijand te muilbanden, hem in zijne dolle vaart te stuiten en hem de reeds gegrepen prooi te ontrukken. Menig vernuftig kunststuk op de Brusselsche tentoonstelling kan dienen om den gevreesden vijand met goed gevolg te bestrijden, zooals wij in de volgende aflevering zien zullen.

Wij spraken straks van den stoom, die als weldoend kind van het vuur de afstanden als vernietigt en rijken en werelddeelen bij elkander brengt.

Jammer dat de, uit onvoorzichtigheid of nalatigheid ontstane spoorwegrampen nog altijd maar al te talrijk voorkomen, vooral in Engeland, het land der spoorbanen en sneltreinen.

Op onze gravure geven wij eene afbeelding der jongste spoorwegramp in Engeland, den 7. Augustus nabij het station te Bath (eene handelstad in het zuidwesten van Engeland, dicht bij Bristol) voorgevallen; wij willen er tevens de beschrijving van laten volgen.

Een pleizier-trein keerde in den namiddag van genoemden datum met eene snelheid van 30 mijlen in het uur uit Bath terug. Daar hier slechts een enkelvoudig spoor ligt en er dientengevolge nooit meer dan één trein te gelijk den weg passeert, werd er aan geen gevaar of botsing gedacht en meende de machinist veilig met vollen stoom te kunnen werken. De reizigers bespraken met elkander rustig de genoegens van den gehouden pleizier-tocht, toen plotseling een vreeselijke schok bagage en reizigers en waggons op en door elkander wierp. Een andere trein, naar Bath stoomende, was met vreeselijke kracht op den eerstgenoemden gestooten en een oogenblik later waren de waggons letterlijk tot splinters geslagen en lagen de deerlijk gekwetste passagiers tusschen en onder de vormlooze puinhoopen beklemd.

Het was een verschrikkelijk oogenblik, een oogenblik van eene akelige, doodelijke stilte. Gedurende eene halve minuut na den schok liet geen geluid, geen angst- of smartkreet zich hooren, zoozeer hadden vrees en ontzetting allen aangegrepen, maar weldra steeg van onder de puinhoopen een ontzettend jammergeschrei op, dat de in allerijl aansnellende redders door de ziel boorde. Het was een hartverscheurend schouwspel: kermende mannen en vrouwen staken krampachtig de handen boven de opeengestapelde overblijfselen der verblijzelde waggons uit, waaronder de verscheurde en lillende lichamen door een centenaarslast gedrukt werden. Lang duurde het eer al de ongelukkigen uit hun jammerlijken toestand verlost waren: men moest de vormlooze puinhoopen met omzichtigheid wegruimen, ten einde de gekwetsten te kunnen bereiken en toen eindelijk die moeielijke taak verricht was, telde men niet minder dan 14 dooden en een honderdtal gekwetsten, onder welke laatsten er zich bevonden wier armen of beenen letterlijk van het lichaam afgesneden waren.

Nadat de gekwetsten van onder de verbrijzelde waggons weggenomen en voorloopig langs den weg neergelegd waren en het intusschen avond geworden was, werden de overblijfselen van den trein in brand gestoken, om het vervoer der gewonden gemakkelijk te maken. Het moet een ontzettend schouwspel geweest zijn, dat vervoer der jammerende gekwetsten, door dien rooden gloed in den duisteren nacht spookachtig verlicht.

De oorlog in het Oosten raakt op zijn einde. Het werd ook meer dan tijd, behalve het verlies van menschenlevens in de verschillende gevechten, behalve het totaal vernielen van den rijken oogst, behalve de ellende der bevolking van de geteisterde streken, veroorzaakt door het verbranden van steden en dorpen, het wegrooven van het vee - bijna de eenige rijkdom der landelijke bevolking in Servië en Bulgarië - werden en worden er gruwelen bedreven, wier beschrijving de haren doet te berge rijzen en die te recht den afschuw en de verontwaardiging van geheel Europa opgewekt hebben. De fanatieke, wraakzuchtige Turken hebben de groene vaan van den profeet ontrold - het symbool van den godsdienstoorlog en van eene gruwelijke slachting onder de Kristenen tevens.

De oorlog raakt op zijn einde; nadat de Serviërs ongeveer eene maand op het turksche grondgebied verwijld en in menig officieel telegram eene schitterende overwinning behaald hadden, werden zij eindelijk genoodzaakt hals over kop over hunne grenzen te wijken en zich zoo goed het kon op den aanstaanden inval der turksche troepen voor te bereiden.

De hoofdmacht der Turken bevond zich aan Servië's oostelijke grenzen. Bij Widdin stond het legerkorps van Osman-pacha, meer zuidelijk bij Nich, dat onder Achmed-Ejub pacha en Soliman-pacha. Na Tschernaïeff's haastigen aftocht uit Babina-Glava, maakten de Turken zich gereed de Servische grenzen te overschrijden en trokken Soliman-pacha en Achmed-Ejub-pacha den 29 juli in twee kolommen uit Nich op, met het doel het door de Serviërs bezette Knajevatz of (Gurgotovatz) aan te vallen, terwijl Osman-pacha uit Widdin meer noordelijk tegen Zaitchar zou opereeren. Daar, aan Servië's oostergrenzen maakt de rivier Timok de grensscheiding tusschen de beide vijandelijke landen uit; tusschen Zaitchar en Knajevatz, beiden aan den linker Timok-oever op Servië's grondgebied gelegen, hadden de Serviërs eene reeks van verschansingen aangelegd; zij beweerden dat de Timok-linie onneembaar was en gaven voor met gerustheid den aanval der Turken af te wachten. Generaal Lechjanin had tot taak Zaitchar, kolonel Horwatovics Knajevatz te verdedigen, terwijl Tschernaïeff meer zuidwaarts stond, gereed om hulp te brengen waar het zou blijken noodig te zijn.

De beide turksche pacha's die uit Nich opgerukt waren, kwamen intusschen reeds den 31 juli voor Knajevatz aan, op hun weg alles verwoestende en verbrandende. Hier had den 2, 3 en 4 augustus de beslissende slag plaats tusschen de Turken en de Serviërs, welke met de nederlaag en de vlucht dezer laatsten eindigde.

Onmiddellijk na de vlucht hunner vijanden trokken de Turken Knajevatz binnen, hetwelk zij tot den grond toe afbrandden.

Intusschen was ook Osman-pacha van uit Widdin blakerend en plunderend Servië binnengetrokken en kwam den 4 augustus te Zaitchar aan. Hier ontspon zich op den morgen van den 5 een bloedig gevecht.

De turksche artillerie beschoot met goed gevolg de servische verschansingen voor Zaitchar; waarna het geheele legerkorps der Turken in een woedenden aanval den vijand verdreef uit zijne stellingen en uit de stad zelve, die deerlijk verwoest werden.

Zoo bevond zich dan de Timok-linie in de macht der Turken, wat de eerste beslissende *coup* van den oorlog was. Natuurlijk beweren de Serviërs na hunne nederlaag dat de Timokvallei volstrekt geen strategisch gewicht bezat en doen zij het voorkomen alsof het opgeven dier vallei meer een van te voren overlegd plan dan wel een gedwongen ontruiming was, maar wij kennen hunne tactiek te goed om nog door dargelijke praatjes om den tuin geleid te worden. Behaalden de Serviërs een klein voordeel, veroverden zij eene niets beteekenende schans of een gewoon blokhuis, dan groeide die schans of dat blokhuis gedurende het gevecht tot eene gewichtige vesting, eene schier onneembare sterkte aan; moesten zij integendeel eene belangrijke stelling opgeven, dan kromp het gewicht dier stelling plotseling in tot eene onbeduidende verschansing. Men begrijpt dat ook de Turken aan die tactiek volstrekt niet vreemd waren en eveneens meesters waren in het vergrooten of verkleinen der feiten, als dat zoo in hunne kraam te pas kwam.

Ditmaal is het echter als bij uitzondering eene werkelijke overwinning welke de Turken behaalden, en men mag ze gerust het begin van het einde noemen.

In het westen heeft generaal Ranco-Alimpics zich nog het langst staande gehouden. Op Bellina en het schilderachtig aan de Drina ge legen stadje Zwornik (zie onze gravure) heeft hij zes weken lang den vijand opgehouden.

Nieuwe boeken
De glasschildering.
(Vervolg en Slot.)

Wij hebben gezien dat ijzer aan het glas die groene tint geeft: dit brengt ons tot het onderzoek der voor glasschildering geschikte stoffen.

De ontelbare kleurstoffen in nijverheid en kunst gebruikt, kan men in twee groepen verdeelen: 1^e de *organische*, welke men aan het planten- en dierenrijk ontleent, zooals: meekrap, indigo, karmijn, enz., enz.; 2e de *delfstofkleuren*, zooals: vermiljoen, smalt, okergeel, bloedsteen (roodkrijt), enz., enz.

Er blijft nu over, te zien welke van deze kleuren, zonder zich te ontbinden, de hitte van gesmolten glas kunnen doorstaan. Van de *eerste* groep gééne; want men weet dat organische lichamen samengesteld zijn uit: kool, waterstof, zuurstof en stikstof, welke allen⁽¹⁾ op dien warmtegraad tot gassen herleid worden.

Vele tot de *tweede* groep behorende kleurstoffen worden ontbonden, of voegen zich als de organische, bij voorbeeld: vermiljoen, dat uit zwavel en kwik gevormd is; beide verdampen zonder zelfs sporen van hun bestaan na te laten.

Daar de *metaalroesten* aan een zeer hoogen warmtegraad kunnen weêrstaan, en zich door bestendigheid onderscheiden, kon men slechts onder de mineralen *die* bergstoffen kiezen, welke dergelijke roesten in overvloed bevatten.

Uit de verschillende gehalten dezer laatste ontstonden dan ook die talrijke *tonen* van dezelfde *kleuren*. Zoo wisten reeds de glasschilders van vroegeren tijd, dat zekere mijnstoffen deze of gene kleur voortbrachten, zonder dat zij het *waarom* daarvan kenden.

Wat echter verdient opgemerkt te worden, is hunne behendigheid om de kleurstoffen door eene geregelde hitte naar verlangen te wijzigen. In een der schriften van den monnik Theophiel wordt aanbevolen, het vuur uit te dooven zoodra men den gewenschten *toon* bekomen heeft. In tegenovergesteld geval doet een hoogere warmtegraad de kleurstoffen in kracht winnen.

Men ziet dus dat de hitte in het glaskleuren eene groote rol speelt. Hoe zonderling dit ook schijnen moge, is het gemakkelijk het verschijnsel scheikundig uit te leggen.

Wie kent er den geelrossen ijzerroest niet? Dien noemt men *ijzerhydraat*, dat is *water* met *ijzerroest* verbonden.

Welnu, wanneer men dien roest aan een toenemend vuur blootstelt, ziet men hem opvolgend rood, bruin en eindelijk zwart worden, naarmate hij de zuurstof⁽¹⁾ van de lucht opslorpt.

Bij de roodgloeihitte overdekt zich het koper met eene laag *eersten roest*, die er als schubben afspringt, ‘hamerslag’ geheeten, omdat hij als zulke in de smisse voorhanden is; zijne roode kleur wordt door langere gloeiing gansch zwart, en er vormt zich dan *dubbele koperroest*.

Beide proeven zijn meer dan voldoende om te bewijzen dat verandering van kleuren enkel een hoogere roestingsgraad voor oorzaak heeft.

Met dan eenvoudig bij de gesmolten glasmasa zekere metaalroesten te voegen, verkrijgt men de volgende kleuren⁽²⁾: scharlaken door *eersten koperroest*, - blauw bij

(1) Men besluite daaruit echter niet dat zulks een volstrekt *algemeene* regel is, aangezien het *geel glas* en voornamelijk wel datgene dat in den handel voorkomt, zijne kleur aan de houtskool verschuldigd is.

(1) De *zuurstof* of *roestlucht* is een en dezelfde gas; het is enkel een verschil van benaming, om de tweevoudige werking dezer stof te doen kennen. Sommige lichamen worden door die gas tot *zuren* herleid, andere tot *roesten*, of gelijk de Hollanders het de Franschen nazeggen, *oxyden*.

(2) Men gelieve op te merken dat die opgaven enkel dienen om een oppervlakkig gedacht over glaskleuring te geven: eene volledige beschrijving zou wel een geheel boekdeel eischen.

middel van *cobaltroest* (dien men in azuurblauw, smalt en saffier aantreft) - en geel door *houtschool*.

De enkele bijvoeging van *overmangaanroest* geeft purper, dat tot rood overhelt wanneer het glas de soda voor basis heeft, en er blauwachtig uitziet zoo deze laatste door potasch vervangen is.

De *dubbele koperroest*, waarvan wij daareven de bereiding hebben doen kennen, geeft aan het glas die groene tint, welke veel krachtiger wordt wanneer de koperroest met ijzerroest gepaard gaat.

Het kleurend vermogen der metaalroesten is zeer verschillend.

Dat van *eersten koperroest* verft het glas zóó sterk rood dat het hierdoor van zijne doorzichtbaarheid gansch zou beroofd worden, indien men het middel niet had, om het slechts op eene zijner oppervlakten te kleuren.

Het zoogenaamd *opgelegde glas* (*verre plaque*) verkrijgt men door de glasblazerstang, op welker einde reeds een zekere hoeveelheid gekleurd glas kleeft, bij verkoeling in eene gesmolten massa witglas te dompelen, het geheel tot een cilinder te blazen, die men, in twee gesneden, op een gloeiende plaat uitspreidt.

Hierdoor bekomt men twee op elkander gelegde bladen, waarvan alleen het dunste gekleurd is.

Alhoewel de monnik Theophiel van geen opgelegd glas gewaagt, is het bewezen dat het rood van dien tijd uit twee lagen bestond; enkele stukken zijn in de massa gekleurd en sterk geelachtig.

Tot op de helft der XIVe eeuw waren het slechts met glas vermengde koperloovertjes die de kleurlaag uitmaakten; daardoor onderging het licht die veelvuldige straalbrekingen, welke aan het glas het vonkelend effect gaven dat wij later niet meer terugvinden.

Om op de ruiten van dezelfde kleur lijnen of schaduwen te brengen, had men maar ééne enkele bruine glasverf (émail), welke uit zeer licht vloeibare glassoorten was samengesteld.

De monnik Theophiel zou deze van gebrand koper, groen glas en 'grieksche saffier' bereid hebben; van die 'saffier' geeft hij geen verdere uitlegging.

M. Viollet-le-Duc is van gevoelen, dat deze laatste niets anders was dan eene blauwe, zeer smeltbare venetiaansche glassoort.

Dat verder het gebrande koper de basis niet was van zijn zwarte of bruine kleurstof, lijdt geen twijfel, aangezien een scheikundig onderzoek bewezen heeft, dat bij die kleur het ijzer in groote hoeveelheid voorhanden is.

Meer dan waarschijnlijk hebben de ouden hunne preparaten in ijzeren vaten bereid, en aldus onwillekeurig den ijzerroest ingebracht; later werden deze stoffen veelal door gebrande aarde vervangen.

ADOLF VAN GELDER.

Vervolgens wreef men de daaruit verkregene verf tot een fijn poeder, dat met een min of meer kleverig vocht gemengd, doelmatig op het glas werd aangebracht. De *inbranding* van dit émail geeft aan die kleur eene eeuwen trot seerende duurzaamheid.

Wat het *bereiden* der bruine glasverf bij de ouden betreft, alsmede den *vorm* dien zij aan hunne ovens gaven om net glas in te branden, dit alles berust enkel op loutere gissingen zóó veel is zeker, dat dáárin nooit hunne zoogezegde *geheimen* bestonden. Om dit punt op te helderen, zullen wij de bewerkingswijze doen kennen, welke te dien einde door onze hedendaagsche glasschilders wordt gevolgd.

De menging der tot glasverf geschikte stoffen, wordt in eenen kroes tot smelting gebracht, en dan in koud water uitgegoten; de plotselinge verkoeling verbrijzelt de glasmassa tot poeder, dat dan gemakkelijk fijn te wrijven is. Het kleverig vocht, waarvan wij daareven spraken, bestaat enkel uit water met suiker of gom, terpentijn of lavendelolie.

Als vorm verschillen de ovens veel van elkander; wij zullen ons derhalve bij de aanduiding bepalen van het stelsel dat wij als het beste aanzien.

De oven is uit vuurproeven steen gemetseld; in het midden is er eene opening, waarin zich de *moffel* bevindt; deze bestaat uit eene kas van klei of van ijzer, met een aantal ijzeren schuiven voorzien.

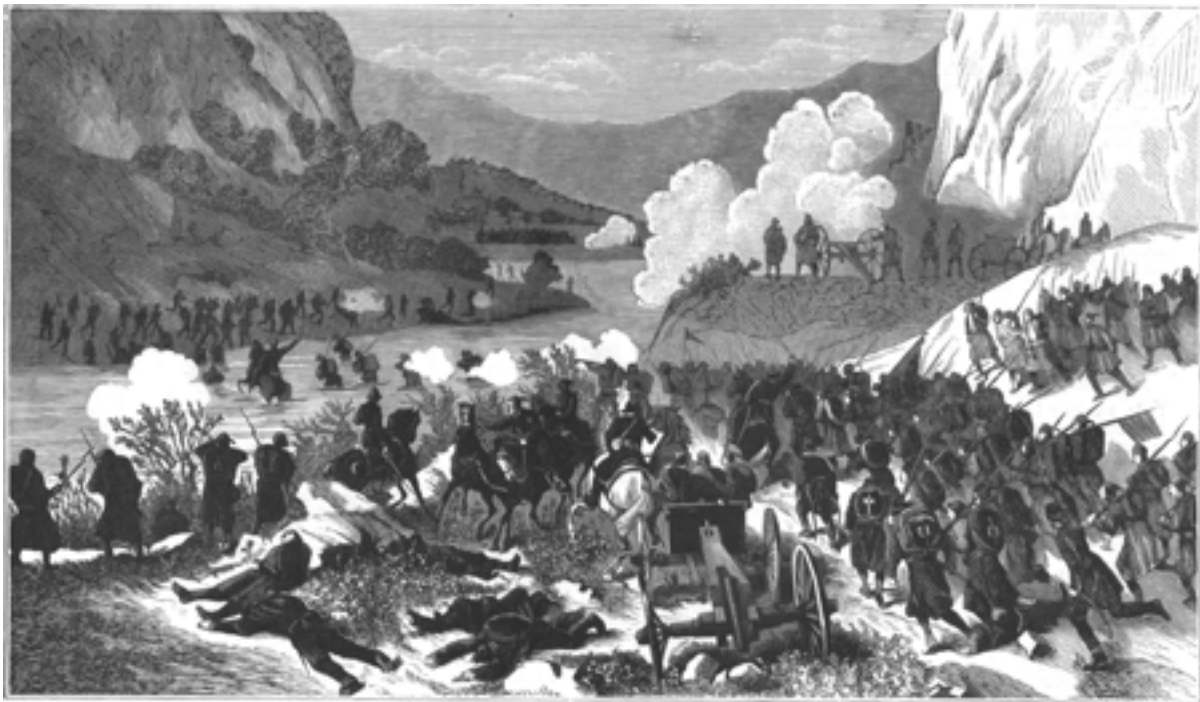
Vooraleer de glaspatronen op deze ijzeren platen te leggen, draagt men zorg, ze met een dunne laag krijt te bestrooien, welke de ruit belet aan de plaat vast te kleven; wanneer alles naar verlangen geschikt is, sluit men de

TURKSCH E WREEDHEDEN.

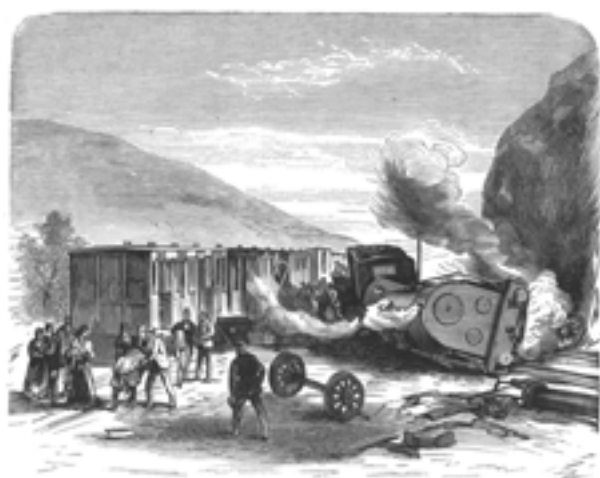
GEZICHT OP ZWORNIK.

GEVECHT BIJ ZAITCHAR.

HET TENTOONSTELLINGSGEBOUW TE BRUSSEL.

SPOORWEGRAMP TE BATH.

moffel dicht, en het vuur wordt *van boven* ontstoken, de vlammen likken en slingeren naar beneden, langs de ruimte welke tusschen moffel en oven is uitgespaard.

Weldra ziet men de binnenwanden van den moffel blozen; langzaam geraakt de glasverf aan het smelten, maar ook de harde oppervlakte van de ruiten wordt week, en zóó hechten zich de beide glassoorten aan elkander.

Om het smeltingspunt waar te nemen, draagt men zorg de proefglaasjes, welke gelijktijdig in den oven gebracht zijn, er nu en dan eens uit te halen. Wanneer de verf een goed blinkend uitzicht heeft, laat men den oven allengskens uitgaan en één of meer dagen lang verkoelen.

Nu dat de smeltverf door de inbranding onuitwisschbaar is gemaakt, blijft er nog over, de geschilderde ruiten van verschillende vormen tot een *paneel* (gedeelte der raam) aan elkaar te brengen.

Te dien einde gebruikt men de *loodteekening*⁽¹⁾, die den vorm en de plaats der glaspatronen aanduidt. Men begint met een middenstuk door rabatlood in te sluiten; dank aan de plooibaarheid van dit metaal kan men het naar willekeur allerlei vormen doen aannemen; een tweede stuk wordt er weldra tegengeschoven; een derde, en zoo tot dat het geheele vak volledig is.

Bij middel van soldeering hecht men al de looden banden aan een; ook geeft men hierdoor aan het paneel die stevigheid welke het tegen samenplooijing vrijwaart.

Verder zullen wij ons op het terrein der *technische* kennissen niet wagen, uit vrees van door meerdere uitbreiding de zaak te verwarren. Wat de lezer deszake nog dient te weten, zullen wij in den loop der geschiedenis doen kennen.

Men ziet de schrijver behandelt de kwestie met volledige kennis van zaken; die weinige bladzijden zullen gewis het boek bij den liefhebber der glasschildering toegang verleen.

Het vorstendom Servië.

Het slavonische ras is het talrijkst van al de rassen, welke men in Turkije aantreft. Geen ras heeft zich zoo eigenaardig tegen allen buitenlandschen invloed weten te beschermen en vrijwaren.

Noch de tijd, noch de neêrlagen, noch de uiteendrijving hebben het oorspronkelijk karakter bij dat volk uitgewischt.

In de zevende eeuw was Servië een koninkrijk en niet alleen dit land, maar ook Bosnië, Macedonië, Albanië, het eigenlijk gezegd Slavonië, Bulgarië en Dalmatië, leefden onder den schepter der servische vorsten.

Thans zijn echter die verschillende landen tusschen Oostenrijk en Turkije verdeeld, en indien het servische koninkrijk ooit hersteld wordt, zal die beweging uitgaan van Servië zelve, dat als het middenpunt van het slavonische rijk wordt beschouwd.

In 1804 ving Servië den opstand tegen de turksche overheersching aan; doch eerst in 1826 erlangde dit land eene betrekkelijke onafhankelijkheid; want het is altijd afhankelijk van de Porte, al heeft Turkije in 1830 er in toegestemd dat het inwendige bestuur aan inlandsche overheden zou worden overgedragen.

(1) Deze is enkel de kopij der omtrekken, welke met gitzwarte lijnen op het *model* of *karton* zijn afgeteekend.

Servië ligt aan het noordelijk einde van den grooten bergketen, tusschen de vlakten van Hongarië en de landstreek der Adriatische-Zee. Ten zuiden stoot men op de Balkans, die schier niet genaakbaar zijn, terwijl het land aan de zijden, door andere bergketens, wordt ingesloten.

Ten noorden stroomen de Donau en de Save; tusschen Bosnië en Servië de Drina, en de Morava scheidt het land in twee. 'Het hooge land,' zegt een engelsch tijdschrift, 'is met zware eikenboomen begroeid, die niet alleen als natuurlijke vestingen zijn te beschouwen, maar ook een der bronnen van handel en nijverheid zijn.'

De ligging van Servië maakt dit land inderdaad bijzonder sterk als militaire positie, en wanneer het in de oorlogen met Turkije het hoofd bood aan de ottomansche legers, dan was dit eer te danken aan zijne ligging, aan de gesteltenis van zijnen bodem, dan wel aan zijne armee.

De geschiedenis van Turkije zegt de *Quarterley Review*, verdeelt zich in drie tijdperken:

- 1° de oude leenroerige monarchie;
- 2° de turksche overweldiging;
- 3° het tegenwoordige vorstendom.

Het eerste tijdvak kwam met de instellingen der andere leenroerige landen van Europa overeen; de vorst vond zijne inkomsten in de domeinen der kroon en de edelen brachten hem schattingen op in natuur, geld of soldaten. Even als elders vond men er edelen, ridders, geestelijken en dorpers, doch geen middelstand. De handel werd door de joden, de bewoners van Ragusa en door de Byzantijnen gemonopoliseerd.

De goud- en zilvermijnen werden door de Venetianen geëxploiteerd.

Servië is nog ten huidigen dage met gebouwen overdekt, die uit het volle der middeleeuwen dagteekenen; het waren de woningen der grooten en edelen, die later, toen de Turken het land overweldigden, door deze in vestingen, kazernen en anderszins werden herschapen.

Die vestingen zijn nog alleszins geducht; immers, zij liggen op hoogten, bestrijken de vlakten en laagten en dewijl de bodem van het land nog niet veel veranderd is, sedert die sterkten daar gelegd werden, beantwoorden zij nog zeer goed aan hunne roeping.

Zeker is het dat men nergens meer nog het spoor der middeleeuwen aantreft, dan wel in Servië en ook in Bosnië. Men leeft er nog als in die eeuwen, te meer daar de menschen gelijk de natuur, er weinig verandering hebben ondergaan.

Het was in 1389 dat de Serviërs een verbond sloten met de Hongaren, om gezamentlijk den vooruitgang der turksche wapens tegen te gaan. Het lot der wapens was den bondgenooten echter niet gunstig, en na den slag van Kassoava, waar Serviërs en Hongaren als vernietigd werden, viel Servië onder de turksche overmacht.

Belgrado, de hoofdstad, hield echter met zijn kristen garnizoen de worsteling vol tot in 1532. Honderd drie en veertig jaar duurde de strijd voort, een bewijs hoe sterk de vesting was en hoe heldhaftig de kristen scharen den servischen grond verdedigden.

De vorst van Servië, die tijdens den slag van Kassoava den scepter voerde, heette Lazarus; de vader werd ter dood gebracht, doch aan elk zijner twee zonen werd door Turkije een deel des lands ter leen gegeven.

Het scheen wel dat Turkije zelf belang er bij had, het land in zijn oorspronkelijken toestand te behouden, want de sultans waren betrekkelijk zeer verdraagzaam en de

geschiedenis meldt zelfs, dat zij toelieten voor elke nieuwe moskee, die er werd opgericht, eene nieuwe kristenkerk te bouwen.

De Serviërs volgden alsdan de oorlogskansen van den turkschen veroveraar en zij maakten deel van die schrik aanjagende horden, welke in de zestiende eeuw gansch Europa dreigden te onderjukken.

Ofschoon den Serviër zekere rechten waren toegestaan, moest hij ook tijdens de turksche overheersching vele vernederingen verduren. Zoo mocht geen kristen te paard eene stad binnenrijden, en moest hij elken dienst bewijzen, welken een Turk van hem eischte.

Indien een Turk op den openbaren weg een kristen ontmoette, moest deze laatste blijven staan totdat de eerste was voorbij gegaan, even als een arme loteling voor een oogenblik in een marmerbeeld herschapen wordt, wanneer zijn generaal opdaagt.

Doch de *Quarterlew* merkt op, dat de Kristenen van dat alles weinig last hadden, dewijl zij hoofdzakelijk het platte land of liever de dorpen bewoonden en de steden aan de Turken overlieten; op die dorpen stierven zelfs personen zeer hoog van jaren, die nooit eene stad hadden gezien.

Hoe het zij, men moge het bestuur over Servië zoo zacht mogelijk voorstellen, het was toch altijd een bestuur van dwingelandij en werd deze niet uitgevoerd door de turksche regeering zelve, dan toch werd zij toegepast door de pacha's of gouverneurs, die in Servië den Grooten Heer vertegenwoordigden.

De turksche leenmannen persten de Serviërs hunne bezittingen af, en schaakten niet zelden de schoone boerendochters, om hunne harems op te vullen.

Men begrijpt dat het gevoel van wraak eens, en zelfs weldra, over den rand des bekens droppelen moest.

Uit alle hoeken en kanten, uit bosschen en bergkloven stegen duizenden strijders op; men zwoer haat aan den plunderaar, moordenaar en eerschender, en het ging nu voortaan hand voor hand, tand voor tand.

Elke hoek, elke kant, elke landstreek met een woord, was door een geheim verbond aaneen geschakeld; er ontstond een genootschap van 'Heiduks' dat den moord ten doel had.

Heiduks? zal men zeggen: wij kennen die slechts als vergezellende in vroeger jaren de rijtuigen der rijken; doch de naam, hier in voege, komt van het slavonsche of hongarsche; in het sawoltische bediedde men met dit woord hongarsche krijgslieden.

Het welgelukken van den oproer was grootendeels te danken aan de energie en het beleid van George Petrovitj, door de Turken Kara-George of Zwarte George geheeten.

Kara-George was de zoon van een servischen boer.

Wilt gij dien man in eenige woorden kennen? Wilt gij beseffen wat krachtvol en tevens verschrikkelijk karakter die aanleider aan den dag legde? Men leze enkel het navolgende, en geen enkele trek, dien men uit zijn veel bewogen leven over hem verhaalt, zal u nog vreemd schijnen.

Kara-George had ijselijk wraak genomen tegen de verdrukken van zijn land; deze zaten hem dan ook op de hielen, en om aan hunne wraak te ontkomen, vluchtte hij met vee, huisraad en familie, waaronder zijn stokoude vader, naar de oostenrijksche grenzen.

Aan den Donau gekomen, dus op het punt zijn dierbaar Servië te verlaten, wilde de oude man niet verder; hij wilde zelfs terug - terug naar zijne geboortestreek.

‘Maar gij zult door de Turken gevangen genomen en dood gemarteld worden!’ riep Kara-George uit.

‘Onverschillig,’ morde de oude; ‘maar ik wil niet buiten de grenzen van mijn Servië sterven. Liever sterf ik dan hier.’

‘Dan,’ zegde de verschrikkelijke zoon, ‘is het beter dat ik u hier doodschiets.’

‘Dat is ook zoo,’ zegde de oude.

En Kara-George trok zijne pistool uit den gordel, en schoot zijn vader morsdood.

Kara-George keerde echter, na eenigen tijd van ballingschap, in Servië terug en oefende aldan den stiel van varkenskooper uit. In 1809 trad hij weêr aan het hoofd van den oproer te voorschijn, en richtte die met eene krachtdadigheid, welke den Turken den doodschen schrik in het harte dreef.

‘Hij was,’ zegt de *Review*, ‘een van die door en door stoute karakters, die in tijden van verdrukking in het licht treden; ook naar het lichaam stak hij even ver boven zijne reusachtige landgenooten uit, als de kolossale boom der overzeesche bosschen boven die van het gewone bosch.

‘Kara-George kon lezen noch schrijven; hij kon echter zeer gemakkelijk en gepast depeches aanteekenen. In de dagen dat hij alleenheerscher over Servië was, kapte hij met eigen hand boomen om en ploegde zijnen grond.

‘Eens dat hij eenen reep om een vat vast-

maakte, bedierf hij de ridderorde, welke hem Rusland geschonken had.

‘Bij den aanval vocht hij het liefst te paard; doch zoodra hij bemerkte dat het op een vechten ging, sprong hij uit het zadel. Zijne lange gestalte, zijne breede schouders, zijne zwarte en diep liggende oogen deden hem onmiddellijk op het slagveld herkennen; maar ook die herkenning verspreidde een algemeene schrik onder de vijanden.’

(Wordt vervolgd.)

Wat werd zij ongelukkig!

Eene geschiedenis uit den vreemde, medegedeeld door den Ouden Valentijn.

(Vervolg.)

Den volgenden dag kwam de oude vrouw terug; Jacob ontving haar met buitengewone hartelijkheid, waarschijnlijk uit schuldbesef. Hij gaf zijne vrouw een wenk dat zij niets moest laten merken en ging naar de stad, alwaar hij voor werkzaamheden was ontboden.

Toen Kaatje met de moeder alleen was en deze juist een boterham zou gaan eten, zeide zij: ‘Moeder, gij neemt immers uw geit ook terstond mede, niet waar?’

‘Mijn geit, waarom?’

‘’t Is zeer verstandig van u dat gij uwe kleêren komt halen en voortaan bij uwe zuster gaat wonen.’

De oude vrouw zag haar met groote oogen aan, zette het kopke neêr dat zij aan den mond wilde brengen en begaf zich naar haar kamerke zonder iets te gebruiken. Eerst eenige uren later zag Kaatje naar haar om; zij vond de oude weenend en handenwringend op een stoel zitten.

‘Als gij van middag eten wilt hebben, zult gij beneden moeten komen,’ sprak zij koud, ‘ik laat niets boven brengen.’

Toen Kaatje met het kleine meisje, dat zij genomen had om het ruwe huiswerk te verrichten, aan tafel zat, zag zij de moeder, met de geit aan een koord, wankelend langs het venster gaan.

‘Zal ik haar roepen?’ vroeg het meisje.

‘Neen, neen, zij zal vanzelf wel terugkomen,’ klonk het antwoord.

De moeder had den weg naar de stad ingeslagen; zij wilde haar zoon vragen waaraan zij het had verdiend, dat hij haar voornemen bekend maakte, en dan maar gaan zoover de voeten haar konden dragen. Na ruim een uur geloopt te hebben, zette zij zich op den stam van een gevelden boom neêr en liet haar geit grazen. Zij zuchtte en steende en noemde haar geit gelukkig, omdat deze geen schoondochter had. Toen bad zij God dat Hij haar uit de wereld zou halen, dat Hij haar op die plaats mocht laten sterven, wanneer dit voor de rust en het geluk van haar zoon nuttig mocht zijn.

De mensch kan al wonderlijke wenschen doen, wanneer hij meent dat kommer en verdriet zijne krachten te boven gaan.

De oude vrouw zat daar nog toen Jacob van de stad terugkwam. Na eenige woordenwisseling keerde zij met hem naar de smederij terug; hij at met haar en deed

alsof er niets bijzonders was voorgevallen. Kaatje zeî ook niets, doch de vroolijkheid was verdwenen, de oogen schitterden niet meer.

Zoo gingen weken en maanden voorbij. Er heerschte geen goede stemming meer in de woning van den jongen smid en men kon ook zeer goed zien dat de levenskrachten der oude vrouw langzamerhand geheel weg gingen.

‘Moeder begint er heel slecht uit te zien,’ sprak Jacob eens tot zijne vrouw.

Kaatje haalde de schouders op.

‘Ik vrees dat zij niet lang meer zal leven,’ hernam hij.

‘Och, 't is natuurlijk dat oude menschen gaan sterven,’ sprak zij droog.

‘Vrouw, wees niet zoo godvergeten gevoel loos!’ riep de smid gramstorig.

‘Ik ben niet gevoelloos,’ hernam zij; ‘ik hoop dat ik zal sterven alvorens zoo oud en gebrekkig te worden. Als men zoo oud in de wereld moet rondloopen dat er geen vreugde meer te vinden is en ook de menschen niets meer om u geven, dan is het maar beter voorgoed de oogen te sluiten.’

‘t Is goddeloos,’ sprak de smid; ‘men kan wel zien dat gij uwe moeder niet gekend hebt, dat gij niet weet welke verplichting men aan zijne ouders heeft.’

‘Wel, wel, de smid wordt sentimenteel,’ zeide Kaatje, en hare tanden glinsterden nu boosaardig. ‘Gij moest voor mijn borduurraam gaan zitten, dan zal ik naar de smederij gaan; gij hadt kleermaker moeten worden, man, en geen grofsmid.’

Zij zag hem minachtend aan en verliet het vertrek.

De oude moeder kon zich nu niet langer op de been houden en de dokter had dan ook al eens laten gevoelen, dat geen hoop op herstel bestond. Eens op een dag riep de zieke haar zoon tot zich en vroeg hem of het werkelijk waar was geweest, dat Kaatje haar om vergif fenis had laten vragen. Jacob bekende dat hij zich aan een onwaarheid had schuldig gemaakt, om beter verstandhouding te verkrijgen.

‘Dan is het goed,’ sprak de moeder; ‘ik vergeef het u gaarne, zoon, en hoop dat gij gelukkiger zult worden wanneer ik hier niet meer zal zijn.’

Jacob vertelde aan zijne vrouw, dat zijne moeder nog altijd zeer gevoelig was over de verachtelijke uitdrukkingen, die zij zich vroeger had laten ontvallen en verzocht haar die laakbare handelwijze nu nog te herstellen, doch Kaatje wilde er niets van hooren. Zij sprak op de onverschilligste wijze over den aanstaanden dood der oude vrouw; men moest zich zulk een geval zoo niet aantrekken, zeide zij, want 't was eigenlijk gelukkig als oude menschen eindelijk stierven.

Jacob kon zich nauwelijks bedwingen en zeî dat zijn vrouw hem nog zou noodzaken de wijde wereld in te gaan, dewijl zij zich zoo ongevoelig toonde over 't geen hem 't liefst was.

Kaatje lachte en zeide:

‘Als gij honderd passen van hier zijt, komt gij met hangende pootjes terug; niemand is zoo dwaas om de schoonste vrouw te verlaten.’

De zieke verminderde dagelijks in krachten; ook toen de priester kwam om haar de laatste HH. Sacramenten toe te dienen, bleef Kaatje even gevoelloos. Jacob liet de eenige zuster zijner moeder overkomen: zij en de zoon waren alleen tegenwoordig toen de oude vrouw stierf. Zij had in de laatste dagen slechts enkele woorden gesproken; hij sloot haar de oogen.

Jacob begaf zich naar de huiskamer en deelde zijne vrouw mede, dat alles afgeloopen was. Zij ging naar het venster en zag naar buiten. Toen keerde zij zich om, streek hem met de hand over het gelaat en zeide:

‘Foei, gij zijt in drie dagen wel tien jaren ouder geworden. Laat het hoofd toch niet hangen; ik wil zoo'n ouden man niet hebben.’

In Jacob ontwaakte de herinnering aan de woorden, eens door zijne moeder tot hem gesproken: Zou de vrouw, die in zulk een treffend oogenblik ijdele gedachten koesterde, hem nog liefhebben en verplegen, wanneer hij oud en gebrekkig was geworden? Zou zij dan niet voor hem zijn wat zij voor de moeder geweest was?

Hij onderdrukte die gedachte en vroeg of zij nu nog niet wilde herstellen wat zij vroeger had verzuimd. ‘Ga met mij naar boven,’ sprak hij, ‘en laat ons beiden bij het lijk vergiffenis vragen voor het leed, dat wij moeder hebben aangedaan; kom, laat ons samen wat voor haar gaan bidden.’

‘Ik ga niet naar boven; ik wil geen lijk zien, ik kan geen lijk zien; ik wil ook niet gezien worden als ik dood ben, foei! dat is walgelijk.’

Wat Jacob ook deed, hij kon zijne vrouw niet tot andere gedachten brengen. Hij zelf bracht al den tijd, die hem overbleef en ook den nacht in de sterfkamer door. Aan tafel verscheen hij niet meer, men hoorde hem haast geen enkel woord spreken. Slechts ééne gedachte hield hem bezig, namelijk zijne vrouw te verlaten; hij beefde wanneer hij haar zag en kon nauwelijks den tijd afwachten tot hij zijn plicht als zoon zou hebben vervuld. Tot waanzin steeg zijne droefheid, wanneer hij er aan dacht hoe gelukkig die vrouw hem had kunnen maken.

De klokken werden geluid, men ging de oude moeder ten grave brengen. Jacob stond met de bloedverwanten in de huiskamer, Kaatje deed den zwarten sluier over het hoofd, en op dat oogenblik - hij wist zelf niet hoe het kwam - zag Jacob, hoe zij met het meeste zelfbehagen voor den spiegel stond te draaien; want het rouwgewaad stond haar inderdaad zeer goed. Zijne vuisten balden zich, het schemerde hem voor de oogen, 't was hem als moest hij met een enkelen slag zijn ongevoelige vrouw en het trotsche spiegelbeeld vernietigen. Dat duurde echter slechts een oogenblik en toen kwam de gedachte in hem op, dat hij zich bedrogen zou hebben, want wie zou in zulk een oogenblik nog voedsel geven aan ijdele gedachten.

Doch daar hoorde hij weêr de stem zijner vrouw. ‘Och, nicht,’ sprak zij tot een der bloedverwanten, ‘steek daar boven eens een groote speld, want anders zal het krep mijn gansche voorhoofd bedekken.’

Jacob voelde den grond onder zich wegzinken; hij liet een kreet hooren en zakte ineen. Men richtte hem op, doch hij kon zich nauwelijks staande houden en moest door twee mannen ondersteund worden, toen hij het lijk zijner moeder naar het kerkhof volgde.

Toen Kaatje hem toeriep: ‘Wees niet kinderachtig, gedraag u toch als een man,’ was het Jacob alsof al de hamers uit de smederij tegelijk op zijn hoofd klopten, zoo hel klonk hem die stem in de ooren. Hij ging achter het lijk zijner moeder en het was hem als zweefde het bekoorlijke gelaat zijner vrouw vóór hem in de lucht; hij haatte dat gelaat, hij had een afschuw van die schoonheid en nam zich voor alleen aan zijne overledene moeder te denken en voor de rust harer ziel te bidden, doch altijd en altijd vergezelde hem dat gelaat, hij zag het tweemaal: eens in den spiegel, eens levend.

Men was van de begrafenis teruggekeerd. Jacob zat met zijne vrouw en de bloedverwanten aan den disch, doch hij zag Kaatje geen oogenblik aan en het deed hem pijn als hij hare stem hoorde.

Toen het avond geworden was en de gasten vertrokken waren, begaf hij zich naar het kamerke zijner moeder en zat daar lang voor het bed met het gelaat in de handen. Kaatje kwam binnen met het licht in de hand.

‘Blaas het licht uit!’ riep hij haar te gemoet.

‘Waarom?’

‘Ik wil u niet zien! Blaas het licht uit, zeg ik.’

‘Wees toch niet dwaas,’ sprak Kaatje op een toon, die hem anders troostend zou hebben toegeschenen. ‘Gij zult zien hoe aangenaam wij voortaan zullen leven, nu wij alleen zijn.’

‘Alleen? Met zulk een vrouw alleen! Dat kan niet zijn, de doode staat tusschen ons,’ riep hij, rukte haar het licht uit de hand en wierp het op den grond. ‘Gij hecht u aan niets, ik wil mij ook van alles losmaken,’ riep hij haar in 't donker te gemoet.

‘Ik geloof dat gij gek wordt,’ antwoordde Kaatje.

‘Ik zou heel goed gek kunnen worden. De dood mijner arme moeder heeft u dus nog niets veranderd?... Ik heb mij ook veel te verwijten, want ik heb eens de brave vrouw onrecht aangedaan..... Gij zijt dus nog niets veranderd?’

‘Ik zou niet weten wat ik aan mij moest veranderen; zooals ik ben, beval ik mij heel goed, en den menschen beval ik ook goed.’

‘Best, blijf daar maar bij; maar zooveel verstand heb ik nog wel, om te weten dat ik niet langer met zulk eene vrouw kan leven, dat ik weg moet. Dan kunt gij zooveel in den spiegel zien als gij maar wilt, dan kunt gij u van anderen laten zeggen hoe schoon gij zijt; in mijne oogen zijt gij een draak..... Ik ga vertrekken.’

Zij had intusschen een kaars ontsteken.

‘Gij vertrekken? Och kom, en gij hebt de schoonste vrouw van het gansche dorp.’

‘Schoon! Is dat dan alles, schoon zijn?’

‘Rijk zijn is ook schoon, maar dat ben ik, helaas! niet. Kom,’ vervolgde zij nu op geheel anderen toon en de oude glimlach kwam nogmaals om haar mond spelen en de twee rijen

hagelwitte tanden deden voor de laatste maal een poging om het spel te winnen, ‘ga nu mede naar beneden, en laat ons het verleden vergeten.’

‘Neen, neen,’ sprak Jacob ernstig, en men kon hooren dat hij diep ontroerd was, ‘ik wil niet langer bij u blijven, ik ga de wijde wereld in.’

De witte tanden verdwenen en de glimlach ook. ‘Dan zeg ik u vaarwel en wensch u goede reis,’ antwoordde zij en verliet het kamerke.

Korten tijd daarna zag zij haar man, met een stok in de hand, het huis verlaten, hij stond een poos stil op het voetpad, dat op den grooten weg uitliep. Een oogenblik was Kaatje voornemens hem te roepen en te wenken, doch zij bedacht zich, want zij had naar haar gevoelen genoeg gedaan, en zou het zich nimmer kunnen vergeven wanneer zij nog een stap verder ging. De dralende Jacob hoorde het venster openen, hij zag den breeden lichtstraal voor zich op den grond vallen. Nog een oogenblik en toen stapte hij over dien lichtstraal heen en verdween in de duisternis.

Kaatje zat alleen en tuurde een poos in het licht. ‘Hij zal spoedig terugkomen als hij zich daar buiten wat heeft afgekoeld,’ sprak zij in zich zelve.

HET VERGAAN VAN HET NEDERLANDSCHE STOOMSCHIP, ‘LUITENANT-GENERAAL KROESEN.’

Het eene uur ging na het andere voorbij, doch Jacob kwam niet terug. Het werd Kaatje eensklaps angstig in het huis, waaruit op denzelfden dag een lijk was uitgedragen, en dat nu door haar man verlaten was. Zij begaf zich naar de nicht bij wie zij vroeger had gewoond, doch toen zij daar kwam, bespeurde zij geen licht meer en keerde naar huis terug. ‘Het is ook beter,’ zoo dacht zij, ‘want ik mocht mij eens verraden en niemand mag weten dat schoon Kaatje ook slechts één uur door haar man verlaten werd.’ Toen zij zoo alleen in de duisternis liep, gevoelde zij meer dan haar eigenlijk aangenaam was hoe lief zij haar man had. ‘Hoe kan hij er aan denken om mij te verlaten?’ zuchtte zij.

Zij snelde naar huis terug in de stellige verwachting dat hij daar reeds zou zijn en wellicht in angst verkeerde over hare afwezigheid, doch er was niemand te vinden. Zij wilde niet naar bed gaan maar wachtte tot hij terug kwam; doch de lamp, die zij mede naar boven had genomen, lag gebroken op den grond en de kaars was spoedig verbrand, en toen moest zij in de duisternis zitten tot de dag zou aanbreken.

De dag kwam wel, maar Jacob kwam niet.

Zij stond op, ging naar den spiegel en was verwonderd over haar eigen gelaat, dat haar nu niets beviel; zij knapte zich echter wat op en ging aan haar arbeid. Het werk ging intusschen niet vlug van de hand, zij sliep bij haar borduurraam in en werd eerst wakker bij de komst der nacht, die haar een bezoek kwam brengen.

Ook de knecht van Jacob was gekomen, doch zij had hem gezegd dat haar man om familie zaken op reis was, en dien avond of den volgenden dag terug werd verwacht.

(Wordt vervolgd.)

Rebus N°. 12.

Allen die dezen Rebus goed oplossen, kunnen verkrijgen een der vorige jaargangen van

DE BELGISCHE ILLUSTRATIE

mits zij opzenden aan de Administratie te Brussel een postmandaat van frs. 2.59, of het portret van Z. Em, den Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, in prachtigen kleurendruk, bestaande uit 20 steenen.

Dit portret kost in den handel niet minder dan frs. 15. - Voor de oplossers van dezen rebus is het verkrijgbaar voor frs. 2.50, tegen postmandaat aan het adres der *Administratie te Brussel*.

Oplossing van Rebus No. 11: DE ONDERVINDING IS DE BESTE
LEERMEESTERES.

[Nummer 49]

VOLKSVERMAKEN IN BELGIË.

Geïllustreerd nieuws.

INHOUD: De muziekfeesten te Bayreuth. - Warmte in augustus en brandrampen. - Bulgaarsche uitgewekenen. - De phylloxera en de Coloradokever.

De muziekfeesten te Bayreuth zijn in vollen gang. Wagner, de 'meester der meesters', zoo als zijne opgetogen bewonderaars, de 'p[r]ins van Bayreuth', zoo als de dankbare Bayreuthers hem noemen, viert met de opvoering van zijne triologie der Niebelungen zijn schitterendsten triomf. Beethoven, Mozart, Haydn en andere genieën der toonkunst zijn op dit oogenblik vergeten voor Wagner's zoogenaamde muziek der toekomst. Maar de compositiën dier andere meesters waren bij al hare verhevenheid eenvoudig, en Wagner heeft bij zijne muziek de dramatische kunst te hulp geroepen en al hare hulpmiddelen te baat genomen om effect teweeg te brengen. Dat is hem ten volle gelukt. Het

schier onbekende stadje Bayreuth, waar de meester zijne voorstellingen zou geven, is op eenmaal het middelpunt geworden eener samenstrooming van duizenden personen, uit alle hoeken der wereld, en zelfs gekroonde hoofden, als de keizer van Duitschland en de koning van Beieren, zijn den held van den dag hunne hulde komen bewijzen.

Wij ontkennen niet, dat producten der toonkunst een machtigen invloed ten goede kunnen teweeg brengen op 's menschen gemoed, wij stemmen toe, dat de muziek veredelend kan werken op den smaak, het gevoel en het hart van den mensch, maar eene vergoding als die waaraan Wagner ten doel staat, eene onmatige, wij zeiden haast onnatuurlijke vereering als dien toonkunstenaar te beurt valt, kunnen wij geenszins billijken.

De met zooveel ophef aangekondigde uitvoering van Wagner's muziek der toekomst moest de triomf der kunst voorstellen, maar wij gelooven dat zij daarin niet geslaagd is. Voor den meester mogen de dagen na den 12. augustus een schitterende zegepraal geweest zijn, maar zullen zij het ook wezen voor zijne muziek, de muziek der toekomst? Het wil er bij ons maar niet in, dat de uitvoeringen te Bayreuth, met hoeveel ophef ook aangekondigd, met hoeveel enthousiasm ook begroet en met hoeveel juistheid ook uitgevoerd, zoo maar in eens met het verleden zullen doen breken en op den duur de grootsche scheppingen van zooveel geniale toonkunstenaars van vroeger tijd in vergetelheid brengen.

Het moet echter erkend worden, het groote muziekfeest is er wel op berekend *furore* te maken. Moeiten noch kosten zijn gespaard, alle hulpmiddelen der kunst zijn te baat genomen, om het welslagen van Wagner's uitvoeringen te verzekeren. Meer dan een jaar lang is men aan de voorbereidende werkzaamheden bezig geweest, schatten zijn er aan ten koste gelegd. Ruime bijdragen van vorstelijke personen en van particulieren waren niet voldoende om de kolossale onkosten te bestrijden. Nog op het laatste oogenblik schonk, naar men bericht, de muzikale koning van Beieren eene som van 200.000 gulden tot dekking van het deficit. En toch had ook het publiek met milde hand het zijne bijgedragen: reeds de algemeene repetitiën brachten 3 millioen franken op, terwijl voor de bijwoning van de eigenlijke voorstellingen der Niebelungen een verbazend hoog entreegeld geëischt werd. Men zal met ons instemmen dat de muziek der toekomst duur te staan komt; de tijd dat ieder onzer het genot van eenige voorstellingen met goudstukken kan betalen, ligt nog in de verre toekomst verborgen; in zooverre is de benaming van 'muziek der toekomst' niet onjuist.

Intusschen is Wagner in elk geval een groot man, want eene middelmatigheid zou het zoover niet gebracht hebben. Dat maakt hem tot den held van den dag; hij wordt gevierd en geleid en ontvangt handdrukken en gelukwensen van keizers en koningen. Niet het minst zijn de goede Bayreuthers met hun held in de wolken. Door de muziekfeesten vergaderen zij toch een gouden oogst, want dat in de stad alles bij den toevloed van zoovele vreemdelingen - en uit den aard der zaak vreemdelingen die het goed betalen kunnen - ontzettend duur is en geheel in overeenstemming met het hooge entreegeld, is licht te begrijpen.

Zulk een buitenkansje komt elken dag niet voor in eene kleine stad als Bayreuth.

De maand augustus met hare snikheete dagen heeft ons dan eindelijk verlaten; het werd ook meer dan tijd: eene hitte van 30 à 36 graden in de schaduw moge den Javaan

of Afrikaan koel en frisch toeschijnen, voor ons, bewoners van noordelijk Europa, was zij schier onverdragelijk. Oogstmaand maakte het dan ook wel wat al te bont; de weide stond kaal en dor, als had de novembermaand er met haar kouden adem over geblazen; de bladeren werden vaal en vielen van de boomen als was de winter in aantocht. In de geheele noordelijk gematigde luchtstreek werd die onverdragelijke hitte gevoeld.

Het is gemakkelijk te begrijpen, dat er bij tijden van zeer groote droogte altijd talrijke en uitgestrekte branden voorkomen. De minste onvoorzichtigheid toch doet de uitgedroogde grondstoffen - hout, turf, heide, enz. - vuur vatten. In Frankrijk, Duitschland, België, Nederland, enz. hebben dan ook in de maand augustus talrijke branden gewoed.

Op een der vele branden, dien te Amsterdam, komen wij in ons volgend nummer terug; wij zullen dan tevens eene gravure van de ramp geven, op de plaats des onheils zelve geteekend.

Bij de buitengewone droogte komen vooral de heide- en boschbranden veelvuldiger voor.

In de bosschen bij Luik, in het Soniënbosch bij Brussel, in het bosch van Fontainebleau, zelfs in het park van Vincennes zijn branden uitgebarsten.

In het Vlagtwedderveen (Holland, provincie Groningen) brak een veenbrand uit, die dagen aanhield en verscheidene honderd bunders veengrond vernielde; in de nabijheid van Cadoul (Frankrijk) heeft een veen- en boschbrand gewoed, die, ongeveer veertien dagen aanhoudende, 1000 hektaren bosch en turf, benevens vele huizen en schuren vernielde.

Ook de veengronden bij Spa geraakten in brand, welke brand zich over de geheele hoogvlakte van Hautes-Fanges, zoowel op Pruisisch als op ons grondgebied, uitstreekte, verscheidene mijlen veengrond in brand zette en zelfs een gedeelte van het heerlijke Herzogenwald aantastte. Drie à vier meters diep drong het vuur in de uitgedroogde veenlagen door; er was geen denken aan den brand te blusschen, men moest zich vergenoegen hem te omgraven en alzoo te beperken. Honderden Belgische en Pruisische soldaten waren aan dat zware werk bezig en eerst weinige dagen geleden is de vuurgloed tot staan gebracht.

Nog altijd is Europa vol van de door de Turken in Bulgarije gepleegde wreedheden. Men schat dat er in die provinc[i]e alleen meer dan 50.000 Kristenen in koelen bloede vermoord zijn. Bulgarië is verwoest en ontvolkt, want wat niet onder het zwaard der Bashi-Bazoeks viel, vluchtte naar het naburige Servië. Sedert echter ook dit vorstendom door de turksche legerscharen gedeeltelijk overstroomd is, zijn de Bulgaren genoodzaakt in Wallachije een goed heenkomen te zoeken, waar zij eveneens liefderijk verpleegd worden.

Houdt gij van cijfers en statistieken, lezer? Niet? Ik zou u anders eene indrukwekkende statistiek kunnen geven van de oorlogs-budgetten der verschillende europische landen. Maar gij houdt niet van cijfers en dult ze hoogstens in wetenschappelijke verhandelingen of in de begrootingen onzer ministers.

Nu, ik kan er u geen verwijt van maken, want het zijn lastige en weerbarstige dingen, die cijfers en, onder ons gezegd, waarde lezer, al heb ik er ook machtig veel onzag voor, liefhebben kan ik ze niet. Daarenboven - en dit is misschien wel de oorzaak mijner antipathie tegen de statistiek en - schijnt mijn hoofd niet gevormd te zijn, om er die kleine, maar tergende cijfers in vast te houden. Vandaag lees ik eene

hoogst interessante statistiek, bijv. hoeveel paarden en kanonnen het pruisisch of hoeveel generaals en andere legerhoofden het spaansche leger telt; ik zal haar op het oogenblik machtig mooi vinden, maar morgen ben ik haar weêr glad vergeten. Dan hangt mij nog wel iets in het hoofd van pruisische kanonnen en spaansche generaals, maar die nijldige kromme dingen welke men cijfers noemt, zijn mij *door* het hoofd gegaan. Dat is jammer, heel jammer gewis, maar het is niet anders.

Toch wil ik van een budget spreken - het budget van het leger der phylloxera's. Weet gij wat de phylloxera is? Het is de geleerde grieksche naam van een insect, dat uitsluitend de wijnbergen bezoekt en tot groot verdriet van wijngaardeniers en wijnproevers zich aan de wortelen, bladeren en bloesems van den wijnstok vergast.

Het leger der phylloxera's heeft even goed zijn oorlogsbudget als dat der europische mogendheden en verslindt niet minder kolossale sommen dan de gewone soldatenlegers.

Verbeeld u, gedurende zijn tienjarig bestaan heeft het nietige, maar zeer kostbare diertje in Frankrijk niet minder dan het derde gedeelte der wijnbergen geannexeerd, dat wil zeggen: zeshonderd duizend bunders oppervlakte. Elk jaar vermorst dat vraatzuchtig insectenheir alleen in Frankrijk niet minder dan twaalf millioen hektoliters wijn, eene waarde vertegenwoordigende van ongeveer 140 millioen franken.

De fransche academie heeft onlangs een prijs van 300.000 franken uitgelooft aan hem die een afdoend geneesmiddel voor die groote kwaal weet te vinden, maar ik vrees dat de som, volgens de vernuftige intrest op intrest rekening, wel vertienvoudig zal zijn, eer de gelukkige ontdekker met Archimedes mag uitroepen: '*Eureka!*' Ik heb het gevonden!

Gelukkig dat wij in ons koeler en vochtig land dien geduchten vijand minder te vreezen hebben. Hij zou hier weinig of niets van zijne gading vinden.

Hebben wij geene wijnbergen, wij bezitten echter onze aardappelvelden en de Amerikanen vertellen ons, dat de Colorado- of aardappelkever voor het aardappelveld is, wat de phylloxera is voor de wijngaarden. De hemel beware ons dus voor dien nieuwen vijand! Op dit oogenblik bevindt hij zich nog in het verre westen, maar dat hij den weg naar Europa weet te vinden, bewijst het geval in Pruisen, waar hij, per scheepsgelegenheid uit Amerika overgekomen, later heel deftig, zooals het bij een boosdoener van zijne soort past, door een politie-agent van Bremen naar Berlijn getransporteerd werd.

Onze regeering moge dus wel toezien, dien nieuwen en gevaarlijken vijand buiten onze grenzen te houden, want eenmaal die grenzen gepasseerd en in ons land inheemsch geworden, zouden duizend politieagenten, ja onze geheele armee met de garde-civique inclus, niet meer in staat zijn hem te arresteren, laat staan naar onze hoofdstad over te voeren.

Nogmaals dus, de hemel en, zooveel het in haar vermogen is, ook de regeering behoede België voor dien vreeselijken vijand.

Volksvermaken in België.

De volksvermaken zijn in België zeer talrijk en wisselen elkander, volgens de jaargetijden, af. Vele dezer vermaken zijn bijzonder kenschetsend; doch wij moeten ook bekennen, vele zijn juist niet waardig in voege gehouden te worden. Een groot

getal dezer vermaken, welke of voor de spelers gevaarlijk, of voor de daarin optredende dierlijke acteurs pijnlijk zijn, werden door nieuwe politie-reglementen afgeschaft, zoo als het gansrijden, het ganskuppelen, de hanengevechten, enz.

In Antwerpen onder ander zijn de laatstgenoemde spelen niet meer in voege; doch men laat er bestaan die voor menschen oneindig gevaarlijker zijn dan deze, en, laat ons het woord zeggen, die zelfs onteerend zijn. Men heeft voor het dierenplagen gezorgd, men heeft aan den mensch niet gedacht.

De voorgaande stadsregeering in Antwerpen, dat is die der Meeting of eigenlijk de katholieke, had tijdens de woelige kermisdagen, de zoogezegde volksfeesten als: palingtrekken, zakloopen, wit en zwart, mastklommen, sprietloopen en wat dies meer, ter zijde weten te zetten; de liberale regeering, denkende door de herinvoering van die feesten het volksgevoel te streelen, bracht ze andermaal in voege, en zelfs erlangden die vermaken in 1872 een zoo schandelijk, een voor het volk zoo vernederend karakter, dat zij in Antwerpen de algemeene verontwaardiging, bij alle weldenkenden, opliepen. Men had ‘vermaken’ op het program geplaatst die, wij herhalen het, schandalen waren of daartoe oversloegen.

De vermaken, uit vroeger dagen overgewaaid, waren zeker nooit fijn, doch het is nu de zoogezegde beschaving van onzen tijd, die hun een karakter geeft, hetwelk walg en afkeer inboezemt. Ruw en stout, gelijk het volk zelf is, waren zij immer en men zou ze des noodig zóó nog kunnen dulden; doch niet meer als zij tot onzedelijkheid, tot volksvernederend overslaan, en dewijl dit, door zekere bijkomende

omstandigheden, maar al te dikwijls het geval is, denken wij het beter dat zij grootendeels gewijzigd of door uitspanningen vervangen werden, meer in harmonie met onzen tijd.

Volksspelen en kermissen zullen er echter in België altijd bestaan; zij zijn met het volk als het ware vergroeid, dat minder aan het huiselijk leven gewoon, meer zijne uitspanning zoekt op de straat en in de herbergen, terwijl daarenboven zijn gemoedsaard reeds iets meer bewegends heeft, dan wel die der hooger op wonende volken.

De geschiedenis levert herhaalde voorbeelden op van volksmisnoegen, omdat de regeering de hand aan de volksvermaken en kermissen durfde slaan; dat was, in het algemeen genomen, het geval tijdens de regeering van Joseph II, 'den koster van Weenen,' zooals koning Frits hem spottend noemde, alsmede in den tijd der eerste fransche republiek. Dat was, voor wat Antwerpen in het bijzonder aangaat, het geval, toen onder den voormaligen burgemeester Legrelle, in 1846 de parochiekermissen - de dagen, dat de volksspelen onbelemmerd hunnen gang gingen - werden afgeschaft, en door eene algemeene kermis vervangen, die echter ten gevolge van gansch bijzondere omstandigheden, slechts voor de eerste maal in 1850 kon gevierd worden.

De wedloop van geblinddoekten hoort niet in de antwerpsche, zelfs niet, naar wij meenen, in onze vlaamsche parochiën thuis: die ruwe aardigheid, waarbij noodzakelijk blauwe oogen, ingedrukte neuzen, blauwe schenen en bloedende koppen behooren, moet bij de Walen inheemsch zijn.

De uitlegging van dit spel, dat dikwijls tot onaangenaamheden, maar ook meer dan eens tot de koddigste tooneelen aanleiding geven moet, is gemakkelijk uit onze gravure zelve op te maken.

Na dat de burgemeester de geblinddoekte loopers in oogenschouw genomen en alzoo gezien heeft, dat geen enkel van hen een puntje licht ziet; na de loopers daarenboven door draaien en keeren in dwaling gebracht te hebben, roert men de trommel en op dat geluid af, loopen de blinde mannen naar een vooraf bepaald doel.

Aan varianten in dat spel, naar gelang der gemeenten, ontbreekt het niet. Sommige loopers zijn in hun werk uiterst bedreven en toonen daarin zoo veel behendigheid, dat men zou zeggen dat zij de oogen deels vrij hadden.

Wij zullen nog over andere volksspelen en volksvermakelijkheden in onze uitgave handelen, en noodigen de personen uit, die ons daaromtrent het een en ander kunnen doen geworden, ons met hunne bijdragen en meêdeelingen te vereeren.

Bij het kaarslicht.

Van Schendel - waarvan een Franschman eens zegde, terwijl hij dezes naam erg verfranschte: *van Schandelle, qui ne peint que des chandelles* - heeft zich door zijne tafereelen met kaarslicht, een verdienstelijken naam verworven. De kunstenaar had de stoffelijke uitvoering in zijne schilderijen, tot op een hoogen graad gebracht. De schijn en weêrschijn van het licht op de rondstaande figuren en andere voorwerpen, waren met eene ontegensprekelijke waarheid weêrgegeven.

Voor al de schijn van het vrije, of achter een geölied papier verborgen kaarslicht, op groenten, bloemen, visch, fruit of anderszins was meer dan eens voortreffelijk. Niet minder opmerkelijk was het contrast, dat de kunstenaar meer dan eens maalde, van het besproken kaarslicht met het maanlicht, dat hij verder, tooverachtig inderdaad,

op de daken der huizen, in de stadsgracht of op de daar rond geplaatste ijzeren leuning tintelen deed.

Hoe bekwam die schilder een zoo hoogen trap van waarheid, in de laatste jaren van zijnen loopbaan. Wij hebben dat niet te onderzoeken. Sommigen beweren dat hij zich hierin geholpen zag door allerhande kunstmatige middeltjes. Heeft men dit verspreid om de kunstwaarde der schilderijen te verminderen, dan is men hierin, ten minste bij ons, niet gelukt. Het geeft ons weinig *hoedanig* de kunstenaar is te werk gegaan, wanneer de uitslag slechts aan het doel beantwoordt.

Wat men met meer recht aan Van Schendel kon ten laste leggen, was de eentonigheid zijner onderwerpen. 't Was alsof hij niets over had voor de gedachte, voor het idee en alles aan de uitvoering opofferde. Als men ééne schilderij van Van Schendel gezien had, kende men ze allen; men behoefde slechts de bijhoorigheden van fruit en groenten, in visch of wild te veranderen en vice-versa, en men had gansch den kring der onderwerpen van den kunstenaar doorloopen.

Wat al onderwerpen zijn echter bij kaarslicht te behandelen! Ons dunkt dat in dit vak, de onderwerpen als veel belangwekkender, omdat zij mysterieuser zijn, kunnen beschouwd worden, dan wel die in het open daglicht gekozen. Van Schendel was echter geen dichter, geen dramatieker zoo als wij dit verstaan: daar waar hij zulks gewaagd heeft te zijn, is hij mislukt. Hij was een trouw kopist der natuur.

Het vorstendom Servië.

(*Vervolg en slot.*)

Kara-George was meester over Servië tot in 1815, toen de turksche armee met nieuwe krachten inviel, en die inval was zóó hevig, zoo onverwacht dat der bevolking de moed van vroeger dagen ontzonk en George andermaal naar Oostenrijk vluchten moest.

De wraakneming, welke de Turken uitoefenden, was verschrikkelijk: Servië werd als uitgemoord en uitgebrand; men reeg de Serviërs letterlijk aan de spiesen en martelde ze op de gruwzaamste wijze.

Door gansch de kristen wereld ging een kreet van afgrijzen op.

Een ander opperhoofd rees in het midden der geteisterde bevolking op, en wel Milosj Obrenovitz. In zijne jeugd was hij varkenshoeder en tijdens Kara-George kommandant van eene bende geweest.

Milosj was geen Kara-George; hij was echter slim, listig en stout; hij sloot een verbond met Turkije, en beloofde de bevolking tot rust en kalmte te brengen.

De varkenshoeder streefde naar het oppergezag; Kara-George had het servische volk wel in zijne hand gehad, waarom hij niet? Al wie hem in die streving in den weg stond, werd uit de baan geruimd, en men beweert zelfs dat tusschen dezen Kara-George zich bevond; doch op andere punten vinden wij dien moord tegengesproken.

Zoodra Milosj de Turken voldoende in zijne netten gevangen dacht, stak hij de oproervaan in de hoogte en de Serviër, aan zijnen ouden haat gehoor gevende, volgde hem als den redder des vaderlands.

De Porte zag het gevaar, beloofde hem eereambt en plaats, en om van de nieuwe nachtmerrie des oproers verlost te zijn, werd Milosj als vorst, met erfelijke opvolging, door den sultan en door de mogendheden erkend.

Vorst Mislosj regeerde als een echt dwingeland; de oppositie deed zich weldra gevoelen en de sultan bepaalde aanzienlijke veranderingen in het bestuur.

Michaël, de opvolger, breidde op eene betrekkelijk kolossale wijze, zijn leger uit: hij vormde eene armee van 50.000 man, met 70.000 man reserve. Men moet bekennen dat de regeerende prins die uitbreiding niet noodig had, wanneer hij binnen de bepaalde grenzen zijner macht blijven wilde.

Doch juist omdat hij die grenzen wilde te buiten gaan, had hij dat groote leger gevormd, en er zijn oogenblikken geweest dat vorst Michaël dit zeer duidelijk blijken deed.

Onze lezers kennen door een vroeger meêgedeeld artikel de toetreding tot de regeering van Milan IV, die nu weêr de oproevaan tegen den Grooten Heer heeft opgesteken.

Servië is nog altijd een aartsvaderlijk land en hetzelfde mag men zeggen van Bosnië.

De rijke bodem van die twee landen is nog niet overal ontgind; integendeel, het meerendeel van het land is nog immer eene wildernis. De bebouwde grond werd, nu een tiental jaren geleden, geschat op $\frac{1}{4}$, volgens anderen op $\frac{1}{8}$ van de geheele uitgestrektheid.

Van landbouw wordt dus weinig gesproken; doch de veeteelt is er zeer uitgestrekt, vooral de teelt der varkens, die er schier in wilden toestand, in de bosschen, omzwerven.

De vijgen, moerbeziën, pruimen groeien er in overvloed en uit die laatste vrucht maakt men eene soort van sterken drank, die door den inlander zeer gaarne gedronken wordt.

Ook de wijngaard groeit er en levert hier en daar voortreffelijken wijn op; een dezer wijnsoorten wordt ‘negotin’ of ook wel ‘turkenbloed’ geheeten, en als eene zinspeling op den haat, dien de Serviër voor den Turk aan den dag legt, zegt deze onder het drinken: ‘laat het maar ruim en mild stroomen.’

De grond is rijk aan goud-, zilver- en ijzermijnen; zelfs koper wordt er gevonden, even als solfer en salpeter. Het servische ijzer wordt als zijnde van de beste soort gehouden.

De steenkolen, welke er worden opgegraven, kunnen met de beste engelsche kolen in wedievering komen.

Onder de landbouwproducten nemen de tarwe, maïs en tabak, voornamelijk plaats in.

Wij zegden dat de servische boer aartsvaderlijk is, en dat is ook zoo. De traditiën van oudsher blijven bij hem in voege en de Serviër zingt nog de liederen, welke voor eeuwen door zijne bosschen, dalen en bergen weêrgalmden; zoo ook is het spreekwoord, die volkswijsheid, onder hen behouden gebleven.

‘Ieder Serviër is edelman,’ zegt de fiere inboorling, en inderdaad hogere en lagere standen bestaan er eigenlijk niet.

Weinigen of geen verlaten hun land en ook zien de inwoners daar niet veel toeristen, ofschoon het land, onder alle opzichten, wel bezoeken waard is.

‘Gij zijt,’ zegde een russisch-grieksch priester eens tot een engelsch reiziger, ‘gij zijt een groot reiziger, en daarom hebben wij eerbied voor u; maar de grootste reiziger onder uwe landgenooten was zeker wel Robinson Crusoe, die, na vele avonturen, met Gods hulp toch behouden in zijn land terug gekomen is.’

De gegoede vrouwen dragen over een chemiset van fijn lijnwaad, een kleed van zware zijde, meestal van Magenta-kleur; somtijds dragen zij ook een overkleed van wit mousseline.

Aan de mouwen en nabij de handen, is dit kleed met zilver omboord en geborduurd.

Over dit kleed heen, trekken zij een groen flu weelen jak, dat beneden en aan den hals met gouden borduursels bezet is; doch is het kleed zelve met goud omzoomd, dan is het sieraad van het jak in zilver.

Om het middel knopen de vrouwen dan nog een breeden écharpe, langs voren tot aan de voeten afhangende. Op het hoofd dragen zij een rood lakenen of leëren kapken, het laatste met gouden of zilveren ronden.

Het hair wordt rond dit kapken opgetrest; aan gouden sieraden, zoo als oorringen en wat dies meer, heeft de servische vrouw geen gebrek.

De vorm van het kleed is bij allen dezelfde, doch de stoffen verschillen en deze zijn, bij de minder rijken, van gemeener soort.

De boerinnen, zegt een reiziger, dragen een merkwaardig hoofdtooisel, bestaande uit snoeren gouden en zilveren munten, die hoofd en hals als een helm en een maliënkolder bedekken; die muntstukken zijn uit alle eeuwen herkomstig en een zoodanig hoofdsieraad bezit soms eene waarde van 1000 gulden.

Die munten gaan van ouder tot ouder over en men vindt er zelfs van het oude Macedonië, van de oude grieksche koloniën in Azië, van Byzantium, lang, voegt de schrijver er bij, vóór den tijd toen het in 'Konstantinopel' herdoopt werd.

De godsdienst is die der Grieken, de taal, die er gebezigd wordt, is het oud slavonisch. De

grieksche priesters zijn getrouwd; alleen de monniken trouwen niet. De priester mag echter geen tweemaal trouwen; is dus zijne vrouw overleden, dan gaat hij in het klooster.

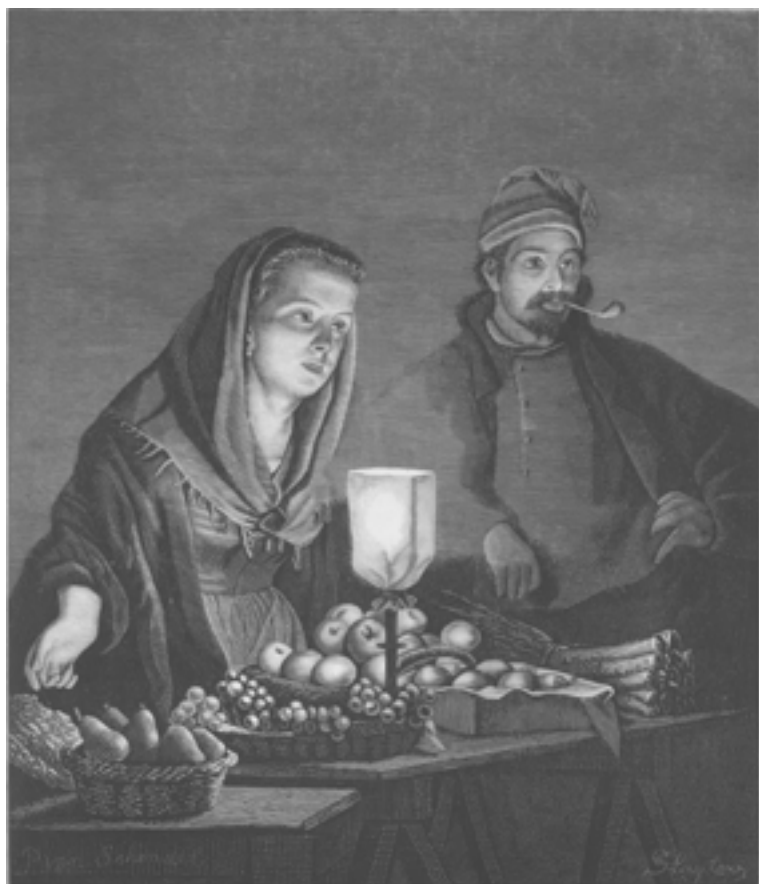
In den griekschen godsdienst der Serviërs, merkt men niet zelden nog een spoor op van den oorspronkelijken, van den natuur-godsdienst.

Servië bezit nog een aantal prachtige kerken, uit het laatst der 12^e en het begin der 13^e eeuw; doch het grootste gedeelte dezer werden door de Turken verwoest en op de dorpen door hedendaagsche gebouwen vervangen.

De toetreding van vorst Milan IV, de losbersting van den tegenwoordigen oorlog, de bijzonderheden over dezen, denken wij niet te moeten beschrijven: onze lezers weten dit alles en wij denken het bij dit artikel te mogen laten berusten.

De zigeuners.

Nu en dan deelden wij eenige bijzonderheden over dit merkwaardig volk meê, naar aanleiding van typen en portretten in de *Illustratie* opgenomen. Heden willen wij eene meer omstandige beschrijving der Zigeuners geven, zonder echter tot al te kleine bijzonderheden af te dalen.

BIJ HET KAARSLICHT, NAAR P. VAN SCHENDEL.

De Zigeuners, of, zooals ze bij ons in de Nederlanden, en Zuid-Duitschland en Zwitserland ook wel genoemd worden, de Heidens - waarschijnlijk zoo genoemd omdat zij zoo goed als de eenige heidenen in Europa zijn - noemt men een

nomadenvolk, dat in verschillende landen van Europa, Azië en Afrika rondzwerft, geen bepaald bedrijf of ambacht ter hand neemt en zich vooral bezig houdt met waarzeggen, bedriegen en stelen.

De Zigeuners zijn van middelbare grootte, rank en buigzaam van gestalte; het gelaat van den man is donkerder dan dat der vrouw; hun aangezicht is bruin, bijna olijfkleurig; haren en oogen zijn zwart.

Hunne oostersche afkomst is onmiskenbaar. Onder de meisjes en vrouwen treft men er aan van zeldzame schoonheid. Over het algemeen zijn zucht naar ongebondenheid, neiging tot traagheid, bedrog en diefstal grondtrekken van hun karakter. Zij kunnen echter ook honger, koude en ontberingen goed verdragen.

Zij toonen een goeden aanleg voor muziek te bezitten, maar niets doen is hun element.

Hun eeredienst is de heidensche, hier en daar met bestanddeelen vermengd van den godsdienst der landen, welke zij bezoeken.

Godsdienstige overtuiging schijnen zij echter weinig of geen te bezitten, zoo zelfs dat een oostersch spreekwoord zegt: ‘Er zijn twee en zeventig en een halve godsdienst, waarvan de Zigeuners den laatsten belijden.’

De Zigeuners schromen niet den schijn aan te nemen den godsdienst te belijden van het land dat zij bewonen, wanneer zij daar voordeel in zien. Zoo herinnert de schrijver van dit artikel zich dienaangaande een voorval, eenige jaren geleden in een stadje van Noord-Brabant voorgevallen.

Een troep Zigeuners bevond zich gedurende

een paar dagen in de stad X.; op den morgen, na den dag hunner aankomst, begaf zich een Zigeuner-vrouw met een kind van eenige weken naar den eerw. heer pastoor der plaats, met verzoek het kind te willen doopen.

Na een paar vragen gedaan te hebben, begreep de pastoor dat het slechts om een zoogenaamde pete- of pillegift te doen was en weigerde.

De vrouw begaf zich hierop regelrecht naar den protestantschen geestelijke en herhaalde ook daar haar verzoek; ook hier moest zij echter ongetroost aftrekken.

De Zigeuners dragen in verschillende landen verschillende namen. Zich zelven noemen zij Romeitskal, Pharaön of Sinte. De Turken noemen hen Schigano, de Slavoniërs Cigani, de Italianen Gitanos, de Franschen Bohémiens of Egyptiens, enz.

VILLA VAN RICHARD WAGNER.

Het is ondoenlijk 't aantal op de aarde levende Zigeuners, zelfs ongeveer op te geven; in Europa schat men hun getal tusschen de 400.000 en 500.000, waarvan er in Spanje 40.000, in Engeland 10.000, in Servië 24.000, in Oostenrijk, Hongarië en Zevenbergen bij de 100.000, in Turkije, Moldavië en Wallachije 200.000 zouden leven.

In Frankrijk en Duitschland is hun getal betrekkelijk gering.

Daarenboven hebben de strenge, dikwijls harde maatregelen, door de regeeringen in den laatsten tijd tegen de

DE BRANDWEER TE AMSTERDAM.

BULGAARSCHE UITGEWEKENEN TE PARAT CHIN.

Zigeuners genomen, hun getal in vele landen aanmerkelijk doen inkrimpen, en hen hier en daar bewogen - ofschoon met weêrzin - zich vaste woonplaatsen te kiezen.

Wat hunne gewone levenswijze betreft, zij trekken in grootere of kleinere benden, soms van 2 tot 300, dikwijls ook slechts van 6 à 10 personen, die onder bevel van een Zigeunerhoofdman staan, het land rond.

's Zomers wonen zij meestal onder den vrijen hemel en houden zich dan bij voorkeur in de bosschen op, waar zij 's nachts, rondom een vuur gelegd, slapen. In den winter zoeken zij zich schuilplaatsen in holen en oude mijnwerken.

Tenten worden door hen zelden, en dan nog maar alleen in meer noordelijke gewesten, meêgevoerd; verblijven zij lang op dezelfde plaats, dan slaan zij niet zelden lichte, maar schilderachtige aardhutten op, of wel hutten, uit staken en dunne planken samengesteld, die zij met stroo en ongelooide dierenhuiden bedekken.

Bij hunne zwervende levenswijze geven zij natuurlijk aan warme landen de voorkeur boven de koude.

Hun huisraad bestaat in een pot, pan, ketel, eenige schotels en lepels; meestal bezitten zij ook een zilveren beker. Soms is een Zigeunerfamilie in het bezit van een oud paard of ezel, om hun pakkaadje te vervoeren; niet zelden voeren zij ook een of meer varkens meê.

De aard hunner bezigheden is zeer uiteenlopend; zij zijn smeden, ketellappers, maken draadwerk en nagels; ook houten gereedschappen, enz.

In oostelijke landen houden zij zich ook met het goudwasschen bezig, wat echter bij het weinige gehalte der europische rivieren zelden ruime winsten afwerpt.

Verder zijn zij paardenhandelaars, opium- en zoutkoopers en handelaars in valsche juweelen.

In Zevenbergen en Hongarië doen zij dienst als vilders en vroeger oefenden zij menigmaal het beulsambt uit.

Ook trekken zij als goochelaars, koorddansers en muzikanten rond, om aan het volk hunne kunsten te vertoonen. Hunne gewone instrumenten zijn de viool, tamboerijn, cither en fluit.

Men treft onder hen somtijds bekwame componisten en zangers aan; in Rusland staan zij als zoodanig hoog aangeschreven en genieten er een bijzondere achting.

De vrouwen leggen zich op het kaartleggen en vooral op de chiromantie, dat is het voorspellen van de toekomst uit de lijnen der hand, toe. Het is meer dan eens voorgekomen dat zij moorden bedreven, met het enkele doel om hare voorspellingen te doen uitkomen.

De kleeding der mannen bestaat uit hemd en broek, gewoonlijk blauw en rood gekleurd; wanneer zij noordelijke landen bezoeken, zijn zij echter meestal nog met een mantel gekleed, terwijl de hoofdman daarenboven bonte versierselen, bijv. een snoer met metalen platen of ook wel met doorboorde geldstukken, om den hals draagt.

Op het hoofd hebben zij een hongaarsche muts of een breedgeranden hoed.

De vrouwen dragen rok, corset en voorschoot meestal met talrijke koorden opgebonden of bijeen gehouden.

De kinderen loopen of geheel naakt of hebben een smeurig hemd aan; zij worden door de groote toegeeflijkheid der ouders reeds vroegtijdig bedorven en in al de geheimen hunner 'kunst' - goochelen, zakkenrollen en stelen - ingewijd.

Op hun voedsel zijn de Zigeuners niet fijn. Al wat maar eetbaar is, wordt door hen verslonden; ofschoon zij groote liefhebbers van paarden- en varkensvleesch zijn, versmaden zij ook het vleesch van honden, katten, eekhorens, ratten, enz. niet.

Ook het vleesch van den natuurlijken dood gestorven, of, zooals zij zich uitdrukken, door God geslachte dieren, versmaden zij niet.

Een veepest is dus voor hen eene welkome gebeurtenis. Even als alle oostersche volken zijn zij verzot op ajuin en knoflook; sterke dranken beminnen zij erg, maar nog meer de tabak, zoowel vrouwen als mannen rooken en knauwen onophoudelijk.

Om godsdienstige gebruiken bekommeren de Zigeuners zich weinig, of het moet zijn om de oogen der bewoners van het land, waar zij zich ophouden, te verblinden, zoodat zij Kristenen veinzen te zijn in kristelijke landen en Mahomedanen in de turksche gewesten.

De huwelijken worden reeds op zeer jeugdigen leeftijd - 14, 15 à 16 jaar gesloten - en wel op zeer lossen voet. Dit gaat volgender wijze toe:

De Zigeuner kiest zich een meisje onder zijne stamgenooten uit, dikwijls onder de naaste bloedverwanten, neemt haar bij de hand en zegt dat hij haar ten huwelijk begeert. Nu hebben de huwelijksplechtigheden plaats, welke bij vele stammen de volgende zijn:

Bruid en bruïgom begeven zich met hunne getuigen naar eene bestemde plaats; er wordt een aarden pot aangebracht en de bruïgom werpt dezen hoog in de lucht op; in zooveel stukken de pot op den grond te recht komt, voor zooveel jaren is het huwelijk geldig.

De man heeft echter het recht het gesloten huwelijk reeds vroeger te verbreken, terwijl na den verstreken tijd de verbintenis bij dezelfde ceremoniën opnieuw verlengd kan worden.

De Zigeuners zijn zeer op hunne onafhankelijkheid gesteld, wat echter niet verhindert dat zij in Wallachije lijfeigenen zijn en van hun 15^e jaar een hoofdgeld moeten betalen.

Wij zegden reeds dat elke stam of familie onder een afzonderlijk opperhoofd staat; deze opperhoofden dragen verschillende benamingen; in Hongarië bezitten zij den titel van woiwoden, in Engeland dien van koningen.

Hunne taal is een der jongere indische spraken, welke het sanscrit tot stamtaal hebben; hiermeê vermengen zij vele woorden en spraakwendingen van de talen der landen, waar zij verblijf houden.

Over hunne afkomst is lang door de geleerden getwist; thans is het echter zoo goed als uitgemaakt, dat zij van indischen oorsprong zijn; waarschijnlijk zijn zij door de verwoestende invallen van Timur-Laut in 1398 genoopt geworden hunne verblijfplaatsen te verlaten en zich meer noordelijk te vestigen.

Wanneer zij zich van daar verplaatsten en, gedeeltelijk over Egypte, naar Europa kwamen, is niet juist bekend.

In 1416 werden zij het eerst in Moldavië, in 1417 in Bohemen en Hongarië, in 1418 in Zwitserland, in 1422 in Italië en in 1437 te Parijs gezien. In andere landen, Nederland en Engeland bijv., kwamen zij nog later. Zij zelven beweerden uit Egypte afkomstig te zijn en, om de belangstelling der Kristenen in hun lot op te wekken, gaven zij voor, afstammelingen te zijn van die bewoners des lands, welke Kristus bij diens vlucht naar Egypte niet hadden willen ontvangen en daarom tot een rusteloos rondzwerven gedoemd zijn.

Op vele plaatsen gaven zij zich voor uit Palestina terugkeerende pelgrims uit en wisten zij vrijbrieven te vertoonen - echte of valsche - waarin hun verscheidene privileges werden toegestaan.

Reeds spoedig na hunne aankomst in de verschillende landen van Europa wekten zij door hunne bedriegerijen, steelzucht en ongebondenheden den achterdocht der regeeringen op en trachtte men hen, hoewel te vergeefs, te weren.

Later poogde men hen aan vaste woonplaatsen te gewennen, maar eveneens zonder gevolg. Gedurende de laatste helft der vorige eeuw was het vooral de oostenrijksche regeering, die strenge wetten en verordeningen tegen de Zigeuners uitvaardigde.

In 1827 heeft zich te Southampton eene vereeniging tot beschaving der Zigeuners gevormd; en het is haar werkelijk gelukt een twaalfhonderdtal Heidens aan vaste woonplaatsen te gewennen.

De strenge maatregelen, in de laatste jaren tegen de Zigeuners genomen, hebben ten gevolge gehad, dat zij in de meeste beschaafde landen van Europa zoo goed als geheel verdwenen zijn.

In Nederland, België, Frankrijk en Duitschland komen zij weinig meer voor. Alleen in het zuiden en oosten van Europa zijn zij nog talrijk, terwijl het grootste aantal in de steppen van Azië en Afrika leeft.

Gevloekt de slavernij!

Gevloekt de slavernij!

Die wanhoopsklacht, die kreet van woede
Werd vroegertijds geslaakt in bittre smert,
Wanneer een slaaf ter dood mishandeld werd
Door een tyran zijn geeselroede.

Gevloekt de slavernij!

Zoo klaagden toen die arme slaven!....
Het is de klacht van elk die wordt verdrukt,
En die het hoofd uit onmacht houdt gebukt,
Maar niet de wraak in 't hart begraven.

Gevloekt de slavernij!

Dit was de kreet der vlaamsche helden.
Hij klonk zoo fier uit hunne mannenborst,
Als zij hun bloed voor hunnen vlaamschen vorst
Of voor hun recht ten pande stelden.

Gevloekt de slavernij!

't Is onze kreet sinds vijftig jaren,
In open strijd voor Recht en Moedertaal.
Schoon lang verdrukt, wacht ons de zegepraal,
Zoo we onzen strijd met godsdienst paren.

ALEX. STOOPS.

Wat werd zij ongelukkig!

**Eene geschiedenis uit den vreemde, medegedeeld door den Ouden
Valentijn.**

(Vervolg.)

De avond kwam en wederom zat Kaatje lang bij het kaarslicht, doch Jacob kwam niet terug.

Zoo gingen weken en maanden voorbij. Kaatje vertoonde zich bijna geheel niet in het dorp, men zag haar alleen nog maar in de kerk; de schoonste vrouw van het dorp was verlaten. Des daags arbeidde zij en een gedeelte van den nacht bracht zij weenend door; zij weende bijna onophoudelijk, hare oogen waren altijd rood.

In het dorp gingen allerlei geruchten rond omtrent het verdwijnen van den smid. Toen er echter een jaar voorbij gegaan was, dacht bijna niemand meer aan hem, en Kaatje was niet meer te herkennen, zoo vervallen zag zij er uit; zij, die kort te voren de schoonste vrouw van het dorp mocht genoemd worden, zag zich nu door iedereen verlaten. Dit kwam ook veel omdat de booze wereld een aantal onwaarheden opdischte, omtrent mishandelingen die zij haar schoonmoeder zou hebben aangedaan. Toen Kaatje ijdel en hoovaardig was, werd zij bewonderd, nu werd zij veracht en toch was zij reeds beter, veel beter geworden.

Doch wat geeft daar de booze wereld om, die gewoon is het ongeluk te bespotten. Eerst toen de oogen van Kaatje zoodanig ontstoken waren dat zij haar arbeid moest staken, begon men meêlijden met haar te krijgen, want nu ging zij broodeloos worden en niemand had haar ooit ten laste kunnen leggen dat zij lui was.

Kaatje werd blind, stekeblind. Gelukkig dat zij nog een onderkomen kon vinden bij hare nicht ofschoon deze ook niets bezat. Toen de ongelukkige blinde het weinige wat zij haar

eigendom kon noemen, had verteerd, ging de nicht met haar in de naburige dorpen rond om aalmoezen in te zamelen. Zij noemde haar een ongelukkige, blinde vrouw, die door haar man verlaten en geheel hulpeloos was.

Kaatje hoorde dat altijd en altijd herhalen, maar sprak er geen woord over.

Zoo waren tien jaren voorbijgegaan, toen de nicht stierf; Kaatje was nu wezenlijk geheel verlaten. Wie had zoo iets kunnen denken toen zij zoo trotsch het hoofd opstak, of in den spiegel glimlachend naar haar witte tanden zag?

III.

't Was in het midden van den winter. De sneeuw kraakte onder de voeten der mannen, die naar het raadhuis gingen. Er waren veel menschen op de been, met elk oogenblik zag men nog belangstellenden of nieuwsgierigen aankomen en er werden allerlei praatjes gehouden.

'Dat is nu een aardigheid.'

't Mag aardig zijn, mij bevalt het toch niet.'

'Een blinde vrouw in 't openbaar uitbesteden.'

'Wat zal ik u zeggen, zij is der gemeente tot last.'

'En wij hebben waarlijk al genoeg te onderhouden.'

Zoo ging het hier en daar. Het dorp, waarin Kaatje woonde, was inderdaad arm. Men vond er slechts weinige gegoede boeren, het grootste getal bewoners bestond uit arbeiders van nabijgelegen fabrieken.

Als men in den omtrek van dat dorp wandelde, zag men op de werkdagen overal uit de reusachtige schoorsteenen dikke rookwolken naar den blauwen hemel opstijgen.

Een man, in verwaarloosde kleding, die een keffende vrouw in zijn gevolg had, kwam nu ook de klappende groepen nader en begon zich in de gesprekken te mengen.

'Mij dunkt, Jochem,' zei een boerin tot hem, 'gij zoudt blinde Ka het best in huis kunnen nemen.'

'Ik zou wel willen,' klonk het antwoord, 'maar mijn vrouw....' De man maakte een beweging met de hand alsof hij te kennen wilde geven, dat zijn wederhelft geen katje was om zonder handschoenen aan te vatten.

Terwijl hij daar nog stond te praten, kwam een meisje van ongeveer zeven jaar naast hem staan; zij trok hem aan zijn jas en zeide:

'Neef, nicht zegt dat zij het huis in brand steekt als gij er blinde Ka in brengt.'

'Dan moet gij het juist doen, Jochem,' riepen de mannen; 'wat drommel, gij moet toonen dat gij baas zijt.'

Men nam hem onder den arm en zoo ging het de trappen van het raadhuis op. Daar waren reeds vele mannen bijeen - de vrouwen moesten natuurlijk buiten blijven - zij rookten hunne pijpen tot dat de zitting zou beginnen. Eindelijk kwam de veldwachter zeggen dat de groote zaal geopend was. De burgemeester was daar reeds met een der schepenen en niet ver van hen zat, in een hoek, een vrouwelijke gestalte in lompen gehuld; de rechterhand hield zij voor het gelaat, met de linker hield zij een groote kruk vast. 't Was Kaatje, nu niet slechts blind, maar sinds eenigen tijd ook kreupel.

'De uitbesteding zal thans een aanvang nemen,' sprak de burgemeester. 'Daar zit de blinde vrouw. De gemeente is arm en kan slechts weinig voor haar onderhoud geven; wie haar huisvesten wil, moet denken dat hij een liefdewerk verricht, waaraan

God zijn zegen zal schenken. Want de ongelukkige vrouw is een onbestorven weduwe - Kaatje kromp bij die woorden ineen - die haar brood niet kan verdienen. 't Is wel jammer dat de vrouwen deze uitbesteding niet kunnen bijwonen, want het zal voornamelijk van de vrouw afhangen, of de blinde goed wordt verpleegd.'

Nu werd de som genoemd, welke de gemeente voor het jaarlijksch onderhoud der blinde vrouw kon besteden. Niemand sprak een woord, dewijl de vraag gesteld was, wie haar voor nog lager bedrag wilde hebben; iedereen zocht natuurlijk nog wat voordeel uit die blinde vrouw te trekken.

'Voor de som, die bepaald is, wil ik haar hebben,' riep Jochem.

'Ik ook, ik ook!' hoorde men van verschillende kanten.

'Wie heeft daar het eerst gesproken?' vroeg de blinde aan het kind, dat haar op het raadhuis had gebracht; 't was een dochterke van den schoolmeester.

'Jochem,' antwoordde het meisje; 'ach, als gij maar niet bij hem komt; zijn vrouw is zoo ondeugend.'

De kruk gleed uit de hand der blinde, het meisje raapte haar op; er kwamen tranen in hare oogen toen zij zag hoe Kaatje beefde.

Nu volgde met helle stem het eene bod na het andere; het meisje had nauwelijks den tijd om de blinde te zeggen wie het laatst had geboden.

Eindelijk bleef nog slechts één stem over en de veldwachter riep:

'Eenmaal, andermaal' - er volgde een kleine pauze - 'voor de derde maal!' toen sloeg hij met den hamer op de tafel.

'Wie heeft mij?' vroeg de blinde.

'Jochem,' klonk het antwoord.

De vrouw sloeg de gesloten oogen naar den hemel. 'Heer, uw wil geschiede,' sprak zij. Zij wischte een traan weg en zeide toen, met behulp van haar kruk opstaande: 'Kom hier, Jochem, geef mij uw hand; ik heb uw moeder goed gekend en de moeder van uw vrouw ook.'

De burgemeester zag verwonderd op, toen hij Kaatje zoo hoorde spreken, want de man was overtuigd, dat zij geen reden had om zich over den afloop der uitbesteding te verheugen. Hij had echter zijn plicht gedaan; wat kon men meer van hem verlangen?

Een rijke boer, die een vervaarlijk grooten neus had, meende ook iets te moeten zeggen en wendde zich tot de blinde:

'Wij moeten geen klachten hooren, Kaatje,' sprak hij. 'Gij zijt nu verzorgd en moet geduld hebben, want de gemeente doet meer dan zij kan. En wees ook niet ondankbaar!' zoo eindigde hij en keerde zijn grooten neus naar andere rijke boeren, opdat deze zijne woorden zouden bekrachtigen.

'Laat ons nu gaan, Kaatje,' sprak Jochem. 'Waar is uw bed?'

'Bij den schoolmeester,' antwoordde de blinde, 'en ook nog een latafel.'

Het meisje vergezelde haar een eind wegs, doch toen zij buiten het dorp gekomen waren, kon Kaatje niet verder komen, want daar was geen weg gebaand in de dikke sneeuw.

'Sla de armen om mijn hals,' sprak Jochem, terwijl hij zich neêrbukte, 'dan zal ik u op mijn rug naar huis dragen.'

De jongens, die daar met sneeuwballen wierpen, schaterden van 't lachen; doch het meisje van den schoolmeester maakte de opmerking, dat 't alles behalve was om te lachen.

Onderweg zei Jochem tot de blinde: 'Mijn vrouw is wat lastig uitgevallen; als zij 't op haar heupen heeft, is er geen huis met haar te houden. Gij moet u daar maar niet

aan storen; 't is het best haar te laten uitrazen dan komt ze van zelf tot rust. Als gij wat hebt, zeg het dan maar aan mij, ik zal tot aan uw dood voor u zorgen.'

Jochem was van meening - en die meening deelden vele dorpsgenooten met hem - dat Kaatje hier of daar een geheimen schat verborgen had. Zoo kwam het dat hij bijzonder vriendelijk jegens haar was; hij hoopte haar vertrouwen te winnen en zoo achter 't geheim te komen.

'Ja, ja,' zei Kaatje, die op zijn rug zat, 'ik hoop u alles naar vermogen te vergelden.'

Jochem lachte. Wat wilde dit anders zeggen dan: ik bezit een schat.

Hij droeg Kaatje zijne woning binnen; daar was alleen het kleine kind dat grimassen tegen de blinde maakte en toen zeide: 'Foei, wat leelijk wijf!' Die woorden sneden Kaatje door het hart. Zij had zoo iets ook gezegd, toen zij nog zoo ijdel en hoovaardig was.

Jochem zette de blinde op een bank neêr; de kruk ontviel haar, de kleine nam haar op, liep er mede weg en riep:

'Dat ding zal ik op het vuur werpen, dan kunt ge geen voet meer verzetten, oude heks.'

De daad werd bij het woord gevoegd; de kruk zou verbrand zijn wanneer Jochem haar niet had gered.

De arme blinde vrouw had zeker niet slechter gehuisvest kunnen worden.

De vrouw stond in de keuken bij den haard en zeide tot haar man:

'Gij kunt voor dat blinde wijf zorgen, wees verzekerd dat ik geen hand voor haar uitsteek.'

'Gij zult wel een ander liedje gaan zingen wanneer gij maar eens weet, wat ik weet. Zeg haar ten minste dat gij niet kwaad voor haar zult zijn.'

'Kom maar meê, dan zult gij eens hooren wat ik zeg,' hernam zij, en ging toen naar het vertrek waar Kaatje nog altijd op de bank zat. 'Iedereen weet nog van vroeger, dat gij een fluweelen tong in den mond hebt,' zoo sprak zij de ongelukkige vrouw aan, 'gij hebt dus zeker Jochem weten te verleiden, doch ik zal zoo dwaas niet zijn om mijn tijd aan u te verbeuzelen, ik heb wel wat anders te doen.' Toen volgde er een vloed van verwijtingen, die eindigden met de vraag, waarom Kaatje zich maar niet van kant maakte, daar zij toch ieder tot last was.

'Gij spreekt een zondige taal,' antwoordde de blinde; 'ik moet leven en lijden om mij te beteren, om mij met God te verzoenen.'

De vrouw verliet het vertrek en Kaatje zat nu weêr alleen. Zij hoorde hoe met veel geweld in de kachel werd gepookt; de vrouw scheen op die wijze haar woede- te willen koelen.

Toen het kind na eenigen tijd weêr binnengekomen was, liet Kaatje haar aan de vrouw zeggen, dat zij gaarne behulpzaam wilde zijn in het huishouden; zij kon aardappelen schellen en brood snijden. Het kind ging heen en men hoorde een oogenblik later hardop lachen. 'Wij zijn vies van u,' was het antwoord, dat het meisje bracht. Kaatje zuchtte en vroeg of zij mocht weten waar de tafel stond, en waar de deur was, opdat zij zich nergens aan zou stooten. Het meisje voldeed aan haar verlangen, toen nu echter de blinde naar buiten wilde gaan, legde het een stoel dwars voor de deur neêr. De blinde struikelde en viel op den grond; zij stond kreunend op en tastte zoolang rond tot zij de bank had terug gevonden. Het meisje was lachend weggelopen.

Jochem had nu Kaatje aan de zorg zijner vrouw toevertrouwd en was naar de herberg gegaan met de troostende gedachte dat alles wel beter zou worden, wanneer zijne vrouw tot de overtuiging kwam, dat er niets aan te veranderen viel. Hij kwam

eerst eenige uren later terug en bracht de blinde naar een klein dakkamerke waar ook het meisje sliep. 't Was bitter koud.

Kaatje vroeg aan het meisje of zij wel warm genoeg lag, doch kreeg ten antwoord dat dit haar niet aanging. Desniettemin onderzocht zij het bed der kleine en toen zij voelde dat het kind slechts weinig tot dekking had, gaf zij het een deken en ook een kussen van haar eigen bed; het barsche meisje sprak geen woord van dank, maar sliep spoedig in.

De blinde was zoo gelukkig niet; zij lag nog uren lang wakend, de gebeurtenissen van dien dag hadden haar diep geschokt en herinneringen opgewekt, die haar smart veroorzaakten. Eens hoorde zij het kind 'moeder' roepen. Zij beefde, want toen zij nog zoo ijdel was, had zij God erg vertoornd door den wensch, dat zij nimmer bij dien naam zou worden geroepen.

Zij zuchtte, vouwde de handen, en smeekte God om vergiffenis.

Jochem had nog laat met zijne vrouw zitten praten. Hij vertelde haar dat Kaatje hier of daar een schat had verborgen; zij had zich daar dikwijls heen laten brengen door de nicht die nu overleden was. 't Was dus in hun eigen voordeel dat zij haar goed behandelden. De vrouw wilde er eerst niets van hooren, want dan zou Kaatje zich niet openlijk laten uitbesteden.

Jochem was echter van gevoelen, dat zij nog altijd op de terugkomst van haar man hoopte; hij wist intusschen zeker dat zij ergens een schat verborgen had, zijne zuster had dit van de overledene nicht gehoord en hem aangeraden Kaatje in huis te nemen, in de verwachting dat voor haar ook iets zou overschieten wanneer de schat gevonden werd. De vrouw begon nu ook anders over de zaak te denken, en beiden besloten eindelijk hun best te doen om het vertrouwen der blinde vrouw te winnen, ten einde daardoor achter het geheim te komen.

(Slot volgt.)

De Amsterdamsche brandweer.

Parijs had reeds lang zijn *sapeurs-pompiers*, Londen zijn *fire brigade*, Berlijn zijn *Feuerwehr*, eer men in Nederland, of liever in de hoofdstad, er aan dacht een vaste brandweer op te richten. En toch, Amsterdam had zooveel van het vuur te lijden, dat het meer dan tijd werd eene verbetering te brengen in het oude systeem van blusschen. Zooals het gewoonlijk met zulke zaken gaat, zou men in den nood de behoefte aan eene geordende brandweer leeren kennen, en toen men op 6 augustus 1870, bij het uitbreken van een hevigen brand in de Utrechtsche-sstraat op den hoek der Botermarkt te Amsterdam had ondervonden, hoe wanorde en zucht om de premie te behalen, die gesteld was voor de spuit welke het eerst water gaf, de oorzaak waren, dat niet alle pogingen in het werk gesteld waren om het vuur tegen te gaan, werden de stemmen die het oprichten van eene vaste of beroepsbrandweer vroegen, zoo algemeen, dat de gemeenteraad zich de zaak begon aan te trekken, met het gevolg, dat den 16 augustus 1871 het raadsbesluit viel, waarbij bepaald werd, dat Amsterdam zijn vaste brandweer zou hebben.

Eenmaal het besluit genomen, werd er gewerkt om zoo spoedig mogelijk dit denkbeeld te verwezenlijken, en betrekkelijk korten tijd daarna mocht Amsterdam zich beroemen een brandweer te bezitten, die, georganiseerd naar het goede dat men in het buitenland bij deze korpsen had aangetroffen, weldra alle inrichtingen van dien aard in de schaduw stelde.

Het is ons doel in dit artikel eene schets te geven van de amsterdamsche brandweer; alvorens echter daartoe over te gaan, willen wij zoo kort mogelijk de gronden aangeven, waarop hare inrichting steunt, men zal dan later de verklaringen beter kunnen volgen.

Ten eerste is het noodzakelijk, dat bij het uitbreken van een brand, hiervan terstond kennis wordt gegeven aan een der brandweer-stations. Ten tweede moeten steeds bluschkmaterialen en personeel in voldoende hoeveelheid voorhanden zijn. Ten derde moet een zoo snel mogelijk vervoer van de bluschkmiddelen naar het tooneel van den brand kunnen plaats grijpen, en eindelijk ten vierde moet bij een brand slechts één persoon de bevelen tot blussching en redding geven, en de anderen daarbij als ondergeschikten werkzaam zijn.

Het zal wel niet noodig zijn, deze vier punten nader te omschrijven; wie ooit het blusschen van een brand heeft bijgewoond, zal ze begrijpen, want zij verklaren zich zelve.

Laat ons echter eens zien hoe bij de amsterdamsche brandweer deze hoofdpunten zijn in acht genomen.

Om aan het eerste artikel dezer hoofdbepalingen te kunnen voldoen, beschikt de amsterdamsche brandweer over een eigen telegraaf. De lijnen dezer telegraaf nemen haar oorsprong en eindigen in het centraal bureau of de hoofdwacht der brandweer, die in het centrum der stad, op het stadhuis gevestigd is. In deze lijnen liggen insgelijks alle brandweer-stations en politie-bureaux der geheele stad, zoodat, bij een enkel sein, zoowel de politie als de brandweer het bericht ontvangt. Daarenboven heeft men er voor gezorgd, dat en brandweer en politie afgescheiden van elkander kunnen werken, wat het voordeel geeft, dat de politie de geheele lijn voor haar werkkring kan gebruiken als dit noodig is.

Nu telt Amsterdam 9 brandweer- en 6 politie-bureaux, en rekent men daarbij het centraal bureau der brandweer dan komt men tot een getal van 16 stations.

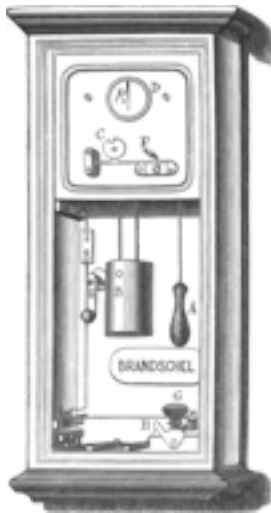
Door deze telegraaf kunnen de stations nu wel bevelen ontvangen van het centraal bureau en ook onderling elkaar mededeelingen doen, bij het uitbreken van een brand is dit echter niet voldoende, daar de wachthebbenden op zulk een station niet kunnen raden waar de brand woedt. Er moest nog een toestel zijn, waardoor het publiek aan de brandwachten kennis kon geven van het onheil, en daarvoor bezigt men de zoogenaamde brandschellen, waarvan wij hiernaast eene afbeelding geven.

De brandschellen, in Amsterdam en de buitenwijken 128 in getal, zijn besloten in mahonyhouten kastjes, met een glazen deur, waarvan degene aan wiens huis de schel is aangebracht, den sleutel bezit.

De werking der brandschel is zoo eenvoudig mogelijk. Het handvat A is de trekker der schel; wordt deze in beweging gebracht dan daalt het gewicht B, terwijl het radje C eenige malen ronddraait. De beweging duurt zoo lang tot de naald D tegen het pennetje P slaat, als wanneer alles weer in rust komt.

Als het gewicht afgeloopen is, moet dit, even als bij een gewone huisklok gebeurt, weer opgewonden worden, en daartoe behoeft men slechts den sleutel E, welke op een koperen pen hangt, op de stift F te plaatsen. Onder is een seinsleutel G aangebracht, waardoor de leden der brandweer, op de plaats der ramp gekomen, met het centraal bureau kunnen spreken en zoo verslag kunnen doen van hunne bevinding.

Zoodra nu een Amsterdammer brand bespeurt, begeeft hij zich terstond naar de naastbijzijnde brandschel en geeft den bewoner van het huis, waar zij is aangebracht, daarvan kennis. Deze opent het kastje en ziet of de naald bij D in rust is, want is dit niet het geval, dan is dit een teeken, dat eene andere brandschel reeds den brand meldt en hij moet dan wachten tot dat de naald weêr op haar gewone plaats zit.

DE BRANDSCHEL.

Is de naald nu in rust, dan trekt hij aan het handvat. A en doet zodoende het gewicht dalen, waardoor het station der brandweer het sein ontvangt. Hij is echter verplicht te wachten tot dat hij het antwoord *begrepen* ontvangen heeft, dat bestaat in een tot driemaal herhaald slaan van de naald tegen het pennetje; want ontvangt hij dit antwoord niet, dan kan hij er zeker van zijn, dat het brandweer-station zijn sein niet heeft gehoord, en moet dus opnieuw aan de koord trekken tot het antwoord *begrepen* gegeven wordt.

Men zal het gewicht der brandschellen licht begrijpen. Op hetzelfde oogenblik toch, dat de brand, die zich nog niet ver uitgebreid kan hebben, bekend wordt, kan

het centraal bureau zijne bevelen geven tot blussching, en daar in de brandweer stations dag en nacht alles gereed staat om uit te rukken, gebeurt het maar hoogst zelden, dat de brandweer niet binnen 10 minuten na het ontvangen bericht op de plaats des onheils is, gereed om water te geven.

Het tweede, niet minder voorname punt, dat er steeds blusmateriaal en personeel in voldoende mate voorhanden zijn, heeft betrekking op de inrichting van het brandweerkorps zelve en daarom zullen wij gemakshalve het personeel en de blusmiddelen afzonderlijk behandelen.

Het materieel waarover de brandweer beschikt, bestaat uit:

- 3 land-stoombrandspuiten, getr. door paarden;
- 2 spuiten 1. klasse getr. door paarden;
- 4 spuiten 2. klasse getr. door manschappen;
- 3 spuiten 3. klasse getr. door manschappen;
- 2 personenwagens, getrokken door paarden;
- 15 brandkranen;
- 7 vloeiputten;
- de oude spuiten;
- eene behoorlijke hoeveelheid reddingsmateriaal;
- 2 drijvende stoombrandspuiten, en
- 5 schouwspuiten.

De land-stoombrandspuiten zijn vervaardigd naar het model te Londen bij de *fire brigade* in gebruik, en kunnen, als zij in werking zijn, elke minuut 1200 liters water geven. Als er eene uitrukt, voert zij, behalve de zes man die haar bedienen, waaronder twee slangenvoerders, alle gereedschap en steenkolen meê voor drie uren werks, zoodat in dien tusschentijd, als het noodig mocht blijken, tijd genoeg is om nieuwen voorraad aan te voeren.

De spuiten der eerste klasse worden, met inbegrip van den chef en koetsier, door tien man bediend en door twee paarden getrokken. De eigenlijke spuit staat los op het voertuig, dat een hellend vlak is, waardoor men bij het halthouden haar gemakkelijk op den grond kan laten glijden. Onder zijn bakken aangebracht, waarin slangen, touwen, paardentuig, schroef-, brandkraan-, vloeiput- en kleppensleutels, breekijzers, mokers, enz. geborgen zijn. Na het halthouden heeft men nauwelijks eene minuut noodig om water te kunnen geven, en wel 100 liters in de minuut. Is de brand echter hevig, dan worden de pompstokken uit de kokers gehaald en 12 man aan 't pompen gezet, waardoor men tweemaal zooveel water krijgt, dus 200 liters per minuut.

De spuiten der tweede klasse zijn geheel gelijk aan die der eerste, doch worden niet door paarden getrokken en hebben ook slechts 7 man tot hare bediening noodig, namelijk een chef, 4 pompers en 2 pijpvoerders.

De spuiten der derde klasse zijn van veel kleiner afmeting en worden ook slechts door 2 pompers en een pijpvoerder bediend. Ook deze kunnen even als die der eerste en tweede klasse op dubbel werk gesteld worden en geven dan 90 liters water per minuut.

Het spreekt van zelf, dat het bij een brand niet voldoende is water te geven, de menschenlevens en goederen die in gevaar verkeereren van te verbranden, moeten ook gered worden, en om daarin te voorzien, wordt eene spuit gewoonlijk gevolgd door een personenwagen met zijn 24 manschappen, om hulp te bieden waar het noodig is.

Zulk een personenwagen mag men gerust een tuighuis noemen van alle gereedschappen noodig om een brand te beperken, menschen te redden en door het vuur gekwetsten de eerste hulp te bieden. Voor al deze werkzaamheden is het personeel van den wagen ook volkomen berekend, en wie ooit getuige is geweest van de vaardigheid en het overleg waarmee zij in de grootste gevaren te werk gaan, zal moeten erkennen dat met zulk personeel veel ongelukken voorkomen worden.

De drijvende stoombrandspuiten zijn zoo ingericht, dat zij door alle grachten der stad kunnen varen en leveren in werking 5000 liters water per minuut. Zij zijn tevens voorzien van een schroef, waardoor zij ook groote schepen op sleeptouw kunnen nemen. In eene stad als Amsterdam met zijne vele grachten kunnen deze spuiten zoowel bij huis- als scheepsbranden dienst doen en meer dan eens hebben zij een brand gebluscht, die van landzijde zeer moeielijk te genaken was.

De oude spuiten worden maar hoogst zelden gebruikt, en dan nog slechts alleen in nood, want het nieuwe materiaal doet te goede diensten om het oude te bezigen.

Vloeiputten en brandkranen staan ook onder het beheer der brandweer en worden door haar in goeden staat gehouden.

Met de beschrijving van het materiaal zullen wij ditmaal besluiten, om in een volgend nummer met het personeel te beginnen. Zeggen wij ten slotte dat, theoretisch, de spuiten der amsterdamsche brandweer gezamenlijk 16000 liters water per minuut kunnen geven, een watervloed, waartegen de uitgestrektste branden niet bestand zijn, ja, een vierde gedeelte is zelfs voldoende om een zwaren brand meester te worden.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 50]

DE BRAND IN DE PIETER-CORNELISZON-HOOF-STRAAT TE AMSTERDAM.

Geïllustreerd nieuws.

INHOUD: De brand te Amsterdam. - Brandspuiten. - De
tuinbouwtentoonstelling te Erfurt. - Generaal Berthaut. - Sultan
Abdul-Hamid. - Ambulances van het Roode Kruis te Paratchin.

In een vorig nummer wezen wij er reeds op, welk een vreeselijke vijand het vuur zijn kan, een vijand des te gevaarlijker, omdat hij verraderlijk en op het onverwachtst het kamp binnensluip, zijne batterijen in het middelpunt van het vijandelijk gebied opricht en naar alle zijden doet spelen. Er behoort van den kant des menschen dan ook niet weinig moed, geestkracht, volharding en overleg toe, om het vuur met goed gevolg te bestrijden; het is een vormelijke slag dien hij den vijand leveren moet, wanneer deze, eenmaal uitgebroken, verwoestend en vernielend om zich heen grijpt. Voorzichtigheid en vastberadenheid behooren de hoofdtrekken te zijn van de soldaten der brandweer, die tegen den vijand oprukken. Het is een geduchte maar grootsche strijd, die bij een grooten brand gestreden wordt. De troepen der brandweer rukken koelbloedig en vastberaden tegen den gevreesden vijand op, richten hunne batterijen - de brandspuiten - en bestrijden hem met al de middelen die de ondervinding en het menschelijk vernuft aan de hand geven. Het is een waar slagveld, de plaats van een brand; de beide strijdende partijen betwisten elkander hardnekkig elke duimbreed gronds, en zelfs de hyena's der gewone slagvelden ontbreken hier niet: verachtelijke wezens, die met eene algemeene ramp hun voordeel trachten te doen, pogen de goederen te ontvreemden, welke men aan de klauwen van het vuur ontrukkt heeft.

Zulk een vormelijken strijd, als wij hier beschreven, had de amsterdamsche brandweer, van welker organisatie het vorig nummer eene beschrijving geeft, op maandag den 21. augustus tegen haar grooten vijand, het vuur, te voeren.

Het was omstreeks 8 uur in den morgen van genoemden datum, toen in de Pieter-Cornelisz.-Hooft-sstraat te Amsterdam, in een onbewoond en nog niet geheel voltooid huis, de brand uitbarstte.

De kapitein van een der in de nabijheid liggende schepen gaf, door middel der naburige brandschel, het eerste alarmsein; het was toen half negen; onmiddellijk daarop rukten de stoomen handspuiten der brandweer uit en waren binnen weinige minuten op de plaats des onheils aanwezig. Thans begon de aanval, waarvan wij boven spraken. De commandant der brandweer koos, als een voorzichtig veldheer, de plaats uit vanwaar hij het geheele terrein overzien en op eene spoedige en afdoende wijze zijne bevelen geven kon. Met moed en verachting van alle gevaar kweet de uitmuntend georganiseerde en goed geoefende brandweer zich van hare moeielijke taak; de vijand had inmiddels meer en meer zijne macht ontplooid en zich ook in de naburige woningen genesteld, vanwaar hij steeds verder om zich heen trachtte te grijpen. De lichte constructie der huizen, de droogte van het nog bloo liggende houtwerk (verscheidene woningen waren nog in aanbouw), de groote hoeveelheid brandbare bouwstoffen in en voor de huizen opgestapeld, de zoo noodlottige openingen in de scheidsmuren, dat alles maakte die woningen tot een gemakkelijken buit van het vernielende element. In ongeloofelijk korten tijd stonden twaalf huizen aan beide zijden der P.-C.-Hooftstraat in vollen gloed. Hoe grooter echter het gevaar werd, des te heldhafter waren de pogingen der brandweer om het te bezweren. De aanval geschiedde overal gelijktijdig. Van de achterzijde der woningen en van ter

zijde werden ontzaglijke waterstralen in den gloeienden vuurkolk geworpen; van de daken der brandende woningen en uit de vensters de slangen naar het centrum van den brand gericht. Een vijftal der moedige brandspuitgasten, onder aanvoering van den brandmeester Meijer, werden in de bovenverdieping van een huis plotseling door den vijand verrast, die hen met zijne vurige armen poogde te omvatten; slechts door zich snel naar beneden te laten glijden, mochten zij, gekneusd, aan de vreeselijke omarming ontsnappen. Elders was eene andere afdeeling dier koene strijders, onder het bevel van den brandmeester Brul, op het dak van een brandend huis geposteed, toen het dak instortte en zij op de tweede verdieping te recht kwamen, van waar zij, door zich voortdurend nat te spuiten (een der manschappen had de slang der spuit in de hand gehouden), het gevaar ontkwamen, maar niet zonder geduchte brandwonden te hebben ontvangen.

Tegen 10 uur, dat is omstreeks anderhalf uur nadat de brandweer den strijd begonnen had, was het grootste gevaar geweken en het vuur bedwongen.

Wel waren in het geheel twaalf woningen aangetast, waarvan vier geheel vernield en van vier andere alleen de naakte muren staande gebleven zijn, maar de ongunstige omstandigheden in, aanmerking genomen, heeft de brandweer eene groote overwinning behaald, door den vijand nog zoo spoedig meester te worden.

De Amsterdamsche brandweer heeft ook bij deze gelegenheid haar naam met eere opgehouden.

Op de Brusselsche tentoonstelling van gezondheidsleer en reddingswerktuigen heeft de door Amsterdam ingezonden collectie blusmiddelen, enz. het eere diploma 1. klasse behaald. Wij geven in onze gravures de afbeelding van een stoomspuit en van een handbrandspuit 1. klasse, zooals ze bij de brandweer te Amsterdam ingevoerd zijn. De laatste vooral, volgens een geheel nieuw systeem ingericht en vervaardigd in de beroemde koninklijke fabriek van brandspuiten van H. Belder en Co. te Amsterdam, heeft op de tentoonstelling te Brussel de algemeene opmerkzaamheid tot zich getrokken en is met de zilveren medaille bekroond.

Bij het uitbreken van een brand wordt de spuit op een met twee paarden bespannen wagen met vier wielen geplaatst, al de noodige gereedschappen, zooals emmers, touwen, ladders, enz., worden meegenomen en onder begeleiding van acht brandspuitgasten en een onder-brandmeester naar het tooneel der ramp gevoerd. Daar de zuigers aan de brandspuit bevestigd zijn, behoeft men die slechts in het water te plaatsen om onmiddellijk water te kunnen geven.

Bij het geroep van 'halt' houdt de voerman stil, worden de paarden uitgespannen en de spuit op den grond geplaatst. Vijf en veertig seconden later kan men reeds water geven.

Voor de verdere bijzonderheden verwijzen wij naar het artikel: de amsterdamsche brandweer.

Wereldtentoonstellingen en nationale tentoonstellingen, provinciale en districts tentoonstellingen zijn aan de orde van den dag. Geen artikel ter wereld of er worden tentoonstellingen van gehouden: honden-, katten-, ezels-, schoenen-, neuzen- en zooveel andere tentoonstellingen hebben wij reeds beleefd. Om echter bij het tegenwoordige te blijven, zoo hebben wij eene schilderijtentoonstelling te Antwerpen, eene wijnbouwtentoonstelling te Marburg, krijgen eene landbouwtentoonstelling te Breda, hadden eene bloemententoonstelling te Amsterdam, ja, zelfs een insectententoonstelling te Parijs. Wij zijn echter in het geheel niet tegen dergelijke

exposities, wanneer ze althans niet tot in het bespottelijke of tot eene onzinnige manie gedreven worden. Eene tentoonstelling van waarlijk nuttige en aangename zaken keuren wij dus geenszins af. Wij leven in de eeuw der openbaarheid, en alles wat werkelijk nuttig en goed is, mag vrij openbaar gemaakt worden.

Wij geven hiernevens eene gravure van het algemeene Duitsche tuinbouw-tentoonstellingsgebouw te Erfurt, dat den 9. september geopend is. Wat Haarlem in Holland is, is Erfurt voor Duitschland: de stad der bloemen, de hoofdzetel van den handel in fijnere zaden, bloemen en tuingewassen. Erfurt heeft echter dit bij Haarlem voor, dat zijne omstreken niet alleen door de kunst, maar ook door de natuur schilderachtig zijn. Hooge bergen en eeuwenoude bosschen (het beroemde Thuringerwoud) sluiten de fraaie hoofdstad van het oude Thuringen in. De plaats kon dus niet beter en doelmatiger gekozen zijn voor het houden eener tentoonstelling van bloemen, z den en andere voorwerpen, die met den tuinbouw in verband staan. De tentoonstelling staat onder de hooge bescherming van keizerin Augusta van Pruisen. De feesten duren van den 9. tot den 17. September; groote bezendingen zijn uit geheel Duitschland gedaan en het inwendige is geheel in overeenstemming met het uitwendige van het prachtige gebouw. Vooral de bijdragen van de Erfurter tuiniers en bloemisten munten uit door hare volledigheid, pracht en verscheidenheid van vreemde en inheemsche gewassen.

Ofschoon van Frankrijk niet gezegd kan worden dat het veel ministers van Oorlog verslijt, komen er natuurlijk nu en dan toch veranderingen in dat departement voor. Generaal De Cissey, sterk door Mac-Mahons vriendschap, had het tamelijk lang als minister van Oorlog uitgehouden, doch trad eindelijk vrijwillig terug, om plaats te maken voor generaal Berthaut, wiens portret wij hierbij opnemen.

In Frankrijk, met zijne militaire instellingen en nieuwe legerorganisatie, is het ministerie van Oorlog wel het gewichtigste van al de ministerieele departementen; het is dus van belang dat een man van erkende bekwaamheden en die zooveel mogelijk buiten alle politieke partijschappen staat, zich aan het hoofd er van bevindt.

Zulk een man schijnt generaal Berthaut te zijn: door zijne antecedenten als legerhoofd - hij streed onder anderen als divisie-generaal met roem bij de verdediging van Parijs - door zijne flink bewerkte militaire geschriften en vooral door zijne hoog gewaardeerde organisatieplannen is hij in de militaire wereld met roem bekend, en dat het zijn stellig voornemen is zich wijselijk buiten alle politieke geschillen te houden, blijkt uit de omstandigheid, dat hij de hem onlangs aangeboden kandidatuur voor den Senaat van de hand heeft gewezen.

Hoeveel vleierende en uitlokkende eeretitels een turksche sultan van den tegenwoordigen tijd ook voert, één naam vooral, minder vleierend gewis, maar toch juister dan de andere, draagt hij met recht: - dien van Zieken Man. Die naam is zoowel op den beheerscher der geloovigen als op het land zelve van toepassing, want het turksche rijk is ziek, zwaar ziek, zoowel in hoofd als in ledematen. Het is blijkbaar dat de Turken de europische lucht niet meer verdragen kunnen en eene kleine reis over den Bosphorus, naar Klein-Azië bijv., waar zij de oudvaderlandsche lucht weêr kunnen inademen, zou hun werkelijk goed doen en de bezorgde geneesheeren, de groote Mogendheden, tevens van veel hoofdbrekens verlossen.

Zoolang het turksche rijk echter nog in Europa bestaat, moet er een hoofd zijn. Tot het laatst van Mei had het Abdul-Aziz tot sultan, maar toen deze het in zijne verkwistingen, buitensporigheden en afpersingen wat al te bont maakte, zelfs voor

een turksche sultan, werd hij eenvoudig ter zijde gezet voor zijn neef Murad-Effendi, terwijl hij eenige dagen later de zeer te waardeeren voorkomendheid had, door middel eener toiletschaar, Turkije voor goed van zijn overbodig en lastig geworden persoon te verlossen.

De Turken bouwden nu op hun nieuwen sultal allerlei luchtkasteelen, maar spoedig bleek het, dat ook deze geheel aan zijn voorgangers Abdul-Azis, Abdul-Meschid en andere Abduls gelijk was - een onbekwaam, ontzenuwd vorst, een Zieke Man. Ook thans hebben zij Murad maar weêr zoetjes ter zijde geschoven, in afwachting dat weêr een tweede gediensstige schaar het verdere doen zal, en zijn broeder Abdul-Hamid op den troon van den grooten profeet verheven. Wij geven hierachter het portret van Turkije's nieuwen heerscher en zullen in de volgende aflevering zijne levensschets mededeelen, voor zoover men die geven kan van een in den harem opgevoerden Turkschen prins

Zoo niet een 160tal russische en vele duitsche en italiaansche geneesheeren naar Servië gesneld waren, om in dienst van de vereeniging het Roode Kruis, de servische Regeering hunne hulp aan te bieden, zou het er in dat vorstendom met de verpleging der gekwetsten ellendig uitzien, en zelfs nu laat deze gewichtige aangelegenheid in Servië nog veel te wenschen over. Intusschen wordt de zware taak van de geneesheeren en ziekenverplegers niet weinig door de woestheid en baldadige wreedheden der turksche troepen bemoeielijkt, die meermalen met voordacht op de ambulances van het Roode Kruis schieten en zelfs nog op het laatst der vorige maand verscheidene dokters, o.a. de met roem bekende geneesheeren Docite en Stefanovitz, moedwillig dood geschoten hebben.

Het hoofdkwartier der servische ambulances is te Paratchin gevestigd, eene stad aan de Morawa, tusschen Alexinatz en Kragujevatz gelegen.

Patrijzen.

Op dit oogenblik houden onze jagers zich druk bezig met de patrijs, dat lekkere wild, in onze akkers, weiden en bosschen op te sporen. Deze vogel wordt niet alleen in Europa, maar ook in Afrika en Azië aangetroffen. In Perzië, gelijk in het min of meer gematigde deel van Siberië, wordt de patrijzenjacht uitgeoefend.

De patrijs is wat men zegt een standvogel, doch mist hij in den winter voedsel, dan zwerft hij in troepen rond. In het voorjaar legt het wijfje 12 à 14 witachtig groengrijze eieren, in eene kleine en ondiepe holte in den grond gemaakt, en welk nest slechts verzacht is door eenige droge grashalmkens.

Na drie weken broeiens, komen de kiekens uit en loopen na weinige dagen in het rond. Het manneke dat aan de eenwijverij houdt, waakt gedurig over het nestje en geeft het signaal van onraad.

De patrijs heeft een korten, ronden staart, met veertien, vijftien of zestien pennen en naakten voetwortel, waar het spoor bij sommige soorten door een kleinen knobbel vervangen is. Tot deze soort behoort onze gewone patrijs, de *perdrix cinerea*, 'zeer kennelijk,' zegt Schlegel, 'aan de fijne teekening en de kastanjebruine, hoefijzervormige vlek, die de borst der mannetjes en zeer oude wijfjes versiert. De patrijzen vliegen schielijk, met veel gedruisch en recht uit en loopen met groote snelheid.'

In Europa zijn echter verschillende soorten; niet alleen kennelijk aan het gezegde knobbeltje, maar ook aan de kleur; de romp bij de roode patrijs, bij voorbeeld, is met zwarte dwarsstrepen geteekend. Deze vogel, met rooden bek en roode pooten, zwarten kraag aan den keel en zwarte plekken aan hals en kop, is het meest in het zuiden van Frankrijk thuis. Hij nestelt in de graanvelden en in de wijngaarden en heeft eieren met rosachtige stippen.

De steenpatrijs, van in het rotsachtig gedeelte van Europa tot in klein-Azië te vinden, heeft een kastanjebruinen keelkraag en aan den achterkant witte plekken; de eieren zijn grijsgeel met groengele stippen.

'De javaansche patrijs,' zegt gemeld schrijver, 'wijkt van onze Europese soorten in kleur, stem, geluid en levenswijze af. De krop is blauwgrijs; de bovendeden zijn olijkleurig met zwarte dwarsvlekken, de borst en buik donker roestkleurig, de kop

en hals zwart, hetgeen echter op den bovenkop, de nek en de oorstreek door roestkleur afgebroken wordt.’

De Frankolijs zijn patrijzen, wier voetwortel bij de mannekens met een of twee sporen gewapend zijn; doch de schoonste soort van patrijzen is die, welke de Goudkust bewoont, als mede die van Sumatra.

Wat velen niet zullen weten, is, dat de kwartel of kwakkel, in den grond, van dezelfde familie als die der patrijzen moet beschouwd worden. De patrijs bereikt eene vrij aanzienlijke grootte; de kwakkel integendeel wordt niet grooter dan een leeuwerik.

Zeemonsters.

Van monsters gesproken, denke men slechts aan den draak van het vasteland, wiens vlucht minstens gelijk moest wezen aan dien van een condor, terwijl volgens de bevinding der wetenschap het zoo geduchte beest niet grooter is dan eene lange pijp; en meer nog dan het vasteland is de Oceaan door de verbeelding bevolkt met een aantal vervaarlijke en afschuwelijke dieren, die den zeevaarder met dood en verderf dreigen. Daar de onderzoekingen der wetenschap tot dusverre nog niet veel betreffende de wezenlijke bewoners van de onmetelijke diepten der zee aan het licht gebracht hebben, heeft de verbeelding daaromtrent vrij spel. Onder die fantastische bewoners nu van den oceaan bekleedt de vermaarde *zeeslang* eene eerste plaats, daar zij zeer nauw verwant is met den *kraken* en meestentijds met dezen verward wordt in de maritieme overleveringen van het Noorden. Lecouturier heeft daarvan eene voortreffelijke beschrijving gegeven, waaraan het grootste gedeelte van de volgende curiositeiten ontleend is.

De fabelachtige geschiedenis van de groote zeeslang klimt, evenals die der reusachtige inktvisschen, tot eene hooge oudheid op. Plinius en Valerius Maximus gewagen beiden van een amphibische slang, die op den oever geboren wordt en zich eerst te water begeeft, wanneer haar groei zich derwijze heeft ontwikkeld, dat hare bewegingen zoo niet onmogelijk dan toch hoogst moeielijk zouden worden elders dan in de zee.

Een ander schrijver, Belleforest, heeft in zijne *Cosmographie* het verhaal van Plinius betreffende de zeeslang besproken en omtrent dat gedrocht zeer uitvoerige mededeelingen gegeven. Volgens hem is het een reusachtig dier met eene buitengewone vlugheid begaafd. Het wierp zich op de booten en kleine vaartuigen, deed ze omkantelen, vermorzelde ze met zijn staart en verzwolg dan de opvarenden den een na den ander. Belleforest voegt er met weêrgalooze naïeveteit bij, dat, als het schip te groot was voor het monster om het te verbrijzelen, het dit dan op het strand duwde, hoedanig ook de richting van den wind was; daar wachtte het geduldig tot de bemanning, door het gebrek of de hoop op ontsnapping gedreven, zich op het dek waagde of beproefde de kust te bereiken. Alsdan greep het de equipage aan en verscheurde ze met zijne tanden, want- die slang had - altijd volgens Belleforest - tanden. Hij had ook den kop van een wolfshond met de ooren naar achter liggende. Voeg daarbij een lichaam, ‘geheel bedekt met geelachtige schubben’ en een ‘rug zich in bochtige kronkelingen buigende,’ en gij hebt het welgelijkende portret van het monster: - hetzelfde waarschijnlijk, dat Neptunus verwekte om den zoon van Theseus te verslinden.

In het noorden van Europa, is het geloof aan zeedieren van zonderlingen vorm en reusachtige gestalte zeer verspreid en diep in den geest van het volk ingeworteld. Wat betreft de waarneming der juiste evenredigheden en den aard van die dieren, daarvoor wachten de visschers en zeelieden, gelijk zich denken iaat, zich wel; want zoodra zij er een meenen te bespeuren, is hun eenige gedachte zoo snel mogelijk zeilende of roeiende te ontkomen. Vandaar hunne verwarring van den eigenlijk gezegden kraken of reuzenpolyp met de groote zeeslang, door hun mild de vreemdsoortigste vormen en geaardheden toe te dichten.

‘Noorwegen,’ zegt Lecouturier, ‘heeft een onwankelbaar geloof in het bestaan van de groote zeeslang en geeft haar de noordelijke zeeën tot verblijf.’ Pantoppidan, een noorweegsch geleerde, zegt, dat men zoo vast aan het bestaan van dat monsterachtig dier geloofde, dat zoo dikwijls hij op het kasteel van Nordland in twijfelachtigen zin daarover durfde te spreken, hij de aanwezigen deed glimlachen, als had hij aan het bestaan getwijfeld van de paling of elke andere gewone visch. De benaming van de zeeslang in die streken is *kraken*; men duidt haar ook nog aan onder den naam van *soe-trolden* (geesel der zee).

‘De noorweegsche visschers,’ zoo verhaalt Pantoppidan, ‘komen allen daarin, zonder de geringste tegenspraak, in hunne verhalen overeen, dat wanneer zij zich verscheidene mijlen van de kust verwijderen, de watermassa, voornamelijk in de heete dagen van het jaar, plotseling onder hunne netten schijnt te verminderen; als zij dan het dieplood uitwerpen bevinden zij in plaats van tachtig of honderd ter nauwernood dertig vadem diepte. Dat komt wijl een zeeslang zich tusschen den bodem en de oppervlakte stelt. Aan dit verschijnsel gewoon werpen de visschers hunne netten uit, verzekerd, dat daar ter plaatse overvloed van visch is, vooral abberdaan en leng, en zij halen ze tot berstens toe vol op. Maar als de diepte van het water steeds afneemt en die toevallige en bewegelijke ondiepte hooger stijgt, hebben de visschers geen tijd te verliezen: de slang ontwaakt, beweegt zich, komt de lucht inademen en zijne breede kronkels in de zon koesteren. De visschers roeien dan pijlsnel weg en wanneer zij, op eerbiedigen afstand verwijderd, eindelijk in veiligheid kunnen uitrusten, zien zij inderdaad het monster verschijnen, dat een ruimte van anderhalve mijl met het bovengedeelte van zijn rug inneemt. De door zijne opstijging verraste visschen spartelen eene poos in de holten van zijn huid; daarop komen uit die drijvende massa soorten van punten of glinsterende hoornen te voorschijn, welke zich ontplooien en zich oprichten *gelijk aan masten met hare ra's voorzien*. Het zijn de armen van den *kraken*, die weêr te voorschijn komt, de slang die weêr in polyp opgaat: zij heeft armen, en welke armen! Zoo groot is de kracht dezer zeegeedrochten, dat als zij het takelwerk van een lineschip grepen, zij dit onvermijdelijk zouden doen vergaan. Na eenigen tijd op de golven gerust te hebben, gaat het monster met dezelfde traagheid weder naar beneden en nu is het gevaar niet minder groot voor het vaartuig dat zich in zijne nabijheid zou bevinden: want door zich te laten zinken verplaatst het zulk eene massa water, dat draaikolken en stroomingen daaruit ontstaan, even vreeselijk als die van de befaamde Maalstroom.

‘Zoodanig is in Noorwegen,’ zegt Lecouturier, ‘het volksgeloof aangaande de zeeslang. De oude Scandinavische schrijvers, van hunnen kant, geven haar zes honderd voet lengte, met een kop, welke veel gelijkt op dien van een paard, met zwarte oogen en eene soort van witte manen. Volgens hen ontmoet men haar slechts in den Grooten Oceaan, waar zij zich eensklaps verheft gelijk de mast van een

linieschip, en een gesis en gefluit laat hooren, dat angstwekkend klinkt, gelijk het gebulder van den orkaan. De noorweegsche dichters vergelijken de vaart van de zeeslang met de vlucht van eene pijl. Als de visschers haar ontdekken, roeien zij in de richting van de zon voort, daar de slang ze niet kan zien als haar kop naar dat hemellichaam gewend is. Men zegt, dat zij zich soms als een reep rondom de schuit slingert en de bemanning zich op die wijze van alle zijden omsloten ziet.

Men verneemt in het verhaal der tweede reis van Paulus Egedius naar Groenland, dat in de maand juli een dier zijnen kop boven de golven verhief tot bijna halverwege de groote mast. Deze kop liep uit in een langen spitsen snuit en - hetgeen tot dusverre nog van geen enkele zeeslang gezegd was - zij spoot het water uit door een enkele opening boven den kruin. Het monster had bij wijze van vinnen onmetelijke ooren gelijk aan die van een olifant, welke het als vleugels bewoog om het bovengedeelte van het lichaam buiten het water te houden. Het dook na verloop van eenigen tijd, door zich achterover te werpen, daarbij eene soort van tuimelaar makende, waardoor men achtervolgens al de andere deelen van zijn met schubben bekleed lichaam kon waarnemen.

Meer andere wanstaltige wezens nog zwemmen, volgens de sprookjes, rond in den onmetelijken oceaan, monsters, de een nog vervaarlijker dan de andere, waaraan een Victor Hugo zijn hart ter dege zou kunnen ophalen. Men hoort echter thans minder van die zeegedrochten, 't is als zijn ze bang geworden voor de stoomschepen of vreezen in het museum van Barnum te land te komen.

De Amsterdamsche brandweer.

(Vervolg en Slot.)

Het was geene gemakkelijke taak een brandweerkorps te vormen, dat geheel voldeed aan de eischen, die men stelde. Toch mag men zeggen, dat de brandweer in de hoofdstad van Nederland uit mannen bestaat, die zich die hoedanigheden eigen gemaakt hebben, welke hen boven anderen moeten onderscheiden, zoodat zij geheel en al kunnen vertrouwd worden, en toen men ze leerde kennen ook het algemeen vertrouwen verwierven.

DE PATRIJZEN.

Het personeel betaat uit:

- 1 kommandant;
- 1 onder-kommandant;
- 4 sectie-brandmeesters;
- 6 brandmeesters;
- 8 machinisten;
- 121 brandwachts van verschillende klassen, en 4 torenwachters.

De brandwachts zijn verdeeld in drie klassen en gaan alleen in een hogere klasse over naar mate zij gevorderd zijn in de bekwaamheden, die voor een deugdelijken brandwacht bepaald zijn. Allen worden, alvorens zij in het korps worden opgenomen, door dokter en gymnastiekmeester onderzocht en bij het minste lichaamsgebrek onvoorwaardelijk afgewezen. Bij voorkeur kiest men hen uit zeelieden en personen, die bij de land- of zeemacht gediend hebben, en daar geen noemenswaardig zondenregister hebben achtergelaten. Ook mogen zij den leeftijd van 35 jaren niet overschreden hebben en moeten allen een ambacht kennen, onverschillig welk.

Zoodra nieuwelingen geschikt geoordeeld worden, om bij de brandweer in dienst te treden, krijgen zij hunne uitrusting, welke voor manschappen en officieren geheel dezelfde is. Alleen de wapening verschilt.

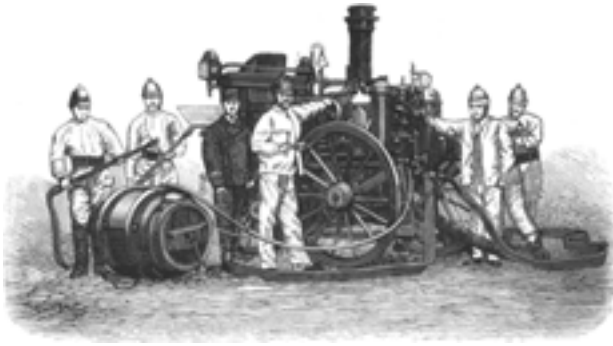
GENERAAL BERTHAUT.

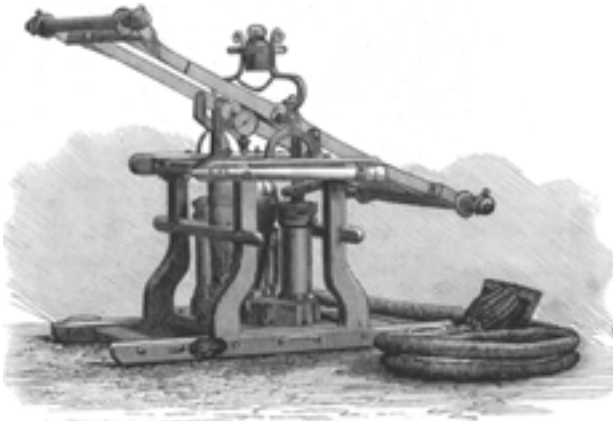
HET TUINBOUW-TENTOONSTELLINGSGEBOUW TE ERFURT.

ABDUL-HAMID.

STOOMBRANDSPUIT.

HANDBRANDSPUIT I. KLASSE.

AMBULANCE VAN HET ROODE KRUIS TE PARATCHIN.

Hunne winterkleeding bestaat uit jas, overjas en pantalon van duffel. Op het hoofd dragen zij een leêren helm, met koperen versieringen, naar het model bij de engelsche politie in gebruik, terwijl een paar sterke waterlaarzen het geheel voltooien. In den zomer wordt het duffel vervangen door wit linnen.

Deze kleeding zoowel als hunne werktuigen en wapenen hebben zij geheel kosteloos, voor hunne onderkleeding moeten zij zelven zorgen.

Terstond verkrijgt de nieuweling den titel van brand-wacht der derde klasse of pomper, en draagt dan aan zijn leêren gordel, die voorzien is van een ijzeren haak en ring, eene bijl, die gelijktijdig tang, hamer, bijl, schroefdraaier en breekijzer is, terwijl de groote bijl, die hij tot wapen voert, aan de voorzijde mesvormig en aan de achterzijde als piek ingericht is.

De brandwacht der tweede klasse heet redder en pijpvoerder en heeft, behalve de wapenen van den pomper, nog een reddingslijn met mousquetonhaak, een koperen lijnlooper en een noodnagel. De brandwacht der eerste klasse is telegrafist en wachtkommandant en draagt alleen een kleine bijl met een signaalfluit.

Uit de benaming die zij hebben, alsmede uit de bewapening, kan men best opmaken, welken werkkring de verschillende klassen is toegewezen. De derde klasse wordt aan de pomp gebruikt en een hoofdvereischte voor hen is geoefendheid in het bedienen der spuiten, die, zoodra zij op den grond staan, water moeten geven, 'tgeen dan ook gewoonlijk het geval is.

De redders en pijpvoerders moeten eerst een examen in de praktische gymnastiek afgelegd hebben, alvorens zij in deze klasse worden toegelaten, want bij een brand is het van even groot belang, dat alles zooveel mogelijk gered, als dat het vuur in zijne woede gestuit wordt. Zij zijn het, die het brandend gebouw het eerst betreden, alle kamers afloopen, om te zien of er ook menschenlevens in gevaar zijn, en is dit het geval, ze te redden. Waar ieder ander voor terugschrikt, werken zij stil en met iever voort, en door hunne toerusting meer dan anderen kunnende wagen, ziet men hen de grootste gevaren trotseeren, om het leven of de goederen der door een brand overvallen te redden.

De eerste klasse is meer de verstandelijke man, die bevelen geeft en voor de uitvoering er van zorgt. De eisch, om soldaten tot geschikte telegrafisten te vormen, heeft niet weinig hoofdbrekens gekost, doch de ondervinding heeft bewezen, dat men deze schijnbare moeielijkheid te zwaar heeft ingezien, want na verloop der eerste drie maanden na het oprichten der brandweer, telde het korps reeds 35 geschikte en bruikbare telegrafisten. Bij aankomst op de plaats, waar de brand woedt, spreken zij door middel van den telegrafischen sleutel van eene brandschel met het centraal bureau en doen verslag van hunne bevindingen.

Door middel van dezen sleutel kan dan ook nieuwe hulp aangevraagd worden, als deze noodig is, en eene versterking tegenorder ontvangen, als het brandgerucht gebleken is een vals alarm geweest te zijn.

De machinisten en brandmeesters dragen een sabel, die tevens zaag is, terwijl de brandmeesters bovendien eene lantaarn voor het midden van het lijf dragen; ook deze hebben signaalfluiten.

Verder heeft het korps een hoornblazer, die de bevelen van den commandant overbrengt, en voor elke spuit, die door paarden wordt getrokken, een voerman; deze voerlieden wonen in de stallen bij de paarden en maken geen deel uit van het korps der brandweer.

Men zal licht begrijpen dat de manschappen in tijden van rust, of op hunne wachten, of als zij als reserve in de kazerne moeten blijven, andere bezigheden moeten hebben, en daarvoor is in de ruimste mate gezorgd.

Op de wachten mag elk zijn eigen handwerk uitoefenen, en zulk een wacht biedt soms het zonderlingste gezicht aan.

In de kazerne echter wordt voortdurend geexerceerd, dat wil zeggen, daar worden de brandwachts geoefend in alles wat zij noodig hebben te weten. Voor de eerste oefeningen heeft men op het excercitieplein der hoofdwacht, op de Prinsengracht, een houten gebouw opgericht, dat [h]et ‘klimhuis’ wordt geheeten. Hier leert de brandwacht der derde klasse klimmen, klauteren en redden, welke dingen hij volmaakt moet kennen, om tot de tweede klasse over te gaan. Hier maakt hij zich de stoute maar zekere bewegingen eigen, die dikwijls met een geroep van bewondering en schrik door het publiek worden aangestaard, kortom hier is zijne oefenschool.

Het zou ons te ver voeren, indien wij eene beschrijving moesten geven van al de gebouwen die door de amsterdamsche brandweer gebruikt worden, wij zullen ons daarom bepalen tot de hoofdwacht op de Prinsengracht, die het grootste is.

Aan beide zijden van de poort heeft men de woningen der officieren en daarachter de seinkamer, waar een brandwacht der eerste klasse voortdurend de wacht houdt, om terstond alle berichten op te kunnen nemen. Verder heeft men er eene kamer, waar de wachthebbende manschappen zich ophouden, en de stalling voor de paarden en wagens.

In den stal staan voortdurend vier paarden geheel opgetuigd, en alles is er zoo ingericht, dat binnen den kortst mogelijken tijd, nadat de alarmklok zijn eersten slag heeft laten hooren, wagens zoowel als paarden gereed zijn en in gestrekten draf de poort uit kunnen vliegen.

Boven bevinden zich de slaapplaatsen der brandwachts, allen van elkaar gescheiden door een dun houten beschoot, en nog eene verdieping hooger eene groote zaal, waar elk in zijn vrijen tijd kan gaan werken; om zodoende boven zijn tractement zijn inkomen te vermeerderen.

De dienst van den brandwacht is nog al zwaar, en gewoonlijk wordt hij vier etmalen achter elkander bezig gehouden eer hij reservedienst krijgt of een vrijen dag kan genieten. Komen er geen branden en valsche alarmen voor, dan kan hij, wel is waar, zijn werk goed af, doch zoolang hij wacht heeft, mag hij zich van zijne kleederen niet ontdoen en de eenige vergunning, die hij heeft, is dat hij om de beurt kan slapen op een strooleger.

Ten slotte zouden wij eene schets kunnen geven van een brand, hoe de brandweer daar werkt, welk eene vaardigheid zij ten toon spreidt in al hare bewegingen, enz., doch wij denken dit geheel overbodig, daar voor hem die onze uitleggingen of liever onze mededeelingen heeft gevolgd, alles volkomen duidelijk zal zijn.

De legende van den Kruisbek¹⁾.

Gewijld lied.

Muziek van J. Lemmens.

- 1) De *Kruisbek* (engelsch: *Crossbill*; hoogduitsch: *Kreuz-Schnabel*; zweedsch: *Korsnäf*; fransch: *Beccroisé*), een vogel van het geslacht der *Fringillidae* en het ondergeslacht *Loxia*, van de orde der *Passeres*, draagt een gekruisten bek, vanwaar zijn naam; zijne kleur, volgens FRISCH, is roodachtig en van een met rood gemengd groen. Hij houdt zich vooral op in de donkere dennenwouden, waar hij zich voedt (zijn bek is er juist voor geschikt) met de granen, die onder elke schubbe der pijnappelen zitten.

Aan het Kruis verheft de Heiland
't Stervend oog ten hemel kalm,
En Hij voelt een lichte siddring
In zijn wreed doorboorden palm.

En van gansch 't heelal verlaten,
Ziet Hij daar een vogelkijn
Aan den ruwen ijzren spijker
Driftig pikkend bezig zijn.

Rood van bloed en onvermoeibaar,
Laat het met zijn bek niet af:
't Woû van 't Kruis den Heer verlossen,
Die hem zang en adem gaf.

En de Heiland spreekt zachtvaardig:
'Wees gezegend, vooglijn zoet!
Draag, als teeken van deze ure,
't Stempelmerk van Kruis en Bloed.'

En die vogel heet de kruisbek,
Gansch bedekt met bloed zoo klaar.
In de dennenbosschen zingt hij
Zangen vreemd en wonderbaar.

Naar het engelsch van Longfellow.

FR. S. DAEMS, der abdij van Tongerlo.

In vaders grooten zetel.

De knaap is nauwlijks drie jaar oud,
Maar struisch en rap; hij klimt reeds stout
In vaders grooten zetel,

Neemt plaats zoo diep als hij maar kan,
En spreidt zijn armen open dan
In vaders grooten zetel,

En heft het hoofd en blik zoo fier,
En roept en zingt: 'nu zit ik hier
'In vaders grooten zetel.

Het zusterken, dat pas kan gaan,
Komt waggelend vol bewondering staan
Voor vaders grooten zetel.

'Ik ook,' zegt zij, 'ik ook daarop,
'Ik ook met zoete Mieke-pop
'In vaders grooten zetel!'

'Ik ook!' zoo spreek haar biddend oog.
Maar 't is toch zoo almachtig hoog
In vaders grooten zetel!

'Wacht!' zegt hij, 'zusje, ik kom terstond.'
En wip! hij glijdt weêr op den grond
Uit vaders grooten zetel.

‘Wat is mijn zusje toch zoo klein,’
Zoo denkt hij; ‘zij kan niet alleen
‘In vaders grooten zetel.’

Zij kruist haar armkens rond zijn hals;
Hij heft - en kust haar dan eens malsch,
In vaders grooten zetel.

En klimt er zelf maar aanstonds bij,
En vlijt zich juichend aan haar zij
In vaders grooten zetel.

En Mieke-pop wordt zachtjes dan
Geplaatst, daar tusschen vrouw en man,
In vaders grooten zetel.

En 't duurt niet lang of, arm in arm,
Slaapt 't kleine drietel, blozend warm,
In vaders grooten zetel.

Wat werd zij ongelukkig! **Eene geschiedenis uit den vreemde, medegedeeld door den Ouden** **Valentijn.**

(Vervolg en slot.)

IV.

Toen de dag aangebroken was, kwam de vrouw boven en vroeg op tamelijk vriendelijken toon aan Kaatje of zij met haar naar beneden, naar de huiskamer, ging. De blinde nam dankbaar het aanbod aan en zeide dat zij wel spoedig zou leeren overal alleen te gaan, want zij wilde geen overlast veroorzaken. Het kleine meisje wilde echter aan tafel geen plaats voor de ‘oude heks,’ inruimen, doch Kaatje zeide:

‘Blijf maar zitten, ik zal wel zoo lang wachten. Gij heet Betje, niet waar?’ zoo vervolgde zij. ‘Ik heb ook een zusterke gehad dat dien naam droeg, maar 't is jong gestorven.’

Het kind zette groote oogen op, 't had liever gezien dat de ‘oude heks’ kwaad geworden was; nu kon het geen woord meer zeggen. Kaatje wist, dat 't een verlaten kind was, dat door iedereen als een overlast werd beschouwd; de moeder, een zuster van Jochem, diende in de stad.

Sinds de ‘schoonste vrouw van het dorp’ blind geworden was, had zij zich in het breien geoefend; dat werk verrichtte zij nu van den vroegen morgen tot den laten avond en alles wat zij daarmede verdiende, schonk zij aan haar nieuwe huisgenooten. Jochem en zijne vrouw knikten elkander dikwijls glimlachend toe wanneer Kaatje zoo vlijtig zat te werken, want zij kon er haar kost mede verdienen en de toelage van de gemeente was zuivere winst.

Sinds lang had tusschen deze beide echtelingen zooveel overeenstemming van gevoelen niet geheerscht, want zij leefden voorheen in gestadig gekrakeel, en de kostwinning ging ook niet goed,

en het spreekwoord zegt, dat de paarden gewoon zijn tegen de ledige ruif te slaan. Jochem, die vooral gedurende den winter weinig te doen had, sleet dan maar al te veel uren in de herberg; de vrouw meende hem met schelden en razen van die kwaal te genezen, doch zij bedroog zich daarin. In den beginne bekommerde het echtpaar zich weinig om de aanwezigheid van Kaatje, doch er kwam daarin groote verandering. De blinde zei bij zulke gelegenheden dikwijls: 'Neem toch een voorbeeld aan mij; mijn man is de wijde wereld ingegaan en wellicht reeds lang dood, omdat ik altijd mijn zin wilde hebben. Weest toch verdraagzaam en hebt elkander lief zoo lang gij in leven zijt.' De vrouw zag haar dan wel eens barsch aan, doch begon allengs eenig ontzag voor haar te krijgen.

Jochem had nog een werkbank in huis, want vroeger maakte hij, vooral des winters, droogrekken, kleërbakken, stoven en zoo al meer, doch dit was reeds lang geleden, zijne vrouw maakte 't hem te lastig in huis. Thans werd echter de werkbank weder te voorschijn gehaald en Jochem kon nu weder uren lang bezig zijn, terwijl Kaatje daarbij zat te breien. Ook de vrouw verkeerde meesttijds in veel beter stemming dan vroeger, doch met het kleine meisje was wel de grootste verandering voorgevallen. Zij was altijd gewoon geweest door ieder als een verstooteling te worden beschouwd en ook behandeld, zij hechtte zich dus ook aan niemand en 't scheen haar vroeger veel genoeg te doen wanneer hare pleegouders krakeelden. Van de blinde vrouw hoorde zij de eerste zachte, liefderijke woorden; zij geraakte allen s aan de arme, ongelukkige vrouw gehecht, die altijd lekkers voor haar bewaarde, die haar des morgens en des avonds had leeren bidden, die in de lange avonden zulke schoone sprookjes wist te vertellen.

Zoo ging de lange winter voorbij, veel sneller en aangenamer dan vroeger. Jochem ging veel minder naar de herberg en gebeurde het al eens dat hij laat of half dronken thuis kwam, dan schaamde hij zich voor de blinde vrouw, die zoo hard werkte om wat voor het huisgezin te verdienen en zijne vrouw verwijderde zich dan gemeenlijk, want zij had Kaatje moeten beloven, dat zij bedaard zou blijven.

In de lente leerde de blinde mandjes maken van witte teenen, in welk handwerk zij spoedig zooveel vaardigheid bezat, dat ieder er zich over verwonderde; hare geoefende vingers wisten ook aan die mandjes allerlei schoone vormen te geven, zoo dat zij duur betaald werden. De vrouw van Jochem sloeg daarover dikwijls de handen in elkander van verwondering, doch dan zei haar man dat zij niet zoo luidruchtig moest zijn, want als de kostgangster wist dat haar arbeid zoo veel geld opbracht, zou zij zeker nog lang niet over haar verborgen schat spreken. Er werd op dien schat dikwijls door Jochem gezinspeeld en dan lachte Kaatje gewoonlijk en haar gelaat nam een eigenaardige uitdrukking aan. Ontkennen deed zij nooit, want zij wist zeer goed, dat de dwaling waarin Jochem en zijn vrouw verkeerde voor haar een gunstige zijde had.

Vergeleken bij den vroegeren toestand was allengs zekere welvaart in de woning van Jochem ontstaan, doch het voornaamste was, dat daar thans een vrede heerschte, welken men eertijds geheel niet gekend had: want huiselijke vrede en eendracht voedt en verwarmt nog veel meer dan brood en vuur. Het kleine Betje was thans de onafscheidelijke gezellin der arme blinde. Toen zij de tijding had gekregen dat haar moeder in de stad overleden was, troostte Kaatje haar en zeide eindelijk:

'Gij kunt mij een groot plezier doen, kind.'

'Zoo? wat zoudt gij dan gaarne hebben?'

‘Dat gij mij voortaan moeder noemdet. Wilt gij dat?’

‘Zeker, heel gaarne,’ antwoordde het kind.

Kaatje omhelsde en kustte het kind, dat voortaan moeder tegen haar zeide.

Zoo waren er zeven jaren in het huis van Jochem voorbijgegaan.

V.

't Was op een zaterdag in het midden van den zomer, dat men een bejaard man met sneeuw wit haar, doch van een kloeke gestalte den grooten weg zag afkomen, die naar het dorp voerde. Hij droeg een zwaren last op den rug, bestaande uit een aantal zeisen om koorn te maaïen. In de nabijheid van Jochems woning vond de man gelegenheid om wat uit te rusten; hij zette de zeisen naast zich neder; men kon aan den klank wel hooren dat het goede waar was. Eenige mannen die van het veld terug keerden, daar de avond reeds begon te vallen, bleven staan. De man zeide hun in een vreemden tongval, dat hij gekomen was om die gereedschappen daar te verkoopen. De boeren bezagen de zeisen nauwkeurig, zagen ook naar den stempel der fabriek en antwoordden dat hij dien avond en den volgenden morgen wel gelegenheid zou vinden in de herberg ‘het gouden Lam.’ De lieden gingen verder en de vreemdeling zag hen met zijn eene oog lang na; het andere oog was met een zwart lapke verbonden.

Eensklaps lieten zich de tonen van het angelus-klokske hooren. Er kwam een weemoedige trek om zijn mond, de toon van dat klokske scheen droevige herinneringen in hem op te wekken, want er welde een traan uit zijn oog. Toen nam hij den hoed af, vouwde de handen en bad godvruchtig. Juist wilde hij zijne zeisen weder opnemen om verder te gaan, toen achter hem, in een omheinden hof, zich een stem deed hooren; zij zong:

‘Moeder des Heeren,
Moeder en Maagd!
Nooit heeft U iemand
Vruchteloos gevraagd.
Ik kom, o Maria,
Tot U, als een kind,
Dat U, als zijn Moeder,
Zoo hartelijk bemint.’

De vreemdeling zuchtte en liet het hoofd op de borst zinken. ‘O, laat mij U ook niet vruchteloos gevraagd hebben,’ sprak hij binnensmonds.

Toen klonk het weder:

‘Moeder des Heeren,
Moeder van God!
Ook mijne Moeder,
Zie op mijn lot
Gij zijt mijn vertrouwen
In voorspoed en nood,
Gij zijt mijn vertrouwen
In leven en dood.’

Waarom deed die stem den vreemdeling zoo ontroeren? Er naderde een klein meisje met bloote voeten en een korf op den rug.

‘Wie zingt daar zoo?’ vroeg hij zacht.

‘Een blinde verlaten vrouw,’ antwoordde het kind.

‘Hoe heet zij?’

‘Kaatje; zij woont daar in dat huis.’

Het meisje ging verder, de vreemdeling nam de zeisen op en ging, in diep nadenken verzonken, eenige stappen voort; toen bleef hij weder staan; een zware zucht ontvlood zijn borst en in dien zucht klonk een welbekende naam. Een oogenblik later ging een kleine deur in de schutting open en men zag Kaatje staan, de oogen vragend in de voor haar ledige ruimte gericht.

‘Wie heeft mij geroepen?’ vroeg zij.

De vreemdeling stond als aan den grond genageld, hij hield den adem in. Toen de blinde geen antwoord kreeg, keerde zij na eenige oogenblikken terug en men hoorde nu weldra het derde couplet van 't bekende Maria-lied zingen. Nadat het lied geëindigd was, ging de vreemdeling verder, naar de herberg ‘het gouden Lam,’ alwaar hij nachtverblijf vroeg en verkreeg. Hij bleef daar lang zitten bij een glas bier, dat hij echter nauwelijks aanraakte.

Toen het geheel avond was geworden, verliet hij de herberg en begaf zich naar het kerkhof; daar bleef hij lang bidden bij een eenvoudig graf, waarop een eenvoudig houten kruis stond, dat reeds vele jaren oud moest zijn. Hij kwam in het dorp terug en verkocht een paar zeisen aan den herbergier, die hem verzekerde, dat ze den volgenden morgen wellicht ailen aan den man te brengen zouden zijn.

De herbergier zette groote oogen op toen de man met één oog nogmaals zijn huis verliet, op een tijd dat men daar gewoon was naar bed te gaan. De vreemdeling verwijderde zich van het dorp en sloeg nadenkend den weg naar de woning van Jochem in. Hij verschool zich en hoorde toen Kaatje, die met Betje op een bank aan de deur zat, zeggen:

‘Morgen ga ik naar de vroege Mis, want ik wil tot de Tafel des Heeren naderen; daarna zou ik gaarne eenige oogenblikken op het kerkhof bidden, want 't is de dag dat mijn schoonmoeder gestorven is. Gij wilt mij daar immers wel heenbrengen?’

De vreemdeling kromp ineen toen hij die woorden hoorde.

‘Dan zou ik gaarne den ganschen dag alleen zijn,’ vervolgde de blinde, ‘om te bidden en te denken, want het is een gewichtige dag voor mij.’

Het meisje beloofde aan haar verlangen te zullen voldoen. Na eenige oogenblikken vroeg de blinde:

‘Staan er veel sterren aan den hemel, Betje?’

‘Zeker, miljoenen!’ antwoordde het meisje. ‘O, moeder, wat zou het gelukkig zijn als gij die sterren ook eens kondet zien.’

‘Ik zal ze nooit meer zien, mijn kind,’ sprak de blinde; ‘doch ik hoop eens door Gods genade het licht te aanschouwen ver boven de sterren.’

Jochem riep nu uit het venster dat 't hoog tijd was om naar bed te gaan. De huisdeur werd geopend en weder gesloten, het was doodstil overal en de vreemdeling zat nog lang op dezelfde plek en 't was hem of nog altijd dezelfde stem in zijne ooren klonk. Toen begaf hij zich naar het dorp waar reeds alles in rust was.

Den volgenden morgen ging hij vroeg naar de kerk en bij zijne terugkomst kwamen vele boeren in de herberg, die van zijne komst gehoord hadden, en de meesten zijner zeisen kochten. Hij sprak weinig, doch zag sommige koopers, die zoo heel jong niet meer waren en wier namen hij hoorde noemen, met een zeldzamen blik aan.

Zoodra de klok voor de Hoogmis begon te luiden, verliet de vreemdeling de herberg en sloeg andermaal den weg naar Jochems woning in. Stil naderde hij, want hij zag reeds in de verte, dat de blinde op een bank voor de deur zat. Voetje voor voetje ging hij verder en bleef eindelijk staan toen hij in haar onmiddellijke nabijheid was.

Kaatje zat met gevouwen handen en tusschen hare vingers bewogen zich de kralen van een rozenkrans. Toen dat heerlijke gebed, zoo krachtig en zoo troostend, geëindigd was, zat zij een oogenblik stil; daarna strekte zij de armen wijd uit, als zocht zij in de ledige ruimte en riep:

‘O, Jacob, als ik slechts mocht weten of gij leeft of dood zijt; de onzekerheid is zoo pijnlijk voor mij. Ik heb zwaar misdaan, dat begreep ik eerst toen God mij deed lijden, toen ik in mijn geweten in plaats van in den spiegel zag; maar hoe is het toch mogelijk dat gij in zoovele jaren niets, geheel niets van u laat hooren! Denkt gij dan geheel niet meer aan mij, die u zoo liefhad, maar te ijdel en te hoovaardig was om dit te bekennen en het hoofd te buigen? O, ik heb zoo zwaar geboet: doch als ik slechts eens mocht zeggen: vergeef mij. Als ik in den hemel bij u kom, stoot mij dan niet van u. Gij hebt zeker ook veel geleden, arme man, en gij hadt niets misdreven, ofschoon ook wel wat hardvochtig gehandeld - neen, niet hardvochtig, want ik had u tot het uiterste gedreven. Vergeef mij, Jacob, vergeef mij, in den hemel en op aarde.’

De vreemdeling kon zich niet langer bedwingen, met een luiden kreet viel hij de blinde om den hals en sprak: ‘Hier ben ik, Kaatje, mijne vrouw! Vergeef mij, zooals ik u vergeef. Ik heb slecht gehandeld, want een man mag zijne vrouw niet verlaten. Kent gij mij niet meer, Kaatje, kent gij mijn stem niet?’

De blinde was geheel verbijsterd, zij stond bevend op, tastte met de hand over Jacobs gelaat en riep:

‘O, ja, Jacob, gij zijt het.... ja, 't is Jacob, mijn man... o, God, ik dank U!’

De bevende vingers vonden eindelijk den doek, waarmede het eene oog verbonden was. ‘Maar, wat is dat?’ vroeg zij.

‘Een vonk van het aambeeld is in mijn oog gesprongen, maar gij, arme vrouw, zijt geheel blind. Doch nu zal uw lijden en ook het mijne voorbij zijn, want gij wilt mij immers wel volgen?’

‘O, ja,’ antwoordde de blinde, ‘overal..... ik laat uwe hand niet meer los, want ik ben verhoord. Doe met mij wat gij wilt, Jacob, breng mij waar gij wilt, maar verstoot mij niet meer.’

Zij kuste zijne handen, zonk toen op de knieën en bad met bewogen stem:

‘Moeder des Heeren,
Moeder en Maagd!
Nooit heeft U iemand
Vruchteloos gevraagd.
Gij zijt mijn vertrouwen
In voorspoed en nood,
Gij zijt mijn vertrouwen
In leven en dood.’

‘t Was een treffend tooneel. Jacob was ook op de knieën gezonken, en zijne tranen vielen voor hem op den grond neêr, in zijn binnenste sprak eene stem die zeide: ‘Gij hebt niet alleen hardvochtig, maar slecht gehandeld, want zij was uwe vrouw en gij mocht haar niet verlaten.’

Toen het lied geëindigd was, zeide Jacob: ‘Kom, laat ons gaan, alvorens er menschen komen, want niemand hoeft te weten dat ik hier ben; gij gaat met mij mede, in het naaste dorp zullen wij wel middelen beramen om thuis te komen.

‘Maar ik kan hier toch zoo niet verdwijnen,’ antwoordde de blinde, ‘dat zou ondankbaar zijn. Jochem mag toch wel weten dat gij hier zijt en ik zou heengaan zonder Betje, het lieve kind, dat mij moeder noemt, te groeten - dat gaat toch niet, Jacob.’

‘Ik zou gaarne nog heden vertrekken, want alles geeft mij hier zulke pijnlijke herinneringen; ik ken ook de menschen nauwelijks meer en wat hebben wij met hunne nieuwsgierigheid noodig.’

‘Ik ben tot alles bereid,’ sprak zij, ‘maar sta mij een verzoek toe: laat ons samen naar het kerkhof gaan, naar het graf uwer moeder. Daar, op die plek, waar ik zooveel geleden en gebeden heb, wil ik God danken, omdat Hij mijn gebed heeft verhoord.’

Zij begaven zich nu op weg en middelerwijl de menschen de kerk verlieten en zich in alle richtingen verstrooiden, bevonden de verzoende echtgenooten zich op het kerkhof en knielden daar neêr bij het graf der moeder.

VI.

Toen beiden weder waren opgestaan, zeide Jacob: ‘Wij bevinden ons thans op de plaats die mij dertig jaren lang, dag en nacht, voor oogen heeft gestaan. Neen, laat mij nu eens spreken,’ vervolgde hij, ziende dat zijne vrouw hem in de rede wilde vallen. ‘Gij hebt eens zeer slecht gehandeld, doch wat ik gedaan heb, was veel slechter, veel schandelijker. Gij hebt den ouderdom gehoond en bespot en hebt zelve moeten ondervinden hoe zwaar dit valt.’ Kaatje zuchtte. ‘Neen, dat wilde ik niet zeggen,’ voegde hij er haastig bij, haar de grove hand op den schouder leggende. ‘Ik heb wraak genomen, meenende dat er genot in die wraak zou zitten. Dat was slecht, zeer slecht, doch die wraak heeft zich op mij gewroken, want in plaats van genot, heeft zij mij niets dan pijniging geschonken. Ik heb die foltering meêgesleept waar ik ging; ik

heb rusteloos naar rust gezocht, doch die nooit gevonden; ik ben tot in Polen en Rusland geweest, ik ben over zee gegaan en terug gekeerd, zonder dat kalmte in mijn gemoed kwam. Dwaas die ik was, ik meende u te moeten straffen voor uw hoovaardij en de trotschheid maakte mij tot een misdadiger. Nu woon ik reeds tien jaren lang slechts twintig uren van hier; gedurende die tien jaren heb ik geen enkel oogenblik rust, geen enkel oogenblik vreugde gevonden en toch bleef de hoogmoed mij beheerschen.'

'Ach, spreek toch zoo niet,' zei de blinde; 'ik alleen ben de schuld van alles.'

ZEEMONSTERS.

'Dat is niet zoo,' hernam Jacob. 'Ik had moeten denken aan het spreekwoord: twee harde steenen malen zelden fijn; ik had vooral mij zelven moeten afvragen of ik niet eerst vergiffenis moest schenken, alvorens te mogen hopen dat ik eens van God vergiffenis zou erlangen. Ik bleef wraak koesteren tot voor korten tijd. 't Is nu vier maanden geleden, dat mij een vonk in het oog sprong en het licht uitbluschte. Toen ben ik tot nadenken gekomen. Ik had u eens het licht uit de hand geslagen, ik was over de lichtstraal heengestapt, die uit mijne woning schoot. Een felle worsteling met de wraak begon, die mij in den beginne het verstand dreigde te benemen. Nu kwam mij plotseling het besef van mijn schuld helder voor den geest. Aan uw gebed heb ik dat te danken. Toen ik nog met de wraak in het hart rondliep, waart gij reeds vol berouw en ik, ellendige, meende dat gij de schuldige waart. Op mijn ziekbed heb ik het eerst God gebeden om vergiffenis, en de gelofte afgelegd dat ik mij met u zou verzoenen zoo gij nog in leven waart, en God heeft mij grooter gunst verleend dan ik waardig was. Hij heeft mijn oog doen genezen; nog slechts weinig tijd en ik zal den doek kunnen wegwerpen. En nu vraag ik u vergiffenis. Laat ons de weinige jaren die wij nog te leven hebben, in vrede doorbrengen, laat ons weder goed maken wat wij eenmaal bedorven hebben. Ik ben nog krachtig, ik kan nog werken en geld verdienen... Gij gaat met mij mede, niet waar?'

Kaatje wierp zich om zijn hals en weende vreugdetranen.

Nu werd de korte afspraak gemaakt, dat beiden naar de woning van Jochem zouden terugkeeren; andere menschen wilden zij niet zien. De blinde vrouw betreurde het zeer, dat Betje nu weder een verstooteling zou worden, Jacob vroeg naar eenige bijzonderheden omtrent dat meisje en gaf den wensch te kennen om haar mede te nemen.

Zoo wandelden zij voort tot zij stemmen hoorden.

‘Daar is zij,’ riep men... ‘de koopman in zeisen is bij haar.’

Jochem en zijne vrouw en ook Betje waren angstig geworden toen zij de blinde niet vonden. Kaatje had wel eens alleen het huis verlaten, doch nooit ver, toen men haar echter nergens kon vinden, kwam Betje op het denkbeeld, om naar het kerkhof te gaan, alwaar zij haar zoo dikwijls en ook dien morgen nog gebracht had. Allen waren stom van verbazing toen zij hoorden wie de vreemdeling was. Nadat men te huis gekomen was, deelde Jacob aan Jochem zijn plan mede om met zijne vrouw in alle stilte het dorp te verlaten, ten einde geen opzien te baren; Kaatje van haar kant verzocht en kreeg vergunning om Betje nu geheel tot zich te nemen. Jochem, die zijne nieuwsgierigheid niet langer kon bedwingen, vroeg aan de blinde of zij met haar man was uitgegaan om den verborgen schat te halen.

‘Ik heb nooit een schat bezeten, Jochem,’ sprak zij.

‘Gij hebt er ons toch een gegeven,’ antwoordde de vrouw, ‘want toen gij hier kwaamt, waren wij arm en ongelukkig, en thans heerscht, Goddank, in ons huis vrede en welvaart.’

Na den middag verzocht Jacob, dat Betje den burgemeester zou gaan roepen. Aan dezen overheidspersoon maakte hij zich bekend onder voorwaarde, dat deze het stilzwijgen zou bewaren tot de verzoende echtgenooten vertrokken waren. Hij stelde hem ook een som gelds ter hand ter vergoeding van de verplegingskosten voor Kaatje.

‘Zoo is het goed,’ sprak de blinde, ‘gij zijt altijd een hooghartig en eerlijk man geweest.’

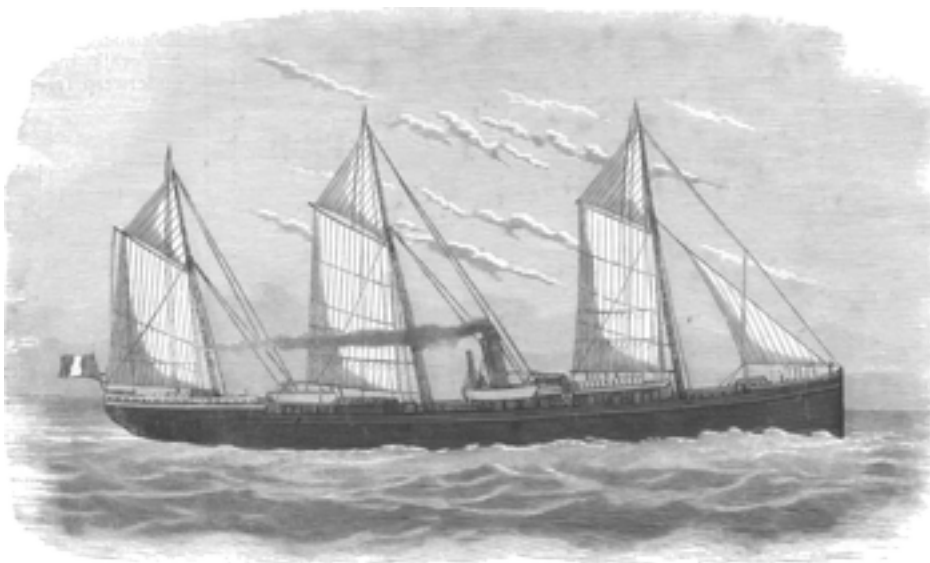
Toen het avond geworden was, haalde Jacob het geld voor zijne zeisen bij den herbergier en terwijl andermaal miljoenen sterren aan den hemel schitterden, verliet hij met zijne vrouw en Betje het dorp, dat getuige was geweest van hunne onzalige scheiding en gelukkige verzoening.

In de nabijheid eener provincie-stad staat een klein huis. Voor de deur zit een blinde vrouw met een jong meisje op de bank, en als het avond geworden is, komt Jacob, die op een nabijgelegen fabriek werkzaam is, en geeft zijne vrouw en dochter de hand. Na vele ramspoeden, door ijdelheid en hoovaardij veroorzaakt, mogen zij zich toch nog in een kalmen ouden dag verheugen.

[Nummer 51]

Geïllustreerd nieuws.

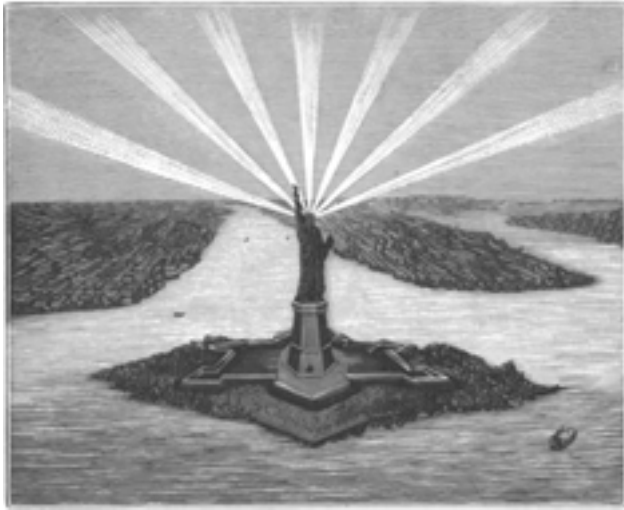
INHOUD. - De Frigorifique. - Het standbeeld der Amerikaansche onafhankelijkheid. - De sterrenwacht op den Puy-de-Dôme. - Hieronymus van Alphen. - Abdul-Hamid.

DE FRIGORIFIQUE.

Den 24 augustus jl. vertrok uit de haven van Rouaan de stoomboot *Frigorifique*, met bestemming naar Zuid-Amerika. Noch door grootte, noch door bijzondere pracht, noch door de kracht harer machines munt de *Fr gorifique* boven andere zeebodems uit (zij is 66 meters lang, meet 500 ton en heeft eene machine van 100 paardenkracht), en toch had het vertrek van den bodem met groote plechtigheid plaats en ziet men met spanning zijne terugkomst te gemoet. De stoomboot werd ingezegend door den kardinaal-aartsbisschop De Bonnechose, welke plechtigheid door afgevaardigden van verschillende geleerde genootschappen, o.a. door admiraal Paris als vertegenwoordiger van de fransche Academie van Wetenschappen, werd bijgewoond.

Zooveel belangstelling was echter niet ongegrond: de stoomboot heeft een vraagstuk op te lossen, dat zoowel uit een wetenschappelijk

HET STANDBEELD DER AMERIKAANSCH E ONAFHANKELIJKHEID.

DE STERRENWACHT OP DEN PUY-DE-DÔME.

als uit een staathuishoudkundig oogpunt van het allergrootste belang is.

In de onafzienbare steppen van Zuid-Amerika, meer bepaaldelijk op het gebied van La Plata, leven tallooze kudden wilde ossen en schapen, die in die streken bijna geene andere waarde hebben dan de huiden, welke uitgevoerd en voor de leerlooierijen gebruikt worden. Het vleesch dier rondzwervende dieren in verschen toestand naar Europa over te brengen, is het doel van de reis der *Frigorifique*. Het ruim der stoomboot is ingericht tot bergplaats voor vleesch; deze bergplaats wordt door in vluchtigen toestand gebrachten ether, eene vloeistof die, zooals bekend is, bij verdamping eene groote koude doet ontstaan, bestendig op eene lage temperatuur gehouden, en wel op 0 graden van den honderddeeligen thermometer. Zonder dat het vleesch bevriest, blijft het bij deze temperatuur voor bederf bewaard. De *Frigorifique* zal op hare eerste reis, welke ongeveer 3 maanden tijd zal vorderen, het vleesch van 1000 ossen naar Europa overbrengen. Men rekent er op, het aldus aangebrachte vleesch 50 percent goedkooper te kunnen leveren dan de gemiddelde vleeschprijzen in Frankrijk. Mocht de proefneming slagen, dat is, gelukt het 't vleesch uit Zuid-Amerika versch en onbedorven naar Europa over te brengen, dan zou daardoor een ware weldaad aan de europeesche bevolking bewezen zijn, die bij de tegenwoordige hooge vleeschprijzen dat krachtigste van alle voedingsmiddelen voor een goed deel ontberen moet.

Bij het welslagen der poging zullen nog verscheidene andere stoombooten uit Frankrijk de reis naar La Plata ondernemen, welk voorbeeld natuurlijk spoedig door andere landen gevolgd zou worden.

Aan den ingang van de haven van het eiland Rhodus bevond zich in de oudheid een kolossaal standbeeld, welks rechterhand een vuurbaak droeg, terwijl tusschen de beenen van het beeld de schepen met masten en volle zeilen doorvoeren. Men rekende het tot de zeven wonderen der wereld. Een dergelijk wereldwonder (wij zullen het maar niet het achtste noemen, want het getal der achtste wonderen van de wereld is legio), een dergelijk wereldwonder, zeggen wij, is ook Amerika van plan op te richten, en wel op het eiland Bedloës, aan den ingang van de baai van New-York. Het stelt het beeld van Amerika's onafhankelijkheid voor en moet als vuurtoren dienst doen. Men was van plan 't reusachtige beeld op de werelddtentoonstelling te Philadelphia te plaatsen, om het daarna voorgoed naar zijne vaste standplaats te vervoeren. Wegens de tallooze zwarigheden aan het vervaardigen van zulk een kolussus verbonden, is men echter niet op tijd gereed kunnen komen en is nog slechts de hand met den voorarm te Philadelphia ten toon gesteld. Deze hand heeft eene lengte van 4.30 meters; de wijsvinger is 2 meters lang, met een middellijn van 0.50 en een omtrek van ruim 1.50 meters. Daar een volwassen mensch hoogstens 2 meters lang is, en om het midden ruim 1 meter in omtrek heeft, overtreft de wijsvinger van het beeld het volume van een volwassen mannelijk persoon. De middellijn van den arm is 2 meters en de lengte van den voorarm 6 meters; de arm is dus dikker dan een buitengewoon zware boom. De dikte van de fakkel bij de hand is 1.15 meters en het plat-form of de rand er van 1.15 meters breed; tien personen kunnen met gemak op dit balkon plaats vinden, dat met een rijk bewerkt, 0.90 meter hoog traliwerk versierd is. Men bereikt dit plat-form door middel van een ijzeren trap, die bij de voeten van het standbeeld begint en door het geheele lichaam loopt; dezelfde trap verleent ook toegang tot het hoofd.

Zooals bijgaande gravure het aanschouwelijk maakt, ontsnappen uit dit hoofd stralen electrisch licht, waardoor de schepen op verre afstand een veilige vuurbaak in dit overgroote beeld zullen hebben.

De hoogte van het beeld zal die van menigen kerktoren verre overtreffen: de hoogte van het voetstuk zal 25 M., die van het lichaam 34 M. en van den opgeheven arm 13 M. bedragen, waardoor men eene totale hoogte van 72 meter verkrijgt.

Alvorens het beeld naar de plaats zijner bestemming zal vervoerd worden, heeft men plan het in 1878 te Parijs ten toon te stellen.

Hoe dieper de mensch doordringt in de geheimen en wonderen der natuur, te beter leert hij de almacht kennen van den verheven Schepper van het heelal. Daarom verdient elke poging om die kennis der natuur, en daardoor de kennis van het Opperwezen uit te breiden, onze volle sympathie.

Wij geven hiervóór de afbeelding van de onlangs met ontzaglijke bezwaren en aanzienlijke onkosten opgerichte sterrenwacht op den Puy-de-Dôme in Frankrijk. Deze inrichting is zoowel merkwaardig wegens hare hooge ligging (ongeveer 1500 meters boven de oppervlakte der zee), als wegens de prachtige omgeving en de oude herinneringen die aan dit oord verbonden zijn.

De Puy-de-Dôme, een gebergte in het midden van Frankrijk is een voortzetting van den bergketen der Cevennes. Op den hoogsten top van dit gebergte is de sterrenwacht gebouwd en geheel ingericht naar de eischen van den tegenwoordigen tijd. Van den kruin des bergs heeft men een uitgestrekt vergezicht op het omringende landschap. De sterrenwacht bestaat uit een hoogen toren met bijliggende gebouwen en de woning van den sterrekundige, die met het doen der weêrs- en sterrekundige waarnemingen belast is. Zij is door middel van den telegraaf met de sterrenwacht te Clermont verbonden.

De berg zelf is bezaaid met overblijfselen uit een lang vervlogen tijdvak. Voor meer dan twintig eeuwen droegen hier de druïden of gallische priesters den goden hunne bloedige offeranden op; toen in later tijd de romeinsche heerschappij zich in die streken vestigde, werd op de helling des bergs een gallo-romeinsche tempel gesticht, aan Mercurius, den beschermgod van het land, toegewijd. Deze tempel werd spoedig door geheel Gallië vermaard en van de boorden van den Rijn tot den voet der Pyreneën trokken de heidenen op, om den afgod in zijn vermaarden tempel op den Puy-de-Dôme hunne hulde te bewijzen.

In later tijd, omstreeks het begin der kruistochten, stichtten de Kristenen eene kleine kapel op dezelfde plek, maar dit heiligdom verviel langzamerhand, en thans verrijst op den kruin des bergs, die als een statige reus de omringende bergen en heuvelen beheerscht, de nieuwe sterrenwacht van den Puy-de-Dôme.

Het aanschouwen van het een of ander voorwerp kan onzen geest ver doen afdwalen en in het geheugen weer beelden en herinneringen uit den tijd der jeugd te voorschijn roepen, die schijnbaar met die voorwerpen in geen het minste verband staan. Zoo ging het mij ook heden. Na het bespreken van de sterrenwacht op den Puy-de-Dôme dwaalde mijn geest onwillekeurig op een ouden vriend mijner kinderjaren af..... op den eens zoo gevierden nederlandschen kinderdichter Hieronymus van Alphen.

De lezer ziet wellicht verbaasd op en vraagt, hoe het mogelijk is, Van Alphen met een observatorium in verband te brengen. De sprong is echter zóó groot niet als men in het eerste oogenblik wel meenen zou.

Ofschoon ik het nooit gewaagd heb de steile helling van den Parnassus te beklimmen, waren schoone verzen mij altijd lief en dierbaar, en soms springt het een of ander heerlijk gedicht op het onverwachtst weder uit een verscholen hoekje van mijn geheugen te voorschijn; niet anders ging het mij thans: van de sterrenwacht sprekende, herinnerde ik mij het volgende couplet uit de cantate: de Starrenhemel.

Daar rijst het tint'lend starrenheir,
En de aarde zwijgt verbaasd,
't Gestarnte spiegelt zich in 't meir,
Waarop geen windje blaast.
't Is alles hemel wat men ziet,
Zelfs bergen vluchten heen,
't Verdorde blaadje schuifelt niet,
't Gestarnte spreekt alleen.

Heerlijk, onnavolgbaar, niet waar? Is het niet, of men bij het lezen dezer regelen inderdaad 't gestarnte zich in het meir ziet spiegelen,' of men 't met den dichter hoort 'spreken?'

Deze verzen zijn van Van Alphen, die dus nog wel iets anders dan kinderliedjes gedicht heeft.

Zoo kwam ik heel geleidelijk op den ouden kinderdichter. Maar, Van Alphen is dood en begraven, zegt wellicht de een of andere mijner lezers, begraven met al zijne 'lieve wichtjes,' met al de brave Hendrikken en dito Maria's. Geheel en al waar is dit niet: Van Alphen leeft nog, en al is hij niet meer *de* kinderdichter van eertijds, toch wordt hij hier en daar nog naar verdienste gewaardeerd. Die waardeering is waarlijk zoo misplaatst niet als sommigen onzer hoogwijze hedendaagsche pedagogen zich dat wel verbeelden. Ten spijt van alle tegenspraak blijft Van Alphen een dichter, die 't gemoed van het kind weet te treffen, en al heeft hij ook vervelende, saaie verzen geschreven, hij heeft de jeugd ook vele geschikte, lieve en echt kinderlijke gedichtjes geschonken.

Vooroordeel en jeugdige onbezonnenheid hebben velen over Van Alphen den staf doen breken zonder later den moed of de eerlijkheid te hebben, om, zooals De Génestet, dat voorbarig oordeel te herroepen.

Maar de lezer roept mij hier tot de orde - misschien heeft hij het al eer gedaan - en zegt zeer te recht, ik beken het, dat eene beschouwing over kinderverzen of kinder dichters in eene kroniek al zeer misplaatst is. Ik neem de vingerwijzing in dank aan, mij echter voorbehoudende later, op eene andere plaats, op dit kinderlijk, maar daarom nog niet kinderachtige onderwerp terug te komen.

Wij hadden beloofd op Turkije's nieuwen heerscher terug te komen; rechtuit gezegd kon dit artikel zeer wel achterwege blijven, want de berichten omtrent Abdul Hamid zijn even tegenstrijdig als het de telegrammen van het oorlogstooneel waren. Zoo zegt men van hem, dat hij geneigd is allerlei hervormingen in het rijk van den profeet in te voeren; anderen echter willen, dat hij tot de oud-turksche partij behoort en dus een fanatieke Muzelman, een soort van Bashi-Bazook is.

Volgens sommigen is hij niet van verstand ontbloot, leeft matig, heeft eene goede opvoeding genoten, terwijl anderen hem een weerbarstigen dweeper en een liefhebber van wijn en vrouwen noemen, en verder beweren, dat zijne opvoeding verwaarloosd moet zijn en het in zijne jeugd zijn grootste vermaak was, zijne onderwijzers op echt turksche wijze af te rossen en de deur te wijzen.

Wat ons betreft, wij gelooven niet meer aan een energieken sultan: zoowel het land als de keizerlijke familie is diep gezonken. Abdul-Hamid zal waarschijnlijk niet veel beter of niet veel slechter zijn dan zijne voorgangers. Alle turksche prinszen ontvangen een zelfde opvoeding, die men gevoegelijk de harem-opvoeding zou kunnen noemen, en de gevolgen daarvan zijn, dat zij, eenmaal op den troon van den profeet verheven, zwak en ontzenuwd zijn, zich weinig om staatszaken bekommeren en al zeer tevreden zijn, wanneer hunne onderdanen hen in staat stellen een weelderig en zeer kostbaar leven te blijven leiden.

Sultan Abdul-Hamid zal hoogst waarschijnlijk geene uitzondering maken op dezen algemeenen regel en gewis niet in staat zijn het versleten rijk, dat Turkije heet, een nieuw leven in te blazen.

Mochten wij dwalen, dan zeggen wij met de turksche rechters, wanneer zij een vonnis uitgesproken hebben: 'Allah weet het beter.'

Abdul Hamid heeft het intusschen reeds verder gebracht dan zijn voorganger Murad: hij is reeds met het zwaard van Osman omhangen geworden. Men weet dat dit zwaard een zinnebeeld is van de geest- en lichaamskracht van den beheerscher. Ongelukkig heeft de ondervinding bewezen, dat Osmans zwaard den nieuwen sultan die beide hoedanigheden niet kan instorten, daar waar zij eenmaal ontbreken.

De sneppen.

De sneppen zijn op onze tafels een keurig wild en vooral is dit het geval met de 'watersnep.' De lekkerbekken houden dien vogel voor een der beste beetjes; de jagers wijzen met eene zekere fierheid op de weitesch, als deze met dit wild gevuld is.

De snep hoort tot de familie der steltloopers en bevat verschillende soorten. Wij zullen ons echter slechts met de twee soorten bezig houden, in deze streken hoofdzakelijk gekend, namelijk met de bosch- en watersneppen.

De boschsneep wijkt van de andere soorten van steltloopers af; de schenkels zijn bij haar met veëren bekleed, hetgeen bij de andere het geval niet is. De bek is lang en week; de veëren hebben donkere dwarsche strepen. De boschsneep leeft in de bosschen, zooals haar naam aanduidt, en wordt daarom ook wel houtsneep geheeten.

Zelden nestelt en broedt ze in onze luchtstreek, maar wel in de wat noordelijk van ons gelegen landen. Bij het aanrukken der wintervlagen zakt zij af tot in Afrika, zelfs tot in zuidelijk China. Ten gevolge van dit reizen treffen wij haar in het najaar in onze landstreken aan. In het voorjaar keert de houtsneep naar eerstgemelde landen terug.

De watersneep leeft in de moerassige laagten, in de polder-, veengronden en in de lage vlakten of vennen onzer heiden. Bij haar is de schenkel niet met veëren bezet, zooals bij de houtsneep. Hare staartpennen zijn veertien in getal, en even als de eerstgenoemde snep, is haar broeiland het noordoostelijk deel van Europa.

Daar echter, zoo beweert Schlegel, nestelt zij zeer dikwijls in het hout en zet zich ook, in den paartijd, op de boomen neêr. Eens de tijd van verhuizen gekomen, zakken de watersneppen op het zuiden af en velen van hen bereiken Bengalen, China en de Philippijnen. Het is op dien tocht, dat zij zich dikwijls zoo talrijk over ons land en verder op verspreiden, om even als de houtsneep in het voorjaar naar het geboorteland terug te keeren.

Eene soort van snep, uit dezelfde landstreek afkomstig, doch die hier zoo veelvuldig niet gezien wordt, is de poelsneep (*de gallinago major*, terwijl de gewone snep de *gallinago scolopanica* is) terwijl de grootste snep, de braziliaansche is, die zelfs de hout- of boschsneep in grootte te boven gaat.

Eene bijeenkomst bij Richard Wagner.

Het groote *Bühnenfestspiel* te Bayreuth heeft natuurlijk algemeen de aandacht gevestigd op den componist, die de musikale wereld gedurende de maand augustus in rep en roer heeft gebracht. Nooit zijn zeker de beoordeelingen over eenig kunstwerk zoo uiteenlopend geweest als over Wagner's *Ring der Nibelungen*, en hebben wij vroeger reeds aangestipt, dat Wagners kunstrichting reeds sinds jaren een hevigen strijd onder de kunstbroeders deed ontstaan, 't is tijdens de uitvoeringen gebleken, dat die kunstbroeders elkander de bierglazen naar het hoofd wierpen, om hunne argumenten kracht bij te zetten. 't Moet gezegd worden, dat zelfs de tegenstanders van de muziek der toekomst, Wagner als een groot man erkennen, doch de volbloed Wagnerianen dulden zelfs geen woord van afkeuring of berisping over de *Gesamtkunst* des meesters. Het is dus wel gelukkig, dat er geen politiek onder loopt, want in dit geval ware het te vreezen, dat de muziek der toekomst de wereld met barrikaden ging veroveren.

Richard Wagner is intusschen nog altijd de man van den dag, en nu wij onze lezers eene afbeelding van zijne villa te Bayreuth onder de oogen hebben gebracht, meenen wij niet te mogen nalaten hun ook zijn muziekzaal in die villa binnen te leiden, alwaar eenige voorname artisten vereenigd zijn, aan wie hij voornamelijk het welslagen zijner uitvoeringen te danken heeft gehad. Een Duitscher die deze bijeenkomst heeft bijgewoond, geeft eene beschrijving van de zaal, waaruit blijkt, dat Wagner ook in zijne omgeving het veelkleurige zoekt, dat zijne tegenstanders hem in zijne composities verwijten. Hij zegt, dat de verschillende meubels geheel niet op elkander gelijken, noch in kleur, noch in vorm, en dat over het geheel een oostersche tint ligt; hieruit blijkt dus, dat Wagner ook in dit opzicht met conventioneele vormen heeft gebroken.

Zooals men ziet, zijn de verschillende kunstenaars in verrukking over het spel van den 'meester,' wiens wonderlijke compositie in onzen wonderlijken tijd zooveel sensatie heeft gemaakt.

Eene petrool-gas-machine.

Onder de machines die op de tentoonstelling van Philadelphia het meest de aandacht trekken, behoort op de eerste plaats de petrool-gas-machine van Brayton. Nevenstaande gravure geeft ons deze machine te zien; wij zullen er eene verklaring van hare inrichting bijvoegen.

De hoofddeelen der machine zijn een drijfcylinder, eene luchtpomp en eene oliepomp. De drijfcylinder is besloten binnen een metalen cylinder A en speelt daar dezelfde rol van den stoomcylinder bij eene gewone machine. De ruimte tusschen de twee cylinders is gevuld met koud water, opdat de eigenlijke drijfcylinder door de verbranding van het petrool-gas niet warm worde.

De oliepomp D brengt de petrool in een vergaarbak en leidt haar van daar in de machine; bij den terugslag van den zuiger dezer pomp vloeien steeds eenige droppelen petrool in een vilten kraag, waarmee het deksel van den cylinder overtrokken is. De luchtpomp drukt de lucht in de aan elkander evenwijdig loopende buizen C saam.

Bij het op- en nedergaan van den zuiger der oliepomp verkrijgt de saamgeperste lucht der buizen C toegang in de oliepomp, waar zij zich met de petrool tot een gas vermengt en zoo in den cylinder overgaat en daar onmiddellijk verbrandt. Daar nu de klep, waardoor het gas tot den cylinder toegang krijgt, zoodra de verbranding begint, afgesloten wordt, drijft de uitzettingskracht den zuiger naar beneden. De stroom der samengeperste lucht wordt dan afgesloten, en de verbranding van het gas heeft dan maar alleen in het bovengedeelte van den cylinder plaats; daardoor ontstaat natuurlijk in het beneden gedeelte eene luchtledige ruimte, welke den zuiger weêr optrekt, en zoo heeft men eene voortdurende beweging, welke, overgebracht op een vliegwiel, deze aan de werktuigen meêdeelt die men in beweging wil zetten.

Het kaartspel.

Als het winter wordt, de ijzel aan de takken hangt, de hagel of regen tegen de ruiten klettert; als het vuurke lekker warmt en de lamp helder brandt, haalt men in onze huishoudens de kaarten voor den dag - schoone, gladde, glimmende kaarten, met kleurige beelden en vergulde randen. Het kaartspel is eene tijdpassering, waaraan oud en jong zich overgeeft en dat bij sommigen tot eene soort van razernij overslaat.

Wie echter denkt er ooit aan, van waar dat zonderling en zoo algemeen verspreid spel gekomen is? Wij zeggen algemeen, want in vijf werelddeelen wordt kaart gespeeld, en het is misschien eene eigenaardigheid, welke vele van onze lezers niet weten: de kaarten met verschillende afbeeldsels en voor verschillende natiën bestemd, worden voor een groot gedeelte in ons land, en wel te Turnhout, gefabriceerd.

In die kempische stad maakt men de kaarten, waarmee de planter of de inboorling van het andere half rond zich vermaakt, en het zou inderdaad wel eens eene aardigheid zijn, den lezers eene teekening van die verschillende kaartensoorten voor oogen te leggen.

Van waar komt ons het kaartspel? Die welke het spel van eene kwade zijde beschouwen, antwoorden: van den duivel! en in meer dan een geval heeft het er wel iets van.

De geschied-, of liever de oudheidkundige zegt, dat het kaartspel reeds bij de heidenen gekend was, en dat de Lydiërs hetzelfde uitvonden tijdens een grooten hongersnood. Zoo verlokkelijk was dit spel, dat die goede Lydiërs er hunnen honger meê vergaten!

Voorwaar, die oudheidkundigen zijn zeer geestig en vernuftig!

Laat ons niet geleerd wezen, uit vreeze van vervelend te zijn, en enkel aannemen dat de heidenen reeds de kaart kenden, en dat beelden, in het kaartspel aanwezig, vroeger afgoden waren, en later door die van kristen helden vervangen werden.

Hoe zijn de kaarten uit het Oosten naar Europa overgebracht? Volgens deze door de Mooren, volgens anderen door de Zigeuners of Bohemers, en naar de meening van deze laatsten, zouden zij destijds enkel voor waarzeggerij gediend hebben. Volgens nog anderen brachten de reizigers of kruisvaarders deze beelden of printen over.

Het kaartspel komt, volgens dr. Schotel, slechts in de 13^e eeuw, als hazardspel in de ordonnantiën, statuten en decreten voor. In 1299 werd er melding van gemaakt in een italiaansch handschrift en te dien tijde behield het nog zijn oosterschen naam 'naïb' (hoofdman), hetgeen doet vermoeden, dat het in den aanvang, even gelijk het schaakspel- een krijgsspel geweest is; doch in de 14^e eeuw ontmoet men het ook als kinderspel.

De bibliophile Jacob houdt het er voor, dat het schaak- en kaartspel van denzelfden aard waren; dat de kaarten eene nauwkeurige voorstelling waren van de schaakstukken. Ook waren de kaarten in den aanvang zoo groot niet in getal als nu; de nieuwe verwickelingen die men aan het spel gaf, maakten het grooter getal ook noodig.

Citeert men hooger het jaartal 1299, dan mag men nog een halve eeuw achteruit gaan; want in 1240 verbood de synode van Worchester, de niet eerlijke spelen, onder ander die *van den Koning en de Koningin*.

In 1387 rangschikt de koning van Castilië het kaartspel onder de verboden spelen, en in den *Renard contrefait*, dagteekenend van zoo wat 1328, leest men:

Si comme fols et folies, sont
Qui, pour gagner....
Jouent aux dés, au CARTES, aux tables
Qui à Dieu ne sont pas delectables....

Die woorden toonen genoegzaam aan, dat het kaartspel te dien tijde reeds in slechte handen was overgegaan, en men er misbruik van maakte.

Dat dit eene ontegenzeggelijke waarheid is, en het kaartspel in de 14e eeuw niet zoo direktelijk een kinderspel was, blijkt wel uit de hevige tegenkantingen, die het van den kant der geestelijkheid moest ondervinden.

De H. Bernardus van Siëna preêkte den 5 mei 1423 zoo hevig tegen de kaart- en tegen de verdere kansspelen, dat zijne toehoorders huiswaarts keerend, kaarten en dobbelsteen verbrijzelden en deze in het vuur wierpen.

Een der aanwezigen zag die verwoesting met tranen in de oogen aan en zegde tot den prediker: ‘Vader, door de kaarten te doen vernietigen, veroordeelt gij mij tot den hongerdood; want ik ben een kaartenschilder en kan geen ander ambacht.’

‘Indien gij’ antwoordde de H. Bernardus, ‘niets kunt dan schilderen, schilder dan deze beeltenis.’ Hij gaf hem het monogram I.H.S., omgeven door eene stralende zon, en dit was de oorsprong van het maken der heiligenbeeldjes en bidprentjes.

Een stok kaarten was altijd een duur voorwerp; doch er is niet aan te twijfelen, de mindere stand zal zich met slechter gemaakte kaarten beholpen hebben.

Van 1350 tot 1369 vond men in Duitschland uit, de kaarten-figuren in hout te snijden, en ze dus algemeener en goedkooper te verspreiden; dat

belette niet - indien die bovenstaande aanhaling juist is - dat in 1392, Jacques Grigonneur, nog 56 sols ontving van den tresorier van Karel VI, voor het schilderen van drie stokken kaarten.

't Kan echter zijn, dat de geprinte kaarten te onaanzienlijk waren en de hooge stand de meer prachtige, geschilderde kaarten in voege hield.

Dergelijke kaarten vindt men nog in de bibliotheek van Parijs; zij behooren tot de tarokkospellen, 't geen van lombardische afkomst is.

De zeventien kaarten te Parijs in het printenkabinet bewaard en aan den kaartschilder Grigonneur toegeschreven, waren bestemd voor een spel, dat eene voorstelling was van een doodendans, 'die zoo wijsgeerige allegorie van het leven, zegt Jacob, welke de middeleeuwen, met behulp van verschillende kunstvakken, hadden vermenigvuldigd.'

HOUTSNEPPEN.

Die kaarten stelden voor: den paus, den keizer, den heremiet, den zot, den gehangene, den schildknaap, den veroveraar, den verliefde, de maan- en de sterrekijkers, de zon en de parken, de rechtvaardigheid, de fortuin, de matigheid, de kracht, dan de dood, eindelijk het laatste oordeel en ten slotte het huis Gods.

Men ziet, dat is wel de doodendans die alles, rijk en arm, groot en klein, meêsleeppt en eindigt met de Alpha en de Omega, met God.

Meergemelde schrijver denkt echter, dat de costumen op die kaarten meer betrekking hebben op den tijd van Karel VII, dan wel van op dien van Karel VI.

Het is dan ook onder Karel VII dat het eigenlijke piket-spel werd uitgevonden, en dat de kaarten niet langer de voorstelling waren van dien vreeselijken dans, die als het ware door de feestzalen van onze voorouders slingerde.

Over de beeldtenissen op de speelkaarten heeft men ook oneindig veel geschreven, zonder dat

Mej. Lilli Lehmann. Rubinstein. Richter. Wagner.
 Mevr. Materna. Betz. Wilhelmj. Niemann. Brandt (machinist).
 EENE BIJEENKOMST BIJ RICHARD WAGNER.

men juist zeggen kan welke geleerde de waarheid vast heeft: zeker is het, dat de harten, schuppen, ruiten en klaveren, wapens of krijgskenteekens voorstellen.

Harten zijn het zinnebeeld der dapperheid (of volgens anderen ook wel het symbool der geestelijkheid); *schuppen* zijn speerpunten, *ruiten*, schilden, *klaveren*, oorlogsbehoeften, terwijl zij die de harten beschouwen als het zinnebeeld der geestelijkheid, de schuppen aanzien als het symbool der soldaten, ruiten als dat der burgers, klaveren als dat der landbouwers.

Een *aas* verbeeldt het geld, doch de juiste beteekenis van dat woord is niet bekend; men wil wel dat het voortkomt van *assis*, zeker geldstuk bij de Romeinen.

De heeren, vrouwen en boeren waren personen met beroemde en beruchte namen, en onder Hendrik IV en opvolgers werden die figuren naar de luimen der makers of naar die der groote heeren veranderd; tijdens de fransche republiek noemden zich de koningen of heeren, Voltaire, Rousseau, La Fontaine en Molière.

De verschillende ordonnanciën, waarbij het kaartspel door de burgerlijke wet verboden was, zullen wij niet aanhalen, even als de verschillende namen der spelen in den vreemde in voege, en waaronder, tijdens Frans I, het piket, de lansquenet, de pharao reeds gekend waren.

In onze gewesten, waar men speelde op een kostbaar ‘quaartcleed’ of op een ‘ivoren tafelkijn,’ speelde men poteroijen of zeylen; in de 16^e en 17^e eeuwen speelde men roemsteken, ombre, quadrille, pharao, piket, toeren- en fransjassen, lansknachten, (lansquenet) scheepjezeilen, flikken en troeven.

Het eerste der genoemde spelen was oorspronkelijk hollandsch.

In de herberg en aan het hof werd er kaart gespeeld; doch de protestantsche vromen gruwden er van, en als er vroeger de katholieke geestelijkheid tegen uitgevaren was, dan bulderde er nu ook de protestantsche nog veel meer tegen.

Simonides sprak van ‘de vileyne, vuyle, stinckende sonde van 't kaartspel.’

‘Dit spelen,’ schrijft Frein, insgelijks een dominé, ‘geschiedt niet onder de burgers van Sion, maar van de wereld, van mannen, vrouwen en kinderen, in hare huizen, tuinen, hofjes, ook wel, hoewel meer bedekt, op burgerwagten.’

‘Het kaartspel wordt vergezeld,’ zegt hij, ‘door tijdverlies, geldquestiën, onregtvaardigen handel, gekijf, vloeken, lasteren, droefheid, ongenoegen, onverzadelijke verhitte en zotte verslaeftheid aan het spel, twisten, kijvagiën, doodslagen.’

Ook pater Poirters vaart er tegen uit in zijn *Masker der Wereld* en echter moet hij bekennen, dat het kaartspel op zoo'n breeden voet gedreven werd, dat men eerder huizen zal vinden ‘daar een gebedboek als eenen kaart-boek ontbreekt.’

Het schijnt dus wel, dat er in voorgaande tijden meer misbruik van het kaartspel gemaakt werd dan nu.

Thans speelt iedereen, de geestelijke heeren niet uitgezonderd, en als Frein en Simonides eens mochten terug keeren, zouden zij zien hoe aanhoudend hunne opvolgelingen nu kaartspelen en toebac-lurcken of anders gezegd toebacdrinken!

De beradene meid.

Door G. Anthéunis.

En of gij mij 't schoonste liedje zongt,
Een lied is maar een lied,
Het lied is woord,
Het woord vliegt voort;
En of gij mij zongt het schoonste lied.
Ik schonk u mijn hart toch niet.

En pluktet gij mij de liefste bloem,
Wat baat mij geur en kleur?
Zoodra gewenscht,
Zoodra verslenst,
En afkeer dringt door gesloten deur,
En spaart noch kleur noch geur.

En schonkt ge mij rijkdom, weelde en pracht,
Wat baat mij geld en goed?
Geen rijker kroon
Dan eigen schoon!
Het werk geeft brood en verheft 't gemoed,
Het werk voor bekoring hoedt.

Maar schenkt gij mij nu een vingerring,
En noemt gij mij uw bruid,
Dan zeg ik dra
Van harte ja,
Dan maakt gij mijn hand en liefde buit,
Dan is mijn aarzlen uit.

Van een arm kindeken. (Sapphische strofen.)

't Was zoo snerpnd koud, en de koude winden
Bliezen buldrend door de besneeuwde straten.
Bibbrend boog een kind het verkleumd gezichtje
Over den boezem.

't Zat daar op den stoep van de trotsche woning.
't Kromp ineen van koude, en de honger, knagend
Aan zijn hart, verwrong zijn gelaat in aaklig
Foltrende krampen.

En daar binnen woelde en krioelde een bonte
Menigte aan den dans, en er werd gezongen,
En gejuicht, geraasd, en de bekers spatt'en
Schuimende wijnen.

Gloeiend stond de wang in den heeten dampkring;
De adem heeg naar lucht, en de brandende ader
Pulde omhoog; en toch zij krioelden rond in
Warlende kringen.

Buiten kreunde en kreet van de kou de kleine:
't Marmerkil gelaat en de kille handjes
Waren wit als sneeuw; en het bloed verstijfde
't Kind in de aadren.

Binnen schonk en dronk men, en braste en plaste;

Knallend sprong de kurk, en de schuimwijn siste;
Aan 't gerinkink van de gebroken romers
Mengde 't gevloek zich.

En het kindje zuchtte: 'Ach ik heb zoo'n honger!
Ach, een stuksken brood!... maar een enkel stuksken!...
't Doet mij hier zoo zeer!...' En het sloeg zijn handjes
Over zijn borstje.

En daar binnen was in de zaal een zangster.
En zij zong... Men zei, dat het godlik schoon was.
Razend werd gejuicht, wen het lied ten eind was:
'Zingen! nog zingen!...'

En zij zong opnieuw... En ook buiten zongen
De engelen om het kind: 'Kom, o, sluit dijne oogskens;
Leg dijn hoofdje neêr, en wij dragen zacht dij
Op naar den hemel!'

't Liet zijn hoofdje neêr, en het sloot zijne oogskens,
En voorbij was koude, voorbij was honger;
En een glimlach straalde op het bleek gelaat, een
Hemelsche glimlach.

Dans, gezwelg en zang was gedaan. De brassers
Woelden zwijmlend uit de besmeurde feestzaal;
En zij vloekten woest, toen zij traptten over
't Lijkje des Engels.

FR. S. DAEMS, der abdij van Tongerlo.

Uit het diepste mijner ziele. Door G. Antheunis.

Gebed.

Uit het diepste mijner ziele,
Uit den afgrond mijner smarte
Roep ik, Heer, tot U en kniele,
Biddend met gebroken harte.

Richt uw ooren naar mijn beden,
Keer van ons uw geeselroede,
Heer, verdubbel uwe schreden:
Dat uw hulp tot hier zich spoede.

Lange dagen, langer nachten
Waak ik hier in stomme bangheid;
Want mijns kindes laatste krachten
Neemt en smoort allengs de krankheid.

Ach! de dood heeft geen meêdoogen!
Als de bloem van haren stengel
Rukt zij uit mijn hart, mijn oogen,
't Schuldloos kind, den zoeten engel.

Maar ik zal met stalen armen
't Bleek geraamte wel verdrijven,

Aan mijn hart het kind verwarmen,
Dat zijn adem doet verstijven.

Worstlen zal ik, woedend kampen.
Moge dan mijn ader stroomen,
En mijn spier vergaan in krampen,
Nader zal de dood niet komen.

Opstaan tegen nood en smarten,
In mij zelven krachten zoeken,
Om den wreeden dood te tarten,
Om het nijdig lot te vloeken!....

Opstaan, vloeken!.... Maar wat ben ik? Luister, luister niet
Naar 't onzinnig woord!
Mijn zinnen zijn verbijsterd en mijn hart doorboord,
God, mijn God! het is de smartkreet van mijn eindeloos verdriet.
Luister niet en neem het niet ten kwade,
Heer! ontferming en genade!
Gij alleen beschikt almachtig
Over dood en leven;
Vader, wees het lijden van uw zoon indachtig;
Spaar, ach! spaar het kind, dat gij mij hebt gegeven.
Zie, hoe jong, hoe schuldeloos het is en ach! hoe schoon!
Alle leed en onheil, schimp en hoon,
Alles wil ik dulden en verdragen
Zonder klagen;
Maar mijn kind, mijn kind! de wortel van mijn leven,
't Beste dat mij is gebleven,
Mijne hoop, mijn toekomst, mijn geloof!...
Heer! wees voor mijn smeeken toch niet doof,
Kom, kom toch niet te spade.
Genade, genade, genade!

Uit het diepste mijner ziele,
Uit den afgrond mijner smarte
Roep ik, Heer, tot U en kniele,
Biddend met gebroken harte.

Thourout (België), 1875.

Het verraderlijke horlogie.

Eene bijdrage tot de geschiedenis der lijfstraffelijke rechtspleging.

De wind hilde en woedde op vreeselijke wijze rondom de spoorwegstation te G. en wierp van tijd tot tijd den regen tegen de vensters en glazen deuren der wachtkamers. Hoe meer echter buiten de november-stormen raasden, des te huiselijker en aangenamer was het in de helder verlichte en goed verwarmde restauratie, waar zich een talrijk publiek bevond. Men verwachtte den laatsten trein, die binnen tien minuten moest aankomen. Aan een tafeltje naast het buffet zaten twee aanzienlijke dames, eene moeder met hare dochter.

De barones Van Blankenheim was met hare zeventienjarige dochter Margaretha in weerwil van het ongunstige weer een uur ver van haar landgoed komen rijden, om

gemeenschappelijk met haar echtgenoot, die met den laatsten trein zou aankomen, terug te keeren.

Thans hoorde men het bonzen, snuiven en fluiten van de lokomotief, en eenige oogenblikken later hield de trein voor de statie stil en het perron vulde zich met een aantal mensen.

‘Station G! allen uitstappen!’ riepen de konducteurs herhaaldelijk, en kort daarna werd de menigte op het perron allengs dunner en de barones, die te vergeefs naar haar echtgenoot had uitgezien, ging ook naar de statie terug, want het was reeds laat en zij had nog een langen weg te maken.

‘t Is toch vreemd,’ sprak zij, ‘dat papa niet gekomen is, hij heeft het verzekerd en is anders zoo precies.’

‘Wacht nog wat mama,’ antwoordde Margaretha, terwijl zij weder naar den trein ging, om

een der konducteurs, die de portieren ging sluiten, te vragen of hij niet iemand gezien had die er zoo en zoo uitzag.

Op dat oogenblik riep de konducteur in een coupé der eerste klasse: ‘Mag ik u verzoeken uit te stappen, mijnheer?’

Hij herhaalde zijn verzoek, doch ontving geen antwoord. Toen nam hij een lantaarn, want in de coupé was geen licht, zag scherper en liet een kreet van ontsteltenis hooren.

‘Hier moet een ongeluk gebeurd zijn,’ sprak hij.

In een oogenblik waren al de aanwezigen rondom hem geschaard. Door een vreeselijk voorgevoel gekweld, snelden de barones en hare dochter naar den waggon en vonden daar den echtgenoot en vader in zijn bloed badende liggen. De baron was ijselijk gewond en ook beroofd van zijn geld en zijn horlogie. Allen die met dien trein aangekomen waren en zich nog op het perron bevonden, moesten zich aan een streng onderzoek onderwerpen. Men hoopte des te gemakkelijker den moordenaar op het spoor te zullen komen, dewijl de konducteur zich zeer goed kon herinneren, dat de baron van de laatste statie af met een jongman alleen had gezeten, die natuurlijk de moordenaar moest zijn en gemakkelijk door hem herkend zou worden. Op dat oogenblik bleven intusschen alle nasporingen vruchteloos, en men beijverde zich geneeskundige hulp in te roepen voor het slachtoffer, dat nog teekenen van leven gaf.

De baron Van Blankenheim was, tegen alle verwachting in voor de zijnen behouden gebleven. De dolksteek had gelukkig geen edel deel gekwetst en alleen het ontzaglijk bloedverlies was oorzaak geweest dat men hem voor dood had gehouden.

Niettemin bleven de gevolgen lang aanhouden. De lente had bereids de natuur tot een nieuw leven opgewekt toen de baron voor de eerste maal zijn ziekbed kon verlaten. Leven en gezondheid waren gered, doch men had hem niet slechts van zijn goed gevulde beurs, van zijn kostbaar horlogie en ring maar ook van een groote som effecten beroofd, die hij, uithoofde van de ongestadigheid der beurs, tot geld wilde maken. Zijn verlies was zoo groot, dat hij zich genoodzaakt zag zijne uitgestrekt landgoed te verkoopen en eene villa in de nabijheid der residentie te gaan betrekken. In de eerste dagen van juni zou de verhuizing plaats hebben.

Op zekeren dag, kort voor het vertrek, was de baron, toen hij met vrouw en dochter aan het ontbijt zat, onaangenamer gestemd dan sedert den verkoop van zijn vaderlijk erfgoed. De oorzaak hiervan was een bericht van de politie, dat men geen schuld kon vinden in een jongeling die zich sinds lang, als verdacht van den moordaanslag te hebben gepleegd, in hechtenis bevond. Daarentegen had men nu zware verdenkingen tegen een gewezen kellner uit een der voornaamste logementen te A., een Duitscher, die sinds october van het vorige jaar spoorloos verdwenen was. De persoonsbeschrijving, naar aanleiding der opgaven van den baron, hadden de aandacht van den logementhouder getrokken, hij had de politie daarvan kennis gegeven, doch het was nog niet gelukt, den Duitscher op het spoor te komen, wat te betreuren was, daar zijn plotseling verdwijnen de verdenking aan schuld des te grooter maakte.

‘Het gelukt de politie dus niet den deugniet te vinden,’ sprak de baron, na langdurig stilzwijgen, tot zijne echtgenoot, die zich, even als hare dochter Margaretha in het geleden verlies wist te troosten, door de gedachte, dat het leven van haar man gespaard was gebleven.

‘Ik begin er nu ook aan te twijfelen of het wel ooit zal gelukken, den moordenaar in handen te krijgen,’ antwoordde de barones, ‘er is eigenlijk nog geen spoor van hem te ontdekken.’

‘t Beste van alles is dat gij gered zijt, lieve papa,’ sprak Margaretha.

‘Ja, dat is alles goed en wel, kind, maar denk eens aan, wat een groot verlies; wij zijn een derde gedeelte van ons vermogen kwijt. ‘t Is geen kleinigheid,’ vervolgde hij, met een dreigende beweging, ‘en zulk een schurk bevindt zich nog altijd op vrije voeten.’

‘Volgens uwe beschrijving was de booswicht nog zeer jong, papa, en.....’

‘Ja, wie zou zoo iets van dien knaap hebben kunnen verwachten,’ viel de baron haar in de rede, ‘hij had zulk een gunstig, zulk een eerlijk voorkomen en zulke aangename manieren. Toen ik mijne effecten bij den makelaar haalde, kwam hij daar ook, waarschijnlijk insgelijks voor de een of andere geldelijke aangelegenheid. ‘t Is wel mogelijk, dat ik gedurende zijne aanwezigheid over mijn vertrek naar huis gesproken heb, en dat ik veel geld incasseerde, moet hij onvermijdelijk gezien hebben. Hoe dit echter ook moge zijn, ik herinner mij nog zeer goed, dat hij mij op den voet volgde toen ik, na het tweede gelui, in de coupé stapte, want hij was gemakkelijk te herkennen aan zijn blozend gelaat, zijn hoog voorhoofd en zijn flinke, zwarte oogen. In één woord ‘t was een pracht-exemplaar van een jongen. Ik heb ook zeer aangename gesprekken met hem gevoerd, middelerwijl de trein van de eene statie naar de andere liep. Van de voorlaatste statie zaten wij geheel alleen in de coupé, en..... Doch laat ik over het vreeselijk tooneel dat nu volgde, liever zwijgen. Binnen weinige dagen zullen wij dus afscheid nemen van deze muren, van dit huis, waarin ik, waarin ook mijn vader geboren werd; ik zal van die woning voor altijd moeten scheiden. Ik ga met u, om een en ander op onze villa te rangschikken en dan - ‘t zal zoo wat midden van Juni zijn - begeef ik mij naar de baden.

‘Gij moet intusschen maar trachten u het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. Ik heb reeds brieven aan een paar oude vrienden geschreven, die u stellig van tijd tot tijd komen bezoeken.’

‘En Frits dan,’ sprak Margaretha, ‘nu wij zoo dicht bij de residentie wonen, kan hij ons wel haast elken dag bezoeken.’

(Wordt vervolgd.)

Vervalschingen.

Denkt ge, lezer, nog iets te eten dat niet vervalscht wordt, tenzij datgene waaraan de mensch zich niet vergrijpen kan? Ja, alles wat aan menschelijke behandeling kan onderworpen worden, is onmenschelijk vervalscht.

Nog niet lang geleden reikte ons een onzer vrienden eene bewonderenswaardig bewerkte Havanne-cigaar over, die hij zegde, zich in Londen aangeschaft te hebben.

Ik bewonderde het keurig fabriekaar en dacht niet anders of de inhoud zou aan het uiterlijke beantwoorden. Glimlachend zag mijn vriend mij de cigaar aansteken, en met rooken aanvangen. De smaak was echter in geen deele die van eene Havanne; de smaak was zelfs geen tabaks smaak.

Toen wij dat wonderschoon fabriekaar onderzochten, vonden wij een goed dekblad, doch onder dit een bussel steeltjes en vezeltjes van, ja, ik weet niet van welke blaëren; doch ik was sterk geneigd te gelooven, dat de tabak voortaan op de lindenboomen, die mijn huis beschaduwden, groeide.

Het is ongelooflijk tot op welk punt van *verfijning* en *beschaving* het bedrog gevoerd wordt - en terwijl wij, eerlijke penverslijters, arm zijn en arm blijven, worden die schurken en bedriegers rijk, en indien wij hun, in een vlaag van eerlijke verontwaardiging, hunne schelmerij verwijten, worden wij nog door de rechtbanken veroordeeld.

In dat geval zijn wij, in de oogen der wereld, veroordeelden, gebrandmerkten, schelmen, en zij, die dank aan hun vervalschen, met koets en paarden rijden, zijn 'eerlijke liê.' Amen!

Een cigar vervalschen, zal men zeggen, is nog slechts betrekkelijk gering kwaad; maar levensmiddelen vervalschen, zelfs met zelfstandigheden die gevaarlijk zijn - ziedaar een feit dat wij onder de rubriek van vergiftiging en moord willen rangschikken.

Zoo is het brood, na de lucht die in onze longen dringt, onze grootste levensbehoefte, en echter wordt het brood niet zelden op eene schandelijke manier vervalscht, en men zou de bakkers die zich hieraan schuldig maken met de ooren aan de post hunner huisdeur moeten nagelen.

De voornaamste vervalsching van het brood geschiedt met aluin.

Wel niet rechtstreeks dient dit bijvoegsel tot vermindering van het gewicht - het wordt hoofdzakelijk, zegt een deskundig artikel, slechts bij kleine hoeveelheden aangewend - maar zijn werking bestaat voornamelijk in het verfraaien; door zijne bemiddeling is het mogelijk van een gemeene meelsoort een schijnbaar schoon brood te maken, terwijl een tweede voordeel voor den fabrikant daarin gelegen is, dat het baksel de eigenschap krijgt meer water te kunnen bevatten, waarvan echter vermindering der voedingswaarde een onmiddellijk gevolg is.

Van 34 stalen brood door Thomas Stevenson te Londen onderzocht, waren er acht met aluin bedeed.

Minder algemeen is het toevoegen van kopervitriool; leem en gips daarentegen schijnen veelvuldig aangewend te worden.

Voor het gebruik van kopervitriool, dat, in zekere hoeveelheid aangewend, zeer schadelijk is, hebben wij in Antwerpen, Brussel en elders een aantal veroordeelingen zien plaats hebben.

Wel is waar, beweren die bakkers het brood door hunne toevoegingen te verbeteren, doch men noemt alles verbeteringen als zij slechts tot eigenbaatzuchtig voordeel leiden.

Herinnert gij u misschien de bewering, dat zekere kok betere champignons wist te maken dan de natuurlijke, die 's nachts in de lommer onzer bosschen opschieten?

En waarvan maakte die kok deze verbeterde champignons? zal men vragen. Wel, van het zoolleer van oude schoenen. *De gustibus et coloribus.*

Onze lieve melkboerinnetjes vervalschen ook dapper hare koopwaar, en de twee emmers melk, welke gij onlangs door die flinke boerin van Eerelman, uit de weide zaagt dragen, zullen, eer zij ter markt gekomen zijn, tot een gansch okshoofd zijn aangegroeid.

Dat is het wonder der vermenigvuldiging! Inderdaad, eene praktijk door melkverkoopers dikwijls gevolgd, ten einde zooveel maar eenigszins mogelijk geldelijk voordeel te genieten, bestaat òf alleen in het toevoegen van een onbepaalde hoeveelheid water bij de melk, naar gelang van ieders smaak of eerlijkeidscapaciteit,

òf, waar het specifiek gewicht der melk als maatgevend werd of wordt beschouwd, bij het beoordeelen der kwaliteit, in het afroomen.

Daardoor evenwel neemt het specifiek gewicht toe, doch dit wordt op zijn gevorderde grootte teruggebracht door toevoeging van water.

Om een juist begrip te geven van het bedrag, waartoe op enkele plaatsen in Engeland, nog in 1873 - dus onder de wet op vervalschingen (*adulteration act*) van 1872 - de melk vervalscht werd, zegt Pennink, haal ik de resultaten aan, verkregen door Alfred Wanklyn, van zes en vijftig stalen melk, die geleverd waren aan *London workhouses*.

Hij onderzocht deze op last van het gouvernement, en bevond, dat er slechts zes niet met water waren bedeed of van room beroofd; enkele stalen bevatten tot 50 pct. toegevoegd water!

Wat kolossale winst die melkboeren en boerinnetjes hier verwezenlijken met ons zuiver water, in plaats van melk te verkoopen! Doch in alle geval is die bijvoeging niet gevaarlijk voor de gezondheid.

Engeland, Nederland en de meer noordelijke landen zijn theelanden; wat wij in bier verslinden, wordt daar in thee verzvolgen; hier in België drinkt men eigenlijk thee als men ziek is.

Het verbruik van thee aanzienlijk zijnde, is het ook te begrijpen, dat de vervalschers zich op die koopwaar hebben geworpen, en terwijl zij mij de stelen der lindenblaêren voor echte Havanne's verkochten, hebben zij het vlakke van het blad zoodanig geprepareerd, dat ik het voor thee neem.

Wie zou ooit gedacht hebben dat hier, in onze koude en veranderlijke luchtstreek, de thee en de tabak op een en denzelfden, en nog wel op een lindenboom, groeien zouden!

Gemeld artikel vertelt daaromtrent het navolgende:

‘Vooral op het gebied van theevervalsching zijn in de laatste jaren in Engeland belangrijke feiten aan het licht gekomen. Mr. Allen vond in een van de vele door hem onderzochte vervalschte stalen: catechu, zetmeel, magnesia, metallisch ijzer, grafiet en zand.

‘Mathieu William vond ijzeroxyde. Allen toonde ijzervitriool in thee aan. Deze vervalsching heeft ten doel, door middel van haar samenwerking met de tannine, die in alle theesoorten een hoofdbestanddeel uitmaakt, van een lichte theesoort een meer donker gekleurde te maken.

‘Zij zoude, wegens haar zuiver wetenschappelijk karakter, eerder aan een met de gronden der ververij bekenden Engelschman, dan aan een minder met chemie vertrouwden Chinees, toegeschreven moeten worden. Een andere vervalsching van thee wordt gepleegd, door er reeds eenmaal uitgetrokken en met gom of zetmeel gedroogde theeblaêren bij te voegen. Ook treft men vermenging met blaêren van andere planten aan, zooals van clorantus insonspicuus en camellia sasangua, welke laatste veel op theeblaêren gelijken.

‘Voorts worden ook wilgenblaêren toegevoegd, zelfs in zulk een mate, dat, volgens een artikel in *the Proceedings of American Pharmaceutical association*, meer dan 53.000 lbs. te Shangai in bewerking waren. Daarna moeten genoemd worden als theevervalschingen, catechu en andere tanninehoudende stoffen, benevens de verfstoffen om gemeenere theesoorten te kleuren, waaronder pruisisch blauw, indigo, koper en arsenik houdende verfstoffen, chromaatgeel, enz.

‘Volgens mededeelingen van een in thee handelende firma in Engeland, aan mr. Allen, zou de zoogenaamde caper-tea niet meer onvervalscht voorkomen.’

Prachtig, niet waar?

Doch laat ons hier eens nagaan wat ons nu nog gezegd wordt over de koffie, dien liefkoosden drank van oud en jong in België. Pennink zegt daaromt ent het volgende:

‘De vervalsching van koffie, door middel van chicorei, is ieder bekend; minder wellicht die met andere koffiesurrogaten. Een overzicht van het groot aantal fabrieken, die in Duitschland van de vervaardiging van chicorei en koffiesurrogaten bestaan, geeft een denkbeeld van den omvang dezer vervalsching.

‘Volgens den *Offic. Katalog des deutschen Reiches für die Wiener Weltausstellung*, bestaan er, ongerekend tal van kleinere fabrieken, in 't duitsche rijk: één te Nordhausen werkende met 69 arbeiders, één te Ludwigsburg met 273 en één te Lahr met 443 vaste arbeiders. De laatste verwerkt chicorei, eekels en beetwortels en leverde o.a. in 1871 78.000 entr. chicorei.

‘Voor diegenen, die mochten oordeelen, dat chicorei de koffie innerlijk verbetert, diene, dat zij in 't geheel niets van het, de koffie zoo karakteriseerende en waardegevende alkaloïd, de caffèïne, bevat.

‘Zorgzame huisvrouwen kan ik den raad geven, om, willen zij eenigszins zich overtuigen van het aanwezig zijn van chicorei in gemalen koffie, voorzichtig een weinig van het poeier op koud water in een bierglas te strooien; bij aanwezigheid zal de chicorei naar den bodem van het glas zakken en het water bruin kleuren.

‘Zuivere koffie zinkt niet zoo snel, en kleurt, wanneer men het zinken bevordert door omroeren, het water slechts zwak bruin.

‘De waarschuwing zij mij vergund, niet bij het resultaat van die proefneming, mocht er twijfel aan de zuiverheid bestaan, te berusten; het is een goed huismiddel, meer niet.

‘Volgens Allen werd eenige jaren geleden een nabootsing van koffieboonen gemaakt uit Stourbridgeklei, die met natuurlijke koffie geroost, natuurlijke kleur

kreeg, terwijl iemand te Liverpool patent nam voor het brengen van chicorei in den vorm van koffieboonen.

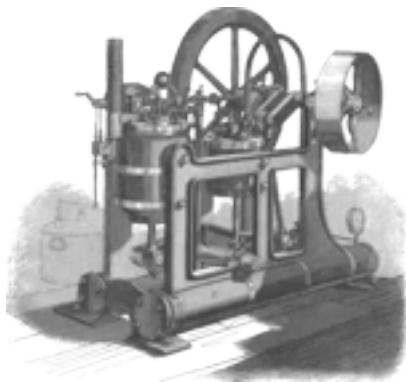
‘Prof. Wittstein richtte kortelings de aandacht op het aanwezig zijn van lood in koffie, als gevolg van een industrie die ten doel heeft de natuurlijke kleur, aan een gemeenere koffiesoort eigen, te verhoogen.

‘Volgens denzelfde wordt ook koffie gekleurd met een mengsel van pruisisch blauw, chroomzuurlood, klei en gips, welk mengsel ook de Chineezzen gebruiken voor het kleuren van groene thee, met dit onderscheid evenwel, dat chroomzuurlood door het onschadelijke curcuma vervangen is.’

Ons dunkt dat de wet die koffie-verknoeiërs streng op de hielen zitten moest, en even zoo streng als men den bakker vervolgt, die vitriool in zijn brood doet. Om die vervolging met goeden uitslag te bewerken, zou men een leergang, de vervalschingen betreffende, voor de politie-agenten dienen te openen.

De kunstboter speelt in de nijverheid reeds eene aanzienlijke rol, vooral te Parijs en te Londen, en als wij ons niet vergissen, in Nederland, waar nu onlangs fabrieken ter nabootsing van die eetwaar zijn opgericht.

In Amerika, zegt meergemeld artikel, beweert de *Scientific American*, dat de fabriekaat- of *verbeteringswijzen* van boter, tot vier methodes kunnen terug gebracht worden. De eerste, die kans van gelukken heeft, bestaat in het bereiden van boter uit verschillende vetten. In 1873 werd door M. Hippolyte Mège te Parijs een brevet genomen, volgens hetwelk zijn methode van bereiding berust op het kunstmatig nabootsen van de natuurlijke functies die plaats hebben in de melkafscheidende organen der koe.

DE PETROOL-GAS MACHINE VAN BRAYTON.

‘De tweede bestaat in 't bereiden van boter uit melk, waar de kaasstof reeds aan onttrokken is; de derde in 't verbeteren van slechte boter, bijv. door een halven liter verse melk, twee dooren van eieren en een pond slechte boter door elkaër te werken, te zouten, en daarna op de gewone wijze te behandelen, om zodoende een pond voortreffelijke boter te krijgen; of ook door 4.54 liters verse melk, 30 gram broodsuiker, verder eenige apothekerij en 8 pond boter door elkaër te werken.

Dat alles kan, zoo als men in de prospectussen en advertentiën hoog doet klinken, ‘voortreffelijk’ zijn: maar de nieuwe uitvinding zal toch nooit tegen de oude, dat is boter van de koe, opwegen, en al de kunstjes om boter te fabriceeren, zullen altijd ten achter staan tegen onze goede kempische of hollandsche grasboter.

Wij moeten de ouders ten sterkste waarschuwen tegen het gekleurde suikergoed, dat hier, niet alleen in sommige winkels, maar vooral op de kermissen ligt ten toon

gesteld, en dat de oogen der kinderen zoo sterk aantrekt, juist omdat het zoo hoog gekleurd is.

Dr. Cameron van Dublin onderzocht eens een wiegepopke van suiker, dat, prachtig gekleurd, de oogen der kinderen uitstak en hun het water uit den mond loopen deed. Welnu, dat gekleurde popke was een wezenlijk schadelijk ding van het hoofd tot de voeten.

De wieg was van gips en suiker; het lijf van het popke van suiker en zetmeel, de oogen van pruisisch blauw, de wangen van cochenille en, *last not least*, de kleêren van chroomzuurlood.

De wetten, die tegen de vervalschingen gemaakt zijn, brengen weinig of niets te weeg; zij worden zeer loom of beter gezegd niet toegepast, en slechts van tijd tot tijd wordt er eens een arme duivel van een bakker met boete en gevangenis gestraft, die overigens op verre na zoo plichtig niet is als andere en kolossale vervalschers, *les honnêtes gens* op de Beurs en in de pakhuizen.

Pennink maakte echter de volgende voorbehouding, in zake de vervalschingen, en deze is tamelijk juist:

‘In mijn overzicht van de vervalschingen noemde ik met dezen naam alle onnatuurlijke bijmengselen; evenwel is het in een wet niet mogelijk deze benaming consequent toe te passen.

‘De smaak van een groot deel van het publiek eischt nu eenmaal chicorei in koffie, eischt cacao met suiker, eischt vermengde Cayennepeper, en zoolang bijmengselen van onschadelijken aard zijn, bestaat er geen reden met geweld dien smaak te willen wijzigen, en den hatelijken naam vervalsching toe te passen.

‘Men mag echter de voorwaarde bedingen, dat door den smaak van het eene gedeelte van het publiek, het andere, met minder vervalschten smaak, niet misleid wordt. Er zou dus geen vermengde waar verkocht mogen worden, zonder dat de verkooper er zulks uitdrukkelijk bij vermeldt.’

De hoofdinhoud der engelsche wet, ten minste die welke verleden jaar bestond, is belangrijk genoeg, om hier in 't kort te worden aangehaald:

Artikel 4 der wet bevat het verbod om *knowingly* voedingstoffen te vermengen, te kleuren, te verknoeien en te poeieren met stoffen nadeelig voor de gezondheid, tevens om deze artikelen te verkoopen, op straffe van 50 pd. st. boete voor de eerste overtreding, en voor de volgende malen, van gevangenisstraf niet langer dan zes maanden.

Artikel 6 zegt, dat niemand eenige voedingstof mag verkoopen, niet beantwoordende aan natuur, substantie en hoedanigheid door den kooper verlangd, op boete van 20 pd. st. Hierop is uitgezonderd: wanneer eenige stof is bijgevoegd, om het artikel vervoerbaar te maken, of te kunnen bewaren, of ook wanneer een onschadelijk ingredient is toegevoegd, ten einde het smakelijk te maken of het uiterlijk aanzien te verfraaien, alsmede wanneer het handelsgewoonte is, om het gemengd te verkoopen.

Artikel 7 behelst het verbod, het vermengen van stoffen, overeenkomstig de excepties in art. 6 toegestaan, verder te drijven dan voor het doel noodig is.

Artikel 9 zegt: niemand zal *knowingly*, met het voornemen om voor oorspronkelijke waar te verkoopen, aan een voedingsartikel eenig bestanddeel ontnemen en een dergelijk beroofd artikel verkoopen.

De wet bevat hoofdstukken over *Appointments and Duties of Analysts and Proceedings to obtain Analysis*, over ‘*Proceedings against offenders.*’ ‘*Expenses of*

executing the act, en over *'Special Provisions as to tea.'* Hierin wordt bepaald dat alle geïmporteerde thee aan een nauwkeurig onderzoek zal worden onderworpen; in 't geval dat zij beroofd of met onschadelijke stoffen vermengd is, zullen de *'commissioners of customs'* oordeelen wat er meê te doen valt; is zij volgens het oordeel van den scheikundige, niet geschikt tot menschelijk voedsel, dan zal zij verbeurd verklaard en vernietigd worden, of er zal meê gehandeld worden zooals de *commissioners* nuttig oordeelen.

Zoo ver wat den inhoud der wet betreft. Dat zij ver van volledig is, blijkt uit de vele stemmen die er zich tegen verhieven.

[Nummer 52]

VOLKSFEESTEN IN DE NEDERLANDEN.

Geïllustreerd nieuws.

INHOUD: Een drama aan de spoorwegstation te Lyon. - Een gevaarlijke overtocht. - De toestand der Serviërs te Alexinatz. - De tegenwoordige beweging in Engeland ten gunste der Kristenen in Turkije.

Vreeselijk moet het aanzien zijn van den gevreesden boschkoning, van den leeuw der woestijnen, wanneer hij in overgrootte sprongen over de onafzienbare afrikaansche vlakten jaagt; als zijn gebrul zich in een wijden omtrek doet hooren, door het verre gebergte weërkaatst gelijk het doffe rommelen van den donder. Met opgerichte manen en bliksemende oogen, terwijl zijn staart het stof der woestijn als een rookwolk omhoog jaagt, rent hij voort in den donkeren nacht, zonder om te zien en als overtuigd van zijne kracht. Het wilde gedierte, verschrikt door dat machtige gebrul, zwijgt en vlucht en verschuilt zich sidderend in zijne holen en krochten.

Alle bosch- en woestijnbewoners erkennen zijne meerderheid, zijn koningschap. De mensch alleen vreest hem niet; in de sombere bosschen van Azië, in de onmetelijke woestijnen van Afrika zoekt hij hem op, treedt hem te gemoet en bevecht hem met al de middelen, welke de ondervinding en het menschelijk vernuft aan de hand geven, ofschoon niet altijd met gelukkigen uitslag. Over het geheel genomen blijft de mensch, ook in zijnen strijd met den koning der dieren, overwinnaar. Behendigheid, list, vernuft, verstand maken den mensch tot heer der schepping en ook de vreeselijke leeuw moet dien invloed ondervinden. Als een gevallen reus, als een onttroonde koning moet hij den fieren nek bukken voor de overmacht des menschen, en ziet hij zich in ketens geklonken, in eene kooi opgesloten, aangehaapt door de nieuwsgierige menigte, vernederd tot..... hansworst.

De gevangene, de afgerichte leeuw is de fiere boschkoning niet meer, hij is niet meer de schrik der woestijnen; hij is tam gemaakt: hij laat met zich spelen, gelijk men met een kind, met een huishond speelt. Doch gelijk een gevallen grootheid bare natuur niet geheel kan verloochenen, gelijk een gevangen soldaat zich nog soms aan de dagen van strijd en krijgsgewoel herinnert, gelijk het afgedankt oorlogspaar, voor ploeg of kar gespannen, in zijne ooren nog een enkele maal de krijgstrompet hoort weërgalmen en zich uit het gareel losrukt, zoo ook komt bij den gevallen boschkoning zijn oorspronkelijk wilde aard soms nog boven. Dan kan hij weër vreeselijk zijn als toen hij nog in vrijheid door de woestijn rende, dan is hij weër koning, zij het ook slechts voor een oogenblik. De omgang met dien gevallen reus blijft daarom altijd gevaarlijk, en een leeuwentemmer sterft zelden op zijn bed. Den een of anderen dag herinnert de leeuw zich zijne voormalige grootheid en dan is de dierentemmer onfeilbaar verloren.

Wij geven hierachter eene gravure van een vreeselijk drama, niet in een menagerie maar aan een der drukste spoorwegstation van Frankrijk voorgevallen.

De in Frankrijk algemeen bekende dierentemmer Bidet te Lyon zou met den spoortrein voor zijne inrichting, een prachtigen nubischen leeuw ontvangen. Het dier was in een goed voorziene ijzeren kooi, in een afzonderlijken waggon, aan de station te Lyon aangekomen. Terwijl men Bidet ging waarschuwen, werden de noodige maatregelen genomen om ongelukken voor te komen. De stationschef deed den waggon waarin de gevreesde passagier zich bevond, op een afzonderlijke linie plaatsen, terwijl op den waggon met groote letters geschreven stond: *Défence d'entrer*

(verboden toegang). Een ossenkooper, Vicard genoemd, had echter de onvoorzichtigheid te naderen en het portier van den waggon te openen. De leeuw lag in een slapende houding in zijne kooi en zag er zacht en vreedzaam uit als een lam. De onvoorzichtige zou echter spoedig ondervinden, hoe gevaarlijk het is een slapenden leeuw wakker te maken.

Door de onderworpen houding van het dier aangemoedigd, misschien in de veronderstelling dat deze boschkoning even tam was als de ossen waarmee hij dagelijks omging, stak hij hem een stuk brood toe; ook thans verroerde het beest zich niet. Nog stouter geworden, stak Vicard zijne hand door de traliën der kooi, om den leeuw te streelen; doch nu verhief deze zich in zijne volle lengte, greep met zijne vreeselijke tanden den arm van den roekeloozen ossenkooper vast- en trachtte hem geheel binnen de kooi te slepen.

Een schreeuw van ontzetting en smart weêrklonk; te vergeefs trachtte Vicard zijn arm uit den muil van het woedend geworden dier los te rukken. De beenderen kraakten, het bloed vloeide tappelings uit de gapende wonden, de arm werd, als tusschen ijzeren schroeven geklemd, door de tanden van den leeuw verpletterd.

Intusschen kwamen op het angstgeschreeuw van den ongelukkige de spoorwegbedienden, met ijzeren staven gewapend, toegeschoten; van alle zijden werd de leeuw aangevallen en bedreigd, maar deze liet niet los alvorens de arm van den onvoorzichtigen ossenkooper geheel verscheurd was. De arm moest afgezet worden en korten tijd daarna bezweek Vicard aan de bekomen wonden.

Hoe ver oefening en gewoonte, gepaard met stoutmoedigheid en wilskracht, het brengen kunnen, hebben een aantal bekende kunstmakers, of wil men ze met een meer deftigen naam aanduiden, eenige kunstenaars in de laatste jaren bewezen. Men staat inderdaad verbaasd over de spierkracht, behendigheid en onverschrokkenheid van sommigen hunner. Jenkins, Leslie, Balleni, Blondin en vele anderen brachten de wereld door hunne kunstvaardigheid in verbazing; Europa bezit een kogelman, die de uit een kanon geschoten projectielen in zijne gespierde handen opvangt; het heeft een kanonmensch, die zich uit een kanon laat schieten en zich in zijne vlucht aan een trapeze vastklemt. Anderen hebben de grootste, men mag wel zeggen de dolzinnigste waagstukken uitgevoerd op eene koord, die over huizen, rivieren en afgronden gespannen was. Een der zeldzaamste waagstukken van dien aard is op onze gravure afgebeeld. Het stelt den overtocht voor van een jonge dame, mejuffrouw Marie Spelterini, over den waterval der Niagara.

Men weet dat de Niagara een der reusachtigste stroomen der aarde is. Zij maakt de grensscheiding uit tusschen de engelsche kolonie Canada en de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika, terwijl zij de beide ontzaggelijke meren Erie en Ontario met elkander verbindt, en onder den naam van St.-Laurensstroom in de baai van New-York uitloopt.

Op zekere plaats, *the Whirlpool Rapids* genoemd, verengt zich de 200 voet breede stroombedding tot op de helft van hare breedte, waardoor op die plaats de strooming zoo geweldig is, dat, ofschoon het water hier 180 voet diep is, de golven zich nog ter hoogte van tien voet tegen den oever opwerpen. Hier was het, niet ver van de beroemde hangende brug, dat meesterwerk van bouwkunst, dat mejuffrouw Spelterini haar kunststuk volvoerde.

Eene koord van 1000 meter lang was over den vervaarlijken afgrond gespannen.

De lucht was dien dag stikkend heet geweest; toen de avond reeds begon te vallen, verscheen mejuffrouw Spelterini aan den amerikaanschen oever, waar zij door de

duizenden aanschouwers met geestdrift begroet werd. Hare oogen werden met een zakdoek geblinddoekt; zij nam den meer dan 60 pond zwaren balanceerstok in de hand, en begaf zich met vasten stap op de gespannen koord en begon, onder de ademlooze stilte van het publiek, hare ijzingwekkende wandeling. Een kleine misstap, de minste aarzeling zou haar zonder twijfel in den vreeselijken afgrond hebben doen neêrstorten, doch hare tegenwoordigheid van geest verliet haar geen oogenblik, en binnen 13 minuten had zij gelukkig den gevaarlijken overtocht volbracht.

Met stormachtige toejuichingen werd zij aan den canadeeschen oever begroet; zij had haar doel bereikt, haar programma uitgevoerd, maar hare eerezucht was niet voldaan; nogmaals betrad zij de koord, en thans ongeblinddoekt, om zoo naar den amerikaanschen oever terug te keeren. Deze reis was nog ijzingwekkender dan de eerste: daar hare oogen nu vrij waren, moest zij den verschrikkelijken, schuimenden afgrond onder hare voeten aanstaren, en daar zij rugwaarts over de koord liep, kon zij van de oogen geen dienst hebben. Ook dit kunststuk werd zonder ongelukken volbracht en zij mocht zich verblijden in de daverende toejuichingen van het volk over hare dubbele zegepraal.

Men verzekert dat mejuffrouw Spelterini een volgend jaar in Europa hare halsbrekende toeren, maar die van moed en tegenwoordigheid van geest getuigen, wil uitvoeren.

Het eenige gewichtige, ofschoon niet beslissende gevecht dat er gedurende den geheelen servischen oorlog geleverd is, is de slag bij Alexinatz, welke den 1 september plaats had. Dat gevecht, hetwelk zoozeer ten nadeele der Serviërs uitviel, deed al de plannen van Tschernaïeff in rook vervliegen.

Volgens oude gewoonte hebben echter de Turken hunne overwinning niet weten te vervolgen, en den kostbaren tijd met nuttelooze marschen en contra-marschen verloren doen gaan. Het is echter een feit, dat de vesting Alexinatz maar zeer flauw meer door de servische troepen verdedigd wordt, het zij dan uit onmacht of wel dat zij naar een vastgesteld krijgsplan handelen. Tschernaïeff heeft zich reeds lang met zijne hoofdmacht op Deligrad teruggetrokken, terwijl de groote zwerver, kolonel Horwatowics, allerlei wonderlijke marschen maakt, zonder echter ooit den vijand te ontmoeten. Te Alexinatz is slechts een zwak garnizoen achtergelaten; de meeste en zwaarste kanonnen hebben die vesting reeds verlaten, zoodat zij, bij een ernstigen aanval van turksche zijde, moeielijk langer tegenstand zal kunnen bieden. Men begrijpt dat het onder zulke omstandigheden niet raadzaam is, de talrijke gewonden van de laatste gevechten in die stad te laten, waarom men dan ook reeds lang begonnen is, ze meer noordwaarts, naar Deligrad, waar zich het servische hoofdkwartier bevindt, te vervoeren. Onze gravure geeft eene afbeelding van een convooi gewonde Serviërs, die zich uit Alexinatz terugtrekken.

Dat de servische regeering echter den moed niet opgeeft, blijkt daaruit, dat zij alles voor een winterveldtocht doet gereed maken. De harde turksche vredesvoorwaarden zijn dan ook niet bijzonder geschikt om spoedig tot eene overeenstemming te leiden.

Er is wel eens gezegd dat John Bull slechts dan uit zijne zoete rust is wakker te schudden, wanneer zijne handelsbelangen of zijne beurs in 't spel zijn. En inderdaad is er veel toe noodig, om hem uit zijne dommeling te doen ontwaken. Engeland heeft vele dingen in Europa, die alles behalve in den haak waren, met een onverstoorbare kalmte aangezien. Zoo ging het in den aanvang ook met de wreedheden door de Turken in Herzegowina en Bulgarië bedreven. In het Parlement en in eene enkele

weinig geruchtmakende meeting verhief zich nu en dan wel eene enkele stem, om de moorden door de Turken bedreven te brandmerken, maar de geruststellende rapporten van sir Elliot, Engeland's gezant te Konstantinopel, en de verbloemende meêdeelingen van Disraëli en lord Derby in het Hooger- en Lagerhuis, brachten die stemmen spoedig tot zwijgen. Toen het echter later, vooral door de korrespondentiën van *Daily-News*, algemeen bekend werd, dat de Turken in wezenlijkheid op de vreeselijkste wijze in het ongelukkige Bulgarië huisgehouden hadden, werd de verontwaardiging der engelsche natie eindelijk opgewekt, en was niet meer door geruststellende en verbloemende meêdeelingen te stillen. Door het geheele land werden *meetings* gehouden, om de turksche gruweldaden en hier en daar ook om de onverschilligheid der engelsche ministers te brandmerken. Onze gravure stelt eene *meeting* voor, door Gladstone den 9 september te Bleak-Heath belegd, die ondanks den zwaren regen zeer druk bezocht werd. Gladstone heeft overigens in de turksche aangelegenheden

zeer veel van zich doen spreken. Zijne brochure over de wreedheden der Turken werd bij tienduizenden exemplaren verkocht en heeft een diepen indruk op het engelsche volk gemaakt. Het kan echter niet ontkend worden, dat er onder de beweging, die thans in Engeland gemaakt wordt ten gunste van de grieksche Kristenen in Turkije, veel partijbelang loopt: de liberale partij hoopt het tegenwoordige ministerie in moeielijkheid te brengen. Al is het waar dat de door de Bashi-Bazoeks en Circassiërs bedreven gruweldaden niet genoeg gebrandmerkt kunnen worden, het is niet minder waar, dat Gladstone en zijne volgelingen nooit zooveel beweging gemaakt hebben bij de onderdrukking en dwingelandij, waarvan de katholieke Polen van den kant der russische regeering het voorwerp waren en nog zijn.

Volksfeesten in de Nederlanden.

Wij hebben reeds vroeger eenige bijzonderheden over de volksspelen in de Nederlanden meêgedeeld. In elke provincie, zoowel in het zuiden als in het noorden, bestaan er nog van die spelen, welke in andere gewesten gansch vreemd zijn. Het is alsof elk gewest iets heeft willen overhouden uit de dagen zijner afzondering. Eene algeheele versmelting van de zeden en gewoonten is dus eene onmogelijkheid.

Een der meest karakteristieke provinciën van Noord-Nederland is voorzeker wel de provincie Zeeland. Even als de Fries, behoudt de Zeeuw zijne zeden en gewoonten van vroeger dagen. Hij kleedt zich niet naar de mode, ofschoon wij moeten bekennen dat vele zeeuwsche vrouwen, in de laatste jaren, erg het oor openen voor de aanlokzels van de parijzer mode, en zij, ten minste als zij buiten hare provincie gaan, zich onkenkelijk maken door de kleeding van de gewone menschen aan te nemen.

Welnu, zij hebben ongelijk: geen hoed, geen chignon, geen kleed met volants kunnen haar zoo elegant staan als die tooi, haar van vader tot vader overgeleverd, en terwijl zij in dat kleed aller oogen tot zich trokken, worden zij in het hedendaagsch modekleed door niemand gezien, tenzij door straatjongens die er meê lachen, omdat de menschen toch zoo wonderlijk toegetakeld zijn met pouf en chignon.

De mannen behouden veel trouwer hunne kleeding: de eigenaardige vorm van het hoedje, de korte broek, de zilveren knopen aan deze, herinneren u het costuum van voor honderden jaren.

In het binnenste hunner huizen zijn de Zeeuwen juist zoo behoudend niet gebleven als in hun kleedsel; zij hebben daar het *comfort* gevolgd, dat de tijd meêbracht. In de 17. eeuw (1663) bezocht een fransch schrijver van aanzien, deze provincie en hoofdzakelijk de hoofdstad Middelburg en roemde onder ander de uiterste zindelijkheid der huizen.

Zoo vertelde hij, dat beneden het stadhuis eene slachterij of, zoo als wij zeggen, eene beenhouwerij was ingericht, *qui serait vne chose fort vilaine ailleurs, mais elle est si propre, que c'est vn ornement et je pvis dire sans mentir qv'elle l'est qve les sales des grandes maisons de France*. Zoodat die slachterij zindelijkker was dan de zalen in de voorname huizen in Frankrijk! Nu 't is waar ook, dat Frankrijk niet altijd uitblinkt in properteit.

Destijds waren de huizen reeds met marmer geplaveid, de muren met geverniste (!) en gekleurde steentjes bezet, en de glasruiten waren beschilderd. Men mag er uit

opmaken, dat als zich die weelde in vloer, wand en venster opdeed, het overige naar evenredigheid weelderig geweest is.

Dezelfde gewoonten welke nu nog in voege zijn, werden reeds voor eeuwen opgemerkt. Nog wordt er een garf stroo aan den deurstijl gebonden, ten teeken dat er een doode in huis is. Wordt de garf rechts geplaatst, dan is de doode een man; links, eene vrouw. Een palmtak op het stroo geplaatst, duidt aan, dat de doode een jongeling was *vne avtre herbe*, dat het eene jonge dochter is.

Aan dergelijke eigenaardigheden is Zeeland rijk, ofschoon het protestantism, die prozaïsche, koude en ziellooze godsdienst - indien men dat laatste woord zelfs op hem mag toepassen - vele recht schoone gebruiken van hunne ware bestemming heeft vervreemd.

Hoe het zij, de Zeeuwsche eilanden zijn, onder alle gezichten, waard om door ons, hunne naburen, bezocht te worden en op een dier bezoeken zou men in dit of dat dorp wel eens kunnen getuige zijn van het spel, dat wij hier afbeelden, namelijk het achteruit loopen, hetgeen, even als het blindemanneke in het Walenland, aanleiding geeft tot zeer komieke tooneelen.

Van wijd en zijd komt de bevolking, hetzij te voet, hetzij per schuit, hetzij in speelwagentje, karretje, koetsen of wagens van eene verbazende grootte, aanrijden. Jong en oud deelt er de 'pret', zoo als men zegt; dapper wordt er gedronken. Zoete koek en jenever met suiker, is een lieflingskost voor meisjes en jongens.

De trapper en zijn hond.

De trapper, pelsjager of hoe men die stoute zwervers in de noord-amerikaansche bosschen ook noemen moge, zijn voorzeker romantische figuren, en wij begrijpen dat de verhalen deze menschen betreffende, een gansch bijzonderen indruk, niet alleen op de jeugd, maar zelfs op lezers van rijperen ouderdom moeten maken. Het leven dier jagers is vol gevaren, want niet alleen zijn zij vaak in de eenzaamheid en zeer verre van menschelijke hulp verwijderd, maar nog zijn zij in gedurige worsteling met de wilde dieren en de nog wilder indiaansche stammen.

Hun kleedsel is zeer eenvoudig; het hertenvel verschaft hun mokassins, een kort vest, eene wollen deken welke bij dag tot mantel en 's nachts tot bed en deksel dient. Een gordel met slachtmes en andere wapens, een voortreffelijk geweer met lood en poeierzak, ziedaar de uitrusting van den pelsjager, die een ongenadigen oorlog voert tegen het kostbaar wild der bosschen en meeren, onder ander tegen den bever.

De jager is echter zelden gansch alleen en heeft meestal een paard ter zijner beschikking. Niet zelden komen op gegeven punten, drie, vijf, zes jagers bijeen, die houw en trouw aan elkander verbonden blijven. Menig pelsjager bereikt, niettegenstaande alle onguurheden des weders en de hem omringende gevaren, een hoogen ouderdom en wat nog verwonderlijker is, velen sterven een natuurlijken dood.

Onder de pelsjagers van het Farwest was Bill Williams algemeen bekend. Hij stierf eenzaam, bij uitputting van levenskrachten, toen de sneeuw des winters reeds lange jaren over zijn hoofd gestuift had. Bill werd trouw vergezeld door zijnen hond Mingo, die bij dage hem ter jacht bijstond en des nachts de wacht bij hem hield.

Op zekeren nacht door eene bende roofzuchtige Arrapahos overvallen, redde Williams slechts met moeite zijn leven dwars door de bosschen heen, doch miste toen de dageraad doorbrak, zijn trouwen Mingo. Terugkeeren was het eerste wat den jager in de gedachte kwam. Met vasten moed en bij gevaar van door een verraderlijk

schot der wilden neêrgeworpen te worden, zocht hij zijnen hond op en vond hem, helaas! door een doodelijk schot getroffen op den grond liggen.

Toen de hond zijn meester ontwaarde, hief hij den kop op, en in zijn brekend oog bespeurde Bill nog een sprankel geluk, omdat hij zijnen heer nog eens, alvorens te sterven, zien mocht. Bill Williams kon zich over Mingo's dood niet troosten, en 't moge al niet kristelijk zijn, maar hij wreekte zich verschrikkelijk op de Indianen die hem zijnen vriend ontnomen hadden; wat al koppen scalpeerde Bill, wat al schrik verspreidde hij! Mingo was ook voor hem de eenige vriend, de eenige broeder dien hij ter wereld had!

Het verraderlijke horlogie.

Eene bijdrage tot de geschiedenis der lijfstraffelijke rechtspleging.

(Vervolg en Slot.)

Het was een warme augustusdag van hetzelfde jaar. Op de aangenaam gelegen en inderdaad elegant ingerichte villa van baron Van Blankenheim ging het vroolijk, zelfs luidruchtig toe. Des middags was Frits, de eenige zoon, met eenige zijner vrienden, allen officieren van het regiment grenadiers, te paard aangekomen. Er was slechts een enkel burger bij, een jongeling, die aan Frits als lord Norton was voorgesteld en met wien hij - zooals dit meermalen gaat - in weinige dagen eene innige vriendschap had gesloten. Sedert zijn eerste bezoek op de villa, ongeveer twee maanden geleden, scheen de jonge lord een geheel ander mensch te zijn geworden. Vroeger scheen hij alleen belang te stellen in schoone paarden, thans scheen hij haast niet meer te weten waar de stal stond, en het was spoedig geen geheim meer, dat de schatrijke Engelschman naar de hand der jonge Margaretha dong.

Het vroolijke gezelschap, dat in den loop van den dag nog vermeerderd was met een adellijke familie uit de nabuurschap, had zich, na afloop der tafel, in den hof begeven, en lord Norton scheen buitengewoon gelukkig. Men vermoedde wel iets, maar 't was toch niet bekend, dat hij de barones aanzoek had gedaan om de hand van Margaretha. Mevrouw Van Blankenheim had zeer goed doen gevoelen, dat zij hem persoonlijk genegen was, doch zij kon in die aangelegenheid niet beslissen; zij moest de terugkomst van haar echtgenoot afwachten, die eerst de volgende maand de badplaats zou verlaten.

‘Zie zoo, ik ben blij dat ik weêr hier ben, oost west, thuis best,’ sprak de baron Van Blankenheim, zoodra hij in de maand september teruggekomen was en zich gemakkelijk op de canapé neêrvleide, terwijl de dames, die hem met het rijtuig van de statie in de residentie afgehaald hadden, uit de kamer verdwenen, om haar toilet te gaan veranderen.

‘Zijt gij eindelijk klaar?’ vroeg de baron spottend, toen moeder en dochter teruggekeerd waren. ‘Ga eens zitten, ik heb u iets gewichtigs, iets zeer gewichtigs meê te deelen, maar..... stilzwijgen, hoor! Ik heb mij weten te bedwingen op een oogenblik, dat ik bijna uit mijn vel sprong, dus ik verwacht van u stilzwijgendheid. Begrepen?’

‘Gij doet ons ontstellen, lieve vader,’ sprak Margaretha; ‘wat is er toch gaande? Toen wij in het rijtuig zaten, vermoedde ik reeds dat u iets bijzonders overkomen moest zijn. Gij hebt toch niet opnieuw eenig gevaar geloopt?’

‘In 't geheel niet, integendeel. Maar zeg eens, hoe noemt zich het jonge mensch, dat ik aan den ingang in uw gezelschap heb aangetroffen? Is het niet Norton..... lord Norton of zoo iets? Het komt mij voor, dat hij zeer vertrouwelijk is met onzen Frits.’

‘Zeker,’ sprak de barones, die zich onaangenaam gestemd gevoelde over den zonderlingen toon, waarop haar heer en gemaal over den rijken lord sprak. ‘Hij is in alle geval een zeer geschikt vriend voor onzen Frits.’

Bij deze woorden vloog een eigenaardige glimlach over het gelaat van den baron.

‘’t Is zonderling, zeer zonderling!.... En dat ik hem onder zulke omstandigheden moest weêrzien. Hij heeft mij zeker niet meer herkend,’ bromde hij half binnensmonds.

‘Lord Norton is echter niet slechts de boezemvriend van Frits,’ zoo vervolgde de barones, ‘maar ook.....’

‘Ach, mama, ik bid u!’ viel Margaretha haar in de rede.

‘Nu, wat is er dan nog meer?’ vroeg de baron.

Mevrouw Van Blankenheim dacht er niet aan, dat die zaak voorloopig geheim moest blijven voor haar echtgenoot en begon nu zeer omslachtig te verhalen, dat lord Norton aanzoek

had gedaan om de hand van Margaretha, die zich inmiddels ijlings in den hof begaf.

‘Rechtvaardige hemel, hoe is het mogelijk! Aan dezen ellendeling zou onze dochter opgeofferd worden!’ riep de baron in de grootste opgewondenheid, toen de barones geëindigd had. De arme vrouw was als versteend, doch toen Van Blankenheim haar een paar woorden in het oor fluisterde, zoo zacht, dat niemand ze zou hebben kunnen verstaan, al waren ook verschillende personen tegenwoordig geweest, moest zij zich aan een stoel vasthouden en was zij een onmacht nabij.

DE TRAPPER EN ZIJN HOND.

‘Dat is vreeselijk!’ kermde zij, haar doodsbleek gelaat in de handen verbergend.

‘Maar gij bedriegt u, want het is niet mogelijk, geloof mij, gij bedriegt u..... Arme Margaretha, het zal u het leven kosten!’

‘Ik bedrieg mij niet! Want afgezien van de treffende gelijkenis, bewijst het horloge alles. Maar wees bedaard, kalmte is voor alles noodig, kalmte en stilzwijgendheid, want Frits komt morgen hier met den lord dineeren. Alles zal afloopen zonder opzien te baren, want ik wil dien lord eerst morgen in hechtenis laten nemen.’

Lord Norton was in den namiddag van den volgenden dag met Frits naar de villa van den baron gereden, en keerde des avonds naar de residentie terug. Hij had den baron als een beminnenswaardigen, vroolijken man leeren kennen, de barones daarentegen was zeer afgetrokken en minder opgeruimd geweest dan anders; zij had

ook zijn dringend verzoek om nu reeds aanzoek naar de hand van Margaretha te mogen doen, met korte woorden afgewezen.

Den volgenden morgen zat hij juist aan het ontbijt, toen een onbekende bij hem binnenkwam, die zonder omwegen verklaarde, dat hij bevel had, hem als den voorgewenden lord-Norton te arresteeren.

Norton zag hem vol verbazing aan; hij voer hevig uit over deze daad van geweld, doch

dit kon niet verhinderen, dat hij den beambte der politie moest volgen.

VERVOER VAN GEKWETSTEN UIT ALEXINATZ.

Toen hij voor den hoofdcommissaris van politie gebracht was, begon het volgende verhoor:

‘Hoe is uw naam?’

‘Lord Norton.’

‘Er bestaan redenen om te gelooven, dat deze naam slechts voorgewend is, dat gij zelfs geen Engelschman zijt.’

‘En ik verklaar nogmaals dat ik stellig en zeker Norton heet - lord Norton, en dat ik te Londen geboren ben, waar mijn vader nog woont.’

‘Gij spreekt onwaarheid, want gij zijt - dat staat ontwijfelbaar vast - de voormalige eerste bediende Heinrich Stiegner in het hotel de *Gouden Arend* te A., die in het begin van november des vorigen jaars den baron Van Blankenheim op den spoortrein naar G. door een dolksteek in de borst verraderlijk gewond en van zijn geld en kostbaarheden beroofd hebt.’

Deze beschuldiging scheen den Engelschman sprakeloos te maken van verbazing, doch nu begreep hij ook, waarom de barones zich daags te voren zoo zonderling had gedragen; het raadsel was opgelost.

EEN DRAMA AAN DE STATIE TE LYON.

DE MEETING TE BLEAK-HEATH.

Melle SPELTERINI OP DE KOORD BOVEN DEN NIAGARA WATERVAL.

‘Tegen zulk eene onderstelling,’ antwoordde hij na eenige oogenblikken, ‘pleit in alle gevallen mijn vriendschappelijk verkeer met den zoon van den baron Van Blankenheim en ik kan bewijzen leveren, dat ik reeds op een goeden voet met hem stond vóór dat de moordaanslag waarvan hier sprake is, gepleegd werd.’

‘Dat is in 't geheel nog geen bewijs. t Is waar dat gij voor ongeveer twee jaren kennismaking met den luitenant Van Blankenheim hebt aangeknoopt, doch gij hebt gedurende dien tijd herhaaldelijk en altijd geheel alleen uitstapjes gemaakt, zoo het heette om uwe kennis te vermeerderen, en 't is dan ook reeds bewezen geworden, dat gij juist tijdens het plegen van de misdaad op reis waart. Gij hebt dat zelf gisteren aan den baron Van Blankenheim medegedeeld.’

‘Dat betwist ik ook niet,’ antwoordde Norton, ‘maar...’

‘Verzoek mijnheer den bankier binnen te komen,’ sprak de commissaris, zich tot een agent van politie wendende.

De bankier trad binnen, beschouwde den Engelschman nauwkeurig en zegde toen, met tamelijke zekerheid en zelfs zeer stellig te kunnen verklaren, dat de beschuldigde in november van het vorige jaar gelijktijdig met den baron Van Blankenheim voor geldelijke aangelegenheden op zijn kantoor was geweest. Lengte, gelaat, oogen, knevel, in één woord, 't is alles juist hetzelfde en menschen, die zulk een buitengewoon gunstig en innemend voorkomen hebben, verliest men niet spoedig uit het geheugen.

Norton ontkende ten stelligste en verklaarde, dat hij den bankier voor het eerst in zijn leven zag.

Er volgden eenige pijnlijke oogenblikken. De commissaris van politie zag verdrietig op zijn horlogie, want de baron Van Blankenheim liet langer dan bepaald was op zich wachten. Juist wilde hij den beschuldigde ernstig en nadrukkelijk gaan vermanen, om het feit niet langer te loochenen, toen de baron verscheen. De Engelschman wist reeds, ten gevolge van het verhoor, dat Margaretha's vader een aanklacht tegen hem ingediend en daardoor aanleiding had gegeven tot zijne arrestatie, hij werd desniettemin zeer onrustig toen hij zich uit den mond van dien man van pging tot moord en roof hoorde beschuldigen.

‘Hier moet onvermijdelijk de een of andere onverklaarbare dwaling bestaan,’ sprak hij. ‘Van alles, waarvan deze heer mij beschuldigt, is mij niets bekend. Voor het overige,’ zoo vervolgde hij op meer kalmen toon, ‘zal de zaak al spoedig opgehelderd worden; zoodra mogelijk zal ik de bewijzen overleggen, dat ik de eenige zoon ben van lord Norton te Londen.’

‘Gij zult ons niet om den tuin leiden,’ zegde de commissaris, ‘ik weet te goed welke waarde aan dergelijke uitvluchten moet worden gehecht. Afgezien van de verschillende getuigen, die later nog tegen u zullen optreden, zijt gij thans reeds als overtuigd. Laat mij uw horlogie eens zien.’

De beschuldigde voldeed aan het bevel van het hoofd der politie; toen ging het in handen van den baron over.

‘Dit gouden horlogie is mijn eigendom,’ verklaarde deze op stelligen toon. ‘De versiering aan den rand is eenig in haar soort. Zoodra ik mijn gestolen goed eergisteren aan de statie zag, hield alle twijfel bij mij op of dit mensch de misdadiger was.’

Norton haalde de schouders op en glimlachte.

‘Gij durft nog lachen, ellendige,’ bulderde de baron. ‘Durft gij nog langer te loochenen? Zie hier dan aan de binnenzijde de letters F.H.v.B!’

‘t Is genoeg, mijne heeren,’ sprak de commissaris van politie, ‘wij zullen het verhoor niet voortzetten, maar dit verder aan de rechtbank overlaten. Breng den beschuldigde weg,’ voegde hij er bij, zich tot den agent wendende.

De Engelschman verzocht intusschen dringend, dat men hem nog eenige woorden zou toestaan, dewijl hij de overtuiging had, dat men daardoor formaliteiten en voor hem hoogst krenkende bejegeningen zou kunnen voorkomen, die toch tot niets zouden voeren.

Nadat zijn verzoek was ingewilligd, verhaalde hij het volgende.

‘In januari van dit jaar hield ik mij eenigen tijd te K. aan den Rijn op en wel in het hotel van zekeren heer Brisson, een Franschman van geboorte, die zich daar kort te voren gevestigd had. Brisson is iemand van mijn leeftijd en ook ongehuwd, en daar hij zeer onderhoudend was, geraakte ik met hem op meer vertrouwelijken voet dan anders mijne gewoonte is. Zijn aangenaam uiterlijk, nog verhoogd door zekeren ernst, die naar treurigheid zweemde, zoodat men hem zelden zag lachen, trok mij onweêrstaanbaar tot hem. Hierbij verdient wel in aanmerking genomen te worden, dat wij buitengewoon op elkander geleken; men zou zich gemakkelijk in ons beiden hebben kunnen vergissen, wanneer hij geen gouden bril en ik geen knevel en lange haren gedragen had. Eens - 't was op een somberen winterdag - dronken wij op mijn kamer te zamen een glas Rijnwijn; ik wilde den volgenden dag vertrekken en gaf dus een glas tot afscheid.

‘Ik zou toch gaarne een souvenir van u hebben, mijnheer Brisson,’ zegde ik in den loop van het gesprek. ‘Wij zien elkander wellicht nimmer weêr. Wat dunkt u van uw gouden horlogie?’

‘Brisson verbleekte - iets wat mij thans zeer verklaarbaar is, gij zult wel begrijpen waarom, mijnheer de commissaris.’

‘Ga maar voort,’ antwoordde de beambte.

‘Ofschoon met blijkbaren tegenzin voldeed Brisson toch aan mijn verzoek en schonk mij dit horlogie, dat ik vroeger nooit van hem gezien had. Hij nam van mij als tegengeschenk een kostbaren ring aan en ik vertrok den volgenden morgen.

‘Ik hoop,’ zoo eindigde de beschuldigde, ‘dat gij thans anders over mij zult denken. Ik blijf intusschen gaarne in hechtenis tot zoolang het onomstootelijk bewijs zal zijn geleverd, dat ik inderdaad lord Norton ben.’

In het hotel Brisson te K. aan den Rijn heerschte de grootste opschudding, zoowel onder het personeel, van den *Oberkellner* af tot den schoenpoetser, als talrijke vreemdelingen, die zich daar bevonden. De jeugdige eigenaar was namelijk eensklaps door de politie opgelicht, zonder dat het iemand mogelijk was de oorzaak daarvan te begrijpen. Tegelijkertijd had ook een huiszoeking bij hem plaats, die zeer lang aanhield.

Het verhoor van dezen beschuldigde was intusschen in den beginne zonder eenig gewenscht gevolg. Brisson stond daar niet als een schuldige, maar als een onschuldig vervolgd. Zeer bedaard, maar ook zoo stellig mogelijk ontkende hij alles wat door den Engelschman betreffende het gouden horlogie gezegd was.

Wie moest dan toch de schuldige zijn?

Dit zou zeer spoedig blijken. Ten gevolge van een aantal strikvragen over zijn vroegeren loopbaan kwam allengs tegenspraak in zijne antwoorden. Zijne vaardigheid in de fransche taal kon des te minder tot bewijs gelden dat hij een geboren Franschman zou zijn, omdat ook de voormalige bediende Heinrich Stiegner die taal volkomen machtig was. Eindelijk kwam men tot de genoegzame zekerheid toen de

logementhouder, bij wien hij tot de maand oktober van het vorige jaar in dienst was, hem als Heinrich Stiegner erkende.

Brisson geraakte nu meer en meer in verwarring en bekende eindelijk, dat hij de afschuwelijke misdaad gepleegd had. Slechts na schier onoverkomelijke moeielijkheden, zoo verhaalde hij verder, was het hem gelukt Frankrijk te bereiken. Hij had zich onmiddellijk van de statie te G. verwijderd, altijd voortlopende tot aan den morgen. In een bosch had hij zijne bovenkleêren verwisseld tegen andere, die hij in een klein valies bij zich droeg, hij had ook zijn valschen baard weggeworpen en zich door het opzetten van een bril trachten onkenbaar te maken. Tot dit alles had hij zich voorbereid, toen hij het plan had gevormd om den rijken baron te berooven. Zoo zette hij zijne vlucht voort, tot het hem gelukte Frankrijk te bereiken. Nadat hij echter een paar maanden aldaar in veiligheid had doorgebracht, waagde hij het naar Duitschland te gaan en hij kocht van het geroofde geld het hotel te K.

‘t Is of ik niet van dit horlogie heb kunnen scheiden,’ zegde de jonge misdadiger, ‘ofschoon dikwijls en reeds op mijne vlucht een inwendige stem zegde, dat het mij licht zou kunnen verraden. En het heeft mij dan ook verraden, toen ik mij geheel veilig achtte. Hadde ik kunnen vermoeden dat lord Norton nog langer op het vasteland zou zijn gebleven, nooit zou ik aan zijn verlangen hebben voldaan.’

Brisson, of liever Heinrich Stiegner, werd tot tien jaren tuchthuisstraf veroordeeld.

De lente was andermaal aangebroken. Stiegner rustte reeds een paar maanden in het graf; een zenuwkoorts had spoedig een einde gemaakt aan zijn tuch thuisleven. Doch lord Norton vierde zijne verloving met de freule Van Blankenheim.

De beschermengel.

Nog laat stond de graaf in den lieflijken nacht
Op 't marmeren balcon met zijn zonen:
Hij liet zich door hen al de onsterflijke pracht
Der starren bewonderend toonen;
Hij stortte in hun harten het zaligst genot
Door 't denken aan d'almacht en liefde van God.

‘Mijn kindren, daar boven dat vonklend tapeet
Bevindt zich de troon van d'Algoede.
Vertrouwt steeds op Hem, want in rampspoed en leed
Neemt wis Hij de zijnen in hoede.
En nu, gaat ter ruste! mijn zonen, slaapt wel!
De nachtlucht wordt kil en de wind blaast zoo fel.’

De slaapzaal der kindren was links in 't gebouw,
En rechts die des graven gelegen;
Hij zat daar en dacht aan zijn zalige vrouw,
Nog kortlings ten grave gezegen:
‘Ik bracht U, mijn God, haar ten offer met smart,
‘Och, scheur niet mijn zonen van 't vaderlijk hart!’

Maar hoor! in de stilte wat wonder geklop,
Dat de oudste der twee heeft vernomen?
‘Is 't vader die roept?’ - snel richt hij zich op -
‘Of is het een spel mijner droomen?’
Toch spoedt hij zich haastig de legersteê uit
En vraagt aan zijn vader, wat of dit beduidt?

‘Ik heb niet geroepen! gij waart in den slaap,
‘Een droom, o mijn kind, kwam dien storen.’ -
Doch nauw was hij weder te bedde, de knaap,
Daar meent hij op nieuw het te hooren,
En weer liep hij henen: ‘o vader, het is
‘Zoo duidelijk uw stemme, gij riept mij gewis.’

‘Gewis, niet mijn zoon! maar misschien is 't de wind
Die fluit door de takken der boomen,
't Geroep van de wacht op den toren, mijn kind!
De regen die klettert bij stroomen.
Het weerlicht, het dondert - 't is vochtig en kil;
Ga heen, dek u goed en slaap rustig en stil.’

Hij ging en hij wekte zijn broeder die sliep,
Verhaalde hem 't wonder weervaren:
‘Ik meende tot tweemaal dat vader mij riep,
Ik kan mij 't geroep niet verklaren.
Blijf wakker, o broeder, 't wordt bang mij om 't hert,
Hoor 't vreeselijk onweer dat gromt in de vert.’

't Was doodelijk stil in de donkere zaal,
Zij werden al banger en banger;
Daar hooren zij beiden 't geroep weer - ditmaal
Is 't vader, zij twijflen niet langer,
En spoeden ter slaapzaal des graven zich voort:
‘Wij hebben uw roepen thans duidelijk gehoord!’

De graaf, voelt beangst en verschrokken als zij,
Het bloed als verstijfd in zijn ader.
‘Welaan, sprak hij, kindren, blijft hier nu bij mij,
Vertrouwt op uw hemelschen Vader:
Wis riep u zijn Engel, die liefdevol waakt
En zorgt dat u beiden geen onheil genaakt.’

Terwijl hij hun spreekt van de liefde van God,
Komt buldrend een stormvlaag genaken,
En 't linker gedeelte van 't gothische slot
Stort in met verschrikkelijk kraken -
En plettrende puinen bedekken den grond,
Waar straks nog de slaapsteê der kinderen stond.

Inhoud.**Schetsen, novellen, legenden, enz.**

	Bladz.
Anastatia	287, 295, 303
Antwerpen in brand.	3, 14, 23, 35, 46, 54, 59, 70, 79, 83, 95, 103, 111, 118, 126, 135, 143, 151, 159, 167, 175
Bekenden (Oude en nieuwe)	355
Bezoek (Een) in een zinnelooshuis	235
Bijeenkomst (Eene) bij Richard Wagner	403
Groentekoopman (Een)	66
Herfst (De)	18
Hertenkamp (Het)	267
Horlogie. (Het verraderlijke) Een bijdrage tot de geschied der lijfstraffelijke rechtspleging.	406, 411
Isabella, koningin van Engeland.	257
Jagers en stroopers.	311, 319, 327, 335, 343, 350, 357, 366
Juffer (Een kale)	182, 190, 198
Kaartspelers. (De kleine)	106
Klokkentoon en klokkendroom	193
Kruistocht. (De vrouwelijke)	346
Oliekoeken. (De)	138
Omberspel. (Het)	50
Overstrooming. (Uit de)	249
Portefeuille van den wandelaar.	10, 22
Portret. (Het)	129
Reisavontuur. (Een)	331
Richard Wagners schouwburg	321
Smokkelaars. (Onder de) Uit het dagboek van een toerist	242
Sultan. (De nieuwe)	313
Tempeliers (De) van Visé.	247, 255, 263, 271, 279

Teniers (Uit het leven van David). Eene volksoverlevering	251
Tijding. (Goede)	50
Trapper (De) en zijn hond	411
Vondels voorbereiding tot den grooten stap in 1641....	214, 222, 231, 239
Wat werd zij ongelukkig.	375, 383, 390, 398
Wildernis. (In de)	154

Levensschetsen.

Baets. (Pieter De)	89
Bavay. (De prokureur-generaal De)	113
Beucker. (J.I. de)	1
Dujardin. (Eduard)	193
Garcia Moreno	161
Houtte. (Lodewijk van)	297
Martin (Mgr. Dr.), Bisschop van Paderborn	226
Mathieu. (Adolf)	377
Méan. (De graaf De)	267
Michel Angelo	25
Milan IV. (Vorst)	345
Nicolaas I, vorst van Montenegro	353
Rauscher. (Kardinaal)	177
Rennie. (De ingenieur John)	210
Schaepman. (Dr.)	209
Schorlemer-Alst (Vrijheer Von)	329
Watt (James), de uitvinder van het stoomtuig	318, 323

Land- en volkenkunde.

Achterbuurt (Een londensche)	42
Aken	33

Amerika. (Iets over)	314
België. (Volksvermaken in)	386
Blankenberghe. (Op het strand van)	49
Brand (De) in 't Kristallen Paleis.	234
Brazilië. (Het volksleven in)	365, 370
Breda en het monument van graaf Engelbert van Nassau	345
Brussel. (Het Broodhuis te)	121
Chineezers. (Het lijk bij de)	143
Dobrudscha. (De Tartaren van)	369
Esneux. Omstreken van Luik.	26
Friesche boer. (De)	10
Guriër. (De)	233
Heisterbach. (De abdij van)	122
Herzegowina. (Beelden uit)	90
Herzegowina. (Typen uit)	34
Hoe verschillende volken eten	229
Huis. (Het)	90, 99
Ijs. (Op het)	137
Jacht. (Noorweegsche)	234
Kaïd. (Een Araabsch)	122
Kantwerkster. (De)	130
Kathedraal (De) van Straatsburg	170
Kermis te Charleroi	362
Keulen en zijn stadhuis	210
Konstantinopel. (In de straat van)	338
Konstantinopel. (Het marmeren paleis des sultans te)	335
Lier. (De Sint-Gummariskerk te)	242
Limburg in de Paltz	
Londen van boven gezien	202
Londen. (Vrouwen in het oosteinde te)	90
Luzern en de Pilatusberg	250
Marokko. (Feesten in)	9
Maroniten, Druzen en Mutuali's	181

Matzen. (Het slot)	74
Mexiko. Reisherinnering	284, 290
Nonnenwerth op den Rijn	314
Oostende (Afvaart uit)	330
Ottiliënberg. (Het nonnenklooster op den)	306
Oudheden van Doornik	201
Paardendieven. (Russische)	204
Paleis (Het) van den graaf van Vlaanderen	233
Pandoer. (De)	274
Philadelphia. (Tentoonstelling van)	281, 290, 322, 330, 342, 347
Plantijn. (Het huis)	58
Questenburg in Thuringen. (Reisherinnering.)	346
Rome (San Angelo te)	342
Rome (De Sint-Pieterskerk te)	263
Rouaan. (Een gezicht op)	18
Saint-Michel. (De berg)	3
Servië. (Het vorstendom)	382, 387
Speeltafel. (Een oogenblik aan de)	227
Steppen. (In de)	179
Tamboerijn. (De gebroken)	241
Turksche hof. (Aan het) in 1769	211
Typen. (Bulgaarsche)	226
Volksspelen in de Nederlanden.	
Watersnood in Nederland	218
Weiden (De Zwitserische). Reisherinnering	315
Zigeuners. (De)	388
Zweedsche meisje. (Het)	163

Geschiedenis.

Abdij (De) te Parijs	146
Adolf van Gelder	377

Anekdoten. (Geschiedkundige)	3, 51, 11
Bergen (De) van barmhartigheid.	163
Canut en zijne hovelingen	362
Christina van Zweden	206
Dauidsfonds. (Het)	186
Dulle Griet. (De)	289
Frederik vóór den slag bij Leuthen	138
Gedeputeerden. (Antwerpsche)	42
Genade op Goeden Vrijdag	83
Herzegowina. (De oorlog in)	226
Hofceremonieel	
In 1795	146
Kaartspel. (Het)	403
Karel V te Yuste	314
Leeuw. (De belgische)	18
Odoaker en de H. Severinus	162
Op Signorken	140
Proces van graaf van Egmond (Eenige bijzonderh over het)	267
Pruikenoproer. (De)	111
Respha	74
Rouget de l'Isle en de Marseillaise	171, 178
Tocht. (Een nachtelijke)	259
Ugolino in den hongertoren te Pisa	370
Vierschaar. (De) Aanteekeningen uit de rechtspleging in de XVI ^e eeuw	283
Vijftig jaar geleden	66
Vorstenbloed voor ossenbloed	18
Waar is Rubens geboren?	74
Warwick. (Dood van den graaf van)	322
Washington in huis	298
Washington op 15 Juni 1775	298
Zouaven. (De oorsprong der pauselijke)	350

Natuurkundige wetenschappen.

Aardolie (De) of petroleum	107
Nevel, of mist en regen	306
Luchtvaart. (De)	324
Vervalschingen	407

Godsdienst.

Zondag. (De)	122
Kersnacht. (De)	98

Natuurlijke historie.

Eend. (De wilde)	362
Gems. (De)	254
Haring. (De)	118
Herten	354
Hond. (De duitche staande)	370
Insectenwereld. (Uit de)	50
Muldenaar. (De)	246
Op den bodem der zee	219
Ophiophagus. (De)	18
Patrijzen	395
Purperhoen. (De)	210
Sneppen (De)	403
Trekduiven	186
Trekvogels in Nederland	307
Vergif ('t) der slangen	118, 122
Vos. (De)	291
Zeemonsters	270

Kunst en kunstbeschouwing.

Aalmoes in den winter	105
Aanbevelingsbrief (De)	289
Arenlezen (Het)	303
Avonds (Des) aan de rivier	337
Avondskemering in het bosch	282
Benedictie (De) van het peetje	258
Bezoek bij de weduwe	155
Bezoek (Het) bij neef en nicht	82
Bezoek (Het) van den heer	241
Boudewijn met de Bijl	330
Dienstboden. (De)	41
Fijne (De) flesch	273
Kaarslicht	185
Kaarslicht. (Bij het)	387
Keldermeester. (De)	314
Keukenmeid. (De)	42
Kind. (Het zieke)	218
Kuipersgasten. (De)	297
Landschap. (Een)	146
Leeuwenbruid. (De)	282
Madonna (De) della Sedia	66
Markt. (Terug van de)	65
Meisje (Het) met de ganzen	42
Meisje (Het) met den bloemtuil.	90
Meisjes. (Arme)	130
Melkmeisje (Het)	290
Misschien!	82
Muziekanten	113
Nadenken	250
Ontvangen (De) van Maria	59
Op weg naar school	226
Orgeldraaier (De) in een Londensche achterbuurt	306
Piano (Aan de)	154

Regent het nog?	178
Rommelpot (De)	178
Rust	186
Schat. (De gevonden)	81
Sleevaart. (Mislukte)	170
Steun. (De laatste)	34
Tasje thee. (Een)	59
Ter dood veroordeeld.	74
Terugkeer uit Rusland	97
Visschersjongen. (De)	265
Visschersvrouw. (De)	106
Vijftig jaren geleden	194
Vriend. (De eenige)	258
Vrouw (De) met het licht	50
Wapensmid. (De)	154
Zonneondergang	353

Poëzie.

Allerzielendag. (De)	147
Avondlandschap	206
Beschermengel. (De)	414
Doornenkroning. (De)	219
Gevloekt de slavernij	390
Jood. (De wandelende)	94
Kindeke (Van een arm)	406
Klokje (Het) van het hart	279
Knaapje ('t) en 't Kindje Jesus.	187
Kruisbek. (De legende van den)	398
Krijgsrusting in de keuken	34
Meid. (De beradene)	406
Tranen	147
Uit het diepste mijner ziele	406
Wolk. (De)	326

Zangers vloek. (Des)	290
----------------------	-----

Uitvindingen.

Cynofère. (De)	283
Duikertoestel. (Het)	306
Facsimile-telegraaf. (De)	298
Naaldgeweer. (Het)	115
Nieuwe locomotieven, systeem Mekarski	106
Onbreekbaar glas. (Het nieuw)	271, 275
Pasmeter. (De)	219
Petrol-gas-machine (Een)	403
Salonwagen van Pulman. (De)	362
Schepen. (Gekurasseerde)	169
Spoorweg met één rail	138
Valscherm. (De)	59

Nieuwe boeken.

Geuzen (De) in de Kempen.	123, 131
Glasschildering. (De)	374, 379
Heiland. (De)	45
Leugenboek. (Een)	194, 203
Pepermuntjes	26
Pompeji-Herculanum	278
Reisje (Een) in Zwitserland	11, 19

Allerlei.

Bokkingkoopman. (De)	342
Brandweer. (De amsterdamsche)	392, 396
Brief uit de residentie	98

Californië. (Het goud in)	292, 299
Coremans. (Het huis van den volksvertegenwoordiger Edw.)	323
Curiositeiten.	13, 23, 27, 34, 51, 59, 67, 75, 82, 91, 107, 126, 133, 151, 157, 166, 174, 182, 187, 196, 214, 231, 239, 247, 254, 262, 302, 310, 335, 343
Geïllustreerd nieuws	378, 385, 394, 401, 410
Graf (Het) van James Ward	354
Keizersklok (De) te Keulen	202
Kleëren (De) maken den man	352
Koffie. (De)	356
Koffie. (De) en de koffieboom	138
Menschelijk (Het) haar	202
Obelisk (De) des Vatikaans	334
Ontploffing (De) te Bremerhaven	147
Papier. (Het)	114
Post. (De Europeesche)	297
Reuzenkanon (Een nieuw turksch)	178
Schaatsen met wielmpjes	163
Schoenen. (Iets over)	148
Snuivers. (De)	354
Spiegels. (De)	50
Spiegels (Nog iets over de)	134
Spoken (De) in de schouwburgen.	331
Vergaan (Het) van het stoomschip 'Generaal Kroesen'	378
Vliegmachines en vogelmenschen	363, 371

Inhoud der Gravures.

Aalmoes (Een) in den winter	105
Aanbevelingsbrief (De)	289
Abdul-Hamid	397
Achterbuurt. (Een londensche)	45
Adolf van Gelder	380
Aken (Gezicht op)	33
Alba (De hertog van) de terechtstelling van den graaf van Egmond bespiedend	269
Amsterdam. (De brandweer van)	389
Amsterdam. (De brand in de Pieter-Corneliszoon-Hooft-sstraat te)	393
Amsterdam. (Handbrandsput 1 ^e klasse te.)	397
Amsterdam. (stoombrandsput te)	397
Antwerpen in brand.	8, 16, 32, 40, 56, 64, 80, 88, 104, 120 136, 160, 176
Avondschemering in het bosch	284
Baets. (Pieter De)	89
Bavay. (De prokureur-generaal De)	113
België. (Volksvermaken in)	385
Benediktie. (De) van het Peetje.	260
Berthaut. (Generaal)	397
Beucker (J.I. de)	1
Bezoek bij neef en nicht	85
Bezoek bij de weduwe	153
Bezoek (Het) van den heer	241
Blankenberghe. (Op het strand van)	49
Boer. (Een Friesche)	13
Bokkingkoopman. (De)	341
Boudewijn met de Bijl	333
Brandschel. (De)	392
Breda en het monument van Engelbert van Nassau	348

Brief uit de residentie	115
Broodhuis (Het) te Brussel	121
Brussel. (Het tentoonstellingsgebouw te)	381
Canut en zijne hovelingen	365
Caub (Het stadje) aan den Rijn	264
Charleroi. (Kermis te)	361
Coremans. (Het huis van den volksvertegenwoordiger Edw.)	325
Cynofère. (De)	288
Dagen (Uit de) der overstroming	249
Dienstboden. (De)	41
Dobrudscha. (De Tartaren van)	369
Dood (Ter) veroordeeld	73
Dood van den graaf van Warwick	324
Doornenkroning	221
Doornik. (Oudheden van) De brug des Trois-Ponts	201
Drama (Een) aan de statie te Lyon	413
Duikertoestel. (Het)	312
Dujardin. (Edw.)	193
Dulle Griet. (De)	292
Eend. (De wilde)	364
Erfurt. (Het tuinbouwtentoonstellingsgebouw te)	397
Esneux. Omstreken van Luik	28
Facsimile-telegraaf	304
Familie. (Een heilige)	29
Flesch (De fijne)	273
Frederik vóór den slag bij Leuthen	140
Frigorifique. (De)	401
Garcia Moreno	161
Groentekoopman. (Een)	69
Guriër. (De)	236
Heisterbach. (De abdij van)	128
Herfst. (De)	20
Herten	357

Herzegowina (Typen uit)	37
Herzegowina (Beelden uit)	96
Herzegowina (De oorlog in)	223
Hond. (De duitsche staande)	372
Houtsneppen	404
Houtte. (Lodewijk van)	297
Huiselijk leven	117
IJs. (Op het)	137
In 1795	
Isabella, koningin van Engeland	257
Jacht. (Een noorweegsche)	237
Kaarslicht	185
Kaarslicht. (Bij het)	388
Kaartspelers (De kleine)	109
Kaïd. (Een arabisch)	124
Kamer. (Een gemeubeleerde)	72
Kantwerkster. (De)	132
Karel V te Yuste	316
Keizersklok (De) te Keulen	208
Keldermeester. (De)	317
Kersnacht	101
Keukenmeid (De)	48
Kind. (Het zieke)	217
Kleêren maken den man	352
Klokkentoon en klokkendroom	197
Konstantinopel. (In de straat van)	340
Kruistocht. (De vrouwelijke)	349
Kuipersgasten. (De)	300
Landschap. (Een)	145
Leeuwenbruid (De)	285
Lier. (Het hoogzaal der St.-Gummaris-kerk te)	245
Limburg in de Paltz	196
Londen. (Vrouwen in het oosteinde te)	92
Londen van boven gezien	205

Luchtdruktramway. (De)	112
Luzern en de Pilatusberg	252
Madonna (De) della sedia	68
Mannensmart en moedertroost	189
Maria. (De ontvangenis van)	60
Markt. (Terug van de)	65
Marokko. (Feesten in)	9
Martin (Mgr. Dr.), bisschop van Paderborn	232
Mathieu. (Adolphe)	377
Matzen. (Het slot)	76
Méan. (De graaf De)	265
Meeting (De) te Bleak-Heath	413
Meisje (Het) met de ganzen	44
Meisje (Het) met den bloemtuil.	93
Meisje (Het zweedsche)	165
Meisjes. (Arme)	133
Melkmeisje. (Het)	293
Michel-Angelo	25
Milan IV. (Vorst)	345
Misschien!	84
Muzikanten	116
Nadenken	253
Nicolaas I, vorst van Montenegro	353
Nonnenwerth op den Rijn	320
Odoaker en de H. Severinus	164
Oliekoeken. (De)	14
Ontbijt (Het) van den hertog van Alva	17
Oostende. (Afvaart uit)	332
Ophiophagus (De)	24
Op weg naar school	229
Orgeldraaier (De) in een londensche volksbuurt	309
Ottiliënberg. (Het nonnenklooster op den)	308
Paleis (Het) van den graaf van Vlaanderen	233

Pandoer. (De)	276
Panterschip. (Een rond russisch)	169
Paratchin. (Bulgaarsche uitgewekenen te)	589
Paratchin. (Ambulance van het Roode Kruis te)	397
Parijs. (De abdij te)	149
Pasmeter. (De)	224
Patrijzen. (De)	396
Petrool-gas-machien. (De)	408
Philadelphia. (Tentoonstelling van)	281
Philadelphia. (Het tentoonstellingsgebouw te)	296
Philadelphia. (De reuzenmachien der tentoonstelling van)	328
Philadelphia. (Het paviljoen van de regeering der Vereenigde staten op de Wereldtentoonstelling te)	336
Philadelphia. (De landbouwhal op de wereldtentoonst. te)	344
Piano (Aan de)	157
Plantijn (Het huis)	57
Portret. (Het)	129
Purperhoen (De) van Madagascar	213
Rauscher. (Kardinaal)	177
Rebus.	8, 40, 71, 104, 136, 168, 208, 240, 272, 304, 344, 374
Regent het nog?	181
Rennie (De ingenieur John) in zijn jeugd	216
Respha	77
Reuzenkanon. (Een nieuw turksch)	184
Richard Wagners schouwburg	321
Richard Wagner. (De villa van)	389
Richard Wagner. (Een bijeenkomst bij)	405
Rivier. (Des avonds aan de)	337
Rommelpot. (De)	180
Rouaan. (Een gezicht op)	21
Rust	188

Saint-Michel. (De berg)	4
Salonwagen (De) van Pulman	368
Santon. (Een biddende)	12
Schaatsen met wielmpjes	168
Schaepman. (Dr.)	209
Schat. (De gevonden)	81
Schoolmeester. (De)	277
Schorlemer Alst (Vrijheer Von)	329
Sleevaart (De mislukte)	172
Spelterini (M ^{elle}) op de koord over den Niagara-waterval.	413
Spoorwegramp te Bath	381
Spoorweg met één rail	144
Stadhuis van Keulen. (Het)	212
Standbeeld (Het) der Amerikaansche onafhankelijkheid	401
Sterrenwacht (De) op den Puy-de-Dôme	401
Steun. (De laatste)	36
Straatsburg. (De kathedraal van)	173
Sultan. (De nieuwe)	313
Tamboerijn. (De gebroken)	244
Tempeliers (De) van Visé,	248, 256, 272, 280
Terugkeer uit Rusland	97
Thee. (Een tasje)	61
Tijding. (Goede)	53
Trapper (De) en zijn hond	412
Trekduiven	192
Typen. (Bulgaarsche)	228
Ugolino in den hongertoren van Pisa	373
Uit de kerk komende	5
Vergaan (Het) van het Nederlandsche stoomschip 'Luitenant-Generaal Kroesen.'	384
Vervoer van gekwetsten uit Alexinat	413
Vijftig jaar geleden	200
Visschersjongen. (De)	268

Visschersvrouw. (De)	108
Volksfeesten in de Nederlanden	409
Vriend. (De eenige)	261
Vrouw (De) met het licht	52
Wapenkrans van Vondel	240
Wapensmid. (De)	156
Washington het kommando aanvaardende	101
Watersnood in Nederland	218
Weeskinderen (De) op de heide	204
Werktuig. (Helsch)	152
Zaïtchar. (Gevecht bij)	381
Zeemonsters	400
Zondag. (De)	125
Zwornik. (Gezicht op)	381